వసిష్ఠ రామ సంవాదం

(యోగ వాసిష్ఠమ్)

నాల్గవ సంపుటం

నిర్వాణ ప్రకరణము

శ్రీ వసిష్ఠ - రామ సంవాదము

(శ్రీవాల్మీకి మహర్షి ప్రణీత యోగవాసిష్ఠము)

నాల్గవ సంపుటం

నిర్వాణ ప్రకరణము

అనుసృజన:

వై. హెచ్. రామకృష్ణ

రామకృష్ణ మఠం

దోమలగూడ, హైదరాబాదు-500 029

Published by
Adhyaksha
Ramakrishna Math
Domalguda, Hyderabad - 29

I - 1M - 08 -2010
12027

12028 (Set)

Printed at :
RP Printers, Hyderabad.

Bound at
Pridhvi Binders, Hyderabad.

ప్రవేశిక

అఖండ రామాయణంలోని చివరిప్రకరణం అయిన నిర్వాణ ప్రకరణం ఇప్పుడు అధ్యయనం చేస్తున్నాం. ఆరు ప్రకరణాల్లోకీ శ్లోక సంఖ్యాపరంగా ఇది పెద్దదవటమే కాకుండా; ఇందులో చర్చించిన అంశం కూడా గంభీరమైనది. మొదటి ప్రకరణాల్లో చర్చించిన అంశాలు సూక్ష్మమైనవైతే, ఇందులో చర్చించిన విషయం సూక్ష్మతరం, సూక్ష్మాతి సూక్ష్మం అని పేర్కొనవలసి ఉంటుంది. నిజానికి అన్నింటిలో చర్చించిన విషయం ఒక్కటే ఐనప్పటికీ ఏ స్థాయినుంచి, ఏ భూమికనుంచి, ఏ కోణం నుంచి విషయాన్ని విశ్లేషిస్తున్నాం అన్న దాన్ని బట్టి చర్చించిన అంశం విభిన్నంగా వ్యక్తమవుతుంది.

ఈ ప్రపంచ మంతా ఉదయాస్తమ రహితమై, అఖండప్రకాశ రూపమై, నిర్మలమై, శిలవలె మౌనరూపమై, నిర్వికారమైనట్టి శాంతమగు బ్రహ్మయే అయిఉన్నది అంటుంది ఈ ప్రకరణం. ఇది కేవలం భావన కాదు. పరమ సత్యం. మనకు అనుభవమౌతున్న జగత్తు అవిద్యారూపం. అజ్ఞాన జనితం. బ్రహ్మానికి వేరైన సత్తాలేనిది. కావున ఈ ప్రకరణం నుంచి మనకు, ద్రష్ట దర్శన దృశ్య త్రిపుటిని భేదించి, భిన్నత్వంలో ఏకత్వాన్ని దర్శించి, ఏకత్వరూపంగా మిగిలిపోవలసిందని శాస్త్రమాత ఉద్బోధము.

వాయువు, వాయు స్పందన ఏవిధంగా వేరుకావో అదేరీతిన చైతన్యం లేదా చిత్తు మరియు విషయ జగత్తు వేరు కావు. చిత్ స్పందనే జగత్తు.

చైతన్యానికి వేరుగా ఏమీ లేదని, ఇంద్రియాలు, వాటికి అధిష్ఠానమైన మనస్సు, మనోకల్పితమైన విషయ ప్రపంచంతో సహా సర్వం బ్రహ్మమయమని ఈ ప్రకరణం నుంచి జ్ఞాని గ్రహిస్తాడు. దేహం అందులోని చిత్ రెండూ వేరు కావన్న భావం కలిగిన సాధకుడు బ్రహ్మభావాన్ని పొందుతాడు. నిర్వాణ సౌఖ్యాన్ని అనుభవిస్తాడు. సర్వం చిన్మయమని గ్రహించిన వ్యక్తి శోక మోహరహితుడై, భేదదృష్టి వీడినవాడై ఏకత్వానుభవం పొంది కేవాలానంద స్వరూపుడిగా నిలుస్తాడు.

నిర్వాణ ప్రకరణం లో చెప్పిన విషయాన్ని సులభంగా గ్రహించాలంటే ముందు ప్రకరణాల్లో పేర్కొన్న విషయాన్ని అవగతం చేసుకుని ఉండాలి. ఉత్పత్తి, స్థితి ప్రకరణాలు దృశ్యావిర్భావానికి మరియు దృశ్యానుభూతికి కారణాలు బోధించాయి అని అనుకున్నట్లైతే; నిర్వాణ ప్రకరణం సముద్రం నుండి ఉద్భవించే తరంగాలు ఏవిధంగా సముద్రానికి భిన్నం కావో అదేవిధంగా దృశ్యజగత్తు కూడా చిదభేదం కాదని ఉద్ఘాటిస్తుంది. మనోనిర్మితమైన వస్తు ప్రపంచం మనస్సుతో సహా చిత్ శక్తియే. చిద్విలాసమే. చిదాంతర్గతమే. చిద్రూపమే. చిన్మయమే. చిత్స్ఫురణయే అని తెలుపుతుంది. ఐతే జగత్తు చిదభిన్నం ఐనప్పుడు పురుష ప్రయత్నం చేయటం, మోక్షాన్ని పొందటం అన్నీ అసంగతాలు

కావా అంటే మనకు ఇంద్రియగోచర జగత్తుకు సంబంధించిన ఎరుక ఉన్నంత సేపు ఆ ఎరుక తొలగే వరకూ ప్రయత్నం చేయాల్సిందే. అంటే మొదటి ప్రకరణాల్లో చెప్పిన విచారణ అనే పురుష ప్రయత్నాన్ని అనుష్ఠించి మనస్సును పరిశుద్ధ మొనర్చుకున్న జిజ్ఞాసువు మాత్రమే ఈ ప్రకరణం లో పేర్కొన్న కేవలాద్వైతాన్ని అనుభవ మొనర్చుకోగలడు. అలా కాకుండా ఇందులోని ఉత్కృష్ట భావనలను అపరిశుద్ధ మనస్కుడికి బోధిస్తే విరుద్ధంగా, విపరీతంగా అర్థంచేసుకునే ప్రమాదముంది. అందువలన శాస్త్రంలో పేర్కొన్న విషయాన్ని అందులో పేర్కొన్న క్రమంలోనే చదవాలి.

– ***ప్రకాశకులు***

❖❖❖

విషయ సూచిక

నిర్వాణ ప్రకరణం (ఉత్తరార్ధం)

❖❖❖

V. పాషాణాంతర్గత బ్రహ్మాండం

1. సంకల్ప నిర్మిత కుటీరం - వసిష్ఠ నిర్వికల్ప సమాధి

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆకాశం ఎక్కడుంటే అక్కడ శూన్యత్వం కూడా ఉంటుంది చూచావా? జలం ఎక్కడుంటే అక్కడ ద్రవత్వం కూడా ఉంటుంది కదా! అట్లాగే చిన్మయమగు బ్రహ్మాకాశమున సర్వత్రా సర్వము సర్వవిధాలుగా నిస్సంకోచంగా సంభవిస్తున్నాయి. వాస్తవానికి అలా సంభవించేదంతా ఆకాశ శూన్యత్వంలాగా స్వచ్ఛమైనదే అయి ఉన్నది. సమస్త పదార్థములు చిన్మయరూపములే. కాబట్టి ఈ పృథివి మొదలైన సర్వ పదార్థములు చిత్ రూపములే గాని, అచిత్ అయినది ఎక్కడా ఏదీ లేదు. ఎచ్చట చైతన్యము ఉన్నదో...అక్కడ సృష్టి యొక్క శోభ కూడా ఉన్నది. స్వప్నంలో కనబడిన నగరం, పర్వతం... మొదలైనవన్నీ స్వప్న చైతన్య స్వరూపములే కదా! జాగ్రత్ నందలి సర్వ పదార్థములు కూడా ఏకమగు చిదాకాశమే అయి ఉన్నాయి.

ఈ సందర్భంలో పూర్వం నాకు స్వానుభవమై ఒకానొక విశేషం గుర్తుకొస్తోంది. ఆ నాచే పొందబడిన విశేషం పాషాణాఖ్యాయిక, అనే పేరుతో మహాశ్చర్యకరం అతివిచిత్రమైనది కూడా. భ్రమ అను రోగమునకు అమృత రసాయనం వంటిది. ఆ "ఆ పాషాణాఖ్యాయి" అను పేరుతో చెప్పబడే విశేషం విను చెబుతాను.

❖

పూర్వం ఒకానొకప్పుడు నిజాశ్రమంలో జ్ఞానార్తితో నన్ను ఆశ్రయించవచ్చిన శిష్యగణానికి ఆత్మతత్త్వాన్ని బోధిస్తూ ఉన్నాను. ఎఱుగవలసిన ఆత్మను ఎఱిగి శాంత చిత్తుడనై రోజులు గడుపు చున్నాను. ఆ సమయంలో నా బుద్ధి ఎందుకో ఏకాంతం వైపుగా మరలింది. భ్రమయుక్తము, చంచలం అగు సర్వలోక వ్యవహారాలు వదిలి ఏకాంతంగా ఉండాలనే అభిలాష కలిగింది. అప్పుడు శిష్యులను ఆయాశాస్త్ర పఠణాదులలో నియమించి విశ్రాంతి కొఱకై దేవలోకంలోని ఒకానొక ఏకాంత స్థానంలో ప్రవేశించాను. మెల్లమెల్లగా ఆత్మధ్యానతత్పరుడనైనాను. పరమ విశ్రాంతిని అనుభవించసాగాను. అయితే, ఆ ఏకాంత ప్రదేశంలోకూడా దేవతల నృత్యగీత వాద్యాదులు నా ఏకాగ్రతకు కొంచెం విక్షేపం కలిగించసాగాయి. అప్పుడు ఈ జీవులకు క్షణభంగురమైన ఆయా ప్రాపంచిక దశలు కలుగజేసే భ్రమ – విక్షేపముల గురించి ఇట్లు యోచించసాగాను.

❖

"ఆహా! ఈ ప్రపంచంలోని ఆయా విశేషాలన్నీ రమణీయంగా అనిపించటానికి కారణం? బుద్ధిమాంద్యం చేత, అవిచారణచేతనే కదా! స్థూల బుద్ధిని అధిగమించి ఆయా సర్వస్థితుల వెనుక – ముందులను పరిశీలించి చూచినపుడు ఈ ప్రపంచం యొక్క స్థితి రసహీనమే అవుతుంది. అట్టి

ఈ ప్రపంచం ఎవనికి కూడా ఏ కారణం చేతా, ఎప్పుడూ ఎక్కడా సుఖప్రదం కాదు. ఏదో పొందాలనుకోవటం, ఇంకేదో తొలగాలనుకోవటం, కొన్ని ఇష్టములు, కొన్ని అయిష్టములు – ఇంతకు మించి ఈ సాంసారిక జీవితంలో చెప్పుకో తగినవి ఏమున్నాయి? ఈ జీవునికి ఎందుకో ఈ దృశ్యవిషయాలపై అత్యంత నమ్మకం ఏర్పడి ఉంటోంది. అందుకే ఇక్కడ ఏవేవో పొందాలని ఈ ద్రష్టత్వము వహించి తద్వారా ఎన్నో ప్రయాసలు ఆశ్రయిస్తున్నాడు. ద్రష్టయగు ఈ జీవుడు ఈ ఈ లోకాలలో ఏదేదో పొందాలని చేసే తీవ్రమైన శ్రమ అంతా చివరికి దుఃఖప్రదంగాను పరిణమిస్తున్నదే తప్పించి, ఈ దృశ్యములో ఏది పొందినా ఏం ప్రయోజనం ఉండటమే లేదుకదా!

కిమిదం దృశ్యతే? కింవా ప్రేక్ష్యతే? కోఽహమేవవా?
సర్వం శాంతం అజం వ్యోమ చిన్మాత్రాత్మ నిరంజనమ్ ॥

ఈ కానిపించుచున్నదంతా ఏమిటి? దీనిని చూచునది ఏది? నేనెవరు? ఈ ప్రకారంగా వివేకంతో "విచారణ" చేసి చూచామా... ఇదంతా శాంతము–అజము–ఆకాశసదృశము–నిర్మలచిన్మాత్రం అగు ఆత్మలో వివర్తమే కదా... అని తెలియవస్తోంది. అయినా దృశ్యం యొక్క భేద దర్శనమంతా దృష్టి మొక్క విక్షేపమే కదా! ఇట్టి భ్రమాత్మకమైన దృష్టిని పొందుచున్నంత వరకూ నాకు శాంతి లేదు. అట్టి విక్షేపం యొక్క శమనం కొరకై ఒకానొక ఏకాంత స్థానంలో సమాధిని ఆశ్రయించటమే ఉచితం. అట్టి రహస్య స్థానం సమస్త సిద్ధ – ఇంద్ర – దైత్యాదులకు కూడా సమీపించరానంత రహస్య స్థానమై ఉండాలి. అట్టి స్థానంలో దాగుకొని ఇక నేను ఏ జీవికీ కనిపించకుండెదను గాక ! అక్కడ నిర్వికల్ప సమాధిలో తత్పరుడనై ఉంటాను. సర్వవృత్తులను త్యజించివేస్తాను. అతి నిర్మలం – శాంతం – సమం అయినట్టి ఆత్మపదమున సుస్థితుడనై ఉంటాను.

మరి, శబ్ద–స్పర్శ–రూప–రస–గంధములనే ఐదు కించిత్ కూడా సంభవించనట్టి అత్యంత శూన్యమైన ప్రదేశం ఎక్కడ? అట్టి ఏకాంతస్థానం చేరెదనుగాక! ఎందుకంటే వన–జల–మేఘాదులచేత వ్యాప్తమై... సింహము–పులి–మొదలైన జంతువులు మాత్రమే సంచరించే జనరహిత పర్వత ప్రదేశం కూడా నాకు శత్రువు వలె ప్రతికూలంగానే అనేక విక్షేపములతో కూడి కనబడుతోంది. పర్వతముల మధ్య ప్రదేశం కూడా ఆయా కిరాత జీవుల సంరంభములతో నిండి ఉంది. సముద్రతీరాలు ఖాళీగా లేవు. అవన్నీ కూడా అనేక వ్యగ్రులగు జనుల సంచారాలతో నిండి ఉంటున్నాయి. సముద్రగర్భమేమో, జల జంతువుల చేత నిండి ఉన్నది. అక్కడ కూడా ఏకాంతం లభించదు. సముద్రతీరాలు, పర్వతప్రాంతాలు, లోకపాలుర గ్రామాలు, కొండశిఖరములు, పాతాళ కందరాలు, – ఇవన్నీ కూడా అనేక ప్రాణుల వ్యవహారిక సంరంభాలతో నిండి ఉన్నాయి. కొండగుహలందామా? వాటిలో సింహ – సర్పాదులు భీకర శబ్దాలు చేస్తూనే ఉంటాయి. ఇక సరస్సులందామా! అక్కడ స్నానం చేయటానికి వాళ్ళు – వీళ్ళు వచ్చిపోవటం చేత నా ఏకాంతమునకు ఎన్నో విఘ్నాలు కలుగుచున్నాయి. పైగా, అక్కడి తరంగములు శబ్దాలు చేస్తూనే ఉంటాయి. కనుక సరస్సులు ఉన్న ప్రదేశములు కూడా విక్షేప రహిత ఏకాంత మౌన స్థితిని ప్రసాదించలేవు.

కాబట్టి... సర్వదా శూన్యమే అయినట్టి ఆకాశం యొక్క సుదూరమైన ఒకానొక మూల

మనోకల్పనచే ఒక కుటీరం నిర్మించుకొంటాను. అత్యంత ఏకాంత స్థానంలో ఉత్తమమైన 'యోగము' అనే యుక్తిని అవలంబిస్తాను. ఈ చిత్తమును ఎటూ ప్రసరించకుండా సుదృఢం చేస్తాను. అక్కడ వాసనారహితుడనై సమాధి పరాయణుడను అవుతాను.

❖

ఇట్లా ఆలోచించి నేను ఆ దేవలోకంలోని ఆ ప్రదేశం నుండి బయలుదేరాను. ఖడ్గధారతో పోల్చతగిన నిర్మలమగు, అత్యంత సూక్ష్మమగు దేవలోక సంబంధమైన సూక్ష్మ - ఆకాశంలో ప్రవేశించాను. అయితే ఆ ఆకాశము యొక్క అంతరాళంలో కూడా అనేక సమాధి విఘ్నం చేయగల ఏవేవో దృశ్యలు (ఇక్కడి లాగానే) కనిపించసాగాయి.

ఆ దేవలోకాంతర్గతమైన ఆకాశం నందు... ఒకచోట సిద్ధులు సంచరిస్తున్నారు. మరొకచోట మేఘములు గర్జిస్తున్నాయి. ఇంకొకచోట విద్యాధరులు విహరిస్తున్నారు. ఇంకోచోట యక్షులు ఇష్టం వచ్చినట్లు వినాశన క్రియలను చేస్తూ కనిపించారు. ఒక ప్రదేశం గంధర్వ నగరంచే పూర్ణమై ఉన్నది. ఇంకొక ప్రదేశంలో గొప్ప యుద్ధ సంరంభమంతా సంసిద్ధమై భయానకమైన వాతావరణంతో కూడుకొని ఉన్నది. మరొక చోట మేఘాలు భయంకరంగా శబ్దాలు చేస్తూ అతి తీవ్రంగా వర్షిస్తున్నాయి. వేరొక ప్రదేశంలో యోగినులు(మంత్రగత్తెలు) ఉన్మాద రౌద్ర వృత్తులతో కూడి వర్తిస్తున్నారు. ఒకచోట దైత్యుల నగరాలు గంధర్వ నగరాలను వేగంగా ఢీకొనటం, దానితో ఆ గంధర్వ నగరాలు అందులో గంధర్వ జనులతో సహా ఆకాశంలోకి ఎగిరెగిరి పడుచుండటం కనిపించింది. ఇంకొక చోట గ్రహములు అటూ ఇటూ పక్షులలాగా ఎగురుచున్నాయి. ఒక చోట నక్షత్ర సమూహంచేత ఆ ప్రదేశమంతా వ్యాకులమై ఉన్నది. ఒక ప్రదేశం రకరకాల పక్షులతో పరిపూర్ణమై ఉన్నది. మరొక చోట హింస-హత-రోదన-గావుకేకలు పిచ్చి కేరింతలు వంటి ఏవేవో దుశ్శకున శబ్దములతో పూర్ణమై ఉన్నది. ఇంకొక చోట పిశాచాలు మొదలైన భయంకరాకారములు కలిగిన ప్రాణిసమూహాలు యథేచ్ఛగా అటూ ఇటూ సంచరిస్తున్నాయి. ఒక చోట అనేక నగరాలు, ఆ నగరములలో అనేక సంరంభములతో అల్లకల్లోలంగా ఉన్నది. ఒక ప్రదేశమంతా సూర్యరథంచే ఆక్రమించబడి ఉన్నది. వేరొక చోట చంద్రుడు, శుక్రుడు, గురుడు మొదలైన గ్రహముల రథముల రాకపోకలతో, విన్యాసాలతో కూడుకొని ఉన్నది. ఒక ప్రదేశం సూర్య తాపం కొద్దికొద్దిగా అధికమైపోతూ ఉండగా, ఆ తాపానికి క్రమక్రమంగా అనేకమంది జీవులు వినాశనం పొందుచూ కనిపించసాగారు. మఱొక ప్రదేశంలో చంద్రకళలు ప్రవేశించటంచే ప్రశాంతంగా ఉన్నది. ఇంకొక చోట భూత-ప్రేతములు అనేక హింసాక్రియలు నిర్వర్తిస్తుంటే, ఆ ప్రదేశం భయంకరంగా ఉన్నది. ఒకానొకచోట అగ్నియొక్క ఉష్ణత్వముచే అతి తీక్షణంగా ఉన్నది. ఇంకొక చోట బేతాళములు నివసిస్తున్నాయి. వేఱొక చోట భారీ శరీరములు గల పక్షులు వసిస్తున్నాయి. ఒక చోట ప్రళయ మేఘాలు. ఇంకొక చోట ప్రళయకాల ప్రచండ అగ్ని-వాయు వీచికలతో నిండి ఉన్నాయి.

నేను ఆ ప్రాణి సమూహాలన్నీ వదిలి అతి దూరంగా పయనించాను. అట్లా వెళ్ళి వెళ్ళి "అతి విశాలము, అత్యంత శూన్యము" అగు ఒక నిర్జన ప్రదేశంలో ప్రవేశించాను. అక్కడ కలలో కూడా

ఒక్క ప్రాణి లేదు. అయితే ఆ ప్రదేశంలో ఎక్కడి నుండో మెల్లగా వాయువు వీస్తోంది. అక్కడ ఎట్టి శుభ–అశుభ శకునములు లేవు. ఆ ప్రదేశం ప్రపంచ జీవులకు సాధారణంగా అప్రాప్యమైనది. అక్కడ నా మనఃసంకల్ప బలంతో ఒక కుటీరం నిర్మించాను. నాచే నిర్మించబడిన ఆ కుటీరం కమలం యొక్క మొగ్గలాగా అతిసుందరంగా ఉన్నది. గోడలకు రంధ్రాలు లేవు. లో భాగాలన్నీ స్వయంప్రకాశవంతమై ఉన్నాయి. ఆ అందమైన కుటీరమును నా సత్య సంకల్ప ప్రభావంతో నిర్మించాను సుమా! ఇక ఆ తర్వాత ఆ చుట్టు పక్కలకు ఏ సాంసారికమైన ప్రాణి రాకుండా చిత్తముచే సంకల్పించాను. ఇక అక్కడ కుటీరంలో సర్వ భూతములకు(జీవులకు) అగమ్యం అయినట్టి (చేరుటకు వీలుకానట్టి) "నిర్వికల్ప సమాధి" యందు సంస్థితుడనైనాను.

ఆ విధంగా నిర్వికల్ప సమాధిలో 100 సంవత్సరాలు గడిచిపోయినాయి. ఆ తరువాత ఎందుకో "సమాధి నుండి లేవాలి" – అనే ఒక ఆలోచన కలిగింది. అప్పటి దాకా పద్మాసనముపై కూర్చుని శాంతచిత్తుడనై మహామౌనమును అవధరించి సమాధి స్థితిని అనుభవిస్తున్నాను కదా! అప్పటి వరకు గాఢనిద్ర యందు ఉన్నవాని వలె నిశ్చలముగాను, ఆకాశం వలె నిర్మలంగాను, చిత్రంలో చిత్రింప బడిన మనుజుని వలెనూ, నా నిర్వికల్ప సమాధి కొనసాగింది. అయితే ఎప్పుడైతే "ఈ సమాధి నుండి లేచెదనుగాక" అనే స్ఫురణ కలిగిందో, అప్పుడు ముకుళించుకొన్న నా చిత్తము "వాయువు – దిశలు" వలె వికసించసాగింది. ఈ చిత్తము చిరకాలం ఏ పదార్థమును ధ్యానిస్తుందో అద్దానిని అది తక్షణం గాంచుతుంది కదా! అప్పుడు 'బోధ' అంకురించసాగింది. 'వ్యుత్థానం' నిమిత్తమై 'కర్మవీచిక' నా హృదయమున ఉదయించి విస్తార మొందసాగింది. ఇక నాయొక్క జీవ చైతన్యము వృత్త సహితమై ప్రబుద్ధం కాసాగింది.

సమాధిలో గడిపినట్టి ఆ నూరు సంవత్సరములు నాకు మాత్రం ఒక్క నిమిషం లాగా గడిచిపోయింది. ఎట్లా అంటావా? ఇందులో నీకు క్రొత్తగా చెప్పవలసిన విశేషం ఏమున్నది? ఏకాగ్రమైన చిత్తము కలవానికి సుదీర్ఘకాలం కూడా అత్యల్పంగానే తోస్తోంది కదా!

నేనిక సమాధి నుండి విరామం భావిస్తుండగా, ఒకానొక క్రమంగా నా యొక్క బాహ్య జ్ఞానేంద్రియాలు కూడా వికసించసాగాయి. ప్రాణ వాయువులు దేహమంతా ప్రసరించి పరిపూర్ణం చేయనారంభించాయి. నెమ్మదిగా ఇంద్రియ వృత్తులతో కూడి జీవచైతన్య సహితుడనైనాను. అప్పుడు నా వద్దకు 'ఇచ్ఛ' అనే పత్నితో కూడిన 'అహంకారం' అనే పిశాచం ఎక్కడి నుండో వచ్చి చేరింది.

❖❖❖

2. అహంకారం యొక్క అసలు రూపం

శ్రీరాముడు :

త్వామపి ఉదిత నిర్వాణం అహంకార పిశాచకః
బాధతే కిమపి? బ్రూహి, మునే! సందేహశాంతయే ॥

హే మహర్షీ! మీరు చెప్పింది వింటుంటే కొంచెం ఆశ్చర్యంగా ఉన్నది. నిర్వాణ స్థితి సంపాదించుకొని ఉన్నట్టి తమంతటి వారిని కూడా ఈ 'అహంకార పిశాచం' సమీపించి ఆవేశించ గలదా? నా యొక్క సందేహ నివృత్తి కొరకై ఈ విషయం విశదపరచండి.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఇటు జ్ఞానికైనా అటు అజ్ఞానికైనా కూడా... 'అహంకారము' అనేది లేకపోతే ఆ ఇరువురికీ కూడా 'శరీర స్థితి' సంభవించజాలదు. ఎందుకంటావా? ఒక వస్తువు ఉండటానికి ఆధారం అక్కడ ఉండాలి కదా! ఆధారం లేకపోతే ఆధేయపదార్థస్థితి ఉండజాలదు కదా! కనుక శరీరం నిలబడాలంటే దానికి ఆధారమైన 'అహంకారం' ఉండక తప్పదు. అయితే జ్ఞాని – అజ్ఞానుల అహంకారం విషయంలో ఒక ప్రత్యేకమైన విశేషమున్నది. ఆ విశేష తత్వమేమిటో వింటే చిత్త విశ్రాంతి కలుగుతుంది. అహంకార పిశాచం తొలిగిపోతుంది కూడా! కనుక చెబుతాను, విను.

అహంభావ పిశచో అయమ్ అజ్ఞాన శిశునామునా ।
అవిద్యామాన ఏవాన్తః కల్పతస్థేన సంస్థితః ॥

వాస్తవానికి 'అహంభావం' అనేది లేదు. పసిపాప బొమ్మను చంకన పెట్టుకొని "నా బిడ్డ! పడిపోతాడేమో?" అని అనుకొంటుంది చూచావా? అట్లా ఒకానొక ఉద్వేగం ప్రారంభమౌతోంది. అట్లాగే, ఈ అహంభావ పిశాచం 'అజ్ఞానము' అనే బాలునిచే అంతఃకరణంలో కల్పించబడుతోంది. కల్పన చేత మాత్రమే అద్దానికి ఉనికి లభిస్తోంది. అయితే, దీపం దగ్గిర పెట్టుకున్న వానికి చీకటి సమీపించగలదా? ఏ జ్ఞాని 'విచారణ' అనే ఉద్యమాన్ని తన వెంట ఉంచుకొని ఉంటాడో అట్టి వానికి అజ్ఞానము- అహంకారముల ఛాయ కూడా సమీపించలేదు. అసలు అది ఉంటే కదా, లభించటానికి? జ్ఞానదృష్టిచే అది వాస్తవానికి లేదు.

యథాయథా విలోక్యతే తథా తథీవిలీయతే ।
ఇహ అజ్ఞాతా పిశాచికా తథా విచారితా సతీ ॥

ఎంతెంత వరకు విజ్ఞాన దృష్టితో విలోకనం చేస్తామో, అంతంత వరకు ఈ 'అహంకారం' విలీనమై ఆత్మకు అనన్యంగా రూపుదిద్దుకుంటోంది. 'విచారణ' యొక్క ఆధిక్యతను అనుసరించి ఈ అహంకార పిశాచి క్షయిస్తూ ఉంటుంది. ఒకనికి (తన బుద్ధియొక్క భ్రమచే) చీకట్లో అక్కడ ఖాళీ ప్రదేశమే అయినప్పటికి.... దేహరహిత పిశాచం కనిపిస్తూ ఉంటున్నట్లు, మూల–అవిద్య ఉన్నంత వరకు కార్య రూప అవిద్య ఉంటూనే ఉంటుంది. (కారణము "అజ్ఞానము"... కార్యము "అవిద్య")... ఆకాశంలో ఉన్నది ఒక్క చంద్రుడే అయినప్పటికీ కంటి దోషం చేత రెండవ చంద్రుడు, ఆ రెండవ చంద్రునిలో రెండవ కుందేలు ఆకారం కనిపిస్తుంది. ఈ "సృష్టి" అనే ప్రదర్శనమంతా అజ్ఞానము చేతనే ఉత్పన్నము అగుచున్నందున వాస్తవానికి ఇది 'లేనిదే' అయి ఉన్నది. ఆకాశంలో వృక్షం ఉండటానికే అవకాశం లేదు. అనంతమగు ఆకాశంలో "నీ భాగం–నా విభాగం" అనేవి ఎక్కడుంటాయి? అట్లాగే అనంతమగు చిదాకాశంలో "నీవు – నేను – నీది–నాది"....అనేవి

ఉండజాలవు. ఎక్కడైనా లభిస్తూ ఉంటే అది అజ్ఞాన భ్రమను కారణముగా కలిగి ఉన్నది. ఆదిసృష్టి నిర్వికారమై ఉన్నది. ఇప్పుడు కూడా ఎప్పటియట్లే నిర్వికారమై ఉన్నదయ్యా!

మరి ఎదురుగా కనిపిస్తున్న ఈ జగత్తు, ఈ జగత్తును అనుభవిస్తున్న 'వ్యష్టి అహంకారం' మాట ఏమిటంటావా?

నిరాకారమగు బ్రహ్మం పంచేంద్రియాలకు, వాటిని సమన్వయపరిచి ఉపయోగించే మనస్సుకు కూడా అతీతమై, కేవలసాక్షి అయి ఉన్నది. మనస్సుతో కూడిన పంచేంద్రియాలకు "విషయం" అగుచున్న ఈ సాకార జగత్తునకు కారణం మనస్సుకు అతీతమగు బ్రహ్మం ఎట్లా అవుతుంది? అవదు. ఎందుకంటే, బీజం ఉన్నచోట ఆ బీజం వల్ల 'అంకురం' అనే కార్యం ఉత్పన్న మౌతోంది. ఎచ్చట బీజమే లేదో అచ్చట వృక్షం ఎట్లా ఏర్పడుతుంది? కారణం లేనిదే కార్యం ఏర్పడ జాలదు కదా! అంతటా ఆకాశమే అయి ఉండగా "ఇది తూర్పు ఆకాశం, అది పడమర ఆకాశం" ...అనేది ఎట్లా ఏర్పడగలదు చెప్పు? "అయినా తూర్పు-పడమర ఉన్నాయి కదా?"...అని అంటావా? అది 'సూర్యోదయం' అనే ఒక విన్యాసానికి భూమికి గల సంబంధం కావచ్చునేమోగాని, ఆకాశంలో 'దిక్కులు' అనేదాని స్వకీయమైన సత్త కాదు. సంకల్పముచే ఆకాశంలో (జ్ఞప్తి రూప) వనములు కనిపించునట్లు... ఈ జగత్తు సంకల్పమయం మాత్రమే! పదార్థముగా కనిపించేది కూడా పదార్థ భావన యొక్క స్థూలానుభవం మాత్రమే! అందుచేతనే ఒకే రూపం ఒక దేహికి ప్రియంగాను, మరొకరికి అప్రియంగాను, ఇంకొకరికి ఉదాసీనంగాను అనిపించటం జరుగుతోంది. అంతేకాదు. ఈ విధంగా, ఈ జీవుడు "జగత్తును పొందటం" అనేది సందర్భ చమత్కారమేగాని, వాస్తవ స్వభావం కాదు.

"సృష్ట్యాది" యందు ఏ నిష్కంటకమగు 'బ్రహ్మాండం' యొక్క స్థితి అనుభూతమగుచున్నదో... అది కూడా శూన్యమాత్రమే అయి ఉన్నది. వాస్తవానికి ఈశ్వరుడు సృష్టి యొక్క విషమత్వము లేనివాడు. చిదాకాశస్వరూపుడు. చైతన్యమయుడు. అట్టి ఈశ్వరుడే స్వకల్పిత స్వభావపూర్వకంగా తనయందు సృష్టిరూపంగా భాసిస్తున్నాడు. 'అహంకారము' ఈశ్వర స్వరూపమే గాని ఈశ్వరునికి అనన్యమైనది కాదు. ఇందుకు దృష్టాంతం ప్రతి రోజు ప్రతి జీవికి అనుభవమయ్యే స్వప్నవృత్తాంతమే. స్వప్నంలో పర్వతాలు, నదులు, జీవులు మొదలైనవన్నీ కనిపిస్తున్నాయి. వాటన్నిటి యొక్క అసలు రూపం ఏమిటి? స్వప్నద్రష్ట చైతన్యమే, ఆయా వివిధ రూపములుగా స్ఫూర్తిస్తోంది కదా! అనగా, స్వప్నమునందు చైతన్యం యొక్క స్వభావముచేతనే సృష్టి ఉన్నట్లే భాసిస్తున్నది. అదే రీతిగా సృష్ట్యాదియందు చిదాకాశమున ఈ సృష్టి వాస్తవానికి లేకపోయినప్పటికీ, ఉన్నట్లే భాసిస్తోంది. సృష్టికి మునుముందే ఏ విషయజ్ఞానాతీత - శుద్ధ - జన్మాదిరహిత - అవ్యయ - అనాది - అనంతమైనట్టి ఆత్మతత్త్వము అప్రతిహతంగా ప్రకాశించి ఉన్నదో, ఆ అప్రతిహత ఆత్మప్రకాశమే సృష్టి సమయంలో కూడా ఈ అహంకారము - జగత్తు మొదలైన వాటితో కూడిన సృష్టి రూపంగా భాసిస్తోంది, సృష్టి రూపంగా స్థితినొంది ఉన్నదంతా అదే! ఇక్కడ వాస్తవానికి సృష్టిగాని, పృథివి మొదలైన గోళములు గాని లేవు.

అంతాకూడా... "**సర్వం శాంతం అనాలంబం బ్రహ్మైన బ్రహ్మణి స్థితమ్**" – శాంతము, నిరాలంబనము అగు బ్రహ్మమే బ్రహ్మమునందు స్థితి కలిగి ఉన్నది. కనుక 'అహంకారం' అనేది బ్రహ్మము యొక్క (లేక) ఈశ్వరుని యొక్క ఒకానొక ప్రదర్శనా చమత్కారం మాత్రమే!

ఓ రామచంద్రా! మరల మరొకసారి క్రోడీకరించి సిద్ధాంతపూర్వకంగా ప్రకటన చేస్తూ చెప్పుచున్నాను, విను.

సర్వశక్త్యాత్మ తత్‌బ్రహ్మ యథా కచతి యాదృశమ్
రూపమత్యజదేవాచ్ఛం తథా భవతి తాదృశమ్ ॥

బ్రహ్మం సర్వశక్తిమంతం. అట్టి బ్రహ్మం ఎట్లు ఎచ్చట స్ఫూర్తించనెంచుతుందో, అట్లట్లు తన శుద్ధరూపాన్ని ఏమాత్రం త్యజించకుండానే సృష్టి మొదలైన రూపాలుగా అగుచున్నది. స్వప్నద్రష్ట యొక్క చైతన్యం యథాతథంగా ఉంటూనే స్వప్నంలో అనేక పదార్థముల – వ్యక్తుల కల్పనారూపం పొందుచుండటమే ఇందుకు మనకు దృష్టాంతం. ఈ స్వప్న ద్రష్టలాగానే... సృష్ట్యాదిలో ఈ జగత్తు కూడా చిన్మాత్రం యొక్క విలాసమే అగుచున్నది. నిర్మలమగు ఆకాశంలో 'నీలివర్ణం' అనే వైచిత్ర్యం కనిపించటంలేదా? అట్లాగే శుద్ధాకాశమున అద్దాని స్వభావమే... ఆ చైతన్యం యొక్క భావన చేత సృష్టి రూపంగా స్ఫురిస్తోందని గ్రహించవలసినదిగా సర్వ సహజీవులకు నా విన్నపం.

"భావించునది – భావించబడునది – భావన" ఈ త్రిపుటి రూపాల యొక్క నిరంతర ఉత్పత్తి మొదలైనవన్నీ ...చిదాకాశమే తనలో తాను ఆ విధంగా స్థితి కలిగి ఉన్నది. కనుక చిదాకాశమే 'అహంకారం' రూపంగా కూడా తనలో తాను ప్రదర్శితమగుచున్నది. చిదాకాశమే చిదాకాశంలో స్థితి కలిగి ఉండగా ఇక సృష్టి ఎచట? అవిద్య, అజ్ఞానాలెచట? అహంకారం మొదలైనవి ఎచట?...

అంతా కూడా శాంతము, చిద్ఘనము అయినట్టి బ్రహ్మమే అయి ఉన్నది!

ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా అహంకారము యొక్క వాస్తవ స్వరూపం ఏమై ఉన్నదో... నీకు వచించాను. "అహంకారం స్వతహాగా లేదు. ఆత్మయే అహంకార రూపంగా ప్రదర్శిత మౌతోంది" అని గ్రహించుటయే అహంకారం యొక్క ప్రశమనం. ఎఱుగబడిందా, ఈ అహంకారం బాలుడికి కనబడే పిశాచం (వెలుతురు ఏర్పడగానే) తొలగిపోవుచున్నట్లు తొలిగిపోతుంది. ఈ అహంకార పిశాచం యొక్క రూఎం ఏమిటో పూర్ణముగా నేను ఎఱిగి ఉండటం చేత... అది నాకు ఉన్నప్పటికీ నిష్ఫలమైనదే అవుతుంది. ఆ 'కనబడేది గోడపై రంగులతో లిఖించబడిన అగ్ని చిత్ర లేఖనమేగాని నిజమైన అగ్ని కాదు' అని ఎఱిగిన తరువాత ఇక ఆ అగ్ని వల్ల చర్మం కాలుతుందేమో నన్న శంక ఎందుకుంటుంది? ఎఱుగబడిన తరువాత అహంభావం, సృష్టి మొదలైనవన్నీ నిష్ఫలమే అవుతాయి. అవి ఉన్నా, ఉండకున్నా ఆత్మ యథాతథమేనని మేము గమనించియే ఉంటున్నాం. ఈ ప్రకారంగా అహంకారం యొక్క "త్యాజ్యస్థితి" (నిర్వికల్ప సమాధి) యందు, "గ్రాహ్యస్థితి" (వ్యవహారస్థితి) యందునూ కూడా నాకు సమత్వమే ఏర్పడి ఉంటోంది. మేఘాలు లేనప్పుడూ, మేఘాలు ఉన్నప్పుడూకూడా ఆకాశం సర్వదా ఆకాశంగానే ఉంటోంది కదా! సృష్టి ఉన్నప్పుడు – లేనప్పుడు కూడా నాయొక్క స్థితి సమముగానే ఉంటున్నదగుచున్నది.

అహంభావస్య నైవాహం నా అహంభావో మమేతి చ ।
తేన విద్ధి చిదాకాశమేవేదమితి నిర్ఘనమ్ ॥

"నేను అహంభావానికి చెంది ఉండలేదు. అహంభావము నాకు చెంది ఉండలేదు" అని సునిశ్చితం చేయి. అహంకారంతో సహా, ఈ సర్వజగత్తును "చిదాకాశ ఘనము"గా ఎఱుగుము.

నా దృష్టిలో 'అహంభావము - జగత్తు'మొదలైనవి ఎట్లా లేవో... అట్లాగే ఈ సభలోని తదితర జ్ఞానుల దృష్టిలో కూడా అవి లేకయే ఉన్నాయి.

చిత్రపటంలో సెలయేరును చూచి 'ఆ జలం నా ఆర్తిని (దాహాన్ని) తొలగిస్తుందేమో'...అని ఆశించేవారు బాలురేగాని, జ్ఞానులు కాదు. ఈ జగత్తు, అహంకారాలను "ఉన్నాయి"... అని అనటం చిత్రపటంలోని అగ్నిని ఉపయోగించి వంట చేయటానికి ఉపక్రమించటం వంటిదే అవుతుంది.

నాఽహమస్మి ! న చ అన్యోఽస్తి !"సర్వం నాస్తి" ఇతి నిశ్చయే ।
ప్రకృత వ్యవహారస్త్వం శిలామౌనమయోభవ ॥

ఓ రామచంద్రా! "వాస్తవానికి, 'నేను' గాని, మరొకడు గాని, ఈ సమస్త బ్రహాండములు గాని లేవు"... అను నిశ్చయం కలిగి ఉండు. ఇక ఆపై యథాప్రాప్తమగు వ్యవహారం ఆచరిస్తూనే అంతరమున మౌనం వహించి ఉండు. ఆ విధంగా చిరకాలం దృశ్యభావమునంతటినీ తొలగించు కుంటూ శిలామధ్యభాగంలాగా చిద్ఘనరూపుడవై ఉండు. ఆకాశం వలె నిర్మలమైన ఆకృతితో 'స్వాత్మ' రూపముననే స్థితి కలిగి ఉండు. ఎందుకంటావా? ఈ సృష్టికి ముందు, ఈ సృష్టి కాలంలో, ఈ సృష్టి శమించిన తరువాత కూడా సర్వవేళలా ఈ సమస్తం చిన్మయమగు శివరూప బ్రహ్మమే అయి ఉన్నది. "దృశ్య ప్రపంచం" అనునదేదీ లేదు.

❖❖❖

3. 'సర్వత్రా' ఉండి కూడా స్వతహాగా లేని సృష్టి శోభ

శ్రీరాముడు : ఆహాఁ ! మహాత్మా! మాయొక్క జ్ఞానైశ్వర్యము కొఱకే మీరు ఇట్టి గంభీరము-నిర్మలము-విపులము-నిశ్చలము- విశాలము అయినట్టి "ఆత్మదృష్టి" గూర్చి మరల మరల పలుకుచున్నారు. మునీంద్రా! మీరు చెప్పినదంతా పరమ సత్యమే!

సర్వథా సర్వదా సర్వం సర్వం సర్వత్ర సర్వదా ।
"సత్" ఇత్యేవ స్థితం సత్యం సమం సమనుభూతితః ॥

"సర్వ విధాలుగా-సర్వవేళలా-సర్వం-అంతటా-అన్ని సమయాలలోనూ ఇదంతా సద్రూప మగు బ్రహ్మమే" అని సెలవిచ్చారు కదా! అది సత్యమే. అట్లా ఎవరికైనా అనిపించకపోవటానికి కారణం 'విచారణ-అనుభవం' తగినంతగా లేకపోవటం చేతనే. విచారణ-అనుభవాలచే ఇదంతా అట్టి ఏకరసమగు చిన్మాత్రంగానే ఒప్పుచున్నది స్వామీ! వేదాంత వాఙ్మయంలో "అంతా పాషాణ మాత్రమే" అని అంటూ ఉన్నారు కదా! హే బ్రహ్మజ్ఞా! మాకు మరింతగా బ్రహ్మజ్ఞానం

అనుభవమయ్యేందుకుగాను మీరు ప్రారంభించిన "పాషాణాఖ్యాయిక" కొనసాగించమని నా విన్నపం.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! అట్లే అగుగాక! "పాషాణాఖ్యాయిక" అను ఈ మన వర్తమాన విశేష సంవాదమునందు 'సర్వత్రా-సర్వదా-సర్వం సద్రూపమే' అను సిద్ధాంతం ప్రతిపాదించ బడుతోంది. అట్టి పాషాణదృష్టాంతం గురించి చెపుతాను... విను-

"రంధ్రములు లేనట్టి ఘనమైన శిలయొక్క మధ్యభాగంలో శిలారేణువులు అకారాదులతో ఉండి ఉన్నట్లుగా... అధిష్ఠానమై చెన్నొందుచున్న పరబ్రహ్మము నందు (శిలాంతర్భాగ శిలారేణువుల లాగా) ఈ అనేక బ్రహ్మాండములు ఉంటున్నాయి"... అని ఈ అఖ్యాయిక నిరూపిస్తోంది.

అట్లే, "మహత్తరము, స్వరూపతః శూన్యము అయిన భూతాకాశంలో అసంఖ్యాక సృష్టులు ఉన్నాయి. ఒక విత్తనంలో, ఒక లతలో, ప్రతి ఒక్క ప్రాణిలో, జడవస్తువులో, వాయువులో, అగ్నిలో, జలంలో, ఆకాశంలో, ఒక అణువులో కూడా... అనేక సృష్టులు ఉన్నాయి"... అని కూడా ఈ అఖ్యాయిక నిరూపిస్తోంది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! 'ఒక రాయిలో, గోడలో, లతలో కూడా అనేక సృష్టులు ఉన్నాయి'... అని ఇప్పుడు అంటున్నారు కదా! మరి "చిదాకాశమునందే సమస్త సృష్టులు భాసిస్తున్నాయి"... అను మీ ఇతఃపూర్వపు వాక్యమునకు, ఇప్పటి ఈ మీ వాక్యమునకు సమన్వయం ఎట్లా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ కనిపించే సృష్టి విషయమై... 'చిదాకాశమే చిదాకాశమున ఇట్లు సృష్టి రూపంగా కనిపిస్తోంది"... అనునది పరమసత్యం.అదియే ముఖ్యమైన పక్షము కూడా. గోడ - లతగా కనిపించేదీ చిదాకాశమే! అందులో గల సృష్టులు చిదాకాశమే! ఇది ఇట్లుండగా, అసలీ దృశ్యము 'ఆది' యందు ఉత్పన్నమే కాలేదు సుమా! మొదలే ఉత్పన్నం కానిది ఇప్పుడెక్కడి నుంచి వస్తుంది? కనుక అది ఇప్పుడు కూడా ఉండి ఉండలేదు. ఉన్నది బ్రహ్మము మాత్రమే! అయితే ఆరోప దృష్టికి ఆరూఢమై ఈ భౌతికమగు పృథ్వి - జలము మొదలైనవి అగుపిస్తున్నాయి. అట్టి ఆరోపిత దృష్టికి అనుభవమయ్యే సృష్టులు పృథ్వి యొక్క ప్రతి అణువు నందు (సృష్టి-సమూహములు) అనుభవించబడుచున్నాయి. ఎవరికి? ఆరోపిత దృష్టి కలిగియున్న జీవులకు! అపవాద దృష్టిచే వీటన్నిటి వాస్తవరూపం గమనించబడినప్పుడు ఈ 'పృథివి' అనబడేది అణు మాత్రంగాకూడా లేదు. అందులో అణువులూ లేవు, ఆ అణువులలో సృష్టులూ లేవు. అవన్నీ కూడా వాస్తవానికి చిదాకాశరూపమగు బ్రహ్మమే అయి ఉన్నాయి.

అట్లాగే... జలము-అగ్ని-వాయువు-ఆకాశం-పంచభూత కలయికలచే ఏర్పడే పదార్థాలు, బ్రహ్మదేవుని "సూక్ష్మభూత ఉపాధి"యగు "సమష్టి అహంకారాలు-సమష్టి చిత్తములు, -సమష్టి బుద్ధులు-సమష్టి మనస్సులు"... ఇవన్నీ కూడా ఆరోప - దృష్టిచే అణువణువునా ఉన్నాయి. ప్రతి అణువు అనేక బ్రహ్మాండాలు కలిగి ఉన్నది. అందులోని ప్రతి బ్రహ్మాండంలోని ఆయా పంచభూత ప్రపంచపు అణువణువులో మరింకెన్నో అసంఖ్యాక బ్రహ్మాండాలు ఉన్నాయి.

అపవాద దృష్టిచే (బ్రహ్మాండాలు... అనునవి విభాగించి 'అవన్నీ ఏమిటి?' అని పరిశీలించి చూచినపుడు) అవేవీ ఎక్కడా లేవు.

శ్రీరాముడు : మరి బ్రహ్మమున మనకు కనిపించే సృష్టులు ఎట్లా వస్తున్నాయి? "బ్రహ్మం, సృష్టి" అను ఈ రెండింటికీ గల భేదమేమిటి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా!ఉన్నది ఉన్నట్లు ప్రకటిస్తున్నాను. విను–

"బ్రహ్మ – సర్గాత్" తథా ఇత్యేష వాచి భేదో న వస్తుని ॥

'బ్రహ్మము' అని పిలవబడుదానికి, సృష్టి అని చెప్పబడుదానికి ఏమీ భేదం లేదు. ఒకవేళ "నాకు భేదం గోచరిస్తోంది కదా?"... అని నీవు అంటావేమో? ఏ భేదమైతే గోచరిస్తుందో ...అది వాచిక భేదమేగాని, వాస్తవానికి వస్తుతః ఆ రెండింటికీ భేదం లేదు.

సర్గా ఏవ పరంబ్రహ్మ పరంబ్రహ్మైవ సర్గతా
మనాగపి అస్తిన ద్వైవమత్ర "అగ్ని – అర్కే" ఉష్ణయోరివ ॥

ఈ సృష్టియే ఆ పరబ్రహ్మము ఆ పరబ్రహ్మము ఈ సృష్టియే అయి ఉన్నది. "ఉష్ణము" దృష్ట్యా అగ్నికి – సూర్యునికి భేదమేమున్నది? రెండూ ఉష్ణరూపములే కదా!

"ద్రవత్వము" దృష్ట్యా జలమునకు – తరంగమునకు ఉన్న తేడా ఏమిటి? "వాయుత్వము దృష్ట్యా వాయువుకు – వాయు తరంగమునకు భేదమెక్కడ? అట్లాగే బ్రహ్మమునకు – జగత్తుకు భేదమేమీలేదు!

సృజనము అను క్రియచే 'సృష్టి' అనేది (శబ్దం) ఏర్పడింది (సృజి...ఇతి క్రియేతి సృష్టిః); వర్ధనము అను క్రియచే 'బ్రహ్మమ్' అనేది(శబ్దం) ఏర్పడుతోంది (బృంహి...ఇతి క్రియేతి బ్రహ్మమ్).

...ఈ రెండు క్రియలకు (సృజన క్రియ, వర్ధన క్రియ) పరస్పరం అభేదమే అయి ఉన్నాయి సుమా! పోనీ ఒకదానిని 'ఆధారము' అని, రెండవదానిని 'ఆధేయము' అని అందామా? అట్టి ఆధార – ఆధేయముల తేడా ఉన్నదని గాని, లేదు అని గాని నిరూపించలేము అందుకే ఆ రెండింటికి ఉన్న భేదం అనిర్వచనీయం అని అంటూ ఉంటారు. కర్త కన్నా క్రియ వేరైన స్వరూపం కాదు కదా! (ఉదాహరణకు "అతడు పరిగెత్తుచున్నాడు"... అను దానిలో అతనిని, అతని పరుగుని వేఱుచేసి చూపలేం కదా!) అట్లాగే 'బ్రహ్మము' అను దానికి సృష్టికి వేరైన ఉనికి ఎక్కడా కనిపించదు. 'సృష్టి' అనునది భావనకు వేఱుగా ఏదీ ఉండటం లేదు.

అందుకే "సృష్టి–బ్రహ్మము అను ఉభయ శబ్దముల భేదం కొయ్యచీల్చుచున్నప్పుడు వచ్చే "పర్ర్" శబ్దము వలె అర్థరహితం అని కూడా విజ్ఞులు అంటూ ఉంటారు.

ద్వైతము ("ఒకటి రెండుగా అగుచున్నది"); ఏకత్వము ("రెండూ ఒక్కటే అయి ఉన్నది")... ఈ రెండు కనిపిస్తున్న ఏ వ్యవహార దశ అయితే ఉన్నట్లున్నదో, అది కూడా 'చిన్మాత్రము' యొక్క వివర్తనమే. అందుచేత అప్పుడు కూడా "సృష్టి, బ్రహ్మం" అను ఉభయ శబ్దములు, వాటి అర్థములు వేఱువేఱు కాదు. ఇట్లు ఈ సృష్టి బ్రహ్మమే అయి ఉండగా ...ఇక ఎవనికి ఎట్లు విభిన్న రూపములు

భాసించగలవో చెప్పు? కాబట్టి రామచంద్రా! నీవు సర్వదా జ్ఞానివై ఉండు. వ్యవహారంనందు ప్రవృత్తుడైనప్పటికీ జ్ఞానికి ఈ సమస్త జగత్తు 'శిల' వలె చిద్ఘనం – శాంతం – ఏకం – అద్యంత రహితం – నిర్మలం – నిర్వికారం – మౌనస్వరూపం అగు బ్రహ్మం గానే ప్రకాశమానమగుచున్నది.

ఓ రాఘవా! ఈ "నీవు, నేను పర్వత సమూహములు, దేవతలు, అసురులు" – ఈ మొదలగు సమస్త దృశ్యమున్నూ కేవలం నిర్వాణరూపమగు 'చిదాకాశము' మాత్రమేనయ్యా! కాబట్టి ఒకడు మేల్కొనిన తరువాత తను రాత్రి కలలో చూచిన దృశ్య వ్యవహార జాలమును ఎట్లు ఉద్దేశించి ఉంటాడో ...నీవు ఆ విధంగా ఈ జగత్తును వర్తమానంలోనే (స్వప్న సదృశ్యంగా) చూడు.

❖❖❖

4. అనేక కోటి బ్రహ్మాండ సమూహములు

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! మీరు అట్లు ఆకాశంలోని ఒకానొక ఏకాంత ప్రదేశంలో 'కుటీరం' కల్పించుకొని 100 సంవత్సరాలు గడిపానని ఆ తరువాత జీవచైతన్య సహితులు కాగా, అప్పుడు 'ఇచ్ఛ, అహంకారం' అనేవి రెండు వచ్చి చేరాయని చెప్పారు కదా! ఆ తరువాత ఏమైందో చెప్పండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఇక విను చెపుతాను–

క్రమంగా నేను సమాధి నుండి ప్రబుద్ధుడనై లేచాను. అప్పుడు అతి సూక్ష్మమైన ఏదో 'ధ్వని' నా చెవులకు వినిపించింది. ఆ ధ్వని అల్పంగా వ్యక్తమైన ఏవో పదాలతో కూడుకొని అతి మనోహరంగా ఉన్నది. అయితే ఆ సన్నగా వినబడే మాటలకు అర్థమేమిటో ఏమీ తెలియలేదు. ఆ వినబడిన శబ్దాన్ని బుద్ధితో పరిశీలిస్తే ఆ ధ్వని ఒక స్త్రీ కంఠం నుండి వెలువడినట్లు నాకు అనిపించింది.

ఆ ధ్వనిని విన్న నేను "ఆ ధ్వని ఎవరిది? ఎటువైపు నుంచి వచ్చింది?" అని పరిశీలించ సాగాను. అది అతిమధురమైన ఏదో ఆలాపనలాగా ఉన్నది కాని... అది 'రోదన' వలె లేదు. పఠనం వలె కూడా లేదు. అది కమలంలో ఉన్న భ్రమరం చేసే శబ్దంలాగా ఉన్నది. అయితే ఆ 'ధ్వని' అత్యంత మృదుమధురంగా ఉన్నదని అనిపించింది. "ఆ ధ్వని ఎటునుంచి వచ్చిందా?" అని కొంచెం ఆశ్చర్యంతో దశదిక్కులా పరికించి చూచాను. నాకు ఏమీ అగుపించలేదు. అప్పుడు నేను ఇట్లా అనుకున్నాను.

❖

"చాలా ఆశ్చర్యంగా ఉన్నదే! సిద్ధులు కూడా వచ్చుటకు అవకాశము లేనంతగా లక్షల కొలది యోజనములు అతిక్రమించి ఈ ఆకాశవిభాగం స్థితి కలిగి ఉన్నది కదా! అటువంటి ఈ ఏకాంత స్థానంలో స్త్రీ గొంతును బోలిన శబ్దం ఎలా సంభవించింది? ఎంతో ప్రయత్నించి కూడా ఆ శబ్దం ఎక్కడి నుండి వచ్చిందో ...అవలోకించలేకపోయానే? ఈ నా ఎదురుగా "అనంతము, మహా శూన్యము, నిర్మలము" ...అయినట్టి ఆకాశం తప్పితే మఱింకేమీ లేదుకదా! ఇక్కడ ఒక్క ప్రాణి కూడా ఉండటానికి అవకాశమే లేదు. మరి ఈ శబ్దం ఎక్కడి నుండి వచ్చినదబ్బా?"

ఇట్లా ఆలోచిస్తూ నేను మఱల మఱల పది దిక్కులలోకి మార్చి మార్చి దృష్టి సారించి చూచాను. ఎక్కడా ఏదీ కనిపించనేలేదు.

❖

అప్పుడు నేను ఇట్లా భావించాను. "సరే! ఈ వర్తమాన ఉపాధిని త్యజించి చిదాకాశ రూపుడనయ్యెదను గాక! ఆ చిదాకాశమునందు అధ్యస్తమైయుండే 'అవ్యాకృతాకాశము' తోటి ఏకత్వము సంతరించుకొంటాను గాక! ఆ వ్యాకృతాకాశము యొక్క గుణము అయినట్టి శబ్దమును, ఆ శబ్దము యొక్క అర్థమును ఆ ఆకాశకోశమున అనుభూతం చేసుకొనెదనుగాక! నా ధ్యానబలంతో ఈ దేహాకాశమును ఉన్నది ఉన్నట్లుగా ఇక్కడే స్థాపించి ఉంచి చిదాకాశరూపుడనై... జలబిందువు జలముతో ఐక్యము పొందినట్లుగా... అవ్యాకృతాకాశముతో ఐక్యము పొందెదను గాక!

ఇట్లా అనుకున్నవాడనై దేహమును త్యజించుటకై అక్కడే పద్మాసనం అవధరించాను. సమాధిని శీలించుటకై మఱల కనులుమూశాను. ఆ తరువాత ఇంద్రియ సంబంధములైన శబ్ద-స్పర్శ-రూప - రస - గంధాది బాహ్య విషయములన్నీ త్యజించాను. అటుపై అభ్యంతరములైన 'సంకల్పములు' మొదలైనవాటిని కూడా వదిలివేశాను.

అప్పుడు "చైతన్యస్ఫురణ"చే "చిత్తాకాశరూపుడను" అయ్యాను. క్రమంగా ఆ చిత్తాకాశ రూపం కూడా త్యజించి "బుద్ధి రూపం" ను పొందాను. ఆ తరువాత ఆ బుద్ధి రూపమును కూడా త్యజించి కేవలం 'జగత్సమూహమునకు దర్పణం' అనదగు అనంతమగు "చిదాకాశము"ను అయ్యాను.

అటు తరువాత... "జలం" అనే శబ్దంలో సముద్రజలం, నదీజలం, తటాకజలం నూతిజలం, మొదలైనవన్నీ ఏకరూపం పొందుతాయి కదా! సామాన్య "సుగంధం" లో అన్ని ప్రత్యేక సుగంధాలు ఏకమై ఉంటాయే! ఆ విధంగా నేను ఆ 'చిదాకాశ స్వభావము'చే "భూతాకాశరూపము"ను పొంది దానితో ఏకత్వం సంచరించుకున్నాను. ఇక ఆపై, ఏ చిదాకాశము సమస్తమునందు వ్యాపించి "అనంతము - సర్వ వ్యాపకము" అయి ఉన్నదో... అది నేనయ్యాను. అనగా నేను సమస్తము నందు వ్యాపించి, అనంతుడనై సర్వ ఆధారునిగా నా స్వరూపమును పొందినవాడనై సర్వవ్యాపక అనుభవం పొందుచున్నవాడనైనాను. ఆకార రహితుడను - ఆధారవర్జితుడను అయి ఉంటూనే, అదే సమయంలో సర్వ పదార్థములకు ఆధారభూతుడనైనాను.

అట్టి స్థితి యందు నేను నా చిదాకాశదర్పణ దేహంలో అనేక త్రైలోక్య సమూహములను, వందలకొలది జగత్తులను, లెక్కించుటకు అలవికాని బ్రహ్మాండాలను వీక్షించాను. అయితే ఆ బ్రహాండాలన్నీ కూడా అన్యోన్య దృష్టికి (ఒకదానిచే మరొకటి) నిర్మల వ్యాకృతాకాశ రూపములుగానే ఉంటున్నాయి. అనగా ఒక బ్రహ్మాండంలోని జనులకు రెండవ బ్రహ్మాండము వాస్తవానికి లేనిదిగా శూన్య మాత్రంగా ఉంటోంది. కాబట్టి ఆ బ్రహ్మాండాలు శూన్యములు - అశూన్యములు కూడా!

చిదాకాశమున అనేక బ్రహ్మాండములు అనుక్షణం ఉత్పత్తి అవుచున్నాయి. ఇంతలోనే అనేక బ్రహ్మాండములు ప్రవృద్ధమౌతున్నాయి. ఇంకా ఎన్నో జగత్తులు నదీ ప్రవాహంలాగా కొట్టుకుపోతూ

ఉన్నాయి. ఎన్నో విద్యమానమైనములై ఉన్నాయి. మరెన్నో ఉత్పన్నములు కాబోతూ ఉన్నాయి. అక్కడి శూన్యాకాశంలో వివిధ జనులతో కూడిన జగత్తులు అసంఖ్యాకంగా కనిపించాయి. మనోరాజ్యములవంటి, చిత్ర సమూహములవంటి అనేక బ్రహ్మాండములు కనిపించాయి.

కొన్నింటికి ఆవరణములు లేవు. మరికొన్నిటికి అసంఖ్యాకములైన ఆవరణములు (ఉదాహరణకు భూతావరణ, మనో ఆవరణ చిత్తావరణ మొదలైనవి) ఉన్నాయి. కొన్ని 5 ఆవరణలు మరికొన్ని 7 ఆవరణలు కలిగి ఉన్నాయి. కొన్ని పంచీకృత + అపంచీకృత 5+5=10 ఆవరణలతో కూడి ఉన్నాయి. ఉదాహరణకు ఒక ఆవరణం కేవలం శబ్దమయం. మరొక ఆవరణం కేవలం స్పర్శమయం ఇట్లా – కొన్ని బ్రహ్మాండాలు ప్రకృతి – అహంకారము మహత్ మొదలైన 14 ఆవరణాలు కలిగి ఉన్నాయి.

ఇంకా కొన్ని (సాంఖ్యశాస్త్ర ప్రవచనానుసారం) 24 తత్త్వములు, 36 తత్త్వములు (శైవ మతానుసారం) ఆవరణములుగా కలిగి ఉన్నట్లు నాకు కనిపించాయి. కొన్ని జగత్తులు శూన్యమాత్రంగా ఉన్నాయి. మరికొన్ని జగత్తులు వివిధ ప్రాణులతో నిండి ఉన్నాయి. కొన్ని పంచ భూతమయములు. ఇంకొన్ని పంచభూతములలో ఒక్కొక్కదానితో మాత్రమే నిండి ఉన్నాయి. (ఉదాహరణకు సూర్యగోళం కేవలం అగ్నిమయం, అంగారక గ్రహం–రాతిమయం... ఇట్లా)

కొన్ని పంచభూతాలు, దిక్కులు, కాలము ...ఇట్లా సప్తమహాభూతాలతో కూడి ఉన్నాయి. కొన్ని లోకాలలో ఒకే జాతి జీవులు మాత్రమే ఉన్నారు. ఈ మానవుని జీవ దశలకు (బాల్య – యౌవన వార్ధక్యాలకు) విరుద్ధమైనట్టి దశలుగల విద్యాధరులతో నిండి కొన్ని జగత్తులున్నాయి. అక్కడి జీవుల జన్మలు వార్ధక్యంతో ప్రారంభంమై బాల్యవస్థతో ముగుస్తోంది.

కొన్ని జగత్తులు ప్రళయ సుషుప్తులనుబోలి నిర్మానుష్యమై ఉన్నాయి. కొన్ని లోకాలలో ఒక్క ప్రభువే అధిష్ఠాన దేవత అయి ఉన్నాడు. మరికొన్ని వివిధ అధిష్ఠాన దేవతల ఆరాధనతో కూడి ఉన్నవి. కొన్ని జగత్తులు వైరాగ్యమును బోధించే వేదాంత శాస్త్రములు, ఆత్మజ్ఞాన శాస్త్రపాఠములు సర్వ ప్రసిద్ధిమై ఉంటున్నాయి. కొన్ని జగత్తులలో అట్టి వేదాంత శాస్త్రం యొక్క ప్రసిద్ధతయే లేదు. వాటి పాఠము – చర్చ మొదలైనవి అగుపించటమే లేదు.

కొన్నిటిలో జీవులు మేడిపండులోని పురుగులవలె అనేక కార్య సంరంభములలో మునిగి – తేలు చున్నారు. మరికొన్నిటిలో నిత్యం నిద్రాపరవశులై ఉంటున్నారు. కొన్ని లోకములలో బ్రాహ్మణాది జాతులచే వంశపారంపర్యంగా నిర్దేశించే శాస్త్ర– ఆచార – విచారాదులు మాత్రమే అనుసరించబడుతూ కనిపించాయి. మరికొన్ని లోకములలో ఎవరికి వారే (శాస్త్రానుసారంగా కాకుండా) స్వయం నిర్ణయాభినివేశంతో వర్తిస్తున్నారు.

కొన్ని కేవలం జలం, కేవలం వాయువుచే పూర్ణమైయుండగా మరికొన్ని పంచభూతములు లేకుండా 'ప్రజ్ఞలు' మాత్రమే ప్రవర్తిస్తున్నాయి. కొన్ని నిరంతరం ఎక్కడా ఒక్కచోట ఉండకుండా ఆకాశంలో అటూ–ఇటూ సంచరిస్తున్నాయి.

కొన్ని పుడుతున్నాయి. కొన్ని ప్రవృద్ధమౌతున్నాయి. కొన్ని అనేక భోగాలతో కూడి ఉన్నాయి. కొన్నిటిలో దేవతలు మాత్రమే ఉన్నారు. కొన్ని అసురులతో నిండి ఉన్నవి. కొన్ని అల్ప బుద్ధ జీవులైన క్రిమి–కీటకములతో మాత్రమే నిండి ఉన్నవి.

అరటి పట్టలు ఒకదానిలో మరొకటి ఉంటుంది కదా! అట్లా బ్రహ్మాండంలో అనేక అణువులు, ఆ అణువులతో బ్రహ్మాండాలు, ఆ బ్రహ్మాండములలో అణువులు... ఇట్లా అంతు కనబడనంతగా ఉన్నాయి. కొన్ని బ్రహ్మాండములు ఒకే తరుణంలో ఒకేచోట ఉత్పన్నమౌతూకూడా ఒకదానితో మరొకటి ప్రక్కప్రక్కన నిదురించే సైనికుల స్వప్నముల వలె –సంబంధం లేకయే ఉన్నాయి.

ఓ రామచంద్రా! ఆ జగత్తులు (లేక బ్రహ్మాండాలు) అన్నీ కూడా వేర్వేరు క్రియలు, వేర్వేరు స్థితులు కలిగి ఉన్నప్పటికీ... ఆ వివిధ అనంతకోటి బ్రహ్మాండాలన్నీ కూడా... "చిదాకాశరూపము" అయి ఉన్నాయి.

కొన్ని పరస్పరం శాస్త్రజ్ఞానమునకు లభ్యములగుచున్నాయి. (అనగా ఒక జగత్తులోని యోగ శాస్త్రజ్ఞానులకు మరొక జగత్తు కనిపించుచున్నది.) కొన్ని ఒకే రకమైన ఆకారాలు కలిగి ఉన్నాయి.

కొన్ని బ్రహ్మాండాలు పరస్పరం పరలోకములుగాను, పరస్పరం అంతర్ధాన శక్తితో కూడిన సిద్ధ నగరములు కలిగినవిగాను ఉన్నాయి. అనగా ఒకదానిలోని కొందరు జీవులు అక్కడ మాయమై మరొక దానిలో ప్రత్యక్షం కాగలుగుచున్నారు. కొన్ని పరస్పర భిన్న దశలు కలిగి ఉంటున్నాయి. అనగా ఒక జగత్తులోని జీవులు ఒక దశ తరువాత మరొక జగత్తులో ప్రవేశం పొందుచున్నారు. కొన్ని మరికొన్నిటికి సిద్ధనగరములవలె తపోధ్యానముల ఫలితంగా పొందబడుచున్నవగుచున్నాయి. కొన్ని భిన్న భిన్న దశలు కలిగి ఉంటున్నాయి. అనగా వర్తమానంలో ఒక దశలో ఉన్న జగత్తు కొంత కాలానికి మరొక జగత్‌దశను పొందుచున్నది.

కొన్ని లోకములు ఈ మానవజాతికి అనుభవ – ప్రయత్నములకు అలభ్యములై ఉంటున్నాయి. అవి ఈ జగత్తుకు అతి సమీపంగా వచ్చినప్పటికీ మావంటి తపోశాలురచే మాత్రమే గమనించబడుచూ... మేము వర్ణించి చెప్పినా కూడా ఈ జీవుల అనుభవమునకు అందనట్లుగా, విపరీతగాథలాగా ఉంటున్నాయి.

కొన్ని చైతన్యము అను సూర్యుని యందు గల పరమాణువులవలె ఉంటున్నాయి. కొన్ని బ్రహ్మాండములలో జీవులు మోక్షస్థితిని అనునిత్యంగా అనుభవిస్తూ ఉండటం చేత ఆ బ్రహ్మాండాలు 'మోక్షము' అనే పరదేవతకు కుండలాలవలె ఉన్నాయి. అవి అటు అవ్యాకృతాకాశమునందు ఇటు భూతాకాశమునందు మేలిరతనములవలె మెరుస్తున్నాయి.

కొన్ని మామిడి వృక్షం యొక్క ఆకుల వలె పదే పదే ఉత్పత్తి, నాశనం, పునరుత్పత్తి పొందు చున్నాయి. మరికొన్ని... వాటిని బోలిన రూపంతో మరొక చోట జనిస్తున్నాయి. కొన్ని బ్రహ్మాండాలు పరస్పరం సదృశ్యంగా ఉన్నాయి. ఇంకొన్ని ఒకదాని దృష్టిలో మరొకటి (అదృశ్యంగా) లేనే లేవు.

కొన్ని కొంతకాలం ఒక రూపంతో కనబడి ఆ తరువాత మరొక రూపం సంతరించు కొంటున్నాయి. కొన్ని అల్పకాలం ఉంటున్నాయి. మరికొన్ని దీర్ఘకాలం ఉంటున్నాయి. కొన్ని దేశ

– కాల – వస్తు స్వభావనియతిని కలిగి ఉంటున్నాయి. మరికొన్నిటిలో 'సూర్యుడు' లేకపోవటం చేత కాలజ్ఞాన రహితమై ఉంటున్నాయి. కొన్ని లోకములు ఎవరి ప్రయత్నమూ లేకుండానే స్వయంగా జనించి వృద్ధి చెందుతున్నాయి. మరికొన్ని ఎవరో యోగుల సంకల్ప శక్తిచే జనిస్తున్నాయి. కొన్ని స్థిరంగాను, కొన్ని అస్థిరంగాను ఉంటున్నాయి.

❖

ఓ రామచంద్రా! ఈ బ్రహ్మాండాలన్నీ కూడా 'అజ్ఞానం' అనే దోషముచే అనాది కాలం నుండి సాక్షి చైతన్యము నందు ఆధ్యస్తములై ఉంటున్నాయి, అట్లా ఉంటున్నప్పటికీ కూడా... రూఢి పడి ఉన్న ఈ బ్రహ్మాండములన్నీ కూడా వాస్తవానికి శూన్యరూపములేనయ్యా! ఈ అనేక సముద్ర – పృథివీ – సూర్య – ఆకాశ – మేరు పర్వతాదులతో కూడిన గణింపశక్యంకాని బ్రహ్మాండాలన్నీ 'చిదాకాశం' అనే దర్పణంలో "త్రిగుణాలు" అనే దోషం చేత స్వప్న సమూహాలవలె భాసిస్తున్నాయి.

అవి అనుభవమునకు లభిస్తున్నప్పటికీ, వాస్తవానికి లేవు! నిజరూపంచే ఇవన్నీ కూడా చిదాకాశ రూపమే ! అనగా, అవి చిదాకాశం వలె సర్వదా ఉన్నాయి. అవన్నీ అనుభవానికి సత్యం వలె అనిపించవచ్చు గాక! మృగతృష్ణలో జలతరంగాలు కనిపిస్తున్నప్పటికీ అక్కడ జలతరంగాలు లేవు కదా!

❖

అవన్నీ కూడా "చైతన్యం" యొక్క సంకల్పజనితమైన ఆకాశమునందు సంకల్ప స్వభావముచే అగుపిస్తున్నాయి. వాసనచే ప్రేరితమై స్వచేష్టచే ఇటు అటు పరిభ్రమిస్తున్నాయి. చైతన్యం అనే బాలుడు 'సృష్టి' అనే క్రీడచే ఉపయుక్తుడై ఉండటం చేతనే ఈ జగత్తులన్నీ సంకల్పనగరమున ఉంటున్నాయి. తడిమట్టిచే తయారుచేసిన బొమ్మలు సూర్యకాంతి పడటంచే గట్టి పడతాయి చూచావా? అట్లా ఈ జగత్తులన్నీ అభిమానపూర్వకమగు బుద్ధి యొక్క బలముచే దృఢపడుచున్నాయి.

రాగయుక్తము, కర్మఫలదాయకమగు "నియతి" ఈ బ్రహ్మాండాలన్నిటినీ శాఖోపశాఖలుగా విస్తరింపజేస్తోంది.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా!ఈ సృష్టికి అసలు కర్త ఎవరు? "సృష్టికర్త" అను శబ్దము వేద వాఙ్మయమునందు ప్రసిద్ధమై ఉండటంచేత ఈ ప్రశ్న అడుగుచున్నాను.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : శ్రుతులు రెండు రకములైన అభిప్రాయం ప్రకటించాయి.

1. "పరమాత్మయే భూమి- స్వర్గము మొదలైన లోకాలన్నీ నిర్మించారు" - ఈ అర్థమును ప్రతిపాదించే శ్రుతుల విభాగములను అనుసరించి సమస్త బ్రహ్మాండములకు కర్త చిదాకాశ రూపమగు పరబ్రహ్మమే అయి ఉన్నది. "కర్తృత్వము ఆపాదించుకొనుట చేతనే పరమాత్మచే సృష్టి భావనావ్యవహారంగా వ్యక్తీకరించబడుతోంది" అని శ్రుతులు గానం చేస్తున్నాయి.

2. బ్రహ్మము శుద్ధమైనది. కర్తృత్వ దోషం లేనిది - ఇట్లా వచించే శ్రుతుల విభాగములను అనుసరించి సమస్త బ్రహ్మాండములకు 'కర్త' అంటూ ఎవరూ లేరు. అనగా అవి కర్తృత్వరహితములై చిదాకాశమున స్వయంసిద్ధమైన రూపములో కలిగియున్నవి అగుచున్నాయి.

ఈ జగత్తులన్నీ పరమార్థమున బ్రహ్మస్వరూపములే అయి ఉన్నాయి. అయినా కూడా అవి అట్టి బ్రహ్మస్వరూపమునకు వేరుగా ఉన్నట్లు – బంగారు ఆభరణంలో బంగారము, ఆభరణము లాగా – ఉదయించిన వగుచున్నాయి. వాస్తవానికి చూస్తే జగత్తుగా చెప్పబడేది అలబ్ధమే (ఇది అని ఏదీ లభించనిదే అయినా లభించినట్లుగా) ఉంటున్నది! సదా ఈ జగత్తులు 'లేనివే' అయినప్పటికీ ఉన్నట్లుగా ఒప్పుచున్నాయి.

ఇక్కడి జీవులు, 14 లోకములు, ఒక్కొక్క లోకంలో అనేక జీవజాతులు... ఇవన్నీ మరల మరల (అవే) ఉత్పన్నమౌతున్నాయి. ఒక్కొక్కప్పుడు వేరైన జగత్తులుగా ఉద్భవిస్తున్నాయి.

ఈ జగత్తు కాస్త పరిశీలించి చూస్తే... ఇందలి నరక – భూస్వర్గ – పాతాళాది లోకాలు, ఇందలి బంధు – మిత్ర సమాగమాలు, ఇందలి మహాకార్య సమారంభాలు... ఇవన్నీ కూడా పరమార్థమున శూన్యరూపములే అయి ఉన్నాయి.

ఈ జగత్తులన్నీ క్షీరసాగరంలోని జలంలాగా స్నేహము, రాగము మొదలైనవి కలిగి ఉండి కూడా సముద్రజలతరంగాలలాగా క్షణభంగురములు అయి ఉన్నాయి. జగత్తుగా ఏ రూపమై కనిపిస్తోందో ఆ రూపం పరివర్తనం పొందబోతూనే ఉన్నది కదా! అందుచేతనే ఇవి "ఆత్మ అను సూర్యుని యొక్క తేజమునకు సంబంధించిన 'ఆభాస' మాత్రమే " అని అనతగి ఉన్నవి.

వాయువు యొక్క చలనముచే చెట్లు కదులుచున్నాయి. కనుక చెట్లు కదలటానికి వాయుచలనం కారణం అని మనం అనవచ్చు. మరి వాయువు ఏ కారణం చేత కదులుతోంది? వాయువు నందు చలనము స్వయంగా ఉత్పన్నమగుచున్నట్లే ఈ జగత్తులు కూడా స్వయముగానే ఉత్పన్నమౌతున్నాయి. ఈ జగత్తులు 'వృక్షములు' అని అనుకుంటే, అట్టి జగత్ వృక్షములకు బుద్ధి, అహంకారము, చిత్తము మొదలైనవి ఆకుల వంటివి. అట్టి ఈ ద్రష్టకు దర్శనమగుతున్న జగత్తు స్వప్నంలో కనిపించే ఆయా రూపాలవలె అసత్తే! పురాణ – వేద – శాస్త్రాదులతో ప్రసిద్ధములైయున్న యజ్ఞ– దాన – జప – తపాదుల కల్పనారూప స్వప్నంలో ఈ జగత్తులు మహానిద్రను అనుభవిస్తు న్నాయి. అట్టి ఈ జగత్తులన్నీ కూడా 'ఆత్మరూపజ్ఞానము' అనే మెలకువ వచ్చినపుడు అవన్నీ స్వప్నాంతర – స్వప్నములోని, స్వప్నాంతర్గత స్వప్నంలోని జనుల గతిలాగా శవరూపమును దాల్చు చున్నాయి. (అనగా ఈ జగత్తులన్నీ 'లేనివే' అగుచున్నాయి). బ్రహ్మమునందు 'మాయమోహిత చైతన్యము' అను చమత్కార పురుషునిచే ఈ జగత్తులన్నీ నిర్మించబడినవై... సూర్యుని వెలుగులో కనిపించే నగరములోని అనేక గృహముల లాగా ఆత్మ వెలుగులోనే ప్రకాశిస్తున్నాయి.

ఓ రామచంద్రా ! ఆ విధంగా ఆ సమాధి కాలంలో నాచే అవధరించబడిన అనంతమగు చిదాకాశంలో.... కారణము లేకయే జనిస్తూ, కారణము లేకయే నశిస్తూ, తిమిర దోషము (సంసార దోషము) గల కనులకు కనిపిస్తూ... వాస్తవానికి భ్రాంతి మాత్రమే అయి ఉంటున్న అనేక జగత్తులను చూచాను.

❖❖❖

5. బ్రహ్మాండ బుద్బుదముల పరిభ్రమణం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రాఘవా! ఆ విధంగా నేను అవిచ్ఛిన్నమైన 'చిదాకాశరూపత్వం' అవధరించిన వాడనై అట్టి చిదాకాశములో వివిధములైన బ్రహ్మాండాలను గమనిస్తునే... మరొక వైపు "ఆ వినబడే శబ్దానికి కారణం ఏమిటి?" అని నలువైపుల వెతుకుచూ చాలాసేపు గడిపాను. అట్లా వెతుకుచూ ఉండగా నాకు ఆ శబ్దం క్రమంగా మృదుమధురమైన వీణానాదంగా వినబడసాగింది. క్రమక్రమంగా అది మరి కొంత స్పష్టపడుతూ 'ఆర్య' అనే ఛందస్సు రూపం సంతరించుకొన్నది. అప్పుడు ఆ శబ్దం ఏర్పడుచున్న ప్రదేశం మీద నా యోగదృష్టి పడింది. వెంటనే అక్కడ ఒకానొకచోట నిలబడి ఉన్న ఒక స్త్రీని చూచాను. ఆమె తన బంగారపు ప్రకాశంతో ఆకాశాన్ని ప్రకాశితంగా చేస్తోంది. ఆమె వస్త్రములు చిరుగాలికి కదులుచున్నాయి. ఆమె ధరించిన సుందరమైన ఆభరణాలు, చంచలమైన దీర్ఘకేశాలు, అతి రమణీయమైన వర్చస్సు, సాక్షాత్తూ లక్ష్మీదేవిని గుర్తుచేస్తున్నాయి. హాస్యయుక్తం, యౌవన శోభితం అగు ఆమె ముఖం వన దేవతవలె శోభాయమానంగా ఉన్నది. ఆమెను దర్శించిన నేను దృష్టిని కించత్ మరలించే ప్రయత్నంలో ఉండగా ఆమె నా సమీపాన్నే ఉండి 'ఆర్య' (ఛందస్సు) ను గానం చేస్తూ నా వైపే చూస్తూ పెదవులు విప్పి చిరునగవుతో పలుకసాగింది.

ఆ స్త్రీ : దుష్టులచే సేవించబడే రాగ - ద్వేష- కామ-క్రోధాది దోషములు ఈషణ్మాత్రంగా కూడా లేనట్టి ఓ మునీంద్రా! 'సంసారం' అనే నదిలో మునుగుచున్న మనుజులకు మీరు ఒక ఆలంబనము వంటివారు. మిమ్మల్ని సర్వశ్రేష్ఠులుగా గుర్తించిన నేను మీకు, ఇదే నమస్కరిస్తున్నాను!

❖

శ్రీ రామచంద్రా! నేను ఆమె పలికిన శబ్దములు విన్నాను. ఆమె ముఖం వైపు చూచాను. "ఆఁ! ఈమె ఒక స్త్రీ కదా! ఈమెతో నాకు పనేమున్నదిలే?" అని తలచాను. ఎందుకోగాని, అప్పుడు అత్యంత ఉదాసీనత వహించాను. ఇక అక్కడి నుండి నా దృష్టిని మరల్చసాగాను. ఆ తరువాత అనేక జగత్ సమూహములను చూచాను. "ఆహాఁ! ఈ మాయ ఎంతటి విస్తారమైనది!' అని ఆశ్చర్యపడసాగాను. అట్లా జగత్సమూహములను గమనిస్తూ, వాటిని కూడా ఉపేక్షించినవాడనై ఆకాశమున సంచరించటానికి ఉద్యుక్తుడనయ్యాను. 'మాయా జనితమైన చింతననంతా వదలి, చిదాకాశమున ఉన్న జగన్మాయ యొక్క ఉత్పత్తి స్థానమేమిటో గమనించెదను గాక' అని అనుకొని చిదాకాశ రూపమును కొనసాగించ దలిచాను. అప్పుడు నాకు కనిపించిన జగత్ సమూహములన్నీ స్వప్నములో వలె, ఊహలోలాగా, కథాజగత్తులవలె శూన్యరూపంగానే అనిపించాయి. అవన్నీ శూన్యరూపములే కాబట్టి పరమార్థమున జగత్తులనేవి ఎచ్చట ఏవీ లేవు, కాంచబడటమూ లేదు, వినటమూ లేదు. అంతే కాదు అక్కడ నాకు కనిపించటం జరిగిన జగత్తులలోని ఒకదానిలోని దేవతాది జీవులకు మరొక జగత్తు లేకయే ఉన్నది.

శ్రీరాముడు : అదేమిటి స్వామీ! ఒక జగత్తులోని వారికి మరొక జగత్తు 'లేనిది' గా అయి ఉండటం ఎట్లా సాధ్యం?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఒక గదిలో ఇద్దరు మనుజులు నిదురిస్తున్నారనుకో! ఒకడు తన స్వప్నంలో చూస్తున్న యుద్ధ విన్యాసాలు, గజబల ఘీంకారాలు ఆ ప్రక్కనే నిదురిస్తున్న రెండవ మనుజునకు వినబడవు, కనబడవు కదా! అవన్నీ రెండవవానికి అవిషయములే కదా! ఒకనికి తన ప్రియురాలితో ఏర్పడే మధురానుభూతి – ప్రేమావేశము ఆతని సోదరులకో, మిత్రులకో అనిపించదుకదా! అట్లాగే అనేక బ్రహ్మాండములలోని ఒక దానిలో జరిగే కల్పాంతాది విన్యాసాలు మరొక బ్రహ్మాండములోని జనులకు తెలియరావటమే లేదనునది నేను గమనించాను. అనగా అవి పరస్పరం ఒకదానిలోని జీవులకు మరొకటి శూన్యరూపంగా ఉన్నాయి. ఆ విధంగా కోట్ల కొలది బ్రహ్మలు, లక్షల కొలదీ విష్ణువులు, అనేక కల్పసమూహములు నాకు–ఈ గోడ మనందరికీ కనిపిస్తున్నట్లు–కనిపించాయి. ఆ పలు విధమైన జగత్తులలో కొంతవిభాగం సూర్య రహితమై, రాత్రి–పగలు తేడా లేనిదై ఉన్నది. అక్కడ కల్ప–యుగ–సంవత్సరాది కాలము కూడా లేదు. అయితే అట్టి చిద్వస్తు విభాగమునందు ఊహామాత్రం చేతనే సమస్తము యొక్క క్షయము–ఉత్పత్తి కూడా సంభవించటం నేను గాంచాను.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! మీరు చెప్పే చిదాకాశమునందలి అట్టి విభాగము బహు చిత్రంగా ఉన్నదే!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఔను.

> **చితి సర్వం చితః సర్వం చిత్ సర్వం సర్వతశ్చ చిత్ ।**
> **చిత్సత్ సర్వాత్మికేత్యేతత్ దృష్టం తత్రమయాఖిలమ్ ॥**

ఓ రామచంద్రా! సమస్తం చైతన్యముననే కలదు. సమస్తం చైతన్యం నుండే కలుగుతోంది. చైతన్యమే సమస్తము అయి ఉన్నది కూడా! అంతటా చైతన్యమే వ్యాపించి ఉన్నది సుమా! ఇన్ని మాటలెందుకు? “ఏ చైతన్యమైతే ఉన్నదో, అదియే సర్వాత్మకమై ఉన్నది” అనునది నేనచ్చట నా యోగదృష్టి సహాయముతో సుస్పష్టంగా గమనించాను. అంతేకాదయ్యా! “ఇది కుండ–అది వస్త్రము–అదేమో మానవుడు–ఇక ఇది జంతువు” అని దేనినైతే నీవు అంటున్నావో ఆ విధంగా చైతన్యమే నామ–రూపముల దృష్ట్యా చెప్పబడుచున్నది. ఈ విధంగా చైతన్యం కొంచెంగా “నామరూపాత్మకంగా అవటం” అనునదే పదార్థముల యొక్క ఉత్పత్తి – అని నేను గ్రహించాను. ఎప్పుడైతే ఆ చైతన్యము ఆకాశం కంటే కూడా అత్యంత శూన్యమైనట్టి రూపంగా చెప్పబడుతోందో (లేక, దర్శించబడుతోందో) నామరూపరాహిత్యత చేత ఆ దశయే పదార్థముల క్షయముగా చెప్పుకోవచ్చు. చిదాకాశరూపమగు ఆ శూన్యమాత్రమైన ఆకాశమే “వాయువు” మొదలైన ఆయా క్రమముల వలన ‘జగత్తు’ అని చెప్ప బడుతోంది. అట్టి జగత్తులో ‘నేను–నీవు’ ఆదిగా నానాత్వమంతా ద్యోతకమౌతోంది. అట్టి నానాత్వంగా అనుభవమగుచున్న ఈ జగత్తు మహావాక్య మనన ప్రభావం చేత (“అహం బ్రహ్మాఽస్మి–తత్త్వమసి–నేహ నానాఽస్తి కించన–జీవో బ్రహ్మేతి నాపరః” మొదలైన వేద ప్రతిపాదిత మహా వాక్యాల అర్థమును అంతర్గతపరచుకొను చుండగా) చిదాకాశరూపంగా పరిణతి చెందుతోంది. అనగా “అంతా చిదాకాశం మాత్రమే” అను మహానుభావంలో అనేకత్వమంతా ఒదిగి, రహితమై పోతోంది. అదియే ప్రపంచం యొక్క క్షయం.

ఓ రామచంద్రా! "ఆకాశవృక్షం యొక్క వ్రేలాడే పుష్పగుచ్ఛాలు" అనునది ఎంతగా ఊహా జనితము, మరియు భ్రమాత్మకమో... ఈ దృశ్య దృష్టి కూడా అంతగానూ కేవలం భ్రాంతిమాత్రమే అయివున్నది. సకల దృష్టులూ ఆపాదిత మాత్రం అవగా... దీని కావల గల 'దృక్' స్వరూప చిదాకాశమే నిరతిశయ సుఖ రూపమని సర్వత్రా గ్రహించియున్న నేను సమాధియందు అంతిమ సాక్షాత్కార వృత్తి రూపమైన చిదాకాశముతోటి ఏకరూపం పొందాను. నేనే ఆ చిదాకాశమైనాను. సర్వవ్యాపిని, అనంతరూపుడను అయ్యాను. నిస్సంకల్పపూర్వకంగా అక్కడి సమస్త బ్రహ్మాండ సమూహములను అస్మత్ స్వరూపంగా అనుభవం పొందాను. అనగా, ఆ బ్రహ్మాండములు, తదంతర్గతమైన దశదిశలు, అందలి దేశ-కాల-ద్రవ్య-క్రియా కల్పనలు 'నేనే' అయ్యాను. సమస్తమూ బ్రహ్మాకారరూపమేనను అనుభవం పొందసాగాను. అంతేకాదు యుగభేదములతో కూడి ప్రకాశించే అక్కడి అనేక జగములతో నావంటి రూపాలే అయినట్టి వసిష్ఠ నామధేయులైన ఉత్తములగు అనేకమంది మునీశ్వరులు కూడా నాకు కనిపించారు. శ్రీ రామావతార సహితంగా 72 త్రేతాయుగాలు నేనక్కడ చూచాను. అయితే భేద వాసన యొక్క ఉద్బోధము చేతనే ఆ సృష్టి దశలన్నీ నాకు ఆ విధంగా కనిపించాయి సుమా! ఇంతలో బ్రహ్మజ్ఞాన బలంచేత అదంతా కూడా అతి నిర్మలము-ఏకము-సర్వ వ్యాపకము అయిన చిదాకాశంగానే కూడా దర్శించగలిగాను.

నామ రూపాత్మక దృష్టికి అనేక మట్టి బొమ్మలు కనిపిస్తున్నప్పటికీ మట్టియందు అనేక రూపములు గాని, ఒక్క రూపముగాని లేవు కదా ! అట్లాగే నామరూపాత్మకం దృష్ట్యా ఈ "జగత్తు" అనేది బ్రహ్మమునందు లేదు. అయితే అన్ని మట్టిబొమ్మలలోని ఆయా నామ రూపాలన్నీ మట్టియే కదా! అధిష్ఠాన చైతన్యం దృష్ట్యా ఈ జగత్తు బ్రహ్మమే.

నామరూపాత్మకం దృష్ట్యా ఈ జగత్తు భ్రమ మాత్రమే! అధిష్ఠాన చైతన్యం దృష్ట్యా ఈ జగత్తంతా జన్మరహితం (అజం), ఆద్యంతాలు లేనిది (అనాది), అనంతమైనది అయిన బ్రహ్మమే!

ఓ రామచంద్రా! ఏ బ్రహ్మము సర్వదా ఒక శిల వలె మౌనరూపమై, నామరూపవర్జితమై, జ్యోతి స్వరూపమై ఉన్నదో... ఆ బ్రహ్మమే ఈ రీతిగా జగద్రూపమున ఉన్నది అని గ్రహించు. ఒకడు తాను నిరాకార స్వరూపుడే అయి ఉండి కూడా, తన స్వక్రీయ ఊహానిర్మిత స్వప్నమున "తన రూపాలే" అనతగ్గ అనేక ఆకార వికారాలన్నీ పొందుచున్నాడు చూచావా? ఆ విధంగానే, నిరాకార మగు చిదాకాశమున వాస్తవానికి "చేత్యం (తెలియబడేది లేక, దృశ్యం)" అనేది లేకపోయినప్పటికీ, అద్దాని కల్పనచే (స్వప్నాంతర్గత దృశ్యం వలె) నిరాకారమగు చైతన్యమే జగద్రూప దృశ్యంగా భాసించుచున్నది. ఒక దీపంలోంచి ప్రకాశం బయల్వెడలి ఆయా వస్తువులను ప్రకాశింపజేస్తోంది. అయితే జ్యోతి ప్రకాశము జ్యోతి కంటే వేఱుకాదు కదా ! అదే రీతిగా ప్రకాశమాత్ర రూపమగు చైతన్యం తన కంటే వేరుకాని రూపాన్ని జగత్తుల రూపంగా రచించుచున్నది. అంతర్గత జ్యోతి తత్త్వమగు సూర్యుడు, సూర్యకిరణం ఒక్కటే అయినట్లు, చైతన్యం-చైతన్యస్ఫురణ మాత్రమగు ఈ నామ రూప జగత్తు ఒక్కటే ! "జగత్తు అనేది రచించబడటం లేదు. చైతన్యమే జగత్తుగా (భ్రమచే) అనిపిస్తోంది"... అని కూడా చెప్పబడుతోంది.

❖

ఈ విధంగా బ్రహ్మము యొక్క వివర్త రూపములే అనతగిన అక్కడి అనేక జగత్తులందు ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క విధంగా కనిపించసాగాయి.

ఒక జగత్తులో చంద్రబింబము ఉష్ణంగాను, సూర్యబింబము శీతలంగాను అనుభూత మౌతున్నాయి. అక్కడ నాకు తారసపడిన మరొక జగత్తులో జీవులు గుడ్లగూబల వలె చీకటిలో అన్నీ చూడగలుగుచున్నారు. వెలుతురులో ఏమీ చూడలేకపోతున్నారు. అట్లాగే అక్కడి ఇంకొక జగత్తులో జీవులు తమ శుభకర్మల ప్రభావం చేత వినాశనం పొందుచున్నారు. అశుభ కర్మల ద్వారా స్వర్గము మొదలైన ఉత్తమ లోకములు పొందుచున్నారు. కొన్నిచోట్ల విషమును భక్షించుటచే సుఖము, దీర్ఘ జీవనము పొందుచున్నారు. అమృత భక్షణ చేత మరణం పొందుచున్నారు.

ఆ విధంగా మనస్సు యొక్క కల్పన చేతనే అదంతా అట్లు పరిఢవిల్లుతోంది సుమా!

శ్రీరాముడు : స్వామీ! అదేమిటీ? ఆయా జగత్తులలో సరస్పర విరుద్ధంగా విషము జీవనంగాను, అమృతము మరణంగాను ఎందుకు ప్రయోజనప్రదాతలుగా అగుచున్నాయి?

శ్రీ వసిష్ఠమహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ మనస్సే అంతయు అగుచున్నది కదా! ఒకానొకటి సత్తు కావచ్చు, లేదా... అసత్తు కావచ్చు. ఏదైనా వస్తువు చిరకాలంగా "ఇది నాకు హితము" అని అభ్యసిస్తే అది అట్లే అనుభవమౌతుంది. అట్లాగే "అది నాకు అహితము" అని అభ్యసిస్తేనో, కర్మవశంగా భోగకాలంలో శీఘ్రంగా ఆ రూపముననే స్పష్టంగా ప్రకటనమగుచున్నది. మనస్సును బట్టే దృశ్యం ప్రాప్తిస్తోంది. మనస్సు లేనిచోట దృశ్యమే లేదు.

ఇంకా అక్కడ నాకు కనిపించిన వివిధ జగత్తుల యొక్క కొన్ని విశేషాలు చెబుతాను. విను. కొన్ని జగత్తులలో అనేక పుష్ప-ఫలభరిత వృక్షములతో కూడిన వనసమూహాలు ఆకాశంలో అటూ, ఇటూ గాలి పటాల లాగా ఎగురుచున్నాయి. ఇంకొన్ని జగత్తులలో విరుద్ధ పదార్థ ధర్మాలు ప్రవర్తిస్తున్నాయి. ఉదాహరణకు కొన్ని జగత్తులలో తైలయంత్రములచే ఇసుక పిండబడగా, ఆ ఇసుకలోంచి నూనె (తైలము) ఉత్పత్తి అవుతోంది.

కొన్నిట్లో కొండరాళ్ళ లోంచి కమలములు ఉద్భవించి వికసిస్తున్నాయి. కొన్నిచోట్ల శిలతో చెక్కబడిన విగ్రహములు చలనము పొంది దేవతా స్త్రీలతో కలసి నృత్యం చేస్తున్నాయి. హావభావా లతో కూడిన సంభాషణ నిర్వర్తిస్తున్నాయి.

ఇంకొక జగత్తులో ఎందరో జీవులు ఆకాశంలో పరిగెత్తే మేఘములను రెండు చేతులతోను పట్టుకొని వస్త్రములుగా మలచుకొని ధరిస్తున్నారు. కొన్నిచోట్ల ఒకే వృక్షమునకు ఒక్కొక్క కాలంలో ఒక్కొక్క రకమైన ఫలములు ఫలిస్తున్నాయి. ఒకచోట ఒకే జాతికి చెందిన ప్రాణులతో అవయవాలు ఒక్కొక్క ప్రాణికి ఒక్కొక్క రకంగా అమర్చబడి ఉంటోంది. వాటి దేహముల రచన అనిమియతమై ఉంటోంది.

కొన్ని జగత్తులలో ఎందరో జీవులు తమ శిరస్సులతో నడుస్తున్నారు. కొన్ని జగత్తులలో అధోలోకములలోని జీవులు వేద - శాస్త్రవిహీనంగా, ఇచ్ఛ వచ్చినట్లు చరిస్తున్నారు.

కొన్నిచోట్ల జీవులకు "కామము" అనేది ఉండక, ఇక జీవులు స్త్రీకి జనించక - కేవలం గాలిలోనో, ధూళిలోనో ఉత్పన్నం అగుచున్నారు. కొన్ని లోకములలో జీవులకు దయ-దాక్షిణ్యం అంటే ఏమిటో తెలియక జీవిస్తున్నారు. మరికొన్ని లోకములలో వాయుభక్షణ చేతనే జీవులు జీవిస్తున్నారు. మరికొన్ని లోకములలో జీవులకు ధనవ్యవహారమే లేదు.

మరికొన్ని జగత్తులలో 'వ్యష్టి అహమ్' అనే భేదమే లేకుండానే ఉంటోంది. అనగా సమష్టి విరాడహమ్ భావన చేతనే సర్వదేహముల వ్యవహారం జరిగిపోతోంది. అనగా ఒక జీవుడు "ఈ చేతులు నావి. ఈ గోళ్ళు నావి"... అని అనుకొనే విధంగానే ఆ బ్రహ్మాండములలోని జీవులు తక్కిన జీవులందరినీ తమ దేహములోని విభాగమునే వీక్షిస్తున్నారు. ఏకాత్మ భావనచే తదితర సర్వజీవులను తమ వలెనే గాంచుచున్నారు.

కొన్ని జగత్తుల నిండా ఒకేవిధమైన ప్రాణులున్నారు. మరికొన్ని జగత్తులలో వివిధ రకములైన ప్రాణులు కనిపిస్తున్నారు.

ఒకానొకచోట సృష్టి గూర్చిన భేదవాసనయే లేకపోవటం చేత అదంతా కూడా అనంతంగాను, అపారంగాను, శూన్యంగాను అనుభూతమౌతోంది. ఇంతలోనే మరల సృష్టివాసనారూపమగు ఏదో ప్రయత్నము ఎక్కడినుండో బయల్వెడలి అక్కడ జగత్తులు ప్రస్ఫుటమౌతున్నాయి. మరికొంత సేపటికి అవి మరల శూన్యరూపత్వం సంతరించుకుంటున్నాయి.

ఓ రామచంద్రా! ఏది ఏమైతేనేం? "నిర్విషయ బ్రహ్మభావన దృష్టి" కి మాత్రం ఆ లోకాలన్నీ అత్యంత మిథ్యా రూపాలుగానే ఒప్పుచున్నాయి. మట్టిబొమ్మలలోంచి మట్టిని వేరుచేసి చూస్తే ఏనుగు-గుఱ్ఱం మొదలైన ఆకారాలు శూన్యమే కదా! ఆ జగత్తులన్నిటిలో గల ప్రాణుల నుండి చైతన్యమును వేఱుచేసి చూస్తే అవన్నీ - అదంతా శూన్యంకాక మరింకేమిటి?

ఇంకా ఆ జగత్తుల విశేషాలు విను. కొన్ని జగత్తులలో జ్యోతిశ్చక్రము లేకపోవటం చేత వాటిలో 'కాల కల్పన' అనేదే లేదు. మరికొన్నిటిలో జీవులు మూగ అయి, సంకేత మాత్రం చేత మాత్రమే సంభాషించుకుంటున్నాయి. కొన్ని జగత్తులలో జీవులకు నేత్రేంద్రియం లేకపోవటం చేత వాటి పట్ల సూర్య ప్రకాశం మొదలైనవి వ్యర్థమే అగుచున్నాయి. వీటికి పరస్పరం కనులలో చూచు కోవటం సాధ్యపడకపోయినా తదితర ఇంద్రియాల ద్వారా పరస్పరమైన ప్రవర్తనను నిర్వర్తించు కుంటున్నాయి. ఇంకొన్ని జగత్తులలో జీవులకు ఘ్రాణేంద్రియంగాని, తజ్జనితమైన జ్ఞానం గాని లేక అక్కడ సుగంధ-దుర్గంధములు వ్యర్థమే అగుచున్నాయి. కొన్నిచోట్ల జీవులంతా మూగవారు - చెవిటివారు అవటం చేత అక్కడ శబ్దము వ్యర్థత్వం చెందుతోంది. ఇంకొన్ని జగత్తులలో స్పర్శజ్ఞానం లేక జీవులంతా శిల వలె ఉంటున్నారు.

కొన్ని జగత్తులలో మనస్సుతోనే ఒకరితో మరొకరు ప్రవర్తిస్తున్నారు. వారు వ్యవహారయుక్తులు అయినప్పటికీ ఇంద్రియాలకు అగ్రాహ్యులై పిశాచాల వలె అనువర్తిస్తున్నారు. కొన్ని లోకాలు అంతటా పృథివీమయమే గాని కొంచెం జలబిందువు కూడా లేదు. మరికొన్ని జలమయమే గాని

"భూమి" అనేదే లేదు. ఇంకొన్ని అగ్నిమయం. మరికొన్ని వాయుమయం. కొన్నేమో సర్వకార్య సమర్థములైన సర్వ వస్తువులతో కూడి ఉన్నాయి. ఆహా ! ఏం ఆశ్చర్యం ! చిదాకాశమున చిదాకాశ రూపములే అయినట్టి అనేక చిత్ర విచిత్ర జగత్తులు అక్కడ భాసిస్తున్నాయి.

రాయిలో కప్ప జీవిస్తున్నట్లు, భూమిలో కీటకములు జీవిస్తున్నట్లు కొన్ని లోకములలో జీవులు ఆలోచన-జ్ఞానం-విచక్షణ లేకుండా జీవిస్తున్నారు. అగ్నిమయజగత్తులలో అగ్నిరూపులగు జీవులు జీవిస్తున్నారు. వాయుపూరితములగు లోకములలో వాయురూపులగు జీవులు వాయు కెరటముల వలె స్ఫురిస్తూ మనుగడ సాగిస్తున్నారు. అట్లాగే ఆకాశమయములగు లోకములలో ఆకాశమాత్ర దేహధారులగు జీవులు పరస్పర దర్శనాది ఏవేవో చిత్ర - విచిత్ర ఊహా వ్యవహారాలతో జీవనము కొనసాగిస్తున్నారు.

ఈ విధంగా సర్వజ్ఞుడను, కేవల సాక్షినియగు నాకు అక్కడ అనేక బ్రహ్మాండాలు కనిపించాయి. అవి చిదాకాశమునందు కల్పన చేయబడి దిక్కులలో అటూ-ఇటూ పరిభ్రమణం చేస్తున్నాయి. పైకి ఎగురుచున్నాయి. క్రింద పడుచున్నాయి. చైతన్య మహాసాగరమున చంచల బుద్బుదముల వలె (కదిలే నీటి బుడగల వలె) అవి చిత్ర-విచిత్ర విశేషముతో పరిభ్రమణం చేస్తున్నాయి.

❖❖❖

6. బ్రహ్మమును ఎఱిగామా... జగత్తులు లేవు!

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! జలంలో జలతరంగ ధారలు కనిపిస్తున్నాయి. జలం యొక్క దృష్టి లేనివారికి ఒక్కొక్క తరంగ ధార ఒక్కొక్క రీతిగా అనిపిస్తాయి. అట్లాగే చిత్స్వరూపమును గూర్చిన అజ్ఞానముచే చిదాకాశమున ప్రాణరూపోపాధితో కూడిన పరిచ్ఛిన్నములగు చైతన్య రూప జీవులు స్ఫురిస్తున్నారు. ఆ పరిచ్ఛిన్నచైతన్యరూపములే ఉత్తరోత్తరా అనేక సంకల్ప వికల్పములతో కూడినవై కనిపిస్తున్నాయి. అట్లు అనేకత్వపు భ్రాంతి ప్రవృద్ధమగుచూ అదియే మనస్సుగా రూపుదిద్దుకుంటోంది. వాస్తవానికి చిదాకాశ రూపాలే అయిన ఆ మనస్సులే తమయందు కల్పించు కొన్న జగద్వాసనలచే స్వయంగా అనంత జగదాకారములుగా పరిణతి పొందుచున్నాయి సుమా!

శ్రీరాముడు : స్వామీ ! ఈ బ్రహ్మాండములన్నీ సమష్టితత్త్వమైనట్టి హిరణ్యగర్భుని స్వప్నమువంటి సంకల్పముచే జనించినవే కదా !

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును.

శ్రీరాముడు : అట్టి మహాకల్పము క్షయం అయినప్పుడు ఆ హిరణ్యగర్భుడు, ఆతనిచే ఉత్పన్నమైన సమస్త ప్రాణి సమూహం కూడా ముక్తి పొందుచున్నది కదా! మరల సృష్టిని గురించిన "జ్ఞాపకం" ఎవరికి? మరల సృష్టి ప్రారంభం ఎవరిచేత ఎందుకు నిర్వర్తించబడుతోంది.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! మహాకల్పాంతమునందు పంచభూతములగు ఈ పృథివి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము, వాటియొక్క అంతర్గతమైనట్టి సమస్తమైన ప్రాణికోట్లు ముక్తిని

చెందుతాయి. అయితే ఆ తదనంతరం ఈ జగత్తు ఎట్లా అనుభూతం అవటం జరుగుతుందో చెబుతాను... విను–

సమస్తము నశించినప్పటికీ వాక్కునకు అవిషయము అయిన సత్‌తత్త్వము శేషించియే ఉంటుంది. అద్దానిని 'పరమార్థఘనము–చిన్మాత్రబ్రహ్మము–శుద్ధ పరతత్త్వము'.... అని శాస్త్రములు వర్ణిస్తున్నాయి. అద్దాని హృదయరూపమే ఈ జగత్తు కనుక ఈ జగత్తు కూడా అద్దానికి వేరుకానిదై ఉన్నది. ఆ పరమాత్మ భగవానుడే తనయొక్క హృదయరూపమును జగత్తుగా ఎఱుగుచున్నాడని గ్రహించు. మాయొక్క దృష్టిలో (జీవన్ముక్తుల అనుభవంలో) ఈ జగమంతా ఊహాలోకంలాగా మిథ్యారూపమే అయి ఉన్నది. ఇది మొదలే 'కల్పన' నుండి ప్రభవించియున్న దానిగా గమనిస్తున్నాం. ఇది గ్రహించి దీనిని మేము వినోదము కొరకే పొందుచున్నాం.

విస్తవానికి ఈ జగత్తుకు "ఇదీ రూపం" అంటూ ఏదీ లేదు. కాబట్టే విచారణ చేసినప్పుడు "ఇది స్వతహాగా లేనిది" అని (విజ్ఞానదృష్టికి) తెలిసిరావటం జరుగుతోంది. విచారణ చేస్తే "ఇక్కడ ఏదీ నశించటం లేదు. జనించటంలేదు" ... అని మేము గ్రహిస్తున్నాం. కనుక పరమ కారణమగు బ్రహ్మము ఎట్లా నాశనరహితమో .... ఈ జగత్తు అనబడేది కూడా అట్లాగే నాశనరహితం.

ఎందుకంటే ఇది భావనచే ఉండటం, అభావనచే రహితమవటం జరుగుచున్నది కాబట్టి! ఇక నీవు చెప్పిన కల్ప – మహాకల్పాది కాల చమత్కారాలు కూడా కల్ప– (లేక) భావన యొక్క అవయవముల భేదము కొరకు కల్పించబడ్డాయి. అయితే నిత్యమగు బ్రహ్మమునకు అనిత్యము–కల్పితము అగు 'మహాకల్పము' మొదలైనవి అవయవాలు అవటమేమిటి? కానేకాదు. అవి భావనాకల్పనలు మాత్రమే !

కాబట్టి నశించిన కల్పములు – మహాకల్పములు మరల మరల రావటానికి – పోవటానికి శక్యములై ఉన్నాయి. దృష్టాంతానికి... ఒకనికి ఒక ఆలోచన వచ్చి, అంతర్గతమై మరల మరొక్కప్పుడు ఆ ఆలోచన బహిర్గతం కావటం అందరికీ అనుభవైకవేద్యమే కదా! ఇదీ అట్టిదే! బ్రహ్మము సర్వదా విద్యమానమై ఉండగా ఇక "కల్పములు" అనే జపమాల యొక్క పరివర్తనము "కాలచక్రం" రూపంగా సంభవించుచున్నది. కాని విచారించి చూస్తే ఆలోచనలు చేసేవాడు సర్వ ఆలోచనలకు ఆవల యథాతథంగా ఉండి ఉంటున్నట్లే వాస్తవానికి కల్పాదులు ఆత్మ దృష్ట్యా లేనివే – అని కూడా గ్రహించు.

తస్మాత్ న కస్యచిత్ కించిత్ కదాచిత్ నశ్యతి క్వచిత్ ।
నచైవ జాయతే, బ్రహ్మశాన్తం దృశమ్ అజం స్థితమ్ ॥

కనుక ఎచట ఎప్పుడూ దేనికి ఏదీ కనిపించటమూ లేదు, ఉత్పన్నమవటమూ లేదు. ఇక ఈ దృశ్యమంటావా? ఇదంతా వాస్తవానికి అజము, శాంతము అయినట్టి బ్రహ్మముగానే స్థితినొంది ఉన్నది. విస్తారమైన ఆకాశమునందు, ఒక పరమాణువు యొక్క వెయ్యవ వంతు విభాగమునందు కూడా ఏ ఒకే శుద్ధ చిన్మాత్ర సత్త కలదో ...అదియే ఆ పరబ్రహ్మము. సర్వదా, సర్వత్రా పరబ్రహ్మము

విద్యమానమై ఉండగా ఇక ఈ జగత్తు మాత్రం నశించటమనే ప్రసక్తి ఎక్కడిది? నిద్రపోవువాని చైతన్య స్వరూపమే స్వప్నంలో స్వప్న జగద్రూపంగా భాసిస్తున్నట్లు, చిదాకాశము యొక్క అంశమే సృష్ట్యాది యందు సమస్త పదార్థరూపములుగా భాసిస్తోంది.

చిదాకాశం యొక్క అవయవమే ఈ సృష్టి. సృష్టి యొక్క అవయవాలే నాశన - ఉత్పత్తులు. ఈ విధంగా సర్వము చిదాకాశమే అయిఉండగా... ఇక నశించునదేమీ?నశించని దేమున్నది? పరమార్థచైతన్యము ఛేదించబడేదికాదు, దహించబడేదికాదు, తడుపబడేది కాదు, ఎండించబడేది కాదు. తత్‌హృదయమైనట్టి ఈ జగత్తు, అట్టి జగత్తు యొక్క కారణం అయినట్టి అజ్ఞానము, అట్టి అజ్ఞానానుభవము అట్లే నశించటంలేదు, జనించటంలేదు.

శ్రీరాముడు : అదేమిటి మహర్షీ !"అజ్ఞానము కూడా జనించటం లేదు-నశించటం లేదు"... అని చెప్పుచున్నారు. జ్ఞాని - అజ్ఞాని వేరువేరుగా అవగాహన కలిగి ఉంటున్నారు కదా!

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : అవును, చైతన్యం కేవలం తన యొక్క స్మరణ - విస్మరణల సూత్రం చేత ఈ జగత్తుల అనుభవము - అనుభవరాహిత్యము కూడా అనుభవిస్తోంది.

రామచంద్రా! ఒకానొక వస్తువు ఏ ముడి పదార్థం యొక్క ఒకానొక రూపమై ఉన్నదో అట్టి ముడి పదార్థం నాశరహితమై ఉన్నప్పుడు... ఇక ఆ వస్తువు కూడా నాశరహితమైనదే కదా! కాబట్టి బ్రహ్మమే స్వరూపంగా గల ఆ దృశ్యం కూడా బ్రహ్మం వలెనే అక్షయం అయి ఉన్నదని గ్రహించు. మహాప్రళయాదులు ఆ బ్రహ్మం యొక్క అవయవాలే అయి ఉన్నాయి. చిన్మాత్రం అగు పరమ చిదాకాశానికి నాశనం గాని, ఉత్పత్తిగాని ఎక్కడున్నాయి? నిరాకారమగు చిదాకాశమునకు పదార్థ సంబంధమైన ఉత్పత్తి -వినాశనాది వికారాలు ఎట్లా ఉంటాయి?

ఓ రామచంద్రా! ఈ జగత్తు చిన్మాత్ర స్వరూపమేనని మరల మరల గుర్తు చేస్తూ ఆయా దృష్టాంతాలు ఆత్మశాస్త్రజ్ఞులచే చెప్పబడుచున్నాయి.

1. స్ఫటిక శిల - ప్రతిబింబం దృష్టాంతం - ఒకచోట ఒక స్ఫటిక శిల ఉన్నది. అందులో చిత్ర విచిత్రమైన రంగులతో ఆయా వస్తువులు ప్రతిబింబిస్తున్నాయి. ఇప్పుడు చెప్పు! ఆ స్ఫటిక శిలలో రకరకాలుగా ప్రతిబింబిస్తూ కనిపించేవన్నీ స్ఫటికశిలారూపమేగాని మరొకటేదీ లేదు కదా! ఆ ప్రతిబింబంలో కనిపించే ఒక రూపమూ మరొక రూపమూ కూడా స్ఫటిక శిలయే కదా!

ఈ వివిధ జగత్తులు, మహాకల్పం మొదలైనవి కూడా చైతన్య బ్రహ్మం నందు తత్‌బ్రహ్మ రూపంగానే ఇమిడి ఉన్నాయి. (లేక) నెలకొని ఉన్నాయి.

2. మనోరాజ్య దృష్టాంతం - ఒకాయన తన మనస్సుతో ఒక రాజ్యం ఊహించి ఆ రాజ్యంలో అంతఃపురం, యువరాణి మొదలైనవన్నీ దర్శిస్తున్నాడనుకో...! అవన్నీ కూడా - అనగా రాజు, రాణి, మంత్రి, శత్రురాజు... అన్నీ కూడా - అతని ఊహ (మనస్సు) యొక్క రూపాలే కదా.

ఆ ఊహ (మనస్సు), ఆ అనుభవ రూపాలన్నీ (తదనంతరం) మనోరూపంలో కలిసిపోతాయి. అట్లాగే చైతన్యం యొక్క సంకల్పమాత్రంచే ఉత్పన్నమగుచున్న ఈ జగదృశ్యాలన్నీ కూడా నిరాకారం, నిర్మలం అగు చిన్మాత్ర రూపాన్నే పొందనున్నాయి, పొందుచున్నాయి.

3. వృక్షము-వృక్షావయవముల దృష్టాంతం - "అవయవి" యగు వృక్షమునకు వ్రేళ్ళు-కాండము-కొమ్మలు-ఫలములు-ఆకులు-పుష్పములు-చిగుర్లు మొదలైనవన్నీ అవయవములు కదా? అట్లాగే పరమార్థ ఘనము ఆకాశము కంటే కూడా అతి నిర్మలము-సూక్ష్మము-వాక్కుకు అవిషయము అయి ఉన్నది. బ్రహ్మము "అవయవి". ఇక ఈ ప్రళయ-మహా ప్రళయ-నాశ-ఉత్పత్తి-భావ-అభావ-సుఖ-దుఃఖ-జన్మ-మరణ-సాకార-నిరాకారాదులన్నీ ఆ అనిర్వచనీయ బ్రహ్మముయొక్క 'అవయవములు'. "అవయవి" ఏ రీతిగా వాక్కుకు అవిషయమై నాశరహితమై ఉన్నదో... అట్లాగే అద్దాన్ని అవయవములగు ఈ సృష్టి మొదలైనవి కూడా పరమార్థ దృష్టియందు నాశన రహితములేనని గ్రహించు. వాస్తవానికి "అవయవి" – "అవయవములు" అభేదములే కదా! అట్లా ఏక స్వరూపములగు దృశ్య – అదృశ్యములకు భేదమేమి ఉండజాలదు.

వృక్షము యొక్క ఉనికికి వృక్ష చైతన్యమే మూలం కదా! అట్లాగే ఈ జగత్తుకు పరమార్థ ఘనమగు చైతన్యమే మూలమైయున్నది.

బ్రహ్మము అనే వృక్షానికి... "సృష్టి" అనేది – కాండము; లోకాలు, లోకాంతరాలు – శాఖలు; జంబూ ద్వీపాదులు –ఉపశాఖలు; పర్వత, నదీ, గ్రామాదులు – పల్లవములు; చంద్ర సూర్యాదులు – దానికి పూచే పుష్పగుచ్ఛాలు; అంధకారం – ఆకుల పచ్చదనం; ఆకాశమే – దాని కణుపులు; ఇందలి జడత్వం – ఆ వృక్ష చర్మము... ఈ విధంగా ఈ జగత్తు నిరాకారమై స్వయంగా చిదాకాశరూపమై చిదాకాశమునందే వెల్లివిరిసియున్నది.

4. నిశ్చలకాలం - చంచలకాలాంతర్గత విశేషాలు - ఆత్మయే వివిధ కల్పనా రూపాలతో ఒకచోట భూతకాలంగానూ, మరొకచోట వర్తమాన కాలంగానూ, ఇంకొకచోట భవిషత్‌కాలం గానూ, వేరే ఒక చోట ప్రళయ-మహాప్రళయాలుగానూ స్థితిని పొందుతూ తాను సర్వదా నిశ్చలంగానే ఉన్నది. చంద్రునిలో కళంకత్వము భ్రమచే కనబడుతుంది చూచావా? అట్లాగే నిర్మల పరబ్రహ్మాకాశమున కనబడే సృష్టి-ప్రళయాది దోషాలు వాస్తవానికి భ్రమయే గాని సత్యము కాదు. నిర్మలమగు చిదాకాశమున భావ-అభావముల గురించిన రంజనము మాత్రం ఎక్కడ? అందులో "ఇది ఆది, ఇది మధ్యం, ఇది అంతం" అనబడే కల్పన ఎక్కడ? లోక లోకాంతరాల గురించిన విభ్రమములు ఎచ్చటున్నాయి. ఇవన్నీ లేనే లేవు.

❖

శ్రీరాముడు : మరి సంసార జీవులకు అవన్నీ ఎందుకు ఉన్నట్లుగా అనిపిస్తున్నాయి?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : సమస్త భ్రమలకు అసలైన కారణం ఆత్మజ్ఞానం లేకపోవుట చేతనే!

శ్రీరాముడు : మరి ఆ భ్రమ తొలగేది ఎట్లా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ ప్రియ సభికులారా! మీ మీ దృష్టిని సాక్షి చైతన్యమగు ఆత్మ వైపుగా ప్రసరింప జేసుకున్నంత మాత్రం చేత ఈ జగద్భ్రమంతా శమించిపోగలదు. వాయువు చేత ఉత్పన్నమై వాయువు సహాయం చేతనే వెలుగుచున్న దీపం తిరిగి వాయువు చేతనే నశించుచున్నది చూచారా?

అట్లాగే ఆత్మ స్వరూపము చేతనే తన యొక్క 'సత్త'ను సంపాదించుకున్న 'అజ్ఞానము' అనేది తిరిగి తత్త్వవిచారణచే జనించే ఆత్మజ్ఞానము చేతనే నశించుచున్నది. జ్ఞాన ప్రకాశముచే అజ్ఞానము తొలగగా "అజ్ఞానం అనేదేదీ ఎక్కడా లేదు" అనే నూతన బోధ కలుగగలదు. దీపం వెలిగిన తర్వాత చీకటి ఏమౌతోంది? బయటకెక్కడకన్నా పోతోందా? లేదు. వెలుతురు లేకపోవటమే చీకటిగాని, చీకటికి వేరుగా ఏ ఉనికీ లేదు. "సర్వమూ బంధ-మోక్ష రహితమగు బ్రహ్మమే" అనే నూతన జ్ఞానం అప్పుడు ఉదయిస్తుంది. అజ్ఞానం ఎటుపోతుందో (చీకటిలాగానే) ఏమీ చెప్పలేం!

ఓ రామచంద్రా! ఈ ప్రకారంగా ఆత్మజ్ఞానాది ఆయా ఉపాయాలను 'మోక్షము' కొఱకై మనం చెప్పుకున్నాం. 'ఆత్మ విచారణ' యందు నిరంతరము యత్నీకృతుడైన వాడు ఆత్మజ్ఞానాన్ని తప్పక సముపార్జించగలడు.

'అనాది' అనతగినట్లు ఈ 'జగత్తు' అనే జాలం ఎన్నడూ ఉత్పన్నం కానిదే అగుచున్నది. బ్రహ్మమే ఈ జగత్తు-జీవుడు మొదలైన రూపాలుగా ప్రకాశిస్తోంది. అట్లా ప్రకాశిస్తూ తనకు తానే 'మాయ'ను తెరగా ధరించి అజ్ఞానావరణ ప్రభావం చేత "నాకు భోగాలు కావాలి. నాకు మోక్షం కావాలి" అని తన ముంగిట తానే ప్రార్థనలు సల్పుచున్నది. ఇదియే మాయ యొక్క ప్రభావం. అణిమ-గరిమ మొదలుగా గల ఈశ్వరత్వము కూడా మాయామాత్రమేనని ఎఱిగి అద్దానిని కూడా తృణముతో (గడ్డిపరకతో) సమానంగా చూచుటయే ఉచితం. కనుక నిరతిశయానందయుతుడైన స్వాత్మయందే సుస్థిరుడవై ఉండెదవు గాక!

❖❖❖

7. మనస్సును అనుసరించే జగత్తులు కనబడుచున్నాయి!

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! మీ వచన ప్రవాహం అమోఘం! స్వామీ! మీరు అప్పుడు చిదాకాశ శరీరులై అనేక జగత్సమూహములను వీక్షిస్తూ ఉన్నట్లు చెప్పుతూ వస్తున్నారు కదా! మరల ఆ కథనమును కొనసాగించవలసినదిగా నా ప్రార్థన. ఇక్కడ నాదొక చిన్న సందేహం

మీరు ఆ జగత్ సమూహములను ఒక పక్షి ఆకాశంలో సంచరించుచున్నట్లుగా అటు-ఇటూ వెళ్ళుచూ చూచారా? లేక, ఒడ్డున ఉన్నవాడు సముద్రపు అలలను చూస్తున్నట్లుగా ఒకే ప్రదేశమున స్థిరంగా ఉండియే ఆ జగత్సమూహములను గాంచటం జరిగిందా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : (చిరునవ్వు చిందిస్తూ) ఓ రాఘవా! ఎప్పుడైతే నేను అనంతం, సర్వవ్యాపకం అయినట్టి చిదాకాశమే అయ్యానో, ఇకప్పుడు ఒక చోటనే ఉండటమో, లేక ఒక చోటి నుండి మరొక చోటికి ప్రయాణించటమో (గమన - ఆగమనములు నిర్వర్తించటం) అనేది ఎక్కడుంటుంది? కాబట్టి నేనప్పుడు గమనశీలుడనై ఉండలేదు.

అట్లాగే ఏదో ఒక ప్రదేశమున కూడా స్థితిని పొంది ఉండలేదు. "ఈ చోటు-ఆ చోటు" అనునవన్నీ భౌతికాకాశం యొక్క ధర్మాలు గాని... చిదాకాశ ధర్మాలు కావు కదా!

శ్రీరాముడు : ... మరి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అపరిచ్ఛిన్నము–నిత్య అపరోక్షము అగు నా ఆత్మయందే ఆయా జగత్సమూహం లన్నిటినీ నేను వీక్షించాను. దేహాత్మ బుద్ధితో ఈ శరీరమును పాదముల నుండి మస్తకము (నుదురు) వరకు ఈ చర్మ నేత్రములతో చూస్తాం కదా! అట్లాగే, ఈ చర్మనేత్రములతో కాకుండా చిద్రూప నేత్రాలతో అప్పుడు ఆ జగత్తులను నాయందే (స్వాత్మయందే) చూడటం జరిగింది. ఆ సమయంలో సమాధిస్థితిని అవధరించిన నేను నిరాకారంగాను, నిరవయవంగాను, నిర్మలచిదాకాశ రూపంగాను స్థితి పొంది ఉన్నాను. అందుచేత ఆ నాచే చూడబడిన జగత్తులన్నీ నా యొక్క అవయవ విభాగాలు గానే నాకు అనిపించసాగాయి. వాస్తవానికి ఆ జగత్తుల యొక్క వస్తుత్వం జనించటమూ లేదు, నశించటమూ లేదు. వాటన్నిటి (స్వస్వరూపం) యొక్క సత్తా నా యొక్క సత్తా చేతనే ఏర్పడినాయి సుమా! అనగా నా సత్తయే వాటి ఉనికికి ఆధారం. ఆ విధంగా అవి నా అవయవాల వలెనే నాకు అనిపించాయి. వాటికి స్వతఃసత్తా లేదు. కాబట్టి అవి వస్తుతత్వరహితములని కూడా గ్రహించు.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! అనగా మీకు దర్శనమైన ఆ జగత్సమూహములన్నీ మీ యొక్క స్వరూప విభాగమేనని మీ ఉద్దేశమా? చాలా ఆశ్చర్యంగా ఉన్నదే!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును. అవన్నీ నా స్వసత్తాపై ఆధారపడి దర్శించబడుచున్నాయి. కాబట్టి అవన్నీ నా స్వరూపానికి అభేదములే! అయితే, ఇందులో ఆశ్చర్యపడవలసిన దేమున్నది? అందుకు మనకు దృష్టాంతం ప్రతిజీవునికి ప్రతిరోజు అనుభవమయ్యే స్వప్నమే. స్వప్నంలో కనిపించేది స్వప్నద్రష్ట యొక్క ఊహాజనిత కల్పనయే కదా! ఏది ఎవరి కల్పనయో అది వారి స్వరూపమే కాక మరింకేమిటి? స్వప్నంలో ఒకచోట నుండి మరొకచోటికి స్వప్న ద్రష్ట పరుగులు తీస్తున్నాడా? లేదు. ఎందుకంటే స్వప్నం యొక్క ఆద్యంతాలు స్వప్నం యొక్క మనో విభాగమే! మనస్సు అతని స్వరూపంలోనుంచే కదా, బయల్వెడలింది? స్వప్నదృశ్యమంతా చిదాకాశం కంటే వేఱుకానట్లే... నేనప్పుడు గాని, లేక ఎప్పుడైనా సరే – చూచే జగత్తులు–చిదాకాశ స్వరూపమే అయి ఉన్నాయి. దేహాభిమానియగు జీవుడు ఏ విధంగా ఈ కాళ్ళు–చేతులు తన దేహ విభాగంగానే అనుభవం పొందుచున్నాడో, అంతగానూ నేను ఆ జగత్తులనన్నిటినీ అవయవాలుగా గాంచాను. 'వృక్షాభిమాని' అయిన జీవుడు ఆకులు–పూలు–కొమ్మలు మొదలైనవన్నీ తన అంగాలుగా గాంచుతాడు. అనంతమగు సముద్రాభిమాని యగు జీవుడు సమస్త జలచరజీవులను, తరంగాలను ఫేనము (నుఱుగును), ఆవర్తాదులను తన స్వరూపంగా ఎఱుగుతాడు. సర్వాంతర్యామిత్వం సముపార్జించిన జ్ఞాని తదితర జీవులందరినీ తన శరీరములోని విభాగంగా దర్శిస్తాడు. అట్లాగే అక్కడ నాకు తారసపడిన బ్రహ్మాండములన్నీ నాయందే ఉన్నట్లు నాకు అనుభూతి అగుచున్నది. అవయవి ఏ విధంగా తన అవయవములను తనకు అభిన్నంగా అనుభవం పొందుచున్నాడో... అట్లాగే నేను కూడా ఆ బ్రహ్మాండాలన్నీ (ఆయా సృష్టులన్నీ) నాకు అభిన్నంగా ఉన్నట్లు నాకు అనుభూతమగు చున్నది. అంతేకాదు ఇప్పుడు కూడా సుమా! బోధరూపమగు ఆత్మతోటి ఏకత్వము పొందిన నేను

ఇప్పుడు కూడా ఈ అనేక సృష్టులతోను, ఈ దేహ-ఆకాశ-పర్వత స్థలములతోను అభేదత్వ స్థితినే గాంచుచున్నాను. మనకందరికీ ఈ విశ్వం ఎదురుగా ఎట్లా కనిపిస్తుందో... అట్లాగే ఈ సభా ప్రాంగణం యొక్క బాహ్య-అభ్యంతరాలు కూడా అనేక జగత్తులలో పూర్ణమై ఉన్నట్లు నేను ఎఱుగు చున్నాను. ఓ రామచంద్రా! జలము తనయందలి రసమును, మంచు తనయందలి శీతలత్వమును, వాయువు తనయందు చలనత్వమును గాంచుచున్నట్లు, శుద్ధబుద్ధి అయినట్టి జ్ఞాని కూడా ఈ జగత్తును తనయందు ఉన్నదానిగా ఎఱుగుచూ ఉంటాడు. నేనే కాదు, బోధస్వరూపముతోటి ఏకత్వము పొందినట్టి వివేకులందరూ కూడా నాలాగానే ఏకాత్ములై ఉంటున్నారు. నేను నా యందలి ఆత్మనే వారి ఆత్మగాను, వారు వారి యందలి ఆత్మను నా ఆత్మగాను ఎఱుగుచూ ఉంటాం. ఇదియే 'సర్వాత్మ స్వరూప దృష్టి" ...అని చెప్పబడుతోంది. ఎప్పుడైతే అట్టి సర్వాత్మస్వరూప దృష్టి పరిపక్వ మౌతుందో ...అప్పుడిక "తెలియబడేది-తెలుసుకొనేవాడు-తెలియబడటం" అనే త్రిపుటి జయించ బడి అధిగమించబడుతోంది. ఎందుకంటే విజ్ఞాన స్వరూపమగు ఆత్మతో సమస్తం యొక్క ఏకత్వం స్వభావసిద్ధంగా, అనుస్యూతంగా (ఒక్కటిగా కూర్చబడ్డ దాని వలె) సంభవిస్తుంది.

యోగాదులచే సిద్ధులు సంపాదించుకున్న యోగసిద్ధ పురుషుడు ఒక పర్వతముపై నిలబడి తన యొక్క యోగదృష్టితో కోట్లాది యోజనముల దూరం, అంతదూరములో ఉన్న బాహ్య-అభ్యంతర పదార్థములను దర్శించగలుగుతాడు చూచావా? నేను కూడా సమస్త లోకములను అట్లే గాంచాను. భూమండలాభిమాని యగు దేవత భూమి యందలి సమస్త పదార్థములను, సమస్త ధాతు-రసాదులను తనయందే ఉన్నట్లు ఎఱుగుచున్నట్లుగా – అక్కడి దృశ్యమంతా నాకంటే వేఱుగా లేనట్లు నేను అనుభవం పొందాను.

❖

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! తమవంటి చిదానంద స్వరూపజ్ఞాన సమన్వితులకు అట్టి దర్శనం యుక్తియుక్తమని, స్వభావ సిద్ధమని గ్రహించాను. స్వామీ! అప్పుడు చిదాకాశమున అనేక జగత్తుల మధ్యగాను, ఆవలగానూ పయనిస్తూ, దర్శిస్తున్న మీ సమీపంలో ఒక వనిత 'ఆర్య' ఛందస్సు గానం చేస్తూ కనబడిందని చెప్పారు కదా! ఆమె ఆ తర్వాత ఏమి చేసిందో చెప్పవలసినదిగా విన్నపం.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఆ విధంగా 'ఆర్య' ఛందస్సును అత్యంత మధురంగా గానం చేస్తున్న ఆ స్త్రీ చిదాకాశస్వరూపిణియై 'దేవి' వలె ప్రకాశిస్తూ నా వెంటనంటి నా సమీపంలోనే ఉండటం అప్పుడు నేను గమనించాను. నేనట్లా చిదాకాశరూపం దాల్చానో అట్లే ఆమెకూడా చిదాకాశరూపమే కలిగి ఉన్నది. అంతేగాని ఆ సమాధికి ముందటిశరీరముచే ఆమెను గాంచలేదు. ఆ సమాధికాలంలో నేను-ఆమె-ఆ జగత్సమూహాలు చిదాకాశమాత్రంగానే ఉండి ఉన్నాము.

శ్రీరాముడు : మునీంద్రా! మీరు ఆమె యొక్క గానమును వింటున్నారని చెప్పుచున్నారు? 'గానం' అనేది ఉత్పన్నం కావాలంటే నాలుక-కంఠము మొదలైన కరణములు, ప్రాణవాయువు యొక్క చేష్ట ఉండాలి కదా! కానీ ఆమె ఏమో నిరాకారమైన చిదాకాశరూపధారిణి అంటున్నారు. అట్టి స్త్రీ నుండి శబ్దము ఎట్లా ఉద్భవమైనది? బాహ్యమైన రూపాదుల యొక్కయు, మరియు అభ్యంతర మానసిక

వ్యాపారముల యొక్క కలయికచే 'పాట పాడటం' మొదలైనవి సంభవిస్తాయి. మరి చిదాకాశ రూపమైన ఆత్మయందు అవి ఎట్లా సంభవిస్తాయి? చిదాకాశమున జగద్దర్శనము- పర్యావలోకనం మొదలైనవి తామెట్లా నిర్వర్తించారో, ఆమె గానం మీకెట్లా వినబడిందో, ఆ తత్త్వమును నిశ్చయముగా వచించమని వేడుకొంటున్నాను.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : రామచంద్రా! ఈ విషయం నీకు కొన్నిసార్లు సూచించాను. మరల చెప్పుచున్నాను విను. ఒకడు కలకంటున్నాడనుకో, అతనికి ఆయా స్వప్న విశేషాలు కనిపిస్తున్నాయి, వినిపిస్తు న్నాయి. అయితే అతని భౌతికమైన కళ్ళు, చెవులు, జడత్వం పొంది ఉపయోగించబడకుండానే ఉన్నాయి. కదా! మరి స్వప్నంలోని ఆకారాలు ఏ కళ్ళకు కనిపించాయి? శబ్దాలు ఏ చెవులకు వినిపించాయి? అదేరీతిగా చిదాకాశమున కూడా సమస్తమూ సంభవమే! స్వప్నంతో స్వప్నసంవిత్ – చిదాకాశమే బాహ్య అభ్యంతర పదార్థములుగా ఉదయిస్తోంది కదా! అదేరీతిగా, ఆ సమాధి యందు దృశ్యమంతా కూడా చిదాకాశరూపముగానే ఉండి ఉన్నది.

కేవలం ఆ సమాధి సమయంలో నాకు కనిపించే జగత్తులు–స్త్రీ మొదలైన దృశ్యమే కాదు. మన ఇక్కడి బుద్ధికి గోచరమయ్యే ఈ సమస్త జగత్తు కూడా నిర్మలమగు చిదాకాశరూపమే అయి ఉన్నది. ఇందులో ఎవరికీ ఏమాత్రం సందేహం ఉండవలసిన పనిలేదు. ఈ జగత్తు నిశ్చయంగా చిన్మయమై, విషయరహితమై, చిత్స్వభావము యొక్క స్వరూపమైయున్నది. స్వయముగా చిదాకాశమే ఇట్లు భాసించుచున్నది. అందుకు ప్రమాణమేమిటంటావా? స్వప్న శరీరము యొక్క కళ్ళు–కాళ్ళు–చేతులు మొ॥న కరణముల సత్తకు నీకేమి ప్రమాణమున్నది? స్వప్నము యందు దేహాదుల సత్తా ఎట్లా కలతో, అట్లే మన ఈ జగత్తు యొక్క 'సత్తా' కూడా అట్టిదే. స్వప్న జగత్తు ఎట్టిదో ఈ జాగ్రత్ జగత్తు కూడా అట్టిదే. జాగ్రత్ సత్తా ఎట్టిదో స్వప్న సత్తా కూడా అట్టిదే! అజ్ఞాన కారణంచేత అసత్తు అగు నామరూపాదులు సత్తాను పొందినట్లు అనిపిస్తున్నాయి. అంతే చమత్కారంగా నిర్విషయాత్మతత్త్వమగు సత్తు (ఆత్మతత్త్వము/ చిదాకాశము) అసత్తుగాను అప్రసిద్ధమైనదిగాను అజ్ఞానం చేత అనిపిస్తోంది.

స్వప్నంలో భూమిపై నిర్వర్తించే కృషి, మార్గాలలో చేసే ప్రయాణం, పర్వత గుహాదులలో నిదురించటం–మొదలైన సర్వ స్వప్న వ్యవహారముల చిదాకాశరూపమే అయినట్లుగా ఈ జగత్తులో కూడా నీవు–నేను–ఆ స్త్రీ–ఈ జగత్తు తదితర సమస్తం కూడా చిదాకాశ రూపమే అయి ఉన్నాము. స్వప్నంలో కనిపించిన యుద్ధ కోలాహలాలు రాకపోకలు మొదలైనవన్నీ వాస్తవానికి లేకపోయి నప్పటికీ మనుజులకు స్వప్నసమయంలో వాస్తవమైనట్లు అనుభవమగుచున్నది కదా! అట్లాగే ఈ జగత్సమూహములలో ఈ ఈ ఇంద్రియ విషయాలన్నీ కూడా అనుభవమౌతున్నాయి. 'స్వప్న మందలి ఆ దృశ్య వైచిత్ర్యం దేనివలన కలిగింది?' అని ఎవరైనా అడిగితే దానికి సమాధానమే మున్నది? ఈ జీవునకు జగత్తు అనేది ఎందుకు ప్రాప్తిస్తోంది?" అనే ప్రశ్న అంతగానూ అసమంజసమే అవుతుంది. ఎందుకంటే ఈ జగత్తు విషయంలో కూడా స్వప్నానుభవస్థితి తప్ప ఇక్కడ అన్యమైన కారణం ఏదీ అవాచ్యమై ఉన్నది. (చెప్పుటకు కుదరనిదై ఉన్నది.)

"కథమాలక్ష్యతే స్వప్నః?" ఇది ప్రష్టుః ప్రకథ్యతే ।
యథైవం పశ్యసీత్యేవ! హేతుః అత్ర అస్థి! నేఒ తరః ॥

"నాకు స్వప్నంలో అది అట్లా ఎందుకు కనిపిస్తోంది?" అని ఒకాయన ప్రశ్నించాడనుకో. దానికి మనం సమాధానం ఏం చెబుతాం? "బాబూ! నీవు ఎట్లా దానిని గాంచుచున్నావో అద్దానిని అట్లే పొందుచున్నావు" ... అని మాత్రమే సమాధానం చెప్పగలం. అట్లాగే ఈ ప్రపంచం యొక్క విషయం కూడా. "ఈ ప్రపంచం నాకు ఇట్లా (నిర్మలమైన ఆత్మగా కాకుండా నామ రూపాత్మకమైన ఆయా విశేషాలతో కూడి) ఎందుకు కనిపిస్తోంది?" అని ఎవరైనా ప్రశ్నిస్తే, "అయ్యా! ఇద్దానిని నీవు నామ రూపాత్మకంగా చూస్తున్నావు కాబట్టి నామరూపాత్మకంగా కనిపిస్తోంది" అని అనక తప్పదు. దీనిని ఆత్మతత్త్వంగా చూస్తే (ఆత్మయే ఈ ఈ రూపములుగా అగుచున్నది కదా-అను దృష్టితో చూస్తే) ఇదంతా నిర్మలమగు ఆత్మగానే కనిపిస్తుంది. ఇంతకుమించి ఈ జగత్తుకు వేఱే హేతువు ఏదీ లేదు. ప్రథమ సృష్టి మొదలుకొని విరాడాత్మరూపం వరకు వ్యష్టి మొదలుకొని సమష్టి వరకు చిదాకాశమే చిదాకాశంలో తన యొక్క పరస్పర సాపేక్ష చమత్కారం చేత భాసించుచున్నది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! అయితే ఈ జగత్తంతా ఒక స్వప్నం వంటిది మాత్రమేనంటారా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

స్వప్న శబ్దేన బోధార్థం తవ వ్యవహరామ్యహమ్ ।
దృశ్యం త్విదం న సన్నాసన్న స్వప్నో, బ్రహ్మ కేవలమ్ ॥

ఓ రామచంద్రా! నీకు బోధించటం కొరకు మాత్రమే స్వప్న శబ్దాన్ని (స్వప్న దృష్టాంతాన్ని) ఇక్కడ వాడాను. వాస్తవానికి ఈ దృశ్యం సత్తు కాదు. అసత్తు కూడా కాదు. స్వప్నము కాదు. మరి? ఇదంతా కేవలము బ్రహ్మమే అయి ఉన్నది. భ్రమచే వివిధ రూపములతో కూడిన జగత్తుగా అనిపిస్తోంది. భ్రమతొలగినప్పటి దృష్టికి ఇక్కడ బ్రహ్మము తప్పించి మరేమీ అగుపడుటయే లేదు జగత్తు అనబడేది (నిర్మలబ్రాహ్మీ దృష్టిచే) ఎక్కడున్నది?

❖

సరే! ఇక ఆ స్త్రీ విషయానికి వద్దాం. ఆ స్త్రీ గానం చేస్తూనే - నేను ఎటు వెళ్ళితే అటే వస్తోంది. "అనురాగవతి, దృశ్య రూపిణియగు ఈ స్త్రీ నన్ను వెంబడించటంలో ఈమె అభిప్రాయం ఏమిటో తెలుసుకొనెదను గాక!" అనే సంకల్పసంవిత్తును నేను ఆశ్రయించాను. స్వప్నంలో స్వప్నజనులతోటి వ్యవహారం సిద్ధించునట్లుగా ఆమెతో కూడా నాకు 'ప్రశ్న-సమాధానం' మొదలైన వ్యవహారము సిద్ధించింది.

శ్రీరాముడు : "ప్రశ్న-సమాధానం" అను రూపంలో అప్పుడు సిద్ధించుచున్నది స్వప్న సదృశమేనా? జాగ్రత్ సదృశమా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : మరల చెప్పుచున్నాను. స్వప్నంలోని వ్యవహారమంతా చిదాకాశ రూపమే అయినట్లు ఆ నేను, నా వ్యవహారము, ఆ జగత్తు, ఈ మనకు కనిపించే జగత్తు చిదాకాశ

రూపముగానే గ్రహించు. కాబట్టి స్వప్నము-జాగ్రత్తు సమానమే! జాగ్రత్తు యొక్క ఏమఱుపు నుండి భావించే దానిని స్వప్నమని పిలుస్తున్నాం. అట్లాగే ఆత్మత్వము యొక్క ఏమఱపు నుండి భాసించేదానిని 'జగత్తు' అని పిలుస్తున్నాం. ఇంతకు మించి స్వప్న-జాగ్రత్తులకు వేఱే భేదమేమీ లేదు. ఎందుకంటావా? ఈ జగత్తు ఆత్మకు స్వప్నమే అవుతుంది. అయితే ఈ జగత్తు దీనియొక్క అధిష్ఠాన రూపముచే కేవలం చిదాకాశము మాత్రమే! ఈ జగత్తు దృశ్యరూపంగా (నామ రూపాత్మక దృష్టిచే) అసత్తే అయి ఉన్నది. వాస్తవానికి నిర్మలము-జ్ఞప్తి మాత్రము-సన్మాత్రము అయినట్టి బ్రహ్మమే ఈ జగద్రూపంగా స్థితి నొందియున్నది. ఓ సర్వ ప్రియ సభికులారా!

స్వప్నస్య విద్యతే ద్రష్టా, సాకారో యుష్మదాదికః
ద్రష్టా తు సర్గ స్వప్నస్య చిద్వ్యోమైవామలం స్వతః ॥

సాకారుడు ఈ జీవుడు స్వప్నము యొక్క ద్రష్టగా అగుచున్నారు. స్వప్నదృష్టానుభవం ప్రతి ఒక్కరికీ దైనందినమే కదా! అట్లాగే 'సృష్టి' అనే స్వప్నమునకు ద్రష్ట స్వయంగా నిర్మలమగు చిదాకాశమే అగుచున్నది. సుమా! స్వప్నమునందలి ద్రష్ట-దర్శనము-దృశ్యములు కూడా నిర్మల చిదాకాశమే అయి ఉన్నది. ఈ జగద్రూప స్వప్నం నిరాకారమగు చిదాకాశమునందే స్వయంగా స్ఫురిస్తోంది. చిదాకాశము నిరాకారమై ఉండగా ఈ జగత్తుకు మాత్రం సాకారత్వం ఎక్కడున్నది? కనుక ఈ జగత్తు కూడా వాస్తవానికి నిరాకారమే! ఇందలి సాకారత్వం? 'భ్రమ' ఉన్నంత వరకే అట్లు అగుపిస్తుందని గ్రహించబడుగాక! ఇంకొక విషయం. సాకారులగు జీవుల, నిర్మలమగు ఈ జగత్తు – ఈ రెండూ కూడా చిదాకాశం కాక ఏమౌతుంది? ఈ స్వప్న సదృశ జగత్తు వాస్తవంగా రచించబడకపోయినప్పటికీ గోడ లేని రంగుల చిత్రలేఖనం లాగా చిదాత్మ ఈ జగత్తును రచించబడినదానివలె గాంచుచున్నది.

'చిదాకాశము' అనే కోమలమైన మట్టితో 'హిరణ్యగర్భుడు' అను కళాకారుడు 'ఇంద్రియములు' మొదలైన వాటితో కూడిన ఈ సృష్టి మండపాన్ని నిర్మించినప్పటికీ, వాస్తవానికి ఈ జగత్తు నిర్మించబడనిదేనని గ్రహించు.

❖

ఓ రామచంద్రా! వాస్తవానికి ఇక్కడ కర్తృత్వము లేదు. భోక్తృత్వము లేదు. జగత్తులు లేవు. తదితర ద్వైతభావములూ లేవు. ఈ సర్వమునకు కేవల సాక్షియైనట్టి చిద్రూప బ్రహ్మమొక్కటే ఉన్నది. కాబట్టి నీవు అభ్యంతరమున 'శిల' వంటి మౌనాన్ని అవలంబించు. ఇక బాహ్యమునందో... యథాప్రాప్తములైనట్టి ప్రవాహపతిత కర్మలను ప్రశాంత స్వభావుడవై ఆచరించు.

ఈ దేహము ప్రారబ్ధ పర్యంతము ఉంటే ఉండనీ, ఆ తర్వాత ఉండకపోతే పోనీ, ఇందులో ఇంకే విశేషమూ లేదు.

❖❖❖

8. అజ్ఞాని దృష్టిలో గల అంతులేని జగత్తులు! జ్ఞాని దృష్టిలో అంతా బ్రహ్మమే !!

శ్రీరాముడు : ఓ మహర్షీ! "ఆ స్త్రీ యొక్క నిరాకారమగు దేహముచే తమకు సాకార సంబంధమైన వ్యవహారం ఎట్లా సిద్ధించింది?" అనే విషయంలో ఇంకా కొంత శంక నా యందు మిగిలియే ఉన్నది. అట్టి స్థితిలో జిహ్వా (నాలుక) లేదు కదా! జిహ్వా లేకుండా "క-చ-ట-త-ప" మొదలైన వర్ణనలు మీరు ఎట్లా ఉచ్చరించగలిగారు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓహో! ఆ విషయం గురించి మరల ప్రస్తావిస్తున్నావా? నీ శంక తొలగటానికి మరికొన్ని విశేషాలు ఇక్కడ ప్రస్తావిస్తాను. విను.

చిదాకాశమే శరీరముగా గలిగియున్నట్టి జ్ఞానుల యొక్క అనుభూతి (లేక) అనుభవమునకు ఈ 'క-చ-ట-త-ప' మొదలైన ఉచ్చారణ యొక్క ఆవశ్యకతయే లేదు. ఎందుకంటావా? ఆయా ఉచ్చారణా శబ్దములన్నీ వాస్తవానికి కల్పితములే కదా! శబ్దములన్నీ అర్థ కల్పిత మాత్రములే కదా! భావమును పరస్పరం ఉచ్చరించటానికి శరీరము అత్యావశ్యకమేమీ కాదు. మనం చెప్పుకున్నట్లు స్వప్నంలో శరీరము యొక్క ఆవశ్యకత లేకుండా 'మాట్లాడుకోవటం' మొదలైనవి జరుగుతున్నాయి కదా! ఒకవేళ శరీరమే మాట్లాడుతుందని అంటావా? శవం కళ్ళు-చెవులు-మొదలైనవన్నీ కలిగి ఉండి కూడా మాట్లాడటం-వినటం మొదలైనవి నిర్వర్తించలేదు కదా!

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! స్వప్నంలో అనుభవమయ్యే ఉచ్చారణ, సంభాషణ మొ॥వి ఆ స్వప్న సమయంలో సత్యమువలెనే ఆ స్వప్న ద్రష్టకు అనిపించటం జరుగుతూ ఉంటుంది. ఇంతకీ స్వప్నంలో జరిగే సంభాషణ సత్యమా? అసత్యమా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : (చిరునవ్వు నవ్వి) రామచంద్రా! స్వప్నంలో జరిగే ఉచ్చారణే కనుక (జగత్ వ్యవహారం దృష్ట్యా) సత్యమే అయితే ఆ ఉచ్చారణ ఆ ప్రక్కనే (జాగ్రత్‌లో ఉన్న) తదితర సహజీవులకు వినిపించాలి కదా! స్వప్న ద్రష్టకు వినిపించే ఉచ్చారణ జాగ్రత్‌లో ఉన్నవానికి వినిపించటం లేదు. కనుక "సత్యము కాదు" అని అనక తప్పదు మరి? స్వప్నంలో స్వప్న ద్రష్టకు వినిపించే ఉచ్చారణంతా ఆ స్వప్న ద్రష్ట యొక్క భ్రమ మాత్రమే! కనుక "నిద్రా స్వభావబలం చేత కల్పించబడిన చిదాకాశము యొక్క స్ఫురణయే ఆ విధంగా స్వప్నంగా భాసిస్తోంది" ...అని గ్రహించు.

భ్రాంతిచే ఆకాశంలో రెండు చంద్ర బింబములు ఉన్నట్లు (కళ్ళకు సంబంధించిన తిమిర రోగ ప్రభావం చేత) అనిపించవచ్చు. ఆకాశంలో ఏవేవో ఆకారాలు ఉన్నట్లు కనిపించవచ్చు. భ్రమచే శిలా ప్రతిమ నృత్యం చేస్తున్నట్లు కనిపించవచ్చు. అట్లాగే భ్రాంతిచే స్వప్న దేహములందు చిదాకాశమే ఆయా ఉచ్చారణలతో కూడిన శబ్దరూపమును పొందుతోంది. ఆకాశంలో భ్రమచే కనిపించే ఆకారం ఆకాశం కంటే వేరుకాదు కదా! అట్లాగే స్వప్నానుభవమునందు కనిపించే జగదాకారరూపమైనట్టి చిదాకాశస్ఫురణము ఏమాత్రం కూడా చిదాకాశము కంటే భిన్నం కాదు.

స్వప్నంలో కనిపించే జగత్తులాగానే మనందరికీ ఈ ఎదురుగా కనిపించే జాగ్రత్ జగత్తు కూడా చిదాకాశ రూపమే అయి ఉన్నది.

చూచావా? ఆకాశం మొదలైనవన్నీ ఎట్లా చిదాకాశమే అయి ఉన్నాయో... అట్లాగే నా సమాధిలో నాచే గాంచబడిన జగత్సమూహములన్నీ కూడా చిదాకాశ రూపమే అయి ఉన్నాయి. అనగా, ఏ జగత్తైతే సత్యంగాను, స్థిరంగాను, మనోహరంగాను మనకందరికీ ఎదురుగా భాసిస్తోందో ...అట్టి ఇదంతా చేతనమైన చిదాకాశమే ఈ విధంగా స్థితినొంది ఉన్నది – అని గ్రహించి ఉండు.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! నాదొక సందేహం. ఈ జగత్తు స్వప్నము వంటిదేనని అన్నారు కదా! అయితే స్వప్నరూప మాత్రమైన ఈ జగత్తు జాగ్రత్ స్వప్నరూపంగా ఎట్లా అయింది? ఇదంతా అసత్యమే అయినప్పటికీ సత్యము వలె ఈ కళ్ళు మొదలైన వాటికి విషయమై ఎందుకు భాసిస్తోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : రామచంద్రా! "ఈ జగత్తులన్నీ నిజానికి స్వప్నమువంటివే..." అని శాస్త్రములచే ఎందుకు సిద్ధాంతీకరించబడిందో,... చెబుతాను, విను.

❖

స్వప్నము స్వప్నద్రష్టకంటే వేరైనదా? కాదుకదా! అట్లాగే ఈ జాగ్రత్‌లో సిద్ధించుచున్న జగత్తులు కూడా ఆత్మకంటే భిన్నం కాదు. నామరూపాత్మకం దృష్ట్యా చూస్తే ఇవి వాస్తవములు కావు. స్థిరములు కావు. ఇవి సత్తు కావు. అసత్తు కావు. ఇవి అనిర్వచనీయములై ప్రతిభాస రూపమున ఆత్మ సత్తాచే స్థితిస్తూ ఉన్నాయి.

గింజలగుట్టలో కొన్ని గింజలు ఒకే రీతిగా ఉంటాయి. మరికొన్ని ఆకారం దృష్ట్యా వేర్వేరుగా ఉంటాయి. బీజములన్నీ ఒకే రీతిగా ఉన్నా, అవి వృక్షములుగా అయినప్పుడు (ఆకృతి–కొమ్మల సంఖ్య మొదలైన వాటిచే) వేర్వేరుగా ఉంటాయి. అట్లాగే చిదాకాశమున ఉన్న ఈ జగత్తులు కొన్ని ఒకే రీతిగాను, మరికొన్ని వేర్వేరు రీతులుగాను ఉంటున్నాయి. చిదాకాశమున ప్రళయానంతరం కొన్ని పూర్వంలాగానే ఉంటున్నాయి. కొన్ని సమంగాను, ఇంకొన్ని అసమంగాను ఉంటున్నాయి.

మరొక విషయం... ఒక స్వప్నంలో మరల మరికొన్ని స్వప్నములు కలుగుతూ ఉంటాయి చూచావా? అట్లాగే ప్రతి ఒక్క జగత్తులో మరల మరికొన్ని జగత్తులు ఉద్భవమగుచున్నాయి. 1. "జగత్తులో జీవులు, 2.ప్రతి జీవుడు తనదైన రీతిలో జగత్ స్వప్నం గాంచటం, 3.ప్రతి ఒక్క స్వప్నంలో ఎన్నో జగత్తులు, 4.ఆ జగత్తులలో మరికొన్ని జీవులు, 5.అట్టి ఆ జీవులలో అంతర్గత జగత్తులు–ఇట్లా ఒకదానికి మరొకటి అదృష్టములై (ఒక జగత్తుకు మరొక జగత్తు యొక్క ఉనికి తెలియరానిదై) ప్రవర్తిస్తున్నాయి కదా! "ధాన్యపు కొట్టులోని బీజరాసులు ఒక్కొక్క బీజంలో వృక్షతత్వం–ఆ బీజం మరల వృక్ష రూపంగా అనేక బీజముల ఉత్పత్తికి కారణమవటం–అట్లా ఉత్పన్నమైన ప్రతి బీజంలో అనేక తదనంతర వృక్షముల అంకురతత్త్వం" ...ఇవన్నీ ఎట్లా ఏర్పడు చున్నాయో, అట్లాగే జగత్తు–ఆ జగత్తులో అసంఖ్యాక జీవులు–అట్టి జీవాంతర్గత జగత్తులలోని ప్రతి దానిలో అనంత సంఖ్యలో జీవులు... ఇదంతా ఏర్పడి ఉంటోంది. ధాన్యపు గుట్ట నశిస్తే అందలి జీవ–జీవాంతర్గత తత్త్వము కూడా నశించునట్లు, ప్రళయంలో జగత్తులు నశిస్తున్నాయి.

ఈ విధంగా ఈ స్వప్నరూప జీవులు ఈ కనబడే జగత్తులోనే అసంఖ్యాకంగా కనిపిస్తున్నారు కదా! ఇప్పుడీ జగత్తు నశించిందనుకో, అప్పుడేమౌతుంది? జగత్తు నశించినప్పటికీ ఇందలి జీవులందరూ వాస్తవానికి చిదాకాశరూపులే కాబట్టి ఈ జీవులు చేతన రూపులుగానే ఉంటున్నారు – అంతేగాని, వీరందరు ఎన్నటికీ శూన్యరూపత్వం పొందరు. 'జీవులు' అనగా అజ్ఞానముచే ఆవరించబడిన చేతనరూపులే కదా! కనుక వీరందరు దేహము ఉన్నప్పుడు, దేహానంతరము కూడా వారివారి జగత్తులను స్వయం కల్పితంగా అనుభవిస్తూనే ఉన్నారు, ఉంటారు. ప్రక్క ప్రక్కన నిద్రిస్తున్నప్పటికీ ఒకరి స్వప్నమును మరొకరు ఎఱుగజాలనట్లుగా – ఈ జీవులు నిరంతరము పరస్పరము ఎఱుగజాలని తమ తమ జగత్తుల అనుభవమును కొనసాగిస్తూనే ఉంటారు. నిద్రించిన జీవుడు ఏం చేస్తున్నాడు? ఈ దృశ్య దేహసంబంధమైన జగత్తును వదలి స్వప్నజగజ్జాలమును పొందుచున్నాడు. అట్టి స్వప్నజగత్తుతో ఈ ఎదురుగా కనిపించే జగత్తుకు సంబంధించని–స్వయం కల్పితమైన స్వప్న జగత్తులో పగలు–రాత్రి–వ్యవహారములు మొదలైనవన్నీ ఆస్వాదిస్తున్నాడు. స్వప్న జగత్తులో కూడా త్రిలోకములు ఉంటున్నాయి. ఆ స్వప్న జగత్తులోని అసురులు, అదే స్వప్నజగత్తులోని దేవతలచే హతులు అయ్యారనుకో! అప్పుడు ఆ హతులైన రాక్షసులు ఏమౌతు న్నారు? వారు ఇంకా అజ్ఞానము కలిగి ఉండటం చేత ముక్తులు అగుటలేదు. రజో సంబంధమైన ఉత్సుకత ఉండనే ఉన్నది కాబట్టి ఇటు శిలారూపులు అగుటలేదు. దేహ సహితులూ కాదు! అట్టి స్థితిలోని దేహరహిత జీవులకు అట్టి దశయందు "స్వప్నజాగ్రత్ స్థితి" తప్ప వేరే స్థితి ఏముంటుంది?

నిర్మోక్షా నిఃశరీరాస్తే చేతనావాసనాన్వితాః
దృష్టం స్వప్నజగజ్జాలం వినా చ క్వ వసంతు తే?

"ఏ జీవులైతే మోక్షరహితులై ఉన్నారో, శరీర శూన్యులైనారో, చేతనాయుక్తులు, వాసనా సహితులు–అయి ఉన్నారో – అట్టి జీవులు జాగ్రత్తును పొందనప్పుడు ఎక్కడ ఉంటారు" అను ప్రశ్నకు నా సమాధానం విను. అట్టి జీవులు స్వప్నజగత్తులో తప్ప మఱి ఎచ్చట నివసించగలరు?

అట్లాగే నిద్రించు రాక్షసులు కూడా వారివారి స్వప్న జగజ్జాలం యొక్క వ్యవస్థను అనుసరించి వారి స్వప్న జగత్తులో వ్యవహారములు ఆచరిస్తూ ఉంటారు. ఒకవేళ వారివారి స్వప్న జగత్తులో దేవతల చేతులలో నిహతులైనారనుకో... అప్పుడు? అప్పుడు కూడా వారి యొక్క స్వప్నాంతర్గతమైన మరొక స్వప్నంలో ప్రవేశించి స్వప్నక్రియలను కొనసాగిస్తూ ఉంటారు. కాబట్టి రామచంద్రా! ఈ ప్రకారంగా స్వప్నంలో హతులైనవారు ఏం చేస్తున్నారు? వారు అజ్ఞానవశంచేత ముక్తిపొందక, చేతనరూపులవటం చేత శిలాత్వం కూడా పొందక ఉంటున్నారు. దేహం పోయిన తర్వాత మోక్ష రహితులగు జీవులు తదనంతర దేహము పొందనంతవరకు తమయందలి చేతనత్వము కారణంగా తమ తమ సంస్కారానుసారం స్వప్నజగత్తులో ప్రవేశించి ఆ స్వప్న లోకములను అనుభవిస్తున్నారు.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! దేహానంతర స్వప్నలోకములలోని ఆ మరణించినవాని జగద్దర్శనం మన ఈ శిల–కొండ–ప్రదేశాలలోని జగద్దర్శనంలాగానే ఉంటుందా? లేక మరొక రీతిగా ఉంటుందా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : మనం జాగ్రత్తులాగే ఏ విధంగా అయితే, ఈ దృశ్యమును నమ్మి 'ఇది పర్వతం- అది గ్రామం- ఇది నా దేశం-అది నీ దేశం" మొదలైనవన్నీ పొందుచున్నామో... అదే రీతిగా దేహానంతర మోక్షసిద్ధిరహిత జీవుడు కూడా అంతటి నమ్మికతోనూ, తన స్వప్నంలో పర్వత-సముద్ర- పృథ్వీ-జన సమూహాదులతో కూడిన యథాస్థితమైన సమస్త దృశ్యమును చిరకాలంగా సత్యమని నమ్మి అనుభవించుచున్నాడు. కాబట్టి అతని స్వప్నము కూడా మన ఈ జాగ్రత్ స్వప్నము వంటిదే అగుచున్నది.

అతని జగత్‌స్థితి - కల్పము మనకు వలెనే ఉన్నాయి. మన జగత్‌స్థితి - కల్పము అతనికి వలెనే ఉన్నాయి. ఈ జాగ్రత్ దృశ్య జగత్తు - జగద్విషయాలు మనకు ఎంతగా అత్యంత సత్యమని అనిపిస్తోందో,... ఆ స్వప్నదృశ్యద్రష్ట అంతగానూ అది వాస్తవమేనని తలచియే అనుభవిస్తున్నాడు. ఎందుకంటే ఉభయస్థితులలోనూ ఆయా దృశ్యరూపాలుగా పరిఢవించేది మనస్సే కదా!

అంతేకాదు... మనచే అనుభూతమగుచున్న ఈ జగత్తు, ఈ జగత్తులో అంతర్గతమైన మనము వారి స్వప్నములో గాంచబడటం జరిగిందా... అప్పుడు వారి స్వప్న ప్రపంచంలో మన ఈ జగత్తు కూడా ఒక విభాగమౌతోంది. అప్పుడు మనమందరం కూడా అతనికి స్వప్న పురుషులం అగుచున్నాం. అతని స్వప్న మనుజులంతా (మనమంతా) అతనికి సత్యముగానే ఉన్నారు.

శ్రీరాముడు : స్వామి! మీరిప్పుడు చెప్పిన చివరి వాక్యం కొంచెం ఆశ్చర్యంగా అనిపిస్తోంది. "స్వప్నం భ్రమ మాత్రమే" అనునది ప్రతి ఒక్కరి దైనందినానుభవం కదా! 'స్వప్నంలో కనిపించిన స్వప్న జనులందరూ సత్యంగానే ఉన్నారు'... అను మీ వాక్యం ఎట్లా సమన్వయించుకోవాలి?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : అవును. అందుకు కొన్ని సమన్వయ పూర్వక సిద్ధాంతాలు చెబుతాను.

1. 'స్వప్న సత్త' యొక్క చమత్కార ప్రదర్శనమే స్వప్నము.
2. 'స్వప్నసత్త' కు నిమిత్తకారణం అధిష్ఠాన సత్ - చిదాత్మయే మట్టి కుండలన్నిటికీ మట్టియే నిమిత్త కారణమైనట్లు,
3. అధిష్ఠాన చిదాత్మ సర్వగామి. అనగా, సర్వదా అంతటా ఏర్పడి ఉన్నది.

ఈ విధముగా తమయొక్క ఇతరుల యొక్క అనుభవం సమానం అవటంచేత వారి స్వప్న మనుజులు సత్యముగా ఉన్నట్లే కదా! వారి స్వప్నజగత్తులో మన ఈ జగత్తు, మన స్వప్న జగత్తులో వారి స్వప్న వివేషాలు తారసపడటం జరుగవచ్చు కూడా!

యథా తే స్వప్న పురుషాః సత్యమాత్మన్యథా పరే
తథాపి స్వప్న పురుషాః సత్యమేవ తథైవ తే ॥

ఆ స్వప్న పురుషులు వారివారి దృష్టి యందు ఏఏ విధంగా సత్యమై ఉన్నారో... ఆయా విధంగానే నా చేత, నీ చేత, ఈ సభలో సభికులందరిచేత తదితర సర్వ జీవుల చేత ప్రతి స్వప్నంలో అనుభూతులగు మనుజులంతా కూడా - స్వప్నద్రష్ట స్వరూపమైన అధిష్ఠాన ఆత్మయే అట్లు అనుభూత మగుచుండుట చేత - సత్యమే అయి ఉన్నారు. అనగా, ప్రతి ఒక్క జీవుని జాగ్రత్, స్వప్నములు స్వస్వరూప సంప్రదర్శన - సందర్శనా చమత్కారములే!

స్వ స్వప్నపుర పారా యే త్వయే దృష్టాస్థథైవ తే
స్థితాస్తత్ర తథాద్యాపి బ్రహ్మ సర్వాత్మకం యతః

నీవు నీ స్వప్నంలో ఏ నగరాలను, నగరవాసులను దర్శించావో... వారంతా ఆ విధంగా ఇప్పటికీ అక్కడే ఉన్నారు. ఎందుచేతనంటే బ్రహ్మం సర్వదా సర్వ స్వరూపం, సర్వాత్మకం అయి ఉన్నది కదా! స్వప్న పదార్థములు జాగ్రత్తుకు వచ్చే సరికి అవి నశించునట్లు అనుభూతమగు చున్నట్లే... అవన్నీ స్వప్నం నందు (స్వప్న సమయంలో) స్థితి కలిగి ఉన్నట్లే అనుభూతమౌతున్నాయి. స్వప్నస్థితి ఈ జాగ్రత్ వ్యవహారాన్ని నశింపజేయటం లేదు కదా! అట్లాగే జాగ్రత్‌స్థితి స్వప్నాంతర్గత ఆయా జీవాదులను నశింపజేయటం లేదు. సమస్త సత్తయు బ్రహ్మ సత్తామయమే కాబట్టి ఎద్దాని సత్తయు (జాగ్రత్ సత్త-స్వప్న సత్త) రెండవదానిని స్పృశించటం లేదు. తొలగించటం లేదు.

ఈ సమస్త జగత్తు ఆకాశం యొక్క కార్యమే! అనగా, ఆకాశమే ఇట్లు జగద్రూపంగా అనుభవ మౌతోంది. ఆకాశం నాశరహితం కదా! అట్లాగే ఇక్కడ జాగ్రత్‌నగానీ, స్వప్నమున గాని ఏదీ నశించటం లేదు, పరిథవిల్లటంలేదు. అట్లాగే సర్వము సర్వత్రా సర్వదా పరమాత్మ రూపమే అవటం చేత, ఎద్దాని రూపము కూడా ఏమాత్రమూ నశించటం లేదు. 'ఉత్పత్తి శూన్యము, ఆది-మధ్య-అంత రహితము, అనంతము' అయినట్టి 'చిదాకాశ రూప పరబ్రహ్మము' నందు అనంతములైన చిత్త సమూహములు ఉన్నాయి.

అట్టి ప్రతి ఒక్క చిత్తమునందు అసంఖ్యాకమైన జగత్ సమూహాలు ఉన్నాయి. అట్టి ప్రతి ఒక్క జగత్తు యొక్క ఆకాశంలో అనేక ప్రపంచమండలాలు ఉన్నాయి. అట్టి ప్రతి ఒక్క ప్రపంచ మండలం లోను అనేక లోకాలు ఉన్నాయి. అట్టి ప్రతి ఒక్క లోకములోను అనేక ద్వీప-ద్వీపకల్ప-పర్వత-ప్రాంత-పుర-గ్రామ-గృహాలలో అనేకమంది అసంఖ్యాక జీవులున్నారు. అట్టి ప్రతి ఒక్క జీవుని లోను, అసంఖ్యాక వత్సర-యుగాది కాల విభాగాలతో కూడిన అసంఖ్యాక జగత్తులు ఉన్నాయి.

ఒక జీవుడు జీవిస్తూ ఉండవచ్చును గాక! లేక మరణించి ఉండవచ్చు గాక! ఆ జీవుడు మోక్షమును పొందనంతవరకు అతనియందు అనంతమైన సంఖ్యలో జగత్తులు వేర్వేరుగాను, అక్షయంగాను ఉంటూనే ఉంటాయి. ఆ జీవుని వాసనల యందు మరల అసంఖ్యాక జీవులున్నారు. అట్టి వాసనలతో గల అసంఖ్యాక జీవులలోని ప్రతి ఒక్కని మనస్సులోను అసంఖ్యాక జగత్తులు ఉన్నాయి. అట్టి ఆ మనస్సులో గల ప్రతి ఒక్క జగత్తు నందలి ప్రతి ఒక్క జీవుని మనస్సునందును మరల అనేక బ్రహ్మాండములు ఉన్నాయి.

❖

ఈ విధంగా ఈ దృశ్య భ్రమ మొదలు, చివర అనేవి లేకుండానే అనంతంగా కొనసాగుచూనే ఉన్నది. దీనికి హద్దూ-అంతూ అంటూ ఏదీ లేదు. మనస్సే దాని మొదలు-మధ్య-చివర కూడా అని గ్రహించు.

కాని బ్రహ్మజ్ఞాని యొక్క దృష్టి యందు మాత్రం ఇవన్నీ కూడా బ్రహ్మరూపమే అయి ఉన్నాయి. చిదాకాశము తప్పించి వాటికి వేరే రూపమే లేదు. ఓ రామచంద్రా! ఒక గోడయందు, ఆకాశము

నందు, ఒక శిలయందు, జలమునందు, స్థలమునందు... అంతటా చిన్మాత్రమగు పరబ్రహ్మమే వేంచేసి ఉన్నది. ఈ జగత్తంతా కూడా చిన్మాత్రమే! చిన్మాత్రమే స్వప్న జగత్తు కూడా! అసలు జగత్తు అనబడే వస్తువు (పరబ్రహ్మమునకు) వేరుగా లేనే లేదు.

అట్టి చైతన్యము 'సర్వవ్యాపకం' కాబట్టి సర్వత్రా అనేక జగత్తులు ఉండి ఉన్నవే అగుచున్నాయి. అట్టి జగత్తుల సంఖ్యను లెక్కించటం ఎవరితరం అయ్యేది కాదు. అయితే... 'జ్ఞాని'దృష్టిలో మాత్రం ఈ జగత్తులన్నీ కూడా 'నిర్విశేషం, నిరతిశయానందరూపం' అయిన బ్రహ్మమే అయి ఉన్నాయి.

'అజ్ఞాని' యొక్క మనస్సుకో... అవన్నీ ఉత్తమ ఘనీభూత దృశ్యములుగానే అనుభవవానికి వస్తున్నాయి. కాబట్టి అజ్ఞానికి అతని అనర్థపరంపర ఏమాత్రం శమించటమే లేదు. జ్ఞాని వీటన్నిటినీ ఆత్మగానే దర్శిస్తున్నాడు కనుక, అతనికి అనర్థమే కనిపించటం లేదు. అజ్ఞానికి అనర్థం శమించటం లేదు. జ్ఞానికి అనర్థమేదీ కనిపించటంలేదు.

❖❖❖

9. విరహ గీతికలు

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! మీరు చిదాకాశంలో కల్పనా మాత్రాలైన అనేక జగజ్జాలాలను చుట్టివస్తూ ఉండగా మిమ్ములను అనుసరిస్తున్న ఆ స్త్రీ ఆర్య ఛందస్సు (వేద మంత్రాలు గానం చేసే ఒకానొక రాగం) గానం చేస్తూ ఉన్నదని అన్నారు కదా! మరి ఆమెతో మీరేమైనా సంభాషించారా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును. సంభాషించాను. కమల నేత్రములతో విరాజిల్లుచున్న ఆ విద్యాధర స్త్రీ వైపుగా చూచి వినోదపూర్వకంగా నేనిట్లా సంభాషించాను.

❖

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : కమలగర్భము వంటి శోభతో ప్రకాశిస్తున్న ఓ లలనా! నీవు ఎవరివి? ఇటు వైపుగా ఎందుకు వస్తున్నావు? ఎవరికి సంబంధించినదానవు? ఏమి ఇక్కడ సంచరిస్తూ నన్ను వెంబడిస్తున్నావు? ఎచటకు నీ ప్రయాణం? నీ అసలు నివాస స్థలం ఎక్కడ?

విద్యాధర స్త్రీ : హే మునీంద్రా! మిమ్ముల్ని అనుసరిస్తూ వస్తున్న నన్ను ఇప్పటికైనా ఇట్లా ప్రశ్నించటం నాకు సంతోషాన్ని కలుగజేస్తోంది. వినమ్రురాలనై నా వృత్తాంతమంతా ఉన్నది ఉన్నట్లుగా మీకు విన్నవించుకుంటాను. సంసారదుఃఖముచే పీడితురాలనైన నేను అట్టి దుఃఖమును, ఉపశమింపజేయ గల ఉపాయములను అర్థించే ఉద్దేశంతో మిమ్ములను అనుసరించి వస్తున్నాను. నన్ను విశ్వసించి నాపై కరుణతో నా వృత్తాంతం విని నాకు సద్గతిని ప్రసాదించే మార్గం ప్రబోధించండి.

❖

ఓ మునీంద్రా! చిదాకాశము యొక్క ఒకానొక కోణమునందు ఈ మీరు ఉంటూ ఉండే 'జగత్తు' అనే గృహం ఒక చిన్న విభాగంగా ఉన్నది. ఈ మీ జగద్రూప గృహంలో "పాతాళము-భూలోకము-స్వర్గలోకము" అనేవి 3 కూడా లోపలి గదుల వంటివి. ఈ జగత్‌గృహంలో

హిరణ్యగర్భ స్వరూపిణి (సృష్టికర్త స్వరూపిణి) యగు మాయ 'సృష్ట్యాది వైచిత్ర్య కల్పన' అనే చమత్కారం రచించింది. ఈ జగత్తు ద్వీపముల చేత, సముద్రముల చేత వలయముల వలె చుట్టబడి ఉన్నది. ఈ జగత్తుకు సప్తద్వీపములకు–సముద్రములకు ఆవల సువర్ణరంగు గల భూమి ఉన్నది. ఆ భూ ప్రదేశం 10,000 యోజనముల విస్తీర్ణం కలిగి ఉన్నది. ఆ భూప్రదేశం రాత్రులందు స్వయంగా (సూర్యాదులు లేకుండానే) ప్రకాశిస్తూ ఉంటుంది. అందులో ఈ భూభాగంలాగా ధూళి ఉండదు. ఆ భూ ప్రదేశం ఎవరు ఏది కోరితే అద్దానిని అప్పటికప్పుడే ప్రసాదించగలదు. అద్దాని శోభ ముందు మీ స్వర్గము మొదలైన లోకాలు ఎందుకూ పనికిరావు. ఎందుకంటారా? అక్కడి భూమి సంకల్పించినంత మాత్రం చేత ఏది కోరుకుంటే అది అందజేస్తూ ఉంటుంది. అది సుందర మైన భూప్రదేశం, సిద్ధులు, అప్సరసలు మొదలైన ప్రబుద్ధజీవులు లీలా విహారంగా ఆ భూప్రదేశానికి వస్తూ ఉంటారు. అట్టి ఆ విస్తార భూభాగానికి చివరగా 'లోకాలోకం' అనే ఒక ప్రసిద్ధమైన పర్వతం ఉన్నది. ఆ మహా పర్వతము యొక్క ఒక్కొక్క ప్రదేశం ఒక్కొక్క తీరుగా ఉంటుంది.

ఒకచోట మూర్ఖుని హృదయంలాగా అంధకారం. ఒకచోట సజ్జనుని మనస్సు లాగా నిత్యప్రకాశం. ఒకచోట సజ్జన సాంగత్యంలా ఆహ్లాదజనకం. ఇంకొకచోట మూర్ఖులతో సహవాసంలా దుఃఖప్రదం.

ఒకచోట బుద్ధిమంతుల చిత్తంలాగా సర్వప్రయోజన పరిపూర్ణ శోభతో గాలి, నీరు, ఫలములు లభిస్తున్నాయి. ఇంకోకచోట శుష్క–మూర్ఖ కేవల వేద పాఠకునిలా (అర్థం గ్రహించనివానిలా) నీరు, ఆహారం, పళ్ళు లభించని స్థలాలు.

ఒకచోట సూర్యకిరణాలు ప్రవేశించలేకపోతున్నాయి. మరొకచోట సూర్య, చంద్ర నక్షత్రములచే నిత్య ప్రకాశం. ఒకచోట జనావాసం. ఇంకొకచోట జనశూన్యం–జంతు, వృక్షరహితం. ఒకచోట ఉద్యానవనాలు. విద్యాధరీ గణసహితం. ఇంకొకచోట భయంకర చీకటిగుహలు. అందులో 'కుంభాండు' డనే రాక్షస జాతి నివాసం.

ఇట్లా రాక్షస–పిశాచ జనం నివసించే భయంకర స్థానాలతో, మానవ జనవాస ప్రదేశాలతో, విద్యాధర స్త్రీలు నృత్యగానాలు చేసే వీలున్న నదీతీరాలతో, వనములతో ఒప్పుతోంది.

ఆ లోకాలోక పర్వత శిఖరాలపై అనేక రత్నమయ శిలలు ఉన్నాయి. ఆ పర్వతపు ఉత్తర దిక్కు విభాగంలో గల ప్రాంతంలో అనేక పెద్ద పెద్ద గండశిలలు ఉన్నాయి. ఆ ప్రాంతపు సుదీర్ఘమైన కొండ ప్రదేశం యొక్క తూర్పువైపుగా ఒకానొక చోట గల దృఢమైన ఒక శిల యొక్క గర్భభాగమున మేము నివసిస్తూ ఉంటాము. ఆ బ్రహ్మదేవుని నియతిని అనుసరించి అక్కడ ఉన్నాము. శిలాంతర్భాగం(కొండరాయి)లో జనించాము.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఏమీ! ఆ కొండరాయిలో ఉంటున్నారా? ఎప్పటి నుండి? ఒంటరిగా ఉంటు న్నారా? ఎందుకు అక్కడ (లోకాలోక పర్వత శిఖరాలపై గల ఒకానొక కొండశిల అంతర్భాగంలో) ఉంటున్నారు.

విద్యాధర స్త్రీ : అవును మహర్షీ! అక్కడ నేను వసిస్తూ ఉండగా అసంఖ్యాకమైన యుగ సమూహాలు గడచిపోయాయి. ఆ శిలాగర్భ విభాగంలో నేనొక్కతినే కాదు. భ్రమరము పద్మములో సాయంకాలం చిక్కుకుని ఉన్నట్లు నా భర్త కూడా అందులోనే బద్ధుడై ఉన్నారు. మేమిద్దరం కలిసి ఉండి ఎన్నివేల సంవత్సరాల సమూహాలు గడచిపోయాయో చెప్పలేను. ఇంత సుదీర్ఘకాలం గడచిపోయినా కూడా కామవాసనా దోషముచే కాబోలు... మేము ఇరువురం మోక్షం పొందకయే ఉన్నాం. మమత్వబుద్ధి మమ్ము వెంటనంటియే ఉన్నది.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఆ శిలాకోశ (గర్భ) విభాగం అంతా శిలా కణమయమే కదా! మీరిద్దరు అందులో వేలాది సంవత్సరాలుగా ఉండటం నాకు చమత్కారంగా ఉన్నది. సరే అయితే ఆ శిల అంతర్భాగంలో మీరిద్దరు మాత్రమే ఉన్నారా? ఇద్దరూ అందులో ఎందుకున్నారు?

విద్యాధరి : మేమిద్దరమే కాదు. మా పరివారమంతా కూడా అచ్చట బద్ధమై ఉన్నది. నా భర్త పురాణ పురుషుడగు (అతి ప్రాచీన కాలంగా ఉంటున్న) బ్రాహ్మణుడు. ఆయన అనేక వేల యుగాలుగా జీవించి ఉంటున్నప్పటికీ ఎక్కడికీ కదలకుండా అక్కడే ఒకే స్థానంలో ఉన్నాడు. మరింకెక్కడికీ వెళ్ళటమే లేదు.

ఆ నా పతి బాల్యకాలం నుండీ బ్రహ్మచారి అయి ఉన్నాడు. వేదము ఎఱిగినవాడు. కపటము లేనివాడు. ఇంద్రియ చాపల్యము లేనివాడు. ఏకాంతవాసి కూడా! అతని పట్ల వ్యసనురాలైన భార్యనగు నేను అతడు లేకపోతే ఒక్క నిమిషం కూడా దేహము ధరించజాల నంటే నమ్మండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అతడు మిమ్ములను ఎట్లా భార్యగా స్వీకరించాడు. మీ ఇఱువురికి స్వాభావికమైన స్నేహం ఎట్లా పెంపొందింది?

విద్యాధరి : కమలనేత్రుడవగు మునీంద్రా! నా భర్త అయిన ఆ బ్రాహ్మణుడు ఉత్తమ కులమున జన్మించినవాడు. బాలుని స్వభావం గలవాడు, సజ్జనుడు. చాలా వరకు జ్ఞానసంపన్నుడు. అతడు కాలక్రమంగా బాల్యం నుండి యౌవనంలో ప్రవేశించాడు. అతడు అప్పుడు ఒకసారి 'నాకు భార్యగా అగుటకు అర్హత గల ఒక స్త్రీ లభించుగాక! ఆమె నిర్మల స్థానమున వసించే కుల స్త్రీ అయి, వేదజ్ఞత్వం, వేత వేదాంగాలు గ్రహించినదై ఉండాలి. సౌందర్యవతి, సద్గుణరాశి అయి ఉండాలి' అని చిరకాలం పసిబాలుడు ఆటబొమ్మను కోరుకొనునట్లు చింతన చేశాడు. అప్పుడు చంద్రుని నుండి చంద్రిక జనించినట్లు ఆయన దేహం నుండి అనిందితం అగు శరీరం గల నేను జనించాను.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ విద్యాధరీ! మీరు ఎట్లా జనించారు? అతనికి సహధర్మచారిణిగా ఇతః పూర్వమే (మీరు జనించటానికి పూర్వమే) ఎవరైనా ఉండి ఉన్నారా?

విద్యాధరి : లేదు. అతని యొక్క శోభాయమానమగు మనస్సు నుండే నేను ఉత్పన్నమైనాను. అతని సంకల్పం యొక్క శోభ నుండి ఉద్భవించాను. ఈ విధంగా నేను అతని మానసిక భార్యను. క్రమంగా స్వాభావికమైన వస్త్రములు ధరిస్తూ సర్వ జీవుల చిత్తమును ఆహ్లాదపరుస్తూ యౌవనవతినై నాను. ఆ దశలో ఎత్తైన స్తనములతో, లేత చేతులతో, సమస్త గుణములు కలిగి ఉన్నదాననయ్యాను.

నా కళ్ళు జింక వలె పెద్దవి. నా సౌందర్యముచే సర్వ జీవుల హృదయమును హరించుదానివలె శోభించాను. సమదర్శియగు పతియొక్క మనోమయ రూపిణిని అవటం చేత నాకు కూడా 'సమత్వము' అనే లక్షణం అబ్బింది. మోహజాలమునందు పడి ఉండి కూడా సంపద–ఆపదల పట్ల భేదరహితురాలనై ఉండేదానను.

అయితే నేను లీలా విలాసములందు ప్రీతి కలిగి ఉండే దానిని. నా మనస్సు 'కౌతుకము' కలిగి ఉండేది. నాకు గాన–వాద్యములందు మిక్కిలి ప్రీతి ఉండేది.

ఓ మునీంద్రా! ఇక్కడ ఒక విషయం. నా భర్త తన సంకల్పధారణ చేత ఆ శిలాంతర్భాగంలో త్రిలోకాలు ధారణ చేస్తున్నాడు. అనగా ఆ కొండరాయిలో అతని 'ఆలోచన' లోంచి స్వర్గ–మర్త్య–పాతాళ లోకాలు ఉద్భవించి వ్యవహరిస్తున్నాయి. నేను కూడా నా భర్త యొక్క మనోమయ కల్పిత రూపిణినే కదా! కనుక నేను ఆ కొండశిలలోనే కాకుండా అక్కడ ఆయనచే కల్పించబడిన త్రిలోకములను ధారణ చేస్తూ ఉన్నాను. నేను ఆ సృష్టికర్త యొక్క కుల స్త్రీని కదా! గర్భిణి స్త్రీ తన గర్భములోని శిశువుకు పోషణను అసంకల్పితంగా అందిస్తున్నట్లుగా, నేను ఆ త్రిలోకములను పోషణ చేస్తూ ఆ త్రైలోక్యగృహం యొక్క భారము వహిస్తున్నాను.

❖

ఇది ఇట్లా ఉండగా, ఆయన మానసిక సృష్టి నుంచి జనించిన నేను ఒకప్పుడు యౌవనంలో ప్రవేశించాను. ఉన్నత స్తనములు గలదాననయ్యాను. ఆయనకు సహధర్మచారిణిగా వర్తింపటానికి ఆయన చేతనే సృష్టించబడిన నాకు వివాహితను అవటానికి సర్వ లక్షణసమన్వితను అయ్యాను. అయితే నన్ను సృష్టించిన ఆ బ్రాహ్మణుడు నన్ను వివాహం చేసుకోవటం లేదు. ఎందుకంటారా? అతడు దీర్ఘసూత్రి అయ్యాడు. పైగా అతడు వేదజ్ఞుడు. సదా తపస్సునందు ఆసక్తి గలవాడు. నేను యౌవనవతిని అయినా కూడా అతడు నా వైపు కన్నెత్తి చూడటంలేదు. ఇక నాకు అతనితో యౌవన సంపన్న భోగాలు అనుభవించాలని అత్యంత కుతూహలం. నా యౌవన కవళికలతో అతనిని ఆకర్షించ యత్నిస్తున్నప్పటికీ, అతడు మోక్షాపేక్ష వలన నన్ను పట్టించుకోవటం లేదు. అతని భోగ వ్యసన రాహిత్యం చూచి నేను అగ్ని వలె దహించుకుపోతూ ఉండేదానను. నా అవయవములు నిరంతరం అతని స్నేహము కొరకై తపిస్తూ ఉండేవి.

అతని సాంగత్యం లభించక పూర్ణవనాలు కూడా శ్మశానాలు లాగా కనబడసాగాయి. సరస్సులు నీరసంగా తోచాయి. పరిజనులైన నా ఇష్ట సఖీజనం నా దేహోపశాంతికై పుష్పశయ్యలపై పరుండబెట్టి ఊపినా కూడా అవి నాకు ముళ్ళ పొదలపై పరుండిన విధంగా బాధపెట్టసాగాయి. శీతల శిలలు నా శరీర స్పర్శకు ఉడికి మసి అవుతూ ఉండేవి. ఎక్కడైనా అందమైన ప్రకృతి దృశ్యం చూసినప్పుడు పరవశించటానికి బదులుగా నా కళ్ళు దుఃఖముతో జలపూరితమౌతుండేది. నా అశ్రుబిందువులు రాలుటచే చేతిలో ధరించిన కమలంపై ఆ బిందువులు పడి అది కాస్తా క్షణంలో శుష్కించిపోయేవి. సిగ్గుచే నా సఖీ జనంతో కూడా నా మానసిక స్థితిని చెప్పుకోలేక పోయేదానను. సారస పక్షుల జంటను చూసి అసూయతో క్రుంగిపోసాగాను. శుభసందర్భములు దుఃఖ కరములు

గాను, అశుభ సందర్భములు సుఖకరంగాను, నాకు అనిపిస్తూ ఉండేది. ఎందుకంటే ఆయా సందర్భాలలో ఎట్లా ఉంటున్నానో నాకే తెలియటం లేదు. ప్రకృతిలో రమణీయమైన పుష్పాలు, సెలయేళ్ళు మొదలైనవి శ్మశానంలో కాళ్ళకు స్పర్శించే భస్మంలాగా కనిపించసాగాయి. ఈ విధంగా నా నవయౌవన దినములు శుష్కంగా గడిచిపోసాగాయి.

❖❖❖

10. విరహ దశ నుండి వైరాగ్య దశ

విద్యాధరి : ఓ మునీంద్రా! ఆ విధంగా అతి దీర్ఘకాలం విరహం అనుభవించాను. క్రమంగా నా విషయానురాగదశ 'వైరాగ్యదశ' ను పొందింది'. మొట్టమొదట నా చిత్తములో 'విచారము' జనించ నారంభించింది.

❖

మునీంద్రా! మీకు అన్నీ తెలుసుకదా! నా భర్తయా, ఏకాంత ప్రియుడు. నీరసుడై ఉన్నవాడు. స్త్రీ స్నేహం అభిలషించనివాడు. సరళబుద్ధితో మౌనం వహించి ఉన్నవాడు. ఇక నా సౌందర్యానికి, స్త్రీత్వానికి, సౌకుమార్యానికి... అసలు నా జీవితానికి ప్రయోజనమేమున్నది చెప్పండి? అట్టి అరసికుడైన భర్తను కలిగి ఉండటం కంటే మరణమే శ్రేష్ఠమేమో? బాల్య వైధవ్యమే ఉచితమేమో! అంతకన్నా నిరంతరమైన ఆపదల మధ్య ఉండటమే మంచిదేమో! రసికుడు-కోమలమైన ప్రకృతి గలవాడు అగు యువకుడు భర్తగా లభించటమే స్త్రీ యొక్క జన్మకు సాఫల్యం. అదే అఖండసౌభాగ్యం.

అరసికుడైన భర్తను పొందిన స్త్రీ జీవితము, సంస్కారం లేనట్టి బుద్ధి, దుర్జనుల సహవాసంతో కూడి ఉన్న సిరి, వేశ్యలచే అపహరించబడిన జీవితం గల శాస్త్ర విజ్ఞాని యొక్క విజ్ఞానము – ఇవన్నీ వ్యర్థములే కదా!

పతిని అనుసరించగలిగినట్టి స్త్రీయే స్త్రీ. సజ్జనులచే పొందబడే సంపదయే సంపద. 'శమము' మొదలైన ఉత్తమ గుణములు గల బుద్ధియే బుద్ధి. 'సమబుద్ధి' సహితమైన సాధుత్వమే సాధుత్వము.

నాఽధియో వ్యాధయో నైవ నాఽపదో న దురీతయః
కుర్వన్తి మనసో బాధాం, దంపత్యోః అనురక్తయోః ॥

పరస్పరమూ అనురాగం కలిగి ఉన్న దంపతుల మనస్సుకు ఆధి-వ్యాధులు గాని, ఆపదలు గాని ఉండవు. అతివృష్టి-అనావృష్టి వంటి ఉపద్రవములు బాధను కలిగించజాలవు. దుష్టుడైన (లేక) అనురక్తి రహితుడైన పతి కలిగిన స్త్రీకి సంపదలు కూడా ఆపదలుగానే ప్రాప్తిస్తాయి. స్త్రీ ఈ ప్రపంచంలో సర్వసంపదలూ త్యజించటానికైనా సిద్ధపడుతుంది గాని, ప్రమాదవశంగా పతి మాత్రం కూడా దూరం కావటం సహించలేదు కదా!

మునీంద్రా! నా దౌర్భాగ్యం చూడండి. యౌవనంలో ఉన్న నేను భర్త సమీపంలో ఉంటునే భర్త యొక్క కరస్పర్శ, సాంగత్యము సంపాదించుకోలేక అనేక సంవత్సరాలు గడిపాను. అట్లా

దీర్ఘకాలం గడిచిపోవటంచేత క్రమంగా భోగముల పట్ల నాకున్న అనురక్తి కాస్తా విరక్తి రూపం దాల్చసాగింది. వైరాగ్య వాసన పొంది సమస్త పదార్థముల పట్ల 'విరాగము' కలదాననైనాను. ఇక 'ముక్తిని పొందాలి' అనే ఉద్దేశంతో మీ వద్ద 'ఉపదేశము' పొందదలిచాను.

ఇష్ట పదార్థములను పొందనివారికి... పరబ్రహ్మమునందు విశ్రాంతి పొందని బుద్ధి కలవారికి... మరణతుల్యములైన దుఃఖ ప్రవాహములందు కొట్టుకొని పోవువారికి... అట్టి వారికి 'జీవించటం' కంటే మరణించటమే శ్రేష్ఠం అగుచున్నది కదా!

ఇక నా పతి విషయం! రాజు సహాయంతోనే మరొక రాజును జయించుటకు ప్రయత్నిస్తారు చూచారా? అట్లా నా భర్త రాత్రింబగళ్ళు 'నిర్వాణము' గురించిన చేష్టయందు తత్పరుడై 'మనస్సు' చేత 'మనస్సు'ను జయించే ఉద్యమంలో ఉన్నారు. నన్ను ఏమాత్రం విపేక్షించక ఆత్మయందే స్థితి కలిగి ఉండే ప్రయత్నంలో నిమగ్నులై ఉన్నారు. దానితో నాకు కూడా ఈ జగత్ స్థితి యందు వైరాగ్యం కలిగింది. అట్లా వైరాగ్యం కలిగిన నాటినుండి నా యందు సంసార వాసన యొక్క ఆవేశం సన్నగిలసాగింది. అప్పుడిక 'ఖేచరీ ముద్ర' ను ధారణ చేసి, అట్టి అవలంబనచే ఆకాశగమన స్థితిని పొందాను. క్రమంగా ఆకాశ నివాసులగు సిద్ధులతో సంభాషించగల ధారణను అభ్యసించాను. ఆ తర్వాత యోగదృష్టితో నేనున్న బ్రహ్మాండము యొక్క పూర్వాపరాలను దర్శించగలిగే ధారణకు ఉపక్రమించాను. క్రమంగా అట్టి ధారణ నాకు సిద్ధించింది. ఆ తర్వాత ఆ బ్రహ్మాండము యొక్క అంతర్గతములైన సమస్త పదార్థములను దర్శించి, వాటికి అతీత్వము సంపాదించి ఆ బ్రహ్మాండము నుంచి యోగశక్తితో బహిర్గతురాలను కాగలిగాను. అట్లా బయల్వెడలి వచ్చిన తర్వాత నేనీ లోకాలోక పర్వతాలను చూడగలిగాను.

ఓ మునీంద్రా! ఇంతకాలం ఈ బ్రహ్మాండాలను చూడాలనే ఇచ్ఛ మా దంపతులిద్దరికీ కలుగనే లేదు. అయితే నేను మాత్రం ధారణశక్తిచే ఆ బ్రహ్మాండంలో నుంచి బయల్వెడలాను కదా! నా భర్త మాత్రం ఎటువంటి కోర్కెలు లేనివాడై కేవలం వేదములచే ప్రతిపాదించబడిన శుద్ధధర్మం యొక్క-పరమాత్మ యొక్క అనన్యచింతనలో మాత్రమే మునిగి తేలుచున్నారు. ఆయనకు కాలం యొక్క అంగములైనట్టి భూత-వర్తమాన-భవిష్యత్తుల ధ్యాసగాని, పదార్థముల దృష్టిగాని లేదు. అయినప్పటికీ కూడా అతడు బ్రహ్మత్వాన్ని వాస్తవంగా ఎఱుగనేలేదని నా అభిప్రాయం. విద్వాంసుడు అయి ఉండి కూడా నా భర్త బ్రహ్మ పదమును పొంది ఉండలేదు. ఈ కారణం చేత మా దంపతుల మిరువురం ప్రయత్నించి బ్రహ్మపదము యొక్క ఉపదేశం పొందాలని నిశ్చయించుకున్నాం.

కాబట్టి మహాత్మా...! బ్రహ్మజ్ఞానము కొఱకై మేమిరువురము మిమ్ములను ప్రార్థిస్తున్నాము. మా ఈ ప్రార్థనను సఫలం చేయమని మా విన్నపం. తమ ఉపదేశ ప్రభావం చేత బ్రహ్మపదము పొందాలని వాంఛిస్తున్నాం. మహనీయులను అర్థించినవారెవరూ నిష్ఫలులు కారు కదా! హే మహనీయా! ఆకాశంలో సిద్ధుల సేవలు అందుకునే నేను మీ వంటి అజ్ఞానారణ్యాన్ని భస్మీభూతం చేయగల జ్ఞానాగ్నిని మరెక్కడా చూడలేదు. తమవంటి సజ్జనులు ఏ కారణం లేకుండానే

అర్థించువారి అభీష్టములను సిద్ధింపజేస్తారని లోకప్రతీతి. కనుక మిమ్ములను శరణువేడినట్టి మమ్మ "ఉపేక్షించకండి" అని అభ్యర్థిస్తున్నాం.

❖❖❖

11. అవకాశమే లేని శిలాంతర్భాగంలో బ్రహ్మాండమా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! అలా ఆమె నాతో పలికింది. బ్రహ్మాండాకాశమున కల్పించ బడిన ఆసనంపై ఆసీనురాలై చెప్పుచున్న ఆమె మాటలన్నీ విన్నాను. ఆమెతో ఇట్లా సంభాషించాను.

❖

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ బాలా! మీ వంటి దేహధారులకు ఆ శిల లోపల స్థితి ఎట్లా సంభవించింది? ఆ శిలలో బ్రహ్మాండము-గృహాలు-బ్రహ్మాండాంతర్గత సంచలనాలు ఎలా ఏర్పడ్డాయి?

విద్యాధరి : మునీంద్రా! తమ యొక్క ఈ విశాలమైన జగత్తు ఎట్లా విరాజిల్లుతోందో, అదేరీతిగా ఆ శిలలో కూడా సంసారయుక్తమైన మా యొక్క జగత్తు కూడా విరాజిల్లుతోంది. ఆ మా జగత్తులో కూడా... పాతాళంలో నాగులు, దైత్యులు, దానవులు; భూమిపై పర్వతాలు, ద్వీపాలు, సముద్రాలు, ప్రాణిసమూహాలు; ఆకాశంలో వాయువీచికలు, గంధర్వనగరాలు; సముద్రంలో జలపూర్ణాలు, జల జంతువులు; జనుల రాకపోకల, పుట్టుక, చావు వ్యవహారాలు; గ్రహాలు, నక్షత్రమండలాలు; రాజులు భూమిని ఏలటాలు; నదులు సముద్రం వరకు ప్రవహించటాలు; దేవత, అసుర, మనుష్యుల సంచనాలు, వ్యవహారాలు; ఆకాశమేఘాలు, కల్పవవ, కల్పంతాలు; కాలగతి యొక్క మార్పు, చేర్పుల చమత్కారాలు; జ్యోతిష్యులచే ఎఱుగబడే ఉత్పాత, గ్రహణ, ఉల్కాపాతాలు... ఇటువంటి సర్వ వ్యవహారాలు ఆ శిలాంతర్భాగంలోని ఒక రేణువులోనే ఉండి ఉన్నాయి. స్వామీ! "ఇవన్నీ ఆశ్చర్యం కదా?" అని అంటారేమో! అట్లా అయితే, తామే దయచేసి ఆ శిల వద్దకు వచ్చి శిలాంతర్భాగ జగత్తును ప్రత్యక్షంగా వీక్షించవచ్చు. ఎందుకంటే ఏదైనా ఆశ్చర్యకరమైన విషయం తటస్థించి నప్పుడు మహనీయులు అద్దానిని పరిశీలించి అర్థం చేసుకొనే కుతూహలం కలిగి ఉంటారు కదా!

❖

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆమె అన్న మాటలు విని ఆ శిలాంతర్గత బ్రహ్మాండమును చూడటానికి నేను ఒప్పుకున్నాను. శూన్యమగు ఆకాశంలో వీచే గాలి వీచికల వెంట సుగంధం పయనించినట్లు నేను ఆమెను అనుసరించి ప్రయాణించసాగాను. ఆకాశంలో సుదూరంగా ప్రయాణించి దేవతలు మొదలైన అనేక భూత సమూహములను అధిగమించి లోకాలోక పర్వతంపై గల ఆకాశం చేరాం. ఉత్తర దిశ యొక్క పూర్వ భాగాన గల మేఘపంక్తిలోంచి క్రిందికి దిగి బంగారపు రంగుతో ప్రకాశించే ఒక శిలను సమీపించాం. ఆ విద్యాధరి ఆ శిల వైపు 'ఇదియే నేను చెప్పిన శిల' అనే అర్థం వచ్చేటట్లు చేతివ్రేళ్ళను, కనుబొమలను కదిలించింది. ఆ శిలవైపు నేను కొద్దిసేపు ఏకాగ్రదృష్టితో చూచాను. అది మామూలు పసిమిఛాయతో కూడిన శిలగానే కనిపించింది నాకు. మరి అందులో ఆమె వర్ణించి చెప్పిన జగత్తేమీ కనిపించనేలేదు.

నేను (శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి) : అమ్మా! మీరు చెప్పిన సూర్య–చంద్ర–నక్షత్రమండలాది విశేషములతో కూడిన సముద్ర–ఆకాశ–దిక్కులతో కూడిన జగత్తేదీ కనిపించడం లేదే? మీరు చెప్పిన లోకాలు–సురాసుర మానవాది జీవులు మొదలైన సంరంభమంతా ఎచట? ఇది ఒక సామాన్యమైన శిలే కదా?

నేను అడిగిన ప్రశ్న విని ఆ విద్యాధర స్త్రీ కొంచెం ఆశ్చర్యం ప్రకటించింది. నా వైపు, ఆ శిల వైపు మార్చి మార్చి చూచి, ఇట్లా అన్నది.

విద్యాధరి : ఓ మునీంద్రా! మీ మాటలు ఆశ్చర్యంగా ఉన్నాయే! అద్దంలో ప్రతిబింబించిన నగరం లాగా ఈ శిలలో దేవ–మనుష్య–ఆకాశ–సముద్రాదులతో కూడిన మా జగత్తు నాకు స్పష్టంగా అగుపడుతోంది. మరి మీకు కనిపించక, నాకు ఎట్లా కనిపిస్తోందంటారా?

ఈ శిలలో మా జగత్తును గాంచటం నాకు నిత్యానుభవమే అయి ఉన్నది. మీరు జగత్తును భావించటం లేదు కాబట్టి ఇక్కడి జగత్తు మీ కగుపించటమే లేదు. స్వామీ! ఇందులో మీకు తెలియని క్రొత్త విషయమేమున్నది? సర్వజీవులూ విశుద్ధ మనోమయదేహులే అయినప్పటికీ... ఈ మనస్సు అనేది వాస్తవానికి సర్వ సూక్ష్మ పదార్థములను గ్రహించగల శక్తి అంతర్గతంగా కలిగి ఉన్నప్పటికీ కూడా... సుదీర్ఘ కాలంగా అభ్యసిస్తూ వస్తున్న ద్వైత వృత్తుల కారణంగా ఒక్కొక్క సందర్భంలో సూక్ష్మ విషయాలు గమనించకయే ఉంటోంది. ఎవడు ఎట్టి దృష్టి (లేక) ధ్యాసను అభ్యసిస్తాడో అదియే దృఢాభ్యాస సంస్కార ప్రభావం చేత చిత్తము యొక్క ఘనీభూతానుభవంగా ప్రాప్తించటమనేది ఈ చిత్తము యొక్క స్వభావమే అయి ఉన్నది. చిన్నపిల్లవాడి నుండి వయోవృద్ధుని వరకు... ఏది ఎట్లు అభ్యాసపూర్వకంగా భావిస్తే అది అట్లే సిద్ధించటమనేది గమనార్హమే కదా! “ఏ సూక్ష్మజ్ఞానం (లేక) బ్రహ్మజ్ఞానం నిరంతర అభ్యాసంచే సిద్ధిస్తుందో... అట్టిది శాస్త్రాలు చదువుటచే గాని, సుదీర్ఘ తర్కాలచే గాని, ఉపన్యాసాదులు వినుటచే గాని సిద్ధించదు” అని శాస్త్రములు కూడా ఒప్పుకుంటున్న విషయమే కదా! ఇంతెందుకూ...? ఉదాహరణకు నన్నే తీసుకోండి. కొంతకాలం క్రింద నా జగత్తులో నాచే పొందబడుచున్న పరిసరాలన్నీ నా యొక్క ‘విరహవేదన’ కారణంగా కాబోలు, అత్యంత దుర్భరంగా కన్పట్టుచూ ఉండేవి. చిరకాలంగా వ్యర్థంగా ప్రవృత్తమైన నా పతి వృథా సంబంధమైన బాధ వలన స్వతహాగా అతి స్వచ్ఛము–వ్యాపకము అయినట్టి నా సూక్ష్మజ్ఞానం మరుగున పడింది. ఆ సమయంలో స్థూలంగా ఈ జగత్తు అభ్యస్తమై నా అనుభవంలో ఉండేది. అట్టి అప్పటి స్వకీయ జగత్తు ఇప్పుడు ఈ క్షణంలో గడిచిపోయిన స్వప్నంలాగా నశించిన దానివలె అస్పష్టమైన రూపంగా కనిపిస్తోంది. ఆకాశంలో లతను (భ్రమచే) చూచేవానికి కొంతసేపు మరొక వైపు చూచి మరల ఆకాశంలోకి చూస్తే ఆ ‘లత’ కనిపించదు చూచారా? అట్లా నాచే సుస్పష్టంగా ఇతఃపూర్వం గాంచబడిన ఈ శిలలోని జగత్తు ఇప్పుడు ప్రతిబింబంలాగా కొంత అస్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. అందుకు కారణం అప్పటి అనురక్తి తరువాత క్రమంగా విరక్తి అభ్యసించి ఉండటమే!

అంతేకాదు...! ఒక భ్రమ అభ్యాసవశం చేత ఏర్పడి, ఇంతలోనే వేరైన మరొక భ్రమను అభ్యసిస్తూ వస్తున్న కారణంగా మొదటి భ్రమ క్రమంగా తొలగటం కూడా లోకంలో అందరి అనుభవమే కదా! ఉదాహరణకు బాల్యంలోని “ఆటలు” అనే భ్రమ యౌవన దశలో తొలగి,

ఇంతలోనే 'స్త్రీ సౌందర్యం–ప్రేమాకర్షణ' వంటి భ్రమలు చిత్తమును జేరుచున్నాయి. యౌవనదశలో ఆ జీవుడు బాల్య క్రీడలను "ఆ..! అవన్నీ నా భ్రమే కదా!" అని అనుకుంటూనే వర్తమానంలోని 'ప్రేమాధిక్యత' అనే భ్రమలో మునిగి తేలుతూ ఉంటాడు. క్రమంగా మరికొంత కాలానికి మధ్య వయస్సులో... యౌవన సంబంధమైన ప్రేమను ఉద్దేశించి... "ఆహా! అదంతా భ్రమే కదా!" అని తలచుచూనే వర్తమానంలోని "ధనధ్యాస–సంఘ గౌరవం" వంటి భ్రమలో ప్రవేశిస్తూ ఉంటాడు.

ఈ విధంగా ఈ జీవుని పట్ల నిరంతరం ఒక భ్రమ తొలగి మరొక భ్రమ చోటు చేసుకోవటమే ఈ సంసారం యొక్క లక్షణం కదా! అయితే ఈ జీవుడు స్వతహాగా శుద్ధజ్ఞాన స్వరూపుడు అయి ఉండి కూడా 'భ్రమపరంపరలు' అనే ఆవరణచే ఆవరించబడి ఉన్నాడు. ఇప్పుడు నా విషయమే తీసుకోండి. తమతోటి 'సంవాదం' అనే ఈ భ్రమ ఇతఃపూర్వపు నిరంతరాభ్యాసముచే జనించి ఉన్న భ్రమను చాలా వరకు జయించివేసింది. ఈ జీవుడు పొందే రెండు భ్రమలలో ఏది బలవత్తరమైతే, అది రెండవదానిని జయించి వేయటం ప్రతివారికీ దైనందినానుభవమే కదా!

కనుక ఓ మునీంద్రా! ఒక ఇష్టమైన వస్తువును కోరుకునే వారికి ఆ వస్తువు గురించి తెలిసి ఉన్నవారు అత్యంత ప్రియులు అవుతారుకదా! అట్లాగే ఈ అజ్ఞానజనిత సంసార భ్రమ తొలగాలంటే ఉత్తమ గురువు యొక్క ఉపదేశమును ఆశ్రయించి మరల మరల అభ్యసించటం తప్పించి వేఱే ఉపాయమేమున్నది? దృఢమైన అహంభావరూపం, అనాది అయినట్టి అజ్ఞాన భ్రమ శ్రవణ మననాది జ్ఞానరూప విచారణ చేత, తదభ్యాసం చేత తప్పకుండా శమిస్తుంది కదా! మరి అభ్యాసము యొక్క ప్రభావం అంతటిది!

హే మహర్షీ! నేను మీకు శిష్యురాలనై మిమ్ములను శరణు వేడుచున్నాను. అజ్ఞానకారణంగా అబలను. బాలను. అయితే, నా యొక్క అభ్యాసవశం చేతనే ఈ శిలాంతర్గమైన జగత్తును వీక్షిస్తున్నాను. తమరు సర్వజ్ఞులగు గురువులు అయినప్పటికీ కూడా ఈ శిలయందు 'జగద్దర్శనం' అనే అభ్యాసం లేకపోవటం చేతనే నాకు కనబడుచున్న జగత్తు మీకు అగుపించటం లేదు.

ఆహా! 'అభ్యాసం' యొక్క ప్రభావం ఎట్టిదో మీకు తెలిసినదే కదా! అభ్యాసవశం చేత అజ్ఞాని జ్ఞాని అగుచున్నాడు. అభ్యాస బలం చేత గొప్ప పర్వతం కూడా మెల్లమెల్లగా పిండి పిండిగా అగుచున్నది. అభ్యాస ప్రభావం చేత ఒక విలుకాడు సుదూరంగా ఉన్న సూక్ష్మమైన లక్ష్యాన్ని బాణంతో ఛేదించగలుగుచున్నాడు. మహాదృఢం–మిథ్య అయినట్టి 'అజ్ఞానం' అనే మహమ్మారి కూడా తత్త్వ విచారణ రూపమైన అభ్యాసం చేత శమించిపోతుంది. అభ్యాసవశం చేతనే కొందరు కారపు వస్తువును చప్పరించి మహదానందంగా మ్రింగుచున్నారు. చేదు వస్తువును కొందరు ఇష్టంగా నములుచున్నారు. తీపి అయిన వస్తువు మధురంగా ఉండటానికి అభ్యాసమే కారణం. అభ్యాసవశం చేత కొంచెం కూడా పరిచయం లేని క్రొత్తవ్యక్తి కొన్నాళ్ళకు అతి సన్నిహితుడైన మిత్రుడుగా అగుచున్నాడు.

అబంధుః బంధతామేతి నైకట్యాభ్యాస యోగతః ।
యాతి అనభ్యాసతో దూరత్ స్నేహో బంధుషు తానవమ్ ॥

అట్లాగే వర్తమానంలో ఎంతో అన్యోనంగా ఉన్న అన్నదమ్ములు మొదలైన బంధువులు అభ్యాస రాహిత్యం కారణంగా కొద్దిరోజులు దూరంగా ఉండటం చేత ఒకరి గురించి మరొకరు స్నేహభావం కోల్పోతున్నారు. శుద్ధ చిదాకాశమగు సూక్ష్మ శరీరం స్వకీయ భావనాభ్యాసంచేత స్థూలత్వం (భౌతికరూపం) సంతరించుకుంటోంది.

అభ్యాసం యొక్క ప్రభావం ఇంతా అంతా కాదు. ఒక స్థూల శరీరధారి కూడా 'ప్రాణాయామం' మొదలైన అభ్యాసం చేత, ధారణ చేత పక్షివలె ఆకాశంలో ఎగురగలుగుచున్నాడు.

పుణ్యాని యాన్తి వైఫల్యం, వైఫల్యం యాన్తి మాతరః
భాగ్యాని యాన్తి వైఫల్యం, న అభ్యాసస్తు కదాచన ॥

ఓ మునీంద్రా! గొప్ప పుణ్యం నిష్ఫలం కావచ్చునేమో! తల్లి కూడా బిడ్డను ద్వేషించవచ్చునేమో! సిరులు, భాగ్యాలు నిరుపయోగం కావచ్చునేమో! కాని అభ్యాసం మాత్రం ఎన్నటికీ నిష్ఫలం కాదు.

దుస్సాధ్యాః సిద్ధిమాయాన్తి రిపవో యాన్తి మిత్రతామ్
విషాని అమృతతాం యాన్తి సంతతాభ్యాసయోగతః ॥

నిరంతరమైన అభ్యాసయోగం చేత దుస్సాధ్యాలగు కార్యాలు కూడా సుసాధ్యం అవుతాయి. శత్రువులు కూడా మిత్రులు అవుతారు. విషం కూడా అమృతంగా అవగలదు. కాబట్టి ఒకడు "నాకు అదంటే ఇష్టం. అయితే అది పొందటానికై అభ్యాసం కొఱకు మాత్రం నేను సిద్ధం కాను"... అని అనుకుంటే అతడు మూర్ఖుడే అవుతాడు. వంధ్య తన పుత్రుని ఎప్పటికీ పొందలేదు. అభ్యాసం లేకుండా అభిలషించేవాడు అభిలషిత వస్తువును ఎప్పటికీ పొందలేడు. అభ్యాసం లేకుండా అభిలషించటమనేదే ఈ సంసార జీవుని దౌర్భాగ్యం. మృత్యు పర్యంతమూ ప్రతి జీవునికీ 'బ్రతికి ఉండాలి' అనే అభిమతం ఉంటుంది. అయితే యోగులు తమ అభ్యాసం చేత యుక్తిపూర్వకంగా మృత్యు భయాన్ని తొలగించుకొని ఉంటారు.

కొందరు ధన-దారాదులు అతి ప్రియంగా అనిపిస్తూ ఉన్నప్పటికీ వైరాగ్యాభ్యాసం చేత వాటి పట్ల గల అభినివేశాన్ని యుక్తిపూర్వకంగా త్యజించగలుగుచున్నారు. యోగాభ్యాసం చేత వాటి నుంచి వచ్చే మనోవ్యాకులతను దూరం చేసుకోగలుగుచున్నారు. ఆహా! ఏం ఆశ్చర్యం! ప్రతి మానవునికి అన్నింటికంటే తనంటే తనకే ఇష్టం కదా! ప్రతి ఒక్కరికీ అత్యంత ఇష్టమైన వస్తువైన 'ఆత్మజ్ఞానం' అనే అభ్యాసాన్ని త్యజించి కొందరు మనుజాధములు దేహాదులందలి అహంభావం అనే అరిష్ట వస్తువును ఆశ్రయించి అందుకు ఫలితంగా ఒక దుఃఖం నుండి మరొక దుఃఖం వైపుగా పయనిస్తూనే పోవుచున్నారే!

తరంతి సరితం స్ఫీతాం సంసార అసార సేవినః ।
త ఏవ 'ఆత్మ విచారాఖ్యమ్' అభ్యాసం న త్యజన్తి యే ॥

'ఈ సంసారం అసారం' అనే వివేకమును ఆశ్రయించి ఎవరైతే 'ఆత్మవిచారణ' అనే అభ్యాసమును త్యజించకయే ఉంటారో... వారు మాత్రమే ఈ విశాలమైన 'మాయ'ను దాటివేయగలుగుతారు. చీకట్లో 'కుండ' ఎక్కడున్నదో తెలుసుకోవాలనుకుంటే గుడిసెలో దీపం వెలిగించి

చూస్తేనే... కుండ కనబడుతుంది. కదా! శ్రవణము-మననము మొదలైన రూపమైన నిరంతరమైన - శ్రద్ధతో కూడిన అభ్యాసములచే మాత్రమే సాధకుడు నిర్విఘ్నంగా ఆత్మ వస్తువును దర్శించ గలుగుతాడు. కల్పవృక్షం ఏది కోరితే అది ప్రసాదించగలదు. 'ఆత్మవిచారణ' అనే చిరకాల అభ్యాసంచే అతి దుర్భరమనిపించే ఇంద్రియ విషయ జనితములైన రాగ-ద్వేషములను విజ్ఞులు క్రమంగా జయించి వేస్తున్నారు. సూర్యుడొక్కడే సమస్తమునూ ప్రకాశింపజేస్తున్నట్లు... 'అభ్యాసం' అనేదే సర్వ అజ్ఞానాంధకారాలనూ పటాపంచలు చేయగలదు.

ఈ 14 లోకాలలో ఏ జీవునికైనా-ఏదైనా సరే, అభ్యాసం లేకుండా లభించడమే లేదు. అభ్యాసాలలో కెల్లా ఉత్తమ ప్రయోజనం కలిగించేది 'ఆత్మవిచారణ' అను అభ్యాసమే కదా! దానినే 'పురుష ప్రయత్నం' అని కూడా అంటారు. అది తప్పితే ముక్తికి వేరే స్థానము-మార్గము ఏమున్నది? ఎవరికైనా సరే, 'దృఢాభ్యాసము' అనే స్వప్రయత్న రూపమైన కర్మచే మాత్రమే మోక్షసిద్ధి లభిస్తోంది. అంతకుమించి వేరు త్రోవలేదు. ఓ మునీంద్రా! 'అభ్యాసము'ను ఆశ్రయించే జితేంద్రియునికి లభించని-సిద్ధించని పదార్థం ఎక్కడా ఏదీ లేదు, ఉండజాలదు. అటువంటి అభ్యాసం చేతనే కొండగుహలలో ఏకాంత ప్రదేశంలో కూడా కొండచిలువ అభయరూపంగా ఉండగలుగుతోంది.

❖❖❖

12. స్థూలదేహ భ్రాంతి - సూక్ష్మదేహ సత్యము

విద్యాధరి : హే మహర్షీ! ఈ జీవుడు అభ్యాసవశం చేతనే భ్రమమాత్రమగు ఈ స్థూల దేహభ్రాంతిని పెంపొందించు భ్రమలో చిక్కుకొని ఉంటున్నాడు. అట్టి భ్రమ ఏకానేక దుఃఖపరంపరలకు దారి తీస్తోంది. దేహాదుల పట్ల బంధుమిత్ర వ్యవహారముల పట్ల ఏర్పడిన 'స్థూల దేహభ్రాంతి' అనేది సమాధి యొక్క దృఢాభ్యాసం లేకపోతే తొలగదు. సూక్ష్మభావం కలుగదు. అందుచేత నిర్మలమగు పరమాత్మయందు సర్వజ్ఞత్వం కలుగటానికిగాను మనమిద్దరం సమాధిని అభ్యాసం నిర్వర్తించెదం గాక! అప్పుడు గాని ఈ శిలలో ఉన్న జగత్తు ప్రకటన కాదు.

❖

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆ విద్యాధరి యొక్క యుక్తియుక్తమైన వాక్యములు విన్న నేను అప్పుడు పద్మాసనం వైచుకొని సమాధికై ఉద్యుక్తుడను అయ్యాను. క్రమంగా సమస్త పదార్థములకు సంబంధించిన భావనను త్యజించివేశాను. 'నిర్మల చిత్'ను మాత్రమే భావన చేయసాగాను. క్రమ-క్రమంగా ఆ సమయంలో నా దృష్టిలో ఏర్పడి ఉన్న స్థూల దేహసంబంధమైన భావన-సంస్కారాలను మొదలంట త్యజించివేశాను. అట్టి చిదాకాశరూపాన్ని పొందటంచేత నేను 'దివ్యదృష్టి'ని సంతరించు కున్నాను. అట్టి సత్యమగు 'పరమాత్మ' యొక్క దృఢాభ్యాసం చేత దేహసంబంధమైన ఆధిభౌతిక భ్రాంతి పూర్తిగా శమించింది. ఉదయాస్తమయ రహితం, నిత్యస్వయంప్రకాశం, నిర్మలము అగు మహాచిదాకాశము నాకు ప్రకటనమయింది.

అప్పుడు 'నిజసాక్షిచైతన్యము' యొక్క నిర్మల తేజముచే అంతకుముందు కనిపించిన శిలవైపు మరల చూచాను. అప్పుడు నాకు శిల కనిపించలేదు. ఆకాశమూ కనిపించలేదు. అంతా కూడా పరమాత్మమయంగా కనిపించింది.

పరమార్థఘనం స్వచ్ఛం తత్ తథా భాతి తాదృశమ్ ।
తథా భావనయా హి ఆత్మా మదీయో దృష్టవాంస్తథా ॥

నా ఆత్మయే ఆ శిలారూపంగా కూడా భాసించుచున్నట్లు అనుభవమైంది. అంతే కాకుండా నా ఆత్మయే తన యొక్క "శిలాభావన" చే శిలను గాంచుచున్నదని అనుభవమౌతోంది.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ఆశ్చర్యంగా ఉన్నదే! మీ ఆత్మయే ఇటు ద్రష్టగాను-అటు దృశ్యవిభాగమగు శిలగాను అనుభవమగుచున్నట్లు మీకు అనుభూతమగుచున్నదా! ఇది యుక్తియుక్తమేనా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఎందుకు యుక్తియుక్తం కాదు? దృష్టాంతానికి ఒక స్వప్నద్రష్టకు స్వప్నంలోని గృహంలో చూడబడిన శిల స్వప్నద్రష్ట యొక్క చైతన్యరూపమే కదా! అట్లాగే స్వతఃసిద్ధం - నిర్మలం అగు స్వస్వరూపచైతన్యమే అచ్చట కూడా శిలారూపంగా స్ఫురిస్తోంది. ఒకడు జ్ఞాని అయినా, అజ్ఞాని అయినా కూడా ఆ ఇరువురికి స్ఫురించేది, అనుభవమయ్యేది కూడా చైతన్యమే. "స్వకీయ చైతన్యమే ఆ ఇరువురిపట్ల అట్లు ఆ రూపమున స్ఫురిస్తోంది" అనునది ఆత్మజ్ఞానసారం.

ఇక జ్ఞానికి అజ్ఞానికి ఉన్న భేదమేమి అంటావా? స్వప్నం గనుచున్న ఒకానొకడు ఆ స్వప్నంతో ఉంటూనే "ఇప్పుడు నాకు మెలుకువ వచ్చింది" అని తలచుచూ ఆ స్వప్నంలోనే మరొకరూపం ధరించటం ఎటువంటిదో... అజ్ఞానదశలోనే ఉండి "నేను ప్రబుద్ధుడను అయ్యాను" అని తలచు స్థితి అటువంటిది. ఎందుకంటే శాస్త్ర శబ్దమాత్రజ్ఞానం నిజమైన జ్ఞానం కాదు. "అంతటా నా స్వరూపమే తాండవిస్తోంది"... అను సుస్పష్టమైన ఘనీభూత అనుభవమే జ్ఞానం. ఏ జీవుడు తన సర్వాంతర్యామి స్వరూపమును గమనించక "నేను ఆత్మ స్వరూపుడనే" అని పెదవులతో మాత్రం చెప్తూతూ ఉంటాడో, అట్టివాడు అట్లు ఉచ్చరించి కూడా ఏం ప్రయోజనం? స్వప్నంలో శిరశ్ఛేదం జరిగినప్పటికీ ఆ స్వప్నద్రష్ట జాగ్రత్తుకు రానంతవరకు స్వప్నంలోనే ఉంటూనే ఉంటాడు కదా! అట్లాగే ఘనమైన "అజ్ఞాన రూపనిద్ర" లో ఉన్నవాడు అజ్ఞాన మూలం తొలగించుకొన్నపుడు మాత్రమే "జ్ఞానరూప జాగ్రత్" కలుగగలదు. ఇక భౌతికమైన జాగ్రత్ నిజమైన జాగ్రత్ కాదు.

బోధః కాలేన భవతి మహామోహవతామసి
యస్మాత్ న కించనాపి అస్తి బ్రహ్మతత్త్వాదృతేఽక్షయమ్

ఎందుకంటే... వాస్తవానికి జాగ్రత్-స్వప్నముల ఉభయములోనూ అక్షయమగు 'బ్రహ్మ తత్త్వము' తప్పించి మరింకేమి లేదు. జ్ఞాని అయినా, అజ్ఞాని అయినా తాను తెలిసిగాని, తెలియక గాని జగత్తుగా చూస్తున్నది తన ఆత్మస్వరూపమునే!

ఈ కారణం చేత "నిర్మలము, చిద్ఘనము" అగు చిదాకాశమే శిలాకారంగా అక్కడ నాకు కనిపించింది. అంతేకాని ఆదిభౌతిక శిలాకారంగా కాదు. సృష్ట్యాది యందు ఏ "శుద్ధ పారమార్థిక

బ్రహ్మస్వరూపం" ఉన్నదో అదియే సమస్త పదార్థముల యొక్క రూపమై ఉన్నది. అదియే తత్త్వజ్ఞులకు ధ్యాన లభ్యమగుచున్న అంతిమ సాక్ష్యాత్కారం కూడా! ఓ రామచంద్రా! "అనాది, శాశ్వతం" అగు బ్రహ్మస్వరూపమే ఈ సమస్త ప్రాణుల యొక్క యథార్థ రూపమై ఉన్నది. అదియే ఇప్పుడు అజ్ఞానులచే "మనోరాజ్యం" అని, "సంకల్ప నగరం" అని, "సంసారం" అని, "జగత్తు" అని చెప్పబడుతోంది. బ్రహ్మచైతన్యము యొక్క మాయతో కూడిన జగత్ సంస్కారసహితమగు పరమార్థ సత్తావిభాగమే "సూక్ష్మ శరీరం" అని శాస్త్రములచే పిలువబడుతోంది. అంతేకాదు. అపరోక్ష రూపమగు "శుద్ధచిత్ అంశ" యే "ఆది" అగు "చిత్ స్వరూప ప్రకాశము" అని చెప్పబడుతోంది. ప్రతి జీవి కూడా స్థూల రూపుడు కాదు సూక్ష్మరూపుడూ కాదు. అతడు "ఆది" యగు చిత్‌స్వరూపదేహుడేనయ్యా!

ఆ చైతన్య సత్తారూపమే ఈ సృష్ట్యాదిలో ఉదయించుచున్న దాని వలె ఉంటోంది. అదియే మొట్ట మొదటి సృష్టి యొక్క అధ్యక్ష రూపం అనతగు "సమష్టి జీవుని యొక్క మనో శరీరం" అని చెప్పబడే హిరణ్యగర్భ శరీరమగుచున్నది. అదియే బుద్ధియొక్క మాంద్యం చేత తన సమష్టి భావనను కూడా మరిచి వ్యష్టిత్వమును ఆపాదించుకొంటోంది. అదియే సర్వ జీవులలో ప్రత్యక్షమై ఉంటున్న మనస్సు. ఈ ప్రకారంగా "చిత్" స్వరూపం స్వయంగా సమష్టి రూపం పొందినట్లున్నదగుచున్నది కదా! అట్టి సమష్టి రూపానుభవమునే "యోగిమనః ప్రత్యక్షం" అంటారు. ఆ సమష్టిలో ఒక అల్ప విభాగం అనతగు వ్యష్టియొక్క అనుభవమును 'సామాన్యమనః ప్రత్యక్షం' అంటున్నారు. అనగా 1. "యోగి మనః ప్రత్యక్షం" గాను, 2."సామాన్య మనః ప్రత్యక్షంగాను" అగుచున్నది ఆ చిత్ సత్తాయేగాని మరొకటేదీ కాదు. అట్లా యోగి మనః ప్రత్యక్షత్వం (సమష్టి) సామాన్య మనః ప్రత్యక్షత్వం (వ్యష్టిత్వం) అను రెండూ కూడా అజ్ఞానం చేతనే ఏర్పడుచున్నాయి. ఓ రామచంద్రా! అట్లా వ్యష్టిస్థూల శరీరాది మనః ప్రత్యక్షంగా ఏది కనబడుతోందో... అది అసద్రూపమని గ్రహించు. ఇక సమష్టి సూక్ష్మ శరీరాది యోగ ప్రత్యక్షంగా కనిపించేదే ముఖ్య ప్రత్యక్షమని గ్రహించు.

ఆహాఁ! పరమాత్మ యొక్క మాయ ఎంత చిత్రమైనది! ముఖ్యమైనట్టి సమష్టి మనస్సు యొక్క ప్రత్యక్షము పరోక్షంగా కనిపిస్తోంది. అత్యంత కల్పితము అయినట్టి వ్యష్టి మనస్సు యొక్క ప్రత్యక్షము ఎదురుగా నిజమై ఉన్నట్లుగా భ్రమింపజేస్తోంది కదా!

ఓ రామచంద్రా! మొట్ట మొదటి చైతన్యంలో సూక్ష్మ శరీరం ప్రత్యక్షం అవుతోంది. అందుచేత అట్టి సూక్ష్మ శరీరమే (అతివాహక దేహమే) సత్యమని, సర్వ వ్యాపకమై ఉన్నదని గ్రహించు. ఇక ఈ భౌతికమగు స్థూల దేహమంటావా... ఇది మిథ్య మాత్రమే సుమా. బంగారు ఆభరణంలో ఆభరణం అతి స్పష్టంగా కనిపించవచ్చుగాక! బంగారమునకు వేరై 'ఆభరణము' అనేది ఎక్కడున్నది చెప్పు? ఆ ఆభరణంగా కనిపించేదంతా బంగారంకాక మరింకేమి కాదు కదా! అట్లాగే సూక్ష్మ శరీరము యొక్క "ఆధి భౌతికత్వము" అనేది వాస్తవానికి లేదు.

శ్రీరాముడు : ఈ భౌతిక శరీరము మిథ్య మాత్రమేనని మీరు ప్రవచిస్తున్నారు. కాని భౌతిక శరీరం అగుపిస్తోంది కదా! కళ్ళకు కనిపించేది అసత్యమని ఎట్లా అనటం ?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : కళ్ళకు కనిపించినంత మాత్రం చేత నిజమా? కనిపిస్తూ కూడా సత్యం కానివి అనేకం ఉన్నాయి. దూరం నుంచి కొండ నునుపుగా కనిపించువచ్చుగాక! అది వాస్తవమా? జలంలో తరంగాలు ఉండటమేమిటి? జలమే తరంగాలుగా కనిపిస్తోందిగా? "దిక్కులు" అనేవి భూమి-సూర్యుల ఉనికిచే కల్పించబడినవి మాత్రమే కదా! శూన్యాకాశం నీలంగా కనిపిస్తున్నప్పటికీ, అక్కడ నీలత్వమున్నదా? ఆహాఁ! ఈ జనుల యొక్క మూఢత్వం ఏమని చెప్పాలి? తత్వవిచారణ లేకపోవటం చేతనే జీవుడు భ్రమను అభ్రమగాను, అభ్రమను భ్రమగాను గాంచుచున్నాడు కదా!

ఆధి భౌతిక దేహోఽ-యం విచారేణ న లభ్యతమే ।
ఆతివాహిక దేహస్తు కిల లోకద్వయే అక్షయః ॥

"ఈ భౌతికదేహం ఉంటేనే నాకు ఉనికి, ఇది లేకపోతే నాకు ఉనికి లేదు" అని ఈ జీవుడు ఎందుకో భ్రమిస్తున్నాడు? స్వప్నంలో కూడా (స్థూలదేహం వినియోగపడుచుండనప్పటికీ) శబ్దస్పర్శ రూపాదులతో కూడిన అనుభవం ఉంటోంది. భౌతికదేహం ఉపయోగించబడకుండానే అది ప్రాప్తిస్తోంది కదా! కనుక భౌతికదేహం లేకపోయినప్పుడు కూడా "అనుభవం" అనునది కొనసాగుచూనే ఉంటుంది. అసలు, విచారణ చేసి చూస్తే "వాస్తవానికి భౌతికదేహం లేదు" అని గ్రహించబడగలదు.

శ్రీ రాముడు : మరి అతివాహిక (సూక్ష్మ) దేహమో?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : సూక్ష్మ శరీరం మోక్షపర్యంతం ఈ ఇహ పరలోకాలో తిరుగాడుతూనే ఉంటుంది.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! "సూక్ష్మ శరీరోపహితమైన చైతన్యమునందు ఈ స్థూల రూపత్వం ప్రకటితమౌతోంది" అని అనవచ్చా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : సూక్ష్మ దేహంలో ఏ ఈ స్థూల దేహత్వం కనిపిస్తోందో... అది ఎండమావులలో కనిపించే జలతరంగాల వలె కేవలం భ్రమ (లేక) మిథ్య మాత్రమే! చీకట్లో రాయిని చూచి ఎవరో కూర్చొని ఉన్నట్లు భ్రమ కలుగుతోంది చూచావా? కంటి దోషము చేత రెండవ చంద్రుడు అగుపిస్తాడే! అవన్నీ భ్రమయొక్క అభ్యాసం చేత క్రమంగా ఘనీభూతమై ప్రాప్తిస్తున్నట్లే... స్థూల శరీరమునకు సంబంధించిన దృఢ సంస్కారంచే స్థూల బుద్ధి ప్రౌఢత్వం చెందినదై ఉంటోంది. స్థూల శరీరత్వమనేది మిథ్య. మాయా జనితము మాత్రమే అయినప్పటికీ... అది అభ్యాసవశంగా ఏర్పడి ఉంటోంది.

యత్ అసత్... తత్ కృతం సత్యం, యత్ సత్యం... తత్ అసత్ కృతం ।
అహో ను మోహమహాత్మ్యం! జీవస్య అస్య అవిచారజం ॥

ఆహాఁ! అవివేకంచే ఉత్పన్నమౌతున్న ఈ జీవుని మోహము యొక్క మాహాత్మ్యం ఎంతటిది! అతడు అసత్తును సత్తుగాను సత్తును అసత్తుగాను గాంచుచున్నాడే! ఏది ఏమైనా... యోగుల యొక్క సూక్ష్మ ప్రత్యక్షమే (యోగులకు అనుభవమయ్యే సర్వ వ్యాపకమగు సూక్ష్మ దేహానుభవమే) సత్యం. ఇక ఈ మనోస్పందము మాటేమిటంటావా? అది కించిత్ సత్యంగా చెప్పబడుతోంది. ఎందుకంటే ఈ ఇహ-పర ఉభయ లోకముల యొక్క వ్యవహార సిద్ధికి 1.సూక్ష్మ (సర్వగతమైన) శరీర స్ఫూర్తి, 2.మానసిక చేష్ట... ఈ రెండింటి చేతనే అగుచున్నది కదా!

❖

ఓ రామచంద్రా! ప్రత్యక్షము అనేది రెండు రకములు. అవి – 1. స్థూల శరీర ప్రత్యక్షము, 2. సూక్ష్మ శరీర ప్రత్యక్షము. మొదటిది భ్రమ. రెండవది సత్యం.

ఎవడైతే "ఆది" అనతగు "సూక్ష్మ శరీర ప్రత్యక్షము" ను వదలి "ఈ స్థూల దేహ ప్రత్యక్షమే సత్యం" అను బుద్ధి కలిగి ఉంటాడో... అట్టి వాడు మృగతృష్ణాజలం త్రాగి సుఖంగా ఉన్నవాడే అగుచున్నాడు. బంగారమును వదలి ఆభరణము స్వీకరించువాడు అవుతాడు.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ఈ జీవుడు స్వతహాగా సర్వగతమగు సూక్ష్మదేహి అయి కూడా, మరి స్థూల శరీర స్వభావం (భౌతిక దేహమే నేను–అను పరిమిత/సంకుచిత తత్త్వం) అనే భ్రష్టత్వమునకు ఎందుకు లోను అగుచున్నాడు?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : జీవునిలో ఎప్పుడో అజ్ఞానంతో కూడిన "సుఖాశ" ప్రవేశించటంచే అతడు క్రమంగా స్థూల దేహ పరిమితత్వం ఆశ్రయించటం, స్వస్వరూప సర్వగతత్వం ఏమరచటం జరుగుతోంది అయితే...

యత్ సుఖం దుఃఖమేవాహుః క్షణనాశానుభూతిభిః ।
అకృత్రిమమ్ అనాద్యన్తం యత్సుఖమ్ తత్సుఖం విదుః ॥

ఈ దేహములోని పంచేంద్రియములకు సంబంధించిన విషయ సుఖం క్షణభంగురమైనదని వివేకులు గమనించుచున్నారు. అందుకే వారు విషయ సుఖంగా కనిపించుచున్న దానిని "ఇది దుఃఖము కొఱకే" అని చెప్పుచున్నారు. ఇంకా, "సహజము–అనాది–అనంతము అగు ఆత్మజ్ఞాన జనిత సుఖమునే వాస్తవమైన సుఖం" అని గమనిస్తున్నారు.

❖❖❖

13. సూక్ష్మదేహ ప్రత్యక్షం ద్వారా సాక్షి చైతన్య దర్శనం

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ ప్రియ జనులారా!

ప్రత్యక్షేణైవమ్ అధ్యక్షం ప్రత్యక్షం ప్రవిచార్యతామ్
యదాద్యం తతసత్ అధ్యక్షం తత్ప్రత్యక్షేణ దృశ్యతామ్ ॥

మీరంతా "సూక్ష్మ శరీర ప్రత్యక్షము" చేతనే అధ్యక్ష రూపమగు "సాక్షి చైతన్య ప్రత్యక్షము" గురించి విచారణ చేయాలి. సమస్తమునకు 'ఆది' అయినట్టి సాక్షిచైతన్య ప్రత్యక్షమును శుద్ధమగు సూక్ష్మ చైతన్య ప్రత్యక్షముతో దర్శించాలి సుమా!

నాయనలారా! మూడు లోకముల అనుభవమును ప్రసాదించగల మీ యొక్క సూక్ష్మ చైతన్య ప్రత్యక్షమును వదలి,... 'ఐహికము–మాయా స్వరూపం' అయినట్టి ఈ స్థూల శరీరాది ప్రత్యక్షమును ఎవడు గ్రహిస్తాడో,... అతడి కంటే తెలివి తక్కువవాడు మరొకడు ఉండడు. ఓ రామచంద్రా! వాస్తవానికి ఈ జీవులకు సూక్ష్మ శరీరం మాత్రమే ఉన్నది. అందులో స్థూల శరీరం గురించిన వ్యాప్తి ఉండటమనేది అసత్యమైన పిశాచం ఆవహించటం వంటిది. మొదలే ఉత్పత్తి కానిది, సంకల్పానుసారంగా అనుభవమయ్యేది అగు స్థూలదేహ ప్రత్యక్షం సత్యమెట్లా అవుతుంది? అంతేగాక,... స్వయంగా అసత్యమైనవి అర్థ–క్రియ–సామర్థ్యం ఎట్లా కలిగి ఉంటుంది?

ఈ స్థూల దేహ ప్రత్యక్షం యొక్క ఉపకరణములు అనతగు ఈ కళ్ళు-చెవులు మొదలైనవే యోగుల దృష్టిలో అసత్యాలై ఉండగా... ఇక వానిచే ప్రాప్తిస్తున్న తదితర విషయాల గురించి వేఱే చెప్పేదేమున్నది? అసత్యమగు పదార్థములచే సిద్ధించేదంతా అసత్యమేగాని, సత్యమెట్లా అవుతుంది? ఈ విధంగా ప్రత్యక్షములైయున్న చెవులు-చర్మం-కళ్ళు-నాలుక-ముక్కు అసత్యములై ఉండగా, వాటి విషయములైన శబ్ద-స్పర్శ-రూప-రస-గంధములనే అనుమానముల గురించి ఇంకేమి చెప్పాలి. ఎచ్చట పెద్దపెద్ద ఏనుగులే కొట్టుకుపోతున్నాయో అచట గొఱ్ఱెల గురించి చెప్పేదేముంది? అందుచేత రామచంద్రా! ఎదురుగా సిద్ధించుచున్న ఈ దృశ్యం మొదలే లేదు. ఏది ఉన్నట్లుగా భాసించుచున్నదో... అది సద్రూపమగు సాక్షి చైతన్యము కంటే వేరుకాదు. కనుక "దృశ్యంగా కనిపించేదంతా మహాచిద్ఘనమగు బ్రహ్మమే" అను ఎఱుకను భద్రపరచుకొని ఉండు.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! 'ఈ దృశ్యం లేదు' అని ప్రవచిస్తున్నారు కదా! మరి ఎదురుగా ఆ శిల ఉన్నది. అది శిలగా మీకు-నాకు కూడా కనిపిస్తోంది కదా! ఎదురుగా కనిపించేది లేదని గ్రహించటమెట్లా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఒకనికి కలలో ఒక పర్వతం కనిపిస్తోందనుకో. అతనికి అది సత్యము వలెనే తోచుచున్నది. అయితే వాస్తవానికి అతనికి కనిపించిన పర్వతం శూన్యమేకదా!

1. స్వప్నే ద్రష్టుః ఖమేవ - అద్రిః - గృహే - నాఽన్యస్యవై యథా ॥

ఆ ప్రక్కనే మెళుకువతో ఉన్న అతని బంధువునకు అతనికి కనిపించిన పర్వతం శూన్యం-భ్రమ-ఊహా మాత్రం కాదా! స్వప్నంలో కనిపించిన ఆకాశం, కొండ ఇల్లు, ఒకే భ్రమచే కల్పించ బడినవే కదా! అట్లాగే,

2. తథా తద్భావనవతోరావయోః సా శిలైవ చిత్ ॥

శిలా భావంతో కూడుకొని ఉన్న మన ఇద్దరికీ ఆ ఎదురుగా కనబడేది శిలగానే కనిపిస్తున్నప్పటికీ వాస్తవానికి అది చిద్రూపమే అయి ఉన్నది. "ఇది పర్వతం-అది ఆకాశం-ఇది జగత్తు-అది నేను" ఈ మొదలైన రూపములతో చిదాకాశము-చిన్మయము అగు ఆత్మయే తనయందు అట్లట్లుగా స్వయంగా భాసిస్తోంది. ఎందుకంటావేమో! దీనినంతా ప్రబుద్ధమగు చైతన్యమే తన యందు అట్లు గాంచుచున్నది. అప్రబుద్ధమైనదేదీ ఎచటకూడా గాంచటం లేదు. కథార్థం వినేవాడికే తెలుస్తుంది గాని, వినని వానికి తెలియదు కదా! మద్యం త్రాగిన వారికి నిజంగానే చెట్లు-కొండలు నృత్యం చేస్తున్నట్లు కనిపిస్తుంది. అట్లాగే అజ్ఞాన భ్రాంతికి అనేకములుగా కనిపించే జగత్తు సత్యత్వము పొందుతోంది. అనగా అప్రబుద్ధునికి "ఇవన్నీ ఇట్లు నిజమే కదా"... అని అనిపిస్తోంది. కనుక రామచంద్రా! మరల చెప్పుచున్నాను.

యోగులకు ప్రత్యక్షమై, సర్వత్రా అప్రతిహతమై, ఏకమై, బోధ రూపమైనట్టి, "పూర్ణానందైక రసము" అగు చిత్స్వరూపమును గ్రహించకుండా ఎవరైతే తుచ్ఛమగు జగద్రూప ప్రత్యక్షమును ఆశ్రయించి ఉంటారో అట్టి మూఢులు ఆత్మవంచకులు. తృణప్రాయులు. వారి వలన ఏ శాశ్వత ప్రయోజనమూ ఉండదు. మనస్సుతో ఆత్మను ఎఱిగినవారే ధన్యులు.

ఆ విరామమగు బ్రహ్మము ఈ సమస్త బ్రహ్మాండములూ తన అవయవములుగా కలిగి ఉన్నది. అది ఈ భౌతిక సూర్య-చంద్రాదులచేత గాని, భౌతికమైన ఈ కనులకు గాని అప్రకాశితమై ఉంటోంది. అది వాస్తవానికి అదృశ్యము అయినప్పటికీ దృశ్యంగా ఉన్నదంతా అదే! అట్టి నిరామయ బ్రహ్మము సమాధి యొక్క దృష్టిచే అత్యంత స్పష్టంగా కనిపించగలదు సుమా!

అట్టి "చిదాకాశం" అనే గొప్ప అద్దంలో ఈ "పర్వత-నదీ-లోక-లోకాంతరములు, దేహదుల రాక-పోకలు, మనో-బుద్ధ్యాది అంతరంగ విభాగాలు" అనే రూపభ్రమలన్నీ భాసిస్తున్నాయి. అద్దంలో ప్రతిబింబించేవి అద్దంలో స్పృశిస్తున్నాయా? లేదుకదా! ఈ శరీర - మనో - బుద్ధి ధర్మాలు, ఈ జగత్ దృశ్య దర్శ- అదర్శనాలు ఆత్మను స్పృశించజాలవు.

❖❖❖

14. అన్యజగద్ద్రష్టా దర్శనం

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! అప్పుడు ఆ విద్యాధరి అనిరుద్ధమైన (Unstoppable) చేష్ట కలిగినదై అక్కడి శిల యొక్క అంతర్గతమై ఉన్న సృష్టిలో ప్రవేశించింది. నేను కూడా నా యొక్క సంకల్ప సమేతుడనై ఆ సృష్టిలో ప్రవేశించాను. మేమిద్దరం ఆ సృష్టిలోని బ్రహ్మలోకం ప్రవేశించాం. ఆమె భర్త ఉన్న మందిరంలో అడుగిడాము.

విద్యాధరి : హే మునిశ్రేష్ఠా! ఈతడే నా భర్త. నన్ను వివాహం చేసుకోవాలనే ఉద్దేశంతో పూర్వ కాలంలో నన్ను సృష్టించారు. ఇప్పటికి ఆయన ముదుసలి అయ్యారు. అయినా కూడా నన్ను ఇప్పటిదాకా వివాహమాడలేదు. కాబట్టి నాకు వైరాగ్యం కలిగింది. నా ఈ పతి కూడా విరాగి అయినారు. ఈయన "ద్రష్ట-దృశ్యము-శూన్యత్వము" లేనట్టి నిర్మలమైన పదమును పొందాలనే అభిలాషతో ఉన్నారు. ఇప్పుడు ఈ జగత్తుకు మహా ప్రళయం దాపరించినా కూడా పట్టించుకొనే స్థితిలో లేరు. తన ధ్యానమునందే మౌనం వహించి పర్వతమువలె చలించక ఉన్నారు.

కాబట్టి స్వామీ! నన్ను నా పతిని మీ తత్త్వోపదేశముచే ప్రబోధమొనర్చి పునీతులని చేయమని నా విన్నపం. మహాకల్పము వరకు గల సమస్త సృష్టుల యొక్క మూలభూతమైన బ్రహ్మమునకు మాకు మార్గం చూపండి.

ఓ రామచంద్రా! ఇట్లా ఆ విద్యాధరి నాతో పలుకుచున్నప్పుడు ఆమె పతి సమాధిని ఆశ్రయించి ఉన్నాడు. అప్పుడామె ఆయనతో మంద్రస్వరంతో ఇట్లా పలికింది. "స్వామీ! ఈ రోజు మన గృహం పావనమైంది. మునిశ్రేష్ఠులైన వసిష్ఠ మహర్షి మన గృహానికి వేంచేశారు. వీరు మరొక బ్రహ్మాండానికి ప్రభువైనట్టి బ్రహ్మదేవుని కుమారులు. పూజార్హులు. కనుక, కనులు తెరిచి వీరికి సుస్వాగతం పలకమని ప్రార్థన. వీరిని అర్ఘ్యపాద్యాలతో పూజించండి. మహనీయులను సత్కరించటం వలన ఫలమేమిటో మీకు వేరే నేను చెప్పనక్కర్లేదు కదా!"

వీణవలె మంద్రము-సుమధురము అయిన ఆమె శబ్దజాలాలను విని మహాబుద్ధియగు బ్రహ్మ క్రమంగా స్పందించసాగారు. నిశ్చలజలంలో ఆవర్తంలాగా సమాధి నుండి లేచారు.

నెమ్మదిగా కనులు తెరిచారు. దేహమంతా మెల్లగా దృశ్యజ్ఞానం ప్రకటనమైంది. వెంటనే నా వైపు చూచారు. చిరునవ్వుతో ఆయన పెదవులు విచ్చుకున్నాయి. ఇంతలో దేవ-సిద్ధ-అప్సరస సమూహములు అచ్చటకి వచ్చి ఆజ్ఞలకై నిలుచున్నారు.

అన్య జగత్ బ్రహ్మ : అసారమైన సంసారము యొక్క సారభూతమైన 'ఆత్మ' ను కరతలామలకముగా గాంచుచున్న ఓ మునీంద్రా! వసిష్ఠ మహర్షీ! మీకు సుస్వాగతం. జ్ఞానామృత మహాసముద్రుడవగు ఓ మహాత్మా! మీకు సర్వదా శుభమగుగాక! మీ రాకతో మా ఈ బ్రహ్మాండ గృహం పావనమైనది. మీరు చాలా దూరంనుంచి శ్రమపొంది వచ్చారు. రండి. ఇక్కడి ఈ ఆసనంపై సుఖాశీనులు కండు.

❖

రామచంద్రా! అక్కడి గంధర్వ-ముని-విద్యాధరుల స్తోత్రాలకు చిరునవ్వుతో సమాధానం చెప్పాను. అప్పుడు ఆ అన్య జగత్‌బ్రహ్మతో ఇట్లు పలికాను.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : హే మహాత్మా! బ్రహ్మదేవా! మీరు భూత-భవిష్యత్-వర్తమానములకు ప్రభువు. ఈ విద్యాధరీమాత అత్యంత ఏకాంతాకాశ ప్రదేశంలో ఉన్న నన్ను సమీపించి 'జ్ఞానయుక్తములైన వాక్యాలతో మా ఇద్దరికి ఆత్మజ్ఞానం ప్రబోధించాలి' అని కోరింది. ఇది యుక్తమేనంటారా! ఎందు చేతనంటారా? మీరు సకల జ్ఞాన పారంగతులు. సర్వ భూతములకు ప్రభువు. అన్నీ ఎఱిగినవారు. ఇక నేను బోధించగలిగిన దేముంటుంది? ఇక ఈ విద్యాధరి కామదృష్టి కలిగి ఉండటం చేత బోధకు అనర్హురాలు. మరి ఈమె ఆత్మజ్ఞానము కొఱకు నన్ను ఇట్లు ఎందుకు అర్థించిందో మీరే కారణం తెలియజేయ గోరుచున్నాను. అంతేకాదు మరొక ప్రశ్న "నాకు పత్ని కావాలి" - అనే ఉద్దేశంతో మీరు ఈమెను సృష్టించారు. మరి మీరు ఈమెను భార్య స్థానమును ప్రసాదించలేదేమిటి? మఱియు ఈమెకు వైరాగ్యదశను ఎట్లా పెంపొందించారు? ఈ విషయం కూడా నా అర్హతను దృష్టిలో ఉంచుకొని నాకు తెలియజేయవలసినదిగా నా విన్నపం.

అన్యజగత్ బ్రహ్మ : ఓ మునీశ్వరా! ఆ వృత్తాంతమంతా ఉన్నది ఉన్నట్లు తెలియజేస్తున్నాను వినండి. సజ్జనులకు యథార్థం తెలియజేయటం ఉచితం కదా! సర్వమునకు ఆదికారణమైన 'సత్' పదం ఒక్కటి ఉన్నది. అది సర్వదా యథాతథం, జన్మాదిరహితం, జరావర్జితం, చిద్రూపం అయి ఉన్నది. అట్టి 'కేవల చిత్ ప్రకాశం' నుండి అనిర్వచనీయంగా నేను ప్రకటనమయ్యాను. చిదాకాశం నుండి ఉదయించిన నేను కూడా చిదాకాశ రూపుడనే. సదా ఆత్మయందే నెలకొని ఉన్నాను. ఈ ప్రజాసృష్టి విద్యమానమైనప్పుడు నేను ఈ ఈ జనుల దృష్టిలో "స్వయంభువు" అను పేరు కలవాడను అగుచున్నాను. ఇక "నేను-నీవు-నాది-వారు-వీరు-మన ఈ పరస్పర సంభాషణ"... ఇవన్నీ కూడా ఏకమగు సముద్రమునందు తరంగ భేదముచే జనించిన శబ్దముల వంటివి మాత్రమే!

వస్తుతస్తు న జాతోఽస్మి, నచ పశ్యామి కించన
చిదాకాశశ్చిదాకాశే తిష్ఠామ్యహమ్ అనావృతః ॥

యథార్థానికి నేను ఏ సమయమందును ఉత్పన్నుము కానేలేదు. దేనినీ గాంచుటయూ లేదు. నిరావరణుడను. చిదాకాశరూపుడను అగు నేను చిదాకాశమునే స్థితి కలిగి ఉన్నాను.

ఈ విధంగా సముద్రజలంలోంచి బయల్వెడలిన తరంగంలాగా ఒకప్పుడు ఒకింత దృశ్య రూపం కలవాడనయ్యాను. కొంతకాలం గడిచింది. కాలవశం చేత మరికొంత స్వరూప విస్మరణం జరిగింది. ఆ కారణం చేత అశుద్ధమైన ఆకృతి కలవాడనయ్యాను. చిదాకాశరూపుడనగు నా యొక్క అంతఃకరణమున స్వభావంగా 'నేను-నాది' అను వాసన ఉదయించింది. అట్టి 'నేను' అనేది పరబ్రహ్మమే! నా దృష్టి యందు 'నేను'గా భాసించేది, 'మీరు' మొదలైన వాటిగా భాసించేది భిన్నం కాదు. కాబట్టి ఇతరుల దృష్టిలో నేను ఉదయించినట్లుగా ఉన్నప్పటికీ నా దృష్టి యందు చిదాకాశమున ఏదీ ఉత్పన్నము కాకయే ఉన్నది.

నేను నాశరహితమైన సత్తాస్వరూపుడను. ఏ సమయమందునూ దృశ్యరూపంగా ఉదయించని వాడను. ఆత్మస్వభావం నుండి చ్యుతి నొందనట్టి ఆకృతి కలవాడను. స్వాత్మారాముడను. స్వయం ప్రభువునై ఆత్మరూపుడనై ఆత్మయందే నెలకొని ఉన్నవాడను. ఇక ఈ విద్యాధరి అంటావా? ఆమె మీరు అన్నట్లు నా సంకల్పముచే దేవరూపిణి అయి వెలయుచున్నది. ఈమె పూర్వ-పూర్వ అహంకార స్మృతి రూపమగు 'అహం' అను భ్రాంతి, జగతి, వాసన యొక్క అధిష్ఠాత్రి అయిన దేవత!

ఈ విధంగా ఈమె వాసన యొక్క అధిష్ఠాన దేవతయే గాని ఈమె నా గృహిణి కాదు. గృహిణి కొరకై వాస్తవానికి ఈమెను నేను సృజించలేదు. అనగా, ఈమె నా అంతరంగమున "సర్వజగద్వాసన అయి ఉన్నది. స్వవాసనావశం చేత 'నేను బ్రహ్మదేవుని గృహిణిని' అను భావనను కల్పించుకొని ఉన్నది. అట్టి స్వకీయ కల్పనచే వ్యర్థంగా స్వయంగా దుఃఖమును పొందుచున్నది. ఆమె నా వాసనా స్వరూపమే గాని అందుకు వేరైన రూపమేదీ లేదు. నాకు వేరైనది కాదు.

❖❖❖

5. సృష్టిగా కనిపిస్తున్నది బ్రహ్మమే!

అన్య జగత్ బ్రహ్మ : ఓ మునీంద్రా! వసిష్ఠ మహర్షీ! ఇప్పటి వరకు అతి దీర్ఘకాలం స్వసంకల్పితమైన బ్రహ్మాండ రచనను నా వాసనా ప్రభావం చేత ఆస్వాదించాను. అనుభవించాను. ఇక ద్విపదార్థాంత కాలం సమీపిస్తోంది. నాకు ద్వితీయమైనదిగా పొందబడినదంతా ఉపసంహారం చేయబోతున్నాను.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఈ ద్వితీయ రచన అయిన బ్రహ్మాండమును ఉపసంహరించి ఏం చేయాలను కుంటున్నారు?

అన్య జగత్ బ్రహ్మ : స్వయంకల్పితమైన ద్వితీయత్వమును ఉపసంహరించి అద్వితీయత్వం సంతరించుకో బోవుచున్నాను. అనగా "చిద్వివర్త రూపం, చిన్మయమైనట్టి చిత్తాకాశరూపం" కలిగి ఉన్న నేను ఈ కల్పితమైన ఆయువు పూర్తి అగుచుండుటచేత సర్వ కల్పనలు త్యజించి తిరిగి "పరము, నిరతిశయానంద రూపం, చిదాకాశం" అయిన కైవల్యస్థితిని పొందదలచుకున్నాను.

కాబట్టి స్వవాసనాకల్పితమైన ఈ జగత్తుకు మహా ప్రళయము సంభవించబోతోంది. మహా ప్రళయం సమీపించటాన్ని పురస్కరించుకొని నేను ఈ విద్యాధరిని త్యజించడం మొదలెట్టాను.

అందుచేత ఈమె వైరాగ్యం పొందింది. నేను ఈ చిత్తాకాశత్వమును త్యజించి బ్రహ్మాకాశత్వమును పొందిన మఱుక్షణం మహాప్రళయం, వాసనాక్షయం సంభవించనున్నది. ఈ కారణం చేతనే ఈ విద్యాధరి విరక్తి చెందినదై నా మార్గమగు "బ్రహ్మ జ్ఞానముచే నిర్విషయస్థితి" వైపుగా పరిణమించ ప్రారంభిస్తోంది. తనను నిర్మించిన వారిని అనుసరించటం వస్తు ధర్మం కదా! ఆభరణత్వం వీడిన ఆభరణం తిరిగి కేవలం బంగారం అవటం యుక్తమే కదా!

ఇప్పుడు చతుర్యుగాలు (కృత–త్రేతా–ద్వాపర–కలియుగాలు) చివరికి వచ్చాయి. కలియుగ అంతం సమీపించింది. అట్లాగే ప్రజాపతి–మనువు–ఇంద్రుడు–దేవతలు–కల్పము–మహా కల్పముల సంబంధమైన నా వాసన క్షయిస్తోంది. దేహాకాశం అంతం కానున్నది. సరస్సు ఎండిపోతే కమలం కూడా ఎండునట్లు, తత్సంబంధమైన సువాసనలు కూడా రహితమై పోవునట్లు, నా సర్వ వాసనలు నశించనున్నాయి.

జడమైన సముద్రంలో ఏ కారణం లేకుండానే చంచలమైన తరంగాలు పుడతాయి చూచారా? అభిమానముచే దేహములు ధరిస్తూ వస్తున్న ఈ 'వాసన' యందు ఏ బాహ్య కారణం లేకుండానే స్వభావవశం చేత 'ఆత్మ దర్శనం' గురించిన ఇచ్ఛ స్వయంగా జనించుచున్నది. నా యొక్క వాసనా స్వరూపమైనట్టి ఈ విద్యాధరి స్వయంగా ఆత్మత్త్వం బోధించగల మిమ్ములను వెతుక్కుంటూ ఈ బ్రహ్మాండం నుండి బయల్వెడలింది. ధర్మ–అర్థ–కామ–మోక్షములనే పురుషార్థములను సాధించుట యందు వ్యగ్రులైనట్టి ప్రజలు ఉండే మీ బ్రహ్మాండమును గాంచగలిగింది. ఆకాశ గమనమున తత్పర అయిన ఈమె ఈ జగత్తుకు స్థానభూతమైన లోకాలోక పర్వతంపై గల శిలను చూసింది.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : లోకాలోక పర్వతముపై గల ఆ శిలలో ఈ బ్రహ్మాండం ఎందుకు, ఏ కారణం చేత నిర్మించబడింది?

అన్య జగత్ బ్రహ్మ : అందుకు ప్రత్యేకమైన కారణం అంటూ ఏముంటుంది? మా దృష్టియందు ఆ శిల చిదాకాశరూపమే అయి ఉన్నది. ఆ మాటకు వస్తే ఏ లోకాలోక పర్వతముపై గల ఏ శిలలో ఈ బ్రహ్మాండం ఉన్నదో... అటువంటి బ్రహ్మాండాలు తదితర శిలలలో కూడా ఉన్నాయి. అటువంటి ప్రతి బ్రహ్మాండంలోనూ అసంఖ్యాక పర్వత శిలలు, ఆ శిలలలో అసంఖ్యాక బ్రహ్మాండాలు ఉన్నాయి. ఆ అనేక బ్రహ్మాండాలు భేద దృష్టి కలవారికి కనిపించవు. ఎప్పుడైతే మనం సమాధిచే 'బోధైకత్వము' పొందుతామో అప్పుడు యోగదృష్టిచే ఆ అనేక బ్రహ్మాండములను గాంచగలం. ఏ సమతత్త్వము అంతటా (అన్ని జీవులలోను) సర్వదా అభేద రూపమై ప్రకాశిస్తోందో... దాని దర్శనమే బోధైకత్వం. ఆ శిలలో బ్రహ్మాండము ఉన్నట్లే ఒక ఘటము (కుండ) యందు వస్త్రమునందు, మట్టి చెట్టునందు, ఆకాశంలోను, వాయువులోను, అగ్నిలోను, జలంలోను సర్వత్రా సదా అనేక జగత్తులు ఉన్నాయి.

అయితే మహర్షీ! స్వప్న నగరాల వలె ఆ జగత్తులన్నీ కూడా (మిథ్యా–భ్రాంతిచే) ఉన్నదెచట? వాస్తవానికి అవేవీ లేవు. భ్రాంతిచే అనుభవమౌతున్నాయి. అవన్నీ చిద్రూపమే కాబట్టి చిద్రూపము సత్యమే కాబట్టి అధిష్ఠాన చిద్రూపముచే అవి సత్యములే అగుచున్నాయి. ఇది ఇట్లా ఉండగా... ఒక జగత్తులోని వారికి మరొక జగత్తు మిథ్యయే అయి ఉన్నది.

పరిజ్ఞాతా సతీ యేషామేషా చిన్నభసైకతామ్
గతాతే న విముహ్యన్తి శిష్టాస్తు భ్రమ భాజనమ్ ॥

ఎవరైతే ఈ జగన్మాయను "అసత్తు" అని ఎఱుగుతారో వారికి ఈ జగత్తుగా కనిపించేదంతా చిదాకాశ రూపంగానే అనిపిస్తుంది. అట్టివారు ఈ జగత్తులను చూచి కూడా మోహం చెందరు. ఇక తక్కిన వారంతా (ఈ జగత్తు సత్యమేనని నమ్మి ఉంటారో) భ్రమభాజనులే అయి ఉంటున్నారు.

❖

ఓ మహర్షీ! ఈ విద్యాధరి వైరాగ్యవశం చేత తత్త్వజ్ఞానం పొందాలని అభిలషించింది. అట్టి జ్ఞానానికి అనుకూలమైన శ్రవణ-మననాదుల కొఱకై తమ ఉపదేశం సంపాదించుకోవాలనుకొంది. ఖేచరీముద్ర యొక్క ధారణాభ్యాసంచే ఆకాశమున సంచరించుచున్న మిమ్ములను సమీపించింది. ఓ మునీంద్రా! మీరు అంతా ఎఱిగినదే కదా! చిత్‌శక్తియే అజ్ఞాని విషయంలో దాటుటకు కష్ట సాధ్యమైన మాయ యొక్క రూపంగా విజృంభిస్తోంది. జ్ఞానికి ఈ సమస్తమూ అద్యంతరహితము-నిరామయము అగు బ్రహ్మం యొక్క శక్తిగాను, చమత్కారంగాను ప్రస్ఫుటమౌతోంది.

ప్రవర్తన్తే నివర్తన్తే నేఽహ కారణి కానిచిత్
ద్రవ్య-కాల-క్రియాద్యోతా చితిస్తపతి కేవలమ్ ॥

యథార్థానికి ఇక్కడ సృష్టిలేదు, లయము లేదు. ఇచ్చుట ఏ కార్యమూ ఉత్పన్నమగుట లేదు. నశించటంలేదు. అయితే, చిత్‌శక్తియే ఈ దేశ-కాల-క్రియ-ద్రవ్యాది రూపంగా అభివ్యక్తమౌతోంది. అందుచేత ఓ మునిసత్తమా! శిల్పాలన్నీ శిలారూపమే కదా! అట్లాగే ఈ దేశ-కాల-క్రియా-ద్రవ్య-మనో-బుద్ధ్యాదులన్నీ కూడా ఉదయాస్తమయ రహితమైన 'చిద్రూపం' అనే శిలచే తయారు చేయబడిన వివిధ శిల్పములేనని గ్రహించు.

చిత్ శక్తియే లోకాలోక పర్వతముపై గల శిలాకారం ధరించింది. వాయు తరంగాలన్నీ వాయువునకు చెందినవే అయినట్లు జగత్సమూహాములన్నీ చిత్‌శక్తి యొక్క అంగాల వంటివే! చైతన్యం సర్వదా ఆద్యంతరహితమైనప్పటికీ పరిచ్ఛిన్నం పొందిన దానివలె ఉంటోంది. విజ్ఞాన ఘనమగు చైతన్యం తనను తానే 'జగత్తు' రూపంగా ఎఱుగుచున్నది. స్వప్న చైతన్యమే ఆ స్వప్నంలోని గృహములు-కొండలు-శిలలు మనుజులుగా కనిపించుచున్నది కదా! అట్లాగే జాగ్రత్‌లో జాగ్రత్ చైతన్యమే ఈ జాగ్రత్‌లోని ఆయా శిల మొదలైన సర్వ పదార్థములుగా అగుపించుచున్నది.

ఓ మునీంద్రా! వాస్తవానికి ఇక్కడ నదులు ప్రవహించటం లేదు. నక్షత్రములు తరగటం లేదు. ఏ పదార్థమూ పరిణామం పొందటం లేదు. మరి? చిదాకాశము తనయందే ఈ ఈ పదార్థముల రూపాలను వివర్తితమగుచున్నది. ఈ కల్ప-మహాకల్పముల జ్ఞానం కూడా వాస్తవానికి లేనివే సుమా! సముద్రంలోని తరంగాలు సముద్రం కంటే వేఱు కాదుకదా! అట్లాగే అవన్నీ కూడా చిదాకాశమున (జలంలో జలము కంటే అభిన్నమై-భిన్నమైనట్లుగా కనిపించే తరంగాలవలె) వేరుగా భాసిస్తున్నప్పటికీ వేఱుకాదు.

ఘటంలోని ఆకాశం మరియు మహాకాశము వేర్వేరుగా కనిపిస్తున్నప్పటికీ వేర్వేరు కాదు కదా! అట్లాగే చిత్‌సత్త వలన చిద్రూపములై ఈ జగత్తులు విద్య మానమైనప్పటికీ,... చైతన్యమునకు భిన్నమగు జగత్తు అను రూపం ఎక్కడా లేదు.

కనుక ఓ వసిష్ఠ మునీంద్రా! ఇక మీరు, మీరు నివసించే బ్రహ్మాండమును జేరెదరు గాక! అక్కడ ఏకాంతమున పూర్వం మీచే కల్పించబడిన ఆసనమును అధిరోహించి విక్షేపరహితమగు ఆత్మ సుఖమును అనుభవించటం కొనసాగించెదరుగాక! ఎందుకంటే నాచే కల్పించబడిన ఈ బుద్ధి-అహంకారము-చిత్తము మొదలైనవాటితో కూడిన ఈ జగత్తు అవ్యక్తరూపమును పొంద బోవుచున్నది. మేమైతే పరబ్రహ్మపదమగు కైవల్యమును పొందబోవుచున్నాము.

బ్రహ్మదేవుడు ఇట్లా పలికి బ్రహ్మనివాసులతో సహా పద్మాసనం అవధరించాడు. మరల వ్యుత్థానం లేనట్టి 'సమాధి' యందు తత్పరుడైనాడు.

❖❖❖

16. భూత ప్రకృతి ఉపసంహారం

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! అప్పుడు ఆ అన్యజగత్ బ్రహ్మదేవుడు 'ఓం'కారము యొక్క "ఉత్తరార్ధం" అగు అర్ధమాత్రయందు* తన చిత్తమును పూర్తిగా లయింపజేశారు. తద్వారా శాంత మనస్కుడైనారు. సమస్త ఇంద్రియజ్ఞాన రహితుడైనారు. అప్పుడు చిత్తము అనే పటంలో లిఖించబడిన చిత్రం వలె నిశ్చల స్వరూపుడైనారు. ఆ 'విద్యాధరి' అనే బ్రహ్మదేవుని వాసనాస్వరూపిణి బ్రహ్మదేవుని అనుసరించింది. బ్రహ్మదేవుని వలెనే ధ్యానతత్పర అయింది. క్రమంగా పూర్ణంగా శమించిన రూపం కలదయింది. ఆకాశ రూపిణిగా సంతరించుకొన్నది.

ఆ అన్యజగత్ బ్రహ్మదేవుడు తన శరీర-ఇంద్రియాదులుగా గల సమస్తం ప్రణవం యొక్క అర్ధమాత్రముయందు లయింపజేశాడు. సంకల్పరహితుడైనాడు. స్థూల భావం నుండి సూక్ష్మ భావం పొందసాగాడు. అప్పుడిక నేను కూడా సమాధిచే "సర్వ వ్యాపకం, అనంతం" అగు రూపాన్ని సంతరించుకున్నవాడినై అక్కడ జరుగుచున్న స్థూల-సూక్ష్మ తతంగమంతా చూస్తూ ఉన్నాను.

ఆ బ్రహ్మదేవుని సంకల్పము ఏ రీతిగా క్షీణింపజొచ్చిందో, ఆ రీతిగా భూమిపై తృణముల-లతల-ధాన్యముల మొదలైన వాటి ఉత్పత్తి సన్నగిలసాగింది. విత్తనాలు అంకురించు (మొలకెత్తు) స్వభావాన్ని మెల్లమెల్లగా కోల్పోసాగాయి. పృథ్వి ఆ విరాడ్రూపుడగు బ్రహ్మదేవుని అవయవములోని ఒక విభాగము వంటిదే కాబట్టి అతని సంకల్పముతో బాటే అది చేతనారహితం, రసహీనం కాసాగింది. నిస్సారం కాసాగింది. పృథ్వి అనేక దుశ్శకునములతో నిండసాగింది. పాపులగు జనులు విపరీత ధోరణులను ప్రదర్శిస్తూ 'నరకం' వైపు త్రోవలు నిర్మించుకోసాగారు.

అనేక చోట్ల క్షామం-రాజుల క్రూర ప్రవర్తన, అగ్ని చోరాది ఉపద్రవములు-దీనత్వ-దారిద్ర్యాదుల దౌర్భాగ్యము, మర్యాదహీనమైన ప్రవర్తనములు, దుష్ట స్త్రీల ఆధిపత్యములు మొదలైన

*ఉత్తరార్ధం అర్ధమాత్రము = జగత్ - స్వప్న - సుషుప్తులకు ఆవల కేవల సాక్షియై వేంచేసియున్న శుద్ధ స్వస్వరూపం

దుఃఖస్థితులు ప్రవృద్ధం కాసాగాయి. పెనుగాలులు వీచుటచే ఆకాశము ధూళిచే ఆవరించబడ సాగింది. ఆ ధూళి ఆకాశంలో పేరుకు పోవటంచేత సూర్యగోళం మసక–మసకగా కనిపించ సాగింది. శీతల–ఉష్ణ వాయువులు ఒకదాని వెనుక మరొకటి తీవ్రంగా వీచటం చేత జనులు హాహాకారాలు చేయసాగారు. అనేక ప్రదేశాలు మూర్ఖులచేత, మహాదుఃఖితుల చేత, దుర్వాసనా పరుల చేత, రోగులచేత, అకారణంగా ప్రచ్ఛన్నయుద్ధమునకు ఉపక్రమించేవారి చేత నిండిపో సాగింది. ఒక గ్రామంలో అతివృష్టి, ఆ ప్రక్క గ్రామంలోనే అనావృష్టి. ఒకచోట నీరు లభించక జనులు అల్లల్లాడుచుండగా, కొద్దిదూరంలో వరదలు వచ్చి జనవాసములు కొట్టుకుపోసాగాయి. ఒక గ్రామం ప్రజలు మరొక గ్రామం ప్రజలతో చిన్నచిన్న కారణాలుగా ముఠా తగాదాలు పెంపొందించుకోవటంచేత పరస్పర సహకారం లభించక సామాన్యజనులు అష్టకష్టములపాలు కాసాగారు. జనులు అత్యంత స్వల్ప కారణాలకు ఒకరి ఒళ్ళు మరొకరు తగలబెట్టుకోవటంవంటి నీచ ప్రవృత్తులు కలిగి ఉండసాగారు.

పర్వతాలపై, నగరాలపై పిడుగులు పడటం వంటి ఆకస్మిక ఉత్పాతులు ఏర్పడసాగాయి. శిశువులు, శ్రోత్రియులు, మాన్యులు, విద్వాంసులు గుణవంతులు మొదలైనవారు దుష్టజనుల వలన అనేక హింసలకు గురి కాసాగారు. అకస్మాత్తుగా జన సమ్మర్దమైన ప్రదేశాలలో భూ ప్రకంప నాల వల్ల అగాధకూపాలు ఏర్పడి క్షణంలో అనేకమంది జనులు భూమిలో కూరుకుపో సాగారు.

రాజులు వర్ణసంకరులగు స్త్రీల సాంగత్యంలో తమ కనీస కర్తవ్యములను ఏమరచి ప్రవర్తించ సాగారు. జనులు వర్ణాశ్రమ ధర్మములను ఉల్లంఘించి ప్రవర్తించసాగారు. రాజులు తమ దుష్ట వ్యసనాలకు అవసరమైన ధనాన్ని విచక్షణారహితమైన పన్నులు వసూలు చేస్తూ ప్రజాకంటకులు కాసాగారు.

అనేక ప్రాంతాలు దుఃఖముచే రోదన కలిగించే సమాచారాలతో పూర్ణమవసాగాయి. రక్షించ వలసిన రాజుల చేతనే జనులు బాధింపబడసాగారు. కొందరైతే దొంగలను ముఠాగా జేర్చి అపహరించటమే వృత్తిగా కలిగి జనులలో నాయకులుగా చెల్లుబడసాగారు. వారి అధర్మం ధర్మం వలె చెల్లుబాటు కాజొచ్చింది.

పండితులు–సజ్జనులు–పురోహితులు మొదలైనవారు అనాదరణ, అగౌరవాలను పొంద సాగారు. జనులు స్వధర్మమును ఏమరచి పరధర్మమును అనుసరించసాగారు. ఎల్లప్పుడు ఇతరులను పీడించటం, అవమానించటమే వృత్తిగా గల జనుల సంఖ్య అధికం కాసాగింది. దొంగలు యథేచ్ఛగా దేవాలయాలను, పవిత్ర ప్రదేశాలను ఆక్రమించి అక్కడి సొమ్మును దొంగిలించసాగారు.

భౌతిక సుఖములకే ప్రాముఖ్యమిచ్చి జనులు అల్పాయుష్కులు కాసాగారు. సోమరితనముచే, విలాసముచే జనులు సంధ్యావందనాది ఆధ్యాత్మిక క్రియలు ఏమరచసాగారు.

అంటురోగములు, ఆపదలు, ఆకస్మిక సామూహిక మరణములు ప్రవృద్ధం కాసాగాయి. అభాగ్యులగు జనుల ఆక్రందనములు వినేవాళ్ళు, వినినా పట్టించుకొనేవారు కరువయ్యారు.

ఈ ప్రకారంగా బ్రహ్మదేవుని విరాట్ దేహంలోని చైతన్యం ఉపసంహరించబడ నారంభించింది. ప్రళయం వచ్చి పడింది. పృథ్వి రసహీనం కాసాగింది. ఋతువులు వక్రించ నారంభించాయి. నేలలో నీరు ఇంకి కాటకం తాండవించసాగింది. చైతన్యము యొక్క అభావ ప్రభావం చేత సముద్రజలాలు విక్షుబ్ధం కాసాగాయి. సముద్రజలం అనియతిని పొందసాగింది. క్రమంగా తీరంలోని అరణ్యాలు సముద్రజలంలో మునిగిపోసాగాయి. అక్కడి జనులు జనావాసాలవైపు పరుగులు తీయనారంభించారు. సముద్రం ఆకాశమును ఆక్రమించ నారంభించింది. సముద్రజలం పెద్ద ఆవర్తములతో కొండ గుహలలోకి ప్రవేశించ సాగింది. మరొకవైపు నుంచి ఆ కొండలపై భీకర గర్జనతో మేఘములు వర్షించసాగాయి. కొండ గుహలలో మొసళ్ళు ప్రవేశించాయి. సింహములు ఊళ్ళ పైబడి పెంపుడు జంతువులను, మనుష్యులను అప్రతిహతంగా ఆరగించ నారంభించాయి. సముద్ర తరంగముల రాపిడికి బడబాగ్ని జనించసాగింది. జలచర జీవులు భూమిని ఆక్రమించసాగాయి. తరంగములచే కొట్టుకొని వచ్చిన రాక్షస తాబేళ్ళు వనములలోని మహావృక్షములను ఆక్రమించసాగాయి. జనులలో విపరీత వృత్తులు పొడమసాగాయి.

పుత్రులు-మిత్రులు-తదితర సహజీవులు నీళ్ళలో కొట్టుకుపోతుంటే కూడా పట్టించుకోక పోవటం సర్వసామాన్యమైపోయింది. నీటి ఏనుగుల కళేబరాలు గృహద్వారాలకు అడ్డంగా వచ్చి పడసాగాయి. దిక్కులు ప్రళయకాల మేఘ గర్జనలతో పిక్కటిల్లాయి. ఆకాశంలో అకస్మాత్తుగా తోకచుక్కలు పొడిచాయి. అగ్ని సమూహాలు ఆకాశంలో అటూ ఇటూ పరుగులు తీయసాగాయి. ఈ విధంగా బ్రహ్మదేవుని సంకల్పము యొక్క ఉపసంహరణ కారణంగా భూమి మొదలైన మహాభూతములన్నీ సంక్షోభం పొందసాగాయి. సూర్య-చంద్ర-అగ్ని-వాయు-ఇంద్ర-యమాది దేవతలు కూడా ఆ కోలాహలమునకు వ్యాకులం చెందసాగారు. ఇప్పటి వరకు అధికారము వహించిన దేవతలు అధఃపతన తత్పరులు కాసాగారు. పర్వతములు-నగరములు-జల ప్రదేశములు-అరణ్యములు మొదలైన వాటితో కూడిన అక్కడి సమస్త జగత్తు కల్పాంత వాయువుల భీకర వీచికలచే చూర్ణమగుచూ శైథిల్యం పొందసాగింది.

❖❖❖

17. జగత్తుగా కనిపించేదంతా నిర్మల పరబ్రహ్మమే!

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆ తర్వాత ఆ విరాడ్రూపుడగు అన్యజగత్ బ్రహ్మ తన ప్రాణాలను ఉపసంహరించనారంభించారు. అప్పుడు గ్రహ-నక్షత్రాదులు తమ గతిని వీడసాగాయి. ఎందుకంటావా? అవన్నీ బ్రహ్మదేవుని ప్రాణస్వరూపాలే కదా! అట్టి ప్రాణాలు ఉపసంహరిస్తున్నప్పుడు గ్రహ-నక్షత్రాలు ఎట్లా నిలుస్తాయి? ప్రాణ వాయువులు అట్లు ఉపసంహరించబడుచుండగా భీకర సంక్షోభం ఉదయించి సూర్యులు తమతమ స్థితిని కోల్పోయారు. భోగ స్థానములగు స్వర్గాది లోకాలు తమ ఉత్పత్తి స్థానమైన కర్మమూలస్థితిని పొందసాగాయి. అప్పుడు వాయు సహితమగు అగ్ని అంతటా ఉత్పన్నం కాజొచ్చింది. నక్షత్రములు నిరాధారాలై క్రిందకు పడి

పోసాగాయి. "బ్రహ్మదేవుని సంకల్పం" అనే ఇంధనం తరిగిపోవటం చేత సిద్ధ లోకాల గతి శమించనారంభించింది. సిద్ధ సమూహాలు తమ శక్తులను కోల్పోవటం చేత దూది పింజముల వలె ఆకాశంలో పరిభ్రమించసాగాయి. ఇంద్రాది లోకములను స్థానమైన మేరు పర్వత శిఖరములు విఱిగి పడిపోసాగాయి.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! "విరాట్టు-బ్రహ్మాండ శరీరుడు" అని చెప్పబడే బ్రహ్మదేవుడు చైతన్యము యొక్క సంకల్పమాత్ర స్వరూపుడనిగదా, శ్రుతి-స్మృతి ప్రసిద్ధము? అట్టి సంకల్ప మాత్రము-నిరాకారమగు శరీరము గల బ్రహ్మదేవునికి సాకారములగు ఈ భూ-నక్షత్రాదులు అవయవములు ఎట్లా అవుతాయి? ఒకవేళ ఈ లోకములన్నీ అతని అవయవములనే అనుకొందాం. అప్పుడు ఈ భూలోకము అతని ఏ అవయవము? స్వర్గ-రసాతలాది లోకములు అతని ఏఏ అవయవములు? అతనిలో ఈ విశాల లోకములు అవయవములుగా ఎట్లా ఉన్నాయి? అట్టి అతడు 'బ్రహ్మాండము' అనే తన ఈ శరీరము లోపల సత్యలోకంలో ఎట్లా స్థితి కలిగి ఉన్నాడు? మహర్షీ! బ్రహ్మదేవుడు సంకల్పమాత్రుడనీ, నిరాకారుడనీ అంటూ ఉంటారు. మరి ఈ జగత్తేమో సాకారమని సుస్పష్టమే అయి ఉన్నది కదా! సాకార జగత్తులో నిరాకారుడు ఎట్లా ఉన్నాడు? ఒకవేళ నా ప్రశ్నలలోనే స్వతహాగానే ఏదైనా దోషం ఉన్నదా? వివరించ ప్రార్థన.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ కనబడే 'జగత్తు' అని దేనినంటున్నామో... అట్టి ఇయ్యది మొట్టమొదట సృష్ట్యాదియందు ఏ రూపంలో ఉన్నది? సృష్ట్యాదియందు ఈ జగత్తు సత్తు కాదు. అసత్తు కాదు. ఇది మొట్టమొదటి సర్వ దశదిశలను పరిపూర్ణం ఒనర్చునట్టి నిరామయమైన పరమాకాశ రూపమగు చిన్మాత్ర-బ్రహ్మమే అయి ఉన్నది. అట్టి ఆ పరమాకాశము తన పరమాకాశ స్వరూపమును ఏ సమయమందునూ త్యజించనే లేదు. అట్టి ఆ పరమాకాశమే తన యొక్క చిదాకాశత్వ స్వరూపమగు ఈ జగత్తును తనకంటే వేరైన వస్తువు వలె (లేక చేత్యము-లేక దృశ్యము లేక వలె) ఎరుగుచున్నది (లేక) చూచుచున్నది.

నిశ్చల జలంలో చంచలరూపమగు ఆవర్తములు ఏర్పడుతూ ఉంటాయి కదా! అయితే, అట్లా ఆవర్తరూపంగా కనిపించేదంతా కూడా జలమునకు వేరైనదేదీ కాదు కదా! అట్లాగే 'చిదాకాశము' అనబడు అత్యంత నిశ్చలము-శుద్ధము-అనన్యము-పూర్వాత్ పూర్వము అగుదాని యందు కారణమంటూ ఏదీ లేకుండానే జ్ఞాత, జ్ఞానము, జ్ఞేయము అనే ఒకానొక త్రిపుటి తనంతట తానే జనిస్తోంది. అందుకు కారణమంటూ ఏదైనా ఉంటే ఆ కారణం కూడా చిదాకాశమునకు అనన్యం అనియే చెప్పబడింది. ఆ త్రిపుటి యొక్క మననముచే 'ఘనీభావము' వలన "మనోరూప స్థితి" పొందిన చిత్ చైతన్యమే ఈ జీవుడు. ఈ రీతిగా త్రిపుటి సమూహముల యొక్క అధ్యాస పొందుచున్నప్పటికీ చిదాకాశము యథాతథంగా నిరాకారంగానే ఉన్నది గాని, అద్దానియందు సాకారమనునదేదీ లేదు. అనగా త్రిపుటి జనించటానికి ముందు, జనించిన తర్వాత కూడా చిదాకాశము తనయందు చిదాకాశముగానే నెలకొనియున్నది. ఇక ఈ త్రిపుటిగా భాసించేదంతా ఏమిటంటావా? ఇది కూడా "శివరూపమగు పరమాత్మ" కంటే వేఱు కాదు.

ఆ విధంగా త్రిపుటి ఏర్పడిన తర్వాత అట్టి విశాలమగు సంకల్పరూపమైన మనస్సు నందు అభిమాన రూపమగు భావనచేత "అహంకారం"గా స్ఫురిస్తోంది. అయితే అట్టి అహంకార రూపంగా స్ఫూరించేది కూడా వాస్తవానికి 'నిశ్చలం, నాశరహితం' అగు బ్రహ్మమే అయి ఉన్నది.

అట్టి అహంకార-సంకల్ప రూపుడగు చిత్‌స్వరూపుని 'చిదాభాసుడు' అని శాస్త్రాలు పిలుస్తు న్నాయి. ఆ చిదాభాసుడు 'నేను ఆకాశరూపుడను' అని భావించటం జరుగుతోంది. ఆ విధంగా చిదాకాశమే చిదాకాశమున "అసత్తు" అగు ఆకాశరూపంగా పొందుచున్నది. ఆ సంకల్పరూపుడగు చిదాభాసుడు శూన్యమునే దేహాకారంగా భావించటం చేత "దేహమును చూడటం, దేహమును ఎఱగటం, దేహమును అనుభవించటం"... అనునవన్నీ సంభవిస్తున్నాయి.

శ్రీరాముడు : శూన్యమును దేహాకారంగా భావించి దేహానుభవం పొందటం ఎట్లా జరుగుతుంది?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఊహలో శూన్యమునందే తనకు ఎక్కడో-ఎప్పుడో పరిచయమున్న నగరంలోని వీధిగా ఊహించి ఆ ఊహలోంచి అనుభవం పొందుతారు కదా! ఒకడు తనకు ఇష్టమైన స్త్రీ యొక్క రూపమును ఊహలో (లేక జ్ఞప్తిలో) దర్శించటం జరుగుతోంది కదా! స్వప్నసంవిత్తు వాస్తవానికి శూన్యమే అయినప్పటికీ స్వప్నంలో నగరములు-ఆకారములు అనుభవానికి ప్రాప్తిస్తున్నాయి. జన్మరహితమగు చిదాకాశ స్వరూప బ్రహ్మము శూన్యమగు ఆకాశమును దేహరూపంగా గాంచుచున్నది. అయినప్పటికీ కూడా చిదాకాశమున చిదాకాశమే అనుభవించబడు చున్నదగుచున్నది. జ్ఞానము యొక్క నిర్మలత్వముచే ఆ పరమాత్మ స్వసంకల్పితమైన జగత్తును అనుభవిస్తూ మరల మరొకప్పుడు తన ఇచ్ఛ చేతనే అద్దానిని శమించజేయుచున్నాడు. ఓ రామచంద్రా! మనలో ఎవరికి ఎప్పుడు బ్రహ్మతత్త్వము యొక్క వాస్తవ పరిజ్ఞానం కలుగుతుందో... అప్పుడు అతనికి ఈ జగత్తు "దృశ్య శూన్యంగాను, వ్యాప్తము-సత్యము అయినట్టి చిదాకాశమాత్రం" గాను కనిపించుచున్నదని గ్రహించు. జగత్ వాసనలు శమించినప్పటి దృష్టికి ఇదంతా నిరాకారము-నిత్యసత్యము అగు బ్రహ్మముగానే గోచరించగలదు సుమా!

శ్రీరాముడు : జగత్ వాసనలు త్వరితంగా తొలిగేది ఎట్లా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి :

1. బ్రహ్మమే పిపీలికాది బ్రహ్మ పర్యంతం సర్వదేహులుగా, సర్వతత్త్వములుగా కనబడు చున్నదను "అద్వైతతత్త్వము" చేతనూ,
2. "అహంకారం భ్రమ మాత్రమే" అను అవగాహనచే ప్రస్ఫుటమయ్యే అహంకార రాహిత్యం చేతనూ,
3. "ఈ జగత్తు యొక్క అసలైన రూపం ఏమై ఉన్నది?" అను ఉత్తమ పరిశీలన యొక్క ప్రయోజనమైనట్టి యథార్థజ్ఞానము చేతనూ,...

మనుజునకు ఈ జన్మయందే వాసన శమించిపోగలదు. ఆ తర్వాత మోక్షరూపమగు ఆత్మయే అంతటా అన్నిటా (అన్నీగా) శేషించుచున్నది.

ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా "చిత్స్వరూపమగు బ్రహ్మము" అనబడునది ఏదైతే కలదో, అదే ఈ జగత్తు అయి ఉన్నది. విరాడ్రూపమగు బ్రహ్మము యొక్క దేహమే ఈ జగత్తు. చిన్మాత్ర బ్రహ్మం సంకల్పాకాశరూపత్వమును అభ్యసించినదై ఉంటోంది. అట్టి సంకల్పవశ చిన్మాత్ర బ్రహ్మానికి సంబంధించిన స్థూల శరీర భ్రాంతి ఉదయించి, అదియే ఈ జగదాకారంగా భాసిస్తోంది. అదియే "బ్రహ్మాండము" అని కూడా పిలువబడుతోంది. ఈ జగత్తంతా బ్రహ్మము యొక్క "సంకల్ప కల్పనా రూపం" మాత్రమే! అనగా అధిష్ఠాన దృష్టిచే ఇదంతా చిదాకాశము మాత్రమే! కనుక యథార్థానికి నామరూపాత్మకమైన ఈ దృశ్య జగత్తు లేదు. అహమ్-త్వమ్ ఇత్యాదులు కూడా వాస్తవానికి లేవు.

చిన్మాత్రము-నిర్మలము-వికారరహితము అగు చిన్మాత్రమునందు సాకారమగు ఈ జగత్తు ఎట్లు దేనిచే జనించగలదు చెప్పు? కాబట్టి ఈ జగత్తు మిథ్యగానే జనించినదని, మిథ్యగానే కనబడుతోందని అనక తప్పదు. మిథ్యగానే ప్రియ-అప్రియ భావములకు కారణమౌతోంది. నిష్ప్రపంచమగు బ్రహ్మమే తన "ఇచ్ఛ"చే జగత్‌శూన్యము అగు చిదాకాశమును జగద్రూపంగా చూడటం జరుగుతోంది.

వాయువు అంతటా ఉన్నప్పటికీ అది కదలుచున్నప్పుడే అద్దాని ఉనికిని మనం గుర్తిస్తున్నాం కదా! గాలి తనకు తానే కదలుచున్నట్లు చిన్మాత్రమగు బ్రహ్మం తన యొక్క అద్వితీయమగు చిదాకాశమున స్వయంగా "జగత్తు" మొదలుగా గల రూపంగా ఎఱుగుచున్నది. అందుచేత రామచంద్రా! నీవు కూడా నా వలెనే సర్వ విశేషాలు శమించినవాడవై ఉండెదవు గాక! ఈ దృశ్యం అధిష్ఠాన రూపముచే సత్యము, నిజదృశ్యరూపముచే అసత్యమయి ఉన్నది. కనుక పరమార్థమున ఈ దృశ్యమును-శూన్యము, నిర్మలము-అగు చిదాకాశముగానే ఎఱిగి ఉండు. మమత్వరహితుడవై పరమార్థమున సత్-చిత్ రూపుడవై, వ్యవహారమునందు మాత్రం దేహధారివలె ఉండు. వాసనారహితుడవు అగుము. సమాధి నుండి లేచినప్పుడు (ఈ ప్రపంచమున ప్రవేశించి ఉన్నప్పుడు) వాసనా రహితుడవై, శాంతచిత్తుడవై, మౌనివై, చపలత్వ రహితుడవై ఆయా యథాప్రాప్త వ్యవహారాలను నిర్వర్తించు. సమాధి స్థితుడవైనప్పుడు ఏ వ్యవహారాలు చెయ్యకయే విషయరహితుడవై ఉండు. ఆ రెండింటిలో ఏ ఒక్కదానియందు ఎట్టి పట్టుదల కలిగి ఉండనే వద్దు.

ఓ రామచంద్రా! మరల మరొక్కసారి ఎలుగెత్తి ప్రకటిస్తున్నాను-

1. సత్యమగు పరమాత్మ అనుభూతియే జీవించినందుకుగాను పొందాల్సిన పరమావధి.

2. అట్టి పరమాత్మ అనుభూతము కాగా అప్పుడు ఈ దృశ్యము అత్యంత స్వభావసిద్ధంగా "అనాది-నిత్యానుభవరూపము-ఏకము" అయినట్టి పరబ్రహ్మమేనని సుస్పష్టం కాగలదు.

3. దృశ్యము అనునదేదీ వేఱుగా లేనేలేదని విదితమౌతుంది.

అట్టి పరమాత్మను గురించిన అనుభవం లేకుండటంచేతనే ఈ విశాలమైనట్టి నామరూపాత్మక దృశ్యమహాదృష్టి ఈ జీవునికి ఎదురుగా మోసపూరితంగా తాండవం చేయటం జరుగుతోంది.

❖❖❖

18. బ్రహ్మము యొక్క భావనయే జగత్తు

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! మీరు చెప్పిన విషయాలను అనుసరించి రెండు విశేషాలు సుస్పష్ట మౌతున్నాయి.

1. ఈ బంధము-మోక్షము-జగత్తు మొదలైనవి శూన్యము గాని, సత్తుగాని కాదు.

2. ఈ దృశ్యము అనేది అవాఙ్మానస గోచరము-ఉదయాస్తమయ రహితము-ఆధిభూత వస్త్రధారి అయినట్టి పరబ్రహ్మమే!

ఈ రెండు విషయాలు మీరు ప్రవచించుచుండగా సందేహరహితంగా సుస్పష్టమౌతున్నాయి. అయినా కూడా ఈ విషయం మరికొన్ని విశేషాలతో కూర్చి మరల చెప్పవలసినదిగా నా అభ్యర్థన. ఎందుకంటారా?

ఉపదిష్టం ఇదం బ్రహ్మన్ త్వయా బుద్ధమలం మయా,
భూయః కథయ తృప్తిర్హి శృణ్వతో నాస్తి మే అమృతమ్ ॥

అమృతము వలె అతి మాధుర్యములైన మీ వచనములు ఎంతగా వినినాకూడా "ఇక చాలు" అని ఏమాత్రం అనిపించటమే లేదు. హే ప్రభూ! అటు సృష్ట్యాది సంభ్రమముల దృష్టులు గాని, ఇటు శూన్యత్వాది దృష్టులు గాని సత్యమూ కాదు-అసత్యమూ కాదు... అని నేను ఎఱుగు చున్నాను. అంతేకాక, 1) మాయతో కూడిన బ్రహ్మం, 2) నిత్య యుక్తము-సత్యము అగు బ్రహ్మం అను ఈ రెండింటి గురించి తమ అనుగ్రహంచేత నేను ఎఱుగుచున్నాను. అయితే, ఇప్పుడు బోధ యొక్క దృఢత్వము కొఱకై ప్రపంచము యొక్క అధ్యారోపక్రమమును మఱల తెలియజేయ ప్రార్థన.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ స్థావర జంగమాత్మక జగత్తు సర్వవిధముల అనేక వస్తు-విషయములతో నిండి ఉన్నదై, దేశ-కాల-క్రియా సహితమై ఎదురుగా కనిపిస్తోంది కదా! అట్టి ఈ కనిపించే స్థూల భూతములు సూక్ష్మ భూతములందు లయించటమే "జగద్వినాశనము"... అని వర్ణించబడుతోంది. అనగా...

భూమి- భూతత్త్వమునందు (ఘనం); జలము- జలతత్త్వమునందు (ద్రవం); అగ్ని- అగ్నితత్త్వమునందు (ఉష్ణం); వాయువు- వాయుతత్త్వమునందు (వాయువు); ఆకాశం - ఆకాశ తత్త్వమునందు (ఆకాశం)... లయం పొందినప్పుడు ఈ భౌతిక దృశ్యజగత్తు నశించినదగుచున్నది.

మరొకప్పుడు సూక్ష్మ భూతములు కూడా నశించి "అవ్యాకృతము" నందు లయించటం జరుగుతోంది. దానినే "మహాప్రళయం" మరియు "మహానాశనం" అని కూడా పిలుస్తూ ఉంటారు. అట్టి "మహాప్రళయం" అనే పేరుగల మహానాశనం సంభవించినప్పుడు బ్రహ్మ-ఉపేంద్ర-మరుత్-రుద్ర-మహేంద్రాదుల దేహాల యొక్క అంతిమభావవికారం తటస్థిస్తోంది. ఆ తదనంతరం ఇక ఆపై కూడా శేషించి ఉండేది శాంతం, నిర్మలం, అనిర్వచనీయం, అజం, అనాది, సన్మాత్రం అగు బ్రహ్మమేనయ్యా! ఉపమాలంకారం ఉత్ప్రేక్షాలంకారం, సాపేక్ష సిద్ధాంతాలు ఉపయోగించి "అది

ఇట్టిది" అని మాటలతో చెప్పలేం. అద్దాని పట్ల వాక్కులన్నీ అశక్తతచే వెనుతిఱుగుచున్నాయి. దానికి అన్యమైనది ఉంటే కదా, అద్దానిని తెలుసుకోవటం? అనగా ఆ స్థితి అయ్యది తనను తానే పొందుచున్నది-అనుభవించుచున్నది అగుచున్నది. ఆవగింజకంటే మేరుపర్వతం అత్యంత స్థూలం కదా! అట్లాగే ఆ బ్రహ్మము కంటే ఈ శూన్యాకాశం అత్యంత స్థూలం. మహాపర్వతము కంటే త్రస రేణువులు అత్యంత సూక్ష్మమైనట్లే, స్థూలమగు ఈ బ్రహ్మాండము కంటే బ్రహ్మము అత్యంత సూక్ష్మం.

బ్రహ్మమునందు జగత్తు - ఆ విధంగా మహాప్రళయంలో జగద్రహితమై మౌనం, శాంత, వహించి బ్రహ్మం ఉంటుంది కదా! కాలప్రమాణహేతువగు సూర్య చంద్రాదులు కూడా విలయం పొందటం చేత... అయ్యది "ప్రమాణరహితమగు ప్రళయకాలం" నందు చిరకాలం ఉంటోంది. సౌమ్యం-కేవలీ అనుభవాత్మకం- ఆధిభూతం అయినట్టి చిదాకాశంగా శాంత స్థితి నొంది ఉంటోంది.

అవరోహణక్రమం - బ్రహ్మము చిద్రూపముగా అగుట - వాస్తవానికి సంకల్పరహితం, మహత్తరం, దేశకాలాలచే అపరిచ్ఛిన్నం అగు అట్టి బ్రహ్మం ఒకానొకప్పుడు తన స్వరూపం నందే "జగత్ సంస్కారం" అను "స్వప్న సదృశ కల్పిత ద్వితీయం" వైపుగా అభిముఖం అవుతోంది. తన యొక్క స్వరూపం నందే జగత్ సంస్కార రూపమగు పరమాణుత్వమును అనుభవిస్తోంది. "బ్రహ్మం" అను శబ్దం యొక్క శబ్దార్థం "వృద్ధి పొందటం" అని కదా! ఆ విధంగా సర్వత్రా వ్యాప్తమైన "నిజ చిద్రూపం" ను ఎఱుగుచున్నది.

"చిత్స్వరూపము" అగు బ్రహ్మము చిద్రూపముగా అయి తనయందు నిజచిద్రూపము అగు అణుత్వ మును అనుభవిస్తోంది. అద్దానిని గాంచుచుండుటచే "ద్రష్ట" అను స్థితిని పొందుచున్నది. స్వప్న ద్రష్ట తన స్వరూపమునందే స్వప్నం పొందుచూ, ఆ స్వప్నంలో తాను మరణించినట్లు కూడా గాంచుచూ ఉంటాడు చూచావా? అనగా ఒకడు తన స్వప్నంలో తన మృతత్వమునకు తానే ద్రష్ట అయి తనకంటే తన మృతత్వమును అన్యమైనదిగా వీక్షించుచున్నాడు కదా! అట్లాగే చిదాకాశము కూడా తన నిజస్వరూపమును తనకంటే భిన్నమైనదాని వలె గాంచుచున్నది. తన అద్వైత రూపమును ద్వైతరూపము వలె గాంచుచు "ద్రష్ట-దర్శనము-దృశ్యము" అను త్రిపుటిని పొందుచున్నది. తన దేహము యొక్క రాక-పోకలకు తానే సాక్షి అయి చెన్నొందుచున్నాడు. అది అట్లు అగుచున్నప్పటికీ యథార్థానికి ఏకరూపం వలెనే ఆత్మ వర్తించుచున్నది. అనగా చిదాకాశం సర్వదా మూర్తి (ఆకార) శూన్యమై, ఏకమై, నిరాకారమై ఉన్నప్పటికీ "నిజసూక్ష్మ రూపం" అనతగిన అద్వైత రూపమున "ద్రష్ట-దృశ్యం" అను ద్వంద్వమును ద్వైత భావముచే ధరిస్తోంది. అట్టి దర్శనమును "దృష్టమాయ" అని అంటారు. అట్టి దృష్టమాయాబలముచే తన ప్రకాశరూపమగు ఆత్మను పరిచ్ఛిన్నంగా గాంచు చున్నది. అట్టి పరిచ్ఛిన్న భావనాభ్యాసంచే "పృథ్వీ" మొదలైన ఆయా వివిధ వస్తు అనుభవం రూపు దిద్దుకుంటోంది. ఈ దేశ-కాల-క్రియల యొక్క అసలైన రూపము ఆత్మయే! అట్లే...

దృక్ : లబ్ధమగుచున్నదానిని "ద్రవ్యము" అని, ఆ ద్రవ్యమును చూచువానిని "ద్రష్ట" అని, ఆ చూచుటను "దర్శనము" అని ఆ చూచుటకు గల కారణమును "దృక్" అని చెబుతారు.

జగత్తు : 1. దేశ-కాల వస్తు పరిచ్ఛేదములచే పరిమితి గలది, 2. సంఖ్యా పరిణామముచే అనంతమైనది, 3. "దృష్ట-దర్శనము-దృశ్యము" అనబడు త్రిపుటిచే భేదము కలిగి ఉన్నది.

అట్టి ఈ జగత్తు యొక్క రూపవృద్ధి అసత్యముగానే భాసించుచున్నది. వాస్తవానికి ఈ 'జగత్తు' అని చెప్పబడుచున్నదంతా చిదాకాశరూపమే అయి ఉన్నదనుటలో ఏమాత్రమూ సందేహం లేదు.

తన్మాత్ర :

చిదణు ప్రతిభాసే అన్తః ప్రథమమ్ నామవర్జితమ్ ।
తన్మాత్ర శబ్దమ్ ఏతేషామ్ ఏతత్ ఆకాశరూపి తత్ ॥

చేతనరూపుడగు ఈ జీవుని దేహమందలి ఏ గోళక ఛిద్రము ద్వారా ఆయా వస్తువులను చూస్తున్నాడో (లేక) ఏ ఇంద్రియం ద్వారా ఈ సూర్యుడు, చంద్రుడు మొదలైన వాటిని చూస్తున్నాడో... అద్దానినే "నేత్రేంద్రియాలు" అని పిలుస్తున్నారు. ఎద్దానిచే శబ్దము వింటున్నాడో వానిని చెవులు అని పిలుస్తున్నారు. ఈ కళ్ళు-చెవులు-ముక్కు-నాలుక-చర్మముల యొక్క (ఇంద్రియాల) నామ రూపభేద కల్పనం పూర్వాపూర్వ స్థితిని "తన్మాత్రా" మాత్రం అత్యంత సూక్ష్మమై ఆకాశరూపమై ఉన్నది. "చైతన్యాణువు" అనతగు ఈ జీవుని యొక్క ప్రతిభాసరూపమగు ఆకాశమే 'తన్మాత్ర'. అట్టి తన్మాత్రయే స్థూలదేహంగా అగుచున్నది. ఈ జీవుడు రూపాదుల అనుసంధాన వశంగా పంచేంద్రియాల అనుభవం పొందుచున్నాడు. "ఏమీ తోచటం లేదు. ఎక్కడికైనా వెళ్ళాలి. ఏమైనా చూడాలి... అను ధ్యాసతో పోల్చతగినదే ఈ తన్మాత్ర యొక్క స్ఫురణ రూపము.

స్థూల దేహం :

చిదణు ప్రతిభాకాశక పిణ్డ ఏవ ఘన స్థితిః ।
అనుసంధాన వివశశ్చ ఏతత్ "ఇంద్రియ పంచకమ్" ॥

ఈ జీవుడు చైతన్యాణువు అనుకున్నాం కదా! అనగా చిదాకాశం ద్వితీయ భావనచే అణుత్వం పొందినప్పటి అణుస్వరూపమే ఈ జీవుడు. అట్టి ఈ జీవుని ప్రతిభాస రూపమగు ఆకాశమే తన్మాత్ర. అట్టి తన్మాత్ర ఒక సమయంలో ఘనస్థితి పొందుతోంది. అట్టి ప్రతిభ యొక్క ఘనస్థితియే స్థూలదేహంగా అగుచున్నది. మరియు అట్టి స్థూల సంబంధమైన రూపాదుల అనుసంధానం చేత పంచేంద్రియాల అనుభవం చిదణురూపుడగు ఈ జీవుడు పొందుచున్నాడు.

దృశ్యము : తన్మాత్ర యొక్క సుదీర్ఘమననముచే శబ్ద-రూప-రస-గంధాదుల గురించిన ఆసక్తి తీవ్రరూపం దాల్చుతోంది. అట్టి విషయాల అనుభవం ద్వారా చిదణుస్వరూపజీవుడు దృశ్యం యొక్క పుష్టిని పూర్ణంగా బడయుచున్నాడు. దృశ్యము పట్ల ఏర్పడిన తాదాత్మ్యంచే ఈ దృశ్యంతో ప్రమేయం లేని (ఈ జగద్దృశ్యానికి సంబంధించని) తన యొక్క చిదానంద రూపాన్ని ఏమఱుచుచూ, అనేక దేహాలు పొందుచూ భావనాస్థితికి లోను అగుచున్నాడు. ఇట్లు ఈ దృశ్యాన్ని అనుభవించటంలో నిమగ్నమై ఉండగా వందల, వేల ఉపాధులు (శరీరములు) వస్తున్నాయి, పోతున్నాయి.

చిత్తము : ఈ జీవుడు "పొందాలి-కావాలి" అను భావావేశమును ఇంద్రియ విషయాల పట్ల కలిగి ఉంటున్నాడు కదా! వాటికి సంబంధించిన సుఖ-దుఃఖములు, ఆశ-నిరాశలు, ఉత్సాహ-

భయములు, గర్వ-ఆందోళనలు స్మృతి రూపంగా ఏర్పడి ఉంటున్నాయి. అంతరంగాకాశంలో పేరుకొని ఉన్న స్మృతుల సముదాయమే చిత్తాకాశం.

జలబిందువులు మేఘరూపం పొందినట్లుగా, అంతరమున రూపుదిద్దుకొనినట్టి చిత్‌స్వభావమును ఈ స్మృతి ఆవరించి ఉంటోంది. ఈ విధంగా ఇంద్రియములచే గ్రహించబడిన విషయముల యొక్క "స్మృతి" అనే భ్రమ ఆకాశమును ఆవరించిన మేఘ సముదాయము వలె స్వస్వరూపమును కప్పి ఉంచుతోంది.

చిత్తము అంటే ఇంద్రియ విషయముల స్మృతి మరియూ తత్ సంబంధమైన ఇచ్ఛావేశము. ఈ చిత్తములో అనేక ఉపాధుల "స్మృతి" సంబంధమైన జ్ఞానం శుద్ధ జ్ఞానాన్ని ఆవరించి ఉంటోంది.

బుద్ధి : స్మృతి దశయందలి జ్ఞానమును "చిత్తము" అని పిలుస్తున్నారు కదా! అట్లాగే "ఇది చేద్దాం, ఇది వద్దు, ఇది చూద్దాం-ఇది ఇప్పుడు వద్దు" అనే నిశ్చయ దశయందలి జ్ఞానం ప్రవర్తిస్తోంది. అట్టి నిశ్చయదశ యందలి జ్ఞానమును "బుద్ధి" అని పిలుస్తున్నారు.

మనస్సు : చిదణుస్వరూపుడగు ఈ జీవుడు ఇంద్రియ విషయముల ధ్యాసచే ఒక విషయమును సంకల్పిస్తున్నాడు. మరల అద్దానిని వదలుచూ, మరొక విషయమును సంకల్పిస్తున్నాడు. ఈ విధంగా అనునిత్యంగా సంకల్ప-వికల్పములను నిర్వర్తిస్తున్నాడు. అట్టి సంకల్ప-వికల్పముల పరంపరా ప్రక్రియకు "మనస్సు" అని పేరు పెట్టారు.

అహంకారము : "ఇది నేను-అది నాది" అను దృశ్య సంబంధమైన అభిమానము ఈ చిదణుస్వరూప జీవుడు పెంపొందించుకొని ఉంటున్నాడు. అట్టి అభిమానముచే ఈ జీవుడు "అహంకారము" అను ఒకానొక పదమును అవధరించి ఉంటున్నాడు.

దేశ - కాల పరిచ్ఛేదము :

చిదణోరస్య భావస్య ప్రత్యగ్రం యత్ర వేదనమ్ ।
స తత్ర ఉత్తరకాలేన పూర్వాభిఖ్యాం కరిష్యతి ॥

ఈ చిదణుస్వరూప జీవునికి ఏ చోట శబ్దాది విషయజ్ఞానం కలుగుతుందో, ఆ చోటు అతనికి "దేశము" గా అనుభవమౌతోంది. తదితర ప్రదేశము అన్యదేశము అగుచున్నది.

ఏ కాలంలో శబ్దాది విషయాల జ్ఞానం (లేక అనుభవం) కలుగుతుందో... అది వర్తమాన కాలము, అందుకు ముందుకాలం భూతకాలం, అప్పటికి తరువాతి కాలం భవిష్యత్ కాలం అగుచున్నది. ఈ విధంగా భూత-భవిష్యత్-వర్తమానాలు ఆ చిదణురూప జీవుని పట్ల ఏర్పడి ఉంటున్నాయి. దేశమునకు తూర్పు-పడమర-ఉత్తర-దక్షిణములు, కాలమునకు భూత-వర్తమానాది ఆయా ప్రమాణములు ఆ తదనంతర కల్పన అయి ఉంటోంది.

చైతన్య రూపమగు ఆత్మ స్వయంగా ఆకాశం వలె నిర్మలం - అపరిచ్ఛిన్నం అయినప్పటికీ ఈ ప్రకారంగా దేశ-కాల-క్రియ-ద్రవ్యాది నామాలన్నీ కల్పించుకొని, క్రమంగా అర్ధజ్ఞాన స్వరూపాన్ని బడయుచూ పరిచ్ఛిన్నము వలె అగుచున్నది. ఈ విధంగా చైతన్యము స్వయముగానే...

1. మొట్టమొదటి సూక్ష్మ శరీరముగా అగుచున్నది.
2. క్రమంగా... దేశ-కాల-వస్తు-విభాగము అగుచున్నది.
3. ఆపై సర్వజగత్ శరీరంగా అగుచున్నది.

అయితే వాస్తవానికి చిదాకాశం చిదాకాశరూపమే అగు జగత్తును స్వయంగా ధరించి ప్రవర్తిస్తోంది. ఈ "జీవుడు" అనబడువాని వాస్తవరూపం చైతన్యమే గాని ఈ సూక్ష్మ-స్థూల దేహాదులు కాదు. చైతన్య రూపుడగు జీవుడు తన సూక్ష్మ శరీరమునందు చిరకాలం స్థూలత్వము గురించి భావించుచు, క్రమంగా ఆ "స్థూలము" యొక్క పూర్ణ నిశ్చయమును ఆశ్రయించి ఉంటున్నాడు.

అనగా, నిర్మలమగు చిదాకాశమే తన స్వస్వరూపంలో ఈ "జగత్తు" అను చిత్రాన్ని రచించింది. ఈ నామరూపాత్మక జగత్తు భ్రమాత్మకమే అయి ఉన్నదయ్యా! వాస్తవానికి చిదాకాశం సర్వదా సద్రూపమే అయి ఉండి కూడా మృగతృష్ణాజలంలాగా అసత్తే అగు ఈ జగద్రూపంగా భాసిస్తోంది.

దేహం : నిర్మల చిదాకాశరూపుడగు ఈ జీవుడు క్రమంగా తన దేహమున ఒకచోట 'ఇది శిరస్సు' అనే శబ్దార్థం ఇస్తున్నాడు. 'ఇది పాదములు' అను మరొక శబ్దార్థం ఒసగునట్టి కల్పనను గావించుచున్నాడు. అట్లాగే మఱొకచోట 'ఇది వక్షస్థలం' అని, 'ఇవి భుజాలు' అని ఇట్లా శబ్దార్థ కల్పన గావించుచున్నాడు.

భావాభావ కల్పన : అట్లాగే భావాభావముల గ్రాహ్యము-త్యాగములను నిర్వర్తిస్తున్నాడు. చిదణు స్వరూపుడగు ఈ జీవుడు ఒక భావాన్ని గ్రహించటం-త్యజించటం, మరొక భావాన్ని ఆశ్రయించటం అనుక్షణికంగా నిర్వర్తిస్తున్నాడు.

వస్తు కల్పన : ఆ తరువాత 'ఇది గోవు-ఇది గుఱ్ఱము' ఇత్యాది దేశ-కాల-రూప-గుణ సంబంధమైన భేద కల్పన గావించుచున్నాడు. ఇంద్రియ సమూహముచే తెలియవస్తున్న విషయోన్ముఖత్వ కల్పనను ఈ చిదణుస్వరూప జీవుడు స్వయముగా ధరించుచున్నాడు. ఇక అతడు ఈ కాళ్ళు-చేతులు గల శరీరముతో కూడుకొనినవాడై చిత్తాదుల కల్పనతో కూడినట్టి స్వయం కల్పితమగు ఆకృతిని ఎదురుగా దర్శించుచున్నాడు.

ఏవం సంపద్యతే బ్రహ్మా తథా సంపద్యతే హరిః ।
ఏవం సంపద్యతే రుద్రం:, ఏవం సంపద్యతే కృమిః ॥

ఓ రామచంద్రా! ఈ ప్రకారంగా ప్రతి జీవునికి దేహానుభవ కల్పన ఉదయించి ప్రదర్శితమౌతోంది. బ్రహ్మా-విష్ణు-మహేశ్వరుల దగ్గర నుండి క్రిమికీటకాదుల వరకు కూడా సంకల్ప వశం చేతనే ఈ దేహాదుల కల్పన సిద్ధించుచున్నదని గ్రహించు. అయినా కూడా... యథార్థానికి ఎక్కడా ఏదీ ఉత్పన్నమే అగుటలేదు. అంతా కూడా ఉన్నది ఉన్నట్లుగా సద్రూపమే-ఆయా విశేష సద్రూపమై వెలయుచున్నది సుమా! ఈ సమస్తం కూడా... శూన్యమునందు శూన్యంగానూ, చైతన్యమునందు చైతన్యముగానూ... విజృంభించుచున్నది.

వ్యష్టి - విరాట్ పురుషుడు సమష్టి స్వరూపుడగు విరాట్ పురుషుడు కూడా వ్యష్టి జీవుని వలెనే స్వయంగా చిదాకాశమునందు సంకల్ప మాత్రముచే ఆవిర్భవించినవాడే సుమా! ఆ విరాట్ పురుషుడే

ఈ వ్యష్టి శరీరములన్నిటి యొక్క మూలము. ఈ స్వర్గ-మర్త్య-పాతాళములనబడే త్రిలోకములు ఒక 'లత' అనుకుంటే ఈతడు ఈ లతకు బీజమువంటివాడు. 'ముక్తి' అనే మార్గమధ్యంలో 'విషయ సృష్టి' అనే ప్రతిబంధకమును కలిగించేవాడుగా కూడా ఆ విరాట్ పురుషుని గురించి కొందరు చెప్తుతారు. "సంసారము" అనే వర్షధారకు ఆయనే మేఘమువంటివాడు. సర్వ కార్యములకు కారణం ఆ విరాట్ పురుషుడే! అతడు కూడా వ్యష్టి పురుషునివలె సంకల్ప మాత్రజనితుడే అయినప్పటికీ, యథార్థానికి అతడు "ఆవిర్భావ-తిరోభావ రహితమగు చిత్ స్వరూపుడే" అని గ్రహించు. అతని దేహము భౌతికము కాదు. అతని శరీరమునకు వ్యష్టి దేహమువలె భూమికలు మొదలైనవి లేవు. అందుచేత అతనిని ఈ భౌతికమైన చేతులతో ఎవరూ పట్టుకోలేరు.

దృష్టాంతానికి... ఒక మనుజుడు మౌనంగా నిద్రిస్తూ కలగంటున్నాడనుకో! కలలో ఆ సముద్రముల యొక్క, ఆ మేఘముల యొక్క, ఆ యుద్ధముల యొక్క, ఆ సింహగర్జనల యొక్క భీకరనాదములను వింటూనే వాస్తవానికి మౌనముగా ఉన్నవాడగుచున్నాడు కదా! అట్లాగే ఆ విరాట్‌పురుషుడు కూడా తన యొక్క చిత్ స్వరూపమునందు ప్రపంచరహితమైన స్థితిని కలిగియున్నాడు. స్వప్నంలో కనిపించిన సైనికుల కోలాహలమంతా జాగ్రత్ వచ్చేసరికి కేవలం ఒక జ్ఞాపకమాత్రంగాను, సర్వదా అసత్తు-సత్తులు కానిదిగాను ఉంటోంది కదా! ఈ ప్రపంచము యొక్క స్థితి కూడా అటు విరాట్ పురుషునికి ఇటు వ్యష్టి పురుషునికి కూడా అట్టిదే!

ఓ రామచంద్రా! స్వప్న సంవిత్ యొక్క ఒక అణువులో "విశాలము-సుదీర్ఘము అగు స్వప్న జగత్తు" అనుభవింపబడగలదు చూచావా? అట్లాగే అనేక లక్షల యోజనముల సమూహము వరకు విస్తృతమైన ప్రమాణం గల-అసంఖ్యాక దేహములుగా త్రిలోకములచే వ్యాపించిన అనేక జగత్తుల సమూహములు ఒక రోమము (వెంట్రుక) యొక్క అల్పమైన చివరి భాగంలో కూడా భాసించగలవు. 'బ్రహ్మదేవుడు' అనబడు ఈ విరాట్ పురుషుడు సమస్తమహాపర్వతములకు కూడా ఆధారమై అనేక బ్రహ్మాండ సమూహమయుడై ఉండి కూడా, ఒక మట్టి ఆకు చివరలోని ఒక ఛిద్ర భాగమును కూడా పూరించజాలడని కూడా గ్రహించు. అనేక జగత్తులను తన అతివాహిక దేహంతో పూరించునట్టి విశాలాకారుడగు బ్రహ్మదేవుడు చిదాకాశమునందు అణుమాత్ర స్వరూపుడే అవుతాడు. స్వప్నంలో కనబడిన కొండ ఏ ప్రదేశమునూ ఆక్రమించనట్లే వాస్తవానికి ఆ విరాట్ పురుషుడగు బ్రహ్మదేవుని దేహము ఏ ప్రదేశమునందూ వ్యాపించియే లేదని గమనించు.

ఈ బ్రహ్మదేవుని (విరాట్ పురుషుని)..."స్వయంభువు, విరాట్టు, బ్రహ్మాండాత్మ జగత్ శరీరుడు"... ఇట్లా పిలుస్తూ ఉంటారు. వాస్తవానికి అతడు చిదాకాశమయుడే సుమా! అంతేకాదు. అతడే 'సనాతన పురుషుడు' అని 'రుద్రుడు' అని కూడా చెప్పబడుచున్నాడు. ఇంద్ర-ఉపేంద్ర-మరుత్-మేఘ-పర్వత సమూహాదులన్నీ అతని దేహమే! అనగా అవన్నీ అతడే అయి ఉన్నాడు. పరమ సూక్ష్మమగు చైతన్యమున చేతితమొనర్చటం-ప్రకాశిత మొనర్చటం అను ఒక చమత్కారం బయల్వెడలుతోంది. అద్దాని నుండి చిత్తశరీరం ఆవిర్భవిస్తోంది. ఆ చిత్త శరీరము క్రమంగా విశాల

జ్ఞానయుక్తమై "మహత్తరమైన బ్రహ్మాండమే నేను" అను చింతన చేస్తూ చేస్తూ 'జగత్ శరీరం'గా అగుచున్నది. స్పందన జ్ఞానముచే ఆ బ్రహ్మదేవుడు ప్రాణాదుల సంచలనమును అనుభవిస్తున్నాడు. అతని ప్రాణ సంచలనమే వాయు సమూహంగా జగత్తులో నెలకొనియున్నది. అనగా, స్పందన జ్ఞానముచే బ్రహ్మదేవుడు ఏ ప్రాణ-అపానాలను అనుభవించుచున్నాడో... అద్దానినే బ్రహ్మాండ ఆకాశమున మనం "వాయు సమూహములు" అని పేర్కొనుచున్నాం.

బాలుని చిత్తముచే పిశాచం కల్పించబడి, అనుభవించబడుచున్నది చూచావా? అట్లాగే బ్రహ్మదేవుని చిత్తంచే ఈ సూర్య-చంద్ర-నక్షత్రాది రూపాలు కల్పించబడుతున్నాయి. చిత్తం యొక్క కల్పించబడిన-వాస్తవానికి లేనివే అగు-తేజఃకణములచే అవన్నీ రూపత్వం పొందుచున్నాయి.

హృదయము : ఈ జీవుని ఉదరం ప్రాణ-అపానాల పరివర్తనమునకు (ప్రాణం అపానదశ పొందటం, అపానం ప్రాణదశను పొందటం జరుగుచుండటం చేత) ఊయలవంటిది. ప్రాణ-అపానాల లయ స్థానమే హృదయస్థానం సుమా! అదియే జగత్తు యొక్క హృదయం.

వ్యష్టి జీవుల ప్రథమ బీజం బ్రహ్మదేవుడే! ఈ వ్యష్టి శరీరాలన్నీ ఈ జీవుల యొక్క వాసనలచే కల్పితములగుచున్నాయి. ఈ జగత్తునందు 'కల్పం' వరకు వ్యవహరించునట్టి సమస్త జీవుల యొక్క వాసనలచే కల్పితాలై ఉన్న ఈ వ్యష్టి శరీరాలకు మొట్టమొదటి బీజం బ్రహ్మ దేవుడే అయి ఉన్నాడు. ఈ జీవులందరి వాసనలు అతనిచే సృజించబడుచున్నాయి. అతని వాసనలే జగద్రూపములుగా ప్రకటితములగుచున్నాయి. ఈ అనేక దేహాల బాహ్య-అభ్యంతరాలలో అతడు ఏకరూపం తోటి స్థితి కలిగి ఉన్నాడు. అందుచేత అతడు "చిద్రూపుడు, ఆది బీజం అగు హిరణ్య గర్భుడు"గా వర్ణించబడుచున్నాడు. అతని ఇచ్ఛచే ఇతఃపూర్వమే ఏ ఏ విధంగా ఆయా జీవులందు ఆయా వాసనలచే జగత్ పరంపర ఉదయించిందో... ఇప్పుడు కూడా అదే విధంగా ఉదయిస్తోంది.

ఆ బ్రహ్మదేవుని శ్లేష్మ-పిత్త-వాయువులే ఈ సూర్య చంద్ర-వాయువులై ఒప్పుచున్నాయి. అతని శ్లేష్మ బిందువులే ఈ తదితర గ్రహ నక్షత్రాదులుగా చెన్నొందుచున్నాయి. పర్వత సమూహములన్నీ అతని అస్థులు. మేఘములు అతని మేధస్సు నుంచి ఉద్భవించిన వ్యవహారయోచనా క్రమములే! అతని పాదములే ఈ ఊర్ధ్వ-అధో లోకాలు. ఈ బ్రహ్మాండావరణం అతని చర్మము. అతని దేహమే అంతటా ఆవరించి-ఉన్నప్పటికీ అతని అట్టి దేహమును ఈ భౌతికమైన కళ్ళతో చూడలేం.

ఓ రామచంద్రా! ఈ జగత్తును "సంకల్పరూపుడగు విరాట్ పురుషుని కల్పనామయ శరీరం"... అని ఎఱుగుము. అతని మనోకల్పనయే ఈ జగత్తు. మనస్సుతో కల్పించబడినది సత్యమెట్లా అవుతుంది చెప్పు?

కాబట్టి... ఈ ఆకాశం, పర్వతాలు, నేల, సముద్రాలతో కూడిన సమస్త జగత్తు కూడా అధిష్ఠాన రూపముచే ప్రశాంతమగు చిదాకాశమే అయి ఉన్నది. భావికుని కంటే భావన వేరు కాదు కదా! స్వప్న ద్రష్టకంటే స్వప్నం వేఱైనదా! కానేకాదు కదా!

❖❖❖

19. విరాట్ పురుషుని జగన్నివాసం

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! మీకు లోకాలోక పర్వతంపై ఆ శిలలో విద్యాధరి బ్రహ్మాండాన్ని చూపగా మీరు అందులో ప్రవేశించి ఆయా లోకాలన్నీ దాటి బ్రహ్మలోకంలో గల బ్రహ్మదేవునితో సంభాషించటం జరిగింది కదా! ఆ బ్రహ్మదేవుడే విరాట్ పురుషుడు అయి ఉన్నాడని, మన కథాక్రమం అనుసరించి ఆ విరాట్ పురుషుడు తన బ్రహ్మాండ శరీరాన్ని ఉపసంహరించే ఉద్యమంలో ఉన్నాడని కూడా చెప్పారు. ఇప్పుడు ఆ శిలయందు గాంచబడిన బ్రహ్మకల్పమందలి బ్రహ్మదేవుని (లేక) విరాట్ పురుషుని యొక్క సంకల్పమయ బ్రహ్మాండ శరీరం గురించి మరికొంత తెలుసుకోవాలని ఉన్నది. బ్రహ్మాండ శరీరుని బ్రహ్మాండ శరీరము గురించి, అద్దాని విచిత్రాచారములతో కూడిన బ్రహ్మాండ వ్యవస్థ గురించి మరికొన్ని జ్ఞాన విశేషాలు ప్రవచించమని నా ప్రార్థన!

బ్రహ్మాండ నిర్మాణానికి ముందు ఆ బ్రహ్మాండ శరీరుని రూపము-ఉనికి ఎట్టిది? బ్రహ్మాండ నిర్మాణానంతరం అతని ఉనికి బ్రహ్మాండంలో ఎట్లు ఏ రూపంలో ఉన్నది? బ్రహ్మాండమంతా నిండి ఉన్న అతడు బ్రహ్మలోకంలో దర్శనమిస్తూ ఎట్లా ఉన్నాడు?... సాధకులమగు మా సంశయ నివృత్తి కొఱకు, చిత్తవృత్తి ప్రశాంతత కొఱకు చెప్పవలసినదని నా విన్నపం.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ కనబడే బ్రహ్మాండ సృష్టి అంతా ఒక కల్పన. కల్పనకు ముందే కల్పన చేస్తున్నవాడు ఉంటాడు కదా! కనుక విరాట్ పురుషుని మొట్టమొదటి కల్పనారహిత శరీరము "ఆది-మధ్య-అంతరహితమగు పరమచిదాకాశమే"... అయి ఉన్నది. అతని తదనంతర కల్పనా శరీరమగు ఈ జగత్ శరీరము ఆ చిదాకాశ స్వరూపము ముందు అత్యంత స్వల్ప విశేషం మాత్రమే! అనగా విరాట్ పురుషుడగు బ్రహ్మదేవుని స్వసంకల్ప శరీరమే ఈ బ్రహ్మాండం. అట్టి ఈ బ్రహ్మాండానికి వెలుపల ఆ బ్రహ్మదేవుడు చిదాకాశమాత్రుడై నిస్సంకల్ప సాక్షిగా తన ఈ బ్రహ్మాండాన్ని గాంచుచున్నాడు. ఈ విధంగా ఈ జీవుడు-ఆ విరాట్ పురుషుడు ఇద్దరూ కూడా...

1. సంకల్ప రూపులు. మరియు 2. సర్వ సంకల్పములకు మునుముందుగానే ఏర్పడి ఉన్న నిర్మల చిదాకాశ స్వరూపులు కూడా!

చిదాకాశ స్వరూపుడగు బ్రహ్మదేవునిచే (విరాట్ పురుషునిచే) గాంచబడే ఈ బ్రహ్మాండం కూడా పరమార్థ దృష్టిచే చిదాకాశమే అయి ఉన్నది. పక్షి తన నుండి జనించిన గ్రుడ్డును "పై విభాగం-క్రింద విభాగం" అని విభజనచే చూస్తుంది చూచావా? తనచే కల్పించబడిన బ్రహ్మాండాన్ని ఆ విరాట్ పురుషుడు రెండు విభాగాలుగా గాంచుచున్నాడు-

1. ఊర్ధ్వ విభాగం ఆకాశము; 2. అధో విభాగం పృథ్వి మొదలైన లోకములు. అయితే అవన్నీ ఆత్మకంటే భిన్నమైనవి కావు సుమా!

బ్రహ్మాండము యొక్క ఊర్ధ్వ విభాగము విరాట్ పురుషుని శిరస్సు. అధోభాగం అతని పాదములు. మధ్యనున్న విభాగము ఆయన ఊరువులు (తొడలు). ఊర్ధ్వ అధోభాగముల మధ్యగల

మధ్య విభాగమే అనంతము - నీలవర్ణము - శూన్య రూపము అగు ఆకాశముగా జనులకు దృగ్గోచరమౌతోంది.

అట్లాగే స్వర్గలోకం-నక్షత్రములు-సురాసురులు-మనుష్యులు, బుద్ధి-ప్రాణములు, వృత్తి భేదములు, అతని శరీర విభాగములే! భూత-పిశాచములు అతని దేహములోని క్రిములు. లోక-లోకాంతరములు ఆ విరాట్ పురుషుని కనులు. ఈ భూమండలము అతని తలదిండు. పాతాళాది లోకాలు అతని పాదాలు. సముద్రము-ద్వీపములతో చుట్టబడిన పృథ్వి అతని దేహ మధ్య ప్రదేశం. ఈ నదులు, దిక్కులు, మేఋపర్వతం, తదితర పర్వతములు, చంద్ర-సూర్యులు, అతని శరీర విభాగములే! బ్రహ్మలోకం అతని శిరస్సు.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! ఈ బ్రహ్మాండమే దేహంగా గల ఆ బ్రహ్మదేవుని అసలు స్వరూపం ఏమిటి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఆ బ్రహ్మదేవుడు సమష్టి మనఃస్వరూపుడు. అతడే స్వయముగా ఈ జీవుల మనస్సు అయి ఉన్నాడు. అతని మనస్సును మరొక మనస్సేదీ సృజించటం లేదు. ఈ సృష్టి ఆత్మచే కల్పించబడలేదు. ఎందుకంటే ఆత్మ కూటస్థము, అద్వయస్వరూపము కదా! ఆత్మయందు ఎవనిచే జగత్తు ఎవనికి సంభవిస్తుంది? కాబట్టి ఈ కనబడేది మనోకల్పన మాత్రమే!

ఆ బ్రహ్మదేవుడు స్వయముగా సమస్త ఇంద్రియరూపుడై ఉన్నాడు. అతని చేతనే నా యొక్క తదితరుల యొక్క ఇంద్రియముల అస్తిత్వము కల్పించబడింది. అయితే అతని ఈ ఇంద్రియ సమూహము కూడా కల్పనా మాత్రమే! (ఉదాహరణకు) అవయవి-అవయవములు ఏక శరీరమే కలిగి ఉన్నారు కదా! అట్లాగే మనస్సు ఇంద్రియములు అను ఈ రెండింటికీ ఏమాత్రం భేదం లేదు. అంతేకాదు! ఈ జగత్తునందలి సమస్త క్రియలు అతని క్రియలే అవుతాయి.

శ్రీరామచంద్రుడు : ఇది ఎట్లా మహర్షీ!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును.

1. బ్రహ్మదేవుడు సమష్టి మనోరూపుడు. కనుక ఈ సర్వజీవుల మనస్సు ఆయనవే!
2. మనస్సును బట్టే ఇంద్రియాలు వ్యవహరిస్తున్నాయి. కనుక ఈ ఇంద్రియాలన్నీ ఆయనవే!
3. మనో-ఇంద్రియాలకు సంబంధించినవే సర్వక్రియలు. కాబట్టి సమస్త క్రియలు అతని క్రియలే అవుతాయి.

సమస్త సంకల్పములు బ్రహ్మదేవునివే! జలమందు తరంగత్వము ఉదయించి, ఆ తరంగత్వమే అనేక తరంగములుగా ప్రదర్శితమౌతోంది కదా! తరంగములన్నీ తరంగత్వమునకు సంబంధించినవే కదా! అట్లాగే అతని సంకల్పములే సర్వజీవుల యొక్క (ఆరోపితమగు) ద్వైతవ్యవహార రూపంగా నడచుచున్నది.

జాగతే తస్య విజ్ఞేయే నాఽన్యే అస్య మృతి-జన్మనీ ।
స ఏ వేదం జగత్యస్మత్ సంకలాత్మా అస్య నేఽతరత్ ॥

సమస్త జగత్తు యొక్క ఉత్పత్తి-వినాశనములే ఆ బ్రహ్మదేవుని జనన-మరణములని గ్రహించు. అంతేగాని ప్రత్యేక వ్యక్తివి నిజమైన జనన మరణములు కావు సుమా! ఈ ప్రపంచము యొక్క

సమష్టి రూపమే ఆ బ్రహ్మదేవుని రూపం. అందరి సంకల్పముల సమష్టియే ఆయన. నావంటి సర్వుల యొక్క సమష్టి రూపము అతడేగాని మఱెవ్వరూ కాదు. బ్రహ్మాండ శరీరుడగు విరాట్ పురుషుని సత్తయే జగత్‌సత్త.

తత్ సత్తయా జగత్‌సత్తా, తత్‌మృత్యైవ జగత్ మృతమ్ ।
యాదృశీ స్పందమరుతోః సతైకా, తాదృశీ తయోః ॥

జగత్ సమష్టి స్వరూపుడు-బ్రహ్మాండ శరీరుడు-హిరణ్యగర్భుడు విరాట్ స్వరూపుడు - సమష్టి మనోస్వరూపుడు-సమష్టి ఇంద్రియ స్వరూపుడు-సమష్టి క్రియా స్వరూపుడు-జగదుత్పత్తి వినాశన స్వరూపుడు - సర్వ సంకల్ప స్వరూపుడు" - అగు ఆ బ్రహ్మదేవుని సత్తాచేతనే ఈ జగత్ సత్తా ఏర్పడి ఉంటోంది. అతని సంకల్ప ఉపసంహారముచే జగత్తు సత్తాను కోల్పోతోంది. అతని ఉపసంహారణ రూప మరణముచే జగత్తు యొక్క మరణము సంభవిస్తోంది.

స్వప్న ద్రష్టకు-స్వప్నములో విషయాలకు భేదంలేదు కదా! జలమునకు-జలతరంగములకు భేదమేమున్నది? వాయువుకు-వాయు చలనమునకు భేదమెక్కడిది?... అట్లాగే... బ్రహ్మదేవుడు-అతనిచే కల్పితమైన జగత్తు ఒకే సత్త కలిగి ఉన్నాయి.

ఓ రామచంద్రా! బ్రహ్మములో (జలంలో ఉద్భవించే తరంగంలాగా) 'విరాట్టు' అనే మహా కెరటం ఉద్భవిస్తోంది. అదియే 'ప్రథమ స్పందన' అని కూడా అంటారు. బ్రహ్మములో ఉదయించే విరాట్టుకు బ్రహ్మమునకు (జలము-జలములోని స్పందన వలె) భేదమే లేదు. అట్టి విరాట్టుకు ఆ విరాట్టు యొక్క స్వరూపమగు ఈ జగత్తుకు భేదం లేదు. కనుక

జగత్ బ్రహ్మ-విరాట్ చేతి శబ్దాః పర్యాయవాచకాః
సంకల్పమాత్రమేవై తే శుద్ధచిత్ వ్యోమరూపిణిః ॥

జగత్తు-బ్రహ్మము-విరాట్ అను ఈ మూడు పదములు ఒకే అర్థాన్ని సూచిస్తున్నాయని గ్రహించు. ఆ మూడూ పర్యాయపదములే సుమా! ఈ విరాట్-జగత్తులు శుద్ధ చిదాకాశరూపుడగు పరమాత్మ యొక్క సంకల్ప మాత్రములే అగుటచేత ఆ రెండు బ్రహ్మరూపములే అయి ఉన్నాయి. "అధిష్ఠాన రూపముచే సర్వము బ్రహ్మమే" అని శాస్త్రములచే సిద్ధాంతీకరించబడుతోంది కదా!

శ్రీరాముడు : మునీంద్రా! "పరమాత్మ తన యొక్క సంకల్పముచే విరాడ్రూపియై సాకారత్వము పొందారు" అను విషయం మీ విశదీకరణచే నేను అంగీకరిస్తున్నాను. అయితే ఆ బ్రహ్మదేవుడు తన విరాడ్రూప శరీరం లోపల (తన కల్పనయగు సాకార జగత్తు లోపల) తానే ఎట్లా వసించు చున్నాడు? ఈ విషయం మరింత సుస్పష్టపరచండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! నీ ఇష్టదైవమైన ఆ చంద్రశేఖరుని నీ మానస పూజయందు నీ హృదయమునందు కల్పించబడిన రత్న మండలములో ఆ దేవదేవుని ఆసీనుని చేసి మనోకల్పితమైన ఛత్రచామరములచే నీవు ఆయనను పూజిస్తూ ఉంటావు కదా! నీవు నీ మనస్సు నందు ఉండి నీ ఇష్టదైవాన్ని మానసికంగా పూజిస్తున్నప్పుడు నీలో నీవే ఉంటున్నావు కదా! అట్లాగే

సంకల్ప రూపుడగు బ్రహ్మదేవుడు తన సంకల్ప - శరీరమునందు తానే వసించగలడు. అంతేకాదు "ఈ స్థూల దేహమందలి హృదయకమలమున సూక్ష్మ దేహాత్మకమగు నా యొక్క జీవరూపస్థితి ఉన్నది" అనే విషయం వివేకులందరికీ అనుభవ సిద్ధమే అయి ఉన్నది. అట్లాగే బ్రహ్మదేవుడు ఈ సమష్టి స్థూల ప్రపంచంలో సూక్ష్మదేహి అయి ఉన్నారు. ఓ రామచంద్రా! సర్వజీవుల యొక్క ఈ భౌతిక దేహములన్నీ కూడా మట్టితో నిర్మించబడిన బొమ్మలవంటివి. అద్దంలో ప్రతిబింబమువలె సర్వజీవులలోను బ్రహ్మదేవుడి చిత్తాకాశం వేంచేసియే ఉన్నది.

యత్ర త్వమపి దేహాన్తః కర్తుం శక్తో అస్య అలం స్థితమ్,
సంకల్పాత్మా విభుః తత్ర బ్రహ్మా కిం న కరిష్యతి?

నీవే నీ స్థూల దేహమునందు వసించగలిగినప్పుడు... ఇక సంకల్పరూపుడు, సర్వవ్యాపి అయిన బ్రహ్మదేవుడు ఆ విరాట్ సృష్టిలో ఎందుకు వసించలేడు చెప్పు? అనేక లక్షణాలతో ఉండి ఉండగా... ఇకప్పుడు సర్వశక్తి తత్త్వ స్వరూపుడై ఆవిర్భవించినట్టి చైతన్యకల్పాత్మకుడైన బ్రహ్మదేవుడు నిజదేహమగు ఈ బ్రహ్మాండమున ఎందుకు వసించలేడు? ఓ రామచంద్రా! చిదాకాశరూపుడే అయి ఉన్న బ్రహ్మదేవుడు ఈ బ్రహ్మాండము దృష్ట్యా సాకారరూపుడే అగుగాక! లేక... తన యొక్క సమష్టి మనోరూపముచే నిరాకారాకాశ రూపుడు అయి ఉండవచ్చు గాక! ఆ ఉభయ స్థితులందు కూడా సమస్త పదార్థముల యొక్క బాహ్య-అభ్యంతరాలలో ఆయన వెలయుచునే ఉన్నారు. అయితే వాస్తవానికి బాహ్య-అభ్యంతర కల్పన పరమాత్మ యందు లేదు. ఆ బ్రహ్మదేవుడు బాహ్యమున బ్రహ్మాండ రూపుడై ఉంటున్నారు. అభ్యంతరముననో, 'అహంత్వం' మొదలైనవన్నీ తన రూపంగా కలిగి ఉంటున్నారు. ఆత్మయందు ఆత్మారాముడై ఉంటున్నాడు. అన్ని క్రియా విశేషాలకు తానే ఒక వైపు కారణమై ఉంటూనే, మరొక వైపు కాష్ఠమౌనం వహించి కేవల సాక్షి అయి ఉంటున్నారు. అతడు జడ స్వరూపుడు కాకపోయినప్పటికీ, నిత్యోదితమగు చైతన్యస్వరూపుడే అయినప్పటికీ, ఏ మార్పు-చేర్పులు లేనివాడై (జడ విలక్షణుడై) స్వాత్మయందు విరాజిల్లుచున్నారు.

ఓ రామచంద్రా! కేవలమూ అ విరాట్ పురుషుడే కాదయ్యా! తత్త్వజ్ఞానులగువారంతా కూడా ఆయా బంధాలు ఉన్నప్పుడుగానీ, అవన్నీ లేనప్పుడుగానీ తృణం-కాష్ఠం-మనుజ విగ్రహాల వలె క్రోధ-రాగ-ఆశాదులచే స్పర్శించబడని వారై మహా మౌనస్వరూపులై ఉంటున్నారు. జల ప్రవాహం నిరోధించబడినట్లు వారు నిరోధాలు పొందవచ్చుగాక! ఈ అవయవాలు ఛిన్నాభిన్నమగు క్షణాలు సమీపించ వచ్చుగాక! వీరు తమ శాంత-అంతరంగ మౌనస్థితిని విడుచుటయే లేదు. వారు వివిధ కార్యజాలలో నిమగ్నమైయున్న సమయంలో కూడా శిలామధ్య భాగం వలె నిశ్చల స్వరూపులై, క్రోధాది చంచలత్వాన్ని పొందనివారై, శాంతచిత్తులై ఆద్యంతాలను ఎఱిగి ఉన్నవారై ఉంటున్నారు. పరమశాంత చిత్తులై సర్వ సంరంభాలను ప్రశాంత-మౌన స్వరూపంచే కేవల సాక్షిగా దర్శిస్తున్నారు.

అట్టి మహనీయు లెందరో ఈ సభకు వేంచేసి మన ఈ సంవాదమును అంగీకార పూర్వకంగా సమృద్ధి పరస్తూనే ఉన్నారు కూడా!

❖❖❖

20. మహాకల్పాంతాగ్ని

శ్రీరాముడు : ఓ మహర్షీ! ఆ లోకాలోక పర్వత శిలలో గల బ్రహ్మాండమునకు అధిపతియగు బ్రహ్మదేవుడు ధ్యానతత్పరుడైయున్నారు కదా! అప్పుడేమైనది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : సరే! ఇక కథాక్రమంలోకి వద్దాం–

బ్రహ్మదేవుడు అత్యంత మౌనముతో కూడిన ధ్యానతత్పరుడై ఉన్నారు. అప్పుడు నాకు ఎదురుగా ఇంద్రాది దేవతల నగరములు పతనమవటం కనిపించింది. మెల్లగా నా దృష్టిని నలువైపులా సారించాను. ఆకాశంలో ఊర్ధ్వంగా ప్రకాశించే మధ్యాహ్న సూర్యునికి వేఱైన మరొక రెండవ సూర్యుడు పశ్చిమంగా ఉదయించటం కనిపించింది. ఆ తరువాత నైఋతి దిక్కులోను, దక్షిణ దిక్కు, పూర్వ దిక్కులోను, ఈశాన్య దిక్కులోను, ఉత్తర–వాయవ్య దిశలలోను భిన్న భిన్న సూర్యులు ఉదయించటం చూచాను. "ఆహాఁ! ఏమి ఈ దైవ ప్రతికూలత".... అని ఆశ్చర్యపడుతూ ఉండగా ఇంతలో భూమియొక్క ఉపరితలం నుండి ఇంకొక సూర్యుడు ఉదయిస్తూ కనిపించాడు. ఆ తర్వాత దిక్ సమూహముల మధ్యగా ఆకాశంలోంచి 11వ సూర్యుడును, ఆపై మరొక సూర్యుడును–ఇట్లా ద్వాదశాదిత్యులు ఉదయించారు. 11వ సూర్యబింబమునందు సమస్త సూర్యుల ప్రతిబింబమువలె మరల ముగ్గురు సూర్యులు ఉదయించారు. ఆ సూర్య సమూహము రుద్రుని శరీరముగా ఆకారం సంతరించుకున్నాయి. ఆ రుద్ర శరీరమునందు 3 నేత్రములు ఉన్నాయి. ఆ రుద్రశరీరమే ద్వాదశాదిత్య సమూహరూపమై దిక్కులన్నీ భస్మీభూతం చేయనారంభించింది.

అటు తరువాత భూమినే శుష్కింప జేయగల గ్రీష్మఋతు పవనాలు (వాయు, వీచికలు) ఎక్కడి నుంచో వీచసాగాయి. అక్కడి నుండి అదృశ్యరూప శిఖల నుండి అగ్ని రహితమైన ఉష్ణము ఎక్కడబడితే అక్కడ ఉదయించసాగింది. అక్కడ అగ్నికి నా అవయవాలు దగ్ధమై భిన్నములవ సాగాయి. నేనిదంతా గమనిస్తూ "ఇక ఇక్కడ ఉండటం ఉచితం కాదు. క్షేమం కాదు" అని అనుకొని, నా స్థూలాన్ని వీడి ఊర్ధ్వమున సుదూరంగా గల ఆకాశప్రదేశం చేరాను. ఆ సుదూర ఊర్ధ్వ ఆకాశ ప్రదేశం నుండి ప్రచండ తేజస్సుతో ఉదయించి బంతివలె ఎగుఋచున్న ద్వాదశాదిత్య సమూహమును గమనించసాగాను. ఆ ఆదిత్య సమూహం దశ దిక్కులను తపింపజేయసాగాయి. అప్పుడు ఆయా దిశలలో వర్తులాకారముగా దిక్కులను పూరిస్తూ నక్షత్రమండలాలు కనిపించాయి.

అక్కడి ద్వాదశ సూర్య సమూహముల నుండి భీకర 'కుహ–కుహ' శబ్దాలతో బయల్వెడలిన అగ్ని జ్వాలలు లోకలోకాంతరములను, అసంఖ్యాక జీవులను దహించసాగాయి. నక్షత్రాలు ఆ వేడికి రాలసాగాయి. జీవుల హాహాకారాలు మిన్నుముట్టాయి. అసంఖ్యాక ప్రాణులు భీకర శబ్దాలు చేస్తూ మరణించసాగాయి. మహా పర్వతములు నేలమట్టం కాసాగాయి. విద్యాధర స్త్రీలు నేలకూల సాగారు. ఆ అగ్ని శిఖలచే బాధింపబడి కొందరు జీవులు ఏడుపులు – పెడబొబ్బలు పెట్టుచుండగా ... మరికొందరు జీవులు తమ యొక్క యోగబలం చేత బ్రహ్మరంధ్రమును ఛేదించుకొని

బయల్వెడలి అమరులయ్యారు. సముద్రంలోని జలచరాలు జలము ఇంకుచుండటంచే అటూఇటూ పరుగులు తీయసాగాయి. జలం ఆవిరి అగుచుండుటచే తరంగములే ఇంధనంగా కలిగి ఉండే బడబాగ్నులు ఖండఖండములు కాసాగాయి.

అటు తర్వాత "ప్రళయాగ్ని" అనే నటుడు "జ్వాలలు" అనే వస్త్రములు ధరించి కొఱివులను మాలలుగా ధరించి జగత్తు అనే కుటీరంలో నృత్యం చేయసాగాడు. ఆ ప్రళయాగ్నిచే అరణ్య-గ్రామ-నగర సమూహాలు దగ్ధం కాజొచ్చాయి. స్వర్గలోకం యొక్క ఉపరిభాగం కూడా జ్వలించ సాగింది. సిద్ధలోకములు కూడా అగ్నికి ఆహుతి కాజొచ్చాయి. దిక్కులు అగ్ని గోళాలతో ఒకటితో మరొకటి బంతులాట ఆడుకుంటున్నట్లు కనిపించసాగింది. దశదిశలు ఆ ద్వాదశాదిత్య స్వరూపుడగు రుద్రునిచే దహించవేయబడసాగాయి. ఆ రుద్రుడు కదలుతుంటే పర్వతగుహ లోంచి అగ్నిశిఖలు బయల్వెడలసాగాయి. దిక్కులు సంపత్తి రహితం కాసాగాయి. అప్పుడు జనించుచున్న ధూమసమూహం (దట్టమైన పొగజ్వాలలు) దిక్కులను మూసివేస్తున్నట్లు కనిపించాయి. సహ్యా పర్వతము వంటిది అసహ్యత్వము పొందింది. ఆకాశం అగ్నిజ్వాలలతో కూడిన సరోవరరూపంగా కనిపించసాగింది. బ్రహ్మాండము యొక్క ఊర్ధ్వభాగం మూత గలదై, అధోభాగం ప్రజ్వరిల్లుచుండగా ఉడుకుచున్న అన్నపుగిన్నెవలె కనిపించింది. ఆ ప్రళయకాలం చూచిన జగత్‌లక్ష్మి గుండెలు బాదుకుంటున్నట్లు అనిపించసాగింది. సప్తసముద్రజలం కాగుచున్న నీటి బిందెలోని నీరువలె ఉడక నారంభించింది. సముద్ర జలములు ఇంకిపోవుచుండగా సముద్రా లలో కొండగుహలు కనిపించసాగాయి. లోకపాలకుల నగరాలు నేలకూలసాగాయి. మేఱుపర్వత శిఖరాలు ద్వాదశ ఆదిత్యుల వేడికి కరిగిపోసాగాయి. ఆ ప్రళయాగ్నికి అన్నీ నశిస్తూ ఉంటే ఇక సువర్ణము - ఆకాశము మాత్రమే ఆ అగ్నికి దహించక ఉన్నాయి. అవి రెండు -

1. ఆకాశం వ్యాపకమయి ఉండటంచేత, 2. సువర్ణము (శుద్ధ సత్త్వము) దోషరహితమైన దగుటచేత ప్రళయాగ్నులచే దగ్ధం కాబడలేదు. అందుచేతనే "రజస్తమో గుణములు లేనట్టి బ్రహానందదాయ కమగు శుద్ధసత్వగుణమే సుఖసారము" (సత్వమేకం సుఖం మన్యే న రజో నచవా తమః)... అని నా అభిప్రాయం.

❖

ఆ సమయంలో మేఘములన్నిటినీ దహించివేయగల ప్రళయాగ్ని మేఘం ఆకాశమంతా ఆవరించి నిప్పుల వర్షం వెదజల్లింది. నేలపై గల జలంలో ఆ నిప్పుల వాన కురుస్తున్నప్పుడు నీరు ఆవిరైపోసాగింది. ఇక నీటిలోను, నేలపైన గల చతుర్విధ ప్రాణులు ఆ అగ్నివర్షానికి ఆహుతి కాసాగాయి. దానితో జగత్తు ఆకులురాలిన వృక్షంలాగా నిర్మానుష్యం కాసాగింది. క్రమంగా అగ్ని మేఘముల తాకిడికి భస్మమైన సృష్టి వస్తువుల భస్మంకూడా కనిపించకుండాపోతుంది. ఆ ఉల్లాస సహితమగు అగ్నివర్షానికి ఒక్క కైలాసం మాత్రం దగ్ధం కాలేదు. అప్పుడు మరికొంత సమయానికి కల్పాంత కారణంగా కుపితుడైన రుద్రుని యొక్క నేత్రాగ్నిచే కైలాసం కూడా భస్మీభూతం కాసాగింది. అగ్నిజ్వాలలు ఒకదానితో మరొకటి ఢీకొంటూ ఆకాశం కనిపించింది. ఇన్ని మాటలెందుకు?

సమస్తమూ కూడా "ఎప్పుడో భూతకాలంలో సృష్టి ఉండేది" అన్నట్లుగా సృష్టి యొక్క ఛాయ కూడా మిగలకుండా కరిగిపోసాగింది.

అప్పుడు కల్పాంతం ప్రత్యక్షం కాసాగింది. మూర్ఖులకు కూడా "ఈ సంసారం అసారమే కదా" అన్నట్లుగా ఆ కల్పాంతం ప్రకటితమవసాగింది. అప్పటి ప్రళయాగ్నులు జగత్తు యొక్క నామ-రూప సమూహములను కుందేటి కొమ్మువలె ఏమాత్రం ఉండనివిగా చేసివేయసాగాయి. అగ్ని జ్వాలలు క్రమంగా శ్యామవర్ణం (నల్లటి రంగు) సంతరించుకోసాగాయి. ఇంతలో ఎక్కడి నుండో ప్రచండ వాయువులు వీచసాగాయి.

❖❖❖

21. పుష్కరావర్త ప్రళయ మేఘం

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! అప్పుడు ఆకాశంలో 'పుష్కరావర్తం' అనే కాలమేఘం ఎక్కడి నుంచో ఉదయించింది. అది పర్వతములను కంపింపజేయసాగింది. ఆ మేఘం యొక్క ప్రకంపనాలకు సాగర తరంగాలు ఆకాశంలో ఎత్తుగా లేవగొట్టబడ్డాయి. సముద్రం హద్దుదాట సాగింది. భూతలము-పాతాళము క్రమంగా నశించటం ప్రారంభించాయి. దిక్కులన్నీ శోకనిమగ్న మైనాయి. మేఘాల 'గులుగులు' శబ్దాలు అంతటా ఆవరించాయి. ఆ ధ్వని అత్యంత కోలాహలం గాను, దుస్సవహంగాను ఉన్నది. ఆ శబ్దముల భయంకర మార్మోతలు స్వర్గ-మర్త్య-పాతాళ లోకాలను నింపివేశాయి. ఆ 'ఘనా - ఘన' శబ్ద తరంగాలు క్షీర సాగర మధ్య ఘటన శబ్ద విన్యాసాలను మించిపోయాయి. అప్పుడు "అరె! ఈ ప్రళయాగ్నిలో కాలమేఘాలు ఎలా స్థితి పొందాయి"... అని విస్మితుడనయ్యాను. ఆ మేఘాలు జనించిన విధం, స్థానాలను అన్వేషిస్తూ ఒక్క అధోదిశ తప్ప మిగిలిన 9 దిశలను పరికించి చూచాను. నాకు ఏ దిక్కులోనూ మేఘాలు కనిపించ లేదు. విశాలమైన కొఅవుల యొక్క-పిడుగుల యొక్క వృష్టి మాత్రమే నాకు గోచరిస్తోంది. ఆ వృష్టి కోట్లయోజనాల వరకు ఉన్న పదార్థములన్నిటిని భస్మీభూతం చేసివేయటం మాత్రం కనిపించింది.

అటు తర్వాత ఆకాశంలో అతిదూరంగా ఊర్ధ్వము నుండి శీతల వాయువులు-అధోభాగం నుండి ఉష్ణ వాయువులు వీచుచున్నట్లుగా నా త్వగింద్రయం (స్పర్శేంద్రియం) గుర్తించసాగింది. వాటికి ఆవలగా వలయాకారంగా కల్పాంత మేఘములు ఆవరించి ఉన్నట్లు గమనించాను.

రామచంద్రా! ఆ సమయంలో మేఘాల యొక్క - అగ్నుల యొక్క సమావేశంచే ఛట ఛటా శబ్దములు ఉదయించి మహా సంగ్రామమును తలపింపజేయసాగాయి. ఆ సమయంలో (ఆ మహా ప్రళయ కాలము) పృథ్వి-జలము-అగ్ని-వాయువు అనే నాలుగు భూతములూ మహాసంక్షోభం చెందుచుండగా ఇక ముల్లోకముల విలయ స్థితి భీకరాకృతితో కనిపించింది. అప్పుడు కొంచెం త్రాణతో మిగిలి ఉన్న జీవుల ఆర్తనాదాలు మిన్నుమిట్టుచూ ఉన్నాయి. శిష్టులగు దేవతలు అతి దీనంగా విలపించటం కనిపించింది.

క్రమక్రమంగా ఒకప్పటి సృష్టి యొక్క స్థూల-సూక్ష్మ తత్త్వాల కించిత్ గుర్తు కూడా అనేకచోట్ల కనబడకుండా పోయినాయి. ఇతఃపూర్వం సృష్టి భాసించినచోట వర్తమానమున సర్వనాశనముచే (ఆ స్థానము - space) పరమ శాంతిని సంతరించుకొని అతి శోభాయమానముగా ఉన్నది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! సృష్టియే సర్వనాశనమైన తరువాత ఇక పరమశాంతిగా శేషించటానికి అక్కడ ఏమి ఉండదు కదా! ఇంకా "శోభాయమానంగా ఉన్నది" అంటున్నారేమిటి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : సృష్టిలోపించినప్పటికీ "వాస్తవానికి ఉత్పత్తి-నాశనరహితుడు" అగు పరమాత్మ శేషించియే ఉంటాడు కాబట్టి "ఆతనిచే శోభించుచున్నది" అని పలికాను.

ప్రచండవాయువులచే ఏకముగా అయ్యే సముద్రంలాగా అక్కడ ద్వీప-పాతాళాది లోకాలన్నీ శమించుచున్నాయి కదా! ఇక అక్కడ ప్రపంచమునంతా ఏకంచేసే మహాసముద్రం మెల్లగా వృద్ధినొందసాగింది. జలవృష్టి మొట్టమొదట రోకలి ప్రమాణంలోను, తరువాత స్తంభాకారంగాను ఆ తర్వాత మహావృక్షాకారంగాను జలధారలుగా కురవనారంభించింది. ఆ తర్వాత కుంభవృష్టి కురిసింది. ఆ మహావృష్టిచే అక్కడ ప్రజ్వలిస్తున్న అతి దాహక ఉష్ణము శమించుచున్నదయింది.

ఓ రామచంద్రా! అనేక ద్వీపములు-ద్వీపకల్పములు-పర్వతములు-స్థాణువులు-జలాంతర్గత లోకములు-ఊర్ధ్వ-అధో లోకములు గలిగి ఉండే ఆ బ్రహ్మాండకోటరము ఇసుకచే బాలుడు నిర్మించిన పిచ్చికగూడులాగా వినాశనము పొందింది. అప్పటి జలప్రళయం సర్వమును ముంచెత్తివేసింది. సర్వ ప్రాణులు-పదార్థములు ఆ జలప్రళయముచే మ్రింగివేయబడ్డాయి.

❖❖❖

22. ఈ దేహానంతరం జీవునికి ఉనికి ఉన్నదా? లేదా?

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! ఆ విధంగా కల్పాంత వాయువుల చేత, జల మహాప్రళయం చేత, రుద్రుని మూడవ కన్ను నుండి జనించిన అగ్నివర్షం చేత, లోకములన్నీ జీవ-వస్తురహితమగుచుండగా మీరు ఎక్కడ ఉన్నారు? ఎక్కడి నుండి అదంతా గమనిస్తున్నారు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : రామచంద్రా! తపోలోకం వరకు ఆ విధంగా ప్రళయ సముద్రంలో మునిగి పోవుచుండగా నేను సత్యలోకమున గల ఆకాశంలో ఉండి అదంతా గమనిస్తున్నాను. అంతా లయం పొందుచుండగా ఇక నేను సత్యలోకం వైపుగా దృష్టిని సారించసాగాను. అక్కడ నాకు శిలా నిర్మిత విగ్రహం వలె నిశ్చల సమాధి యందు కూర్చుని బ్రహ్మదేవుడు కనిపించారు. ఆయనతో సమానంగా కైవల్యం పొందుటకు అధికారులగు దేవతలు, నిర్మల హృదయులగు మునులు, బృహస్పతి, ఇంద్రుడు, కుబేరుడు, యముడు, చంద్రుడు, వరుణుడు, అగ్ని, ఋషులు, దేవ-గంధర్వ సిద్ధ-సాధ్యుల నాయకులు మొదలైనవారు నిశ్చల సమాధియందు ఆసీనులై కనిపించారు. వారంతా పద్మాసనం ధరించి ధ్యాన పరాయణములైఉండి బాహ్యానికి మాత్రం నిర్జీవుల వలె కనిపించారు. ఇంతలో ద్వాదశాదిత్యులు కూడా ఆ చోటకు విచ్చేశారు. శీఘ్రంగా వారు కూడా

అక్కడి దేవ-మునుల వలె పద్మాసనమున బంధించి కూర్చున్నారు. అట్లా ముహూర్తం కాలం (48 ని) గడిచింది. స్వప్నం నుండి మేల్కొనిన మనుజుడు స్వప్నంలో తనకు అనుభవమై కనిపించిన వస్తు విశేషాలన్నీ ఇట్టే విడిచివేస్తాడు చూచావా? ఇక అతనికి స్వప్నమంతా జ్ఞాపకమాత్ర విశేషంగానే ఉంటుంది కదా !అట్లాగే ఆ బ్రహ్మదేవుని ఆత్మమాత్రపరిశేషునిగా నా ఎదుట చూచాను. ఆతనికి ఆతని ఇతఃపూర్వ సృష్టి అంతా ఇతఃపూర్వపు స్వప్నమువలె అయింది. ఆతడు 'బ్రహ్మాండ కల్పన' అనే స్వప్నం ముగించి నిదుర నుంచి లేచిన వానివలె కనిపించారు.

❖

ఆ విధంగా బ్రహ్మదేవుని అంతిమసాక్షాత్కార సమయమున అతడు, అచట ఉన్న తదితరులు విదేహముక్తిని పొందటం చూచాను. అప్పుడు బ్రహ్మలోకం కూడా జనశూన్యమైన అరణ్యం వలె గోచరించింది. అప్పటిదాకా దృశ్యరూపంగా కనిపించిన సమస్త ముని-ఋషి - విద్యాధరాదులు కూడా అదృశ్యరూపులైనారు. ఓ రామచంద్రా! వారు ఆ చోటనుండి ఎక్కడికీ పోకుండానే ఆత్మ స్వరూప విలీనులైనారు సుమా! ఎందుకంటే నేను ఆకాశమున ఉండియే, "ధ్యానముచే బ్రహ్మదేవుని వలె వారందరూ కూడా నామ రూపములను త్యజించి నిర్వాణమును పొందారు" అని నా సూక్ష్మ దృష్టిచే గ్రహించాను.

వాసనాయాం విలీనాయామ్ 'అదర్శనమ్' ఉపాగతాః
స్వప్నలోకాః ప్రబుద్ధానామివ స్వం రూపమాగతాః ॥

నిద్ర నుండి మేల్కొనినవారు మరల నిద్రకు ముందటి స్వస్వరూపమును పొందుతారు చూచావా? ఆట్లాగే, వాసనలు నశించటం చేత వారందరు భౌతిక దృష్టికి అదృశ్యులైనారు.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! అదృశ్యులై, వారు ఏ రూపమును పొందారు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : వారు వారి యొక్క-మనందరి యొక్క స్వస్వరూపమగు శుద్ధ బ్రహ్మరూపము యొక్క ప్రాప్తిని పొందారు. నాయనా రామచంద్రా! ఈ ఆకాశరూపమగు దేహము అనేది వాసనచే ప్రత్యక్షంగా భాసిస్తోంది. వాసన యొక్క అభావముచే భాసించకయే ఉంటుంది. స్వప్నంలో కనిపించిన ఆకాశ విశేషం మేల్కొనిన తర్వాత కనిపిస్తోందా? వాసనలు క్షయిస్తే దేహము దేహముగా కాకుండా అద్దాని అసలైన రూపమగు ఆకాశముగా కనిపించగలదు. అందుచేత జాగ్రత్తునందే వాసనలు క్షయించాయా-ఇక ఈ స్థూల-సూక్ష్మ దేహాలు రెండు భాసించకయే ఉంటాయి. అనగా అవి రెండూ కూడా చిదాకాశరూపములేనని అనుభవమౌతాయి.

స్వప్నానుభవ ఏషో ఽత్ర దృష్టాంతత్వేన లక్ష్యతే ।
అబాలమేతత్ సంసిద్ధం అనుభూతం, శ్రుతం, స్మృతమ్ ॥

ఇందుకు పసిబాలుని దగ్గర నుండి పండుముదుసలి వరకు అనుభవమౌతూ శ్రుతి-స్మృతి-పురాణాదులచే దృష్టాంతంగా చెప్పబడిన "స్వప్నమే" మనకు అతి సమీపమైన సుస్పష్టమైన దృష్టాంతం.

స్వప్న సమయంలో స్వప్నం వాస్తవము వలెనే అనుభూతమౌతోంది. కనుక వాస్తవంగానే అనుభవించ బడుతోంది. జాగ్రత్‌కు వచ్చినప్పుడో? స్వప్నం అవాస్తవంగాను భ్రమచే సిద్ధించినది గాను తెలిసిపోతోంది కదా! అట్లాగే అజ్ఞానం ఉన్నంత వరకు ఈ 14 లోకాలలో అనేక ఉపాధులు, దృశ్యాలు, సంబంధ-బాంధవ్యాలు వాస్తవ దృష్టిచే అనుభవించబడవచ్చుగాక! "నా స్వరూపము ఇటువంటిది".... అనే ఆత్మజ్ఞానము లభించిన తర్వాత ఈ స్థూల-సూక్ష్మ దేహులతో నిర్వర్తించిన-నిర్వర్తించుచున్న-నిర్వర్తించబడబోవుచున్న సర్వ వ్యవహారాలు, కార్యక్రమాలు, అనుభూతులు మొదలైనవన్నీ స్వస్వరూపమగు ఆత్మకు అప్రమేయమైనవని, ఆత్మ సర్వదా యథాతథంగానే ఏర్పడి ఉంటోందని గ్రహించబడగలదు సుమా! "స్వప్ననాశనముచే స్వప్నంలో కనిపించేవన్నీ నశించు చున్నాయి కదా! అట్లాగే, ఆత్మకు అన్యమైనవన్నీ, "స్వప్న సదృశ జగద్వ్యవహారాలన్నీ భ్రమసిద్ధమే"... అను (దృష్టాంతపూర్వక) సుజ్ఞానానుభవాన్ని ఎవరు అంగీకరించరో, అట్టి మూర్ఖుని త్యజించి ఉండటమే మంచిది. ఎవడైతే "ఇవన్నీ అనిత్యం అనటం ఒప్పుకోం. సంబంధాలు-అనుబంధాలు-సుఖాలు-దుఃఖాలు-ఇవన్నీ ఉన్నాయి. శరీరం ఉంది కాబట్టే 'నొప్పి' కలుగుతోంది" ఇత్యాది వాదములతో 1. ఆత్మయొక్క నిత్య సత్యత్వాన్ని, 2. ఈ జగత్తును పొందుచున్నప్పుడు ఇందలి భ్రమత్వాన్ని గమనించుటకు సిద్ధంకాడో... అట్టివానికి మేమేం చెప్పగలం? అట్టి మిథ్యారూపుడగు స్వప్నశీలుని (ఆత్మజ్ఞానంలో) మేలుకొలపటం ఎట్లా? మేలుకొలుపబడతగినవాడు అగుట లేదు.

ఎవరైనా... "ఈ జాగ్రత్ శరీరానికి కారణం పితృ శరీరం. స్వప్న శరీరానికి పిత్రాదుల శరీరం కారణం కాదు. కాబట్టి స్వప్నంలో వాస్తవానికి దేహం లేదు. జాగ్రత్తులోనే, దేహం ఉన్నది. కాబట్టి జాగ్రత్ అనుభవంతో స్వప్నదృష్టాంతం సరి అయినది కాదు" అని వాదిస్తారేమో? వారికి మేము చెప్పేది ఏమిటంటే... నాయనలారా! యజ్ఞయాగాది కారణములుగా పరలోకంలో ఉత్పత్తి అయ్యే శరీరములు కూడా అప్పుడు మిథ్యయే! కాబట్టి జీవుడికి ఈ దేహం తర్వాత పరలోకంలో లేనిదే అని అంటున్నట్లే అవుతుంది. అప్పుడు నీవు నాస్తికుడివే అవుతావు.

పోనీ... "దేహముచే కాకుండా తదితర కారణములచే ఉత్పన్నమయ్యే ఏ దేహమైనా సర్వదా అసత్తే!"... అని అనుకుందామా? అప్పుడు దేహముచే ఉత్పన్నముగాని బ్రహ్మదేవుని శరీరము కూడా సర్వదా అసత్తే కదా! పూర్వ కల్పాంతమున సర్వ శరీరాలు క్షయమై పోయినప్పుడు ఇక దేహాలే లేవు కాబట్టి 'సృష్టి'యే ఉండకూడదు. కానీ పూర్వ కల్పాంతానంతరం మరల సృష్టి-శరీరాలు ఎక్కడి నుండి వచ్చాయి? కనుక ఈ భౌతిక శరీరం అసలైన శరీరం కాదని, భౌతికశరీరం లేకుండా కూడా ఈ జీవుడు అనుభవాలు పొందగలడని... వాస్తవానికి ఈ భౌతిక శరీరం అతని సత్యం నిత్యం అగు ఆత్మ స్వరూపం సమక్షంలో ప్రవర్తించే ఒక ఉపకరణం మాత్రమేనని గ్రహించబడగలదు.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! దేహాల నుండియే దేహాలు ఉత్పత్తి అగుచూ, అర్థ క్రియా సమర్థములగు చున్నాయి. ఈ విధంగా – "ఈ జగత్తు ప్రవాహరూపమున అనాది-నిత్యసిద్ధము అయి ఉన్నది. "ప్రళయం అనేది ఎన్నటికీ సంభవించదు" అని (జైమినీ మతానుసారం) కొందరిచే చెప్పబడుతోంది కదా! అట్టి "సృష్టి-ప్రళయాలు లేవు" అనే అభిప్రాయంపై మీ ఉద్దేశాన్ని వివరించమని నా ప్రార్థన.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : "దేహ-తదనంతర దేహాల నిత్య ప్రవాహం ఇట్లా కొనసాగుతూనే ఉంటుంది. దేహముల నుండి దేహములు వస్తున్నాయి. ఇట్లా వస్తూనే ఉంటాయి. ఇంతకు మించి సృష్టి లేదు. ప్రళయం లేదు"... అని సిద్ధాంతీకరించే (జైమినీ మతవాదుల) అభిప్రాయములో 'జగత్తు' అనగా ఏమిటి? ఈ కనబడే వస్తుసముదాయమేనా? అట్టి ఈ కనబడే (వారి సిద్ధాంతానికి విషయ మగు చున్న) భౌతిక జగత్తు పంచభూతాల సంయోగ రూపమే కదా! సంయోగముచే ఏర్పడే జగత్తులోని పదార్థములన్నీ వియోగం పొందుటచే నశించటం అనివార్యమే కదా! సంయోగం ఉన్నప్పుడు వియోగం కూడా ఉంటుంది. కనుక ఈ జగత్తు నాశనం అనివార్యమే అయినప్పుడు "సృష్టి ప్రళయాలు లేవు" అని ఎట్లా అనటం? ఇక్కడ మరికొందరి సిద్ధాంతకారుల సిద్ధాంతాలు పరిశీలిద్దాం.

పాంచభౌతిక నిత్యత్వము - మరొక సిద్ధాంతం : ఈ జగత్తుకు కారణం- పృథ్వి, జలం, అగ్ని, వాయువు - అనే భూత చతుష్టయం. అట్టి ఈ భూతచతుష్టయం ఎన్నటికీ నశించదు. కాబట్టి జగత్తు నశించనిదే అవుతుంది. వాటి మధ్య ఏర్పడే ఒకానొక మదశక్తి ఉదయిస్తుంది. ఆ మదశక్తియే ఈ "నేను" అనేది. పంచభూతములు దేహాకారంగా పరిణమించినప్పుడు అందులో 'జ్ఞానము' అనే ఒక గుణం ఉదయిస్తుంది. ఆ దేహాకారం పోతే జ్ఞానము పోతుంది. అంతకుమించి జీవునికి "ముందు" లేదు. "వెనుక" లేదు. (ఇది చార్వాకుని సిద్ధాంతం)

ఇది సమగ్ర సిద్ధాంతమైతే, అప్పుడు వస్తు వినాశనముగాని, చతుర్విధ ప్రళయాలు గాని, పురాణ ఇతిహాసాలు ప్రవచించే ఆయా ధర్మాధర్మ సిద్ధాంతాలు గాని, ఐహిక-పారలౌకిక, హిత-అహిత ధర్మాధర్మాలు ప్రతిపాదించే శ్రుతులు స్మృతులు, సదాచారాలు - మొదలైనవన్నీ వ్యర్థములు, అప్రమాణాలు అవుతాయి. "దేహాత్మ వాదులమగు మా మతాచార్యుల దృష్టిలో వాటివాటి వ్యర్థత్వం, అప్రమాణత్వము మాకు సమంజసమే" అని వారు అంటారంటావా? అనేకమంది శిష్టుల అభిప్రాయాలన్నీ అప్రమాణాలే అయినప్పుడు "వంధ్య అనేక సుతులను కనెను" అనే వాక్యంలాగా "పంచభూతాల కలయికలో నుంచే ఈ 'నేను' అనేది ఉద్భవించి నశిస్తోంది" అని చెప్పే వారి వాక్యాలు మాత్రం ఎట్లా ప్రమాణం అవుతాయి? "ఈ జగత్తు ఎప్పటికో అప్పటికి నశించటం తథ్యం"... అనునది కల్ప-మహా కల్పసంబంధమైన కాలక్రమ సిద్ధాంతం వేదాలచే, విజ్ఞులచే ప్రతిపాదించబడి ఉన్నది. "అందుచేత జగత్తు శాశ్వతం"... అను (చార్వాక) మతసిద్ధాంతం యుక్తి యుక్తం కాదు. "మద శక్తి వల్లే జ్ఞాన గుణం దేహంలో ఉత్పన్నమౌతున్నది" అను సిద్ధాంతమును ప్రతిపాదించు (చార్వాక మత) అనుయాయులారా! మరొకచోట ఎక్కడో మరణించినవాడి శరీరము నశించిపోయిన తర్వాత ఆ జీవుడు పిశాచం మొదలైన అన్య దేహముచే స్వదేశమునకు వచ్చి పరశరీర ప్రవేశం ద్వారా బంధువులతో సంభాషించటం జరుగుతోంది కదా! ("సోది" మొదలైన) కొందరు సాధకయోగుల మనస్సులోంచి చనిపోయినవారు సంభాషిస్తున్నారు కదా!

"పిశాచాలు అప్రత్యక్షములు కాబట్టి, మరణించినవారు పిశాచాది దేహాలు ధరించి బంధువులను సమీపిస్తున్నారు అనునది కల్పన మాత్రమే"అని అంటారా?... అప్పుడు పాంచభౌతికవాదులు

కూడా ఎట్టి ప్రమాణము చూపించకుండానే "పంచ-భూతముల కలయిక వలన అహంకారము ఉత్పత్తి అవుతోంది"... అని ఎట్లా అనగలరు?

"జీవుడు శరీరముతో మాట్లాడుచున్నాడు కాబట్టి అహంకారము అనేది శరీర నిర్మాణంలో ఒక భాగమని, శరీరం లేకపోతే అహంకారం లేదని చెప్పుచున్నాం" అని వారు అంటారా? నేను ఈ దేహాన్ని కదలుస్తున్నాను. అనగా నేను ఈ కాలును, చేయిని, కన్నును కదల్చుచున్నాను. అంతేగాని ఈ కాలు-చేయి-కళ్ళు నన్ను కదల్చుట లేదు కదా! కనుక కదలించుచున్న నేను కదల్చబడుచున్న ఈ కాలు-చేయి-కన్నులతో కూడిన దేహముకంటే ముందే ఉన్నానని ఎందుకు ఒప్పుకోరాదు? "మా గురువులు (చార్వాకాదులు) చెప్పారు. అందుచేత లోహాణువుల కలయికలో నుంచి అయస్కాంత శక్తి ఉద్భవిస్తున్నట్లు పంచభూతముల ఒకానొక కలయికలోనుంచి ఈ 'నేను' అనునది ఉద్భవిస్తోంది. ఆ అణువులు విడిపోగానే అయస్కాంత శక్తి తొలగునట్లుగానే ఈ దేహాణువులు విడిపోగానే 'నేను' అనేది అప్రత్యక్షమౌతుంది. ఇంతకు మించి ఎక్కడా 'నేను' అనేది లేదు."... అని అంటారా? శబ్దాలే ప్రమాణమునకు సమ్మతము అయినచో... నిర్దోష శబ్ద రూపము లగు శ్రుతులు చెప్పేది ఎందుకు ప్రమాణమని అనుకోకూడదు? ఆ శ్రుతులు ప్రతిపాదించే ఆత్మతత్త్వం పరలోకములు-స్వర్గ నరకాది స్థితులు ఉన్నాయని ప్రమాణం ఎందుకు ఒప్పుకోకూడదు? ఎందుకంటే అవి చెప్పేవి గురువు వాక్యములుగానే భావించవచ్చును కదా!

"ద్రాక్షరసం వంటి పానీయాలు సేవించినప్పుడు మత్తు వస్తోంది కదా! అట్లాగే, 'నేను' అనేది ఒక విపరీత చమత్కారంగా అనుభవమౌతోంది. కనుక నేను అనేది దేహము-ఆహారముల కలయికచే ఉత్పత్తి అయి... ఉనికిని పొందుతోంది. (ద్రాక్షరస ప్రభావం తొలగగానే మత్తు తొలగు నట్లు) దేహ-పదార్థముల అవినియోగముచే 'నేను' అనేది రహితమౌతోంది"... అని అంటారా? 'పిశాచం' అను భౌతిక దేహరహిత జీవుడు (సూక్ష్మ-కారణ దేహాలు మాత్రమే కలిగిన వ్యక్తి) మరొకని దేహమున ఆశ్రయించునట్టి అనుభవం మనం లోకంలో చూస్తున్నాము కదా! ఉదా హరణకు ఒక శిష్యుడు తన గురువు తనయందు ఆవేశించి ప్రవచనము చేస్తున్నట్లు ప్రవర్తించటం, లోకంలో చూస్తున్నాం కదా? "అట్టి పిశాచం గూర్చిన బుద్ధియే సత్యము కాదు" అని అంటారా? అది సత్యం కాకపోతే ద్రాక్షరసమువంటి పానీయాలు సేవించినప్పుడు ప్రాప్తించే 'మదశక్తి' కూడా సత్యం కాదు. ఈ విధంగా 'మదశక్తి' అనే దృష్టాంతం 'నేను' అనుదానిని దేహ విభాగంగా చెప్పటానికి సరిపోదు.

పంచభూతాలు 'జ్ఞానం' కలిగి ఉండటం మనం చూడటం లేదు. వాటి కలయికలో నుంచి మాత్రం "జ్ఞానం" ఎట్లా సిద్ధిస్తుంది? కాబట్టి దేహానంతర స్థితులుగా చెప్పబడిన పరలోకాత్మికమగు స్వర్గ-నరకాది స్థితులను నిరసించటానికి (అటువంటివేమి ఉండవని సిద్ధాంతీకరించటానికి) నీవు (చార్వాకమతవాదుడు) ఎట్లా శక్తుడవౌతావు?

"దేహనంతర స్థితి ఏ జనులకు అనుభవసిద్ధమని నిరూపించలేం కదా! 'అనుభవం' అను దానికి ప్రమాణం కాదు కాబట్టి, దేహం నశించిన తర్వాత ఈ జీవుడు ఏదైనా స్థితి కలిగి ఉంటాడు

– అనేది (అనుభవసిద్ధం కాదు కాబట్టి) మేము ఒప్పుకోం" అని అంటారా? అట్లా అయితే "గురువులు ఆవహించటం" అను అనేక జనుల అనుభవ ప్రమాణము ఒప్పుకోవాలి కదా! అది ఒప్పుకుంటే "దేహానంతరం జీవుడు ఉంటాడు. కనుక పరలోకం కలదు" అని కూడా ఎందుకు ఒప్పుకోకూడదు?

"లోకంలో స్థూల దేహ రహితులగు పిశాచ జీవులు ఆవహించటం అనేది శ్రుతి వంటి దృఢతర ప్రమాణజన్యం కాకపోయిప్పటికీ అది లోక జనులను–వారి భావాన్ని అనుసరించి అనుభవ ప్రసిద్ధము. అట్లాగే 'జ్ఞానము' అనేది అనుభవ ప్రసిద్ధము. కానీ పరలోకములు అనేవి అనుభవ ప్రసిద్ధము కాదు కాబట్టి శ్రుతులు అవి ఉన్నాయని చెప్పుచున్నప్పటికీ మేము ఒప్పుకోం!" అని వారు (చార్వాకమత వాదులు) అంటారా? (చార్వాకుని వంటి) మరొకరి అనుభవం మనకు ప్రామాణ్యం అయినప్పుడు అనేక మందికి అనుభవమైనట్టి శ్రుతులు, ఆ శ్రుతులు చెప్పే ఇహ లోకానంతర పరలోక స్థితి–గతులు 'సత్యము కాదు' అని మాత్రం ఎట్లా అనగలరు? దృఢతరమగు శ్రుతులు బోధించే కారణ సహితమైనట్టి పరలోక జ్ఞానము సత్యం కాదని ఎట్లా చెప్పగలరు?

❖❖❖

23. యత్భావం తత్భవతి

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! కొందరు సిద్ధాంతకారులు "జీవిస్తున్నంతకాలం ఏది అనుభవమవుతోందో అది సత్యము. మరణానంతరం పరలోకం కలదు. అయితే ఆ పరలోకం మనకు స్వప్నము ఎటువంటిదో అటువంటిది.

కనుక మరణానంతరం ఏది అనుభవమౌతోందో అది సత్యము కాదు. దేహముచే అనుభవించబ డుచున్నదే సత్యము" అంటారు. ఇట్టి "జగత్ సత్యమ్–పరలోకమ్ మిథ్యా" అని చెప్పువారి మాటల గురించి మీ అభిప్రాయం?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

యా అంతర్ వేత్తి యథా సంవిత్, సా తథా అనుభవత్యలమ్ ।
అస్తు సత్యమ్ – అసత్యమ్వా సిద్ధమ్ ఇత్యనుభూతితః ॥

ఓ రామచంద్రా! వాస్తవానికి "ఇక్కడ ఏది సత్యం? ఏది సత్యం కాదు?"... అనేది ముఖ్యం కాదు. ఎందుకంటావా? ఏది సత్యమైనా, లేక అసత్యమైనా కూడా, ఏ సంవిత్తు (ఈ జీవుడు అనబడు జ్ఞాన స్వరూపి) ఏ వస్తువు యొక్క సత్తాను ఏ ప్రకారంగా ఎఱుగుతుందో, అది ఆ సంవిత్తుకు ఆ ప్రకారంగానే అనుభూతమౌతోంది. ఎవరూ ఏ భావనతో దేనిని చూస్తారో, వారికి ఆ భావనచే అది అట్లే అనుభూతమౌతుంది. అందుకే ఈ జగత్తు కొందరికి "పంచభూతముల కలయిక" గాను, మరి కొందరికి "బ్రహ్మదేవుని కల్పనా వ్యాసంగం" గాను, ఇంకొందరికి "పరమాత్మ స్వరూపం" గాను అనుభూతమౌతోంది. ఒకరి అనుభవాన్ని తొలగించి మరొక రకంగా అనుభూత

మయ్యేటట్లుగా ఎవరూ చెయ్యలేరు-వారికి వారు మరొక రీతిగా దర్శించటానికి సిద్ధపడినప్పుడు తప్పితే! ఏది ఎట్లు ఎఱిగితే అది అట్లే అనుభూతమగుచుండటం ఆబాల గోపాలం విదితమే! అందుకే సత్యమని ఒకరికి అనిపించినదే "సత్యము కాదు" అని మరొకరికి అనిపించటం మనం ఈ జగత్తులో చూస్తూ ఉన్నదే కదా! ...ఇక నీ ప్రశ్నకు వద్దాం.

మృతస్య అస్తి పరోలోకో విదిత్యేవం మయా భవేత్
సతి వాసతి దేహేఽస్మిన్ తేన కింఽసదసచ్చ కిం?

శ్రుతులు చెప్పుచున్న దానిననుసరించి, విజ్ఞుల ప్రవచనము అనుసరించి 1) "దేహముతో జీవించి యున్న స్థితి (ఇది అందరికీ అనుభవమగుచున్నదే కదా! 2) దేహానంతర పరలోక స్థితి అనే రెండు ఉన్నాయని ఒప్పుకొన్న తర్వాత ఇప్పుడు "వాటి వాటి అనుభవాలు ఎట్లా ఉంటాయి?" అనే విషయానికి వద్దాం. నీవు చెప్పినట్లు "మరణాంతర పరలోకానుభవం స్వప్నానుభవం వంటిది. ఈ దేహంతో అనుభవించబడేదే వాస్తవం" అని (చార్వాకమత శాఖ) కొందరు అంటూ ఉంటారు.

అయితే... "జీవించి ఉన్నవాని అనుభవం సత్యం, మరణించినవాని అనుభవం అసత్యం (స్వప్నతుల్యం)" - అని అనటం ఎట్లా! జీవించియున్నవాడు మరణించినవాని అనుభవమును స్వప్నతుల్యంగా అసత్య మైనదిగా భావించవచ్చు. అట్లాగే మరణించినవాడు జీవించియున్నవాని అనుభవమును అసత్యమైనదిగా భావించనూవచ్చు కదా!

జీవించియున్నవానికి జీవితానుభవం సత్యం. మరణించిన వానికి మరణానంతర అనుభవం సత్యం. ఉభయుల అనుభవం తిరస్కరించటానికి గాని, తొలగించటానికి గాని వీలుకాదు. "ఈ లోకంలో కూడా ఎవరు ఏది సత్యమని భావిస్తే, అది వారికి సత్యముగానే అనుభూతమౌతుంది.

అంతేగాని ఇక్కడ వేరే సత్యాసత్యాలు లేవు" - అనునది అనేక విషయాలలో అందరికీ అనుభవమే! అందుచేత సజీవుని అనుభవమే సత్యమని, మృతుని అనుభవం సత్యం కాదని సిద్ధాంతీకరించటం ఉచితం కాదు. ఇక, వేదములు ప్రమాణపూర్వకంగా "ఆత్మ"ను ప్రతిపాదిస్తున్నాయి.

తస్మాత్ స్వభావః ప్రథమం ప్రస్ఫురన్వేత్తి సంవిదమ్
వాసనా కారణం పశ్చాత్ బుద్ధ్వా సంపశ్యతి భ్రమమ్ ॥

మొట్టమొదటగా వేదాది ప్రమాణాలచే ప్రతిపాదించబడుచూ, స్వయంసిద్ధమె, జ్ఞానమే తన యొక్క స్వరూపంగా గలిగి ఉన్నదై... "ఆత్మ" ఉన్నది. అట్టి ఆత్మ స్వయంప్రకాశమైనది. అందుచేత ఈ జీవుని స్వస్వరూపమగు ఆత్మ జాగ్రత్-స్వప్నం మొదలైన సర్వ వ్యవహారాలకు మునుముందుగానే ఉండి ఉన్నది. అట్టి ఆత్మ తన యొక్క నిత్య సిద్ధమగు నిజస్వరూప జ్ఞానమును ఎఱిగియే ఉన్నది.

ఆ తర్వాత ...ఆ ఆత్మ తనయొక్క వాసనలు కారణంగా 'సూక్ష్మ శరీరము' ను ఎఱుగుచున్నది. అట్టి సమయంలో ఆ సూక్ష్మ దేహమునకు ప్రమేయంలేని ఆత్మయొక్క నిత్యత్వ - నిర్మలత్వములను ఎందుకో కించత్ ఏమరచుచున్నది.

ఆ తదుపరి... సూక్ష్మ దేహముతో ఏర్పడిన తాదాత్మ్యముచే స్థూల దేహాదిగా గల ఈ సంసార భ్రమనంతా ఎఱుగుచున్నది.

అయితే రామచంద్రా! ద్రష్ట-దర్శన-దృశ్య రూపమగు వాసనలు లయింప జేసుకున్నప్పుడు - అది అప్రతిహతంగా, అడ్డులు తొలగించుకొనినదై తన నిత్యనూతన రూపమగు ఆత్మత్త్వమును దర్శించుచున్నది. వాసనలు ఉన్నప్పుడు 'సంసారం' అనే పిశాచం ఉదయిస్తోంది. వాసనలు తొలగినాయా ఆత్మత్త్వమే స్వభావసిద్ధమై శేషిస్తోంది. అనగా "ఆత్మత్త్వమే ఈ జీవుని వాస్తవ స్వభావం" అని గ్రహించు. ఈ వ్యవహారమంతా "ఆత్మ చైతన్యము - చ్యుతి - జగత్‌విలాసము - మోక్షభావము" అను విశేషములుగా శాస్త్రములు ప్రవచిస్తున్నాయి.

ఓ రామచంద్రా! "సృష్ట్యాది" యందు 'చిత్‌సాగర జలము యొక్క ప్రప్రథమ కెరటము' అనతగ్గ బ్రహ్మదేవునికి "జగత్తును నిర్మించాలి" అనే ఒకానొక ఇచ్ఛ జనిస్తోంది. ఆ తదుపరి "పూర్వకాలికమైన వాసన యొక్క ఉత్పత్తి" సంభవిస్తోంది. కాబట్టి... "వాసనయొక్క అస్తిత్వమే సంసార భ్రమ"... అని గ్రహించు.

❖

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఈ "వాసన" అనునది పరబ్రహ్మము నుండే జనించిందా? ఎందుకు అడుగుచున్నానంటే... "జగత్తే వాసనల రూప" మని చెప్పబడుతోంది కదా? "ఈ జగత్తు బ్రహ్మము నుండే జనించింది"... అను సిద్ధాంతము కూడా శాస్త్ర ప్రతిపాదితం కదా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : బ్రహ్మము సర్వదా కూటస్థము - (మార్పు-చేర్పులు లేనిది అద్వితీయము- అద్దానికి ద్వితీయమైనదేది లేనిది) కదా! మరి అట్టి నిత్య నిర్మల పరబ్రహ్మమునుండి వాసనలు జనించటమేమిటి? కనుక ఈ వాసనలు పరబ్రహ్మము నుండి జనించలేదు.

శ్రీరాముడు : వాసనలు పరబ్రహ్మము నుండి జనించనప్పుడు, మరిక వాసనలు ఎక్కడి నుంచి జనించాయి?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : "వాసనలు" అనబడే శబ్దం, దాని అర్థము కూడా అద్వితీయమగు బ్రహ్మము గురించి బోధించటానికి శాస్త్రములు కల్పించాయి. అయితే జ్ఞానోదయం అయ్యే వరకు ఈ వాసనలు ఎక్కడో-అక్కడనుండి, ఏదో ఒక కారణం చేత జనించాయనే ఒప్పుకుంటూ రావాలి. జ్ఞానము ఉత్పన్నమైన తర్వాతనో... ఈ 'వాసనలు' అనబడే వాటితో సహా (తత్ శబ్దార్థంతో సహా) ఈ సమస్త జగత్తు కూడా బ్రహ్మమేనని తప్పక గ్రహించబడగలదు.

ఏతావత్ యత్ పరిజ్ఞానం తత్ 'నిర్వాణం' విదుర్ బుధాః ।

యత్ అత్రైవ అపరిజ్ఞానం తం "బంధం" విద్ధి, రాఘవ!

ఓ రాఘవా! "ఈ సర్వము బ్రహ్మమే"... అను పరిజ్ఞానమునే తత్త్వజ్ఞులు "నిర్వాణము" అని పిలుస్తున్నారు. అట్టి బ్రహ్మము గుఱించి జ్ఞానము లేకపోవటమే "బంధము" అని గ్రహించు.

❖

'విజ్ఞాన ఘనము' అగు ఆత్మ "ప్రకాశరూపము-అప్రకాశరూపము" కూడా అయి ఉన్నది. ఎందు కంటావా? ఎఱుగబడినచో, అది స్వయముగా ప్రకారూపముగా అంతఃకరణమున స్ఫురించగలదు. ఎఱుగబడకపోయిందా, అది స్ఫురించకయే, గుర్తించబడకమే ఉంటోంది.

ఓ రామచంద్రా! "నేను బద్ధుడను" అనే భావనచే బంధం కలుగుతోంది. "నేను ముక్తుడను" అను భావన ముక్తికి దారితీస్తోంది.

శ్రీరాముడు : మీరు ప్రవచించే అట్టి 'ముక్తి' అను భావన కష్టతర కాదంటారా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ముక్తి అనునది ఒక భావనయే కదా! భావన యొక్క పరివర్తనా మాత్రంచేత బంధ-మోక్షములు సిద్ధిస్తున్నాయి. విషయము ఇంతమాత్రం అయి ఉండగా, భావనామాత్రం చేత మోక్షం సిద్ధిస్తుండగా, ఇక "మోక్షం పొందటం బహుక్లేశాలతో కూడుకున్నది" అని ఎవరైనా చెప్ప దలిస్తే అది సమంజసమెట్లా అవుతుంది చెప్పు? భావనమాత్ర ప్రయత్నంచే 'మోక్షం' అనే అవగాహన లభించుచుండగా... ఇక "మోక్షస్థానం సంపాదించటం కష్టం" అని అనటం ఉచితమెట్లా?

సంవిత్ ఉద్బోధనే "బంధః", తత్ అనుద్బోధనే "శివమ్" ।
అసత్ సద్వత్ జగత్ భాతి సంవిత్ ఉద్బోధనోదరమ్ ॥

అనేక జగద్విషయముల పట్ల ఏర్పడుచున్న ధ్యాసల సమూహమును 'చిత్తము' అంటారు. అట్టి చిత్తము అనేక జన్మలలో ప్రాపంచిక విషయములపై పెంపొందించుకున్న భావావేశములచే నిర్మించబడుతోంది.

చిత్తవృత్తిని బహిర్ముఖం ఒనర్చటమే బంధం. చిత్తవృత్తి అంతర్ముఖమై అత్మయందు లీనం కావటమే సమాధి. అదియే మోక్షము అని కూడా చెప్పబడుతోంది.

"దృశ్య ప్రపంచ అతీతత్వము-శాంతము" అయినట్టి చైతన్య స్వరూప స్థితియే మోక్షం. దృశ్య సహితమైన స్థితి, దృశ్య పరిమిత, దృశ్యాంతర్గత చంచల స్థితిని 'బంధము' అని పిలుస్తున్నారు.

ఓ రామచంద్రా! ఈ రెండింటిలో ఏది ఉచితమో విచక్షించి అద్దానిని ఆశ్రయించు. విక్షేప రహితమగు సుఖం ఎట్టిదో గ్రహించి అట్టి అభ్యాసమును తీవ్రతరం చేయి. "వాసనారహితం-అనాది-అనంతం నిర్మలబోధరూపం-ఏకత్వ-ద్విత్వ వర్జితం-శూన్యత్వ రహితం-ఆకాశం వలె నిర్మలం" అయినట్టి బ్రహ్మ స్వరూపంతోటి ఏకస్థితిని కలిగి ఉండి, తద్వారా బంధరహితుడవగుము.

❖❖❖

24. స్వప్న సదృశ జగత్తులు

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : రామచంద్రా! మరల మనం "అన్యజగత్ ప్రళయ దర్శనం" సందర్భానికి వచ్చి, అక్కడ నేను చూచిన విశేషాల గురించి చెప్పుకుందాం.

అప్పుడు నేను సత్యలోకం సమీపంగా గల ఆకాశంలో ఆకాశరూపం దాల్చి బ్రహ్మలోకంవైపు దృష్టి సారించి చూస్తున్నాను కదా! అప్పుడు ఆ ప్రకారంగా బ్రహ్మదేవుడు, బ్రహ్మలోక నివాసులు, ద్వాదశాదిత్యులు, ఇంద్రాది దేవతలు కూడా బ్రహ్మరూపత్వము పొందుటచే వత్తిలేని దీపం వలె

అదృశ్యులయినారు. అప్పుడు భూలోకము వలెనే బ్రహ్మలోకం కూడా ప్రకాశవంతమగు అగ్ని జ్వాలలచే భస్మీభూతం ఒనర్చివేయబడింది. ఆ తర్వాత భూమండలమును ముంచివేసిన జలప్రళయ తరంగయుక్తమగు మహాసముద్రం బ్రహ్మదేవుని నగరమును కూడా ముంచివేయుట చేత బ్రహ్మ లోకంతో సహా బ్రహ్మాండమంతా జలమయం అయింది. "పుష్కరావర్తము" అనే కాలమేఘాలు కురిపించే జలధారలకు పెద్ద పర్వత సమూహాలు ఆ జలంలో ఎండుతాటి ఆకు వలె తెలియాడుతూ, ఇంతలోనే జల సంఘట్టనచే ఛిన్నాభిన్నం కాసాగాయి. ఇదంతా గమనిస్తూ ఇక అక్కడి నుండి బయల్వెడలాలనే ప్రయత్నంలో ఉండగా అచ్చట ఒకానొక భయంకర రూపం కనిపించింది. ఒక్కసారిగా భీతిల్లాను. ఆ భీకర రూపం "కల్పాంత జగదాకారమా?"... అని అనిపించింది. తన యొక్క కృష్ణవర్ణముచే ఆకాశమును పూరించుచు "అంధకారం ఈ విధంగా మూర్తీభవించిందా...?" అన్నట్లుగా ఉన్నది. అయితే ఆ కృష్ణ (నల్లని) వర్ణరూపం లక్షల కొలది సూర్యుల తేజమును ఆభరణాలుగా ధరించినట్లుగా ఉన్నది. దేదీప్యమానమైన కాంతిచే కళ్ళు ప్రకాశిస్తున్నాయి. నోటి లోంచి అగ్నిజ్వాలా సమూహములు బయల్వెడలుచున్నాయి. ఆ ఆకారము 3 నేత్రములు, 5 ముఖములు 10 భుజాలు కలదిగా ఉండటం చేత "త్రినేత్రుడు-పంచముఖుడు-దశబాహుడుగా" ఉన్నది. చేతిలో త్రిశూలం ధరించి ఉన్నది. అనంతాకాశంలాగా విశాలమైన ఆకృతి కలిగి ఉన్నది. ఆ ఆకారం బ్రహ్మాండం యొక్క బాహ్యమున గల ఆకాశమున స్థితి కలిగి ఉన్నది. "అంతకు ముందటి బ్రహ్మాండం ఎందులో ఏర్పడి ఉన్నదో... అట్టి దహరాకాశమే ఆ విధంగా హస్తము-పాదము మొదలైన అవయవాలతో ఆకృతి ధరించిందా!"... అని నాకు అనిపించసాగింది.

ఆ భీకర ఆకారం యొక్క ఉచ్ఛ్వాస-నిశ్వాసలు మహాసముద్రమును కూడా ప్రకంపింపజేసే టట్లు అత్యంత వేగముతోనూ, కొండలను పిండి చేయగల 'ఊం-ఊహూ' నినాద ధ్వనుల జనింపజేస్తూ ఉన్నాయి. ఆ భయంకరమైన ఆకారం... పురుషాకారం దాల్చిన కల్పాంత సముద్రం వలె ఉదయించింది. బ్రహ్మాండ జీవులందరి యొక్క సమష్టి అహంకార రూపం మూర్తిత్వం దాల్చి నట్లు అగుపడింది. కుల పర్వతాల మహా సమూహం వలె అత్యంత ఘనీభూతంగా ప్రత్యక్షమైనది. ఆకాశ మండలమునంతటినీ ఆక్రమించి విలయతాండవం చేస్తూ విజృంభించసాగింది.

ఆకాశంలో అగుపించిన ఆ అతి దీర్ఘమైన భీకరాకారం మూడు కనులను-త్రిశూలమును కలిగి ఉండి తాండవం చేస్తూ ఉంటే "ఓహో! ఈయనే ప్రళయకాల రుద్రుడు కదా" అని నా యొక్క యుక్తాయుక్త విచక్షణచే ఊహించాను. వెంటనే లేచి నిలబడి అత్యంత భక్తి-ప్రపత్తులతో ఆ ప్రళయకాల రుద్రునికి 'సాష్టంగదండ ప్రమాణం' చేశాను.

శ్రీరాముడు : హే మహాత్మా! మునీశ్వరా!

కిం స తాదృగ్విధో రుద్రః? కిం కృష్ణః? కిం మహాకృతిః?
కిం పంచవదనః? కస్మాత్ దశబాహుః స తిష్ఠతి?
కిం త్రినేత్రః? కిం ఉగ్రాత్మా? కిం ఏకః? కిం ప్రయోజనః?
కేనేరితః? కిమకరో ఇచ్ఛాయాసీత్ వద కా? మునే!

పరమేశ్వరుడగు రుద్ర భగవానుడు ఆ విధంగా కృష్ణ వర్ణాన్ని, పంచముఖాలను త్రినేత్రాలను, దశభుజాలను, ఉగ్రరూపాన్ని తనయందు ఏకరూపమున ప్రదర్శిస్తున్నారు కదా! ఏ కారణం చేత అంతటి భయంకర రూపం అవధరించారు? ఆయనే లయకారుడగు పరమేశ్వరుడా? ఆయన స్వతంత్రుడా? పరతంత్రుడా?... "స్వతంత్రుడే" అయితే పూర్ణకాముడు (పొందవలసినది గాని పొందజాలనిది గాని, కించిత్తు కూడా లేనివాడు) అగు ఆ రుద్రభగవానునికి అట్టి సంహార ప్రవృత్తి ఎందుకు?... ఒకవేళ "పరతంత్రుడు" అయితే ఎవరి ప్రేరణచే ఆయన ఆ సంహార కార్యక్రమమును నిర్వర్తిస్తున్నారు? ఏ ఉద్దేశముతో ఆ ప్రళయరూపం దాల్చారు? దయచేసి అవన్నీ వివరించి చెప్పవలసినదిగా ప్రార్థన చేస్తున్నాను.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : కకుత్థ్స వంశమున మణిరత్నం వలె ప్రకాశిస్తూ జనించిన ఓ రామచంద్రా! ఆ ప్రళయకాల రుద్రుడు ఎవరో, ఎందుకు విలయతాండవం చేస్తున్నారో, ఆయన ఉద్దేశం ఏమిటో?... అన్నీ వివరిస్తాను. విను–

ఆ ప్రత్యక్షమైన విలయతాండవం చేస్తున్న పరమేశ్వరుడు సృష్టి–స్థితి–సంహారాదులు గూర్చిన సంకల్పాదులకు కారణభూతమగు అహంకారమే స్వరూపంగా ధరించినవాడు. అందుకే ఆయనను "రుద్రుడు" అని అంటారు.

1. సర్వదుష్ట ప్రాణులకు రోదన మొనర్చువాడు – కాబట్టి రుద్రుడు! 2. శరణువేడిన వారి సమస్త రోగములను పారద్రోలువాడు కనుక రుద్రుడు. దుష్టజనులకు... విషయాభిమాన రూపుడు. శరణాగతుల దోషములను బాపుట కొరకై 'ఏకాభిమానరూపము' ధరించినవాడు.

వాస్తవానికి ఆయన (అసలైన) స్వరూపం చిదాకాశం మాత్రమే! సర్వసారమగు చిదాకాశమే తన స్వరూపంగా కలిగి ఉండటం చేత ఆ రుద్ర భగవానుడు "ఆకాశం వంటి ఆకారం–వర్ణం" కలవాడై, మహా ప్రకాశమయుడై చెన్నొందుచూ "ఆకాశ రూపుడు"... అని చెప్పబడుచున్నాడు.

సర్వ ప్రాణులు తన స్వరూపముగా కలవాడు–సర్వవ్యాప్తి అయి ఉండటంచే "మహాకారము"ను ధరించినవాడై ఉన్నాడు. సృష్టిలో గల పంచ జ్ఞానేంద్రియాలే ఆయన యొక్క పంచ ముఖాలు. అందుచేతనే ఈ పంచ జ్ఞానేంద్రిక్ష్మీఆలు ప్రకాశ స్వభావాన్ని కలిగి ఉన్నాయి.

ఈ సర్వుల పంచ కర్మేంద్రియాలు (వాక్కు–కాళ్ళు–చేతులు–పాయువు–ఉపస్థ) వాటి పంచ విషయాలు (వచనం–భ్రమణం–అదానం–విసర్జనం–కామం) ఈ 10 కూడా ఆయన యొక్క 10 భుజాలై ఉన్నాయి.

ఇక ఈయన ఎటునుంచి వచ్చారంటావా? ప్రజాపతి యగు బ్రహ్మదేవుడు ప్రళయకాలంలో సర్వ జీవులతో సహా "బ్రహ్మరూపత్వం" పొందారు కదా! అందుచేత చిదాకాశమున కల్పించబడిన పంచ ప్రాణ–పంచ జ్ఞానేంద్రియ–పంచ కర్మేంద్రియ వ్యవహారాలను త్యజించారు. అప్పుడు చిదాకాశ రూపుడగు రుద్రుడు కేవలాకాశ మాత్ర పరిశేషమగు కారణ రూపాన్ని అవధరించు చుండటమే ఆయన విలయ తాండవం. అనగా... బ్రహ్మాండ రచనలో ఒదిగి ఉన్న–సర్వజీవుల ఉపకరణ రూపంగా ప్రాప్తిస్తూ వచ్చిన పంచ జ్ఞానేంద్రియాలు, పంచ కర్మేంద్రియాలు, పంచ

కర్మేంద్రియ విషయాలు ఇప్పటివరకూ సమిష్టిగా వ్యవహరించి ఇప్పుడు నిజరూపాలు సంతరించుకొని నిజస్థానం పొందుచున్నాయన్నమాట!

శ్రీరాముడు : మునీశ్వరా! ప్రళయమున సమస్త కార్యములు లయింపగా, ఇక ఆకాశమాత్ర పరిశేషమగు చిదాకాశ రుద్ర భగవానునికి రూపం ఏముంటుంది? ఎక్కడి నుంచి వచ్చింది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును. సమస్త కార్యములు (పంచ జ్ఞానేంద్రియ-పంచ కర్మేంద్రియ-పంచ జగత్ విషయ కార్యములన్నీ) లయించగా, కారణాంశ మాత్రముచే శేషించి ఉన్న ఆ రుద్ర భగవానునికి వాస్తవానికి ఏ ఆకారమూ లేదు. అయితే కేవలం తన ఉపాసకుల యొక్క వాసనలచే వారికి 'భ్రాంతి' ద్వారా ఆయన ఆ విధంగా (నేను వర్ణించిన విధంగా) మూర్తీభవించి ఉన్నారు. ఒక వస్తువు భస్మీభూతమగుచున్నప్పుడు ఏర్పడే పొగకు కొంచెం సమయం ఏదో ఆకారం కనిపిస్తుంది కదా! ఇది కూడా అట్టిదే!

చిదాకాశగతే స్ఫారే భూతాకాశే స తిష్ఠతి ।
దేహే చ సర్వ భూతానాం నిత్యం వాయురివ ఈశ్వరః ॥

వాయువు సర్వజీవుల అంతరం-బాహ్యమున సంచరిస్తూ ప్రాణ స్వరూపి అయి సర్వకార్యాలు నిర్వర్తిస్తోంది చూచావా? అట్లాగే ఎప్పుడైతే ఆ ఈశ్వరుడు "వ్యాపకమగు చిదాకాశరూపం" పొందుతాడో, అప్పుడు భూతాకాశమునందు సర్వ దేహాలలో స్థితి పొందినవాడై ఉంటున్నాడు. అట్టి ఆ చిదాకాశ స్వరూపుడు 'ప్రళయం' అను క్షణకాలమున సమస్తం క్షోభితం చేసి సర్వ భూత రహితుడై, చిదాకాశమాత్ర దేహధారి అయి పరమశాంతిని పొందుచున్నాడు.

త్రినేత్రములు : త్రిగుణాలు (సత్త్వరజస్తమోగుణాలు) – త్రికాలాలు (భూత, భవిష్యత్, వర్తమానాలు) – త్రి అంతఃకరణాలు (చిత్త, అహంకార, బుద్ధులు) – ప్రణవ త్రివర్ణాలు (అ, ఉ, మ) – త్రివేదాలు (ఋక్, యజో, సామ) ... ఇవే ఆ రుద్రుని యొక్క త్రినేత్రాలై వెలయుచున్నాయి.

త్రిశూలం తేన త్రైలోక్యం గృహీతం కరకోటరే!

ఆ ప్రళయకాల రుద్రుని పిడికిలిలో గల త్రిశూలం ఈ స్వర్గ-భూ-పాతాళ లోకాలు సుమా!

యస్మాత్ తత్ వ్యతిరేకేణ సర్వ భూతగణేష్వపి ।
అన్యత్ నవిద్యతే కించిత్, దేహాత్మైవ తతః స్థితః ॥

ఈ సర్వభూత సమూహములలో అతనికి వేరైనది కించిత్ కూడా లేదు. ఆయన తన యొక్క జగత్ శరీరముచే అంతటా వ్యాపించి ఉన్నాడు.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! స్వరూపతః చిదాకాశమే అయి ఉన్న ఈ సృష్టికి గల ప్రయోజనమేమిటి ?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఈ సృష్టికి రెండు ప్రయోజనములు శాస్త్రములు వివరిస్తున్నాయి.

1. సర్వ జనులకు వారి వారి కర్మానుసారంగా విషయ ఫలములను అందించటం.
2. 'అధికారి' అయినవానికి 'జ్ఞానము' అనే ఫలమును ఇవ్వటం.

... ఈ రెండూ ఒసంగుటయే సృష్టి యొక్క స్వభావమై ఉన్నదని విజ్ఞుల అభిప్రాయం. ఇక

సృష్టి కర్త యొక్క వాస్తవ రూపం శివము-చిదాకాశ మాత్రము అయి ఉన్నది. ఆతడు తన శివ-అంతరంగ జనిత మాయాచిత్ స్వరూపముచే ప్రేరితుడై ఈ సృష్టిని నిర్వర్తించే కార్యమునందు ప్రవృత్తుడై ఉంటున్నాడు. మరియు అదే చిత్స్వరూపము చేత ప్రళయము కొఱకై కూడా ప్రేరితుడై ఒకానొకప్పుడు సమస్త జగత్తును సంహారమొనర్చి మరల శాంతించుచున్నాడు. చిదాకాశరూపుడగు ఆ పరమాత్మయే 'సృష్టి' అనే కార్యము నిర్వర్తిస్తూ ప్రజాపతి అగుచున్నాడు. నిర్మల చిదాకాశ రూపుడగు ఆ పరమేశ్వరుడే మహాకాలరుద్ర రూపమును ధరించి ఈ సృష్టి మహాసముద్రమును పానమొనర్చి పరమశాంత స్వరూపమును ప్రదర్శిస్తున్నాడు.

రామచంద్రా! ఆ విధంగా మహాకాల రుద్ర రూపాన్ని, ఆ విలయతాండవం దర్శిస్తున్నాను కదా! ఆ రుద్రరూపంతో మహా ప్రళయ సముద్రమును తన యొక్క ఉచ్ఛ్వాస వేగంతో పానం చేయటానికి ప్రవృత్తుడైనారు. ఆ రుద్రుని ప్రాణవాయువుచే ఆకర్షితమైన మహాసముద్రము జ్వాలా సమూహములచే వ్యాప్తమైయున్న ముఖంలోనికి-జలం బడబాగ్నిలో ప్రవేశించినట్లు-ప్రవేశించు చుండటం కనిపించింది. అహంకార రూపుడగు ఆ రుద్రుడు ఆ సమయమున క్రమంగా కల్పాంత సముద్రమంతా త్రాగివేశారు. అప్పుడు సర్వమూ సర్వవిశేష శూన్యంగా అయింది. అప్పుడక్కడ ఆకాశం వలె నిర్మలము-నిశ్చలము అగు ఈ నాలుగు మాత్రమే శేషించాయి.

1. ఆకాశము వలె విశాల రూపుడు, కృష్ణవర్ణయుతుడు, ఆధారరహితుడు "నిశ్చల సుగంధ మనోహర స్వరము" వలె ఉన్నట్టి రుద్రభగవానుడు

2. బ్రహ్మాండమునకు ఆ బ్రహ్మాండములో అధోభాగమున ఒకప్పుడు పర్వత-దేవతాది అనేక అడుగున గల పదార్థములతో విశేషములతో కూడుకొని ఉండేది. ఇప్పుడో? దేవతాది పృథ్వి భాగము సర్వ జీవుల సహితంగా పాతాళ-భూలోక స్వర్గలోకములు భస్మీభూతమైనాయి కదా! ఆ భస్మము జల ప్రళయంచే ముంచివేయబడింది. జలమంతా రుద్రునిచే త్రాగి వేయబడగా ఇక అచ్చోట బురదమయమై శేషించింది. అట్టి పార్థివమయమై (బురదమయమై) ఆ బ్రహ్మాండము యొక్క అధోభాగమంతా (బురదతో నిండి) కనబడుతోంది.

3. ఊర్ధ్వమున ఆకాశం అతిదూరంగాను-అత్యంత విస్తారంగాను నేత్రజ్యోతికి నిరామయము అందనిదై ఉన్నది. దుర్లక్ష్యమై ఆకాశం శ్యామవర్ణంగా (నల్లగా) ఆ బ్రహ్మాండ ఖండమునకు ఊర్ధ్వంగా కనిపిస్తోంది.

4. బ్రహ్మైకాశము బ్రహ్మాండ ఖండముల మధ్యగా ఉన్నట్టి "అనాది-అనంతము-సర్వ వ్యాప్తము" అగు బ్రహ్మాకాశము.

...ఈ నాలుగు వస్తువులు మాత్రమే అక్కడ అప్పుడు నాకు కనిపించాయి. ఇవి తప్ప మరే వస్తువూ ఎక్కడా గోచరించనే లేదు.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ఈ బ్రహ్మాండ కటాహములో భూమి-నక్షత్రములు-త్రిలోకాదులు ఉన్నాయి కదా! అట్టి బ్రహ్మాండమునకు బాహ్యమునకు ఏమేమి పదార్థములున్నాయి? వాటి తర్వాత ఏ ఆవరణలు ఉన్నాయి. నిరాధారములగు ఆ ఆవరణలన్నీ ఎచ్చట ఎట్లా స్థితి కలిగి ఉన్నాయి.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఈ బ్రహ్మాండమునకు ఆవల ఈ బ్రహ్మాండం కంటే 10 రెట్లు విశాలమైనట్టి జలం ఉన్నది. ఈ బ్రహ్మాండ ఖండముల మధ్యగల ఆకాశము అనంతమై ఉన్నది. అట్టి ఆకాశం అనంతత్వముచే అట్టి బ్రహ్మాండ ఖండములకు లోననే గాక-బయట కూడా వ్యాపించి ఉన్నది.

అట్టి జలమునకు ఆవల ఆ జలావరణము కంటే 10 రెట్లు అధికంగా జ్వాలామయమగు అగ్ని ఉన్నది. ఆ తర్వాత ఆ అగ్నికంటే 10 రెట్లు అధికంగా నిర్మల వాయువు కలదు. ఆ వాయువుకు ఆవల ఆ వాయువు కంటే 10 రెట్లు అధికంగా విశాలము-శుద్ధము అగు ఆకాశము ఉన్నది.

అటు తర్వాత పరమ పవిత్రము-అతి నిర్మలము-అనంతము అగు బ్రహ్మాకాశము కలదు. మహేశ్వరుడు, కపిలుడు మొదలగు వేర్వేరు యోగుల యొక్క మతమును అనుసరించి... మాయా సమన్వితమైన బ్రహ్మాకాశమున 1.అహంకారం, 2.మహత్తు, 3.ప్రకృతి మొదలైనవి ఒకదాని కంటే మరొకటి 10 రెట్లు అధికంగా వర్తిస్తున్నాయి.

ఈ విధంగా పరస్పర వివాదములతో కూడుకొన్న అనేక వర్ణనలు లోకంలో ప్రసిద్ధమై ఉన్నాయి. అందుకే అవి ఉపేక్షించాను. నీవు అడిగావు కాబట్టి పై విశేషాలు చెప్పాను.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! బ్రహ్మాండ ఖండం యొక్క ఊర్ధ్వ-అధో భాగములకావల ఆ భాగాలన్నిటికీ ఆవరణగా ఉంటూ జలం ఉన్నదని చెప్పారు కదా! జలం నేలపైనే నిలుస్తుంది గాని, అంతరిక్షంలో కాదు కదా! మఱి మీరు చెప్పిన జలము ఎట్లు దేనిచే ధరింపబడుచున్నది?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : అమ్మ పిలిచినప్పుడు బిడ్డలు ముద్దుగా పరుగులు తీస్తారు చూచావా? అట్లాగే బ్రహ్మాండ కపాలం యొక్క పార్థివ పదార్థ విభాగం వైపుగా ఆకర్షించబడుచున్నవై ఆ చలవాయు-ఆకాశాదులు పరుగులు తీస్తున్నాయి. అట్టి 'గతి' యొక్క విశేషం చేతనే ఆ జలాదులు కూడా (గతిచే) స్థితిని పొందుచున్నాయి. 'గతి' లేకుంటే, 'స్థితి' పటాపంచలు కాగలదు సుమా! దప్పికగొన్న వాడు నీరు ఉన్న వైపుగా పరుగులు తీస్తాడు చూచావా? అట్లా బ్రహ్మాండ మహా శరీరం యొక్క 'కపాలం' వైపుగా సర్వమూ నిరంతరం పరుగులు తీస్తూనే ఉన్నాయి. ఈ తేజస్సు మొదలైన పదార్థాలన్నీ లోపల గల ఆకర్షణ శక్తిని అవలంబించి 'స్థితి' కలిగి ఉండ గలుగుచున్నాయి. శరీరమును-శరీర భాగములగు కాళ్ళు-చేతులు మొదలైన అవయవములు త్యజించనట్లే ఆ జలాదులు తమ స్థితిని త్యజించటం లేదు.

శ్రీరాముడు :

బ్రహ్మన్! బ్రహ్మాండఖండే తే తిష్ఠతః కథముచ్యతామ్?
కిమాకృతీ? ధృతే కేన? కథం వా పరినశ్యతః?

హే బ్రహ్మజ్ఞా! ఈ విధంగా ఇతరములైన జల-అగ్ని-ఆకాశాది ఆవరణలకు ఆధారమైనట్టి ఈ బ్రహ్మాండ ఖండములు ఎట్లా ఏ ఆధారంతో 'స్థితి' కలిగి ఉంటున్నాయి? ఈ బ్రహ్మాండముల యొక్క ఆకారాలు ఎటువంటివి? వాటిని ఏది ఎట్లు ధరించుచున్నది? అట్టి బ్రహ్మాండములు ఎవరి కారణంగా ఎందుకు ఎట్లా నాశనము పొందుచున్నాయి?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : స్వప్నంలో స్వప్న జగత్తుకు ఆధారమేమున్నది? ఏ ఆధారం లేకపోయినా, వాటిని ధరిస్తున్న వారంటూ ఎవరూ లేకపోయినా స్వప్న జగత్తులోని పదార్థాలు ధరింపబడు చున్నాయి కదా! అవన్నీ ఏచోటా పడకపోయినా, (మరొకప్పటికి) పడి నశిస్తున్నాయి కదా! వాటికి ఏ ఆకారమూ లేకపోయినా కూడా "ఇల్లు-మనుష్యులు-ఊరు" మొదలైన ఆకారాలతో కనిపిస్తు న్నాయి కదా! అట్లాగే ఈ జగత్తు వాస్తవానికి ఎవరి చేతా ధరింపబడకపోయినప్పటికీ బాగుగా ధరించబడుచున్నట్లే స్థితి కలిగి ఉంటోంది. ఇది ఎటూ పడకపోయినప్పటికీ పడుచున్నదే అగుచున్నది. నిరాకారమే అయినప్పటికీ, సాకారముగానే ఉన్నది. ఈ మాయా మయ ప్రపంచంలో పడునదేమిటి? లేచునదేమిటి? పొందుచున్నదేమున్నది? ఎవరు ఎట్లా దేనిని ధరిస్తారు? ఆ ధరించే వారు కూడా మాయలోని విభాగమే కదా! చైతన్యము యొక్క స్ఫురణను అనుసరించే ఇదంతా ప్రకాశిస్తోంది. ఆకాశంలో కేశములు-శూన్యత్వము ఎట్లా కనిపిస్తున్నాయో, వాయువులో చలనం ఎట్లా ఉన్నదో, జలమునందు తరంగత్వం ఏ విధంగా ఉన్నదో... ఆ విధంగానే చిదాకాశంలో ఈ జగత్తు కూడా కలదు. 'సంకల్పం'లో నగరం ఉన్నట్లే, ఈ బ్రహ్మాండగృహం చైతన్యమున (లేక) చిదాకాశమున ఇట్లు నియమిత ఆకారమును ధరించనదానివలె వర్తిస్తోంది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఈ కనబడే జగత్తు యొక్క అసలైన రూపమేమిటి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఈ 'జగత్తు' అనబడేది ద్రష్ట యొక్క "అధ్యాస చమత్కారమేనయ్యా! వాస్తవానికి ఇదంతా 'సంవిత్‌మయము మాత్రమే'!

పూర్ణమగు సంవిత్తే... గమనము యొక్క అధ్యాసచే గమనశీలమున వర్తిస్తోంది. 'పతనం' యొక్క అధ్యాసచే రాత్రింబవళ్ళు 'పడుట' యందు (పతనమునందు) తత్పరమగు చున్నది. 'ధారణ' యొక్క అధ్యాసచే సదా స్థితి కలిగి ఉంటోంది.

ఊర్ధ్వ గమనమున చైతన్యముతో కూడి ఈ జగత్తు అట్టి అధ్యాసచే ఊర్ధ్వమునకు జనుచున్నది. నాశ సంవిత్తుతో కూడిన అధ్యాసచే కల్పాంతమున నశించుచున్నది. చిన్మయమగు సంవిత్‌తో కూడి సృష్ట్యాదియందు సృష్టి యొక్క అధ్యాసచే చిదాకాశమున జనించుచున్నది.

రామచంద్రా! శరత్కాలాకాశం వైపుగా దృష్టిని సారించిన మనుజునికి ఆకాశంలో అసంఖ్యాక ముత్యముల సమూహములు గోచరిస్తూ ఉంటాయి చూచావా? అట్లాగే ఈ జగత్తులు అసత్యములే అయినప్పటికీ... భ్రాంతిచే సత్యము వలె చిదాకాశమున గోచరిస్తున్న ఈ జగత్తులకు ఆధారం గణించటం ఎవరి తరం? వీటన్నిటి యొక్క మూలము మాత్రమూ "అధ్యాస" యే!

❖❖❖

25. జగద్రూపిణి యగు కాలరాత్రి

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆ తర్వాత ఆ మహాకాశంలో మదించినట్టి విశాల రూపియగు రుద్ర భగవానుడు లయమొనర్చటంలో ప్రవృత్తుడవటం నాకు కనిపించింది. అతడు ఆకాశమే

ఆకృతిగా ధరించి వచ్చారు. ఘన శ్యామవర్ణం కలిగి ఉన్నారు. తన యొక్క మహత్తరమైన ఆకారంతో దశదిక్కులు పూరించి ఉన్నారు. సూర్య–చంద్ర–అగ్నులే అతని మూడు నేత్రాలు. చలించు దశ దిక్కులు అతని వస్త్రముల వలె కనిపించాయి. ఘనమైన–దీర్ఘమైన నీలివర్ణపు కాంతి పుంజములను ఆయన వెదజల్లుచున్నారు. ఆయన నేత్రాలు, బడబాగ్ని వలె కదలుచున్నాయి. సప్త సముద్రాలు అప్పటి జలప్రళయానికి ఏకంకాగా, ఆ మహాజలమంతా అతని దేహములోనికి అతివేగంగా ప్రవేశించివేసింది.

❖

ఆ ప్రళయకాల రుద్రభగవానుడు ఆ విధంగా విలయతాండవం చేస్తూ ఉండగా, ఇంతలో ఒక చమత్కారమైన సంఘటన జరిగింది. ఆ రుద్రుని శరీరం నుండి ఒక ఛాయ బయల్వెడలి ఆతని నృత్యమును అనుకరించసాగింది. అది చూచిన నాకు చాలా ఆశ్చర్యం వేసింది! “ అరె! ఏమి ఆశ్చర్యం! సూర్యుడు మొదలైన కాంతిమయ వస్తువులు లేకపోవటంచే ఆకాశమంతా అంధకారంచే ఆవరించబడి ఉన్నది కదా! నీడ ఉండాలంటే ఎక్కడి నుండైనా ఒక వస్తువుపై కాంతి ప్రసరించాలిగా! కాంతి ప్రసరించాలంటే ఏ చోటినుంచైనా సూర్యుడి వంటి కాంతిమయగోళం ఉండాలిగా! మరి అంధకారమయమైన ఆకాశంలో ఛాయ ఎట్లా స్థితి పొంది ఉన్నది?”.... అనే అనుమానం నాలో ఉదయించింది. నేను ఇట్లా అనుకుంటూ ఉండగా, ఇంతలో ఆ ఛాయ అతి శీఘ్రంగా విశాలరూపం దాల్చింది. ఆ ఛాయ అత్యంత శోభాయమానంగా మూడు కన్నులు కలిగియున్నదై నృత్యం చేస్తూనే రుద్ర భగవానుని ఎదురుగా నిలబడింది.

ఆ ఛాయా రూపిణి కృష్ణ (నలుపు) వర్ణం కలిగి ఉన్నది. నాడీ రూపములగు శిథిలమైన ఛిద్రావయవములు కలిగియున్నది. విశాలమగు ఆకారముతో అగ్నిజ్వాలలచే ఆ ఛాయ యొక్క రూపం వ్యాపించి ఉన్నది. కృష్ణపక్ష రాత్రిలాగా అంధకారమే దేహరూపంగా గ్రహించి ఏతెంచి నట్లుగా కనబడింది. ఆ ఆకృతి ఆకాశమును దిగమ్రింగునంతటిదిగా ఉన్నది. ఆ ఛాయారూపిణి ముఖం అతిదీర్ఘంగాను, భయంకరంగాను ఉన్నది. తన భుజస్కంధములచే దిక్కులను ఢీకొట్టు చున్నది. నాసికతో ఆకాశమును కొలుచుచున్నట్లుగా ఉన్నది. శరీరం చూస్తేనేమో అధికమైన ఉపవాసములచే బక్క చిక్కినట్లున్నది. కృషించటంచే నిలువలేకపోతూ ఉండగా బ్రహ్మదేవుడు ఆమె స్థిరత్వం కొరకై దీర్ఘనాడులు సృష్టించి ఆ రూపం కుచించకుండా నిలుపుచున్నట్లుగా ఉన్నది. అతి దీర్ఘమైన దేహం చూచిన నేను “ఆమె శిరస్సు – పాదాలు ఎక్కడున్నాయి?”... అని వెతుకుతూ అతి దీర్ఘకాలం ఊర్ధ్వ–అధోగమనాలను సల్పవలసివచ్చింది. ఆ ఛాయారూపిణియగు భగవతి ధరించిన మాలకు సూర్య – దేవతా – అసురుల శిరస్సులు మందారపూలవలె గ్రుచ్చబడి ఉన్నాయి. ఆమె వాయువుచే ప్రదీప్తమగుచున్న అగ్నిశిఖలను వస్త్రంగా ధరించి ఉన్నది. అతి దీర్ఘములగు ఆమె చెవులు చంచలమైన సర్పాలతో శోభిస్తున్నాయి. ఆ చెవులకు చనిపోయిన అనేకమంది మనుజుల దేహములు బుట్టలోలాకుల వలె వ్రేలాడుచున్నాయి. ఆమె స్తనములు సొరతీగలాగ మోకాళ్ళ వరకు వ్రేలాడుచున్నాయి. ఆమె దంతములు అనేకమంది దేవతా సమూహములచే అలంకరించబడి

ధగధగా తెల్లగా మెఱుస్తున్నాయి. ఆమె అవయవ గ్రంథులు వాయువు యొక్క సంఘటనచే 'ఫటా–ఫటా' శబ్దములు చేస్తున్నాయి. ఆమె నృత్యం ప్రళయకాల సముద్రతరంగముల విన్యాసమును మించిపోయి ఉన్నదనిపించింది.

ఆ ఛాయాస్వరూపిణియగు దేవి ఒక సమయంలో ఒక్క భుజంతో కనిపించింది. ఇంతలోనే వేలాది భుజాలు ఎక్కడి నుండో ఉత్పన్నమైనాయి. ఆమె యొక్క అనంత సంఖ్యాకములగు భుజాలు 'జగత్తు' అనే మండపమును వ్యాకులపరుస్తున్నట్లున్నది. ఒకప్పుడు ఆమెకు ఒక్క ముఖమే కనిపించింది. కొంచెం సేపటిలో అనేక ముఖములు ధరించింది. ఇంకొంచెం సేపట్లో ముఖరహితంగా కనిపించింది. అట్లాగే ఒకసారేమో ఏకపాదం కనిపించింది. ఇంతలోనే వేలాది పాదాలు ...అట్లా చూస్తూ ఉండగానే పాదరహితం గా కనిపించింది. పురాణ కథనాలను విని ఉన్నట్టి నేను ఆమె దేహాన్ని బట్టి "ఒహో! ఈమెయే 'కాళరాత్రి'!"...అని ఊహించాను. అది నాలాగే గమనిస్తున్న కొందరు సజ్జనులు "హే కాళీమాత! కాళీ భగవతీ!"...అని గానం చేయటం నాకు వినిపించింది.

ఆ త్రినేత్రములు, జాజ్వల్యమానమగు లాలాటం, ఇంద్రనీల పర్వతంలా ప్రకాశించే చెక్కిళ్ళు, నక్షత్రములే ముత్యాలమాలగా ధరించిన ఆ మెడ, ఆమె సమీపమును ఆశ్రయించిన భయంకరమైన వాయసము (కాకి), ఆ నృత్యంలో చలించే భుజాలు, ఆ ఆకాశమును తమ రంగుతో పూరించే గోళ్ళు, మహాకాంతిని వర్షించే పిక్కలు,మహాకాశము యొక్క ఆవలను స్పృశించే ఆ కేశములు, మేఱు పర్వతములు కూడా కూకటి వ్రేళ్ళతో పెకలించగల ఉచ్ఛ్వాస–నిశ్వాసాలు... మొదలైనవన్నీ గమనించసాగాను. ఆకాశమునందు ఉన్నట్టి నేను నృత్యవశంగా వృద్ధి చెందుచున్న ఆ కాళీ భగవతి శరీర భాగములను సావధానంగా వీక్షించసాగాను. ఆమె నృత్యం చేయటమే ప్రయోజనంగా కలిగి ఉన్నట్లు కనిపించింది. ప్రళయకాలపు పుష్కరావర్త మేఘాలు ఆమె వక్షస్థలమును చుట్టుకొని కనిపించాయి. ఆమె ఉదరము నడుము, కంఠము అనేక ఆభరణములతో ప్రకాశిస్తున్నాయి. సప్త పర్వతములు ఆమెకు కంఠమాలలయ్యాయి.

ఓ రామచంద్రా! ఆ భగవతి యొక్క అంగములలో అనేక నగర–గ్రామ–ఋతు–మాస–దివస–రాత్రాది సమూహములతో కూడిన త్రిలోక పరంపరలు నాకు కనిపించాయి. ధర్మాధర్మాలు ఆమె ఇతర కర్ణ భూషణములుగా కనిపించాయి. ఆమె నాలుగు స్తనములు కలిగియుండి సకల శాస్త్రార్థ క్షీరముచే నిండి ఉన్నాయి. త్రిశూలము–పట్టిక–బాణశక్తి–ఖడ్గాది అనేక ఆయుధములు ఆమె చేతికి చుట్టుకొని ఉన్నాయి. పదునాలుగు విధములైన దేవతాది ప్రాణజాతులు ఆ భగవతి యొక్క రోమములై కనిపించాయి. ఆమె యొక్క దేహములో కనిపించిన నగర–గ్రామ–పర్వతాదులు పునర్జన్మ గురించిన ఆనందంతో ఆమె దేహంతోబాటే నృత్యం చేయసాగాయి. అంతకుముందు నశించిన స్థావర–జంగమాత్మకమైన జగత్తంతా ఆమె యొక్క 'దేహము' అనే పరలోకంలో నృత్యం చేస్తూ సుఖంగా ఉన్నట్లు కనిపించింది. ఆమె దేహంలో స్థానం పొందియున్న మేరు–హిమాలయ–మందరాది పర్వతాలు ఊయల ఊగుచున్నట్టి సుఖాన్ని అనుభవిస్తున్నాయి. బ్రహ్మాండమాలను అటూ ఇటూ త్రిప్పుచూ ఆ భగవతి చేస్తున్న తాండవ నృత్యం చేస్తుంటే "మరల మరొక ప్రళయం

ప్రారంభమైనదా?” అని అనిపించింది. సుర-అసుర-ఉరగాది (పాములు) సమూహాలతో కూడిన ఆ దేవి శరీరం ఏ ఒక్క చోటా ఆగుచున్నట్లు కనిపించటం లేదు. ఆ దీర్ఘ శరీరం ఒక చక్రంలాగా తిరుగాడసాగింది. 1. వివిధ కర్మల రూపమగు విభవములు, 2. వాని అనుష్ఠానములకు కారణములైన విజ్ఞానములు, 3. ఆ విజ్ఞానమునకు అనుష్ఠానమైనట్టి యజ్ఞములు - అనే మూడు సూత్రములు గల యజ్ఞోపవీతం ధరించి నృత్యం చేస్తున్న ఆ భగవతి వేదఘోష చేసే బ్రహ్మచారిణి వలె అనిపించింది. ఆ ప్రళయ నృత్యంచే భూమి ఆకాశంగాను, ఆకాశం భూమిగాను పరివర్తన మొందసాగాయి. కానీ... ఏదీ కూడా పరివర్తనం పొందటమే లేదు! ...ఎట్లా అంటావా?

ఆ రెండూ కూడా (భూమి-ఆకాశం) తమయందలి సమస్త పదార్థములన్నిటితో సహా క్రిందికి-పైకి తిరుగాడుచుండగా ఇక భూమి-ఆకాశాదులలో పరివర్తనం మాత్రం ఏమున్నది?

ఆ భగవతి ముక్కు నుండి వెలువడిన గాలి ‘ఘుమ్‌మ్-ఘుమ్‌మ్’ శబ్దాలు చేస్తున్నది. ఆమె అసంఖ్యాక హస్తములు ఆకాశమును ఆక్రమించి వ్యాప్తిని పొంది ఉన్నాయి. ఆమె అంగాలలో జనితమైన జగద్వస్తువుల యొక్క భ్రమణమును చేస్తున్నట్టి నేను-మామూలుగా స్థైర్యము కలవాడిని అయి ఉండి కూడా-యుద్ధంలో దెబ్బతిన్న సైనికులవలె కుంఠితుడను అయ్యాను. ఒక అద్దం గుండ్రంగా కదులుతూ ఉంటే అందులో ప్రతిబింబించే కొండలు కూడా కదలుచున్నట్లుగా కనబడ తాయి చూచావా? ఆమె దేహమునందు కూడా మహా పర్వతములు కూడా యంత్రముల వలె అట్లాగే చలించుచూ కనిపించసాగాయి. ఆకాశ సంచారులగు దేవతలు, సిద్ధులు మొదలైనవారు ఆమె దేహంలో అటు ఇటూ తిరుగుతూ ఆకాశంలో సంచరించే పక్షులలాగా కనిపించారు. సమస్త ద్వీపాలు, దేవతాలోకాలు సరోవర పుష్పాలలాగ ఆమె దేహంలో ప్రవర్తిల్లుతూ ప్రకాశిస్తున్నాయి. కోటి సూర్యుల ప్రభాసమానంతో వెలుగుచున్న ఆమె దేహంలో స్థావరములగు మహాపర్వతాదులు జంగమత్వం పొందుచున్నాయి. ఆమె తాండవం చేస్తూ ఉంటే ఆ మహా పర్వతాదులు కూడా ఆకాశంలో నృత్యం చేస్తూ కనిపించసాగాయి.

ఇంకా అనేక ఆశ్చర్యాలు! ఆమె దేహంలో సముద్రాలు పర్వతములపై నాట్యమాడు చున్నాయి! సూర్య-చంద్రులతో సహా ఆకాశం పృథ్వి క్రిందికి కదిలిపోవటం కనిపించింది! సముద్ర జలంలో గడ్డిపరకలు చంచలంగా తిరుగాడుచున్నట్లు జగత్-దిక్ మండలాలు ఆమె దేహంలో పరిభ్రమణం చేస్తూ కనిపించాయి. ఆ దేహంలో కనిపించిన ఆకాశంలో ప్రళయమేఘాలు పైకి-క్రిందికి ఎగురుచూ భాసిస్తున్నాయి. ఆ దేహములోని పృథ్వి-బాహ్య-అభ్యంతరములు పైకి క్రిందికి తిరుగాడుచున్నాయి.

అంతే కాదు! ఆ భగవతి యొక్క దేహంలో సృష్టి-ప్రళయాల సమూహములు దివారాత్రాల వలె అల్పములుగా (చిన్న సంఘటనల వలె) భాసించుచున్నాయి. శుక్ల-కృష్ణ పక్షములు, సూర్య-చంద్రులు, నక్షత్ర సమూహములు ఆమెకు ఆభరణముల వలె కన్పట్టుచున్నాయి. ఆ భగవతి నృత్యమునకు సకల అంతర్గత భూతజాతమంతా నిత్య భ్రమణం పొందుచున్నప్పటికీ ‘అధిష్ఠాన

బ్రహ్మము' యొక్క దృష్టిచే నాకు అంతా అత్యంత సుస్థిరమైనదిగానే కూడా అనిపించుచునే ఉన్నది. గిఱ్ఱున తిరుగుచున్న మట్టి బొంగరములోని మట్టి సర్వవేళలా యథాతథం కదా!

ఆ ఛాయ స్వరూపిణియగు దేవి అప్పుడు ధరించియున్న దేహము భూత-భవిష్యత్ కాల మందలి అనంతకోటి సృష్టి-ప్రళయములతో కూడి ఉన్నది. అట్టి దేహంతో ఆ ఛాయదేవి నృత్యం చేస్తూ ఉంటే బ్రహ్మ-విష్ణు-ఇంద్రాది దేవతలు, అసురులు వారివారి అధికారములను, ప్రవృత్తులను మార్చుకుంటూ గాలిచే కదిలే దోమలవలె అస్థిరంగా వచ్చుచూ, పోవుచూ కనిపించారు. అట్టి సృష్టి-స్థితి-లయాలన్నీ నీళ్ళలో పుట్టినశించే బుడగలు-ఆవృత్తములు వలె మిథ్యా మాత్రములే! వాటి వాస్తవ స్వరూపములన్నీ స్వప్న పదార్థాలవలె మిథ్యయే! అవన్నీ పరస్పర విరుద్ధములైన "ఉత్పాత-ఉపశాంతులు, జనన-మరణములు, యుద్ధ-స్నేహాది అభావములు, రాగ-ద్వేషములు, భయ-అభయములు"- ఒకచోట పోయబడిన రత్నముల సమూహములవలె శోభిస్తున్నాయి. ఆ శరీరంలో ఒక దానిచే మరొకటి గమనించబడనట్టి సృష్టిపరంపరలు ఒక స్రవంతివలె బయల్వెడలుచూ ఇంతలోనే మటుమాయమౌతున్నాయి. కంటిదోషం కలవానికి ఆకాశంలో వెంట్రుకలు కనిపించునట్లు వాస్తవానికి చిదాకాశరూపమే అయినట్టి ఆ భగవతి శరీరంలో 'మాయావరణ' యొక్క ప్రభావం చేత అనేక సృష్టి-స్థితి-ప్రళయాలు భాసిస్తూ ఇంతలో అవన్నీ ఎటో తరలి వెళ్ళిపోతున్నాయి.

❖

ఓ రామచంద్రా! నిశ్చలమైన పర్వతం కదలుచుండే అద్దంలో చంచలంగా తోచుతుంది కదా! ఈ జగత్తు చంచలరహితమగు అధిష్ఠాన బ్రహ్మమున ఎట్టి సంక్షోభము లేనిదై ప్రదర్శితమౌతోంది. అనేక తరంగాలు, బుడగలు మొదలైనవి ప్రదర్శించే జలము సర్వదా జలత్వము దృష్ట్యా యథా తథంగానే (జలంగానే) ఉండి ఉంటోంది కదా! సంక్షోభమనేది ఏదీ-ఎక్కడా లేకపోయిప్పటికీ ఈ జగత్తు మాయాక్షోభ దృష్టిచే సంక్షుభితంగా భాసిస్తోంది. ఆ 'మహామాయ' యొక్క శరీరమున ప్రవేశించిన సమస్త జగత్ పదార్థములూ "బాలుని ఊహలోని దృశ్య వస్తువుల" వలె ప్రతిక్షణం పరిణామం పొందుతూనే ఉన్నాయి. అవన్నీ తమ పూర్వ స్థితిని త్యజిస్తూ ఇంతలోనే అన్యస్థితిని గ్రహిస్తూ ఉన్నాయి. అ భగవతి యొక్క శరీరం నిరంతరం క్రియాశక్తి-పరిపూర్ణమై కనబడుతోంది. పెసలరాశి వలె బ్రహ్మాండ సమూహాలు ఆమె దేహంలో కుప్పలు కుప్పలుగా కనిపిస్తున్నాయి. అవన్నీ ఒకసారి కలిసి ఉంటూ, ఇంతలోనే మరల విడిపోతున్నాయి. పరిణామ జగత్తులతో విరాజిల్లు తోంది. ఒక క్షణం అంగుష్ఠమాత్రంగాను, మరుక్షణం ఆకాశరూపిగాను అగుచూ కనిపిస్తోంది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! మాయాస్వరూపిణి యగు ఆ భగవతి యొక్క అసలైన రూపమేమిటి?

యస్మాత్ సా సకలాదేవీ సంవిచ్ఛక్తిః జగన్మయీ,
అనన్తా పరమాకాశకోశ శుద్ధశరీరిణీ ॥

ఆ దేవి "చైతన్యము యొక్క స్ఫురణమాత్రమగు శక్తి స్వరూపిణి"... అని మేము గ్రహిస్తున్నాము. అందుచేతనే ఆమె "జగన్మయి... అయి ఒప్పుచున్నది. వాస్తవానికి ఆ దేవి

"అనంత-శుద్ధ చిదాకాశ శరీరధారిణి" అయి ఉన్నది. ఆ భగవతి త్రికాలాలో ఉన్నట్టి పరిణామ శీలమగు జగత్రయము యొక్క అభ్యంతరమందు ఉన్నట్టి చిత్స్వరూపిణి సుమా! చిత్రకారుని విశాల చిత్తములో ఒదిగియున్న చిత్రమే ఒకగొప్ప కళాఖండంగా ప్రదర్శిమగుచున్నట్లు... ఆ భగవతియే ఆయా కర్మ-వాసనల పరిపక్వతను అనుసరించి ఈ విచిత్ర జగద్రూపంగా పరిణమించి శోభిస్తోంది. ఆ దేవి "అవిద్యావృతమగు చిత్ స్వరూపిణి" అయి ఉండటంచేత "సర్వ సంసారమయి" అయి చూపట్టుచున్నది. ఎప్పుడైతే విద్యచే అవిద్య బాధితమౌతుందో... అప్పుడు "శుద్ధచిదాకాశరూపం"గా వెలుగొందుచున్నది.

ఈ విధంగా, బద్ధుని యొక్క- ముక్తుని యొక్క దృష్టుల చేతను, నిమేష -ఉన్మేషము చేతను, అవిద్య-విద్యల చేతను... క్రమంగా సంసారమయమైనట్టి శుద్ధ-చిన్మయ-అనాది-అనంతమైనట్టి చిదాకాశమే ఆ దేవి శరీరం. ఆ దేవి యొక్క శరీరమునందు ఈ ఈ దృశ్యములన్నీ అభిన్నరూపంగా భాసిస్తున్నాయి.

❖

మహాభయంకరరూపిణి యగు ఆ దేవి తన దేహముచే ఆకాశమును పూర్ణము చేసివేసినదై భైరవరూపధారియగు ఆ కల్పాంతరుద్రుని సమ్ముఖంలో పలుగు-కత్తి-ఱోలు-రోకలి-ఫలము-కుండ మొదలైన చిత్ర విచిత్రములైన వస్తువులను మాలగా ధరించి నృత్యము చేయసాగింది. మధ్యమధ్యలో తన మెడను అలంకరించిన ఆయా వస్తు జాలములతో కూర్చిన దండను త్రెంచి నలువైపులా అద్దాని ఖండములను వెదజల్లి మరల మరొక పూలదండను ధరించుచున్నది. భగవతిచే నమస్కరించబడుచున్న వాడై ఆ భైరవ భగవానుడు ఆకాశములె విశాలరూపము ధరించి-ఆ నృత్యం చూస్తూ-తాను కూడా మహా నృత్యము చేయసాగారు.

డింబం డింబం సుడింబం పచపచ సహాసా ఝమ్య ఝమ్యం ప్రఝమ్యం
నృత్యన్తీ శబ్దవాద్యైః స్రజమురసిశిరః శేఖరం తార్క్ష్యపక్షైః
పూర్ణం రక్తావసానాం యమమహిష మహాశృంగమాదాయ పాణౌ
పాయాద్వో వన్ద్యమానః ప్రలయముదితయా భైరవః కాలరాత్ర్యా ॥

ఆ కాళరాత్రీ దేవి యముని వాహనమగు దున్నపోతు యొక్క కొమ్ములను రెండు చేతులలో ధరించి "డింబం-డింబం-డిడింబం-ఝమ్య-ఝమ్య-ప్రఝమ్య" అను తాళ శబ్దములచే నృత్యం చేస్తూ వక్షఃస్థలమున శిరస్సులమాలలను ధరించినదై, గరుత్మంతుని ఱెక్కల యొక్క ఈకలను మస్తకమున ధరించినదై, ప్రళయ జగత్తును భక్షించిన సంతోషంతో ఆ భైరవ భగవానుని సమక్షంలో నృత్యం చేస్తూ ఆయనకు అనేక విధములైన సత్తులను సమర్పిస్తోంది.

అట్టి భైరవ భగవానుడు-కాళీదేవీ మనందరి యొక్క జ్ఞాన ప్రతిబంధకములను నివారించి, కాపాడి దరిజేర్చుటకై సాష్టాంగ దండ ప్రణామములు సమర్పించెదము గాక! వారి కరుణచే మన సంసార భ్రమ తొలగిపోవును గాక!

❖❖❖

26. చిద్రూపమగు పరమాత్మ తత్త్వము

అజ్ఞానముచే కలా సహితం - జ్ఞానముచే కలారహితం

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! మీరు ఆ బ్రహ్మాండ విలయ సందర్భంలో గాంచిన కాళరాత్రీ దేవితో కూడి భైరవ భగవానుని విలయ నృత్యమునకు, వారిరువురి పాదపద్మములకు సాష్టాంగదండ ప్రణామం సమర్పి స్తున్నాను. ఇక్కడ నాదొక చిన్న సందేహం-

కిమేతత్, భగవన్! సర్వనాశే నృత్యతి కేన సా?
కిం శూర్పఫల కుంభాద్యైస్తస్యాః స్రగ్ధామధారణమ్?
కిం నష్టం త్రిజగత్ భూయః? కిం కాల్యా దేహసంస్థితమ్
పరినృత్యతి నిర్వాణం కథం పునరుపాగతమ్?

హే భగవాన్! వసిష్ఠ మహర్షీ! ప్రళయమునందు అంతా అప్పటికే నశించిపోయింది కదా! ఇక ఏ అంగాలతో ఆ కాళీ భగవతి నృత్యం సల్పుచున్నది? పదార్థములన్నీ నశించగా ఒక శూలం-ఖడ్గం-గద వంటి ఆయుధాలతో కూడిన మాలను ఆ కాళరాత్రీ దేవి ఎట్లా ధరించింది?

అసలీ మూడు లోకాలలోనూ నశించునదేది? నశించనిదేది? ఆ కాళీదేవి దేహంలో స్థితి నొంది ఉన్న లోకాలు ఎట్లా వచ్చాయి. నశించిపోయిన జగత్తు మరల వచ్చి నృత్యం సల్పుచుండటం ఏమిటి? అసలా భైరవ భగవానుడు పురుషుడా? ఆ నృత్యం ఆయన కాళీదేవితో కలిసి ఎందుకు చేస్తున్నారు?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆ భైరవుడు పురుషుడు కాదు, స్త్రీ కాదు! ఆ నృత్యమంతా వాస్తవమూ కాదు. ఆ భైరవ-కాళీ ఆకృతులు కూడా లేనివే అయి ఉన్నాయి.

శ్రీరాముడు : మరి వారెవరు?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : వారిరువురూ కూడా "అనాది-చిన్మాత్రము-చిదాకాశరూపము-సర్వ కారణ కారణము-అనంతము-శాంతము-ప్రకాశమాత్రము-అవ్యయము-సర్వవ్యాపకము" అయినట్టి పరబ్రహ్మమే అయి ఉన్నారు. నిరతిశయానందము-సద్రూపము అగు సాక్షత్ పరబ్రహ్మమే నీలకంఠ-త్రినేత్రత్వాది ఆ శివ శివారూపము ధరించుచున్నది.

శ్రీరాముడు : ఎందుచేత?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఉపాసకుల యొక్క వాసనానుసారమే ఆ చిన్మాత్ర బ్రహ్మం అట్లు భైరవాకారాన్ని స్థితినొంది ఉన్నది. జగత్తు అనునది శమిస్తే ఇక ఆ భైరవాదులు చిదాకాశమే అయి ఉంటారు.

శ్రీరాముడు : శుద్ధ చైతన్యంలో ఒకానొకప్పుడు సృష్టి, మరొకప్పుడు ప్రళయం ఎందుకు ఏర్పడు చున్నాయి?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : బంగారం యొక్క వేర్వేరు ఆకారాలనే "ఉంగరం-రెండు పేటల గొలుసు-వడ్డాణం- అరవంకి-పాపడ" మొదలైన పేర్లతో పిలుస్తున్నాం. బంగారానికి 'ఇది' అనే ఆకారం

ఏదీ వాస్తవానికి లేదు కదా! అయితే... బంగారం ఏదో ఒక ఆకారం లేకుండా ఉంటుందా? ఉండదు. ఏదో ఒక ఆకారం కలిగి ఉండటం బంగారం యొక్క స్వభావం కదా! మిరియపుగింజ 'కారపుదనం' కలిగి ఉండటమనేది అద్దాని స్వభావమే కదా! చెఱుకు రసం 'మాధుర్యం' లేకుండా ఎట్లా ఉంటుందో చెప్పు? మాధుర్యం లేకపోతే అది చెఱుకు రసమనియే అనిపించుకోదు.

అట్లాగే... అజ్ఞాతమగు చైతన్యము చేతనరూపం అయిఉండటం చేత తన యొక్క "సృష్టి-స్థితి-లయములు" అనే స్వభావం విడిచి ఉండజాలదు. అనగా అది తన విషయాకారాన్ని త్యజించి ఉండదు. ఏ పదార్థమైనా తన యొక్క స్వభావాన్ని విడచి ఉంటుందా? ఏదో ఒక దానికి ప్రకాశింప జేయకుండా ఉంటే చిన్మాత్రం 'చిన్మాత్రం' అని అనిపించుకోజాలదు. అట్లాగే చిదాకాశానికి 'నాశనం' అనేది ఉండజాలదు. అనగా, సత్తు ('అ'కారం) - చిత్తును ('ఉ'కారాన్ని - ఎఱుకను), ఆనందాన్ని ('మ'కారాన్ని - ఎరుగబడేదానిని - జగదత్వమును) స్వభావసిద్ధంగా కలిగియే ఉంటుంది.

శ్రీరాముడు : ప్రకాశరూపమగు బ్రహ్మమున ప్రకాశరూపమగు జగత్తు ఎట్లు ఉద్భవిస్తోంది? ఈ లోకాలు, లోక పాలకులు ఎట్లా ఉత్పత్తిని పొందుచున్నారు?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : వాస్తవానికి బ్రహ్మము యొక్క స్వసత్తామాత్రము నకు 'అన్యము' అనేదేదీ లేనే లేదు. ఆ బ్రహ్మమే తన యొక్క 'అనేకత్వము' అను 'చమత్కారమైన ఇచ్ఛచే తనకంటే భిన్నంగా అనిపించే ఈ 'జగత్తు' అనే అన్యత్వమును కల్పన చేసి, అంగీకరించుచున్నది. కాబట్టి ఈ ముల్లోకముల సృష్టి-వీటి కల్పాంతము కూడా "ఆది-మధ్య-అంతరహితము-క్షోభవర్జితము-సర్వశక్తి మయము" అయినట్టి బ్రహ్మము యొక్క నిజ సత్తామాత్ర ప్రకాశమే సుమా! అదియే ఆకాశము-భూమి-దిక్కులు కూడా అగుచున్నది. అదియే ఆది-మధ్య-అంతము కూడా! నిర్మలము-వస్తు రహితము అగు ఆకాశం నీలంగా కనిపిస్తోంది చూచావా? అట్లాగే నిర్విషయ బ్రహ్మమునందు అవిద్య దృష్టిచేత ఉత్పత్తి-నాశనములు భాసిస్తున్నాయి.

జననం మరణం మాయా మోహమ్ మాన్ద్యమ్"అవస్తుతా"!
వస్తుతా చ వివేకశ్చ బంధో మోక్షః శుభాశుభే
విద్యా అవిద్యా విదేహత్యం సదేహత్వమ్ క్షణఃచిరమ్
చంచలత్వ, స్థిరత్వం వా, త్వంచ అహం చేతరశ్చ తత్ ॥

సత్ అసత్చ అథ సదసన్ మౌర్ఖ్యంపాండిత్య మేవచ దేశకాల క్రియాద్రవ్య కలనా కేతి కల్పనమ్ రూపలోకనమ్ అమనస్కారః కర్మ బుద్ధిః ఇంద్రియాత్మకమ్ తేజో వారి అనిల ఆకాశ పృథివ్యాదికమ్ ఇదమ్ తతమ్ ॥

ఏతత్ సర్వమసౌ "శుద్ధ చిదాకాశో నిరామయః"
అజహద్వ్యోమతామేవ! సర్వాత్మైవైవ మాస్థితః!

ఓ రామచంద్రా! జననం-మరణం-మాయ-మోహం-మందత్వం-అవస్తుత్వం, వివేకము-బంధము-మోక్షము-శుభము-అశుభము-విద్య-అవిద్య, నిరాకారత్వం-సాకారత్వం-క్షణకాలం-

చిరకాలం-స్థిరత్వము, 'నీవు' అను భావం, 'నేను' అనే భావం-'వారు-వీరు' మొదలైన అన్యత్వం, సత్తు-అసత్తు-మూర్ఖత్వము-పాండిత్యము, దేశము-కాలము-క్రియ, ద్రవ్యము-కళ-క్రీడ-కల్పన-నామ రూపములు, బాహ్య అభ్యంతర విషయములు-కర్మేంద్రియములు-జ్ఞానేంద్రియములు, ఈ అంతటా నిండియున్న పృథివి- జలము- అగ్ని-వాయువు-అకాశం అనబడు పంచ భూతములు... ఇవన్నీ కూడా నిరామయమై - చిదాకాశమే అయి ఉన్నాయి. ఆ చైతన్యము తన యొక్క "శుద్ధ చిదాకాశ రూపత్వము" ను త్యజించకుండానే సర్వరూపముగా అయి చెన్నొందుచున్నది.

ఈ సమస్త జగత్తు చిదాకాశమే అయి ఉన్నది. అత్ర న సంశయః! ఇందులో ఏమాత్రం సందేహం లేదు. చైతన్యము కంటే వేఱుగా ఏదీ లేదు. స్వప్నంలో కనిపించే ఏ పదార్థమైనా స్వప్న ద్రష్ట యొక్క స్వప్న సత్తా చైతన్యమే! అట్లాగే జాగ్రత్తులో కనిపించేదంతా జాగ్రత్ ద్రష్టా చైతన్యమే!

రామచంద్రా ! ఏ చిన్మయమగు చిదాకాశం గురించి మనం ఇప్పటి వరకూ చెప్పుకుంటు న్నామో, అదియే "సనాతనుడగు శివుడు" అని కూడా చెప్పబడుచున్నదని నీవు గ్రహించు. ఆ శివరూపుడగు పరమాత్మయే "బ్రహ్మ-విష్ణు-చంద్ర-సూర్య-ఇంద్ర-వరుణ-యమ-కుబేర-అగ్ని"... ఆదిగా గల రూపములన్నీ ధరించుచున్నాడు. వాయు-మేఘ- సముద్రాదులు గాను, సర్వభూత - భవిష్యత్ పదార్థములుగాను అగుచున్నాడు. అంతేకాదు. "అది కలదు - ఊహూఁ! లేదు" అని సంకల్పించబడు వికల్పించబడు సర్వ వస్తువులు కూడా పరమాత్మయే అయి ఉన్నాయి.

ఈ ప్రకారం... ఈ బ్రహ్మ మొదలైన సర్వపదార్థాలు కూడా, ఆయా ఉపాధుల దృష్ట్యా, చిన్మయమగు "బ్రహ్మ ప్రకాశం" యొక్క అంశరూపాలే అయి బ్రహ్మాండంగా స్ఫురిస్తున్నాయి. అనగా, పరమాత్మయే ఇట్లు బ్రహ్మ మొదలైన ఈ లోకాలలోని సర్వాకారాలుగా "అన్యథా గ్రహించటం" అను అవిద్యచే చూపట్టుచున్నది. ఈ బ్రహ్మ మొదలైన సర్వ పదార్థాలు కూడా -"స్వభావమాత్ర బోధ" ('స్వభావం - స్వభావి' అను విశ్లేషణ) చే "ఇదంతా చిన్మాత్రమే" అని తెలియబడగలదు.

రఘురామా! అన్నిటా-అంతటా-అన్ని రూపాలుగా ఉన్నది చిదాకాశం మాత్రమే! చిదాకాశా నికి 'అన్యథా' అనునది ఏదీ లేదు. చిదాకాశ బ్రహ్మమే అజ్ఞాన దృష్టిచే 'అబోధ రూపం' అగుచు 'జీవ-జగత్ రూపం' తోటి తనలో స్థితి నొంది ఉన్నది. అజ్ఞాన దృష్టి బ్రహ్మం యొక్క స్ఫురణయే కనుక బ్రహ్మానికి అభేదమే అగుచు, తద్వారా ఈ జీవ-జగత్తులన్నీ బ్రహ్మానికి అద్వితీయమగు చున్నాయి. తత్త్వదృష్టిచే ...అదే బోధ రూపంగా అగుచు, చిదాకాశం గానే తన యందు వెలయు చున్నది. అందుచేత రామచంద్రా ! "భేదము- ద్వైతము - ఐక్యము మొదలైనవి ఏవీ కూడా లేవు" - అని ఎరిగినవాడవై, శాంతుడవగుము.

తావత్ తరంగత్వమయం కరోతి జీవః స్వసంసార మహా సముద్రే ।
యావత్ న జానాతి పరం స్వభావం నిరామయం తన్మయతాం ఉపేతః ॥

జీవుడు తన స్వరూపాన్ని ఎఱుగనంత వరకు కూడా ఈ 'సంసారం' అనే మహా సముద్రంలో 'జనన-మరణ-భ్రమణ' ఆదిగాగల వివిధ కల్పనా తరంగాలను పొందటం జరుగుతూనే ఉంటుంది.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ ! ఈ విధంగా జన్మ-మరణ-కర్మ-పునర్జన్మ-లోకాలోక భ్రమణాలతో కూడిన ఈ సంసార మహాసాగరమును పొందుచున్న జీవుని అవస్థల ముగింపునకు ఉపాయం లేదా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఉపాయం ఎందుకు లేదు. తప్పకుండా ఉన్నది. అది తన వాస్తవస్వరూపము ఎట్టిదో తాను ఎఱుగుటయే! దానినే 'ఆత్మజ్ఞానం' అంటున్నాం. సర్వభావములకు ముందే నిర్మలమై-నిత్యబుద్ధ స్వరూపమై సర్వ విషయాతీతమై ఉన్న తన వాస్తవ స్వభావం-స్వరూపం ఎఱిగిన మరుక్షణం ఈ 'సంసారము' అనే స్వప్నసదృశ మహాసాగరం, మెళకువ వచ్చినప్పటి కలలోని సంఘటనలవలె, పటాపంచలు కాగలదు. అప్పుడు సంసారమంతా శమించగా, ఇక ఆత్మయే తానుగా శేషించినవాడై ఈ జీవుడు పరమ శాంతిని అనుభూతపరచుకోగలడు.

జ్ఞానేతు శాన్తిం స తథోపయాతి యథా న సో అబ్ధిః, న తరంగకో ఽసౌ ।
యథాస్థితం సర్వమిదం చ శాంతం, భవత్యనన్తం పరమేవ తస్య ॥

ఓ రామచంద్రా ! జ్ఞానముకలుగగా ఇక ఆ పై ఈ జీవుడు తరంగ రహితమగు సముద్రవలె శాంతిని పొందుచున్నాడు. అప్పుడు ఆతనికి ఈ జగత్తు యథా తథంగా ఉంటూనే, ఇదంతా పరమశాంతమగు బ్రహ్మరూపమే అగుచున్నది.

❖❖❖

27. నిరాకారంలో సాకారం

శ్రీరాముడు : స్వామీ! మీరు "మహాప్రళయానంతరం ప్రళయకాల రుద్రుని విలయతాండవం" గురించి వర్ణించి చెప్పారు కదా ! "అంతా లయించిపోగా ఆ ప్రళయకాల రుద్రుడు ఎక్కడి నుండి ఎందుకు వచ్చాడు? లోకాలన్నీ ఆయనలో ఎందుకు ప్రవేశిస్తున్నాయి? ఆ తాండవం చూస్తూ ఉంటే మీకు భయం కలుగలేదా? ఆ తదనంతరం ఏమికానున్నది?" ...అను ప్రశ్నలు ఇంకా నన్ను వెంట నంటియే ఉన్నాయి. కనుక ఆ ప్రళయకాల రుద్రుడు ఎవరో, ఆయన వాస్తవ స్వరూపమేమిటో వివరించ వలసినదిగా నా విన్నపం.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : మనం ఏ "చిన్మాత్రమగు మహాకాశం" గురించి ఇంతవరకు అనేకసార్లు చెప్పుకొంటున్నామో, అదియే 'శివుడు' అని (పురాణాదులచే, ఉపాసకులచే) చెప్పబడింది. ఆ చిన్మాత్ర మహాకాశమే ఇప్పుడక్కడ రుద్రరూపం ధరించి ప్రళయ కాలమున నృత్యము చేయుచున్నది.

శ్రీరాముడు : 'కేవలానంద స్వరూపం' అని చెప్పబడే చిన్మాత్ర మహాకాశం ఆ విధంగా ప్రళయకాల రౌద్ర స్వరూపుడగు రుద్రుని రూపం ధరించటం ఎందుకు?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా ! ఏ భయంకరాకృతిచే రుద్ర భగవానుడు అక్కడ నాకు దర్శన మిచ్చారో, వాస్తవానికి ఆయన ఆకృతి అది కాదు. పరమ శాంతము-పరమానందము-చిద్ఘనము అగు చిదాకాశమే అట్టి రూపంగా స్ఫురించుచున్నది. నా యొక్క తత్త్వదృష్టి ప్రభావం చేత ఆ రుద్ర రౌద్రాకారమును శాంతమగు చిదాకాశంగానే వీక్షించాను. అయితే ఆ రౌద్ర స్వరూపంగా కనిపించే

రుద్రుని చిదాకాశ స్వరూపంగా దర్శించగలగటం తత్త్వదృష్టి (తత్ త్వమ్ అసి – అను దృష్టితో) మాత్రమే సాధ్యం.

శ్రీరాముడు : స్వామీ ! అట్టి వివేక దృష్టి ఎట్లా లభిస్తుంది?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఈ జగత్తును తత్త్వదృష్టిచే దర్శించటమే వివేకదృష్టి. అనగా "నిర్మల అప్రమేయ–నిత్య సత్య స్వరూపుడే ఈ ఈ సర్వ స్వరూపాలుగా అయి, మాయను అంగీకరించి ఇట్లు ఒకచోట, బహు ప్రజ్ఞాస్వరూపుడుగా, మరొకచోట అజ్ఞానబద్ధుడుగా కనిపిస్తున్నాడు. ఒకే జలం ఒకచోట చంచలంగా ఉన్నట్లు ఈ కనబడే సహజీవులుగా ఉన్నది, సకల లోకస్థులుగా ఉన్నది ఆ అద్వితీయ పరమాత్మయే ! ఆయనయే నా రూపంగా కూడా ఉన్నారు" అనే దృఢమైన భావనాపూర్వకమైన అవగాహనను "వివేక దృష్టి– తాత్త్విక దృష్టి" అని పిలుస్తారు. అట్టి తాత్త్వికదృష్టిని సముపార్జించు కొన్న వారు ఈ మాయా జగత్తును చూచి మోహం చెందరు. ఎవరిచేతనో కల్పించబడిన నాటకాన్ని చూస్తున్నట్లు వారు అంతరంగమున నిశ్చింత కలిగినవారై ఉంటూ, బాహ్యమున యథారీతిగా వర్తిస్తూ ఉంటారు.

అట్టి క్రమమైన అభ్యాసంచే మాత్రమే "ఇదంతా ఆత్మ యొక్క విలాసమే" అని గ్రహించబడ గలదు. అట్టి అభ్యాసము గల ఎవరైనా సరే, ఈ సంసారాన్ని అధిగమించగలుగుతారు. అట్టి దృష్టినే (అంతయూ ఆత్మ యొక్క విన్యాసం మాత్రమే, అను అవగాహన – మరియు అనుభూతిని) "ఆత్మజ్ఞానం" అని "ఆత్మయోగం" అని "ఆత్మసాక్షాత్కారం" అని విజ్ఞులు పిలుస్తున్నారని గ్రహించు. ఈ సహజీవులు, తత్సంబంధమైన సంఘటనలు ఈ కంటికి కనిపించే దృశ్యము, ఈ మనస్సుకు అనుభవమయ్యే భేద–అభేదములు పరమశాంతమగు ఆత్మకు వేరుగా అనిపించటమే సంసారము యొక్క స్వరూపం. ఇంతకుమించి వేఱే 'సంసారము' అనబడునది ఎక్కడా ఏదీ లేదు.

కనుక రుద్రతాండవం, కాళీ దేవతానృత్యం మొదలైన సర్వం, సమస్తం కూడా పరమశూన్యమైన చిదాకాశమే అయి ఉంది. ఇక ఆ ఆకారం గాని, ఆ నృత్యంగాని వాస్తవానికి లేనివే అగుచున్నాయి.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! మీ వాక్యములు పరస్పర విరుద్ధంగా లేవంటారా? ఆ "రుద్ర–ఛాయాదేవిల ప్రళయ తాండవం చూచాను" అని ఒకవైపు అంటున్నారు. ఇంతలోనే "అవేవీ లేవు" అని కూడా చెప్పుచున్నారు. దయచేసి అలా అనటంలో తమ ఉద్దేశమును విశదీకరించమని నా విన్నపం.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : రామచంద్రా! ఈ జగత్తు వాస్తవానికి లేకపోయినా, ఉండి ఉన్నట్లే కనిపించటం జరుగుచున్నదని చెప్పటానికి మనకు అనేక దృష్టాంతాలు ఉన్నాయి.

జలంలో వేరువేరు తరంగాలు కనిపిస్తున్నాయి. కానీ తరంగాలన్నీ ఒకే జల స్వరూపం కదా! జలం సర్వదా – తరంగం ఉన్నచోట, తరంగం లేనిచోట – జలంగానే ఉంటోంది కదా !

ఒకే మట్టితో కోతి–కుక్క–రాజులు–మంత్రులు–సైనికులు మొదలైన అనేక బొమ్మలు తయారు అయినప్పటికీ అవన్నీ ఒకే మట్టి కదా! ఆకారం దృష్ట్యా అవి వేరువేరైనప్పటికీ మట్టి దృష్ట్యా ఒక్కటే కదా! మట్టికి ఆకారం లేనప్పటికీ, ఆకారాలన్నీ మట్టివే కదా!

జనులందరు రక్త–మాంస–అస్థిమయ (మఱియు) అస్థిర స్వరూపులే అయినప్పటికీ కొందరికి మరికొందరు బంధువులై ఉండటం, ఇంకొందరు బంధువులు కాకపోయి ఉండటం అనుభవానికి సిద్ధిస్తోంది కదా! ఉన్నదంతా పాంచభౌతికమైన దేహములు – తోలుబొమ్మల సమావేశమే అయినప్పటికీ... దేహముల–దేహముల మధ్య ప్రేమ – ద్వేషాది రకరకాలైన ఉద్వేగములు వేరువేరుగా వేరువేరు దేహములతో ఏర్పడుచున్నాయి కదా!

అంతా బంగారమే అయినప్పటికీ రకరకాల పేర్లుగల ఆభరణాలు సంభాషణా ప్రయుక్తమై ఉంటున్నాయి కదా! పంటభూమి అంతా ఒక్కటే అయినప్పటికీ "ఇంతవరకు మీ చేను – అది మా చేను అనునవి లోకవిదితమై ఉంటోంది కదా !

అట్లాగే ఆ ఆకారములు, ఆ నృత్యము అక్కడ కనిపిస్తున్నప్పటికీ అని వాస్తవానికి లేవని నేను గ్రహించియే అదంతా దర్శించాను. మరి ఆ ఆకారములు ఎట్లా ఏర్పడ్డాయంటావా? అదంతా కూడా, ఉపాసకుల వాసనచే ఆ భగవంతుడు అట్లు భైరవాకారంగా కానుపించుచున్నాడు.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! మీరు చూచినదంతా ఉపాసకుల కల్పనా చమత్కారం మాత్రమే అయినప్పుడు, ఆ ప్రళయ తాండవం గురించి వర్ణించి చెప్పటంలో మీ ఉద్దేశం చెప్పవలసినదిగా నా విన్నపం.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి :

వాచ్య – వాచక సంబంధం వినా బోధో న జాయితే
యస్మాత్ – తస్మాత్, త్వయి – మయా దృష్టమేవ ప్రవర్ణితమ్ ॥

ఓ రామచంద్రా! చెప్పబడే విషయం, చెప్పటం (వాచ్యం, వాచకం) అనే సంబంధం గురించిన కల్పన లేకపోతే 'బోధ' అనునది కుదరదు కదా! అందుచేత తత్కల్పనచే నాచే గాంచబడిన ప్రళయ కాల నృత్యములను నీకు వర్ణించి చెప్పాను. ఆ ప్రళయమే కాదు, ఈ కనబడే జగదృశ్యం కూడా వాస్తవం కాదు. ఈ జగత్తు పట్ల ఏ ఆధిభౌతిక దృష్టి జీవునికి కలుగుచున్నదో... అట్టిది చిరకాల అభ్యాసంచే ప్రౌఢమై, వాక్కుచే మాత్రమే దృఢమై చెన్నొందుతోంది. అనగా ఈ జగత్తు పంచభూతాల కలయికయే కదా! ఇక తదితరంగా కనిపించే 'నా వారు, నీ వారు, నీది, నాది' అని అనిపించేది భ్రమయే! ఏదైతే "అయోధ్యా నగరం" అని, "మా నగరం!" అని అనిపిస్తోందో...అదంతా ఆధిభౌతిక భ్రమ యొక్క చమత్కారం(లేక) విన్యాసం మాత్రమే! అదంతా మాయామాత్రమే అగుచు క్షణకాలంలో సత్యత్వం పొందినదగుచున్నది. వాస్తవానికి ఆ భైరవుడుగాని, భైరవిగాని, ప్రళయంగాని, సృష్టిగాని ప్రశాంత చిదాకాశం దృష్ట్యా లేవు. అదంతా కూడా భ్రాంతి మాత్రమే. "నీడ యొక్క కదలిక" అను దృశ్యంలో 'నీడ' ఒక పదార్థమేమీ కాదు కదా! "ఛాయ యొక్క నృత్యం" అని నాచే గాంచబడినదంతా అవస్తువేనని గ్రహించు. మరి?... పరమార్థమున చిదాకాశమే ఆ ఛాయాదేవి దేహంగానూ, ఇక్కడ మనకు ఎదురుగా దృశ్య ప్రపంచంగానూ అనుభూతమగు చున్నాయని గ్రహించు.

శ్రీరాముడు : హే మహాత్మా ! చిదాకాశమే అయి ఉన్న ఈ జగత్తులో వేఱు వేఱు పదార్థాలు మాకు కనిపించటం ఎందుకు జరుగుతోంది? స్థావర – జంగమ భూతజాలమంతా పరస్పరం ప్రతిస్పందనలు కలిగి ఉంటూ ఉండగా "ఈ జగత్తు లేదు" అను వాక్యం ఎట్లా యుక్తియుక్తం?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : స్వప్నమంతా భ్రమ కల్పితమే అయినప్పటికీ, స్వప్నములోని కల్పిత - స్థావర జంగమ దృశ్యం యొక్క అంతర్గతంగా పరస్పర స్పందన-అనుస్పందన-ప్రతిస్పందనలు కూడా కలుగుచున్నాయి కదా! ఊహలోని యుద్ధ సన్నివేశంలో శత్రుసైనికులు మొదలైనవి అనుభూతమౌ చున్నాయి కదా! కథను వింటూ అందులోని పాత్రల పరస్పర స్పందన-ప్రతిస్పందనలు నిజమైనవై నట్లు పాఠకుడు అనుభూతి పొందుచున్నాడు కదా! మనోకల్పిత రాజ్యంలో భవనాలు, ఆ భవనాల యొక్క రంగులు కనిపిస్తున్నాయి కదా!ఈ సృష్టి ప్రళయాలు కూడా అట్టివే! ఇందాక నేను వర్ణించిన... నాకు అనుభూతమైన "భైరవ-భైరవీ నృత్యవిలాసము" అట్టిదేనని తెలిసియే, ఇంతదాకా నేను దర్శించియుండి... నీకు వర్ణించి చెప్పాను.

భ్రాంతిచే 'చిత్‌ఘనం' నందు అచిత్తు భాసిస్తోంది. నిరాకారమగు జలమునందు సాకారమగు తరంగము, నిరాకారమగు బంగారమునందు సాకారమగు ఆభరణము భాసించుచున్నట్లుగానే, నిర్విషయాత్మ యందు సవిషయమగు జగత్తు - జగద్విషయాలు భాసిస్తున్నాయి. జ్ఞానము కలిగిన మరుక్షణం "నిర్మల చిదాకాశమే స్వయముగా తనయందు ఈ జగద్రూపమున భాసించుచున్నది" ... అని ఎఱుగబడగలదు.

ఆత్మ ప్రతిజీవుని యందు నామ-రూప-గుణాత్మకంగా ఎట్లా ప్రకాశిస్తోందో, అట్లాగే అయ్యది వస్త్రమునందు, కల్పాంత వాయువులలో, ప్రళయానంతర రుద్ర నృత్యంలో కూడా ప్రకాశిస్తోంది.

ప్రియ రామా! ఈ విధంగా భైరవీదేవి విపుల నిరాకారమగు ఆకారాన్ని నేను వర్ణించి చెప్పాను. ఇప్పుడు ఆ నృత్యం యొక్క మిథ్యాత్వం ఏమిటో, ఎందుచేతనో మరొక్కసారి చెప్పుచున్నాను ... విను.

❖❖❖

28. ఆత్మయందు మౌనస్థితి

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : రామచంద్రా! ఒకాయన "ముత్యపు చిప్పలో వెండి ఉన్నది" అని నిర్ణయించు కొన్నవాడై ఆ వెండిని సొమ్ము చేసుకోవాలని మూటకట్టుకొని ముత్యపుచిప్పలను ఇంటికి చేర్చుకొని సంతోషించాడట! వెండి గురించి తెలిసినవాడు ముత్యపు చిప్పలో వెండి ఉండగలదని భ్రమించడు కదా! అట్లాగే జ్ఞానికి ఈ జగత్తు నిర్విషయంగాను, నిరాకారంగాను విదితమౌతోంది.

లోహానికి ఒక ఆకారమంటూ ఏదీ లేకపోయినప్పటికీ, ఏదో ఒక ఆకారం లేకుండా ఎప్పుడూ ఉండదు కదా! అట్లాగే చిన్మాత్రమగు పరమాత్మ యొక్క చేతనం ఒకింత స్పందనం లేకుండా ఉండ జాలదు. బంగారమే ఆభరణంగా పరివర్తితమగుచున్నట్లు... చైతన్యమే నిజభావనా చమత్కారంచే రుద్ర రూపమున స్థితినొంది ఉన్నది. జలం ఉన్నచోట ద్రవత్వం కూడా ఉంటుంది కదా ! అట్లాగే చైతన్యం ఎక్కడ ఉంటే అక్కడ అయ్యది 'స్పందం' అనే ధర్మం అవశ్యం కలిగి ఉంటుంది. ఎందుకంటే స్పందనం అనేది చైతన్యం యొక్క స్వభావమే అయి ఉన్నది. జలం యొక్క కదలికలే తరంగాల రూపంగా అగుపిస్తున్నట్లు... "చిద్ఘనం-శివరూపం" అగు పరమాత్మ యొక్క స్పందనగా ఏదైతే

ఉన్నదో ...అదియే మనకు స్వవాసనచే జగత్తుగాను, నృత్యం(తాండవం) ఒనర్చుచున్న "భైరవ పరమేశ్వరుడు–ఛాయాదేవి"...మొదలైనవిగానూ కనిపిస్తున్నాయి సుమా! కాబట్టి రామచంద్రా! భయంకరమైన ఆకృతిని దాల్చి స్వేచ్ఛగా నృత్యం చేస్తున్నట్టి శివరూపుడగు రుద్రుడు చిద్ఘనం యొక్క నిజస్పందనమేనని గ్రహించు.

శ్రీరాముడు : స్వామీ ! ఇక్కడ ఒక విషయం ప్రస్తావిస్తాను. "ప్రామాణిక దృష్టి" చే చూస్తే ... ఈ దృశ్యం కించిత్ కూడా వస్తుతః లేనే లేదు. ఇక, "అప్రామాణిక దృష్టి" చే ఏ దృశ్యం అయితే కనిపిస్తోందో... అదంతా కూడా కల్పాంతమున నశించి పోవటం జరుగుతోంది.

ఇది ఇట్లా ఉండగా 'కల్పాంతము' నందు చైతన్యము విషయరహితమై మహా శూన్యత్వం వహించు చున్నప్పుడు అట్టి చైతన్యమున ద్రష్ట (చూచువాడు) ఉండడుకదా ! అట్టి చిదాకాశము దృశ్యమాన మవటమెట్లా? పైగా, చిద్ఘనమునకు అన్యమైనదేదీ లేనప్పుడు అద్దాని ఉనికి ఎవరికి అనుభవమౌతుంది? చిద్ఘనము తనకంటే వేరైన 'క్రియ' అనునదే లేనప్పుడు అద్దానిని ప్రకాశింపజేసేది ఏముంటుంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓహో! "ప్రళయసమయమునందు 'విషయము' అనేదేదీ ఉండదు కనుక చిన్మాత్రము (లేక చిదాకాశము) అనునది 'ఉన్నది' అనటానికి సాక్షి ఎవరంటారు?".... అని కదా, నీ సందేహం? అప్పుడు "అది ద్వైతమా? ఏకత్వమా? ద్వైతమైతే చిన్మాత్రమునకు అద్దానిని దర్శించే ద్రష్ట వేఱుగా ఉంటున్నాడు కాబట్టి చిన్మాత్రాకాశము నిర్విషయం కాదు. ఒకవేళ ఏకత్వమే అయి ఉంటే ఆ ఏకత్వానికి 'ద్రష్ట' లేదు కాబట్టి అద్దాని యొక్క ఉనికి దర్శించటానికి ద్రష్ట లేదు. కాబట్టి "ద్రష్ట లేనప్పుడు నిర్విషయ చిన్మాత్రము ఉన్నట్లుగా ఎలా ఎవరు చెప్పగలరు?" అను నీ సందేహం మొదలంట తొలగవలసియున్నది. అందుచేత నీ ప్రశ్నకు నా ప్రత్యుత్తరం విను.

❖

ఓ రామచంద్రా! ఈ జగత్తునందు 1.చైత్యము అంటే తెలియబడేది (విషయాలు) (చేత్యం) 2.చేతృత అంటే తెలుసుకొంటున్నది ...అనే రెండూ పాల్గొనుచున్నాయి కదా!

ఈ చిత్–చేత్యాలు రెండూ ఉంటేనే 'జగత్తు' అనేదో, దృశ్యం అనేదో (లేక) సుఖదుఃఖాలు అనుభవించటం అనేదో జరుగుతోంది. అయితే...

న కించిచ్చేతతి తతః కించిత్ కించిత్ కదాచన
సర్వం శాస్త్రం దృషన్ మౌనం విజ్ఞానఘనమంబరమ్ ॥

యథార్థానికి ఏ సమయంలోనూ, ఏ చోటా కూడా పైన చెప్పిన చేత్యం (అనుభవించబడే విషయాలు) గాని... (లేక) చేత (అనుభవం పొందుచున్న 'జీవుడు' అనబడునది) గాని లేనే లేవు. మరి?... ఈ సమస్తం కూడా – అనగా ఈ అనుభవం పొందేవాడు – ఈ అనుభవాలుగా ఏర్పడు చుండే విషయాలు కూడా – చిదాకాశమే అయి ఉన్నది. అట్టి చిదాకాశం సర్వదా శాంతము, శిల వలె మౌన రూపం, విజ్ఞాన ఘనంగానే ఉన్నది. అనగా... "అనుభవించువాడు– అనుభవించ

బడుచున్నది– అనుభవములు" అను మూడు ఏర్పడుచున్నప్పుడు, ఏర్పడనప్పుడు కూడా చిదాకాశం ఎట్టి మార్పు– చేర్పులు పొందటంలేదని గ్రహించు. ఓ చిదాకాశ స్వరూపులైనట్టి సర్వ జనులారా! ఈ దేహం – జగత్తు– ఈ అనుభవ పరంపరలు మొదలైనవి ఉన్న సమయంలోనూ, ఉండని సమయంలోనూ కూడా మీరు–నేను–ఈ రామచంద్రుడూ–మనమంతా కూడా సర్వదా "అప్రమేయం–నిత్య బుద్ధం–శాంతం–మహా మౌన స్వరూపం – విజ్ఞాన ఘనం" అగు చిదాకాశమే స్వస్వరూపంగా కలిగి ఉన్నామని గమనించెదరు గాక!

ఇక ఏ చేతితము[విషయములు (లేక) ప్రకాశింపబడుచున్నవి] కనిపిస్తూ ఉన్నదో... అదంతా కూడా స్వప్నమువలె చిత్స్వభావం తన యొక్క నిజసత్తయందు శాంతముగా ఉంటూనే అజ్ఞానాంగీకారముచే తనకుతానై జగద్రూపంగా స్ఫురించటం మాత్రమేనని గ్రహించండి. కనుక 'జగత్తు'గా (లేక) దృశ్యంగా, లేక 'విషయం'గా పొందబడుచున్నదంతాకూడా ఆ పొందుచున్నవానితో సహా చిదాకాశమే గాని మరేదీ కాదు. అటు ద్రష్టగా, ఇటు దృశ్యంగా స్ఫురించుచున్నట్లు (అజ్ఞానంచే) అనిపించుచున్నప్పటికీ, వాస్తవానికి చిదాకాశము యథాతథంగానే ఉన్నది, ఉంటుంది.

శ్రీరాముడు : "ద్రష్ట–దృశ్యం ఒక్కటే. ద్రష్ట యొక్క చిదాకాశస్వరూపమే ఒకానొక స్వకీయ విభాగము నందు దృశ్యముగా కూడా అగుచున్నది"... అని మీరిప్పుడు చెప్పుచున్న సిద్ధాంతం సమన్వయిం చుకొని గ్రహించటానికి వీలుగా మరికొంత దృష్టాంతపూర్వకంగా మాకు బోధించ ప్రార్థన.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఒకడు నిదురిస్తూ స్వప్నం కంటున్నాడు. ఆ స్వప్నంలో ఆ స్వప్న ద్రష్టకు కనిపించే నగరాలు, భవనాలు వాస్తవానికి ఉన్నాయా? లేవు. మరి వాటి వాస్తవ స్వరూపమేమిటి? వాటన్నిటి యొక్క వాస్తవ స్వరూపం స్వప్న ద్రష్ట యొక్క స్వప్నచిత్స్వరూపం కాక మరింకేమి కాదు కదా! అవన్నీ (స్వప్నంలోని విశేషాలన్నీ) చిదాకాశమే "ఈ ద్రష్ట–దృశ్యము (లేక) అనుభవి– అనుభవములు అనునవి రెండూ చిదాకాశ స్వరూపమే అయి ఉన్నాయి" అనటానికి దృష్టాంతం "స్వప్నం సత్యం కాదు కదా!"... అంటావా?

అజ్ఞానికి ఈ జగత్తు ఎట్లు రసానుభూతమై అనుభవమౌతుందో, అది ఆత్మజ్ఞానికి సత్యము కాదు. స్వప్న సమయంలో స్వప్నము వాస్తవమైనదాని వలె స్వప్నద్రష్టకు అనుభవమగుచున్నట్లు... ఇక్కడ చిదాకాశమే అజ్ఞానదృష్టికి "జగత్తు" అనబడు విషయాల సముదాయంగా అనిపించుచున్నది.

శుద్ధ చైతన్యము తనయందు ఈ "జ్ఞేయము (లేక) దృశ్యము" అనబడు దానిని ఎల్లప్పుడూ ఎఱుగుచున్నప్పటికీ తనయందు తానే సర్వదా జ్ఞేయాతీతమై వెలయుచున్నది. ఒక వైపు సృష్టి మొదలుకొని ప్రళయము వరకు జగత్తును స్ఫురణగా ఎఱుగుచూనే మరొక వైపు అట్టి స్ఫురణకు ఆవల ఏకాకృతియై వెలుగుచున్నది. ఆ చైతన్యం తన యొక్క "స్వభావం" అనబడు చిత్ స్వభావాకాశంలో తనయొక్క కల్పనచే ఈ "క్షణ–కల్పన–భావన–జగత్తు" గురించిన భ్రాంతిని ధరించుచున్నది. ఆ తేజోమయ చైతన్యము తన యొక్క చిత్స్వభావాకాశమున ఈ జగత్ కల్పనలను గావించుచున్నది. కాబట్టి,

తస్మాత్ న ద్వైతమస్తిఇహ, న చ ఐక్యం, న చ శూన్యతా ।
న చేతన-న అచేతనంవై మౌనమేవ న తచ్చ వా ॥

ఇక్కడ వాస్తవానికి ద్వైతమూ లేదు, ఏకత్వమూ లేదు, శూన్యత్వమూ లేదు-అట్లాగే చైతన్య-చేతయిత (విషయాలు-విషయాలను పొందేది) మౌనం-అమౌనం మొదలైనవేవీ కూడా లేవు. ఎందుచేత నంటావా? చైతన్యం (దృశ్యం-విషయాలు-జగత్తు-తెలియబడునది) అనేది అధిష్ఠాన దృష్టిచే చిద్రూపం కంటే వేరు కానేకాదు కదా! వాస్తవానికి చైతన్యము ఏ సమయమందును దేనినీ ఎక్కడా చేతితం (ప్రకాశం) చేయటమే లేదు. కనుక చేతయిత (విషయాలను దర్శించేది/ పొందేది-అనునది కూడా) (చిదాకాశం కంటే వేఱుగా) లేనేలేదు. చైత్యం-చేత అనే రెండూ కూడా యథార్థానికి మిథ్య మాత్రమే! కనుక మౌనమాత్రమగు చైతన్యమే సర్వదా శేషించియున్నది.

ఓ రామచంద్రా! సమస్త వాఙ్మయ ప్రపంచంలోనూ, సమస్త సిద్ధాంతాల అంతిమసారం కూడా "నిర్వికల్ప సమాధి" యే అత్యంతిక సిద్ధాంతమై ఉన్నది. అట్టి సమాధి యొక్క శాంత-మౌన స్థితియే పరమావధి కనుక నీవు ఆత్మయందు మౌనముతో కూడిన స్థితిని కలిగి ఉండు. ఈ లోకదృష్టిచే ప్రస్తుతం యథా ప్రాప్తములైన రాజ్యపాలన పితృ-పితామహుల నుంచి ప్రాప్తించి క్రమమును అనుసరించి నిర్వర్తిస్తూనే "స్వదృష్టి" చే పరమార్థమౌనముతో కూడినవాడివై ఉండు. అన్నీ నిర్వర్తిస్తున్నప్పటికీ మోహములన్నిటినీ త్యజించినవాడవై, ఆకాశము వలె నిర్మలుడవై, విక్షేపములు లేనివాడవై ఆత్మయందే స్థితి కలిగి ఉండుము. జగత్తు - మౌనము - ఉభయము ఏక సమయంలో కలిగి ఉండటమనేది ఈ సభలో పాల్గొనే అనేకమంది ఆత్మజ్ఞానులకు దైనందిన విషయమే సుమా! వారంతా లోకదృష్టితో లోకమున వ్యవహరిస్తూనే ఆత్మదృష్టిచే ఘనీభూతమైన మౌనస్థితిని అంతరంగమున వహించియే ఉంటున్నారు.

❖❖❖

29. బ్రహ్మ సత్యం - జగన్మిథ్యా

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! తమ ప్రవచనం అమోఘం, శిరోధార్యం కూడా! ఇప్పుడు మీరు చూస్తూ వస్తున్న విద్యాధరీ బ్రహ్మాండము యొక్క మహాప్రళయ సందర్భంలో చూచిన "ప్రళయ కాలరుద్రుడు-ఛాయా భగవతి" ల విలయతాండవం విశేషాలు మనం చెప్పుకుంటున్నాం కదా! ఆ కాళీదేవి "చాట-ఫలములు" మొదలైన వాటితో కూర్చబడిన మాలను ఎందుకు ధరించింది? ఏ కారణం చేత నృత్యం చేస్తోంది. ఈ విషయాలు ప్రవచించమని ప్రార్థన. ఆ కాళీదేవి ఎవరు? ఆ శివరూపుడగు రుద్రుడు ఎవరు? ఎందుకా నృత్యం? వారిరువురికి సంబంధ-భేదములు ఎట్టివి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఆ భైరవుడు చిదాకాశమగు శివస్వరూపుడే! ఇక ఆ కాళికాదేవి అతనికంటే వేఱుకాదు. ఆ దేవి ఆ నిర్మల చిదాకాశరూపము యొక్క స్పందన శక్తియే! అతని మనోమయరూపమే ఆ దేవి.

దృష్టాంతానికి... వాయువు–అద్దాని స్పందనము (కదలుచున్న వాయువు యొక్క కదలిక) అగ్ని–అద్దాని ఉష్ణత్వము అనునవి మొదటిదానికి రెండవది అభేదము కదా! అయినా స్పందనము చేతనే వాయువు తెలియబడుతోంది. ఉష్ణత్వముచే అగ్ని తెలియబడుతోంది. అట్లాగే చిన్మాత్రరూపుడు పరమశాంతుడు అగు శివుడు స్పందన రూపమగు మాయాశక్తి చేతనే ఎఱుగబడగలడు గాని, అన్యథా కాదు. అట్టి ఆ శివుడు బ్రహ్మం కంటే వేఱు కాదు. ఎందుకంటే శ్రుతులు, వేదాలు, బ్రహ్మ వేత్తలు 'ఆ శివుడే బ్రహ్మం' అని సిద్ధాంతీకరిస్తున్నాయి. నిరాకారమగు "ఇచ్ఛ" చే సాకారమగు చిత్ర లేఖనం, శిల్పం నిర్మించబడుచున్నాయి కదా! అట్లాగే శివుని యొక్క నిరాకారమగు స్పందన శక్తియగు ఇచ్ఛారూపిణి కాళీదేవి ఈ దృశ్యమునంతా విస్తరింపజేస్తోంది.

శివుడు - శివేచ్ఛ - క్రియ :

ఈశ్వరేచ్ఛ : నిరాకారమైనట్టి శివుని యొక్క ఇచ్ఛయే ఈ జగత్తును నిర్మించుచున్నది.

ఆరాధనారూపం : అట్టి ఇచ్ఛాశక్తి యొక్క అరాధనా రూపమే కాళీదేవి.

ఆ ఇచ్ఛా–క్రియా రూపిణియే సర్వజీవుల యొక్క జీవన హేతువు అయి ఉండటం చేత "జీవ చైతన్యము" అనికూడా పిలువబడుతోంది. ఈ కనబడేదంతా శివేచ్ఛయే!

ఆ శివేచ్ఛయే ఇంకా... స్వయంగా జగద్రూపంగా పరిణమించి ఉండటం చేత ప్రకృతి రూపంగా ప్రదర్శితమౌతోంది. 'దృశ్యాభాస' యందు అనుభూతమగుచు 'ఉత్పత్తి–స్థితి–వినాశనము' మొదలైన వికారములను ప్రదర్శించుచుండుటచే 'క్రియా స్వరూపిణి' అనిపించుకుంటోంది.

ఇంకా కూడా చెప్పాలంటే ఆ "శివేచ్ఛా స్వరూపిణి" యగు కాళీ భగవతియే... బడబాగ్ని స్వరూపంతో అంతయూ దహించి వేయుచుండటం చేత 'శుష్క' అని దుష్ట శిక్షణా వ్యాసంగం కలిగి ఉండటం చేత 'చండిక' అని, నీలకమల వర్ణముచే ప్రకాశిస్తూ ఉంటుంది. కాబట్టి 'సోత్పల' అని, ప్రార్థించు భక్తజనులకు జయమును ప్రసాదించటంలో 'తత్పరత' కలిగి ఉండటం చేత 'జయ' అని, 'జయంతి' అని 'విజయ' అని, మహా పరాక్రమశీలి, అయి ఉండటం చేత 'అపరాజిత' అని, గ్రహించుటకు కష్టసాధ్యమై ఉండటం చేత 'దుర్గ' అని, ఓంకారము యొక్క సారభూతమైన తత్త్వమై ఉండటం చేత... అనగా 'ఉమ'* అని, గానం చేసేవారికి (జపించే వారికి) పరమ పురుషార్థం ప్రసాదిస్తుంది. కాబట్టి 'గాయత్రి' అని, సంతతి యొక్క స్థితికి తానే కారణం కాబట్టి 'సావిత్రి' అని కర్మ–ఉపాసన–జ్ఞానము మొదలైన ఉత్తమ దృష్టులను, ప్రేరణను ఆరాధకులకు అందించుతుంది. కాబట్టి 'సరస్వతి' అని, గౌరవర్ణపు దేహంతో ధ్యానించే వారికి అభయప్రదాతగా స్ఫురిస్తుంది. కాబట్టి 'గౌరి' అని, జగదుత్పత్తికి కారణభూతుడగు భవుని అర్ధాంగి కాబట్టి (మహేశ్వరుని దేహమును అర్ధభాగం ఆశ్రయించి–ఆక్రమించుకొని ఉంటుంది కనుక) 'భవాని' అని...

---

*అ + ఉ + మ,

అ = శుద్ధ చైతన్య స్వరూపమగు శివుడు; ఉమ = ఇచ్ఛ – ప్రేరణా స్వరూపమగు శక్తి

ఈ త్రిలోకములోని సర్వప్రాణులు నిద్రిస్తున్నప్పుడూ మేల్కొని ఉన్నప్పుడు కూడా వారిలో ప్రతి ఒక్కరి హృదయంలోనూ అకార-ఉకార-మకారములకు అతీతమైన ప్రణవనాద భాగమగు శబ్ద బ్రహ్మ స్వరూపముతో 'ఉ...ం...' అను ఉచ్చారణ స్వరూపిణి అయి ఉంటోంది. అందుచేత "ఇందు కళారూపిణి" అని 'ఉమ' అని పురాణాదులచే, మంత్రద్రష్టలచే, యోగపరాకాష్ఠపరులచే పరికీర్తించబడుతోంది.

ఓం కాళీభ్యాం నమః	ఓం జయంతిభ్యాం నమః
ఓం ఛాయారూపిణీభ్యాం నమః	ఓం విజయాయ నమః
ఓం ఇచ్ఛాస్వరూపిణీభ్యాం నమః	ఓం అపరాజితాయ నమః
ఓం స్పందస్వరూపిణీభ్యాం నమః	ఓం దుర్గాయ నమః
ఓం మాయాశక్తిభ్యాం నమః	ఓం ఓంకారసార ఉమాయ నమః
ఓం దృశ్య విస్తారకారిణీభ్యాం నమః	ఓం గాయత్రీభ్యాం నమః
ఓం జీవచైతన్యభ్యాం నమః	ఓం సావిత్రీభ్యాం నమః
ఓం ప్రకృతిమాతాభ్యాం నమః	ఓం సరస్వతీభ్యాం నమః
ఓం భగవతిభ్యాం నమః	ఓం గౌరియే నమః
ఓం శుష్కాయ నమః	ఓం అకార-ఉకార-మకారాతీతాయ నమః
ఓం చండికాయ నమః	ఓం ఇందుకళారూపిణీభ్యాం నమః
ఓం జయాయ నమః	

ఓ రామచంద్రా! శివుడు-ఇచ్ఛాదేవి ఈ ఇరువురు ఆకాశరూపులే అగుటచే వారిద్దరు శ్యామ వర్ణ (నీలివర్ణం) శరీరులుగా ఆరాధించబడుచున్నారు. వాస్తవానికి ఇరువురు చిదాకాశరూపులే అయినప్పటికీ-అనగా, ఎట్టి వర్ణం ఆపాదించటం కుదరనిది అయినప్పటికీ - వారి శరీరాలు (ఉపాసకుల) సృష్టి సంకల్ప దృష్టిచే మాంసమయ శరీరాలు శ్యామవర్ణంగా స్ఫురిస్తున్నాయి. చిదాకాశ స్వరూపులగు వారిరువురు చిదాకాశమునందే సర్వదా స్థితి కలిగి ఉన్నారయ్యా!

వారిరువురు ఆది స్వరూపులు కదా! అతి స్వచ్ఛస్వరూపులగు వారిరువురిని ఆకాశరూపులుగా గ్రహించు. హస్త-పాద-ముఖ-శిరస్సు మొదలైనవాటిని కలిగియుండి బహుత్వ-అల్పత్వ భేదాలతో "నానాత్వం" ధరిస్తూ ఉన్నప్పటికీ వారిరివురు సర్వదా ఏకరూపులేనని మా అనుభూతపూర్వకమైన అనుభవం.

"ఆ దేవి శూర్ప (చాట)-ఫలములు మొదలైన వాటితో కూడిన మాల ఎందుకు ధరించింది?" అంటావా?

ఆ భగవతి ఒకవైపు 'అనాది, అనంతం' అయినట్టి చిచ్ఛక్తి స్వరూపిణి. అట్టి భగవతీదేవి 'స్వ-ఇచ్ఛ' చేత స్వయంగా సర్వవైదిక క్రియారూపిణి అయింది. అట్లే దాన-స్నాన-యాగాది శ్రేష్ఠ శరీరరూపిణి కూడా అయింది. ఆ దేవి యొక్క నానా ప్రకారాలైన అభినయాలతో కూడిన నర్తనములే

ఈ సృష్టులు, ఈ జరామరణాది బ్రహ్మ కల్పితములగు క్రియా ప్రదర్శనములు కూడా! ఆమె వాస్తవానికి రూపరహితయే! అయితే రూపరహితకు క్రియలు అప్రసిద్ధము కదా! అందుచేత ఆమె కల్పితాలగు క్రియా ప్రదర్శనాలు కూడా! కల్పిత అవయవి! ఆయా వస్తు గ్రామ-నగర-ద్వీప-మండల సమూహాలను తన శరీరంగా ధరించినదై క్రియా రూపత్వం ప్రకటించుచున్నది.

కాళీ భగవతి : కల = 'ధారణ' మొదలైన సర్వక్రియా వాచక ధాతువు. కల శబ్దం నుండి 'కాళీ' అనే శబ్దం ఉత్పన్నమైనది. ఆ కాళీభగవతి బ్రహ్మాండ రూపం గల బీజకోశాలను తన యందు ధరిస్తూ వాటి యొక్క ఉత్పత్తి-పాలన మొదలైన క్రియలన్నిటికీ కారణమగుచూ... స్వయంగా ఆ మొదలైన క్రియలన్నిటినీ నడుపుతోంది. స్వయంగా క్రియారూపిణి అయి ఈ దృశ్య శోభనంతో తన యందు ధరిస్తోంది. 'అనేక కోటి బ్రహ్మాండ జననీ-దివ్యవిగ్రహా' అని స్తుతించబడుతోంది. అయితే, ఈ జగత్తులన్నీ తన అవయవాలుగా కలిగి ఉన్నప్పటికీ పరమార్థమున 'శివేచ్ఛా-క్రియా స్వరూపిణి-చిద్రూపిణి' యగు ఆ దేవి ఎచ్చట కూడా ఏ సమయమందునూ అవయవ సహిత అయి ఉండనే లేదు.

శివ - శివా : ఓ రామచంద్రా! శివేచ్ఛా-క్రియా స్వరూపిణి యగు ఆ భగవతి శివునికంటే వేఱుగా లేదు సుమా! కనుక ఆ దేవిని శివరూపిణిగానే గ్రహించు. అంతేకాదు. ఆకాశమునకు శూన్యత్వము, వాయువునకు స్పందత్వము, చంద్రునికి ప్రకాశత్వము వాటి వాటి అంగములే కదా! అట్లాగే ఈ క్రియారూపమగు దృశ్యము కూడా ఆ భగవతీదేవికి అంగము వంటిదిగా దర్శించటం సర్వదా అభ్యసించు. అట్లు దర్శిస్తూ ఉన్నప్పుడు కూడా ఆ దేవి యొక్క స్వరూపం వాస్తవానికి శివము-శాంతము-స్వభావ సిద్ధము-అవ్యయము-నిర్మలము అగు చైతన్యమేనని ఎఱిగి ఉండు.

నిష్క్రియాస్వరూపిణి : స్పందాస్పందాతీత - ఆ చైతన్యమునకు కించిత్ కూడా స్పంద ధర్మంగాని, అస్పంద ధర్మంగాని లేదు. అజ్ఞానవశం చేత స్పంద-అస్పంద రహితమగు చైతన్యం క్రియారూపంగా కనిపిస్తోంది. ఎప్పుడు జ్ఞానవంశం చేత తన క్రియా స్వభావం నుండి తొలగి వాస్తవ స్వభావంతోటి వర్తిల్లునో, అప్పుడు ఆ దేవియే శివస్వరూపంగా వచించబడుతోంది.

క్రియాస్వరూపిణి - కూటస్థ చైతన్యశక్తి స్వరూపిణియగు ఆ దేవి తనలో తన యొక్క స్పంద-జడ భావములతో కూడి ఉంటోంది. అట్లు కూడి ఉండుటచే 'క్రియ' అను శబ్దంచే చెప్పబడుతోంది. తన స్వాభావికమైన చిన్మాత్ర స్వభావంతోటి ఉంటున్నప్పుడు ఆమెయే 'శివ స్వరూపం' అగుచున్నది.

ఇదం జగత్ దృశ్య స్వరూపిణి - ఆ భగవతీదేవి క్రియా రూపిణి, చిత్-శక్తి సమన్విత. మహత్తరమైన ఆకారం కలది. ఈ అనేక జన సమూహయుక్తములై, ప్రకాశితములై కనిపించే సృష్టులు, ఈ లోకాలు-ఇవన్నీ కూడా ఆ దేవికి అభిన్నములైన అవయవాలు. ఈ దేశ-దేశాంతరాలతో కూడిన భూమి, వనభూములు, పర్వతములు, సాంగ-ఉపాంగములతో కూడిన మూడు వేదాలు, విద్యాస్థాన యుక్తములైన సర్వగీతములు, విధి-నిషేధములతో కూడిన శుభాశుభ కల్పనలు, సర్వయజ్ఞములు, భక్ష్యములైన పురోడాశములు, సర్వ యజ్ఞపాత్రలు, సమస్త యజ్ఞభస్మములు, సమస్త ప్రాణికోట్లు,

సప్తద్వీపములు, 14 లోకములు-ఇవన్నీ కూడా 'కల్పితాకారధారిణి' యగు దేవి యొక్క విభిన్నములైన అభిన్నావయవములు అయి ఉన్నాయి. అట్లే మాకు అనుభూతమగుచున్నాయి.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! మీరు ఆ భగవతి గురించి చెప్పేటప్పుడు – ఆ దేవి శివస్వరూపిణియేనని, ఈ బ్రహ్మాండములన్నీ ఆమె దేహమేనని, జగత్ భావనావశం చేత బ్రహ్మాండములను భావనామాత్రంగా ధరిస్తోందని, ఈ జగత్ దృశ్యమునకు అభిన్నమని, జగత్ దృష్టి తొలగుటచే ఆమె శివస్వరూపిణియేకాని, శివునికి-భగవతికి భేదమే లేదని, శివుని నుండి బయల్వెడలిన ఇచ్ఛాస్వరూపమే ఆమె అని, ఇచ్ఛా క్రియల సంయోగమే ఆమె అని...

ఇట్లు పరస్పర భేద-అభేదముల కలయికతో ప్రవచిస్తున్నారు. ప్రభూ! ఇది ఇట్లా ఉండగా, ఇంతకుముందు మీరు రుద్ర-కాళీ రూపధారిణి యగు చైతన్యము యొక్క శరీరంలో కనబడిన భూత-భవిష్యత్ కాల సృష్టి-ప్రళయముల గూర్చి వర్ణించి చెప్పారు. ఇప్పుడు నా ప్రశ్నను విన్నవించుకుంటాను. ఆత్మయందు (శివుని యందు) సృష్టి-ప్రళయములు ఉన్నాయా? లేవా? అవన్నీ వాస్తవములా? అవాస్తవములా? చెప్పవలసినదిగా ప్రార్థన.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆ చిత్‌శక్తి ప్రేరణస్వరూపిణియై ఈ సర్వజీవుల యందు ప్రకాశిస్తోంది. ఆ చిత్‌శక్తియే ఈ జీవుల కర్మవాసనానుసారం దేనిని గూర్చి ఎట్లు ప్రేరణ చేయుచున్నదో... అది అట్లు సత్యంగానో, (లేక) అసత్యంగానో పొందబడుచున్నది. అద్దంలో ప్రతిబింబం- ఆ ప్రతిబింబ వస్తువుల కదలికలు వాస్తవం కాకపోయినా వాస్తవంగానే కనిపిస్తాయి కదా! పూర్వ వాసనలు కారణంగా చైతన్యం విషయములందు దృశ్యములందు సత్యరూపంగానే ప్రతిబింబించి, సత్యముగానే అనుభవ ప్రాప్తి పొందుచున్నది.

వాసనాయుతులైన జీవుల అనుభవబలం చేత ఈ జగదనుభవాలు సత్యంగానే పొందబడుచున్నవి.యథార్థానికి జీవులంతా చిద్రూపులే కదా! చిద్రూపంలో అచిద్రూపం ప్రవేశించదు కదా!

కనుక ఈ సర్వ దృశ్య పదార్థములన్నీ కూడా సంకల్పనగరం వలె మిథ్యయే అయి ఉండి, వాసనా ప్రభావం చేత సత్యం వలె అనుభవించబడుచున్నాయి. అట్టి వాసనలు దృఢమైన నిర్మల చిత్‌ధ్యానం చేత మాత్రమే క్షయిస్తాయి. వాసనలు జయించిన మనుజునికి 'దృశ్యం' అనబడు ప్రసక్తియే ఉండదు. దృశ్యముగా కనిపించేదంతా అతనికి పరమాత్మ స్వరూపంగానే సుస్పష్టబడుచున్నది. స్వప్నంలో కనిపించేదంతా స్వప్న ద్రష్ట యొక్క భావనా ఊహాతరంగ పరంపరలే! కనుక స్వప్న ద్రష్టకు వేరైన సత్తా స్వప్నమునకు లేదు. అట్లాగే ఈ జాగ్రత్ దృశ్యం జాగ్రత్ ద్రష్ట యొక్క వాసనా సమూహం (లేక) వాసనా తరంగాల సాఫల్యం అయి ఉన్నది.

పరాభవం (పరా+అభవం) అంటే ఈ దృశ్యాన్ని తదితర జీవులను పరమాత్మ ప్రదర్శంగా దర్శించకపోవ పరమాత్మకు భిన్నమై ఉన్నట్లు దర్శించటం.

ఎందుకంటే... 'దృశ్యం' ఒక్కటే అయినప్పటికీ వేఱువేఱు ఆకారదర్పణాలలో (కుంభాకార, పుటాకార, రంగులతో కూడిన, ఎత్తుపల్లాలతో కూడిన, గీతలతో కూడిన-వివిధ రకాలైన దర్పణా

లలో వివిధ రీతులుగా కనిపించుచున్నది కదా! అట్లాగే పరమాత్మకు వాస్తవానికి అభేదమే అయిన ఈ దృశ్యము ప్రతిజీవుడు తన యొక్క వాసనాదర్పణమునందు ప్రతిబింబించు భావన - అనుభవాదుల ద్వారా, తదనుగుణంగా సమకూర్చి పొందుచున్నాడు.

స్వప్నాంతర్గతమైన విశేషాలు స్వప్న సమయంలో స్వప్న ద్రష్టకు వాస్తవమనియే అనిపిస్తు న్నాయి. ఊహానగరం, ఊహ కొనసాగుచుండగా, అదంతా సత్యముగానే అనుభవమౌతోంది. ఎందుచేత? అవి ఆయా సమయాలలో ప్రతీతి (నమ్మిక)తో కూడిన భావనచే పొందబడటంచేత! అట్లాగే ఈ సృష్టి కూడా ఇద్దానిని గాంచుచున్న కాలంలో అర్థ-క్రియా సామర్థ్యాలను కలిగి ఉండటం చేత, అట్టి 'దృష్టి' కొనసాగుచున్న సమయంలో అర్థ క్రియాపూర్వకంగా సత్యమనియే అనిపిస్తోంది.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ఈ ప్రపంచంలో ఆయా పదార్థములు మొదలైనవన్నీ కొందరికి ఉచ్ఛమైన విగా, అవే పదార్థములు మొ॥వి మరికొందరికి నీచము-అల్పము అయినవిగాను అనిపిస్తూ ఉంటోంది కదా! ఇట్లా ఎందుకు జరుగుతోంది?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ ద్రష్ట యొక్క వాస్తవ స్వరూపం వాస్తవానికి అనన్యమగు ఆత్మయే అయి ఉన్నది. అయినా కూడా ఒకే మట్టి అనేక నామ-రూపాలు గల బొమ్మలుగా ప్రతీతీ పొందుచున్నది కదా! అయితే అన్ని బొమ్మల వాస్తవ స్వరూపం మట్టియే కదా? మట్టిచే తయారు కాబడిన కోతి-ఆకారానికి మట్టికి సంబంధమేముంటుంది? అయినా కోతి రూపంగా కనించేదంతా మట్టియే కదా!

ఈ విధంగా ద్రష్టలందరూ దేహ-మనో-బుద్ధ్యాదుల దృష్ట్యా వేర్వేరుగా కనిపించవచ్చుగాక! అయినప్ప టికీ ద్రష్టలందరూ ఆత్మయే స్వరూపంగా కలిగి ఉన్నారు. అట్టి ఆత్మ సర్వదా యథాతథం, త్రికాలములచే అబాధ్యం అను నిస్సందేహమగు పరిజ్ఞానమే 'ఆత్మయోగం' అని, 'మోక్షం' అని 'సమాధి' అని ఆయా మొదలైన పేర్లతో పిలువబడుతోందని గ్రహించు. ఇక మనో బుద్ధ్యహంకారా లను మనం అంగీకరించినప్పటి దృష్టికి 'వేర్వేరు ద్రష్టలు' అనునది అనుభవసిద్ధమగుచున్నది. ఇక ఏ పదార్థం ఏ ద్రష్టకు ఏ ఏ అర్థ-క్రియా సమర్థమై ఉంటోందో, అతని దృష్టికి ఆ పదార్థాదులు ఆయా విధంగానే సత్యభూతాలై అనుభవమగుచున్నాయి. ఆ పదార్థాలు అట్టి ద్రష్టస్థితిని పొందనట్టి అన్యునికి ఆయా పదార్థముల పట్ల అట్టి దృష్టి ఏర్పడటమే లేదు.

భూత-భవ్య-భవిష్యస్థాః సంకల్ప స్వప్న పూర్గణాః
సర్వేసత్యా పరం తత్త్వం! సర్వాత్మా కథమ్ అన్యథా?

ఓ రామచంద్రా! ఈ భూత-వర్తమాన-భవిష్యత్తులలోని పదార్థ సమూహాలు, స్వప్నములోని- సంకల్ప రాజ్యంలోని నగరాలు మొదలైనవి-ఇవన్నీ కూడా ఆయా దశలందు సత్యమే అయి ఉన్నాయి. ఎందు కంటావా? అట్లా కాకపోతే "ఆత్మతత్త్వమే సర్వరూపం" "ఇదంతా ఆత్మయే" అనే వేదవాక్యం పొసగదు కదా!

ఈ ఈ జాగ్రత్‌లోని ఆయా నగరాలన్నీ సత్యము కాబట్టే మనం ఇక్కడి నుండి బయలుదేరి ఆయా నగరం ప్రవేశించి ఆ నగరంలో ఆయా కార్యక్రమాలు నిర్వర్తిస్తున్నాం.

అట్లాగే స్వప్నములోని వ్యవహారం సత్యము కాబట్టే యోగులు ఇతరుల స్వప్నములో ప్రవేశించి 'బోధించటం-సూచించటం' మొదలైనవి నిర్వర్తిస్తున్నారు. అట్లాగే యోగశక్తిచే యోగులు తమ ప్రియతమ శిష్యుల మనో ఆకాశంలో ప్రవేశించి వారికి అనుభవ విషయంగా దర్శనమిచ్చి (మనం ఇతర ప్రదేశములలోని పర్వత గ్రామాలు పొందుచున్నట్లుగా) ఆయా క్రియా-వ్యవహారాలు (ఆ తదితరుల మనస్సులో) నిర్వర్తిస్తున్నారు.

శ్రీ రాముడు : స్వామీ! కాళీమాత నృత్యం చేస్తున్నప్పుడు ఆ జనని దేహములోని జగత్తులు ఒకదానితో మరొకటి ఢీకొనక కదలకయే ఉంటున్నాయా? ఇది ఎట్లు? ఆమె కదలికలతోబాటే ఆ జగత్తులు కూడా క్రింద-మీద పడాలికదా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఆమె విలయతాండవం చేస్తున్నప్పటికీ ఆమె దేహములోని జగత్తులందలి ఆయా పర్వత-నదీ-నగరాదులు ప్రకంపనము పొందకయే నాకు కనిపించాయి. ఎట్లా అంటావా? ఇప్పుడు చూడు! ఒకడు ఒక మంచంపై నిదురిస్తూ కల కంటున్నాడనుకో! అతని మంచమును మనం అక్కడి నుండి మరొకచోటికి తరలిస్తున్నప్పటికీ అతని స్వప్నములోని నగరాదులు చలింపకయే ఉంటాయి కదా! ఆ నృత్యం సమయంలో కాళీ భగవతి యొక్క దేహము చలించుచున్నప్పటికీ ఆమె యొక్క శరీరములోని జగత్-అంతర్గత నగర-పర్వతాదులు చలించటమే లేదు.

❖

ఓ రామచంద్రా! ఈ త్రిలోకముల మహారంభసంరంభమంతా ఆయా దశలందున్న మనుజులకు సత్యముగా తోచినప్పటికీ, వాస్తవానికి "భ్రాంతి మాత్రమే" అయి ఉన్నది. భ్రాంతి అయిన దానికి కదలటం ఏమున్నది? కదలకపోవటమేమున్నది? స్వప్నంలో కనిపించే మిత్రులు, గృహములు, సంపదలు సత్యముగా ఉన్నదెప్పుడు? (మెళుకువ వచ్చేసరికి అవి ఉండవు కనుక) మిథ్య కానిదెప్పుడు? ఉన్నదెపుడు? (స్వప్న సమయంలో వాస్తవంగానే అనుభూతమౌతోంది కనుక) నశించినదెపుడు? స్థితినొంది ఉన్నదెపుడు? చెప్పు? అవన్నీ ఎక్కడి నుండి వచ్చాయంటే ఏం చెపుతాం? అందుచేత బిడ్డా! ఈ ఎదుటగా కనిపిస్తున్న దృశ్యశోభ అంతా భ్రాంతి మాత్రమే! ఈ జగత్‌శోభనంతా భ్రాంతి మాత్రంగాను, అవాస్తవంగాను ఎఱిగియే ఉండెదవుగాక!

"మరి మాకు వాస్తవంగానే కనబడుతోంది కదా?" – అని ఎవరైనా అంటారేమో?

"సంకల్పము (లేక) ఊహ" తో కూడి ఉన్న దృష్టికి జగత్తు అనుభవమౌతోంది. "స్వప్నము" నందు, కథను చదువుచున్నప్పుడు, (లేక) వింటున్నప్పుడు, 'నాటకం' చూస్తున్నప్పుడు 'భ్రమ' యందు – ఆయా అనుభవములను నమ్మికతో అనుభూతిపరంగా పొందటం ఎటువంటిదో, ఈ జగత్తు యొక్క "వాస్తవం" అనిపించే అనుభవం అటువంటిదే! నాటకం చూచి శోకించేవారు-నవ్వేవారు-కోపించేవారు-జాలిపొందేవారు-ఆశ్చర్యపడేవారు-మౌనంగా చూచేవారు ఉంటున్నట్లే జనులు ఈ జగత్తును చూస్తూ నవరసాల అనుభవములను పొందుచున్నారు.

❖

ఓ రామచంద్రా! వాస్తవానికి చైతన్యము-జగత్తు ఇత్యాది వ్యవస్థ లేనేలేదు. ఆకాశంలో కంటిదోషం చేత వెంట్రుకలు కనిపించునట్లు, మెల్లకన్నువాడికి ఒకే స్తంభం రెండుగా అగుపించు నట్లు ఈ 'జగదనుభవం' అనబడేది జగత్తు దృష్ట్యా భ్రాంతియే అయి ఉన్నది. కానీ చిత్స్వరూపము ఎట్టిదో ఎఱిగినప్పుడు అట్టి భ్రాంతి తొలగిపోతుంది. అప్పుడు 'ఈ జగత్తంతా, ఇందులోని నగరాలు-దేహాలు-సందర్భములు-సంఘటనలు మొదలైన వాటితో సహా సర్వదా యథాతథమై ఉన్న చిదాకాశమే' అని నిర్ద్వంద్వంగా నిస్సందేహంగా ఎఱుగబడగలదు. ఆ చిదాకాశమే నీ-నా-మన-వారి-అక్కడి-ఇక్కడి ఏకాంత-నిర్విషయ సర్వస్వరూపంగా ఆస్వాదించబడుతుంది.

ఇప్పుడు మనం ఆ భగవతీదేవి-రుద్రభగవానుల నృత్య విశేషానికి వద్దాం.

❖❖❖

30. ఆత్మానందం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆ ప్రకారంగా ఆ దేవి తన యొక్క సుదీర్ఘమైన భుజమండలంచే ఆకాశ విభాగాన్ని భీకరారణ్యంగా చేసివేస్తూ నృత్యం చేస్తోంది. ఆ దేవి అజ్ఞాత-నిర్వికార చైతన్యశక్తితో కూడిన క్రియారూపిణి కదా! ఆ నృత్యం స్వభావ సిద్ధంగానే సల్పుచున్నది. కళా-క్షణ-ఘటిక-మాసాదులతో కూడిన కాలచక్రమంతా ఆ దేవి పమిట యొక్క విన్యాసంలా ఒప్పుచున్నది. హృదయమున ఊహా చైతన్యము, 'నగరములు' మొదలైన ఆకారములు ధరించుచున్నది కదా! ఆ భగవతి తన యందు అట్లే జగత్తులను, కాల విన్యాసమును చమత్కారంగా ఆభరణాలుగా అలంకరించుకొని అనేక నాట్య భంగిమలు ప్రదర్శిస్తోంది.

కల్పనయే జగద్రూపంగా అగుచున్నది. అట్లే, ఆ దేవియే 'జగద్రూపం' అయి ఉన్నది.

వాయువునందు స్పందము (కదలిక అను స్వభావం) ఉన్నట్లే శివుని యందు ఆ భైరవీదేవి కలదు. స్పందం వాయువు కంటే వేఱా? కాదు. శివేచ్ఛ కూడా శివుని కంటే వేఱు కాదు. కనుక శివుని వలెనే శివేచ్ఛాస్వరూపిణియగు ఆ స్పందదేవి నిర్మలం-ప్రశాంతం అయి వర్తిస్తోంది. ఆకాశం వస్తుతః నిర్వికారం. అట్టి నిరాకారమగు ఆకాశమునందు 'శబ్దము-సంచలనము' మొదలైన అడంబరమంతా ప్రకటితమగుచున్నట్లు... నిరాకారమగు నిజేచ్ఛ జగత్తును విస్తరింపజేస్తోంది.

శివస్పర్శ - ఆ విధంగా ఆ దేవి చిదాకాశమున నృత్యం చేస్తూ ఉన్నది. ఇంతలో ఒకానొక చమత్కారం జరిగింది. ఆ దేవి కాకతాళీయ యోగముచే ... ప్రేమవశంగా సమీపమున ఉన్న శివుణ్ణి స్పృశించింది.

ఆ స్పర్శ మాత్రం చేత తన యొక్క "ఆవరణ శక్తిని దూరీకరించుకొన ప్రారంభించింది. సముద్ర తరంగాలు తమ తరంగ శక్తిలోంచి బడబాగ్నిని సృష్టించుకొని ఇక ఆ బడబాగ్నిలో ప్రవేశించి స్వవినాశనం పొందుతాయి చూచావా? ఆ విధంగా ఆ శివ స్పర్శచే ఆ దేవి తన రూపాన్ని కోల్పోతూ క్రమక్రమంగా శివునితో ఐక్యం కాజొచ్చింది. పరమకారణమగు శివుని స్పర్శించినంత మాత్రం చేతనే మెల్లగా సూక్ష్మమగుచు తన యొక్క 'వాస్తవ స్వభావము'ను పొందనా రంభించింది.

మొట్టమొదట ఆ దేవి తన అనంతాకారమును విడచి పర్వతాకారమాత్రంగా అయింది. ఆ పిదప నగరాకారమాత్రంగా అయింది. ఆ తర్వాత సుందరమగు వృక్షాకారమాత్రంగా అయింది. ఆ తదుపరి 'అవ్యాకృతాకాశ రూపము'ను ధరించి నది సముద్రంలో ప్రవేశించునట్లు శివుని ఆకారమున ప్రవేశించింది. అప్పుడు...

ఏక ఏవా భవదథో శివయా పరివర్జితః ।
శివ ఏవ శివః శాన్త ఆకాశే శమనో ఽఖితః ॥

భవానీ లయస్వరూపుడు, సర్వసంహారకర్త, శాంతుడు భక్తులకు మంగళప్రదుడు, సర్వ ఉపద్రవాల నుండి కాపాడువాడు అద్వైతరూపుడు అగు శివుడు మాత్రమే ఆకాశంలో ఒప్పుచున్నాడు.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! శివుని స్పృశించిన మాత్రం చేత ఆ పరమేశ్వరి ఎందుచేత శమించింది? ఆ విశేషమంతా ఏమిటో, తెలియజేయ ప్రార్థన.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : 'తరంగము' అనేది జలము యొక్క స్వాభావిక శక్తియే కదా! అగ్నికి 'ఉష్ణత్వము' అనేది అట్లే స్వాభావిక శక్తియే కదా! అదే రీతిగా శివుని యొక్క స్వాభావిక విశేషమే శివేచ్ఛ-క్రియా విశేషముల స్వరూపమగు ఛాయదేవి. ఆ దేవియే 'ప్రకృతి' అని, 'శివేచ్ఛ' అని, 'పరమేశ్వరి' అని

'ఆది జగన్మాయ' అని... వివిధ నామ-రూపములచే ప్రసిద్ధికెక్కి ఉంటోంది. 'ఈ ప్రకృతియే ఆ దేవి యొక్క రూపం' అనికూడా చెప్పబడుతోంది.

శివరూపధారియగు పరమేశ్వరుడు ఈ ప్రకృతికంటే పరమైనవాడు. అతడు వాయువు వలె సర్వవ్యాపి, వాయురూపుడు, పరమశాంతుడు, మేఘరహిత ఆకాశమువలె ప్రశాంతశీలుడు, పరమ పురుషుడు, శివా నందస్వరూపుడు, నిర్వికారుడు, నిత్యతృప్తుడు అయి ఉన్నాడు. అట్టి "ఆద్యంత రహితుడు-ద్వైతవర్జితుడు" అగు పరమశివుని గాంచనంత వరకు "భ్రమరూపిణి-స్పందమాత్ర స్వరూపిణి-చిత్ శక్తి-పరమేశ్వరేచ్ఛ" అగు ప్రకృతీదేవి సంసారమున పరిభ్రమిస్తూనే ఉంటుంది. వాస్తవానికి ఈ ప్రకృతీదేవి కేవలం 'జ్ఞానమాత్ర స్వరూపిణియే' అయి ఉండటంచే ఆ జ్ఞానస్వరూపిణి శుద్ధ తత్త్వమగు శివుని కాకతాళీయ యోగంచే స్పర్శించగానే, ఆ శివుని యందు పూర్ణంగా తన్మయ మగుచున్నది.

అజ్ఞానంచే ప్రకృతి పురుషునికి ద్వితీయమైనట్లుగా కనిపిస్తుంది. జ్ఞానయోగ స్పర్శచే ఆ ప్రకృతి (పురుష స్పర్శచే) అనిర్లిప్త-నిర్వికార శివునితో ఏకత్వం పొందినదై అతనిలో 'అద్వితీయత' సంతరించుకుంటోంది. అది "ద్రష్టచే దర్శించబడే దృశ్యం ద్రష్ట నుండి బయల్వెడలి తిరిగి ద్రష్టయందే లయించటం" వంటిది సుమా!

ప్రకృతిః పురుషం స్పృష్ట్వా ప్రకృతిత్వం సముజ్ఝతి ।
తదన్తరేకతాం గత్వా నదీరూపమివ అర్ణవే ॥

జలమాత్ర స్వరూపమగు నది సముద్రమునందు కలియగానే తనయొక్క ద్వితీయత్వమును త్యజించినదై సముద్రజలంతో ఏకత్వం పొందుతోంది చూచావా? లోహ మయమగు పదునైన కత్తిని

కరగించినప్పుడు తన జన్మస్థానమగు 'లోహం' గా మారి తన పదునైన ఆకృతినంతా కోల్పోవటం లేదా? శివేచ్ఛారూపమగు చైతన్యం కూడా శివరూపుడగు దేవదేవుని స్పర్శచే తన ప్రకృతిత్వం కోల్పోయి, శివ స్వరూపంగా శమించుచున్నది. ఎండలో నుండి నీడలోనికి వచ్చినప్పుడు ఆ మనుజుని ఛాయ అతని శరీరమునందు శీఘ్రంగా ప్రవేశించినదై మటుమాయమగుచున్నది కదా! వాస్తవానికి చిద్రూపమే అయి ఉండటం చేత 'చిత్ శక్తి' యగు ప్రకృతి తన నిజరూపమగు సనాతన పురుషుని పొందినదై, అజ్ఞానం నశించటం చేత–ఇక మరల సంసారమున తిరుగాడక ఆ పురుషుని యందే విలీనమగుచున్నది. ఒక సాధువు పొరబాటుగా చోరుల సమూహంలో ప్రవేశించాడనుకో! ఎప్పుడో 'వీరు చోరులు' అని గ్రహించినవాడై ఇక ఆ సమూహంలో ప్రీతిగొనక సంఘం నుండి బయటపడనెంచుతాడు చూచావా? అట్లాగే పరమ పురుషుని గాంచనంతవరకు ఆ ప్రకృతి అసద్రూపమగు ద్వైతమున రమించుచు పరిభ్రమించుచునే ఉంటుంది. ఆ పరమ పురుషుని దర్శించి స్పర్శించగానే అతనియందు ప్రకృతీదేవి తన్మయమగుచున్నది.

* నేను = పరమపురుషుడు, నాది = ప్రకృతి స్వభావం ప్రకృతీ స్వరూపం,
స్వభావం = నేను (శివుడు) + భావన (దేవి స్వరూపం)

నదిలో ఉన్నదీ జలమే కాబట్టి, సముద్రం చేరగానే ఆ నదీజలం కాస్తా సముద్ర జలరూపమే అగుచున్నది. ఈ ప్రకృతి కూడా స్వతహాగా చైతన్య స్వరూపము–పరమ పదము–నిర్వాణ రూపము అయి ఉండటం చేత ఆ పరమపురుషుని పొందిన మరుక్షణం ఆ శివరూపమే అగుచున్నది.

ఆ పరమ పురుషుని గాంచనంత వరకు "ప్రకృతి–స్వభావం–జీవత్వం" మొదలైన ఆయా పేర్లతో పిలువబడే అజ్ఞాత చైతన్యం వ్యాకులములై ఉన్న ఈ అనేక సృష్టులందు ఆయా దుఃఖ మయములైన జన్మాది దశలతోకూడి అవిశ్రాంతంగా మోహవశంచేత పరిభ్రమిస్తూనే ఉంటుంది. ఆ పరమ పురుషుని గాంచగానే తుమ్మెద తేనెను గ్రోలటంలో నిమగ్నమగునట్లు అతనియందే ఆ ప్రకృతి నిమగ్నమగుచున్నది.

ఓ రామచంద్రా! "నేను ఖండము–ఉపాధి సహితము–పరిమితము–ప్రమేయ సహితము–జన్మ జరా మరణ సహితము–ద్వితీయము దోషపూరితము అగు జీవుడను" అను దశనుండి "నేను 'అఖండము–నిరుపాధికము–అపరిమితము–అప్రమేయము–జన్మజరామరణవర్జితము–అద్వితీయము–నిర్దోషము అగు ఆత్మస్వరూపుడనే" ...అను సుజ్ఞాన స్థితి సముపార్జనమే "ప్రకృతి యొక్క లయము" ...అను రూపంగా ఉద్దేశించబడిందని కూడా సూక్ష్మబుద్ధితో గ్రహించు. అట్టి ఆత్మతత్త్వమును ఎఱిగి, స్వస్థితిని పొందిన తర్వాత ఎవడైనా అద్దానిని త్యజిస్తాడా? లేదు. 'నేను ఆత్మనే' అను ఎఱుకను పొంది సర్వకాల సర్వావస్థలయందు అనుభూతపరుడై ఉంటున్నాడు. దేనిచే జనన–మరణ–మోహమయములగు సమస్త దుఃఖములు శాశ్వతంగా శమించిపోవుచున్నాయో అటువంటి 'ఆత్మామృతము'ను గ్రోలినవాడు ఇక మరల అద్దానిని వదలి ఉంటాడా? లేనే లేదు. వదిలి ఉండజాలడు.

❖❖❖

31. అణువణువులోనూ అనేక సృష్టులు

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! మహాకాశమునందు తాండవం చేస్తున్న రుద్రదేవుని దేహంలోంచి జనించిన 'కాళీదేవి' అను పేరుతో ఆరాధించబడే ఛాయ జనించి, మరల ఆ పురుషోత్తముని స్పర్శచే ఉపశాంతిని పొంది మూలస్థానమగు రుద్ర భగవానుని యందు లయమును పొందినది కదా! ఆ రుద్ర భగవానుడు తన దేహమునందలి భ్రాంతిని త్యజించి ఎట్లు శాంతించారో... ఆ కథాక్రమము వివరించండి.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : నేను ఆ సమయమున అట్లా చూస్తూ ఉండగానే రుద్ర భగవానుడు. కూడా చిత్రములో లిఖించబడిన మనుజుని వలె ముహూర్తకాలం (48 నిమిషాలు) ఆ ఆకాశమున నిశ్చలత్వం పొందటం జరిగింది. అప్పుడు ఆ రుద్ర భగవానుడు ఆ ముహూర్తకాలం ఆ ఆకాశమున గల ఊర్ధ్వ-అధో బ్రహ్మాండ మండలాలను రెండిటినీ అవలోకించ సాగారు. ఆ తర్వాత ఒక్క నిమిష కాలంలో తన యొక్క శ్వాస వాయువుచే ఆ ఉభయ (ఊర్ధ్వ-అధో) బ్రహ్మాండ ఖండాలను ఆకర్షించి తన ముఖమున లయం చేసుకొన్నారు. పక్వాన్నమువలె వాటిని భుజించినవారై అఖిలాకాశమున ఆకాశం వలె స్థితిని పొంది ఉన్నారు. అటు తర్వాత ఆ రుద్ర భగవానుడు మరొక మూహూర్తకాలంలో తన సువిస్తార రూపమును త్యజించి మేఘం వలె చిన్న రూపం పొందారు. తర్వాత చేతికఱ్ఱ ప్రమాణంగానే ఆపై అంగుష్ఠ మాత్రంగాను సూక్ష్మాకృతిని దాల్చారు. అటు తర్వాత ఒక చిన్న గాజు ముక్క ప్రమాణం పొందారు. ఆపై ఇక పరమాణు ప్రమాణం కావటం దివ్య దృష్టితో వీక్షించాను. అట్లా పరమాణు రూపం పొందిన ఆ రుద్ర భగవానుడు అటు తర్వాత అంతర్ధానం అయ్యారు.

ఈ ప్రకారంగా 'విస్తారజగద్దృశ్యం' నుండి 'రుద్రాకారాంతర్ధాన పర్యంతం' జరిగిన మహా సంరంభమంతా నేను చూచుచుండగానే శమించినదయింది.

ఆహాః! ఆకలిగొన్న జింక చిన్న చిన్న ఆకులను మ్రింగినట్లు ఆ రుద్రాకార భగవానుడు బ్రహ్మాండ కవాటాల రెండింటిని మ్రింగివేశారు. ఆ రుద్రుడు అట్లా అంతర్ధానమయిన తర్వాత అచ్చట గల ఆకాశం 'కేవల నిర్మల బ్రహ్మరూపం' గానే కనిపించింది. చూచావా, రామచంద్రా! ఆ ప్రకారంగా "అనేక రూపాలుగా భ్రమ యుక్తమైనది-అద్దములోని ప్రతిబింబమును బోలినది అగు ఆ శిలాఖండములోని మహాప్రళయ దృశ్యమును నేను ఆది-మధ్య-అంత రహితమగు చిదాకాశముగానే గ్రహించి వీక్షించాను!

ఇక ఆ తర్వాత "ఆ విద్యాధరి-ఆ శిల-ఆ బ్రహ్మాండం-ఆ మహాప్రళయం-ఆ రుద్ర భగవానుడు-ఆ కాళీలీవానీ" ఇవన్నీ స్మరిస్తూ రాజప్రసాదమును చూచిన ఒక గ్రామస్థుని వలె ఆశ్చర్యపోయాను. అప్పుడు ఎందుకో ఆ శిల యొక్క మరొక వైపునకు యథాలాపంగా చూచాను.

❖

ఆశ్చర్యం! ఆ ప్రక్క శిలయందు కూడా అంతటా నా దివ్యదృష్టికి అనేక సృష్టులు కనిపించ సాగాయి. ఓ రామచంద్రా! దివ్యదృష్టిచే సర్వత్రా స్థితి కలిగి ఉన్నదంతా సదా సుస్పష్టంగా కనిపిస్తూ

ఉంటుంది. అలా కాకుండా మామూలు దృష్టితో చూస్తే (మాంసమయమైన భౌతిక కన్నులతో చూస్తే) అది దూరంగా ఉన్న ఒక మామూలైన శిల మాత్రమే! మాంసపు కళ్ళకు సృష్ట్యాదులు భాసించవు సుమా!

ఆ విధంగా నా దివ్యదృష్టికి ఆ మరొక శిల యొక్క మరొక మూలగా కూడా ఇతఃపూర్వం నేను చూచినటువంటి సృష్టులే అనేకం కనిపించాయి. ఆ శిలకు మరొక మూలగా చూచాను. ఆ శిల యొక్క అన్ని వైపులా అనేక జగత్తులు అద్దంలో నిర్మల ప్రతిబింబాల వలె కనిపించాయి. అప్పుడు నేను కౌతుకం ఆపుకోలేక తక్కిన శిలల యొక్క ఆయా విభాగాల వైపు చూచాను. వాటిలో కూడా అనేక సృష్టులు కనిపించాయి. అంతేకాదు! అక్కడ గల గడ్డిమొక్క దగ్గర నుండి ఆయా సర్వ పదార్థములలోను వస్తువులలోను అసంఖ్యాకాలైన జగత్ సమూహాలు యథాస్థితంగా వర్తిస్తూ కనిపించాయి.

శ్రీరాముడు : మీకు అక్కడి ఆయా శిలలలోను, గడ్డి మొక్కలలోను, వృక్షపు ఆకులలోను, తదితర సర్వ పదార్థజాలములోను కనిపించిన అసంఖ్యాక బ్రహ్మాండములను ఈ మీ కళ్ళతోనే దర్శించారా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : లేదు. ఆ అనేక విధములైన జగత్తులన్నీ కూడా ఆధిభౌతికభ్రాంతి రహితమగు – సర్వ సాక్షీభూతమైన బుద్ధికి మాత్రమే అగుపిస్తాయిగాని... ఈ భౌతికమైన కళ్ళకు కాదు.

ఆ అనేక జగత్తులలో... ఒకచోట ప్రథమ సృష్టి కొరకై ప్రజాపతి అప్పుడే జనిస్తూ ఉన్నాడు. ఇంకొక సృష్టిలో బ్రహ్మదేవుడు–సూర్యుడు–చంద్రుడు–నక్షత్రమండలం–రాత్రింబవళ్ళు–సంవత్సరాల యొక్క కల్పనచే జలధారగా సాగిపోతోంది.

ఒక బ్రహ్మాండంలో భూతలం జన సమూహంతో కూడి ఉన్నది. ఒక జగత్తులో సాగరాలు ఇంకా జన్మించక పోవటం చేత సముద్రాలు ఏర్పడవలసియున్నది. వేరొక జగత్తులో దేవతలు జన్మించారు గానీ, ఇంకా రాక్షసులు, మానవులు జన్మించలేదు. ఒక జగత్తులో గల సజ్జనులలో కృతయుగాచారములగు యజ్ఞ–యాగ–అగ్నికార్యాలు జరుగుచూ ఉన్నాయి.

మరొక జగత్తులో దుర్జనులందు 'హింస–మోసము–దగా' మొదలైనవి అంగీకార యోగ్యములగుచూ కలియుగాచారములు ప్రవృత్తములగుచున్నాయి. ఇంకొక జగత్తులో అనేక భూ–స్వర్గ పురుషులు, దైత్యనగరములు ప్రవర్తిల్లుచున్నాయి. ఒకానొక జగత్తులో భూతలం పర్వత సమూహములచే నిండిపోయి ఉన్నది.

ఒకచోట మృత్యు ఖేళిచే జనులు నశించుచుండగా క్రమక్రమంగా నిర్జనంగా కనబడుతోంది. ఒకచోట చంద్రుడు ఇంకా ఉత్పన్నమే కాలేదు. ఇంకొక జగత్తులో క్షీరసాగర మథనం ఇంకా జరుగవలసి ఉండటం చేత దేవతలు మృత్యు సహితులై కనిపిస్తున్నారు. ఆ జగత్తులోని దేవలోకంలో అమృతం, ధన్వంతరి, కామధేనువు, లక్ష్మి, కాలకూట విషము, ఉచ్చైశ్రవము (తెల్ల గుఱ్ఱము) ఇంకా జనించనేలేదు. ఒకచోట శుక్రాచార్యులు మృతసంజీవినీవిద్య కొరకై తపస్సు చేస్తూ ఉంటే ఇంద్రుడు అతని ప్రయత్నమునకు అనేక విఘ్నాలు కల్పిస్తూ కనిపించాడు.

ఒకచోట ధర్మము శ్రద్ధగా నిర్వర్తించబడుతోంది. అందుచేత ప్రజలందరూ స్వప్రకాశమాన మగు బ్రహ్మ జ్ఞానముతో కూడుకొనినవారై ఉన్నారు. కొన్నిచోట్ల పదార్థాలన్నీ మామూలుగా కాకుండా అస్తవ్యస్తంగా ఉన్నాయి. ఆకాశం క్రిందికి-భూమి పైకి ఉంటూ అక్కడి జీవులు సాధారణ రూపానికి వ్యతిరేకమైన రూపం ధరించి ఉన్నారు.

ఒక చోట జనులు అపూర్వమైన వేద శాస్త్రములను విచారణ చేసే కార్యక్రమంలో నిమగ్నమై ఉన్నారు. ఇంకొక జగత్తు కల్పాంత సంక్షోభములు లేకుండా కొనసాగుతూనే ఉన్నది. మఱొక జగత్తులో దైత్యులు దేవతల పురములను జయించి, ఆక్రమించుకొని అల్లకోల్లోలాలు సృష్టిస్తూ పోతున్నారు. వేఱొక జగత్తులో దేవలోకంలోని నందనవనంలో గంధర్వ-యక్ష-కిన్నరులు తీయగా గానములు చేస్తూ, ఆ రాగాలాపనలో తన్మయులగుచూ కనిపించారు.

...ఈ ప్రకారంగా భూత-భవిష్యత్-వర్తమానములందలి అనేక జగదాడంబరములు నాకు కనిపించ సాగాయి. వాటినన్నిటినీ నేను మహా విశ్వరూపుడగు పరమాత్మయొక్క స్వరూపంగా గాంచసాగాను.

❖

ఇంకా కొన్ని విశేషాలు విను. కొన్ని జగత్తులలో పుష్కరావర్త (ప్రళయ) మేఘాలు ప్రవృత్తం అవుతూ ఉంటే జీవులు మృత్యు భయంతో గగ్గోలు పెట్టుచుండటం కనిపించింది. ఇంకొక చోట భూతకోట్లన్నీ శాంతముగా ఉన్నాయి. వేఱొక చోట ప్రళయారంభ సంరంభంచే దేవ-దైత్య-భూలోకాలు అత్యంత సంక్షోభం పొందు చున్నాయి.

ఒక్కొక్క జగత్తులో సూర్యుడే లేక నిబిడాంధకారంతో నిండి ఉన్నది. మరికొన్ని జగత్తులలో సూర్యుడు నిత్యమూ వెలుగుచుండటం చేత ఆ జగత్తులు సదా సుందరంగానూ జ్వాలా సదృశంగాను, దేదీప్యమానంగాను వెలుగొందుచున్నాయి.

ఒకచోట నారాయణ భగవానుని నాభికమలమున మధు-కైటభులు విలీనులై ఉన్నారు. ఒకచోట భగవంతుని నాభికమలంలో జనించిన నూతన బాలకుడైన బ్రహ్మ నోటిలో వ్రేళ్ళుంచుకుని నిద్రిస్తున్నాడు. ఒకచోట కల్పాంతరాత్రి ప్రవేశించటంచే ఆ జగత్తు శూన్యమగు అంధకారంతో వ్యాప్తమై ఉన్నది. మరొక చోట మహాప్రళయసముద్రము మధ్యన గల ఎత్తైన వటవృక్షపు ఆకుపై మాధవ భగవానుడు నిదురిస్తున్నాడు.

ఒక జగత్తులో ఇంకా పృథ్వి ఉత్పన్నం కాకపోవటం చేత శిలాగర్భభాగంలాగా నిశ్చల-విశాల ఆకాశము తప్పితే మరింకేమీ లేదు. ఒకచోట జగత్తు అప్రతర్క్యమై (ఒకరితో మరొకరు 'ఇది' అని చెప్పుకోవటానికి వీలుకుదరనిదై), అవిజ్ఞేయమై 'సుషుప్తి' (గాఢనిద్ర) అన్నిటా - అంతటా ఏర్పడినదై ఉన్నది. (గాఢ నిద్ర ఎట్టిది-అని అంటే - ఏం చెప్పగలం?)

ఇంకొక జగత్తులో వజ్రాయుధాలు అటూ-ఇటూ సంచరిస్తూ ఉంటే పర్వతములు ద్రవీభూతమగుచు కనబడుచున్నాయి. ఇంకొకచోట జగత్తులో త్రిపురాసుర-వృత్తాసుర-అంధకాసుర -బలి వంటి అసురులు చేస్తున్న యుద్ధ సంరంభములచే నిండిపోయి ఉన్నది. ఒక జగత్తులోని

పాతాళములో మత్తగజేంద్రముల (ఏనుగుల)చే భూమిలోని కొన్ని కొన్ని విభాగములు కంపింపజేయబడుతూ కనిపించాయి. అవి ప్రకృతి వైపరీత్యములుగా – భూకంపములుగా భూతలముపై ప్రదర్శనమగుచుండగా, ప్రాణులు అస్తవ్యస్తంగా పరుగులు తీస్తూ కనిపిస్తున్నారు.

ఇంకొక చోట కల్పాంతమున ఆదిశేషుని శిరస్సుపై గల భూమి అటూ-ఇటూ దొర్లుతోంది. వేరొక చోట సీతను అపహరించిన నేరానికి రాముని చేతిలో రావణుడు నిహతుడగుచూ కనిపించాడు. మరొకచోట అప్పుడే సీతను అపహరించే వ్యవహారానికి రావణుడు ఉద్యుక్తుడగు చున్నాడు. ఒక జగత్తులో కాలనేమి తన పాదములతో భూమినంతా ఆక్రమించు చుండగా, శిరస్సు సుమేరు పర్వతాన్ని స్పృశించుచుండగా ఆకాశమునంతా ఆవరించి ఉండి కనిపించాడు.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! వసిష్ఠ మహర్షీ!

కిమహం, భగవన్! పూర్వమభవమ్? కథయేతి మే?

అభవం చేత్ అనేనైవ సంనివేశేన తత్కథమ్?

స్వామీ! పూర్వ కల్పంలోనూ నేను ఇట్లాగే ఉన్నానా? ఇదే ఆకారంతోనా, లేక మరియొక ఆకారం తోటియా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ జగత్తులలోని సర్వ పదార్థములు అనుక్షణం పరిణామం చెందుతూనే ఉన్నాయి, చెందుతూనే ఉంటాయి. ఒక పాత్రలోంచి ధ్యానం ఇంకొక పాత్రలోకి పోశామనుకో! అప్పుడు ఆయా ధాన్యపు గింజలలో కొన్ని పూర్తిగాను, మరికొన్ని కొంతవరకు స్థానభ్రంశం చెందుతూ ఉంటాయి. ఇంకొన్ని ఇతఃపూర్వపు వంటి స్థానమే పొందుతూ ఉంటాయి.

అట్లాగే ఈ జీవుల కల్ప-కల్పానంతర గమనాగమనములు కూడా! కొందరు జీవులు సముద్ర తరంగముల వలె ఒకప్పుడు సమాన రూపములుగా స్ఫురిస్తూ ఉంటారు. నీవు-నేను సమస్త ప్రజలు మరల మరల ఉత్పన్నములగుచూనే ఉన్నాం. సముద్రంలోని జల విభాగం ఒకసారి ఒకసారి ఒకే విధమైన తరంగాలుగాను మరొకసారి వేర్వేరుగాను వస్తూ-పోతూ ఉంటుంది చూచావా? అయితే ఏ జలం ఏ తరంగాలుగా వచ్చినా (లేక) తరంగరూపం పొందక ఆ తరంగా లకు అంతరంగా ఉన్నా... ఉన్నదంతా జలమేగాని మరేమీ కావు కదా!

పరమార్థ దృష్టిచే చిదాకాశమున ఈ జీవులు గాని, వారివారి రాకపోకలుగాని సంభవించట మనేదే లేదు. జలం సర్వదా ఆకార రహితంగానే, యథాతథంగానే ఉంటుంది కదా!

ఇక మాయా దృష్టి చేతనంటావా? సముద్రతరంగము వలె ఈ జీవులు అదే రూపముగా గాని, అన్య రూపముగా గాని స్ఫురిస్తూ ఉంటారు. సంసార భ్రమచే అనంతకోటి జీవులు మరల మరల వచ్చుచూ-పోవుచూ ఉన్నారు కదా! ఈ జగత్పదార్థములన్నీ కూడా... ఒకప్పుడు సమరూపంగాను... మరొకప్పుడు అసమ రూపంగాను ఉంటున్నాయి. ఇక నీ విషయానికి వస్తే... సర్వదా ఆత్మారాముడవైన నీవు దైవకార్య నిమిత్తం అయోధ్యారాముడుగా ప్రకటనమవటం నీ అవతార-చమత్కార విశేషం!

❖

ఓ రామచంద్రా! "జగత్తు" అనే మహా సముద్రంలో ఈ జీవులందరు బిందుకణముల వంటి వారిగా గ్రహించు. ఈ జీవులలో కొందరు మరల మరల అవియే ధన-బంధు-వయః-కర్మ-విద్యా-విజ్ఞాన చేష్టలతో కూడిన దేహములతో ప్రవేశిస్తూ-నిష్క్రమిస్తున్నారు. మరికొందరేమో వాటివాటిలో సహభాగం మాత్రమే కలిగి ఉంటున్నారు. ఇంకొందరు వాటిలో నాలుగవ వంతు మాత్రమే పరిణామస్థితిలో తోడు తెచ్చుకుంటున్నారు. కొందరు జీవులు తమ దేహానంతరం అవియే దేహములు కలిగి ఉంటున్నారు. ఇంకొందరు భిన్నమైన శరీరములు పొందుచున్నారు. మరి కొందరికి అన్ని విషయములు ఇతఃపూర్వపు దేహము వలెనే ఉంటున్నాయి. కాని కాలం మాత్రం వారి పట్ల విలక్షణంగా ఉంటోంది. ఇంకొందరు కాలమునందు సమంగాను, తక్కిన సర్వ విషయములలోను విలక్షణంగాను ఉంటున్నారు.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ఒక్కొక్కసారి సలక్షణంగాను, మరొక్కసారి విలక్షణంగాను ఈ జీవుల భవిష్యత్ దేహాదుల పరిణామములు ఎందుకుంటున్నాయి? వీటి వెనుక అంతర్లీనంగా ఉన్న రహస్యమేమిటి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! అనేక రాగ-ద్వేషాదుల చేతను, విచిత్ర ధర్మాధర్మముల ప్రసంగ-చేష్టల చేతను నింపబడిన చిత్తములే ఈ పరిణామ-విపరిణామములన్నిటికీ కారణం! ఆయా స్వకీయ నిర్మిత భావావేశములతోనూ, చేష్టలతోను కూడిన ఈ జీవులు వివిధ దేహములు ధరిస్తూ ఇక్కడి స్వర్గ-నరకాది ఊర్ధ్వ-అధో లోకాలలోనికి మరల-మరల ప్రవేశ-నిష్క్రమణములు నిర్వర్తిస్తున్నారు. అందుకే "ఈ జీవులు చంచల మహా సముద్రంలోని చక్రావర్తములందు సంచరించే జలబిందువుల వంటివారు" అని వ్యాఖ్యానించాను. మహా సముద్రంలో ఏ జలం ఆవర్తమగు చున్నది? ఏ జలం తరంగాలుగా అగుచున్నది? ఏ జలం ఎటు వెళ్ళుచున్నది? ఏ జలం ఎన్నెన్ని రూపాలు పొందుచున్నది? ...అనునదంతా వాఖ్యానించటం ఎవరి తరం? అట్టి వ్యాఖ్యానాలలో విశేషం మాత్రం ఏమున్నది?

ఈ 'భూతకోట్లు' అనే జలబిందువులు సదృశములా? (ఒకే తీరుగా ఉంటున్నాయా), లేక భిన్నములా? (వేర్వేరు తీరులుగా పరిణమిస్తున్నాయా?); తద్రూపములా? అన్యరూపములా?... అని బాగుగా నిర్ధారించటానికి సమర్థుడెవరు?

మహాజల ప్రవాహం సందర్భంలో ఏ నీరు ఎటు పోవుచున్నదో చెప్పలేకపోయినప్పటికీ... ఒక్కటి మాత్రం సత్యం. ప్రతి జలకణం జలమేగాని అన్యం కాదు.

ప్రతి జీవుడు అత్మస్వరూపుడే అయి ఉన్నాడు. ఆత్మానందమే మనందరి రూపాలుగా వెల్లివిరుస్తోంది!

❖❖❖

32. వసిష్ఠ దేహాంతర్గత జగత్సమూహ చమత్కారం

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఆ సమయంలో అనేక జగత్తులలో వివిధ విశేషాలు గాంచుచున్న మీరు ఏ జగత్తులో, ఏ దేహంతో ఉండి అదంతా చూచారు? మీ దేహం ఏ జగద్వస్తువుతో ఆ సమయంలో తయారై ఉన్నది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! "అనేక సంఘటనలతో కూడిన వివిధ జగత్తులన్నీ ఆత్మ స్వరూపం మాత్రమే" అను ఎఱుకతో నేనదంతా చూస్తున్నాను కదా! అందుచేత అనంతము-నిరామయము-చిదాకాశము అగు స్వరూపముతోనే నేనున్నాను.

అక్కడ ఇంకొక చమత్కారమైన విషయం జరిగింది. అదికూడా చెపుతాను శ్రద్ధగా ఆలకించు. ఏదో కాకతాళీయంగా ఏకాగ్రచిత్తుడనై నేను నా దేహమువైపు పరికించి చూచాను. అప్పుడు నేను అనంతము నిరామయము-చిదాకాశ స్వరూపము అగు దేహమై ఉన్నాను కదా! అట్టి నా దేహంలో తడిసిన ధాన్యపు గుట్టలో ఒక గింజ అంకురించి కనబడునట్లు ఒకచోట సృష్టి కనిపించింది. ఆ జగత్తులో ఆకార యుక్తములు అనాకారయుక్తములు, చేతనములు-అచేతనములు అగు సమస్త వస్తువులు కనిపించసాగాయి. ఆహా! సుషుప్తి నుండి స్వప్న దశకు వచ్చిన మనుజునికి ఎదురుగా స్వప్న దృశ్యం ప్రకాశిస్తుందే! స్వప్న దశ నుండి జాగ్రత్ దశకు వచ్చినవానికి ఎదురుగా ఈ జాగ్రత్ జగత్తు కనిపిస్తుంది కదా! ఆ రీతిగా ఆత్మస్వరూపమును అనుభూతమొనర్చుకొని ఉన్నట్టి నా యొక్క హృదయమున సృష్ట్యాదియందు సృష్టి ఉదయించింది.

అయితే ఆ సృష్టి కూడా చిదాకాశముకంటే భిన్నం కాదు.

శ్రీరాముడు : హృదయాకాశమే స్వరూపముగా గల ఓ మహాత్మా! చిదాకాశరూపులగు తమయందు సృష్టి ఎట్లా ఉత్పన్నమైంది? నాకు ఇది ఆశ్చర్యంగా ఉన్నది! ఆ విశేషమంతా ఏమిటో సవివరంగా తెలియజెప్ప ప్రార్థన.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : "స్వప్నంలోని నగరం" లాగా అసత్తే అయినప్పటికీ 'సత్తు' వలె సర్వజగత్ కల్పనా వ్యవహారుడగు బ్రహ్మదేవుని పదమును నేను నాయందు ఎట్లా అనుభవించానో,... యథారీతిగా వర్ణిస్తాను, విను.

❖

చిదాకాశరూపుడనగు నేను ఇతఃపూర్వం చెప్పుకొన్న శిలయొక్క వేర్వేరు భాగాలలో సృష్టులను పరికించే అభ్యాసంతో నా శరీరం వైపుగా చూచాను. అభ్యాసవశంగా నా చిదాకాశ దేహమందలి ఒకానొక విభాగమును సంవిత్తు (జ్ఞానము) + సృష్టి సంకల్పములతో కూడిన సంకల్ప దర్శనముచే జగద్వ్యవహారమును అసంకల్పితంగా, నాకు తెలియకుండానే మేలుకొలిపాను. నాయందు ఎప్పుడైతే సంవిత్తు (జగత్ సంబంధ జ్ఞానము) ఒకింత స్ఫురించిందో, ఆ మరుక్షణం నాయందు ఒకానొక చోట "ఆకాశరూపత్వము" గాంచాను.

శ్రీరాముడు : అద్దానిని గాంచింది కళ్ళతోనా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : కాదు. గాఢ నిద్రలో కేవల-నిర్విషయ చిదాకాశమును అనుభవిస్తున్న చిదాకాశ రూపుడగు ఈ జీవుడు ఏ విధంగా గాఢ నిద్రానంతరం స్వప్న-జాగ్రత్ దశలను ఘనీభూతమైన స్వభావముచే పొందుచున్నాడో అట్లాగే అప్పుడు నాయందు ఆకాశరూపత్వం పొందాను. ఒక జీవుడు స్వప్నంలోని నగర-గృహాదులను ఏ స్వభావము అను కళ్ళతో చూస్తున్నాడో... నేను ఆ స్వభావచక్షువులతో నా యందు జగత్తును చూచాను. ఆ తర్వాత ఆ నా ఆకాశరూపమున 'దిక్కులు' గురించిన బోధ కలిగింది. 'ఆకాశము దిక్కులు' గురించి పర్యాలోచించటం చేత మొట్టమొదటగా 'చిత్తము' అనునది ఏర్పడింది.

చిత్తము నుండి ఉదయించిన "ఈ ఆకాశాదులే నేను" అను జ్ఞానమే "అహంకారము". అట్టి అహంకార జ్ఞానము యొక్క కించిత్ ఘనీభూత స్థితి "బుద్ధి". ఆ బుద్ధి "సంకల్ప + వికల్పములచే మరికొంత ఘనీభూతమగుటయే మనస్సు.

ఈ విధంగా ఆకాశత్వము-దిక్కులు-చిత్తము-అహంకారము-బుద్ధి-మనస్సు అని పిలువ బడుచున్నవన్నీ భావావేశ మాత్ర రూపంగా నాయందు గల ఆ ఒకానొక విభాగంలో క్షణంలో ఏర్పడ్డాయి. ఆ తర్వాత ఆ మనస్సు "శబ్దము స్పర్శ-రూపము-రసము-గంధము"లను ఎఱుగుట ప్రారంభించగానే పంచతన్మాత్రలు కల్పితమైనాయి. ఆ తర్వాత ఆ స్థానంలో క్రమంగా సూక్ష్మ-స్థూల పంచేంద్రియ క్రమమంతా ఉదయించసాగింది.

'సుషుప్తి దశ' నుండి స్వప్నము నందు ప్రవేశించగానే 'జగత్తు' అనే ఘనీభూత దృశ్యము అనుభూత విషయంగా..., అగుచున్నది కదా! అట్లాగే సృష్టికి పూర్వం దుఃఖ రహితమై ఉండే "శుద్ధాత్మ"... సృష్ట్యాది యందు ఎప్పుడైతే సృష్టి వైపుగా అభిముఖమౌతోందో అప్పుడు ఒక్క నిమిషంలో 'దుఃఖము' ఉదయిస్తోంది. అనంతమగు పరమాత్మయందు ఒకేకాలంలో ఈ దృశ్య సమూహమంతా ఉదయిస్తూ ఉండగా... దానిని కొందరు "ఆకాశము-ఆకాశము నుండి వాయువు -వాయువు నుండి అగ్ని"... మొదలైన ఒక క్రమమును వర్ణిస్తూ చెప్పుచున్నారు. మరికొందరు "ఒకదాని నుండి మరొకటి కాదు. సృష్టి ఏర్పడిన క్షణంలో అన్నీ ఒక్కసారిగా ఏర్పడుచున్నాయి" అని సిద్ధాంతీకరిస్తున్నారు.

కల్పనచే క్షణంలో కల్పము, పరమాణువులో దీర్ఘ ప్రదేశం అనుభవమగునట్లు నేను అచట బ్రహ్మాండరూపమగు చైతన్యాత్మను అనుభవించాను. కానీ, రామచంద్రా! యథార్థానికి నిర్మలాత్మ సదా సర్వదా చిదాకాశరూపమే అయి ఉన్నది. స్వభావంగానే వాయువు ఆకాశమున అంతటా నిరంతరం చలిస్తూ ఉంటుంది కదా! అట్లాగే మనస్సు కూడా స్వభావంగానే సర్వత్రా శరీరాదుల కల్పన గాంచుచూ ఉంటోంది. ప్రథమంగా మనస్సు యొక్క పరశక్తి జగత్తు యొక్క రూపాదుల కల్పనను ఎట్లు గావించిందో... అద్దానిని మరొకటేదీ స్వయంగా గొప్ప ప్రయత్నం చేసి కూడా మరొక విధంగా చేయజాలదు. ఆ తర్వాత నేను స్వయంగా అపరిచ్ఛిన్నుడను అయినప్పటికీ కల్పన

చేత నన్ను నేను పరిచ్ఛిన్న రూపంగా అనుభవించసాగాను. 'చిద్రూపము' నుండి 'చిత్తము' రూపమున స్థితినొందాను.

ఆ తర్వాత... 'చిత్ ప్రతిబింబము' అనదగు "చిత్తము" యొక్క ప్రాప్తిచే తేజఃకణములాగా వెలయునట్టి లింగ శరీరము (మనో-బుద్ధి-చిత్త-అహంకారములతో కూడిన శరీరము) అనుభవించసాగాను.

ఆ తర్వాత భావనా సమూహముల పరిపుష్టిచేత "స్థూల శరీరత్వం" పొందాను. ఆ స్థూల శరీరంలో "నేను చూచుచున్నాను" అను ఒకింత బోధ చేత "చూడటమనే అనుభవం" వైపుగా ప్రవృత్తుడను అగుటచే 'నేత్రములు' అను ద్వారముతో కూడుకున్నవాడనైనాను.

ఏ రంధ్రముచే నేను చూచుటకు ప్రవృత్తుడనైనానో వాటినే "కళ్ళు" అని పిలుస్తున్నారు. దేనినైతే నేను చూస్తున్నానో... అదియే "దృశ్యము" అనబడుతోంది. దర్శనమే అద్దాని 'ఫలం'. ఎప్పుడు చూస్తున్నానో.... అదియే 'క్రమము'. ఎచట చూచానో... అదియే ఆకాశము... అదియే 'దేశము'... ఈ విధంగా ఒక దృఢమైన నియతి ఆత్మకు ప్రవృత్తం కొనసాగింది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! అఖండాత్మ స్వరూపులగు మీరు ఆ విధంగా దేహధారణ చేస్తూ మీ యొక్క ఆత్మ స్వరూపాన్ని ఏమఱిచారా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : లేదు. "సమస్తము చైతన్యము యొక్క స్ఫురణ మాత్రమే" అనియు, నేను చైతన్యమేనని, అందుచేత చూడబడే అంతటికీ నేనే కారణము అనియు అనుభవం ఆ సమయంలో అనుక్షణికంగా కలిగియే ఉన్నాను. అనగా... 'నేత్రములు' అనే రెండు ద్వారముల గుండా నేను ఎప్పుడైతే చూడటం ఆరంభించానో, అపుడు "ఈ కనబడుచున్నదంతా చిదాకాశమే" అను నిర్మల బోధ యథాతథమై ఉండనే ఉన్నది.

❖

ఏ రంధ్రముల గుండా చూచానో అవి నేత్రములై వర్తించాయి కదా! ఆ తర్వాత 'శబ్దమును ఒకింత విందును కదా' అనే చిత్తవృత్తి నాకు ఉదయించింది. అట్లా ఉదయించగానే ఒకానొక ఝంఝూనాదం నాకు వినపడసాగింది. ఆ శబ్దము శంఖానాదమును బోలి ఆకాశమునకు స్వాభావికమైనదిగా అనిపించింది. అది ఇంకా చలనశీలమగు వాయువుతో కూడి రంధ్రముల గుండా (శబ్దవాయువులుగా ప్రసరించుచుండగా) వినటం జరిగిందో అవియే "చెవులు" అను పేరుతో పిలువబడుచున్నాయి సుమా! అటు తర్వాత ఏ ప్రదేశమునుండి స్పర్శ జ్ఞానమును పొందానో అవియే 'త్వక్కు' (చర్మము) అని చెప్పబడుతోంది. దేనిచే 'స్పర్శ' అనుభవించబడుతోందో అదియే 'సత్-సంవేదన' రూపమగు (లేక, స్పర్శేంద్రియ విషయమైన) వాయువు-అనబడుతోంది.

ఈ విధంగా దర్శనేంద్రియ-శబ్దేంద్రియ-స్పర్శేంద్రియ అనుభవకర్తనయ్యాను కదా! అప్పుడు "రుచి ఆస్వాద - స్వరోచ్ఛారణ నిర్వర్తించెదనుగాక"! అనే మరొక ఇచ్ఛ జనించింది. మరుక్షణం రస సహితమైన 'రసేంద్రియం' ఏర్పడింది. అట్లాగే ఘ్రాణేంద్రియం గురించిన సంకల్పముచే ఘ్రాణేంద్రియం సంభవించింది. చూచావా, రామచంద్రా! ఈ ప్రకారంగా వాస్తవానికి ఆకాశ

రూపుడనే అయినట్టి నాకు నా యొక్క అనంత తత్త్వములోని ఒకానొక విభాగంలో సమస్త దేహ-ఇంద్రియ-విషయ సంపత్తి నా యొక్క ఇచ్ఛా ప్రభావంచే చేకూరింది. ఇట్టిదియే ప్రతి ఒక్క జీవుని భౌతిక దేహ సంపత్తి విశేషమని గమనించు.

ఇక్కడ రెండు విషయాలు గమనించు-

1. నేను యథాతథంగా అనంతమగు చిదాకాశ స్వరూపుడనుగానే ఉండి ఉన్నాను. కాబట్టి, నా యందు ఒకానొక విభాగము అనునది "స్వప్నతుల్యము-కల్పనా మాత్రము" కనుక, వాస్తవానికి ఏదీ కూడా చేకూరనిదియే అగుచున్నది. ఒక దృశ్యమును చూస్తున్న ద్రష్ట తన స్వరూపమును యథాతథంగా కలిగి ఉంటూనే దృశ్యమును దర్శిస్తూ ఉంటాడు కదా! దృశ్యమును పొందుతూనే స్వస్వరూపతః మార్పు-చేర్పులు లేకయే ఉంటాడు కదా! ఇదియే ఇక్కడ అక్కడి నా "స్వరూప తతంగము" విషయమై మనకు దృష్టాంతం.

2. నేనే కాదు. నీవు, ఇక్కడి సభికులు, తదితర జ్ఞాన-అజ్ఞాన సమన్వితులగు భూత-వర్తమాన-భవిష్యత్ ద్రష్టలందరిపట్లా నాలాగానే తమ స్వస్వరూపమునందు ఎట్టి మార్పు-చేర్పులు లేకుండానే స్వప్నతుల్య మనదగు ఈ శబ్ద-స్పర్శ-రూప-రస-గంధముల యొక్క భోగ జ్ఞానము. ఉదయిస్తోంది సుమా! నాకు బలాత్కరంగా దేహ-ఇంద్రియత్వం ఉదయించింది. ఆ దేహేంద్రియ విషయములను అభిమానించుచూ ఉండనారంభించాను. అట్టి అభిమానమే నీవంటి వారిచే (అనగా శాస్త్రకారులచే) 'అహంకారము' అని చెప్పబడుతోంది. అట్టి అహంకారము ఇంకొంత ఘనీభూతం కాగా 'ఇప్పుడు చూచెదనుగాక! ఇప్పుడు వినెదనుగాక! ఇప్పుడు ఆఘ్రాణించెదను గాక! ఇప్పుడు! ఇప్పుడీ స్పర్శానుభవం పొందెదను గాక! ఇక రుచిని పొందెదను గాక' అను రూపంగా ప్రవర్తన బయల్వెడలుచుండగా అదియే 'బుద్ధి' అని చెప్పబడుతోంది. ఆ బుద్ధి మరికొంత ఘనీభూతమై సంకల్ప-వికల్ప పరంపరలను పొందనారంభించింది. అట్టి సంకల్ప-వికల్పములనే 'మనస్సు' అని అంటున్నారు. ఆ మనస్సే విషయములను మరల మరల స్మరించుచుండగా 'చిత్తము' అని వ్యవహరించబడుతోంది.

❖

ఈ విధంగా వాస్తవానికి చిదాకాశరూపుడనగు నేను సూక్ష్మ శరీరధారినైనాను. అంతఃకరణ రూపు డనైనాను. అప్పుడాస్థితిలో వాయువు కంటే కూడా అత్యంత సూక్ష్మమైన ఆకృతితో కేవలం ఆకాశ మాత్రుడనుగానే ఉన్నాను. అప్పటికీ నేను నిరాకారడను అగుటచేత ఏ పదార్థము చేతనూ నిరోధించ బడనివాడనుగానూ ఉన్నాను. అట్లా పూర్వ కల్పితమైన బ్రహ్మదేవుని శరీరమును భావన చేయుచు చాలాకాలం ఉన్నాను. అప్పుడు "నేను చతుర్ముఖ దేహధారిని అవుతాను" అనే ఒకనొక వృత్తి నా యందు కలిగింది. అట్టి వృత్తిలో నలువైపులా ఎగురసాగాను. అట్లా ఎగురుచూ ఒకానొక శబ్దం ఉచ్చరించాను. అట్లు బాలరూపుడనగు నేను మొట్టమొదటగా ఏ శబ్దమును ఉచ్చరించానో-ఆ శబ్దమే మరల అక్కడి ప్రపంచమున 'ఓంకార' రూపంగా ప్రసిద్ధికెక్కి ఉన్నది.

ఈ ప్రకారంగా నేను సృష్టి కర్తను, జగద్గురువును, బ్రహ్మదేవుడను అయినాను. ఆపై మనోమయుడనగు నాచేత అనేక సృష్టులు కల్పించబడ్డాయి. ఆ రీతిగా... బ్రహ్మరూపుడనే అయిన నేను 'నిజ స్థూల శరీరము' అను ఆవరణ సహిత బ్రహ్మాండమును, ఆ బ్రహ్మాండము యొక్క బాహ్య రూపమును ఒక్కసారే గాంచసాగాను. అయితే...

ఏవమస్మి సముత్పన్నో న తు జాతోస్మి కించన ।

దృష్టవానస్మి బ్రహ్మాండం, బ్రహ్మాండాంతం న కించన ॥

వాస్తవానికి "బ్రహ్మాండము–బ్రహ్మాండము యొక్క బాహ్యము" అనబడు దృశ్యమేదియు అననిదే అయి ఉన్నది సుమా!

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! "బ్రహ్మాండములు–వాటి బాహ్యము చూస్తూ ఉండినాను"... అని అంటూనే, "అట్టి దృశ్యమేదీ లేనేలేదు"... అని ఇంతలోనే వాఖ్యానిస్తున్నారు. కనబడుతూ కూడా లేకుండట మేమిటి? మీ వాక్యార్థం వివరించండి.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : స్వప్నంలో స్వప్న స్వభావ చమత్కారంచేత అనేక పదార్థ జాలములు కనబడవచ్చుగాక! అవన్నీ ఎక్కడున్నాయి? లేవు కదా! అట్లాగే "బ్రహ్మదేవుని స్వప్నమే ఈ జగత్తు" అని మనం ఇతఃపూర్వం సిద్ధాంతీకరించుకున్నాం కదా! అప్పటి సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మదేవత్వము వహించినప్పటి ఆ నా ఆ బ్రహ్మాండముల కల్పన దర్శనములు అట్టివే! (స్వప్నసదృశమైనవే!)

ఆ విధంగా మనోమయుడనగు నేను జగద్రూపుడను అయ్యాను. కానీ అట్లేమియు కాకయే ఉన్నాను. ఎందుకంటే సమస్తమూకూడా దృశ్యశూన్యమగు చిదాకాశమే అయి ఉన్నది కదా!

జగత్ మృగతృడ అంబూని భాంతి సంవిది సంవిదః ।

న బాహ్యమస్తి, నో బాహ్యే, ఖే తద్వ్యోమ తథా స్థితమ్ ॥

జ్ఞానస్వరూపుడగు పరమాత్మయందు జ్ఞాన రూపములే అయినట్టి అనేక జగత్తులు మృగతృష్ణా జలతరంగాలలాగా భాసిస్తున్నాయి. వాస్తవానికి 'బాహ్యము' అనునదీ లేదు. 'బాహ్యమందలి జగత్తు' అనబడునదీ లేదు. ఇదంతా కూడా "చిదాకాశమే చిదాకాశమున" మట్టియందే మట్టి బొమ్మలు ఉన్నట్లుగా–ఉన్నట్లగుచున్నది. ఎండమావులలో జలం ఉన్నదా? లేదు. మరి జలం ఎందుకు కనిపిస్తోంది? దానికి కారణమంటూ ఏదీ లేకపోయినప్పటికీ చూచేవాని యొక్క అంతః కరణము నందు గల దాహబుద్ధియే (లేక) దృశ్యబుద్ధియే అట్లా ఎడారిలోని మృగతృష్ణయందు జలభ్రాంతిని వీక్షింపజేస్తోంది కదా!

అట్లాగే... బ్రహ్మమునందు వాస్తవానికి 'జగత్తు' అనబడునదేదీ లేదు. అయితే ఆత్మయే నిష్కారణంగా అజ్ఞానా వృతమైన సంవిత్ స్వభావం చేత ఈ జగద్భ్రాంతిని గాంచుచున్నది. అ జగత్తు అనబడేది అసత్తే అయినప్పటికీ స్వప్ననగరం వలె, మనోరాజ్యం వలె, సంకల్ప దృశ్య పరంపర వలె హృదయమున వ్యాపించి ఉంటోంది.

ఈ జగత్తు "అద్దమునందు ప్రతిబింబించిన దృశ్యము" వంటిది. అద్దంలో ఏమీ లేకపోయినా

అనేక వస్తువులు కనబడతాయికదా, బ్రహ్మమునందు జగత్తులు లేకపోయినప్పటికీ ఉన్నట్లే కనబడుచున్నాయి. వాస్తవానికి ఈ జగత్తుగా కనిపించేదంతా అసత్తే సుమా!

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ఎవరో కల్పించిన మాయా జగత్తు మా హృదయదర్పణంలో ప్రతిబింబించటం చేతనే కదా మేము అజ్ఞానంతో ఉంటున్నాం? ఇదంతా ఎందుకు జరుగుతోంది?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! 'జగత్ కల్పన'కు అధిష్ఠానమగు 'చిత్ శిల'లో 'జగత్‌భావన' ఉదయించినప్పుడే ఈ జగత్తును చిత్‌శిలాస్వరూపుడగు ఈ జీవుడు గాంచగలడు. 'కల్పన' అను తన ఒకానొక విభాగంలో ప్రవేశించిన తర్వాతనే జీవుడు జగత్తును పొందుచున్నాడని గ్రహించు. అట్టి కల్పనలో ఎవడు ప్రవేశించడో, అట్టివాడు 'జగత్తు' అనబడు దానికి పొందకయే ఉంటాడు. ఉదాహరణకు, మన ప్రక్కనే ఒకాయన నిదురిస్తూ ఏదో దీర్ఘమైన స్వప్నం కంటున్నాడనుకో! అతని చిత్తమునందు ప్రవేశించకుండా అతని స్వప్న విశేషములను మనం పొందజాలము కదా! అట్లాగే ఈ జీవుడు 'కల్పన' అనే బ్రహ్మదేవుని చిత్తము నందు ప్రవేశించిన తర్వాతయే ఈ జగత్తులను పొందుచూ జన్మజన్మాంతర పరంపరలను అవిశ్రాంతంగా పొందుచున్నాడని గ్రహించు.

❖

సర్వదా సర్వత్రా మూడు దృష్టులు పాల్గొనుచున్నాయని ఇక్కడ గమనించు.

1. ఆధిభౌతిక దృష్టి (స్థూల దృష్టి) : ఇట్టి ఆధిభౌతిక దృష్టికి పదార్థజాలం మాత్రమే కనబడుతుంది. ఏ లోకాలోక పర్వత శిలపై నాకు ఏ బ్రహ్మాండం కనిపించిందో... ఆధిభౌతిక దృష్టికి అది కేవలం 'లోకాలోక పర్వతంపై గల ఒక శిల"గా మాత్రమే కనబడగలదు. స్థూలదేహం తాదాత్మ్యంతో దర్శించేవారికి స్థూల విషయాలు మాత్రమే కనిపిస్తున్నాయి.

2. అతివాహిక దృష్టి (సూక్ష్మదృష్టి) : అతివాహిక దేహంతో పరమబోధ దృష్టితో చూచినప్పుడు నాకు ఆ లోకాలోకపర్వత శిలలో బ్రహ్మాండము అగుపించింది. అయితే నాకు కనిపించిన ఆ బ్రహ్మాండ సృష్టి అంతా కూడా అనేక జగద్విశేషములతో నాకు కనిపించనప్పటికీ, ఆత్మజ్ఞానులగు యోగుల దృష్టికి అదంతాకూడా నిర్మలపరమాత్మ రూపమే అగుచున్నది.

3. ఆత్మజ్ఞాన దృష్టి (పర దృష్టి) : జ్ఞాన దృష్టిచే ఈ జగత్తంతా కూడా సర్వత్రా నిర్వాణరూపమగు బ్రహ్మం గానే కన్పట్టుచున్నది. అట్టి దృష్టి లేనివారికి అట్లు అగుపించటం లేదు.

ఇక్కడ ఒక విశేషంఈ మూడింటిలో ఎవరిలో ఏ దృష్టి అత్యధికంగా ఉంటుందో వారికి ఆ రీతిగా ఈ జగత్తు అగుపిస్తోంది.

యత్ పశ్యత్యవదాతా ధీః సో ఉపపత్తి విచారణా ।
న తత్ నేత్రైః త్రిభిః శర్వో, న ఇంద్రో నేత్రశతైరపి ॥

ఉపపత్తి, విచారణ సహితమైన శుద్ధ బుద్ధి దేనిని గాంచుచున్నదో అద్దానిని మూడు కనులు గల శివుడుగాని, నూరుకళ్ళు గల ఇంద్రుడుగాని గాంచజాలరు సుమా!

❖❖❖

33. పృథ్వి తత్త్వాహంకారమును ఆశ్రయించటం (అహమ్ పృథ్వీ తత్త్వమస్మి)

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : "ఆకాశంలాగానే పృథ్వి కూడా అనేక సృష్టులతో పూర్ణమైయున్నది కదా!" అని నేను యోగ దృష్టితో గమనించాను. అప్పుడు పృథ్వి యొక్క 'ధారణ' తో కూడిన 'ధ్యాత' ను అయ్యాను. పృథ్వి యొక్క సర్వ సూక్ష్మ-స్థూల తత్త్వములు నా స్వరూపమునకు అభిన్నమైనవేనను అనుభవం కలిగినవాడనయ్యాను.

శ్రీరాముడు : "నేను పృథ్వితత్త్వ స్వరూపుడుగా (పృథ్వీధ్యాతగా) అయ్యాను" అని మీరు అంటున్నారు కదా! అనగా "నేను వసిష్ఠుడను" అను దేహ-భౌతికానుభూతిని త్యజించి పృథ్వీరస స్వరూపులైనారా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : లేదు. ఒక చక్రవర్తి తన దేహంలో అహంభావాన్ని త్యజించకయే "ఈ సమస్త భూమండలము నా సామ్రాజ్యమే కదా!"... అను మమత్వం ధరించి ఉంటాడు చూచావా? అట్లాగే నా చిత్స్వరూపాన్ని గ్రహించి ఉండియే పృథ్వి యొక్క అహంభావంచే పృథ్వి రూపధారిని అయినాను. అట్టి పృథ్వి యొక్క ధారణచే పృథ్వి అభిమానినయ్యాను. అనగా అట్టి పృథ్వీ అవ్యభిమాన సమన్విత మైన బుద్ధితో తాదాత్మ్యం చెందినవాడనై ద్వీప-పర్వత-తృణ వృక్షాదులన్నీ నా శరీరమే అయి ఉన్నట్లు అనుభూతిని పొందాను. వివిధ వృక్షాలతో, పలురత్నాలతో, నగర-గ్రామ-అరణ్య-పర్వత ప్రాంతాలతో, ద్వీప-పర్వత-తృణ వృక్షాదులన్నీ నా శరీరమే అయి ఉన్నట్లు అనుభూతిని పొందాను. వివిధ వృక్షములతో, పలు రత్నములతో, నగర-గ్రామ-అరణ్య-పర్వత ప్రాంతాలతో, ద్వీప-సముద్ర వివిధ జీవులతో, ప్రాణ-అపాన సంచారములతో, దశదిక్కులతో కూడిన పృథ్వియే నా దేహంగా అనుభవం పొందాను. సర్వ జీవరాసులలోని చైతన్యమే నా నిజ చైతన్యంగా అనుభవమై ఈ పృథ్వి అంతా నా శరీరంగా నాకు గ్రాహ్యం కాసాగింది. నదీ-నద-వన-సముద్ర-పర్వత-స్థాణువుల తోను, ప్రాణుల భోగ్య పదార్థములతోను, స్థూల-ఎడారులతోను వ్యాప్తమైన భూతలరూపం పొందిన వాడనై "భూదేవత" అని చెప్పబడేది నేనే అయ్యాను. అప్పుడు కూడా చిదానందస్వరూపుడనగు నేను యథాతథంగానే ఉండి ఉన్నాను. ఇప్పుడు కూడా అట్లే ఉన్నాను సుమా!

అట్లు భూతల రూపమును పొందినట్టి నేను తదంతర్గతంగా ఏ ఏ విశేష స్థితులను అనుభవించానో,... విను. ఇవన్నీ నాయందు నేనే నా దృశ్యజగత్ శరీరంలో పొందసాగాను!

❖

ఒకచోట స్త్రీలు నృత్య-గాన-జానపదగీతాలు ఆలపిస్తూ సంతోషంతో ఉప్పొంగిపోతున్నారు. మరొక చోట మరికొందరు స్త్రీలు పతీ-పుత్రాదుల మరణమును చూచి అతిదీనంగా శబ్దాలు చేస్తూ ఏడ్చుచున్నారు. ఒకచోట జనులు గొప్ప క్షామంచే పీడింపబడుచూ దీనాలాపనలు చేస్తున్నారు. మరొక చోట జనులు ఉత్సవ వేడుకలలో మునిగి - తేలుచున్నారు. ఒకచోట ఉత్తమ స్నేహయుక్తులై సరస-సల్లాపములు ఆడుకొనుచున్నారు. ఇంకొక చోట ఒకరినొకరు వేధించుకోవటం, బాధించు

కోవటం, హింసించుకోవటం జరుగుచుండుటచే ఆ వాతావరణం ఆవేశము, భయము-దుః ఖములతో నిండిపోయి ఉన్నది.

నా యొక్క భూతత్త్వాభిమానత్వం వలన అవన్నీ నేనే పొందుచున్నవాడిని కాసాగాను. ఇంకా...

ఒకచోట "అగ్ని" దీపశిఖలుగా ప్రకాశించుచు ఆ ప్రదేశమంతా పండుగలాగా శోభింప జేస్తోంది. మరొకచోట ఆ అగ్ని యొక్క మహాదాహముచే దేహములు-గృహాలు దగ్ధం అయిపోతు న్నాయి. ఒకచోట తాటాకజలంలో జనులు స్నానాలు చేస్తూ సేదతీర్చుకొంటున్నారు. మరొకచోట జలప్రవాహంచే గ్రామాలు - గ్రామాలు మునిగి-కొట్టుకుపోతూ ఉంటే జనుల హాహాకారాలు మిన్నుముట్టుచున్నాయి.

ఒకచోట వివేకియగు రాజు యొక్క పాలనలో ప్రజలు ప్రశాంతంగా, హాయిగా రోజులు గడుపు చున్నారు. ఇంకొకచోట సామంతరాజులు ఇళ్ళపై బడి కొల్లగొట్టుచుండగా తమ మాన-ప్రాణ-ధనాదులకు రక్షణలేక, ప్రజలు భయవిహ్వలు లగుచున్నారు.

కొన్నిచోట్ల ప్రచండ రాక్షస-పిశాచాదులు స్వైరవిహారం చేస్తున్నాయి. ఇంకొక చోట జల సమృద్ధిచే పంటలు పచ్చదనంతో రమణీయంగా క్షేత్రములుగా ఒప్పుచున్నాయి.

ఒకచోట పిల్లగాలులచే మేఘాలు నృత్య భంగిమగా కదల్చబడుచుండగా ఆ వాతావరణంలో జనులు అత్యంత ఆహ్లాదాన్ని అనుభవిస్తున్నారు. ఇంకొకచోట ప్రచండవాయువులచే మేఘములు కదలుచుండగా, పిడుగులు నేలరాలుచూ జనులను భయంకంపితులను చేస్తున్నాయి.

ఒకచోట సర్వాలంకారయుక్తంగా గృహములు ప్రకాశిస్తూ ఉంటే, మరొకచోట పడిపోతున్న గోడలను పట్టించుకునే నాథుడు లేక వెలవెలబోతున్నాయి.

ఒకచోట యుద్ధ నినాదాలు. మరొక చోట సుఖ-శాంత జీవన స్రవంతి. ఒకచోట వాయు ఝుంకారాలు మరొక చోట ప్రశాంత వీచికలు. ఒకచోట శవాలు కాలుతున్నాయి. మరొకచోట నేల మరుభూమిగా అయి బూడిదచే కప్పబడి ఉన్నది. ఒకచోట కీటకము వంటి జీవులు అనేక దుఃఖములు-వేదనలు అనుభవిస్తూ నా యొక్క ఉనికి గుర్తించి "ఓ పరమాత్మా! వసిష్ఠ మునీంద్రా! మమ్ములను కాపాడండి! మేము ఈ దుఃఖ భారములను మోయలేం!".... అని ఆక్రందనలు సలుపుచుండటం వినిపిస్తోంది. ఒకచోట వటవృక్షం మొదలైనవాటి కొమ్మలు నేల మీదికి ఉండటం చేత అక్కడి నేలపై అనేక ఫలములు వ్రాలి కుళ్ళిపోతున్నాయి. మరొకచోట ఒక్క ఫలము రాలితే చాలు, అనేకమంది జీవులు దానిని భక్షించటానికి పరుగులు తీస్తున్నారు. ఒకచోట ఎండవేడిమికి నేల నుండి సెగలు వస్తున్నాయి. మరొకచోట దట్టమైన వృక్షములు అడ్డగించుటచే సూర్యకిరణములు నేలను తాకలేకపోతున్నాయి. ఒకచోట గజముల యొక్క దంతముల ఒరిపిడికి మహా వృక్షములు శిథిలావస్థను పొంది ఏ క్షణమైనా నేలకూలటానికి సిద్ధంగా ఉన్నాయి.

ఒకచోట జనులు అనేక లౌకిక-రాజకీయ-ఆర్థిక వ్యవహారములలో మునిగి తేలుచున్నారు. అట్లు మునిగి తేలుతున్నట్లు కనిపిస్తూనే వారిలో కొందరు అంతరంగమున విషయములకు

అతీతమైన ఆత్మతత్త్వమును అనుభవిస్తూ అంతా ఒక లీలగా, క్రీడగా, మాయగా, స్వప్నతుల్యంగా, భావ చమత్కార మాత్రంగా, అసత్యంగా దర్శిస్తున్నారు.

వేరేచోట కొందరు నేత్రములు మూసుకొని సూక్ష్మమగు ఆత్మతత్త్వమును ఆస్వాదిస్తూ ఆనందపరవశులై ఉంటున్నారు. ఒకచోట ఈగలు, దోమలు ముసురుతూ మృష్టాన్నం లభిస్తున్నందుకు సంతోషిస్తూ ఉంటే, ఆ ప్రదేశమును ఏహ్యతతో మరి కొందరు జీవులు దర్శిస్తున్నారు.

కొన్ని దుష్ట భ్రమరములు (తుమ్మెదలు) ఏనుగు దేహమును బాధిస్తూ ఉండగా, ఆ ఏనుగు తొండముతో తుమ్మెదలను పారత్రోలుతూ యాతనపడుతూ ఉంటే, అది చూచి ఆ తుమ్మెదలు ఏదో 'ఆట' ను చూచినట్లు ఆనందిస్తున్నాయి.

ఒకచోట కమలము సరస్సులో ఉండి పరవశంతో సువాసనలు వెదజల్లుతూ ఉంటే.... ఆ ప్రక్కనే కొద్ది క్షణముల వరకు గర్విస్తూ నిలిచిన మరొక కమలం ఏనుగు యొక్క దుష్ట క్రియచే పెకలించబడి ఒడ్డున ఎండకు ఎండి వడలుతూ కనిపిస్తోంది.

ఒక చోట క్రిమికీటకములు జనిస్తున్నాయి. మఱొకచోట నాశనం పొందుచున్నాయి. ఒక చోట వర్షపుజల్లుకు విత్తనములు అంకురిస్తూ ఉండగా, మరొక చోట నీరు లభించక ఆ విత్తులు ఎండి వడలుచున్నాయి.

ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా నా యొక్క భూతత్త్వధారణా క్రమంలో అనేక పరస్పర అనుకూల వ్యతిరిక్తాలగు వ్యవహార సరళితో కొనసాగుతూండటం నాకు అనుభవం కాసాగింది.

❖❖❖

34. జగత్తు ఊహాకల్పితం మాత్రమే !

శ్రీరాముడు : గురువర్యా! జగత్తులను గాంచుట కొరకై మీరు పృథ్వి యొక్క ధారణను అనుసంధించారు కదా! అనగా మీరు ఆ సమయంలో ఈ కనిపించే భూలోకాంతర్గత భౌతిక స్వరూపములుగా అయ్యారా? లేక మానసిక అనుభవ మాత్రంగా పొందారా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆ మృత్తిక (మట్టితో కూడిన) పాషాణమయమగు విశాల రూపంగా పొందినదంతా కూడా కల్పన! నా దృష్టిచే మనోమాత్ర వికారమే! అందుచేత అదంతా మానసికమేనని అనవచ్చు. అయితే తత్త్వదృష్టిచే (లేక) వాస్తవ దృష్టిచే చూస్తే నేను నేనుగా యథాతథంగానే సర్వతా ఉండనే ఉన్నాను. కాబట్టి.... నేను మృత్తికారూపమూ పొందలేదు,... మనస్సు రూపమూ పొందకయే ఉన్నాను. చమత్కారమైన ఒక నిత్యసత్య రహస్యం ప్రతిపాదిస్తున్నాను. విను.

అమానసం మహీపీఠం న సంభవతి కించన ।
యత్ అసద్వేత్సి యత్ సత్వా, మనో మాత్రకమేవ తత్ ॥

మనస్సుకు భిన్నంగా 'భూతలము' అనబడేదేది ఎవ్వరికీ, ఎప్పుడూ సంభవించుటయే లేదు. ఓ రాఘవా! సత్తు కావచ్చు, అసత్తు కావచ్చు-ఏదైనా సరే... ఎప్పుడైనా, ఎక్కడైనా ఎవరిచేతనైనా, పొందబడుచున్నదంతా కూడా మనోమాత్రమే అయి ఉన్నది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! "నేను యథాతథంగా ఉంటూనే,.. కల్పనా దృష్టిచే భౌతిక జగత్తుగా అయ్యాను" అని అంటున్నారు కదా! అసలు మీరెవరు? మీ అసలు స్వరూపమేమిటి? ఈ వసిష్ఠ నామధేయ రూపమే మీ అసలైన రూపమా? లేక బ్రహ్మాండముల మధ్య సంచారం చేయుచు మహా ప్రళయమునకు కూడా సాక్షిరూపమగు వేరొక రూపమేదైనా ఉన్నదా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : వాస్తవానికి నేను శుద్ధ చిదాకాశరూపుడను, నేనే కాదు. నేను-నీవు-తదితరులలో ప్రతిఒక్కరూ కూడా! అట్టి శుద్ధ చిద్రూపుడనగు నేను ఒకానొకప్పుడు 'స్ఫురణ'ను కలిగి ఉండటం జరుగుతోంది. నా యొక్క స్ఫురణమేది కలదో,.. అదియే 'సంకల్పము' అనబడుతోంది.

అట్టి చిదాత్మ యొక్క స్ఫురణయే మనస్సు కూడా! అదియే భూతలం-అదియే జగత్తు! అదియే నీవు చూస్తున్న ఈ భౌతికదేహం కూడా! అదియే బ్రహ్మదేవుడు. ఊహాలోకంలో నగరాలు కనిపించునట్లు,... చిదాకాశంలో మానసికాకాశం సంకల్ప నగరం వలె స్ఫురించుచున్నది.

ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా ఈ భూమండలం నా యొక్క సంకల్ప మాత్రము, మనోమయము అయి, నా యొక్క ధారణభ్యాసముచే నాకు పరిపుష్ఠం అగుచున్నది.

ఓ ప్రియ జనులారా! ఈ భూమండలం మీకు ఏఏ విధంగా కనిపిస్తోందో,... అదంతా వాస్తవం కాదు. మరి? ఎవరెవరికి ఎట్లెట్లు అనుభవ మగుచున్నదో అదంతా మనస్సు యొక్క స్వయంకృత మైన కల్పనా చమత్కారమే సుమా! ఈ విధంగా ఈ జగత్తంతా కూడా "నిర్విషయమైనట్టి చిదాకాశము యొక్క స్ఫురణ మాత్రమే"... అయి ఉన్నది.

వాస్తవానికి చిదాకాశమే అయి ఉండినప్పటికీ, ఈ జగత్తు స్థూలరూపంగా అనుభవసిద్ధ మగుచున్నది. స్వప్నంలో విశాల భూమి కనబడినప్పటికీ అదంతా తన స్వప్నత్వమును త్యజింపకయే ఆ రూపంగా ఉంటోంది కదా!

అలాగే జాగ్రత్‌లో గాంచబడుచున్న ఈ పృథ్వి మొదలైనవి 'ఇదం' అనే ప్రత్యయార్థము అయిన దృశ్య ప్రతీతికి విషయము అయి ఉండికూడా ఇది తన మానసిక రూపత్వము త్యజించటమే లేదు. ఆకాశములో బాల్యమునుండి నీలత్వము చూస్తున్నాం. ఆకాశము శూన్యస్వరూపమే కదా! ఎట్టి పదార్థము కలిగి ఉండకపోయినప్పటికీ ఆకాశం నీలంగా ఎందుకు కనబడుతోంది? చిరకాలం అభ్యాసవశం చేత. అట్లాగే, అభ్యాసవశం చేతనే మట్టి గోడను మట్టిగా కాకుండా గోడగాను, ఇనుప కత్తిని ఇనుముగా కాకుండా కత్తిగాను, బంగారపు కత్తిని కత్తిగా కాకుండా బంగారంగాను చూడటం జరుగుతోంది. ఏదైనా ఒక వస్తువును చూస్తున్నప్పుడు,.. ఆ వస్తువు యొక్క దైనందిన ప్రయోజనమును దృష్టిలో ఉంచుకునియే చూడటం అభ్యాసవశంగా, జరుగుతుంది గాని, ఆ వస్తువును యథాతథంగా చూడటం సామాన్యంగా జరగకపోవటం ప్రతి ఒక్కరి యొక్క అనుభవమే!

ఇదం స్థిరం సుకఠినం విততం భూమి మండలమ్
'అస్థి' ఇతి జాయతే బుద్ధిః, వ్యోమ్నీవ చిరవేదనాత్ ॥

ఆకాశం యొక్క నీలత్వం మొదలైనవాటివలె చిరకాలమైన అభ్యాసం చేతనే ఈ ఎదురుగా కనబడుచున్న జగత్తు "స్థిరంగా-అతి కఠినంగా, సువిశాలంగా"... ఉన్నదాని వలె కనిపిస్తోంది.

అయితే శ్రుతి వాక్యములు ఈ జగత్తు గురించి మరొక విధంగా ప్రతిపాదిస్తున్నాయి. (ఉదా: "వాచారంభమ్-వికారో నామధేయమ్-మాట్లాడుకోవటానికి ఇక్కడ అనేక నామరూప విషయాత్మక విశేషాలు కనిపిస్తున్నప్పటికీ వాస్తవానికి ఇది మొదలే లేదు" ఇత్యాది వాక్యాలు). కనుక అజ్ఞానుల అనుభవానికి ప్రసిద్ధమై తోచే ఈ భూతలం, ఇందలి వస్తుజాలం మొదలైనవి వాస్తవానికి విజ్ఞుల దృష్టిలో లేకయే ఉన్నాయి. మరి? మనస్సు యొక్క సూక్ష్మ రూపమే జగత్తుగా మనస్సుచే పొందబడుచున్నదని గ్రహించు. ఆదిసృష్టి మనోమయమే అయి ఉన్నది. అట్టి మనోమయమగు 'ఆదిసృష్టి' యొక్క "ఆద్యము-మనోనిర్మితము-ఏకము" అయినట్టి ఏ సూక్ష్మరూపం కలదో,... ఆ సూక్ష్మరూపమే ఈ విధంగా స్థూలత్వము పొందియున్నది.

దృష్టాంతానికి 'స్వప్నం' తీసుకుందాం. స్వప్నంలో మొట్టమొదటిది అగు స్వప్నచైతన్యమే (స్వప్న స్ఫూర్తియే) స్వప్న నగరముల రూపంగా భాసిస్తోంది కదా! సృష్ట్యాదియందలి మనోచైతన్యమే ఈ విధంగా జగద్రూపంగా స్థితి పొంది ఉంటోంది. ఓ రామచంద్రా! ఈ కనిపించే భూ-స్వర్గ-పాతాళలోకాలు, ఈ కనకబడే సమస్త దృశ్యమూ కూడా ఎల్లవేళలా 'చిద్రూపము' అనే పిల్లవాని యొక్క మనోరాజ్యము-అని గ్రహించు.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! చిద్రూపము సదా స్వయముగా నిర్మలము-నిర్విషయము అయి ఉండగా అద్దానికి ఈ 'దృశ్యము' అనబడు మానసికమైన వ్యవహారం, ఆ తర్వాత దృశ్యాంతర్గత అనుభవ పరంపరలు, దేహ-దేహాంతరం ఎచ్చటి నుండి ఎందుచేత ఎట్లా ప్రాప్తిస్తున్నాయి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! "నిర్మలము-విషయరహితము" అగు చిద్రూపము నుండి 'సంకల్పము' అనే ఒకానొక చైతన్యతత్త్వము అనిర్వచనీయ కారణంగా బయల్వెడలుతోంది. అయితే నిశ్చల జలంలో చంచల తరంగత్వము బయల్వెడలుచున్నప్పటికీ... ఆ తరంగములు జలముకంటే వేఱా? కాదు. అట్లాగే చిద్రూపమగు ఆత్మయొక్క 'సంకల్పము' అనునది ఆత్మ చైతన్యము కంటే భిన్నంకాదు. ఈ జగత్తు అనబడేది అట్టి 'సంకల్పము' యొక్క ప్రయోజనమే అయి ఉన్నది. అనగా ఈ జగత్తు అనబడేది సంకల్పమయం మాత్రమే!

వాస్తవానికి ఈ జగత్తు సంకల్ప నిర్మితమే అయి ఉండటంచేత ఇది జగత్తుగా వాస్తవం కాదు. సత్యము కాదు. ఆకారయుతం కూడా కాదు. ఇది ప్రకాశమానము (తెలియబడుటకు విషయమై ఉన్నది) కాదు. మరి ఈ దృశ్యము ఎందుకు ఎట్లా ఉంటోందంటావా?

దృశ్యమస్తి అపరిజ్ఞాతం, పరిజ్ఞాతం న విద్యతే
పరిజ్ఞాతం తదేవ అస్య శృణోషి యదిదం చిరమ్ ॥

చిన్మాత్రమగు ఆత్మ గురించిన అజ్ఞానముచేతనే ఈ జగత్తు (అజ్ఞాత దృష్టికి) ఉన్నట్లుగా అనిపిస్తోంది. నా నుండి నీవు ఆత్మ జ్ఞానమును వింటున్నావు కదా! అట్టి జ్ఞానముచే "ఈ కనబడేదంతా చిద్రూపమే"... అని గ్రహించబడుచున్నది. ఈ భూమండలం-ఆకాశం-నక్షత్రాలు-తదితర లోకాలు మొదలైన దృశ్య మంతా "అద్వైతము-ఏకము-శాంతము" అగు చిన్మాత్రమే... తనయందు తాను ఈ రీతిగా స్ఫురిస్తోంది" – అని గ్రహించాలి సుమా! "దీనికి కారణం ఎవరు?" అని సభికులెవరైనా అనుమానిస్తారేమో! అందుకే చెప్పుచున్నాను. ధగధగాయమానమైన ఒక మణి ఉన్నదనుకో, అది ఎఱుపు-తెలుపు-నలుపు కాంతి పుంజములను స్వభావ సిద్ధంగా వ్యక్తీకరిస్తోంది కదా! అట్లాగే చిదాకాశముకూడా స్వభావసిద్ధంగా ఈ 'జగత్తు' అనే ప్రదర్శనమును వ్యక్తీకరిస్తోంది. వాస్తవానికి చిదాకాశము యథాతథంగానే ఉన్నది. గాలి గాలిగానే ఉండి తనయందు తరంగములను, వాయుగుండములను వ్యక్తీకరించటం లేదా! ఇదీ అట్టిదే!

వాస్తవానికి పరమాత్మ ఏమియు చేయటంలేదు. యథాతథమయ్యే ఉంటున్నారు. తన యొక్క చిన్మాత్రస్వరూపమును త్యజించటమే లేదు. వాయువు తరంగత్వం ప్రదర్శించేటప్పుడు తన యొక్క వాయుత్వం కోల్పోతోందా? లేదే! పైగా, 'తరంగత్వం' అనునది వాయువు యొక్క స్వభావమే అయి ఉన్నదికదా!

కాబట్టి, సూక్ష్మమగు 'మానసిక రూపం' గాని, స్థూలమగు 'భూతల రూపం' గాని యథార్థానికి లేవు. అవి దృష్టి యొక్క దర్శనాచమత్కృతులే సుమా! దృష్టి ఆత్మ నుండి బయల్వెడలుచూ, ఆత్మకు అభిన్నమైయున్నది.

ఆకాశం రూపరహితం. కానీ, ఒక దిక్కువైపుగల ఆకాశమును చూస్తే, ఆ ఆకాశం అర్ధ చంద్రాకార రూపయుక్తంగా కనిపిస్తూ ఉంటుంది. అట్లాగే... చిదాకాశమే భూతల రూపంగా నిరంతరం కనిపిస్తూ ఉంటోంది. నిర్మల చిత్ ఏ స్వభావమాత్ర స్ఫురణ కలిగి ఉంటోందో... ఆ స్ఫురణమే అతి నిర్మలమగు భూమండలంగా కనిపిస్తోంది. కాబట్టి చిదాకాశమే ఇట్లు భేదరూపంగా అజ్ఞానంచేత కనిపిస్తోంది-అని అనక తప్పదు. ఓ రామచంద్రా! ఈ కనబడే భూమి, ఆధార రహితంగా ఉంటున్న భూమండలము-ఈ రెండూ కూడా స్వప్నపురంలాగా మహా చైతన్యం యొక్క స్ఫురణ (లేక) వివర్త రూపము మాత్రమేనయ్యా! ఇదీ చిదాకాశమే! నిరాధారమగు అదీ చిదాకాశమే! అజ్ఞానం చేతనే ఇవి భాసిస్తున్నాయి. జ్ఞానము చేతనో ఇది గాని, అదిగాని ఎచ్చటా లేనేలేవు.

కాబట్టి... ఈ భూత-భవిష్యత్-వర్తమాన కాలములందలి ముల్లోకములలోని సర్వప్రాణికోట్ల యొక్క స్థితి స్వప్నజగత్తు వలె, ఊహా సంకల్పనిర్మిత-నగరము వలె భ్రాంతి మాత్రమే అయి ఉన్నది. అదంతా కూడా 'మనో రాజ్యదశ' వంటిది. అవన్నీ కూడా ఆత్మ సత్తా-అధిష్ఠాన సత్తా రూపములే అయి ఉన్నాయి. అనేక తరంగాలకు-జలమునకు భేదమెక్కడిది?

అందుచేత రామచంద్రా! నేను ఇతఃపూర్వం చెప్పిన జగత్తులను ధారణ చేస్తున్నప్పుడు "ఈ జగత్తులు ఇందలి సమస్త పదార్థములు నేనే" అను ధారణను వహించినవాడనై వాటినన్నిటినీ నా

స్వరూపములుగానే గాంచాను, అనుభవించాను. తత్సమయంలో నిర్వికారమగు ఆత్మయే స్వరూపముగా కలిగినవాడనై ఉన్నాను కూడా!

ఓ ప్రియ రాఘవా! "జనన మరణ రహితము-చిన్మాత్రము" అగు పరమాత్మ తత్త్వమే... అజ్ఞాన దశయందు... తనయొక్క 'శుద్ధాత్మరూపము'ను త్యజించకుండానే... ఈ అనేక భేదములతో కూడిన యథాస్థితమగు చరాచర ప్రపంచమును... 'సద్రూపము' వలె... ధరించుచున్నది. కానీ, జ్ఞానదశయందు అట్లేమీ ధరించకయే ఉన్నది.

❖❖❖

35. అహంకార - జగత్తులు చిదాకాశ రూపాలే!

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! వసిష్ఠ మహర్షీ! మీరు ఇప్పుడేమో జగత్తు యొక్క 'ధారణ' చేస్తూ ప్రేమ-ద్వేషం, సంతోషం-విషాదం, సుఖం-దుఃఖం వంటి ఆయా మానసిక స్థితులన్నీ మీవిగా ధారణచేస్తూ మీ భౌతిక జగత్‌స్వరూపాన్ని మీరే అనుభవిస్తున్నారని చెప్పారు కదా! ఇంతకు ముందు మీరు లోకాలోక పర్వతంపై గల గండశిలలోను, తదితర శిలలలోను, వృక్షములలోను, ఆకులలోను కూడా అనేక అసంఖ్యాక బ్రహ్మాండాలను చూచానని చెప్పారు. ధారణాదృష్టిచే జగత్తు పొందుచున్నప్పుడు కూడా భూమండలంలోని ప్రతి వస్తువులోను అనేక బ్రహ్మాండాలు మీకు కనిపించాయా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఏ దృష్టితో చూస్తుంటే అవియే కనిపిస్తాయి. దృష్టియే సృష్టి సుమా! అందుచేత పృథ్వీధారణా దృష్టి యొక్క విశేషప్రసరణం చేత "అణువణువు అంతర్గత జగత్ సమూహ దృష్టి" అప్పటికి (పృథ్వి ధారణాదృష్టి సమయంలో) ప్రదర్శితమవటం లేదు.

నా యొక్క 'పృథ్వీధారణ' అను చమత్కారంచే... జాగ్రదావస్థ యందలి భూమండల రూపమును, స్వప్నావస్థయందలి భూమండల రూపమును రెండింటినీ పొందసాగాను కదా! అట్లు పొందుచూ 'ఈశ్వర సాక్షి' దృష్టిచే దేనిదేనిని ప్రత్యక్షంగా అనుభవించానో ఆ వివరాలు చెపుతాను.

❖

ఆ లోకాలోక పర్వత శిలలో ఎట్లా బ్రహ్మాండములను అవలోకించానో, ఈ పృథ్వి మొదలైన వాటియందు కూడా అనేక జగత్సమూహములు నాకు కనిపిస్తూనే ఉన్నాయి. అయితే రామచంద్రా! 'జగత్‌ధారణ'చే నాకు ప్రాప్తించిన దృశ్యమైనా, ఈ వర్తమానంలో మనిద్దరికీ కనిపిస్తున్న దృశ్యమైనా (లేక) ఇదంతా ద్వైతమయంగా కనిపించవచ్చు గాక! అయినా కూడా ఇదంతా కూడా అద్వైతమగు ప్రశాంత పరమాత్మ స్వరూపమే అయిఉన్నది. ఎందుచేతనంటావా?...

జగన్తి సన్తి సర్వత్ర, సర్వత్ర బ్రహ్మ సంస్థితమ్ ।
సర్వం శూన్యం పరం శాంతం, సర్వమ్ ఆరంభమన్థరమ్ ॥

ఇక్కడ సర్వత్రా జగత్తులూ ఉన్నాయి. అదే సమయంలో సర్వత్రా బ్రహ్మమే ఉన్నది. ఈ సర్వము దృశ్య శూన్యము-శాంతము అయి ఉన్నది. అదే తరుణంలో సర్వము దృశ్య సహితము, అనేక కార్యరంభములచే వ్యగ్రము కూడా అయి ఉన్నది.

సర్వత్రైవ అస్తి పృథ్వ్యాధి, స్థూలం, తచ్చ న కించన ।

చిద్వ్యోమైవ యథా స్వప్నపురం పరమజాతవత్ ॥

స్థూలములైన పృథ్వి మొదలైనవి అంతటా నిండి ఉన్నాయి. కానీ వాస్తవానికి అవేవీ లేనే లేవు. అవేవీ ఉత్పన్నమే అయి ఉండలేదు.

శ్రీరాముడు : ...!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును. యథార్థంగా ఉత్పన్నమే అయి ఉండకపోయినప్పటికీ స్వప్న నగరంలో మనుష్యులు-భవనాలు అనుభవ విషయములుగా అగుచూ ఉండటం లేదా? ఇదీ అంతే! ఇంకొక చమత్కారం కూడా!

నేహనానాస్తి, నో నానా, న నాస్తిత్వం, నచాస్తితా

"అహమ్" ఇత్యేవ నైవాస్తియత్ర, తత్ర కుతో అస్థి కిమ్?

సముద్రంలో అసంఖ్యాక జలబిందువులు-తరంగాలు లేస్తున్నాయి. ఇంతలోనే కనబడకుండా పోతున్నాయి. మహా సముద్రంలో ఒక తరంగానికి ఉనికి ఎక్కడ? ఉత్పత్తి ఎక్కడ? వినాశన మెక్కడ? జలమునకు వేరైనది మహాసముద్రంలో (తరంగరూపంగా) ఎక్కడ ఉనికిని పొందుతోంది? అట్లాగే, ఇక్కడ ఏకమూ లేదు, అనేకమూ లేదు. అస్తిత్వమూ లేదు, నాస్తిత్వమూ లేదు. ఆ ఏక-అనేకముల అభిమానియగు 'నేను' అనబడు అహంకారమే మొట్టమొదట లేదు. 'నేను' అనబడుదాని వాస్తవరూపం బ్రహ్మమే! ఇక అట్టి అహంకారమునకు (నేను-అనుదానికి) అనుభవమయ్యే తదితర విషయ సమూహముల గురించి మనం వేరుగా చెప్పుకునే దేమున్నది? ఘనీభూతమై అనుభవమగు చున్నప్పటికీ ఈ 'నేను' మొదలైన రూపములు వాస్తవానికి లేవు. ఒకవేళ ఉన్నాయని అనుకుంటే, అప్పుడు వాటియొక్క రూపం 'నిరామయము-అజము-అప్రమేయము అగు బ్రహ్మమే అయి ఉన్నది. సృష్టికి ముందు ఈ అహంకారము-జగత్తు మొదలైనవి చిదాకాశరూపమే అయి ఉన్నాయి. వాయు తరంగత్వానికి పూర్వం ఆ తరంగం వాయురూపమే అయి ఉన్నది కదా! సృష్టి యొక్క అనంతరం ఈ అహంకార-జగత్తులు చిదాకాశరూపమే సంతరించుకోబోతున్నాయి. ఏదైతే మొట్టమొదట-చిట్టచివర చిదాకాశమే అయి ఉండుచుండగా, ఇక మధ్యలో కనిపించేదంతా స్వప్న పురము వంటిది కాక మరేమిటి? స్వప్న చైతన్యంలోనుంచి స్వప్నదృశ్యం బయల్వెడలి తిరిగి అదంతా స్వప్నచైతన్యంలోనే లయం అగుచున్నట్లుగా... ఈ జాగ్రత్ చైతన్యంలోంచి సంకల్పరూపంగా బయల్వెడలిన అహంకార-జగత్ అనుభవపరంపరంతా తిరిగి జాగ్రత్ చైతన్యంలోనే లయం కాబోవుచున్నది. కనుక అద్దాని యొక్క (అహంకారము-జగత్తుల)... 'ఉన్నది-లేదు' అనే ప్రసక్తి ఎక్కడిది? స్వప్నంలోని నగరం స్వప్నంలో ఉన్నవానికి ఉన్నది. ఆ స్వప్నము గురించి సంభాషించే మనకు లేదు. జగత్తు-అహంకారము అజ్ఞాన దృష్టికి కనబడుచున్నాయి. ఆత్మానుభవదృష్టికి స్వప్నతుల్యమగుచున్నాయి.

❖❖❖

35. అహమ్ జలతత్త్వమస్మి! అహమ్ రసతత్త్వమస్మి!

పృథ్వీధారణారూపిగా అయి ఆ విధంగా అనేక జగత్తులు వీక్షించాను కదా! ఆ తర్వాత జలరూపమును ధరించాను. అట్టి జలరూపధారణచే మరల అనేక జగత్తులు చూచాను. వాస్తవానికి 'చిద్రూపుడను' గానే ఉండి ఉన్నప్పటికీ జలరూపం పొంది 'సముద్రం' అనే మందిరంలో ప్రవేశించి 'గుల్-జల్' శబ్దముల ఉచ్చారణ చేశాను. తలలో పేను వసించునట్లుగా నేను చెట్లు-పూలు-ఆకులలో వాటి వాటి వలయాది ఆకారములలో రసరూపంగా విశ్రమించి కాలక్రమంగా పరిపుష్టమగు ఆకులలో నాడీ సమూహాన్ని రచించాను. జలంలోని రసరూపం ధరించిన నేను ఆ జలం త్రాగిన ప్రాణుల హృదయాలలో ప్రవేశించాను. వాత-పిత్తాది ధాతువులను స్పృశించాను. ఒకచోట వికలత్వం పొందాను. ఇంకొక చోట ఖండనం చేశాను. మంచు కణములను అధిరోహించి శయనించాను. ఒక్కొక్కసారి దీర్ఘమైన ప్రవాహంగా పయనించి, శ్రమించి ఆనకట్ట యొక్క స్పర్శచే విశ్రాంతి తీసుకున్నాను. అప్పుడప్పుడు నా యొక్క చైతన్య రూపమును మరచి ఆ ఆవర్తములలో అనేక భ్రమలకు లోనయ్యాను. "అందుకు ప్రాయశ్చిత్తార్థమా?" అన్నట్లుగా అక్కడక్కడ గోతులలోను, నూతుల ప్రక్కల పడి శిథిలమైపోయాను. పర్వత శిఖరాలపై నుండి క్రింది సెలయేరులోకి జారి పడి అనేక విభాగాలుగా చీలిపోయాను. అప్పుడప్పుడు ఆవిరిగా మారి ఆకాశంలో ప్రవేశించగా నక్షత్రములు నాకు మణిభూషణములుగా అయినట్లు కనిపించాయి. మేఘపీఠములలోంచి మరల విద్యుత్ స్పర్శచే జలబిందువులుగా మారి నేలకు చేరాను. జలస్వరూప ధారణచే నేను పిపీలికము (చీమ) వంటి చిన్నచిన్న జీవుల సూక్ష్మనాడులలో కూడా ప్రవేశించి అక్కడి జలముతో ఏకం అయ్యాను. మధుర పానీయముల రూపం ధరించి జిహ్వా యొక్క పరమాణువులలో ప్రవేశించి జిహ్వకు ఉత్తమానుభవమును సాక్షాత్కరింపజేశాను. ఆ అనుభవమంతా జ్ఞానరూపమగు మనో బుద్ధులచే దర్శించాను కానీ... దేహ స్వరూపంగా కాదు. వాస్తవానికి, 'విషయం' (లేక) దృశ్యం అనేది ఆనంద రూపం కాదు. అందులో ఆత్మ సుఖం యొక్క లేశమైనా లభించదు. మనస్సే విషయం యొక్క రూపానికి ఆధారమై ఉన్నది. అయితే, ఈ మనస్సు ఎద్దానినైతే విషయరూపంగా ప్రకాశింపజేస్తోందో... అట్టిదంతా అసత్తున్ను, జీవులను వ్యామోహపరచేదీ అయి ఉన్నది. ఆత్మ మనస్సును స్వస్వరూపచమత్కారంగా సందర్శిస్తున్నప్పుడు మాత్రమే ఈ సర్వం ఆత్మానంద దరహాసమై అనుభవం కాగలదు.

❖

జలరూపినై నాయందలి 'నాచు' మొదలైన ఉచ్ఛిష్టములను తుమ్మెదలకు ఆహారంగా ఇచ్చి వేశాను. సర్వ ఋతువుల యొక్క రసరూపంగా గాలిలో ప్రవేశించి జలరూపంలో 14 విధములగు జీవుల అవయవముల సంధులలో ప్రవేశించి అక్కడ వసించాను. మరికొన్ని సమయములలో జలకణ రూపధారినయి వాయు తరంగములను అధిరోహించి నిర్మలాకాశమార్గంలో విహరిస్తూ జనులకు సుంగధ సుఖములను అందిస్తూ, ఆహ్లాదపరుస్తూ సంచారం చేశాను.

ఓ రామచంద్రా! ఆ సమయంలో 'పరమాణువు' లో కూడా ప్రవేశించి, అందులో గల వివిధ జగత్తులను అనుభవించాను. వాస్తవానికి సమస్త పదార్థముల అభ్యంతరమును ఎరుగునట్టి "జ్ఞాత-చిద్రూపుడను" అయి ఉండి కూడా 'జలధారణ'చే అజ్ఞాతం వలె అనేక చోట్ల స్థితిని పొందాను. ఆయా చోట్ల అనేక కోట్ల బ్రహ్మాండాల ఆవిర్భావం, తిరోభావం కూడా కాకతాళీయంగా దర్శించటం జరిగింది.

ఈ ప్రకారంగా అనేక జగత్తులు చూచాను. కానీ, వాటి భావము-అభావము-సాకారము-నిరాకారము ఇవన్నీ కూడా ఆకాశము కంటే అతి నిర్మలమగు చిదాకాశమే అయి ఉన్నాయి. ఓ రామచంద్రా! జాగ్రత్-స్వప్న-సుషుప్తులనబడే అవస్థాత్రయం గాని, ఈ దేహ-ఇంద్రియ బాహ్యప్రపంచముగాని-ఇవన్నీ కూడా వాస్తవానికి ఆత్మ దృష్ట్యా ఒకింతైనా కూడా లేకయే ఉన్నాయి. ఆ ఆత్మ చైతన్యము దృశ్య స్వభావం కాదు, అదృశ్య స్వభావం కాదు. దృశ్యాదృశ్య స్వభావం కూడా కాదు. అది అఖండాకాశరూపమే అయి ఉన్నది.

తత్ త్వమ్ అసి! – అదియే నీవు. (తత్త్వమ్)

సోఽహమస్మి! తదితరమపి తదేవ! – నేను అదియే! తదితరులందరి రూపం అదియే!

❖

కాబట్టి రామచంద్రా! "అఖండవాక్యార్థబోధ" చే సమస్త ద్వైతమును దాటివేయి. సర్వదా శుద్ధ చిదాకాశరూపుడవై ఉండు.

❖❖❖

36. తేజోరూప ధారణ (అహమ్ తేజోరూపమస్మి)

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆ విధంగా పృథ్వి రూపధారణ, జల-రసరూప ధారణ నిర్వర్తించిన నేను తేజోరూపాన్ని ధరించి సంచరించనారంభించాను. "సూర్య-చంద్ర-నక్షత్రాల అవయవ యుక్తమగు తేజస్సే నేను" అను అనుభూతిని ఆశ్రయించి... అట్లే అయ్యాను. సత్వ ప్రధానుడనై సమస్త జగత్తునందు గల తేజము నేనే అయ్యాను. రాజుయొక్క కీర్తి అనేక గృహములలో కీర్తించబడునట్లు, అనేక ఇండ్లలోని దీపముల వెలుగునై గృహములలోని అనేక వస్తువులను ప్రకాశింపజేయసాగాను. సూర్యచంద్ర కిరణాలలో ప్రవేశించి అనేక జీవుల దృష్టిని పులకింప జేయసాగాను. పదార్థముల రూపాలను మరుగున పరిచి ఉంచే అంధకారాన్ని పటాపంచలు చేయసాగాను. సువర్ణంలోని మెఱుపురూపినయ్యాను. మాణిక్య-ముత్యములలోని తేజోపుంజాలుగా అయ్యాను. ఆ నా తేజముచే పాతాళాది అధోలోకములను కొంచెం ప్రకాశింప జేశాను. అవి స్వతహాగా తమోలోకములు కదా! భూలోకమును సగం ప్రకాశింపజేశాను. సూర్య-చంద్ర-నక్షత్ర-దేహాది అనేక విషయములను ఇముడ్చుకొన్న తేజో మహాసముద్రమే నేనయ్యాను. ధాతువులలో లోహత్వము, మనుజాదులలో పరాక్రమము, రత్నాదులలో కాంతి, వర్షాదులలో విద్యుత్ప్రకాశము, నేత్రములలో దృశ్యత్వము, స్నేహత్వము, హాస్యత్వము, శృంగారత్వము-ఇవన్నీ తేజోరూపమే కాబట్టి వీటినన్నిటికీ కారణభూతుడనై ఉండసాగాను. అంతేకాకుండా యోధులందలి వీర్యత్వము, దేవత

లందలి వరప్రదానత్వము, అసురులందలి దేవతా శత్రుత్వము, సర్వజీవులందలి బలము, స్థావరము లందలి ఉన్నత రూపత్వము-నా స్వరూపముగా అనుభవం పొందసాగాను. "అవన్నీ నావే... నేనే" ...అను అనుభూతిని పొందసాగాను. ఇంకా మరుభూమి (ఎడారి) లో నదులు (ఎండమావులు) కనిపించునట్లుగా "నేను సూర్య స్వరూపుడను" ...అనే అనుభవం ద్వారా దశదిక్కులలో నా కిరణాలతో వ్యాపించినవాడనై 'జగత్తు' అనే పక్షిని పట్టుకొనినవాడివలె అయ్యాను. చంద్రబింబమును కిరణస్పర్శచే ప్రకాశింపజేసి, తద్వారా వృక్షములకు రసస్ఫూర్తిని ప్రసాదించుచున్నవాడనై ప్రకాశించాను. ఆకాశమునందు నక్షత్ర స్వరూపుడనై జగత్తు అనే గ్రహానికి అలంకార రూపుడ నైనాను. సముద్ర గర్భంలోను, వర్తకుల త్రాసులలోనూ ప్రకాశించే రత్నముల కాంతిపుంజములు నేనయ్యాను. సముద్రగర్భంగా నా అగ్ని స్వరూపాన్ని చూచి భీతిల్లి పరిభ్రమిస్తున్న సముద్ర గర్భ (తిమింగలములు మొదలైన) జీవులను చూచి వినోదించాను. సూర్య కిరణ స్వరూపుడనై దేహధారుల దేహములను స్పర్శిస్తూ, పరవశం పొందాను. మేఘ-పర్వతాలలో ప్రవేశించి అక్కడక్కడ విద్యుత్-దావానల రూపం అనుభవించాను. అగ్నిరూపం పొంది కట్టెల నుజ్వలింపజేస్తూ సుందర దేహములను భస్మీభూతం చేశాను. యజ్ఞవాటికలో ప్రవేశించి హవిస్సులను మంత్ర ముగ్ధంగా దహింపజేశాను. కొన్ని గృహములను దహించి ఆ కుటుంబ సభ్యులను దుఃఖితులుగా చేశాను. మానవ-నాగ-గంధర్వ-అసుర స్త్రీల స్తనములపై ముత్యములలోని కాంతిపుంజములుగా తేలియాడాను. మిణుగురుపురుగు రూపం ధరించి స్త్రీల ముఖములను స్పర్శిస్తూ ఇంతలోనే బాటసారుల పాదప్రహారానికి గురి అయ్యాను. ఇట్లు అనేక ఉన్నత-అవనత స్థితులను పొంద సాగాను. దేహగృహంలో దేవతా స్త్రీల సుందరదేహములను దర్శించాను. ఒకచోట జ్వాలారూపినై సువర్ణము-ఇనుము మొదలైన లోహములను ఖండనం చేయసాగాను. మరొకచోట కల్పాంతాగ్ని రూపం ధరించి ప్రళయ సమయంలో జగత్తును భస్మీభూతం చేసి ఆకాశమున మేఘరూపంతో కప్పివేశాను. మరొకచోట బడబాగ్ని రూపంలో సముద్ర జలమంతా త్రాగివేసి ఆ శూన్య ప్రదేశంలో నృత్యం చేశాను. అగ్నిరూపం ధరించి అనేక జీవరాశుల దేహాలను పొట్టన పెట్టుకున్నాను. ఇంకొక చోట లోహమును ఆశ్రయించి కమ్మరి యొక్క సమ్మెట ప్రహారములు స్వీకరిస్తూ అగ్ని కణముల రూపంలో నలువైపులా వెదజల్లబడ్డాను. మరొకచోట వజ్ర-వైడూర్యాది రూపము ధరించి ఎక్కడో భూగర్భంలో ఉండిపోయి ఏ ప్రాణికీ కనబడకుండా యుగములు గడిపివేశాను.

శ్రీరాముడు : మానప్రదుడగు ఓ మునీంద్రా! ఇక్కడ నాదొక చిన్న సందేహం. తేజోరూపియై అనేక అనుభవములను పొందినట్టి మీరు సుఖమును అనుభవించారా? లేక దుఖమును పొందారా? ఈ విషయం బోధ కొరకై చెప్పండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : రామచంద్రా! ఒక మనుజుడు చేతనరూపుడే అయిఉండి కూడా గాఢ నిద్రాసమయంలో జడత్వమును పొందుచున్నాడు కదా! అట్లాగే చిదాకాశము అన్యమగు ఆయా స్వరూపాదులను అనుభవించటం జరుగుతోంది. ఎప్పుడైతే బ్రహ్మము తనను తాను 'పృథ్వి' మొదలైన రూపములుగా అనుభవించనారంభిస్తుందో.... ఆ మరుక్షణం సుషుప్తునివలె, జడునివలె

తనయందు ఉంటుంది. అయినా కూడా బ్రహ్మము ఏ క్షణమందు కూడా మరొక స్థానం గాని, రూపంగాని పొందటంలేదు. అటువంటప్పుడు ఇక దానికి దుఃఖ ప్రసంగం ఎక్కడిది? వాస్తవానికి ఈ ఆకాశము-పృథ్వి-జలము-తేజస్సు మొదలైనవన్నీ అద్దాని సద్రూపములే గాని అసద్రూపములు కావు. బ్రహ్మము సర్వదా అవికారముగానే ఉంటోంది. అట్లా ఉంటూ, అయ్యది ద్రష్ట-దృశ్యములను ప్రకాశింపజేయుచు ప్రకాశించుచున్నది.

ఏతత్ సత్యపరిజ్ఞానం యస్య ఉత్పన్నమ్ అఖండితమ్
న తస్య పంచభూతాని న దృశ్య - ద్రష్టృ విభ్రమః ॥

ఇట్టి సత్యమగు 'అఖండజ్ఞానం' ఎవనికి ఉత్పన్నం అవుతుందో... వానికిక పంచభూతములు ఉండవు. ద్రష్ట-దృశ్యముల గురించిన భ్రమ ఉండదు.

❖

కనుక రామచంద్రా! ఆ సమయంలో శుద్ధమగు బ్రహ్మరూపముచేతనే అదంతా నేను అనుభవించటం జరిగింది. ఎందుకంటావేమో? ఎవరికైనా ఎక్కడైనా ఏదైనా అనుభవించబడాలంటే అయ్యది బ్రహ్మ స్వరూపం అయితేనే సాధ్యం. దృశ్యమంతా కూడా నాకు బ్రహ్మరూపంగానే కన్పట్టుచూ, బ్రహ్మానుభవంగానే అగుచున్నది. అట్లా కాకుండా ఎప్పుడైనా నన్ను నేను పంచ భూతాలుగానో, దేహము-శిల మొదలైన రూపముగానో గాంచటం జరిగిందే అనుకో! అప్పుడు? అప్పుడు నేను సర్వదా జడుడనే అవుతాను. జడమైనదానికి అనుభవమేమున్నది? స్మరణ ఎక్కడ నుండి వస్తుంది? కనుక ఓ సభికులారా! 'అనుభవము' అనునది ఉన్న కారణంగా మీరంతా కూడా నా వలెనే బ్రహ్మమే స్వరూపంగా కలిగి ఉన్నారని గ్రహించండి. నావలె తత్త్వ సందర్శనం చేయగల సామర్థ్యం కలిగియే ఉన్నారు. అంతేగాని, ఈ దృశ్యత్వం-ద్రష్టత్వం అనేది వాస్తవం కాదు. అవన్నీ ఉన్నప్పుడు కూడా ఆత్మానుభవం నుండి చ్యుతి పొందకయే ఉండండి. అచ్యుతులై ప్రకాశించండి!

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఎక్కడ బ్రహ్మము ఉంటే అక్కడ 'అనుభవము' 'స్మరణ' ఉంటాయని అంటున్నారు కదా! గాఢనిద్రా స్థితిలో ఈ జీవునికి అనుభవము స్మరణలు ఉండవు కదా! అనగా ఈ జీవుడు జడత్వము సంతరించుకున్నట్లా? ఆ సమయంలో కూడా అతడు చైతన్యరూపమగు బ్రహ్మమేనని అనవచ్చునా? అనకూడదా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి :

'సుప్తోఽస్మి' ఇతి దృఢంభావం బుద్ధవాన్ చేతనోఽపిసన్
నైద్రమేవైత్యలం జాడ్యం లసచ్చేతతి కిం చ న ॥

గాఢ నిద్రలో కూడా 'నేను నిద్రపోతున్నాను' అని మనం ఎఱుగుచున్నాం కదా! ఎఱుగుచున్నాం కాబట్టే మెలకువరాగానే "ఆహా! మంచి నిద్రపోయానండి" అని చెప్పగలుగుచున్నాం. అనగా నిద్రపోతున్నప్పుడు కూడా అప్పటి అజ్ఞానమును (ఈ జాగ్రత్‌ను ఎఱుగుచున్నట్లే) స్వప్రకాశమగు ఆత్మ ఎఱుగుచునే ఉన్నది.

ఎవడైతే జ్ఞానంచే ప్రబుద్ధుడు అవుతాడో... అతడు తన ఈ ఆధిభౌతిక దేహమును శమింప జేసుకున్నవాడై నిర్మల బోధరూపమగు సూక్ష్మ దేహమున ఉదయించినవాడు అగుచున్నాడు.

ఆ సూక్ష్మ దేహమును, 'అనురూప శరీరం' (లేక) 'మహచ్ఛరీరం' అని కూడా అంటున్నాం. అట్టి జ్ఞానమయమగు సూక్ష్మమైనట్టి అనురూప శరీరంచేత, (లేక) మహమచ్ఛరీరం చేత యోగి అగు జీవన్ముక్తుడు తన ఇచ్ఛానుసారంగా మెలగుచూ ఉంటాడు. బోధరూపమగు నిర్మల సూక్ష్మ దేహంచే అట్టి జీవుడు అభేద్యములైన శిలా గర్భంలో ప్రవేశించి మరల బయల్వెడలగలడు. ఇంకా పాతాళమునందలి ఆకాశమును కూడా పొందగలడు. అందుచేతనే నేను అప్పుడు అనంతము-చిదాకాశ వాయువు-తేజము మొదలైన రూపాలన్నీ ధరించి అనుభవించాను. ఎందుకంటే చిత్స్వరూపమగు ఆత్మకు వజ్ర-శిల-పాతాళ-ఆకాశ-స్వర్గాదులందు శీఘ్రంగా రాకపోకలు నిర్వర్తించ గలగటంలో అడ్డుపడగలిగినదేమున్నది? అయితే, ఆత్మ... బోధమాత్ర శరీరముచే జడపదార్థములందు ఎంత వరకు ఉంటుందో... అంత వరకు అట్టి రూపముతోటే స్థితి కలిగి ఉంటుంది. అది ఎప్పుడు తన ఇచ్ఛచే మరొక చోటికి వెళ్ళదలచుకుంటుందో... అచ్చట 'చలనము' మొదలైన క్రియాశ్రమ లేకుండానే అప్పటికప్పుడు వెలయగలదు. ఎందుకంటే ఆత్మకు గమన-ఆగమనములు (పోక-రాకలు) కూడా 'స్థితి' వంటిదే! ఈ దేహములాగా "ఇక్కడికి రావటం-అక్కడికి పోవటం"... వంటివి కాదు.

బోధమాత్రం విదుర్దేహమ్ అతివాహికమ్ అవ్యయమ్ ।
ఇదానీం త్వం తమేవ ఇహ బుధో అనుభవసి స్వయమ్ ॥

బుద్ధిశాలివగు రామచంద్రా! బోధమాత్రమునే (నిర్విషయమగు ఎఱుక స్వరూపమునే) శాస్త్రములు అవ్యయమగు 'అతివాహిక దేహం' అని, 'సూక్ష్మ శరీరం' అని కూడా అంటున్నాయి. నీవు అనుకోవాలేగాని ఇచ్చటే, ఇప్పుడే అతివాహిక దేహం యొక్క ధారణలచే జగద్రూపమును (అనగా నీ యొక్క దేహము/ రూపం ఈ జగత్తంతా అయినట్లు) నా వలెనే అనుభవం పొందగలవు. ఓ సభికులారా! ఓ తదితర ప్రియ ముక్షువులారా! మీలో ఎవరైతే 'నా యొక్క స్వరూపము సర్వదా ఈ దేహారంభ-దేహాంతములచే స్పర్శించబడని అప్రమేయ-కేవల సాక్షీ స్వరూపమే అయి ఉన్నది. అట్టి నా స్వరూపము విషయములకు, వృత్తులకు, ఇంద్రియ విశేషములకు సంబంధించనిది' అను అవగాహనచే సూక్ష్మ దేహము అను వాహనం ధరిస్తారో... అప్పుడిక నా వలెనే జగత్ స్వరూప ధారణ తప్పక సుసాధ్యమేనని గ్రహించి ఉండండి. మీరు తత్త్వజ్ఞులయ్యెదరు గాక! తత్త్వజ్ఞులు బోధచే "సూర్యాదులందు నేను కేవలం చిన్మాత్రాకాశ రూపుడనై ఉన్నాను" అని మొట్టమొదట గ్రహిస్తున్నారు. "నేను ఈ కనబడే సర్వ సహజీవులలోను చిన్మాత్రాకాశ రూపుడనై ఉండనే ఉన్నాను" ...అను అనుభవమును పుణికి పుచ్చుకుంటున్నారు. ఆ తర్వాత వారు తమ ఇచ్ఛచే సూర్యుడు మొదలైన సమస్త జగత్తును అస్తమింపజేసి అద్దానినంతా (తదితర సహజీవులందరితో సహా) 'కేవలీ ఆత్మత్వము' తోటి స్థాపింపజేయుటలో శక్తులై ఉంటున్నారు. అప్పుడు ఈ జగత్తు ఇట్లే వారికీ విద్య మానమై ఉన్నప్పటికీ... ఇదంతా ద్రష్ట-దృశ్యరహితమగు ఆత్మ స్వరూపంగా అగుపించుచున్నది.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! జ్ఞానికి ఈ జాగ్రత్ జగత్తు ఎట్లా కనిపిస్తుంది? అజ్ఞానికి ఎట్లా కనిపిస్తుంది? వేర్వేరుగానా? ఒక్కతీరుగానా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : మన స్నేహితుడొకడు మన ప్రక్కనే నిద్రిస్తూ స్వప్నం కంటున్నాడనుకో... మన యొక్క (జాగ్రత్) దృష్టికి ఆ మన నిదురిస్తూ స్వప్నం కంటున్నట్టి స్నేహితుని స్వప్నజగత్తు అసత్తుల్యమే కదా! అదంతా మన దృష్టిలో అజ్ఞానావృతమగుటచే "అసత్తు-శూన్యము-మెలకువగా ఉన్నవానికి అలభ్యము" అని మనకి అనిపిస్తుంది కదా! కాని ఆ స్వప్నద్రష్టకు స్వప్నం సత్యంగానే ఉంటోంది. అట్లాగే జ్ఞాని యొక్క దృష్టి యందు (అజ్ఞానికి) నానా విధములుగా, సత్యముగా నిత్యముగా కనిపించే ఈ జాగ్రత్ జగత్తు కేవలం అసత్తే అయి ఉన్నది. ఒకడు తన మనోరాజ్యములో కనిపించిన అగ్ని తన దేహమును స్పర్శిస్తున్నట్లుగా ఊహించు చున్నప్పటికీ, అతని భౌతిక దేహం ఆ ఊహాకల్పిత అగ్నిచే తాకబడక యథాతథంగా ఉంటుంది కదా! అట్లాగే కొంచెం ఇచ్ఛచేత నేను శిల-అగ్ని-వాయు-జల పూర్వక ధారణ పొందుచున్నప్పటికీ... నాకేమి దుఃఖాదులు ఏమాత్రం కలుగనే లేదు. ఏ జీవుడైనా ఏది ఎట్లున్నప్పటికీ "నేను సర్వాత్మకము-నిత్య నిర్మలము-భావాతీతము-త్రిగుణాతీతము అగు ఆత్మ స్వరూపుడను. తదితర జీవులు-జగత్తులు నా యొక్క విభూదియే, విభాగమే"... అను ఆత్మజ్ఞానమును సుస్థిరీకరించుకొని ఉంటాడో-ఇక ఈ దుఃఖాదులు - తామరాకును నీరు అంటనట్లుగా - అతనిని స్పృశించనేలేవు.

ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా తేజోదశ (లేక) అగ్ని రూపము పొందిన నేను ఇట్లు అనేక దేహాలలో ప్రవేశించి పరిరక్షణ-సంహారములను నిర్వర్తించాను. అనేక అరణ్యాలను దావానల స్వరూపుడనై దహించాను. దుష్టుల ఐశ్వర్యంలాగా అనేకసార్లు చంచల జ్వాలలతో ప్రవృద్ధమవటం-ఇంతలోనే ఉపశమించటం అనుభ వించాను. అట్టి నా సుదీర్ఘ సంచార సంరంభంతో పరమాణువులో కూడా ప్రవేశించి అక్కడ అనేక జగత్తుల ఉత్పత్తి-ఉనికి-వినాశనములను చవిచూచాను. సాక్షినై సందర్శించాను.

ఆ జగత్తులు, ఆ యానము-అంతా చిదాకాశము మాత్రమే. ఈ కనబడే వర్తమాన జగత్తే కూడా చిదాకాశమే! ఇందులోని వస్తువులు, సంఘటనలు, జీవులు, జడములు, రాకలు, పోకలు, ఉత్పత్తులు, వినాశనములు, నేను, నీవు, లోకములు, భూత-భవిష్యత్-వర్తమాన కాలమాన పరిస్థితులు-ఇవన్నీ "చిదాకాశమే చిదాకాశమున ఇట్లు కన్పట్టటం" అని గ్రహించు.

ఓ జనులారా! "అదేమిటి? ఇక్కడ వస్తువులు-విషయములు-సుఖములు-దుఃఖములు-బంధువులు-తదితరులు-ఆర్థిక సామాజిక స్థితిగతులు ఇవన్నీ జగత్తులో తారసపడుచుండగా-చిదాకాశమే ఇదంతా-అనునది ఎట్లా కుదిరేది?"-అని అంటారా?

ఇందుకు "స్వప్నద్రష్ట నుండి బయల్వెడలి, స్వప్న ద్రష్టలోనే ఉంటూ, స్వప్న ద్రష్టలోనే లయ మొందుచున్న అనేక వృత్తాంత పరంపరలు కలిగి ఉంటున్న స్వప్నజగత్తే" మనందరికీ దృష్టాంతం.

❖❖❖

38. వాయు స్వరూప ధారణ (అహమ్ వాయురూపమస్మి)

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా పృథ్వీ రూపధారణ, జలరూపధారణ, తేజోరూపధారణ అవధరించి అనేక జగత్తులను సందర్శించిన తర్వాత కూడా ఇంకా "ఈ జగత్ వ్యవహార పరంపరను సందర్శించాలి. పరామర్శించి రావాలి!" అనే కుతూహలం నాలో కొనసాగుతూనే ఉండసాగింది. అందుచేత తేజోరూపధారణ నుండి 'వాయు స్వరూపుడను' అను ధారణను ఆశ్రయించాను. మరుక్షణం వాయురూపినై వాయువు ఉన్నంత వరకు విస్తరించిన దేహస్వరూపుడనైనాను. లతలను, దేహుల ముఖములను, పుష్పములను, సుగంధములను పరిపాలించసాగాను. అనేక చోట్లకు ప్రసరిస్తూ కొన్ని చోట్ల మంచు బిందువులను లీలావినోదంగా హరించాను. మత్తు పానీయములు త్రాగి విశ్రమించిన జీవుల సర్వాంగములను స్పృశిస్తూ మరింతగా ఆహ్లాదపరచాను. అతి నేర్పరితనంతో పూలతలను నాట్యమాడించాను. ఓషధి-లత-ఫలాదులను ఉల్లాసంగా స్పృశించి ఆనందించాను. పుష్ప సుగంధములను నా వాయు దేహముపై అలంకారముగా ధరించాను. మంగళ సమయంలో శీతల-సుందర-సుగంధములచే స్త్రీలకు ప్రీతి జనకమై ప్రవర్తించిన నేనే వినాశనసమయంలో భయంకర రూపమును ధరించి దృఢపర్వతములను కూడా ఎండుటాకులవలె పెల్లగించి మరీ ఆకాశంలోకి విసిరాను.

నా వాయు స్వరూపమునకు రంగు అంటూ ఏదీ లేకపోయినప్పటికీ స్వర్గంలోని నందనవనంపై ప్రసరిస్తూ అక్కడి మందారకుసుమములచే ఎఱుపురంగును సంతరించుకున్నాను. నరకలోకంలో ప్రవేశించినప్పుడు అక్కడి అగ్ని సమూహముల నుండి బయల్వెడలిన పొగను వెంటనిడుకొని నల్లగా కనిపించసాగాను. సముద్రపు అలలపై సుతారముగా విహరించాను. అప్పుడప్పుడు ప్రకాశమానుడగు మేఘములను మోసుకువచ్చి చంద్రబింబమును కప్పివేశాను. మరొకప్పుడు నా ప్రసరణ శక్తిచే ఆ మేఘములను తొలగిస్తూ చంద్రుని ప్రకాశమానునిగా కూడా చేశాను. నక్షత్రములను కదిలేటట్లు చేశాను. ముల్లోకములలోని సిద్ధులు విమానాలను అధిరోహించి సంచరించుటకై బయల్వెడలుచుండగా, వారి విమానములు ప్రయాణించుటకై అనుకూలంగా వాయు వీచికలను ప్రసరింపజేశాను.

ఈ చిత్తము వలెనే శీఘ్రగామినై అటు నుండి ఇటు, ఇటు నుండి అటు సంచరించసాగాను. అవయవములు లేకపోయినప్పటికీ సర్వుల అవయవములు నావే అయ్యాయి. నా శ్రమను మఱచి ఇతరుల శ్రమ పోగొట్టాను. చంద్రకిరణములలోని అమృతమును గ్రోలి తిరిగి ఆ రసమును భూమిలో ప్రవేశింపజేశాను. మేఘములను అధిరోహించి ఊయల ఊగాను. దంపతుల ముఖములను స్పృశించి వారికి కలిగిన రతిశ్రమను తొలగించాను. రహదారిపై వేగంగా ప్రసరించి అక్కడి ధూళితో ఆకాశమును కప్పి క్రమంగా ఆ ధూళిని గృహద్వారముల గుండా గృహములలో ప్రసరింపజేశాను.

సంగీత వాద్యములలో ప్రవేశించి అనేక సంగీత శబ్దములను పలికాను. జలకణములను అభరణములుగా ధరించాను. కొన్నిచోట్ల ధూళిని తొలగించి ఆ ధూళికి శత్రువువలె అయ్యాను. పుష్పములలోని పుప్పొడిని నలువైపులా వెదజల్లి తద్వారా 'జీవులను సుఖింపజేయటం' అను పుణ్యక్రియకు కారణమైనాను.

ప్రాణుల యొక్క అంగ-ఉపాంగములందు వర్తించుచు అక్కడి నాడీ మండలమునకు ప్రేరణ కలిగించాను. ప్రాణరూపినై జీవుల 'హృదయములు' అనే మర్మస్థానములను 'స్పందన'ను ప్రేరేపించి జీవులు జీవించటానికి కారణభూతుడనైనాను.

యోగుల ధారణశక్తికి, సహకరిస్తూ వారి ఆయా చక్రస్థానములలో ప్రతిక్షేపించబడినవాడినై, తద్వారా వారి అధ్యాత్మయానానికి సహకారం అందించాను. నిత్యము ఏకాంతంగా విహరిస్తూ కొన్ని చోట్ల అగ్నియొక్క ప్రజ్వలనానికి సహకారం అందిస్తూ మరికొన్ని చోట్ల అగ్ని ఆరిపోవటానికి కారణమగుచూ సంచరించాను.

విమానములకు నేను భూమిగా అయ్యాను. సంతాపములు తొలగిస్తూ జీవులకు సుఖమును అందించాను. 'ప్రాణ-అపానకళలు' అనే త్రాళ్ళరూపం ధరించి దేహరూపయంత్ర సంచాలనం నిర్వర్తించాను. సముద్ర తరంగములను నా వేగముచే ఖండించాను. ధూళిని ప్రసరింపజేసి సముద్రంలో ద్వీపములను నిర్మించాను.

మనోరాజ్యమువలె జీవులకు ఎదురుగానే వాయుమహాసముద్రంగా ఉండి వారి కంటికి మాత్రం కనబడకయే ప్రవర్తించసాగాను. తాటియాకు విసనకఱ్ఱలచే కదలించబడి, దేహములకు స్పర్శానుభవమును పొందింపజేశాను. ప్రళయకాలంలో ఒక క్షణమాత్రంలో సమస్త పర్వతములను పెకలించి వేసి సముద్ర మధ్యంలోకి విసరివేశాను.

వివిధ వర్ణములుగల ధూళిని ఆకాశంలో సమావేశపరచి ఆనందించాను. ఎండుగడ్డి పరకలు ఎగిరెగిరి పడటానికి కారణమైనాను. "సూర్యుడు-జలము-మేఘము-వర్షము" అనే యజ్ఞ కార్యక్రమంలో మంత్రోచ్చారణ వలె పాలు పంచుకున్నాను. ఆకాశంలో షికారు చేశాను. దేహయంత్రంలో త్రాణను అయ్యాను. జలములను ఎండింపజేశాను.

1.మేఘములను ధరించటం, 2.తృణములను(గడ్డిపరకలను) కదలించటం, 3.జలాదులను శోషింపజేయటం, 4.గంధమును ధారణ చేయటం, 5.తాపములను హరించటం, 6.నెయ్యి మొదలైన వాటిని పిండీకరించటం (గడ్డ కట్టింపజేయటం) అనే ఈ 6 క్రియలను ప్రళయ సమయం వరకు అవిశ్రాంతంగా నిర్వర్తిస్తూనే ఉన్నాను.

రసాకర్షణ యందు అత్యంత వేగిరం చూపసాగాను. నాడులను ప్రేరేపించటం ద్వారా దేహముల కాళ్ళు-చేతులు కదలటానికి హేతువునయ్యాను. 'శరీరం' అనే నగరంలో నిరాటంకంగా నా ప్రయాణ మార్గాన్ని నిర్మించుకోసాగాను. 'అన్నరసం' పట్టుకొని ప్రాణ-అపానముల ద్వారా దేహమంతా అందించి దేహములను సేవించాను.

శరీరములు ఒకప్పుడు నిర్మించబడటంలోనూ, మరొకప్పుడు నేలకూలటంలోనూ పాత్ర వహించాను. అన్నరసము యొక్క-మలము యొక్క-సూక్ష్మ తరములైన సారభాగముల యొక్క-రక్త మాంసముల యొక్క వాతపిత్తాది ధాతువుల యొక్క సంయోగములందు, వేఱుపరచుటయందు బహుప్రావీణ్యం ప్రదర్శించాను.

ఓ రామచంద్రా! వాయువునందు గల ప్రతి సూక్ష్మాణువు నందు అసంఖ్యాక జగత్తులు నాకు కనిపించాయి. అట్టి ప్రతి జగత్తులోనూ ఇట్లాగే భూమి-ఆకాశం-నక్షత్రాలు మొదలైనవన్నీ అతి విస్తారంగా ఏర్పడి ఉన్నాయి. ఆయా జగత్తులలో కూడా ఇప్పటిదాకా చెప్పినట్లే వాయు స్వరూపధారినై వెలయుచు సంచరించాను. అక్కడ ప్రతి పరమాణువులోనూ సృష్టి సమూహములు చలించుచున్నాయి. కానీ, పరమార్థ దృష్టియందు ఏదీ కూడా చలించకయే ఉన్నది. ఎందుకంటావా? దృశ్యశూన్యాకారమగు పరబ్రహ్మము నందు దేనికి గమనాగమనములు ఉంటాయి?

ఓ రామచంద్రా! మరల చెప్పుచున్నాను. చంద్ర-సూర్య-వాయు-అగ్ని-ఇంద్ర-వరుణ-కుబేరాది దేవతలతోను, బ్రహ్మ-విష్ణు-మహేశ్వర-గంధర్వ-విద్యాధర-మహాసర్పములతోను, సముద్ర-పృథ్వి-పర్వత-ద్వీప-ఆకాశ-మహాసముద్ర-లోకాంతర-లోకేశులతోడను, క్రియా-కాల-కళాదుల క్రమముతోను, స్వర్గ-భూమి-పాతాళ-తదితర లోకాంతరములతోను, భావ-అభావ-వృద్ధి-క్షయ-జన్మ-జరా-మరణ విభ్రమ ములతోను కూడిన అనేక జగత్తులు ప్రతి పరమాణువులోను ఉన్నాయి. నాకు కనిపించాయి. నాకు కనిపిస్తున్నాయి. ఈ బ్రహ్మాండములు ఎందులో జనించి నశిస్తున్నాయో, అట్టి స్వస్వరూపాత్మను సంతరించుకొన్న వారే.... వీటన్నిటినీ అధిగమించినవారగుచున్నారు సుమా! సర్వ భావనలకు, భావన ధారణలకు మూలము-ఆధారము అయిన ఆత్మయే నేనని ఎఱిగియే లీలగా వాయుదేహంతో అనేక జగత్-జీవుల పరంపరలను నా దేహ విభాగము వలె అనుభవించసాగాను.

❖❖❖

39. వసిష్ఠ విరాట్ పురుష స్వరూపం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆ విధంగా నేను ఆకాశము-వాయువు-జలము-అగ్ని (తేజస్సు)-పృథ్వి అనబడే పంచభూత స్వరూపధారిని అయి అచ్చట గల త్రిలోకములలోనూ విహరించాను. ఒకదాని తర్వాత మరొకటిగా, అన్ని భూతముల రూపం మార్చి మార్చి ధరించాను. పృథ్వి-జలము-అగ్ని-వాయువుల యొక్క సమూహ (పిండీకరణం) రూపం ధరించి వృక్షములలో వసించుచూ వేఱు చివరల యందుండి భూమియందలి రసమును పానం చేశాను. చంద్ర కిరణములలో ప్రవేశించి ఊయలలూగాను, ఋతువులలో ప్రవేశించి ఆయా సమయములలోని పుష్పముల సుగంధం గ్రోలాను. మేఘములపై పచార్లు చేశాను. కోమలములైన అంగములపై విశ్రమించాను. మృదు-మధుర శబ్దములు ఆలపించాను. బ్రహ్మాండ రూపుడనై ఉన్నత పర్వతముల శిఖరము నుండి నదీజలం వెంట భూమిపై గల విస్తార ప్రదేశం వరకు ప్రవహించాను.

పర్వతములు నా అంగములయ్యాయి. నదులన్నీ నాకు నాడీ మండలంగా అయ్యాయి. సిద్ధ విద్యాధరాది ప్రాణి సమూహములు నా దేహమునందు విశ్రాంతి తీసుకోసాగాయి. సూర్యుడు-చంద్రుడు-నక్షత్రములు మొదలైన రోదసీ స్వరూపాలు నా అనుగ్రహముచే శరీరములు సంపాదించుకొన్నవారై సంతోషముగా అనేక రంగులు ప్రదర్శించువారయ్యారు.

సప్త సముద్రములు - సప్త ద్వీపములు కలిగి సప్త రూపములతో వెలయు పృథ్వి నా ముంజేతికి కంకణంగా స్థాపితం అయింది. విద్యాధర స్త్రీలకు నేను కనబడకయే, వారికి హృదయ స్పర్శానందమును కలిగించి పులకింపజేయసాగాను.

నదులు నాకు రసపూరితమైన నాడులైనాయి. పర్వతములు నాకు ఆస్థికలు (బొమికలు) వలె అయ్యాయి. జీవులందరు నాకు వింజామరలుగా అయ్యారు. సూర్యచంద్రులు పరిచారకులై నా హృదయ కమలంలో వసించసాగారు. సమస్త పాతాళము నాకు పాదములుగా అయింది. భూతలమేమో పొట్టగా రూపుదిద్దుకున్నది. ఆకాశము నాకు శిరస్సుగా అయింది.

దిక్షు సర్వాసు సర్వత్రా సర్వదా సర్వకారిణా ।
సర్వాత్మనాపి అసర్వేణ శూన్యరూపేణ సంస్థితమ్ ॥

నేను సర్వదిశలందు సర్వత్రా సర్వదా సదా స్వరూపమైనాను. సర్వ కార్య నిర్వహణాధికారినై సంచరించాను. అయినా కూడా అసర్వముగానే (జగద్రహితంగానే) ఉన్నాను. సర్వ ద్వైతశూన్యమైనట్టి 'చిన్మాత్రము' గానే సర్వదా ఉండి ఉన్నాను.

పరిచ్ఛిన్నత్వము-అపరిచ్ఛిన్నత్వము; సాకారము-నిరాకారము; జడత్వము-చేతనత్వము... ఈ విరుద్ధ ధర్మముల యొక్క సముచ్ఛయమును నేనప్పుడు నా స్వరూపము నందే బాగుగా అనుభవించాను. మైనాక పర్వతాలలో అంతర్లీనంగా అనేక పర్వతాలు ఉంటాయి చూచావా? అట్లాగే పర్వత-నదీ-సముద్రములు, సూర్య-చంద్రులతో కూడిన అనేక బ్రహ్మాండములు నాయందే దర్శించాను. అనుభవించాను. జడమగు అద్దంలో అనేక నగరములు ప్రతిబింబిస్తాయి కదా? చిద్రూపుడనగు నాయందు ప్రకటితము-అప్రకటితము (గుప్తములు) అగు అనేక బ్రహ్మాండ పరంపరలను ధరించినవాడ నయ్యాను.

ఏవం జల - అనిల - అగ్నిత్వం భూమిత్వం ఖాత్మనా మయా ।
కృతం చితేవ స్వప్నేషు! బత! మాయా విజృంభితమ్ ॥

ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా పృథ్వి-జలము-అగ్ని-వాయువు-ఆకాశముల రూపమును - స్వప్నము నందలి చైతన్యం స్వప్న నగరమును ధరించునట్లు - నేను ధరించాను. ఆహాః! ఈ మాయ యొక్క విజృంభణము ఎంతటి ప్రతాపం కలిగి ఉన్నది! ఎందుకంటే అట్టి స్థితిలో అగ్ని-వాయువు-పృథ్వి-జలం-ఆకాశాలలో అణువణువులోనూ అసంఖ్యాకమైన పృథ్వి-పంచభూతాలు-సూర్యచంద్రులతో కూడిన అసంఖ్యాక జగత్తులు నాకు కనిపించాయి. ప్రతి పరమాణువులోనూ ఇట్లే వ్యాప్తమగు ఆకాశము కలదు.

ఆ ఆకాశము యొక్క ప్రతి పరమాణువులోనూ మరల బ్రహ్మాండ పరంపరలు ఉన్నాయి. అట్లాగే స్వప్నంలో అంతర్గతంగా కనిపించే నగరంలోని ప్రతి అణువులోనూ అనేక బ్రహ్మాండ పరంపరలు ఉన్నాయి.

శ్రీరాముడు : మీరు ఆ విధంగా భూమండలం ఇత్యాది రూపాలను ఎద్దాని సహాయంతో ధరించారు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఆ భూమండలం-తేజస్సు-ఆకాశం-జలం-వాయువు మొదలైన జగదాత్మక రూపాలన్నీ నా యొక్క "అధ్యాస" అనుదాని బలంతోనే ధరించాను. కాబట్టి సర్వ జగద్రూపుడనై ఉన్నప్పటికీ వాస్తవానికి నేను ఎచ్చట కూడా ఒకింతైనా వ్యాపించి ఉండనేలేదు. వ్యాపకరహిత చిదాత్మనే నేను కదా! అయినాకూడా మనుష్యులు మొదలైన దేహధారుల నిమిత్తమై వృక్షం-తృణం-అంకురాలను ఉత్పత్తి చేస్తూ... అంతే కాకుండా, భూమి ద్వారా వర్షాదుల జలమును ఆకర్షించాను. యుద్ధంలో శత్రురాజును జయించినట్లు నేను సర్వ ద్వైతరూప సంహార మగు బోధ రూపాన్ని సముపార్జించుకున్నాను. అట్టి శుద్ధ బోధరూపుడనగు నాలో లక్షల కొలది బ్రహ్మాండాలు (అధ్యారోపదృష్టిచే) వర్తించుచున్నాయి. అరోపిత దృష్టిచే అవేవీ నాయందు ఏ సమయమందునూ లేవు. చైతన్యమే చైతన్యమునందున్న స్వకీయమైన చమత్కృతులకు కర్త సుమా! నిజసత్తాస్ఫూర్తి రూపముచే స్వయముగా జగత్తుల రూపమున తనకు అభిన్నంగా చైతన్యమే రచించుకుంటోంది. (లేక) ప్రకటించుకుంటోంది. అట్టి చైతన్యమే నీ స్వరూపం! నా స్వరూపం! సభికులందరి స్వరూపం!

"అనుభవము", "రచన", "ఇష్టము" ఇవన్నీ ఎక్కడెక్కడుంటాయో, అవన్నీ కూడా పరమార్థ చైతన్యము యొక్క చమత్కారమే తప్ప మరింకేమీ కాదు.

❖

అధ్యారోపదృష్టిచే : ప్రతి వస్తువులోను స్వసత్తరూపంగా నేనే స్ఫురిస్తున్నాను కదా! కాబట్టి సర్వరూపుడను, సర్వకర్తను కూడా అయి ఉన్నాను.

అపవాదదృష్టిచే : సమస్తము బ్రహ్మాండరూపమే! కనుక నేను సర్వదా ప్రబుద్ధుడను, నిరామయుడను, కేవలము శుద్ధబోధ రూపుడను, బ్రహ్మరూపుడను అయి ఉన్నాను. ప్రతి వస్తువునందు, ఉన్నట్టి ప్రతి జీవునియందు ఉన్నట్టి "బ్రహ్మము" నందు సర్వసృష్టి (సర్వ జగత్తు) యొక్క అధ్యాస ఉండనే ఉన్నది. అందుచేతనే ప్రబుద్ధుని దృష్టిలో ఈ జగత్తంతా కూడా సర్వత్రా సర్వాత్మకమై, సర్వవ్యాపకమై, సర్వాశ్రయమైనట్టి బ్రహ్మమే అయి ఉన్నది.

అరోపిత దృష్టి : ఉన్నది ఉన్నట్లుగా గాంచుచూ, లేనిది లేనట్లుగా గమనించటం.

అధ్యారోపదృష్టి : లేని దానిని సహాయంగా తీసుకొని ఉన్నది నిరూపించుకొని దర్శించటం.

అపవాద దృష్టి : లేనిది ఎందుకు లేదో నిరూపించుకొని ఉండటం.

ఇక, ప్రబుద్ధుని దృష్టియందో... అది నేను చెప్పజాలను, ఎందుకంటే అతని దృష్టికి స్థిరత్వం లేదు. ఒకప్పుడు ప్రమోదంగా, మరొకప్పుడు విషాదంగా, ఇంకొకప్పుడు పేలవంగా, మరొకప్పుడు స్థైర్యంగా అతని అనుభవం ఉంటోంది. కాబట్టి 'ఇది ఇట్లు' అనునదేమీ లేకపోవుట చేతనే 'అతని దృష్టి ఇట్లా ఉంటుంది' అని మేము చెప్పలేకపోతున్నాం!

కనుక ఓ రామచంద్రా! ఇప్పుడు చెప్పే సారవిషయాలు విను.

ఆకాశకోశ విశదాత్మని చిత్స్వరూపే యేయం సదా కచతి సర్గ పరంపరేతి,
సాన్త స్తదేవ కిలతాప ఇవాన్త రూష్మా, భేదోపలంభ ఇతినాస్తి సదస్త్యనన్తమ్ ॥

1. చిత్స్వరూపము (పరమాత్మ) సర్వదా ఆకాశము వలె అత్యంత నిర్మలమైనది.
2. అట్టి నిర్మల చిత్స్వరూపమగు ఆత్మలో ఈ సృష్టిపరంపరలు సదా భాసిస్తూనే ఉంటాయి.
3. అట్లా జగత్తు రూపంగా భాసించేదంతా కూడా చిద్రూప బ్రహ్మమే అయి ఉన్నది.

ఒక చిన్న దృష్టాంతం– 1. తాపము, 2. ఉష్ణము... ఈ రెండు శబ్దములు వేర్వేరు అయినప్పటికీ వాటి అర్థం మాత్రం ఒక్కటే కదా! "తాపము నందు ఉష్ణము కలదు" అనే వాక్యం, లేక "ఉష్ణ తాపము" అనే శబ్దం భాషాపరంగా ఉన్నప్పటికీ ఆ రెండు శబ్దములు సమానార్థ వాచకాలే కదా!

అట్లాగే... 1. బ్రహ్మము, 2. జగత్తు... అను ఈ రెండు శబ్దములకు వాస్తవానికి భేదమేమీ లేదు. ఆ రెండింటికీ వాస్తవమైన అర్థం ఒక్కటే. వాస్తవానికి... నామరూపాత్మకమైన దృశ్యము లేదు. అనంతము – సద్రూపము అగు "బ్రహ్మము" మాత్రమే ఉన్నది.

ఓ జనులారా! ప్రియ శ్రోతలారా! సభికులారా! అట్టి అఖండ అప్రమేయ బ్రహ్మమే ఈ రామబ్రహ్మము. మీరందరు ఈ రామబ్రహ్మ స్వరూపులేనని గ్రహించండి!

❖❖❖

40. సిద్ధ పురుషునితో సంభాషణం

(అశాశ్వత దృశ్య జగత్తు)

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా విద్యాధరి యొక్క అభ్యర్థనను అనుసరించి లోకాలోక పర్వత శిలలోని బ్రహ్మాండములో ప్రవేశించి, ఆ బ్రహ్మాండము మహాప్రళయకాలంలో లయమైపోగా, రుద్రభగవానుని నృత్యమును, కాళీదేవి యొక్క ఆవిర్భావమును, రుద్రభగవానుని స్పర్శచే ఆయనయందు లయమవటం, ఆ తర్వాత రుద్ర భగవానుడు కూడా సూక్ష్మరూపి అయి అంతర్ధానం కావటం, తదనంతరం ఆ శిలలోని తదితర భాగములలోను, తదితర శిలలలోను, ఇతర సర్వ పదార్థములందు అనేక బ్రహ్మాండములను సందర్శించటం, ఆ తర్వాత నా స్వరూపము నందే అనేక బ్రహ్మాండములు అగుపించటం, అటుపై నేను ఆకాశ–వాయు–పార్థివ–అగ్ని–జల అభిమానినై సంచరించటమూ, ఇక ఆపై విరాట్ పురుషుడనై అనేక ఇంద్ర–అగ్ని–వాయు–త్రిలోక–త్రిమూర్తులతో కూడిన బ్రహ్మాండములకు శరీరధారిని అవటము–ఇదంతా వర్ణించి చెప్పాను కదా! ఆ తర్వాత కొన్ని సిద్ధ లోకాలు కూడా సందర్శించాను.

❖

అదంతా అయిన తర్వాత... ఇక సర్వకౌతుకములను త్యజించి నెమ్మదిగా అంతకుముందు ఆకాశంలో నేను సంకల్ప బలంతో నిర్మించుకున్న ఏకాంత మండపం వైపుగా వెళ్ళటం జరిగింది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! అవునూ? మీరు అనేక బ్రహ్మాండములలో సంచరిస్తూ నిర్వికల్ప ధ్యానము కొఱకై చిదాకాశమునందు ఒకానొక విభాగమున తదితరులకు జేరవీలుకాని ఏకాంత ప్రదేశంలో మనో నిర్మిత కుటీరం చేరారు కదా! ఇప్పుడా కుటీరం తిరిగి జేరుచుండగా జరిగిన విశేష చమత్కారాలు ఏమిటి?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఆ విషయాలకే ఇక వస్తున్నాను. విను–

ఆ విధంగా కౌతుకముచే ఆ జగత్తులను దర్శించిన తర్వాత అట్టి క్రియ నుండి ప్రయత్నపూర్వకముగా వైదొలగాను. ఇతఃపూర్వపు ఆకాశమున మనో నిర్మితమైన సమాధి కుటీరం క్రమంగా సమీపించాను. కుటీరంలో ప్రవేశించాను. ప్రవేశించి ఇతఃపూర్వపు నా భౌతిక శరీరము కొర్కై అటూ ఇటూ చూచాను. ఆ దేహం కనిపించలేదు. అయితే నా భౌతికదేహం ఉండవలసిన చోటుకు కొంచెము ప్రక్కగా ఎవరో సిద్ధుడు కనిపించారు. ఆయన సమాధియందు ఉన్నట్లుగా ఉన్నారు. కొంచెము సమీపంగా వెళ్ళి చూచాను.

ఔను! ఆయన సమాధియందు నిమగ్నమై ఉన్నారు. బ్రహ్మపదమును పొంది సౌమ్యత్వము వహించినట్లుగా కనిపిస్తున్నారు. సూర్య భగవానుని వలె గొప్ప తేజస్సు ఆయన ముఖంలో కనిపించింది. పద్మాసనము వైచుకొని ఉన్నారు. పరమ శాంతమూర్తియై ఇష్ట విషయము పట్ల చిత్తము స్థిరమగుటచే నిశ్చలులై ఉన్నారు. ఆయన ఆశ్రయించిన సుఖాసనమును అనుసరించి వృషణములు పాదముల చీలమండలం మధ్యగా ఉన్నాయి. ఆయన సర్వ జగద్విషయములకు ఆవల గల పరబ్రహ్మమునందు నిష్ఠ వహించి ఉన్నారని గమనించాను. ఆయన ముఖం విభూది–త్రిరేఖలతో సౌమ్యంగా, గంభీరంగా ప్రకాశిస్తోంది. భుజస్కంధములు సమముగానూ, నిలువుగానూ ఉండగా కంఠం అతి సుందరంగా శోభిస్తోంది.

ఆయన ప్రసన్నమైనట్టి సుఖముతో కూడి శిరస్సుచే అతి సుందరుడుగా కనిపిస్తున్నారు. నాభి వద్ద ఆయన అరచేతులు తెరుచుకొనిన భంగిమలో అవధరించబడి ఉన్నాయి. హృదయము బాహ్యముగా ఏతెంచు మహాతేజస్సుతో శోభిల్లుతోంది. కనురెప్పలు రెండూ మూసుకొని ఉన్నాయి. ఆయనలో బాహ్యేంద్రియ వ్యాపారములు అగుపించటమే లేదు. ఒక ప్రశాంత–గాంభీర్య సరోవరము వలె మౌనస్థితిచే ఉట్టిపడుచున్నారు. అంతఃకరణము ధీర–శాంత వృత్తిచే ప్రకాశిస్తున్నట్లుగా అనిపిస్తోంది. నిర్వికల్పమును ఆశ్రయించి ఉండటం చేత ఆయన నా రాకను గమనించే స్థితి కనిపించటం లేదు. ఆ మునివర్యుని దేహమును ఆ స్థితిలో వీక్షించి నా యొక్క శుద్ధ చిత్తముతో ఇట్లా చింతించాను.

❖

ఆహా! ఈయనెవరో మహాసిద్ధుడు అయి ఉంటారు. ఈ మహాత్ముడు నాలాగానే ఏకాంతమున విశ్రాంతి పొందాలని ఆకాశమున ఎక్కడో ఉన్న ఈ కుటీరానికి వచ్చారు. ఈయన సత్య సంకల్పుడు అయి ఉండటంచేతనే "సమాధియోగ్యమైన ఏకాంత స్థానం పొందాలి" అనే యోచనతో ఈ

కుటీరంలో ప్రవేశించి ఉంటారు. నా భౌతిక దేహమును నేను చిరకాలంగా ఉపేక్షించి ఉన్నాను కదా! అందుచేత నా శరీరమును మరణించిన దానిగా భావించి ఇక నా రాక కొరకై వేచి ఉండక, ఆ నా శరీరమును ఎక్కడో పడవైచి, తాను ఇచట ఈ సమాధి స్థితిని ఆశ్రయించి ఉంటారు.

ఆ నా స్థూల శరీరం నశించియే ఉంటుంది. ఇక ఇక్కడ నాకు పనేమున్నది? కనుక ఈ సూక్ష్మశరీరం తోనే సప్తర్షి మండలములోని నిజాశ్రమమును చేరెదను గాక...!

❖

ఈ విధంగా యోచించిన నేను సప్తర్షి మండలము వైపుగా ప్రయాణమునకు సంసిద్ధుడనైనాను. వెంటనే నా సంకల్పముచే నిర్మించబడిన ఆ కుటీరం నా యొక్క సంకల్పక్షయ ప్రభావం చేత క్షణంలో నశించిపోయి ఆ స్థానంలో శూన్యాకాశం యథాతథంగా ఉండటం జరిగింది. ఇప్పటి ప్రవృత్తి (లేక, ఆలోచన) ఇతఃపూర్వపు ప్రవృత్తి (లేక-ఆలోచన)ని తొలగించివేస్తూ ఉంటుంది కదా! ఎప్పుడైతే సంకల్ప నిర్మాణకుటీరం (నాయొక్క సప్తర్షిమండలము వైపుగా వెళ్లాలనే ఉత్కర్ష "పూర్వ సంకల్పత్యాజ్యం + నూతన సంకల్ప ఆవిర్భావం" ప్రభావం చేత) నిరాధారమై అదృశ్యమైందో, ఆ క్షణంలో సమాధినిష్ఠుడైన ఆ సిద్ధపురుషుడు నిరాధారుడై క్రింద పడసాగారు. స్వప్నం శమించగానే స్వప్ననగరం కూడా శమించునట్లు నా సంకల్ప-ఉపశమనంచే నిరాధారుడైన ఆ మునీంద్రుని దేహం మేఘమును వదలిన జలధార వలె నేలపై పడిపోవుచుండటం నేను గమనించాను. అప్పటికి నా తప్పు నేను గమనించాను.

"ఆహా! 'ఎంతకాలమైతే నేనిక్కడ ఉంటానో అంత వరకు ఈ మనోకల్పిత కుటీరం ఇట్లే ఉండుగాక!' అని సంకల్పించిన ఈ కుటీరం, నా ధ్యాస సప్తర్షిమండలం వైపుకు మళ్ళగానే, మటుమాయమైనది కదా! అరె! ఈ సిద్ధపురుషుడు ఇప్పుడు నేలపై పడుచున్నారు! ఎంత తప్పు జరిగింది! ఇప్పుడు వీరి దేహమునకు ఏదైనా హాని జరుగదు కదా?"

... అని తలచి ఉలిక్కిపడ్డాను. ఆ సిద్ధపురుషుని వైపుగా చూచాను. ఆయన దేహం క్షయించిన పుణ్యమప్పటి వైమానిక దేవత వలె, మూలము ఛిన్నమైనప్పటి మహా వృక్షము వలె ఆకాశము నుండి విడువబడిన శిలవలె క్రిందపడసాగటం చూచాను. "మహనీయుల పట్ల, సుజనుల పట్ల దోష ప్రవర్తన ఉండకూడదు" అనే ధర్మముచే ప్రేరితుడనై సూక్ష్మ శరీరముతోనే ఆ సిద్ధపురుషుని శరీరము వెంట భూతలము వైపుగా రాసాగాను.

వాయు మండలము యొక్క పరివర్తనములచే ప్రేరితమై వాయుతరంగములచే మోయబడుచూ ఆ సిద్ధుని భౌతికదేహం సప్తద్వీపములకు-సప్త సముద్రములకు ఆవల ఉన్న ఒక దేవతల క్రీడాస్థలముపై పడసాగటం అల్లంత దూరంగా గమనించాను. ఆయన దేహం యోగబలంచే వజ్ర-శిలాదుల వలె దృఢంగా ఉండటంచేతను, ప్రాణాయామధారణచే దూదిపింజమువలె అతితేలికగా ఉండటం చేతనూ అంతదూరం నుండి నేలను తాకుతున్నప్పటికి ఆ దేహమునకు ఏమీ కాలేదు. ఆయన చిత్తము అన్యత్రా తీవ్రంగా లగ్నమై ఉండటంచేత ఆయన

సమాధికి కూడా ఎటువంటి భగ్నము వాటిల్లలేదు. ముందుగా ఆయన అరికాళ్ళు నేలను తాకాయి. క్రమంగా ఆయన శరీరం నేలపై ఆసీనమైనది. ఆయన శిరస్సు ఊర్ధ్వంగాను, ప్రాణ పానములు ఊర్ధ్వగమనం కలిగి ఉండటంచేతనూ ఆయన నేలపై గల ఒకచోట ఇతఃపూర్వపు పద్మాసనంతోనే స్థానం పొందారు.

అప్పుడు నేను ఆయనను సమీపించాను. ఆ సిద్ధపురుషుడు ఇతఃపూర్వం మానసిక కుటీరంలో పద్మాసనాసీనుడై ఉన్నట్లే ఉన్నారు. సమాధి నుండి మేల్కొననే లేదు. అప్పుడు ఆయనను సమాధి నుండి మేల్కొలుపుటకై ప్రయత్నశీలుడనైనాను. అట్టి ప్రయత్నంలో భాగంగా ఆకాశంలో మేఘములను ఉత్పన్నం చేసి వర్షమును కురిపించాను. బిగ్గరగా గర్జనలు చేయసాగాను. ఆయన ఉన్న దిశగా పెద్దపెద్ద శబ్దములతో వడగళ్ళ వాన కురిపించాను. ఎట్లాగైతేనేం, కొంతసేపటికి ఆ మహాత్ముని బోధితునిగా చేశాను. సమాధి నుండి మేల్కొలుప గలిగాను. అప్పుడాయన ప్రకాశమానమైన అంగములు కలిగినవారై క్రమంగా కనులు తెరచారు. ఆ విధంగా సమాధి నుండి మేల్కొనినట్టి మహనీయుడు-సిద్ధుడు అగు ఆ మునివరేణ్యుని ఎదుట స్నేహపూర్వకంగా నిలబడి చేతులు జోడించి నమస్కరించాను. అప్యాయంగాను, నిర్మలవృత్తితోనూ ఇట్లా ప్రశ్నించాను.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ మునివర్యా! మీరు ఎవరు? ఏ చోట ఉండేవారు? ఆ మనో నిర్మిత ఆకాశ కుటీరంలో ఎందుకు ప్రవేశించారు. దయచేసి మీ వివరాలు తెలియజేయవలసినదిగా నా విన్నపం.

నేనిట్లా అడుగుతూ ఉంటే ఆ సిద్ధపురుషుడు అప్పుడే నిద్రనుండి లేచినవాని వలె నా వైపు తేరి పార చూచారు. క్రమంగా కొద్దిసేపు కనులు మూసుకొని గుర్తు తెచ్చుకోవటానికి ప్రయత్నించారు. ఆపై ఇట్లా అన్నారు.

సిద్ధ పురుషుడు : మహాత్మా! దయచేసి కొద్దిసేపు ఉండండి. నా వృత్తాంతమును స్మరించుకోనివ్వండి. ఆ తర్వాత మీకు అన్నీ వివరిస్తాను. రండి ఇటు వచ్చి సుఖాసీనులుకండి.

ఇట్లా పలికి ఆయన కొద్దిసేపు మరల కనులు మూసుకున్నారు. రోజంతా జరిగిన ఏవేవో విషయాలన్నీ సాయంకాలం జనులు గుర్తు తెచ్చుకుంటూ ఉంటారు చూచావా? అట్లా ఆయన విషయములు స్మరించటంలో నిమగ్నమైనారు. కొద్ది క్షణములలో తన పూర్వ వృత్తాంతమంతా చింతనచేసి స్మరించారు. తటాలున లేచి నన్ను సమీపించి రెండు చేతులు ప్రేమపూర్వకంగా స్పృశించారు. నేను కూడా మర్యాదపూర్వకంగా లేచి వారి కరచాలనము స్వీకరించాను. ఇద్దరం ఒకరి వైపు మరొకరం ప్రేమ పూర్వకంగా చూచి చిరునవ్వు నవ్వుకున్నాం. ఇద్దరం సుఖాశీనుల మైనాం. ఆ తర్వాత ఆయన పెదవులు విప్పారాయి. చంద్రకిరణములవలె అతిశీతలములు, ఆనందదాయకములు, అనింద్యములు, ఆక్షేపణ చేయటానికి వీలేలేనివి, సుఖోదయములు అగు మనోహర వాక్యాలు ఈ విధంగా పలికారు.

సిద్ధ పురుషుడు : మహాత్మా! ఇప్పుడు మిమ్ములను గుర్తించాను. సప్తర్షి మండలంలో వసిస్తూ ఆత్మజ్ఞాన బోధతో లోకపావనం చేసే మహత్‌గురువులగు వసిష్ఠ మహర్షియే మీరు కదా!

ప్రణామములు! తమ పాదపద్మములకు సాష్టాంగదండ ప్రణామములు. మొట్టమొదటిసారి మీ దర్శనమైనప్పుడు మీకు నమస్కరించనందుకు నన్ను క్షమించవలసినదిగా అభ్యర్థిస్తున్నాను. "క్షమ" యే సత్పురుషుల స్వభావం అయి ఉంటుంది కదా!

❖

మహర్షీ! నేను "ఎవరు-ఎక్కడివాడను" అనునవి పెద్దగా మీకు చెప్పతగ్గ విషయమేమీ కాదు. అయితే ఏ సాలోచనాస్థితిచే నేను అక్కడి మనోకల్పిత ఆశ్రమంలో ప్రవేశించటం జరిగిందో... ఆ విశేషాలు చెబుతాను. వినండి.

మహాత్మా! ఇంతకు చాలాకాలం ముందు ఒకప్పుడు నేను "భోగములు పొందెదను గాక" అనే కౌతుకమును చేబూని మోహ ప్రదములగు దేవతల ఉపవన భూములలో సంచరించాను. అనేక చోట్ల చిరకాలం పరిభ్రమించాను. నదిలో తరంగం అనేక చోట్లకు తిరిగి తిరిగి వస్తున్నట్లు నేను ఈ చిత్తమును ఆశ్రయించి అనేక స్థానములలో తిరుగాడుచూ సుదీర్ఘకాలం గడిపాను. ఈ సంసార సాగరంలో "దృశ్యములు" అనే తరంగములచే వ్యాకులుడనై అనేక దుఃఖములు పొందాను. వర్షం కోసం ఎదురుచూచే చాతకపక్షి ఆకాశం వైపుగా చూస్తూ అతి దీర్ఘకాలం వేదనతో గడుపుతుంది చూచారా? నేను కూడా 'ఏదేదో కావాలి... పొందాలి... దక్కాలి... లభించాలి... తారసపడాలి... చూడాలి...రావాలి...పోవాలి....చేరాలి...ఆస్వాదించాలి'... అని తలచుచూ ఈ సంసార మహారణ్యంలో సుదీర్ఘకాలంగా పచార్లు చేస్తూ అనేకసార్లు భ్రమ-విభ్రమములకు లోను అయ్యాను. ఇట్లా బహుదూరపు బాటసారిలాగా పయనించి, అలసి, సొలసిపోయాను. ఆహా! ఈ ప్రపంచంలో భోగాలలో "అజ్ఞానం" అనే ఉప్పు-చేదు తప్పించి వేరైన రమ్య వస్తువు ఏమున్నది? ఈ జగత్తు జ్ఞానము మాత్రమే సార వస్తువుగా కలిగి ఉన్నది. కాబట్టి సర్వ దుఃఖప్రదములగు వ్యవహారములను త్యజించి "ఆత్మజ్ఞాన సముపార్జన" యందే నిమగ్నం కావాలని నిశ్చయించు కున్నాను.

శబ్ద - రూప - రస - స్పర్శ - గన్ధ - మాత్రాదృతే పరమ్ ।
నేఽహ కించన నామాస్తి కిమ్ ఏతావత్ అహమ్ రమే ॥

ఈ బ్రహ్మాండఽలో ఎక్కడికి వెళ్ళినాకూడా శబ్ద-స్పర్శ-రూప-రస-గంధములనబడే 5 తన్మాత్రలు తప్ప అన్యమైన వస్తువేమున్నది? అవన్నీ పరిచ్ఛిన్న మాత్రములే కదా! అట్టి పరిచ్ఛిన్న-దుఃఖ రూపములైన వాటియందు నేను ఎందుకు రమించాలి? పైగా, ఈ శబ్ద-స్పర్శాదులన్నీ కూడా స్వయంగా 'సత్తా' కలిగిలేవు మరి? చిదాకాశము యొక్క సత్త చేత మాత్రమే అవన్నీ సత్త కలిగి ఉన్నాయి. చిదాకాశసత్తను వేఱుచేసి చూస్తే అవి శూన్యరూపములే కదా!

లేక... సమస్తమూ చిన్మాత్రమే అయి ఉన్నది. చిన్మాత్రమునకు వేరుగా ఏదీలేదు. కనుక "అసత్తు" అగు ఆకారము కలిగియున్న ఆ ఈ శబ్దములందు నష్ట బుద్ధిచేతనే నేను వ్యామోహము, కౌతుకము కలిగియున్నాను కదా! ఈ శబ్దాది విషయములు విషము వలె "ఉన్మాదము-వైషమ్యము-మరణము" నకు దారి చూపటానికే ఉన్నాయిగాని, వాస్తవము-శాశ్వతము అగు ఆనందం కలగజేయటానికి కానేకాదు. స్త్రీలు నా యొక్క బుద్ధిమాంద్యంచేత నాకు కామవికారము

కలుగజేయటానికే తారసపడుచున్నారు. అనురాగములన్నీ చిట్టచివరకు విరసత్వమునకే దారి తీస్తున్నాయి. ఇట్టి వాటిని నమ్ముకొని వీటిలో రమించువాడు వీటిచేతనే హతుడు కాక ఏమవుతాడు? ఈ జీవితంలో "ఏదో లభిస్తుందిలే" అనుకొని వేటివేటికో ప్రయత్నములు చేస్తూ కాలం-ఆయుష్షు వృథా చేసుకొంటూ ఉండగా, ఇంతలో-నాచులో ఆహారం కోసం వెతుకులాడే చేపపిల్లకు కొంగ ఎదురగుచున్నట్లు ఎక్కడినుండో వార్ధక్యం వచ్చి వాలుతోంది. ఇక శరీరం సంగతి అందామా! సముద్రంలో బుద్బుదం బయల్వెడలి అతి శీఘ్రంగా నశించునట్లుగానే, ఈ దేహం ఎదురుగా కనబడుతూ-కనబడుతూనే ఇంతలో ఆరిన దీపంలాగా అంతర్ధానమౌతోందే!

ఈ "జీవితము" అనబడేది అనేక విక్షేపములతోను, కల్లోలములతోను కూడుకొని ఉంటోంది. దీనికి జననము ఒక తీరమైతే, మరణము మరొక తీరం.... దీనిలో సుఖ దుఃఖ పరంపరలు అనుక్షణం పాల్గొను చున్నాయి. యౌవనోల్లాసము ఒకవైపు పొంగుతుంటే, మరొకవైపు వార్ధక్యం గుంటనక్కలా దాగి ఉండి 'ఎప్పుడు క్రుంగతీద్దామా?' అని ఎదురుచూస్తూ ఉంటోంది. కాకతాళీయంగా లభించే ఇక్కడి సుఖాలు క్షణభంగురాలు, దుఃఖ మిశ్రితాలు కూడా! ఇదంతా అనేక అసమంజస వ్యవహారాల చేతనూ, మూర్ఖ ప్రలాపముల చేతనూ నిండి ఉన్నది. ఇందులో ఎటువైపు తొంగి చూచినా రాగద్వేషములే అగుపిస్తున్నాయి. ఇక్కడి మహత్తరమని చెప్పబడే కార్యక్రమములన్నీ లోభ-మోహములతో నిండి ఉంటున్నాయి. కాస్త ఎప్పుడన్నా చల్లగా (అనుకూలంగా) అనిపించినా కూడా, ఇంతలోనే అనేక తాపత్రయములు సర్వదా సంసిద్ధమగుచు అనేక దుఃఖములు జనింపజేస్తున్నాయి.

స్వామీ! నదీజలం చూచారా? ఎప్పటికప్పుడు పాతనీరు ప్రవహిస్తూ పోవటం, క్రొత్తనీరు రావటం జరుగుతుంది కదా! అట్లాగే ఈ సంసారమునందలి పుత్ర-మిత్ర-ధనాది పదార్థములన్నీ కూడా వెనుకటివన్నీ ఎటకోపోవుచూ, ఇంతలో క్రొత్తవి వచ్చిపడుతున్నాయి. ఈ విధంగా వెనుకటివన్నీ గతించుచు, క్రొత్తవి ఏతెంచుచూ ఉండగా... ఇట్టి పదార్థ సమూహముల వలన మనకు వచ్చే ప్రయోజనం ఏమున్నది చెప్పండి? అటువంటి సంబంధ-బాంధవ్యములపై నమ్మకము ఉంచి బ్రతుకును గడపటం ఎంతటి అవివేకం? బుద్ధి కలవాడెవడూ వీటిని నమ్మి ఉండడు. మహాత్మా! ఇంకా నదీజలమే నయం. ఎందుకంటారా? నదుల జలాలన్నీ ప్రవాహరూపంలో పోతున్నాయి. మరల పర్వత-మేఘాదుల సహాయంతో ఏతెంచుచున్నాయి. కానీ ఈ దేహమో! పోవటమేగాని, మరల వెనకకు రావటమనేది జరగనే జరగదు కదా! కమ్మరివాని చక్రంలాగా ఈ సంసార చక్రం మహాపరిభ్రమణం పొందుచుండగా ఇందలి వస్తువులు, జీవులు, సందర్భములు, సంబంధములు, దేహములు-ఇవన్నీ ప్రతిక్షణం అనేక పరివర్తనములు పొందుచున్నాయి. ఇక్కడ అతి భయంకరులు, శత్రురూపులు అగు "విషయములు" అనే అతి చతురులైన చోరులు నలువైపులా సంచరిస్తున్నారు. మామూలు దొంగలైతే రాత్రిపూట మాత్రమే ఇళ్ళలో ప్రవేశిస్తారు. మరి ఈ విషయచోరులో? మేము నిదురించేటప్పుడు, మేల్కొనునప్పుడు కూడా మా హృదయ గృహములలో ప్రవేశించి మా వివేకమును ఇట్టే దొంగిలించుచున్నారు.

ఆయుషః ఖండ ఖండాశ్చ నిపతన్తః పునః పునః
నకశ్చిత్ వేత్తి కాలేన, క్షతాని దివసాన్యహో!

అరెరే! ఏమి ఆశ్చర్యం! 'ఇప్పుడు ఇక్కడికెళ్ళాలి, అప్పుడు అతని సంగతి చూడాలి...' ఇటువంటి పిచ్చిపిచ్చి మాటలతో, వృథా వ్యవహారములతో అనేకమంది జనులు ఒక ప్రక్క సమయమును గడపి వేస్తున్నారు. మరొకవైపు ఏమగుచున్నదో గమనించారా స్వామీ! ప్రతిక్షణం ఆయువు రోజుల రూపంలో తరిగిపోతూ ఉంటే... ఇది ఎవరూ ఎఱుగుటయే లేదే?

ఇదమద్య తథేదం చ తథేదమ్ ఇదమస్య మే
ఏవం కలనయా లోకో గతం ప్రాప్తం న వేత్త్యహో!

"ఓహో! ఇది నేడు లభించింది. ఇక అది రేపు లభిస్తుందిలే! ఇది నాది. అది నీది. ఇదేమో వీనిది" ఈ, ఈ, మొదలైన అనేక కల్పనలలో మునిగి తేలుచున్న అనేకులు ఇటు గడచిపోతున్న ఆయువును గాని, అటు దగ్గర పడుచున్న మృత్యువును గాని గమనించటమే లేదే!

భుక్తం పీతం అనన్తాసు, భ్రాన్తం చ వనభూమిషు
దృష్టాని సుఖదుఃఖాని కిమన్యదిహ సాధ్యతే?

హే మహర్షీ! అనేక పదార్థములను తిన్నాను, త్రాగాను, అనేక చోట్ల సంచారములు సల్పాను. అనేక సుఖ-దుఃఖములు అనుభవించాను. అయితే ఎందుకు? ఇక్కడ సాధించటానికి శాశ్వతమైన ఫలము ఏది, ఎక్కడున్నది? స్వామీ! అనేక పదార్థములను అనుభవించుచూ అనేక సుఖదుఃఖాలను మేము పొందాం? వాటిలో ఆత్యంతికమైన దుఃఖ రహితమైన సుఖం ఎక్కడున్నది? పోనీ, సుఖం ఉన్నదను కొన్నప్పటికీ, అది సుఖం ప్రసాదించగలిగేది ఎంతసేపు? అసలీ పదార్థములచే లభించే సుఖం నిత్యమైనది ఎట్లా అవుతుంది? అందుచేత ఈ జగత్పదార్థముల పట్ల ఉత్కంఠ కలిగి ఉండటం అనేది అవివేకమని, అజ్ఞానమని, అనవసరమని నేను గమనించాను. ఈ సుఖదుఃఖానుభవాలను రుచిచూచి, ఇక వాటిని పరిశీలించాను. అనేక భోగాలూ చూచాను. వాటిలో ఉండే అనిత్యత్వాన్నీ చూచాను. కానీ మహాత్మా! పూర్ణ విశ్రాంతిని ప్రసాదించగలిగే ప్రదేశం గాని, పదార్థం గాని, స్థానంగాని నాకు ఈ లోకాలలో ఎక్కడా కనిపించనేలేదు. అవివేకము చేత అనేక సుఖమయ స్థానములు కనబడుచున్నప్పటికీ, అవన్నీ ఎండమావుల వంటివేనని గమనించాను. ఎత్తైన పర్వతాలు అధిరోహించి చూచాను. మేరు పర్వతము యొక్క సుందర ప్రదేశములు దర్శించాను. లోకపాలకుల నగరములలో కూడా సంచరించాను. ఎంత వెతికినా కూడా నాకు సహజమైనది-శాశ్వతమైనది అగు ఒక్క వస్తువుకూడా మచ్చుకకైనా కనిపించ లేదు. వృక్షములన్నీ... కొయ్య తో నిండి ఉన్నాయి.

ప్రాణులందరు... రక్త - మాంసములచే నిండి ఉన్నారు. భూమి అంతా మట్టియే కదా! ఈ ప్రపంచమంతా... దుఃఖములచేతను, అనిత్యత్వములచేతను వ్యాప్తమైయున్నది. అసారములగు ఇట్టివాటిని చూచి ధైర్యం ఎట్లా కలుగుతుంది చెప్పండి? "ఆఁ! అదేం లేదు. ఇక్కడ మాకు ధనం ఉన్నది. లేదా, మేం ప్రయత్నిస్తే లభిస్తుంది. మిత్రులు ఉన్నారు. సుఖములు లభిస్తున్నాయి. ఇంకేం!

ఇట్లా ఇవన్నీ అనుభవించాలే గాని ఇంక దేని గురించో ఎందుకు?"... అని కొందరు జీవులు నూతిలో కప్పలవలె రోజులు గడపటానికి మాత్రమే సంసిద్ధపడుచున్నారు. కానీ, మునీంద్రా! కాస్త వివేకంతో కళ్ళు తెరచి చూస్తేనో?

న ధనాని న మిత్రాణి న సుఖాని న బాంధవాః
శక్నువంతి పరిత్రాతుం కాలేన ఆకలితం జనమ్ ॥

'మృత్యువు' అనే పెనుభూతం క్రీనీడలాగా ఈ సంసారంలోని ప్రతి జీవుని వెంటనంటియే ఉంటోంది కదా! కాలపురుషుడు అనునిత్యంగా విలయతాండవం చేస్తూనే ఉన్నాడు. కాలునిచే ఏ క్షణమైనా మ్రింగి వేయబడటానికి బలికి తెచ్చిన మేకలవలె సిద్ధంగా ఉన్న ఈ మనుజుని దేహమును ఆ కాలతాండవం నుండి ఏ బంధుజనులు, ఏ ధనములు, ఏ మిత్రులు, ఏ సంపదలు, ఏ సుఖాలు రక్షించగలుగుతాయి? వీథిలో ఉంచబడిన ముత్యాలహారంలాగా కాలమనే దొంగ ఈ దేహమును ఎప్పుడు దొంగిలిస్తాడో ఎవరికైనా తెలుస్తోందా? ధూళి ఒకచోట ప్రోగయి ఒక ఆకారంలా కనబడు చున్నది చూచారా! అట్లా 'పరమాణువులు' అనే ధూళిచే తయారుచేయబడిన ఈ శరీరం అనేక సంబంధ-బాంధవ్యముల మధ్య కొద్దికాలం తైతక్కలాడుతోంది. ఈ మనుజ శరీరంలోని ఆ పరమాణువులు ఎప్పుడు ఎటు దారి చూచుకొనుటచే ఈ దేహం పడిపోగలదో చెప్పలేం. పర్వతాలపై పడియున్న మేఘములు క్షణ క్షణం క్షీణిస్తూ ఉంటాయి చూచారా? అట్లా అనేక విషయాలందు లీనమైయున్న ఈ మనుజుడు అనేక క్షీణదశలను పొందుచూ పైకి మాత్రం 'అది చేస్తాను, ఇది చూస్తాను' అంటున్నాడే కానీ, అభ్యంతరమున మాత్రం... పురుషార్థరహితుడై, నిష్ప్రయోజనములైన ఏవేవో కార్యవ్యవహారములను నిర్వర్తిస్తూ చివరికి ఒక రోజు మరణమును పొందుచున్నాడు.

❖

ఇదంతా పరిశీలించిన తర్వాత నాకిక సుందర స్త్రీలుగాని, ఐశ్వర్యములుగాని, రమణీయాలని అనిపించటం లేదు. ఎందుకంటే ఈ జీవితమే అతి చంచలమై ఉండగా, ఇక ఇక్కడ-అక్కడ కనిపించే ఆయా సరదా వ్యవహారాల వల్ల ఏం ప్రయోజనం? హే మహాత్మా! ఈ ప్రపంచంలో ఎచట దేనిని చూచుకొని 'ఇక ఫరవాలేదులే' అని ధైర్యం-నమ్మకం కలిగి ఉండగలమో చెప్పండి? నేడో రేపో క్రూరమృత్యువు వచ్చి శిరస్సుపై పాదాలు ఉంచి ఆపదను తెచ్చిపెట్టటం తథ్యమే కదా!

ఈ శరీరం ఎండుటాకు వలె పతనశీలమై ఉన్నది. 'జీవితం' అనబడునది శిథిలమైన స్థితిని కలిగియున్నది. ఇక ఆ నా బుద్ధిని చూస్తే... ఇది అధీరత్వముచే కుంచించుకుపోయి ఉంటోంది. ఇక్కడి రసములన్నీ నీరసములుగా కనిపిస్తున్నాయి. నీరసమైన భోగములచేతను, వాటి గురించిన కోర్కెలచేతనూ, జ్ఞాపకములచేతనూ మాత్రమే ఆయువంతా గడచిపోతోంది. అతి దీర్ఘకాలం జీవించినప్పటికీ కూడా నేను ఏ ఉత్తమ పురుషార్థమును సంపాదించుకోనే లేదు.

❖

హే మహాత్మా! ఈ విధంగా విమర్శచేయగా చేయగా... నా యందలి మోహం కొంచెం కొంచెం తొలగసాగింది.

ఈ 'దేహం' వలన ఇక్కడ ఏం పొంది ఏం ప్రయోజనం? ఎందుకంటే 'దేహి'గా ఈ దేహాన్ని ఆశ్రయించిన నేను ఒకానొకప్పుడు ఈ దేహమును ఇక్కడే త్యజించనున్నాను కదా! ఇక ఈ దేహము ఉన్నది కాబట్టి తారసపడే శబ్ద-స్పర్శ-రూప-రసాది విషయముల పట్ల నాకు ఆసక్తి ఎందుకు?

"అట్టి ఆసక్తి ఉండకపోవటమే ఉత్తమ స్థితి! ఆసక్తి కలిగి ఉండటమే అధమస్థితి"... అనే నిర్ణయానికి వచ్చాను. ఈ స్వప్నతుల్య జగత్తులో సంపదలు వచ్చిపడుచున్నప్పుడు వివేకి అయినవాడు 'ఇక ఫరవాలేదులే' అని మురిసిపోడు. "అయ్యబాబోయ్! ఈ సంపదలు నన్ను మోహింప జేయ గలవు కాబట్టి ఇది ఆపద సమయమే కదా!"... అని గ్రహించినవాడై, వాటి పట్ల అనాసక్తియే కలిగి ఉంటాడు.

ఆహా! జలము నిమ్న-ఉన్నత (పల్లము-ఎత్తు) ప్రదేశములకు ప్రవాహపతితంగా కొనిపోబడు చున్నది చూచారా? అట్లాగే ఈ జీవుడు విధి-నిషేధముల చేతను, శాశ్వత-అశాశ్వతములచేతను యథేచ్ఛగా ఎచ్చటెచ్చటికో గొనిపోబడుచున్నాడు. 'విషయాలు' అనే విషవాయువులు ప్రసరించుటచే హృదయమందలి వివేక-విజ్ఞానములు మూర్ఛిల్లుచున్నాయి.

మాయ యొక్క "ఆవరణ శక్తి"చే ...సద్రూపమగు 'పరబ్రహ్మము' అసత్తుగా కనిపిస్తోంది. అద్దాని "విక్షేపశక్తి"చే... 'అసత్తు' అగు జగత్తు సద్రూపము వలె భాసిస్తోంది. ఇదే మాయ యొక్క ఘటనాఘటన సామర్థ్యం కదా! అరెరే! రెండు తీరముల మధ్య వేగంగా ప్రవహిస్తూ ప్రవాహం సముద్రం జేరుచున్నట్లుగా... జన్మ మృత్యువుల మధ్య ప్రవహిస్తున్న ఈ జీవులు 'విషయములు' అనే మహాసముద్రం వైపుకే అతి వేగంగా పయనిస్తున్నారేగాని, 'జీవితము' అనే సందర్భమును సద్వినియోగపరచుకోవటమే లేదే!

విడువబడిన బాణం మరల వెనుకకు తిరగదు చూచారా? ...కృతఘ్నులు మైత్రిని తిరిగి వెనుకకు అందజేయరు కదా!... ఈ మనస్సు విషయములవైపు పయనిస్తూ శ్రేయోదాయకమైన ఆత్మజ్ఞానమువైపు మరలటమే లేదే?

సుఖాన్యేవాతి దుఃఖాని, సంపదః పరమాపదః,
భోగా భవమహారోగా రతిరేవ పరారతిః

పైకి సుఖాలుగా కనిపించేవన్నీ నిజానికి దుఃఖరూపాలే! సంపదలుగా కనిపించేవన్నీ ఆపదరూపాలే! భోగాలన్నీ... సంసార మహారోగాలు మాత్రమే! ఆసక్తియే..... పరమ దుఃఖం.

ఆపదః సంపదః సర్వాః సుఖం దుఃఖాయ కేవలమ్!
జీవితం మరణాయైవ బత! మాయా విజృంభితమ్!

సంపదలన్నీ ఆపదలే! సుఖం కేవలము దుఃఖము కొరకే అయి ఉన్నది. పుట్టటం చావటం కొరకే అవుతోంది. ఆహా! మాయ యొక్క విజృంభణ ప్రభావం ఎంతటిది? కాలము యొక్క మహా ప్రవర్తనముచే ఇష్టానిష్టములతో కూడి అనేక అల్ప సుఖాలు కనబడుచున్నాయి. ప్రియవస్తువును చూచి సంతోషించినంతసేపు పట్టటం లేదు... వాటి యొక్క వియోగం అట్టి వియోగం అతి దీర్ఘకాలంగా మనస్సును శిథిలం చేసి వేస్తోంది.

ఇక విషయభోగములందామా! అవన్నీ పాముయొక్క పడగల వంటివి మాత్రమే! ఎందుకంటే వాటిని కొంచెం స్పృశిస్తే చాలు... వెంటనే కరుస్తున్నాయి. విచారణ చేసి చూస్తే అవి ఆనందకరములూకావు, దుఃఖకరములూ కావు. విచారణ లేకపోతే అవన్నీ దుఃఖమార్గాలే!

ఇక్కడ కనబడే చేష్టలలో చాలా వరకు ఆయాసరహితమైన "ఆత్మ పదము" నకు దారి చూపేవిగా లేవు. పైగా ఆయా చేష్టల పరిణామం అతి కుటిలమైన ఆకారాన్నే కలిగి ఉంటున్నాయి. చివరకు భయంకరమైన కష్టములను ప్రసాదించునవి అగుచున్నాయి. ఈ విధంగా "కాలక్షేపం" (క్షిప్ = నాశనం/ వృథా) అగుచున్నది. కట్టుకంబమునకు త్రాళ్ళచే కట్టబడి ఆహారం దొరకక ఆకలితో అలమటిస్తూ క్రమంగా చిక్కి శల్యమయ్యే ఏనుగులు ఉంటాయే! ఆ రకంగా, భోగాశ యందు బంధించబడిన తృష్ణాసహితులగు మూఢ జీవులకు అడుగడుగునా అవమానములు తటస్థిస్తున్నాయి. సంపదలు-స్త్రీలు-ఇవన్నీ కూడా తరంగములవలె క్షణభంగురములైనవి. పైగా అవన్నీ సర్పము యొక్క పడగ క్రింద ఉన్న వస్తువుల వంటివి. విషసర్పపు పడగనీడలో క్రీడించాలని ఏ బుద్ధిమంతుడైనా అనుకుంటాడా? ఒకవేళ ఈ సంపదలు, ఈ స్త్రీలు మనోహరములైనవేనని నమ్మినప్పటికీ,... మదించిన స్త్రీ యొక్క కడగంటి చూపులాగా ఈ జీవితమే అతిచంచలం కదా!

ఆపాతరమణీయేషు రమన్తే విషయేషు యే ।
అత్యంత విరసాన్తేషు, పతన్తి నిరయేషు తే ॥

విచారణ చేయకపోవటంచేత మాత్రమే రమణీయములు పరిణామమున అత్యంత నీరసాలు... అగు ఈ విషయములను ఎవరు తత్పరులై సదా సంపాదించుకోవాలని అనుకుంటూ కాలం వెళ్ళబుచ్చుతూ ఉంటారో... వారికి పతనం తప్పదు. ఈ ఆయుష్షు అనబడేదానిని ఎంతో శ్రమించి, ఎన్నో పుణ్యకార్యములు చేసి కదా, సంపాదించుకుంటున్నాం! అట్టి ఆయుష్షు శీత-ఉష్ణములు, క్షుత్-పిపాసలు (ఆకలి-దాహములు) మొదలైన ద్వంద్వములచే నిరోధించబడి చేయి జారిపోతోంది. ఇక సముపార్జనకు పైకి రమణీయంగా కనిపించే ధనము మొదలైనవి కష్టసాధ్యాలు, అస్థిరములు, దోషబుద్ధిగల వారిచే మాత్రమే సేవించబడేవి అగుచున్నాయి. అటువంటి ధనాదులు నాకెప్పుడూ సంతుష్టి కలుగజేయజాల వనునది సుస్పష్టంగా గమనించాను. అవి విచారణ చెయ్యక పోవుటచే మాత్రమే ప్రియంగా కనిపిస్తున్నాయి. తుదకు దుఃఖాన్నే కలుగజేస్తున్నాయి. క్షణకాలం విలాసంగా కనబడి, చివరకు శాంతికి భంగం కలుగ జేసేవన్నీ, మోహపూరితాలని విజ్ఞులు మాత్రమే గమనిస్తున్నారు. ఇక్కడి సముపార్జనలన్నీ కూడా ఆ పాతరమణీయాలు, శీఘ్రంగా నశించేవి, దుఃఖ-ఆపదలు కలుగజేసేవి అగుచున్నాయి. కాబట్టి వాటితో సంబంధం మోసపూరితు లగు శత్రువులతో సంబంధం వంటిదే!

ఇక యౌవనం యొక్క శోభ అందామా? అది శరత్కాల మేఘము యొక్క ఛాయ వలె నశ్వర మైనది. దాని రాక - దాని పోక అంతా చమత్కారమే! ఆరంభంలో రమణీయం-చివరికి సంతాప కరం! ఇక 'మృత్యువు' అనే సంఘటన ఎప్పుడు, ఎక్కడ, ఎట్లు ఎందుకు, ఎట్లా జరుగుచున్నదో ఏ జీవుడూ చెప్పగలిగేది కాదు. అయితే అది తప్పక వస్తుందని, అంతా హరించివేయనున్నదని

అందరికీ తెలిసినదే కదా! అయినాకూడా, వర్తమానములో అనేక అసందర్భప్రలాపాలను, అప్రస్తుత ప్రసంగాలను చేస్తూ విలువైన కాలం వృథా చేసుకుంటున్నారే! ఏది పొందినా, పొందకున్నా చివరికి మృత్యువు అన్నిటినీ తప్పక హరించివేయనున్నది కదా!

అన్తకః పర్యవస్థాతా, జీవితే మహాతామపి,
చలన్తి ఆయూంషి శాఖాగ్రలంబా అంబూనీవ దేహినామ్ ॥

ఈ సర్వ ప్రాణుల ఆయువులు వృక్షాగ్ర భాగంలో గల ఆకుల చివర వ్రేలాడే జలబిందువు కాక మరేమిటి?

జీరన్తే జీర్యతః కేశా, దంతా జీర్యన్తి జీర్యతః
క్షీయతే జీర్యతే సర్వం, 'తృష్ణైవ' ఏకా న జీర్యతే ॥

ఇక వార్ధక్యం! కేశములు, దంతములు శిథిలమైపోతున్నాయి. దేహమంతా శిథిలమగుచున్నప్పటికీ తృష్ణ మాత్రం క్షయింపక వర్తిస్తూనే ఉన్నది. ఆ తృష్ణ భావికాలపు అనేక దేహపరంపరా మహారణ్యానికి త్రోవతీయించుచున్నది కదా! ఎన్ని సంపాదించినా, ఏది పొందినా ఈ తృష్ణాగ్ని చల్లారటమే లేదు.

బాల్యము యౌవనము వలె... యౌవనము బాల్యమువలె... గడచిపోతున్నాయి. ఈ రెండు క్షణభంగురమే అవటంచేత సాదృశ్యమే (ఒకదాని వంటిదే రెండవది) అగుచున్నది. దోసిలిలోని నీరులాగా జీవితం శీఘ్రంగా నశించిపోతోంది. గడచిపోయిన జీవితం నదీ ప్రవాహంలాగా మరల వెనుకకు మరలే ప్రసక్తే లేదు కదా! ఏఏ దేహాలు ఇప్పుడు అనేక కార్య సంరంభములలో నిమగ్నమై కనిపిస్తున్నాయో... అవన్నీ కూడా మరికొంత కాలం తర్వాత అట్లా ఉండటం లేదు. లేదా, అసలే ఉండటం లేదు. రమ్యము–స్థిరము–సత్యముగా భాసించే అనేక పదార్థాలు అతి త్వరలో అరమ్యముగా, అస్థిరంగా అసత్యముగా అయి పోతున్నాయి. నిన్న ఉన్నది ఈ రోజుకు కనబడటంలేదు. ఈ రోజున ఉన్నది రేపు ఉండకయే పోవచ్చు.

ఇదంతా ఇట్లా ఉండగా... ఇదే జగత్తులో... కొందరు మహాశయులు, మహనీయులు ఉన్నారు. వారు 'జీవితము' అనే అవకాశాన్ని వాసనలను పెంపొందించుకోవటానికి కాకుండా తన ఇతఃపూర్వపు దుర్వాసనలను రహితం చేసుకోవటానికి శక్తి యుక్తులన్నీ ఉపయోగించి ప్రయత్నిస్తూ... తద్వారా వాసనారాహిత్యము వైపుగా పయనిస్తున్నారు. వారి చిత్తము క్రమంగా 'ఆత్మ విశ్రాంతి' అనే సుఖ స్థానమును సమీపించుచుండుటచే వారి ఆయుష్షు–అవకాశములు సద్వినియోగం అవుతున్నాయి. ఈ చిత్తమునకు 'వాసనారాహిత్యం'చే లభించగలిగే సుఖం–స్వర్గ–భూ–పాతాళాలలో మర్కెడా కూడా లభించజాలదు కదా! ఏ భోగ స్థానములలోనూ మనస్సుకు, ప్రశాంతత కలుగదు. ఒక్క ఆత్మ విశ్రాంతియే అద్దానికి శరణ్యం కదా!

ఓ మాననీయా! వసిష్ఠ మహర్షీ! ఇట్లా నేను వైరాగ్యం సముపార్జించాను. సమస్త మనోహర పదార్థములను వాటి వృత్తులతో సహా జయించివేశాను. క్రమంగా అహంకార రహితుడనైనాను. అతి దీర్ఘకాలంగా అటువంటి అభ్యాసముచే నాకు స్వర్గ–మోక్షములపట్ల కూడా విరక్తి ప్రాప్తించింది.

అప్పుడిక తమవలెనే ఏకాంత ప్రదేశంలో ఆత్మవిశ్రాంతిని పొందాలని నిర్ణయించుకున్నాను. ఒక రోజు ఆకాశ సంచారం చేస్తూ ఆ ఏకాంత ప్రదేశంలో మీరు నిర్మించియున్న కుటీరం చూచాను. అది మీచే నిర్మించబడిన కుటీరమని నాకు తెలియదు. ఎవరో సిద్ధుడు ఆ గృహంలో ఉండి అప్పటికి కైవల్యం పొంది ఉంటారేమోనని అనుకున్నాను. అక్కడ ఏ జీవుడూ వచ్చే అవకాశం లేదని, నాకు ఏకాంత విశ్రాంతికి ఏమాత్రం భంగం రాదని తలచినవాడనై ఆ ఆశ్రమ మధ్య భాగంలో ఆసీనుడనై సుఖాసనం స్వీకరించాను. ప్రాణ-అపానములను అనుసంధించి 'ఆత్మావలోకనము' అనే నిర్వికల్ప సమాధియందు నిమగ్నుడనైనాను.

హే మహాత్మా! వసిష్ఠ మహర్షీ! ఈ విధంగా నా వృత్తాంతమంతా మీకు నివేదించాను. మీ అనుజ్ఞ లేకుండా మీ కుటీరంలో ప్రవేశించిన అపరాధమునకు నన్ను క్షమించవేడుకొనుచున్నాను. మీ యొక్క దండనగాని, అనుగ్రహముగాని-ఏది ఉచితమని మీరనుకొంటే అది-నాకు శిరోధార్యం. మీ దర్శనం అయినందుకు సర్వేశ్వరునికి కృతజ్ఞతలు తెలుపుకుంటూ మరల మీకు వినమ్రుడనై నమస్కరిస్తున్నాను. హే మునివరేణ్యా! మేము సిద్ధులమైనప్పటికీ కూడా (అన్ని విషయాలు చూచినంత మాత్రం చేతనే గ్రహించగలిగిన వారమైనప్పటికీ కూడా) ఎప్పుడు ఈ అంతఃకరణము ఒక విషయమున విచారణచే పూర్వాపరాలు పరిశీలించదో, అంతవరకు ప్రతికాలములందలి వృత్తాంతము గమనించదు కదా! బుద్ధిని ఏకాగ్రపరిస్తేనే ఏ విషయమైనా అవగాహనకు వస్తుంది కదా! అప్పుడే ఆ ఒకానొక విషయము యొక్క జ్ఞానం కలుగుతుంది. బుద్ధిని ఏకాగ్రపరచి పరిశీలించక పోతే ఏదీ తెలియదు. "ఎవరో సిద్ధులు ఇక్కడ ఆశ్రమం మనస్సుచే నిర్మించి ఆ తర్వాత త్యజించి ఉంటారులే"... అని అనుకోబట్టి, "ఈ ఆశ్రమం (కుటీరం) వసిష్ఠ మహర్షికి చెందినది"... అని గుర్తించటం జరుగలేదు. బ్రహ్మాదుల మనస్సు కూడా ఇట్లే ఇట్టి స్వభావమే (అభిప్రాయము ననుసరించే అవగాహన) కలిగి ఉంటుంది. ఇక సామాన్య సిద్ధుడనగు నా వంటివారి గురించి వేరే చెప్పేదేమున్నది? కనుక మీరు ఆజ్ఞాపిస్తే ప్రాయశ్చిత్తం నిర్వర్తించటానికి నేను సంసిద్ధుడనై మీ పాదాలు ఆశ్రయించుచున్నాను.

ఓ రామచంద్రా! ఆ విధంగా అత్యంత మధురమైన వైరాగ్య ప్రదమైన వాక్యాలు పలికిన ఆ సిద్ధుని ఆప్యాయంగాను, మిత్రపూర్వకంగానూ చూస్తూ చిరునవ్వుతో ఇట్లా పలికాను.

❖

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ సిద్ధ పురుషా! మీకు స్నేహపూర్వకంగా ప్రతి నమస్కారం సమర్పిస్తున్నాను. మీ వైరాగ్య వాక్యాలు అత్యద్భుతములు, పరమసత్యములు, జీవులకు సన్మార్గ సూచకములు అయి ఉన్నాయి. మహాత్మా! ఇందులో మీ దోషమేమీ లేదు. నేను కూడా ఏకాగ్రబుద్ధితో మీ గురించి విచారణ చేయలేదు. దేహధారులగు యోగులకు కూడా ఏకాగ్రబుద్ధితో విచారణ అనుసంధించక పోతే త్రికాల జ్ఞానము సంభవించదను మాట పరమసత్యము. అదియే కొంచెము సేపటి క్రితం నాపట్ల నిజమైనది. "ఈ సిద్ధ పురుషుడు ఇక్కడ నిర్వికల్ప సమాధిలో ఉండి ఉన్నారు. సరే, ఇక నేను నా నిజస్థానమగు సప్తర్షి మండలమును చేరెదను గాక"... అని ధ్యానము మరల్చాను. అట్లు

మరల్చుచున్నప్పుడు "సంకల్పము యొక్క ఉపసంహారముచే ఈ మనోనిర్మిత ధ్యానగృహం అదృశ్యమౌతుంది కదా"... అని నేను జ్ఞప్తి చేసుకోలేకపోయాను. "ఈ మహనీయుని సమాధి కొనసాగినంత వరకు ఈ మనోకల్పిత సిద్ధాశ్రమం యథాతథంగా ఉండుగాక"... అని సంకల్పించి ఉంటే మీరు ఆసీనులైన ఆ ధ్యాన గృహం యథాతథంగా ఉండేది. మీ నిశ్చల సమాధికి ఆటంకం కలిగేదే కాదు. ఈ విషయం విన్నవించుకొని మీ యొక్క క్షమను వేడుకోవాలనే ఉద్దేశంతోనే మిమ్ములను అనుసరించి, ఇటువచ్చి మిమ్ములను నిశ్చల సమాధినుండి నిదురలేపాను.

కాబట్టి నా అపరాధమును మీరే క్షమించండి. మహాత్మా! ఇక లేవండి. పోదాం. మీరు మీ సిద్ధలోకములకు, నేను నా నిజస్థానమైనట్టి సప్తర్షిలోకములకు వెళ్ళెదముగాక! ఎందుకంటే విక్షేపరహితమైన స్థితి కొఱకై మన మన స్వస్థానములను జేరటమే ఉచితము, సాధనను కొనసాగించుకోవటానికి సానుకూల్యము కదా!

❖

ఓ రామచంద్రా! ఇట్లు మేమిద్దరమూ కుశల ప్రశ్నల పూర్వకంగా పరస్పర ఆమోదములను, మర్యాదలను తెలుపుకున్నాం. ఆ తర్వాత యంత్రముచే ఆకాశమునకు విసరబడిన గులకరాళ్లవలె విశాల ఆకాశమున కొంతసేపు కలసి ప్రయాణించాం. ఆ తర్వాత పరస్పర ప్రణామపూర్వకంగా ఒకరివద్ద మరొకరం సెలవు తీసుకొని మామా అభిమత స్థానములకు బయల్వెడలాం. నేను కొన్ని సిద్ధ లోకములు, లోక పాలుర నగరములను సందర్శించి, అక్కడి సిద్ధులతో సంభాషించి, అటు తర్వాత సప్తర్షి మండలం జేరాను.

❖

ఓ రామచంద్రా! ఇదీ కథ! ఈ విధంగా నాకు స్వయంగా అనుభూతమైన ఒకానొక సంఘటనను ఆమూలాగ్రం ఈ 'పాషాణోపాఖ్యానం' అనే పేరుతో నీకు తెలియజేశాను. ఆ సిద్ధుడు దృశ్యజగత్తును ఎట్లు నిర్వచించారో కూడా వివరించాను.

కనుక ఓ సర్వసభికులారా! ఈ సంసారము యొక్క ఆశ్చర్యకరమైన వైచిత్ర్యమంతా గమనించి మీమీ ఆశయములను ఎక్కడెక్కడ ఎంత వరకు అవసరమో అంతవరకు తగిన రీతిని సంస్కరించుకొనెదరు గాక!

❖❖❖

41. పిశాచములు - ఉనికి - వ్యవహారం

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! మీరు "పాషాణోపాఖ్యానం" ద్వారా అణువణువునా జగత్తులు ఉన్నాయని, అవన్నీ భ్రాంతి చేతనే ఏర్పడి ఉంటున్నాయని, వాస్తవానికి ఆత్మకు అన్యమైనది ఎక్కడా ఏదీ లేనేలేదని సుస్పష్టపరచారు. అట్లాగే ఈ మాయ ఎంతటిదో, సంసారము ఎంతటి దుర్భరమో కూడా సిద్ధ పురుషుని వాక్యములు ఉటంకిస్తూ తెలియపరిచారు. మీ బోధ అమోఘం.

అయితే... మీరు ఆ మానసిక కల్పిత కుటీరంలో మీ దేహము ఉంచి లోకాలోక పర్వత శిలలోని బ్రహ్మాండ దర్శనం, ప్రళయకాల రుద్ర, ఛాయదేవిల విలయతాండవం తదితర బ్రహ్మాండము దర్శనం చేశారు కదా! తమ భౌతిక దేహమేమో ఆ కుటీరమునందున్న పృథ్వియందు ధూళిమయమై పోయింది. అప్పుడు మీరు సిద్ధపురుషునితో సంభాషించి వీడుకోలు చెప్పిన తరువాత ఏ దేహములతో ఏ ఏ సిద్ధలోకములకు వెళ్ళి అక్కడ సంభాషించటం మొదలైనవి నిర్వర్తించారు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : సరే! ఆ వృత్తాంతం కూడా విను. అది మరచాను. ఇప్పుడు గుర్తు చేసుకుంటున్నాను.

ఆ సిద్ధ పురుషునితో సంభాషించిన సువర్ణమయమైన భూమినుండి బయలుదేరాను. 'జగత్తు' అనే గృహంలో ఆ చోట-ఈ చోట సంచరించాను. సిద్ధుల లోకములందు, లోకపాలకుల నగరమునందు తిరిగి తిరిగి ఇంద్రుని పట్టణం చేరాను. అదంతా స్థూల దేహరహితుడనగు నేనే మనోమాత్ర సూక్ష్మదేహంతోనే నిర్వర్తించాను. మనోమాత్ర దేహుడనై ఉండటంచేత నన్ను ఎవరు గాంచుటయే లేదు. అయితే నేను తదితరులను గాంచుచునే ఉన్నాను. ఆ సమయంలో చిదాకాశమయ స్వరూపుడనగు నేను ఆకాశమువలె సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమైన ఆకృతి కలవాడనయ్యాను అప్పుడు నాకు- అధారము లేదు, అధేయము లేదు.

అట్లా ఆ సమయంలో స్థూల పదార్థములను ఎఱుగుచుండే మీ వంటివారివలె గ్రహీతగాని, గ్రాహ్యముగాని (గ్రహించువాడు-గ్రహించబడునది అనునవి గాని) లేవు. దేశకాలములచే ఈ భౌతిక పదార్థాలన్నీ మార్పు-చేర్పులు పొందుతూ ఉంటాయి కదా! ఆ నా చిదాకాశ సూక్ష్మరూపము దేశకాలములచే పరివర్ధనం అయ్యేది కూడా కాదు. అంతేకాదయ్యా! అప్పుడు నా స్వరూపము మననశీలమగు మనోమాత్రమే కదా! కనుక నాకు అప్పుడు ఈ పృథ్వి ధర్మాలు, ప్రాణ ధర్మాలు మొదలైనవేవీ లేవు. అప్పుడు నా రూపం సంకల్ప పురుషుని వంటిది. 'ఆలోచన' ఎక్కడికైనా ప్రసరించగలదు కదా! ఆ ప్రసరణను గోడలు గాని భౌతికమైన దూరాలుగాని, కాలము యొక్క పరిమితాలుగాని నిరోధించలేవు కదా! అట్లాగే నేను అప్పుడు స్థూల పదార్థ సమూహములచే నిరోధింపబడనివాడుగా ఉన్నాను.

స్వయముగా స్వానుభవము పట్ల ఉన్ముఖుడనైనవాడుగా ఉన్నాను. మనోమయమాత్రులగు ప్రాణులతోటి మాత్రమే వ్యవహరించువాడనై ఉన్నాను.

శ్రీరాముడు : స్వామీ!

1. స్థూల దేహరాహిత్యం
2. కేవలం మనోమయసహితులై ఉండటం
3. స్వానుభవముపట్ల మాత్రమే ఉన్ముఖులై ఉండటం
4. భౌతిక పదార్థములచే నిరోధింపబడజాలని స్వరూపం కలిగి ఉండటం
5. మనోమయులగు ప్రాణులతోటి మాత్రమే వ్యవహరించువారై ఉండటం

ఈ 5 విషయాలు ఏ విధంగా సాధ్యమో, ఎట్లా అవగాహన చేసుకోవాలో మరికొంచెం దృష్టాంతపూర్వకంగా వివరించండి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! అటువంటి అనుభవమునకు ఇక్కడ "స్వప్నానుభవమే" దృష్టాంతమైయున్నది. అయితే ఎవరైతే స్వప్నానుభవమును ప్రమాణముగా అంగీకరించరో వారికి నేను నా ఆ అనుభవం గురించి చెప్పటం ఎట్లా కుదురుతుంది?

❖

ఒకడు స్వప్నంలో ఏ దేహముతో సంచరిస్తూ ఆ స్వప్నాంతర్గత జనులతో సంభాషిస్తూ స్వప్న నగరంలో విహరిస్తున్నాడు? ఏ పాదాలతో పర్వత శిఖరాగ్రములు అధిరోహించటం మొదలైనవన్నీ నిర్వహిస్తున్నాడు? అది మెలుకువతో ఉన్నవారికి, (ఆ ఇంటిలోని తదితర కుటుంబ సభ్యులకు) తెలుస్తుందా? లేదు. అట్లాగే నేను అక్కడి ఆకాశచారులగు దేవతలకు కూడా కనిపించుటయే లేదు. అయితే పృథ్వి సంబంధమైన ఆకారము కలిగి భాసించే తక్కిన ప్రాణులను నేను మాత్రం చూస్తూనే ఉన్నాను. సూక్ష్మ శరీరధారినగు నన్ను మాత్రం ఎవరూ చూడలేకయేపోతున్నారు.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! నాదొక సందేహం. మీరు దేహరహితులు, ఆకాశ శరీరధారులు అగుటచేత ఆకాశచారులగు దేవతలకు కూడా కనిపించటం లేదు కదా! మరి ఆ సిద్ధ పురుషుడు సువర్ణ భూమిపై మిమ్ములను ఎట్లా గాంచగలిగారు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! మావంటివారు (జ్ఞాన సిద్ధులకు) "జ్ఞాన సత్య సంకల్పము"చే కల్పితములైన సర్వపదార్థములను గాంచగలరు. అయితే, ఒకడు 'సత్య సంకల్పుడు' అయినప్పటికీ అతడు సంకల్పించని వస్తువును గాంచలేడు.

వాస్తవానికి ఈ జీవులందరు మొట్టమొదట సూక్ష్మ శరీరధారులే. అయితే దేహ సంబంధమైన లౌకిక పదార్థములను, భౌతిక పదార్థములను చూచుచుండే చిరకాలాభ్యాసముచే ఈ జీవులు సూక్ష్మత్వమును ఏమఱచటం, గమనించజాలకపోవటం జరుగుతోంది. ఒకడు నిర్మలాత్ముడై, సూక్ష్మ శరీరధారణను సముపార్జించినప్పటికీ లౌకిక పదార్థాలలో–వ్యవహారాలలో నిమగ్నుడైనప్పుడు తన సూక్ష్మ రూపమును క్షణకాలంలో ఏమరుస్తూ ఉంటాడు.

ఇక ఆ సిద్ధునికి నేను ఎట్లా కనిపించానని అడిగావు కదా! దానికి కారణం విను. "ఈ సిద్ధుడు నన్ను చూచునుగాక" అని నేను సంకల్పించాను. కాబట్టే అతడు స్వసంకల్పముచే నన్ను గాంచగలిగాడు.

ఆ తరుణంలో "అయ్యెయ్యో! ఈ మహానుభావుడగు సిద్ధపురుషుడు నా మనస్సుచే కల్పించ బడిన కుటీరంలో తపస్సు చేస్తున్నాడు కదా!" అనునది ఒక్క క్షణం ఏమరచి, "ఈ సంకల్పిత కుటీరం మీరు ఉన్నంత వరకు నిలుచును గాక" అని సంకల్పించకుండా, "నేను సప్తర్షి మండలానికి మరలే వరకు ఈ కుటీరం ఇట్లే ఉండుగాక" అను ఇతఃపూర్వపు సంకల్పమును గుర్తుపెట్టుకోకుండా, నా దృష్టిని యథాలాపంగా నా నిజస్థానం వైపుకు మరల్చాను కదా! అక్కడి మనోకల్పిత కుటీరం

తన ఆలంబనం కోల్పోయింది. అప్పుడు, "ఈ సిద్ధపురుషుడు సమాధినిష్ఠలో ఉండగా ఈతని దేహమునకు హాని కలుగలేదు కదా?" ...అనే ఆదుర్దాతో "ఈయనకు నేను కనిపించెదనుగాక"... అని సంకల్పించాను. అట్లే కనిపించాను కూడా!

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఈ నా ప్రశ్నకు ఒకప్పుడు సమాధానం చెప్పారు. అయినా కూడా ఇక్కడ సందర్భానుచితం కాబట్టి మరల అడుగుచున్నాను. మామూలు జీవులు "ఇది ఇట్లా ఉండాలి. అది అట్లే ఉండకూడదు"... అని సంకల్పించినప్పటికీ... అది చాలా సందర్భములలో నెరవేరటం లేదు. మీరు సంకల్పించగానే అది అట్లే సిద్ధిస్తోంది. ఇది ఎందుచేత అట్లు జరుగుతోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఎవనికైతే చిరకాలంగా "బ్రహ్మము వేరు-నేను వేరు" అను భేదము దృఢపడి ఉంటుందో... అట్టివాడు సంకల్పించిన పదార్థములను, తదితరములను సంకల్పానుసారం పొంద లేడు. శాస్త్రార్థపరిపక్వతచే ఎవరికైతే "సర్వమునకు అంతర్యామి-బహిర్యామియగు శుద్ధ బ్రహ్మమే నా స్వరూపం కదా" అనే అనుభూతి సుస్థిరమగుచూ, జీవ-బ్రహ్మముల భేదము నశించిపోతూ ఉంటుందో... అట్టి సిద్ధుడు సత్య సంకల్ప యోగ్యుడౌతాడు. అనగా అట్టివాడు "ఇది ఇట్లు ఉండు గాక" అను సంకల్పము నిర్వర్తించుటచే అది అట్లే అనుభూతమవగలదు. ఆ సిద్ధపురుషుడు జీవబ్రహ్మైక్య భావము కలిగి ఉండటంచే "నన్ను చూచుట" అనుదానిలో సంకల్పయోగ్యుడైనాడు.

ఈ విధంగా ఆ సిద్ధ పురుషుని సంకల్పము – నా సంకల్పము – ఉభయములు యోగ్యములై మేమిరు వురము అత్యంత ఆదరపూర్వకంగా సంభాషించుకోవటానికి వీలు ఏర్పడింది.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! ఒకవేళ ఇద్దరు సిద్ధులు పరస్పర విరుద్ధమైన సంకల్పములు కలిగి ఉన్నారనుకోండి. అనగా వారిద్దరు పరస్పర విరుద్ధమైన అభీష్టములతో-ఒకరు కనబడాలని, మరొకరు కనబడకూడదని-సంకల్పించారనుకోండి. అప్పుడేమౌతుంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : నీవు చెప్పినట్లు ఇద్దరు సిద్ధులు పరస్పర విరుద్ధ సంకల్పములు కలిగి ఉన్నారనుకో. అనగా ఒకరు "ఈతనిని నేను గాంచెదను గాక!" అని, మరొకరు "ఈతనికి నేను కనబడకుండెదను గాక"... అని సంకల్పించటం జరిగితే... అప్పుడు వారిద్దరిలో ఎవరి సంకల్ప బలము ప్రబలమై, అధిక నిర్మలమై ఉంటుందో... అతని సత్యసంకల్పమే జయించినదై తదనుకూలంగా జరుగుతుంది.

❖

ఆ విధంగా నేను సిద్ధుల స్థానములందు, లోకపాలుర పురములందు తిరుగుచూ ఉండగా నేనప్పుడు వ్యవహారాధిక్యత వలన నా యొక్క 'సూక్ష్మ రూపత్వము'ను మరిచాను. అప్పుడు నేను "కొందరితోకూడి ఆ మహాకాశమున వ్యవహరించాలి" అనే ఉద్దేశమునందు కొంచెం కొంచెం ప్రవృత్తుడనైనాను. అయితే అట్టి చంచలరూపుడనగు నన్ను అచ్చట ఎవ్వరూ (ఎంత సంకల్పించి నప్పటికీ) గాంచుటయే లేదు. ఒకసారి దేవలోకంలో నేను బిగ్గరగా అరిచాను. కాని ఏం లాభం? స్వప్నంలో స్వప్నద్రష్ట ఎంత అరచినప్పటికీ మెళకువతో ఉన్నవారికి వినిపించదు చూచావా? ఆ

విధంగా నా అఱపులను తదితర ఆకాశవాసులకు వినిపించలేకపోయాను. మననశీలమగు మనో రూపము ధరించి నేను ఇతరులను గమనించటం, గ్రహించటం వారికి అవలంబనము ఒసగుట–ఇటువంటి వ్యాపారములలో ప్రవృత్తుడను కాగలిగాను. కానీ నన్ను గుర్తించటం–గ్రహించటంలో ఇతరులను సమర్థులుగా చేయలేకపోయాను.

ఓ రాఘవా! ఈ ప్రకారంగా నేను ఆకాశములో పిశాచమై సంచరించాను. ఆయా దేవతల అనిర్వచనీయ స్థానములలో నేను పిశాచరూపినై తిరుగాడసాగాను. సుదీర్ఘకాలం పిశాచత్వము అనుభవించాను.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! వసిష్ఠ మహర్షీ! "నేనప్పుడు పిశాచినై (పిశాచత్వము వహించి) దేవతా భూములలో సంచరించాను"... అని మీ యొక్క స్వానుభవమును చెప్పుచుండగా నా మనోవీథిలో ఒకానొక సందేహం ఉత్పన్నమయింది.

పిశాచాః సన్తిలోకేస్మిన్ కిమాకారాః? కిమాస్పదాః?
కింజాతీయాః? కిమాచారాః? కీదృశాః? కీదృశాశయాః?

ఈ ప్రపంచంలో 'పిశాచములు' అనబడేవి ఉన్నాయా? ఉంటే అవి ఏ ఆకారమును కలిగి ఉంటాయి? అవి ఎక్కడ నివసిస్తూ ఉంటాయి? ఈ లోకంలో జంతు–మానవ మొదలైన అనేక జీవజాతులున్నాయి కదా! మరి పిశాచములు అనబడేవి ఏ జాతికి చెందినవి? ఏఏ ప్రవర్తనలు ఆచారములు అవి కలిగి ఉంటాయి? ఏ ఉద్దేశములు - ఆశయములు కలిగి ఉంటాయి? ఎటువంటి అలవాట్లతోగూడి వర్తిస్తూ ఉంటాయి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

పిశాచాః సన్తి లోకేస్మిన్, యాదృశాః తాదృశాత్ శృణు!

ఓ రామచంద్రా! ఈ ప్రపంచంలో పిశాచములు ఎట్టివారై ఉందురో,. వారిని గురించి చెపుతాను,విను.

న సభ్యో ఉ_సౌ న యో వక్తి ప్రసంగా పతితం వచః ॥

సభ్యత్వము (లేక) సానుకూలమైన నడవడిక లేకుండా, ప్రసంగానుసారంగా మాట్లాడకుండా ఏదో ఆవేశంగా, అసందర్భంగా పలికేవాడు పిశాచజాతికి చెందినవాడే అవుతాడు.

పిశాచాః కేచిత్ ఆకాశసదృశాః సూక్ష్మ దేహకాః
హస్త–పాదాది సంయుక్తాః, పశ్యన్తి త్వమివ ఆకృతిమ్

కొందరు పిశాచములు ఆకాశమువలె సూక్ష్మ–మనోమయ దేహధారులై ఉంటారు. స్వప్నం వలె మనఃకల్పితమైన కాళ్ళు–చేతులు కలిగి ఉంటారు. వారు నీ వలెనే–నా వలెనే తక్కిన ఆకారములను గాంచకలుగుతూ ఉంటారు.

కొందరు పిశాచములు కొందరి చిత్తములలో ప్రవేశించగలుగుతారు. భ్రమ రూపము–భయదాయకము అగు తమ ఛాయచే వారలను ఆక్రమించ గలుగుతారు. వారికి వివిధ దుఃఖాదులు కలుగజేసే చేష్టలతో తమ ఆశయములను ఉద్బోధ చేస్తూ ఉంటారు.

మరికొందరు పిశాచములు, కొందరు జీవులలో ప్రవేశించి వారిని చంపుతారు కూడా! ఋణాను బంధమును అనుసరించి వారి ధాతువులను భుజిస్తారు. ఆ జీవుల రక్తాన్ని పానం చేస్తారు. వారి చిత్తమును ఆక్రమించి వారి బలమును తేజమును నశింపజేస్తారు.

పిశాచములలో కొందరు ఆకాశమువలె అతి సూక్ష్మరూపులై ఉంటారు. కొందరు కొండంత ఆకారంలో కూడా ఉంటారు. కొందరు స్వప్నమనుజుల ఆకారం ధరిస్తారు. మఱికొందరు సాకారరూపమును ధరించి ఇంతలోనే అంతర్ధానమై ఆకాశరూపులగుతారు. నిరాకారులౌతూ ఉంటారు. కొందరు పిశాచులు మేఘమువంటి రూపము కలిగి ఉంటారు. మరికొందరు వాయువువంటి రూపం కలిగి ఉంటారు. ఇంకొందరు పిశాచులు ఆయా భూతగ్రస్తులగు జీవుల భ్రమానుసారం దేహం ధరించి వర్తిస్తూ ఉంటారు.

❖

అయితే రామచంద్రా! ఈ జీవునికి మూడు దేహాలు ఉన్నాయి–

1. భౌతిక దేహం 2. మానసిక దేహం (సూక్ష్మదేహం, అతివాహిక దేహం) 3. ఆత్మ

పిశాచములకు భౌతిక దేహం ఉండదు. కానీ వారు బుద్ధిమయ–మనోమయ శరీరధారులై ఉంటారు. వారికి భౌతిక దేహము ఉండదు. కాబట్టి దేనినీ గ్రహించటానికి యోగ్యులు, సమర్థులు కారు. వారు ఆకాశమువలె శూన్యరూపధారులై తమ ఆకృతిని తామే అనుభవిస్తూ ఉంటారు. అంతేకాకుండా ఈ పిశాచులు వారిలో ఒకరినొకరిని గాంచగలుగుతూ ఉంటారు. వారికి పూర్వాభ్యాసకారణంగా దాహం వేస్తుంది. ఆకలి వేస్తుంది. కాని బాహ్య జలాదులను త్రాగలేరు. దేనినీ భుజించనూలేరు. ఏ పదార్థమునూ ఆధారముగా గైకొనుటకుగాని, తమ ఇచ్ఛవచ్చినట్లు దానము చేయుటకుగాని, గ్రహించుటకుగాని శక్యులు కారు.

ఇచ్ఛా – ద్వేష – భయ – క్రోధ – లోభ – మోహ సమన్వితాః,
మన్త్ర – ఔషధ – తపో – దాన – ధైర్య – ధర్మ – వశీకృతాః ॥

మరియు వారు ఇచ్ఛ – ద్వేషము – భయము – క్రోధము – లోభము – మోహము మొదలైనవన్నీ కలిగి ఉంటారు. మంత్రము–ఔషధము–తపస్సు–దానము–ధైర్యము–ధర్మములచే వారు వశీకృతులు అవుతూ ఉంటారు. ఒక్కొక్కచోట వారు 'సత్వావష్టంభము' అనే యోగధారణచే వశీభూతులౌతూ ఉంటారు. బీజా క్షరములచే రచించబడిన యంత్రము చేత కట్టుబడి ఉంటారు. మంత్రముచే ఆరాధింపబడి భూతవిద్య ఎఱిగిన మనుజులకు వశీభూతులై వారికి కనిపిస్తూ ఉంటారు. వారిచే (అట్టి మంత్రములను ఆశ్రయించి ఆరాధించువారిచే) ఆయా క్రియలందు, సేవలందు నియోగించబడుచూ ఉంటారు.

పిశాచములు దేవయోనికి చెందినవారే! అందుచేత వారిలో కొందరు దేవతల వలెనే అణిమ–గరిమ–మహిమ–ఈసిత్వసిద్ధి–ప్రాకామ్యసిద్ధి–ఇచ్ఛా సిద్ధి–వసిత్వ సిద్ధి–లఘిమ అనబడే అష్టైశ్వర్యములు కలిగి ఉంటారు. కొందరు శ్రీమంతులై ఉంటారు.

మరికొందరు పిశాచములు నాగముల (పాముల) లక్షణములు కలిగి ఉంటారు. మరికొందరు పిశాచములు కుక్క-నక్కలను బోలినవారై గ్రామములలోను, అరణ్యములలోను నివసిస్తూ ఉంటారు.

మరి కొందరు ఎముకలు-పెంట ప్రోగులు మొదలైనవాటితో కూడిన కల్మషస్థానములలోను, నరక సమానములైన అపవిత్ర ప్రదేశములలోను నివసిస్తూ ఉంటారు.

ఓ రామచంద్రా! ఈ ప్రకారంగా పిశాచముల యొక్క స్థానము-ఆకారము-ఆచారము గురించి చెప్పాను. దేహరహితమైన దేహాకార భావితులే పిశాచములు సుమా!

అయితే "పిశాచములు ఎక్కడి నుండి జనిస్తున్నాయి?"... అనే విషయం ఇప్పుడు వివరిస్తాను. శ్రద్ధగా విను.

❖

శుద్ధ బ్రహ్మము చేత్యరహితమై (దృశ్యరహితమై, విషయరహితమై) సర్వ దృశ్య వ్యవహారములకు మునుముందే ఉన్నది. సర్వవ్యాపకమై, సర్వశక్తియుతమై ఉన్నది. అది వాస్తవానికి అట్లే తన స్వభావ-స్వరూపములను విడువకయే, బంగారము బంగారత్వము విడువకయే ఆభరణత్వము ప్రకటించునట్లుగా, జలము జలత్వము విడువకయే తరంగత్వము ప్రదర్శించునట్లుగా, - విషయముల యొక్క సంకల్పములను స్వభావసిద్ధంగా ఆశ్రయిస్తోంది. అట్లు సంకల్పిస్తూ తనను తాను 'పురుషుడు' అను రెండవ రూపముగా గాంచుచున్నది.

"ఇది నేను -ఇది నా యొక్క ఆలోచన/ భావన" అను రెండుగా తనను తాను బ్రహ్మము గాంచటం ప్రారంభించగానే అప్పుడు అద్దానికి (అనగా అట్టి దర్శనము యొక్క వ్యవహార ప్రారంభ చమత్కారమును) శాస్త్రములు "ప్రథమాంకురము" అని, "జీవుడు" అని పేర్లుపెట్టాయి.

❖

ఇది నేను - ఇది నా ఆలోచన / భావన అనే ప్రథమాంకురమే జీవుడు అనబడువాని ప్రారంభం (సంకల్ప ప్రారంభమే జీవుని ప్రారంభం) అని అనుకున్నాం కదా! ఆ 'సంకల్పము' ప్రౌఢము అభిమానయుక్తము అగుచుండగా అద్దానిని 'అహంకారము' అని పిలుస్తున్నారు.

అహంకారము మరికొంత పరిపుష్టం కాగా అద్దానిని 'మనస్సు' అని ఆత్మజ్ఞులు పేర్కొనుచున్నారు. అట్టి మనస్సుల సమష్టి రూపమే "సంకల్పాకాశరూపధారి" యగు బ్రహ్మదేవుడు. ఈ జగత్తంతా ఎవరి యొక్క 'సమాలోచన' (లేక) సంకల్పమో... ఆ ప్రథమ పురుషునికి 'హిరణ్యగర్భుడు' అని 'బ్రహ్మదేవుడు' అని, 'సృష్టికర్త' అని పేర్లు ఉన్నాయి.

కాబట్టి ఇక్కడ గ్రహించవలసినదేమిటంటే... ఈ జగత్తు వాస్తవానికి అసత్తు. అసత్తగు ఈ జగత్తునకు 'అసత్తు - ఆకార రహితము' అగు మనస్సే బీజము. ఈ ప్రకారంగా మనస్సే బ్రహ్మదేవుడై ఒప్పుచున్నారు. ఆ బ్రహ్మదేవుడు దేహవంతుడై కనిపిస్తున్నప్పటికీ వాస్తవానికి నిర్మలాకాశరూపుడే! ప్రతి జీవుని మనస్సు ఆ బ్రహ్మదేవుని రూపమే! అతడు విద్యమానుడై కనబడు

చున్నప్పటికీ స్వప్న పురుషుని (స్వప్నాంతర్గత పురుషుని) ఆకారమువలె అతడు సర్వదా తెలియబడనివాడే. బ్రహ్మదేవునికి ఈ మట్టి-గాలి మొదలైన వస్తువులతో నిర్మించబడిన ఆకారము లేదు. అతడు 'సూక్ష్మ శరీరధారి' అయి ఉన్నాడు. ఎట్లాగంటే.... ఆకాశమునకు గాని, సంకల్ప (ఊహ) పురుషునకు గాని పృథ్వి మొదలైన వాటితో చేయబడిన ఆకారం ఎక్కడిది? దృష్టాంతానికి నీ మనస్సు ఆకాశమున కల్పిత (ఊహానిర్మిత) నగరమును వీక్షించగలదు చూచావా? అట్లాగే మనస్సు తనయందు కల్పించబడిన 'బ్రహ్మ దేవత్వము'ను గాంచుచున్నది.

బ్రహ్మదేవుడు దేనిదేనిని ఏ ఏ సంకల్పితమైన దానిగా ఎఱుగుచున్నాడో... ఆయా పదార్థములన్నీ తత్ సంకల్ప ప్రయోజనంగా అట్లే సత్యము అయినట్లు గాంచుచున్నాడు, అనుభవించుచున్నాడు. ఉదాహరణకు, ఒక యువకుడు "ఆహాఁ! ఆ స్త్రీ ఎంత సుందరంగా ఉన్నది? ఆమెతో సంభాషణం ఎంత మధురంగా ఉంటుంది?"... అని భావన చేసి అదంతా ఆమెతోటి సంభాషించు సందర్భమున అట్లే అనుభవిస్తాడు కదా! ఇక వాస్తవం ఏమిటి అంటావా? "ఆ స్త్రీ దేహం కూడా రక్త-మాంస నిర్మితమైన తదితర దేహము వంటిదే" అనుకుంటే అట్లాగే అగుచున్నది. "కాదు ఇటువంటి అందమైన స్త్రీలు ఎక్కడో గాని ఉండరు"... అని అనుకుంటే అది అట్లే ప్రాప్తిస్తుంది. అట్లాగే బ్రహ్మదేవుడు తన సంకల్పితమైన జగత్తును సత్యము అయిన దానివలె అనుభవం పొందుచున్నాడు.

ఏ ఏ జీవులు కలరో వారందరి స్వరూపం కూడా ఆ చిద్వస్తువే కదా! అందుచేతనే వారందరు జ్ఞానశక్తిని కలిగియే ఉన్నారు. అందుచేత ఈ ఈ జీవులు కూడా నిజ - కల్పితములను ఎందుకు గాంచలేరు? గాంచగలరు. ప్రతిజీవుడు నిజకల్పిత విశేషములను అనుసరించే ఇక్కడ 'జగత్తు' అనబడు దానిని పొందుచున్నాడు.

ఈ జగత్తు ఎట్టిది? ఆ బ్రహ్మదేవుని "భావన-యోచన కూడా సంకల్పరూపమే" అగుటచే ఈ జగత్తు బ్రహ్మదేవుని ప్రతిభాసయే అయి ఉన్నది. చిత్రకారుడు సృష్టించిన చిత్రం చిత్రకారుని ఊహలోంచే వచ్చింది. కాబట్టి అతని ప్రతిభాసయే కదా! ఈ జగత్తు కూడా అట్టి (బ్రహ్మదేవుని) ప్రతిభాసయే! ఇది బ్రహ్మదేవుని సుదీర్ఘ-సుందర స్వప్నము మాత్రమే! అయితే చిరకాలము తదేక భావనచే ఇది ఘనీభూతమై, పరిపుష్టమై వెలయుచున్నది. వాస్తవముగా బ్రహ్మమే రూపముగా కలవాడు, మనోమాత్ర దేహధారి అగు బ్రహ్మదేవుని చిరకాల భావనచే ఆతని సృష్ట్యానుభవమే ఈ రీతిగా ఆధిభౌతిక రూపంతో (స్థూలరూపంతో) లెస్సగా ప్రకటనమయింది. ఆయన యొక్క అనేకానేక సంకల్పములు సంపుటమగుటచే ఈ జగత్తు భేద సమూహరూపములతో భాసించుచు ఇది "సృష్టి" అని చెప్పబడుతోంది.

ఆ బ్రహ్మదేవుడూ... అతని సంకల్పముచే ఉత్పన్నమైన ఈ జగత్తు... ఈ రెండు కూడా పరమార్థమున బ్రహ్మరూపములే! ఈ రెండూ (బ్రహ్మము-జగత్తు కూడా) సదా (వాస్తవానికి) ఉత్పత్తి-భేద రహితములే!

ఆకాశము-శూన్యము; వాయువు-స్పందము; జలము-తరంగము; మట్టి-బొమ్మ; బంగారము-ఆభరణము; ఇనుము-ఆయుధము ... ఇవన్నీ ఏకరూపములే కదా! వాస్తవానికి బ్రహ్మము-బ్రహ్మదేవుడు-సృష్టి ఏక రూపములే అయి ఉన్నాయి.

శ్రీరాముడు : హే మహాశయా! ప్రథమ సంకల్ప పురుషుడగు బ్రహ్మదేవుడు తన సంకల్ప స్వరూపమగు ఈ సృష్టిని 'సత్యము' అని ఎఱుగుచున్నారా? లేక 'అసత్యము' అని ఎఱుగుచున్నారా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! నీవు నీ సంకల్ప పురుషునికి (నీ కల్పముల అనుభవమునకు కర్తృత్వము వహించే నీ యొక్క చైతన్య విభాగమునకు) సద్రూపములైన నగరాదుల పంచభూతత్వము మరొకరు తెలియజేయవలసిన పని లేకుండానే అసత్యమనియే ఎఱుగుచున్నావు కదా! అనగా, నీవు నీ ఊహలో కనిపించిన నగర వీథులు నీచే అనుభవించబడుచున్నప్పటికీ "ఇదంతా ఊహయే గాని పాంచభౌతిక సత్యం కాదు" అని నీకు నీవే ఎఱిగియే ఉంటున్నావు కదా! అట్లాగే సమష్టిమనోరూపుడు, వాస్తవానికి ఆత్మస్వరూపుడు అగు బ్రహ్మదేవుడు కూడా జగత్తు యొక్క భూతమయత్వమంతా "మిథ్యయే" అని ఎఱిగియే ఉంటున్నాడు.

బ్రహ్మదేవుడు తన చిత్‌సత్తచే పరిపుష్టములైనట్టి బ్రహ్మాండరూపమగు స్వశరీరము యొక్క ఆయా ధాతువులకు "ఇది పృథ్వి, ఇది జలము, ఇది అగ్ని/ తేజస్సు, ఇది వాయువు, ఇది ఆకాశము అను 'పంచసంజ్ఞలను' ఒసగుచున్నాడు. ఆ పంచ సంజ్ఞలు కలసి ఈ 'జగత్తు' అను రూపమున స్థితినొంది ఉంటోంది. ఇక బ్రహ్మదేవుని సత్యాసత్య భావన గురించి అంటావా...?

నీవు స్వప్నం పొందుచున్నప్పుడు ఆ స్వప్న సమయంలో ఆ స్వప్నాంతర్గత విశేషాలన్నీ అసత్యములే అయినప్పటికీ సత్యమనియే అనుకుంటున్నావు కదా! సత్యములనుకొనే అనుభవము పొందుచున్నావు. ఆ స్వప్నము అయి పోయిన తర్వాత ఎవరూ నీకు చెప్పకుండానే "అదంతా అసత్యమే కదా" అని నీకు నీవే గమనిస్తున్నావు. అట్లాగే ఒకడు ఊహాలోకంలో ఉంటూ ఆ ఊహలో కనిపించినవి అసత్యములే అయినప్పటికీ సత్యమువలె అనుభవం పొందుచున్నాడు కదా! అట్లాగే బ్రహ్మదేవుడు కూడా సంకల్ప జనితమగు ఈ జగత్తును ఇది అసత్యమే అయినప్పటికీ సత్యరూపముగనే అనుభవించుచున్నాడు.

బ్రహ్మదేవుడు అతని సంకల్పము కూడా - (తరంగం జలమే అయినట్లుగా) - పరమార్థమున చిదాకాశ రూపమే అయి ఉన్నది. అయితే, నామరూపాత్మకమగు ఈ జగత్తంతా కూడా ఆ బ్రహ్మదేవుని సంకల్ప మాత్రమే కాబట్టి "ఆ జగత్తులోని అనేక పదార్థములు-అనేక జీవులు మొదలైనవాటి దృష్ట్యా ఇదంతా స్వప్నతుల్యమే" అని కూడా తప్పక చెప్ప బడుచున్నది. కాబట్టి ఈ జగత్తు యొక్క ఉత్పత్తి-వినాశనము కూడా సంకల్పము చేతనే గావించబడినవై స్థితి నొందియున్నవి.

మనోరూపుడగు బ్రహ్మదేవుడు (లేక సృష్టికర్త) ఎంతటి సత్యమో... అంతటి సత్యమే ఈ చంద్ర-సూర్యాదులు కూడా! అవన్నీ భౌతికంగా అగుపిస్తున్నప్పటికీ బ్రహ్మదేవ మనో నిర్మితాలేనని గ్రహించు. బ్రహ్మదేవుని మనస్సువలెనే అవి కూడా అర్థక్రియా సామర్థ్యములు అగుచున్నాయి.

❖

కాబట్టి రామచంద్రా! ఈ సమస్త జగత్ సమూహములు కూడా మనోరాజ్యమనియే చెప్పబడుచున్నది. అంతేకాదు. వాస్తవానికి జగత్తు దృశ్యశూన్యము, నిరాలంబము అయినట్టి చిదాకాశమే అయి ఉన్నది. స్వప్నంలో కనిపించే పర్వతములు, నగరములు, జనులు స్వప్న ద్రష్ట యొక్క స్వరూపములే కదా! అంతకుమించి ఆ స్వప్నాంతర్గత విశేషములకు వేరే స్వరూపం ఎక్కడున్నది? స్వప్న ద్రష్ట స్వతహాగా చిదాకాశరూపుడేనాయె! ఈ విధంగా స్వప్న ద్రష్ట స్వప్నాంతర్గత విశేషాలు చిదాకాశ రూపములే అయి ఉన్నాయి. అట్లాగే బ్రహ్మదేవుడు + ఆయన స్వప్న మాత్రమైన ఈ జాగ్రత్-జగత్తు..... ఈ రెండూ కూడా నిర్మల చిదాకాశరూపములే అయి వెలయుచున్నాయి. ఈ జగత్తు స్వప్న పురమువలె అభాస మాత్రమే! ఇద్దాని యొక్క ఉత్పత్తి-స్థితి-ప్రళయము కూడా ఊహ-సంకల్పము-స్వప్నముల వలె మిథ్యగానే ఉదయించినవై ఉన్నాయి.

కానీ యథార్థానికి ఈ సమస్తము కూడా అవ్యయమగు బ్రహ్మమే అగును సుమా! ఓ రామచంద్రా! చిదాకాశ రూపములమే అగు నీ యొక్క- నా యొక్క ఈ జగత్తు యొక్క గాని ఏమి ఉత్పన్నమౌతోంది? ఏమి నశించుతోంది చెప్పు? నీ స్వస్వరూపమునకు-నా స్వస్వరూపమునకు కూడా జగత్తు ఉండటం చేతగాని, లేకుండటం చేతగాని మార్పు-చేర్పులు ఏముంటాయ్? ఏమి ఉండవు. ఇక ఇక్కడి రాగ ద్వేషములు మొదలైన వంటావా? అవన్నీ కేవలం ప్రయోజన శూన్యములు, అపార్థకములు, అనర్థకములు, స్వప్నంలోని సింహాన్ని చూచి జాగ్రత్తులో ఉలిక్కిపడటం వంటిది మాత్రమేనని కూడా గమనించెదవు గాక!

ఓ రామచంద్రా! వాస్తవానికి పరమార్థ దృష్టియందు... సృష్టి యొక్క కారణము లేదు. సృష్టి లేదు. అసృష్టి లేదు... ఏ జీవ-జగత్తులు ఒకప్పుడు భాసించి-మరొకప్పుడు భాసించకయే ఉన్నాయో...అవన్నీ కూడా సదా ఆవరణరహితమగు బ్రహ్మమే అయి ఉన్నాయి.

చైతన్యము అత్యంత శూన్యము-విశాలము-నిర్మలము అయి ఉన్నది. చైతన్యమునందు అద్దానికి ఏమాత్రం అన్యం కానట్టి, 'చిదాకాశము' ఉన్నది. ఆ చికాశమునందు చిదాకాశ స్వరూపములే అగు అనేక భూతకోట్లు ఉత్పన్నం అయిఉన్నాయి. ఉత్పన్నం కాబోతున్నాయి.

కానీ యథార్థానికి ఆ చిదాకాశమునందు క్షేత్రమూ లేదు, బీజమూ లేదు, ఏదీ నాటబడనూలేదు, ఉత్పన్నము అయి ఉండనూలేదు. మరి? మాయ చేతనే అంతయు ఇట్లు స్థితినొందియున్నది. మాయ భ్రమచేతనే నిర్మితమౌతోంది. భౌతిక రూపములుగా-సృష్టి పరంపరలుగా కనిపించేదంతా భ్రమ తొలగితే చిదాకాశముగానే కనిపించగలదు. అట్టి కల్పనా క్షేత్రంలో కనిపించే రకరకాల శిలలే దేవతలు, దేవర్షులు, మనుష్యులు, నాగాదిజాతులు, క్రిమి-కీటకాదులు మొదలైనవి. అటువంటి కల్పనా క్షేత్రంలో ఉన్నవే మరొక జాతియగు పిశాచులు కూడా! వారు మహాభారభూతులు. వారి ఆకారము పంచభూత పదార్థరహితం కాబట్టి వారు శూన్యరూపులే! వారు ఎప్పుడో ఇతఃపూర్వమే భౌతికదేహం దృష్ట్యా నశించి ఉన్నవారు. దేహరహితులై దేహాకారముగా ఉన్నవారే పిశాచులు.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! బ్రహ్మదేవుడు తన ఇచ్ఛ చేతనే ఈ రకరకాల జీవజాతులను సృష్టించుచున్నాడు కదా!... అలాంటప్పుడు ఆయన తన ఇచ్ఛచే 'దేవర్షులు' మొదలైన వారినే సృష్టించవచ్చును కదా! మరి దుష్ట జీవులగు పిశాచములు మొదలైనవి ఎందుకు సృష్టించటం?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఒక కథా రచయిత (నవలా రచయిత) పాఠకుల అభిలాషను అనుసరించి మంచి – చెడులను కలగలిపి కథారచన / నవలారచన కొనసాగిస్తాడు కదా! అట్లాగే సృష్టికర్త యొక్క సృష్టిసంబంధమైన ఇచ్ఛ కూడా జీవుల కౌతుక విశేషమును అనుసరించే ఉంటోంది.

బ్రహ్మదేవుని ఇచ్ఛపై అట్టి ఆక్షేపణ తగదు. ఎందుచేతనంటే అతని ఇచ్ఛ పూర్వకల్పము నందలి ప్రాణుల కర్మ–వాసనాదులను అనుసరించే ప్రవర్తించుచున్నదగుచున్నది. వాస్తవానికి సమస్త ప్రాణికోట్లు సమస్త మనోమాత్ర శరీరధారులు, ఇవన్నీ కూడా పృథ్వి మొదలైనవి లేనివారై ఉండి, కేవలం చిదాకాశరూపములై ఉన్నారు. అట్టి స్వతహాగా నిర్మల చిదాకాశ రూపులగు ఈ ప్రాణుల యొక్క చిరకాలాభ్యాసముచే "ఆధిభౌతిక రూపత్వము" పొందుచున్నారు. అదంతా "ఒక స్వప్నము దీర్ఘకాలం అనుభవించటంచే జాగ్రద్దశను పొందుచున్నట్లుగా" ఏర్పడి ఉంటున్నాయి. (ఉదా: లవణ మహారాజు అనుభవం ("మహేంద్రజాలం" భృగుయమ సంవాదము" గాధి వృత్తాంతం– మనోదర్పణం మొదలైనవి).

చిదాకాశమునందే దీర్ఘకాలికమైన భావపరంపరాభ్యాసంచే ఆధిభౌతికత్వం అనుభవించ బడుతోంది. అట్లాగే పిశాచ జాతులు కూడా! వారు సర్వ జీవుల వలెనే శుద్ధ చైతన్యరూపులే! అట్టి శుద్ధ చైతన్యరూపులు తమ శుద్ధత్వము ఏమరచి దీర్ఘకాలం 'సంకల్పనగరం'లో విహరిస్తూ సూక్ష్మదేహధారులైనారు. వారు మరల ఇంకనూ స్థూలదేహం పొందలేదు. ఆధిభౌతికదేహ– సూక్ష్మ దేహత్వముల మధ్య వారు సంచారము చేస్తున్నారు. అనగా (1) వారు సూక్ష్మ దేహం పొందారు. ఇంకనూ స్థూల దేహం పొందలేదు. లేదా (2) స్థూలదేహం కోల్పోయారు. సూక్ష్మదేహులై బలవత్తరమైన స్థూల దేహాభిలాష కలిగి ఉండి ఇంకనూ స్థూలదేహం పొందలేదు. ఇదివారి జాతిధర్మం. అనగా వారు సూక్ష్మ–స్థూల దేహముల మధ్య అనేకానేక ధ్యాసల మధ్య కొట్టుమిట్టాడుచున్నారు.

పిశాచాద్యాస్తథా ఏతే తథా భూత అధిభౌతికాః
తిష్ఠంతి తుష్టమనసః స్వసంసార విహారిణః ॥

పిశాచాదులు తమ యొక్క చిరకాలాభ్యాసంచే ఆధిభౌతికత్వ స్వభావాన్ని తమ స్వరూపముపై ఆపాదించుకొని ఇక ఈ సంసారమున సుదీర్ఘ విహారం చేస్తున్నారు. స్వజాతి యోగ్యమైన భోగములను పొందుచు, మరికొన్ని సందర్భములలో ఏవేవో భోగముల కొరకై ఉబలాటము– ఆందోళన–ఆర్తి–ఆవేదనలు చెందుచూ సంసారారణ్యంలో సంచారములు సలుపుచున్నారు.

వారిలో కొందరు క్రమేపీ సాధనానుకూలమైన ఆధిభౌతిక దేహం పొందుచున్నారు. కొందరు ఇంకనూ పొందుటకై ఆరాటపడుచున్నారు. మరికొందరు పిశాచత్వం ధరించి సుదీర్ఘకాలం గడపుచునే ఉన్నారు.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! ఆ పిశాచములు కూడా స్వజాతీయమైన పరస్పర సంబంధములు-సంభాషణలు-మొదలైనవి కలిగి ఉంటాయా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : గ్రామస్థులు గ్రామస్థులను చూస్తారు చూచావా? స్వప్నలోక నివాసులు (ఉదాహరణకు గంధర్వలోకం) పరస్పరం గాంచుచూ సంభాషించుకొంటూ ఉంటారు కదా! అట్లాగే కొన్ని పిశాచజాతులు పరస్పరం వ్యవహరించుకొంటూంటారు. మరికొన్ని పిశాచజాతులు-మనుజుని యొక్క స్వప్నజీవుల వలె-పరస్పరం గాంచుచుండటంలేదు, పరస్పరం సంభాషించు కోవటం లేదు.

ఓ రామచంద్రా! ఈ పిశాచములు పరాన్నభుక్కు-పరరక్తభుక్కు-పర మనోహక్కులుగా అధికంగా ఉంటూ ఉంటాయి. ఒక్క పిశాచ జాతులే కాకుండా, అదే రీతిగా కుంభాండ జాతి జీవులు, యక్షజాతి జీవులు, ప్రేతజాతిజీవులు ఉంటారు. వారందరికి కూడా కారణం దేహం (లేక) సూక్ష్మ దేహం (లేక, మానసిక దేహం) ఉంటుంది.

యథా తత్ర ఇహ వైనిమ్నా, జలం తత్రావ తిష్ఠతే
తథా యత్ర పిశాచాద్యాః "తమః" తత్ర అవతిష్ఠతే ॥

ఎక్కడ పల్లం ఉంటే అక్కడ నీరు నిలుస్తూ ఉంటుంది కదా! అట్లాగే పిశాచాదులు ఎక్కడ ఉంటే వారి వారి పాపములు తారతమ్యమును బట్టి అధికమైన, అల్పమైన తమోగుణస్థితి కలిగి ఉంటుంది, ప్రదర్శితమౌతూ ఉంటుంది.

ఒక్కొక్క పిశాచము మధ్యాహ్న సమయంలో స్వయంగా ఒకని ఎదుట నిలబడితే అతని ఎదుట అంధకారం ఆవరిస్తుంది. ఆ పిశాచము వలన అనుభవించే అంధకారమును ఈ సూర్యుడు తొలగించలేడు. పిశాచ జీవునికి కనబడే అంధకారం అధికంగా ఆ పిశాచ స్వరూపదేహియే స్వయంగా అనుభవిస్తూ ఉంటాడు.

ఆహా! మాయయొక్క ప్రభావం ఎంతటిది! సభౌతిక దేహులమగు మనం వ్యవహరించాలంటే సూర్యుడు-చంద్రుడు తేజోమండలముల వెలుగు కావాలి కదా! పిశాచములు అదేరీతిగా వ్యవహరించటానికి "చీకటి" కావాలి. గుడ్లగూబలాగా పిశాచాదులు స్వభావంగానే వెలుతురులో నిర్బలులై ఉంటారు. అంధకారంలో ప్రబలులై ఉంటారు. ఆహా! ఏమి ఆశ్చర్యం! ఈ సృష్టిలో కొందరు జీవులకు వెలుతురు ప్రియమైతే, మరికొందరు జీవజాతులకు చీకటి ప్రియమౌతోంది!

❖

ఓ రామచంద్రా! "దేవతల-లోకపాలకుల నగరాలలో పిశాచమై సంచరించాను" అను ప్రసంగవశంగా నీవు అడిగిన ప్రశ్నకు సమాధానంగా పిశాచముల గురించిన కొన్ని విశేషాలు ఇక్కడ ప్రస్తావించాను. "శిష్యుడు అడిగిన సందేహమునకు సమాధానం గురువు చెప్పాలి" అనే సంప్రదాయాన్ని అనుసరించి ఇక్కడ పిశాచముల గురించి చెప్పానే గాని, మన సంవాదమునకు ఇంతకు మించిన వివరాలు సందర్భోచితం కాదు.

❖❖❖

42. ఆత్మజ్ఞానమే ముఖ్యోపాయం

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆ విధంగా అప్పుడు పంచభూత రహితమగు "కేవల చిదాకాశ మాత్ర దేహధారి" ని అయి పిశాచముగా ఆకాశమున అనేక స్థానములలోనూ లోకములలోనూ సంచరించానని చెప్పాను కదా! ఆ సమయంలో చంద్ర-సూర్య-ఇంద్ర-హరి-హరాదులు గాని, దేహ-సిద్ధ-గంధర్వ-కిన్నర-అప్సరస గణములు గాని నన్ను చూడజాలకుండిరి. నేను వారిని ఆక్రమించుచున్నప్పుడు కూడా నన్ను వారు ఆక్రమించలేకపోయేవారు. నా వాక్యములు వారికి వినబడేవి కావు. ఈ విధంగా మత్తును పొందిన సజ్జనునిలాగా కర్తవ్య విచార శూన్యుడనై మోహమును పొంది కొంతకాలం అట్లా గడిపాను. అట్లా సంచరిస్తూ-సంచరిస్తూ ఉండగా ఒకానొకప్పుడు కాకతాళీయంగా 'అరెఁ! ఏమిటిది? నన్ను ఎవరూ చూడలేక పోతున్నారు, వినలేకపోతున్నారు. ఇప్పుడు ఈ పిశాచత్వము తొలిగేది ఎట్లా?' ...అనే ఆవేశముతో కూడిన ఆవేదన నా యందు బయలుదేరింది. "ఈ ఒంటరితనం నేను త్యజించాలి. ఎట్లా?" ...అని యోచించసాగాను. అప్పుడు నా హృదయస్థానంలో ఒకానొక ఆలోచన తళుక్కున మెఱిసింది. "అరె! నేను ఈ విషయం ఎట్లా మఱచాను? మేము సత్యసంకల్పులం కదా! 'ఇది ఇట్లు అగుగాక' ...అని తలచగానే అతి అట్లే ప్రాప్తించగలదు కదా!" ...అనే మాట జ్ఞాపకమునకు వచ్చింది. అప్పుడు నేను దేవతాలోకంలో ఉండటంచేత "ఈ దేవతలందరు నన్ను చూచెదరు గాక!" అని మననపూర్వకంగా కొంతసేపు సంకల్పించాను. వెంటనే ఆ దేవలోకంలోని దేవతా జీవులకు ఇంద్రజాలంలో ఎదురుగా కొండలు కనిపించునట్లు-నేను అప్పటికప్పుడు జన్మించినట్లుగా కంటికి కనిపించసాగాను. అప్పుడు నేను ఆయా లోకములకు ప్రామాణ్యములైన యథా స్థితములైన ఆచారములు కలిగి ప్రవర్తించసాగాను. శంకారహితుడనై వర్తించటం ప్రారంభించాను. దేవతల గృహములలో వారితో సంభాషించటం ఆరంభించాను.

అప్పుడు నా ఇతఃపూర్వపు వృత్తాంతం తెలియని దేవతలు కొందరు, "ముంగిటయందలి పృథ్వి నుండి ప్రప్రథమంగా ఆవిర్భవించారు. కాబట్టి ఈయన పార్థివ వసిష్ఠుడు" అని చెప్పుకోసాగారు.

మరికొందరు "ఈతడు ఆకాశమున సూర్యకిరణముల నుండి వెలువడటం మేము చూచాం. కాబట్టి ఈయన 'తేజస వసిష్ఠుడు' " అని సంభాషించుకోసాగారు. అట్లాగే వాయుమండలము నుండి నేను ఉద యించటం వీక్షించిన ఆకాశవాసులగు దేవతలచే "వాత వసిష్ఠుడు" అని పిలువబడసాగాను.

కొందరు మునీశ్వరులు నేను జలము నుండి వెలవడుచున్నట్లు గాంచినవారై "ఈయనే వారి వసిష్ఠుడు" అని ప్రకటించసాగారు. ఆకాశము నుండి వినిర్గతుడవటం గాంచిన మరికొందరు ఆకాశవాసులు "ఆకాశ వసిష్ఠుడు" అని సంబోధించసాగారు.

ఈ విధంగా వివిధ కల్పనలచే నా నామము - జన్మ గురించి ఊహ-అపోహలు కల్పించబడ్డాయి. అప్పటి నుండి లోకములలో ఒకచోట పార్థివుడు అని, మరొకచోట అమ్మయుడు (జలమయుడు) అని, ఇంకొకచోట 'తైజసుడు' అని, వేరొక చోట 'మారుతుడు' అని, ఒకానొక చోట 'ఆకాశమయుడు' అని ప్రసిద్ధికెక్కాను.

ఆ తర్వాత చిరకాలాభ్యాసంచే కాలక్రమంగా నా మనస్సు పరిణతి పొందింపబడినది. అనగా క్రమంగా నాపట్ల అతివాహిక దేహము (సూక్ష్మదేహము) ఆధిభౌతిక దేహము (స్థూల దేహము) ప్రకటనమయ్యాయి. అయినా కూడా, రామచంద్రా! నా యొక్క ఆత్మజ్ఞాన బలంచేత నా దృష్టియందు... 1. అతివాహిక దేహము (సూక్ష్మ దేహము); 2. ఆధిభౌతిక దేహము (స్థూల దేహము)... ఈ రెండూ కూడా చిదాకాశరూపములుగా కన్పట్టాయిగాని ఏదో క్రొత్తది పొందినట్లుగాని, పాతదేదో త్యజించినట్లుగాని నాకు ఆ సమయమందుకూడా అనిపించనేలేదు. ఇప్పుడూ అనిపించటం లేదు. నేను ఏకాంతాకాశ ప్రదేశమున ప్రకాశించినప్పుడు, లోకాలోక పర్వతశిలలో బ్రహ్మాండమును దర్శించినపుడు, మహారుద్ర-ఛాయాదేవిల ప్రళయ తాండవం దర్శిస్తు న్నప్పుడు, పిశాచ స్వరూపినై సూక్ష్మ దేహమునకు కూడా ఆవల సంచరించుచున్నప్పుడు, "సర్వతత్త్వ రూపమగు ఆత్మయే నా స్వరూపం".... అని సుస్థిరీకరించుకొని ఉండుటచే ఇప్పుడు సూక్ష్మ-స్థూల దేహాలు పొందుచున్నప్పుడు కూడా యథాతథమైన 'ఆత్మభావన'యే పుణికిపుచ్చుకొని ఉన్నాను.

అప్పుడు-ఇప్పుడు కూడా నా చైతన్యము 'ఆత్మ భావము' తోటియే స్ఫురిస్తోంది గాని.... దేహాత్మ భావనతోటి కాదు.

❖

ఓ రామచంద్రా! 'ఆత్మజ్ఞాన బోధ' సందర్భంగా ఈ పాషాణోపాఖ్యానం అనే ఆఖ్యాయిక ద్వారా నా స్వానుభవమును సోదాహరణపూర్వకంగా వివరించాను. ఈ ప్రకారంగా, ఈ చోట నేనే ఆకాశాది పంచభూతములతోటి స్ఫురిస్తున్నప్పటికీ నిరాకారమగు పరబ్రహ్మస్వరూపమే అయి ఉన్నాను. అట్లాగే నీవుగాని, ఈ సభలో మరెవరైనా గాని నిర్మలము-సుతీక్ష్ణము-సువిశాలము అగు బుద్ధితో తమ స్వరూపమును నిరాకారమగు పరబ్రహ్మముగా తప్పక గాంచవచ్చును.

వాస్తవానికి సర్వదా నిరాకార పరబ్రహ్మ స్వరూపుడనే అయినప్పటికీ మీ అందరి ఉపదేశం మొదలైన వాటి కొఱకై నేను ఈ సాకార వసిష్ఠముని రూపం ధరించి మీ ఎదురుగా కనిపిస్తున్నాను.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! మీరు జీవన్ముక్తులా? విదేహముక్తులా? ఈ ఇద్దరిలో భేదమేమైనా ఉన్నదా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : నాయనా! రామచంద్రా! ఈ "జీవన్ముక్తుడు-విదేహముక్తుడు" అనునవి శాస్త్రములు బోధకొఱకై కల్పించి, బోధానంతరం ఆ రెండు శబ్దములు భేదమును అభేదముగా చేసివేస్తున్నాయి. శిష్యుడు పూర్ణ జ్ఞాని అగుచుండగా ఇక ఇత్యాది శబ్దముల అర్థ పరిశీలన క్రమంగా అనావశ్యకమగుచున్నది. అయినా నీవు అడిగావు కాబట్టి ఇక్కడ చెప్పుచున్నాను. విను.

❖

విదేహముక్తుడు బ్రహ్మమాత్రుడై-చిదాకాశమాత్రుడై స్థితి కలిగి ఉంటున్నాడు. అతని లోక సందర్శనము ఈ కనబడే స్థూల - సూక్ష్మములకు అతీతమైనదై ఉంటోంది.

జీవన్ముక్తుడో... వ్యవహారం ఆచరిస్తున్నప్పటికీ చిదాకాశరూపుడే అయి వెలయుచున్నాడు. ఉభయులూ కూడా తమ చిదాకాశ రూపమునే ఆయా సర్వస్థితి గతులలోను అనుభవిస్తున్నారు. ఉభయములు తమ వాస్తవతత్త్వమును ఎఱిగి అనుభూతపరచుకునియే ఉంటున్నారు. ఇక వారిద్దరి మధ్య భేదమెక్కడిది? నాకేమి అగుపించటం లేదు. బ్రహ్మముకంటే అన్యమైనదేదీ నాకు ఎక్కడా కనిపించటమే లేదు. బ్రహ్మీదృష్టి నాకు తొలగకపోవుటచే, స్థూలదేహి-సూక్ష్మదేహి-వాయుదేహి-జలదేహి-పార్థివదేహి-తేజో దేహి-ఆకాశ దేహి-పిశాచ దేహి-వర్తమాన దేహిని అగుచున్నప్పుడు, అగుచుండనప్పుడు కూడా నేను ఆత్మనే! నాకు తదితరంగా కనిపించేదంతా కూడా ఆత్మయే! స్వప్నం కంటున్నప్పుడు ఆ కలలో కనిపించే స్వప్నాంతర్గత మనుజుడు వాస్తవానికి ఆకారరహితుడే కదా! అట్లాగే నాకు ఆకారముతో కనిపించే తదితర జీవులంతా ఆత్మ స్వరూపులేనని నా దృష్టికి సుస్పష్టంగా అన్ని స్థితులలోను, పరిస్థితులలోను అనిపిస్తోంది.

ఇదంతా భౌతిక దృష్టిగలవానికి భౌతికంగాను, ఆత్మ దృష్టి గల వానికి ఆత్మతత్త్వముగాను అనుభూతమౌతుంది. అందుచేత ఓ జనులారా! మీరు ఆత్మ తత్త్వమును విని-పఠించి-గ్రహించి అప్పుడు ఈ జగత్తులను దర్శించండి. ఇకప్పుడు మీకు నా వలెనే "సర్వము ఆత్మ స్వరూపము" అను రీతిగా అగుపించకపోతే నన్ను అడగండి.

చూచావా రామచంద్రా! ఈ విధంగా బ్రహ్మదేవుని మొదలుకొని సమస్త శరీరములు, ఈ సమస్త సృష్టులు అజ్ఞాన దృష్టికి ఆధిభౌతికంగా ఉత్పన్నమయినట్లుగా అనిపిస్తోంది. కానీ యథార్థానికి అవేవీ ఏనాడు ఉత్పన్నమే అయి ఉండలేదు. ఊహ (సంకల్పము) చే బ్రహ్మదేవుడు సమష్టి సృష్టిని (మాయచే) కల్పించుచుండగా, ఊహచేతనే జీవుడు జగత్తులను అనుభవించుచున్నాడు. ఆ బ్రహ్మదేవుడు-ఈ జీవుడు కూడా వాస్తవానికి సర్వదా ఏకాత్మ స్వరూపులే! ఉభయులు ఏకస్వరూపులే!

ఈ 'ఆకాశ వసిష్ఠుడు' అని మీ అందరిచే పిలువబడే నేను నిజమనస్సు యొక్క అభ్యాసము చేతగాని, (లేక) మీ యొక్క అభ్యాసము చేతగాని, (లేక) మీ యొక్క బుద్ధిని అనుసరించిగాని ఇట్లు ఈ విధంగా ఆధిభౌతిక దేహముతో స్థితిని కలిగి కనిపిస్తున్నాను.

ఇది నా యొక్క విషయమే కాదు. ఈ సభలో నారద-వ్యాస-విశ్వామిత్రాది మహనీయులగు ఎందరో ఆత్మజ్ఞులు ఉన్నారు. వారందరు నా వలెనే 'సర్వము ఆత్మయే' అనే అనుభవమును పుణికిపుచ్చుకొనియే ఈ సభకు వేంచేసి మన ఈ అధ్యాత్మ శాస్త్ర సంవాదాన్ని వింటూ అంగీకార తేజస్సును అందిస్తున్నారు. నాకు వలెనే బ్రహ్మదేవునికి, ఈ సభలోని తత్త్వజ్ఞులకు, తదితర ఆత్మజ్ఞులగు మహనీయులకు స్వదృష్టిలో ఈ జగత్తంతా కూడా చిదాకాశ మాత్రమే అయి ఉన్నది.

❖

పరీక్షకుల దృష్టియందు ఈ సమస్తము మనోమాత్రమే అయి ఒప్పుచున్నది.

బాలుర దృష్టికి బేతాళము (వాస్తవానికి లేకపోయినా) కనిపిస్తుంది చూచావా? ఎందుచేత? అజ్ఞానముచేత కదా! అట్లాగే ఈ సమస్త సృష్టి కూడా జ్ఞానము సంపాదించని వారి దృష్టియందు వజ్రమువలె దృఢరూపమును పొంది ఉంటోంది. దూరపు దేశంలో ఉన్న బంధువు పట్ల గల బంధుత్వబుద్ధి ఆ బంధువుకు సంబంధించిన వాసన సన్నగిల్లుటచే క్రమంగా ఉపశమిస్తుంది చూచావా? అట్లాగే ఎఱుగబడుచూ-ఎఱుగబడుచూ ఉండగా అల్పకాలంలోనే ఈ సృష్టి పట్ల ఏర్పడిన ఆధిభౌతికత్వము శమించిపోగలదు. నిద్రలేచిన తర్వాత "అయ్యో! నా స్వప్నంలోని ధనం ఎవరు దొంగిలించారో?"... అనే దుఃఖం ఎవరికైనా ఉంటుందా? అట్లాగే ఎఱుగబడిన తర్వాత అహంకారరూపమగు సృష్టి యొక్క స్థూలత్వము కూడా శమించుచున్నది. అది 'ఎండమావులు' అని, ఎఱిగిన తర్వాత అందులో దాహం తీర్చుకోవాలని ఎవరూ అనుకోరుకదా! జ్ఞానదృష్టిచే దృశ్యదృష్టులు ఉపశమిస్తున్నాయి. ఈ వసిష్ఠ రామ సంవాదము అను మహారామాయణము వంటి శాస్త్రములను కొంచెం పరిశీలించినంత మాత్రం చేతనే అట్టి జీవన్ముక్తత్వము నిరంతరము లభిస్తూ ఉండగా... ఇంత మాత్రం కార్యం ఆచరించటంలో ఏమి కష్టమున్నది? కనుక 'జీవన్ముక్తత్వం' అసాధ్యం అను సిద్ధాంతం మేము ఒప్పుకోం.

సంసారవాసనాభావరూపే సక్తా ను యస్యధీః
మన్దో మోక్షే నిరాకాక్షీ స శ్వా కీటో అథవా జనః ॥

ఎవని బుద్ధి అయితే సంసారవాసనావశంచే అభావరూపములగు దేహము-ఇంద్రియము మొదలైన పదార్థములందు ఆసక్తి కలిగి ఉంటుందో, మోక్షము విషయములో ఆశయము ఉండకుంటుందో... అట్టి మనుజుడు శునకము-కీటకము తోటి సమానుడే అవుతాడు. అంతకుమించి నేనేం చెప్పగలను?

ఓ జనులారా! 'జీవన్ముక్త బుద్ధి' తో అనుభవించే శబ్ద స్పర్శాది భోగకలాపములు ఎట్లా ఉంటాయో... మూర్ఖ-అజ్ఞాన బుద్ధిచే సేవించబడే శబ్దాది భోగాలు ఎట్లా ఉంటాయో.... ఈ రెండింటికి ఉన్న భేదమేమిటో కొంచెం యోచించండి. మొదటిదేమో చిద్రూపముచే ఆనందప్రదమౌతుంది. రెండవదో... జడ రూపముచే దుఃఖ ప్రదంగానే అగుచున్నది. సుమా!

ఈ వాసిష్ఠ రామాయణము మొదలైన ఆత్మశాస్త్ర గ్రంథాలను కాస్త పరిశీలించినంత మాత్రం చేతనే సమస్త పదార్థములపట్ల అంతఃకరణ శీతలత్వం ఉదయిస్తుంది. "జీవన్ముకత్వం సుసాధ్యమే. అత్యవసరం కూడా" అని సుస్పష్టమౌతుంది.

చిత్తము యొక్క శీతలత్వమే మోక్షము- సుఖము కూడా! చిత్తము యొక్క సంతాపమే బంధం. ఆశ్చర్యం! అట్టి "చిత్తము యొక్క శీతలత్వం ఎట్లా సంపాదించుకోగలం?"... అనే విషయంలో జనులు అశ్రద్ధ కలిగి ఉన్నారే! లోకముయొక్క మూఢత్వము ఎటువంటిది? అందుకే అవతారమూర్తియగు నీ రాక జనులకు అత్యవసరమైయున్నది. ఈ మనుజులు స్వభావముచేతనే

విషయములకు వశీకృతులై ఉంటున్నారు. కాబట్టే పరస్పర యుద్ధము, చౌర్యము, స్త్రీ–ధనములను సంపాదించాలనే తీవ్రమైన పట్టుదలలు కలిగి ఉంటున్నారు. ఇట్టి భ్రాంతి–సంతాపములతో కొట్టుమిట్టాడుచూ ఒక దుఃఖము నుండి మరొక దుఃఖమునకు, ఒక భయము నుండి మరొక భయమునకు చనుచుండు జనులకు 'ఆత్మజ్ఞానము' తప్పితే ఔషధం ఏమున్నది? అట్టివారు ఈ దృశ్యముపట్ల కొంచెం విరక్తి కలిగి ఈ ముముక్షు శాస్త్రము యొక్క అర్థ విచారణ, నిధిధ్యాసాది ఉపాయములు, తత్త్వజ్ఞానుల సంవాదమును–బోధన వినటం ప్రారంభించితే అతి త్వరలో యథార్థ వస్తువగు ఆత్మను అవలోకించినవారై సుఖించగలరు.

❖

శ్రీవాల్మీకి మహర్షి: ఓ భరద్వాజా! శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి ఇట్లా పలికి 17వ రోజు సంవాదమును ముగించారు. క్రమంగా సూర్యుడు అస్తమించసాగాడు. సభికులంతా లేచి పరస్పర నమస్కారములు సమర్పించుకొని సాయం సంధ్యాది దైవీక్రియలకు ఆయత్తం కాసాగారు.

❖❖❖

(పదిహేడవ రోజు విచారణ పూర్తి అయింది)

❖❖❖

VI. పాషాణోపాఖ్యాన తాత్పర్యం

1. చైతన్యమునకు వేఱుగా జీవుడు - జగత్తులు లేవు

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : శ్రీ రామచంద్రమూర్తికీ, సభికులందరికీ ఈ 18వ రోజు సంవాదమునకు సుస్వాగతం పలుకుచున్నాను. నిన్నటి రోజున మనం 'పాషాణోపాఖ్యానం' పేరుతో నా స్వానుభవమైన ఒకానొక విశేషాన్ని చెప్పుకున్నాం. అట్టి పాషాణోఖ్యానము యొక్క తాత్పర్యం చెప్పుకొని ఆ పై ముందుకు సాగుదాం.

ఈ పాషాణోపాఖ్యానం ద్వారా "చిన్మాత్రపూర్ణ దృష్టిచే జగత్తులు అనబడేవన్నీ (సృష్టులు అని చెప్పబడేవన్నీ) చిదాకాశమున చిదాకాశరూపంగానే నెలకొని ఉన్నాయి" అని నిరూపించుకోవటమే మన ఉద్దేశం.

న చ స్థితం కించనాపి క్వచనాపి కదాచన ।
స్థితం బ్రహ్మఘనే బ్రహ్మ యథాస్థితమ్ "అఖండితమ్" ॥

ఈ జగత్తు అనబడేది కొంచమైనా ఎక్కడా కూడా, ఎప్పుడూ కూడా ఉండనేలేదు. చిద్ఘనమైనట్టి బ్రహ్మమే బ్రహ్మమునందు అఖండరూపమున యాథారీతిగా స్థితి కలిగి ఉన్నది. ఒకనికి స్వప్నంలో కనిపించే నగరాలు 'నిజచిద్రూపం' కంటే వేరు కాదు కదా ! అవన్నీ నిజచిద్రూపములే కదా ! అట్లాగే ఈ జగత్తు అనబడేది కూడా బ్రహ్మచిన్మాత్రమేనని గ్రహించు. బ్రహ్మదేవుని చిద్రూపముతో ఈ స్థూల – సూక్ష్మ రూపమగు 'జగత్తు' అనే దృశ్యము యొక్క వ్యవస్థితి ఏర్పడినప్పటికీ కూడా – జన్మరహితమగు చిదాకాశము తన యొక్క చిత్స్వరూపమును త్యజించకయే ఉంటోంది. పరమార్థమున బ్రహ్మదేవుడుగాని, జగత్తు గాని స్వప్ననగరాలు గాని లేవు. చైతన్య మహాదృష్టిచే 'చిన్మాత్రము' ఒక్కటే కలదు. స్వప్నంలో స్ఫురించే నగరం స్వప్నానంతరం స్వప్నద్రష్టలోనే (స్వాత్మయందే) లయం అగుచున్నది కదా ! అట్లాగే ...సృష్ట్యాది నుండి ప్రళయ పర్యంతము అనుభవించబడుతున్న సమస్త జగత్తు ద్రష్టయందే లయించుచున్నది. కనుక అదంతా కూడా ద్రష్ట వలెనే బ్రహ్మరూపమే అయి ఉన్నది.

బంగారమునకు – బంగారపు ముద్దకు తేడా ఎక్కడిది? అట్లాగే చైతన్యమునకు – స్వప్న పురమునకు, చైతన్యమునకు – సృష్టికి కూడా ఒకింత కూడా భేదం సంభవించజాలదు. సువర్ణపు ముద్దయందు సువర్ణమే ఉన్నది గాని 'ముద్దత్వము' (Solidity) అనేది ఎక్కడున్నది? ఆ విధంగా కేవలము చైతన్యమే ఉన్నది. సృష్టి లేదు. స్వప్నపురంలో స్వప్నచైతన్యమే ఉన్నది గాని స్వప్న పర్వతం

– స్వప్ననగరం ఇవన్నీ లేవు. నిర్వికారమగు చైతన్యమే స్వప్నకల్పనలో నగరంలా భాసిస్తోంది. నిర్వికారమగు బ్రహ్మమే ఇక్కడ 'సృష్టి'వలె భాసిస్తోంది. అంతకు వేరుగా ఏదీ లేదు. ఈ సృష్టి అంతా కూడా "నిర్మలము– సర్వ వ్యాపకము–నిర్లేపము–అజము– అవ్యయము–అనంతము" అగు చిన్మాత్రము మాత్రమే ! వేలకొలది మహాకల్పములందు కూడా ఆ చిన్మాత్రము ఉదయించదు, అస్తమించదు. అది సర్వదా ఏకరసమయ్యే ఉంటుంది.

ఓ రామచంద్రా ! ఈ జీవుడు నీవు–నేను–ముల్లోకములు అంతాకూడా అజము–అమరము అయినట్టి చిదాకాశమే అయి ఉన్నాము. చిదాకాశమే లేకపోతే ఈ శరీరము కర్తృత్వరాహిత్యముచే నిర్జీవమౌతుంది. అట్టి చిదాకాశము దేనిచేతా ఛేదించబడదు, దహించబడదు. అది ఎన్నడూ శమించునదీ కాదు. కాబట్టి ఇక్కడ ఎదీ జనించటం లేదు, మరణించటం లేదు. చైతన్యము యొక్క స్ఫురణయే జగద్రూపంగా అనుభూతమౌతోంది. ఒకవేళ చిన్మాత్ర స్వరూపమే "మరణము" అనే రహితత్వము పొందవలసి వస్తే... ఆ చైతన్యము స్వరూపముగా గల పుత్రుడు కూడా (ఆత్మావై పుత్రనామాసి ఆత్మయే పుత్రుని రూపంగా అగుచున్నది... అను సిద్ధాంతము ననుసరించి) తండ్రితో బాటే నశించాలి. "ఒకే ఆత్మ సర్వజీవులలోనూ ఉన్నది" అను సిద్ధాంతమును అనుసరించి ఒక జీవుడు మరణిస్తే తదితర జీవులంతా మరణించాలి. అప్పుడీ జగత్తు సర్వదా ప్రాణికోటి శూన్యమైపోయేది. కాబట్టి ఈ 'జీవుడు' అనబడేవాడు శరీరము త్యజించినంత మాత్రంచేత మరణించటం లేదు. (లేక) లేకపోవటం లేదు" అని చెప్పటానికి ఈ విధంగా వివరించాను.

కాబట్టి రామచంద్రా! నేటి వరకు ఎవరి చిన్మాత్రస్వరూపము మరణించియుండలేదు. ఈ జగత్తు ఎప్పుడూ ప్రాణిశూన్యమగుటలేదు. చిన్మాత్రుడగు జీవుడు సదా నాశరహితుడు.

ఏకం చిన్మాత్రమేవాఽహం,న శరీరాదయో మమ ।
ఇతి సత్య అనుసంధానే, క్వ జన్మ – మరణాదయః ॥

"అద్వితీయము అగు చిన్మాత్రమే నేను. నాకు ఈ శరీరాదులు లేవు" ...అని ఇట్లు విచారణచే గ్రహించినవానికి ఇక జనన– మరణాలు ఎచట?

అహం 'చిన్మాత్రమమలమ్' ఇత్యాత్మానుభవం స్వయం ।
అపహన్తి ఆత్మహంతారో, నిమజ్జన్తి, ఆపదార్ణవే ॥

"నిర్మలము – ఏకము అయినట్టి చిన్మాత్రమే నేను" అనునట్టి ఆత్మానుభవమును ఎవరు స్వయముగా కుతర్కములచే ఖండిస్తారో... వారు ఆత్మద్రోహము చేసుకొన్నవారే అగుచున్నారని హెచ్చరిస్తున్నాను. ఎందుకంటే వారు 'ఆపదలు' అనే సముద్రంలో మునుగుచున్నట్లు మా విజ్ఞాన దృష్టికి కనబడుతోంది.

"నేను ఆకాశముకంటే స్వచ్ఛము నిత్యము, అనంతము, నిర్వికారము అగు చైతన్యమును. నాకు వాస్తవానికి జీవితము లేదు, మరణము లేదు. చిదాకాశరూపమగు చైతన్యమే నేనై ఉండగా ఇక నాకు శరీరాదులు ఎక్కడున్నాయి?"...అని తత్త్వజ్ఞులు అనుభూతపరచుకొని ఉంటున్నారు.

అట్టి ఆత్మజ్ఞుల అనుభవాన్ని ఎవరు తిరస్కరిస్తారో అట్టి ఆత్మ హంతకులకు ధిక్కారమగుగాక! "నేను సర్వదా నిర్మలమగు చిదాకాశాన్ని" అను ఇట్టి ప్రత్యాక్షానుభవం సముపార్జించే ప్రయత్నంలో ఉండడో, అట్టి వారి జీవితం సద్వినియోగం కానట్లేనని, వారు జీవించియు మరణించిన వారితో సమానమే అగుదురని తత్త్వజ్ఞుల అభిప్రాయం. "నేను చిన్మాత్ర స్వరూపుడను. నాకు దేహేంద్రియాలు కూడా లేవు"... అను బోధచే ఆత్మ స్వరూపమును అనుభూతమొనర్చుకొనిన వానికి 'అవిద్య' ఇత్యాది మాలిన్యము నశించిపోతుంది. కనుక అట్టి నిర్మల స్వరూపుని జనన-మరణాలు ఏమాత్రం స్పృశించలేవు, ఛేదించలేవు. గొప్ప గండశిలను బాణములు ఛేదించలేవు కదా ! అట్లాగే చిన్మాత్రము - శుద్ధము అగు ఆత్మను అవలంబించినవాని సమీపమును మానసిక వ్యధలు సమీపించజాలవు. తన యొక్క 'చిత్స్వరూపము'ను మఱచి ఎవడు శరీరాదులందు ఆసక్తి కలిగి ఉంటాడో... అట్టివాడు వాస్తవానికి మట్టిలో వెతకి-వెతకి చివరికి సువర్ణ ఖండమును అక్కడే వదలి గులకరాయిని ఇంటికి చేర్చుకున్నవాడు అగుచున్నాడు. 'నేను దేహాన్ని' అనే రూపం గల భావనచే బుద్ధి-తేజం సన్నగిల్లు తాయి. మరి "నేను చైతన్యమును"అనే భావన చేతనో... బుద్ధి-తేజములు వర్ధిల్లుతాయి సుమా. "నేను శుద్ధ చిదాకాశమగు ఆత్మను. అట్టి నా స్వస్వరూపానికి జనన-మరణాలు లేవు" అని తలచి అట్టి స్థితిలో ఉన్న వానికి లోభ-మోహ-మదములు ఎట్లా సమీపించగలవు ? సమీపించలేవు.

చిదాకాశాన్ని వదలి "ఈ స్థూల-సూక్ష్మ-కారణ శరీరాలే ఆత్మ" అనే బుద్ధితో ఎవడు జగత్తును గాంచుచుండునో, అతని కొఱకే ఈ జగత్తులో క్షోభ-లోభ-మోహములు రచించబడినాయి. "నేను దేని చేతనూ ఛేదించబడేవానిని-దహించబడేవాడిని కాను. వజ్రము వలె దృఢమైనట్టి చైతన్యమే నేను. అంతేగాని ఈ దేహమాత్రుడను ఎన్నటికీ కాదు" అను ఇట్టి నిశ్చయము ఎవఱికి ఉంటుందో ...ఆతనికి మృత్యువు కూడా తృణప్రాయమే (గడ్డిపరక వంటిది) అవుతుంది. ఆహా(! శాస్త్రజ్ఞానులగు పండితులలోకూడా ఎంతటి వ్యామోహం కనిపిస్తోంది! జడమైన ఈ దేహశకలము నశిస్తూ ఉంటే "అయ్యబాబోయ్ ! మేము నశించుచున్నాం" అని భీతిల్లుచున్నారే! మాయ యొక్క ప్రభావము ఎంతటిది? "నేను చిదాకాశమునే" అను సత్యభావన బాగుగా స్థిరపడిందా, ...ఇక వజ్రపాతము వంటి ప్రళయాగ్ని జ్వాలలు కూడా పుష్పవృష్టివలె ఉంటాయి. "జనన మరణ రహితమైన చిన్మాత్రమును నేను కాదు. కాబట్టి నేను నశించబోవుచున్నాను" అని ఇట్లు తలచి (వాస్తవానికి ఆత్మ నశించనప్పటికీ) ఎవడు ఏడ్చుచున్నాడో... అతని వచనములు - క్రియలు - భావములు అన్నీ కూడా వివేకుల దృష్టియందు పరిహాసాస్పదము - హాస్యాయుక్తము అగుచున్నాయి. "నిత్యమై, అపరోక్షమైనట్టి చిన్మాత్రమే నేను. ఈ దేహమనోబుద్ధ్యాదులు నేను కాదు" అని ఇట్లు అంతః కరణంలో ఎవడైతే సునిశ్చయం చేసుకొని ఉంటాడో అతడెన్నడూ మోహమును చెందడు.

ఓ సర్వజనులారా!... 1.నేను చిదాకాశమాత్రుడను, 2.నాకు ఎన్నటికీ నాశనము లేదు, 3.ఈ జగత్తంతా చైతన్యము చేతనే పూర్ణమైయున్నది, 4.ఈ దేహ-మనో-బుద్ధి-అహంకారములచే నేను పరిమితుడను గాను... అను ఈ నాలుగు విషయములలో మీకున్న సందేహమేమిటో నాకు చెప్పండి, వింటాను.

"మేము చైతన్యం కంటే వేరైనవారం" అని అనదలచుకున్నారా! ఓ పసిబిడ్డలవంటి ప్రియ సోదరులారా! "మేము వేరైనవారం" అను అనుభవమునకు హేతువు ఏదో అద్దానిని గమనించండి. ఆ అనుభవమునకు కూడా హేతువగు మీ ఆత్మనే మీరు ఎందుకు 'లేదు' అనుచున్నారు ?

మీరు చైతన్యమే కాబట్టి మీకెవరికీ మరణము లేదు.

"మేము చైతన్య రూపులమే అయినప్పటికీ మాకు మరణం ఉన్నది"... అని వాదిస్తారా? చైతన్యమే మరణిస్తే ఒకడు మరణించగానే... చైతన్యమే స్వరూపముగా గల తదితర జనులందరు ఆ క్షణంలోనే మరణించాలి కదా! "అందరిలోని చైతన్యము ఒక్కటే! అయినా మాకు మరణం తప్పదు" అంటారా? చైతన్యము ఒక్కటే అయితే ఒకడు మరణిస్తే కూడా జగత్తు కొనసాగుతోంది కాబట్టి స్వస్వరూప చైతన్యమునకు జనన – మరణ సంబంధం లేనట్లే కదా !

❖

తస్మాత్ న మ్రియతే కించిత్, న చ జీవతి కించన ।

'జీవామీ' ఇతి 'మృతోస్మి' ఇతి చిచ్చేతతి న నశ్యతి ॥

కాబట్టి ఏదీ మరణించటం లేదు. ఏదీ జీవించటం లేదు కూడా! "నేను జీవిస్తున్నాను. నేను మరణిస్తున్నాను" అనే భ్రాంతి చైతన్యం అనుభవిస్తోంది. అంతేగాని చైతన్యం ఏ సమయమందును జీవించదు, మరణించదు.

"ఎవడు దేనిని ఎట్లు ఎఱుగుచున్నాడో ఆతడు అది అట్లే పొందుచున్నాడు" –అనే విషయం ఆబాలగోపాలానికి విదితమే కదా! అట్లాగే చైతన్యము కూడా దేనిని ఎట్లు ఎఱుగుచున్నదో... అద్దానిని అట్లే పొందుచున్నది. వాస్తవానికి ఈ జీవుని వాస్తవ స్వరూపమగు చైతన్యము ఎచ్చటా ఎన్నడూ నశింపకయే ఉన్నది.

పరిపశ్యతి సంసారం, పరిపశ్యతి ముక్తతామ్ ।

సుఖదుఃఖాని జానాతి స్వరూపాత్ తత్ న భిద్యతే ॥

ఆ చైతన్యము ఒకప్పుడు సంసారమును–మరొక్కప్పుడు ముక్తిని గాంచుచున్నది. అట్లే సుఖ–దుఃఖము లను ఎఱుగుచున్నది. ఆ రెండింటినీ ఏది గాంచుచున్నదో–ఎఱుగుచున్నదో, అదియే శుద్ధ చైతన్యము కదా! కనుక ఆయా భిన్న దశలందు అది తన స్వరూపము నుండి వేఱుకాకయే ఉన్నది. చైతన్యము నిజస్వరూపమును ఎఱుగకపోవుటచే (ఏమఱచుటచే) 'బంధము' అనే సంజ్ఞను, నిజస్వరూపమును ఎఱుగుటచే 'మోక్షము' అను సంజ్ఞను స్వయముగా ధరించుచున్నది. నటుడు నటనలో జీవిస్తూనే పాత్రను వేరైన వ్యక్తిగాను, వ్యక్తిగతమునకు వేరైన పాత్రలోను ఉండి ఉంటున్నాడు కదా! సర్వదా అప్రమేయమగు చైతన్యము ఒకప్పుడు 'బద్ధజీవుడు' అను పాత్రలో లీనమై ఆ నాటకమునకు వేరైన తన చిన్మయ స్వరూపమును ఏమఱచుచున్నది.

సమస్తము నిర్మలమైన చిదాకాశమే అయి ఉన్నది. కాబట్టి ఎచట కూడా ఏదీ ఉత్పన్నమవటం లేదు, నశించటమూ లేదు.

నతత్ అస్తి న యత్ సత్యం, న తత్ అస్తి న యన్మృషా ।
యత్ యథా యేన నిర్ణీతం తత్ తథా తం ప్రతి స్థితమ్ ॥

ఈ ప్రపంచంలో సర్వ పదార్థములలో కూడా "సత్యము కానిది" గాని, "మిథ్యకానిది" గానీ ఏదీ లేదు. ఏట్లా అంటావా?... ఏది ఎట్లు ఎవడు నిర్ణయిస్తే అది అట్లే సత్యముగానో, మిథ్యాగానో తెలియవస్తోంది. ఇంతకుమించి ఈ జగత్తులో సత్యమైనదిగాని, మిథ్య అయినది గాని ఏదీ లేదు.

ఓ రామచంద్రా! ఈ చైతన్యాత్మ ప్రపంచమున ఏఏ పదార్థమును ఏఏ రీతిగా ఎఱుగు చున్నదో, ఆయా రీతిగా అద్దానిని అనుభవించుచున్నది. అట్లు చైతన్యాత్మచే అనుభవించబడుచున్నదే 'జగత్తు' అనే పేరుతో జనులలో వాడుకలో ఉంటోంది.

ఇందుకు దృష్టాంతం అంటావా?... ఒకే పదార్థం (లేక) ఒకే సంఘటన దేశకాల భేదాన్నిబట్టి ఒకచోట ఇష్టమైనదిగాను, మరొక చోట కష్టమైనదిగాను ఉండటం లేదా? ఒకనికే బాల్య మిత్రుడు బాల్యంలో ప్రియంగాను, ఆ తరువాత ఎప్పుడో తారసపడినప్పుడు 'అనవసరమైన అభ్యాగతి' గాను అనిపించటం ఈ లోకంలో చూస్తూనే ఉన్నాం కదా! తనకు ఇష్టమని వివాహం చేసుకున్న స్త్రీ మరొక దేశకాలాలలో అయిష్టమై కనిపించటం కొద్దిమంది విషయంలో జరుగుట లేదా?

కాబట్టి "సమస్త పదార్థములు చైతన్యము యొక్క అనుభవానుసారమే స్థితి కలిగి ఉన్నది" అనునది ప్రసిద్ధమైన విషయమే!

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! కొందరేమో "ఈ జగత్తు సంసారసాగరము. అనేక బాధలతోను, కష్టములతోను కూడుకొని ఉన్నది. ఇదంతా దుఃఖమయం. ఇంతకు మించి ఇందులో సారమేమీ లేదు" అనే అభిప్రాయం కలిగి ఉంటున్నారు. మరికొందరేమో "ఈ జగత్తు బ్రహ్మమయమే! కనులు తెరచి చూస్తే ఇదంతా బ్రహ్మానందమయం!" అని సిద్ధాంతీకరిస్తున్నారు.

ఇంకొందరు "ఈ జగత్తు ఈశ్వర కల్పితం" అంటున్నారు. మరికొందరు "సృష్టి ఈ కనబడే రూపం కాదు" అని సిద్ధాంతీకరిస్తున్నారు... ఇన్నిన్ని సిద్ధాంతాలు ఎందుకున్నాయి? అసలు ఇక్కడి వాస్తవతత్త్వ మేమిటి? గురువులు తమ శిష్యులకు వేఱువేరైన, పరస్పర వ్యతిరిక్తమైన సిద్ధాంత–ఉపసిద్ధాంతాలను ఎందుకు బోధించటం జరుగుతోంది? వీటిలో సత్యాసత్యాలు ఏమిటి?... ఈ వివరాలు వివరించవలసినదిగా ప్రార్థన.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓహో! చాలా పెద్ద ప్రశ్నయే! ఈ చెప్పబోవు సమాధానం విను

1. బ్రహ్మ సత్యమ్ జగత్ మిథ్యావాదులు ("జగత్తు బ్రహ్మ రూపమే") - ఈ జగత్తు పరమాత్మ యొక్క స్వప్నభూతమే కదా! పైగా సమస్తము బ్రహ్మాకాశరూపమే అయి ఉన్నదని మనం ఇప్పటి వరకు వర్ణించుకొంటున్నాం. కనుక "ఈ జగత్తంతా మాకు బ్రహ్మరూపంగానే అనుభూతమౌతోంది"... అని ప్రకటించటం ఉచితము, సత్యమే కదా!

2. జగత్ సత్యమ్ - బ్రహ్మ మిథ్యావాదులు (ఈ జగత్తే మాకు సత్యమని అనిపిస్తోంది) - జగత్తు యొక్క రూపం ఎదురుగా కళ్ళకు కనిపిస్తోంది. ఇద్దానికి అధిష్ఠానము అని చెప్పబడే మహాచైతన్యము

కళ్ళకు కనిపించటం లేదు. 'మదశక్తి' (Lust) కళ్ళకు కనిపించదుగాని దాని చర్యలు కారణరూపంగా కళ్ళకు కనిపిస్తాయి. అట్లాగే చిదాత్మ అదృశ్యరూపమై ఉంటోంది. అయ్యది దృశ్యభ్రమ హేతువగు కార్య రూపముచే స్వసత్తను ఈ జగత్తుగా ప్రదర్శించుకొనుచున్నది. కనుక 'ఈ జగత్తు మాకు సత్యమనియే అనిపిస్తోంది'... అని ప్రకటించేవారికి అట్లు కనిపించటం సత్యత్వమునకు తగియే ఉన్నది కదా! (ఎందుకంటే అట్లా అనిపించటంలో ఆశ్చర్యం లేదు కదా !)

3. జగత్‌శూన్యవాదులు (ఈ జగత్తంతా శూన్యమని మాకు అనిపిస్తోంది) - ఈ జీవుడు 'బంధము'ను అనుభవిస్తున్న సమయంలో దృశ్యమే బంధముగా అగుచున్నది. ఆ సమయంలో "దృశ్యము ఉపశమించినట్టి మోక్షస్థితి" ఎట్టిదో తెలియవచ్చుట లేదు.

'మోక్షము' యొక్క స్థితి అనుభవమైతే గాని మహాచైతన్యము అనుభూతికి లభించదు. అట్టి ముక్తి స్థితిలో ప్రమాత (జీవుడు) అభావస్వరూపుడు అగుచున్నాడు. అనగా ఆతడు లేనివాడే అగుచున్నాడు. కనుక "పరమార్థ వస్తువునందు జగత్తు శూన్యస్వరూపమై ఉన్నది"... అనే సంజ్ఞ సత్యమనియే అనిపించుకుంటోంది.

4. పురుష-ప్రకృతి వాదులు (అవ్యక్తరూప ప్రకృతిలోంచి ఈ వ్యక్తజగత్తు ఉత్పన్నమౌతోంది) - ఇక ఇంకొందరు (సాంఖ్యావాదులు) ఇట్లా అంటున్నారు. చిన్మాత్రుడగు పురుషుడే అన్నింటికీ కర్త. ఆయన యొక్క సత్త వలన ఆయన నుండి 'అవ్యక్తము' ఉత్పన్నమౌతుంది. అదియే ప్రకృతి. ఆ అవ్యక్తము (లేక) ఆ ప్రకృతి త్రిగుణముల యొక్క సామ్యావస్థారూపము అయి ఉన్నది.

అట్టి అవ్యక్తములోనుంచి త్రిగుణాత్మకమగు ఈ జగత్తు ఉత్పన్నమౌతోంది. బ్రహ్మమే తనకు అద్వితీయమగు జగత్తుగా ప్రదర్శితమౌతోంది, కనబడుతోంది – అని నేనూ సిద్ధాంతీకరించాను కదా! కనుక 'పురుషుడు' అవ్యక్తము! ఆతని అభివ్యక్తీకరణమే ప్రకృతి "జగత్తు" అను వారి సిద్ధాంతమూ యుక్తియుక్తమే కదా!

5. బ్రహ్మ వివర్తవాదులు / వేదాంతవాదులు (జగత్తులోని సర్వ పదార్థముల స్వరూపం బ్రహ్మ వివర్తమే) - ఈ జగత్తులో అనేక స్వభావాలు, ఆకారాలు గల పదార్థములు ఉండవచ్చుగాక! కాని "కఃత్వమ్–కోఽహమ్,నాఽయితి" ఇత్యాది మార్గంలో విచారణ చేస్తూ పోతే "సమస్త పదార్థముల స్వరూపము బ్రహ్మము యొక్క వివర్తమే, మట్టియే అనేక బొమ్మలుగా అగుచున్నట్లుగా!" అని మరికొందరు ప్రతిపాదిస్తున్నారు. "ఈ కనబడే జగత్తంతా బ్రహ్మము యొక్క వివర్తమే" అను ఆ వేదాంతవాదుల సిద్ధాంతమూ యుక్తియుక్తమే కదా!

6. పరమాణువాదులు (ఈ జగత్తు పరమాణువుల కలయిక మాత్రమే. అవి విడిపోతే జగత్తు లేదు) - ఈ మతమును అనుసరించి (ఉదాహరణ : కణాదులు, గౌతములు, సౌత్రాంతికులు, వైభాషికులు, అర్హతులు– ఆయా మత గురువుల ప్రతిపాదనను అనుసరించి) ... "ఈ 'జగత్తు'గా కనిపించేదంతా పరమాణు సమూహము మాత్రమే! వారి కల్పనయు వారి అనుభవమును బట్టి సత్యమే అయి ఉన్నది. ఎందుకంటే...

1. ప్రతి వస్తువు పరమాణువుల కలయికయే అయి ఉన్నది. 2. "ఏది ఏ విధంగా ఎవరిచే ఎఱుగుబడుచున్నదో అది ఆ విధంగానే వారికి అనుభూతమగుచున్నది"... అని మనం ముందరే సిద్ధాంతీకరించుకున్నాం కదా!

భావనావాదులు, మనోకల్పనా రూప జగత్‌వాదులు, దృష్టి-సృష్టివాదులు పై సిద్ధాంతం బలపరుస్తున్నారు. "యత్ భావం-తత్ భవతి. ఈ జగత్తు ఎట్లు భావన చేస్తే అట్లే అనుభూత మౌతోంది" అనునది కూడా యుక్తియుక్తమే కదా!

7. దృష్టి - సృష్టి వాదులు - "ఇహలోకంలోగాని, పరలోకంలోగాని ఏది ఏ విధంగా చూడబడు చున్నదో... అది ఆ విధంగానే ఉంటోంది. ఏది ఎట్లు చూడబడదో ...అది అట్లు ఉండదు. కనుక ఈ జగత్తు సత్యము కాదు. ఇదంతా అనిర్వచనీయం. అనగా "ఈ జగత్తులో ఇది ఇట్టిది మాత్రమే" అని దేనిని ఎవరూ సిద్ధాంతీకరించలేం. ఈ జగత్తుగా కనిపించేదంతా మనోకల్పనారూపము మాత్రమే. ఇట్టి దృష్టి-సృష్టివాదుల మాట కూడా కాదనటానికి వీలులేదు.

8. అనాత్మవాదులు (బాహ్యమున గల ఈ జగత్తు మాత్రమే ఉన్నది. అంతరంగమున ఆత్మ అనబడేదేది లేదు!) - ఇక, వీరు అంటున్నారు కదా ..."బాహ్యమున కంటికి కనబడే ఈ నేల-నీరు-అగ్ని-వాయువు అనబడే భూత చతుష్టయం మాత్రమే ఉన్నది. దీనికి అతీతంగా అంతరంగమున 'ఆత్మ' అనేది లేదు" అను (చార్వాకుల) మతం కూడా వారి దృష్టిని బట్టి సత్యమే అయి ఉన్నది. ఎందుకంటే ఈ ఇంద్రియములకు పరమైనట్టి (వేరైనట్టి) ఆత్మ అనబడేది ఎదురుగా కనిపించడం లేదు కదా!

9. క్షణిక వాదులు (అనుక్షణం ప్రతిది మారుతూనేవున్నది. కనుక ఈ జగత్తు క్షణికం) - ఇక వీరి అభిప్రాయం ప్రకారం... "ప్రతి క్షణం సర్వపదార్థములు ఒక స్థితి నుండి మరొక స్థితికి ప్రవాహ తరంగంలాగా పరివర్తనం చెందుచూనే ఉన్నాయి. కాబట్టి ఈ జగత్తంతా కూడా పరివర్తనశీలమే! కనుక ఈ జగత్తు క్షణభంగురం." ఇట్లా జగత్తు గురించి నిర్వచించే క్షణికవాదుల మతము కూడా వారి అనుభవమునుబట్టి సత్యమే అయివున్నది. ఈ దృశ్య ప్రపంచంలో మార్పు చెందనిదేమున్నది?

ఆద్యమగు బ్రహ్మపదము సర్వశక్తియుక్తమై వెలయున్నది కదా! అద్దాని భావనా ప్రయోజనం చేత వారికి అది అట్లేనని అనిపించడంలో ఆశ్చర్యపడవలసిన పనేమున్నది?

10. కలవింక - ఘట న్యాయవాదులు (ఈ జీవుడు శరీరము అనే పంజరంలో చిక్కుకున్న పక్షివంటివాడు) - 'కలవింక-ఘటన్యాయం' "కలవింక పక్షి (ఊరపిచ్చుక) కుండలో చిక్కుకుంది. ఆ కుండ యొక్క ముఖమును తొఱిచామా... ఆ ఊరపిచ్చుక తుఱ్ఱున గాలిలోకి ఎగిరిపోతుంది. అట్లాగే 'పరిచ్ఛిన్న పరిమాణంగా' ఈ జీవుడు కర్మబంధం చేత దేహాలలో ఇరుక్కొని ఉన్నాడు. కర్మ క్షయం కాగానే పరలోకానికి ఎగిఱిపోతాడు. (ఇది అర్హతలు అనే మతస్థుల జగత్ నిర్వచనం). ఈ జీవన-మరణములను చూచి వారు అట్లు సిద్ధాంతీకరించడం వారికి సత్యమనియే అనిపిస్తోంది.

11. మరణానంతర దేహాత్మవాదులు (జీవుడు మరణించినా దేహము వెంటే ఉంటాడు) - మరొక మతగురువుల (మ్లేచ్ఛావాదుల) సిద్ధాంతం ఎట్లా ఉన్నదో చూడు! ఈ దైహికారుడగు జీవుడు

ఈశ్వరునిచే ఉత్పన్నము కావించబడినాడు. ఈశ్వర నిశ్చయాను సారం ఈ దేహం ఒకప్పుడు శిథిలమైపోతుంది. మరణం సంభవిస్తోంది. మరణానంతరం ఆ దేహసంబంధీకుడగు జీవుడు దేహము పాతిపెట్టబడిన చోటే ఉంటాడు. ఆ తరువాత కాలానంతరం ఈశ్వరునిచే విచారించబడినవాడై ఆ ఈశ్వరుని ఇచ్ఛను అనుసరించి శాశ్వతంగా స్వర్గమునందో, నరకమునందో ఉంచబడుతాడు. వారి అనుభవాన్ని అనుసరించి అదీ దూషితం కాకయే ఉన్నది.

12. స్వభావ వాదులు - నిరీశ్వరవాదులు (ఈ జగత్తు స్వభావముచే ఉత్పన్నమై - నశిస్తోంది) - ఈ స్వభావవాదము ప్రతిపాదించే మతగురువుల అభిప్రాయం విను. ఈ జగత్తంతా కూడా స్వయంగా స్వభావముగానే ఉత్పన్నం అవుతోంది. స్వభావంగానే మఱొక్కప్పుడు నశిస్తోంది. దీనికి కర్తగాని, 'ఈశ్వరుడు' అనబడేవాడు గాని ఎవడూ లేడు. ప్రతి జీవుడు స్వభావాలు అనుసరించే జనిస్తూ, జీవిస్తూ, అనుభవిస్తూ, మరణిస్తున్నాడు. వీరు ఇట్లు 'నిరీశ్వరవాదం' ప్రతిపాదిస్తున్నారు. వారివారి దృష్టి కోణం నుండి ఇది వారికి సత్యమే అయివున్నది. ఎందుకంటావా?... ఎంత అన్వేషించినప్పటికీ వర్షము-వాయువు-నక్షత్రములు-సూర్యుడు-చంద్రుడు-భూమి ఇత్యాదులన్నింటి విషయంలో "దీనికి కర్త ఎవడు?" అను ప్రశ్నకు వారికి సమాధానం లభించడం లేదు కదా!

13. ఈశ్వరవాదులు (ఏకేశ్వరుడే ఇదంతా ప్రసాదిస్తున్నాడు) - వీరి మతాచార్యుల సిద్ధాంతం ప్రకారం ... సర్వత్రా కర్త ఒక్క ఈశ్వరుడే. ఆయనే ఇవన్నీ ప్రేమతో ప్రసాదిస్తున్నాడు. ఆయనకు కృతజ్ఞులమై ఉండడానికి ప్రతిజీవుడు యత్నించాలి. కృతఘ్నుడు కాకూడదు. ఈశ్వరార్పిత చిత్తంలో సర్వదా ఉపాసకులై ఉండాలి. వీరు తమయందు తమ ఉపాశ్యమగు ఈశ్వరుని పొందుచునే ఉన్నారు. కాబట్టి వీరికి పై నిర్వీశ్వర– వాదుల వలె "ఈశ్వరుడు లేడు"... అని అనిపించడం లేదు.

14. ఇహ - పరలోక వాదులు (ఇహంలో పుణ్యకార్యాల వలన పరంలో సుఖం లభిస్తుంది) - వీరి దృష్టిలో ఇహము-పరము రెండూ సత్యమే! కాబట్టి ఈ మతగురువులు తీర్థ-స్నాన-పుణ్యక్షేత్ర దర్శన-అగ్నిహోత్రాదులు మొదలైన వాటికి ప్రాధాన్యం ఇస్తున్నారు. ఇహంలో శ్రమయే అయినా పరంలో సుఖలోకప్రాప్తి కలిగిస్తాయి. ఆ అనుయాయులు అట్టి తీర్థ-క్షేత్ర-అగ్నిహోత్రాదుల శ్రమ నుండి సుఖమును తృప్తిని పొందుచూనే ఉన్నారు. కాబట్టి అవి సత్యములు కావని ఎవరనగలను? సత్యమేనని ఒప్పుకోక తప్పదు.

15. జగత్ శూన్యవాదులు ("ఈ జగత్తంతా శూన్యమే!") - అని (బౌద్ధులు మొదలైన) కొందరు మతగురువులు బోధిస్తున్నారు. వారి వారి అనుయాయుల భావనకు అనుభవమునకు అది సత్యమే అగుచున్నది. వారి విచారణకు 'శూన్యము' తప్ప మరింకేమీ ఇక్కడ అగుపించటం లేదు.

❖

చూచావా రామచంద్రా! ఈ విధంగా అనేక మతగురువులు అనేక సిద్ధాంతములను వారి వారి శిష్యులకు, అనుయాయులకు బోధించటం, ఆ అనుయాయులు అది ఆ రీతిగానే అనుభవంగా పొందడం అనంతకాలంగా జరుగుతూనే ఉన్నది. ఇంకా అనేకమంది మతగురువులు ముందు

ముందు కూడా రానున్నారు.అందులో కొందరు మతగురువులు పరస్పర వ్యతిరిక్తమైన సిద్ధాంతములను ప్రతిపాదించడం జరిగింది.జరుగబోతోంది.

మఱికొందరు ఇప్పటివరకూ వచ్చిన సిద్ధాంతాలను ఖండిస్తూ చెబుతున్నారే గాని "ఇది సత్యము" అని తమకుగా ఏమీ ప్రతిపాదించడం లేదు. ఇంకొందరు మతగురువులు ఇదివరకు చెప్పినదే భాషాపరంగానూ, సాధనా ద్రవ్యపరం గానూ మరొక తీరుగా ప్రతిపాదిస్తూనే "ఇతః పూర్వం ప్రతిపాదించిన సిద్ధాంతం అనుసరణీయం కాదు. ఇదియే అనుసరించండి" ...అని తమ శిష్యులకు, అనుయాయులకు బోధిస్తున్నారు.

కొన్ని కొన్ని చోట్ల గురువులు చెప్పిన సిద్ధాంతమునకు రెండు మూడు రకాలైన భాష్యములను శిష్యులు ప్రతిపాదిస్తూ-ప్రతిక్షేపిస్తూ క్రమంగా ఆ శిష్యులు వేరు వేరు పేర్లు గల శాఖలుగా విడిపోతున్నారు. అట్లా విడిపోయి వారిలో వారు కలహించుకోవడం, హింసించుకోవడం కూడా కొన్నిచోట్ల జరుగుతూ వస్తోంది. ఒక్కొక్కసారి గుఱువు దైవస్వరూపుడని కొందరు,... "గుఱువు కేవలం సిద్ధాంతకర్త / ప్రవక్త" అని మరికొందరు ప్రతిపాదిస్తూ ఇట్టి స్వల్ప వాగ్వివాదములతో ఒకే మతాచార్యుల శిష్యపరంపరలో శాఖలు ఉపశాఖలుగా విడిపోవడం కూడా జరుగుతోంది.

ఇదంతా అతి దీర్ఘ కాలంగా జరుగుచున్న విశేషాలే! ముందు ముందు కూడా ఇట్లా జరుగుచూనే ఉంటుంది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఈ విధంగా పరస్పర వ్యతిరిక్త-అనుకూలములైన వేఱు వేఱు సిద్ధాంతములు, వారి అనుయాయులు సంఘర్షించుకోవడం ఇదంతా ఎందుకు జరుగుతోంది? "అవన్నీ సత్యములే అయి పరిఢవిల్లుతున్నాయి"... అని మీరు చెప్పడంలో ఉద్దేశమేమిటి?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! 'చింతామణి' గురించి విన్నావు కదా! అది ఎదురుగా కలిగి ఉన్న వారు దేనిని చింతన చేస్తే అది అట్లే పొందుతారు. కల్ప వృక్షము క్రింద ఏది కోఱుకుంటే అది కల్పనా చమత్కారంగా లభిస్తుంది. అట్లాగే చిదాకాశమగు చైతన్యము కూడా జీవులు దేనిని అభిలషిస్తే ఆయా అభిలాషలను శీఘ్రముగా వారియందు అట్లే సిద్ధింపజేయున్నది. అందుకే 'ఈ జగత్తు శూన్యం' అను వారికి అంతా శూన్యంగా అగుపిస్తోంది. "ఇదంతా అశూన్యమగు భగవంతుని చేత నిండి ఉన్నది" అనుకున్న వారికి అది అట్లా అనుభవమౌతోంది. "ఈ జగత్తు శూన్యము కాదు-అశూన్యము కాదు.ఇది అనిర్వచనీయం"... అని తలచువారికి వారియొక్క భావనచే ఇదంతా అనిర్వచనీయంగా ఒప్పుచున్నది.

ఎందుకంటావా?... సర్వశక్తిమంతమగు బ్రహ్మము యొక్క మాయా శక్తి శూన్యము కాదు. అశూన్యము కాదు. ఈ రెండింటికీ విలక్షణమై, అనిర్వచనీయమై ఒప్పుచున్నది.

కాబట్టియే ఇక్కడ ఒకానొక చమత్కారం సిద్ధిస్తోంది. ఎవడు ఏ నిశ్చయమును కలిగి ఉంటాడో, ఆతడు కొంత పట్టుదలతో, మూర్ఖత్వంతో దాని నుండి తొలగని పక్షంలో అతడు ఆ నిశ్చయఫలమును తప్పక బడయగలడు.

ఆత్మజ్ఞానం పొందనంతవరకే ఆయా సిద్ధాంతములన్నీ సత్యములుగానే అనుభవమౌతాయి. ఆత్మజ్ఞానం పొందిన తరువాత ఇక ఆ జీవుడు 'ఆత్మయే సత్యము' అను అన్ని సిద్ధాంతముల ఆవల తీరం చేరి 'కేవలస్వానుభవి' అవుతాడు. అనేక మతముల సిద్ధాంతముల సారమేమిటో, పరిమితి ఏమిటో ఆతడు కరతలామలకంగా గ్రహిస్తాడు.

అందుచేత రామచంద్రా! బుద్ధిమంతుడైనవాడు వాదోపవాదములలోకి, ఖండన-రక్షణ వ్యవహారములలోకి దిగడు. ఆతడు అనేక మతముల 'కారణము'ను పండితులతో బాగుగా విచారించి క్రమంగా శ్రేష్ఠమగు 'ఆత్మవస్తువు' నందే సుదృఢమైన నిశ్చయమును పెంపొందించుకుంటాడు. ఇక దేనికీ బద్ధుడు-పరిమితుడు కాడు.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! జ్ఞానసారమగు దృఢాత్మనిశ్చయము సాధకులకు కలిగేది ఎట్లా?

శ్రీవసిష్ఠమహర్షి : రామచంద్రా! శాస్త్రాధ్యయనమునందు, ఉత్తమార్థమును సేకరించి స్వీకరించటంలోను, అల్ప విశేషములను ఉపేక్షించటంలోను, బహుకుశలురైనట్టి వారికి సర్వాత్మకమగు స్వస్వరూపాత్మానుభవం సుసాధ్యమే! అట్టి మహనీయులు ఉన్నారు. ఉత్తమ సాధకుడైనవాడు వారికొరకై వెతికి అట్టి మహానుభావులను ఆశ్రయించాలి. తమ సంశయములను అణకువతో తెలియబరిచి సంశయవిభేదము గావించుకోవాలి.

శ్రీరాముడు : ఆశ్రయమునకు అర్హుడగు గురువులు ఎట్టి సద్గుణములు కలిగి ఉంటారు?

శ్రీవసిష్ఠమహర్షి : మహాత్ములగు జ్ఞాన గురువులు ఈ 5 లక్షణములు కలిగి ఉంటారని చెప్పబడుతోంది.

1. సచ్ఛాస్త్రములను అనుసరించి వ్యవహరిస్తూ ఉంటారు.
2. పరస్పరము విచారణ సలుపుతూ ఉంటారు.
3. జనులకు ఆహ్లాదము గొలుపుచూ సచ్ఛాస్త్రముల పట్ల ప్రోత్సాహం కలిగిస్తూ ఉంటారు.
4. "నీవు సాక్షాత్ ఆత్మవే (తత్వమసి)" అను పరమసత్యవాక్యము వైపుగా బుద్ధిని కుశలము చేస్తూ ఉంటారు.
5. నిషిద్ధములైన ఆచారములు లేనివారై ఉంటారు.

ఓ రామచంద్రా! నీరు పల్లమువైపుకే ఉరకలు వేస్తూ పరుగులు తీస్తుంది చూచావా? అట్లే జీవులంతా తమకు అభిలషితములయిన వాటివైపుకే బలవంతంగా పరుగులు తీస్తున్నారు. అయితే 'జీవితము' అనేది ఒక మహత్తరమైన అవకాశమని జనులు గ్రహించెదరు గాక! "నేను స్వీకరించాలి-నిర్వర్తించాలి" అనుకునే వాటిలో "నన్ను పురుషార్థమునకు జేర్చగలిగేదేది?" అని విచారించి, అందుకు మార్గం చూపే సామర్థ్యము గల సచ్ఛాస్త్ర-సద్గురువులను వెతికి-వెతికి పట్టుకొని సమాశ్రయించాలి. ఓ జనులారా! తృణము యొక్క చివరి భాగంలో సంలగ్నమైన జలబిందువు ఏ క్షణంలోనైనా నేల కూలటానికి సిద్ధమై ఉన్నది కదా! ఈ జీవితము అట్టిది. ఈ సంసారసాగరమున "అది పొందాలి! ఇది సంపాదించుకోవాలి! ఏదో కావాలి!" మొదలైన మనోరథములతోను,

"వారెంతటివారు? వీరి సంగతి చూద్దాం!" ఇత్యాది పిచ్చి ప్రేలాపములతోను రోజులు గబగబా గడిచిపోతున్నాయి. సమయమంతా అజ్ఞాన వ్యవహారంతో వృథా అగుచున్నది. మీనమేషాలు లెక్కకట్టుచూ కూర్చుంటే ఏమాత్రం లాభం లేదు. అతి త్వరగా సద్గురువును ఆశ్రయించడం, శాస్త్ర సారాన్ని గ్రహించడం అత్యంత ఆవశ్యకము-అవశ్యము కూడా!

❖❖❖

2. జీవన్ముక్తులను ఆశ్రయించకుంటే జీవితం వృథా!

శ్రీరాముడు : హే మహానుభావా! శ్రీవసిష్ఠ మహర్షీ! ఈ ప్రాణుల యొక్క భోగతృష్ణ శాఖోపశాఖలే అనేక జగద్రూపములుగా విస్తరించి ఉండడం (చిదాకాశమునందు) గమనిస్తున్నాం కదా! ఇందులో

1. జగత్ స్వరూప 'అనర్థము' యొక్క పూర్వ-పర విచారణ చేసి ఉన్నవారు... 2.సారాసార వివేకము చేత పరమార్థమును దర్శించినట్టి శ్రేష్ఠులగు మహాత్ములు... ఎక్కడ లభిస్తారు. "వారికై వెతకాలి! ఆశ్రయించాలి! ఇంతకుమించిన ఉపాయం (ఆత్మోద్ధరణకై) లేదు"... అని మీరు ఆజ్ఞాపిస్తున్నారు, సరే! కాని అనేక ప్రాపంచిక వ్యవహారములు అనివార్యమగుచుండగా సామాన్యులమగు మేము వారి కొరకై ఎక్కడ వెతకాలి? ఇదంతా దుర్లభం కాదా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : అవును! నీవు చెప్పినట్లు ఆత్మ జ్ఞానాన్ని చక్కగా ఎఱిగి పరమ సత్యాన్ని ఆత్యంతికంగా -నిర్దుష్టంగా ప్రకటించగలుగుచున్న జీవన్ముక్తులు ఈ లోకాలలో లభించడం కొంచెం కష్టతరమైన విషయమే! అయినా కూడా అట్టి మహనీయులు మనుష్య-దేవతాది జాతులలో కనబడుచూనే ఉంటారు. స్వయం ప్రకాశకుడగు సూర్యునికి చీకటి-రాత్రి ఉండనట్లుగా ఆ మహనీయులకు రోజులన్నీ జ్ఞానప్రకాశమునందే గడచి పోతాయి. దుర్లభులే అయినప్పటికీ అట్టివారు ఆ పరమాత్మ యొక్క కరుణచే సృష్టియందు ఉన్నారు. సాధకులకు మార్గదర్శకులై లభిస్తున్నారు. కనుక అట్టి వారి దర్శనము కొఱకై ప్రయత్న పూర్వకంగావెతకాలి సుమా! ఇక తదితర జీవుల సంగతి చూస్తున్నావు కదా! మూఢులగు తక్కినవారంతా మోహరూపమగు ఈ సంసార సాగరమునందు అటూ ఇటూ సంచరిస్తున్నారు. భోగతృష్ణలచే క్రింది లోకములలోకి - పై లోకములలోకి దొర్లించబడుతూ అనంతకాలం ఈ సంసారమునందే తేలియాడుచున్నారు.

ఆత్మజ్ఞాన సిద్ధిచే జీవన్ముక్తత్వము సంపాదించుకొనని ఆయా జీవజాతుల స్థితి-గతులు ఎట్లా ఉన్నాయో చెపుతాను... విను. దేవతలు స్వర్గభోగములలో నిమగ్నులై ఆత్మసిద్ధి గురించి ఏమఱచినవారై అట్టి 'భోగములు' అనే అగ్నిచే లెస్సగా దహించబడుచూ ఆత్మజ్ఞానానికి ఇంకా ఇంకా సుదూరులే అవుతున్నారుగాని స్వస్వరూప దర్శన కాంక్షను కలిగి ఉండడమే లేదు.

ఇక దానవులు మదోన్మత్తులై "ఈ దేవతలే మా శత్రువులు. మామా శక్తులను వృద్ధి చేసుకొని వీరి సంపదలు ఆక్రమించబోతున్నాం".... అని తలచుచూ మదపుటేనుగులవలె అటూ ఇటూ సంచరిస్తున్నారు. 'ఆత్మజ్ఞానము' గురించి వారికి జ్ఞాపకమే వచ్చుట లేదు. చివరకి మదపుటేనుగులు

గర్తము(గోతులో)లో పడునట్లు వారు దేవతా రక్షకుడగు నారాయణుని చేతిలో నాశనము కొనితెచ్చుకొనుటకే తమ జీవితములను వెచ్చిస్తున్నారు.

ఇక గంధర్వులు అందామా... వారు " కేతము" అనే మద్యమును త్రాగి ఊహాలోకంలో కల్పిత భోగములు అనుభవిస్తూ చివరికి జింక బోయవానికి చిక్కినట్లు మృత్యుముఖులు అవుతున్నారుగాని వివేక జనితమగు ఆత్మజ్ఞానమును లేశమైనా ఎఱుగుటయే లేదు.

మరి విద్యాధరులందామా... వారు తమ విద్యలను చూచుకొని మురిసిపోతూ... ఆ మోహ పరవశంలో ఆయుష్షును గడిపేస్తున్నారే గాని బ్రహ్మవిద్యాబలంచే ప్రకాశించే ఉదారశీలురగు వివేకులను ఆదరించటమే లేదు. ఇక ఎక్కడి బ్రహ్మజ్ఞానం? ఎక్కడ బ్రహ్మజ్ఞానులను ఆశ్రయించడం?

యక్షులో... జనుల నివాసములలో ప్రవేశించి భయ-జ్వర-ఉన్మాదాది దోషములను జనింప జేస్తూ జనులను క్షోభపెట్టడంలో నిమగ్నులై ఉంటున్నారు. 'ఆహా! ఈ మా దేహములే స్థిరములు గదా!'... అని నమ్ముతూ అసహాయులై వర్తిస్తున్నారు. మణి మంత్రబల శూన్యులైనట్టి బాలురందు, వృద్ధులందు, అశక్తులందు తమ దక్షత్వము చూపుచూ "మేం ఎంతటి ప్రభావం కలవారం!" అని మురిసిపోతూ ఈ సంసారంలో సంచరిస్తున్నారే గాని... "ఆత్మజ్ఞానం సంపాదించాలి. ఆత్మ జ్ఞానులను ఆశ్రయించి వారి బోధను వినాలి"... అనే ప్రయత్నం గురించి యోచించటమే లేదు.

రాక్షసులందామా... "మామాట వినకపోతే మేం ఊరుకోం-ఎంతటి వారినైనా హింసించ గలం" అని తలచుచు స్వబలం-సంఘబలం చూచుకొని మురిసిపోవుచూ సుజనుల పట్ల శత్రుత్వం వహించి ఉంటున్నారు. ఇక వారికి మహాత్ముల కరుణ ఎట్లా లభించేది? చివరికి వారు విష్ణుమూర్తి చేతులలో హతులౌతున్నారు. ముందు అట్టి అనేకమంది రాక్షసులను నీవు సంహరించనున్నావు.

ఇక పిశాచజీవులందామా... వారు ప్రాణుల దేహములలో ప్రవేశించి రక్త-మాంసములను భక్షించాలనే యోచనలో మునిగి తేలుచున్నారేగాని 'ఆత్మజ్ఞానము' వైపు బుద్ధిసారించడమే లేదు. అంతరమున గల అగ్నిచే దినదినం దహింపబడే మహావృక్షంలాగా వారు ప్రాణులను భుజించాలనే చింతనచే చివరకు తమను తామే దహించుకొంటున్నారు. ఇక ఆత్మజ్ఞానమనే ఊసు ఎక్కడిది?

నాగులో... అజ్ఞులై జడ స్వరూపులై పాతాళమున వివేకశూన్యంగా రోజులు గడుపుతూ చివరికి ఒకనాడు మృత్యువును సమీపిస్తున్నారు. "నేనెవరు?" అనే ప్రశ్న వారి జడస్వభావమునకు క్రిందగా ఎక్కడో ఉండిపోతోంది గాని, అది బయల్వెడలటమే లేదు.

అసురులా... కీటకములలాగా భూతలమున గల శూన్యస్థానములను ఆశ్రయించి దీర్ఘకాలం గడిపివేస్తున్నారే గాని "వివేకము" అనే ప్రసంగమే ప్రారంభించడం లేదు.

ఈ మనుష్యులో... చీమల వలె అల్పమాత్రమైన విషయకణముల గురించిన లోభముచే ప్రతిరోజు తెల్లవారుతోంది-ప్రొద్దుగ్రుంకుతోంది. "వివేకులెక్కడ?" అనే ప్రయత్నమే వారిలో కనిపించడం లేదు. ఇక వివేకము వారిలో జనించేది ఎప్పటికో, ఎట్లో మేము గ్రహించలేకపోతున్నాం.

❖

"రామచంద్రా! ఈ అనేక భూత జాతుల యొక్క దినముల వ్యర్థములైన మహాదుష్టచేష్టలచే వ్యాకులమై గడిచిపోతున్నాయి. మత్తుగా త్రాగి బాట ప్రక్కన పరుండిన వాని పట్ల కాలం నిస్తేజంగా గడిచిపోతోంది చూచావా? అట్లా ఈ జనుల జీవితాలు వివేకరహితంగా, నిరర్థకంగా గడిచి పోతున్నాయి. అగాథంలో మునుగు వానికి వాచక శబ్దములు వినిపించజాలవు కదా! అట్లాగే సంసారమున మునుగు ఉత్సాహమును వృద్ధి చేసుకొంటున్న జనుల పట్ల వివేకుల వాక్యాలు వ్యర్థమై పోతున్నాయి. ఆ జనుల హృదయమును ఆత్మజ్ఞాన వాక్యాలు స్పృశించడమే లేదు. చేటలతో తూర్పారపట్టుచుండగా పొల్లంతా గాలికి కొట్టుకుపోతుంది చూశావా? "ఈ దేహాదుల పట్ల అభిమానము" అనే వాయువుచే జల్లింపబడినవారై ఈ జనులు ఎటో కొట్టుకుపోబడుచున్నారు. ఈ జీవులలో కొందరు అనేక తపస్సులు చేసి, ఎంతో కష్టించి మంత్రాదులను ఉపాశించికూడా చివరకు అట్టి శక్తియుక్తులను ఆత్మజ్ఞానవివేకము వైపుకు మరల్చలేకున్నారు. యోగి గణముల వంటివారు కూడా (ఒకానొక స్త్రీ దేవతా- సమూహం) సుర - రక్త - పాన - మాంసాది భోజనములందు అభిలాషను ఏర్పరచుకొన్నవారై తామసఫల భోగాలలో ఆసక్తి కలిగి, దుర్గంధములైన మడుగులలో నికృష్టములగు కీటకములవలె పడివుండగా... ఇంకేం చెప్పాలి!

అయితే రామచంద్రా! పైన మనం ఉదాహరించినట్టి, తదితరములైన ప్రతి జీవజాతిలోను అక్కడక్కడ మహనీయులు-ఆత్మజ్ఞానులు అగు మహావివేకులు ఉన్నారు. అయితే వారు ఇక్కడే ఉంటారు-అక్కడ ఉండరు" అని మనం నిర్వచించలేం. కొన్ని కొన్ని ఉదాహరణలు మాత్రమే మనం ఇక్కడ చెప్పుకోగలం. దేవతలందు... యమ-ఇంద్ర-చంద్ర-సూర్య-వరుణ-వాయు-బ్రహ్మ-విష్ణు-బృహస్పతి-శుక్రాచార్య-అగ్ని మొదలైనవారు.

ప్రజ్ఞాపతులందు... దక్షుడు,కశ్యపుడు మొదలైనవారు; దేవర్షులందరు... నారదుడు మొదలైనవారు; దేవపుత్రులందు... కుమారుడు, సనక సనందులు మొదలైనవారు; దానవులలో ... హిరణ్యాక్షుడు,బలి, ప్రహ్లాదుడు, శంబరుడు, మయుడు, వృత్రుడు, అంధకుడు, నముచి, కాశీపుత్రుడు, మురుడు మొదలైనవారు; రాక్షసులందు ... విభీషణుడు, ప్రహస్తుడు, ఇంద్రజిత్తు మొదలైనవారు; నాగులందు... తక్షకుడు, కర్కోటకుడు, మహాపద్ముడు మొదలైనవారు...

ఇట్లా ప్రతి జీవజాతిలోను జీవన్ముక్తులు-ఆత్మజ్ఞాన సంపన్నులు అయిన మహనీయులు ఎందరో ఉన్నారు. ఇట్లాగే బ్రహ్మ-విష్ణు-ఇంద్రలోకములలోను, సిద్ధ-సాధ్యులలోను మానవులలోను ముక్తస్వభావులగువారు అక్కడక్కడా తప్పక ఉన్నారు. మనుష్యులలో కొందరు రాజులు, మునులు, బ్రాహ్మణోత్తములు, తదితరులు ఆయా వివిధ మతవాదులలో కొందరు కొందరు జీవన్ముక్తులై వెలుగొందుచున్నవారు ఉన్నారు.

ఓ రఘుకుల తిలకమా! రామచంద్రా! ఇక్కడ ఒక విషయం గమనించబడుగాక! ఎవరు ఏ సిద్ధాంతాన్ని నమ్మినవారై ఉంటారో, అది వారికి అట్లే సత్యమై ఉంటుంది. ఉదాహరణకు "మరణిం చిన తరువాత దేహమును ఆశ్రయించుకునే ఉంటారు" అని నమ్మిన వారు మరణానంతరం దేహ

సమీప్యమునే అనుభవిస్తూ ఉంటారు. కనుక విజ్ఞుడైనవాడు అన్ని సిద్ధాంతాలను విశ్లేషించి ఉత్తమమైనది ఆశ్రయించడం ఉచితం. "నేను సర్వాత్మకుడను. దేహమనోతీతుడను. సర్వులలో ఏది సాక్షి మాత్రమై ఉన్నదో అదియే నా స్వరూపం. ఈ సర్వదా సహజీవుల స్వరూపం కూడా సర్వదా అదే" ...అను అవగాహనయే ఉత్తమోత్తమగు ఆత్మజ్ఞానమని మేము గ్రహిస్తున్నాం. ప్రకటిస్తున్నాం!

ఫలవృక్షాలు అనేకచోట్ల ఉంటాయి. కాని కల్పవృక్షాలు సృష్టిలో కొలదిగానే ఉంటాయి కదా! అట్లాగే దశదిశలా ప్రాణికోట్లు ఉన్నాయి. వారిలో జీవన్ముక్తులు, ఆత్మజ్ఞాన సంపన్నులు, అఖండమగు ఆత్మతత్త్వమును అనుభవిస్తూ ఉండేవారు కొలదిగానే ఉంటున్నారు.

❖❖❖

3. సాధువులతో సమాగమం

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! మహనీయులతో సమాగమం అధ్యాత్మయానంలో అత్యావశ్యకమని మీరు సిద్ధాంతీకరించారు. అయితే వివేకులైన ఆత్మజ్ఞుల లక్షణములు ఎట్టివి? వారు ఏ సాంఘిక-లౌకిక -ఆచరణ లక్షణములతో, ఏఏ ఆచరణ-అనుష్ఠానములతో ఉంటారు? వారిని సమీపించటం ఎట్లా? వారి నుండి ఆత్మజ్ఞానాన్ని సంపాదించుకోవటానికి మా అర్హతలు ఎట్లా ఉండాలి? మేము వారి కరుణామృతానికి పాత్రులమయ్యేది ఎట్లా? ఈ ఈ విషయాలు మాపై గల కరుణతో వివరించమని నా విన్నపం.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును! సాధువులతో బ్రహ్మజ్ఞులతో సమాగమం అమోఘమైన ప్రయోజనాన్ని కలుగజేస్తుంది. అట్టి అవకాశం పట్ల అశ్రద్ధ-ఉదాశీనత ఉండకూడదు. నేనీ విషయాలు ఇతః పూర్వమే కొన్ని చెప్పి ఉన్నప్పటికీ ... ఇప్పుడు కూడా సందర్భోచితం కాబట్టి మరికొన్ని విషయాలు ఇక్కడ ప్రస్తావిస్తాను. మహనీయుల గురించి సంభాషించుకోవటమే మహత్తరమైన జ్ఞాన యజ్ఞం!

❖

వివేకులు-విరక్తులు-పరమాత్మయందు విశ్రమించినవారు అగు మహనీయులు లోభ-మోహ రహితులై ఉంటారు. యుద్ధ యోధుడు శత్రు సైనికులను జయించి ఆధిపత్యం ప్రకటించునట్లు వారు లోభ-మోహ-కామ-క్రోధ-మద-మాత్సర్యాలను జయించి ఆధిపత్యము వహించినవారై ఉంటారు. వారు అధికముగా ప్రసన్నులు కారు. వారికి ఎవరిపైనా ఏమాత్రం కోపం ఉండదు. వారు దేనిపట్లా ఆసక్తి కలిగి ఉండరు. భోగ్య పదార్థముల పట్ల అభినివేశము, జనుల వలన ఉద్వేగము పొందరు. తదితర జనులను ఉద్వేగింపజేయరు.

నాస్తికత్వముతో గూడి దురాచారములు చేయరు. ఆస్తికత్వముతో గూడి అతిక్లేశకరములగు కర్మానుష్ఠానమునందు తత్పరులు కారు. మనోహరమైన, మధురమైన ఆచరణ కలిగి ఉంటారు. ప్రియముగాను-కోమలముగాను మాట్లాడుతూ ఉంటారు. వారు తమ సాంగత్యముచే జనులకు ఆహ్లాదము కలిగిస్తూ ఉంటారు. ఒక్కొక్క సమయంలో లౌకిక-వైదిక కర్మలకు పరస్పర విరోధం

కలుగగల సందర్భాలు ఉంటాయి చూచావా? అప్పుడు వారు ఆ ఉభయుల మధ్య సంకటమును నివారించి, జనుల సందేహాలను క్షణంలో తొలగించి అనుష్ఠానమును లోక కళ్యాణ పూర్వకంగా, సౌలభ్య సమనిత్వంగా అవగాహన-ఔన్నత్యములతో తీర్చిదిద్దగలరు. క్షణంలో ఉత్తమ కర్తవ్యమును నిర్ణయించగలరు.

అనుద్వేగకరాచారా బాంధవా నాగరా ఇవా
బహిః సర్వ సమాచారా అన్తః సర్వార్థ శీతలాః ॥

ప్రియమైన-శ్రేయోభిలాషులైన బంధువుల వలె ఉద్వేగరహితులై ఉంటారు. వారి ఆచారము లన్నీ సర్వులకు క్షేమము కలుగజేసే ఉద్దేశముతో రూపొంది ఉంటాయి. బాహ్యమున అందరిలోనూ సమముగా సామాన్యాచరణ కలిగి ఉంటూనే... అంతరంగంలో సమస్త కార్యములలో ప్రశాంతంగా ఉంటారు. ఇంకా... వారు శాస్త్రార్థ రసికులై ఉంటారు. జగత్తు యొక్క పూర్వ-పరతత్త్వమును ఎఱిగినవారై ఉంటారు. ఆత్మజ్ఞులై ఉంటారు. 'ఏది గ్రహించాలి-ఏది త్యజించాలి'... అనేది బాగుగా ఎఱిగినవారై, వాటి పట్ల జ్ఞానయుక్తులై ఉండి, యథాప్రాప్తములైన ఆయా ధర్మ-కర్మములను నిర్వర్తిస్తూ ఉంటారు. శాస్త్ర-లోక విరుద్ధములైన కార్యముల పట్ల విరక్తి కలవారై ఉంటారు. సదాచారముల పట్ల ప్రీతిమానసులై ఉంటారు. వారి యొక్క హృదయము అనే పుష్పం 'జ్ఞానోదయం కావించగల ఉపదేశములు' అనే కమ్మటి సువాసన సదా వెదజల్లుతూ ఉంటుంది. వారికి అతిథులై వచ్చినవారికి "వీరికి ఆశ్రయదానము-సుఖదాయకమగు భోజనము-సత్కారము ఇంతవరకే చేయగలిగానే" అనే అణకువ కలిగి ఉంటారు. స్వగృహమునకు ఏతెంచిన అతిథులతో వారికి సర్వ ప్రదాతయగు తమ ఇష్టదైవం ద్యోతకమౌతాడు. సర్వుల పాప దృష్టులను వారు క్షణంలో 'పవిత్రత' వైపుగా మరల్చగలుగుతూ ఉంటారు. తమ ఉత్తమ గుణములచే సత్పురుషుల మనస్సును హరించు సామర్థ్యం స్వభావసిద్ధంగా కలిగి ఉంటారు. జన క్షోభను తమ తపఃప్రభావం చేత, సత్కర్మానుష్ఠానం చేత నివారించి, సంకల్పమాత్రంచే జనులను సముత్సాహపరుస్తూ ఉంటారు. సంపదలలో సహ జనులను సుఖపెట్టువారై వర్తిస్తూ ఉంటారు. వారి శీతల హృదయంలో అమ్మ ప్రేమ మనకు కనిపి స్తుంది. వారున్న చోట సాత్విక భావాలు నలువైపులా వెదజల్లబడుతూ ఉంటాయి. వారు భావికాలపు సత్ఫలితాలకు హేతుభూతులై భాసిల్లుతూ ఉంటారు. మధురభాషులై అందరికి ఉల్లాసం కలిగిస్తూ ఉంటారు. అనేక మనోరథములచేత, శోకమోహములచేత, చంచల ప్రవృత్తుల చేత కలుషితమైన హృదయములకు ఆ సాధుపురుషుల వివేకోపన్యాసమే పరిశుద్ధ పరచగల అభ్యంగన స్నానం.

కాబట్టి రామచంద్రా! ఆపద సమయములందు, జరా-మృత్యు-శోక-మోహాది వ్యాకుల స్థితులయందు తదితర సంకట స్థితులందు తత్త్వజ్ఞుడగు జ్ఞాని యొక్క యోచనలు-బోధలు-అభిప్రాయములే శరణ్యమని సర్వ జనులకు గుర్తు చేస్తున్నాను.

నాయనా! రామా! ఇట్టివియు, తదితరములు అగు చిహ్నములచే విశాల హృదయములగు మహనీయులు ఎక్కడెక్కడున్నారో గుర్తించాలి. సంసార మార్గములో శ్రమగొనియున్నవాడు

అద్వయమగు బ్రహ్మమునందు విశ్రాంతిని సంపాదించుకోవటానికై అట్టి మహితాత్ములను ఆశ్రయించాలి. ఎందుకంటే ఈ సంసారసాగరం సర్పము వలె అతి భయంకరమైనది సుమా!

వినా 'సత్సంగమ్' అన్వేన పోతకేన న తీర్యతే

అట్టి ఈ సంసార సాగరము 'సత్సంగము' అనే పడవచే తప్ప మరి దేనిచే దాటబడగలదు?

అస్తాం కిం మే విచారేణ? యత్ భవేత్ అస్తు తత్ మమ!

ఇత్యస్తః కల్కమ్ ఆసాద్య న స్థేయం గర్త కీటవత్

"ఆ! విచారణ వలన మాకేం ప్రయోజనం? ఏది ఏమైయున్నదో అదే అట్లే మనకగు గాక! అయినా ఎవరిని నమ్మగలం? ఈ చెప్పే వారిలో తప్పులుండవా? చెప్పటం ఎవడైనా చెప్పగలడు. ఇవన్నీ మాకు తెలియవా ఏమి? ఆ! మేము చాలామందిని చూచాం. నేను ఇటువంటి వారిని – అటువంటి వారిని నమ్మను"... అనే ఏవేవో అలసత్వపు స్వభావంతో ఈ జనులు రోజులు గడిపేస్తు న్నారే గాని... "ఈ జీవితాన్ని, ఈ సందర్భాలను, అవకాశాలను సద్వినియోగ పరచుకోవటమెలా?" అని సమాలోచనకు సిద్ధమే కావటం లేదు. ఓ ప్రియ జనులారా! అట్టి అలసత్వం అంతఃకరణంలో ధరించి గుంటలోని కీటకం వలె రోజులు గడపడం శ్రేయం కాదని ముందుగా హెచ్చరిస్తున్నాను. శ్రద్ధ–ఉత్సాహం–అన్వేషణలతో సత్పురుషులను గుర్తించి, సమీపించే ఉద్యమంలో ఉండటమేశ్రేయం.

ఒకవేళ పైన చెప్పిన ఉత్తమ గుణాలన్నీ ఒకనియందే లేవనుకో! అప్పుడు ఆ ఉత్తమ గుణాలలో ఒక్కటి అయినా ఎవనియందైనా ఉన్నదని ఎఱిగినప్పుడు ఆ ఒక్క గుణం కొఱకై – మిగిలిన పనులన్నీ ప్రక్కకుపెట్టి ఆతని అన్య దోషాలను అనాదరిస్తూ (లక్ష్యపెట్టక) ఆతనిని ఆశ్రయించాలి.

బాల్యం నుండి "నా గుణ దోషములు ఏమేమి?" అని తెలిసుకోవటానికి సత్సంగము– శాస్త్రాభ్యాసం ఈ రెండింటిని సద్వినియోగపరచుకోవాలి. చిన్నచిన్న దోషములను కూడా ప్రయత్నంతో తొలిగించుకొనే ఉద్యమంలో ఉండాలి. అందుకుగాను నిత్యము సజ్జనులతో పరిచయమును, సహవాసమును ప్రవృద్ధం చేసుకొంటూ ఉండాలి. ఒకవైపు సజ్జన సహవాసం పెంపొందించుకుంటూ, మరొకవైపు స్థూలదృష్టి దోషములుగల జనులతో గల సంబంధమును క్రమంగా తగ్గించుకుంటూ ఉండాలి. దుస్సాంగత్యము సాధువులో కూడా అసాధుత్వమును ఉత్పత్తి చేయగలదని నా అభిప్రాయం. లోకంలో అట్లా చూస్తున్నాం కదా! సాధువు దుష్టత్వం పొందటం జగత్తులో అశుభ సూచకం. అందుకే ఇంత సూటిగా చెప్పుచున్నాను. దేశ కాలవశంగా పాపకార్యములచే లోకంలో గొప్ప అరిష్టాలు సంభవించటం గాంచబడుచున్నది. అందుచేత అన్ని కార్యక్రమములు త్యజించి అయినా సరే,... సజ్జన సాంగత్యమును ఆచరించాలని బాలురకు, తదితరులకు కూడా నా విన్నపం. "సజ్జనులతో సాంగత్యమే ఇహ పర శ్రేయోదాయకమైన గొప్ప సాధన" ... అని మేము తలచుచున్నాము.

ఓ రామచంద్రా! సజ్జనుల నుండి ఎప్పుడూ కూడా మనుజుడు దూరం కారాదు. మరొక విషయం. సాధువులను సమీపించునప్పుడు నమ్రత కలిగి ఉండాలి. ఆత్మజ్ఞానులు అర్హమైన వారి

ముందు మాత్రమే వివేక ప్రవచనములు చేస్తారు. సమీప ప్రాంతంలో సాధువు, ఆత్మజ్ఞాని ఉన్నాడని తెలియగానే వారిని ఆశ్రయించే యత్నంలో ఉండాలి. సాధు పురుషుల సమీపంలో ఉన్నంత మాత్రం చేత వారి సద్గుణ పుష్ప రేణువుల స్పర్శ తదితరులకు కూడా లభించగలదు.

❖❖❖

4. పక్షి-క్రిమి-కీటక జీవుల అనుభవం ఎటువంటిది?

శ్రీరాముడు : స్వామీ ! వసిష్ఠ మహర్షీ! పక్షి-క్రిమి-కీటక దేహములను పొంది కొందరు దేహధారులు ఈ జగత్తులో సంచరించటం జరుగుతోంది కదా! అట్టి జీవుల విషయమై 'వారి దుఃఖముల విషయమేమిటి?' అనే ప్రశ్న నా హృదయంలో ఏర్పడుతోంది. ఎందుకుంటారా?

సన్తి దుఃఖక్షయే అస్మాకం శాస్త్ర-సత్సంగ యుక్తయః
మంత్ర-ఔషధి-తపో-దాన-తీర్థ-పుణ్య ఆశ్రమాశ్రయాః ॥

మహాత్మా! మా మనుజుల వంటి వారికైతే ఈ సంసారం కలిగించ గల దుఃఖాలను తొలగించుకొనుటకై తమవంటి మహామహితాత్ములచే చెప్పబడిన శాస్త్రాదులు ఉన్నాయి. శాస్త్రాభ్యాసం, సత్సంగం, మంత్రం, ఔషధం, తపస్సు, దానం, తీర్థం, పుణ్యాశ్రమ సేవ మొదలైన ఉపాయాలు మా అజ్ఞాన దుఃఖాన్ని తొలగించుకోవటానికై ఉన్నాయి. తమ వంటి సద్గురువులు ఉన్నారు.

మరి క్రిమి కీటకాల మాట ఏమిటి? ఈ క్రిమి-కీటక-పతంగ-తిర్యక్-స్థావరాది జాతులలో దేహాలు పొందిన జీవులు ఎటువంటి మోక్షోపాయములు ఎఱుగకయే ఉన్నాయి కదా! మఱప్పుడు అవి ఎట్లా జీవిస్తున్నాయి? ఏఏ కార్యములు ఒనర్చుచున్నాయి? వాటికి దుఃఖం క్షయించేది ఎట్లా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : (లోకో రమయతేతి రామా!) సర్వ జీవుల పట్ల అవ్యాజమైన ప్రేమను కురిపించే ఓ రఘుకుల తిలకమా! రామచంద్రా! ఇప్పుడు పక్షి-క్రిమి-కీటక-తిర్యక్-స్థావర జీవుల అనుభవ విశేషాలేమిటో చెప్పుతాను. విను.

సమస్త స్థావర-జంగమ ప్రాణులు కూడా వాటి వాటికి యోగ్యములైనట్టి భోగముల 'సుఖసత్త' యందు స్థితిని కలిగి ఉన్నాయి. కొన్నిటిని 'ఇవి పొంది మేము సుఖిస్తాం' అనుకొని వాటిని అట్లే పొంది సుఖిస్తున్నాయి. అంతే కాకుండా ఏదేది ఏ జన్మయందున్నదో... అది ఆ జన్మకు తగినట్టి విషయముల యొక్క ప్రాప్తియే "మహాపురుషార్థం" అని ఎంచుచున్నది. అట్టి అల్ప ప్రాణులకు కూడా మనకు లాగానే జన్మోచితమైన 'సుఖభోగేచ్ఛ' కలదు.

అయితే, వాటికి ఏవి గొప్ప భోగములుగా కనిపిస్తున్నాయో మానవులకు అట్టి భోగముల పట్ల అల్పమైన విశ్వాసం ఉంటుంది. అందుచేత మనకు కొద్ది విఘ్నములే ఉంటున్నాయి. వాటికో? కామ-క్రోధాదుల ప్రాబల్యం చేతనూ, వివేకము లేనందుచేతనూ ఆయా అల్ప భోగములపై అధిక విశ్వాసం ఉంటోంది. అందుచేత పర్వతం వలె గొప్పవి అయిన అనేక విఘ్నములు కలుగుచున్నాయి. ఉదాహరణకు "ఆ పండును నేను ఆరగించాలి" అని నీవు అనుకుంటావనుకో. అది

లభించకపోతే? అది పెద్ద విషయంగా చూడవు కాబట్టి నీకు అది అల్పమైన విఘ్నమే అయి ఉంటుంది. అదే ఒక కీటకమైతే, ఆ పండును భక్షించాలని తలచి, అది లభించనందుకు తీవ్రమైన విఘ్నత్వం అనుభవిస్తుంది. ఈమాత్రం తేడా తప్పించి సుఖ దుఃఖములు క్రిమి కీటకాదిజాతులకు, మానవులకు ఒక్క తీరైనవే!

బ్రహ్మాండ శరీరుడగు విరాట్ పురుషుడు (విరించి, బ్రహ్మదేవుడు, సమష్టి జీవుడు) ఏ విధంగా అయితే స్వభోగము కొఱకై ప్రయత్నించుచున్నాడో... ఆ విధంగానే వెంట్రుక చివర సంచరించు చున్న 'పేను' కూడా "ఈ స్థానమే నా గృహం" అనుకుంటూ అక్కడయే ఆయా భోగానుభవముల కొరకై ప్రయత్నము సలుపుచున్నది.

ఆహా! అహంకారము యొక్క ప్రతాపం ఎంతటిదో చూచావా? ఈ జీవులందరూ శాంతమగు ఆత్మ స్వరూపులే అయివుండికూడా శాంతి కొఱకై ఎక్కడెక్కడో బాహ్యమున వెతుకుచున్నారు కదా!

జాయన్తేచ మ్రియంతేచ నిరాధారే అంబరే ఖగా ః

శూన్యైక విషయాస్తేషాం ! స్వాస్థ్యం న భవతి క్షణమ్ !

పక్షులు కేవలం శూన్య విషయాలలో అభిలాష కలిగి ఉన్నవై నిరాధారమగు ఆకాశంలో జన్మించి, మరణిస్తున్నాయి. వాటికి క్షణమైనా శాంతి లభించటమే లేదు. ఇక చీమలు మొదలైనవి ధాన్యము మొదలైన పదార్థకణములను సంపాదించుకోవడంలోను, కుటుంబము యొక్క పోషణ-పాలనకు సంబంధించిన క్రియలలోను సుదీర్ఘమైన రోజును క్షణంలాగా గడిపివేస్తున్నాయి. గరుత్మంతుని గమనమునందు ఏ వ్యగ్రత్వం కనిపిస్తోందో.... త్రసరేణువుల వలె (సూర్య కిరణాలలో కనిపించే సూక్ష్మరేణువువలె) అతి సూక్ష్మమగు ఆకారం గల 'తిమి' అను అతిసూక్ష్మమైన జీవి యొక్క గమనంలో కూడా అంతటి వ్యగ్రత్వం కనిపిస్తోంది. మానవులలో ఏ విధంగా "వీడు-వాడు-నేను-నీది-నాది-నా ఇల్లు-నా ధనం" ఇత్యాది కల్పనా పరంపరలు, భావావేశాలు, గుణాతిశయాలు వృద్ధిపొంది ఉన్నాయో, అట్లాగే క్రిమికీటకాలలో అవన్నీ ప్రసిద్ధిపొంది ఉన్నాయి.

దేశ కాల క్రియా ద్రవ్య వ్యగ్రయా జర్జరీకృతమ్,

క్షీయతే వ్రణకీటానామ్ అస్మాకమివ జీవితమ్ ॥

దేశ-కాల-క్రియా-ద్రవ్యాది విషయములు గూర్చిన చింతనచే మన జీవితం ఏ విధంగా క్షీణిస్తుందో.... అట్లాగే "వ్రణం (పుండు)" నందలి కీటకం యొక్క జీవితమూ క్షీణిస్తోంది. శిలలు ఘోరనిద్రయందున్నాయి. వృక్షములు కొంచెము జాగరూకములై ఉన్నాయి. క్రిమి-కీటకాదులు మన మనుజుల వలెనే కొంత జాగరూకముగాను, కొంత నిద్రాశీలముగాను ఉన్నాయి.

శరీరనాశ ఏవైషాం సుఖం సంప్రతి దుఃఖ కృత్

అస్మాకమివ తేషాం తజ్జీవితం తు సుఖాయతే ॥

ఏ విధంగా మనకు జీవించడం సుఖంగాను, మరణించడం దుఃఖంగాను ఉన్నదో... అట్లాగే క్రిమి-కీటకాలకు కూడా 'జీవించడం' అనేది సుఖప్రదంగాను, 'మరణించడం' అనేది దుఃఖ

ప్రదంగాను అనిపిస్తూ ఉంటోంది. క్రొత్త చోటికి వెళ్ళిన మనుజునకు అక్కడ గల పదార్థాలన్నీ క్రొత్తక్రొత్తవిగా అనిపిస్తున్నట్లే పశు-మృగాదులు కూడా ఈ పదార్థ సమూహములను కొన్నిటిని ఉద్వేగంతోను, మరికొన్నింటిని ఉదాసీనంగాను గాంచుచున్నాయి. మనకు వలెనే తిర్యక్ జీవులకు కూడా (పశు-పక్షి మొదలైనవాటికి కూడా) ఈ ప్రపంచం సుఖ-దుఃఖప్రదమై గోచరిస్తోంది. అయితే మానవులేమో గుణ-క్రియలను బుద్ధితో విశ్లేషించి పదార్థముల సంయోగ-విశ్లేషణాదులచే మరి కొంత విశ్లేషించి మరీ విషయాలను పొందుతూ వస్తున్నారు. తిర్యక్‌జాతి జీవులేమో ప్రకృతిలో లభించేదానిని యథాతథంగా అనుభవిస్తున్నాయి. ఇంతకుమించి తేడా ఏమీ లేదు. అజ్ఞానులకు పామరజనులు 'ఆత్మజ్ఞానము' నకు సంబంధించిన యోచన-ప్రయత్నము లేకుండా ఆయా ఇచ్ఛా-ద్వేషములనే త్రాళ్ళచే బద్ధులై ఒక సమయంలో సానుకూల్యమును, మరొక సమయంలో ప్రాతికూల్యమును పొందుచూ జీవితములను గడిపివేస్తున్నారు. ఇక పశువులు మొదలైనవి ముక్కు త్రాళ్ళచే బంధించబడి.... ఆహారాదులచే సంతోషిస్తూ, అవి లభించనప్పుడు దుఃఖిస్తూ జీవిస్తు న్నాయి. ఇటు మానవులు - అటు పశువులు కూడా అంతఃకరణంలో అనేక వేదనలు, సుఖదుఃఖ అనుభూతులు కలిగియే చరిస్తున్నారు. కనుక ఉభయుల జీవితంలో భేదమేమున్నది? మానవులు-జంతువులు-కీటకాలు ఈ అందరు దేహులు కూడా ఒకప్పుడు ఈ దేహాలు పొందుచున్నారు. బాల్య-యౌవన-వార్ధక్యములు అనుభవిస్తున్నారు. కాలక్రమేణా ఆయా దేహాలను మరణంలో కోల్పోవుచున్నారు. ఇందులో విశేషమైన భేదం ఏమున్నది?

సుకుమారమైన చర్మం కలిగిన మానవులకు సుఖనిద్రా సమయంలో శీతోష్ణముల వల్ల దోమలు మొదలైన వాటి వలన దుఃఖం కలుగుచున్నట్లే, వృక్షాదులకు కూడా క్రిమికీటకాదులచే గావించబడే 'దంశం (కాటు)" వల్ల దుఃఖ వేదనలు కలుగుచూనే ఉన్నాయి. కనుక ఉభయుల సుఖ-నిద్ర-దుఃఖ-వేదనలలో మాకు భేదమేమీ కనిపించడం లేదు. దేశక్షోభ ఏర్పడగా మనం పరుగులు తీస్తున్నప్పుడు ఏ విధంగా మార్గంలోని రాళ్ళు ముళ్ళు తగిలి మరింత క్షోభను కలుగ జేస్తాయో, అట్లాగే పక్షులకు, సర్పములకు, తదితర తిర్యక్ జంతువులకు శత్రువుల వలన ప్రకృతి యొక్క వైపరీత్యము వలన క్షోభ-దుఃఖము కలుగుతూ ఉంటాయి. విక్షేపానుభవం తొలగినప్పుడు మనుష్యులకు ఆనందం కలుగుచున్నట్లే జంతువులకు కూడా విక్షోభం తొలగగానే ఆనందం కలుగుతోంది. ఆహార-నిద్ర-మైథున-విశ్రాంతి సమయాలలో ఇంద్రునికి కలిగే ప్రసన్నత ఎట్టిదో, ఒక దోమకు-ఈగకు-పేనుకు కలిగే ప్రసన్నత కూడా అట్టిదే! ఆ ఇరువురు కూడా విక్షేపమును ఒక్కొక్కసారి అధిగమించలేక నిస్సహాయతను అనుభవిస్తూ ఉండడం కూడా సమానమైనదే! రాగ-ద్వేష-భయ-ఆహార-నిద్ర-మైథున జనితములైన సుఖదుఃఖాలు, జనన-మరణ సమయాలలో ఏర్పడే భేదాల విషయంలో ఇంద్రునికి, కీటకానికి కూడా భేదమేమీ లేదు. ఇక భేదమేమిటంటావా?

మానవులకు శాస్త్రములు, అవి నిర్దేశించే పుణ్య-పాప-బ్రహ్మతత్త్వాదుల సంబంధమైన జ్ఞానం, భూత-భవిష్యత్ పదార్థముల జ్ఞానమూ ఉంటున్నాయి. ముంగిస-నక్క-పాము-ఏనుగు-ఆవు మొదలైన జంతువులకు అవి అంతగా ఉండడం లేదు. ఇక మిగతా అన్ని విషయాలలో (చావు

– బ్రతుకు – సుఖం – దుఃఖం – ఇష్టం – అయిష్టం – ఆకలి – దప్పిక – ఇష్టజీవులు – అయిష్ట జీవులు – నిద్ర – స్వప్నం – ఊహ – అపోహ – ఆశ – నిరాశ – దురాశ – ప్రేమ – క్రోధం వంటి విషయాలన్నిటిలో) మానవులకు, ఆ జంతువులకు భేదమేమీ లేదు. ఇక వృక్షాదులు నిద్రాగ్రస్తములై గాఢమైన అజ్ఞానముతో కూడి ఉంటున్నాయి. పర్వతములు–కొండలు కూడా అదే స్థితిని అనుభవిస్తున్నాయి. కాని హిమాలయము, మేరు పర్వతము మొదలైన కొన్ని పర్వతములు మాత్రం తత్వజ్ఞ సంబంధమైన అఖండ చిదాకాశమును అనుభవిస్తున్నాయి. వృక్షాదులేమో గాఢనిద్రను అనుభవిస్తున్నాయి. పర్వతాదులు అజ్ఞానయుక్తమగు స్వసత్త యందు ఉంటున్నాయని అనుకున్నాం కదా! జంగమజాతులలో అనేక జీవులు స్వప్న స్థితిలో అర్ధవికాసముతోను, జగత్తునందు పూర్ణవికాసముతోను ఉంటున్నారు. కొందరు జంగమ జీవులు మాత్రం చిదాకాశమాత్ర స్వరూపానుభవులై ఉంటున్నారు. ఏ జీవునికి ఎట్లు అనుభవమైవుంటున్నా కూడా అది 'ఎరుక' అను మూలతత్త్వమును ఆశ్రయించే ఉంటోంది. అద్దానిని ఎవరు ఏ రీతిగా ఎఱుగుచున్నారో, వారికి ఆ రీతిగా అప్పుడే అనుభవమగుచున్నది.

కనుక జ్ఞానికైనా అజ్ఞానికైనా చిదాకాశమే ఆయా రీతులుగా అనుభవమగుచున్నదని విజ్ఞుల అభిప్రాయం. 1.హిమాలయాది పర్వతాదుల అఖండ సత్త; 2.వృక్షాదుల నిద్రాసత్త ...ఈ రెండింటిలోను ద్వైతానుభవం (రెండవది అనే అనుభవం) ఉండడం లేదు. కాబట్టి ఆ రెండింటి యొక్క దృష్టికి ఈ జగత్తంతా కూడా ఏకమే అయినట్టి అజ్ఞానోపహిత చిదాకాశమే ఆయా రీతులుగా కనబడుతోంది.

ఓ రామచంద్రా! ఆత్మజ్ఞానం కలుగనంతవరకూ ఈ జీవుని దృష్టిలో జగత్తు ఉంటూనే ఉంటుంది. ఆత్మజ్ఞానం కలిగినప్పుడో... ఇక ఆ పై ఈ జగత్తుగాని, నీవు–నేను మొదలైనవిగాని, భూత–భవిష్యత్–వర్త మానములు గాని సర్వదా లేనివే అయివుంటాయి. వాస్తవానికి ఏ చిదాకాశ మైతే "అనాది–అనంతము–అపరిచ్ఛిన్నము–అజ్ఞాన నిద్రారహితము–మౌనసదృశము–శిలవలె చిద్ఘనము–సర్వదా యథాస్థతము" అయివున్నదో అట్టి చిదాకాశమే ఈ జగత్తు యొక్క వాస్తవరూపం. స్వప్నద్రష్టకు స్వకల్పితంగా స్వప్నం అగుపిస్తున్నట్లు, అజ్ఞాని యొక్క దృష్టికి నిజస్వరూపము చేతనే ఈ జగత్ వైచిత్ర్యమంతా కల్పించబడినదై అనుభవమగుచున్నది. పరమార్థంగా చూస్తే ఈ సృష్టి పూర్వం ఎట్లా ఉన్నదో... ఇప్పుడూ అట్లాగే సమముగానూ, ఏకరూపముగానూ ఉన్నది. ఇక ముందు కూడా అనంతకాలం ఇట్లే ఉండబోతోంది. ఎటొచ్చీ... అజ్ఞానికి అది నేను–నీవు మొదలైన వాటితో కూడిన అనేక రూపాలుగా అగుపిస్తోంది.

జ్ఞాని ఇదంతా ఏకం అఖండం అగు ఆత్మతత్త్వంగా సుస్పష్టంగా చూస్తున్నాడు. అట్టి శుద్ధ చిన్మాత్రమునకు "ఆకాశం–పర్వతం–ప్రపంచత్వం–శూన్యత్వం–మౌనత్వం–మౌనిత్వం" మొదలైన శబ్దార్థాలు ఆపాదించడానికి కుదరనే కుదరదు సుమా!

ఓ రామచంద్రా! నీవు–నేను ఈ సమస్తము కూడా యథాస్థితమగు బ్రహ్మమే అయివున్నాం. బ్రహ్మమునకు వేఱుగా నేను–నీవు–తదితరులు అనునవేవీ లేవు.

స్వప్ననగరంలో స్వప్న కల్పనారూపమగు పరమాకాశము తప్ప మరింకేమున్నది చెప్పు? అట్లాగే ఏదైతే కలదో... అది శాంతం–నిర్మలం–నిర్వికారం అగు చిదాకాశమే అయివున్నది. అంతటా చిదాకాశమే ఉండి ఉండగా... అందులో సుఖ దుఃఖాదులు ఎక్కడుంటాయి చెప్పు? స్వప్నంలో వస్తువులు మెలకువ వచ్చేవరకే కనిపిస్తాయి కదా! ఆ తరువాత స్వప్నంలో వస్తువులు ఏమవు తున్నాయి? ఆ ప్రశ్నే ఉచితం కాదు. ఎందుకంటే, స్వప్నంలో వాస్తవానికి వస్తువులు ఉంటే కదా... అవి పోవడం అనేమాట? అట్లాగే జ్ఞానము కలిగిన తరువాత "నీవు–నేను జగత్తు–అహంకారము" మొదలైనవి మొదలే కనిపించవు. "అట్లా ఎప్పుడైనా నాకు కనిపించి ఉంటే, అది అజ్ఞానము చేతనే"... అని జ్ఞాని గమనిస్తున్నాడు. 'జగత్తు' అనే స్వప్నం 'జ్ఞానము' అనే మెలకువచే ఎఱుగబడినదై "అంతయూ బ్రహ్మమే" అనునది కరతలామలకమైపోతోంది. అట్టి ఈ జగత్తు "అజ్ఞానపూర్వకమైన స్వప్నం వంటిది"... అని ఎఱుగబడిన తరువాత ఇక ఇందులో ఆసక్తి ఉండ వలసిన పనేముం టుంది? "గొడ్రాలి రెండవ కుమారుని రూపు రేఖలేమిటి?" ...అనే విషయంలో ఆసక్తి ఎవరికీ ఉండదు కదా! ప్రతి పరమాణువునందునూ అసంఖ్యాక జగత్తులు స్వప్నమాత్రంగా ప్రాప్తించ గలుగుచుండగా ఇక అట్టి ఈ భ్రమ ఎందుకు? "గొడ్రాలి రెండవ కుమారుని ముక్కు ఎంత వెడల్పు? ఎందుచేత?" అనే అల్పచర్చలు త్యజించి ఆత్మజ్ఞానము కొఱకై సర్వ అవకాశములను ఎందుకు వినియోగించరాదు?

ఏది అప్రబోధకాలంలో ఉన్నట్లు అగుపిస్తున్నప్పటికీ ప్రబోధకాలంలో ఉండదో... అది ఉన్నది ఎట్లా అవుతుంది? భ్రమచే ఎండమావులలో జలతరంగాలు కనిపిస్తూ ఉంటే, (భ్రమ తొలగగానే అక్కడ జలమేలేదని తెలియవస్తూవుండగా) ... ఇక ఉన్నట్లౌతుందా? ఈ జగత్తు మొదలైనవి అట్టివే సుమా! ఈ భూత–భవిష్యత్ కాలములు, జ్ఞాన–అజ్ఞానములు మొదలైనవి కూడా యథార్థానికి లేనివే! అంతాకూడా శివరూపము–పరమశాంతము అగు పరమాత్మ చేతనే ఆవరించబడివున్నది. ఇక ఈ 'చచ్చుట–చంపుట' అనబడు విశేషాల గురించి అంటావా?...

యథా ఊర్మిణో ఊర్మ్యౌనిహతే న కాచిత్ పయసాం క్షతిః
తథా దేహేన నిహతే దేహే, నాస్తి చితేః క్షతిః ॥

ఒక తరంగం వెళ్ళి మరొక తరంగమును ఢీకొని ఖండములుగా చేసిందనుకో!... అప్పుడు జలానికి వచ్చే నష్టమేమున్నది? అట్లాగే ఒక దేహముచే మరొక దేహము నశింపజేయబడినప్పటికీ కూడా ఆత్మకు ఏ హానీ లేదు. ఆకాశరూపమగు చైతన్యమునందే "నేను దేహమును" అనే భ్రాంతిజ్ఞానం ఉత్పన్నం అవుతోంది. కాబట్టి అట్టి భ్రాంతిజ్ఞానరూపమగు దేహము నశించనంత మాత్రంచేత చైతన్యము నశిస్తుందా! లేదు. చైతన్యమునకు (ఆత్మకు) వచ్చే నష్టమేమి లేదు.

"జగత్తు" ప్రబుద్ధమగు చిదాకాశము యొక్క "స్వప్నం' -

ప్రబుద్ధస్యైవ "చిద్వ్యోమ్నః స్వప్నో" జగత్ ఇతి స్థితమ్ ।
పృథ్వ్యాది రహితం యస్మాత్, తస్మాత్ స్వప్నాత్మకం జగత్ ॥

అట్టి ప్రబుద్ధ చిదాకాశము యొక్క స్వప్నమే జగత్తుగా స్థితినొంది ఉన్నది. అనగా జగత్తు అనబడేది దానిలో 'పృథ్వి-నీవు-నేను' అనేవేవీ వాస్తవానికి లేవు. ఉన్నట్లుగా ఏది కనబడుచున్నదో... అది స్వప్నాంతర్గత విశేషములు వంటివి మాత్రమే! ఎందుకంటే ఏది ఎట్లు భావించబడుచున్నదో... అది అట్లే అనుభూతమ గుచున్నదని ఇక్కడ గ్రహించబడుగాక! పూర్వ-పూర్వ సంస్కారములచే 'సృష్ట్యాది' యందు పృథ్వి మొదలైనవాటియందు వస్తు బుద్ధి ఏర్పడి ఉంటోంది. స్వప్న సమయంలో స్వప్న వస్తువులు 'ఇవి వాస్తవమే' అని అనుభవించవచ్చుగాక! అయినా కూడా స్వప్న పదార్థము లందలి సత్యత్వమును గూర్చిన భ్రాంతి కల్పనా మాత్రమే కదా! జగదనుభవం కూడా కల్పనా మాత్రమే!

ఈ ప్రకారంగా జగత్తు అనునది "అనాది ప్రవాహరూపమగు స్వప్నం యొక్క అవయవ రూపము" అగుచున్నది. ఇట్లు అసత్యమైనట్టి "జగత్‌స్థితి" యందు ఈ పృథ్వి మొదలైనవి సత్యములే అయినట్లు ఈ మూఢబుద్ధి ఒకానొక కల్పనను ఆశ్రయించుకొని ఉంటోంది. చీకట్లో 'మోడువారిన చెట్టు బేతాళము' అనేది అసత్యమే అయినప్పటికీ భ్రాంతిచే బాలుని దృష్టికి దృఢపడి ఉంటోంది చూచావా? అట్లాగే అభ్యాసవశంచే భ్రాంతి సత్యమువలె దృఢపడి కనబడుతోంది. అయితే దేనియందైతే ఇదంతా కల్పించబడి ఉన్నదో... అట్టి పరమార్థ సత్యమగు బ్రహ్మతత్త్వము మాత్రము సర్వదా అత్యంత నిర్మలమై వెలయుచున్నది. వాస్తవానికి ఈ పృథ్వి మొదలైనవి ఇతఃపూర్వం కూడా స్థితినొంది ఉండలేదు. యథారీతిగా "చిద్రూపమగు బ్రహ్మమే" అంతటా వ్యాపించిఉన్నది. మరిక పృథ్వి మొదలైనవి "స్మరించువాడు-విస్మరించువాడు".... అనునవి మాత్రం ఎట్లా ఉంటాయి?

చిన్మాత్రము యొక్క అజ్ఞానమే జగత్తు యొక్క సత్యత్వముగా భ్రమింపజేయుచున్నది. చిన్మాత్రము యొక్క అపరిజ్ఞానమే జగత్ భ్రాంతి రూప కవాటమును తెరచుచున్నది. కార్యసహితమగు అజ్ఞానం అధిగమించబడిన మరుక్షణం ఇక శేషించునదేదియో... అదియే చిన్మాత్రము. అట్లు పరిశేషించుదానిలో పృథ్వి మొదలైనవి సంభవించవు. ఈ విధంగా... ఏది ద్రష్టయో, ఏది దృశ్యమో ఈ రెండూ కూడా శివస్వరూపమగు చిన్మాత్రమే అయి ఉన్నాయి.

అద్దములో ప్రతిబింబము వలె చిన్మాత్రమునందు ఈ జగత్తు భాసిస్తోంది. అయితే అద్దము-చిన్మాత్రములో ఒక భేదమున్నది. అద్దములో బాహ్య బింబము ప్రతిబింబముగా భాసిస్తోంది. చిదాకాశమునందు బాహ్యబింబము లేకుండానే జగత్తు స్వయంగా చిదాకాశమునకు అద్వితీయమై బాసిస్తోంది. అద్దంలో వస్తుజాలమంటూ (కనబడుచున్నప్పటికీ) ఏదీ లేదు కదా! అట్లాగే చిదాకాశమునందు 'జగత్తు' అనబడునదేదీ ఎప్పుడూ ఎక్కడా లేనేలేదు.

ఏ పదార్థమైతే ప్రమాణసహితమై ఉన్నచో, అది మాత్రమే విచారణచే లభించగలుగుతుంది. విచారణచే లభించేది మాత్రమే 'పరమార్థ సత్యం' అవుతుంది. ఇక ప్రమాణ రహితమైనది కేవలం సాపేక్ష స్థితిలో ఉన్నట్లు అనిపిస్తున్నప్పటికీ అదంతా ప్రతిభాసమాత్రం అవుతుంది. అటువంటిది త్రికాలలోనూ సత్యమే కాదు. ఒక భావనచే ఉన్నట్లు కనిపిస్తూ మరొక భావన-అభిప్రాయములచే

లేదు-అని తెలియవస్తూ ఉండగా... అది ఉన్నది ఎట్లా అవుతుంది?... అయితే ఎవరైనా "ఈ జగత్తు మా దృష్టికి ప్రాప్తిస్తూ ఉండగా ఇది లేదనే సిద్ధాంతం మేము ఎట్లా అంగీకరిస్తాం?" అని అంటారేమో?

భవేత్ భ్రమాత్మకమపి కించిత్ అర్థ - క్రియాకరమ్ ।
స్వప్నాంగనాపి కురుతే సత్యామర్థక్రియాం నృణామ్ ॥

స్వప్నంలో కనిపించిన 'సుందర స్త్రీ' భ్రమయే అయినప్పటికీ జనులకు వీర్యపాతము జరుగుచుండడం ఉంటోంది కదా! అట్లాగే భ్రమమయమే అయినప్పటికీ ఈ జగత్ క్రియా పదార్థములు అర్థ క్రియా సామర్థ్యములు అగుచున్నాయి. ఈ జగత్తు యొక్క 'భావన' అను ప్రకాశము-సత్తయే చిదాకాశము యొక్క ప్రకాశము అయి ఉన్నది. కాబట్టి ఇక నేనెచట? నీవెచట? దృశ్య దృష్టి ఎచట? మహా సముద్రంలో జలమే ఉన్నదిగాని... అనేక తరంగాలు లేనట్లు చిదానందసాగరంలో ఈ నేను-నీవు అనునవన్నీ భ్రమ మాత్రమే! ఒకవేళ ఉండి ఉంటే అవన్నీ కూడా (సముద్ర తరంగాలన్నీ జలమే అయినట్లు) చిదాకాశ స్వరూపమే గాని మరింకేమీ కాదు.

మృత్వా పునర్భవనమస్తి కిం అంగనష్టం? మృత్వానచేత్ భవనమస్తి తథాపి శాన్తిః ।
విజ్ఞాన దృష్టి వశతో అస్తృథచేద్విమోక్షః తన్నేహ కించిదపి దుఃఖమ్, ఉదారబుద్ధేః ॥

ప్రియ రామచంద్రా! విజ్ఞాన దృష్టిని అనుసరించి ఆత్మ ఉత్పత్తి-నాశరహితమైనదని ఉదార బుద్ధివగు నీకు సుస్పష్టమే అయి ఉన్నది కదా! ఇక "పునర్జన్మ ఉన్నదా? లేదా?" అనే మీమాంసతో పనేమున్నది చెప్పు? ఎందుకంటావా? విను. "మరణానంతరం మరల దేహం ఉత్పన్నమౌతోంది కదా! కనుక పునర్జన్మ ఉన్నది" అంటారా! ఈ దేహం పోవడం వలన గాని, మరొక దేహం రావడం వలన గాని ఆత్మకు హాని ఏమున్నది? మార్పు-చేర్పు లేమున్నాయి?

"ఒకవేళ మరణానంతరం మరొక దేహం లేదు" అనదలచుకుంటే అది జగత్‌రహితమగు మోక్ష-శాంత స్థితియే కదా! సర్వ ప్రపంచ లయానంతర శాంత స్థితియే అది కాబట్టి ఇక ఆత్మకు హాని ఏమున్నది?

కాబట్టి ఏ విధంగా చూచినాసరే... ఇక్కడ ఒకింత కూడా దుఃఖం లేకయే ఉన్నది. మూర్ఖునకు ఏ జనన-మరణములు అనుభవములగుచున్నాయో.... అది ఆత్మజ్ఞునకు తెలియడంలేదు. "ఈ మృగతృష్ణా జలంలో నేను చేపనై ఈదుచున్నాను" అనేది మృగతృష్ణ జలభ్రమ లేని వాడికి అంగీకారం అవదు కదా!

ఓ రామచంద్రా! మనోరాజ్యమున ద్రష్ట స్వరూపమగు ఆత్మయే అనేక రూపములుగా ప్రదర్శితమౌతోంది. అట్లాగే తత్త్వజ్ఞాని యొక్క దృష్టిలో చిదాకాశ స్ఫూర్తియే బాహ్యా-అభ్యంతరములలో 'నీవు-నేను' ఇత్యాది సర్వజగద్రూపంగా తనయందు తానే స్వప్న సదృశంగా పొందుతోంది అనేది సుస్పష్టమౌతూనే ఉన్నది.

❖❖❖

5. వివిధ సిద్ధాంతములు - వాదోపవాదములు

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! "ఒకే జలం అనేక తరంగాలుగా కన్పిస్తున్నది! ఇదంతా చిదాత్మ తప్పితే మరింకేమీ కాదు. తదితరమైనదంతా భ్రమయే! భ్రమ తొలగితే అంతా చిదాత్మగానే అగుపించ గలదు"... అని మీరు సిద్ధాంతీకరిస్తూండగా అద్దానిలో సందేహం నాకేమీ అగుపించడంలేదు. అయితే ఇక్కడ వేర్వేరు గురువులు వేర్వేరు సిద్ధాంతాలు ప్రతిపాదించడం, వారి అనుయాయులు ఆ సిద్ధాంతములను ప్రచారం చేస్తూ వాటిని పూర్తిగా నమ్మి ఉండడం ప్రపంచంలో చూస్తున్నాం. కొందరి సిద్ధాంతం ఈ విధంగా ఉంటుంది.

యావజ్జీవం సుఖం జీవేత్ నాస్తి మృత్యురగోచరః ।
భస్మీభూతస్య శాన్తస్య పునరాగమనం కుతః? ॥

"ఎంత వరకు జీవితం ఉంటుందో... అంతవరకు సుఖంగా ఉండడమే మన పని. ఒక రోజు చావు రానేవస్తుంది కదా! ఈ దేహం భస్మీభూతమైన తర్వాత మరల రాక ఎచట?" స్వామీ! ఇటువంటి సిద్ధాంతమును నమ్మి అనేక దుఃఖములపాలగుచున్న వారి దుఃఖం శమించేది ఎట్లా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! సంవిత్తు (లేక, ఈ జీవుని ప్రప్రథమ స్వరూపమగు ఆత్మ) తనయందు ఏ నిశ్చయమును ఎట్లు పూర్ణంగా ధరిస్తోందో... ఆయా స్వయం నిర్మిత నిశ్చయమును అట్లే అనుభవించడం జరుగుతోంది. ఏది ఏ భావనచే దర్శిస్తూ ఉంటే అది ప్రాప్తించడం (యత్ భావమ్ తత్ భవతి) అనునది లోకవిదితమైన విషయమే కదా! చిదాకాశము ఆకాశమువలె సర్వవ్యాపకమై శాంతమై ఉన్నది.

1. జీవుడు వేరు–దేవుడు వేరు, జీవుడూ–జీవుడూ వేరు, మానవజాతి–తదితర జాతులు వేర్వేరు... ఇటువంటి ద్వైతమూ
2. "జీవుడు దేహంతో పుడతాడు–దేహంతో ఉంటాడు–దేహంతో అంతం. అంతకుముందూ ఏమీలేదు. ఆ తర్వాత ఏమీ లేదు" అనే (చార్వాకుల మత) అభిప్రాయం.
3. వేదాంతవాదుల యొక్క అనుభవమునకు సుస్పష్టమగుచున్న అద్వైతానుభూతి.

...ఇదంతా కూడా చిదాకాశమే అయివున్నది. చిదాకాశ జగన్నాటక చమత్కారమే!

❖

సృష్టికి పూర్వం మహాప్రళయ స్థితిలో బ్రహ్మమునకు వేరుగా ఏదీ ఎక్కడా లేదు. అట్టి బ్రహ్మమునకు మరొక కారణమూ లేదు. కాబట్టి అకారణమగు బ్రహ్మమే అన్ని రూపాలుగాను, అన్ని భావనలుగాను వ్యాపించి ఉన్నది. 'మహా ప్రళయం' అనగా 'సమస్త భావనలు లయించి ఉన్నప్పటి స్వస్వరూప స్థితి"... అని గ్రహించు. అట్టి ఆదిశేష్యమగు స్వస్వరూపాన్ని తిరస్కరించువారు తమ స్వస్వరూపమును తామే ఖండించుకొనువారు అగుచున్నారు.

సమస్తవేద శాస్త్రార్థం యే మహాప్రలయాది చ ।
న ఇచ్ఛన్తి తే మహామూఢాః నిఃశాస్త్రా నో మృతా ఇవ ॥

సమస్త వేద–శాస్త్రముల యొక్క తాత్పర్యమైనట్టి బ్రహ్మమును, సర్వ ఆలోచనలకు ముందే సర్వదా ఏర్పడివున్న 'మహా ప్రళయానంతర స్వస్వరూప ఆత్మ' ను, సర్వజగత్ వ్యవహారానుభవాలకు ఆత్యంతికమైన 'మోక్షము' అను స్థితిని తిరస్కరిస్తూ, తత్సాధనములను మొదలే పెడచెవినపెట్టేవారు తత్త్వోపదేశానికి అర్హులే కాదు. అట్టి శాస్త్ర శూన్యులగు మూఢులు యోగిదృష్టిలో జీవన్మృతులే సుమా!

ఈ జనులను 3 రకాలుగా విభజించవచ్చు –

1. మూర్ఖులు: వీరు జగత్తునే (దృశ్యమనే) నమ్మి ఉంటున్నారు. "ఈ దేహాదుల పతనానంతరం నా స్థితి–స్వరూపము ఏమిటి?'... అను ప్రశ్నకే రావడం లేదు.

2. భోగవాదులు : "ఇదిగో! ఇక్కడ ఇవన్నీ ఉన్నాయి! ఆ తర్వాత ఏమైతేనేం? అప్పుడు చూచుకుందాంలే!" అని తాత్సారం చేస్తూ వీరు ఆత్మ జ్ఞానమునకు సిద్ధమే కావడంలేదు. ఇట్టివారిలో కొందరు "ఆ తర్వాత ఏమీ ఉండదు. శరీరంలో అణువుల కలయిక వలన 'నేను' అనునది కనిపిస్తోంది. ఆ అణువులు విడిపోతే 'నేను' అనేది ఎక్కడా ఏదీ ఉండదు. ఇంతకు మించి ఏమీ లేదు"... అని (చార్వాకులు) నమ్మి ఉంటున్నారు. ఇక మరికొందరు "దేహం ఉంది కనుక అనుభవిద్దాం. ఆ తర్వాత అంటారా?... అది తెలియదు. తెలుసుకోలేం. కనుక ఎవరూ ఆ ఊసు ఎత్తకండి"... అని నిర్ణయిస్తున్నారు. అట్టి వారిని శాస్త్రములు 'దేహాత్మ బుద్ధి పరిమితులు' అని అంటున్నాయి. వారు అట్లు నమ్మి ఉండగా వారికి "దేహమేమిటి? నెనెవరు?" అనే ప్రశ్నయే ఉదయించుట లేదు. కనుక వారికి ఉపదేశించటం కుదరదు. శాస్త్రోపదేశములు అట్టివారి కొరకు కాదు.

3. జ్ఞాన సిద్ధులు : వీరు నిత్య సత్యమగు ఆత్మను అనుభూతపరచుకొని ఉంటున్నారు! 'ఈ దేహమును, ఇంద్రియములను ప్రవర్తింపజేసే ప్రత్యగాత్మ చైతన్యము, మనస్సు మొదలైనవన్నీ 'బ్రహ్మమే' అనునదే శాస్త్రముల ముఖ్యోద్దేశం'... అని గ్రహించి ఉంటున్నారు. నేను–ఈ కనబడే వారు అంతా బ్రహ్మమే అను అనుభూతి కలిగి ఉంటున్నారు. ఉపదేశ క్రమము పై ఇరువురికి ఉద్దేశించబడలేదని గ్రహించు. ఎందుకంటే... మొదటివారు జగత్తును నమ్మి ఉంటున్నారు. రెండవ వారు సర్వము ఎఱిగి ఉంటున్నారు.

మరి ఉపదేశ క్రమము ఎవరికి? ఎవరైతే "నేనెవరు? ఈ దేహమేమిటి? ఈ జగత్తు ఎట్టిది? సత్యమేమిటి? 'నేను... అనుభవము... అనుభవించబడేది' ఈ మూడు దేనిపై ఆధారపడి వర్తిస్తున్నాయి?" ఈ రూపమైన అనుమానములు ఉదయించి యున్నాయో అట్టి సత్యాన్వేషకుల కొరకే శాస్త్ర బోధితమైన ఉపదేశ క్రమమంతా ఉద్దేశించబడి ఉంటోంది.

శ్రీరాముడు : వసిష్ఠ మహర్షీ! సర్వులూ సంవిత్ స్వరూపులే కదా! అయితే ఒక్కొక్క జీవుడు ఒక్కొక్క తీరైన నమ్మిక–భావన–అనుభవముతో ఉంటున్నాడు. ఇదంతా ఎట్లా ఎందుకు జరుగుతోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

నిత్యా నిరన్తరోదేతి యాదృశీ సంవిత్ ఆశయే ।
భూయతే తన్మయేనైవ పుంసా దేహో–స్తు, మా అథవా ॥

'నిత్యము-నిరంజనము' అయిన సంవిత్తు అంతఃకరణమున ఏ విధంగా (ఏ భావన కలిగి) ఉదయిస్తుందో... అది ఆ విధంగానే అక్కడ అనుభవిస్తోంది. అట్టి అనుభవము ఈ దేహము ఉన్నప్పుడు లేనప్పుడు కూడా అట్లే అంతఃకరణానుసారమే ఉంటోంది. ప్రతి జీవుడు మూడు స్వరూపాలు సర్వదా కలిగియే ఉన్నాడు.

1.ఈ దేహ స్వరూపం; 2.అంతఃకరణ స్వరూపం; 3.ఆత్మ స్వరూపము... ఈ మూడు స్వరూపాలలో మొదటి రెండూ కూడా అపాదితము, భ్రమాత్మకము, అసత్యము, ఏ ఇద్దరి జీవులలో అయినా మనకు కనిపించే భేదమంతా దేహ (మరియు) అంతఃకర సంబంధమైనది, అపాదితం, ఆత్మకు అసంబంధితమైనది కూడా! ఈ బంగారు గొలుసు ఎవరిది - అనే ప్రశ్నకు ఆ సమాధానము నకు బంగారంతో ఏమి సంబంధం? ఇక ఆత్మ స్వరూపమో...

అందరి జీవులలోనూ ఏకరూపమైనది కాబట్టి 'ఏకము'. సర్వదా ఏర్పడి ఉండేది కనుక... 'నిత్యము'. ప్రత్యక్షం-పరోక్షం కాదు కాబట్టి 'అపరోక్షం'. దేహం-అంతఃకరణాల ఉనికి లేములచే మార్పు - చేర్పులు పొందదు కాబట్టి 'అప్రమేయం'. పరిమితులు లేవు కాబట్టి... 'అనంతం'. తన సంకల్పముచే ఏది ఎట్లు సత్యమని భావిస్తే అది అట్లే పొందుచున్నది కాబట్టి...'సత్య సంకల్పి'. దేహమనో బుద్ధులకు సంబంధించిన సర్వ విషయములచే సర్వదా స్పృశించబడకయే ఉంటుంది. కనుక అద్దానికి సుఖ-దుఃఖ ప్రభావం ఉండదు. కనుక 'నిరతిశయమైన ఆనందము'.

ఈ విధంగా ప్రతి జీవుడు దేహ-మనో-ఆత్మరూపుడై ఉన్నాడు. దేహ-మనోరూపములు గౌణమైనవి. అది సందర్భోచితమైన కాలబద్ధమైన సత్యమేగాని, నిత్యసత్యం కాదు. లోహమునకు నామరూపముల వంటివి. బంగారు అభరణంలో ఆభరణరూపము-ఆభరణ నామము ఆపాదితములే కదా! అందలి బంగారు లోహత్వము మాత్రం నిత్యమైనది. అట్లాగే ప్రతి ఒక్కనిలోనూ ఆత్మత్వము అనునిత్యమై ఉండగా... ఇక దేహ-అంతఃకరణాదులు అపాదితములైనవి.

ఏ జీవుడైతే ఆనందస్వరూపమగు ఆత్మకు విరుద్ధంగా అంతఃకరణ వృత్తిచే "నేను దుఃఖిని" అని ధృఢముగా నిశ్చయించుకొని ఉంటాడో... అతడు అట్టి భావముతోటే తన్మయుడై, ఆవశ్యం దుఃఖము మొదలైనవి అనుభవించుచూ, ఆత్మయొక్క ప్రతిభను ఏమరచుచున్నాడు.

"ఈ జగత్తు చిదాకాశము యొక్క స్ఫురణము మాత్రమే" అని గ్రహించి, నిశ్చయించుకొన్న వారికి 'కూటస్థము-అద్వయము" అగు అట్టి చిదాకాశము వలన దుఃఖానుభవం ఎట్లా కలుగుతుంది చెప్పు? ధూళి ఆకాశమును అంటుతుందా? స్వప్నాంతర్గత విశేషాలు స్వప్నద్రష్టను స్పృశించగలవా? అట్లాగే జాగ్రత్ అంతర్గత విశేషాలు జ్ఞానిని స్పృశించలేవు. "సత్తు-అసత్తు" అనబడే సత్పదార్థ-అసత్ పదార్థములు ఆబాలగోపాలం విదితమైనదే!

"సంవిత్తు సత్యమా? అసత్యమా?"... అని కొందరు మీమాంస చేసుకొంటున్నారు. కొందరు (దేహాత్మవాదులు) "దేహమే సత్యం. ఆ తర్వాత అంతకు ముందు ఇంక ఏ సత్యమూ లేదు" అని బోధిస్తున్నారు.

మరికొందరు (సాంఖ్యులు) : "పురుషుడే (పరమాత్మయే) సత్యం. జీవుడు (జీవాత్మ) సత్యం కాదు" – అంటున్నారు.

ఇంకొందరు (మీమాంసకులు) : "ఈ జీవుడే సత్యం మరింకేమీ ఎక్కడా లేదు" అంటున్నారు. ఎవరు ఎల్లా ప్రతిపాదించినా... అందరి వాదుల యొక్క అభీష్టము నిర్మల స్వరూపమగు ఆత్మయేనని మాచే గమనించబడుచున్నది. ఆ సంవిత్తు ఎట్లు ఎఱుగుచున్నదో... అట్లే సంవిత్స్వరూపుడగు జీవుడు జగత్తు యొక్క అనుభవము పొందుచున్నాడు. సంవిత్తు సత్యమని అనినా, అసత్యమని అనినా... మొత్తం మీద సంవిత్ యొక్క స్వకల్పనామాత్రం చేతనే ఈ భూ–పాతాళ–స్వర్గ–నరకాది దేహాదులన్నీ అనుభవానికి వస్తున్నాయి. ఆత్మ దేనిని ఎట్లు నిశ్చయిస్తే అది అట్లే అనుభవానికి సత్యమై ప్రాప్తిస్తోంది. స్వప్నంలో కనిపించేదంతా స్వప్న ద్రష్ట యొక్క నిశ్చయము నుండి బయల్వెడలిన అనుభవపరంపరయే అవటమే ఇక్కడ మనకు దృష్టాంతము. అయినా ఆ స్వప్నద్రష్ట ఆ స్వప్న దృశ్యము ఎక్కడి నుండో వచ్చి అక్కడ కనిపిస్తోందని అనుకుంటున్నాడే గాని "ఈ స్వప్న దృశ్యము నా అంతఃకరణ కల్పనా విభాగంలోనుంచి వచ్చిన స్ఫురణ మాత్రమే" అని అనుకోవడం లేదు కదా! అట్లాగే జాగ్రత్‌గా పొందబడేదేంతా జాగ్రత్ ద్రష్ట తన అంతఃకరణము యొక్క జాగ్రత్ కల్పనా విభాగంలోనుంచే బయల్వెడలిన స్ఫురణ మాత్రమే అని గమనించడం లేదు. జ్ఞానదృష్టిచే అది సుస్పష్టమై ఉంటోంది. జ్ఞాన అజ్ఞానములు ఇంత మాత్రమే!

❖❖❖

6. ఆత్మజ్ఞాన ఔషధం

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : ఈ ప్రపంచంలో (ద్వైతం–అద్వైతం–విశిష్టాద్వైతం–నాస్తికత్వం– దేహాత్మవాదం మొదలైన) అనేక సిద్ధాంతాలు, అవి ప్రబోధించే గురువులు ఉన్నారు కదా! అయితే ఆ వివిధ శాస్త్రముల ప్రామాణ్యాలన్నీ సంవిత్తు వలననే ప్రతిష్ఠితం అగుచున్నాయి. సంవిత్తే సర్వులకు పురుషార్థ హేతువు అయివున్నదని గమనించబడుతోంది. అందుచేత సంవిత్తే సర్వవాదుల సిద్ధాంతములను ఉపజీవింపజేస్తోంది. అట్టి సంవిత్తు యొక్క అద్వైత వాద సిద్ధాంతమే సర్వ సిద్ధాంతముల యొక్క 'శిరోమణి' అని మా ఉద్దేశం. (సంవిత్తు = జీవుడు, అతని అభిరుచి; సత్=ఉనికి; విత్=ఎరుక)

ఇక తదితర సిద్ధాంతములంటావా? ఏ అవిద్య స్వస్వరూపాన్ని ఏమఱింపజేస్తోందో, ఆ అవిద్యయే సర్వ వాదుల సంకల్పాలకు అనుకూలంగా పరిణామం పొందినదగుచున్నది. క్రమంగా వారివారి అనుభవం వారివారి నిశ్చయానుసారం 'అర్థక్రియ' యందు ప్రవృత్తమగుచున్నది. అదియే మరొకప్పుడు బోధితమై నిష్కళంకమైన చిదాకాశమును సంతరించుకొని 'మోక్షభాగిని' అగుచున్నది.

వేదములు ప్రతిపాదిస్తున్న (తత్త్వమ్ – సోఽహమ్ – జీవోబ్రహ్మైతినాపరః – శివోఽహమ్ ఇత్యాది) మహావాక్యములే ఈ మన ఇన్ని రోజుల సంవాదమునకు ప్రమాణం.

శ్రీరాముడు : ఈ అవిద్య ఎట్లా పరిణమిస్తోంది? అద్దానికి అంతు ఉండదా?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : అవిద్య గాని, అద్దాని ప్రయుక్తం (Appointer) అయినట్టి విక్షేప సంవిత్తుగాని తనంతట తానుగా తొలిగేదేమీ కాదు. అది స్వర్గ-పశు-పుత్రాదులకు సంబంధించిన ఇచ్ఛలు నెరవేరినంత మాత్రంచేత తరిగేది కాదు. రసాయన-మంత్ర-ఔషధాలు మొదలైన ద్రవ్యముల సముపార్జనచే ఉపశమించదు. పవిత్ర దేశ-కాలాదులందలి స్నానాదులచే గాని, ఆయా తదితర తీర్థయాత్రాది కార్యక్రమములచే కూడా తొలగదు. మరి? "ఆత్మజ్ఞానం" చేత మాత్రమే అ విద్య తొలగగలదు. ఆత్మ జ్ఞానముచే అ విద్య సంపూర్ణంగా నశించగలదు. ఇక ఆపై ఇది మరెన్నడూ ఉదయించదు. ఒకవేళ అది ఉదయించినా, మరల అది తొలగడానికి జ్ఞానమే శరణ్యమైయున్నది.

సంవిత్తే ఈ సర్వ దేహులలోని జీవుడు అయి ఉన్నది. అట్టి ఈ జీవుడు ఏ ప్రకారంగా దృఢంగా భావిస్తున్నాడో... ఆ ప్రకారంగా సుఖవంతుడుగా గాని, దుఃఖవంతుడుగా గాని అగుచు న్నాడు. అట్టి జీవుని రూపంగా కనిపిస్తున్న సంవిత్తు యొక్క యథార్థమగు ప్రత్యగాత్మ స్వరూపం ఎఱుగబడటం చేత మాత్రమే సంసారబంధనం మొదలంట ఛేదించబడగలదు. కాబట్టి అట్టి ప్రత్యగాత్మయే ముముక్షువులందరికీ శరణ్యం. అదియే లేకపోతే ఈ జగత్తునందు శిల వలె మూకత్వం, అంధకారం (జడత్వం) మాత్రమే శేషిస్తుంది. మనుజుడు గాఢ నిద్ర వలన జడత్వం పొందుచున్నాడు చూచావా? అట్లే "స్వభావసిద్ధం-స్వప్రకాశం" అయివుండి కూడా జ్ఞప్తి రూపమగు ప్రత్యగాత్మ సంవిత్తు స్వకీయ-అజ్ఞానం చేతనే ఈ దృశ్య ప్రపంచాన్ని పొందుచున్నది. అందుచేత సంవిత్తే లేకపోతే "అనుభవం పొందునది" అనునది ఉండదు కాబట్టి 'జగత్తు' అనబడేది ఎవరికి?

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! కొందరు ఇటువంటి అభిప్రాయాలు కలిగి ఉంటున్నారు. "ఈ ప్రపంచం దశ దిశలలోనూ అంతం లేదు. ప్రారంభం లేదు. ముగింపు లేదు. కాబట్టి ఈ జగత్తు నాశరహిత మైనది. దీనికి ముందు ఎట్టి భావన మొదలైనవి ఏవీ లేవు. ఈ జగత్తుకు ముందు ఏమి లేదు. ఆ తర్వాత ఏమీ ఉండదు.

దీని తర్వాత ఎటువంటి భావనా ఉండదు. ఈ జగత్తు యొక్క "అత్యంత-అభావన" అనబడు మోక్షము మొదలైనవేవీ లేవు. ఈ జగత్తు వేరుగా ఎక్కడా ఏదీ మరొక సత్యము లేదు. "జీవుడు జగత్తులో జలబుద్బుదము వలె జనించి నశిస్తున్నాడు. జగత్తుకు ఆవల జీవునికి ఉనికి లేదు?"

అటువంటి నమ్మిక కలిగివున్న మనుజుని సంసారరోగము శమించడానికి ఎటువంటి యుక్తి అవసరమో అద్దానిని మా జ్ఞానాభివృద్ధి కొరకై ప్రవచించండి.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : నీ ఈ ప్రశ్నకు ప్రత్యుత్తరం ఇంతకుముందే చెప్పియున్నాను. "వేదము" తెలియబడుదాని గురించి చెప్పేది! వేదాంత విభాగం? తెలుసుకునేవాని గురించి తెలిపేది.

ప్రతి దేహంలోనూ దేహిగా ఉంటున్నట్టి "తెలుసుకొనుచున్నవాడు" గురించి చెప్పేదే వేదాంత శాస్త్రం కదా! అదియే 'అధ్యాత్మ శాస్త్రం' అని, 'భౌమా విద్య' అని, 'ఆత్మ విద్య' అని శాస్త్ర ప్రతీతి కలదు. శాస్త్రంపై విశ్వాసముంటేనే ఏ శాస్త్రమైనా ఎవరికైనా బోధించగలం. శాస్త్రంపైగాని, తనపై గాని విశ్వాసం లేనివారికి శాస్త్రం బోధించలేదు. అట్లాగే ఆత్మవిద్య (లేక) 'వేదాంతశాస్త్రం'పై విశ్వాసం లేకుంటే బోధించడం కుదిరేది కాదు.

నీవు అడిగినట్లు ఆయావాదుల దుఃఖోపశమనం గురించి ఇక్కడ చెప్పుకుందాం. నీవు చెప్పిన వివిధ భావములు గలవారి గురించి కొంత విభజనచేసి కొన్ని విషయాలు చెప్పుకుందాం.

వివిధ భావికులు –

1. దేహాత్ అతిరిక్త చేతనాత్మవాది : కదిలించేది చైతన్యం, కదిలించబడేది దేహం – ఈ దేహం జడం – దీనికి వేరైన చైతన్యం ఉన్నది. అట్టి చైతన్యం అనుభవించబడానికి, గ్రహించడానికి ఈ దేహమే 'అడ్డు' అగుచున్నది.

2. నిత్య సూక్ష్మ దేహాత్మవాది : ఈ జీవుని దేహరూపం వాస్తవం కాదు. ఈతనికి మరొక దేహం ఉన్నది. అదియే 'సూక్ష్మదేహం'. సూక్ష్మదేహం నిత్యమైనది. ఈ భౌతిక దేహం అనిత్యమైనది. అనిత్యమైన భౌతికదేహం (స్థూల దేహ భావనను) అధిగమించి నిత్యమైన సూక్ష్మదేహ భావన'నను సంతరించుకోవడమే జీవిత లక్ష్యం".

3. స్థూల దేహాత్మవాది : "కనబడే 'స్థూలదేహం' వదలి ('లేదు' అని చెప్పి) ఎవరికీ కనబడని సూక్ష్మ దేహమేదో ఉందని అనడం తప్పు. 'జీవుడు' అనగా దేహమే! దేహం తర్వాత దేహీ లేదు, ఇంకేమీ లేదు".

4. శుద్ధ సంవిదాత్మవాది : "ప్రతిజీవుడు శుద్ధ సంవిత్ ఆత్మస్వరూపుడే"... అను నిశ్చయమును పెంపొందించుకోవడమే జన్మాదుల సార్థక్యం. (సత్ = ఉనికి – నేను ఉన్నాను కదా!'అనే అనుభూతి, విత్ = ఎఱుక, ఆత్మ = స్వస్వరూపము – దేహి)

5. అజ్ఞానావృత సంవిదాత్మవాది : శాస్త్రములు చెప్పే విధి–విధానములు, సద్గుణాశ్రయము మొదలైనవి జీవుని తన యొక్క శుద్ధ సంవిత్ ఆత్మ స్వరూపాన్ని సుస్పష్టపరచుకోవడానికి ఉపకరించే సహకారిక ఉపాయములు అని ఈ సాధకుడు ఉద్దేశించి ఉండాలి. "అజ్ఞానం తొలగాలి. అది తొలగితేనే జీవునికి తన శుద్ధ సంవిత్ ఆత్మ స్వరూపం సుస్పష్ట మౌతుంది"... అను ప్రయత్నంలో ఈతడు సంశుద్ధి పొంది అజ్ఞానం తొలగించుకుంటున్నాడు.

6. సంవిత్ అపలాపి : "సంవిత్ అనేదేదీ లేదు. అటువంటిది ఒకటి ఉన్నది – అని తలచడమే భ్రమ."

❖

ఇట్లా ఆయా వాదములు చేయువారు ఉన్నారు.దేహాత్ అతిరిక్త చేతనాత్మవాది క్రమంగా మరికొంత విచారణాదులచే ఆత్మతత్త్వమును తప్పక అనుభూతపరచుకోగలడు. ఎందుకంటే ఈ దేహాది ఆకారరూపమగు ఉపాధి యొక్క భావనావిలయముచే క్రమక్రమంగా అతడు పరమాత్మతోటి "ఏకీభవము"ను పొందుతాడు. ఇందులో సంశయం లేదు.

ఇక నిత్య సూక్ష్మ దేహవాది అంటావా? నాశనవంతమగు స్థూల దేహమును (అన్నమయ దేహమును) నమ్మి "ఇదియే నేను" అని అనుకొంటే దుఃఖంగాని "నాశన రహితమగు సూక్ష్మదేహమే నేను" అని తలచుచున్నప్పుడు ఇక దుఃఖ మేమున్నది? కాబట్టి క్రమక్రమంగా అతడు కూడా మరికొంత ప్రబోధితుడై వాస్తవమగు ఆత్మతత్త్వమును అతిత్వరగా పుణికిపుచ్చుకోగలడు. ఇక "స్థూల

దేహాత్మవాది" అంటావా? ఆయన "అవయవ సహితమగు పదార్థం నశిస్తుంది" అనే న్యాయమును ఇంకా విచారణ చేయలేదు. అవయవముల కంటే ముందే ఉండి ఉండి, అవయవములను నియామకం చేసే తన యొక్క స్వరూప విభాగమును ఇంకనూ తగినంతగా పరిశీలించలేదు. కానీ కాలక్రమంగా అతడు కూడా ఎప్పుడో "అవయవి-అవయవములు-అవయవవినాశనం-అవయవ ఉత్పన్నం" అనే విశేషాలు విచారణ చేయడం జరుగుతుంది. ఎప్పుడైనా, ఎక్కడైనా సత్యము సర్వమునూ జయిస్తుంది కదా! 'దేహ వినాశనము' అనే మార్గంలో విచారణ కావించుచూ ఉండగా... అతనికి కూడా "దేహమునకు భిన్నంగా 'దేహి' అనే ఆత్మ ఉన్నది" అనే చైతన్యాత్మ బుద్ధి జనించగలదు. కాబట్టి "అతడు చెడిపోవుచున్నాడే!"... అనే నిరుత్సాహంగాని, అతని పట్ల అయిష్టతగాని ఉండవలసిన అవసరమేదీ జ్ఞానికి అగుపించదు.

"శుద్ధ సంవిదాత్మవాది" విషయానికి వస్తే "ఈ కనబడే ప్రతిజీవుడు వాస్తవానికి శుద్ధ సంవిత్స్వరూపుడే - అనే విషయం ఎఱిగియున్న వాడు జ్ఞాని. ఇంకనూ నిర్మల బుద్ధి సంపాదించి ఉండకపోవడం చేత అట్లు ఎఱుగనివాడు అజ్ఞాని.

జ్ఞాని-అజ్ఞాని కూడా సర్వదా నిర్మలాత్మ స్వరూపులేగాని మరింకేమీ కాదు"... అని నిర్ణయించుకొని ఉన్నవాడు. సర్వదా సర్వత్రా ఈ జగత్తును ఒక 'లీల'గా గాంచుచూ ఉంటాడు. ఆ తర్వాత క్రమంగా "మమాత్మా సర్వభూతాత్మా"... నా స్వరూపమే తదితర సర్వజగత్ జీవాదులు"... అను సర్వాత్మత్వం సంతరించుకొని అనిర్వచనీయాత్మానందం అనుభవించగలడు.

ఇక "అజ్ఞానావృత సంవిదాత్మ" అంటావా? అతని "సంవిత్తు" (ప్రజ్ఞ) ఇంకా "తత్త్వజ్ఞానం" చే తగినంతగా శుద్ధము చేయబడలేదు. ఇంకనూ కలుషితమయ్యే ఉన్నది. అందుచేత దేహం ఉన్నప్పుడు, లేనప్పుడు కూడా అతని పట్ల సంసారము ఆవశ్యము కొనసాగుచునూ ఉంటోంది. అయినా ఫరవాలేదు. ఒక్కొక్క జన్మలో ఆయా సాధనల ద్వారా సంవిత్తు శుద్ధమగుచుండగా క్రమ క్రమంగానో, కాకతాళీయంగానో అత్యున్నతమైన పరమార్థజ్ఞానం వికసించగలదు. కనుక అతడు ఒకప్పుడు శ్రేయమును గాంచుచున్నాడు. బుఱ్ఱ పదునుపెడుచున్న కొలదీ అందరిదీ సద్గతియే కానున్నది.

శ్రీరాముడు : మమాత్మా! "మరణానంతరం ఇక ఏమీ ఉండదు. 'ఆత్మ' అనిగాని 'సంవిత్తు' అనబడునది గానీ ఏమీ ఉండదు. "ఈ జీవుడు మరణం తర్వాత ఏ రూపంగానూ ఉండడు" - అను నిశ్చయము కలిగి ఉన్నవాడు మరణానంతరం ఎట్టి స్థితిని పొందనున్నాడు.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : "ఏది ఎట్లు భావన చేస్తే అది అట్లే సిద్ధిస్తుంది. (యత్ భావమ్ తత్ భవతి)" అనునది ఈ మనస్సు యొక్క స్వభావము అయివున్నది. కనుక "మరణానంతరం ఆత్మగాని, ఏమీగానీ ఉండదు. తదనంతరమైన 'సంవిత్తు' అనే ఉనికిగాని, స్థితిగాని ఉండదు" అనే దృఢాభిప్రాయం పెంపొందించుకొన్న జీవుడు అట్టి బోధ యొక్క ప్రభావం చేత దేహపతనానంతరం చిరకాలం విషయజ్ఞానరహితుడై, జడప్రాయుడై ఉండడం జరుగుతోంది. జీవిత పర్యంతం దృఢపడినట్టి అట్టి "నేను లేను" అను ఆత్మ తిరస్కారపూర్వకమైన జడాత్మకజ్ఞానంచే "గాఢసుషుప్తి

సదృశమైన ఆ మృత్యుస్థితినే మోక్షముగా గాంచుచూ ఉంటాడు. కొందరి సిద్ధాంతము ప్రకారం (నైయాయికులు) 'ముక్తి' అనగా అట్టి విషయరహితమగు గాఢ సుషుప్తావస్థ మాత్రమే! అయితే నిరతిశయానందానుభవరూపమగు శ్రేయమును వారు గమనించటంలేదని మేం భావిస్తున్నాం.

మరికొందరు "శుద్ధ సంవిత్ రూపమగు ఆత్మ అనేది అసంభవం అటువంటి దేదీ లేదు. ఉండ జాలదు"... అనే శూన్యవాదులు కూడా దేహపతనానంతరం జడ స్వరూపులై మహా తపస్సుచే ఆవరించబడినవారై దుర్భేద్యమైన అంధకార బంధురత్వం పొందుచున్నారు. అయితే సత్యమే అంతటా జయించనున్నది. కాబట్టి (సత్యమేవ జయతే) సత్యానుభూతి పర్యంతము పునఃపరిశీలన వారికి అనివార్యమగుచున్నది.

క్షణికవాదులు : "ఈ జగత్తు క్షణికం, స్వప్నపురం వంటిది" అని నమ్ముతూ, అంతకుమించి ఏమీ లేదని, ఏమీ ఆలోచించవద్దని బోధిస్తున్నారు. అట్టి పరిమిత దృష్టిని నమ్మువారి సమస్త వ్యవహారాలు సుఖ దుఃఖ మిశ్రితంగా కొనసాగుచూనే ఉంటున్నాయి. క్షణికమైనవాటికి ఆధారంగా సర్వదా వేంచేసి ఉన్నట్టి అనుక్షణికమగు "స్వస్వరూపాత్మ" కు సంబంధించిన సమాచారం పరిశీలించి, అప్పుడు నిర్ణయించుకోవలసినదిగా వారికి మా మనవి.

స్థైర్యవాదులు : ఈ జగత్తు శాశ్వతం-మనం అశాశ్వతం" అని బోధిస్తున్నారు. క్షణికవాదుల యొక్క స్థైర్యవాదుల యొక్క, సుఖదుఃఖములు సమానంగానే ఉంటున్నాయి. ఎందుకంటే... ఉభయులకు జగత్ వ్యవహారబుద్ధి ఉన్నంతవరకూ పదార్థములు స్థిరం అనుకొంటే ఏమున్నది? అస్థిరం అనుకుంటే ఏమున్నది? రెండూ ఒక్కటే అగుచున్నది. "స్వస్వరూపం యొక్క స్థిరత్వం గమనించండి"... అని వారికి గుర్తు చేస్తున్నాం.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! జ్ఞానుల దృష్టిలో ఈ పృథ్వి మొదలైన పంచభూతాత్మకమైన స్థూల పదార్థములు, సూక్ష్మ పంచమహాభూతములు స్థిరములైనవా? క్షణికములైనవా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ పృథ్వి మొదలైన స్థూల పదార్థములుగాని, సూక్ష్మ పంచభూతములు గాని స్థిరములైనా, అస్థిరములైనా జ్ఞానులకు ఆ విషయంలో విశేషమైన పట్టుదల ఉండదు. ఎందుకంటే, అజ్ఞానం ఎంతవరకు ఉంటుందో... అంత వరకు ముత్యపు చిప్పలో వెండి కనబడునట్లు ఈ అధ్యస్తమయిన జగత్తు కనబడుచూనే ఉంటుంది. "ఈ ముత్యపు చిప్పలో వెండి ఎప్పుడు బయలుదేరింది? ఏ మార్గంలో వచ్చి ఇక్కడున్నది"... అనే వాగ్వివాదాలన్నీ ముత్యపు చిప్పలో వెండి ఏదో ఉన్నదని నమ్మువారికే ఉంటాయి. "ముత్యపు చిప్పలో వెండి ఉండజాలదు. వెండి వలె కనిపించేది వెండి కాదు"... అని గ్రహించిన తర్వాత ఇక, "ఎక్కడి నుండి వచ్చింది? ఎందుకొచ్చింది? ఎప్పుడొచ్చింది?" అనే వాదోపవాదాలు ఏమి ఉంటాయి? జ్ఞానులకు ఈ సమస్తం కూడా అధిష్ఠానమగు చైతన్యం యొక్క ప్రకాశమే అయివున్నది.

సంవిత్తు ఏ క్షణంలోనూ క్షణికం కాదు. ఈ కాల రూప అసత్తుయగు 'క్షణికం' అనబడేది, దేశరూప అసత్తుయగు 'జడత్వం' అనబడేది సంవిత్తు (ఆత్మ) యొక్క అనుభవములోని ఒకానొక

విభాగము మాత్రమే! అందుచేత కాలమును దేశమును అంగీకరించి "అవి క్షణికమా? అనుక్షణికమా?" అని వాదోపవాదములు చేసే వారితో ఆత్మజ్ఞులకు సంభాషణ కుదిరేది కాదు.

వేదాంత ప్రవచనం : "చైతన్యము యథాతథంగా ఉంటూ ఉండగా, అద్దాని యొక్క వివర్త రూపమే ఈ జగత్తు" అని ఎంచువారు పురుషులలో ఉత్తములు, వందనీయులు కూడా! అట్లా కాకుండా "శరీరాదుల నుండి అట్టి శరీరాదులు వికారంచే చైతన్యం ఏర్పడుతోంది" అని తలచువారి (చార్వాకుల)తో వాదోపవాదములు చేసి కాలం వృథా చేసుకోవడం వల్ల ఏం ప్రయోజనం?

చిద్రూపో జీవబీజౌఘు ఆకాశ కృమిజాలవత్ ।
ఊర్ధ్వమ్ తిర్యక్ అధో యాతి పూర్యమాణఇవ స్వయమ్ ॥

చిద్రూపుడు, సర్వజీవుల బీజభూతుడు అయిన హిరణగర్భుడు 'జీవుల గుంపుల' వలె ఒప్పు చున్న ఈ సర్వజీవరాశుల రూపమును స్వయంగా ధరిస్తున్నాడు. నీళ్ళతో నిండుగా ఉన్న పాత్రలో గల క్రిమి జీవులు అటూ ఇటూ పరిభ్రమిస్తాయి చూచావా? అట్లాగే ఆ చిద్రూపుడగు హిరణ్య గర్భుడు 'సృష్టి' అనే పాత్రజలంలో అనేకరూపాలు ధరించి పైకి-క్రింది-ప్రక్కలకు పరిభ్రమిస్తున్నాడు.

అనగా... "హిరణ్యగర్భుడు అనబడే చిదాభానునిచే ఈ 'వివిధ జీవుల సమష్టి రూప కర్తృత్వం' అనబడేదంతా తనలో ఈ 'సృష్టి' రూపంగా ఎఱుగబడుచున్నది. ఈ ఈ వివిధ కర్తృత్వ రూపాలన్నీ అతడు తనలో స్వయంగా అనుభవించుచూ ఈ విధంగా సంసారమున తిరుగాడుచున్నాడు.

ఈ జీవుడు చిద్రూపుడే! హిరణ్యగర్భుడూ చిద్రూపుడే!

"ఎవడు ఏ విధంగా దేనిని ఎఱుగుచున్నాడో... అతడు అద్దానిని ఆ విధంగానే పొందుచు న్నాడు" అనేది ఆబాలగోపాలానికి విదితమే కదా! ఉదాహరణకు "ఈ క్రియా వ్యవహారములన్నీ నేను నిర్వర్తించిరావడం నేను చేసిన పాపం"... అనుకుంటే అట్లే అది శిక్షానుభవంగా అనిపిస్తూ, పరిణమిస్తుంది. ఈ "నిర్వర్తించే క్రియలన్నీ పరమాత్మ సేవయే"... అనుకుంటేనో? సాధనరూప సేవ అగుచున్నది. "ఇది పీడ" అనుకొంటే అట్లే పీడగానే అనుభవం అగుచున్నది. క్రీడ అనుకుంటే క్రీడయే అగుచున్నది.

అట్లాగే... చిద్రూపుడగు ఈ జీవుడు దేనిని ఏ విధంగా ఎఱుగుచున్నాడో... అది ఆ విధం గానే శీఘ్రంగా పొందబడుచున్నది. 'ఇట్లు ప్రాప్తించడం' అనబడేది ఈ జీవునికి, ఆ హిరణ్యగర్భునికి ఒక్క తీరుగానే అగుచున్నదని గ్రహించు. ఆకాశంలో పొగ రకరకాల ఆకారాలుగా, రూపాలుగా అగుచూ కనిపిస్తుంది చూచావా? మహా సముద్రంలోని జలం అనేక రూపాలైన తరంగాలుగా, ఆవర్తవృత్తులుగా అగుపిస్తోంది కదా! అదే విధంగా చిదాకాశమునందు సంసారం యొక్క వివిధ వైచిత్ర్యమంతా సంభవిస్తోంది. స్వప్నమున సంవిత్తే (చిదాకాశమే) స్వప్న ద్రష్టకు మహానగరంగా కనిపిస్తోందే! అట్లాగే చిదాకాశమే సృష్ట్యాది నుండి ఇప్పటివరకూ జగద్రూపంగా స్థితినొంది ఉంటోంది. ఇక ఈ సృష్టికి సహకారి కారణాలు ఏమిటంటావా? స్వప్నంలో ఎటువంటి సహకారి కారణాలు లేకుండానే స్వప్న జగత్తంతా సంభవిస్తోంది కదా! అట్లాగే, సృష్ట్యాది యందలి జగత్స్థితిలో

ఈ పృథ్వి మొదలైన పంచభూతాలన్నీ ఎటువంటి సహకారి కారణాలు లేకుండానే సంభవిస్తు న్నాయి. స్వప్నంలో ఇల్లు, వాకిలి, సంఘటనలు మొదలైనవన్నీ అనుభవమగుచున్నట్లే ఈ 'జగత్తు' అనే స్వప్న నగరంలో ఇవన్నీ పరిపుష్టమై పొందబడుచున్నాయి.

వాస్తవానికి నీవు నేను, ఈ తదితర సర్వజనులు అందరూ కూడా ద్వైత-ఏకత్వ వర్ణితమైన చిదాకాశ రూపములే అయివున్నాయి. అట్టి చిదాకాశమునకు మరొక దోషము, దోషాపహరణము మొదలైనవి ఎక్క డుంటాయి? ఏదేది భావిస్తోందో, భావించబడుతుందో... అదంతా చిదాకాశమే అయివున్నది. మనమంతా ఏది అయివున్నామో అట్టి చిదాకాశము త్రివిధతాప రహితమై, ఆహ్లాదభరితమై, అంతటా నలువైపులా పూరించి ఉన్నది. అట్టి చిదాకాశ ప్రకాశము యొక్క ఒకానొక స్ఫురణయే ఈ జగత్తు.

సృష్టికి పూర్వం చిదాకాశమే ఉన్నది. ప్రళయానంతరం కూడా చిదాకాశమే ఉండటం జరుగుతోంది. మధ్యలో కనిపించే ఈ సృష్టి చిదాకాశమే అయివున్నది. బ్రహ్మమే ఇట్లు నిజచైతన్యము యొక్క 'పరిచ్ఛిన్న-అపరిచ్ఛిన్న' రూపములచే, వికాస సంకోచముల ద్వారా స్వయముగా స్వప్నమువలె ఈ జగద్రూపంగా ఉదయించడం, అస్తమించడం నిర్వర్తిస్తోంది.

అందుచేత... బ్రహ్మపదమును పొందిన మహాత్ములు 'శరత్కాలాకాశం' లాగా నిర్మల చైతన్య రూపమును సంత రించుకొనియే వర్తిస్తూ ఉంటారు. అందుకు భిన్నమైన దృశ్యరూపమును పొందకయే క్రీడిస్తూ ఉంటారు.

నిర్ మానమోహా, జిత సంగ దోషాః, ప్రవాహ సంప్రాప్త నిజార్థభాజః ।
తిష్ఠన్తి కార్య వ్యవహార దృష్టౌ, నిరామయ యన్త్రమయా ఇవైతే" ॥

ఓ రామచంద్రా! ఎవరైతే అభిమాన మోహాదులను, సంగదోషములను జయించివేసి ప్రవాహ పతితమైన ఆయా కార్య-వ్యవహారాలను వ్యథారహితులై నిర్వర్తిస్తూ ఉంటారో... అట్టి మహనీయులు క్రమక్రమంగా జీవన్ముక్తత్వము సంతరించుకొనగలరు. ఇక వారు ఇతరుల కార్యవ్యవహార దృష్టియందు పురుష ప్రతిమ (పురుషాకారశిల్పం) వలె నిర్వికారులై వెలయుచూ ఉంటారు. అట్టి మహనీయుల దర్శనమే మహద్భాగ్య ప్రదమైనది.

❖❖❖

7. సర్వత్రా సమదర్శన ప్రయోజనం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! "సర్వత్రా చిన్మాత్రమే ఆవరించి ఉన్నది"... అని మనం ఇప్పటికే అనేకసార్లు సిద్ధాంతీకరించుకొనివున్నాం కదా! ఈ పురుషుడు స్వయంగా చిన్మాత్రమే అయి ఉన్నాడు. అట్టి చిన్మాత్రమే నానా విధ కల్పితములగు సుదీర్ఘ-క్షణిక రూపములుగాను, భయ-శోకాది రూపాలుగా కూడా స్థితి నొందివుంటోంది. చిన్మాత్రము తప్ప అన్యంగా ఎక్కడా ఏదీ లేదు, ఉండజాలదు. సర్వ భావ-అభావాలు శుద్ధ చిన్మాత్రం యొక్క విభూతులే సుమా!

అట్టి చిన్మాత్ర చైతన్యము ఆకాశము కంటే కూడా అత్యంత సూక్ష్మమైనది. ఇక 'ద్రష్ట-దృశ్యము' మొదలైనవన్నీ అద్దానిని యొక్క వివర్తరూపములు మాత్రమే! మరిక "గ్రహణము-తాజ్యము" ...అనే బుద్ధి వ్యవహారమంతా ఎక్కడున్నది?

వేర్వేరు సిద్ధాంతములు - "అసంగము" -

క్షణిక జ్ఞానవాదులు : వీరి సిద్ధాంతం ప్రకారం, "ఈ జగత్తు క్షణక్షణం ఏదో మార్పు చెందుతూనే ఉన్నది. కనుక అనుక్షణిక పరిణామ స్వరూపి అయిన ఈ జగత్తును ఎవరూ ఇది ఇట్టిది మాత్రమే అని చెప్పటానికి వీలే లేదు."

వీరి సిద్ధాంతము ప్రకారం మనం చూచినా కూడా, ఈ జగత్తు సర్వదా క్షణక్షణం నిర్విషయమే అయి వున్నది కదా! కాబట్టి ఇక రాగద్వేషములకు తావు ఎక్కడిది? వారు "సంవిత్తు (ఆత్మ) నిత్యము" అని ఒప్పుకోవడం లేదు. కనుక (బృహస్పతి మతాచార్యుల సిద్ధాంతమైన) క్షణికవాదం ప్రకారం కూడా అసంగమే ప్రబోధించబడుతోంది కదా!

జగత్ స్వప్న సిద్ధాంతము - 'స్వప్నము' అనేది ఆ స్వప్న ద్రష్ట యొక్క వివర్త రూపమే కదా! అట్లాగే "చిదాకాశము యొక్క వివర్తరూపమే ఈ జగత్తు" అని మనం చెప్పుకుంటూ వస్తున్నాం. ఈ విధంగా "చిదాకాశ స్వప్న సదృశజగత్తు" అనే అభిప్రాయం అనుసరించి కూడా ఈ జగత్తులో ఇష్టా ఇష్టములు ఉండవలసిన పనేమి? స్వప్నంలో కనిపించే వస్తువులు స్వప్నాంతంలో మటుమాయ మవుతాయి కదా! తప్పకుండా మటు మాయమయ్యే వస్తువుల గురించి దుఃఖించి ఏం ప్రయోజనం? కనుక ఈ సిద్ధాంతమును అనుసరించి కూడా ఈ జగత్తుపట్ల అసంగమే ఉచితం.

అణు సంయోగ - వియోగమాత్ర జగత్ - ఇదే విధంగా "జగత్తు అణువుల కలయిక మాత్రమే" అని నమ్మేవారు కూడా, అణువుల సంయోగ, వియోగమగు ఈ జగత్తు యొక్క ఉనికి లేములపట్ల 'అసంగమే ఉచితం' అని ఉద్దేశిస్తున్నట్లు మాకు కనిపిస్తోంది.

ఏ విధంగా చూచినా ఈ జగత్తు పట్ల అసంగమే ఉచితం 'ఇది త్యజించ తగినది. ఇది గ్రహించవలసినది" అనే రూపంగాగల ఏ వికల్పధ్యాస కనిపిస్తోందో, అది కూడా "చిదాకాశమును చిదాకాశమే ఆ విధంగా గాంచుచున్నది".... అనునదే మా ఉద్దేశం. అవగాహన కూడా!

అనగా... నిర్మలమగు చిదాకాశమునందు ఈ జగత్తు నిర్మల చిదాకాశముగానే భాసిస్తోంది. కాబట్టి ఇక "ఇది మాకు ఇష్టం-అది మాత్రం మాకు ఇష్టం కాదు"అను దృష్టి ఎక్కడ? ఎందుకు? ఈ మనుష్యులు, ఈ దేవతలు, ఈ నాగులు, ఈ స్థావర జంగమములు-ఇవన్నీ కూడా "పరమాత్మ" అనబడు సంవిత్ మహా సముద్ర జలంలోని తరంగరూపాలే అయి ఉన్నాయి. ఆ సంవిద్రూప మహాసముద్ర తరంగాల యొక్క ఆవర్త-వృత్తులే ఇక్కడి జనన-మరణాలు కూడా! ఓ రామచంద్రా! నేను, నీవు, సమస్తజీవులు సంవిదాకాశ రూపులమే అయి ఉన్నాం. మనం ఎవరం కూడా ఎప్పటికీ మరణించని వారమే అయివున్నాము. చిదాత్మకు మరణమెక్కడ ఉంటుంది. చెప్పు?

అంతేకాదు... సర్వము సంవిత్‌మయమే కాబట్టి సంవిత్తు దేనికీ జ్ఞేయం (తెలియబడునది)... అవదు. అది 'తెలియుట' అనే సంవేద్యత్వం ప్రదర్శిస్తున్నప్పటికీ అద్దానిలో ద్విత్వ-ఏకత్వములు

ఎట్లా ఉండగలవు? ఓ రామచంద్రా! సంవిత్తు (లేక) చిదాత్మకు వేరుగా మరి ఏ సద్వస్తువు ఉన్నదో చెప్పు? ఒకవేళ సంవిత్తే మరణిస్తుందని అనుకుంటే మరి నీవు-నేను ఎలా జీవిస్తున్నాం?

సౌగతవాదులు : "పరమాత్మ ఎక్కడో ఉన్నారు" అని చెప్పువారు.

లోకాయతవాదులు : "ఈ లోకమే ఉన్నది ఇందుకు వేరైన పరమాత్మ ఎక్కడా లేదు" అని చెప్పేవారు.

ఇటువంటి సర్వుల అభిప్రాయము సంవిత్ గురించే! అంతకుమించి వారు దేనిని నమ్ముచున్నారు? చిదాకాశమే వారి వారి అభిమతానుసారంగా ఆయా విధాలుగా అనుభవగతమౌతోందని గమనించు.

అట్టి సంవిద్రూపాకాశమునే కొందరు 'బ్రహ్మం' అంటున్నారు. మరికొందరు 'విజ్ఞానము' అని పిలుస్తున్నారు. ఇంకొందరు 'శూన్యము' అని, ఇంకా కొందరు 'కల్పన లేక మత్తు శక్తి వలె సృష్టిలోని అంతర్లీన శక్తి" అని, పరిణతి చెందిన పంచభూతముల "ధర్మము" అని, ఇంకా... పురుషుడు అని, 'చిదాకాశము' అని, 'శివుడు' అని 'ఆత్మ' అని చెప్పుచున్నారు. ఈ విధంగా ఆయా వాదులచే అనేక ప్రకారములైన వికల్పములు చెప్పబడినప్పటికీ... ఆ చిన్మాత్రము మరొక రూపమేదీ పొందకయే ఉంటోంది. ఆ సర్వ వికల్పములకు, తన ఆయా కల్పిత రూపములకు తానే సాక్షి అయి, స్వయంగా తానే వాటి నన్నిటినీ ఆయారీతులుగా ఎఱుగుచున్నది. తాను సర్వదా నిర్వికల్పమే అయివున్నది. ఓ రామచంద్రా! ఈ నా అవయవాలు చూర్ణమై పోవుగాక! లేదా... మేఋపర్వతము వలె సువిశాలముగా అగుగాక! చిన్మాత్రమే శరీరముగా గల నాకు హానిగాని, వృద్ధిగాని లేదు. మన తాతలు, ముత్తాతలు, తండ్రులు మొదలైనవారు మరణించి ఉండవచ్చుగాక! కానీ, వారి ఆత్మ రూపమగు చైతన్యము మాత్రం మరణించడం లేదు. చైతన్యమునకే మరణం ఉంటే అది మరల పునఃజన్మ పొందేదికాదు. మన ఈ దేహములు మరణించిన తర్వాత కూడా మన ఆత్మ చైతన్య రూపం నశించదు.

"దేహం రావడం, దేహం పోవడం" ఇవి దేహ ధర్మాలు గాని, ఆత్మ ధర్మాలు కాదు. ఎక్కడన్నా "ఆకాశం నశిస్తుంది అనేది కుదురుతుందా? కుదరదు. ఇక ఆకాశము కంటే కూడా అత్యంత సూక్ష్మమైనట్టి ఆత్మ చైతన్యానికి మరణం ఎక్కడిది?

న జాయతే, న మ్రియతే సంవిదాకాశమక్షయమ్
భవేత్ కథం కథయ కిం కిలాకాశస్య సంక్షయః?

ఆకాశం ఎప్పుడూ నాశరహితమే! దానికి జన్మమేమిటి? మరణమేమిటి? అట్లే చిదాకాశము సర్వదా నాశరహితమే! దానికి జన్మించడం, మరణించడం ఉండదు. ఈ విధంగా చైతన్యమునకు 'నాశనం' అనేది అసంభవం. ఈ జగత్తు అంటావా? ఈ జగద్రూపస్ఫురణ కూడా చిదాకాశమే! ఉదయాస్తమయ రహితమై, నాశనరహితమై చిదాకాశమే తనయందు తాను ఈ జగద్రూపమున స్థితి నొందియున్నది. ఆదిమధ్యాంత రహితమైన చిదాకాశము స్ఫటికంలో పర్వతంలాగా ఈ

జగత్తును తనయందు ఒకప్పుడు ధరించి ఉంటోంది. మరల మరొకప్పుడు "నిజతత్త్వ సాక్షాత్కారం"చే దగ్ధం చేసి, నిర్మలమగు తన స్వరూపమందు తానే వెలయుచున్నది. రాత్రియందు ఏర్పడిన అంధకారం సూర్యోదయం కాగానే క్రమంగా నశిస్తుంది చూచావా? "నేను జీవుడను, బద్ధుడను" అనబడే అజ్ఞానాంధకారం ఆత్మజ్ఞాన ప్రకాశము యొక్క ప్రవృద్ధిచే క్రమక్రమంగా తొలగిపోతూ వస్తుంది.

సముద్రం స్వయంగా తనయందు "ప్రవాహం-తరంగం-ఫేనము (నుఱుగు)-బుద్బుదము(బుడగ)-ఆవర్తము" కలిగివుంటుంది చూచావా! అలాగే చిదాకాశము తనయందు జగత్ భావన అనే అవయవమును ధరించి ఉంటోంది. ఈ పురుషుడు (లేక జీవుడు) చిన్మాత్రమే అయివున్నాడు. అతడు ఆకాశమువలె సదా, సర్వదా నశించకయే ఉన్నాడు. కాబట్టి "నేను నశించుచున్నాను" అని తలచి దుఃఖించటమనేది వ్యర్థమైన పని మాత్రమే!

శ్రీరాముడు : ఈ జనులకు మరి శోకము ఉండకుండేది ఎట్లా? మృత్యుభీతి తొలిగేది ఎట్లా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ జనులారా! ఈ నా మాటలు శ్రద్ధగా వినండి.

దేహాత్ దేహాంతర ప్రాప్తౌ నవయేవ మహోత్సవః
మరణాత్మని కిం మూఢా, హర్షస్థానే విషీదథ?

నాయనలారా! 'మరణము' అనేది శిథిల దేహం త్యజించడానికి, నూతన దేహం ధరించడానికి కారణభూతం అవుతోంది కదా! అందుచేత మరణము నూతనమైన ఉత్సవమే అవుతుంది. మరింక మూఢత్వం చేత కాకపోతే... శిథిల దేహం తొలగుచున్నప్పుడు సంతోషించాలిగాని, ఈ జనులు దుఃఖిస్తున్నారేమిటి?

మృత శ్చేత్ న భవేత్ భూయః, సో అత్రాపి ఉపచయో మహాన్,
భావ - అభావ గ్రహోత్ సర్గః జ్వరః ప్రశమమ్ ఆగతః!

"ఈ దేహం పోతే మరల దేహం రాదేమో? అందుకని దుఃఖిస్తున్నాం"... అని ఎవరైనా అంటారా? ఒకవేళ మరణానంతరం మరల జన్మయే లేదంటే, అది ఇంకా మంచిది. అప్పుడు మహత్తరమైన పురుషార్థం చేకూరినట్లే అవుతుంది. ఎందుకంటే అప్పుడు ఈ "ఉత్పత్తి-నాశన-భావ-అభావ-గ్రహణ-త్యాగ" మొదలైన రూపములుగా ఉండే 'సంసారము' అనే రోగము ఉపశమించినట్లే కదా! కాబట్టి "మరణానంతరం దేహం వస్తుంది" అన్నా, లేక "ఇక దేహమే సంభవించదు" అని తలచినా... ఉభయత్రా దుఃఖమునకు కారణమే లేదు.

మరణం జీవితం తస్మాత్, న దుఃఖ న సుఖం యతః
నాస్త్యేవై తత్ చిదాకాశః కిలేత్థమభిజృంభతే ॥

ఈ విధంగా "ఈ జనన మరణములు సత్యమే".... అనుకున్నప్పుడు కూడా అది దుః ఖించడానికి విషయమే కాకుండా ఉంటోంది. ఎందుకంటే నూతన దేహం రావడం మంచిదే! లేక అసలు దేహమే ఉండకపోవడమూ మంచిదే. ఇక ఈ దేహ సంబంధమైన అల్పార్థమును ప్రక్కకు

పెట్టి పరమార్థమునకు వస్తే... ఈ జీవుడు "దేహి" గా జీవితము పొందడం లేదు. మరణము పొందడం లేదు. దేహం వస్తున్నప్పుడు, పోతున్నప్పుడు కూడా అతడు దేహిగా యథాతథంగానే ఉంటున్నాడు. కనుక పరమార్థమున చూస్తే సుఖమూ లేదు. దుఃఖమూ లేదు. చిదాకాశమే ఈ అన్నిటి రూపంగానూ విజృంభిస్తోంది సుమా!

ఓ రామచంద్రా! ఇప్పుడు మనం జీవన్-మరణముల గురించి చెప్పుకున్నది మరొకసారి సమీక్షించి చెప్పుతాను... విను.

మృతస్య దేహలాభ శ్చేత్,... నవేఏవ తత్ ఉత్సవః
మృతిః నాశోహి దేహస్య, సామృతిః పరమం సుఖమ్ ॥

మరణించిన తర్వాత మళ్ళీ దేహం లభిస్తుందని అనుకుంటే అది నూతనోత్సాహమే అవుతుంది. ఎందుకంటే శిథిలమైన దేహము నశించడమే మరణం కాబట్టి అది పరమసుఖమే కదా!

మృతిః అత్యంత నాశశ్చేత్ - తత్ భవామయ సంక్షయః
భూయః శరీరలాభశ్చేత్ నవేవ తత్ ఉత్సవః

"అత్యంత నాశనమే మరణము. ఆ తర్వాత దేహం లేదు. (పునర్జన్మ లేదు)" అని అనుకుంటే అప్పుడు ఎటువంటి పరిశ్రమ లేకుండానే సంసారరోగము ఉపశమించినదే అగుచున్నది. శరీరం నశిస్తే మరల శరీరం కలగకపోతే సంసారమే తొలగినదగుచున్నది. కాబట్టి ఎంతో సంతోషించ వలసిన విషయమే!

"కాదండీ! మాకు మరల శరీరం వస్తుందేమో?"... అని అనుకుంటే... అది నూతన దేహం కాబట్టి అదికూడా ఉత్సవంతో సమానమే! ఏ రకంగా చూచినా మరణము దుఃఖార్హం కాదు.

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! మీరు చెప్పింది యుక్తియుక్తమే! అయితే, "మేము ఏవేవో పొరపాట్లు చేశాం. అందుచేత మాకు నరకం ప్రాప్తిస్తుందేమో?" అని కొందరు జనులు మృత్యువు పట్ల భయం కలిగి ఉంటున్నారు.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : (చిరునవ్వుతో) ఓహో! అట్లాగా? దుష్కర్మలచే మరణానంతరం నరకాదులు ప్రాప్తిస్తాయనే ఏ భయం కలదో... అటువంటి భయం జీవించి ఉన్నప్పుడు కూడా రాజదండన మొదలైన వాటి వల్ల ప్రాప్తిస్తూనే ఉన్నది కదా! అందుచేత ఓ జనులారా! ఇహ - పర శ్రేయస్సును సిద్ధింప జేసుకోవాలనుకుంటే, దుష్కర్మలను ఆచరించకుండా ఉండండి. దుష్కర్మల ఫలితం జీవించి ఉన్నా, మరణించినా అద్దాని అనుభవం అనివార్యం. జీవించివున్నందుకు ప్రయోజనంగా ఉత్తమ కర్మలు ఆచరించండి. అంతేగాని మరణం గురించి భయపడవలసినదేమున్నది?

మరిష్యామి! మరిష్యామి! మరిష్యామీతి భాషసే?
భవిష్యామి! భవిష్యామి! భవిష్యామీతి నేక్షసే?

ఓయి! జీవుడా! "నేను చస్తాను, చచ్చిపోతాను, ఇక చావు తప్పదు".... అని పలుకుతావేమయ్యా? "చిదాకాశస్వరూపుడగు నేను ఈ దేహ పతనానంతరం కూడా ఉండియే

ఉంటాను, ఉండియే తీరుతాను. ఎల్లప్పటికీ ఉంటాను".... అని ఎందుకు అనుకోవయ్యా? పరమార్థమున నీకు జనన-మరణాలు కాని, ఉత్పత్తి-నాశనములుగాని స్వస్వరూపం దృష్ట్యా లేనేలేవు. అంతా కూడా సర్వదా చిదాకాశమే అయివున్నది. ఆ చిదాకాశము తనయందు తానే జగత్తు రూపంగానూ, జన్మ-జీవన-మృత్యు పునఃజన్మల రూపంగానూ వివర్తభావమును ఇక్కడ క్రీడవలె పొందడం జరుగుతోంది.

సంవిదాకాశమాత్రాత్మా పిబ భుంక్ష్వాస్వ నిర్మమః
ఆకాశకోశకాన్తస్య కుత ఇచ్ఛేదయస్తవ?

ఓ రామచంద్రా! నీవు చిదాకాశమాత్రుడవే గాని ఈ దేహమూ కాదు! మరొక దేహమూ కాదు! అట్లే తదితర సర్వజీవులూ కూడా! ఇదియే ఆత్మజ్ఞానము. ఆ విధంగా ఆత్మజ్ఞానం సంపాదించుకొని ఇక అటుపై మమకారరహితుడవై తిను, త్రాగు, ప్రపంచ వ్యవహారాలేవైతే ఉన్నాయో... అవి నీవు అనుకున్నట్లే నిర్వర్తించు.

ఆకాశ కోశము వలె నిర్మలమైన చిదాత్మయే స్వరూపముగా గల నీయందు ఇచ్ఛాదులకు చోటు ఎక్కడిదయ్యా? వాస్తవానికి భవ్యుడు - నిర్భయుడు అగు ఆత్మజ్ఞాని కాకతాళీయంగా వాటంతట అవిగా వచ్చిపడే దేశకాలానుగతమైన ఆయా శబ్ద స్పర్శాది లోకవ్యవహారములను నిర్లిప్తంగా ప్రశాంతంగా నిర్వికారంగా ఉంటూ అనుభవిస్తున్నాడు. మధ్యమధ్యలో దేశ కాలానుగతంగా వచ్చే దుర్భిక్షము-క్షోభ మొదలైన ఈ ప్రాపంచిక దోషములను క్రీడలో సానుకూల - ప్రతికూల సందర్భములవలె దర్శిస్తున్నాడు. వికల్పములు లేనట్టి సమాధిని అవధరించిన బుద్ధికలవాడై, ఈ జగద్విషయములన్నిటినీ అంతరంగమున అధిగమించియున్నవాడై ఉత్తమ బుద్ధితో నిశ్చితంగా ఈ లోకంలో సంచరిస్తున్నాడు.

న దుఃఖమేతి మరణాత్, సుఖమేతి న జీవితాత్,
నాభివాంఛతి నద్వేష్టి స తదా అస్తే వివాసనః ॥

అట్టి తత్త్వజ్ఞుడు మరణముచే దుఃఖము పొందడు. జీవితముచే సుఖమును పొందడు. దేనినీ వాంఛించడు. ద్వేషించడు. సర్వదా వాసనారహితుడై ఉంటున్నాడు.

ఓ రామచంద్రా! జీవన్ముక్తుడు ఇదే ప్రపంచంలో ఇచ్ఛారహితుడై ఉంటున్నాడు. వాసనావర్జితుడై ఉంటున్నాడు. ఇక్కడి జనన-మరణాది సర్వ సంఘటనలను శిథిలమైన గడ్డిపరకతో సమానంగా చూస్తున్నాడు.

ఆ "విదిత వేద్యుడు" (తెలుసుకొనవలసినది తెలుసుకొనివున్నవాడు) భయరహితుడై ఒక పర్వతం లాగా ఈ ప్రపంచమున నిశ్చలంగా వసిస్తున్నాడు.

❖❖❖

VII. విపశ్చిత్ ఉపాఖ్యానం - పరిచయం

1. జ్ఞాని లక్షణములు

శ్రీరాముడు : మహాత్మా ! ఈ భూమిపై "ఆద్యంతరహితం, పరతత్త్వసారం" అయినట్టి బ్రహ్మవస్తువును ఎఱిగి, గుర్తించి ఆస్వాదిస్తూ ఉండే మహనీయులు కొందరు జీవన్ముక్తులై ఉన్నారు కదా! వారు ఏ ఏ లక్షణములు, స్వభావము, ఆచరణ కలిగివుండి జీవితము గడుపుచూ ఉంటారో... ఆ విశేషాలు చెప్పండి. ఈ సంసార మహారణ్యంలో వారు ఆత్మ సుఖమును ప్రసాదించగల గంధపు వృక్షము వంటివారు కదా! వారెక్కడెక్కడ ఉంటారో, ఎట్లా గుర్తించాలో తెలియజేయ ప్రార్థన.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవిచ్ఛిన్నమగు ఆత్మానుభూతితో సంచరించే మహనీయులు ఈ భూమిపై ఉన్నారు. అట్టి జీవన్ముక్తులకు శిలలు కూడా స్నేహితులే! వృక్షములు కూడా బంధువులే! జంతువులు కూడా స్వజనులే! వారు సర్వజీవులందును సమదృష్టి కలిగి ఉంటారు. ఇక వారి సర్వమానవ సమదర్శనము గురించి వేరే చెప్పేదేమున్నది? ఇంకా...

అనేకమంది జనులు సమావేశమై రణగొణ ధ్వనులు చేస్తున్న ప్రదేశం వారికి ప్రశాంత - శూన్య ప్రదేశంగా ఉంటుంది. ఆపదలు కూడా వారికి సంపదలుగానే కనిపిస్తాయి. దుఃఖం కూడా మహా సుఖంగానే ఉంటుంది. అనేక వ్యవహారముల మధ్య ప్రాప్తించే అసమాధి వారికి సమాధితో సమానంగానే ఉంటుంది. వారు వ్యవహారములలో మౌనం దర్శించగలరు. అనేక కర్మలు నిర్వర్తిస్తూ అకర్మిష్ఠులై ఉండగలుగుచున్నారు.

వారికి ఈ జాగ్రత్తు కూడా సుషుప్తితో సమానంగానే అనిపిస్తుంది. సుషుప్తితో పోల్చతగిన నిర్వికల్ప స్వరూపమగు ఆత్మను సదా ఆశ్రయించి, ఆస్వాదిస్తూ ఉంటారు కదా! వారు జీవించి ఉన్నప్పటికీ శరీర భావరహితులై మృతుని మాదిరిగానే ఉంటారు. "ఈ శరీరము నేను కాదు, నాది కాదు. ఈ శరీరము నాకు సంబంధించినది కాదు. నేను దేహమునకు సంబంధించిన వాడను కాను" ...అని గ్రహించి, అట్టి అనుభవంతో ఉంటారు.

అన్ని ఆచారములు ఆచరిస్తూ కూడా ఏదీ నిర్వర్తించనివారుగా ఉంటారు. "ఇవన్నీ దేహ-మనో-బుద్ధి సంబంధిత ధర్మములు మాత్రమే! ఆత్మ స్వరూపుడనగు నా ధర్మములు కావు" అని అవగాహన కలిగి ఉంటారు. విషయముల పట్ల విషయదృష్టి కాకుండా ఆత్మ సంబంధమైన దృష్టి కలిగి ఉంటారు. వారికి బంధువుల పట్ల బంధు బుద్ధిచే కాక, ఆత్మబుద్ధిచే వాత్సల్యం ఉప్పొంగుతూ ఉంటుంది. వారిది అలౌకిక బుద్ధి కాబట్టి వారు స్నేహరహితులు కూడా! వారికి రెండవ వస్తువే కనిపించదు కాబట్టి నిర్దయులు. కానీ తదితర శరీరములను తమ శరీరము వలె సుఖ-దుఃఖాలను వీక్షిస్తారు కాబట్టి అత్యంత దయామయులు కూడా!

వారి ఆచరణ సర్వులు సంతోషించేట్లుగా ఉంటుంది. కానీ... లౌకికాచారాల దృష్ట్యా చూస్తే "సర్వ ఆచారాలు బహిష్కరించారా?" అని అనిపిస్తుంది కూడా! వారికి "శోకం - భయం - ఆయాసం - ఆశ" అనేవి కలుగటానికి ఎక్కడా తగిన కారణమేదీ అగుపించదు. కానీ అజ్ఞానుల దుఃఖం చూచినప్పుడు "ఇది తొలగేది ఎట్లా" అనునది వారికి దుఃఖకారణం అవుతుంది.

వారికి ఈ లోకం చూస్తే భీతి ఉండదు. ఈ లోకానికి వారి వలన భీతి కలుగదు. వారు ఈ ప్రాపంచిక విశేషముల పట్ల రసికులవలె అగుపించినప్పటికీ... ఆంతరంగమున పరమ వైరాగ్యము పొంది ఉంటారు.

నాభినందతి సంప్రాప్తం, న అప్రాప్తమ్ అభివాంఛతి ।
అస్తే అనుభూయమానే అర్థే, నచ హర్ష-విషాదయోః ॥

జీవన్ముక్తుడు ప్రాప్తించినదాని గురించి సంతోషించడు. అది కాలంచే వచ్చి పోయేదేనని బాగా తెలుసు. ప్రాప్తించని వాటి గురించి అఱ్ఱులు చాచడు. వాటిలోని దోష-మోహాలు ఉండకుండా పోవని గమనించియే ఉంటాడు.

సర్వదా ప్రాప్తించియే ఉన్న ఆత్మకు వేరుగా ఉండవలసినది, పొందవలసినది అతనికి క్రొత్తగా ఏమీ ఉండదు. హర్షము-విషాదము కలిగించగలిగే ఆయా వస్తువులు-సంఘటనలు వచ్చి పోతున్నప్పుడు అతడు హర్ష-విషాదములు పొందడు. దుఃఖితులతో దుఃఖ ప్రసంగం, సుఖితులతో సుఖ ప్రసంగం చేస్తున్నప్పటికీ అతని హృదయం సర్వ అవస్థలను సమంగా దర్శిస్తూనే అతీతమై, అస్పృశ్యమై, ప్రశాంతమై ఉంటుంది.

అతనికి పుణ్యకర్మలు తప్ప మరింకే కర్మలు రుచించవు. శాస్త్ర నిషిద్ధ కర్మలుగాని, పరులను వేధించే కర్మలు గాని నిర్వర్తించకపోవటం ఆతనికి స్వభావసిద్ధమై ఉంటుంది. ఆతనికి దేనిపట్ల కూడా ఆసక్తిగాని, విరక్తి గాని ఉండదు. ధనాదుల కొరకై యాచించడు. అతని యాచన ఇతరుల క్షేమము కొరకు మాత్రమే!

రాగము కలిగి కనిపిస్తూనే వీతరాగుడై ఉంటాడు. లోక వ్యవహారం కొఱకై దుఃఖ సంఘటనల పట్ల దుఃఖము, సుఖ సంఘటనల పట్ల సుఖము ప్రదర్శిస్తూ కూడా ఆయా సుఖదుఃఖాదులచే తాను స్పృశించబడకయే ఉంటాడు. ఈ సంసార నాట్యమండలిలో నటునివలె నవరసములచే స్పృశించబడకయే నవరసములు ప్రదర్శిస్తూ ఉంటాడు.

ఆతనికి తన యొక్క - తదితరుల యొక్క ధనాదులందు గాని, దారాపుత్రాదులందుగాని "ఇవి క్షణికములే కదా" ...అని గ్రహించి ఉండుటచే వాటివాటి పట్ల స్నేహము - ఆసక్తి లేకయే ...సందర్భోచితంగా విధులు మాత్రం నిర్వర్తిస్తూ ఉంటాడు. అంతరాంతరంలో స్నేహబంధం లేనప్పటికీ ప్రపంచము పట్ల ఘనీభూతమైన స్నేహంచే ఆర్ద్రత - వాత్సల్యము - ప్రేమ మొదలైన వృత్తులను స్వభావసిద్ధంగా ప్రదర్శించుచు యథాతథంగా ఉంటాడు.

❖

మూఢులగు జనులు "ఈ దేహమే నేను" అని తలచుచు అట్టి దేహాత్మబుద్ధిచే కామము – తాపము పొందుతూ, వాటిని శాంతింపజేయటానికి అత్యాశతో అనేక విషయ పరంపరలయందు లీనమై కాలయాపన చేస్తున్నారు. విషయములను పొందుచున్నప్పుడు కూడా ఏదో పైపై స్పృశించు చున్నారేగాని, వారు పూర్ణానుభవులు అగుటలేదు సుమా! అనాసక్తి చేతనే విషయానుభవం వాస్తవానికి సాధ్యం. ఆసక్తి ఉన్నచోట విశ్రాంతి ఎక్కడిది?

శ్రీరాముడు : స్వామీ! జ్ఞాని రాగాదులను ప్రకటిస్తాడు గాని, కలిగి ఉండడని మీరు చెప్పే గుర్తులు తప్పక అనుసరణీయములే! అయితే అజ్ఞాని కూడా దంభముగా మీరు చెప్పిన విశేషములు ప్రదర్శిస్తూ ఉండవచ్చు కదా! ఎవరు జ్ఞానియో, ఎవరు దంభముతో కూడి ఆయా గుణములు ప్రదర్శిస్తూ... వాస్తవానికి అజ్ఞానియో మేము వారిని గుర్తించటమెట్లా? ఈ లోకంలో కొందరు గుల్మములవలె బ్రహ్మచర్యము ఆచరిస్తూ కపట హృదయులై జ్ఞానులవలె నటించేవారు ఉంటారేమో కదా! ఖ్యాతి కొరకై ఉత్తమ గుణములు దాంభికంగా ప్రదర్శించేవారు ఉండవచ్చాయె! మరి మేము జ్ఞానిని గుర్తించటం, ఆశ్రయించటం ఎట్లాగో చెప్పండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : సత్యమో, అసత్యమో... పైన చెప్పిన లక్షణాలతో కూడిన వ్యక్తిత్వము శ్రేష్ఠమైనది. అవి ఎవరికి వారే అలవరచుకునే ప్రయత్నంలో ఉండటం ఉచితం కదా! వేదవేత్తలగు తత్త్వజ్ఞులకు అట్టి లక్షణాలు స్వభావసిద్ధంగానే ఒనగూడుతూ ఉంటాయి. వారికి దంభము – హఠములతో ప్రదర్శించవలసిన పని లేదు.

అయితే, రామచంద్రా! ప్రపంచంలో మరెవరిలోనో వాటిని వెతకటం అటుంచి, ముందుగా ఎవరికి వారే అవి తమ కొరకై తాము అభ్యసించటం ముఖ్యమని గ్రహించాలి సుమా!

ఇంకా జ్ఞానుల గురించి చెప్తాను విను. జ్ఞానికి దేనిపట్లా రాగముకాని, ద్వేషముగాని ఉండదు. వారికి ఆయా క్రియా ఫలములందు ఆసక్తి ఉండదు. కాని, వారి విధి నిర్వహణలో రాగము లోపించదు. వారికి ఈ అజ్ఞానుల ఆశ – నిరాశ – దురాశలు హాస్యపూరితంగా ఉన్నప్పటికీ, మరొకవైపు వారి వారి దీనస్థితులపట్ల కరుణ కలిగి ఉంటారు. వారు ఈ దృశ్యమంతా "చిత్తము" అనే అద్దంలో ప్రతిబింబించే దృశ్యాలాగానూ, రాత్రి కలలో చేతులతో స్పృశించిన బంగారు పాత్రలులాగాను అసత్తుగా వీక్షిస్తూ ఉంటారు.

జంతువులు దూరంగా ఉన్న చందనపు వృక్షాన్ని గుర్తిస్తాయా? లేదు కదా! అట్లాగే జ్ఞానుల అంతఃకరణంలోని శీతలత్వాన్ని అజ్ఞాని గమనించలేడు, గుర్తించలేడు. పాము అడుగుజాడలు పామే గుర్తిస్తుంది చూశావా? అట్లాగే "జ్ఞేయము" ను ఎఱిగినట్టి పవిత్ర హృదయులగు జ్ఞానులు మాత్రమే జ్ఞానులను గుర్తించగలుగుతారు. ఎందుకంటే సర్వోత్తములగు జ్ఞానులు తమ ఉత్తమ గుణాలను దాచి ఉంచుతారు తప్పితే... ప్రచారం చేసుకోరు. గ్రామాలు గ్రామాలనే కొనగలిగే చింతామణి కలవాడు దానిని రహదారిలో అందరి ముందూ ప్రదర్శిస్తాడా? ఇది కూడా అట్టిదే? తత్త్వజ్ఞులు తమ ఉత్తమ గుణములను తమయందలి గుణదోషములను తొలగించుకోవటానికే

ఉద్దేశిస్తారు గాని... పది మంది చెప్పుకోవటానికి కాదు! ఎందుకంటే ఆత్మజ్ఞులకు ఖ్యాతిపై రాగము ఉండదు. వారు వాసనాశూన్యులై, ద్వైతవర్జితులై ఉంటారు కదా!

జ్ఞానులగు మహాత్ములకు ఏకాంతం సుఖంగా ఉంటుంది. ప్రతిష్ఠ, పూజాదుల పట్ల అభావ నయే ఉంటుంది "ఇవన్నీ నా ఆధ్యాత్మిక యానంలో ప్రతిష్ఠంభనకు దారితీయవచ్చునేమో కదా" అనే శంకయే వారికుంటుంది. దారిద్ర్యం, తదితరుల వలన కలిగే అవమానం మొదలైనవి వారికి సుఖకరాలుగా తోస్తాయి. ఎందుకంటే ఆత్మానుభవ సుఖానికి పూజాగౌరవాలు విక్షేపం కలుగజేసేవిగాను, దారిద్ర్య, అవమానాదులు ఆత్మానుభవ సుఖానికి దోహదం చేసేవిగాను ఉంటాయి కదా!

ఇక ఆత్మజ్ఞుడు తన ఆత్మానుభవ సుఖము ఎట్టిదో అది ఇతరులకు చూపగలిగేది కాదు. "అది ఇట్టిది" అని అతడే నిర్వచించలేడు. ఆతడు "ఈ ప్రాపంచిక విషయములు ఆశకు, దుఃఖానికి అర్హమైనవి కావు" ...అని మాత్రం తదితర జనులకు గుర్తు చేయగలడు.

గుణం మమ ఇమం జానాతు జనః పూజాం కరోతు మే
ఇత్యహంకారిణామీహా, న తు తత్ ముక్తచేతసామ్ ॥

"నా ఈ గుణములు జనులు ఎఱిగెదరుగాక! నేను పూజింపబడెదనుగాక" ...అనే ఇట్టి భావం అహంకారులే కలిగి ఉంటారు. ముక్త చిత్తులకు ఇతరుల పూజా – ప్రశంసలతో పని లేదు.

ఓ రామచంద్రా! ఈ ప్రపంచంలో ఆశ్చర్యకరమైన విద్యలు ప్రదర్శించి పూజింపబడాలని, జనులను ఆకర్షించాలని తమ అజ్ఞానం చేత ప్రయత్నించేవారు కొందరు ఉంటారు.

అయితే... "మంత్రము – ఔషధము" మొదలైన వాటి బలంచేత ఆకాశ గమనము, సుదూర దర్శనం మొదలైన విద్యలు అజ్ఞానులకైనా సిద్ధించవచ్చు. ఎవడు దేని కొఱకై క్లేశాదులను సహించి ప్రయత్నిస్తాడో... ఆతడు ఆయా విశేషాలు కాలక్రమంగా తప్పక పొందుతాడు. అట్టి విశేషాలు జ్ఞానికైనా, అజ్ఞానికైనా సిద్ధిస్తాయి. కాబట్టి అట్టి భౌతిక విద్యలను చూచి ఒకడు జ్ఞాని అని గాని, అజ్ఞాని అని గాని మనం నిర్ణయించలేము. గంధపు చెక్కలో చందన సుగంధం అంతర్గతంగా ఉన్నట్లే ...సర్వుల హృదయాలలో వారు నిర్వర్తించియున్న విహిత – నిషిద్ధ కర్మఫలములు ఉండనే ఉంటాయి. అవి ఆయా కాలానుగతంగా ఆవిర్భవించి ఆ కర్తను ఆశ్రయిస్తాయి. కర్మల గతి అట్టిది. లోకంలో ధనాదుల వంటివే సిద్ధులు కూడా! ఎవనికైతే దృశ్యరూపాలే అయినట్టి సిద్ధులు మొదలుగా గల ఆయా వస్తు వ్యవహారముల పట్ల "ఇవి నేను కూడా పొందాలి" అనే ఆకాంక్ష – ఆవేశము – అభినివేశము పెంపొందుచున్నదో... అది సంసార రూపమే సుమా! "ఈ ఆకాశగమనాది సిద్ధి సమూహమంతా కేవలం మనస్సును భ్రమింపజేసేవి, అల్ప విషయములు మాత్రమే" అవి ఎఱిగి ఎవడు చిదాకాశమునందే లక్ష్య శుద్ధి కలిగి ఉంటాడో... అట్టి వాసనారహితుడగు తత్త్వజ్ఞునకు వాటి పట్ల అభినివేశముగాని, దంభముగాని ఎందుకు ఉంటుంది?

నైవ తస్య కృతేనాఽర్థో, న అకృతేన ఇహ కశ్చన ।
న చ అస్య సర్వభూతేషు కశ్చిత్ అర్థ వ్యపాశ్రయః ॥

ఆత్మజ్ఞానము సంతరించుకొన్న మహనీయునికి ఈ ప్రపంచంలో వేనినైనా కలిగి ఉండటం చేతగాని, కలిగి ఉండకపోవటం చేతగాని కర్మలు నిర్వర్తించటంచేత గాని, నిర్వర్తించకపోవటం చేత గాని క్రొత్తగా ప్రాప్తించవలసిన ఏ ప్రయోజనమూ కనబడదు. తదితరులైన సర్వుల పట్ల ఆతడు ఏదైనా ఆశించి నిర్వర్తించ వలసినదేదీ అగుపించదు. ఎందుకంటే ఉదారమనోవృత్త చిత్తుడగు ఆ మహనీయుని ప్రలోభపరచ గలిగే వస్తువులుగాని, స్థితి-గతులుగాని ఈ భూలోకంలో (లేక) స్వర్గపాతాళాది లోకాలలో ఏదీ ఉండజాలదు. ఎవనికైతే ఈ దృశ్య జగత్తంతా ఆత్మానుభూతి ముందు తృణప్రాయంగా అనిపిస్తుందో, ఎవనియందు రజోగుణమునకు కించిత్తు చోటు కూడా లేదో... అట్టి ధీరుడగు జ్ఞానికి ఆత్మకు అన్యంగా ఏది కనిపిస్తుంది? అయినా కూడా అతడు లోకం యొక్క సానుకూల్యతను దృష్టియందుంచుకుని ఆయా జగద్వ్యవహారములను పరిపూర్ణ చిత్తంతో ప్రేమాస్పదంగా నిర్వర్తిస్తూ "శిష్టాచారి" అయివుంటాడు. ఆతని అంతఃకరణం సర్వదా ప్రశాంతంగా ఉంటుంది. ఆతడు తదితర ధర్మానుకూలంగాని జగద్విషయాల పట్ల మౌనం వహించినవాడై ఉంటాడు. తదితర సర్వజీవులకు తన ప్రేమ సామ్రాజ్యంలో స్థానం ప్రసాదించినవాడై గంభీరము లైన, ఉత్తమములైన ఆశయాలు కలవాడై తనకు ప్రాప్తించిన ఆయుష్షును ఈ భూతలంపై గడిపివేస్తూ ఉంటాడు. అమృతంతో నిండియున్న సరస్సువలె తనయందు అనిర్వచనీయము, ఈ ప్రపంచమునకు అతీతము అగు ఆనందమును ధరించి ఉంటాడు. "వాళ్ళు అట్టి వారు, వీరు మంచివారు కాదు, వీళ్ళని నమ్మొద్దు, వారితో మాట్లాడకూడదు"... ఇటువంటి వాక్యాలు అల్పజ్ఞుల ముందర నాట్యం చేస్తాయేమోగాని, ఆత్మజ్ఞుల యెదుట అటువంటి వాక్యముల ఊసుకూడా ఉండజాలదు. ఆతడు ఎక్కడుంటే అక్కడ ఆతని సమక్షంలో ఆ పరిసరాలలో అకారణ ఆనందం తాండవమాడుతూ ఉంటుంది. అట్టి జ్ఞానుల సంభాషణచే... ఈ జనుల మనస్సు - బుద్ధి ఎట్లా విప్పారుతుందో, అట్లా విప్పారడం దేవలోకంలోని నందన వనంలో కూడా సాధ్యపడేది కాదు.

వివేకి అయినవాడు తత్త్వవేత్తల ఆశయములలోని సారము గ్రహించి తన జీవితమును సార్థకం చేసుకొంటాడేగాని, వారి భావ - అభిప్రాయాలను ఎగతాళి చేసి సంసారాగ్నులకు తనను తాను ఆహుతి చేసుకోడు. అట్టి ఆత్మజ్ఞులగు మహనీయుల వాక్యములు విన్నప్పుడు మాత్రమే తదితరులకు - "ఈ సంసారము అపారమైనది. ఈ ప్రపంచం భ్రాంతిపూర్వకము అసన్మయము" ...అనే విషయాలు తెలియవస్తాయి. వారి వాక్యములు విన్న వివేకి తప్పక క్రమక్రమంగా తన ప్రాపంచిక కోర్కెలను సన్నగిల్లజేసి శాశ్వతానందం వైపుగా మరలే ప్రయత్నమును తన ఈ మనస్సుకు నేర్పుచున్నాడు. అవివేకి సారాసారము లేమిటో తెలియక, ఆ వాక్యములు విననైనా వినకుండా తనను తాను 'సంసారం' అనే నూతి అడుగుభాగము వైపుగా త్రోసుకొనిపోవుచున్నాడు సుమా!

ఇంకా విను... 'చలి-ఉక్క' ఇటువంటి శారీరక బాధలు పొందుచున్నప్పుడు జ్ఞాని వాటిని "ఎవరిదో దేహంలో ఇవన్నీ ఏర్పడుచున్నాయి" అన్నట్లుగా ఉంటాడు. ఎందుకంటే ఆతని దృష్టిలో ఈ దేహం తానుగాని, తనదిగాని కాదు. పూలత ఇతరుల కొరకై ఫల-పుష్పాలను ధరిస్తుంది చూచావా? అట్లాగే జ్ఞాని సర్వక్రియలు తదితరుల సంతోష, సానుకూల్యతలకొఱకై సర్వదా ఉద్దేశిస్తూ

ఉంటాడు. తాను ఏదో పొందటం తనకు ముఖ్యం కాదని, తదితర జీవుల సుఖ-శాంతి-ఆనందాలే తనకు కలిగే సంపద అని ఆతడు జ్ఞాన దృష్టిచే నిర్దిష్టమైన అవగాహన కలిగి ఉంటాడు.

వ్యవహారం యథాప్రాప్తం లోక సామాన్యమాచరన్
చరాచరాణాం భూతానామ్ ఉపర్యేవ అవతిష్ఠతే ॥

ఆయా యథాప్రాప్తములైన లోక సామాన్యమైన ఆయా పనులను నిర్వహిస్తూనే... మరొకవైపు ఈ చరాచర సర్వభూతజాలమును అధిగమించిన స్థానంలో వెల్లివిరిసి ఉంటాడు. 'ప్రజ్ఞ' అనే మేడను ఎక్కి సర్వలోక వ్యవహారములను వీథిలో ప్రయాణించే వాహనములను చూచునట్లు ఉంటూకూడా, తదితర జనుల కష్టాలు చూచి దుఃఖసహితుడైనట్లు కనిపిస్తాడు. ఎత్తైన కొండ ఎక్కి క్రింద జనసమూహములను చూస్తున్న విధంగా ఇక్కడి సర్వ సంబంధ - బాంధవ్యాలను సందర్శిస్తూ ఉంటాడు. ఆతడు ఇతఃపూర్వం 'భ్రమ' అనే సముద్రంలో "కామ క్రోధములు" అనే తరంగములలో పయనించి ఉండవచ్చు గాక! ఆత్మజ్ఞాని అగుచుండగా, తీరమును పొందిన తరంగమువలె, ప్రశాంత మనస్కుడై ఉంటాడు. పూర్ణచంద్ర కిరణములను బోలిన ప్రేమమయ వాక్కులతో ఈ జగత్తులో సంచరిస్తూ ఉంటాడు. అందరినీ ఆత్మ స్వరూపులుగా ఎరిగినవాడై పరమ విశ్రాంతిని అనుభవిస్తూ ఉంటాడు. ఇప్పుడాతను తన యొక్క పూర్వకాలికమైన సంసార పరిస్థితులను, వృత్తులను జ్ఞాపకం చేసుకొని తన ఇతఃపూర్వపు అజ్ఞానం చూచి తానే నవ్వుకొంటూ ఉంటాడు. అట్లాగే తదితర అజ్ఞాన జీవులు అల్ప విషయముల కొఱకై "భ్రమ, ఆవేశం, రాగం" కలిగి ఉండటం చూచి "అయ్యో! వీరు తెలియక ఇట్లు ఖేదం చెందుచున్నారే!"... అనే కరుణను, "విషయాల అల్పత్వము, పరిమితత్వమును, దోషత్వమును వీళ్ళు గమనించటం లేదు కదా?"... అనే హాస్యమును ఒకే సమయంలో కలిగి ఉంటాడు. "ఆహాఁ! ఇంతకాలం అడవిలో దారి తప్పిన గ్రుడ్డివానిలా ఈ సంసారంలో ఎలా చరించాను? నన్ను ఈ తుచ్ఛ అల్ప విషయాలు ఎందుకు ఆకర్షించాయి? ఈ భోగ-మోహ -క్రోధాలలో ఎట్లా సంచరించాను? పోనీలే! ఇప్పటికైనా నాకు ఆత్మదృష్టి అలవడి ఈ జగత్తంతా ఆత్మ స్వరూపంగా తెలియవస్తోంది" అని జ్ఞాని విస్మయ ఆశ్చర్య వర్తమానానందాలతో చమత్కారంగా నవ్వుకుంటూ ఉంటాడు. "ఏఏ ధనాదులు గొప్ప విషయాలని ఇంతకాలం నేను భ్రమించానో అవన్నీ తృణప్రాయములని, అల్ప కాలికములని, ఆత్మజ్ఞానం ముందర 'సూర్యుని ముందటి దివిటీ' వంటివని ఇప్పటికి గమనించాను కదా!" ...అని లోలో పరమానందభరితుడై ఉంటాడు.

కానీ ఆతనికి గర్వం ఏమాత్రం ఉండదు. తనతో సహా సర్వ చరాచర జగత్తు ఆత్మ స్వరూపమని దర్శిస్తూవుండగా ఇక గర్వము యొక్క ఊసు ఎక్కడిది? తన ఆత్మస్వరూపం సర్వదా తనదే అయివుండగా, ఇప్పుడు క్రొత్తగా గర్వించవలసిన దేముంటుంది? ...ఇంత కాలం ఏమరచినందుకు కించిత్ సిగ్గు పడవలసిందిపోయి?

❖

ఓ రామచంద్రా ! ఇక "జ్ఞానులు ఎక్కడెక్కడ ఉంటారు?" ...అనే నీ ప్రశ్నకు వద్దాం.

"జ్ఞాని ఇక్కడ ఉంటాడు. అక్కడ ఉండడు" అని నిర్ధారించటం ఏమాత్రం కుదిరే విషయం కాదు. "మంచివాడు ఈ గ్రామంలో ఉంటాడు. ఆ జాతిలో ఉండడు" ...అని ఎవరైనా సిద్ధాంతీకరించగలరా? జాతి, వస్త్రధారణల వంటి విషయాలు మంచితనమును నిర్వచించలేవు కదా! జ్ఞానం కూడా అట్టిదే ! అయితే ఈ జగత్తులో జ్ఞానులు తప్పక ఉన్నారు. అట్టి ఆత్మ స్థితి అనుభవించే జ్ఞానులలో... ఒకడు పర్వత గుహలలో ఉండవచ్చు. ఒకడు పుణ్యస్థల – పుణ్యాశ్రమములలో నివసించవచ్చు. ఇంకొకడు గృహస్థాశ్రమంలో తారసపడవచ్చు. మరొకడు సంచారము సల్పుతూనో, భిక్షాటనం చేస్తూనో ఉండవచ్చు.

లేదా, ఏకాంతవాసుడుగానో, తాపసిగానో, ఉపన్యసిస్తూనో, మౌనం దాల్చియో, వ్యవహార పారాయణుడుగానో, ధ్యాన పరాయణుడుగానో, విఖ్యాత పండితుడుగానో, నిరక్షరకుక్షిగానో, వేద వేదాంగాలు ఎఱిగి పఠించు వాడుగానో, శ్రుతి–స్మృతులను శ్రవణం చేస్తూనో, బ్రాహ్మణ–క్షత్రియ –వైశ్య–శూద్రులలో ఒకడుగానో, కళాపోషకుడుగానో, పామర రూపంతోనో, రాజఠీవితోనో, ఆచారాలను శ్రద్ధగా అనుసరిస్తూనో, ఆచారాలన్నిటినీ విడచివైచినవాడు గానో, వేదవేత్తలలో అగ్రగణ్యుడుగానో, ఒక పిచ్చివాడులాగానో, సన్యాసిగానో, మరింకే రూపంగానో ఉండవచ్చు.

కాబట్టి జ్ఞాని ఇక్కడ – ఇట్లా – ఈ రీతిగా మాత్రమే ఉంటాడని మనమెవరం చెప్పలేం.

❖

'ఆత్మ' లేక 'పురుషుడు' ఈ శరీరాదులుగా అవటమే లేదు సుమా! అది ఈ మనస్సు, చిత్తము మొదలైనవి కూడా కాదు. ఈ దేహమును – చిత్తమును కదిలించే చేతనా తత్త్వమే ఆత్మ. అది ఎప్పుడూ జనించటంలేదు, నశించటమూ లేదు.

అచ్ఛేద్యో ఽసావదాహ్యో ఽసావక్లేద్యో ఽశోష్యఏవచ ।
నిత్యః సర్వగతః స్థాణుః అచలో అసౌ సనాతనః ॥

అట్టి చైతన్యము దేనిచేతా ఛేదింపబడదు, దహించబడదు, తడుపబడదు, ఎండించబడదు. అది నిత్యము, సర్వవ్యాపి, స్థాణువువలె నిశ్చలము, సనాతనము. అట్టి సర్వమును కదిలించే చైతన్యమే ఈ జీవుని వాస్తవరూపం. అట్టి చైతన్య పురుషుని ఎఱిగిన జ్ఞాని 'పురుషోత్తముడు' అవుతాడు. అట్టి జ్ఞాని ఎప్పుడెక్కడ ఎట్లు ఉంటాడో... అట్లే ఉండుగాక! ఈ ఈ వర్ణాశ్రమ ధర్మాలు, స్థానాలు, నియమములు ఆతనికి కలిగించే ప్రయోజన – నిష్ప్రయోజనములు ఏమున్నాయి? ఆతడు సర్వ ప్రయోజన – నిష్ప్రయోజనములకు అతీతుడై ఉంటున్నాడు.

ఓ రామచంద్రా! నిర్మలాత్ముడగు జ్ఞాని పాతాళంలో ప్రవేశించవచ్చు గాక! ఆకాశంలో ఎగురుచుండవచ్చు గాక! దిక్కులలో పరిభ్రమిస్తూ ఉండవచ్చుగాక! ఎక్కడో లోకాలోక పర్వతాలలో చూర్ణమగుచుండవచ్చుగాక! దేహము కలిగి ఉండవచ్చు! ఇప్పుడే దేహంపోతూ ఉండవచ్చుగాక! దేహరహితుడై ఉండవచ్చుగాక! ఆ చిన్మాత్రుని స్వరూపము నశించదు, మార్పు చెందదు, సర్వదా యథాతథంగానే ఉంటుంది. ఆతడు సర్వదా, సర్వ స్థితిగతులతోనూ నిరతిశయమగు చిన్మయానంద

శివపదము అధిరోహించియే ఉంటాడు. తన యథాతథ స్వస్వరూపమును సందర్శిస్తూ తెంపులేకుండా ఆనందభరితుడై ఉంటున్నాడు.

❖❖❖

2. చైతన్యము యొక్క నిత్యత్వము - ఏకత్వము - స్వాతంత్ర్యము

శ్రీరాముడు : మహర్షీ ! ఒకడు ఏది తెలుసుకొనిన తరువాత జ్ఞానిగా అగుచున్నాడు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : శాంతము, అఖండము, నిత్యము, ఏకము, సర్వము, నిత్య నిర్మలము, అప్రమేయము – అగు నిజచైతన్య స్వరూపమును ఎఱిగినప్పుడే ఈ జీవుడు 'జ్ఞాని' అగుచున్నాడు. ఆ నిజ చైతన్యమునే "చిన్మాత్ర పురుషుడు" అని కూడా అంటున్నారు. ఓయీ జీవుడా నీ వాస్తవ స్వరూపము ఎట్టిదో గ్రహించు ! సంసార సాగరము దాటి వేయటానికి, అజ్ఞానము తొలగటానికి అదొక్కటే మార్గము, ఉపాయము, ఆత్యంతికము కూడా! నీవు చిన్మాత్ర పురుషుడవే గాని ఈ దేహాదులు కానే కాదు సుమా!

చిన్మాత్ర పురుషుడు -

శ్రీరాముడు : అట్టి "చిన్మాత్ర పురుషుడు" అని చెప్పబడే ఈ జీవుని నిజ చైతన్య స్వరూపము ఎప్పుడు ఎందులోంచి ఉదయించింది? అట్టి ఉత్పత్తి స్థానం గుర్తించటం, గమనించటం ఎట్లా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : రామచంద్రా! సర్వజీవులు ఈ జాగ్రత్‌లో ఈ జగత్తును అనుభవిస్తున్నారు కదా! సర్వ ఆశలు, భోగాలు, మమత్వాలు (నావి, నీవి అను భావోద్రేకాలు), నిరాశలు మొదలైన అనేక భావాభావములు అనుభవిస్తున్న ఈ జాగ్రత్ అనేది జీవునియొక్క త్రివిధావస్థలలో ఒకటి మాత్రమే!

ఇక ఈతని రెండవ అవస్థ 'స్వప్నము' – ఈతడు ఈ దేహము ఈ పాంచభౌతిక ప్రపంచంలో ఉండి ఉండగానే... దీనిని నిరసించి, కేవలం మనస్సుతో జగత్ కల్పనను మనస్సులోనే నిర్వర్తించుకుని అనుభవం పొందుచున్నాడు. జాగ్రత్ సమయంలో స్వప్నం "లేనిది, అవాస్తవమైనది, కల్పిత మాత్రము" అగుచున్నది. ఆయా సమయాలలో మాత్రం ఆ యొక్క జాగ్రత్, ఆ యొక్క స్వప్నము కూడా – 'సత్యం' అను ఉద్దేశం, భావన, అనుభవాలతో కూడి జీవునిచే పొందబడుతోంది.

అపై మూడవ అవస్థ 'సుషుప్తి'. అందులో భావంగాని, అభావంగాని ఉండటం లేదు. ఆ జీవుడు 'ఊహ – లేక భావన' కట్టిపెట్టి తన ఒకానొక మౌన స్థితిని తానే పొందుచూ కాలము, స్థానము, ఆలోచనాదులకు అతీతమైన స్థితిని అనుభవించుచున్నాడు.

ఒకే జీవునికి ఈ మూడు అవస్థలు కలుగుచున్నాయి కదా! అనగా, ఈ జీవుని ఒకానొకతత్త్వం ఈ మూడు అవస్థలలో ప్రవేశము, నిష్క్రమణము సల్పుతున్నదన్నమాటేగా! అట్టి మూడు అవస్థలకు కేవలం సాక్షి అయి ఉంటూ, తాను మాత్రం ఆ మూడు అవస్థలకు వేరై ఉన్నట్టిదే ఈ జీవుని చిన్మాత్ర స్వరూపము.

అట్టి చిన్మాత్రము త్రివిధ అవస్థలయందు సాక్షిగానే కాకుండా, కేవలం ప్రకాశ మాత్రము. (ఆయా విషయములను ప్రకాశింపజేయుచు, తాను మాత్రం స్వయం ప్రకాశకము). అది అనాది, అనంతము, జన్మ-మృత్యు రహితము అయి ఉన్నది.

అట్టి చిన్మాత్ర స్వరూపమే ఈ పురుషుడు (జీవుడు). కాబట్టి ఈ పురుషుడు నాశరహితుడు. చిన్మాత్రమే నశిస్తే ఇక అది ఎట్లా ఉత్పన్నమౌతుంది? సాక్షియే లేకపోతే ఉత్పత్తి / సృష్టి ఎక్కడి నుండి వస్తుంది?

శ్రీరాముడు : అట్టి స్వస్వరూప - త్రివిధావస్థల సాక్షి చైతన్యమును ఉద్దీపించే మరొక చైతన్యమేది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అట్టి నిజరూప చైతన్యము స్వయం ప్రకాశకం అని చెప్పుకున్నాం కదా! దానిని ప్రకాశింపజేసే (వెలిగింపజేసే) మరొక చైతన్యమేదీ ఎవరికీ ఎక్కడా సంభవింపజాలదు సుమా! ఎందుకంటావా? ఆ చిన్మాత్ర చైతన్యం అగ్ని-దీపం వంటిది కాదు... మరొకరు వెలిగించటానికి! అట్టి చైతన్యం అనుభవమాత్రం అయివున్నది. అది భూత-వర్తమాన-భవిష్యత్తులను ప్రకాశింపజేస్తూ ఆ మూడు సమయములందు తాను యథాతథంగా స్వయంప్రకాశమానమై ఉన్నదని గ్రహించు. సర్వ అంశాలపట్ల అనుభవముల పట్ల సమానత్వముచే వర్తించే 'ఆ స్వస్వరూప చైతన్యము' నకు భిన్నమైనదేదీ ఎక్కడా లేనే లేదని గ్రహించు.

ఇక ఆ చైతన్యమునకు "ఈ జీవుడు - ఆ జీవుడు" అనే జీవాజీవ భేదం లేదు. ఏకైక చిన్మాత్ర చైతన్యమే సర్వ జీవులలోనూ సర్వజీవులుగానూ ఉన్నది. అనగా, ఒక జీవుని నిజ చైతన్యమే మరొక జీవుని నిజ చైతన్యముగా కూడా అయి ఉన్నది. ఒకనికి మంచు చల్లగాను, అగ్ని ఉష్ణముగాను, పాలు తీయగాను అనిపించినట్లే మరొకనికి కూడా అనిపించటం జరుగుతోందికదా! "చైతన్యము అందరిలోనూ ఒక్కటే"... అని అట్లే సూక్ష్మదృష్టితో గ్రహించు.

చైతన్యమునకు రూపం లేకపోయినప్పటికీ ఈ కనపడే రూపములన్నీ ఆ చిత్ చైతన్యమే! కనుక సర్వదా త్రివిధావస్థల యందే కాక సర్వజీవుల యందు 'సాక్షి' యగు చైతన్యమే తానై ఉండగా ఇక ఈ జీవుడు దుఃఖం పొందవలసిన పని ఏమున్నదో నాకు చెప్పు?

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! కానీ ఈ జీవుడు ఎందుకో "ఈ దేహమే నేను! ఇది నశించిందా, నేనే నశిస్తాను"... అని మృత్యువును తలచుకొన్నప్పుడల్లా దుఃఖితుడగుచున్నాడు! "శరీరము నశిస్తే జగత్తు కోల్పోబడుతుంది"... అని భ్రమిస్తున్నాడు.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

> **శరీరనాశే నాశశ్చేత్ చిన్మాత్రస్య తదుచ్యతామ్ ।**
> **హర్షస్థానే విషాదః కిం? మరణే సంసృతి క్షయే ॥**

ఈ శరీరము నశించినపుడు ఒకవేళ తన చిన్మాత్ర దేహమే నశిస్తుందనుకొంటే (చార్వాకమతం), అప్పుడు మరణము సంసార క్షయమే కాబట్టి ఇక హర్షించవలసిన చోట ఆతడు దుఃఖించవలసిన పనేమున్నది?

అది అలా ఉంచి... ఒక భవనం నేలకూలినంత మాత్రం చేత అక్కడి ఆకాశం నశిస్తుందా? లేదు. అలాగే దేహం నశించినా దేహిచైతన్యం నశించదు, నశించేది కాదు. ఇందుకు దృష్టాంత మంటావా?... తమ బంధువు నశించినప్పుడు కొందరు (మ్లేచ్ఛులు) ఆ బంధువు యొక్క పిశాచ రూపము గాంచుచున్నారు కదా! మరికొందరు ["సోది – మంత్రద్రష్టల సాయంతో ఆ బంధువులు మరణించిన వానితో – (పిశాచదేహంతో) సంభాషణ మొదలైనవి నిర్వర్తిస్తున్నారు కదా!]

శ్రీరాముడు : మహనీయా! "శరీరం ఉన్నంత వరకే చైతన్యం ఉంటుంది. శరీరం నశిస్తే చైతన్యం నశిస్తుంది" అనేది లోకంలోని ఒక అభిప్రాయం కొందరు (చార్వాకులు) కలిగి ఉంటున్నారు కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : "శరీరం ఉన్నంత వరకు చైతన్యం ఉంటుంది" అనేదే వాస్తవమైతే శవం కదలటంలేదేమి? అక్కడ శరీరం ఉన్నది కదా? కనుక "శరీరం ఉంటే చైతన్యం ఉంటుంది. శరీరం నశిస్తే చైతన్యం కూడా నశిస్తుంది" అనునది యుక్తియుక్తం కాదు. ఎందుకంటే శరీరం కదిలేది. ఇక చైతన్యమో "కదిలించేది". తాను కదలక సర్వమును (శరీర–మనో–బుద్ధి–అహంకార –ఆలోచన–భావనాదులను) కదిలించేదే 'చైతన్యము' అను శబ్దముతో ఉద్దేశింపబడుచున్నది సుమా!

శ్రీరాముడు : స్వామీ! "మరణించిన పిశాచజీవునితో ఆతని బంధువులు సంభాషించటం" – అనేది వారి స్వభావ సంబంధము. వారికి ఆ మరణించిన వానితో ఉన్న అనుబంధమునుండే అటువంటి సంభాషణ మొదలైనవి భ్రమ రూపంగా జరుగుతూ వుంటాయి ...అని కొందరి అభిప్రాయం.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓహో! బంధువుతో గల సంబంధమే అట్లు మరణానంతర పిశాచ జీవునితో సంభాషణకు కారణమగుచున్నదనా వారి అభిప్రాయం? అట్లా అయితే మంత్రద్రష్టలకు మరణించిన బంధువులతోనే సంభాషణ కుదురుతుంది గాని, బ్రతికియే ఉన్న దూరదేశంలో ఉన్న బంధువుతో అటువంటి సంభాషణ కుదరటంలేదే? ఓ రామచంద్రా! దేహం నశించినంత మాత్రం చేత దేహి చైతన్యం నశించేది కాదు. చైతన్యము యొక్క భేదము (మరొక రీతిగా ఉండటం) గాని, అద్దాని వినాశనము గాని సంభవించేవి కావు.

వాస్తవానికి ఈ దేహిచైతన్యం నిత్యమైనది. అంతేకాకుండా సర్వాత్మకమైనది కూడా సుమా! అది వస్తుకృతమైన పరిచ్ఛేదముచే నియమింపబడేది కాదు. ఇక ఈ జగత్తు ఏమిటంటావా?...

ఆ చిత్ చైతన్యము దేని దేనిని ఎట్లెట్లు ఏఏ దేశ–కాల–అనుభూతులుగా నిర్వచించుకుంటూ ఎఱుగుచున్నదో అచ్చటచ్చట అయ్యది స్వస్వరూపమునే అట్లట్లు దర్శించటం జరుగుతోంది. ఆ దర్శనమే 'జగత్తు' అను పేరుకు గల నామ – రూప – అర్థాదులు సుమా!

శ్రీరాముడు : నిర్మలము, శుద్ధము, అప్రమేయము, అఖండము, అనంతము – అగు స్వస్వరూప సంవిత్తు – ఈ ఈ జగత్తులను పొందవలసిన అవసరమేమున్నది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : చిద్ఘనమగు సంవిత్తు (స్వస్వరూప ఘనీభూత సంవిత్తు) సత్య సంకల్పి. అనగా తాను దేనిని 'సత్యం' అని భావిస్తుందో అది అట్లే సత్యంగా పొందుతూ ఉంటుంది. అయినా కూడా ఈ జగత్తు' అనబడు "స్వయంభావిత ప్రాప్తము" చే అది సర్వదా అబాధితమే సుమా! అట్టి స్వయం

ప్రకాశక సంవిత్తు సృష్ట్యాది యందు ఏ రీతిగా అయితే స్వసంకల్పముచే అగుచున్నదో, ఆయా రీతి గానే నేటికీ అనుభూతమౌతూ ఉన్నది. ఎందుచేతనంటావా? అది అద్దాని స్వభావమే అయి ఉన్నది. బంగారమునకు ఏదో ఒక ఆకారం అనేది ఉండటం స్వభావ సిద్ధమే కదా! అట్లాగే ఇది కూడా!

ఇక ... సత్య సంకల్పయుక్తమగు బ్రహ్మ సంవిత్తునందు సృష్ట్యాదియందు ఆ బ్రహ్మ సంవిత్తు కంటే వేరుగా జగత్తుగాని, మరొకటి గాని ఉత్పన్నమవటానికి అన్యమైన కారణమేదీ సంభవించ జాలదు బ్రహ్మానికి అన్యంగా సృష్ట్యాదిలో సృష్టి కొఱకై ఏ కారణమూ లేదు. కాబట్టి బ్రహ్మం బ్రహ్మం గానే ఉన్నది. కారణరహితకార్యం ఎక్కడా ఉండదు కదా! కాబట్టి ఈ సృష్టి బ్రహ్మమే అయి ఉన్నది.

ఈ విధంగా అకారణమగు జగత్తు మొదలే ఉత్పన్నం కాలేదు. అనగా బ్రహ్మము అప్పటి సృష్ట్యాదిలో వలెనే నేడూ ఉన్నది. చిన్నది - పెద్దది అగు వికల్పత్వమేదీ సృష్ట్యాదిలో ఉత్పన్నం కాలేదు. ఉత్పన్నమయినట్లుగా కనిపించేదంతా బ్రహ్మమే! అనగా బ్రహ్మమే అట్లు స్వసంకల్పము యొక్క కల్పనా విశేషముచే రూపనామాదుల కల్పనా విశేషంగా తనకుతానై ఈ విధంగా దర్శిస్తోంది. అట్టి దర్శనమే సంసారము.

ఓ రామచంద్రా! ఏదైతే దృశ్యంగా ఎఱుగబడుచున్నదో ...అదంతా కూడా చైతన్యం యొక్క వివర్తరూపమేనయ్యా! అయితే ...ముత్యపు చిప్పలో వెండి ఉన్నదా? మృగతృష్ణలో జలం ఉన్నదా? లేదు. అయినా ఉన్నట్లే వెండి-జలం అజ్ఞాన-అపరిశీలనాత్మక దృష్టికి అగుపిస్తాయి కదా! అట్లాగే చైతన్యంలో జగత్తు అనబడునది లేకపోయిన్పటికీ... ఉన్నట్లే అజ్ఞాన దృష్టికి అనిపిస్తోంది. పాముగా కనిపించేదంతా 'త్రాడు' యే అయినట్లు ఇక్కడ జగత్తుగా కనిపించేదంతా నిర్వికారమగు నిర్మల పరబ్రహ్మమేనయ్యా! ఉత్తమమగు చిదాకాశము యొక్క చమత్కార రూప చాతుర్యమే ...ఈ దృశ్యం.

అట్టి "జగత్తు" అనబడేది జాగ్రత్-స్వప్నముల బోధకు దృశ్యమానమగుచున్నది. ఇక సుషుప్తి యందో? "బోధ" (ఎఱుక) ఉండదు కాబట్టి ఎఱుగబడటంలేదు. ఓ రామచంద్రా! బోధ, అబోధ – ఈ రెండూ కూడా నిరామయమగు చైతన్యం యొక్క రూపాలేనయ్యా! "బంగారపు ఆభరణం" లో బంగారం-ఆభరణం... ఈ రెండూ అభేదమే కదా! అట్లాగే చైతన్యం, దృశ్యం, ఈ రెండూ అభేదా లైనవే! వాస్తవానికి దృశ్యం లేదు. చైతన్యమే ఉన్నది. "మరి పదార్థముల దృశ్యత్వం ప్రాప్తిస్తోంది కదా! మాకు దృశ్యం కనిపిస్తోంది... మీరు లేదంటారేం"?... అని ఎవరైనా అంటారేమో?... ఓ ప్రియమిత్రమా! ఏ (పాదార్థిక) దృశ్య వ్యవహారం కనిపిస్తోందో... అదంతా కూడా చిత్ తత్త్వమును గూర్చిన అవిచారణచేతనే అట్లు అగుపిస్తోంది సుమా! మరి అట్టి అవిచారణచే ఏదేది అనుభవానికి వచ్చి కూర్చుంటుందో, అదంతా కూడా విచారణచే తప్పక నశించగలదు. ఆపై ఇక్కడ చైతన్యమే తాండవిస్తూ కనిపించగలదు గాని, ఇక దృశ్యం కాదు.

కాబట్టి ఓ జనులారా! మీ మీ బుద్ధి "ఆత్మజ్ఞాన విచారణ" అనుదానియందే తీవ్ర యత్నముచే నియమించబడుగాక! సర్వ ప్రయత్నములచే గావించబడే విచారణ... అనే అభ్యాసం ఇహ - పరలోకాలలో సిద్ధిదాయకం అగుచున్నది.

❖❖❖

3. అభ్యాసము యొక్క ఆవశ్యకత

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా!

అవిద్య ఉపశమస్తి ఏష జాతోఽపి భవతామిహ

అభ్యాసేన వినా, సాధో! న సిద్ధిమ్ ఉపగచ్ఛతి॥

సాధుపుంగవుడవగు ఓ రామచంద్రా! సర్వసభికులారా! మీరంతా ఈ వినే ఉపదేశ వాక్యములచే అవిద్య ఉపశమించవచ్చుగాక! అంతమాత్రానికి సరిపోతుందనుకుంటున్నారా? లేదు. "జీవన్ముక్తి యందు ప్రతిష్ఠ" ...అనే సిద్ధి అభ్యాసము లేకపోతే సంభవించేది కాదు.

శ్రీరాముడు : హే ప్రభూ ! 'అభ్యాసము' అనునది మరికొంత వివరంగా ఆజ్ఞాపించండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ముముక్షువు "శమము (ఇంద్రియాలను అదుపులో ఉంచటం)" ...అనేది అభ్యసించాలి. క్రమంగా భయమును, సోమరితనమును లోకచింతనలను విడనాడాలి. విచారణ చేయాలి. గురువాక్యములపై, శాస్త్ర వాక్యములపై ఏకాగ్రతతో ధ్యానం చేయాలి. ఆత్మజ్ఞానం ప్రబోధించే ఈ మహా రామాయణ శాస్త్రమును ప్రతి రోజు కొంతసేపు విచారణ చేయండి.

అధ్యాత్మశాస్త్రప్రశంస - సందర్భోచితం కనుక ఈ వసిష్ఠ – రామ సంవాద రూపమైన అధ్యాత్మ శాస్త్ర ప్రశంసను ఈ అయోధ్యా రాజ్య సభామధ్యంలో ఇప్పుడు సభికులందరికీ విన్నవిస్తాను.

❖

ఓ సభికులారా! ఆత్మజ్ఞానము మీలో కొందరికి తెలిసి ఉండవచ్చుగాక! అయినా కూడా దృశ్య జగత్తులోని ఈ జీవితం "అసంభావన" మొదలైన ఆయా దోషములతో కూడుకొని ఉండటం జరుగుతోంది. అందుచేత ఆత్మజ్ఞానము గురించిన నిరంతర చింతనాభ్యాసం, పరస్పరబోధకథనము మొదలైనవి సర్వదా ఆవశ్యకం! అట్టి అభ్యాసం లేకపోతే దైనందిన సంసారాభ్యాసంచేత ఆత్మజ్ఞాన విద్య మఱువబడుతూ, మఱుగునపడటం జరుగుచున్నది. అందుచేత ఈ మన సంభాషణ గ్రంథస్థమై భావికాలంలో కూడా శ్రవణానందము, శ్రవణాభ్యాసము కలిగించునుగాక!

ఒకడు ఏ వస్తువును అభిలషిస్తాడో, ఆ వస్తువు కొఱకే ఆతని ప్రయత్నము – అభ్యర్థన – భావన కొనసాగుతూ ఉండటం సహజం. అయితే శ్రమకు సిద్ధపడి ప్రయత్నమును కొనసాగించకపోయాడా ...అభిలషిత వస్తువు లభించదు కదా! అట్లాగే ఆత్మజ్ఞానం సముపార్జించాలనుకొనేవాడు ఇట్టి ఆధ్యాత్మ శాస్త్ర గ్రంథములను నిరంతరం పరిశీలిస్తూనే ఉండాలిగాని, "ఈ ఈ విషయములు తెలిశాయి కదా! ఇంకెందుకు చదవటం, పరిశీలించటం, మననం చేయటం, యోచించటం?" ...ఇటువంటి అభిప్రాయములతో 'పరిశీలన–అవగాహన' అనే ప్రయత్నములను విడచివుండటం ఉచితం కాదు. మనస్సును ఆక్రమించటానికి పూర్వాభ్యాసరూపమైన సంసార భ్రమ సర్వదా వేచి ఉంటుందని గ్రహించి ఆత్మజ్ఞానాభ్యాసమును నిరంతరం కొనసాగించటమే ఉచితమని మా అభిప్రాయం.

కాబట్టి ఓ జనులారా! క్రమక్రమంగా మీరంతా అనాత్మశాస్త్ర అభ్యాసమును త్యజించుచూ ఆత్మతత్త్వ ప్రతిపాదకాలగు సచ్ఛాస్త్రములను పఠించి విచారణ కొనసాగిస్తూనే ఉండండి. ఒకవైపుగా బద్ధకము, క్రోధము, ఆవేశము, తప్పులుచూడటం ఇత్యాది దుర్గుణములను త్యజిస్తూ మరొకవైపు సచ్ఛాస్త్ర పఠనం కొనసాగిస్తూ రాగా, అనతికాలంలో యుద్ధం చేసి జయించి విజయలక్ష్మిని చేపట్టినట్లుగా... అజ్ఞానాభిప్రాయములను శమింపజేసి శాంతిని తప్పక సొంతం చేసుకోగలరు.

వివేకే చ అవివేకే చ వహతి ఏషా మనోనదీ,
యత్రైవ వాహ్యతే యత్నాత్, తత్రైవ స్థితిమృచ్ఛతి ॥

ఈ 'మనస్సు' అనే నది వివేకము–అవివేకము అను రెండు వైపులా ప్రవహిస్తోంది. అందు ఒక వైపు ప్రవహించటాన్ని ప్రయత్నపూర్వకంగా నిరోధించామా, అప్పుడు ఈ మనో నదీజలం రెండవ వైపుగా వేగంగా తనంతటతానే ప్రవహించగలదు. మానవుడు వివేకము కొఱకై శ్రద్ధాసక్తులతో ప్రయత్నిస్తూ ఉంటే అవివేకము తనంతట తానే తొలగిపోగలదు. అట్టి వివేక సాధనలలో ఆధ్యాత్మ గ్రంథ పఠనం, పరిశీలన, మనోగతం చేసుకోవటం అనేది ఒకానొక ఉత్తమమైన సాధన.

అస్మాత్ శాస్త్రాదృతే శ్రేయో న భూతం, న భవిష్యతి
తతః పరమబోధార్థమ్ ఇదమేవ విచార్యతామ్ ॥

ఈ 'మహా రామాయణము' అని పిలువబడబోయే మన 'సంవాదమును' పఠించటం ఒకానొక ఉత్తమ సాధన కాగలదు. కనుక పరమబోధ కొరకై దీనిని జనులు చక్కగా విచారణ చేయుదురుగాక! ఇద్దాని విచారణ కలుగజేయగల శ్రేయస్సు అనిర్వచనీయం, అనన్య సామాన్యం. ఇట్టి శాస్త్రవిచారణను మించినదేదీ భూత–భవిష్యత్తులలో ఎక్కడా లేదు. ఈ శాస్త్రాన్ని విచారణ చేస్తూ రాగా, ఇక ఇద్దాని ప్రభావం చేత సంసార మార్గంలోని శ్రమ అంతా తొలగిపోగలదు. ఈ శాస్త్ర పరిశీలనా సమయంలోనే ఆత్మతత్త్వబోధ సుబోధకం కాగలదు. అంతేగాని ఇది వరశాపాదులులాగా మరింకెప్పటికో ప్రభావం కలుగజేసేది కాదు. ఓ ప్రియ జనులారా! ఏ శ్రేయస్సు అయితే తల్లిగాని, తండ్రిగాని, ఆయా కర్మ వ్యవహారాలు గాని కలిగించలేవో అట్టిది ఈ శాస్త్రము యొక్క విచారణచే ఇప్పటికిప్పుడే కలుగగలదు.

❖

ఓ రామచంద్రా! ఈ సంసార బంధం (దృశ్యమునకు సంబంధించిన అజ్ఞాన దర్శనం) ఉంది చూచావూ? ఇది విషం వలె, విషజ్వరంవలె అతి భయంకరమైనది. అనేక జన్మల దురభ్యాసవశం చేత ఘనీభూతమై ఉన్నది. అజ్ఞానంచే రూపుదిద్దుకున్న సంసార మహమ్మారి ఆత్మజ్ఞానం పొందనంత వరకూ ఎన్నటికీ తొలుగగలిగేది కాదు సుమా! ఓ ప్రియజనులారా! అట్టి ఈ సంసారం – అంతరంగం నందే 'అహంకారం' అనే ఒకానొక దీర్ఘరోగం రూపంలో తిష్ఠ వేసుకొని ఉన్నది. అట్టి అహంకార రూప మహామోహం అనే మహమ్మారి ఆత్మజ్ఞానం వినా ఎన్నటికీ నశించేది కాదు. ఆకలి గొని ఉన్న సర్పం వృథాగా గాలిని నాకి, తన ఆకలి తీరకపోగా, అత్యంత శ్రమను తెచ్చిపెట్టు కొంటుంది చూచావా? శాస్త్రార్థములను భావన చేయకుండటం చేత, విచారించని కారణం చేత ఈ జీవుడు మహాదుఃఖాలన్నీ మోస్తూ జీవిస్తున్నాడు. ఓ జనులారా! శూన్య విషయ సమూహములతో

కూడిన ఈ దుర్భర – సంసారమునకు తగల్కొని జీవితమును వృథా చేసుకొనవద్దని నా మనవి. ఎందుకంటే ఈ సంసారమునకు అంతులేదని గ్రహించండి. ఆహా! ఏమి కష్టం! వృథా సంభాషణలతో, ముందు ముందు "ఖేదము" కలిగించగల వృథా చేష్టలతో రోజులు వ్యర్థంగా గడిచిపోవుచుండగా, ఈ జీవులు అది గమనించటమేలేదే! ఆయుస్సును ఎవరైనా నమ్మి ఉండవచ్చునా? మృత్యువు ఎదురుగా కాచుకొని ఉండి ఈ దేహమును ఎప్పుడు చేపట్టుకొని – నోట కరచుకొని పోనున్నదో ఎవరం చెప్పగలం?

కాబట్టి ఈ దేహం పడిపోకముందే ఆత్మజ్ఞాన ప్రదమగు శాస్త్రాలను పరిశీలించి ఆత్మతత్త్వమును అతి శీఘ్రంగా సముపార్జించుకొని ఉండటం మంచిది కదా! సమయం అతి స్వల్పమనే ప్రతి జీవుడు అనుకొని ఉండటం మంచిది. మృత్యువు సమీపించక ముందే ఆత్మజ్ఞాన శాస్త్రమును హృదయంలో పదిలపరచుకోవటం అత్యవసరం. మృత్యువు ఆసన్నమైనపుడు ఇక చేసేదేమున్నది? ఈ కాళ్ళు చేతులు కదిలించలేని స్థితిలో శాస్త్ర పరిశీలన కుదురుతుందా? లేదు, కుదురదు. ఆహా! ఏం ఆశ్చర్యం! ఈ జనులు ఘనీభూతమైన భ్రమతో కూడుకొన్నవారై ధన–జన–అభిమానముల కొరకై యుద్ధాదులలో ఈ దేహాన్ని– ప్రాణాలను కోల్పోవటానికి కూడా సిద్ధపడుచున్నారే గాని... శాస్త్రములు ప్రబోధించే శ్రవణ–మనన–వివేక– వైరాగ్యాదులను అభ్యసించి తత్త్వబుద్ధిని సంపాదించ టానికి ఉపక్రమించుటయే లేదే! జన్మ–జరా– దుఃఖ వర్జితమగు 'మోక్షము' అనే పరమశాంత స్థానము సంపాదించుకోవటానికి ఏమాత్రం సిద్ధపడటం లేదే?

ఇక్కడ వివేకులు అన్ని శక్తియుక్తులను ఉపయోగించి స్వతత్త్వ జ్ఞానమును అవధరించినవారై చిదాకాశమున సంస్థితిని సంపాదించుకుని ఉంటున్నారు. ఇక అజ్ఞానుల విషయానికి వస్తే వారు యుద్ధంలో మహావీరులై ఉండి కూడా (లేక ఆయా ప్రాపంచిక విషయములలో ప్రావీణ్యము కలిగి ఉండి కూడా) సర్వోత్కృష్టమగు ఆత్మతత్త్వశాస్త్రమును ఉపేక్షించి తమ శిరముపై అజ్ఞాన శత్రువు పాదములు మోపునట్లుగా చేసుకుంటున్నారే? యుద్ధము – కార్యనిర్వహణల యందు దక్షులై ఉండి ఈ అజ్ఞాన శత్రువు యొక్క పాదఘట్టములను పొందుతూ బాధలు పొందుచున్నారేగాని "అజ్ఞాన శత్రువును జయించటం ఎట్లా?" ...అని యోచించరాయే!

నిర్మాన–మోహమ్–ఆపన్నా గతిం గచ్ఛత మాఽధమామ్ ।
క్రియతే స్వాత్మ బోధేన మూలకాషో మహాపదామ్ ॥

ఓ సభికులారా! మీరంతా మానమోహములనే దుష్ట మార్గంలో పయనిస్తూ అధమము – దుఃఖమయము అగు సంసారభూములను బడయకండి. తత్త్వమును గ్రహించి 'మోక్షము' అనే పవిత్ర స్థానమును జేరటమే జీవితాశయంగా కలిగివుండండి. 'ఆత్మజ్ఞానము' అనే మహత్తర ఔషధం సర్వ మానసిక రుగ్మతల నుండి, ఆపదల నుండి మిమ్ములను కాపాడగలదు.

ప్రలపన్తమ్ అహోరాత్రమ్ యుష్మదర్థేన మామిమమ్ ।
యం ప్రదృశ్యేదమ్ ఆకర్ణ్య స్వాత్మనైవ ఆత్మతార్య్యతామ్ ॥

అందుకనే 'కంఠశోష' అనే గొప్ప శ్రమకు ఓర్చి అవతారమూర్తి అగు ఈ "రామచంద్రునికి జ్ఞాన బోధ" అనేది మిషగా పెట్టుకొని మీ కొఱకై ఆత్మజ్ఞానమును ఎలుగెత్తి గానం చేస్తున్నాను. అఱచుచు బోధిస్తున్న నన్నవలోకించి నా ఈ వచనములు శ్రద్ధగా ఆదరముతో విని, స్వయముగా ఈ దేహాదులందు ఆత్మబుద్ధిని తొలగించుకోండి.

అద్యైవ న చికిత్సాం యః కరోతి 'మరణ ఆపదః'
సంప్రాప్తాయాం మృతౌ మూఢః కరిష్యతి కిం ఆతురః?

ఎవడైతే 'మరణము' అనే అతి సమీపంలో ఉన్న ఆపదకు ఇప్పుడే 'ఆత్మజ్ఞానము' అనే ఔషధం సేవించటం ద్వారా చికిత్స పొందడో... అట్టి మూఢుడు, అనివార్యము – అకాలనిర్ణయము – అనిర్దేశ్యము అగు మృత్యువు శరీరమును ఆక్రమిస్తూ ఉండగా ఇక చేయగలిగినదేముంటుంది? అట్టి ఆత్మజ్ఞానము ప్రసాదించగల శాస్త్రములలో ఈ వసిష్ఠ రామాయణము తలమానికము వంటిదని మా మనవి. కొబ్బరినూనెను కోరేవారు కొబ్బరిని, నువ్వులనూనె కోరేవారు నువ్వులను ఆశ్రయించాలి కదా! అట్లాగే మోక్షము కోరేవారు ఈ మహారామాయణ మోక్ష శాస్త్రమును పరిశీలించటం సముచితం. ఈ గ్రంథం చీకట్లో వెలిగే దీపంలాగా మీయందు జ్ఞానజ్యోతిని వెలిగించగలదు. తండ్రి వలె బోధించగలదు. స్త్రీ వలె ఆనందింపజేయగలదు. మీలో ప్రతి ఒక్కరిపట్లా నిత్యప్రాప్తమే అయివున్న ఆత్మ గురించిన జ్ఞానం బోధించటమనేది దుర్బోధకం (బోధించటానికి కష్టముతో కూడుకొన్నది) అయివున్నది. అయినా కూడా, అట్టి ఆత్మజ్ఞానాన్ని సులభంగా తెలుసుకోవటానికి వీలుగా ఆత్యంతిక విషయాన్ని ఏమీ దాచకుండా సుస్పష్టంగా, నిర్దుష్టంగా మీ ముందు ఉంచటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాను. "శాస్త్రముల ఉద్దేశం–లక్ష్యం" అయిన ఆత్మజ్ఞానాన్ని సుబోధకంగా విశదీకరిస్తూ వస్తున్నాను. అనాది నుంచి వస్తున్న తత్త్వవేత్తల ప్రవచనములను, అనుభవాలను, సంప్రదాయములను అనుసరించి అందుకు విరుద్ధమైనదంటూ ఏదీ లేకుండా ఈ శాస్త్ర పాఠ్యాంశమును తీర్చిదిద్దుతున్నాను. ఆత్మజ్ఞానం బోధించటమనేది కష్టతరమే అయినప్పటికీ ఈ ఆఖ్యాయికను మనోరంజకంగా ప్రతిపాదించటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాను. ఈ శాస్త్రమును చక్కగా విచారణ చేశారా... తప్పనిసరిగా మీరు 'ఆత్మబోధ' ను పొందగలరు. ఇందులో అనుమానం లేదు. ఏ ఆత్మజ్ఞానమైతే శాస్త్రపాండిత్యము కూడా ప్రసాదించ జాలకున్నదో అట్టి ఆత్మ విద్య – బంగారుగని నుండి బంగారము లభించినట్లుగా – ఈ యోగ వాసిష్ఠ మహా గ్రంథమునందు లభించగలదు. శాస్త్రకర్తలో సంశయం ఉండనప్పుడే ఉత్తమ శాస్త్రం ఆవిర్భవిస్తుంది. యుక్తియుక్తము, స్వానుభవపూర్వకము అగు ఈ శాస్త్రం పాఠకులకు ఉపాయ పూర్వకంగా "ఆత్మానుభవం" అనే మధుర పరిమళమును ప్రసాదించగలదు. ఈ సభకు వేంచేసి శ్రోతలై పాల్గొనుచున్న ఈ విశ్వామిత్ర – నారదాది అనేక మంది మహనీయుల "స్వయమాత్మానుభవం" ఈ మన సంవాదంలో ప్రకాశిస్తూ, వారి జ్ఞానదీపం ఇద్దానిని ఎంతగానో ప్రకాశింపజేస్తోంది సుమా!

ఎవరైనా అజ్ఞానము చేతనో, మాత్సర్యము చేతనో, మోహము చేతనో ఇందలి శాస్త్రార్థసారాన్ని తిరస్కరించ పూనుకొంటే, అట్టివారు విచారణహీనులగు ఆత్మహంతకులని మా అభిప్రాయం. వారితో మైత్రి కలిగి ఉండకపోవటమే మంచిదేమో! వారి శ్రేయోభిలాషులమగు మేము వారిని

స్వాంతన - ప్రశాంతతలతో కూడిన సునిశిత చిత్తముతో ఇదంతా పరిశీలించి, అటుతరువాత స్వనిర్ణయం చేయవలసినదిగా మేము అభ్యర్థన చేస్తున్నాం.

❖

రామచంద్రా! శ్రోతలగు ఈ సభికులు, నీవు, భావిపాఠకులు ఎటువంటి అధికార విశేషణాలు కలిగి ఉన్నారో, మీ బుద్ధులు ఎంతవరకు శ్రవణ - ధారణ - అభ్యాసములకు సమర్థమై ఉన్నాయో గ్రహించియే, నేను ఈ ఆత్మజ్ఞాన శాస్త్రమును ఆయా కథన చర్చలను ఏర్చి కూర్చి ఇక్కడ మీ ముందర వివిధ రీతులుగా ప్రతిపాదిస్తున్నాను. నేను ఆత్మ శాస్త్రమును ప్రబోధించటానికై నా తండ్రిగారైన బ్రహ్మదేవునిచే నియమించబడినవాడను. జనుల భాగ్యోదయం చేతనే ఆ సర్వాంతర్యామిచే ప్రేరితుడనై ఈ ఆత్మజ్ఞాన శాస్త్రమును ఈ అయోధ్యా సభామధ్యంలో బోధించటానికి ప్రవృత్తుడనవటం జరుగుతోంది. ఇక్కడి సభికుల - భవిష్యత్ పాఠకులపై గల అవ్యాజమైన ప్రేమయే నా ఈ ఆత్మజ్ఞాన శాస్త్ర విశేషాలు పలకటానికి నా పట్ల ప్రేరేపణ అయివున్నది. "మోక్ష శాస్త్రం గ్రహించాలి. జీవిత పరమావధిని తెలుసుకోవాలి" ...అని ఎవరెవరు ఆశ్రయిస్తారో... వారి పట్ల కరుణ - దయాళుత్వం - ప్రేమ అనేది మా స్వభావం అయి ఉన్నది. లేక, మరొక విధంగా... మీ యొక్క శుద్ధము-సూక్ష్మము అగు ఆత్మయే మీ పుణ్యవశంచేత ఈ ప్రకారంగా ఈ మీ శ్రీ వసిష్ఠ రూపందాల్చి, మీతో మిత్రత్వం వహించి ఈ బోధకు కారణమగుచున్నదని కూడా గ్రహించి ఉండండి. అంతేగాని, వాస్తవానికి నేను ఒక మనిషినో, దేవతనో, గంధర్వుడనో, రాక్షసుడనో మరొక వ్యక్తియో కాదు.

ఓ సర్వజనులారా! నేను ఆత్మ స్వరూపుడను. నావలెనే మీరందరూ కూడా ఆత్మయే స్వరూపముగా కలిగివున్నవారే! మీ యొక్క నిర్మలమగు ఆత్మయే రూపముగా గల నేను మీ యొక్క పుణ్య విశేషం చేత ఈ అవతారమూర్తి రామచంద్రునితో సంవాద రూపంగా ఈ ఆత్మజ్ఞాన శాస్త్రాన్ని విడమర్చి విశదీకరించటం జరుగుతోంది. ఓ ప్రియ మమాత్మ స్వరూపులారా? మీయొక్క ఆత్మకంటే కించిత్ కూడా నేను వేరైనవాడిని కాదు.

మీ ఆత్మయే నేను. నా ఆత్మయే మీరంతా! కాబట్టి, అంధకారమయములగు ఆధి-వ్యాధులు, మరణ దినములు సమీపించక పూర్వమే నన్ను ఆప్తునిగా ఎఱిగినవారై నా ఈ వాక్యమును వినండి. సర్వ పదార్థముల పట్ల - దృశ్య వ్యవహారముల పట్ల వైరాగ్యం సంపాదిస్తూ ఆత్మ జ్ఞానమునకు అర్హులై అట్టి జ్ఞానం సముపార్జించండి.

❖❖❖

4. నరక వ్యాధికి చికిత్స

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ సంసార జీవుని 'వస్తు దృష్టి' అనే ఒకానొక మానసిక వ్యాధి అనేక జన్మలుగా పట్టి పీడిస్తోంది.

ఇహైవ నరకవ్యాధేః చికిత్సాం న కరోతియః ।
గత్వా నిరౌషధం స్థానం స రుజః కిం కరిష్యతి ॥

ఎవడైతే "జగత్తుపట్ల భౌతిక దృష్టి" అనే మానసిక రుగ్మతారూపమైన నరకవ్యాధికి తగిన చికిత్సను ఇక్కడ, ఇప్పుడు ఆశ్రయించడో, అట్టివాడు 'జ్ఞానము' అనే పాథ్యాంశ ఔషధం లభించని స్థానాలకు పోయి, నరక రోగ బాధితుడై ఇక ఏం చేద్దామనుకొంటున్నాడు?

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! అట్టి "భౌతిక దృష్టి" అనే నరకమార్గ రుగ్మత జీవునకు తొలిగేది ఎట్లా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : భౌతికమైన మనోదృష్టికి పదార్థముల పట్ల గల వాసనలే మూలం. ఎంతవరకైతే సర్వ పదార్థములపట్ల వైరాగ్యం పొందబడదో... అంతవరకు ఆయా పదార్థములకు సంబంధించిన వాసన అంతరంగంలో సన్నగిల్లదు. ఓ రామచంద్రా! ఆయా వస్తు సంబంధమైన వాసనలను సన్నగిల్ల చేయటం తప్పించి ఆత్మోద్ధరణకు వేరే ఉపాయమేదీ లేదు!

ఆసక్తియే అనర్థం - పదార్థములు సత్యమే అయితే వాటిపట్ల ఆసక్తి, వాసనలు యుక్తమే! కాని అవి 'కుందేటి కొమ్ములు' వలె భ్రమచే దర్శించబడుచున్నాయి. ఇక వాటి పట్ల ఆసక్తి ఎందుకు? ప్రపంచంలోని పదార్థాలన్నీ కూడా పరమాణువుల సమాగమమే కాబట్టి వాటి యందు నిత్యమైన సత్యమంటూ ఏదీ లేదు. అయితే, విచారణ చేయని కారణంగా మాత్రమే అవి రమణీయంగా అనిపిస్తున్నాయి. విచారించి చూస్తే అవన్నీ కాలక్రమేణా మరొక రీతిగా ఉండబోవుచున్నాయి. కాబట్టి వర్తమానంలో కనిపించే రామణీయకత మనోభ్రమ మాత్రమే! అందుచేత ఇక్కడి సర్వ విశేషముల పట్ల "ఇతఃపూర్వం వీటి రూపు ఏమిటి? ఇక ముందు ఏమికానున్నాయి?" ...అని పూర్వాపరములను విచారణ సల్పి వీటిలోని అనిత్యత్వం గమనించి ఉండటం మంచిది. విచారణ చేస్తే అప్పుడు రమణీయంగా భాసించేవన్నీ నీళ్ళలో ప్రతిబింబించే చందమామలాగా అసద్రూపములుగా తెలియవస్తాయి. ప్రామాణిక విచారణ చేయబడినప్పుడు ఏదైతే సత్వహోగా లేనిదే అని తెలియవచ్చుచున్నదో ...అట్టి భ్రమాత్మక వస్తుజాలం – "ఏ స్వరూపం గలిగి ఉన్నాయి? అవి ఏకవస్తు రూపములా? అనేక వస్తు రూపములా?" – ఇటువంటి ప్రశ్నలు తమంతట తామే తోక ముడుస్తాయి. సృష్ట్యాదిలో 'జగత్తు' అనబడేది ఉదయించటానికి కారణమే ఉండజాలకున్నది. ఏదైతే జగత్తుగా భాసించుచున్నదో ...అది నిర్విషయమగు బ్రహ్మమే అయివున్నది.

ఈ కనబడే జగత్తు అనబడేది మనస్సుతో కూడిన ఇంద్రియములకు విషయము. ఇక బ్రహ్మమో సర్వేంద్రియములకు మనస్సుకు అతీతమైనది. ఆధారం అయినది.

తెలియబడే విషయాలన్నిటికీ కారణం మనస్సుతో కూడిన పంచేంద్రియములు కాజాలవు. ఎందుకంటే అవి స్వతఃగా చేతనములు కావు కదా! ఆత్మ నిర్వికారము, కాబట్టి ఈ విషయాదులకు కారణము కాదు. ఈ విధంగా ఈ జగత్తు అకారణము. ఇంద్రియములకు అతీతమైన చిన్మాత్రమగు బ్రహ్మమున ఇంద్రియములుగాని, ఇంద్రియ విషయములుగాని ఉండజాలవు.

చూచావా! రామచంద్రా! నామరూప సహితమగు ఈ అనుభవమగుచున్న జగత్తుకు కారణము నామరూప రహితమగు బ్రహ్మము కాజాలదు. ఎందుకంటే వస్తువునందు అవస్తుత్వము ఉండనట్లే, బ్రహ్మమునందు పదార్థములకు చోటులేదు. సాకారమగు ఒక మట్టి విత్తనము నుండి సాకారమగు

మట్టి వృక్షం బయల్వెడలవచ్చు. నిరాకారమగు బ్రహ్మము నుండి సాకారమగు వస్తుజాలం (జగత్ వ్యవహారం) ఎట్లా ఉద్భవిస్తుంది చెప్పు? సర్వోత్కృష్ట పదమగు బ్రహ్మమునందు కార్య – కారణ – భావాదులు ఏమీ ఉండజాలవు. "కాదు. ఉన్నాయి?" అని అనిపించటమనేది అభ్యాసవశం చేత బ్రహ్మము పట్ల ఏర్పడియున్న దోషదృష్టియేనని సిద్ధాంతీకరించబడుతోంది. అట్టిది "కుందేటికి కొమ్ములు ఉన్నాయి. బంగారంలో ఆభరణత్వమున్నది. స్వప్నభవనానికి పునాదులు ఉన్నాయి"... వంటి వాక్యముల వలె వాచాలత్వం వంటిదే! మూర్ఖ బుద్ధికి "వారు, వీరు, నావారు, నీవారు, నాది, నీది, సంబంధాలు, బాంధవ్యాలు ఉన్నాయి" అని అనిపించవచ్చు గాక! అయితే అవి ఎందుచేత లేవో సుస్పష్టమయ్యే ఉంటోంది.

నిరాకార బ్రహ్మము సాకార జగత్తుకు కారణం కాజాలదు. బ్రహ్మము తప్పితే జగత్తుకు మరింకే కారణం ఉండజాలదు. దృష్టాంతంగా... మట్టిలో తయారుచేయబడిన సైనికుని బొమ్మలో – మట్టి సైనికుని ఆకారంలా అవటంలేదు. మట్టి సర్వదా మట్టిగానే ఉన్నది. సైనికునిగా కనిపించేదంతా మట్టే! మట్టిని సైనికునిగా చూచుచున్నది మనో అభ్యాసమే!

ఈ విధంగా సహకారి కారణం లేకుండా కారణము నుండి కార్యము ఎన్నటికీ కలుగజాలదు. బ్రహ్మము నుండి జగత్తు ఆవిర్భవించటానికి సహకారి కారణం లేదు. కనుక బ్రహ్మము బ్రహ్మముగానే ఉండి 'విజ్ఞత' కొఱవడిన ద్రష్టలకు బ్రహ్మముగా కాకుండా... జగత్తు అనబడు అనేక వస్తు–వ్యక్తి –సంఘటన విశేషములతో కూడి ఉన్నట్లు కనిపించటం మాత్రం జరుగుతోంది. సూర్యరశ్మి యందు ఛాయ ఉండగలదా? అట్లాగే నిరాకార బ్రహ్మమునందు సాకార జగత్తు ఉండజాలదు. అందుచేత జగత్తుగా కనిపించే దానిని బ్రహ్మముగా దర్శించటం అభ్యసించటమే సముచితం. అదియే "బ్రహ్మీ దృష్టి". అదియే "ఆత్మజ్ఞానం".

శ్రీరాముడు : స్వామీ! "ఈ జగత్తుకు కారణమే లేదు" అని అనే బదులు, "పరమాణువుల సమూహమే ఈ జగత్పదార్థములన్నీ. కాబట్టి, జగత్తుకు పరమాణువులు కారణం" ..... అని అనుకోవచ్చును కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! పదార్థములన్నీ పరమాణువుల వివిధ సమావేశములే అయినప్పటికీ "ప్రియము, అప్రియము, మనది, వారిది, కోరదగినది, తొలగతగినది" ...అనే హావభావాల కల్పనను సమకూర్చుకొని కదా, జనులు ఈ జగత్తును దర్శిస్తున్నారు! హావభావాలు లేకుండా 'జగత్తు' అనబడేది ఎవరూ పొందటం లేదు. అట్టి హావభావాలకు పరమాణువులు కారణమా? కాదు కదా! కాబట్టి "పరమాణువుల సమూహమే మాచే అనుభవించబడే జగత్తు" ...అని ఎవరైనా అనుకుంటే "పదార్థంలో గల రుచి – నాలుక యందు గల ఆ రుచిని ప్రియ – అప్రియములుగా నిర్ణయించి ఆస్వాదించే నాలుక"... అనునది సోదాహరణగా తీసుకుంటే పదార్థ పరమాణువుల – నాలుక పరమాణువుల ప్రియాప్రియములకు సంబంధించిన సానుకూల్య – ప్రాతికూల్యాలు ఎట్లా ఒనగూడుతున్నాయి? ఈ శరీరముల ఉత్పత్తి, ఉనికి, ప్రవృద్ధి, శిథిలం,

వినాశనాది – ధర్మాలకు కారణం కేవలం పరమాణువులే ఎట్లా కాగలుగుతాయి? కాబట్టి "పరమాణువులే ఈ జగత్తుకు కారణం" – అనే మాట "కుందేటి కొమ్ములు ఎక్కుపెట్టిన విల్లువలె ఉంటాయి" అనే వాక్యంలాగా అజ్ఞానముచే చెప్పబడేదే అవుతుంది.

పరమాణు సమూహశ్చేత్ సంభూయ కురుతే జగత్ ।
యదృచ్ఛయైవ తమసి శీర్యతే చ యదృచ్ఛయా ॥

పరమాణువులే గనుక, "తమకు ఇష్టం వచ్చినట్లుగా ఈ జగత్తును నిర్మిస్తున్నాయి" అని, "అవి తమ ఇష్టం వచ్చినట్లే ఆకాశంలో నశిస్తున్నాయి" అని అనదలచుకొంటే, అప్పుడు నీవు – నేను – వస్తుధర్మాలు మొదలైన వాటిని నిర్వచించటమెట్లా? ఒక వేళ ఈ జగత్తు యొక్క అవయవములైన పరమాణువులు ఆకాశంలో పడుతూ లేస్తూ సంచరిస్తున్నాయని అనదలిస్తే ప్రతిరోజు ఉదయం లేచి చూచేటప్పుడు ఇల్లు ఇల్లుగాను, దేశం దేశంగాను, పర్వత శిఖరం పర్వత శిఖరంగాను, దేహం దేహంగాను మాత్రమే ఎట్లా ఉంటున్నాయి?

పైగా పరమాణువుల అవయవాలు ఎవరికీ కనబడటంలేదు, కిటికీగుండా ప్రసరించే సూర్య కిరణాలలోని త్రసరేణువులు – వాటి యొక్క సమావేశ రూపమైన అవయవాలకు పోలిక ఎక్కడ?

"అవయవ రూపమగు ఈ రూపముల సూక్ష్మరూపము నిరవయవమగు పరమాణు తత్త్వమే" అని అనుమానించబడుతోంది. "నిరవయవమగు దాని ఇష్టంచే అవయవ రూపమగు వస్తుజాలం నిర్మించబడుతోంది" అని అనటానికి కారణముగాని, వ్యవహార క్రమముగాని ఎవరికీ కనపించటం లేదు కదా! అది "ఆకాశపుష్పం" అనే శబ్దం వంటిది. శూన్యాకాశంలో పుష్పం ఎక్కడిది? అతీంద్రియాలగు పరమాణు సంయోగంచే జగద్రచన కావించబడటమనేది ఎవరి కర్మ? అట్టి కర్తృత్వము సంసారిదా? అసంసారిదా?

సంసారియగు ఏ జీవుడో అది చేస్తున్నాడనటానికి అట్టి సామర్థ్యం ఏ ఒక్క జీవునికో లేదనటం సుస్పష్టమే కదా!... పోనీ 'అసంసారిది' అని అనుకుందామా? అప్పుడు అసంసారియగు పరమాత్మ జడపదార్థములను నిర్మించే మరొక జడపదార్థము వంటివాడే అగుచున్నాడు. ఈ సంసారి – అసంసారులలో అసంసారియగు పరమాత్మ నిత్యముక్తుడు కదా! అట్టి నిత్యముక్తునికి ఈ జగన్నిర్మాణం చేయటం వలన ప్రయోజనం ఏముంటుంది?

నిష్ప్రయోజన శీలుడగు పరమాత్మకు జగత్తును నిర్మించటంలో ప్రయోజనము లేదు. కనుక ఇట్టి కర్తృత్వము ఆయనకు ఆపాదించలేం. ఇక జడములగు పరమాణువులే స్వయంగా ఈ అనేక వస్తు ధర్మములతో కూడిన జగత్తును నిర్మిస్తున్నాయా? అది యుక్తియుక్తమెట్లా?

న అబుద్ధిపూర్వకం తత్కర్మ సంభవతి అంగకస్యచిత్
బుద్ధిపూర్వం తు యత్ వ్యర్థం కుర్యాత్ ఉన్మత్తకో హి కః ॥

మనస్సుచే ఊహించటం కూడా కుదరనట్టి అచింత్యమైన – అత్యద్భుతమైన రచనలతో కూడిన ఈ జగత్తు ఎవడో అబుద్ధిపూర్వకంగా రచించాడనటానికి వీలులేదు.

ఇక బుద్ధిపూర్వకంగానే ఎవడో రచించాడందామా, అంతటి బుద్ధి గలవాడు వ్యర్థంగా – ఏ ప్రయోజనమూ ఉద్దేశించకుండా ఈ చిత్ర విచిత్ర జగత్తు రచించాడంటే, ఏ పిచ్చివాడు ఇంత చిత్ర విచిత్ర జగత్తును నిష్కారణంగా రచిస్తాడు?

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఈ జగత్తు తనంతటతానే 'ప్రకృతి సిద్ధంగా జనించినదని, దీనికి ఎవరూ కర్త కాదని కొందరు మీమాంసకులు (నాస్తిక మతస్థులు) అభిప్రాయపడుచున్నారు.

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి : జడమగు వాయువుకు తనకు తానే బుద్ధిపూర్వకంగా 'చేష్ట' సంభవించదు కదా! వాయువుల చేష్ట లేకపోతే వాయు పరమాణువుల సంచయం జరుగదు. కాబట్టి పరమాణువులను దగ్గరగా ఉంచి, తద్వారా జగత్తును ప్రదర్శించబడటానికి కారణభూతమయ్యేది పరమాణువులు కాదు. ఈ విధంగా... జడములగు వాయువు పరమాణువులు మొదలైనవి జగత్తుకు కారణం కాదు. నిర్వికల్పుడు, అప్రమేయుడు, నిత్యముక్తుడు, ప్రాప్తాపాప్త ఉద్దేశములకు అతీతుడు – అగు పరమాత్మ జగత్తుకు కారణం కాదు. ఇక ప్రళయకాలంలో జీవసమూహమంతా దేహరహిత మైపోతోంది కాబట్టి సృష్ట్యాది యందు జగత్తుకు కర్తయే లేదని తెలియవస్తోంది.

ఈ విధంగా ఈ జగత్తుకు కర్తయే లేదు కాబట్టి ఈ జగత్తు సృష్టించబడనిదే అగుచున్నది. అనగా 'జగత్తు' అనబడేది ఏ ఒక్క సమయమునందు సృష్టించబడలేదని గ్రహించబడుగాక!

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! "ఈ జగత్తుకు కర్తయే లేదు. కనుక జగత్తు అనునది ఉత్పన్నమే అయివుండలేదు" – అనేదే మనం గమనించవలసియున్నప్పుడు... ఇక, సప్తర్షి మండలములో సప్తర్షులలో ఒకరుగా విరాజిల్లే మీరెవరు? అయోధ్యా నగర చక్రవర్తి కుమారుడనగు నేనెవడను? ఈ నా సోదరులెవరు? మనమంతా ఎవరిమైయున్నాము? మనమంతా ఈ జగత్తులో ఉన్నామా? లేమా? లేని జగత్తులో ఉన్న మనమంతా ఎవరం?

❖❖❖

5. మనమంతా చిదాకాశ స్వరూపులమే!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! నీవు – నేను – తదితరులు – మనమంతా కూడా చిదాకాశ స్వరూపులమే! ఎఱుకయే మన రూపం. ఇక చిదాకాశ రూపులమగు మనం ఈ పాంచభౌతిక జగత్తులో ఉండటమంటావా? నీ స్వప్నంలో కనిపించే మనుష్యులు, ఇళ్ళు, కొండలు ఆ స్వప్నచిత్ యొక్క రూపములే అయినట్లు మనమందరమూ చిదాకాశము యొక్క స్వరూపులమే అయివున్నాం.

తస్మాత్ న జాయతే కించిత్ విశ్వం నాఽపి చ విద్యతే ।

ఇత్థం చిన్నభేవాచ్ఛం ప్రకచ్ఛతి ఆత్మనాత్మని ॥

కనుక ఓ రాఘవా! ఈ ప్రపంచమేదీ ఉత్పన్నం అవటంలేదు. విద్యమానమై (తెలియబడుచున్నదై) ఉండుటయులేదు. మరి? నిర్మల చిదాకాశమే ఈ సమస్త రూపముగా తనయందు తానే స్ఫురించుచున్నది.

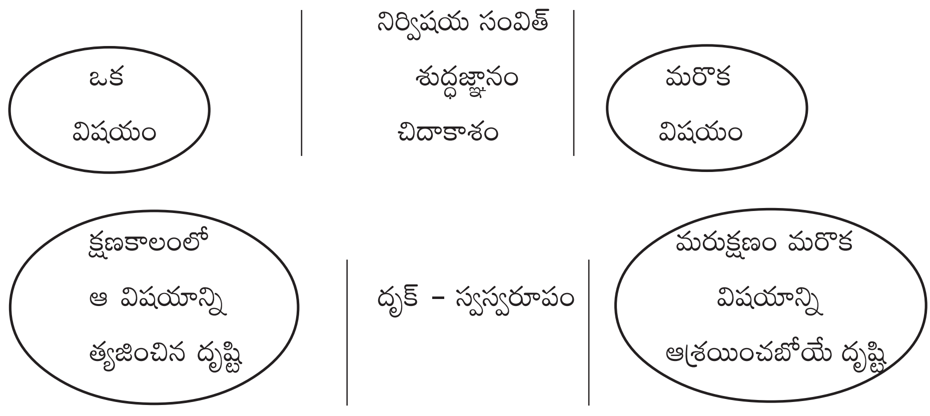
దృష్టాంతం... స్వప్నద్రష్ట యొక్క చిత్-రూపమే స్వప్న విశేషములుగా స్వప్న ద్రష్టకు అగుపించునట్లు! వాయువులో స్పందం (చలనం) అభిన్నంగా ఉన్నట్లు ...జలంలో ద్రవత్వం, అభిన్నంగా ఉన్నట్లు ...ఆకాశంలో శూన్యత్వం అభిన్నంగా ఉన్నట్లు ... "చిదాకాశమున జగదాకాశం, నీయందు నీకు దర్శనమయ్యే జగత్ దృశ్యం" - ఉభయమూ చిదాకాశమునకు అభిన్నరూపంగా మహా విశ్రాంతితో ఉన్నది.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! మనమంతా చిదాకాశరూపులమే - అనునది ఆత్యంతిక పరమ సత్యం గాను, యుక్తియుక్తంగాను ఉన్నది. అయితే, మనందరి వాస్తవ స్వరూపం అయిన "చిదాకాశము" యొక్క స్వరూపం ఎట్టిది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : చిదాకాశం 'అనుభవం' అనే దానికి మునుముందే, అద్దానికి ఉత్పత్తి స్థానమై ఉన్నది. ఈ జీవుల జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తుల అనుభవమంతా జలంలోని తరంగంలాగా అద్దానియొక్క చమత్కార రూపమే. ఆకారంలేని జలానికి తరంగాకారం అగుపిస్తున్నట్లు, అనుభవానికి ఆవల నిరవయవి - నిరనుభవశీలియగు చిదాకాశమే అనుభవ రూపానికి అకారణంగా కారణం అగుచున్నది. ఇక అద్దాని స్వరూపమంటావా?

దేశాత్ దేశాంతర ప్రాప్తౌ నిమేషేణ అతిదూరతః
సంవిదో యత్ వపుర్ మధ్యే చిత్వ్యోమ్నో విద్ధి తత్ వపుః ॥

ఓ రామచంద్రా! ఒక ప్రదేశంలో నిలబడి ఉండగా దూరంగా ఉన్న మరొక ప్రదేశం వైపుగా మన దృష్టి క్షణకాలంలో వెళ్ళుచున్నదనుకో... ఆ రెండు ప్రదేశాల మధ్య ఉన్నట్టి నిర్విషయ సంవిత్ జ్ఞాన స్వరూపమేది కలదో ...అదియే చిదాకాశము యొక్క స్వరూపమని గ్రహించు.

అట్టి నిర్విషయ సంవిత్జ్ఞాన రూపమగు చిదాకాశమే సమస్త పదార్థముల యొక్క పరమార్థ స్వరూపమై ఉన్నదని గ్రహించు. కాబట్టి, జగత్తు యొక్క పరమార్థ రూపం చిదాకాశమే!

ఈ జగత్తు చిదాకాశ రూపమే గాని శూన్యాకాశరూపం కాదు. ఆ చిదాకాశము యొక్క తనకంటే ఏమాత్రం భిన్నంకానట్టి (తనకు అన్యము, అద్వితీయం అయిన) కించిత్ భావనా స్రవంతి

యొక్క శీఘ్ర పరివర్తనా రూపమే ఈ జగత్తు యొక్క రూపం. అనగా, చిదాకాశ రూపుడవగు నీ యొక్క అభిన్న భావనా సంబంధిత వివర్తరూపమే నీకు అనుభవమయ్యే ఈ జగత్తు సుమా! ఏ జీవుడు ఏ జగత్తులను అనుభవిస్తున్నాడో అదంతా కూడా – ఆతని చిదాకాశరూపపు అభిన్న భావనా స్రవంతి యొక్క వివర్తరూపమే ఈ "భౌతిక జగత్" ప్రాప్తి రూపంగా వివర్తం పొందుతోంది. అట్టి వివర్తత్వమనేది కూడా త్రాడును చూచి 'పాము' అనుకొని భ్రాంతి పొందటం వంటిది (సర్ప –రజ్జు భ్రాంతి). వాస్తవానికి చిదాకాశం యథాతథమేగాని, 'జీవుడు' గా వివర్తం పొందుటయే లేదు.

ఈ విధంగా వాయువు, అద్దాని స్పందముల వలె – జగత్తుకు, చిదాకాశమునకు భేదమనేది ఎన్నడూ లేదు. అట్టి చిదాకాశము రెండు విషయముల మధ్యగల దృష్టి యొక్క నిజస్వరూపమై ఉన్నది. నిర్విషయమగు "ఆ చిత్ స్వరూపమే సర్వ భూతముల యొక్క స్వభావరూపం" – అని గ్రహించి జ్ఞానులు సర్వత్రా ఆ నిర్విషయ జ్ఞాన స్వరూపాన్నే దర్శిస్తూ ఉంటారు. హరి – హరుడు వంటి మహనీయులకు కూడా! అట్టి నిర్విషయ చిదాకాశమే నిత్య ధ్యానరూపమై ఉండగా, అద్దాని నుంచి వారు చలించటంలేదు.

ఈ కనబడే ప్రపంచమంతా కూడా చైతన్యం యొక్క అభాసరూపాకాశమే అయివున్నది. "ఈ ప్రపంచం ప్రకాశించటం అనేది చిత్ యొక్క ప్రభావం మాత్రమే! కాబట్టి ఈ జగత్తు చిత్స్వభావముచే వాస్తవానికి ఆకార రహితము, అవ్యయము అని కూడా చెప్పవచ్చు. పరమార్థంగా చూస్తే ఈ జగత్తు అనేది ఎన్నడూ ఉద్భవించనూ లేదు. ఇప్పటికీ లేదు. ఇక ముందు ఉద్భవించబోదు. ఆకాశము కంటే శూన్యత్వం వేఱుకానట్లు, – ఈ జగత్తు చిదాకాశము కంటే వేరైనది కాదు.

ఏ ప్రపంచమైతే (ప్ర+పంచము = పంచభూతముల గొప్ప కలయికచే కనిపించేది) అజ్ఞాన దృష్టికి అత్యంత ఘనీభూతమై అనుభవసిద్ధమై ఉంటోందో ...అట్టి ఈ దృశ్య ప్రపంచము ఇతః పూర్వం ఉండివుండలేదు... ఇప్పుడు ఉండుటయు లేదు, ఇకముందు ఉండనూబోదు. శాంతరూపం మైనట్టి చిదాకాశమే తనయందు ఇట్లు జగత్తు రూపంగా ప్రసిద్ధమై బుద్ధికి మాత్రమే భాసిస్తోంది. స్వప్నంలో చిన్మాత్రమే జాగ్రత్‌లో చిన్మాత్రమే స్వయముగా జగత్ చైతన్యంగా స్ఫురిస్తోంది.

ఎందుకంటావా?... స్రష్ట్యాదిలో సృష్టియేలేదు కదా! అనగా పంచభూతాలు లేనప్పుడు సమస్త పదార్థముల యొక్క ఆయా భావనలే లేవు కదా! పదార్థ భావనయే లేనప్పుడు ఇక ఈ దేహం ఎక్కడున్నది? లేదు కదా!

శ్రీరాముడు : ఈ దేహాల సంరంభమంతా ఎక్కడి నుండి వచ్చి ఆత్మ సమక్షంలో ప్రదర్శితమౌతున్నది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఈ శరీరములుగా భాసించేదంతా చిదాకాశము యొక్క జగత్ స్వప్న భ్రమ చమత్కారమే! స్వస్వరూప చైతన్యము యొక్క స్వయంకల్పనా చమత్కారమే!

మహాచైతన్యము యొక్క మొట్టమొదటి స్వప్నము 'సృష్టికర్త' అని చెప్పబడే బ్రహ్మదేవుని శరీరం. ఇక మనమంటావా? ఆ బ్రహ్మదేవుని మనో శరీరం నుండి ఆవిర్భవించిన వారం. అనగా ఆయన ప్రథమ స్వప్నంలోని అంతర్గత స్వప్న – స్వప్నాంతరములే మన ఈ శరీరాలు.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! మీరంటున్నట్లు మనమంతా బ్రహ్మము యొక్క స్వప్నాంతర్గత పాత్రధారులం అయినప్పుడు బ్రహ్మముతో మనకున్న సంబంధ – అనుబంధాలు ప్రతిదినము అనుభూతంకావాలి కదా? మరి అట్లా మనకు అనిపించటం లేదు కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

గండస్య ఉపరిజాతానాం స్ఫోటానామత ఏవ సః
పరమేణ ప్రయత్నేన న మనో నామ యాస్యతి ॥

కంఠంపై లేచిన కురుపు కంఠంతోబాటుగా కనిపిస్తున్నప్పటికీ కంఠంతో సాక్షాత్ సంబంధం లేదుకదా! అనగా, కురుపు కంఠంయొక్క విభాగం కాదు కదా! లేక కురుపు కంఠం వంటిది కాదు కదా! అట్లాగే మనమంతా బ్రహ్మము యొక్క స్వప్నాంతర్గత రూపులం అయివున్నప్పటికీ బ్రహ్మముతో అనుభూతపూర్వక సంబంధం లేకుండా ఉండటం జరుగుతోంది. భ్రాంతి యొక్క దార్ఢ్యం చేత ఈ మన మనస్సు ప్రయత్నించినప్పటికీ ఆత్మ యందు ప్రవేశించలేకపోతోంది. స్వప్నంలోని వస్తువులు జీవులు స్వప్న దృష్టి యొక్క కల్పనయే అయినప్పటికీ స్వప్న ద్రష్ట స్వరూపంతో (స్వప్నం కొనసాగుచున్నంతవరకూ) ఏకత్వం పొందకయే ఉంటోంది కదా! స్వప్నం కంటున్నవాడు, "ఈ స్వప్నానికి వేరైన స్వప్న ద్రష్ట స్వరూపుడను" అని గుర్తుంచుకుంటున్నాడా? లేదు. స్వప్నంలో తనూ ఒకరైనట్లు, తదితర స్వప్నాంతర్గత జనులు వేరు వేరైనట్లు ఆస్వాదిస్తున్నాడా, అయితే స్వప్నాంతర్గత విషయాలు వాస్తవమా? కాదు. కానీ భ్రమచే స్వప్న ద్రష్టకంటే స్వప్నములో వివిధ రూపములుగా కనిపించుచున్నట్లు బ్రహ్మమే హిరణ్యగర్భుడు (సమష్టి సంకల్పము) – వ్యష్టి జీవుడు మొదలైన రూపాలుగా అసత్య – కల్పితమాత్ర రూపమున అగుపిస్తోంది. బ్రహ్మము హిరణ్యగర్భుని రూపం ఆశ్రయించిన మరుక్షణం బ్రహ్మమే మిథ్యారూపమగు ఈ జగత్తుగా కనిపిస్తున్నదై ఉంటోంది.

ఆబ్రహ్మ స్తంభ పర్యంతం అలీకం జాయతే జగత్
యథాస్వప్నే తథా అలీకమేవమాశు వినశ్యతి ॥

స్వప్నంలో ఏ విధంగా అనేకమంది జనం కనిపించి మరల ఇంతలోనే మటుమాయ మగుచున్నారో... బ్రహ్మదేవుడు మొదలుకొని ఒక గడ్డిపరక వరకు ఈ జగత్ దృశ్యములు మిథ్యగా ఉత్పన్నమై మిథ్యగానే నశిస్తున్నాయి. అట్టి వినాశనము కూడా మిథ్యయేనని గ్రహించు. స్వప్నంలో చిదాకాశమే స్వప్న జగత్తు రూపంగా ధరించి అగుపిస్తోంది. అట్లాగే చిదాకాశమే జన్మాది వ్యవహార రహితమై ఉండికూడా, జగద్రూపంగా అనిపిస్తోంది.

స్వప్నద్రష్ట నిదురలేవగానే స్వప్నం నశిస్తోంది. జగత్తుగా అనుభవించేదంతా జ్ఞాన ప్రాప్తిచే రహితత్వము సంతరించుకుంటోంది.

ఈ జగత్తు అనుభూతం అవవచ్చుగాక! సత్యం వలె అనిపించవచ్చుగాక ! వాస్తవానికి ఇది మిథ్యయే! చైతన్యం తాను నిరాకారమై ఉండి స్వప్నంలో సాకారమగు స్వప్న జగత్తుగా స్థితి నొంది ఉన్నది. ఒక అణువు మేరుపర్వతం కంటే ఎట్లా అతి సూక్ష్మమో, ఈ భౌతికాకాశం కంటే చిదాకాశం

అంతకంటే వేలాదిరెట్లు సూక్ష్మం. అయితే చిదాకాశం ఈ భౌతికాకాశం వంటిదే కాదు. "అది జగత్తు వంటి స్థూలాకారం కాదు" ...అని చెప్పటానికి మాత్రమే ఇక్కడ ఆకాశాన్ని ఉపమానంగా తీసుకున్నాం.

శ్రీరాముడు : ఈ జగత్తు ఎప్పుడు ఎందుకు చిదాకాశంలో ఉత్పన్నమౌతుంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : సృష్ట్యాదియందు జగత్తులేదు. చిదాకాశమే ఉన్నది. ఇక ఇప్పుడో... ఇప్పుడు కూడా (చిదాకాశం సర్వదా యథాతథం కాబట్టి) చిదాకాశంలో జగత్తు జనించటానికి కారణమూ లేదు. కారణం లేదు కాబట్టి జగత్తూ లేదు. స్వప్నంలో కనబడిన నగరానికి ఉత్పత్తి ఏముంది? వినాశనం ఏమున్నది? స్వప్నంలో కనబడే స్వప్న నగరం వంటిదే ఈ జాగ్రత్ నగరం కూడా! మాకు ఈ జాగ్రత్‌కు, స్వప్నమునకు, దృశ్యమానమై కనిపిస్తున్న ఈ అయోధ్యా నగరానికి తేడా ఏమీ కనిపించటం లేదు.

మరొక విషయం... వాయువు – అద్దాని స్పందనము, అగ్ని – అద్దాని ఉష్ణము, ఆకాశము – అద్దాని శూన్యత్వము, చైత్యము – అద్దాని జాగ్రత్ స్వప్న నగరం ...ఇవన్నీ ఒక్కటే. చిదాకాశము, జగత్ చిదాకాశము ఒక్కటే ! ఎందుచేతనంటే చిదాకాశమే ఇట్లు జగత్తుగా కనిపిస్తోంది. చిన్మాత్ర సూర్యుని ప్రకాశ విశేషమే ఈ జగత్తు.

"బంగారపు ఆభరణం" అనుదానిలో ఏది ఆభరణమో అది బంగారము, ఏది బంగారమో అదియే ఆభరణం కూడా కదా! "వాయు స్పందము" అనుదానిలో ఏది స్పందమో, అదియే వాయువు. ఏది వాయువో అదే స్పందము కదా!

అట్లాగే... "చిదాకాశ జగత్తు" అనుదానిలో ఏది జగత్తో అది చిదాకాశమే! ఏది చిదాకాశమో అదియే జగత్తు కూడా!

అనగా... చిదాకాశమే ఇట్లు 'జగత్' అను ఆకృతిగా కనిపిస్తోంది. ఇదంతా కూడా – "ఉదయ, అస్తమయములు లేనట్టిది, అఖండ ప్రకాశరూపము, నిర్మలము, శిలవలె మౌన స్వరూపము, నిర్వికారము, శాంతము " – అగు బ్రహ్మమే గాని మరింకొకటేదీ కాదు. అంతయు బ్రహ్మమే అయివుండగా... ఇక పదార్థములెచట? భావ – అభావములకు సంబంధించిన బుద్ధి ఎచట? ఏకత్వమెచట? మనమెచట? మనయొక్క పదార్థభావన ఎచట?

ఓ రామచంద్రా! నీవు నిర్వికారమగు ఆత్మజ్ఞానముచే 'అంతయు ఆత్మయే' అను ఏకత్వం వహించి ఉండు. నిత్యోదిత రూపుడవై ఉండెదవుగాక! ఈ భౌతిక దేహంతో వ్యవహరిస్తూ కూడా, తత్ సంబంధమైన వ్యవహారములతో తాదాత్మ్యము చెందవలసిన పనేమున్నది? సర్వదా అంతః కరణమున పరమ ప్రశాంతశీలుడవై, నిర్వాణరూపుడవై, నిరతిశయానంద రూపముతో ఈ జగత్తునందు సంచరించు. ఏ ఏ పదార్థముల వలన విక్షేపములు కలుగుచున్నట్లు అనిపిస్తోందో, ...అట్టి వాటి గురించి "అవి వాస్తవానికి లేవు" అని గ్రహించివుండు.

❖❖❖

6. ప్రతి జీవుడు మోక్ష స్వరూపుడే!

శ్రీరాముడు : హే మహాత్మా! నిరాకారము - నిరంజనము అగు బ్రహ్మము నుండి ఈ సాకారమగు జగత్తు ఎట్లా ఉద్భవించి పరిఢవిల్లుతోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : 'జగత్తు' అని చెప్పబడుచున్న నామరూపాత్మకమగు వ్యవహారమంతా వాస్తవానికి ఏ విధంగా స్వప్నతుల్యము - భ్రమాత్మకము అయి ఉన్నదో వివరిస్తాను విను.

ఈ ప్రపంచాన్ని మొత్తం 5 విషయములుగా విభజించవచ్చు- 1.శబ్దము, 2.స్పర్శ, 3.రూపము, 4.రసము, 5.గంధము. ప్రపంచంలో గల ఈ ఐదు విషయముల అనుభవం పొందటానికి తయారు చేయబడిన వివిధ విభాగ - ఉపవిభాగములు కలిగియున్న యంత్రము వంటిదే ఈ శరీరం. ఏ శరీరమునసైనా జాగ్రత్ - స్వప్నములలో అనుభవమయ్యేది ఈ ఐదే! ఈ 5 విషయములనే 5 తన్మాత్రలు అంటారు.

ఆకాశః శబ్దతన్మాత్రం - ఆకాశము "శబ్దతన్మాత్ర" అయివున్నది. ఆకాశానికి రూపాదులు లేవు. శబ్దతన్మాత్ర యొక్క ప్రాపంచక రూపం ఆకాశం. ఆకాశాత్ వాయుః - ఆకాశము నుండి వాయువు జనిస్తోంది.

స్పర్శ తన్మాత్రకో అనిలః - వాయువు "స్పర్శతన్మాత్ర" అయివున్నది. వాయువు స్పర్శచే గ్రహించబడుతోంది. స్పర్శజ్ఞానం వాయువుచే జనించబడుతోంది.

తత్సంగో ఉత్కర్షజం తేజః - ఆకాశ - వాయువుల సంగమము (సంఘర్షణ) చే రూపతన్మాత్ర అయినట్టి తేజము (అగ్ని) ఉదయిస్తోంది.

తచ్ఛ అన్విశ్శైత్య అపాం స్థితిః - తేజస్సునందలి ఉష్ణత్వము శాంతించుటచే "రసతన్మాత్ర" అగు జలము రూపుదిద్దుకుంటోంది.

ఏష సంఘః భూ - శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రసముల కలయిక చేతనూ, ఉష్ణత్వము మరి కొంత శాంతించుట చేతను భూమి జనిస్తోంది.

ఈ విధంగా శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధ తన్మాత్రల చమత్కారమైనట్టి ఆకాశ, వాయు, తేజస్సు, జలము, భూమి (పంచభూతాల) వీటి - రకరకాల కలయికయే ఈ కనబడే జగత్ వస్తుజాలమంతా! మనకు కనబడే ప్రతి వస్తువు వర్తమానరూపముగా కాలక్రమేణా ఉండదు. ప్రవహించే జలం యొక్క ఆకారంలా ఈ జగత్తులో వస్తువు ఇతఃపూర్వం ఒక రకంగా, ఇప్పుడు ఈ రకంగా, ఇకముందు ఇంకొక రకంగా ఉంటున్నాయి. ఈ వస్తు సమూహమంతా నిరాకారమగు ఆకాశంలోనే జనిస్తున్నాయని మనకు సుస్పష్టమౌతుంది. కాబట్టి ఆ కనబడేది స్వప్నతుల్యమేనని చెప్పబడుతోంది.

అయితే ఇక్కడ, "నిరాకారమగు ఆకాశం నుండి సాకారమగు తక్కిన భూతములు ఎట్లా జనిస్తున్నాయి?" - అనే ప్రశ్న మన ముందు ఉదయిస్తోంది.

నిష్క్రియమగు ఆకాశం నుండి – చలన రూపమగు వాయువు; రూపరహితమగు వాయువు నుండి – రూపయుక్తమగు తేజము (అగ్ని); రసవర్జితమైన తేజము నుండి – గంధ సహితమగు పృథివి... ఈ విధంగా ఐదు అనుభవములు ఏర్పడుచున్నాయి. అయితే ఇక్కడ మరొక ముఖ్యమైన ప్రశ్న. అనుభవము అనేది ఎక్కడి నుండి ఏర్పడుతోంది?

ఒకానొక సిద్ధాంతము యొక్క ఉద్దేశమును అనుసరించి "ఇతఃపూర్వపు జ్ఞప్తి నుండి ఇప్పటి అనుభవము, ఇప్పటి అనుభవము నుండి ముందు ముందు జ్ఞప్తి ఏర్పడుతోంది" అని సిద్ధాంతీకరించబడుచున్నది. అయితే, ఇంతా అయిన తరువాత ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం మనం 'జ్ఞప్తి' అను దానిపై ఆధారపడవలసి వస్తోంది. సరే ఈ 'జ్ఞప్తి' ని కొంతసేపు ఒప్పుకొంటే, జ్ఞప్తి నుండే జాగ్రత్ స్వప్నములు అనుభవమౌతున్నాయి కదా! మరి జ్ఞప్తి ఎక్కడి నుండి జనిస్తోంది?

"జ్ఞాపము" అనేది ఉదయించేది జ్ఞాపకం కలవాని నుండే కదా! ఆ జ్ఞాపకం ఎవరిదై ఉన్నదో, ఆతడే / అదే బ్రహ్మం. బ్రహ్మమే స్వరూపంగా గల స్వస్వరూపం నుండే (స్వప్న ద్రష్ట నుండి స్వప్న వస్తుజాలం వలె) ఈ సర్వజగత్ రూపం వివర్తభావనచే ధరించబడుతోంది. కనుక "బ్రహ్మమే సర్వ పదార్థ స్వరూపము అయి ఉన్నది" – అనే సిద్ధాంతం అంగీకరించటంలో లోటేమున్నది?

జ్ఞప్తిరేవ అతివిమలా స్వరూపాత్మని భాతి యత్
తదేవ 'జగత్' ఇత్యుక్తం సత్యమిత్యేవ సత్యతః ॥

"అతినిర్మలమగు 'జ్ఞప్తి' తన స్వరూపమున భాసిస్తోంది. ఆ జ్ఞప్తి అనే చైతన్యమే జగత్తుగా భాసిస్తోంది" అని వేదములు సుస్పష్టపరుస్తున్నాయి. "స్వస్వరూపమున భాసించే జ్ఞప్తి చైతన్యమే ఈ జగత్తుయొక్క అసలైన రూపం" – అనే వేదవాక్కు పరమసత్యమై ఉన్నది కనుక ...

న క్వచిత్ సన్తి భూతాని పంచ కుట్యాదయో న వా
అసన్తి అపి అనుభూతాని, నను స్వప్నదశాస్వివ

ఈ పంచ భూతములు ఎక్కడా లేవు. అయితే అసత్యములే అయినప్పటికీ అనుభూతం అవుతున్నాయి. ఉదాహరణకు స్థూలంగా ఆకారంతో కనిపించే మంచుగడ్డ ఉష్ణ ప్రభావం చేత కరిగి ఆకారం కోల్పోతోంది. మరల ఆ నీటి ఆవిరే మంచుగడ్డగా కూడా అగుచున్నది. ఏ రూపం అద్దానికి సత్యం? అనుభవమే అన్నిటికీ మూలం. ఈ విధంగా స్వప్నంలో లాగానే ఈ జాగ్రత్‌లో కూడా అసత్యములైన పంచభూతములు సత్యమువలె అనుభూతమగుచున్నాయి.

ఒక సిద్ధాంత వాక్యం విను. నేను చిదాకాశ స్వరూపుడనే! (చేతనాకాశ ఏవాఽహమ్). అట్టి చిదాకాశమే ఈ జగద్రూపంగా స్థితినొంది ఉన్నది! (తదేవ ఇదం జగత్ స్థితమ్). కాబట్టి నేను, ఈ జగత్తు ఒక్కటే ! నేను, ఈ జగత్తు కూడా ఏకమైనట్టి, విజ్ఞాన ఘనమైనట్టి చిదాకాశమే అయివున్నాం.

ఇక్కడి నేను, నీవు, జన్మ, మృత్యువు, సృష్టి, స్థితి, ప్రళయము, వివర్తము, అనువర్తము, లోకములు, లోకాంతరములు, గతి ...ఇవన్నీ కూడా నికారామగు చిదాకాశమే అయివున్నాయి.

ఓ రామచంద్రా! ఆత్మయొక్క స్వభావం ఎఱుగబడిందా, ... ఇక దేహము ఉండటం – ఉండకపోవడం ఒక విషయమే కాదు. తద్వారా ఈ పంచభూతముల కలయికతో కూడిన జగత్తు

కూడా నిర్విషయమై కన్పట్టుచున్నది. అప్పుడు ఏర్పడి ఉండే దుఃఖరహితము – అక్షయము అగు భూమానంద స్వరూప స్థితినే 'మోక్షము' అని పిలుస్తున్నారు. ప్రతి జీవుడు అట్టి భూమానంద మోక్ష స్వరూపుడేనని గుర్తు చేయడానికే శాస్త్రములు ఎలుగెత్తి గానం చేస్తూ ఉద్భోధిస్తున్నాయి. అట్టి స్థితి ఈ దేహం ఉన్నప్పుడు ప్రాప్తించినా, లేక దేహం లేనప్పుడు ప్రాప్తించినా ఒక్కటే!

అట్టి నిర్మలమగు మోక్ష స్వరూపమునందు మాత్రమే ఈ జీవునకు విశ్రాంతి లభిస్తోంది.

❖❖❖

7. జాగ్రత్ - స్వప్నముల సారూప్యం

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! "ఈ జగత్తు కల్పితమాత్రమే గాని వాస్తవం కాదు" అని స్వప్నమును దృష్టాంతంగా తీసుకొని మీరు అనేక సందర్భాలలో ప్రవచిస్తూ వస్తున్నారు. అయితే ఘనీభూతమై ఎదురుగా కనిపిస్తున్న జగత్తు స్వప్నతుల్యము మాత్రమేనని గ్రహించటం కుదిరేదెట్లా? స్వప్నమేమో ఊహ, భ్రమల విన్యాసం. మరి ఈ జాగ్రత్ జగత్తేమో పాంచభౌతిక ఘనీభూతరూపంగా రోజు తరువాత రోజుగా ప్రాప్తిస్తోందాయె!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : స్వప్న–జాగ్రత్‌ల స్వభావమేమిటో కొంచెం ఇక్కడ విచారిద్దాం.

జాగ్రత్ : జాగ్రత్ ద్రష్ట తన స్వభావాన్నే (స్వప్నంలో లాగానే) – జగదాకారంగా పొందుచున్నాడు. ఈ జాగ్రత్... ప్రపంచం దృష్ట్యా సర్వదా జీవునకు ఉండియే ఉంటోంది. సుషుప్తి ఎంతటి అజ్ఞాన సమన్వితమో, అది (ఆత్మజ్ఞాన రహితులకు) అంతటి అజ్ఞాన సమన్వితము. శిలవలె, ఘనీభూతమైన చిదాకాశము వలె ఇది ఘనీభూతమై ప్రాప్తిస్తోంది. దృశ్యమును పరిశీలనగా చూస్తే అది శూన్యాకాశము వంటిదే!

ఈ జగత్తు నిజదృష్టిని బట్టి అనుభవమునకు విషయమై చెన్నొందుతోంది. దృష్టి స్వకీయమైన కల్పన నుండి బయల్వెడలుతోంది.

ఆ	→ స్వకీయకల్పన	→ నిజ జాగ్రత్ దృష్టి	→ జాగ్రత్ జగదనుభవం
త్మ	→ స్వకీయకల్పన	→ నిజస్వప్న దృష్టి	→ స్వప్న జగదనుభవం

స్వప్నంలో కనిపించే నగరం ఎక్కడి నుండి వచ్చింది? ఎట్లా అనుభవమౌతోంది?... వాస్తవానికి స్వప్నంలో నగరం వంటిది ఏదీ లేదు. ఎవరూ అక్కడ నిర్మించనూ లేదు. మరి? స్వప్నద్రష్ట స్వరూపమగు సత్‌చిత్ ఆత్మ యొక్క ప్రకాశమే స్వప్నంలో స్వప్న నగరంగా భాసిస్తోంది. ఏ విధంగా ద్రష్టయొక్క స్వప్నచిత్ స్వరూపం స్వప్నంలో స్వర్గ–మర్త్య–పాతాళ లోకాలు (స్వప్నంగా) భాసిస్తున్నాయో, అదే రీతిగా జాగ్రత్ నందు కూడా సత్‌చిత్ ఆత్మ యొక్క జ్ఞాన ప్రకాశమే జాగ్రత్ స్వర్గ–మర్త్య–పాతాళ లోకములతో కూడిన జగత్తుగా భాసిస్తోందని విజ్ఞులు సుస్పష్టంగా గమనిస్తున్నారు. కనుక జాగ్రత్ – స్వప్నములకు భేదమేమీ లేదు.

ఇంకొక అతి ముఖ్య విషయం...! వాస్తవానికి 'జగత్తు' అనబడే శబ్దముగాని, అర్థముగాని అటు స్వప్నంలోగాని, ఇటు జాగ్రత్‌లో గాని ఏమీ సంభవించటమే లేదు. బ్రహ్మదేవుడు 'నిర్మలచిత్ స్వరూపుడు' అయి ఉండి కూడా... అజ్ఞాన కృతమగు ఆకాశమున, తన యొక్క చిత్ ప్రకాశ రూపముచే... ఈ పర్వతము, భూమి మొదలైన రూపములను ధరిస్తున్నాడు.

కాబట్టి ఓ మిత్రులారా! స్వచమత్కారము అయినట్టి అజ్ఞానమే జాగ్రత్ - స్వప్నములలోని జగత్తుగా ప్రాప్తించుచున్నదని మీరు గ్రహించండి. గమనించండి!

జగత్ న కించిదేవేదమ్ చిద్రూపం చ న కించన
ఏతే కించిత్ ఇవాభాతో నభశ్చిజ్జగతీ ముధా ।

ఈ జగత్తుగాని, అట్టి ఈ జగత్తును ఎఱుగుచున్న చిద్రూపంగాని (వ్యష్టిచిత్ గాని) ఒకింత కూడా లేవు. అవి రెండూ అత్యంత శూన్యరూపములే అయి ఉండి కూడా... ఈ విధంగా బ్రహ్మము నందు అవి రెండు (జగత్తు - చిద్రూపం దృశ్యము - ద్రష్ట) మిథ్యగానే భాసిస్తున్నాయి.

స్వప్నమంతా 'అసత్తే' అయినప్పటికీ స్వప్నంలో దృశ్యాలు భాసిస్తున్నాయి కదా! అట్లాగే జాగ్రత్ అసత్తే అయినప్పటికీ జాగ్రత్ నందు ఈ దృశ్యము భాసిస్తూ భావనా సమన్వితమై పొందబడు తోంది. వివిధ రచనలతో కూడి శోభించే స్వప్నంలో అక్రియలే క్రియలుగాను, అసత్తు సత్తుగాను శోభిస్తూ, పొందబడుచున్నాయి.

అనగా ... ఆకాశవర్జితమైన బ్రహ్మమే అతివిశాలం, అతి శూన్యం అయినట్టి ఈ ఆకాశముగా అగుచున్నది. అట్టి విషయరహితమైన శూన్యాకాశంలోంచి శబ్దతన్మాత్ర ఉదయిస్తోంది. అట్టి స్పర్శరహితమైన శబ్దతన్మాత్రలోంచి స్పర్శ తన్మాత్ర రూపమైన వాయువు జనిస్తోంది. రూపరహితమైన వాయువు నుండి రూపసహితమైన అగ్ని ఉద్భవిస్తోంది. రసరహితమైన అగ్ని నుండి రససహితమైన జలం ఉద్భవిస్తోంది. గంధరహితమైన జలంలోనుంచి గంధ సహితమైన పృథివి ఏర్పడి ఉంటోంది.

ఈ విధంగా శూన్యంలోనుంచి జనించే శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధాదులు శూన్యరూపమే అయి ఉండి జాగ్రత్ - స్వప్న జగత్తులుగా పరిఢవిల్లుచున్నాయి. అందుకే ఈ "జాగ్రత్తు శూన్యరూపమే" అని సిద్ధాంతీకరించబడుతోంది.

నిర్విషయమగు ఆత్మ శూన్యవిషయమగు ఆకాశంగా అగుచుండగా, శూన్యవిషయాకాశంలో నుంచి అనేక విశేషములు - విషయములతో కూడిన పర్వత, భూమి, అరణ్యాదులుగా శూన్యాకాశమే అవతరిస్తోంది.

❖

స్వప్నంలో కనిపించిన ఒక మనిషి వాస్తవానికి జనించినప్పటికీ "గొడ్రాలి ముద్దుల కొడుకు" వలె జనించినట్లే అనిపిస్తున్నాడు కదా! జీవుడు ఎక్కడో మరణించి మరెక్కడో జనించినప్పటికీ మరణము యొక్క విస్మృతిచే తాను జనించినట్లే అనుకోవటం లేదు కదా! స్వరూపతః ఆతనికి జనన మరణాలు లేవు కాబట్టే కదా!... ఈ జాగ్రత్ కూడా జనించనప్పటికీ జనించినట్లే కనిపిస్తోంది.

శ్రీరాముడు : "సత్తు అసత్తుగా అవడం – అసత్తు సత్తుగా అవడం" అంటే ఏమిటో దృష్టాంత పూర్వకంగా వివరించ ప్రార్థన స్వామీ!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఒకడు గదిలో మంచంపై పరుండి కలగంటున్నాడనుకో. ఆతడు తాను శయనించిన గదిని, మంచమును ఏమరుస్తూ, మరెక్కడో ఏదో దృశ్యమును చూస్తూ అద్దానితో తన్మయం చెందుచున్నాడు కదా! ఆతనికి రాత్రియందు స్వప్నంలో అంతా విరుద్ధమైన అనుభవంగా సంభవిస్తోంది. స్వప్నంలో కనిపించేది భ్రమయే అయినప్పటికీ అదంతా 'సత్యము'వలె (సత్తుగా) అనుభవించబడుతోంది. స్వప్న ద్రష్ట వాస్తవానికి యథాతథంగా ఉండి కూడా స్వప్నంలో తాను మరణించినట్లు కలగంటున్నాడు. ఆకాశము జగత్తుగా కనిపిస్తోంది. చీకటిలో మహాప్రళయాలు అగుపిస్తున్నాయి. క్రిందపడుతూ ఆకాశంలో ఎగురుచున్నట్లు అనుభూతి పొందుచున్నాడు.

ఈ విధంగా స్వప్నంలో అసత్యరూపమైన జగత్తు ఎట్లా భాసిస్తుందో ...అట్లాగే జాగ్రత్‌నందు ఈ జగత్తు భాసిస్తోంది సుమా! "అదంతా స్వప్నతుల్య జగత్తు" ...అని భూతకాల విశేషాలను జ్ఞాపకం తెచ్చుకున్నప్పుడు అందరికీ అనిపించే విషయమే కదా! అయితే వర్తమానంలో ఆత్మజ్ఞానదృష్టి తగినంతగా రూపుదిద్దుకోకపోవటం చేత వర్తమాన దృశ్యం స్వప్న సదృశంగా కాకుండా "వాస్తవము – ఘనీభూత సత్యము" వలె అనిపిస్తోంది. ఈ విధంగా "స్వప్న – జాగ్రత్తులకు కొంచెం కూడా భేదం లేదు" అనే సిద్ధాంతం ధ్రువీకరించబడుతోంది.

నిన్న చూచిన సూర్యుడు, ఈ రోజు కనిపించే సూర్యుడు ఒక్కడే అయినట్లుగా... నిన్న కనిపించిన స్నేహితుడు, ఆతడే ఈ రోజు తారసపడినప్పుడు ఈ రోజు కనిపించిన ఆ స్నేహితుడు ఒక్కడే అయినట్లుగా ...జాగ్రత్, స్వప్నములు రెండూ ఒక్కటే! అయితే రెండూ అసత్యమే! లేదా, రెండూ సత్యమే!

❖

శ్రీరాముడు : స్వామీ! సద్గురూ! వసిష్ఠ మహర్షీ! నన్ను శిష్యవాత్సల్యం చేత క్షమించెదరు గాక! "జాగ్రత్, స్వప్నములు ఒక్క తీరైనవే" అని మీరు చెప్పే వాక్యం నాకు ఎందుకో ఇంకా కూడా యుక్తి యుక్తం అనిపించటంలేదు. ఎందుకంటారా...?

స్వప్నంలో ప్రవేశించినవానికి అతని జాగ్రత్ అంతా క్షణంలో తొలగిపోయి ఆతడు ఇక స్వప్నం అనుభవిస్తున్నాడు. జాగ్రత్తు యొక్క దర్శనముచే స్వప్నము క్షణంలో అంతఃకరణంలో అసత్తుగా భాసిస్తోంది.

ఇంతవరకు సరే! అయితే, జాగ్రత్‌లోని బంధువులు స్వప్నంలో కనిపించకపోయినప్పటికీ, ...స్వప్నానంతరం మరల సంబంధం బాంధవ్యాలు కొనసాగిస్తున్నారు. పైగా, జాగ్రత్‌లో అంతా దినదినం కొనసాగుచుండగా "స్వప్నం భ్రమయే" అని మెలకువ రాగానే తెలిసిపోతోంది. అంతేగాని "నిన్నటి జాగ్రత్ భ్రమయే" అని ఎవరికీ అనిపించటం లేదుకదా! కనుక జాగ్రత్ – స్వప్నములు ఒక్కతీరైనవి ఎట్లా అవుతాయి చెప్పండి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : సరే! అయితే, మరికొన్ని వివరాలు మనం సంభాషించుకుందాం.

ఒకడు స్వప్నం పొందుచున్నప్పుడు స్వప్నంలో కనబడిన బంధువులతో విహరిస్తున్నాడు. ఆ స్వప్నం ముగుస్తోందనుకో, అప్పుడేం జరుగుతోంది? ఏ స్వప్నదేహంతో స్వప్న బంధువుల మధ్య విహరిస్తున్నాడో... ఆ స్వప్న దేహం కాస్తా కనుమరుగౌతోంది. స్వప్నములో దేహనాశనం పొందిన వాడై, స్వప్న బంధువులతో వియోగం పొందినవాడై, ఆ నిద్ర నుండి విముక్తుడై ఇప్పుడు తిరిగి జాగ్రత్ దేహం ఆశ్రయిస్తున్నాడు. (లేక) జాగ్రత్ దేహంలో ప్రవేశిస్తున్నాడు. అనగా సామాన్య పరిభాషలో "ఆతడు నిద్రలేచాడు" అని మనం చెప్పుకుంటున్నాం.

అట్లాగే ఇప్పుడు దేహ – దేహాంతర ప్రాప్తి విషయాలకు వద్దాం. ఒకడు దేహమును త్యజించుచున్నప్పుడు ఏమౌతోంది? ఏఏ బంధువులతో కూడినవాడై అనేక హావ – భావాలతో సంబంధ – అనుబంధ – బాంధవ్యాలతో ఈ భూమిపై సంచరించాడో, వారందరితోటి సంబంధమును త్యజించినవాడై, మరొక దేహమును ఆశ్రయించి ఇప్పుడు వేరైన బంధువులతో కూడిన అనుబంధ – సంబంధ – బాంధవ్యాలను కొనసాగిస్తున్నాడు.

అనగా... స్వప్నంలోని బంధువులను స్వప్నంలోనే త్యజించి జాగ్రత్తుకు వస్తున్నట్లే, ఒక దేహమునకు సంబంధించిన బాంధవ్య – తదితర వ్యవహార పరంపరలను దేహముతోటే త్యజించి మరొకచోట మరొక దేహంతో మరొక రీతిగా ఈ జీవుడు బంధు సమాగమాదులు పొందుచున్నాడు కదా! స్వప్నంలోనుంచి ముక్తి పొందినంత మాత్రంచేత, "స్వప్న సంబంధాలు లేనివి" అని అనుకోదలిస్తే, జాగ్రత్‌కు సంబంధించిన ఇక్కడి వర్తమాన సంబంధాలు మృత్యువుతో ముగుస్తున్నాయి కాబట్టి ఇవి కూడా లేనట్లే కదా!

"వర్తమానంలో బంధు సంబంధం ఉండి ఉండటం – కాలానంతరం అవి లేకుండపోవటం" – అనే విషయాలను దృష్టిలో ఉంచుకుంటే "జాగ్రత్, స్వప్నాలు ఒక్క తీరైనవే"... అని సిద్ధాంతీకరించటంలో తప్పేమున్నది? మరల చెప్పుచున్నాను ...విను.

స్వప్నద్రష్ట స్వప్నదశలో ఉన్నప్పుడు అనేక సుఖ దుఃఖ దశలను, లెక్కలేనన్ని మోహములను, రాత్రింబవళ్ళను, అనేక విపర్యయములను, శత్రు మిత్ర సంబంధములను పొందుచున్నాడు కదా! ఆ తరువాత ఆతడు స్వప్న దేహమును త్యజించి జాగ్రత్ దేహమును ఆశ్రయిస్తున్నాడు. ఇప్పుడు స్వప్న దేహ సంబంధ బాంధవ్యములకు ఏమౌతుంది? "అవన్నీ మొదలంట భ్రమ మాత్రమే"... అని జాగ్రత్ దేహంతో భావన చేస్తున్నాడు. అట్లాగే ఆతడు జాగ్రత్ దేహం త్యజించి స్వప్నదేహంతో స్వప్నలోకంలో ప్రవేశించినప్పుడు కూడా "జాగ్రత్ దేహ వ్యవహారాలన్నీ భ్రమయే" అని భావించి ఆ జాగ్రత్ వ్యవహారాలతో సంబంధం లేని స్వప్న లోకంలో క్షణంలో తన్మయమై ఆయా స్వప్నదృశ్య సంఘటనలలో విలీనమైపోతున్నాడు. స్వప్న సంఘటనలు 'సత్యమే' అనే బుద్ధితో అనుభవం పొందుచున్నాడు. స్వప్న సమయంలో జాగ్రత్ అసత్యంగా అనిపిస్తోంది. జాగ్రత్ సమయంలో స్వప్నం అసత్యంగా అనిపిస్తోంది.

స్వప్నద్రష్టా యథా స్వప్న - సంసారే మృతిమ్ ఆప్తవాన్
అన్యం జాగ్రత్మయం స్వప్నం ద్రష్టుం భూయః ప్రజాయతే ॥
జాగత్ ద్రష్టా తథా జాగ్రత్ సంసారే మృతిమ్ ఆప్తవాన్
అన్యం జాగ్రత్మయం స్వప్నం ద్రష్టుం భూయః న జాయతే ॥

జాగ్రత్ ద్రష్ట, ఈ జాగ్రత్ ప్రపంచంలో మరణించినప్పుడు ఇక్కడి సహజీవులతో - వస్తు ప్రపంచంతో సంబంధం త్యజించి మరల మరొకచోట జన్మించినప్పుడు అక్కడి నూతన సహజీవుల - వస్తు జాలములతో నూతన సంబంధములను పొందుచున్నాడు. అనగా... "ఒకచోట మరణించి అంతా వదలిపోవటం - మరోచోట జన్మించి నూతన జాగ్రత్ ప్రపంచం పొందటం" అనే వ్యవహార మంతా ఒక స్వప్నంలోనుంచి బాహ్యగతుడై మరొక స్వప్నంలోకి అంతర్గతుడు అవటం వంటిదేకదా! కనుక "జాగ్రత్ - స్వప్నములు ఒక్క తీరైనవే" అనే వాక్యం ఈ విధంగా యుక్తియుక్తమే అవుతుంది.

ఇంకా కూడా... ఇక్కడ మరొక విషయం గమనిద్దాం. ఒకడు ఒక జాగ్రత్ ప్రపంచంలో మరణించి మరొక జాగ్రత్ ప్రపంచంలో జన్మ పొందినపుడు క్రొత్త విషయాలు - సంబంధాలు జ్ఞాపకం ఉంటున్నాయి. క్రితం జన్మ జ్ఞాపకాలు ఏమీ గుర్తుకురావటం లేదు. ఎందుచేత?

దీనికి స్వప్నానంతరం మరొక స్వప్నమే దృష్టాంతం. ఎట్లా అంటావా?...

ఒకడు నిన్నటి రాత్రి ప్రాప్తించిన స్వప్నం జాగ్రత్తుకు రాగానే ఏమరుస్తున్నాడు. మరల ఈ రోజు రాత్రి వచ్చిన స్వప్నంలో క్రిందటి రోజు స్వప్నము యొక్క విశేషాలు ఏమాత్రం రావటం లేదు. ఎందుకట్లా జరుగుతోందంటే... స్వప్నంలోంచి మేల్కాంచగానే, ఆ స్వప్న ద్రష్ట "రాత్రి కలలో కనిపించినవన్నీ నాయొక్క ఊహ - భ్రమలచే కల్పనగా పొందబడినదే గాని అదంతా ఏమాత్రం వాస్తవం కాదు"... అని అసత్యత్వ బుద్ధి ఉండటం చేతనే అందులోని బంధువులను, వస్తు వాహనాది ఆయా విశేషములను, సంఘటనలను నిదురలేవగానే త్యజించివేసినవాడై ఉంటున్నాడు. మరల ఈ రోజు మరొక స్వప్నం ! ఆ నూతన స్వప్న సందర్భంలో క్రిందటి రోజు రాత్రి స్వప్న విషయాలు ఈ క్రొత్త స్వప్నానికి సంబంధించినంత వరకు విషయమే కాదు.

అట్లాగే... క్రితం జన్మ విశేషాలు వర్తమానానికి 'అసత్యము - భ్రమ మాత్రము' అను బుద్ధి ఉండటంచేతనే అవన్నీ జ్ఞప్తికి విషయం కావటం లేదు. ఇట్లా ప్రతి జీవుడు జీవించినంత కాలం పొందిన అనేక సంఘటనలు, సంబంధ బాంధవ్యములను మృతిపొందగానే ఇక్కడే వదలి మరల మరొకచోట ఉపాధి పొందటం, నూతనమైన అనుభూతి పరంపరలను ఆస్వాదించటం చేస్తున్నాడు.

ఒక స్వప్నం సందర్భంలో ఇతఃపూర్వపు స్వప్నం అవిషయము, అసందర్భోచితము, అనవసరము, అర్థరహితము - ఎట్లా అవుతుందో... అట్లాగే, వర్తమాన ఉపాధి సందర్భంలో ఇతఃపూర్వపు జాగ్రత్ దేహవ్యవహారాలన్నీ అవిషయం, అసందర్భోచితం, అనవసరం, అర్థహితం అగుచున్నాయి.

ఒకవేళ పూర్వస్వప్నము గురించిగాని, పూర్వజాగ్రత్ గురించిగాని, విశేషంగాను, తీవ్రంగాను, మనఃస్తాప యుక్తంగాను - ఎవరైనా యోచిస్తూ ఉంటే... ఆ యోచించటమనేది మూర్ఖత్వమే అవుతుంది కదా!

ఈ విధంగా... ఈ జీవుడు ప్రతిరోజు స్వప్నంలో ఉదయించి మరల వైదొలగుచున్నాడు. అట్లాగే ఒక ఉపాధిలో ఉదయించి మరల ఎప్పుడో వైదొలగుచున్నాడు.

వాస్తవానికి... ఈ జీవుడు జాగ్రత్ – స్వప్నములనబడే రెండు అవస్థలలోనూ జన్మించటమూ లేదు – మరణించటమూ లేదు. కానీ, ఆయా దేహములందలి అభిమానము దృష్ట్యా ...

జాగ్రత్‌లో మరణించి స్వప్నంలో జన్మిస్తున్నాడు.

స్వప్నంలో మరణించి జాగ్రత్‌లో జన్మిస్తున్నాడు.

అని సాంకేతికపరంగా అనవచ్చు కూడా! ఈ విధంగా ఈ రెండూ సమానస్వరూపమే కలిగి ఉంటున్నాయి. ఎట్లా అంటావా?... ఒక స్వప్నంలోనుంచి రెండవ స్వప్నంలో ప్రవేశించినప్పుడు రెండవ స్వప్నం విశేషంగా కనిపిస్తుంది కాబట్టి మొదటి స్వప్నం 'అనుభూతి' అనే తెరపై నుండి క్రమంగానో (లేక) ఒక్కసారిగానో తొలగిపోతోంది. అట్లాగే, వర్తమాన జన్మ (లేక వర్తమాన సందర్భము) విశేషంగానూ, బలవత్తరంగాను కనిపించటంచేత ఇతఃపూర్వపు భౌతిక సంబంధమైన జ్ఞాపకాలన్నీ బలహీనపడి క్రమంగా కప్పివేయబడుచున్నాయి. ప్రతిజీవునికి కూడా వర్తమాన జాగ్రత్తు దృష్ట్యా పూర్వ జాగ్రత్ స్వప్న సదృశ్యంగానే ఉంటోంది. కాబట్టి జాగ్రత్ – స్వప్నములు రెండు కూడా పూర్వ వృత్తాంత కథార్థములవలె పరస్పర ఉపమాన – ఉపమేయత్వములు సంతరించుకొనే ఉంటున్నాయి.

వర్తమాన స్వప్నం జాగ్రత్‌వలె భాసిస్తోంది. పూర్వకాలిక జాగ్రత్ స్వప్నంవలె భాసిస్తోంది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! జాగ్రత్ – స్వప్నములలో దేనిని 'సత్యం' అనవచ్చు? ఏది అసత్యం?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఆ మాటకు వస్తే .... రెండూ సత్యమే అనే అనుభూతిని ఆయా సందర్భములలో ద్రష్టకు కలిగిస్తూనేవున్నాయి. ఇక ఏది సత్యమంటావా?

ఆ ఉభయ సందర్భములలోను ద్రష్ట ఒక్కడే కదా! ఆ ద్రష్ట మాత్రమే సత్యం. జాగ్రత్ స్వప్నములు రెండూ ద్రష్ట యొక్క సమ్ముఖంలో అసత్యమే! ఎందుకంటే అవి రెండూ "ద్రష్ట" అను రాజు యొక్క సంకల్పరూప చమత్కారములే అయివున్నాయి కదా!

ఓ రామచంద్రా! కేవలం చిదాకాశమే ఇలా జాగ్రత్ – స్వప్నముల రూపంలో స్ఫురిస్తోంది. కనుక జాగ్రత్ – స్వప్నములలో కనిపించేదంతా చిదాకాశమేగాని అన్యమైనదంటూ ఎక్కడా ఏదీ లేదు. మట్టికుండ యందు అంతటా మట్టియే కదా ఉన్నది!

స్వప్నంలో ఒకపెద్ద కొండ కనిపించిందనుకో! ఆ కొండ స్వప్నచిత్ చమత్కారమే కదా! అట్లాగే జాగ్రత్‌లో నీకు కనిపించేదంతా, అనుభూతమగుచున్నదంతా నీయొక్క జాగ్రత్ చిత్ స్వరూపమే సుమా! ప్రాజ్ఞుడవగు రామచంద్రా! "నాకు అనుభూతమగుచున్నదంతా నాయొక్క ఆత్మ (లేక) చిత్ స్వరూపమే" .... అనే విషయం నీవు ఆత్మజ్ఞులగు ప్రాజ్ఞులతో సంభాషించి, తద్వారా సుస్పష్టం చేసుకో. విజ్ఞులతో సంభాషించి, తద్వారా ఉత్పన్నమగుచున్న "వివేకదృష్టి" (లేక) "తత్త్వజ్ఞాన దృష్టి" చే ఈ దృశ్యమును సందర్శిస్తే, అప్పుడు "నేను చిత్స్వరూపడను. నాచే దర్శించబడుచున్నదంతా నా స్వరూపమే" ...అని నీకు తప్పక సునిశ్చితం కాగలదు.

ఈ విధంగా... స్వప్నంలో దర్శించబడేదంతా స్వప్న ద్రష్ట యొక్క స్వస్వరూపమే అయినట్లు ...జాగ్రత్‌లో దర్శించబడేదంతా జాగ్రత్ ద్రష్ట స్వస్వరూపమే అయివున్నది.

ఆరోపదృష్టిచే – ఆత్మయే ఆరోపిత ద్రష్ట యొక్క దృష్టికి జగత్తుగా అగుపిస్తోంది. అపవాద దృష్టిచే – ఈ జగత్తు యొక్క అసలైన రూపము ఆత్మయే అయివున్నది. ఓ రామచంద్రా! మరల మరొక్కసారి ఉపమాన పూర్వకంగా చెప్పుచున్నాను. యథా...

మృన్మయం తు యథా భాండం మృచ్ఛూన్యం న లభ్యతే,
శైలాత్మకం యథా భాండం శైలశూన్యం న లభ్యతే,
ద్రవరూపం యథా వారి ద్రవరిక్తం న లభ్యతే,
ఊష్మరూపో యథా వహ్నిః నిర్ఊష్మా నోపలభ్యతే!
యథా స్పందమయో వాయుః అస్పన్దో నోపలభ్యతే!
చిన్మయం తు తథా చేత్యం చిచ్ఛూన్యం నోపలభ్యతే....!

స్వప్నంలో లాగానే జాగ్రత్‌లో కూడా తెలియబడుచున్నదంతా – తెలుసుకునేవాని రూపమే అయి ఉన్నది. మట్టికుండలో మట్టిని తీసేస్తే కుండ ఎక్కడుంటుంది? శిలాపాత్రలో శిలను తొలగించి పాత్రను చూడగలమా? ద్రవ్యత్వం లేని జలం ఉంటుందా? ఉష్ణరూపమగు అగ్నిలో ఉష్ణత్వం తొలగిస్తే అగ్ని ఎక్కడ? స్పంద రూపమగు వాయువు స్పందరహితంగా ఉంటుందా? అట్లాగే ... చైతన్య రహితంగా జగత్తు ఉండజాలదు. చైతన్యమున్న చోట జగత్తు (దృశ్యము) ఉండనే ఉంటుంది?

ఒక పదార్థం దేనిచే మయమైవున్నదో, ఆ మయమైన దానిని తొలగిస్తే పదార్థం ఉంటుందా? బంగారపు గొలుసులో బంగారం తొలగిస్తే గొలుసు ఉంటుందా? చైతన్యము లేకుండా జీవుడు లేడు, జగత్తు లేదు. ద్రష్టాలేడు. దృశ్యమూ లేదు.

స్వప్న ద్రష్ట లేకుండా స్వప్నం ఉంటుందా? అట్లాగే, జాగ్రత్ ద్రష్ట లేకుండా జాగ్రత్ ఉండదు. స్వప్నంలో కనిపించేవన్నీ చిదాకాశమయములే అయినవున్నట్లు జాగ్రత్‌లో కనిపించేవన్నీ చిదాకాశము యొక్క ఆభాసరూపములుమాత్రమే!

స్వప్నమూ – జాగ్రత్తూ కూడా చిదాకాశరూపములే! ఆ రెండింటినీ శోధిస్తే చిన్మాత్రమే శేషిస్తోంది. ఈ విషయంలో తదితరమైన వాదోపవాదముల వివాదమంతా వ్యర్థమే గాని మరింకేమీ కాదని మా అభిప్రాయం.

❖❖❖

8. చిదాకాశ స్వరూపం

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! జాగ్రత్, స్వప్నముల కంటే భిన్నమై, ఆ రెండింటికి అప్రమేయమై, విలక్షణమైన మనందరి ఆత్యంతిక కేవలసాక్షీరూపమగు "చిదాత్మ" గురించి మీరు చెప్పుచున్న కొద్దీ ఇంకా వినాలనిపిస్తోంది. పరబ్రహ్మమగు చిదాకాశం ఎట్టిదో మరల మరికొంత బోధింప వలసిందిగా నా విన్నపం.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

సమయోః యమయోః భ్రాతోః వ్యవహారాయ నామనీ ।

యద్వత్ క్రియతే ద్వే తద్వత్ జాగ్రత్ - స్వప్న శిలామయే ॥

ఓ రామచంద్రా! ఒకే సమయంలో జనించిన కవల పిల్లలకు రెండు వ్యవహార నామములు ఇచ్చి పిలుచుకుంటాం చూచావా? అట్లాగే చైతన్య స్ఫటిక శిలామయము, చైతన్యము యొక్క ప్రతిబింబరూపము వంటివి, ఉభయములు ఒకదానితో మరొకటి అయిన రెండు ఏకసమయజనిత ప్రపంచములకు ... 1.జాగ్రత్ ప్రపంచం, 2. స్వప్న ప్రపంచం అని రెండు వ్యవహార నామములు పెట్టుకుని పిలుస్తున్నాం ...అని మనం ఇప్పటిదాకా నిరూపించుకున్నాం.

ఆ తరువాత... "జాగ్రత్ - స్వప్నములు రెండూ చిదాకాశ విన్యాసములు" అని, "ఈ జీవుని వాస్తవ స్వరూపం చిదాకాశమే" అని, "తెలియబడేదంతా తెలుసుకున్న వాని యొక్క చిత్కళా ప్రతిబింబ రూపం" అని కూడా మనం మన ఈ వర్తమాన సంవాద సందర్భంలో సుస్పష్టం చేసుకుంటున్నాం.

రెండు పాత్రలలో గల ఒకే నీరు వలె, రెండు పాత్రలలో ఉంచబడిన క్షీరంలాగా జాగ్రత్ స్వప్నాల రెండింటికీ భేదమేమీ లేదని మరొకసారి నిర్ద్వంద్వంగా ప్రకటిస్తున్నాను. ఆ రెండు కూడా నిర్మలమగు చిదాకాశమే అయివున్నాయి. ఈ మన సిద్ధాంతంలో సందేహమేమైనా ఉన్నదా చెప్పు?

శ్రీరాముడు : "జాగ్రత్ - స్వప్నములు ఏకరూపమైనవే! ఆ రెండు కూడా చిదాకాశ రూపములే" అని మీ బోధామృతసార ప్రభావం చేత నా కిప్పుడు సుస్పష్టం అయింది. "అత్యంత యుక్తియుక్తం కూడా" ...అని నేను అనుభూతిపూర్వకంగా అంగీకరిస్తున్నాను. అయితే జాగ్రత్ - స్వప్నముల వాస్తవ రూపమైనట్టి చిదాకాశము యొక్క రూపమేమిటో, అద్దాని యొక్క దర్శన - గ్రహణాదులు ఎట్టివో ఇంకా నేను మరికొంత నిర్దుష్టంగా గమనించవలసి ఉన్నది. కనుక అట్టి 'చిదాకాశము' గురించి ప్రవచించండి.

చిదాకాశము -

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : చిదాకాశము యొక్క స్వరూపము వాక్కు - మనస్సులకు కూడా అందనిది. (అవాఙ్మానసగోచరం). మన ఈ సంవాదమేమో వాక్యపరంపరలకు పరిమితమైనది. అయినప్పటికీ కూడా అనుభూతిని వాక్కుతో మనం ఒకరికొకరం కొంతవరకు చెప్పుకుంటున్నట్లుగానే, చిదాకాశము యొక్క రూపం ఉపమానపూర్వకంగా వీలైనంతవరకూ చెప్పటానికి ప్రయత్నిస్తాను.

నిర్మల చిదాకాశ స్వరూపం, నిర్విషయ జ్ఞాన స్వరూపం - ఈ దృష్టి ఒక ప్రదేశం నుండి మరొక ప్రదేశానికి వెళ్ళుచున్నపుడు (ఒక విషయమును త్యజించి మరొక విషయాన్ని ఆశ్రయిస్తున్నప్పుడు) ...ఆ రెండు ప్రదేశాలకు, విషయాలకు మధ్య గల నిర్విషయ జ్ఞాన స్వరూపమే నిర్మల చిదాకాశం యొక్క స్థాన-స్వరూపాలు. నిర్మల(విషయరహిత) జ్ఞానస్వరూపమే 'చిదాకాశం' అని చెప్పబడుతోంది.

నిర్మలాహ్లాద స్వరూపం - భూమియందలి రసమును వృక్షము తన వ్రేళ్ళు-మూలము ద్వారా ఆకర్షిస్తున్నప్పుడు ఏ ఆహ్లాదమును ఆస్వాదిస్తోందో, అట్టి ఆహ్లాదము వృద్ధి - క్షయములు

పొందనప్పటి స్వరూపమే చిదాకాశ స్వరూపమని వ్యాఖ్యానించబడుతోంది. అంటే విషయ స్వీకారం జరుగుచున్నప్పటి జీవుడు పొందే ఆహ్లాదమే విషయరహితమై వృద్ధి - క్షయ రహితమై ఉంటే .... అట్టి ఆహ్లాదము యొక్క రూపం చైతన్యము యొక్క (చిదాకాశము యొక్క) రూపం అయివున్నది.

ఇచ్ఛారహితమైన మనస్సు యొక్క సుఖశాంతి స్వరూపం - కోర్కెలన్నీ శమించినట్టి శాంతచిత్తుడున్నాడనుకో! ఆయన యొక్క సర్వవైషమ్య రహితమైనట్టి ఏ స్వాభావిక సుఖస్వరూప అనుభవం ఉన్నదో... అట్టి వస్తు - సంఘటనాదులకతీతమైన సుఖానుభవముతో కూడిన మనః స్వరూపమే చిదాకాశము యొక్క స్వరూపం.

స్వస్థతతో కూడిన నిర్మల చిత్త స్వరూపం - నిద్ర యొక్క ప్రారంభ సమయంలో ఈ మనస్సు సమస్త జగత్ విషయములు త్యజించివేయగా, అప్పటి ఆ మనస్సు యొక్క ఆనందానుభవమేదైతే ఉన్నదో, అదియే చిదాకాశము యొక్క స్వరూపమని వర్ణించబడుతోంది.

మమత్వరహిత రసభావానందం - అట్లాగే వర్షఋతువులో చెట్లు చిగిర్చుచున్నప్పటి మమత్వరహితమైన రసానుభవానందమే చిదాకాశము యొక్క స్వరూపం.

సంకల్పాతీతం - ఎప్పుడైతే ఈ జీవుడు రూప - లోక - సంకల్పాదులన్నీ విడిచిపెడతాడో, వాటి నుండి అతీతత్వమును సముపార్జించుకుంటాడో, అప్పటి ఆ జీవుని యొక్క శరత్కాలముతో పోల్చతగిన స్వభావ సిద్ధమైన ఆనంద స్వరూపమే చిదాకాశముగా చెప్పబడుతోంది.

స్వసత్తా సంస్థితి - బ్రహ్మదేవుడు ఒక శిలకు ప్రసాదించివున్న చేష్టారహిత స్థితి వంటి మనోలయ రూపమైన 'సత్తాత్మస్థితి' ని ఏ జీవుడు సముపార్జించుకుంటాడో, అట్టి జీవుని అనిర్వచనీయ నిశ్చల - ఆత్మ స్వరూపానుభవమే ఆ చిదాకాశముగా ప్రవచించబడుతోంది.

జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తులకు సాక్షి - ఎందులోనుంచి అయితే జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తులు బయల్వెడలి మరల తిరిగి మరొకప్పుడు లయం చెందుచున్నాయో, అట్టి నిర్వికారమగు స్వస్వరూపమే 'చిదాకాశము' అను పేరుతో ఉద్దేశించబడుతోంది.

లయ స్వరూపం - ఏ కేవల సాక్షి స్వరూపమునుండి సర్వ పదార్థ - విషయ వాసనలన్నీ ఉద్భవమయి, ఎద్దానియందైతే అవన్నీ ఎప్పటికో అప్పటికి లయం అగుచున్నాయో, అట్టి విషయరహిత కేవల సాక్షిస్వరూపమే చిదాకాశ స్వరూపంగా నిర్వచించబడుతోంది.

యస్మిన్ సర్వం, యతః సర్వం, యః సర్వం, సర్వతశ్చ యః ।
యస్య సర్వమయో నిత్యం స చిదాకాశ ఉచ్యతే ॥

దేనియందైతే ఈ సమస్తం ఉన్నదో, దేనియందైతే సమస్తం ఉద్భవించిందో, ఈ సమస్తము ఏది అయివున్నదో, ఏది అంతటా వ్యాపించి ఉన్నదో, ఏది సర్వమయమై వెలుగుచున్నదో... అదియే 'చిదాకాశము' అని పిలువబడుతోంది.

ప్రకాశరూపం - ఈ భూమిపైన, అంతరిక్షంలోను, స్వర్గంలోను, సర్వ బాహ్య - అభ్యంతరము లందు, ఇతర సర్వ నామ, రూపములందును ఏదైతే సర్వదా-సర్వత్రా ప్రకాశమానమై వెలుగొందుచున్నదో అదియే 'చిదాకాశము' అని చెప్పబడుచున్నది.

దృశ్యమంతా ఎద్దాని ఆభరణమో! - దేనికైతే ఈ జగత్తంతా కూడా ఒకానొక అవయవంగా అయివుంటుందో, దేనియందైతే ఈ సాకార - నిరాకార రూప ప్రపంచమంతా ఆవిర్భవించి, ఆ తదనంతరం పుష్పమాలగా ధరించబడుచున్నదో... అట్టి నిర్మల సర్వాభరణ భూషిత స్వరూపమే చిదాకాశముగా సంభాషించబడుతోంది.

సృష్టి-స్థితి-లయాలకు స్థానం - దేనినుండైతే జలతరంగాలవలె ఈ సృష్టి - స్థితి - లయాలు అనే వికారాలు ఉద్భవిస్తున్నాయో, దేనిలో అయితే సర్వము విలీనం కానున్నదో... దేనిచే ఈ సర్వము పూర్ణమై ఉన్నదో అదియే చిదాకాశముగా గానం చేయబడుతోంది.

అది కేవల సాక్షి - సుషుప్తి తొలగగా ఏ కేవల సాక్షి స్వరూపము నుండి జాగ్రత్ స్వప్నరూపమగు ప్రపంచము ఆవిర్భవించి, మరల ఆ విక్షేప శక్తి తొలగటంచే ఎద్దానియందైతే నివృత్తి అగుచున్నదో అట్టి 'సాక్షి - అది' అయిన దానినే చిదాకాశముగా శాస్త్రకారులు ఎలుగెత్తి చాటుచున్నారు.

స్వానుభవం - ఎద్దాని యొక్క కనులు తెరవటం 'జగదావిర్భావం' గాను, కనులు మూయటం 'జగత్ తిరోభావం' గాను అగుచున్నదో, ఏదైతే సర్వదా ప్రతి జీవునికి అనుక్షణం స్వానుభవమే అయివున్నదో, ... అదియే 'చిదాకాశము' అని గమనించు.

ఆది శేష్యము -

నేఽదం నేఽదం తదిత్యేవం సర్వం నిర్ణీయ సర్వథా
యన్నకించిత్ సదా సర్వం తత్ చిత్వ్యోమేతి కథ్యతే ॥

"నేతి - నేతి ...ఇది కాదు - ఇది కాదు" అని ఈ ప్రకారంగా సమస్తమును - సర్వత్రా ఉన్నప్పటికీ వాస్తవానికి దృశ్యంగాగాని, ద్రష్టగాగాని అగుచుండుటయే లేదో ...అదే చిదాకాశంగా సంభాషించుకొనబడుచున్నది.

ఓ రామచంద్రా! బాహ్యమున రూపనామాదులతో, అభ్యంతరమున సంకల్పాదులతో నిర్మించ బడిన ఈ ప్రపంచమంతా తత్ చిదాకాశమే సుమా! నిర్మలమగు చిదాకాశముకంటే ఈ ప్రపంచము వేరుగా కనబడుచున్నప్పటికీ జలంలో బుడగలు లేచి లయిస్తున్నట్లుగా ఆ చిదాకాశ మహాసముద్రంలో ఈ జగత్ బుద్బుదాలు ఉద్భవిస్తున్నాయి - లయిస్తున్నాయి. బుద్బుదాలు (బుడగలు) జలస్వరూపమే అయినట్లు ఈ జగత్తులన్నీ చిదాకాశ స్వరూపమే! జలమునకు వేరుగా బుద్బుదములు దృశ్యమానమైనట్లు, అజ్ఞాన దృష్టికి చిదాకాశంలో జగత్తులు అజ్ఞాన దృష్టికి ఒకింత అగుపిస్తున్నాయి.

❖❖❖

9. ద్రష్ట - దృశ్యము

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ దశరథరామా! ఈ ఇంద్రియాలు ఆయా పదార్థములను అనుభవించ వచ్చుగాక!

పశ్యన్నైవ ఇంద్రియార్థాన్ నూనం నిర్వాసనాశయః ।
ప్రబుద్ధఏవైక ఘనః సుషుప్తావస్థితో భవ ॥

ఈ కళ్ళు చూస్తే చూడనీ! ఈ చెవులు వింటే విననీ! ఈ ఇంద్రియాలన్నీ ఈ ప్రపంచంలో తమకు నియమించబడిన ఆయా పనులను చేసుకుపోతూ ఉండనీ. నీవు మాత్రం వాసనా రహితుడవై ఉండు. నిరతిశయానందఘనైక రూపమైనట్టి ఆత్మయొక్క జ్ఞానమును సుస్పష్టము – నిర్దుష్టము – అనుక్షణికము చేసుకున్నవాడవై ఉండు. సుషుప్తిలో ఉన్నవాడు ఎట్టి మనోచలనములేక, సుషుప్తి (గాఢ నిద్ర) ని మాత్రమే పొందుచూ ఉంటాడు చూచావా? అట్లా నీవు ఎల్లప్పుడు కేవల చిదాత్మనే దర్శిస్తూ స్వాత్మయందు నెలకొని ఉండు. వాసనా రహితుడవై, శాంతచిత్తుడవై ఉండు. జీవిస్తూవుంటూనే ఒక శిలవలె సర్వ సందర్భములలోను అంతరంగంలో మహామౌనము వహించి ఉండు. క్షీరంతో శివలింగాభిషేకం చేస్తున్నప్పుడు తెంపులేని ధారగా అభిషేకిస్తాము చూచావా? అట్లా నీవు తెంపులేని ధారగా ఆత్మానందం ఆస్వాదిస్తూనే ఈ ఇంద్రియములతో తిను, త్రాగు, మాట్లాడు, సంచరించు, తదితర వ్యవహారములన్నీ నిర్వర్తించు.

ఇదం న సంభవత్యేవ దృశ్యం పశ్యసి యత్పురః ।
మృగతృష్ణా జలమివ ద్వైతమిన్ద్వావినోదితమ్ ॥

ఈ పురము మొదలైన ఏ దృశ్యమైతే నీకు ఎదురుగా, కనబడుతోందో... ఇది వాస్తవానికి సంభవించనే లేదు. సూర్యకిరణాలే మృగతృష్ణా జలంగా కనిపిస్తోంది చూచావా? ఒక్క చంద్రబింబమే మెల్లకన్ను వానికి రెండు చంద్ర బింబములుగా కనిపిస్తోంది కదా! చిదాకాశము కంటే భిన్నంగా ఈ జగత్తు మిథ్యగా ఉదయించినట్లు కనబడుతోంది. ఎందుకంటే సృష్ట్యాది యందు చిదాకాశము నందు దృశ్యము ఉదయించటానికి కారణమే లేదు. కారణరహితమైన అద్వయ బ్రహ్మము నుండి కార్యరూపంగా కనిపించే దృశ్యం ఎట్లా ఉదయిస్తుంది చెప్పు? చిదాకాశం సర్వదా (సృష్టి యొక్క ఉదయ, ఉనికి, అస్తమయాలలో) యథాతథంగానే ఉండి ఉండగా ఇక అద్దానిలో జగత్తు ఉత్పన్న మవటమేమిటి? నశించటమేమిటి? ఇక బీజము, అద్దాని అంకురము – ఇవన్నీ కూడా నిష్క్రియము, నిరవయవము అగు చిదాకాశ రూపములే అయివున్నాయి. ఈ విధంగా ఈ ప్రపంచము, ఇందులో కనిపించే ద్రష్ట, దృశ్యములు – ఇవన్నీ చిదాకాశానికి అభిన్నములై, చిదాకాశ రూపాలే అయివున్నాయి.

చంద్రబింబం ఒక్కటే అయి ఉన్నప్పటికీ రెండవ చంద్రబింబం ఎందుకు కనిపిస్తోంది? కంటి దోషం చేత! (లేక) భ్రాంతి చేత. అంతేకదా?

అట్లాగే బ్రహ్మం (లేక) చిదాకాశం సర్వదా పూర్వపు అద్వయరూపంలోనే ఉన్నప్పటికీ ఇక్కడ 'నీవు – నేను' ఇత్యాది భ్రాంతి రూపాలన్నీ అగుపిస్తున్నాయి. కారణం? – ద్రష్ట యొక్క దృష్టిదోషంచేత! అద్వైత బ్రహ్మంలో ఏఏ జీవునికైతే ఈ జగత్తు దృఢానుభవరూపంగా కనిపిస్తోందో... అది అనాదికాలం నుండి వచ్చుచున్న భ్రాంతి రూపమగు అజ్ఞానంచేతనే అట్లు (ఆ దృష్టి) ఏర్పడి ఉంటోంది. కనుక అట్టి దృష్టికి (భ్రమచే) కనిపించే దృశ్యమంతా స్వప్నతుల్యము మాత్రమేనని చెప్పబడుతోంది.

తస్మాత్ దృశ్యమ్ న చ ఉత్పన్నం, నైవాఽస్తి, న భవిష్యతి ।
న చ నశ్యతి! యన్నాస్తి తస్య కిం నామ నశ్యతి ॥

అందుచేత ఈ అజ్ఞాన కారణంగా కనిపించే భ్రాంతిరూప భ్రమ అని చెప్పదగ్గ దృశ్యము అనేది మొదలే ఉత్పన్నం కాలేదు. అసలు ఉండియే ఉండలేదు. ఇక ముందు ఏర్పడనూబోదు. ఏది లేకయే ఉన్నదో... దానికి నాశనమేమున్నది? దృశ్యమును దృశ్యముగా కాకుండా ... "బ్రహ్మము" గా చూడటమే బ్రాహ్మీస్థితి. అదియే వాస్తవమైన సమాధి.

కాబట్టి రామచంద్రా! పరమశాంతమగు చిదాకాశము తన పరమశాంత, అప్రమేయ, అఖండ రూపము నుండి ఏమాత్రం చ్యుతిని పొందటమేలేదు. అట్లా స్వస్థముగాను, శాంతముగాను ఎప్పటి యట్లు ఉంటూనే ఈ విధంగా తనయందు జగద్రూపంగా ఆవిర్భవించినదగుచున్నది. అయితే, ఏది సృష్టికి ముందు లేదో, ... అట్టి దృశ్యము సత్యమెట్లా అవుతుంది? కనుక చిదాకాశమే ఉన్నది. దృశ్యము లేదు. దృశ్యము లేనిదే అగుచున్నది కాబట్టి ద్రష్టయు లేనివాడే అగుచున్నాడు. ఎందుకంటే దృశ్యము లేకుండా ద్రష్టత్వమా? ద్రష్టత్వం మాత్రం (చిదాకాశంలో) ఎక్కడి నుండి వస్తుంది?

శ్రీరాముడు :

ఏవం చేత్ తద్వద బ్రహ్మన్ ! ద్రష్టృ - దృశ్యా అవభాసనమ్
కిమిదం కథమ్ ఆభాతి? భూయోఽపి వదతాం వర ॥

వక్తలలో మహాశ్రేష్ఠుడవగు హే మహాత్మా! వసిష్ఠ మునీంద్రా! మొదలే లేనటువంటి ఈ-ద్రష్ట, దృశ్యము ఎట్లా భాసిస్తున్నాయి? మరొకసారి ఈ విషయం వివరించ ప్రార్థన.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : నిర్మల చిదాకాశమునందు 'దృశ్యము' అనేది భాసించటానికి కారణమే లేదు. కారణమే లేదు కాబట్టి దృశ్యము భాసించటం ఎప్పుడూ సంభవించనే లేదు.

దృశ్యమే ఉత్పన్నమై ఉండలేదు కాబట్టి, తత్ సంబంధిత మాత్రమైన దృశ్యత్వము సంభవించలేదని వేరుగా చెప్పనక్కర్లేదు కదా! ఇట్టి ప్రౌఢవాదమును అనుసరించి ఈ జగత్తు యొక్క దృశ్యత్వము లేనిదే అగుచున్నది. సద్రూపమగు పరబ్రహ్మమే మాయచే ఇట్లు ద్రష్టత్వము - దృశ్యత్వము - దృశ్యములుగా భాసించుచున్నదని చెప్పబడుతోంది.

యదిదం భాసతే కించిత్ ద్రష్టృ - దృశ్య భ్రమాత్మకమ్ ।
జగదాది పరం రూపం తద్విద్ధి పరమాత్మనః ॥

ఓ రాఘవా! బ్రహ్మాత్మకమై, ద్రష్ట - దృశ్యముల రూపంగా భాసించుచున్న ఈ జగత్తును, ఇందలి పదార్థాదులను పరమాత్మ యొక్క రూపంగా దర్శించు. స్వప్నంలో కనిపించే ఆకాశము - భూమి - గ్రామాదులు - జనులు అన్నీ కూడా చిన్మాత్రమగు ఆత్మయే స్వయముగా తనయందు ఇట్లు జగద్రూపంగా భాసిస్తోంది కదా! ఇక్కడ ఆదిసృష్టి మొదలుకొని దేనికీ ఎచ్చటా కూడా ఆత్మకు వేరైనట్టి ఉపాదాన కారణమేదీ లేదు. కాబట్టి ఏదైతే భాసిస్తోందో, అది కేవలము బ్రహ్మమే అయి ఉన్నది. చిదాకాశమునందు చిదాకాశ రూపమే అయిన ఏ 'స్ఫురణ' విజృంభిస్తోందో జగదాకారంగా ఉదయించినదై భాసిస్తోంది.

భావమునకు- భావత్వమునకు, శూన్యమునకు-శూన్యత్వమునకు, ఆకార పదార్థమునకు - ఆకారమునకు... ఎటువంటి అవినాభావ సంబంధమున్నదో .... అట్టి అవినాభావ సంబంధమే

చిదాకాశమునకు – జత్తునకు ఉన్నది. ఉప్పు పొడి – ఉప్పు గడ్డకు గల సంబంధంలాగా ఈ జగత్తు చిద్రూపరసమేనయ్యా! చైతన్యమే మాయయందు ప్రతిభాసించినదై ఇట్లు 'ద్రష్ట – దృశ్య – దర్శనము' అనే త్రిపుటీ రూపంగా స్వయంగా భాసిస్తోంది. మాయను తొలగిస్తే ద్వైతం తొలగుతుంది. ద్వైతం అభావత్వం సంతరించుకోగానే... ఇక భాస్వము (ప్రకాశించేది) ఉండదు. భాస్వకము (ప్రకాశింపజేసేది) ఉండదు. అప్పుడు ఈ జగత్తు సత్తు కాదు, అసత్తు కాదు. ఇది అనిర్వచనీయమే అవుతుంది. కుమారుని "ఇతడు నా కుమారుడు" అనే దృష్టితో దర్శించే వాని దృష్టితో పోలిస్తే ఇక "ఇతడు మమాత్మయే" అనే దృష్టి అనిర్వచీనయమై ఉంటుంది కదా!

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ఈ జగత్తు ద్రష్ట – దృశ్య శూన్యము (అవి లేనివి) అయినప్పుడు మరి
1. ఈ జగత్తులో కార్య – కారణత్వాది భేదం ఎక్కడిది? ఎక్కడి నుండి వచ్చి ఉన్నది?
2. ఈ కార్యకారణ భేదం సత్యమై ఎట్లా భాసిస్తోంది?

❖❖❖

10. కార్య - కారణ జగద్వ్యవహారం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : సరే! ఈ స్వప్న సదృశ జగత్తులో కనబడే కార్యకారణముల వాస్తవ రూపమేమిటో చెబుతాను. విను.

నీవు, నేను, ఈ సర్వ సహజీవులు – మనమంతా స్వాత్మయగు చిత్‌ప్రకాశ రూపులమే! అయితే అట్టి స్వస్వరూపం యొక్క చిత్ ప్రకాశము ఎప్పుడు ఏ తీరుగా ప్రకాశిస్తుందో ఆ తీరుగానే అనుభూతి పొందుతోంది. అయ్యది కామ – కర్మ వాసనలను అనుసరించి దేనిని 'ఇది సత్యము' అని భావిస్తుందో... అది అద్దానికి సత్యంగానే భాసిస్తుంది. అంటే, ఈ జీవుడు దేనిని ఎట్లు 'సత్యం' అని తలచుచున్నాడో... అద్దానిని అట్లే 'సత్యం' గానే పొందుచున్నాడు. దాని అర్థం? సత్య – అసత్యములు ప్రతి జీవునికి స్వయం కల్పితానుసారమే వెలయుచున్నాయి. అట్టి స్వయంభావిత సత్యానుసంధానాన్ని అనుసరించి ద్రష్ట–దృశ్య భావములు ఈ జీవుని పట్ల రూపుదిద్దుకుంటున్నాయి. చిదాకాశ రూపుడగు జీవేశ్వరుడే కార్య–కారణ భావములను ధరించి దర్శిస్తున్నాడు. "ఇది స్వప్నము" – అని ఎఱుగబడిన తరువాత "ఇదంతా నాయొక్క కల్పన మాత్రమే" అని క్షణంలో సుస్పష్టంగా గమనించబడగలదు కదా? అట్లాగే "ఇదంతా నాయొక్క చిదాకాశ స్వరూపము నందే పొందబడు చున్నది" అని ఎవరు గ్రహిస్తారో... వారిక దేనికీ మోహం చెందరు. అట్లా గ్రహించకపోతే మోహం చెందుచున్నారు.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ ! ఈ జీవుడు స్వాత్మబోధ సమర్థుడగు ఈశ్వర స్వరూపుడేకదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ! అందులో సందేహమే లేదు.

శ్రీరాముడు : అట్టి స్వాత్మబోధ సమర్థతతో కూడిన ఈశ్వర స్వరూపుడగు ఈ జీవుడు మరి 'మోహం' ఎందుకు పొందుచున్నాడు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ జీవుడు స్వాత్మ బోధ సమర్థుడగు ఈశ్వరుడే! అందులో ఏ మాత్రం సందేహం లేదు. అట్టి ఈశ్వరుడు ఈ జీవమోహం ఎందుకు పొందుచున్నాడో నేనేమీ

చెప్పజాలను. అందుకే “ఇదంతా ఈశ్వర లీల” అని మాత్రం సిద్ధాంతీకరించబడింది. ‘నేను ఉపాధికి సంబంధించిన అల్పజీవుడను’ అని ఆతడు తన గురించి, ఈ దేహ దృశ్యాదుల గురించి భావించటం ఎందుచేత?” అనేది అనిర్వచనీయం. మేము సత్యమేమిటో– ఈ జీవుడు శివ స్వరూపుడేనని నిరూపిస్తూ – చెప్పుచున్నాం కదా! అయితే, అసత్యం ఎందుకు పరిఢవిల్లుతుందో ఏం చెప్పగలం? అందుచేత అది మాయ (యమా= ఏది లేకయే ఉన్నదో) అని, అవాచ్యమని విజ్ఞుల వాక్యం. అయితే ఈ జీవుడు సంవిత్ స్వరూపమగు ఆత్మయే స్వస్వరూపంగా కలిగి ఉన్నాడని జ్ఞాన బలంచే గ్రహించి మేము గమనిస్తున్నాం. అట్టి స్వస్వరూప ఏమఋపుయే జగద్విన్యాసమై ఉన్నది.

శ్రీరాముడు : చిదాకాశము – జీవుడు – జగత్తు అను వాటికి గల సంబంధము ఎట్టిది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

భావాత్ భావాంతర ప్రాప్తౌ మధ్యే యత్ సంవిదో వపుః

తత్ చిత్ వ్యోమ, తదేవ ఇదమ్ సర్వం చ స్థితి ! నేఽతరమ్ !

భావము, భావముల మధ్య ఏ భావరహిత చిత్ చైతన్యం ఉన్నదో... అదియే ‘సంవిత్’ అను శబ్దముచే చెప్పబడినది. అనగా ఒక భావము త్యజించిన తరువాత – తదనంతర భావం ఇంకా పొందక ముందు గల భావరహిత – భావాతీత స్వరూపమే సంవిత్తుగా చెప్పబడుతోంది.

అదియే చిదాకాశము అయివున్నది. అదియే ఈ జీవుని నిజ స్వరూపం. అట్టి చిదాకాశమునందే ఈ జీవుడు – జగత్తు అనునవన్నీ ఇమిడివున్నాయి. చిదాకాశమునకు భిన్నమైనదంతా ఎక్కడా ఏదీ లేదు. కనుక జీవుడు – జగత్తుగా చిదాకాశమే (లేక) సంవిత్ చైతన్యమే అజ్ఞానదృష్టికి అగుపించటం జరుగుతోంది. ఇక ఆయా దృశ్య భావాల, కార్య – కారణ భావాల మాటేమిటంటావా?... అట్టి దృష్టులన్నీ కూడా అవిద్యచే (లేక మాయచే) కల్పించబడినవి మాత్రమే!

శ్రీరాముడు : అట్టి అవిద్యను కల్పించుచున్నదెవరు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : జీవునిపట్ల అవిద్య ఎవరో మరొకరు కల్పిస్తున్నారనే ఆక్షేపణ యుక్తియుక్తం కాదు. ఈశ్వర స్వరూపుడే అయిన జీవునిపట్ల ఎవరో అవిద్య – మాయ – సంసారమును ఎందుకు ఏ ప్రయోజనం ఆశించి కల్పిస్తారు చెప్పు? ఆతనికి జాగ్రత్ – స్వప్న – సుషుప్త్యవస్థలు కల్పించి వినోదించవలసిన పని ఎవరికున్నది?

శ్రీరాముడు : మరి ఈ మాయ (లేక) అవిద్య (లేక) సంసారము అనబడేది ఈశ్వర స్వరూపుడగు ఈ జీవునిపట్ల ఎట్లా ఎందుకు ఏ కారణంగా పరిఢవిల్లుతోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : నీవు చెప్పే అవిద్య లేక మాయ స్వయంకల్పితమేగాని అన్యకల్పితం కాదని గ్రహించు. ఓ జనులారా! మీరు స్వయంగా – మీకు మీరై కల్పనను ఆశ్రయించి, తద్వారా ద్రష్ట – దృశ్య రూప పరంపరలను, జాగ్రత్ – స్వప్న – సుషుప్తి అవస్థాత్రయ పరంపరలను పుంఖానుపుంఖాలుగా స్వయం కల్పిత ‘కల్పన’ యందు పొందుచూ ఎవరినో ఆక్షేపించి, ఎవరికో ఆపాదించి ఏం లాభం?

ద్రష్టా భోక్తా అథ కర్తా వా కశ్చిత్ స్యాత్ ఇతరో యది,
తత్ కథం? కిమిదం దృశ్యం? ఇతి యుజ్యేత నాఽన్యథా ॥

ద్రష్టగాని, భోక్తగాని, కర్తగాని కల్పించువాడు గాని తనకంటే వేఱే ఎవరో అయివుంటే... అప్పుడు "ఈ ద్రష్ట-దృశ్య కల్పన ఏమిటి? ఎందుకు వచ్చి పడిందిరా బాబు? ఎటు నుంచి వచ్చింది?" - అనే ప్రశ్న కలిగివుండవచ్చు. ఇవన్నీ స్వకీయ కల్పనలోనుంచే వచ్చినప్పుడు ఇక ఎవరిని ఆక్షేపించగలం? స్వప్నంలో కనబడిన దుస్సంఘటనలకు ఎవరిని దూషిస్తావు? ఎవరినీ ఏమీ అనలేవు కదా? ఎందుకని? అది నీ కల్పనే కాబట్టి. అట్లాగే ఈ జాగ్రత్ అవిద్య ఎవరికి వారు కల్పించుకున్నదేగాని, అది మరెవరో ఎక్కడి నుండో ఇక్కడ ఇదంతా కల్పించటం లేదు సుమా! కనుక 'మాయ' అనబడేది "స్వయం కల్పితమే" అని జీవుడు గమనించినప్పుడే అద్దానిని దాటివేయగల సామర్థ్యం సముపార్జించుకోగలడని విజ్ఞుల అభిప్రాయం. స్వప్నంలో అన్యులగు ఎవరి ప్రమేయం లేకుండానే చిదాకాశమే (చిదాకాశ స్వరూపమగు జీవచైతన్యమే) అనేక పదార్థముల - బంధువుల రూపంగా విరాజిల్లుతోంది కదా! "నా స్వప్నం ఎవరో కల్పించి అందులోకి మనుష్యులను, కొండలను, గృహములను పంపారు" - అని అంటే ఎవరైనా ఒప్పుకుంటారా? లేదు! అట్లాగే ఈ జాగ్రత్ ప్రపంచము కూడా చిదాకాశమే (చిదాకాశ రూపమగు జీవ చైతన్యమే) జాగ్రత్ ప్రపంచములోని సర్వ పదార్థముల - జీవుల రూపంలో విరాజిల్లుతున్నదని గ్రహించు.

దృష్టియే సృష్టి! దృష్టియే జగత్తు. దృష్టి లేనిచోట 'సృష్టి' శబ్దముగాని, అర్థముగాని ఉండవు. దృష్టియే భ్రమ. అదియే సంసారము. అట్టి దృష్టి జీవునకు స్వయంకల్పితమై ఉండగా, "నా పట్ల ఎవరో ఈ సంసారమును (ఈ మాయను) కల్పించుచున్నారు" అని ఆక్షేపించటం ఎంతవరకు సమంజసం? దోషం దృష్టిలో పెట్టుకొని - ఊళ్ళు - లోకములు వెతికి వేసారితే ఏం ప్రయోజనం?

శ్రీరాముడు : అట్టి భ్రాంతిదృష్టి ఈ జీవునికి తొలిగేది ఎట్లా? అది స్వయం కల్పితమే అయినప్పటికీ అది తొలగటం ఆవశ్యకం కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఔను, దృష్టి యొక్క దోషం తొలగటం ఆనంద స్వరూపుడగు ఈ జీవునికి అత్యావశ్యకమే. అయితే...

అ స్వయంభువ ఏవేయం చిన్మాత్రే భాతి సర్గభాః ।
పరిజ్ఞాతా సతీ సా తు బ్రహ్మైవ భవతి క్షణాత్ ॥

బ్రహ్మదేవుడు మొదలుకొని సమస్త జీవులందు 'దృష్టి భ్రాంతి' అనేది భాసిస్తూనే ఉన్నది. ఇక అట్టి భ్రాంతి తొలగటమెట్లా అంటావా? ఎప్పుడైతే అట్టి దృశ్యభ్రాంతి "భ్రాంతియే కదా, అసత్తే కదా"...అని తెలియబడుచున్నదో... మరుక్షణం సర్వము బ్రహ్మమే అగుచున్నది.

ఏషైవ త్వపరిజ్ఞాతా భ్రాంతిః మాయేతి కథ్యతే ।
జగత్ ఇత్యుచ్యతే అవిద్యా, "దృశ్యమ్" ఇతి ఉపవర్ణ్యతే ॥

అట్టి సృష్టి భ్రాంతి (లేక) దృష్టి భ్రాంతియే!... భ్రాంతి అని ఎఱుగబడుచుండగా... 'మాయ'

అని పౌరాణికులచే పిలువబడుతుంది. 'జగత్తు' అని లోకరీతిగా చెప్పబడుతున్నది. 'అవిద్య' అని శాస్త్రములచే వర్ణించబడుతోంది. 'దృశ్యము' అని (సాంఖ్యులచే) దర్శించబడుతోంది.

చిదాకాశము యొక్క జ్ఞానముచే సమస్త భ్రాంతి తొలగిపోగలదు. అందుకు వేరే ఉపాయమేదీ లేదు. "నాతో సహా ఈ సహజీవులందరు సర్వదా చిదాకాశ స్వరూపులే" ...అనునదే చిదాకాశ జ్ఞానమైయున్నది. ఈ 'దృశ్యము' అనబడేది వాస్తవానికి "నిజచిత్ స్వభావము" అనుదాని కంటే వేఱుగా లేదు. ఎవరికి ఏది ఎట్లు తెలియబడుచున్నదో ...అది వారు తమ అంతరంగోద్దేశపూర్వకంగా అట్లా దర్శించటం చేతనే ఆ రీతిగా తెలియబడుతోందని విజ్ఞులు గమనిస్తూనే ఉన్నారు. చిన్న పిల్లవాడికి చీకటిలో గాలికి కదిలే వృక్షం 'దయ్యం' లాగా అనిపించినట్లుగా, ఇక్కడ దృశ్యముగా (అజ్ఞాన ద్రష్టచే) ఎరుగబడుతోంది. అట్టి దృశ్య పిశాచానికి సరి అయిన మందు ఆత్మదృష్టి మాత్రమే! అనగా "సర్వ జీవరాసులను ఆత్మ స్వరూపులుగా దర్శించటం" అందుకు ఔషధం. "సర్వము ఆత్మలో ఆత్మయే సర్వముగా" దర్శించటం అభ్యసించటమే ఉపాయం!

స్వప్నంలో నిరాకార స్వప్నాకాశంలో సాకారమగు ఇళ్లు – కొండలు కనిపిస్తున్నాయి చూచావా? అట్లాగే, నిరాకారమగు చిదాకాశమున చిదాకాశ చైతన్యము చేత "నేను జీవుడను, నేను రుద్రుడను నేను పర్వతమును, నేను సముద్రమును, నేను విరాట్ పురుషుడను" ...అని నామరూప విన్యాసమంతా అనుభవించబడుతోంది. మహా ప్రళయ రూపమగు చిదాకాశమున సాకార రూపమగు జగత్తును కల్పించేవారెవరు? ఒకవేళ ఎవరైనా కల్పించేవారు ఉంటే, "చిదాకాశమునకు అన్యమైనది ఉన్నది" – అని అనవలసి వస్తుంది. అట్లా అనటం వేదవాక్కుకే విరుద్ధం. కనుక –

1. చిదాకాశమునందు జగత్తు కల్పించటానికి కారణమే లేదు.
2. కారణమే లేనిచోట కార్యమూ లేదు.
3. కనుక చిదాకాశమే జగత్తుగా (అజ్ఞాన దృష్టికి) అనిపిస్తోంది.

"చిదాకాశంలో జగత్తు ఉండటానికి కారణమే లేదు" అని ఎందుకంటున్నామంటే... చిదాకాశం నిరాకారం. నిరాకార చిదాకాశంలో సాకార జగత్తును ఎవరు కల్పిస్తారు?... అట్లు కల్పించేవారు నిరాకారులా? సాకారులా?... సాకారులైతే వారికి సాకారాన్ని ప్రసాదించిందెవరు? చిదాకాశానికి అన్యమైనదే లేదు కనుక మరొకరెవరో సాకారులు వచ్చి జగత్తు అనే సాకారం కల్పించారనటం యుక్తియుక్తం కాదు.

కాబట్టి... నిరాకార – నిర్వికార చిదాకాశం అంతటా యథాతథంగానే ఉన్నది – అద్దానికి మార్పు చేర్పులు ఉండజాలవు కనుక! అట్టి నిరాకార చిదాకాశమే సాకారమువలె (జగత్తువలె) అజ్ఞానదృష్టికి అగుపిస్తోంది. సాకారానుభవానికి జగత్ దృష్టి (లేక) సాకారదృష్టియే కారణంగాని, మరొక సాకారమో – నిరాకారమో కాదు.

సృష్టిగా – దృశ్యముగా కనిపించేదంతా వాస్తవానికి సర్వదా నిర్వికార చిదాకాశమే! చిదాకాశము కారణరహితము, అవయవశూన్యము అయివున్నది. అద్దాని యందు (అజ్ఞాన దృష్టిచే) కనిపించే జగత్తు కూడా వాస్తవానికి కారణరహితము, అవయవ శూన్యము అయిన చిదాకాశమే!

ఉదాహరణకు... త్రాడులో చీకటి కారణంగా పాము కనిపిస్తోందనుకో (సర్ప రజ్జు భ్రాంతి) ఇక ఆ పామును చూచేవానికి పాము, పాము యొక్క క్రూరమైన పడగ, పాము చారలు, బుసబుసలు, అది కాటువేసినప్పుడు నోటి నుండి వచ్చే నుఱుగు, కాటు చేత గిలగిల తన్నుకొని విషము యొక్క వేదనను అనుభవించటం – ఇవన్నీ ఒకదాని వెనుక మరొకటి బాహ్యంలోను మనస్సులోను స్ఫురించి ఆ పామును దర్శించే వ్యక్తికి వణుకు పుట్టుకొస్తుంది.

వాస్తవానికి... ఆ పాముగా కనబడేది సలక్షణంగా త్రాడే కదా! అది జడంగా పడివుండేదే గాని బుసకొట్టి కాటువేసేది కాదుకదా! "సవికారంగా పాముగా కనిపించేది నిర్వికారమగు త్రాడే" అని గ్రహించేవరకు పాము లక్షణాలు పొందబడతాయి, అనిపిస్తాయి. త్రాడుగా గమనించిన తరువాత? అంతకుముందు పాముగా కనిపించినదే ఈ త్రాడు. అంతేగాని, "పాము త్రాడుగా రూపుదిద్దుకొన్నది" అని అనలేం కదా!

అట్లాగే – వాస్తవానికి సర్వము చిదాకాశమే అయివున్నది. అట్టి నిర్వికార చైతన్య రజ్జువులో "నీవు, నేను, దేహము, జన్మ, జీవనము, మరణము, నాది, నీది, రాక, పోక" మొదలైన వాటితో కూడిన 'జగత్తు' అనే సర్పము కనిపిస్తోంది.

ఎందుకు కనిపిస్తోంది? 'అజ్ఞానము' అనే చీకటిలో జన్మజన్మలుగా నడచిరావటం చేత! ఈ మనస్సు అనేక ఊహ – అపోహలను ప్రోగుచేసుకుంటూ రావటంచేత! అంతరంగంలో ఎప్పటి నుంచో అభ్యాసవశం చేత రూపుదిద్దుకుని ఉన్న – పరిపోషించుకుంటూ వస్తున్న పాముకు సంబంధించిన భావములు చీకటిలో చూచిన త్రాడుపై ఆపాదించబడుతోంది... అంతరంగంలో జన్మజన్మలుగా ఘనీభూతమై ఉన్న "భేదదృష్టి" సంస్కార బలంచేత ఇప్పుడు కనబడుచున్న దృశ్యముపట్ల భ్రాంతిని కలుగజేస్తోంది. అందుకే 'శాస్త్రము' అనే ఉపకరణం చేత 'వివేక జ్ఞానము' అనే దీపం వెలిగించి, జగత్–స్వరూపాన్ని గమనిస్తే "ఇది నిర్వికార చిదాకాశమే కదా" – అనే రజ్జువు సుస్పష్టమై, తద్వారా సర్వ భయములు తొలగి, 'శాంతి' అనే చిదాకాశరసాస్వాదన సిద్ధించుటయే ఈ "జగత్తును జయించటం" అంటే!

చూచావా రామచంద్రా! చిదాకాశ స్వరూపుడే అగు ఈ జీవుడు జడునివలె వ్యర్థంగా ఈ సంసారంలో అనేక ఉపాధులతో సంచరిస్తూ నిష్కారణంగా నానావిధ క్లేశాలను కొనితెచ్చుకుంటున్నాడు.

శ్రీరాముడు : ఎందుచేత?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అద్దంలో ప్రతిబింబ రూపంగా అనేక వస్తువులు కనబడునట్లు ఈ జీవుడు తన మనోదర్పణంలో స్వకీయ భావావేశములను జతజేర్చి 'జగత్తు'ను పొందుచున్నాడు. తనయందు తన చేతనే పరికల్పించబడిన జగద్భేదములకు మూలకారణం తన అజ్ఞాన దృష్టియేనని గమనించలేకపోవుచున్నాడు. విచారణ లేకుండా ఉపాధిదృష్టిని కొనసాగించటం చేతనే తన వాస్తవ స్వరూపమేమిటో గాంచుటకు సమర్థుడు కాలేకపోవుచున్నాడు. ఎవరైతే తత్త్వ విచారణ గావించుచూ వస్తారో... అట్టి ధీరుని సమీపమునకు ఆత్మానుభూతి "పరమ పురుషార్థమగు నిజాత్మ జ్ఞానరూపం"గా తనంతట తానే సమీపించగలదు.

ఓ ప్రియ సభికులారా! మీరంతా,విచారణచే జగత్తు నందలి సమస్త పదార్థముల నామరూపములను త్యజించినవారై, అప్పటికీ శేషించి ఉండునట్టి చిన్మాత్ర ప్రకాశమును అవధరించి, అట్టి చిన్మాత్ర ప్రకాశమే ఈ జగత్తు యొక్క వాస్తవరూపమని ఎఱిగినవారై, చైతన్య ఘన స్వరూపులై నిశ్చలంగా ఉండండి.

ఓ ప్రియ స్నేహితులారా! చైతన్యము కంటే భిన్నంగా కనిపించే మాయకములగు ఈ దేహాదులందు ఆసక్తి కలిగి ఉండటం ఏమాత్రం సముచితం కాదని నా మనవి. జలం తన రూపమునే ఆవర్తములుగా (కెరటములాగా) చమత్కారంగా ప్రదర్శించుచున్నట్లు, చైతన్యమే వ్యవహారరూపములను ఆశ్రయించి ఈ జగత్తులను పొందటం జరుగుతోంది.

ఓ రామచంద్రా! కల్పవృక్షం, చింతామణి ఏది చింతనచేస్తే అది ప్రసాదిస్తాయి చూచావా? అట్లాగే చైతన్య రూపుడగు జీవుడు తాను ఏది భావిస్తే అదియే సిద్ధించుకోవటం జరుగుతోంది. ఆతని అభిలషితమును అనుసరించే జగత్తు (లేక దృశ్యము) ఆతనికి ప్రాప్తిస్తోంది. ఈ విధంగా దృష్టి ఒక విషయం నుండి మరల మరొక విషయం వైపు విరామం లేకుండా పొందటమే జగత్ ప్రాప్తి. అయితే విషయము – విషయముల మధ్య ఏ నిర్వికార – నిర్విషయ స్థితి ఉన్నదో, నీలంగా అదియే చిదాకాశము యొక్క సామీప్య రూపము. అట్టి నిర్విషయ చిదాకాశమునందు ఈ జగత్తు ఉన్నది. ఇక ఈ జగత్తు ఏకమా, అనేకమా, నిర్విషయమా, సవిషయమా, ద్వైతమా, అద్వైతమా – అనే ప్రశ్నలకు తావెక్కడిది? శూన్యమగు ఆకాశము నీలంగా అగుపిస్తున్నట్లు... అవయవ వర్జితము, దృశ్యరహితము, అనంతము, ప్రకాశపూర్ణము అగు చైతన్యము యొక్క నిర్మలకాంతియే జగత్తు రూపంగా స్ఫురిస్తోంది.

కాబట్టి రామచంద్రా! చిదాకాశంలో 'సృష్టి' అనేది ఉత్పన్నమవటానికి మరొక కారణమంటూ ఏదీ లేదు. కనుక స్వప్నంలో కనిపించే దృశ్యంలాగానే ఈ జాగ్రత్ నందలి దృశ్యము కూడా ఆద్యస్వరూపమగు చైతన్యమే అయివున్నది. నిర్మల చైతన్యమునకు అన్యంగా జగత్తు అనబడేది అణుమాత్రంగా కూడా లేదు.

❖❖❖

11. దృశ్యమును నమ్మి ఉండటం వ్యర్థమే!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ ప్రియ రామచంద్రా। విషయ వర్జితము, చిన్మయము అగు నీ స్వరూపమే ఈ ప్రపంచమున నలుమూలలా భాసించుచున్నదయ్యా! జీవుని స్వస్వరూపమే ఆతనిచే గ్రహించబడే జగత్తు. కనుక ఇక్కడ కనిపించే ...

"చిత్తు" (ప్రకాశింపజేసేది– తెలుసుకొనేది)	→	"చేతనము" (ప్రకాశనము– తెలుసుకోవటం)	→	"చేత్యము" (ప్రకాశ్యము– తెలియబడేది)

ఈ మూడు కూడా (త్రిపుటి) శుద్ధ చిదాత్మరూపమే అయి ఉన్నాయి. చిదాత్మరూపము మార్పు చేర్పులు చెందేది కాదు. కనుక జీవన – మరణములు, ఆ రెండింటి మధ్య కనిపించే జాగ్రత్ – స్వప్న – సుషుప్తులు, వాటి వాటి యందు కనిపించే అనేక విషయ పరంపరలు – ఇవన్నీ కూడా ఎప్పుడో గతించిపోయిన వాటివలె స్వప్న తుల్యములు మాత్రమే.

అతో జీవన్నపి మృత ఇవ సర్వోఽ వతిష్ఠతే
అసావహం చ త్వం చేతి జీవన్తోఽపి మృతా ఇవ !

ఈ దృశ్యము నిశ్చల–నిర్వికల్ప చైతన్యము యొక్క రూపమే కాబట్టి ఇదంతా శాంతైశ్వర్య మయమే! నేను, నీవు, ఈ సభికులు – అందరూ కూడా జీవించి ఉన్నప్పటికీ ఈ సర్వ వ్యవహారములకు అతీత స్వరూపులమే, (లేక) మరణించిన వారమే అగుదుము. ఎందుకంటే జీవమునకు సంబంధించినవారమైనట్టి మన స్వస్వరూపము కాలమునకే సాక్షి అయివున్నది. మనం స్థితి పొంది ఉన్నప్పటికీ, మన స్వస్వరూపం స్థితి – గతుల సాక్షి స్వరూపమే కాబట్టి, (సర్వ సంబంధముల దృష్ట్యా మన స్వరూపం సర్వదా అతీతమైనదే కాబట్టి) మనమంతా "జీవించుచూ మరణించినవారమే అగుచున్నాము" ...అని ఇక్కడ చమత్కారంగా చెప్పుచున్నాను. ఓ రామచంద్రా! ఈ సమస్త పదార్థములు, స్థావర – జంగమ జీవ రూపధారులు, కాష్ఠమగు మౌనరూపాత్మ స్వరూపులే. ఎవరమూ జగత్ పరిమిత రూపులం కానేకాదు. బాల్యం వార్ధక్య సమయానికి స్వప్నసదృశం అయినట్లే జ్ఞానదృష్టి సంతరించుకున్న వానికి వర్తమానము కూడా స్వప్న మాత్రంగా ఎఱుగబడుచున్నది. చూచావా! రామచంద్రా! ఈ కనబడే స్థావర జంగమాత్మకమగు సమస్త పదార్థములు పైకి వ్యవహారయుక్తమై కనిపిస్తున్నప్పటికీ – అంతయూ నిర్లిప్త చిదాకాశరూపమే అయివుండటం చేత, – ఇవన్నీ కూడా మృతుని దేహము వలె, కట్టెపుల్లవలె (కాష్ఠమువలె) అత్యంత మౌనము వహించియే ఉన్నాయి. ఇవన్నీ ఆకాశమువలె సర్వదా నిరాకారములే అయివుండి సాకారమువలె కనిపిస్తున్నాయి. ఆకాశము వాస్తవానికి శూన్యరూపమే అయివుండి నీలత్వంగా కనిపిస్తోంది కదా! అట్టి నీలత్వము మిథ్యయే కదా! ఆకాశమున నీలత్వమనేది అసలు ఎట్లా ఉండగలదు చెప్పు? అక్కడ నీలపు రంగుగల పదార్థమేదీ లేదు కదా! అట్లాగే ఈ జీవులయందు, పదార్థాదులయందు, బాహ్యమందు కనిపించే వ్యవహారత్వము, గుణాదుల సంరంభము, కర్మఫలానుభవ వ్యవహారములు – ఇవన్నీ జీవుని పట్ల కనిపించటమనేది శూన్యాకాశంలో కనిపించే నీలత్వమువలె భ్రమ మాత్రమే! వాస్తవానికి ప్రతి జీవుడు "పరమశాంతము, కాష్ఠమౌనము, శవ నిశ్చలము, ఆకాశమువలె నిరాకారము" – ఇవన్నీ తన స్వభావమే అయివున్న చిదాకాశ రూపుడే అయివున్నట్లు ఆత్మీదృష్టికి సుస్పష్టమే! అట్టి శాంతి, మౌన, నిశ్చల, నిరాకార స్వరూపమును సర్వజీవులపట్ల దర్శిస్తూ ఆస్వాదిస్తూ ఉండు. అంతేగాని మిథ్యయగు ఈ గుణాదులు, వ్యవహారాదులు చూచి భ్రమ చెందవద్దు.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! దృశ్య జగత్తులో సుఖ–దుఃఖాలు, మాన–అవమానాలు, జన్మ–మృత్యువులు, మంచి–చెడులు, కార్య సంరంభములు కలిగివుండి జీవులంతా సంచారాలు చేస్తున్నారు కదా! అట్టి

ఈ జగత్తు – ఇందలి జీవులంతా కూడా, (మరియు) సర్వ పదార్థములతో సహా – "శాంత – మౌన – నిశ్చల – నిరాకార" స్వరూపమని ఎట్లా సిద్ధాంతీకరిస్తున్నారు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఈ రెండు సిద్ధాంత వాక్యములను గమనించు.

1. చిదాకాశము సర్వదా మార్పు – చేర్పులు లేనిదై, నిర్వికారమై, పరమశాంతమై, కాష్ఠ (కొయ్యవలె) మౌనము వహించియున్నదై, పరమ నిశ్చల స్వరూపమై, గుణాదులచేత గాని – వ్యవహారాదులచేతగాని – కార్యక్రమ సంరంభములచేతగాని స్పృశించబడనిదై ఉన్నది.

2. ఈ జగత్తంతా కూడా ఇందలి సర్వజీవుల – పదార్థములతో సహా సర్వదా చిదాకాశ స్వరూపమే అయివున్నది.

"నేను నిర్వికల్ప చిదాకాశ స్వరూపుడనే" – అని గ్రహించినవానికి జగత్తు యొక్క పరమశాంత – చిదాకాశ స్వరూపం అత్యంత సుస్పష్టంగా అనుభూతమౌతుంది. (లేదా) "ఈ జగత్తు వస్తుతః సర్వదా నిశ్చల చిదాకాశ స్వరూపమే" – అని అనుభూత మొనర్చుకొనిన వానికి స్వకీయ నిర్లిప్త మహామౌన చిదాకాశ స్వరూపము అనుభవ సిద్ధమౌతుంది. ఈ రెండూ ఒకదానిచే మరొకటి, ఒకదాని వెనుక మరొకటి స్వయంగా దృష్టియొక్క పవిత్రతచే ఒనగూడుచున్నాయి.

ఇక ఈ జగత్తులో దృష్టికి కనిపించే చంచలత్వము, ద్వంద్వత్వము, వ్యవహారత్వము సుఖదుఃఖాలు, సంచిత ఆగాములు మొదలైన దృశ్య సంరంభమంతా ఎటువంటిదంటే... నిరాకారము, శూన్యము అగు ఆకాశము కేశాకారములు (వెంట్రుకల వలె గీత లేవో ఉన్నట్లు, ముత్యపు మెరుపులు) ఉన్నట్లు అగుపించటం వంటిది.

సర్వదా నిశ్చల – నిరాకార స్వరూపమే అయిన జలంలో తరంగాది ఆకార – సంరంభములు కనిపించటం వంటిది. కాబట్టి రామచంద్రా! బాహ్యమున జీవులలో కనిపించే వ్యవహార సంరంభమంతా "ఇది మిథ్యయే కదా!"... అని ఒకానొక గుణాతీత – వ్యవహారాతీతమైన దృష్టిని పెంపొందించుకున్నవాడవై "ఈ జనులు, ఈ జగత్తు పరమశాంతమగు చిదాకాశమే"... అను దర్శనమును ప్రవృద్ధపరచుకో.

తథైవ అస్మిన్ జగత్ నామ్ని చిత్ వ్యోమ్ని కచనే చితే ।
అనుభూతేఽపి నిఃశూన్యే కాస్థా? అస్థాభావ కశ్చ కః ॥

ఈ దృశ్య జగత్తు కంటికి కనిపిస్తున్నప్పటికీ వాస్తవానికి ఇందులో వస్తుత్వము లేదు. ఆకాశంలో భ్రమచే ముత్యములు కనిపించవచ్చుగాక! అది నిజమా? కాదు. ఈ కనబడేదంతా చిదాకాశం యొక్క స్ఫురణరూపం మాత్రమే! అనగా చిదాకాశ స్వరూపుడగు జీవుని యొక్క స్వకీయ స్ఫురణచేత ఇది ఇట్లు స్ఫురిస్తోంది. స్ఫురణ మాత్ర రూపమై, వాస్తవానికి సర్వదా శూన్యరూపమే అయి ఉన్న ఈ జగత్తులో ఏ ఒక్కదానియందైనా భోగాసక్తి ఎందుకు? ఉండవలసిన పని ఏమున్నది? భోగాసక్తిని కలుగజేసే పదార్థాలేమి ఉన్నాయి?

ఓ చిదాకాశామృత స్వరూపులగు సహోదర జనులారా! నా ఈ వాక్యాలు జాగరూకులై వినండి. చిద్రూపం (స్ఫురణ రూపం) అనే బాలుని యొక్క ... కల్పనా జాలమే – ఈ జగత్తు!

ఇందులో కనిపించే పదార్థజాలమంతా, ఈ పృథ్వి మొదలైన వాటితో సహా .... "శూన్యరూపము, నిరర్థకము, మిథ్యాభూతము, భ్రాంతి మాత్రము" అయివున్నదని మహాశయులగు మహనీయులు మనకు గుర్తు చేస్తున్నారు సుమా! అట్టి స్వప్న తుల్య – భ్రాంతి రూప జగత్తులో "ఇది నాది ! అది నేను!" .... ఇత్యాది రూపంలో ఆసక్తి ఎందుకో చెప్పండి? అజ్ఞానియొక్క కల్పన అజ్ఞానికే రుచిస్తుంది. కాబట్టి అజ్ఞానమే అట్టి ఆసక్తికి మూలమగుచున్నదని గమనించండి.

ఎవరైనా "నాకు బంగారం కావాలి" .... అని అనుకుంటే సువర్ణ ఖనిజ ఖండాన్ని తెచ్చి అద్దానిని ప్రక్షాళనం చేస్తే (పుటం వేయటం మొదలైనవి చేస్తే) ధగధగా మెరిసే బంగారం లభిస్తుంది. అలాకాకుండా బొగ్గు ముక్కను తెచ్చి పుటం వేస్తే బంగారం లభిస్తుందా? లభించదుకదా! ఆ ప్రయత్నమంతా వ్యర్థమే కదా! అట్లాగే, స్వభావ సిద్ధమైన ఆనందమును కోరుకొనేవాడు 'వైరాగ్యము' మొదలైన సాధనలతో దృష్టిని పవిత్రం చేసుకోవాలి. అప్పుడు ఆత్మానందరూపమైన అవిచ్ఛిన్నానందం లభిస్తుంది. అట్టి సాధనలను వదలి "నాకు అవి కావాలి, ఇవి కావాలి"... అని అసత్ పదార్థ లాభం గురించి విచారించి జీవితమంతా అసత్ పదార్థములను ప్రోగుచేసి వాటినన్నిటినీ ఒకచోట పెట్టడం కొరకై జీవితమును వెచ్చించి, తద్వారా అవిచ్ఛిన్నమైన ఆనందం సంపాదించాలంటే అది లభిస్తుందా? వాస్తవమైన ఆనందం లభించకపోగా... 'జీవితము' అనే మహత్తర అవకాశం వ్యర్థమైపోవటం లేదా? ఏ జగత్తైతే చిదాకాశంలో స్ఫురింపజేయటానికి చిదాకాశము కంటే అన్యమైన కారణమే లభించటం లేదో... అట్టి అకారణమాత్రమగు జగత్తు ఎప్పుడు ఉత్పన్నమైనట్లు? ఇప్పుడు ఎక్కడ ఉన్నట్లు? ఎక్కడా లేదు... దృష్టిలో తప్పించి!

అజాతేన, అసతార్థేన ఖేన వ్యవహరన్తియే ।

మూఢా మృతమజాతం వా తనయం పాలయన్తి తే ॥

ఒకామెకు పిల్లలంటే ఇష్టం. ఎంతోకాలంగా ఆమెకు సంతానమే కలుగక ఒకప్పుడు మతి స్తిమితం తప్పింది. ఆమె ఒక కొయ్యబొమ్మను తీసుకొని "ఇది నా పాపాయి. దీనికి లాలిపోస్తాను. పాలు త్రాగిస్తాను, బజ్జో పెడతాను" ...అని బొమ్మను చంకన పెట్టుకొని ఇంటింటికి తిరుగుతూ "ఇది నా బిడ్డ" అని చూపుతూ మురిసిపోతుందనుకో! అప్పుడు ఏం అంటాం? "అయ్యో! ఈమె పిచ్చిది" అంటాం కదా!

మరొకామెకు లేకలేక కలిగిన ఏకైక కుమారుడు మరణించినప్పుడు ఒక కొయ్యచెక్కను ధరించి "ఈతడే నా కుమారుడు. ఈతనికి మధుర పానీయాలు తాగిద్దాం రండి" ...అని అందరినీ పిలుస్తుంటే ఏమంటారు? అట్లాగే,

"మొదలే ఉత్పన్నము కానట్టి – అసద్రూపములైనట్టి – శూన్యరూపములైనట్టి" – ఈ జగత్ పదార్థముల వెంటబడి దుఃఖ – శోకాది శ్రమలు కొనితెచ్చుకొనే వారిని చూచి విజ్ఞులు "ఈతడు మరణించిన శిశువు కొరకై వీథిలో తినుబండారములను వెతికే పిచ్చి తల్లి వంటివాడు" ...అని భావిస్తున్నారు.

ఎక్కడ పృథివి? ఎక్కడ పదార్థము? ఏది నాది? ఏది నేను? ఇవన్నీ ఎక్కడ పుట్టాయి? ఎక్కడి నుండి ఇక్కడికి వచ్చాయి? ఎటు పోనున్నాయి? ఈ ఇల్లు – వాకిలి – దేహము ఎవరివి? ఓ ప్రియ జనులారా! ఇదంతా కూడా – "చిదాకాశమే తనయందు ఈ జగత్ వస్తుజాలం రూపంలో స్ఫురిస్తోంది" – అని గమనించ ప్రార్థన!

ఎవరి చిత్తమైతే కార్యము – కారణము అను వ్యాకులత్వము పొందియున్నదో, – అట్టి చిత్తము గలవారి దృష్టికి మాత్రమే ఇక్కడి పదార్థజాలం సత్యమైనట్లు, నిత్యమైనట్లు 'భ్రమ' కారణంగా అనిపిస్తోంది. అట్టి పసిబిడ్డలు చెప్పే మాటలకు ప్రయోజనమేమున్నది చెప్పు?

స్వప్నంలో పృథివి – ఆకాశం మొదలైనవి లేకుండానే కనిపించే (అనుభూతమగుచున్న) జగత్తూ, ఈ జాగ్రత్‌లో పృథివి – ఆకాశం మొదలైన వాటితో కూడుకొని కనిపిస్తున్న జగత్తూ... ఈ రెండూ కూడా చిదాకాశ రూపములే అయివున్నాయి. స్వప్నంలో కనిపించే 'చిత్' అనే మణియే ఈ జాగ్రత్‌లో కూడా అట్టివేయగు 'అనుభవములు' అనే కిరణ పుంజములతో ప్రకాశిస్తోంది.

కనుక రామచంద్రా! స్వానుభవమే రూపంగా గల చిదాకాశము యొక్క నిరాకార రూపమే ఈ జగత్తు (లేక) ఈ దృశ్యము.

అట్టి నిరాకార దృశ్యము 'భూమి – ఆకాశం' మొదలైన కల్పితమైన నామములతో ఇక్కడ భాసిస్తోంది. 'నిరాకార చిదాకాశ స్వరూపుడగు ఓ రామచంద్రా! నీ చిత్ వైభవము యొక్క ఒకానొక కిరణ పుంజమే ఈ నిరాకార దృశ్యము. నీవే ఇద్దాని స్థానము. ప్రాభవము, మొదలు, మధ్య, అంతము – అంతా కూడా! ప్రతి జీవుని స్వస్వరూప వైభవం ఇట్టిదేనని నీ ద్వారా అందరికీ గుర్తుచేస్తున్నాను.

❖❖❖

VIII. అవిద్య - అనంత జగత్తు విపశ్చిత్ ఉపాఖ్యానం

1. విపశ్చిత్ రాజ్యం - శత్రు రాజుల దండయాత్ర

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! ఈ దృశ్య రూపమగు జగత్తు ద్రష్ట యొక్క దృష్టిలోనే 'అవిద్య' అను రూపంగా పరిఢవిల్లుతోందని శ్రీ వసిష్ఠవాక్య సారాంశంగా నేను గమనిస్తున్నాను. ఈ విధంగా స్వప్న నగరంలాగా విద్యమానమై ఉంటూ, వాస్తవానికి చిదాకాశ రూపమే అయివున్న ఈ అవిద్య ఎటువంటిదో దృష్టాంతపూర్వకంగా మరికొంత బోధించవలసినదిగా నా విన్నపం.

ఈ దృశ్యరూప జగత్తు ఎప్పటికి నశిస్తుంది. ఇది అజ్ఞానానికి ఎంతకాలం విషయమై కొనసాగుతూ పోతుంది? ఇది ఏ రూపంగా వర్తిస్తోంది? ఈ అవిద్యా దృశ్య జగత్తు యొక్క విస్తారం ఎంతవరకు? పరిమితి ఏమిటి? అంతు ఎక్కడ?... ఈ విషయాలు తెలియజేయండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! అవిద్య ఉన్నంత వరకు ఈ ఆకాశము – భూమి మొదలైన వాటితో కూడుకొని కనిపించే దృశ్యరూప ప్రాప్తి కొనసాగుతూనే ఉంటుంది. ఇక దేశతః – కాలతః చూస్తే బ్రహ్మము వలెనే ఈ దృశ్యము కూడా అనాది, అనంతము కూడా! ఈ 'దృశ్యము అనంతము' అని వేదాంత వాఙ్మయం ప్రకటిస్తోంది. ఇది నిరూపిస్తూ ఇప్పుడు నేను చెప్పబోయే విపశ్చిత్ మహారాజు చరిత్రను శ్రద్ధగా ఆలకించు.

❖

అనంత చిదాకాశము యొక్క ఒకానొక కోణంలో ఎక్కడో ఒదిగివున్న ఒకానొక వస్తువులో గల ఒక ప్రదేశంలో స్వర్గ–భూ–పాతాళాలతో కూడిన ఒక బ్రహ్మాండ జగత్తు ఉంది. మన త్రైలోక్యం లాగానే ఆ త్రైలోక్యంలో అనేక రాజ్యాలు, వ్యవస్థలు పరిఢవిల్లుతున్నాయి. ఆ జగత్తులో ఒకచోట గల ఒక భూప్రదేశంలో 'తతమితి' అనే ఒక సుప్రసిద్ధ నగరం విరాజిల్లుతోంది. ఆ నగరాన్ని, అది ఉన్న రాజ్యాన్ని 'విపశ్చిత్' అనే ఒక రాజు పరిపాలిస్తున్నాడు. ఆ విపశ్చిత్తు మహారాజు రాజులలో గొప్ప ఖ్యాతి పొంది ఉన్నాడు. అనేక శాస్త్రములలో పారంగతుడు. ఆయన సభలో గొప్ప పండితులు, కళాకారులు, విజ్ఞులు ఉన్నారని లోకవిఖ్యాతి. సరోవరంలో రాజహంస వలె ఆతడు స్వయంగా సాహిత్య, గానాదుల యందు ప్రావీణ్యుడై ఆ సభాసదనానకే ఒక మణిభూషణమై ఉంటాడని అక్కడి ప్రజలు ఆనందంగా చెప్పుకుంటూ ఉంటారు. అనేక మంది కవులు ఆయన గుణసంపత్తిని గ్రంథాల రూపంగా రచించారు. తనను ఆశ్రయించిన వారిని ఆనందింపజేసి పంపించటం ఆయనకు దైనందిన అలవాటు. ఆ విపశ్చిత్ మహారాజు యొక్క సంపద ఆతని ప్రతాప–సామర్థ్యముల ప్రాభవంచే ఎప్పుడూ ప్రవృద్ధి పొందుతూ ఉండేది.

ఆతనికి బ్రాహ్మణుల పట్ల భక్తి – ప్రపత్తులు ఉండేవి. బ్రాహ్మణ రూపుడగు అగ్నిదేవుడు ఆయనకు ఇష్టదైవం. ప్రతిరోజు క్రమం తప్పకుండా ఆయన అగ్నిదేవుని భక్తి–శ్రద్ధలతో ఆరాధిస్తూ ఉండేవాడు. అగ్నిదేవుడు తప్ప ఆతనికి మరొక దైవం తెలియదు.

ఆతని రాజ్యపు నాలుగువైపులా నలుగురు మంత్రులు సముద్రం వంటి సేనా సమూహంతో విపశ్చిత్ రాజ్యమును కాపాడుతూ ఉండేవారు. ఆ రాజు ఎంతో నిశ్చింతంగా ప్రజలకు సర్వవిధాలా సానుకూల్యంగా రాజ్యపాలన కొనసాగిస్తూ ఉండగా అనేక సంవత్సరాలు గడిచిపోయాయి.

ఒకానొకరోజు రాజమందిరంలో దేవేంద్రుని వలె ప్రకాశిస్తూ ఆ విపశ్చిత్తు పరమశాంతంగా పరిపాలనా వ్యవహారం నిర్వర్తిస్తూ ఉన్నాడు. ఇంతలో ఉత్తరదిక్కు నుండి వచ్చిన ఒక సైనికుడు రాజ మందిరంలో ప్రవేశించి రాజుగారికి ప్రణామంచేసి రాజాజ్ఞ తీసుకొని ఇట్లు చెప్ప ప్రారంభించాడు:

ఉత్తరదిక్కు నుండి వచ్చిన దూత : హే మహారాజా! మీకు సర్వదా దిగ్విజయమగు గాక! ఉత్తర దిక్కు సైనిక సమూహమునకు వార్తాహరుడిగా సేవలందించే నేను మీ సంతోషమును అనుకూలం కానట్టి వార్తలను మీ సమక్షంలో చెప్పటానికి అనుజ్ఞ ఇవ్వండి.

1. మీచే నియమితులై సర్వదా రాజభక్తితో మిమ్ములను సేవిస్తూ మీచే మెప్పుపొందుచూ, మిమ్ములను దైవసమానంగా ఆరాధించే మన రాజ్య ఉత్తర దిక్కు సేన యొక్క సేనానాయకుడు, మాకు ప్రియతమ నాయకుడు అయిన సామంతులవారికి అకస్మాత్తుగా విషజ్వరం సోకింది.

2. ఉత్తర దిక్కు రాజవైద్యులు వైద్యం అందించినా ప్రయోజనం లేకపోయింది. విషజ్వరం తాకిన కొద్ది గంటలలో "రాజుగారి ఆజ్ఞానుసారం యమపురిపై దండయాత్రకు వెళ్ళారా!"... అన్నట్లు దేహ రాజ్యాన్ని త్యజించారు.

3. ఉత్తర దిక్కుకు పెట్టనికోటగా తన పరాక్రమ – యుక్తులతో మనదేశపు ఉత్తర దిక్కును రక్షిస్తున్న సామంతులవారు మరణించారని తెలియగానే దీర్ఘకాలంగా సమయం కోసం వేచియున్న ఉత్తర సరిహద్దు శత్రు రాజ్యసేన అతికొద్ది సమయంలో యుద్ధ సన్నిద్ధమై దండయాత్రకు వచ్చింది.

4. అసలే నాయకుని హఠాన్మరణ సంఘటనను జీర్ణించుకోలేక విషాదగ్రస్తులై ఉన్న సైనిక పటాలాలకు అకస్మాత్తుగా యుద్ధ భేరీ నినాదాలు వినిపించాయి. ఈ వార్త మీకు జేరవేర్చే సమయం కూడా లేకుండాపోయింది. ఊహించటానికి కొంచెం ముందుగా సూచన కూడా ఇవ్వని శత్రు సైనికుల యుద్ధ సంరంభాన్ని మన సైనికులు ఎదుర్కోలేకపోయారు. ఎందరో సైనికులు మరణించారు.

5. ఇదంతా దక్షిణ దిక్కు సామంత రాజుకు తెలియవచ్చే సరికి కొంచెం కాలయాపన జరిగి పోయింది. ఆతడు యుద్ధ సన్నద్ధుడై వచ్చే ప్రయత్నంలో ఉండగా, దక్షిణ దిక్కు శత్రు రాజ్యసైన్యం హఠాత్తుగా దండయాత్ర చేయటం జరిగింది. అప్పుడు మన దక్షిణ దిక్కు సైన్యానికి అక్కడి శత్రు సైన్యానికి జరిగిన యుద్ధంలో అక్కడి మన సామంతరాజు వీరస్వర్గం పొందాడు.

6. పశ్చిమ దిక్కు సేనానాయకుడు ఇది తెలిసి బయలుదేరుతూ ఉండగా మార్గ మధ్యంలో దక్షిణ దిక్కు శత్రురాజుల సేనను ఎదుర్కొనవలసి వచ్చింది. అప్పుడు జరిగిన యుద్ధంలో పశ్చిమ దిక్కును రక్షించే మన సేనానయకుడు కూడా వీరమరణం పొందారు.

ఇట్లు పలికి ఆ వార్తాహరుడు మౌనం వహించాడు. ఇంతలో అంతఃపుర దూత రాజు సమక్షానికి వచ్చి ఇట్ల పలికాడు.

అంతఃపుర దూత : మహారాజులకు విజయమగుగాక! తూర్పు దిక్కున గల మన సైన్యం శత్రువులచే బాధింపబడినవారై తెగిన ఆనకట్ట నుండి వచ్చే జల ప్రవాహంలాగా ఇటువైపుకే వస్తున్నారు.

ఆ మాటలు వినగానే విపశ్చిత్ మహారాజు సింహాసనం నుండి గబుక్కున లేచి నిలుచున్నాడు. ఇక ఒక్క క్షణం కూడా వృథా చేయటం కుదరదని గమనించాడు. అప్పటికప్పుడు ఇట్లా ఆజ్ఞలిచ్చాడు.

విపశ్చిత్ మహారాజు : ఓ మంత్రివర్యులారా! ఈ వార్తాహరుల మాటలు విన్నారు కదా! వెంటనే యుద్ధమునకు సన్నద్ధులుకండి. సైన్యాగారం తెరచి సైనికులకు ఆయుధాలు, కవచాలు ఇవ్వండి. పదాతి సైనికులను ఎక్కడెక్కడ నియమించాలో వెంటనే నియమించండి.

ఇంతలో తూర్పు దిక్కు ఉపసేనానాయకుడు ద్వారము వద్ద వేచివున్నట్లు వార్త వచ్చింది. రాజాజ్ఞ తీసుకొని ఆతడు రాజుగారి మందిరంలో ప్రవేశించాడు. ఆతడి అంగాంగాలు గాయములతో నెత్తురోడుచున్నాయి. బలహీనంగా శ్వాస తీసుకొంటూ ఇట్లా పలికాడు.

తూర్పుదిక్కు ఉపసేనానాయకుడు : మహారాజా! దక్షిణ-పశ్చిమ-తూర్పుదిక్కు సైనికాధికారులు తమ దేహాలను యుద్ధయజ్ఞంలో సమర్పించి మీ సేవలో ధన్యులయ్యారు. ఇప్పుడు మన రాజ్యానికి అన్ని వైపులా శత్రు రాజ్యముల నుండి అకస్మాత్తుగా యుద్ధ విపత్తు వచ్చిపడింది. ఈ శత్రురాజు లందరినీ మీరు ఇతఃపూర్వం జయించి పాదాక్రాంతం చేసుకొన్నవారే కదా! తమకు దుర్జయమైనదేది ఉంటుంది?

ఇంతలో ఇంకొక రాజసేవకుడు మందిరంలో ప్రవేశించి వగరుస్తూ ఇట్లా అన్నాడు.

రాజ సేవకుడు : మహారాజా! అనేక మంది శత్రు సైనికులు నగరంలో ప్రవేశించి అల్లకల్లోలం సృష్టిస్తున్నారు. నగర రక్షణకు మీచే నియమించబడిన మహాసేనామాత్యులవారు వారిని నిరోధించటానికి అతికుశలురైన అనేక సైనికులతో వెళ్ళుచూ తమకు ఆ వార్త అందించమని నన్ను ఆజ్ఞాపించారు.

ఇంతలో మంత్రులు, రాజాంతఃపురవాసులు అంతఃపుర సేవక జనులు, తదితర నగర వాసులు అక్కడికి వచ్చారు. అట్లే ఆయుధములు ధరించిన అనేక మంది సైనికులు కూడా అంతఃపురం సమీపించి రాజుగారి ఆజ్ఞానువర్తులు కాసాగారు. జనుల ప్రవాహంచే ఆ రాజాంతఃపురం ప్రాంతమంతా కప్పివేయబడినట్లు అయింది.

❖❖❖

2. దేహ సమర్పణ హోమం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఇంతలో మంత్రులందరు మహారాజు సమక్షంలో సమావేశమైనారు.

మంత్రులు : మహారాజా! ఇక ఉపేక్షించి లాభం లేదు. ఈ సరిహద్దు రాజులందరు ఆరు నెలల క్రితమే మీ పరాక్రమమును చవిచూచి వెన్నుచూపిన విషయం మరచి ఉంటారు. వారు మీకు

శరణాగతులైనప్పుడు మీరు వారిపై సోదర వాత్సల్యం కురిపిస్తూ... "వీరందరు శరణువేడారు కాబట్టి నాకు మిత్రరాజులే" అని సభలో ప్రకటించి వారితో కరచాలనం చేసి వారికి వారివారి రాజ్యములను తిరిగి ప్రసాదించిన విషయం మరచి ఈ రోజు మనపైనే దండయాత్ర చేయటం వారి కృతఘ్నతకు తార్కాణం. అట్టి వారిని ఇక ఉపేక్షించి లాభంలేదు. వారికి వారే మీ తపోశక్తి తెలియక మనపై దండయాత్ర చేశారు. అందుచేత వారిని అంతమొందించటం ఇప్పటి మన ధర్మబద్ధమైన ప్రతిక్రియ. అందుచేత యుద్ధ సన్నాహాలకు అనుజ్ఞ ఇవ్వండి.

వీరులకు ఆజ్ఞ ఇవ్వబడునుగాక! సామంతులందరికీ కబుర్లు పంపుదాం. మీ ధనుష్టంకారాలు విని చెవులు చిల్లులు పడుతూంటేగాని వారు చేసిన తప్పేమిటో వారికి తెలిసిరాదు. అందుచేత మేము యుద్ధంలో ముందుగా ప్రవేశించటానికి అనుజ్ఞ ఇవ్వండి. ఆ సరిహద్దు శత్రురాజుల తలకాయలు తెచ్చి మీ పాదాల ముందు ఉంచటమే ఇప్పటి మా తక్షణ కర్తవ్యం.

విపశ్చిత్ మహారాజు : ఓ మంత్రులారా! మీ ధైర్య సాహసాలు ఎంతటివో మాకు తెలుసు. మీరు యుద్ధ భూమిలో ప్రవేశించి వారిని కొద్ది సమయం నిరోధించండి. కొంతసేపటిలో నేను నలువైపులా యుద్ధంలో ప్రవేశిస్తాను. శత్రురాజుల శిరస్సులను మన సింహద్వారానికి తోరణాలుగా తగిలిద్దాం. ముందుగా నేను స్నానం చేసి అగ్నిదేవుని పూజించి నలుదిక్కులా యుద్ధరంగంలో ప్రవేశిస్తాను.

❖

మంత్రులు వెంటనే ఆయుధాలు ధరించి అక్కడి నుండి బయలుదేరారు. సైన్యమును నలు దిక్కులకు విభాగించి యుద్ధానికి ఉపక్రమించారు. మహారాజు అక్కడి నుండి అభ్యంతర మందిరంలో ప్రవేశించి అగ్నిగుండం రగిలించి మంత్రముగ్ధంగా అగ్నిదేవుని ఆహ్వానించి సశాస్త్రీయంగా ఆదరం గాను, శక్తిశ్రద్ధలతోను పూజించాడు. అగ్ని భగవానునికి సాష్టాంగ దండ ప్రణామం చేసి పూజా క్రమం పూర్తి చేశాడు. ఆ తరువాత మోకాళ్ళపై యోగాసనపూర్వకంగా నిలబడి అగ్ని భగవానుని ఇట్లు ప్రార్థించాడు.

విపశ్చిత్ మహారాజు : హే అగ్నిదేవా! త్రికరణ శుద్ధిగా నా ఇష్టదైవమైనట్టి మీకు అనేక ప్రణామాలు. స్వామీ! మీకు భక్తుడనైనంతమాత్రం చేతనే నా జన్మ తరించింది. మీ కరుణా కటాక్ష వీక్షణముల ప్రభావం చేత నేను అనాయాసంగా అనేక విలాస వైభవములు అనుభవిస్తూ ఇప్పటిదాకా మీచే ప్రసాదించబడిన జీవితంతో ఆయుస్సు గడిపాను. మీరు ప్రసాదించిన బల – ఐశ్వర్యములచే అనేక మంది రాజులను పాదాక్రాంతం చేసుకొని పది దిక్కులలోను ఈ రాజ్యమును విస్తరింపజేశాను. అనేక యుద్ధయాత్రలు ప్రారంభించి మీ పూజా ప్రభావం చేత దిగ్విజయుడనయ్యాను. ఈ భూమండలం అంతా ఈ రాజ్య పతాకాన్ని ఎగురవేశాను. సుదీర్ఘకాలం ఈ రాజ్యం ప్రజారంజకంగా పాలించి ప్రజల ఆదరాభిమానాలను చూరగొన్నాను. భూనభోంతరాలలో కీర్తి ప్రసరించింది. యుద్ధంలో విజయుడనై సంపాదించిన అపార ధనరాసులతో పూజ్యులగు బ్రాహ్మణుల, మిత్రుల, సుహృత్‌జనుల, రాజ్య ప్రజల ఇళ్ళు నింపివేశాను. "ఆ రాజ్యంపై దండయాత్ర చేయాలి"... అని సభలో నిర్ణయించిన కొద్దిసేపటికే ఆ వార్త విన్న అనేకమంది రాజులు తమను తాము మా రాజ్య

సింహాసనమునకు సామంతులుగా ప్రకటించుకొని వచ్చి కప్పం కట్టిన సందర్భాలు అనేకం. అదంతా మీ చలవేగాని నా గొప్పతనం కాదు. మీ దయచే ఇంతకాలం ధర్మ–అర్థ–కామములను ఒకదానితో మరొకటి విరుద్ధం కాకుండా సంపాదించి అనుభవించాను. ఆశ్రితులకు పంచిపెట్టాను. బాల్య – యౌవనాలు తీయటి కలలుగా గడిచిపోయాయి. ఇప్పుడు ఆకు చివర వ్రేలాడే ఒక మంచుబిందువు వలె "ఎప్పుడు నేల రాలుదామా!" అను భావనచే పూత వేయబడే వార్ధక్యం ఈ దేహమునకు రానే వచ్చింది. ఈ వృద్ధాప్యంలో ఈ మనస్సు విశ్రాంతిని పొందుతూ అంతఃపురంలో ప్రశాంతంగా గడపవలసిన సమయంలో యుద్ధ నినాదాలు ఎదుర్కొనవలసి వస్తోంది. ఇంతకాలం నా బల పరాక్రమాలను చవిచూచి మా రాజ్య పతాకానికి తలవంచి, నా సుహృత్ భావంచే దేహాలు దక్కించుకున్న నలువైపుల గల సరిహద్దు రాజులు ఒక్కసారిగా కూడబలుక్కుని మా రాజ్యంపై అకస్మాత్తుగా యుద్ధ సన్నాహాలు చేస్తున్నారు. మేము ప్రమత్తులుగా ఉన్న సమయం ఎన్నుకొని అన్ని వైపుల నుండి దండయాత్ర సాగిస్తున్నారు. ఆ నలుగురు రాజులు నాలుగు దిక్కుల నుండి ఒక్కటై వచ్చారంటే ఇకవారు మాకంటే బలవంతులు, భయంకరులు, క్రూరమైన ఉద్దేశము కలవారు అయివుంటారు కదా! కనుక మాకు మాకున్న బలంతో విజయం సాధించటమనేది దుర్లభం, అసాధ్యం అని మాకు అనిపిస్తోంది. మా రాజ్యమును ఆక్రమించి మా ప్రజలపై వారికి గల పగ తీర్చుకోవటం ప్రారంభించారంటే, ఇక మా ప్రజల కష్టాలు ఎట్లా ఉంటాయో మాటలతో చెప్పలేం, ఊహాతీతం కూడా!

ఒకవేళ ఈ యుద్ధంచేసి మేము గెలిచినా కూడా ఎంతో జననష్టం ఇటు మాకు – అటు సరిహద్దు రాజ్యాలకు అనివార్యం. అతికొద్ది కాలంలో ప్రకృతి సిద్ధంగా ఈ వార్ధక్యం ముగిసి, దేహపతనం జరుగక తప్పని ఈ తరుణంలో నేను రాజుగా కొనసాగే ఏకైక ఉద్దేశము కొరకు ఇంతటి జననష్టం, ఆ తరువాతి దుర్భర పరిణామాలు నా రాజ్య ప్రజలు పొందటమెందుకు?

అందుచేత సర్వాత్మకుడవు, పవిత్రమూర్తివి, నిత్య నిర్మలుడవు, నా ఆరాధ్య దైవమగు ఓ అగ్ని దేవా! ఇటువంటి సందిగ్ధమైన పరిస్థితులలో నాకొక గొప్ప ఉపాయం తోచుచున్నది. ఈ మనుష్యులకు – దేవతలకే కాకుండా అందరికీ విజయ ప్రదాతవు, లోకాల ఉనికికి ఆధారభూతుడవు అయి అందరికీ అన్నీ ప్రసాదించే పరదైవమైన నీకు భక్తి ప్రేమపూర్వకంగా నా ఈ శిరస్సును సమర్పిస్తాను.

పూర్వం యజ్ఞంలో పురోడాశం (మేక తలకాయ మొదలైనవి) సమర్పించినట్లు ఈ రోజు ఈ నా శిరస్సును మీకు సమర్పిస్తాను. హే మహాత్మా! మీరు గనుక నా "స్వశిర సమర్పణ" అనే భక్తి పూర్వక కర్మచే సంతుష్టులైనారా... అప్పుడు మీ ప్రసాదముచే ఈ నా రెండు కోర్కెలు నెఱవేరుగాక!

1. నా శిరస్సును స్వీకరించబోయే ఈ అగ్నికుండం నుండి నాకు నాలుగు శరీరాలు ప్రాప్తించును గాక! అట్లా ప్రసాదితమయ్యే నాలుగు శరీరాలు శోభచే ప్రకాశించేవి, అతి బల సమన్వితాలు, శత్రువులకు దుర్భేద్యాలు అయివుండుగాక! ఆ నాలుగు శరీరాలతో నలు దిక్కుల నుండి దండయాత్ర చేస్తున్న శత్రు సైన్యమును ఎదుర్కొని అగస్త్య మహాముని సముద్రపానం చేసినట్లు నేను నలుదిక్కుల ఒకేసారి శత్రుసైన్య సముద్రములను పానం చేసివేస్తాను.

2. మీ దర్శనం చేసుకొనే కోర్కెతో మిమ్ములను అనునిత్యంగా ఆరాధిస్తూ ఉన్నాను కదా! కనుక పరమ పవిత్రమైన మీ తోడు, మీ దర్శనం నాకు సర్వదా లభించునుగాక !

అలా కాదా ...ఈ శిరస్సును స్వీకరించి నన్ను, నా ఉత్తర జన్మలను పునీతం చేయండి.

ఓ అగ్నిదేవా! ఇదిగో! నా శిరస్సు ప్రీతి పూర్వకంగా ఇవ్వబడుతోంది. స్వీకరించి కరుణించండి. ఇట్లా పలికి ఆ విపశ్చిత్ మహారాజు తటాలున లేచి నిలబడ్డాడు. అగ్నికుండం సమీపించి ఒక్కసారి గాలిలోకి ఎగిరాడు. దేహము గాలిలో ఉండగానే చేత ధరించిన ఖడ్గంతో శిరస్సును – బాలుడు కమలమును త్రుంచినట్లు – త్రుంచివేసి తెగిన శిరస్సుతో సహా దేహమును అగ్ని గుండంలోనికి సమర్పించివేశాడు. అప్పుడు అగ్నిదేవుడు శిరస్సును – మొండెమును హవిస్సువలె స్వీకరించినవాడై సంతుష్టుడైనాడు. మహాత్ములకు సమర్పించినదేదైనా ఒకటికి నాలుగింతలు అవటంలో ఆశ్చర్యమే ముంటుంది? కొద్ది క్షణాలలో ఆ అగ్నిగుండంలోనుంచి చతుర్భుజములు, శస్త్రాస్త్రధారణతో కూడినవి, మహత్తరమైన తేజస్సు పుణికి పుచ్చుకున్నవి అయినట్టి నాలుగు శరీరాలు బయల్వెడలాయి. ఆ నాలుగు శరీరాలు సమానమైన రూపముతో ప్రకాశిస్తున్నాయి. ఆ నాలుగు దేహాలు ఒకే విధమైన కవచ–కుండలాలతో, భూషణములతో ప్రకాశిస్తూ ఒకే ఆశయము కలిగినవై ఉన్నాయి. గొప్ప తెలివితేటలు, సమాన గుణములు కలిగి ఒకే రూపముగల నాలుగు ధనుస్సులతో ఆ నాలుగు శరీరాలు విరాజిల్లుతున్నాయి. ఆ శరీరాలు నాలుగూ శత్రువుల గద–శస్త్ర–అస్త్రాదులచే ఏమాత్రం స్పృశింపబడజాలనంత ప్రభావీచికలతో ప్రకాశిస్తున్నాయి.

ఆ విధంగా నాలుగు వేదములవలె నాలుగు శరీరములు ఒకే జీవుడైన విపశ్చిత్ మహారాజు సంపాదించుకున్నాడు. దేహాలు నాలుగు అయినప్పటికీ వాటిని నడిపే జీవుడు ఒక్కడే ... అయ్యాడు.

❖❖❖

3. శత్రుసేనల తిరోగమనం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఆ విధంగా అగ్నికుండం నుండి అగ్నిదేవుని కరుణచే సంపాదించిన నాలుగు దేహములతోటీ ఆ విపశ్చిత్ మహారాజు అగ్ని భగవానునికి సాష్టాంగ దండ ప్రణామాలు చేసి "తన్నో అగ్నిః ప్రచోదయాత్" ...అని గానం చేస్తూ అక్కడి నుండి బయల్వెడలాడు. ఒక్కొక్క దిక్కు వైపుగా నడిపాడు. ప్రతి దిక్కులోని సైనికులంతా, "ఆహా! మహారాజే స్వయంగా మన దిక్కుకు నాయకత్వం వహిస్తూ ఉంటే ఇక లోటేమిటి?"... అని తలచుచూ యుద్ధ మహోత్సాహులై శత్రుసైన్యంపై విఱుచుకుపడటం ప్రారంభించారు. నాలుగు దిక్కులలోను భీకరయుద్ధం ఆరంభ మైనది. జన్మార్జితంగా ఆర్జించిన తమ తమ శక్తియుక్తులన్నీ పణంగా పెట్టి అనేక మంది వీరులు తమ రాజభక్తికి, దేశభక్తికి చిహ్నంగా యుద్ధం చేసి దేహాలు తృణ ప్రాయంగా సమర్పించారు. ఆ నలు దిక్కులలో సైనికుల మస్తకాలు మందార పూబంతులవలె గాలిలోకి ఎగిశాయి. యుద్ధంకంటే జీవితమే ప్రియంగా తలచిన కొందరు సైనికులు ఆ ఘోరయుద్ధాన్ని చూడటానికి కూడా జంకుచూ వెనకడుగువేస్తూ వెనుకకు పరుగులు తీయటం ఇరు సైన్యముల వైపు కనబడనారంభించింది.

విపశ్చిత్ మహారాజు తమ సైన్యం బలహీనపడుచుండటం, ఉత్సాహం కోల్పోవటం గమనించి ఇక తాత్సారం చేయకుండా అగ్నిదేవునిచే ప్రసాదించిన నాలుగు ధనుస్సులను ఉపయోగించి నాలుగు వైపుల నాలుగు ఉపాధులతో శత్రుసైన్యంపై బాణవర్షం కురిపించి శత్రు సైనికులను చీల్చి చండాడటం ప్రారంభించాడు.

విపశ్చిత యొక్క ధనుస్సుల నుండి వెలువడిన మహాక్రేంకార చతుష్టయమువలన ఆకాశంలోని మేఘాలలో ఘీంకారనినాదాలు, దీర్ఘంగా మెఱుపులు ఉద్భవించాయి. శత్రురాజుల గుండెలు'ఝల్' అనసాగాయి. మహారాజు ధనుస్సుల నుండి బాణవర్షం కురిసింది. చేది దేశపు శత్రు సైన్యం ఆ బాణ వర్షానికి తాళలేక ఛిన్నాభిన్నమై పోయింది. మంత్రించి వదలిన మోహనాస్త్ర ప్రభావం చేత పారశీకదేశపు యుద్ధవీరులు కళ్ళు కనిపించక తమలోతామే ఒకరినొకరు ఖండించుకోసాగారు. దరద దేశపు సైనికులు ఆ శస్త్రాస్త్ర ప్రహారానికి తట్టుకోలేక దుర్దర పర్వత శ్రేణులలోగల గుహలలోకి పరుగులు తీసి దాక్కున్నారు. వారి రక్షణాకవచములు చూర్ణమైనాయి. విపశ్చిత్ రాజు అప్పుడు ప్రయోగించిన వాయువ్యాస్త్ర ప్రభావంచే జనించిన వాయు వీచికలకు శత్రు సైనికులు దూదిపింజాల వలె గాలిలోకి ఎగిరి నేలకూలసాగారు. దశార్ణ దేశ భటుల శిరస్సులు బంతులవలె ఆకాశంలో ఎగిశాయి. శకదేశపు యోధులు రాజు ధనుస్సు నుండి వెలువడిన నల్లని ఇనుప బాణ ప్రవాహం చేత క్రూరంగా హింసించబడి యుద్ధభూమి నుండి పారిపోసాగారు. రమఠ దేశీయులు దిక్కుతోచక దిక్కుదిక్కులకు పరిగెత్తసాగారు. తంగణ దేశసైన్యం శవముల గుట్టలుగా పరిణమించసాగింది. గాంధార, హోది, చీన, కిరాత, కుమారీగణ సైనికులు విపశ్చిత్ రాజుచే విడువబడిన చక్రాయుధ వర్షముచే విచ్ఛిన్నులై తలకో త్రోవగా వెనుతిరిగి పరుగులు తీయనారంభించారు. మహావీరులని పేరుగాంచిన నిలీపదేశపు భిండాజాతి వీరులు అప్పటి శస్త్ర ప్రయోగానికి తాళలేక ఒకరినొకరు త్రోసుకుంటూ వెనుకకు పరుగులు తీయసాగారు. ఈ విధంగా విపశ్చిత్తు యొక్క దాడులచే హూణ, శక, దశార్ణవ, అంగ, తంగణ, సాల్వ దేశ యుద్ధ భటులు శస్త్రాస్త్ర ఘాతాలకు పిచ్చివారివలె గంతులు వేస్తూ వెనుకకు పరుగులు తీయసాగారు.

❖

ఓ రామచంద్రా! ఆ విధంగా ఆ నాలుగు విపశ్చిత్తులు శత్రుసైన్యము వెంటబడి తరుముతూ చాలాదూరం ప్రయాణించారు. ఆ నాలుగు దేహాలు కూడా సమానమైన రూపాలు, అభిప్రాయాలు కలిగి ఉన్నారు. సర్వశక్తియుతుడు, నాలుగు దేహములందు సమానమైన రూపం వహించి ఉన్నవాడు, చైతన్య స్వరూపుడు అగు విపశ్చిత్ జీవుని 'ప్రేరణ' పొంది నలుగురు యుద్ధంలో నలుదిక్కుల శత్రుసైన్యంపై విజయం సాధించారు.

అట్లు జీవాత్మ ఒక్కడే అయివుండి, ఆ విపశ్చిత్ మహారాజు నాలుగు దేహాలు చేతివ్రేళ్ళవలె నడుపుతూ పరాజితులై పారిపోవుచున్న శత్రురాజుల సైనిక పటాలాలను వెంబడించాడు. ఆతని వెంట మంత్రులు కొందరు, మరికొందరు సైనికులు పరుగుతీస్తూ శత్రు సైనికులను వెంబడించసాగారు. అట్లా చాలాదూరం వెంబడించగా ఇంతలో విపశ్చిత్తు నాలుగు దేహాలతోను, మంత్రులతోను,

సైనికులతోను నాలుగు దిక్కుల చివరిగా గల నాలుగు మహాసముద్రములను సమీపించారు. అనేకులు మరణించగా కొద్దిమంది శత్రు సైనికులు విపశ్చిత్తు దేహములచే సంధించబడిన విల్లంబులకు భయపడి ఎక్కడెక్కడో దాగుకొన్నారు. ఇట్లా విపశ్చిత్తు నాలుగు దేహములు నాలుగు సముద్రపు తీరాలను చేరుకోగానే ఆతడు యుద్ధంలో దిగ్విజయుడైనట్లయినది. అగ్నిదేవుని ఆజ్ఞానుసారం తమ విధిని నిర్వర్తించి విపశ్చిత్తు మహారాజుకు విజయము చేకూర్చటం పూర్తి అయింది కనుక ఆతని శస్త్రాస్త్రములు ఉపసంహారము పొందినవై శమించినవై అంతర్ధానమైనాయి. అగ్నిదేవ ప్రసాదితమైన రథ–అశ్వ–గజ బలగమంతా అగ్నిదేవుని సంకల్పానుసారం నిజస్థానమగు ప్రకృతిలో లీనమైపోయాయి. మరికొన్ని చేష్టారహితమైపోయాయి. అయితే నాలుగు దేహాలు మాత్రం నాలుగు సముద్రముల తీరాల విజయానందముతో నిలబడివున్నాయి.

అప్పుడు ఆ నలుగురు విపశ్చిత్తులు నాలుగు సముద్రాల తీరాలను ఉన్నవారై ఎదురుగా నలుదిక్కులా విస్తరించివున్న మహాసముద్రాలను చూచారు. ఆ మహాసముద్ర తరంగాలు ఆకాశాన్ని అంటుతూ భీకర ఓంకార నినాదాలు చెయ్యటం వారు గాంచారు. అక్కడ కనిపించే వనములను, పర్వత ప్రదేశములను, ప్రకృతి సౌందర్యమును చూపుచూ మంత్రులు, సామంతులు మహారాజుకు అనేక విశేషములు వర్ణించి చెప్పసాగారు.

❖

తూర్పు దిక్కు మంత్రులు : చూడండి మహారాజా! ఈ మహాసముద్రపు ఉన్నత తరంగాలు ఎంత వేగంగా ఆ పర్వతప్రదేశాలను తాకుతూ ఝంకార శబ్దాలు చేస్తున్నాయో! ఆ చంద్రబింబం సముద్ర దేవత ధరించిన చూడామణిలా ప్రకాశిస్తోంది. అక్కడి ద్వీపములో సముద్ర జీవులు చంద్రకిరణాలు ఆస్వాదిస్తూ ఆహ్లాదంగా నేలపై దొర్లుచున్నాయి. ఈ కనబడే దృశ్యం – దృష్టికంటే వేరుగా లేకున్నప్పటికీ ఉన్నట్లే ప్రవర్తించునట్లు – సముద్ర జలంకంటే వేరుగాని సముద్ర కెరటాలు సముద్ర జలమును ఎంతగా సంక్షోభింపజేస్తున్నాయి.

గుహా "గులుగులు" ఆవర్త నిర్ఘోషాశనిభీషణాన్ ।
భృశం భావయతో గ్రస్తాన్ అగస్త్యార్వా అనిలానివ ॥

కొండ గుహలలోకి ప్రవేశించే సముద్ర జల ఘోష, సముద్రజలాన్ని అగస్త్య మహర్షి ఆపోశన పట్టే సమయంలో జనించిన తరంగ ఘోషను తలపిస్తోంది కదా!

అత్రోప శైలవన వీథిషు పుష్పశయ్యా విద్యాధరీ విరచితాః పరివర్ణయన్తి ।
పార్శ్వద్వయస్థ పరివృత్త పదాత్ సముద్రాత్ వ్యావృత్త ముగ్ధ వనితా పురుషాయితాని ॥

అదిగో, అటుచూడండి. అక్కడ పుష్పశయ్యలను విద్యాధరులు తమ 'రతి క్రీడ' కొరకై నిర్మించారు కాబోలు. గండశిలలపై కనిపించే ఆ పుష్పశయ్యలు, అక్కడి మిలమిల మెరిసే విద్యాధరుల పాద చిహ్నాములు చూస్తుంటే "రతిలో పురుషుడు శ్రమ పొంది ఉండగా, అది గమనించిన ముగ్ధవనిత అధో ప్రదేశం నుండి ఊర్ధ్వపు ప్రదేశానికి వచ్చి రతిక్రీడను కొనసాగిస్తున్నట్లు" కనబడటం లేదూ!

మరొక సామంతుడు (పడమర సముద్రపు ఒడ్డుజేరిన విపశ్చిత్తుతో) : మహారాజా! అటు చూడండి. శృంగార క్రీడలందు ఆసక్తులైన కిన్నెరులు శృంగారరస ప్రభావంచే పరిసరాలు మరచి మధురగీతాలు ఆలాపిస్తున్నారు. ఆహా! ఈ సముద్రం ఎంత విస్తారమైనది! ఒకవైపు మహావిష్ణువు, మరొకవైపు పక్షుల సమూహం, ఇంకొక వైపు పుష్కరావర్త మేఘాలు ఆక్రమించుకున్నాయి కదా!

ఇంకొక దిక్కు సామంతుడు (ఉత్తర దిక్కు సముద్రం సమీపించిన విపశ్చిత్తుతో) : అదిగో! ఆ కనబడే మేరు పర్వత శిఖరాలలో దేవతాలోకాలున్నాయి. మనుష్యులు అటు వెళ్ళజాలరు కదా! కనుక ఉత్తర దిక్కుగా భూమి ఉన్నంత వరకు మీరు జయించినవారయ్యారు.

వేరొక సామంతుడు (దక్షిణ దిక్కు సముద్రం సమీపించిన విపశ్చిత్తుతో) : మహారాజా! మనం భూమి యొక్క దక్షిణ దిక్కు అంచువరకు శత్రురాజులను దునిమి మరల మన రాజ్య స్థాపన చేశాం. వెన్నముద్దవలె శరీరం కలిగిన చంద్రుడు నక్షత్ర కాంతలతో క్షీర సముద్రంలో జలకాలాడుచున్నట్లు న్నాడు. ఇక్కడి మలయమారుతం అనేక పుష్ప సుగంధాన్ని వెంట నిడుకుని మన ముక్కు పుటాలను సుఖశ్వాసమయం చేస్తూ మనకు అతిథి మర్యాద చేస్తున్నదికదా! అటు చూడండి. ఆ శబరి స్త్రీ మదంచే లజ్జా విహీన అయి ఆ పురుషుని పదే పదే ఆలింగనం చేసుకొను చున్నది. మనను ఎంత గానో అలరించే మలయమారుతం ఆ విరహిణికి వేడిగాలుల వలె అగుచుండటం చేత ఆమె బుగ్గల నుండి నునువెచ్చని శ్వేద బిందువులు జాలువ్రాలుచున్నాయి. ఇక్కడి జనుల అనాగరకత గమనిస్తే 'నాగరకత' ఉన్నంత వరకూ మన రాజ్యం మీ బలపరాక్రమాల ప్రభావంచే విస్తరిల్లినది అగుచున్నది. "అయ్యో! తెల్లవారబోవుచున్నదే! ఈ నా ప్రియునితో సంభోగానికి విఘాతం కలుగనున్నదే" ...అనే ఆక్రోశం, ఆతురత ఆ శబర స్త్రీలలో కనపట్టుచున్నదే! వారికి జాతిరీత్యా ప్రియునితో సంభోగం నాగరకుల వలె రహస్యమైన విషయమే కాదు కాబోలు! ఈ పర్వత గుహలు బ్రహ్మదేవుని విశ్రాంతి కొరకై నిర్మించబడిన అమృత పూర్ణములగు మండపములవలె విరాజిల్లుచున్నాయి కదా! అటు ఆకాశంలోకి చూడండి. యుద్ధంలో వీరమరణం పొందిన మన యొక్క - మన శత్రురాజుల యొక్క యుద్ధ వీరులను అప్సరసలు ఆకాశమార్గంలో వీరస్వర్గానికి గొనిపోవుచున్నట్లుగా ఉన్నది.

ఇంకా ఆ నలుగురు విపశ్చిత్తులతోను తూర్పు-పడమర-దక్షిణ-ఉత్తర దిక్కుల అంచులకు వేరువేరుగా అనుసరించిన ఉపనాయకులు, సామంతులు ఇట్లా సంభాషించుచున్నారు.

విజిగీషోః పునఃప్రాప్తే సంకటే ప్రకటే రణే ।
ధర్మ్యం విరాజతే యుద్ధం యౌవనే సురతే యథా ॥

హే చక్రవర్తీ! విపశ్చిత్తు మహారాజా ! మాకిప్పుడు ఎంతగానో సంతోషంగా ఉన్నది. మన మహారాజ్యానికి అకస్మాత్తుగా ఒక్కసారిగా నాలుగువైపులా సరిహద్దు దేశముల నుండి యుద్ధ ఉపద్రవం ముంచుకొచ్చింది. అయినా కూడా మీ తపోశక్తి ప్రభావం చేత, బల పరాక్రమముల ప్రాభవం చేత మనం ధర్మయుద్ధం చేశాం. యౌవనంలో రతి ఎంతగా శోభిస్తుందో... ధర్మయుక్తంగా ఇటువంటి పరిస్థితులలో యుద్ధం చేసి విజయం సాధించటం అంతటి శోభాయమానంగా ఉంటుంది.

లోకైః అనిందితా లక్ష్మీః ఆరోగ్యం శ్రీసమన్వితమ్ ।
ధర్మ్యం యుద్ధం పరార్థేన జీవితస్య ఉత్తమమ్ ఫలమ్ ॥

1.లోకులచే అనిందితమైన సంపద, 2.సంపదతో కూడిన ఆరోగ్యం, 3.ప్రజల కొరకు ధర్మపూర్వకమైన యుద్ధం ...ఈ మూడు లభిస్తే, జీవితాలు సాఫల్యం పొందుతాయి. ఇప్పుడు మన ప్రజలకు మీ ప్రభావం చేత ఈ మూడు లభిస్తున్నాయి. ధర్మవిరుద్ధంగాని యుద్ధంలో శత్రువులకు ఎదురుగా నిలిచి పోరాడి తమ ప్రాణములను తృణప్రాయంగా సమర్పించిన మన యుద్ధవీరులే వీరస్వర్గమును పొందటానికి అర్హులౌతారుగాని, తదితరులు కాదు కదా!

వ్యోమాద్యపి ప్రకృతి - వికృతిం నామ నాయాత్య సంఖ్యైః ।
అన్తః సారాశయ గుణవతాం లక్ష్యతే నో మహిమ్నః ॥

మేఘ సమూహాలు, ప్రళయాగ్నులు, పర్వతాల రెక్కల విన్యాసాలు, నక్షత్ర గణాల సంఘర్షణలు, సురాసురుల యుద్ధ భేరీలు ...ఇటువంటి అనేక సంక్షుబ్ధములు జరుగుచున్నా ఆకాశం సర్వదా ప్రశాంతంగానే ఉన్నది కదా! ఉత్తమ గుణశీలురగు మహాత్ముల మహిమ ఈ సంసార సంరంభమును పొందుచున్నప్పుడు కూడా అంతటి ప్రశాంత శీలత్వం వహించి ఉంటుందని మన శాస్త్రములు అభివర్ణిస్తూ ఉంటాయి కదా! లోన మాలిన్యం లేనప్పుడు బయట మాలిన్యం ఏమీ చేయజాలదనటానికి ఈ ఆకాశమే దృష్టాంతం. జ్ఞాని సర్వదా సుఖవంతుడే అయివుంటాడు. ఈ సంసార పటాటోపం ఆతని అంతరాన్ని స్పృశించనైనా లేదు. ఓ ఆకాశమా! పగలు ప్రకాశమానంగాను, సాయంకాలం ఎఱుపుగాను, రాత్రియందు నల్లగానూ కనబడే నీవు ఏ సద్వస్తువు ధరించిన దానివి అయివున్నావు? నీ యొక్క రంగు, తత్త్వజ్ఞాని యొక్క చేష్ట ఎవరు అర్థం చేసుకోగలరు? హే సూర్యభగవాన్!

న తృణ సలిలం నైవగ్రామో న నామచ పత్తనం
న చ దలభర స్నిగ్ధ ఛాయాతరుః న చ సత్రపా
తదపి గగనా ధ్వానం సూర్యః ప్రయాతి దినేదినే
విషమమపి యత్ప్రారబ్ధం తత్ త్యజంతి న సాత్వికాః ॥

త్రోవలో విశ్రాంతి కొరకై పచ్చగడ్డి గల ప్రదేశంగాని, జలంగాని, గ్రామంగాని, నగరంగాని, ఫలవృక్షాలుగాని, చలివేంద్రాలుగాని, పానీయశాలలుగాని లేకపోయినప్పటికీ ఆ సూర్యుడు తన అనుదిన ప్రయాణం కొనసాగిస్తూనే ఉన్నాడు కదా! సత్త్వశీలురగు మహనీయులు ఇతరులకు కష్టమైన పనీ అని తెలిసి కూడా - తమకు ఇవ్వబడిన కార్యక్రమాన్ని 'అవి లేవు, ఇవి లేవు' అని ఎవరినీ, దేనినీ నిందించకుండా కొనసాగిస్తూనే ఉంటారు.

ఆహా! 'కాలం - క్రియ' అనే దంపతులు ఈ త్రిలోకాలను పరిపాలిస్తూ ఉండగా ...ఇక్కడ అనుక్షణం ప్రతిది మార్పు-చేర్పు పొందుచూనే ఉన్నప్పటికీ జగత్తుగా ఎల్లప్పటికీ ఉండియే ఉంటోంది.

లక్షల కొలది బ్రహ్మాండములను ధరించుచున్న ఈ ఆకాశం శూన్యమని ఎవరంటారో, ఆ పండితులు ఏమీ గమనించనివారే అవుతారు. ఈ ఆకాశంలోనే సర్వజగత్తులు ఉదయించి, ప్రవర్తించి

లయిస్తున్నాయి కదా! ఈ విధంగా ఈశ్వరుని మహదాదిలక్షణాలు గమనించాలంటే ఈ ఆకాశమునే గమనించాలి.

ఈశ్వరుడు నిర్లిప్తుడు కదా! ఆతనిలోనుంచి బ్రహ్మాండాలు ఎట్లా వస్తున్నాయి? కాదు చిదాకాశ రూపుడనగు నానుండే భూతాకాశం జనిస్తోంది. అట్టి భూతాకాశము నుండి నిప్పురవ్వల వలె ... బ్రహ్మాండాలు ఉద్భవించి లయిస్తున్నాయి. చిదాకాశంలో ఎన్నెన్ని చమత్కారాలు సంభవిస్తున్నాయి! ఆశ్చర్యమే! నేనే చిదాకాశ స్వరూపుడను!

ఆధార మాయతతరం త్రిజగత్ మణీనామ్
అంగే విభర్త్యమితమ్ అన్తర శేషవస్తు
వ్యోమైవ చిద్వపురహమ్ పరమేవ మన్యే
యత్ర ఉదయ - అస్తమయమేతి జగద్భ్రమోఽయమ్ ॥

"ఏది అనంతరూపమై, త్రైలోక్యమణులకు ఆధారమై, జగద్రూప పరంపరలకు ఉత్పత్తి - లయస్థానమైవున్నదో... అట్టి చిదాకాశరూపమగు పరబ్రహ్మమే నేను"... అని ఈ విస్తీర్ణాకాశాన్ని చూస్తున్న మనకు సుస్పష్టం - నిర్దుష్టం అగుచున్నది.

❖

మహారాజా! ఆ శునకములను గమనించారా!

నైర్ఘృణ్యమ్ అస్థైర్యమ్ అథా అశుచిత్వమ్ రథ్యాచరత్వం పరికుత్సితత్వమ్
శ్వభ్యో గృహీతం కిము నామ మూర్ఖైః మూర్ఖేభ్య ఏవ అథ శునకా న జానే ॥

నిర్దయత్వం, చంచలత్వం, అపవిత్రత్వం, నిష్కారణంగా రహదారులలో అటూ ఇటూ తిరగటం, నీచమైన అలవాట్లు, నికృష్టమైన గుణములు - వీటిని మూర్ఖుల నుండి కుక్కలు నేర్చుకున్నాయో, కుక్కల నుండి మూర్ఖులు నేర్చుకున్నారో మనం చెప్పలేం కదా!... అయితే కుక్కలలో ఉండే శౌర్యత్వం, అల్ప సంతోషం, విశ్వాసం మనిషి చూచి నేర్చుకోవలసిందే!

ఆ తుచ్ఛమైన గడ్డిపరకను చూడండి. ఓ అల్పతృణ (గడ్డి) విభాగమా! ఆహా! లోకంలో 'స్వల్ప మైనది' అని చెప్పటానికి నిన్నే కదా... దృష్టాంతంగా కవులు తీసుకుంటారు! అయితే, దృష్టాంతంగా ఎంతగానో సారస్వతంగా ఉపయోగపడుచుండగా నీవు ఇక తుచ్ఛం ఎట్లా అవుతావు? భోగ పరంపరలందు ఎంతో ఆసక్తి, నమ్మకం కలిగి ఉండి విషయలంపటులై, ప్రమత్తులై, ఉన్మత్తులై, పరులను పరుషంగా నిందించు స్వభావులై - సంసారారణ్యంలో పచార్లు చేసే కొందరు మాయాతన్మయ సోదరులారా! తత్త్వజ్ఞానముచే "దేహోఽహమ్" స్వభావమును అధిగమించి "నేను బ్రహ్మమును" అను సర్వోత్కృష్టానుభవమును సంతరించుకొని, ఇచ్ఛారహితులై సాంసారిక ఆశయములను అధిగమించిన మహనీయులు మీకు తృణప్రాయులు (ఈ గడ్డిపరకతో సమానంగా)గా కనిపిస్తున్నారా? మీరు ఎంతటి మూర్ఖులు! విషయలంపటముతో కూడిన ఇచ్ఛ సత్యమా? గొప్పయా? ప్రాపంచిక సుఖలను సత్యమని అనుకుంటే మీరు కుక్క కంటే ఏం గొప్ప? గొప్ప అని అనుకుంటే అట్టి విషయ లంపట దోషాధిక్యతచే మహనీయులగు ఆత్మానుభవుల సమక్షంలో మీరే తృణప్రాయులు కదా!

ఇంకా అటు చూడండి చక్రవర్తీ! ఆ పూపొదకు ఆవల ఒక సింహం గంభీరంగా – ప్రశాంతంగా కూర్చుని ఉన్నది. ఇటువైపు ఈ కుక్కలు మేఘ గర్జనలు విని 'భౌభౌ' అని అరుస్తున్నాయి. సింహము – కుక్క – ఈ రెండూ తిర్యక్ జంతువులే. మేఘాల నుండి వచ్చే కోలాహల శబ్దాలు ఆ రెండింటికీ సమానమే! కానీ ....

కోలాహలః సమానేఽపి తిర్యక్త్వే క్షుబ్ధమానసైః
అన్యథా సహ్యతే సింహైః, మీలితైరన్యథా శ్వభిః ॥

మేఘ గర్జనలు వింటూ కూడా సింహం వాటిని సహిస్తూ ప్రశాంతంగా కూర్చుని ఉండగా, ... ఆ కుక్క క్షోభపొంది భయంతో ఎగిరెగిరి పడుతోంది. జ్ఞాని ఈ సంసార సంరంభమును ప్రశాంత – మౌన చిత్తముతో చిద్విలాసంగా చూస్తూ ఉంటే, ఆశాదులచే కలుషితమైన బుద్ధిగల సంసార జీవులు ఎంతో క్షోభ చెందటం ఇటువంటిదే కదా! ఈ కుక్కకు ఈ క్షోభను పొందటం ఏ మూర్ఖ సంసార జీవుడు నేర్పాడో మరి !

హే విపశ్చిత్తు మహారాజా! ఆ ఊరకుక్కను చూచారా? అది నోరుతెరచి – మూస్తూ .... "ఓయీ మానవుడా! నీకంటే అధముడెవడయ్యా?" ...అని మూర్ఖులను చూచి నవ్వుకుంటున్నట్లున్నది.

"త్వత్తః కో ఽధమ? ఇతి ఉదీరితవ తే, శ్వోవాచ హాసాన్వితం,
మత్తో – మౌర్ఖ్యమ్ – అమేధ్యమ్ – మాంద్యమ్ – అశుభం యః సేవతే సోఽధికః?
శౌర్యం – భక్తిః అకృత్రిమా ధృతిః – ఇతి శ్రీమాన్ గుణోయో అస్తి మే
మూర్ఖాదేశ గుణః ప్రయత్న నిచయైరన్విష్య నో లభ్యతే ॥

ఆ ఊరకుక్క నవ్వుతూ ఏమంటోందో చూచారా? "ఓ మానవులారా! 'సరమయి' అనే దేవతా స్త్రీ శునక సంతతియగు మమ్ములను చూచి నవ్వుచున్నారా? ఇక ఆపండి. మీ మానవులలో కొందరు అజ్ఞానం, అపవిత్రత, దేహాభిమానం – విచారణారాహిత్యం అశుభ ఉద్దేశములు కలిగివుండి ఈ భూమిపై సంచరిస్తున్నారు కదా! వారికంటే అధములెవరు? శౌర్యము – సహజమగు స్వామిభక్తి – అల్ప సంతోషము మొదలైన మా ఉత్తమ గుణములు ఎందరు మానవులకు ఉన్నాయి చెప్పండి?"

❖

మహారాజా! ఆ మహావృక్షము మొదలులోగల శివలింగముపై వ్రాలి ఆ కాకి పూజాక్షతలను ఏరుకుతింటూ "కావు కావ్" ...అని అరుస్తూ ఉండటం గమనిస్తున్నారా?

లింగస్య ఊర్ధ్వం రటత్ కాక, "ఆత్మానం దర్శయత్యయమ్
సర్వాధః పాతక ఉత్తుంగ గతిం పశ్యతి మామ్" ఇతి ॥

ఓ మానవులారా! ఇదిగో నన్ను చూస్తున్నారా! ఈ "శివనిర్మాల్య భక్షణం" అనే అధోగతికి నేనెందుకు పాలయ్యాను? క్రితం జన్మలలో పుణ్యకార్యాలు మానివేసి పాపకార్యాలకు ఉపక్రమించటం చేతనే కదా! మరి మీరు పాపకార్యములు కొనసాగించి నావలె తుచ్ఛజన్మ పొందటానికి ఉపక్రమిస్తు న్నారా? సిగ్గు సిగ్గు! జాగరూకులై పాపకార్యములను విరమించి పుణ్యకార్యముల కొరకై సంసిద్ధులు కండి" ...అని "కావ్ – కావ్" (కాకండి – కాకండి) అనే ఉద్దేశంగా మా కనిపిస్తోంది.

ఓ కాకమా ! ఆ ప్రక్కనే మృదుమధురంగా ఉండే లేత నూతన తామర తూడులను వదిలివేసి క్రుళ్ళిపోయిన ఈ నిర్మాల్యం భుజిస్తున్నావేం? ఓహో! మేము జ్ఞాన విశేషాదులను - భక్తి ప్రపత్తులను వదలి కామ-క్రోధములను ఆశ్రయించటం ఇట్టిది - అని మాకు గుర్తు చేస్తున్నావా? శెహభాష్!

తెల్లటి పూసజ్జలో నుంచి వస్తుంటే ఆ తెల్లపక్షిని చూచి "ఇది రాజహంస కాబోలు" అని అనుకున్నాం. తీరా అది కాస్తా వచ్చి నేలపై పురుగులను ముక్కుతో భక్షిస్తూవుంటే "ఇది రాజహంస కాదు. తెల్లకాకి" ...అని మేము గుర్తించాం. మానవులలో కొందరు పైకి పవిత్ర భావాలు కలుగజేసే వస్త్రాలు ధరించి, లోన దుష్ట సంస్కారాలు కలిగివుండటం ఇట్టిదే కాబోలు!

కోయిల సమూహంతో కలిసి కాకి కోయిలలా అనిపిస్తుంది. అది గొంతువిప్పి 'కావ్-కావ్' అని అరవటం ప్రారంభించగానే "ఇది కోయిల కాదురా బాబూ! కాకి!" ...అని తెలిసిపోతుంది. మహనీయుల సమావేశంలో మూర్ఖుడు ఇట్లా బయటపడిపోతాడు.

స్వామీ! ఆ చిటారుకొమ్మపై కాకి నిలబడి అరవటం దేవాలయ ప్రాంగణంలోగల మహావృక్షాన్ని అధిరోహించిన దొంగ ఊరంతా కలియజూస్తున్నట్లు లేదూ!

ఓ కాకమా! "ఇది కాకుల విభాగం. కాకులే తినాలి" అని మిగతా కాకులను "కావ్ కావ్" అని పిలుస్తున్నావా? మా మానవుల జాత్యహంకారం ఇటువంటిదే కదా! నీకటు శబ్దరూపమైన అరుపులు ఈ వనంలోని సుశబ్దములను వినిపించకుండా చేస్తున్నాయి! అవునులే! "వాడు అటువంటి వాడు, వీడి సంగతి చూద్దాం" ...అనే మాటలు "తత్త్వమసి" వంటి ఉపనిషత్ సంభాషణలను (మా అజ్ఞానం చేత) మాకు వినపడకుండా చేస్తుంటే మేము ఊరకొని ఉండటంలేదా? ఇదీ అట్టిదే రాజా! ఆ కోకిలను చూడండి. దంపతుల రతికలహమునకు సంధి కుదిర్చే ఆ కోయిల గీతం వినసీయకుండా ఈ కాకుల క్రూరమైన కావ్ కావ్ నినాదం ఎంతబిగ్గరగా వినబడుచున్నదో!

ఓ మధురగాయని అగు కోకిలా! చూచావా! ఇక్కడ నీ మధురగానం వినే శ్రోత ఏడీ! ఇక్కడి వారికి కాకుల శబ్దాలే ప్రియంగా ఉన్నాయి. "ఈ కోయిలను మేమే పెంచాం! లేకపోతే బ్రతికేదే కాదు" ...అని నీ శ్రోతలకు ఈ కాకులు తమ గొప్పతనం చెప్పుకుంటూ నీ గానాన్ని వినసీయకుండా చేస్తుంటే, ఈ కాకుల గుంపుగల ప్రదేశంలో నీ గీతం వినిపించి ఏం ప్రయోజనం?

ఓ కోకిలా! "తవ కుహూ - తవ కుహూ" అనే శబ్దం పలుకుచూ... "ఓ జనులారా! మీ సంసారం మీరే కల్పించుకొని ఉంటున్నారు. అట్టి మీ కల్పనా పరంపరలు ఇక ఆపండి. లోక వ్యవహారములు అనే కాకి కూతలు వినటం మాని మహనీయులగు ఆత్మానంద తత్పరులు వినిపించే ఆత్మానంద గానం వినండి" ...అని మాకందరికీ గుర్తు చేస్తున్నావా? భేష్! మూర్ఖజనుల మధ్య ఉన్నప్పటికీ బ్రహ్మజ్ఞాని వేరుగానే కనిపించునట్లు కాకుల మధ్య కాకి రంగు - రూపుతో ఉన్న కోయిల కాకులకంటే వేరుగా ప్రకాశమానంగా కనిపిస్తోంది. ఆహా!

కోకిల శిశువును వదలి తల్లి కోకిల ఎటో పోవటం, తల్లి కాకి కోకిల శిశువును తెచ్చి పిల్లకాకి అనుకొని పెంచటం,కొంతకాలం జరిగిపోయిన తరువాత "ఇది కోకిలగాని కాకి కాదు"

అని గుర్తించి తల్లికాకి కౌమార కోకిలను పొడిచి హింసించటం... ఇంత జరిగినా కోకిల తన గాన మాధుర్యాన్ని కించిత్ కూడా కోల్పోనేలేదు. మహనీయులు ఈ సంసార జీవుల మధ్య ఉండి అనేక హింసలపాలైనా కూడా తమ మహనీయత్వము కోల్పోరు కదా!

ఆ హంస సరోవరంలోని తామర తూడులను ముక్కున కరచుకొని తన బిడ్డల కొరకై తీసుకొనిపోవుచూ కూడా ఎంత గంభీరంగా కదలివెళ్ళుచున్నది! మహనీయులగు పరమహంసలు జగత్ కార్యక్రమము నిర్వర్తిస్తూ కూడా అంతరంగమున ఆత్మజ్ఞానగాంభీర్యులై ఉంటారనటానికి ఇదే దృష్టాంతం. ఇటు చూడండి. ఈ సరస్సు బ్రహ్మ సాక్షాత్కారముతో గూడిన మహాత్ముల మనస్సువలె ఎంత నిర్మలంగా శోభిస్తోంది! అయితే సరోవరజలం, నదీజలం, కూప జలం (నూతి నీరు) మనం దేనిని ఏ పేరుతో పెట్టి పిలిచినా జలమంతా ఒక్కటే కదా! అట్లాగే స్త్రీ – పురుషాది భేదములతో శరీరాలు వేరువేరుగా కనిపించినా ఆత్మ సర్వదా ఒక్కటే కదా!

ఈ సరస్సులో ఎన్నెన్ని కమలములున్నాయో కదా! అనేక జన్మలలో అనేక సంస్కారముల పరంపరలను నింపుకొనివున్న ఈ సంసారజీవుని భోగోత్సాహ మనస్సువలె ఈ సరస్సులోని కమలములను లెక్కించటం ఎవరి తరం?

అటువైపుగా చూస్తే పైకి ముళ్ళపొదలను, అంతరమున పుష్పములను ఆ సరోవర విభాగం కలిగివున్నది. అంతరమున ఆత్మ అనే మధుర పానీయమును దాచుకొని పైకి దృశ్య సంసారము వహిస్తున్న జీవుని మనోఫలకమువలె అది కనిపించుచున్నది కదా! ఓ మానవులారా! "అస్థిరం, జడం, ఛిద్ర సహిత, నిస్సారం అగు పైపై ప్రయోజనములను వదలి ...సారయుక్తమగు ఆత్మనే గ్రహించండి, దర్శించండి... మానవ జీవితాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోండి" అని మనకు శాస్త్రములు బోధిస్తున్న రీతిగా ఉన్నది. ఏ కమలమైతే లక్ష్మీదేవి హస్తమును అలంకరించి విష్ణు భగవానుని హృదయంలో స్థానం పొందిందో ...అట్టి ఈ కమలము యొక్క సౌకుమార్యం, ఔన్నత్యం ఏ కవి సంపూర్తిగా వర్ణించగలడు?

ఆ తెల్లటి కమలం, నీలి కమలం చూడండి. ఆకారం చేత ఒక్కటే అయినప్పటికీ సాత్వికుని మనస్సు – మూర్ఖుని మనస్సులాగా అవి ఎంతటి భేదం కలిగి ఉన్నాయి! ఈ మామిడి వృక్షమునకు విరగకాచి పసుపుపచ్చగా పండివున్న మామిడి పళ్ళరసమును గ్రోలుచు తుమ్మెదలు – కోయిలలు ఆనందపడుచున్నప్పుడు ఈ ప్రకృతి రచయిత అగు బ్రహ్మదేవుడు తన రచనను చూచుకొని తానే ఎంత ఆనందపడుచున్నాడో?

ఓ తుమ్మెదా! నీవు ఎన్నో స్థానములలో రసమును గ్రోలికూడా ఇంకా సంతుష్టి పడకపోవట మనేది సంసారజీవుల నిత్య అసంతృప్తికి సోదాహరణమే అగుచున్నది.

ఓ రాజహంసా! నీవు చేసే మధుర "హ–హు–హూ" నాదం కొంగకు వెయ్యి జన్మలకైనా వస్తుందా? రాదు. అయితే నీవు హంసి (ఆడు హంస) వెంట పరుగులు తీసి ప్రాణాలు పోగొట్టుకోవటం మాలోని కొందరు స్త్రీ వ్యసనంచే జీవితం సర్వనాశనం చేసుకోవటం గుర్తుచేస్తోంది. నీవు కొంగలు – నీటి కాకులు మొదలైన హింసక పక్షులు నివసించే ఈ సరస్సుల్లో ఉంటున్నావెందుకు చెప్పు?

ఓ నీటి కాకీ! నీవు కూడా మా జనులలో కొందరివలె పరాన్నభుక్కువై పరులను ఇతరులను బాధించటమే వృత్తిగా కలిగి ఉన్నావే!

ఏవం విహన్యతే లోకః స్వార్థేనేతి ప్రదర్శయన్
మద్గురుం మద్గురుతాం యాత ఇత్యేవం స్తౌతి దుర్జనః ॥

"ఈ నీటికాకివలె మేమూ ఇతరులను బాధించటం, ఇతరుల ఆర్జనములను దొగిలించటం కొనసాగిస్తూ ఉంటాం! ఇందుకు ఈ నీటికాకియే మా గురువు!" ...అని దుర్జనులు నీ గురించి గొప్పగా చెప్పుకుంటున్నారు. అంతేగా మరి!

అయితే, కొంగలు, నీటికాకులు, రాబందులు, రాజహంసలు ఒకే సరస్సులో, ఒకేచోట ఉండి జీవిస్తున్నప్పటికీ ఒకరి లక్షణాలు మరొకరికి అబ్బుతున్నాయా? లేదు. అట్లాగే మూర్ఖులు, నీచబుద్ధి కలవారు, హింసయే స్వభావముగా గలవారు – సర్వం పట్ల సమత్వ బుద్ధి సముపార్జించుకొన్న మహనీయులు ఒకే ఆశ్రమంలో కలిసివుండవచ్చుగాక! ఒకరి బుద్ధి మరొకరికి అలవడేది కాదు.

అదిగో, ఆ కొంగను చూస్తున్నారా? ఒక చేపను ముక్కున కరచుకొన్నది. ఆ చేప ఒక్కసారి తన బలమంతా ఉపయోగించి ఆ కొంగ ముక్కు నుంచి విడివడి నీళ్ళలోకి దుమికింది. కాని భయం చేత గుండె ఆగి ప్రాణాలు పోగొట్టుకొని నీటిలో తేలియాడుతోంది. అవునుకదా! ప్రపంచంలో మహావిపత్తు సంభవించినప్పుడు ప్రాణాలు పోగొట్టుకోవటమే అధిక సౌఖ్యప్రదం అని కొందరు భ్రమిస్తున్నారు మరి! అదిగో, అదిగో...! అటుచూడండి. ఆ బాటసారి లేళ్ళ కళ్ళను చూచి తన ప్రేయసినేత్రాలు గుర్తుకు వచ్చి కాబోలు, నిశ్చేష్టుడై నిలుచున్నాడు. అటు ఆ నెమలిని చూస్తున్నారా! అది నేలపై నీళ్ళను ముట్టకుండా ఇంద్రుని ప్రార్థించి, ఇంద్ర ప్రసాదితమైన మేఘజలం ఆస్వాదిస్తోంది. ఇంకా దాని పోకడ చూడండి. అది నేలపై నీటిని ముట్టటం లేదు. బాగుంది కానీ, నేలపై గల పాములను మాత్రం భక్షిస్తోంది. ఔన్నత్యం సంపాదించుకుని కూడా నీచత్వం వదలలేని వారికి ఇదే తార్కాణం!

ఆ వెదుళ్ళు చేసే శబ్దం ఎంత సంగీతభరితంగా ఉన్నదో చూచారా? అవి ఏ విద్వాంసుల సేవచే అంతటి గానకౌశలాన్ని నేర్చుకున్నాయో కదా!

రాజా! ఈ ఎత్తైన తాటిచెట్టును చూస్తున్నారా? అది చాలా ఎత్తుగా ఉండటం చేత వాటిని ఎవరూ కోరరూ, కోసుకోరు. మూర్ఖుల లోభగుణం ఇట్టిదే కాబోలు.

దీయన్తాం మణలానాం దిశిదిశి చ యథా శాస్త్రమస్త్రాణ్య వన్యా
రక్షాయై క్షాన్తిపూర్వం చిరమ్ అతులబలం శాన్తయా శాసనాని ॥

మీ యొక్క నాలుగు ఉపాధుల బలపరాక్రమాల ప్రభావంచేత మనం దశదిశలలో సుదీర్ఘ ప్రదేశాలన్నీ జయించాం. ఇక రాజనీతిని అనుసరించి శాంతబుద్ధితో సమాధానపూర్వకంగా చిరకాల రక్షణ కొరకై రాజశాసనాలు, కప్పములు నియమిస్తూ అధికారము యొక్క గుర్తులను స్థాపించండి.

❖❖❖

4. అవిద్య - దృశ్య జిజ్ఞాస

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! అప్పుడు ఆ నలుగురు విపశ్చిత్ రాజులు నాలుగు సముద్ర తీరాలలో గల నాలుగు వేరైన ప్రదేశాలలో సమావేశమైనారు. మంత్రులు ఆయా రాజ్యాంగ విశేషాలు నివేదిస్తూ ఉండగా ఆయా సామంతరాజ్య చట్టాలను, ప్రణాళికలను అప్పటికప్పుడు తయారు చేసి తుదిమెరుగులు దిద్దారు. ఇంతలో సాయంకాలం అయింది. సూర్య భగవానుడు అస్తమాద్రి చేరాడు. ఆ నలుగురు తమ సాయం సంధ్యలను ముగించుకొని నాలుగు సముద్రముల తీరాన తమతమ శయనములపై విశ్రాంతి తీసుకోనారంభించారు. ఆ నలుగురు నాలుగు వేరువేరైన సుదూర స్థానములలో శయనములపై పరుండి ఆశ్చర్యముతో కూడిన చిత్తము కలవారై తమ తమ మనస్సులలో ఇట్లు చింతించనారంభించారు.

❖

నలుగురు విపశ్చిత్తులు (తమ మనస్సులో) **:** "ఆహా! శత్రు రాజ్య సైన్యమును పారద్రోలుతూ అతి దూరంగా ప్రయాణించి ఇప్పుడు సముద్రల తీరాలకు చేరాం. దేవదేవుడగు అగ్నిదేవుని ప్రభావం చేత ఆయన మనకు ప్రసాదించిన దివ్య వాహనముల ప్రభావంచేత కదా, ఇంతదూరం రాగలిగాం! ఇప్పటిదాకా బాగానే ఉన్నది! ఈ సువిశాల దృశ్యము ఎంతవరకు వ్యాపించి ఉన్నది?...

ఈ జంబూద్వీపానికి ఆవల లవణ సముద్రం ఉన్నది. లవణ సముద్రానికి ఆవల రెండింతలు ఇక్షు సముద్రం (తీపి నీరు) ఉన్నది. దాని కావలి కుశద్వీపం ఉన్నది. దానికి ఇంకా ఆవల సురోద సముద్రం ఉన్నది. ఇట్లా శాస్త్రాలలో మనం చదివాం. అయితే సప్తద్వీప – సముద్రములకు ఆవల ఇంకా ఏం ఉంది? ఈ చేత్య (దృశ్య) రూపిణి యొక్క 'మాయ' ఎంతవరకు విస్తరించి ఉన్నది. ఈ వస్తు వైచిత్ర్యము యొక్క అసలైన రూపమెట్టిది?

ఈ విషయాలు తెలియాలంటే మన వల్ల కాదు. అయితే మన ఇష్టదైవమైనట్టి అగ్నిదేవుని కరుణచే మాత్రమే సాధ్యం. అందుచేత ఆయనను ప్రార్థించి ప్రసన్నుణ్ణి చేసుకొని నాలుగు దిక్కులలో ఈ సప్తసముద్రములకు ఆవల గల విశేషములను దుఃఖరహితులమై సందర్శించి వద్దాం."

ఇట్లా నాలుగు సముద్ర తీరాలలో కూర్చుని ఆ నలుగురు విపశ్చిత్తులు ఏకకాలమున అగ్నిదేవునికి ప్రార్థనలు సమర్పించారు. ఆ నలుగురికి అగ్నిదేవుడు ప్రత్యక్షమై ఇట్లు పలికాడు.

అగ్నిదేవుడు : పుత్రులారా! మీ ప్రార్థనకు మెచ్చాను. ప్రసాదించటానికి సిద్ధంగా ఉన్నాను. మీ అభిలాష ఏమిటో చెప్పండి? పసిపిల్లల కోరిక తీర్చటమే తండ్రికి ఆనందం కదా!

నలుగురు విపశ్చిత్తులు :

పంచభూతాత్మకస్యాస్య దృశ్యస్య అంతం, సురేశ్వర!
దేహేన, మంత్ర దేహేన, తదన్తే మనసాపి చ,
యావత్ సంవేదనం, యావత్ సంభవం, యావదాత్మకమ్
పశ్యేమ ఇతి నో దేవ! దీయతామ్ ఉత్తమో వరః ॥

ఓ దేవేశ్వరా! మీ దర్శనంచే పునీతులమై సాష్టాంగ దండప్రణామములు సమర్పిస్తున్నాం. మా కోరిక ఏమిటో వివరిస్తాం. వినండి–

1. పంచభూతమయమగు ఈ దృశ్యం యొక్క అంతం ఎక్కడో... అక్కడి వరకు ఈ దేహంతో చూచెదము గాక!
2. ఆ తరువాత వైదిక మంత్ర ప్రభావంచే ఏర్పడే సంస్కార దేహంతో ఎంతవరకు పయనించ గలమో అంతవరకు వెళ్లెదము గాక!
3. ఇక ఆపై మనస్సుతో ఎంతవరకు వెళ్ళగలమో అంతవరకు వెళ్ళి చూడగలిగినంత చూచి వస్తాము గాక!

ఇట్లు... 1. ప్రత్యక్షం, 2. అనుమానం, 3. శ్రుతి... మొదలైన అన్ని విధాలా ఈ దృశ్య జగత్తు ఎంతవరకు విస్తరించి ఉన్నదో అంతవరకు చూచిరాగల వరం ప్రసాదించండి. అనగా...

1. యోగుల యోగ ప్రభావం చేత పొందబడే మార్గం, 2. మనస్సు గాంచగలిగి నంత వరకు మేము చూచిరాగలిగే అవకాశం మాకు మీ దయచే లభించును గాక! మరణించిన తరువాత (లేక) సూక్ష్మదేహంతో మాత్రమే పోగలిగే ఉత్తరాయన, దక్షిణాయన మార్గాలలో మేము పోయివస్తాం!

అగ్నిదేవుడు : వత్సలారా! మీరు కోరినట్లే అగుగాక ! మీ అభీష్టానుసారమే అగుగాక !

❖

ఆ విధంగా అగ్నిదేవుడు అంతర్ధానమైన తరువాత ఆ రాత్రి గడిచింది. ఆ మరునాడు ఉదయమే ఆ నలుగురు విపశ్చిత్తులు నాలుగు సముద్రాలను దాటి ఆవల ఉన్న ప్రదేశాలు, విశేషాలు సందర్శించి రావటానికి ఉద్యుక్తులయ్యారు.

మంత్రులు, "మహారాజా! మీరు రాజ్య సంరక్షణకు, రాజ్యాంగ పరిరక్షణకు అత్యంత ముఖ్యులు. యుద్ధం ఇప్పుడే కదా ముగిసింది! అనేక విషయాలు అస్తవ్యస్తంగా ఉండి ఉంటాయి. అతి ముఖ్యమైన వ్యవహారాలు రాజనిర్ణయాలకై వేచి ఉన్నాయి. ఇప్పుడు మీరు లేకపోతే మన రాజ్యానికి అది తీరని లోటు. అందుచేత సముద్రంలో ప్రవేశించవద్దని మా మనవి" ...అని సవినయంగా ప్రార్థించసాగారు.

అయితే ఆ విపశ్చిత్తులు ఆ మాటలన్నీ వినిపించుకోనేలేదు. అప్పటికప్పుడే తమ తమ మనస్సులలో గల పుత్ర, మిత్ర, కళత్ర, జాతి, రాజ్య, రాజాంతఃపురములపై గల అభిమానము, యుద్ధము, అధికారము మొదలైన వాటి వలన రూపుదిద్దుకుని ఉన్న మాత్సర్యం, కిరీటం, రాజ సింహాసనం, అంతఃపుర శయనాభిలాష, సేవకజనం, రాజవస్త్రములు, వస్తు వాహనాలకు సంబంధించిన లోభం, శత్రు పరాభవం, రాజ్యపాలన, ఆజ్ఞలు పురమాయించటం, ఆయా అధికారులను గదమాయించటం... మొదలైన వాటికి సంబంధించిన అభిలాష మొదలుగా గల కర్మ – దృశ్య సంబంధమైన దోషములను ఒక్కటొక్కటిగా త్యజించారు. ఇక, సుదీర్ఘ ప్రయాణమునకు ఉద్యుక్తులై, ...నాలుగు సముద్రముల ఒడ్డు వరకు తమను అనుసరించి వచ్చిన ఆయా మంత్రులను పేరుపేరునా ఇట్లా సంబోధించారు.

"ఓ రాజాజ్ఞ పరాయణులు, దేశభక్తులు అగు మంత్రులారా! సైనికాధ్యక్షా! ప్రియ సైనికులారా! మేము ఈ సముద్రమును దాటి ఆవలగల సృష్టి విభాగమును కలియచూచి, అక్కడి విశేషాలన్నీ గమనించి తిరిగివస్తాము. మీరు త్రోవలలో గల మన సామంత రాజ్యములు సందర్శిస్తూ, అక్కడ మన రాజ్య చట్టములు, కప్పములు, దేశాభివృద్ధి ప్రణాళికలను నిర్దేశిస్తూ, అమలుపరుస్తూ, మన రాజధాని అగు తతమితి నగరం జేరండి. ప్రధాన మంత్రులవారు రాజ్యసభ యథారీతిగా నిర్వహిం చెదరు గాక! రాజధాని చేరగానే విజయోత్సవాలు నిర్వహించండి. మన సైనికులకు, మరణించిన సైనికుల కుటుంబాలకు కానుకలు, నష్టపరిహారాలు గాయపడిన మన సైనికుల – మనపై దండెత్తిన సరిహద్దు దేశాల సైనికులకు అవసరమైన వైద్యచికిత్సలు ప్రేమతో అందించగల వైద్యులను నియమించి, అవసరమైన ధనాది సదుపాయములను అందించండి. చెల్లించండి. మేము త్వరలో తిరిగివస్తామని ప్రజలకు విన్నవించండి. ఇక సెలవు."

❖

ఈ విధంగా పలికి ఆ నలుగురు విపశ్చిత్తులు నాలుగు దిక్కుల చివరన గల సముద్రపు ఒడ్డున పరివారాన్ని వదలి నాలుగు దిక్కులుగా దృఢ నిశ్చయంతో పాదచారులై ప్రయాణించసాగారు. తమ యొక్క మంత్రశక్తిచే "జయము" అను సిద్ధిని పొంది ఉన్న ఆ నలుగురు సముద్రజల తరంగాలపై నేలపై నడిచినట్లే అడుగులు వేసుకొంటూ నడక సాగించారు. మావటివాడు ప్రేరేపిస్తూ ఉండగా త్రాళ్ళకు కట్టిన దుంగలను లాగుచూ వెళ్ళే ఏనుగు వలె వారు ముందుకు అధిరోహిస్తూ, దిగుతూ, మరికొన్ని చిన్నతరంగములపై నాచు–జలవృక్షముల మధ్యగా అడుగులు వేస్తూ, చాలాకాలం అటు–ఇటు తిరుగుతూనే ఉన్నారు. మంత్ర విద్యాబలప్రభావం చేత అతితేజో సంపన్నులైన వారు దుర్జయులై సంచరించసాగారు. ఒక్కొక్కచోట మదించిన మొసళ్ళచే మ్రింగబడి అక్కడ అగ్నిదేవుని ప్రభావం చేత జీర్ణం అవక మరల ఉదరంలో నుంచి బయల్వెడలారు. ఒక్కొక్కసారి జలతరంగాలపై విశ్రమించి ఆ జల తరంగాలచేత వేలాది యోజనాలు నిదురలో ఉండగానే తీసుకొని పోబడేవారు. తమ రాజధానిలో ఏనుగులను అధిరోహించినట్లు వాళ్ళు నలుగురు నాలుగు సముద్ర తరంగాలను అధిరోహించి సుదూరం ప్రయాణించేవారు. ఆ తరంగాలు సముద్ర మధ్యంలో గండ శిలలను సమీపిస్తున్నప్పుడు దెబ్బ తగలకుండా లాఘవంగా తప్పించుకునేవారు. క్షణంలో సముద్రపు అడుగు భాగం జేరేవారు. ఆ సముద్రపు అంతరమున కూడా సంచరిస్తూ మొసళ్ళతోను, ఎండ్రకాయలతోను, తదితర సముద్ర జీవులతోను పరిహాసపూర్వకంగా అంగవిన్యాసములతో సంభాషిస్తూ సహవాసం చేస్తూ సంచరించసాగారు.

ఓ రామచంద్రా! ఆ ప్రకారంగా ఆ నలుగురు సముద్రమును, ద్వీపములను దాటివేయుచు "ఈ పాంచభౌతిక అవిద్యా జగత్తు ఎంత దాకా విస్తరించి ఉన్నది? అవిద్య యొక్క చివర ఎక్కడ"? అనే విచారణ యందు ప్రవృత్తులై ప్రవర్తించసాగారు. మధ్య మధ్యలో వనములు, పర్వతములు ఏవేవో జనరహిత ప్రదేశములు తారసపడసాగాయి. ఇంతలోనే అనేకానేక సంఘటనలను ఆ నలుగురు విపశ్చిత్తులు చవిచూశారు.

పశ్చిమ దిక్కు విపశ్చిత్తు మత్స్యావతారుడగు విష్ణు భగవానుని కులంలో జన్మించిన ఒక పెద్ద చేప చేత మ్రింగబడ్డాడు. అది క్షీర సముద్రంలో ప్రవేశించి "ఈ దేహమును నేను జీర్ణం చేసుకోలేను" ...అని గ్రహించినదై క్షీరసాగర మధ్యంలో క్రక్కివేసింది. అప్పుడు లేచి నడకసాగిస్తూ ఆ పశ్చిమ దిక్కు విపశ్చిత్తు క్షీర సాగరంలో అతిదూరం వెళ్ళటం జరిగింది.

దక్షిణ దిక్కు విపశ్చిత్తు ఇక్షు సముద్రంలో సంచరిస్తూ ఉన్నాడు. ఇంతలో సముద్ర మధ్యలోగల ఒకానొక యక్ష నగరంలో అనుకోకుండా ప్రవేశించాడు. అక్కడ ఒక యక్షిణి ఆతనిని చూచి తన వశీకరణ విద్య చేత కాముకుడగు భర్తగా తన వశం చేసివేసుకొన్నది.

తూర్పు దిక్కు విపశ్చిత్తు ఒక చోట సముద్రంలో గంగానదీ ప్రవేశమును గమనిస్తూ ఉండగా ఒక పెద్ద తిమింగలం మ్రింగబోవగా, దానిని గంగానదీ ప్రవాహంలోకి ఊడ్చుకు వచ్చి శస్త్రాస్త్రాలను ప్రయోగించి చీల్చి వేశాడు. ఆ ప్రయత్నంలో తీవ్ర వేగంతో ప్రవహించే గంగానదీ ప్రవాహం ఆతనిని 'కన్యాకుబ్జ' అని పిలవబడే ఒక ప్రాంతానికి త్రోసుకుపోయింది.

ఉత్తర దిగంతము చూడటానికి వెళ్ళిన విపశ్చిత్తు 'ఉత్తరకురు' అనే దేశంలో ప్రవేశించి అక్కడ దేవీసహితుడైన శివభగవానుని ఆరాధించి అణిమ-గరిమ మొదలైన ఆయా సిద్ధులు/ఐశ్వర్యములు సముపార్జించాడు. ఆ సిద్ధుల ప్రభావం చేత ఆతనికి 'గాయము-మరణము' లకు సంబంధించిన భయం లేకుండాపోయింది. ఆతడు ఆయా త్రోవలలో జలచరాల చేత మ్రింగబడి కూడా అణిమాది సిద్ధులచే క్షేమంగా బయల్వెడలి, క్రమంగా ద్వీపాంతరాలు దాటి, కుల పర్వతాలు కూడా దాటివేశాడు.

పశ్చిమ దిక్కు విపశ్చిత్తు హేమచూడ పక్షి (గరుడపక్షి) యొక్క వీపును అధిరోహించి గరుత్మంతుని ఆరాధిస్తూ క్రమంగా అనేక ద్వీప - ద్వీపాంతరాలు దాటి వెళ్ళాడు.

తూర్పు దిక్కుగా వెళ్ళిన విపశ్చిత్తు క్రౌంచద్వీపం ప్రవేశించాడు. అక్కడ గల వర్షసీమా పర్వతాన్ని అధిరోహిస్తూవుండగా ఒక రాక్షసి ఆతనిని మ్రిగింవేసింది. కాని కొద్దిసేపట్లో ఆతడు ఆ రాక్షసి ప్రేగులు చీల్చి హృదయమును భేదనం చేసి బయల్వెడలాడు.

దక్షిణ దిక్కుగా వెళ్ళిన విపశ్చిత్తు దక్ష ప్రజాపతి నగరం ప్రవేశించాడు. అనుమతి, విన్నపము లేకుండా ప్రవేశించినట్లు తెలిసి ఆ దక్ష ప్రజాపతి "నీవు యక్షుడుగా అయ్యెదవు గాక" అని శపించాడు. అట్లు యక్షుడుగా (సూక్ష్మదేహ మాత్రమైన సత్త కలవానిగా) రూపొందిన ఆ విపశ్చిత్తు శాకద్వీపం ప్రవేశించాడు. అక్కడ ఒక ఏకాంత స్థానం చేరి నూరు సంవత్సరాలు తపస్సు చేసి శాప విమోచనం పొందాడు.

ఉత్తర దిక్కుగా ప్రయాణిస్తున్న విపశ్చిత్తు, తాను సంపాదించిన సిద్ధులను వెంట నిడుకొని వేగం గలవి - చిన్నవి అగు అనేక సముద్రాలు దాటివేశాడు. ఒక సువర్ణమయ ద్వీపంలో ప్రవేశించాడు. అక్కడ గల ఒకానొక సిద్ధునకు కొంత చికాకు కలిగించాడు. ఆ సిద్ధుడు కోపగించి "నీవు శిలవైపోయెదవు గాక!"... అని శాపం ఇవ్వటం జరిగింది. ఆతడు ఆ ప్రదేశంలో ఒక శిలగా మారి నూరు సంవత్సరాలు గడిపాడు. అపుడు అగ్నిదేవుడు అనుగ్రహించటం చేత శపించిన ఆ

సిద్ధుడే ఆ ఉత్తర దిక్కు విపశ్చిత్తుకు శాప విమోచనం ప్రసాదించాడు. మనఃప్రీతిని పొందిన ఉత్తర దిక్కు విపశ్చిత్తు ఇంక అక్కడి నుండి బయల్వెడలాడు.

తూర్పు దిక్కుగా వెళ్ళిన విపశ్చిత్తు 'కన్యాకుబ్జ' అనే పేరు గల నగరంలో ప్రవేశించి అద్దానికి ఉత్తరంగా అనేక వందల యోజనాలు ప్రయాణించాడు. 'నాలికేరం' అనే దేశంలో ప్రవేశించి అక్కడ కొంతకాలం నివసించసాగాడు. తన పూర్వ వృత్తాంతం మరిచాడు. క్రమంగా అక్కడి రాజ్యానికి రాజయి ప్రజారంజకంగా ఎనిమిదేళ్ళు రాజ్యపాలన చేశాడు. అతిధర్మాత్ముడై ఎన్నో ప్రజారంజకమైన కార్యక్రమాలు చేపట్టాడు. ఇంతలో ఏదో సందర్భంలో ఎందుకో తన పూర్వవృత్తాంతం గుర్తుకు వచ్చింది. "అయ్యో! నేను ఇక్కడ ఉండిపోతే ఎట్లా? ఆపదలచే స్పృశించబడని నేను ఈ సృష్టి అంతు ఏమిటో–ఎక్కడో చూచి రావాలి కదా!" ...అని తలచి ఇక అక్కడి నుండి అక్కడివారికి చెప్పా–పెట్టకుండా బయలుదేరాడు.

ఉత్తర దిక్కున వెళ్ళిన విపశ్చిత్తు ఒక ద్వీపాన్ని చేరాడు. అక్కడ ఎక్కడబడితే అక్కడ కొబ్బరిచెట్లు మాత్రమే ఉన్నాయి. అతనికి ఆకలి వేసినప్పుడల్లా కొబ్బరి, కొబ్బరినీరు త్రాగుతూ ఆ ప్రదేశమును సందర్శిస్తూ కొంతకాలం గడిపాడు. అట్లా సంచరిస్తూ మేరు పర్వతమును సమీపించాడు. అక్కడ గల ఒక కల్పవృక్షం క్రింద విశ్రమించి "ఆహా! ఇప్పుడు నాకు ఒక అప్సరస సేవలు లభిస్తే ఎంత బాగు?" అని తలచాడు. అంతే! కళ్ళు జిగేలుమనిపిస్తూ ప్రపంచంలోని సౌందర్యమునంతటినీ పుణికిపుచ్చుకున్న ఒక అందాలరాశి అయిన అప్సరస అక్కడ ప్రత్యక్షమైంది. క్రమంగా ఆమెతో మాటలు కలిపి ఆమె సాంగత్యం పొందాడు. ఆమెతో సరస సల్లాపాలు, వన విహారాలు చేయ నారంభించాడు. క్రమంగా ఆమె సాంగత్యంలో పది సంవత్సరాలు గడిపిన తరువాత గాని, తానెందుకు బయలుదేరాడో ...(ఈ భౌతిక సృష్టి ఎంతవరకు విస్తరించి ఉన్నదో చూచి తిరిగి తతమితి నగరం తిరిగి వెళ్ళాలనే ప్రణాళిక), అది గుర్తుకు వచ్చి ఇక అక్కడి నుండి ఏదో సాకుతో బయల్వెడలాడు.

పశ్చిమ దిక్కుగా సంచరిస్తున్న విపశ్చిత్తు 'శాల్మలి' అనే ద్వీపం చేరాడు. ఆతడు తన "పక్షుల వశీకరణ విద్య" ప్రదర్శిస్తూ రకరకాల పక్షులను ఆకర్షించి వినోదిస్తూ ఉండేవాడు. ఇంతలో ఒక సుందరమైన ఆడు నెమలి యొక్క కులుకులకు ఆకర్షితుడై పురుషనెమలిగా దేహం ధరించి పది సంవత్సరాలు గడిపాడు. మరల ఒక రోజు ఆడు నెమలిని అక్కడే వదలి, ఇక అక్కడి నుండి బయలుదేరి మంధరపర్వతం జేరి అక్కడ గల ఒక కిన్నెర స్త్రీతో మరికొంత కాలం గడిపాడు.

తూర్పు వైపు వెళ్ళిన విపశ్చిత్తు నారికేళవనంలో నుంచి క్షీరసాగరం ప్రవేశించాడు. ఆ క్షీర సాగరంలో గల కల్పవృక్ష సమూహంలో నందనవన దేవతలతో అనేక కామములచే వ్యాకులుడై డెబ్భై సంవత్సరాలు గడిపాడు.

❖❖❖

5. ఒకే జీవాత్మ భిన్న దేహముల చమత్కారం

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! వసిష్ఠ మహర్షీ ! ఆ విపశ్చిత్తు ఒకే జీవాత్మ కదా! మరి నాలుగు దేహములతో వేరువేరైన ప్రదేశములలో, వేరువేరైన కోరికలు, పరిచయములు, అనుబంధములు మొదలైనవి ఒకే సమయంలో ఎలా నిర్వర్తించాడు? విపశ్చిత్తు మొట్టమొదట... ఒకే సాక్షి చైతన్యముచే పరిపూర్ణుడై, ఒక జీవుడై, ఒక దేహము కలవాడై, ఒక విధమైన ధ్యాన - ప్రియ - వ్యవహారాది క్రియలు కలిగి ఉండేవాడు కదా! ఇప్పుడు - నాలుగు దేహములు...! నాలుగు విధాలైన దృష్టులు...! నాలుగు చోట్ల నాలుగు విధాలైన అనుబంధ - బాంధవ్య - వ్యవహారాదులు కలిగి ఉండట మనేది ఎట్లా యుక్తియుక్తం?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ మనస్సు చిరకాలంగా ఏది ఎట్లు 'సత్యమే' అని భావించి అభ్యసిస్తూ ఉంటుందో... అది అట్లే మనస్సుకు ఘనీభూతమై అనుభవమౌతుందని మనం ఇప్పటివరకు అనేక చరిత్రలలో చెప్పుకున్నాం కదా! అట్లాగే ఈ వ్యష్టిజీవుల మనస్సు,

"ఈ ఒకేఒక దేహమే నేను. ఇదియే నా ఉనికి. ఇది భౌతికంగా ఎక్కడ ఉంటే నా పరిమితి అంతవరకే" ...అని అనేక దేహపరంపరలుగా చిరకాలాభ్యాసం నిర్వర్తించినదై ఉంటోంది. అందుచేతనే, ఈ జీవుడు "ఇదే నా రూపం, నామం, పరిమితి, ఆశయం, వ్యవహారం, చలనం" ...అని భావిస్తూ ఉన్నాడు.

ఒకే జీవుడు అనేక దేహములలో ఉండి, ఒక దేహంతో మరొక దేహానికి సంబంధంలేనట్టి - అనుభూతులు, సంబంధ బాంధవ్యములు, వ్యవహారములు, భావనలు, నమ్మికలు కలిగి వ్యవహరించటమనే చమత్కారం శ్రోతలకు యుక్తియుక్తంగా గ్రహించటానికి గాను, ఇప్పుడు స్వప్నమును దృష్టాంతంగా తీసుకొని విశదీకరిస్తున్నాను. విను.

ఒకానొక జీవుడు స్వప్నంలో అనేకమంది తదితర జీవులతో వ్యవహరించటమనేది ప్రతి ఒక్కరికీ సుపరిచితమైన అనుభవమే కదా!

ఇప్పుడు... నీకు నీ స్వప్నంలో కనిపించే వివిధ అభిలాషలు, ఆశయాలు, అనుభవాలు గల తదితర జీవుల అసలు రూపం ఏమిటి? నీ స్వప్న సత్తయే వారి రూపాలు గాను, ఆయా వివిధాలైన వివిధ వ్యక్తిత్వములుగాను ప్రదర్శిస్తోంది కదా! అంతేగాని ఆ స్వప్నంలో మరొకరెవరో ప్రవేశించి వ్యవహరించటం లేదే! అనగా... నీకు కనిపించిన మిత్రులు, పురప్రజలు, బంధువులు, శత్రువులు, పిచ్చి పిచ్చి ప్రవర్తన కలిగి ఉన్నవారు మొదలైన వారంతా స్వప్న ద్రష్టయగు నీయొక్క స్వప్న సత్తా రూపులే కదా! అనగా నీవు దాల్చిన వేఱువేఱు రూపములే కదా! ఎందుకంటే నీవు సత్తా స్వరూపుడివే గాని, దేహరూపుడవు కాదు సుమా!

స్వప్నానుభవంలో జరుగుచున్నదేమిటి?... స్వప్న ద్రష్ట స్వప్నంలో వేరువేరైన స్వభావాలు, ఆశయాలు, గుణాలు - వ్యక్తిత్వము గల రూపాలను తనకు తెలియకుండానే తాను దాల్చి, "ఈ

రూపాలన్నీ నాకు వేరైనవే!" ...అను అనుభవముతో వ్యవహరిస్తున్నాడు. అవిద్యచే వివిధ దేహాదుల కల్పన, ఆ తదితర దేహములలోని వారంతా తనకు శత్రు మిత్రులుగా వ్యవహరించటం జరగుచున్నట్లే ఈ జాగ్రత్ జగత్తులో మాత్రం ఎందుకు జరుగకూడదు? జాగ్రత్ సత్త జాగ్రత్‌లో, "వీరు బంధువులు, వీరు శత్రువులు, వీరు పురజనులు" ...అని పొందబడుచుండుటయే ఈ సంసారం యొక్క చమత్కారం! వాస్తవానికి... "చిద్ఘనాకాశమై, అవిభక్తమై, ఏకమై, సర్వ వ్యాపకమైనట్టి బ్రహ్మం మాత్రమే ఉన్నది. ఇక తదితరంగా కనిపించేదంతా కూడా అట్టి అఖండ బ్రహ్మమే ఆరోపిత దృష్టికి ఆ విధంగా కనిపిస్తోంది" ...అనునది అధ్యాత్మ శాస్త్రము యొక్క మొట్టమొదటి పాఠ్యాంశమే కదా! అవిద్యా ప్రభావం చేత ద్రష్టచే తన 'జాగ్రత్ సత్త'యే ఈ దృశ్యము యొక్క కల్పిత రూపాలుగా గాంచబడుతోంది. బ్రాహ్మీ దృష్టి సంతరించుకున్నప్పుడు "ఈ ఉన్నవన్నీ, కదలేవన్నీ నా యొక్క వివిధ ఆరోపిత రూపాలే" అని గమనించబడగలదు. ("మమాత్మా సర్వభూతాత్మా' మొదలైన) వేద ప్రతిపాదిత మహావాక్యములు ఈ అనునిత్య సత్యమును నిర్ద్వంద్వంగా ప్రకటిస్తున్నాయి కదా!

నిర్మల దర్పణంలో గృహ, ఆకాశ, పర్వతాదులు ప్రతిబింబిస్తున్నాయి. అట్లాగే "నిర్మల చైతన్య ఘనము" అనే దర్పణంలో ఈ నేను, నీవు, దృశ్యము మొదలైనవన్నీ ప్రతిబింబిస్తున్నాయి. ఏదేది దర్పణంలో ప్రతిబింబించినా కూడా, దర్పణానికి వాటితో సంబంధం ఉన్నదా? లేదుకదా! దర్పణం సర్వదా యథాతథమై ఉంటున్నట్లే ...మన స్వస్వరూపమగు చిదాకాశ ఘనంలో ప్రతిబింబించే దృశ్యాదులకు, ఘనచిదాకాశ స్వరూపానికి సంబంధం లేదు. అనగా దృశ్యం యొక్క ఉనికిచే గాని, లేమిచే గాని మన చిదాకాశ ఘన స్వరూపం మార్పు చేర్పులు పొందేదికాదు. అయితే ఇది జనులు గమనించటం లేదు. అంతే !

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! మనందరి స్వరూపమూ చిదాకాశ ఘనమే కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును. సర్వదేహుల వాస్తవ - ఆత్యంతిక స్వస్వరూపము చిదాకాశ ఘనమే గాని మరి ఇంకొకటేదీ కాదు.

శ్రీరాముడు : అటువంటప్పుడు మనమంతా ఒకరికొకరం వివిధ రీతులుగా (నేను - నీవు - నీవారు, నా వారు, జ్ఞానులు, అజ్ఞానులు, సుజ్ఞానులు, దురజ్ఞానులు, ఈ విధంగా జ్ఞానభేదాలతోను, గుణభేదాలతోను ఒకరికొకరం ఎందుకు అగుపిస్తున్నాం?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : రామచంద్రా! కొన్ని దర్పణములు తెచ్చి ఇక్కడ చతురస్రంగా అమర్చామనుకో, ఆ దర్పణాలన్నీ ఒకే లోహంతో తయారయినప్పటికీ, అవన్నీ ఒకదానియందు మరొకటి ఆయా వివిధ ఆకారములతోటి ప్రతిబింబిస్తున్నాయి కదా! మనమందరము సర్వకాలములందునూ చిద్రూపములమే! అయినప్పటికీ ఈ సమస్త పదార్థములు మాయాశక్తిచే వివిధ రూపములవలె మన చిత్తంలో ప్రతిబింబిస్తున్నా. ఒకరికొకరు మాయతోకూడి అనుభూతులమగుచున్నాం.

మనయందు మన స్వస్వరూపంగా అధ్యస్థమైయున్న చిద్ఘనబ్రహ్మమే ఈ భోగ్య జగదాకారంగా వివర్తితమై, ఇంద్రియ సామీప్యము పొందిన ఆయా వస్తువులను భోగార్థంగా పొందుచున్నది.

ఇత్యనేనైవ నానేదం నానానానా చ వస్తుతః ।
నచ నానా నచాఽనానా నానానానాత్మకం తతః ॥

ఈ విధంగా... బ్రహ్మము ఒక్కటే! ఒక్కటే అయివుండి అనేక రూపములుగా భాసిస్తోంది. వాస్తవానికి బ్రహ్మమునందు 'ఏక – అనేకములు' అనే రెండూ లేవు. మాయా ప్రభావం చేతనే ఈ విధంగా ఈ ఈ ఏక – అనేక రూపములుగా భాసిస్తోంది. ఏకైక స్వప్నద్రష్టా చైతన్యమే స్వప్నంలో ఏక – అనేకములుగా భాసించుటయే అందుకు దృష్టాంతము.

ఇప్పుడు మనం విపశ్చిత్తు విషయానికి వస్తే... విపశ్చిత్తు అగ్నిదేవుని వరం చేత నాలుగు దేహాలు పొంది ఒకే జీవాత్మ అయివుండి నాలుగు చోట్ల నాలుగు విధాలైన కర్మ పరిపాక విశేషాలు పొందుచున్నాడు. ఇది ఒకే వ్యక్తి నలుగురితో నాలుగు రీతులుగా (ఒక మిత్రునితో, ఒక శిష్యునితో, ఒక ఆస్తి సంబంధిత వ్యవహారంతో, ఒక కుటుంబ సభ్యునితో ఒకే సమయంలో నాలుగు రకాలైన స్వభావాలు ప్రదర్శిస్తూ సంభాసించునట్లు) ... వ్యవహరించు రీతిగా కొనసాగుచున్నది. ఆ విపశ్చిత్తు ఎక్కడ ఏ వస్తువు ప్రాప్తిస్తుంటే అక్కడ ఆ వస్తువుతో తన్మయుడై, వివశుడై ఆ చోట అట్లు వ్యవహరిస్తు న్నాడు. ప్రతి జీవుడు దృశ్య పదార్థముల పట్ల అట్లే ఎదురుగా ఏది వుంటే అద్దాని అనుసరించి ప్రవర్తనను సంతరించుకోవటం చూస్తున్నాం కదా! ఇదీ అట్టిదే.

ఇక ... "నాలుగు దేహాలతో నాలుగు చోట్ల ఆ ఎదురుగాగల విషయాలలో తన్మయానుభవం ఎట్లా పొందుచున్నాడు?" అనే విషయానికి వస్తే ... యోగులు ఒకే కాలంలో వివిధ ప్రదేశములలోను, త్రికాలములలోను ప్రత్యక్షమై వివిధ కార్యములు నిర్వర్తించటం గురించి నీకు అనేక విశేషాలు ఆశ్రమ విద్యా సమయంలో చెప్పియే ఉన్నాను కదా! యోగబలంచేత అనేక రూపములతో వివిధ ప్రదేశములలో వేరువేరు కార్యములు యోగులు నిర్వర్తిస్తూ ఉండగా... ఇక మన విపశ్చిత్తు వేరు వేరు చోట్ల వేరు వేరు దేహములతో వ్యవహరించటంలో ఆశ్చర్యమేమున్నది? అటు ఆకాశంలో మేఘాలను చూడు. అవి ఉష్ణముచే తపించే జనులను ఆహ్లాద పరుస్తున్నాయి కదా! అయితే, మేఘములన్నీ ఒక్కటే అయినప్పటికీ అవి అనేక ప్రదేశాలలో వ్యాపించి... ఒక చోట క్షాళనం (Cleaning) చేస్తున్నాయి; మరొకచోట భేదనం (Dividing) చేస్తున్నాయి; ఇంకొకచోట తటాకాలను నింపుతున్నాయి; వేరొకచోట సస్యపోషణం చేస్తున్నాయి.

ఆ మేఘాభిమానియగు జీవుడు (ఈ మేఘాలే నా శరీరం అని భావన చేస్తున్న జీవుడు) "నేను వేరు వేరుచోట్ల ప్రవేశించి వేరు వేరు వ్యవహారాలు నిర్వర్తిస్తున్నాను కదా!"... అనే అనుభవాన్ని పొందుచున్నాడు. అట్లాగే విపశ్చిత్తు కూడా "నేను వేరు వేరు చోట్ల వేరు వేరైన అనుభవాలు పొందుచున్నాను"... అను రూపంగా అవన్నీ అనుభవిస్తున్నాడు.

ఇంకా ఈ సృష్టిలో అనేక వింతవింతలైన చమత్కారములు జరుగుచున్నాయి. దేహాభిమాని అయిన సంసారబద్ధ జీవుడు, "నా పరిమితి ఈ దేహమే"... అనుకొని దేహ పరిమితత్వాన్ని అనుభవించటం కొనసాగిస్తున్నాడు.

అయితే... అణిమ, గరిమ, లఘిమ, మహిమ, ఈశిత్వ, ప్రాకామ్య, ఇచ్ఛా, వసిత్వ – అనబడే అష్ట సిద్ధులను యోగాభ్యాసంచే సముపార్జించుకొన్న ఈశ్వర సదృశులగు యోగులు ఏక కాలంలో వివిధ దేహాలతో అసంఖ్యాకములగు కర్మ పరంపరా వ్యవహారములను, తత్ సంబంధిత జగత్ రచనా వ్యవహారములను రచించుచూ ఏకకాలంలో అవన్నీ అనుభవిస్తూపోతున్నారు.

ఒకే విష్ణు భగవానుడు నాలుగు భుజాల చేతను, వివిధ మాయా దేహాల చేతనూ... ఒక చోట యోగనిద్రలో ఉంటున్నాడు. (నిర్విషయుడై కేవలం చిద్విలాసానుభవంలో తన్మయుడై ఉంటున్నాడు). మరొక చోట గొప్ప తపస్సు కొనసాగిస్తున్నాడు. ఇంకొక చోట ఇంద్రుని సోదరుడై ఆతని కార్యక్రమములకు సహకారాలు అందిస్తున్నాడు. వైకుంఠంలో భోగములు అనుభవిస్తున్నాడు. అవతార మూర్తియై ముల్లోకములలో దుష్ట శిక్షణ, శిష్ట రక్షణ జరుపుచున్నాడు. వైకుంఠాంతః పురంలో లక్ష్మీదేవితో సరససల్లాపములతో క్రీడిస్తున్నాడు. భక్తులకు తోడు– నీడ అయి వారి లౌకిక – పారలౌకిక వ్యవహారములలో పాల్గొనుచున్నాడు. అనేక మంది భక్తుల హృదయాలలో రమిస్తు న్నాడు. అనేక బాహువులు గల విష్ణువు రెండు ప్రయోజనములు తటస్థించినప్పుడు రెండు బాహువులతో ఆ రెండు కార్యములు నిర్వర్తిస్తున్నాడు. అనేక వ్యవహారములు తటస్థించినపుడు – అనేక బాహువులతో అనేక కార్యములు నిర్వర్తిస్తూ ఈ లోకములన్నీ పరిపాలిస్తున్నాడు.

అట్లాగే మన విపశ్చిత్తు ఒకే సంవిత్తుచే 'విపశ్చిత్తుగా' పరిపూర్ణుడై ఉండి ఇప్పుడు (ఈ కథా సమయంలో) నాలుగు దిక్కులలో నాలుగు దేహములతో అక్కడక్కడ ప్రాప్తములగుచున్న దృశ్య వ్యవహారములలో పాల్గొనుచూ, అక్కడక్కడి సుఖ దుఃఖములన్నీ తనవిగా అనుభూతి పొందుచున్నాడు.

❖

ఆ నలుగురు విపశ్చిత్తులు వేరువేరు దేహములలో వేరువేరు చోట్ల భూమిపై శయనించుచున్నారు. వేరువేరు ద్వీపములలో లభించిన వస్తువులను అనుభవించుచున్నారు. వన పంక్తులలో వ్యవహరి స్తున్నారు. పర్వత పంక్తుల మధ్యగా వ్యవహరిస్తున్నారు. సముద్రములలో పరిభ్రమిస్తున్నారు. ద్వీప సమూహములలో విశ్రమిస్తున్నారు. సముద్ర తీరములలోను, నగరములలోను క్రీడించుచున్నారు. పర్వత శిఖరములలో దాగుకొంటున్నారు. కొన్నిచోట్ల కొన్ని సంవత్సరముల కాలం గృహసంబంధము లైన – భార్యపిల్లలు, బంధువులు, తదితరులు – ఇత్యాది భావోద్రేకములు కలిగి ఉంటున్నారు. బంధువులతో వినోదిస్తున్నారు... ఇట్లా ఉన్నది, ఆ నలుగురు విపశ్చిత్తుల వ్యవహారమంతా!

❖

తూర్పు దిక్కుగా వెళ్ళి సంచారం చేస్తున్న విపశ్చిత్తు శాకద్వీపంలో ప్రవేశించాడు. ఆ ద్వీపంలో ప్రసిద్ధి అయిన ఉదయాచల పర్వతంపై ఒకానొక చోట స్నుహీ (జముడు) వృక్షములతో కూడిన ఒక భయంకరారణ్యంలో సంచరించ నారంభించాడు. అక్కడ ఆ కీకారణ్యంలోగల ఒక యక్షుడు తన మాయతో తూర్పు దిక్కు విపశ్చిత్తును తన అనేక మాయారచనలతో సమ్మోహంలో ముంచివేశాడు. అట్టి సమ్మోహంలో ఏడు సంవత్సరాలు ఆతడు నిదురించాడు. అక్కడి నుండి ఎట్లాగో బయలుదేరి ఒక విచిత్రమైన జలాశయం జేరాడు. ఆ విచిత్ర జలాశయంలో నీరు త్రాగినవారు ఏడు

సంవత్సరములు శిలారూపంగా ఎటూ కదలలేక ఉండిపోతారు. మన తూర్పు దిక్కు విపశ్చిత్తు తెలియక ఆ నీరు త్రాగి ఏడు సంవత్సరాలు ఆ తటాక సమీపంలో శిలారూపంలో ఉండిపోయాడు.

పశ్చిమ దిక్కు విపశ్చిత్తు కూడా శాకాద్వీపంలోని గల అస్తాచల పర్వతముపై గల పిశాచముల మాయకు లోబడి నెలరోజులు ఆ కామపిశాచముల మాయలో నానా అగచాట్లు అనుభవించాడు.

ఒకసారి తూర్పు దిక్కు విపశ్చిత్తు శాకాద్వీపంలో సంచరిస్తూ ఒక ముని యొక్క శిష్యులను తన యోగశక్తుల గర్వంతో బాధించనారంభించారు. అక్కడి ముని ఆశ్రమ జనాన్ని బాధిస్తున్న తూర్పు దిక్కు విపశ్చిత్తును గమనించిన ఆ ముని ఆతనిని చూచి, "ఓయీ! అగ్నిదేవుడు నీపై దయతో నీకు ప్రసాదించిన యోగశక్తులను సౌమ్యులగు ముని జనమును బాధించటానికి ఉపయోగిస్తున్నావా? సాత్వికులను బాధించిన దోషం నిన్ను కట్టికుడుపక మానదు కదా! కనుక నీవు ఈ అరణ్యంలో ముళ్ళ చెట్టువై ఉండెదవు గాక" అని శపించాడు. ఇక ఆ తూర్పు దిక్కు విపశ్చిత్తు అక్కడే ముళ్ళపొదగా మారిపోయి నేలలోని జలం ఆహారంగా స్వీకరిస్తూ చలనం కోల్పోయి అనేక వేదనలు అనుభవిస్తూ ఉండిపోయాడు. తూర్పుదిక్కు విపశ్చిత్తుకు వచ్చిన ఆపద, ఆతని వేదన పశ్చిమదిక్కు విపశ్చిత్తుకు తెలియవచ్చింది. ఆతడు శాకద్వీపంలోనే సంచరిస్తున్నాడు కదా! విషయం తెలియగానే ఆతడు ముని ఆశ్రమాన్ని సమీపించి ఆ మునిని స్తోత్ర-సేవాదులచే సంతోషింపజేశాడు.

ముని : ఓ పశ్చిమ విపశ్చిత్తూ! అనేక రోజులుగా నీవు ప్రదర్శిస్తున్న సేవానిరతికి నేను ఎంతగానో సంతోషించాను. ఈ ఆశ్రమ వాసులు నీ సాత్విక భావాలను ఎంతగానో అభినందిస్తున్నారు. నీకు ఏ వరం కావాలో కోరుకో?

పశ్చిమ విపశ్చిత్తు : స్వామీ! మునీంద్రా! నా ఆత్మీయుడగు తూర్పుదిక్కు విపశ్చిత్తు మీ ఆశ్రమ జనాన్ని బాధించి మీకు కోపం కలిగించి మీ శాపంచే కంటక వృక్షంగా (ముళ్ళ చెట్టుగా) అయి అనేక మానసిక వేదనలచే దుఃఖితుడై ఉన్నాడు. ఆతనిని క్షమించి ఆతనికి శాప విమోచనం ప్రసాదించండి.

ముని : అట్లే అగుగాక! ఇప్పుడు నీకొక దోష నివారణ మంత్రం ఉపదేశిస్తాను. మంత్ర దేవతను ఉపాసించి మంత్రోచ్చారణ చేస్తూ ఆ కంటక వృక్షాన్ని ఈ ఱంపంతో ఖండించు. అప్పుడు నీ మిత్రునకు శుభం కలుగుతుంది.

ఆ విధంగా ముని వాక్యాలు విన్నాడు. ముని వద్ద మంత్రోపదేశం పొందాడు. మంత్రోచ్చారణ చేస్తూ తూర్పుదిక్కు విపశ్చిత్తుకు శాపవిమోచనం కలిగించి ఆపై తన సంచారం తన మార్గంలో కొనసాగించసాగాడు.

పశ్చిమ విపశ్చిత్తు మరొక సమయంలో 'శిశిరం' అనే ప్రదేశంలో ప్రవేశించి అక్కడి మధురమైన ఫలాలను ఆస్వాదిస్తూ అక్కడి పూసజ్జలను ఖండించి గృహంగా నిర్మించి, అక్కడ నివసిస్తూ అక్కడి వన వృక్షాలను ఖండించసాగాడు. ఇది అక్కడి పిశాచ రాజుకు చాలా కోపం తెప్పించింది. అప్పుడు ఆ పిశాచపతి "ఓ ఈ మానవుడా! ఇక్కడ మా పిశాచ రాజ్యంలో ప్రవేశించి మా పిశాచ జనుల గృహములైన వృక్షములను ఖండిస్తున్నావే! ఇందుకు శిక్షగా నీవు శిలగా అయ్యెదవుగాక"

...అని శపించాడు. అంతే! ఆ పశ్చిమదిక్కు విపశ్చిత్తు అక్కడే శిలగా మారిపోయాడు. "అయ్యో!" అని మౌనంగా శోకించసాగాడు. ఆతని శోకం దక్షిణ దిక్కు విపశ్చిత్తుకు స్ఫురించింది. వెంటనే ఆతడు ఆ పిశాచ రాజ్యారణ్యంలో ప్రవేశించి గోమాంసాదులు సమర్పించి ఆ పిశాచపతిని సంతోష పరచి పశ్చిమదిక్కు విపశ్చిత్తుకు శాపం నుండి విమోచనం కలిగించాడు.

అట్లాగే మరొకసారి అస్తాచల సమీపంలోగల ఒక గోరూపధారియగు పిశాచి పశ్చిమదిక్కు విపశ్చిత్తును ఎద్దుగా మార్చి ఒక సంవత్సరం తన వెంట త్రిప్పుతుండగా దక్షిణదిక్కు విపశ్చిత్తు ఆ గోరూప పిశాచి చర్యను గమనించి తన ప్రతిమంత్రశక్తిచే పశ్చిమదిక్కు విపశ్చిత్తుకు ఎద్దు రూపం నుండి విముక్తి కలిగించాడు.

మరొక సందర్భంలో పశ్చిమదిక్కు విపశ్చిత్తు "క్షేమకము" అని పిలువబడే ప్రదేశంలో సంచరిస్తూ అక్కడ గల "అంబికేయము" అనే పర్వత శ్రేణులలో ప్రవేశించి అక్కడి పిశాచాలతో తానూ ఒక్కడిగా రూపం సంతరించుకున్నాడు. కొంత కాలానికి దక్షిణ దిక్కు విపశ్చిత్తు ఆ ప్రదేశంలో ప్రవేశించటం జరిగింది. అప్పుడు అక్కడ ఒక మఱ్ఱిచెట్టుపై దక్షిణ దిక్కు విపశ్చిత్తు మంత్రముగ్ధంగా ఆ పిశాచపతిని ఆహ్వానించి ప్రసన్నుణ్ణి చేసుకొని పశ్చిమ విపశ్చిత్తుకు పిశాచత్వం నుండి విడుదల గావింపచేశాడు.

❖❖❖

6. యోగి ఒక ప్రదేశంలో ఉండి త్రికాలాలలో మరొకచోట అనుగ్రహించటం

శ్రీరాముడు :

ఏక దేశగతా విష్వక్ వ్యాప్య కర్మాణి కుర్వతే
యోగినౌ త్రిషుకాలేషు సర్వాణి, భగవన్ ! కథమ్ ?

హే భగవాన్! వశిష్ఠ మహర్షీ ! యోగులు భౌతికంగా ఒక ప్రదేశంలో ఉండికూడా, సర్వత్రా వ్యాపించి ఆయా వేఱువేఱు ప్రదేశములలో గల శిష్యుల ప్రార్థన, విన్నపములను స్వీకరించి త్రికాలాల లోను "అనుగ్రహించటం, రక్షించటం, మార్గం చూపటం" ...వంటి వివిధ కార్యములను ఎట్లా నిర్వర్తిస్తున్నారో ప్రవచించమని నా విన్నపం.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! నీవు అడిగిన విశేషం గురించి :

1. "మా గురువు (దైవం) గొప్ప మహిమాన్వితుడు. అది ఆయనకే సాధ్యం. మరెవరూ అట్లా అనేక చోట్ల ఉండి అనుగ్రహించలేరు."; 2. "ఆ! అదంతా నిజం కాదు."

...ఇట్లా అసంపూర్ణ జ్ఞానులు – అజ్ఞానులు పరిపరి అభిప్రాయాలు కలిగివుంటున్నారు. మనం అజ్ఞానుల అభిప్రాయమును ప్రమాణంగా తీసుకోము కదా! కనుక వారివారి వేరు వేరు అభిప్రాయముల గురించి మనం ఇక్కడ చర్చించుకోవటంలేదు.

❖

ఇక తత్త్వవేత్తల దృష్టిని ప్రమాణంగా తీసుకొని చెప్పుకుందాం. “సత్తా సామాన్యమగు చిన్మాత్రము” కంటే వేరైన రూపమేదీ ఈ జగత్తుకు లేదు. ఎందుకంటే...

1. నిర్మలమైన ఆత్మజ్ఞానం కర్మ-భక్తి యోగాలు సమాశ్రయంచే క్రమక్రమంగా ప్రవృద్ధమౌతోంది.

2. అట్లు ఆత్మజ్ఞానంచే పరితప్తమైన నిర్మల బుద్ధి కలవారికి క్రమ-క్రమంగా ఈ దృశ్యం యొక్క “అత్యంత అభావము” అను బోధ ఉద్భవిస్తోంది. అనగా, దృశ్యం వారి దృష్టిలో అదృశ్యమై ఇద్దానికి ఏది ఆధారమో ...అది దర్శించబడుతోంది. స్వప్నంలో స్వప్న ద్రష్టచైతన్యముచే దర్శించబడే సర్వవిషయములకు రూపము, ఆధారము స్వప్నద్రష్టాచైతన్యమే కదా! అట్లాగే ఈ దృశ్యం ఎద్దాని రూపమైయున్నదో, ఏది ఈ దృశ్యమునకు ఆధారమైయున్నదో, ఎద్దానియందు ఈ దృశ్యం అంతర్గతమై ఉన్నదో ...అట్టి “స్వస్వరూపాత్మ” అనబడే బోధ రూపము గోచరిస్తోంది.

3. క్రమక్రమంగా ఈ సృష్టియొక్క - అద్దాని భావాభావముల యొక్క దృష్టి శమించి, “ఇదంతా అస్మత్ ఆత్మరూపమే” ...అనబడే, దివ్యదృష్టి రూపుదిద్దుకుంటోంది.

4. అప్పుడిక క్రమంగా సర్వ ఆధిభౌతిక దృష్టులు మొదలంట శమించుచుండగా, ఆ మహనీయుడు చిన్మాత్రమగు సత్తా సామాన్యమున విశ్రమించే సర్వేశ్వర స్వరూపుడు అగుచున్నాడు.

5. అట్టి పూర్ణజ్ఞానికి ఈ ప్రపంచమంతాకూడా చిద్రూపమగు ఆత్మయే అయి వెలయుచున్నది. ఆత్మకు వేరుగా ఇక దృశ్యము యొక్క ఉనికి - ఊసులు ఉండజాలవు.

అట్టి స్థితిలో సర్వము ఆత్మమయమై ఉండగా ఇక ఆపై ఏది దేనిచే నిరోధించబడగలదో చెప్పు?... (బ్రహ్మవిత్ బ్రహ్మైవ భవతి) ఇంతవరకు ‘సాధన’లో ఉన్న ఆ మహనీయునికి - ‘బ్రహ్మము’ అనబడే శాస్త్ర ప్రతిపాదిత ఆత్యంతిక పరమసత్యమునకు ...ఇక భేదమే ఉండదు.

భావించటం, భాసించటం - సర్వ వ్యాపకము, సర్వరూపము అయినట్టి ఆత్మ ఏది ఎచ్చట ఎట్లు భావిస్తుందో... అది అట్లాగే భాసిస్తూ ఉంటుంది. సర్వస్వరూపుడు, ఆత్మానుభవి అగు ఆ చిద్రూపుడు ఇక ఆపై భూత-వర్తమాన-భవిష్యత్తులలో ఏదీ తాను కాకయే ఉంటాడు! అంతేకాదు. అంతా తానే అయి ఉంటాడు కూడా! అట్టి నిర్మలమైన భావనను సంతరించుకున్నట్టి చిద్రూపమగు ఆత్మ తనయొక్క వాస్తవ స్వరూపమును త్యజించకుండానే ... ఈ దూర, సమీప, నిమేష, కల్ప, భూత, భవిష్యత్, వర్తమాన, స్థూల, సూక్ష్మ - రూపములన్నీ తన సత్తా సామాన్య రూపమును సర్వవేళలా అవధరిస్తోంది.

సర్వాత్మని స్థితాన్యేవ పశ్యమాయా విజృంభితమ్
అజాతమ్ అనిరుద్ధం చ యథాస్థితమ్ అవస్థితమ్ ॥

ఆహా! రామచంద్రా! ఈ మాయ ఎంతటి చిత్రమైనదో గమనించావా! సర్వరూపమగు ఆత్మయందే భూత - భవిష్యత్ - వర్తమానములకు సంబంధించిన సర్వ స్థూల రూపములు - సూక్ష్మతత్త్వములు అన్నీ కూడా స్థితి కలిగివున్నాయి. ఈ జగత్తులన్నీ కూడా ఉత్పన్నము అవకుండానే, నాశనమనేది లేకుండానే ఆత్మయందు ఆత్మకు అభిన్నంగా యథాస్థితిగా నెలకొని ఉన్నాయి. కాబట్టి :

1. ఈ మూడు లోకాలలో కనిపించేదంతా కూడ విజ్ఞానఘన మగు ఆత్మరూపమే!

2. చిదాకాశం తన చిదాకాశత్వాన్ని త్యజించకుండానే ఈ రీతిగా జగద్రూపంగా కూడా స్థితినొంది ఉన్నది.

మాయతో కూడుకొనివున్న పరమాత్మ తనయొక్క ద్రష్ట - దృశ్యత్వముల కించిత్ అభ్యాసమే ఈ జగత్తు. అనగా, ఈ 'జగత్తు' అనేది స్వకీయాభ్యాసవశంగా ఉదయించుచున్నది మాత్రమే! అట్టి జగదాత్మయగు పరమేశ్వరుని యొక్క "దృక్ రూపము" నకు మార్పుచేర్పులు ఎక్కడున్నాయి? అది దేనిచేత ఎట్లు మార్పు చెందించబడగలదు? లేనేలేదు!

ఆ "దృక్రూప శుద్ధచిత్‌యే నేను" అని జగదతీతత్వం అవధరించి, సర్వరూపములు తానే అయి, సాధ్యాసాధ్యముల రెండింటినీ కూడా ధరించుచున్న మాయకు కూడా "ఆది" అయిన పరమాత్మకు అసాధ్యమేమి ఉంటుంది? ఆ శుద్ధ జగదాత్మయే అన్ని రూపములుగా తానే అయి వ్యవహరిస్తోంది కదా! అందుచేతనే ఆత్మసాక్షాత్కారం సంతరించుకున్న జగద్గురువులు శిష్యుల ఆరాధనకు ప్రతిస్పందించగలుగుచున్నారు

❖

ఇక విపశ్చిత్‌సంవిత్తు కూడా శుద్ధ చిత్-దృక్ రూపమే కదా! కనుక 'విపశ్చిత్' అను పేరుతో పిలువబడే సంవిత్తు ఒక్కటే అయివుండి నాలుగు ఉపాధుల ద్వారా నాలుగు చోట్ల నాలుగు విధములైన దృశ్య వ్యవహారములను అనుభవించటం జరుగుతోంది.

ఓ రామచంద్రా! 'విపశ్చిత్' అనబడే చైతన్యాంశము యొక్క వర్తమాన ధర్మ-జ్ఞాన స్థితిని ఇక్కడ వివరిస్తున్నాను. విను.

1. చైతన్యాంశయే "నేను విపశ్చిత్తును" అను జీవాహంకారమును పొందియున్నది.

2. క్రమంగా పరిమితాహంకారము నుండి ప్రబోధం పొందుతోంది.

3. అయితే ఇంకా కూడా, విపశ్చిత్తు యొక్క మనోరూప చైతన్యము పరమసత్యమగు పరమాత్మ పదమును (సర్వ జగత్తులు నా యందే ఉన్నాయి... అను జగదహంకారమునకు కూడా సాక్షి అయిన స్థానమును) పొంది ఉండలేదు.

4. ఆ విపశ్చిత్ రాజయొక్క సంవిత్తు అగ్నిదేవుని ఆరాధించి ఆయన అనుగ్రహంచేత నాలుగు ఉపాధులను ధరించి వ్యవహరింపజేసే యోగశక్తిని మాత్రం ఇప్పటికి సంపాదించుకొనియున్నది. ఈ విధంగా విపశ్చిత్తు నాలుగు దేహములతో వ్యవహరిస్తూ ఉండటం యుక్తియుక్తమే అవుతుంది.

బోధరూపమగు ఈశ్వర మాయతో కూడికొనియున్న పరమాత్మయందు అసాధ్యమేముంటుంది? పరమాత్మార్థ బోధ పొందనంతవరకు పదార్థత్వము ఉచితమే కదా! ఒక్క దేహమైనా నాలుగు దేహములైనా - అది పదార్థత్వమే కదా!

ఈ విధంగా, కొంచెము బోధను సముపార్జించియున్న ఆ విపశ్చిత్తు నాలుగు దేహములు సిద్ధింపజేసుకోవటం ఉచితమే (యుక్తమే) అవుతోంది.

❖

ఓ రామచంద్రా! ఈ రీతిగా నాలుగు దిక్కులందు ఉన్నట్టి ఆ విపశ్చిత్తులు పరస్పరము ఒకరికొకరు చూచుకోవటం, ఒకరితో మరొకరు సంభాషించుకోవటం, సహకరించుకోవటం, ఒకరి కష్టాలలో మరొకరు తోడుకావటం నిర్వర్తిస్తూ ఉన్నారు. ఇదంతా కూడా అచ్యుతమగు చిదాకాశము తన అప్రమేయ – అఖండ స్వరూపము నుండి చ్యుతి నొందకయే కించిత్ చ్యుతి పొందినదానివలె అయి నిజస్వరూపమునకు అభిన్నమైన మనస్సును, ఆ మనస్సుచేత తనకు వేరుగా కానట్టి (కాని, అనిపించే) జగత్తును దర్శించటం వంటిదే! ఆ విపశ్చిత్తు యొక్క నాలుగు దేహముల ఏక సమయ వ్యవహారం కూడా చైతన్యము యొక్క ఒకానొక మాయా విశేషమే!

ఒక జీవుడు తన వ్యష్టిచైతన్యమును ప్రేరేపించి అనేక దేహముల ద్వారా అనేక వ్యవహారసరళులను అనేకచోట్ల నిర్వర్తించటం – అనేది యోగశాస్త్రవేత్తల పాఠ్యాంశములలో నిర్వచించబడి – విశదీకరించబడిన విషయమే! అంతేగాని, ఇప్పుడు నేను క్రొత్తగా లోకమునకు ప్రతిపాదిస్తున్న విషయమేమీ కాదు!

❖❖❖

7. సిద్ధులు వేరు - జ్ఞానము వేరు

శ్రీరాముడు : ఆ విపశ్చిత్తు జ్ఞాని అయివుండి కూడా నాలుగు దిక్కులలోను సింహం, శిల, వృక్షం మొదలైన ఆయా ఉపాధులు ఎందుకు పొందవలసి వచ్చింది? ఈ విషయం విశదీకరించండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! "ప్రబుద్ధులగు యోగులు ఒక ప్రదేశంలో ఉండియే అనేకచోట్ల అర్హులైన శిష్యులకు బోధించటం, ఆశ్రితులగు దీనజనుల కష్టాలు పోగొట్టటానికి ఆయా కార్యములు నిర్వర్తించటం, ఆర్తితో కూడిన పిలుపుకు బదులు పలకటం నిర్వర్తిస్తున్నారు కదా! ...అని నేను ప్రసంగవశం చేత చెప్పానేగాని ఆ ఒకానొక జీవుడగు విపశ్చిత్తుగాని, ఆ నలుగురు ఉపాధి విపశ్చిత్తులుగాని పరిపూర్ణజ్ఞానులు అయినారని నేను అనలేదు.

ఆ విపశ్చిత్తులలో నలుగురు జ్ఞాన అజ్ఞాన రూపములైనట్టి 1.మోక్ష చిహ్నము, 2.బంధ చిహ్నము – రెండు కనిపిస్తున్నాయి. వారు అగ్నిదేవుని కృపచే ధారణమాత్రం చేత నాలుగు దేహాలతో సంచరించ గలుగుచున్న ధారణాయోగులు మాత్రమే. అంతేగాని ఆత్మజ్ఞానులు కాదు.

ధారణా యోగినస్తే హి, ధారణా ప్రాప్త సిద్ధయః
యే పరంబోధమ్ ఆయాతా యేషు అవిద్యా న విద్యతే॥

హృదయంలో అగ్నిదేవుని యందు చిత్తమును నిలిపి ఆ అగ్నిదేవుని అనుగ్రహం చేతనే కదా, వారు సిద్ధులు పొందారు? వారు 'ధారుణా యోగులు' అనిపించుకుంటారుగాని, 'పూర్ణజ్ఞానులు' అనిపించుకోరు. ఎందుకంటే పరమబోధను పొందినవారిలో దృశ్యము విషయమై "ఇది కావాలి" ...అని గాని "అది వద్దు" ...అనిగాని ఈ జగద్విషయమై ఎట్టి పట్టుదల ఉండదు. విపశ్చిత్ విషయం అట్లా లేదు కదా!

కిమ్ అవిద్యామ్ అవేక్షన్తే తే, తామరసలోచనా!
ధారణా యోగినో హి ఏతే వరేణ ప్రాప్త సిద్ధయః
అవిద్యా విద్యతే తేషాం తేన తేఽ తద్విచారిణః?

"మేము అవిద్యను పరికించి చూడాలి" ...అనే అభిలాష గలవారు అవిద్యాదృష్టి కలవారే అవుతారు. పూర్ణజ్ఞానులకు అవిద్యపట్ల ఎట్టి పరిశోధనాభావం ఉండదు. భ్రమచే కనిపించేదని తెలిసిన తరువాత పరిశీలన ఆవశ్యకం ఏముంటుంది? "స్వప్నంలో కనిపించిన ఇల్లు స్వప్నకల్పనా భావ చమత్కారమే!" ...అని తెలిసిన తరువాత "ఆ కలలో అటువంటి గృహాలు ఇంకా ఎన్ని ఉన్నాయి?" ...అని పరిశీలించాలని ఎందుకనిపిస్తుంది? ఆ విపశ్చిత్తునందు "నాలుగు దేహాలతో ఈ సృష్టి ఎంతవరకు ఏఏ రూపములుగా విస్తరించివున్నదో... పరిశీలిస్తాను" ...అను రూపంగా అవిద్య ఉండనే ఉన్నది. అవిద్య పరిపాకమై ఉండగా ఆత్మజ్ఞానము పరిపుష్టి పొందదు.

ఓ రామచంద్రా! జీవన్ముక్తులు తమయొక్క జగత్‌విభాగంచే జగత్తులో సంచరిస్తూనే సమాధి విభాగమును యథాతథంగా పరిపోషించుకుంటూ ఉంటారు. అంతేగాని, జగత్తు యొక్క వ్యవహారము ఒక మామూలు విషయం అగుచుండగా, "ఈ జగత్తు ఏమిటి? అవిద్య ఎంతటిది?" ...అని పరిశీలనకు బయలుదేరవలసిన అగత్యం వారికుండదు.

❖

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! "దేహమున్నంత వరకు బంధం తప్పదు. దేహము దేహికి ఐహిక మొహము. ముక్తికి దేహమే అడ్డుగా కూడా ఉంటోంది" ...అని కొందరు గురువులు దేహతత్త్వాన్ని పార్శ్వాంశంగా బోధిస్తున్నారు. ఇట్టి "దేహమును దాటివేస్తేనే ముక్తి" ...అనే సిద్ధాంతం విషయంలో మీ అభిప్రాయం సోదాహరణపూర్వకంగా, సవివరంగా ప్రసంగించవలసినదిగా నా విన్నపం.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : "ఆలోచన" అనగా... "ఇష్టము, అయిష్టము, గౌరవభావం, అగౌరవ భావం, భయం, ఆశ్చర్యం, అనురక్తి, విరక్తి" ...ఇవన్నీ కూడా దేహధర్మాలా? మనోధర్మాలా?

శ్రీరాముడు : స్వామీ! అవన్నీ మనోధర్మాలుగాని దేహధర్మాలు కాదని, మనోధర్మాలు ప్రకటించటానికి ఈ దేహము ఉపకరించే ఉపకరణం మాత్రమేనని మీరు బోధించియే ఉన్నారు. మీరు బోధించినది పరమసత్యమే.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును కదా! అట్లాగే 'మోక్షం' అనేది చిత్తం యొక్క ధర్మమేగాని దేహం యొక్క ధర్మం కాదు. "చొక్కా ధరించేవారు జ్ఞానులు కాలేరు. చొక్కా లేనప్పుడే జ్ఞాని" అని ఎవరమైనా అన గలమా? జ్ఞానులు ఈ రంగు చొక్కాని ధరించి ఉండగలరని ఎవరు సిద్ధాంతీకరించగలరు చెప్పు?

మోక్షోఽపి చేతసోధర్మః, చేతస్యేవ స తిష్ఠతి
న దేహే దేహధర్మస్తు, న దేహాత్ వినివర్తతే ॥

మోక్షము చిత్తము యొక్క ధర్మము మాత్రమేనని మరల ప్రకటిస్తున్నాను. 'మోక్షము' అనేది ఏకాగ్రమైన చిత్తమునందు మాత్రమే నెలకొని ఉంటోంది. కనుక బంధింపడేది చిత్తమేగాని ఆత్మ కాదు. కనుక జీవన్ముక్తునకు ఏవేవో ప్రత్యేకమైన దేహధర్మాలు ఆపాదించటానికి వీలవదు.

న కదాచన నిర్ముక్తం చేతో భూయో నిబధ్యతే,
యత్నేనాపి పునర్ బద్ధం కేనవృన్తచ్యుతం ఫలమ్?

తొడిమ నుండి విడివడిన దోసకాయ తిరిగి తొడిమచే బంధించబడగలదా? లేదు కదా! అట్లాగే ముక్తత్వం సంతరించుకున్న తరువాత ఇక అట్టి చిత్తం మరల ఈ సంసారంచే స్పృశించబడజాలదు.

దేహస్తు దేహధర్మేణ, జీవన్ముక్తి మతామసి ।
గృహత్యే తద్గతం తేషాం చేతస్తు అచలమేవ తత్ ॥

జీవన్ముక్తులకు కూడా దేహం దేహధర్మమే కలిగివుంటుంది. కానీ బద్ధజీవుల చిత్తము నిత్య చంచలంగా ఉంటూ ఉంటోంది. ఇక జీవన్ముక్తుల చిత్తమో... "ఇదంతా పరమాత్మ శోభయే కదా" అను రూపంగా అతినిశ్చలంగా ఉంటోంది. జీవన్ముక్తుల నిశ్చలత్వం జీవన్ముక్తులకే ఎఱుక అవుతుంది. అది ఎట్టిదో చంచల చిత్తులకు తెలియబడటం లేదు. ఇక ధారణ కలిగిన యోగుల విషయమంటావా? వారు "ఈ ఈ ధారణ కలిగివున్నారు" ...అని ఇతరులు తెలుసుకోగలుగుతారు. మోక్ష ధారణ కలిగి ఉన్నవారి చిత్తానుభవం ఎట్టిదో...అది లౌకిక దృష్టికి అందేది కాదు. ఒకడు ఒక అత్యంత మధురమైన పదార్థాన్ని ఆస్వాదించాడనుకో. "అద్దాని రుచి ఇట్టిది" అని ఎంతగా చెప్పినా కూడా అది తినని వారికి పూర్తిగా తెలియవచ్చేది కాదు కదా! ఆ వింటున్న ఆయన "ఇంతెందుకు? నేను కూడా తింటాను"...అని ఆ మధుర పదార్థాన్ని ఆస్వాదిస్తే ఇక ఆతనికి ఆ రుచి గురించి మరొకరు చెప్పవలసినదేముంటుంది? జీవన్ముక్తుల మోక్షానుభవం అట్టిది. అందుకే అద్దానిని "స్వాత్మానుభవైక వేద్యము" ...అని విజ్ఞులు అభివర్ణిస్తున్నారు.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ప్రతిజీవుడు ఆత్మస్వరూపుడేగాని ఈ దేహ స్వరూపుడు కాదు కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును. ఇక ఇందులో సందేహమేమున్నది?

శ్రీరాముడు : ఆత్మ సర్వదా అప్రమేయ నిర్హేతుక – నిత్యముక్త ఆనంద స్వరూపమే కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును. మన ఈ సంవాదము ప్రతిపాదించే ఆత్యంతిక సత్యం అదియే కదా!

శ్రీరాముడు : మరి ఆత్మస్వరూపుడగు జీవునికి సుఖదుఃఖాలు ఎందుకు వచ్చి పడుచున్నాయి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : సుఖదుఃఖాలు మనస్సు యొక్క ధర్మాలు, జీవన్–మృత్యువులో ...దేహం యొక్క ధర్మాలు. అట్టి సుఖ–దుఃఖ, జీవన్–మృత్యు ధర్మాలు తన స్వరూపమగు ఆత్మపై ఆపాదించుకొనటం చేతనే ఆత్మ "నేను బద్ధుడను" అను రూపంలో బంధానుభవం – అనుబంధానుభవం పొందుతోంది. మనస్సు "దృశ్యతాదాత్మ్యము, దృశ్యముపై నమ్మిక కలిగి ఉండటం" అనే సుదీర్ఘవ్యాధి నుండి ఉపశమనం పొందినప్పుడు, "ఈతడు ముక్తి పొందాడురా" అని ఆత్మకు ముక్తి శబ్దం ఆపాదించబడుతోంది. అంతేగాని... ఆత్మకు ముక్తి ఇప్పుడు క్రొత్తగా వచ్చింది కాదు. సర్వజీవుల ఆత్మ నిత్యముక్తమైయున్నది.

అభ్యంతరమున సర్వవిషయ – విశేషముల పట్ల శీతలము (శాంతి) వహించిన చిత్తమే ముక్తి. చిత్తము అనేక జగత్ విషయముల పట్ల సంతప్తమై ఉండటమే బంధము.

కనుక బంధం, మోక్షం అనబడేవి చిత్తము యొక్క అధీనంలో ఉన్నవేగాని... అవి దేహాధీనాలు కావు. బంధ – మోక్షములనే రెండూ దేహంలో లేవు. జీవన్ముక్తుడు సర్వ విషయ – విశేషముల

పట్ల ఒకానొక అనిర్దేశ్యమగు అతీతత్వము సంతరించుకుని ఉంటాడు. అట్టి అతీతత్వము – ఈ దేహం యొక్క భోగములను అనుభవిస్తున్నప్పుడుగాని, లేక ఈ దేహం ఖండఖండములగు చున్నప్పుడు గాని, అనేక లోకసంబంధమైన పరిస్థితులు ఎదురగుచున్నప్పుడు గాని, నవ్వుచున్నప్పుడు గాని, దుఃఖించుచున్నప్పుడుగాని, మరింకేవైనా పొందుచున్నప్పుడుగాని, కోల్పోవుచున్నప్పుడుగాని ఏమాత్రం చెక్కుచెదరదు.

"దేహం పని దేహం చేసుకుంటోంది. మనస్సు పని మనస్సు చేసుకుపోతోంది. నేను సర్వదా యథాతథం! తదితరులుగా కనిపించేదంతా కూడా నా అవ్యక్త స్వరూపాన్ని ఆధారంగా కలిగి ఉంది.

న దుఃఖం న సుఖం కించిత్ అంతర్భవతి తత్ స్థితమ్ ॥

బహిరంగంలో ఏది ఎట్లా ఉన్నా కూడా, అంతరంగంలో నేను కించిత్ కూడా సుఖంగాని, దుఃఖంగాని లేనివాడనై సదా నిర్వికారుడనై ఉన్నాను కదా!"...అని ఆత్మజ్ఞాని తన ఆత్మరూపమును గమనిస్తున్నాడు.

❖

ఈ సుఖ దుఃఖాదులు దేహముచే దేహమునందు పొందుచున్నప్పటికీ "నేను సుఖిని – నేను దుఃఖిని" అని ఆత్మకు సుఖ దుఃఖాదులు అజ్ఞాని ఆపాదిస్తున్నాడు. సుజ్ఞాని "ఇవన్నీ ఆత్మకు లేవు. ఆత్మస్వరూపుడనయి ఉండటం చేత నాకు సుఖదుఃఖాలు లేవు" ...అని గ్రహించి నిశ్చలభావుడై ఉంటున్నాడు. "ఈ దేహమే నీవు" ...అని బోధించేవారు (చార్వాక–నైయాయిక వాదులు) దుఃఖాలకు నిర్వచనం గాని, ఉపశాంతినిగాని అందించలేకపోతున్నారని నా మనవి. దేహాత్మవాదం పదే పదే ఓడిపోతోంది. ఆత్మశాస్త్రం ఒక్కటే చివరికి దిగ్విజయమొందుచున్నదని పరిశీలకులకు నా మనవి.

జీవన్ముక్తులు నిత్యము, అశరీరము అగు ఆత్మస్వభావమును సుస్పష్టపరచుకొని, సంతరించుకుని ఉంటారు. వారు ఈ దేహాదుల భావన ఎప్పుడూ కలిగివుండరు. కాబట్టే... వారు జన్మిస్తూ జన్మరహితులై ఉంటారు. జీవిస్తూ జీవాదులకు సంబంధించని వారై ఉంటారు. మరణిస్తూ మరణించనివారై ఉంటున్నారు. అనగా వారు జన్మిస్తూ – జీవిస్తూ మరణిస్తూ తమను తాము జన్మ – జీవన్ – మరణములకు అతీతమైన కేవలాత్మ స్వరూపంగా దర్శిస్తున్నారు.

దేహాది జీవన్ముక్తానాం స్వభావాత్ న కదాచన
మృతోఽపి నైవమ్రియతే, రుదన్నపి న రోదతి
విహసన్ న హసత్యేవ జీవన్ముక్తో మహోదయః!
వీతరాగాః సరాగాభా అకోపాః కోపసంయుతాః

ఆ జీవన్ముక్తులు... దేహధారులై ఉంటూనే దేహరహితులై ఉంటారు. వారి దృష్టిలో వారు దేహమాత్రులు కాదు. దేహధర్మాలైనట్టి "జన్మ–జరా–మరణ–శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధాది విషయ స్మరణ–విస్మరణ" మొదలైనవన్నీ కలిగివుంటూనే, కలిగివుండనివారై ఉంటారు.

మరణము ఆసన్నమైనప్పుడు "ఇది దేహధర్మము. నా స్వస్వరూపం సర్వదా ఈ వ్యవహారానికి సంబంధించినదే కాదు. కనుక దేహం మరణించవచ్చు గాక! నేను జీవించినవాడనూ కాదు,

మరణించిన వాడనూ కాదు" ...అనే అప్రమేయానుభవం ఇప్పటికిప్పుడే కలిగివుంటారు. సర్వదా మహోదయులై ఉంటారు.

"సూర్యోదయం – సూర్యాస్తమయం" అనేవి భూప్రదేశం దృష్ట్యా ఉండి ఉంటున్నాయి కాని... సూర్యబింబానికి ఉదయాస్తమయములు ఎక్కడుంటాయి? అది స్వప్రకాశము – అన్యప్రకాశకం కాదు! అట్లే ఆత్మను ఎఱిగిన జీవన్ముక్తుడు నిత్యోదయుడై ఉంటాడు.

ఆతడు నవ్వుతూ ఉన్నప్పటికీ నవ్వనివాడై ఉంటాడు. ఏడ్చుచున్నప్పటికీ, ఏడ్వనివాడై ఉంటాడు. కోపం చూపిస్తూ, కోపం లేనివాడై ఉంటాడు. రాగసహితుడై ఉంటూ, రాగాదులు లేనివాడై ఉంటాడు.

అమోహా మోహవలితా దృశ్యన్తే తత్త్వదర్శినః
'ఇదమ్ సుఖమ్ – ఇదమ్ దుఃఖమ్' ఇత్యాది కలనాస్తుతాః
అలం దూరగతాః తేషాం అంకురా నభపో యథా ॥

మోహం చుట్టూ ఆవరించవచ్చుగాక! తత్త్వజ్ఞులు మోహరహితులై ఉంటారు. ఎట్లా అంటావా? "ఇది సుఖం, ఇది దుఃఖం" ...అన్న వ్యవహారమంతా వారి దృష్టిలో "స్వప్నంలోని మంచివారు – స్వప్నంలోని చెడువారు" వలె కల్పనామాత్రమై ఉంటుంది. ఆత్మజ్ఞుడగు జీవన్ముక్తుని దృష్టిలో ఈ జగత్తుకు ఒక స్వరూపమంటూ ఏదీ కనిపించదు. "ఆకాశం ఇక్కడ ప్రారంభించింది" ...అని అన గలమా? అట్లాగే వారికి ఈ ప్రపంచ వ్యవహారాలన్నీ మొదలు – చివరలేని కథాకల్పనా వ్యవహారంగా అగుపిస్తాయి. ఎవని దృష్టిలో ఈ జగత్తుగాని, అజ్ఞానం అనేదిగాని లేకున్నాయో, ఎవని అనుభూతిలో ఈ కనిపించే సర్వమూ ఆత్మస్వరూపమే అయివున్నదో – అట్టివానికి ఒకవేళ లౌకిక సుఖ–దుఃఖాలు సమీపిస్తేమాత్రం, వాటికి అర్థం ఏం ఉన్నది? జీవన్ముక్తులు శోకమోహాలన్నీ జయించి ఉండడం చేత శోకిస్తూ కూడా శోకరహితులై ఉండగలుగుచున్నారు.

తత్త్వజ్ఞులు ఈ శరీరాదులు ఛేదింపబడుచున్న సందర్భంలో కూడా "నిత్యుడగు నాకు ఈ దేహాదుల వలన పాతది పోయేదేమిటి? క్రొత్తది వచ్చేదేమిటి?" ...అని తలచుచు సర్వదా ఆత్మత్వమును అవధరించి ఉండగలుగుచున్నారు. స్వస్వరూపమే అయియున్న ఆత్మ సర్వదా అఖండము, అప్రమేయము కదా! మహనీయులు "ఈ దేహం నిర్మించబడుచున్నప్పుడు గాని, ఛేదించబడుచున్నప్పుడు గాని తాము నిర్మించబడటం లేదు. ఛేదించబటం లేదు అని గ్రహించినవారై... సర్వదా నిర్విషయులై, నిర్వికారులై, అప్రమేయులై, అతీతులై ఉంటున్నారు. అందుకు కొన్ని ఉదాహరణలు చెపుతాను విను.

బ్రహ్మదేవుడు : ఒకానొకసారి విధివశాత్తుగా సామగానం చేస్తున్న బ్రహ్మదేవుని నాల్గవ శిరస్సును తన కొనగోటితో కోమల పుష్పాన్ని త్రుంచినట్లు హరుడు (శివభగవానుడు) త్రుంచాడు కదా! ఆతడు శిరస్సును మరల మొలిపించగల శక్తి కలిగి ఉండి కూడా బ్రహ్మదేవుడు నిర్లిప్తుడై నిర్వికారుడై ఎట్లా ఉన్నాడు? తన స్వస్వరూపము ఈ దేహాదులకు సంబంధించినది కాదని గ్రహించి ఉండటంచేతనే సుమా! చిదాకాశముతో సమత్వము అవధరించియున్న ఆ బ్రహ్మదేవునకు వ్యర్థము – మిథ్యాభూతము అగు ఆ శిరస్సు మొదలైన అవయవములతో క్రొత్తగా ఒనగూడేదేమున్నది? అది ఖండించగా

పోయినదేమున్నది? వేదగానం చేసే వేదజ్ఞుడగు బ్రహ్మదేవుడు తనకు నాలుగు ముఖాలున్నా ఒక్కటే, లేక మూడు ముఖాలున్నా ఒక్కటేనని గ్రహించి ఉన్నాడు. "ప్రాణులకు కర్మవశం చేత ఏది ప్రాప్తిస్తుందో అదియే ప్రాప్తించు గాక! ఏదీ ప్రాప్తించకుండానూ పోవుగాక! ఇందులో ప్రత్యేకమైన విశేషమేమున్నది?" అనే అత్యున్నత భావసమాధిలో ఆత్మజ్ఞానతత్పరులు సర్వదా తేలియాడుతూంటారు.

మన్మథుడు - ఇంకా విను. మన్మథుని అక్షయ బాణతూణీరములచే స్పృశించబడిన శివుడు తన అర్ధభాగ శరీరం క్షణంలో పార్వతికి సమర్పించాడు. ఇక, ఆ శివుని మూడవకన్ను యొక్క అగ్నిజ్వాలలకు దేహమును సమర్పించి కూడా మన్మథుడు సదా ఆత్మతత్త్వానుభవి కనుక దేహరహితుడై దేహసహితునివలె యథాతథంగా ఉండి వ్యవహరించుచున్నాడు.

పరమశివుడు - పరమశివుడు వాస్తవానికి రాగరహితుడే అయినప్పటికీ ...మన్మథుని బాణాలు స్పృశించినప్పుడు మన్మథుని దహించటం – పార్వతీదేవిని గ్రహించటం అనే ఉభయ కార్యాలను నిర్వర్తించుచూ రాగాన్ని కలిగియే ఉన్నాడు. ఆయనకు ఈ ప్రపంచంలో ఏదైనా కార్యం నిర్వర్తించటం చేతగాని, లేక ...నిర్వర్తించకుండటం చేతగాని పొందే ప్రయోజనమంటూ ఏముంటుంది?

నైవ తస్య కృతనాఽర్థో నాకృత నేహ కశ్చన
నచాఽస్య సర్వభూతేషు కశ్చిదర్థవ్యపాశ్రయః ॥

సమస్త లోకములకు అతీత స్వరూపుడు, అతీత స్వభావుడు అగు ఆ పరమశివ భగవానుడు సర్వభూతజాలాల పట్ల ప్రయోజన నిమిత్తమై ఆశ్రయించవలసిన పదార్థమేదీ లేకపోయినప్పటికీ, ఆయన రాగం కలిగియే ఉండి వ్యవహరిస్తున్నాడు. అనగా వారికి రాగం కలిగి ఉండటం, కలిగి ఉండకపోవటం రెండూ ఒక్కటే అగుచున్నది. ఏది ఎట్లు ఉన్నదో అది అట్లు ఉండుగాక! ఆత్మను ఎఱిగిన మహనీయుడు కాబట్టియే, రాగమును వదలనూ లేదు. విరాగి అయి శ్మశాన సంచారం మాననూ లేదు.

శ్రీమన్నారాయణుడు - శ్రీ విష్ణు భగవానుడు జగత్తులో ప్రవేశిస్తూ అనేక కార్యక్రమములను నిర్వర్తిస్తున్నాడు.

కరోతి కారయశ్చ్య ఉచ్చైః మ్రియతే మార్యతేఽపి చ
జాయతే వర్ధతే ఽజస్రం జీవన్ముక్తో జనార్దనః ॥

జీవనుక్తుడైన ఆ జనార్దనుడు... రాక్షసుల కులాంతకుడై, వారిని సంహరిస్తున్నాడు. ఇంద్రుడు మొదలైన వారిచే రాక్షసులను సంహరింపజేయిస్తున్నాడు. అనేకచోట్ల దేహములను ఆశ్రయించి 'జన్మించటం' అనే దేహచమత్కారమును నిర్వర్తిస్తున్నాడు. ధ్రువతార సమాప్తియందు మరణమును అంగీకరిస్తున్నాడు. లుబ్ధకుడు మొదలైన వారిచే సంహరించబడుచున్నాడు. అనేకచోట్ల అవతరించి భక్తులకు దిక్కై, కొంగు బంగారమై వారిని కంటిపాపవలె రక్షిస్తున్నాడు...

ఈ విధంగా అనేక కార్యములను నిర్వర్తిస్తూనే వైకుంఠంలో ప్రశాంతచిత్తుడై లక్ష్మీదేవితో ప్రణయములు ఆడుచున్నాడు. చూచావా? వారికి ప్రణయము, ప్రళయము ఒక్క తీరుగానే అగు

చున్నది. సమర్థుడే అయినప్పటికీ ప్రాణుల కర్మపరంగా సంప్రాప్తించే వ్యవహార వ్యగ్రత్వమంతా తానుకూడా స్వీకరించి వర్తిస్తున్నాడు. ఎందుచేత? వారికి ఆయా వ్యవహారములు త్యజించటం చేతగాని, నిర్వర్తించటం చేతగాని ఏ ప్రయోజనమూ లేదు. ఆత్మత్త్వమునందు విలీనుడై ఉండియే, "ఈ ప్రపంచమున ఏది ఎట్లు ఉన్నదో ...అది అట్లే ఉండుగాక" ...అని తలచి ఆయా కార్యములను సానుకూలంగా, లోకవ్యవహారములన్నీ నడిపిస్తున్నారు. నడిపిస్తూనే ఆయన సర్వదా వాసనారహితుడై, ఏ కోర్కెలు లేనివాడై, శుద్ధ చిన్మాత్రరూపధారి అయి ఉంటున్నాడు.

సూర్యభగవానుడు - అటు ఆ సూర్యభగవానుని చూడు. ఆయన ఈ 'జగత్తు' అనే మహత్తర వ్యవహారం చుట్టూ బంతిలాగా ప్రదక్షిణాలు చేస్తూ 'కాలము' అనే వ్యవహార కల్పనకు కారకుడై, అన్నీ కాలబద్ధంగా జరిగిపోతూ ఉంటే, తాను మాత్రం నిర్లిప్తంగా, కేవల సాక్షిగా సర్వమును గాంచుచూ ఉన్నాడు.

నచ రోధయితుం దేహం! న, సమర్థో దినేశ్వరః
నిరిచ్ఛ ఏవ నిర్వాణః తథాప్యాస్తే యథా స్థితమ్ ॥

సర్వసమర్థుడు అయిఉండి కూడా దినపతియగు ఆ సూర్య భగవానుడు ఈ 'దినచర్య' నుండి తన దేహమును నిరోధించకయే ఉన్నాడు. సర్వదా జీవన్ముక్తుడై ఉండటం చేత తనకంటూ ఏ ఇచ్ఛ లేకుండానే యథారీతిగా ఆకాశంలో వర్తిస్తున్నాడు. విహరిస్తున్నాడు.

చంద్రుడు - అట్లాగే చంద్రుడు స్వతహాగా జీవన్ముక్తుడై ఉండి కల్పాంతము వరకు ప్రతి నెలలోను వృద్ధి – క్షయములు అనుభవిస్తూనే ఉన్నాడు. అయితే ఆయన ఇచ్ఛారహితుడు. అందుచేత ఈ దేహ హాని – వృద్ధులు ఆయనకు సుఖ – దుఃఖాలను కలిగించటం లేదు.

అగ్నిదేవుడు - ఇక, పరమాత్మయగు అగ్నిదేవుడు కూడా! ఒకప్పుడు 'మరుత్తు' అనే ఆయన పన్నెండు సంవత్సరాలు యజ్ఞం చేస్తూ నిరంతరం ఏనుగు తొండమంత పరిమాణం కలిగిన ఘృత (నేయి) ధారను అగ్నికి సమర్పిస్తున్నప్పుడు, మరొక సందర్భంలో శివుడు పార్వతితో పొందిన సమాగమ సమయంలో దేవతల వలన కలిగిన విఘ్నం కారణంగా స్ఖలించిన శివతేజో వీర్యమును బ్రహ్మదేవుని ఆజ్ఞానుసారం త్రాగుటచే ఏర్పడిన దాహబాధ చేత, దేవతలకు నిరంతరం సమర్పించబడే యజ్ఞ హవ్యములను తనయందు ధరించటంచేత... ఇటువంటి ఆయా సందర్భాలలో దుఃఖాదులు ఏర్పడినప్పటికీ తాను జీవన్ముక్తుడు కాబట్టి సమస్థితిచే అవన్నీ వహిస్తూ యథారీతిగా వెలయుచున్నాడు.

❖

బృహస్పతి, శుక్రాచార్యులు - అదే విధంగా దేవతల గురువు బృహస్పతి – దానవుల గురువు శుక్రాచార్యులు స్వతహాగా జీవన్ముక్తులు. అయితే ఏం? వారిద్దరు తమతమ ఆశ్రితుల దిగ్విజయముల కొరకై ఒకరిని మించి మరొకరు, సామాన్య మానవులు తగాదాలు పడుచున్నట్లుగా, ఎత్తుకు – పై ఎత్తు వేస్తూనే ఉంటున్నారు. అట్టి అభిలాషలు నిర్వహిస్తూనే అంతరంగమున లోక వ్యవహారములన్నిటికీ అస్పృశ్యులై, అతీతులై, నిర్విషయ సుఖానందమును కొనసాగిస్తూనే ఉంటున్నారు.

జనకాది జీవన్ముక్తులు - జీవన్ముక్త మానసులైన జనకమహారాజు అనేక భయంకర యుద్ధములలో పాల్గొనుచూ ఈ జగద్విషయాలన్నీ కథా సంఘటనల వలె దర్శిస్తూ తన జీవన్ముక్తస్థితిని కొనసాగిస్తూనే ఉన్నారు. అట్లాగే జీవన్ముక్తులైన నలుడు, మాంధాత, సగరుడు, దిలీపుడు, నహుషుడు, హరిశ్చంద్రుడు మొదలైనవారు జీవితంలో అనేక దుర్భర సంఘటనలను ఎదుర్కొంటూ సుదీర్ఘకాలం రాజ్యాలు ఏలారు. వారి జీవితాలలో అందరిలాగానే అనేక కష్టాలు మొదలైనవి వచ్చి-పోతున్నప్పటికీ, సర్వదా జీవన్ముక్తత్వం అనుభూతమొనర్చుకొనియే జీవితములను కొనసాగించారు.

❖

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! మరి జీవన్ముక్తునికీ, అజ్ఞానికీ గల భేదమేమిటి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

వ్యవహారేయథైవ అజ్ఞః తథైవ ఖలు పండితః ।
వాసన - అవాసనే ఏవ కారణం భంధ-మోక్షయోః ॥

జ్ఞాని, అజ్ఞాని కూడా వ్యవహార రీత్యా చూస్తే ఒకే రీతిగా వ్యవహరిస్తూ ఉంటారు. ఇంక తేడా ఏమిటంటావా?

జ్ఞానికి (లేక జీవన్ముక్తునికి) దృశ్య వాసన ఉండదు. అజ్ఞాని, అనేక వాసనలు కలిగి ఉంటాడు. అనగా... వాసన, వాసనా రాహిత్యములే క్రమంగా బంధ - మోక్షములకు కారణములు అగుచున్నాయని ఇక్కడ గ్రహించు.

ఇంకా విను! జీవన్ముక్తుడు, రాగవర్జితుడు అయినట్టి బలిచక్రవర్తి మూడడుగులు దానం చేస్తే బాలక బ్రహ్మచారిగా వచ్చిన విష్ణు భగవానుడు పాతాళానికి తనను అణగత్రొక్కగలడని గురువు శుక్రాచార్యులు హెచ్చరించినా, తనకు తెలిసి ఉన్నా కూడా, "కారే రాజులు, రాజ్యముల్ కలుగవే! వారేరీ?" ...అని చక్రవర్తి పదవిని తృణప్రాయంగా సమర్పించివేశాడు. అట్లాగే ప్రహ్లాదుడు, నముచి, వృత్రుడు, మురుడు, అంధకాది రాక్షసులు పైకి రాగయుక్తుల వలె జాత్యహంకారుల వలె వ్యవహరిస్తూ ఈ ప్రపంచంలో స్థితి కలిగి ఉండి, అంతఃకరణంలో, "సర్వం సర్వదా భగవదర్పితమే" ...అని గ్రహించి చరించారు.

కాబట్టి ఓ రామచంద్రా! చిదాకాశ స్వరూపము సంతరించుకొని ఉన్న మహనీయులు తాము రాగ - ద్వేషములు ప్రదర్శిస్తూ ఉన్నప్పటికీ, వారికి సచ్చరిత్రలు - దుశ్చరిత్రలు ఉండి ఉంటున్నప్పటికీ వారి మోక్ష స్థితికి వచ్చే లోటేమీ ఉండటం లేదు. చిదాకాశ స్థితికి - ఈ ప్రపంచంలో వ్యవహారాలకు సంబంధం ఉండటం లేదని గమనిస్తున్నావు కదా! ఎందుకంటావా?

జీవన్ముక్తులు పరిపూర్ణ స్వయమాత్మ స్వరూపులై ఉంటారు. చిదాకాశం వలె "శుద్ధం" అయినట్టి అంతిమ సాక్షాత్కార వృత్తి రూపమగు జ్ఞానం అవధరించి ఉంటారు. అట్టి శుద్ధ జ్ఞానంతో ఈ దేహ-మనో-ఇంద్రియ ప్రాణ ధర్మములను ఆద్యమగు పరబ్రహ్మ భావనతో దర్శిస్తూ ఉంటారు. "ఇవన్నీ కూడా, వీటిచే గాంచబడే విషయాదులతో సహా సర్వము బ్రహ్మమే కదా!" అను ఎఱుకను

దృఢపరచుకొని ఉంటారు. కనుక ఇక అట్టి జీవన్ముక్తులకు "ఇది స్వకీయం – ఇది పరకీయం" ... అనే భేదం మొదలే నశించి ఉంటుంది. ఇక వారి దృష్టికి ఈ కనబడే జగత్తంతా కూడా "మేఘము తలపై సూర్యకిరణములు ప్రసరించినప్పుడు వివిధ వర్ణములతో కనబడే ఇంద్రధనుస్సు భ్రమ సూత్రమేగాని అక్కడ ఇంద్రుడు వచ్చి ధనుస్సును స్థాపించలేదు కదా! అట్లాగే ఈ దృశ్య ప్రదర్శనమంతా అభాస మాత్రమే!" అని అత్యంత నిర్దుష్టంగా గమనించి ఉంటారు. "ఇంద్రధనుస్సు" సూర్యకిరణములు మేఘములను తాకుటచే ఏర్పడి కనబడుచున్నప్పటికీ శూన్యమాత్రమే కదా! ఈ బ్రహ్మాండములో కనిపించే పరమాణువుల సముదాయమై కనిపించే జగత్ వస్తువులన్నీ శూన్యమాత్రమే ...అని సుస్పష్టం చేసుకొని ఉంటారు. ఆకాశంలో మేఘ సముదాయంలో కనిపించే కొండ శిఖరాకారాలు ఉద్యానవనాలు, దూదిపింజాలు ...ఇవన్నీ పుట్టినదెప్పుడు? నశించేదెప్పుడు? నశించనిదెప్పుడు? అవన్నీ మేఘపుంజాల మధ్యగా ద్రష్ట స్వయంకృతమైన ఊహాకల్పనచే కనిపించేవే కదా! స్వప్నంలో కనిపించిన జనులు పుట్టినదెప్పుడు? చచ్చినదెప్పుడు? తొలగినదెప్పుడు?

ఇదం జగత్ అసత్భాతి సదివ వ్యక్తిమాగతమ్
అజాతం అనిరుద్ధం చ యథా శూన్యత్వమ్ అంబరే ॥

స్వప్నంలో కనిపించిన మిత్రుడు పుట్టనూలేదు, చావబోవటమూ లేదు కదా! ఊహలో కనిపించే ఒక నగర సింహద్వారానికి ఎవరు నగిషీ చెక్కారంటే ఏం చెపుతాం? అట్లాగే ఈ "జగత్తు" అనబడేది ఎన్నడూ పుట్టటమూ లేదు. ఇది నశించటమూ లేదు. అసత్తే అయినప్పటికీ స్వప్నంలో భవనం స్వప్న సమయంలో వాస్తవంగానే అనుభవమౌతోంది చూచావా? అట్లాగే ఈ జగత్తుకూడా అసత్తే అయినప్పటికీ అజ్ఞానమున్నంత కాలం సత్తువలె భాసిస్తోంది.

సాద్యంతమపి అనాద్యంతమ్, అశూన్యమపి శూన్యకమ్
జగత్ జాతం తథా అజాతమరుద్ధమ్ రుద్ధమేవ చ ॥

ఈ "జగత్తు" (లేక) "దృశ్యం" అను దానికి ఎక్కడో మొదలు – చివర ఉన్నట్లే అనిపిస్తున్నప్పటికీ ఇది వాస్తవానికి ఆద్యంతరహితం. ఇది అనాది, అనంతము కూడా! ఇదంతా పదార్థ సహితంగా కనిపిస్తున్నప్పటికీ శూన్యం మాత్రమే. ఇదంతా ఎప్పుడో ఉత్పన్నమైనట్లు కనిపిస్తున్నా కూడా, అనుత్పన్నం. ఇది నశిస్తున్నప్పటికీ నాశనరహితం. ఒక పెద్ద కొయ్య స్తంభము అంతటా కొయ్య మాత్రమే అయి ఉన్నప్పుడు అందులో మధ్యగా చెక్కబడిన ప్రతిమ కూడా కొయ్యయే కదా! అట్లాగే బ్రహ్మమునందు కనిపించే ఈ జగత్ దృశ్యము బ్రహ్మమే అయి ఉన్నది. కల్పనచే భాసించే జగద్దృశ్యం చిదాకాశమే!

ఓ రామచంద్రా! ఒకడు తన ఆలోచనలన్నీ త్యజించి నిద్రారహితమైన సమాధిని అవధరించాడనుకో! అట్టి సర్వకల్పనా వర్జితము, సర్వత్రా ఏకరసము అయిన 'కేవల చిదాకాశము"నందే ఈ 'జగత్తు' వెలయుచున్నదని గ్రహించి ఉండు.

ఒకని బుద్ధివృత్తి నేత్రేంద్రియము ద్వారా ఒక ప్రదేశం నుండి మరొక ప్రదేశమునకు వెళ్ళుచున్నప్పుడు... ఆ రెండు విషయముల మధ్యగల "నిర్విషయ సంవిత్తు" నందే ఈ జగత్తు విలసిల్లి

ఉంటోంది. మనమందరమూ చిదాకాశ స్వరూపులమే! అట్టి “చిదాత్మయందు ఏ ద్వైత – అద్వైతములు భాసిస్తున్నాయో అట్టి ద్వైత–అద్వైతములు వాస్తవానికి లేవు” ...అనునదే మా అనుభవపూర్వక నిర్ణయం. అట్టి పూర్ణానందైక స్వరూపమునందు ‘శూన్యము’ అనేది కూడా లేదు. నీటితో నిండిన కుండ – ఖాళీ కుండలవలె శూన్యత్వ – పూర్ణత్వ శబ్దాలు సాపేక్షకం మాత్రమే! ‘ద్వైతము, అద్వైతము’ అనే శబ్దాలు సాపేక్షచే సంభవించేవే. ‘ఆత్మ’యందు ఏకత్వము లేదు. అనేకత్వము లేదు. ఇక ఈ జగత్తుగా కనిపించేదంటావా? ఒకడు ఒక ఖాళీ స్థలంలో భవిష్యత్తులో కట్టబోయే ఇంటిని ఊహించి “ఇది వంటగది. ఇది పూజామందిరం, ఇది పడక గది. ఇది అందరం కూర్చుని కబుర్లు చెప్పుకొనే విశాల విభాగం. ఇక్కడ కుర్చీలు ఉంటాయి”... అని చెప్పుతూ ఉంటాడు చూచావా! అట్లాగే ఈ జగత్తు కూడా భవిష్యత్ భవనంలాగా దేశ–కాలాదులతో కూడినదై కనిపిస్తోంది. వాస్తవానికి ఇదంతా ‘ఆత్మయే!’ (“సర్వమ్ ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ” – వేదవాక్యం లాగా) ఇదంతా సర్వదా చిదాకాశ రూపమగు బ్రహ్మమే అయివున్నది. ఎట్లా అంటావా? స్వప్న ద్రష్ట యొక్క చైతన్యం స్వప్నంలో తన స్వరూపమునే వివిధ జనులవలె, నగరాదుల వలె దర్శిస్తోంది చూచావా? అట్లాగే ఈ జాగ్రత్ ద్రష్టయొక్క చైతన్యమే జాగ్రత్‌ద్రష్ట జగత్తుగా కనిపిస్తోందని విజ్ఞులు ఎరిగియే ఉంటున్నారు.

ద్రష్ట యొక్క స్వయం స్వరూపమగు చైతన్యమే ఆ ద్రష్టకు అజ్ఞాన ప్రభావం చేత (స్వస్వరూపమును ఏమఱచుట చేత) జగత్తుగా ఇక్కడ అగుపిస్తోంది.

ఓ మహత్తరమైన ఆశయం గల మహాశయా! రామచంద్రా! ఈ దృశ్యం సర్వదా శిలాఘనం వలె మౌనంగా ఉన్నట్టి బ్రహ్మం యొక్క రూపమే! అయితే స్వాత్మయే తాను ప్రసరించి ఉన్నట్టి తన స్వస్వరూపాన్ని ‘జగత్తు’ అనే దానిగా దర్శిస్తోంది. ఈ దృశ్య జగత్తుకు ఇంతకుమించిన వేరే అర్థం లేదు.

❖❖❖

8. నలుగురు విపశ్చిత్తుల పునర్జన్మలు

శ్రీరాముడు : ఓ మునీంద్రా! ఇప్పటి వరకు ఒకే జీవాత్మయగు విపశ్చిత్తు నలుగురు విపశ్చిత్తులుగా అయి, ద్వీప, సముద్ర, పర్వతాదులందు సంచరిస్తూ, “ఈ పాంచభౌతిక – మనోమయ దృశ్యజగత్తు యొక్క అంతు ఎక్కడ?” ...అను ఉత్సుకతతో ప్రమాణం కొనసాగిస్తున్నారని మనం చెప్పుకున్నాం కదా! ఆ నలుగురు విపశ్చిత్తుల గురించిన తదనంతర విశేషాలేమిటో వివరించ ప్రార్థన!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అట్లే అగుగాక!

ఆ విపశ్చిత్తులో ఒకడు ఒకనాడు క్రౌంచ ద్వీపంలో గల ‘వర్షసీమ’ అనే పేరుతో పిలువబడే పర్వతశ్రేణుల మధ్యగల ఒక గండశిలపై దీర్ఘ ప్రయాణపు బడలికచే ఆదమరచి నిద్రిస్తున్నాడు. ఇంతలో ఒక మదపుటేనుగు తన పాదఘట్టనతో ఆతని దేహమును పువ్వును నలిపినట్లు నలిపివేసింది.

రెండవ విపశ్చిత్తు ఒక కీకారణ్యంలో సంచరిస్తున్నాడు. ఇంతలో మహాబలవంతుడగు రాక్షసు డొకడు తారసపడ్డాడు. వారిద్దరి మధ్య గొప్ప యుద్ధం జరిగింది. ఆ యుద్ధంలో రాక్షసునిదే పై

చేయి అయింది. కొంత సమయం తరువాత రెండవ విపశ్చిత్తు దేహం నిర్జీవం అయింది. విజేతయగు రాక్షసుడు కోపం ఆపుకోలేక మృతుడైన రెండవ విపశ్చిత్తు దేహమును భుజంపై పెట్టుకొని ఆకాశంలోకి ఎగిరి దూరంగాగల సముద్ర మధ్యంలోగల బడబాగ్నిలో పడవేశాడు. ఆ అగ్నిలో పడిన రెండవ విపశ్చిత్తు దేహం భస్మంగా మారిపోయింది.

ఇక మూడవ విపశ్చిత్తు ఒక విద్యాధరునితో స్నేహం చేసి ఆతనికి అత్యంత ప్రియుడైనాడు. ఒకనాడు ఆ విద్యాధరుడు మూడవ విపశ్చిత్తు యొక్క అభ్యర్థనను కాదనలేక తనవెంట స్వర్గలోకం తీసుకువెళ్ళాడు. ఆ ఇద్దరు ఇంద్రసభలో ప్రవేశించారు. ఇంద్రుడు సభలో వినోదిస్తూ ఉండగా ఆ ఇంద్రుని దృష్టి మూడవ విపశ్చిత్తుపై పడింది. తటాలున సింహాసనం మీద నుండి లేచి "అనర్హుడైన ఈ మానవుడు ఇక్కడికి రావటమా?" ...అని హూంకరిస్తూ "ఓయీ! నీవు ఈ క్షణమే భస్మమై పోయెదవుగాక" ...అని శపించాడు. మరుక్షణం ఆ మూడవ విపశ్చిత్తు దేహం ఆసనం మీదనే ఒక గుప్పెడు భస్మంగా అయిపోయింది.

నాలుగవ విపశ్చిత్తు "కుశ" అనే ద్వీపంలో ప్రవేశించాడు. అక్కడ ఆతనికి ఒక గొప్ప సరస్సు కనిపించింది. వెంటనే ఆ సరస్సులో జలకాలాడటం ప్రారంభించాడు. ఇంతలో సరోవర గర్భంలో నుంచి ఒక మొసలి అకస్మాత్తుగా ఆ నాలుగవ విపశ్చిత్తు దేహంపైకి దూకి ఆతని దేహాన్ని ఖండ ఖండాలుగా త్రుంచివేసింది.

ఆ విధంగా నాలుగు దేహాలు నశించగా... వారి సంవిత్తు ఆకాశరూపం పొందింది. ఆ ఆకాశం లోనే వారి వారి పూర్వ సంస్కారాలచే సంప్రాప్తమైన ప్రాపంచిక దృష్టుల ప్రభావంచేత నాలుగు రకాలైన ప్రపంచాలను (ఆకాశంలోనే) గాంచసాగారు. నలుగురు నాలుగు దేహాలను ధరించారు. సృష్ట్యారంభంలో మొట్టమొదటగా సృష్టించబడిన ప్రజాపతులు తమ దేహాలను, ఆ దేహాల ద్వారా అనేక సృష్టులను దర్శించునట్లే... ఆ నలుగురు విపశ్చిత్తుల సంవిత్తు మరల నాలుగు దేహాలను, ఆ దేహాలతో వస్తు-విషయ పరిజ్ఞానంతో కూడిన జగదనుభవాలను పొందనారంభించారు. వారి వారి మనో ప్రతిభాస మాత్రం అగు అతివాహిక దేహం (సూక్ష్మదేహం. నేను అను భావన, నావి అను అనుభూతి)ను, స్థూల దేహమును, ఆ రెండింటికీ విషయాలైన స్థూల - జడ పదార్థాదులను గాంచసాగారు. ఆకార రహితమగు జలంలో ఆకారరూపమగు తరంగాలు పరిఢవిల్లునట్లుగా ఆకాశ రహితమగు చిదాత్మలో వారు ఆకాశమాత్ర రూపులై ప్రదర్శితులై ప్రవర్తించసాగారు. అట్లా వారు నలుగురు పాంచ భౌతిక దేహాలు అవధరించగానే "ఈ పృథివి యొక్క పరిమాణం ఎంతటిదో నేను తెలుసుకోవాలి"... అనే రూపంగల ఇతఃపూర్వపు సంస్కారాలు ఆ నలుగురి మనస్సులను ఆశ్రయించాయి. ఆ నల్గురు మరల పూర్వ సంస్కార బలంచేత "భూమియొక్క విస్తీర్ణం ఎంతవరకో తెలుసుకోవాలి" ...అనే కుతూహలం కొనసాగించటానికి అనువైన భౌతిక దేహాలు పొంది పరిభ్రమణం కొనసాగించసాగారు. అవిద్య యొక్క పరిమాణం ఎంతో తెలుసుకొనే ఉద్దేశంతో ఒక ద్వీపం నుండి మరొక ద్వీపానికి ప్రయాణాలు చేయసాగారు.

❖

పశ్చిమదిక్ విపశ్చిత్ - మోక్షసన్యాస యోగం - పశ్చిమదిక్కు విపశ్చిత్తు ఆ విధంగా సంచారం కొనసాగిస్తూ ఒకప్పటికి సప్త సముద్రాలతో కూడిన సప్తద్వీపములను దాటివేశాడు. స్వర్ణమయమగు ఒకానొక విస్తీర్ణ ప్రదేశంలో ప్రవేశించాడు. సౌభాగ్యవశంగా ఆ ప్రదేశంలో క్రీడిస్తున్న విష్ణు భగవానుని దర్శించాడు. స్తుతించి శరణువేడాడు. స్తుతి, విన్నపం, శరణాగతులచే సంతుష్టుడైన విష్ణు భగవానుడు పశ్చిమ దిక్కు విపశ్చిత్తుకు ఆత్మజ్ఞాన బోధ ప్రసాదించారు. అది విని అనునయించుకున్న ఆ విపశ్చిత్తు క్రమంగా సమాధినిష్ఠుడై ఆ ఆకాశగర్భ ప్రదేశంలో ఐదు సంవత్సరాలు గడిపివేశాడు. ఆ తరువాత దేహము త్యజించాడు. దేహభావము మొదలంటా సమసిపోగా కేవలం చిత్తస్వరూపుడైనాడు. అట్టి స్థితిలో చిత్తము సత్వస్థితి సముపార్జించుకోగా... ఆతడు 'విదేహముక్తి'ని పొందాడు. ఇక అంతవరకు అనేక ఉపాధుల సంచలన రూప కార్యక్రమంలో అంటిపెట్టుకొని ఉన్న ఆతని ప్రాణములు ఆకాశ రూపమును పొందినవై అనంత వాయువులలో విలీనమై ప్రకాశించాయి.

తూర్పుదిక్ విపశ్చిత్ - చంద్రలోక స్థానం - తూర్పు దిశకు వెళ్ళిన విపశ్చిత్తు సుదీర్ఘంగా ఆకాశంలో ప్రయాణిస్తూ పూర్ణ చంద్రుని సమీపించాడు. ఆతడు క్రమంగా చంద్రబింబపు అమృత కిరణములచే ఆకర్షితుడై తన శరీరమును "శుద్ధ చంద్రరూపము"గా భావన చేయసాగాడు. అట్లా చిరకాలంగా "నా నుంచి అమృత కిరణములు ప్రసరిస్తూ భూమిలో ఔషధ శక్తిని పెంపొందిస్తూ తదితర జీవుల ందరినీ సమాహ్లాదపరచును గాక" ...అని అవిచ్ఛిన్నంగా భావన కొనసాగింది. చాలా కాలమైన తరువాత ఆతనికి శరీర భావనతో పాటు పాంచ భౌతిక దేహత్వము నశించిపోయింది. ఇక అటుపై ఆతడు చంద్రలోకంలో సంచరిస్తూ స్థితి కలిగినవాడై ఉండటం జరిగింది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఏమి ఆశ్చర్యం! ఒకే జీవుని భావనా రూపంగా ప్రదర్శితమైన నాలుగు విపశ్చిత్తు దేహాలలో ఒకటి విదేహముక్తి పొందటం, రెండవది చంద్రలోక నిత్యనివాసం పొందటం జరిగిందా? మరిక మరొక ఇద్దరు విపశ్చిత్తుల సంగతేమిటి? వారింకా రెండు వేరు వేరు భౌతిక దేహములు కొనసాగిస్తూనే ఉన్నారా? లేక, వారి దేహములకు కూడా ఏమైనా విశేషం జరిగిందా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఆ విషయాలకూ వస్తున్నాను విను.

దక్షిణదిక్ విపశ్చిత్ - సాంసారికతన్మయత్వం - దక్షిణ దిక్కు విపశ్చిత్తు అనేక ప్రదేశాలు సందర్శిస్తూ శాల్మలీద్వీపం జేరాడు. అక్కడి రాజ్య విశేషాలు, ధనాదిసంపత్తులు, వాహన – ఉద్యానవనాదులు చూచి "ఇవన్నీ సొంతం చేసుకొని, నేనే రాజునై ఎందుకు అనుభవించరాదు?" ... అనే కుతూహలం కలిగింది. అక్కడికక్కడే తన ఇష్టదైవమైన అగ్ని భగవానుని ఆరాధించి తన బలపరాక్రమాలు గుర్తు చేసుకున్నాడు. క్రమంగా కొద్దిమంది సైనికులను సమీకరించుకొని అక్కడి రాజుపై యుద్ధం ప్రకటించి, ఆతనిని యుద్ధంలో జయించి ఆ శాల్మలీ ద్వీపంలో చక్రవర్తి అయి రాజసింహాసనం అధిష్ఠించాడు. ఆతడు ఇప్పటికీ అక్కడ రాజ్యం పరిపాలిస్తూ అనేక వినోదాలతో కాలం గడుపుతూ సుదీర్ఘ కాలంగా ఉంటున్నాడు. "ప్రేమ, రాజ్యపాలన, అధికారం, శత్రు రాజులపై రాజకీయాలు" ...ఇటువంటి సామాన్యుల అల్పభావ పరంపరలలో మునిగి తేలుతూ అతిదీర్ఘకాలం రాజ్యం ఏలుతూనే ఉన్నాడు. "నేను విపశ్చిత్తు నామధేయుణ్ణి కదా! ఈ భూమి యొక్క, మాయ యొక్క

విస్తారం చూడటానికి బయలుదేరాను కదా!" ...అనే ఆలోచన ఆతడు ఎప్పుడో మరచిపోయాడు. ఆతనిలో తత్త్వజ్ఞానం లేకపోవటంచేత ప్రస్తుతానికి ఎదురుగా వున్న రాజ్యపాలనాది విశేషాలలో తన్మయుడై ఉంటున్నాడు.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! ఇదంతా చమత్కారంగా ఉన్నది. ఒకే జీవాత్మ యొక్క సంకల్ప, ఉద్దేశ, సంభావన, ఆశయాల నుండి బయలుదేరిన నాలుగు ఉపాధులలో ఒకరు విదేహముక్తి పొందటం, రెండవ వారు ఉత్తమ లోక ప్రాప్తి పొంది ఉండటం, మూడవవారు సంసార విశేషాలలో తన్మయులై కాలం గడుపుతూ ఉండటం ...ఎంతటి ఆశ్చర్యం! సరే... ఇక ఉత్తరదిక్కు విపశ్చిత్తు ఏమేమి చేస్తూ ఉన్నాడో అది కూడా చెప్పండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : సరే! ఇక ఆ విశేషం కూడా చెపుతాను విను.

ఉత్తరదిక్ విపశ్చిత్ : ఉత్తర దిక్కు విపశ్చిత్తు అనేక ప్రదేశాలు సంచారం చేస్తూ కొంతకాలం గడిచి పోయిన తరువాత అతిచంచల సంయుక్తమైన (సప్తమ) స్వాదూద మహాసముద్రం చేరాడు. అక్కడ జల స్తంభన విద్యను ఉపాసించి సముద్ర గర్భంలో సంచరించసాగాడు. అలా సంచరిస్తూ ఉండగా ఒకనాడు ప్రమాదవశాత్తు ఒక తిమింగలం కళ్ళబడ్డాడు. ఆ తిమింగలం ఆతని వెంటబడి చివరకు ఎక్కడో పట్టుకుని ఆతనిని గుటుక్కున మ్రింగివేసింది. ఆ విధంగా ఆ పెద్ద తిమింగలం పొట్టలో ఒక చోట చిక్కి ఆ తిమింగలం మాంసం భుజిస్తూ, అక్కడే నిదురిస్తూ ఒక వెయ్యి సంవత్సరాలు గడిపాడు. ఆ తరువాత ఆ తిమింగలం మరణించినప్పుడు పొట్టలోంచి ఒక పురుగులాగా బయల్వెడలాడు. ఆపై స్వాదూద మహాసముద్రంలో 50,000 యోజనాలు (1యోజనం = సుమారు నాలుగు మైళ్ళు) ప్రయాణించి ఒకానొకప్పటికి దేవతలు సంచరించే సువర్ణమయమైన ఒక భూప్రదేశం చేరాడు. కాలమహిమ మహత్తరమైనది కదా! అక్కడ కొంతకాలం తరువాత దేహశైథిల్య కారణంగా మరణం పొందాడు. ఎండు కట్టెపుల్ల అగ్నియొక్క స్పర్శచే అగ్నికణంగా మారునట్లుగా ఆతడు అక్కడ దేవతారూపం పొందాడు. ఆ విధంగా ప్రధాన దేవతారూపుడై కొంతకాలం గడిపిన తరువాత ఆతనిలో "లోక సంచారం చేసి ఈ సృష్టియొక్క అంతు తెలుసుకోవాలి" ...అనే ఇతఃపూర్వపు జన్మ యొక్క ఉత్సుకత బలోపేతంగా బయల్వెడల సాగింది. అట్టి ఇతఃపూర్వపు జన్మ జన్మార్జిత సంస్కారంచేత... ఇక... ఆ సువర్ణ భూప్రదేశంలో ఉండలేకపోయాడు. అక్కడి నుండి బయలుదేరి నలుబదివేల (40,000) యోజనముల ఎత్తుగా ఉండే లోకాలోక పర్వతం జేరాడు. ఆ లోకాలోక పర్వతం యొక్క ప్రథమ భాగం సూర్యకాంతితో విరాజిల్లుతూ జీవసంచారానికి యోగ్యమై ఉంటోంది. తతిమ్మా మూడు భాగములు అంధకారమయమై జీవులు ప్రవేశించటానికి వీలుగాలేదు. మన ఉత్తర దిక్కు విపశ్చిత్తు ఆ లోకాలోక పర్వతముయొక్క అత్యున్నత శిఖరం చేరాడు. అక్కడి నుండి తదితర భూప్రాంతాలు మొదలైనవి – మనకు నక్షత్రాలు ఎక్కడో సుదూరంగా ఆకాశంలో కనిపిస్తున్నట్లు... ఆతనికి కనిపించసాగాయి. ఆ లోకాలోక పర్వతము యొక్క ఆవలి ప్రదేశం అంధకారమయమై నలువైపులా అతి విశాలంగా విస్తరించి ఉన్నది. అక్కడికి వర్తులాకారపు భూమండలం సమాప్తమై పోతోంది. ఆవల కేవలం అంధకారమయమైన గొప్ప కందకం మాత్రం

ఉన్నది. ఆ అంధకారంలో భూమిగాని, జంగమ జీవులుగాని, ఏ ఆశ్రయంగాని లేవు. అచ్చట ఏ వస్తువు ఉండజాలదని గ్రహించు.

❖❖❖

9. నిరాధారమైన ఆకాశంలో భూ-నక్షత్ర మండలాలు

శ్రీరాముడు : హే భగవాన్! మహర్షీ! నిరాధారమగు ఆకాశంలో ఈ భూగోళం (పడిపోకుండా) ఎట్లా స్థితి కలిగివుంటోంది? నక్షత్ర మండలం దేనికీ ముడిపెట్టబడకపోయినా కూడా... ఆకాశంలో నిరాధారంగా, నియమిత స్థానంలో, నక్షత్రాలు ఒకదానితో మరొకటి ఢీ కొట్టుకోకుండా ఎట్లా ఉంటున్నాయి? ఈ రచనా చమత్కారం వెనుక ఉన్న ధారణాశక్తి ఎవరిది? ఎట్లాంటిది? "లోకాలోక పర్వతం" అని మీరు చెప్పేదానికి "లోకము, అలోకము" అనే పరస్పర వ్యతిరిక్త ద్వంద్వ సమాసశబ్దం ఎట్లా వచ్చింది? ఈ భూగోళానికి సూర్యగోళం ఆధారమనుకుంటే... సూర్యగోళానికి ఏది ఆధారం? ఈ బ్రహ్మాండ సృష్టి స్థితులు ఎట్టివో విశదీకరించండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : రామచంద్రా! "ఈ బ్రహ్మాండంలోని భూ-సూర్య-నక్షత్ర మండలాదులు నిర్నిరోధకమైన ఆకాశంలో ఎట్లా, ఏ ఆధారంతో స్థితి కలిగి ఉన్నాయి?" ..... అనే ప్రశ్నకు 'సూటి' అయిన సమాధానం చెప్పుచున్నాను. విను.

ఒక బాలుడు పగలంతా ఆడివచ్చి, శుభ్రంగా స్నానం చేసి, భోజనం చేసి కళ్ళు మూసుకొని పడుకున్నాడనుకో, ఆతనికి 'సంకల్ప రచన' (లేక) 'ఊహాలోకం'లో ఒక బంతి చేతిలో కనిపించిందనుకో. ఆ బంతి (కందుకం) ఎక్కడ, ఎట్లా స్థితి కలిగి ఉన్నదో... అట్లాగే... హిరణ్యగర్భుడు (బ్రహ్మదేవుడు)" అని పురాణ ద్రష్టలచే పిలువబడే సమష్టి సంకల్పుని సంకల్ప నగరంలో కల్పితమై ఈ భూమి, సూర్యుడు, నక్షత్ర మండలాలు వగైరా, సంకల్పానుసారంగా స్థితి కలిగి ఉన్నాయి. బాలుని ఊహలో కనిపించిన బంతిని గుండ్రంగా తయారుచేసినది ఎవరు? అదంతా బాలుని ఊహయే కదా! ఈ మన కళ్లకు కనిపించే ఖగోళ పదార్థాలు కూడా చిన్మాత్ర బాలకుడుగా హిరణ్యగర్భుని ఊహాలోకంలో కనిపించే ఊహాకల్పిత ప్రసిద్ధ పదార్థాలు మాత్రమే! "ఊహచే కల్పించబడినవి. వాస్తవంగా ఎందుకు కనిపిస్తున్నాయి?" ...అని ప్రశ్నిస్తే, అందుకు సమాధానం ..."మన ఊహతో జతజేర్చి, వాటిని అట్లా అట్లా దర్శించటం చేతనే" ...అని అనక తప్పదు.

ఒకాయనకు ఆకాశంలో అనేక వెంట్రుకలు - నలుగురు చంద్రులు కనిపిస్తున్నాయనుకో. ఆయన "నాకు నలుగురు చంద్రులు కనిపిస్తున్నారు. వెంట్రుకాకారాలు కనిపిస్తున్నాయి. కనుక అవన్నీ ఉన్నాయి. ఉన్నాయి కాబట్టి వాటిని ఎవరో అక్కడ ఉంచి ఉంటారు"... అని నమ్ముతాడు. ఆయనను కంటి వైద్యునికి చూపిస్తే "ఇతని కంటికి తిమిరరోగం ఉన్నది. అందుచేత ఈతనికి ఈతడు చెప్పేవన్నీ కనిపిస్తున్నాయి" ...అని రోగ నిర్ణయం చేస్తాడు. అట్లాగే... అవిద్యచేత (ద్రష్ట ఆత్మజ్ఞానం కలిగి ఉండకపోవటం చేత) చిదాకాశమే సర్వదా అంతటా ఏర్పడి ఉండగా... అట్టి చిదాకాశము నందు ఈ పృథివి - నక్షత్రాలు మొదలైనవన్నీ ఏర్పడి ఉన్నట్లు కనిపిస్తున్నాయి.

అయితే... ఒకడు సంకల్ప నగరం (లేక ఊహా ప్రపంచం)లో ధరించిన (దర్శించే) వ్యక్తులు వస్తువులు, విషయాలు, సంఘటనలు 'ఊహ' కంటే భిన్నంకావు కదా! ఊహ (సంకల్పం) సంకల్పించు వాని కంటే భిన్నం కాదు. కాని, ఆ ఊహా సమయంలో ఊహాద్రష్టకు తనకంటే వేరైన వాటివలె అనుభూతి కలుగుతోంది. 1. సంకల్పం(ఊహాలోకం)లో కనిపించేవి, 2.తత్ సంకల్పం (ఊహ) – ఈ రెండూ మిథ్యయే కదా! చైతన్యం యొక్క 1.హిరణ్యగర్భ రచనా చమత్కృతి అయిన ఈ జగత్ పదార్థములు, వాటి వాటి ఆయా ధర్మాలు; 2.సంకల్ప పురుషుడగు హిరణ్యగర్భుడు – ఈ రెండూ అనుభవములను అట్టి కల్పన–అను అవగాహనతోనే దర్శించటమే ఉచితం సుమా!

చైతన్యము చిత్ అనే ఒకానొక స్వభావం కలిగి ఉంటోంది. అట్టి నిజ చిత్ స్వభావముచే చైతన్యము ఎచటెచట దేనిదేనిని ఎట్లెట్లు భావన చేస్తుందో, అదంతా అట్లట్లే అంతకాలం భాసిస్తూ ఉంటుంది. తిమిరరోగం కలవానికి (కనుగుడ్లు నిరంతరం చలించే దోషం కలవానికి) ఆయా వస్తువులు రెండు – రెండుగా కనిపిస్తున్నట్లు, అవిద్యచే చిదాత్మ ఏ భూగోళాదులను సంభావన చేస్తోందో అదంతా అట్లట్లే అనుభూతి పొందుతోంది. చైతన్యము "నీరు పల్లం వైపుగా ప్రవహించుగాక! అగ్ని ఊర్ధ్వంగా ప్రజ్వలించునుగాక!"... అని సంకల్పిస్తూ ఉండటంచేత అది అట్లే జరుగుచున్నది. అట్లాకాకుండా చిదాత్మ "నీరు పైకి ప్రవహించునుగాక! అగ్ని అధోభాగంగా జ్వలించునుగాక!" ...అని సంకల్పించి ఉంటే... అది అట్లే ఉండేదికాని, అన్యంగా ఉండేది కాదు!

❖

కాబట్టి ఆయా వాదుల బుద్ధిని అనుసరించి "ఈ భూగోళం, వస్తువులు, జనులు, నక్షత్రాదులు మొదలైనవి ఉన్నాయి"... అనేది తదనుకూలంగా (భావానుకూలంగా) అనుభవమౌతోంది. అట్లా కాకుండా "వాయువే అగ్ని అవుతోంది. అగ్నియే ద్రవంగా అవుతోంది. ద్రవమే ఘనంగా అవుతోంది. వస్తువు యొక్క వర్తమానపు నామ రూపాలు ఆ వస్తువు యొక్క ఒకానొక స్థితియేగాని, వస్తువు యొక్క వాస్తవ రూపం కాదు. అట్లాగే ఈ ప్రపంచంలో కనిపించే సర్వ వస్తుజాలం కూడా! నక్షత్రాలు – భూగోళం – తదితర పదార్థాలు అట్టివే! లోకాలు, దేహాలు కూడా అట్టివే!"... అని ఎవరైనా భావిస్తే ఇది అట్లే అనుభూతమౌతుంది. ఎవరి అనుభవం వారికి సత్యమే!

ఉదాహరణకు ...ఈ భూగోళం... కొందరికి నిశ్చలమైన సుదీర్ఘ ఖండంలా అనిపిస్తోంది. మరికొందరికి అనేక దృశ్య విశేషాలతో అగుపిస్తోంది. శాస్త్రార్థములు హృదయస్థం చేసుకొన్న ఆత్మజ్ఞానికి ఇదంతా తన రూపమమేనని అనిపిస్తోంది. ఎవరు దేనిని ఏ దృష్టితో చూస్తే వారికి అది అట్లే సత్యముగా అనుభవమౌతోంది.

❖

కాబట్టి రామచంద్రా! ఈ నక్షత్ర మండలము – భూగోళము – మనం చెప్పుకునే లోకాలోక పర్వతము ...ఇవన్నీ కూడా స్వప్నంలో కనిపించే కొండరాళ్ళవలె అసద్రూపమే అయినప్పటికీ... చైతన్యము యొక్క భావనను అనుసరించి "భూ మండలం – నక్షత్ర మండలం – వస్తుజాలం – జలాదులు" సదా భాసిస్తున్నాయి. కనుక మనం చెప్పుకునే ఆయా వస్తు సంబంధ విశేషాలన్నీ

మనకు సత్యమని అనిపించటం మనయొక్క భావనారూప దృష్టి చేతనే. దృష్టియే సృష్టిరూపంగా అనుభూతమౌతోంది.

❖

ఇక బ్రహ్మకల్పితమైన బ్రహ్మాండము యొక్క విశేషాలు కొన్ని ఇక్కడ తెలియజేస్తాను.

ఈ భూమి అతి విస్తారమై లోకాలోక పర్వతం వరకు విస్తరించి ఉన్నది. అటుపై వలయ ఆకారంగా ఉండే ఒక పెద్ద కందకం "0" ఆకారంలో ఉన్నది. ఆ కందకమంతా లోన మహాసముద్రం లాగా అంధకారం వ్యాపించి ఉన్నది. ఆ పర్వతశిఖరం మధ్యలో కొంచెం సూర్యకాంతి ప్రసరిస్తోంది.

ఆ మహా పర్వతం అత్యంత ఎత్తైనది. ఇక నక్షత్ర మండలం అద్దానికి ఉపరి భాగంలో సుదూరంగా ఉన్నది. అందుచేత అక్కడ కొంత ప్రదేశం అంధకారబంధురం, మరికొంత విభాగం ప్రకాశయుక్తమైనది. అందుకే అయ్యది "లోకాలోక పర్వతం" ...అనే పేరుతో ప్రసిద్ధమైయున్నది.

ఆ పర్వతం చివర ఆకాశమండలంలో పది దిక్కులలోను నక్షత్ర చక్రం తిరుగుతోంది. ఒక్క ధ్రువ నక్షత్రం తప్ప మిగతా నక్షత్రాలన్నీ ఆ లోకాలోక పర్వతం చుట్టూ గుండ్రంగా తిరుగుతున్నాయి. భూలోకానికి ఆకాశం రెండింతలుగా ఉంటే, నక్షత్ర మండలం నాలుగింతలు కనిపిస్తుంది.

ఓ రామచంద్రా! మాయతోకూడిన బ్రహ్మము యొక్క సత్య సంకల్పరూపమగు స్ఫురణయే బ్రహ్మాండరూప జగత్తు అయివున్నదని గ్రహించు. ఆ నక్షత్రములకు ఆవల మరికొంత ఆకాశం ఉన్నది. ఆ ఆకాశము యొక్క చివర క్రిందగా బ్రహ్మాండ కపాలము నూరుకోట్ల యోజనములు విస్తరించియున్నది. ఆకాశమునకు ఈ చివర - ఆ చివర బ్రహ్మాండ కపాలాలు ఉన్నాయి. వాటి యొక్క అంచులలో అంధకార కంధరాలు ఉన్నాయి. మధ్యలో కూడా ఆకాశం ఉన్నది.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ఈ బ్రహ్మాండ కపాలాలలో మొట్టమొదటిది ఏది? చిట్టచివరిది ఏది? ఆకాశ విభాగానికి అంతు ఎక్కడ?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! మహాభూగోళాకారమగు ఆకాశంలో సూర్య చంద్రాదులతో కూడిన జ్యోతిశ్చక్రాలు అన్ని దిక్కులలోను స్థితిపొంది ఉన్నాయి. అట్టి అసంఖ్యాక జ్యోతిశ్చక్రాలలో ఒకనొక బ్రహ్మాండంలో ఈ భూమండలం ఒకానొక చిన్న విభాగంగా అమరి ఉన్నది. శూన్యాకారమగు ఆకాశంలో ఊర్ధ్వం ఎక్కడ? అధోభాగం ఎక్కడ? ఒకవేళ అవి ఉంటే ... అన్నీ ఊర్ధ్వమే! అన్నీ అధోభాగమే!

ఈ పృథివి మొదలైన వాటియొక్క ఉత్పత్తి, భ్రమణం, స్థితి ...వ్యవహారాలన్నీ కూడా చైతన్యము యొక్క ప్రతిభా మాత్రములేనయ్యా! అనగా... వాస్తవానికి ఉత్పత్తి - స్థితి - పతనము - గమనాగమనములు... ఇవన్నీ వాస్తవానికి లేవు. అద్వయమగు స్వస్వరూప చిదాకాశము మాత్రమే సర్వదా సర్వత్రా సర్వాతీతమై ఏర్పడి ఉన్నది.

❖❖❖

10. బ్రహ్మమే బ్రహ్మాండరూపంగా కనిపిస్తోంది

శ్రీరాముడు : హే వసిష్ఠ మహర్షీ! మీరు వర్ణిస్తున్న బ్రహ్మాండ కపాలం, జ్యోతిశ్చక్రం, లోకాలోక పర్వతం ఆ పైగల అంధకార బంధురం మొదలైనవన్నీ మీరు భౌతికంగా ప్రత్యక్షంగా, చూచారా? లేక అనుశ్రుతంగా విజ్ఞుల గ్రంథాదులనుండి విని ఉన్నారా? లేక అవన్నీ మరొకరి అనుభవాలా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! అవన్నీ మేము ప్రత్యక్షంగా చూచినవే! అనుమానం మాత్రం కాదు. అయితే అవన్నీ స్థూల దేహంతో చూచినవి కావు.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! వాటిని స్థూలదేహంతో చూడలేదంటున్నారు. ఇంతలోనే వాటిని స్వయంగా ప్రత్యక్షంగా చూచినవేగాని ఆ నోట – ఈ నోట విన్నవి కాదని కూడా చెప్పుచున్నారు. ఈ స్థూల దేహంతో కాకపోతే, మరి మీరెట్లా వాటిని చూచారు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! నేను చెప్పిన జ్యోతిశ్చక్రం – బ్రహ్మాండ కపాలం మొదలైనవన్నీ ఈ జగత్ స్వప్నంలోనే ప్రసిద్ధమై ఉన్నాయి. వాటిని మా వంటి ప్రతివాహక ధారణ యోగులు (మానసిక శరీరం ధరించి సంచరించగలిగే యోగులు) ప్రత్యక్షంగా గాంచగలిగేవే! అట్టి సందర్శనం చేసియున్న స్థూలదేహధారణాయోగులు అనేకమంది మన ఈ సభలో ఉన్నారు. వారందరికీ కూడా అనుభవైక వేద్యమే! ఇంకా అనేక బ్రహ్మాండాలు ఇటువంటి లక్షణాలతోను, మరికొన్ని ఇందుకు వేరైన లక్షణాలతోను ఉన్నాయనునది మా యొక్క దైనందిన అనుభవమే సుమా!

❖

అయితే... ఈ జగత్ స్వప్నంలోని తదితర బ్రహ్మాండముల గురించి చెప్పుకొంటూ పోతూ ఉంటే ప్రయోజనమేమున్నది? బుద్ధిమంతులు ఆత్మజ్ఞానము గురించి మాత్రమే ఆకర్షితులౌతారు గాని... ఆయా జ్యోతిశ్చక్రాది విశేషాల గురించి పెద్దగా ప్రాముఖ్యం ఇవ్వరు. స్వప్నంలో విశేషాల గురించి (అది స్వప్న మాత్రమేనని గ్రహించిన తరువాత) ఎవరూ సుదీర్ఘంగా విచారణ చెయ్యరు కదా! ఇది కూడా అట్టిదే!

ఈ బ్రహ్మాండమునకు ఉత్తరంలో మేరు పర్వతం దక్షిణమున లోకాలోక పర్వతం... ఇటువంటి చర్చనీయాంశములు... ఎవరికైతే ఈ సమస్త భూత సముదాయము పట్ల జిజ్ఞాస ఉంటుందో... వారే దానిని పరిశీలించనీ. అట్లా పరిశీలించే వారికి అవన్నీ గోచరమౌతాయి కూడా!

అయితే...ఈ బ్రహ్మాండము బాహ్యమునకు వెళ్ళి దర్శించగలిగినవారికి అవన్నీ పెద్ద విషయములు – విశేషములు కావు.

❖

ఇక మనం విచారిస్తూ ఉన్న ప్రస్తుతాంశమునకు వద్దాం. ఏ బ్రహ్మాండ కపాలం గురించి మనం చెప్పుకుంటున్నామో... అద్దానికి ఆవల పదిరెట్లు జలవిభాగం ఉన్నది. ఆ జలవిభాగాన్ని పార్థివ విభాగం తన యొక్క ఆకర్షణ శక్తిచేత ధరిస్తోంది. అనగా... జల విభాగాన్ని పార్థివ విభాగం తన వైపు ఆకర్షిస్తోంది.

ఆ జల విభాగమునకు ఆవల ఇంధన రహితమైన అగ్నివలె తేజోవిభాగం విస్తరించి ఉన్నది. ఆ తేజమునకు ఆవల అందుకు పదిరెట్లు వాయువిభాగం ఉన్నది. దాని కావల ఆకాశ విభాగం ఉన్నది. ఆ ఆకాశ విభాగమునకు ఆవల శాంతము, అనంతము అయినట్టి బ్రహ్మాకాశము ఉన్నది. ఆ బ్రహ్మాకాశము ప్రకాశము కాదు. అంధకారము కాదు. "అది నాశరహితమైన మహా చిద్ఘన రూపం"... అని కవులు వర్ణిస్తున్నారు.

ఓ రామచంద్రా! బ్రహ్మాకాశము ఆద్యంతరహితమైనది. సర్వాత్మ స్వరూపమైనది. నిర్వాణ ఘనరూపమైనది. అటువంటి బ్రహ్మాకాశంలో మనం చెప్పుకుంటున్న - చూస్తున్న బ్రహ్మాండాలు లక్షలు లక్షలుగా మరల మరల ఉత్పన్నములై పరస్పరం సంయోగ - వియోగాలు పొందుతూ, నశిస్తూ వర్తిస్తున్నాయి.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! సమము, స్వయంప్రకాశ రూపము అయినట్టి బ్రహ్మాకాశంలో ఈ అనంతకోటి బ్రహ్మాండాలు ఉత్పన్నం అవటానికి కారణం ఏమిటి? ఎవరు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! బ్రహ్మాకాశంలో కనిపించే బ్రహ్మాండాలు బ్రహ్మాకాశరూపమే అయివున్నాయి. సముద్రంలో కనిపించే తరంగాలన్నీ వస్తుతః సముద్రజలమే కదా! తరంగాలకు ఆకారం ఉండవచ్చు. జలానికి ఆకారమంటూ ఏదీ లేకపోవచ్చు. అంతమాత్రం చేత తరంగాలన్నీ జలంగాక మరింకేమిటి? "సముద్ర జలంలో తరంగాలున్నాయి"... అనేది అర్థరహితం కాదా? ఎందుకంటే, సముద్ర జలమే తరంగాలుగా కనిపిస్తోంది కదా! అట్లాగే బ్రహ్మాకాశమే బ్రహ్మాండాలుగా కనిపిస్తోంది. కాబట్టి బ్రహ్మాండలుగా కనిపించేదంతా బ్రహ్మమే! దృష్టి యొక్క నిర్మలతచే "బ్రహ్మాండాలుగా కనిపించేదంతా బ్రహ్మమయములే! బ్రహ్మ స్వరూపములే! సర్వము బ్రహ్మము నందే స్థితి కలిగి ఉన్నది" అని గ్రహించబడగలదు.

ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా దృశ్యానుభవము యొక్క క్రమమంతా సందార్భనుసారంగా ఉన్నది ఉన్నట్లుగా వివరించాను. ఇక మన విపశ్చిత్ రాజు కథా విశేషాలు కొనసాగిద్దాం.

❖❖❖

11. దృశ్యంగా కనిపించేదంతా నిర్మల బ్రహ్మమే!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఆ ఉత్తరదిక్కు విపశ్చిత్తు ఇతఃపూర్వపు "దృశ్యము యొక్క విస్తారం ఎంతవరకో తెలుసుకోవాలి" అనే అభ్యాసం చేత ప్రేరితుడై లోకాలోక పర్వత శిఖరాగ్రం జేరాడని అనుకున్నాం కదా! ఇక అటుపై ఆ శిఖరమునకు ఆవల గల అంధకారమయమైన గర్తములో కుతూహలంతో ప్రవేశించాడు. అట్లా ప్రవేశించగానే ఆ అంధకారంలో సంచరించే భయంకరమైన పరిమాణంలో ఉండే గుడ్లగూబలు ఆతని భౌతిక దేహంపై దండయాత్ర చేసి ఆ శరీరాన్ని ముక్కలు ముక్కలు చేశాయి. ఆ విపశ్చిత్తు మరణించినది అతి పవిత్రమైన ప్రదేశం అయిఉండటంచేత, ఆతని అంతః కరణం నిర్మలత్వం సంతరించుకొన్నది. ఒక ప్రదేశం అక్కడి మహనీయుల సంచారప్రభావంచేత

పవిత్రత సంతరించుకోవటం లోకప్రసిద్ధ విషయమే కదా! ఆ విపశ్చిత్తు, "భౌతిక దేహం లేకున్నప్పటికీ నా యొక్క మనోదేహంతో [సూక్ష్మ దేహంతో (లేక) ఆలోచనామయ దేహంతో] సృష్టి యొక్క అంతు ఎక్కడో జిజ్ఞాసపూర్వకంగా సంచారం - పరిశీలన కొనసాగించగలను" అని భావించటం చేత ఇక ఇతఃపూర్వంలాగా మరొక భౌతికదేహం గురించి స్మరించనే లేదు. అనగా... ఆ ఉత్తర దిక్కు విపశ్చిత్తు స్థూల దేహమునకు పరమైనట్టి సూక్ష్మదేహము పట్ల ఆత్మబుద్ధి (నేను అది ...అను బుద్ధి) సంపాదించుకోగలిగాడు గాని, "స్థూల సూక్ష్మకారణ దేహములకు పరమైనట్టి శుద్ధ చిన్మాత్రమే నేను" ...అనే స్వస్వరూపాత్మ బుద్ధి ఇంకా సంపాదించుకోలేదు. అందుకే సూక్ష్మ (మానసిక) దేహంతో దృశ్యవిస్తార పరిశీలన కొనసాగించాలనే కార్యక్రమం కొనసాగించసాగాడు. ఆతని ఇతఃపూర్వపు దృశ్య జిజ్ఞాస (లేక) సంస్కారం చేత ఆతడు దృశ్య విస్తారం మరల జిజ్ఞాసా పూర్వకంగా సందర్శించసాగాడు.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! స్థూల దేహం లేకుండానే సూక్ష్మదేహం ప్రయాణించటం - పరిశీలించటం - సంచరించటం ...మొదలైన కార్యక్రమములను కొనసాగించగలదంటారా? మీరు చెప్పినట్లు స్థూల దేహం లేకుండానే మనోదేహం కౌతుకాదులతో సంచారం చేయగలిగినప్పుడు, ఇక సూక్ష్మ దేహం స్థూలదేహం కంటే విశేషమైనది ఎట్లా అవుతుంది? సూక్ష్మదేహం అధికమైన విశేషమైనది కాకపోతే "స్థూల దేహమునకు పరమైన మనోదేహం సంతరించుకొన్నాడు"... అని మీరు ఎందుకు అంటున్నట్లు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అంతఃపురంలోని పడకగదిలో శయనించే రాజకుమారునికి మనస్సు (లేక ఆలోచనలు) ఒక గ్రామంలో తాను చూచిన సుందర స్త్రీ యొక్క గృహం వైపుగా మరలుచూ, ఆమె సుందరమైన ముఖమును దర్శించు రీతిగా... మన ఉత్తర దిక్కు విపశ్చిత్తు యొక్క మనోదేహం దిక్-దిగంతర దర్శనంలో నిమగ్నమై ప్రవృత్తమయింది. ఎద్దానిలో అయితే "ఊహ, భ్రమ, స్వప్నం, మనోరాజ్యం" ...అనేవి ప్రవర్తిస్తున్నాయో... అదే సూక్ష్మదేహం కదా! అట్టి సూక్ష్మదేహం స్థూల విశేషాలు మననం చేయటం చేత కాలక్రమేణా సూక్ష్మదేహ విస్మరణచే అద్దాని యందు స్థూలదేహ బుద్ధి ఉదయిస్తోంది. పాము యొక్క సంస్కార బలంచేత చీకటిలో త్రాడు పాముగా అనిపించి భ్రమింప జేయుచున్నట్లు...సూక్ష్మ దేహానికి స్థూల వస్తు-దృశ్య అనుభవం వచ్చి పడుతోంది. "ఇది త్రాడే"... అని తెలియగానే పాముకు సంబంధించిన చికాకులు, వికారములు తొలగునట్లు స్థూలదేహభ్రమ తొలగితే అప్పుడు సూక్ష్మదేహ రూపం శేషించగలదు.

ఆతివాహిక ఏషో అంగ నిపుణం ప్రవిచార్యతామ్
చిన్మాత్ర వ్యతిరేకేణ యావత్ అత్ర అస్యత్ అస్తి నో ॥

అట్టి సూక్ష్మ దేహంయొక్క స్వరూప - స్వభావాలేమిటో... అతి నిపుణతతో విచారణ చేయాలి సుమా! ఎందుకంటే, ఈ మనోదేహం కూడా భౌతిక దేహంలాగానే మిథ్య మాత్రమే! చిన్మాత్రము కంటే అన్యంగా 'సూక్ష్మదేహం' అనుబడేదేదీ కించిత్ కూడా లేదు.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! స్థూల-సూక్ష్మ దేహాలు రెండూ భ్రమయేనని, వాస్తవానికి కించిత్ కూడా లేవని సిద్ధాంతీకరించుచున్నారు కదా! మరి మనందరి యొక్క వాస్తవ స్వరూపం ఏమిటి? ఈ స్థూల - సూక్ష్మ దేహాలు ఎందుకు కనిపిస్తున్నాయి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : కనులు తెరిచి చూచినవానికి దృశ్యం కనిపిస్తుంది. కనులు మూసుకొని ఉన్నవానికి దృశ్యమే ఉండదు కదా! అట్లాగే... అజ్ఞానికి కనిపించే స్థూల - సూక్ష్మ దేహాలు ఆత్మజ్ఞానము ఎఱిగిన తత్త్వవేత్తకు ఆత్మకు అన్యంగా కనిపిస్తున్నాయి.

ప్రతిజీవుడు సంవిత్ స్వరూపుడే! సంవిత్తును ఎట్లా సందర్శించటం?

దేశాత్ దేశాంతర ప్రాప్తౌ యన్మధ్యే సంవిదో వపుః
చిన్మాత్రస్య అస్య తద్రూపమ్ అనంతస్య ఏకరూపిణః ॥

చిన్మాత్రము దేహరూపమూ కాదు. మనోరూపమూ కాదు. ఇక అద్దాని రూపము ఎట్టిది? ఈ ప్రశ్నకు చిన్మాత్ర దర్శనం చేసే మహనీయుల అనుభవపూర్వక సమాధానం విను.

ఈ బుద్ధి వృత్తి ఇంద్రియముల ద్వారా ప్రసరించి ఇంద్రియానుభవములను పొందుతోంది కదా! అట్టి ఇంద్రియానుభవమే ఆ బుద్ధి వృత్తికి 'జగత్తు' అనబడుదానిగా ప్రసిద్ధమగుచున్నది.

అనగా 'జగత్తు' అనబడేది "బుద్ధివృత్తి" యొక్క ఇంద్రియానుభవములు మాత్రమే! బుద్ధి అట్టి శబ్ద-స్పర్శాది ఇంద్రియానుభవములను జాగ్రత్తులోను, స్వప్నంలోను కూడా ఒకదాని తరువాత మరొకటి అనుక్షణికంగా పొందుతోంది.

అనగా ఈ జీవుడు ఒక అనుభవము తరువాత వెనువెంటనే మరొక అనుభము... ఒక ఆలోచన తరువాత వెనువెంటనే మరొక ఆలోచన... ఇట్లు

ఒక ఆలోచన - మరొక ఆలోచన; సంవిత్తు ఒక భావన - మరొక భావన; ఒకఅనుభవం - మరొక అనుభవం... రెండింటి మధ్యగా ( ) నిర్విషయ సంవిత్తు ఉన్నది కదా! ఆ సంవిత్స్వరూపమే 'పరమాత్మ' లేక 'చిన్మాత్రము' యొక్క నిజస్వరూపం. ఇంకొక విధంగా చెప్పాలంటే...

ఈ రెండింటి మధ్యలో గల సంవిత్స్వరూపం (సత్+విత్ స్వరూపం)

ఒకడు ఒకానొక దృశ్యమును చూస్తూ, ఒక్కక్షణాల్పవిభాగంలో ...మరొక దృశ్యము వైపుగా చూపును మరల్చాడనుకో. ఒకవైపు చూడటానికీ ...మరొకవైపు చూడటానికీ, ఒక దృశ్యం చూడటానికీ, ...మరొక దృశ్యం చూడటానికీ... ఈ రెండు చూపుల మధ్యగా ఒకానొక నిర్విషయ స్వస్వరూపం ఉన్నది. అద్దానికి "నిర్విషయ సంవిత్తు" అని పేరుపెట్టారు.

సత్ ... ఉనికి, విత్... ఎఱుక ...అట్టి విషయ రహిత సంవిత్ అనునదే చిదాత్మ శరీరం. అదియే అందరి యొక్క ఆత్మదేహం. అది విషయాలు ఉన్నప్పుడు లేనప్పుడు కూడా ఉన్నది. అనగా ఒక విషయం ('చూపు')తో ప్రారంభం కావటం లేదు. అంతకుముందే అది ఉన్నది. విషయం

(ఆ చూచే చూపు) అంతమైతే సంవిత్ అంతం కావటం లేదు. అందుచేత అది అనంతం. తెలుసుకునే విషయాలు వేరు వేరు జీవులలో వేరువేరుగా ఉండవచ్చుగాక! తెలివి, ఉనికి రూపంలో అది అంతటా సమంగా ఉన్నది. అది సర్వదా ఏకమేగాని అనేకం కాదు. అదియే సర్వ సాధనాల పరాకాష్ఠ.

శ్రీరాముడు : అట్టి చిన్మాత్రం అనేక చిన్మాత్ర దేహాలుగా (జీవుల రూపంలో) అవుతోందా? లేక అది సర్వదా ద్వితీయమనేది లేకుండా ఏకంగా ఉంటోందా? ఏకమా? అనేకమా? ద్వైతమా? అద్వైతమా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

> **క్వం ద్వైతం? క్వచ వా ద్వేషః? క్వ రాగాది తు కథ్యతామ్?**
> **సర్వం శివమ్ అనాద్యన్తం పరోబోధ ఇతి స్మృతః ॥**

ఓ రామచంద్రా! సమస్తము పరమాత్మ రూపమే! ఈ కనబడేదంతా ఆద్యంతరహితము, శివరూపము, పరమబోధ స్వరూపము అయినట్టి సర్వాత్ముడగు చిదానంద తత్త్వమే అయి ఉండగా ఇక ద్వైతం ఎక్కడ? అద్వైతమెక్కడ? రాగమెక్కడ? ద్వేషమెక్కడ?

> **నిర్మనో మననం శాన్తమ్ ఆసితమ్ బోధ ఉత్తమః**
> **ఆతివాహిక దేహస్థో, న తం బోధమ్ ఉపాగతః ॥**

మనస్సు యొక్క మననం ఉపశమించినట్టి శాంతస్థితియే ఉత్తమమగు బోధరూపం. అదియే ఆత్మానుభవం.

❖

మన ఉత్తరదిక్కు విపశ్చిత్తు "నేను భౌతిక దేహమాత్రుడను కాదు. భౌతిక దేహం లేకపోయినా నాకు ఉనికి ఉన్నది" .... అని గ్రహించి సూక్ష్మ దేహ మాత్రుడైనాడు. అయినప్పటికి ఇంకా కేవల బోధస్వరూపం (ఆత్మాఽహమ్ అనుస్థితి) సంపాదించుకోనేలేదు. అందుచేత అతడు "ఈ సూక్ష్మదేహమే నేను" అను సూక్ష్మ దేహాత్మబోధ కలిగి ఉన్నవాడై ప్రసరణశీలమగు మనస్సుతో లోకాలోక పర్వతమునకు ఆవలగల అంధకార కర్పరంలో ప్రయాణం కొనసాగించాడు.

అట్లా ఆ అంధకార కర్పరంలో సుదీర్ఘంగా ప్రయాణిస్తూ ఉండగా ఆ చివరగా ఆతనికి ఒకానొక భూవిభాగం కనిపించింది. ఆ భూవిభాగం వజ్రంవలె దృఢంగాను, సువర్ణ ఛాయలోను, కోటి యోజనాల విస్తీర్ణంగా ఒప్పుచున్నది. దానికి ఆవల ఎనిమిది రెట్ల విస్తీర్ణంలో జలవిభాగం కనిపించింది. అది కూడా దాటి దానికి ఆవల గల తేజో విభాగంలో ప్రవేశించాడు. ఆ తేజో విభాగంలో తన మానవ భావంతో కూడిన సూక్ష్మదేహంతో ప్రయాణిస్తూ క్రమంగా దాని కావల ఉన్న వాయువుల యొక్క ఆవరణను దర్శించసాగాడు.

అట్లా దర్శిస్తూ ఉండగా... "ఆహా! నాకిప్పుడు భౌతిక దేహం లేదు. కేవలం చిత్తశరీరం మాత్రమే ఉన్నది. చిత్తమాత్రుడనై ఎంతదూరం వ్యవహరించి ఏం ప్రయోజనం? ఈ భూ ఆవరణ, జలావరణ, తేజో ఆవరణ, వాయు ఆవరణల అనుభవం స్వప్నంలోని సంఘటనల దర్శనం వంటిదే కదా!"

...అని అనుకోసాగాడు. ఇట్లా అనుకుంటూనే వాయు ఆవరణ కూడా దాటి ఆ వాయు ఆవరణకు పదిరెట్లు విశాలంగా ఉన్నట్టి 'ఆకాశం'లో ప్రవేశించాడు. "అయినా సరే! ఈ ఆకాశం ఎక్కడ మొదలౌతుందో... అద్దానిని ఈ సూక్ష్మ దేహంతోనే పరిశీలించెదనుగాక!" ...అని తలచి తన సూక్ష్మదేహంతో ఇంకా ప్రయాణం కొనసాగించసాగాడు.

❖

ఆతడు క్రమంగా ...ఏదైతే ఆకాశమునకు ఆవల ఉన్నదో... దేనియందైతే ఈ సమస్తము ఆకాశాదులతో సహా ఏర్పడి ఉన్నదో... దేనియందు మహాపంచభూతాలు ఆవిర్భవిస్తున్నాయో... ఏది 'దృశ్యం' కాకపోయినప్పటికీ సమస్త దృశ్యము తానే అయి ఉన్నదో... అట్టి మాయా సమన్వితమైన బ్రహ్మాకాశంలో ప్రవేశించాడు.

ఆతడు ఆ అనంత బ్రహ్మాకాశంలో మనస్సుతో సుదీర్ఘ సంచారం చేయసాగాడు. అయితే తన పూర్వ సంస్కారాల కారణంగా మరల మరల పృథివి, జల, తేజ, వాయు ఆవరణములను వాటి సంయోగ రూపములగు అనేక జగత్తులను మనోదేహంతో సందర్శించాడు. మరల మరల సృష్టులు, ప్రపంచరచనలు, దిశలు, పర్వతాలు, ఆకాశం, దేవతలు, మనుష్యులు ఆ బ్రహ్మాకాశంలో అనేక చోట్ల అనంత సంఖ్యలో కనిపించాయి. అట్టి సంచార సమయంలో పంచభూతముల చివర ఒకానొకచోట బ్రహ్మదేవుడు నిశ్చల స్థితిలో కనిపించాడు. మరల అచ్చట బ్రహ్మాండాలు, సృష్టులు, దిక్కులు, దేవ-భూలోకాలు కనిపించాయి. వాటిలో సంచరిస్తూ మరల బ్రహ్మాకాశం పొందాడు. ఆ బ్రహ్మాకాశంలో మరల సృష్టులు, సృష్టుల కావల బ్రహ్మాకాశం... ఇట్లా చూస్తూనే... చిరకాలాభ్యాసమైనట్టి "సృష్టిక్రమం పరిశీలించాలి. వీటి అంతు ఏమిటో చూడాలి"... అనే ఉత్సుకత కొనసాగుచుండటంచేత, ఆ ఉత్తర దిక్కు విపశ్చిత్తు సూక్ష్మదేహంతో బ్రహ్మాకాశం - సృష్టులు సందర్శించటం కొనసాగిస్తూనే ఉన్నాడు. ఎంతగా వాటినన్నిటినీ దర్శించినప్పటికీ వాటిపట్ల అతనికి ఇంకా ఉత్సుకత కొనసాగుతూనే ఉన్నది కాని ఆతడు ఇప్పటికీ వైరాగ్యం పొందటమే లేదు.

ఇక్కడ ఒక పాఠ్యాంశం సభికులందరికీ మనవి చేస్తాను. ఈ జగద్రూప అవిద్యకు అంతమే లేదు. అట్టి జగత్తులలోని విశేషాలను చక్కగా మొదలంటా విచారణ చేశామా... "ఉన్నదంతా, ఉన్నదని అనిపించేదంతా బ్రహ్మమే"... అని తెలియగలదు.

వాస్తవానికి బ్రహ్మము వికల్పరహితం. అట్టి నిత్య నిర్మల బ్రహ్మమునందు "అవిద్య" అనబడేదే లేదు. ఈ దృశ్యం రూపంలోను, అవిద్య రూపంగాను స్ఫురిస్తున్నది బ్రహ్మమే! ఒకనికి ఏవేవి పదార్థ రూపంగా జాగ్రత్ - స్వప్నాలలో కనిపిస్తుందో అదంతా అట్లా కనిపించేది ఆతనియొక్క వాసనానుసారమే!

ఇతఃపూర్వం ఒకనికి కనిపించేది, ఇప్పుడు కనిపిస్తున్నది, ఇకముందు కనిపించబోయేది అంతా కూడా "బ్రహ్మమే వాసనా ప్రభావంచేత అట్లట్లు అనుభవమవటం" ...జరుగుతోంది. ఈ భూత-వర్తమాన-భవిష్యత్తు క్రమయుక్తమై ఏ జగత్తు నీకు భాసిస్తోందో... అది నీయొక్క (లేక బ్రహ్మము యొక్క) అవిద్యావిభాగమాత్రమే అయివున్నది.

కళ్ళు మూసుకుంటే కారుచీకటి కనిపిస్తున్నట్లు (యథార్థానికి ఉన్నది వెలుతురులో అయినప్పటికీ, కళ్ళు మూసుకోవటం చేత కారుచీకటి కనిపిస్తున్నట్లు)... 'ఆత్మ సుజ్ఞాన నేత్రం' మూసుకొని ఉన్న మాయాజీవుని అజ్ఞాన నేత్రాలకు (ఏది మొదలంట లేదో ...మాయా) ...అట్టి ఈ మాయా పార్థివ జగత్తు అగుపిస్తోంది.

పరమగు చిన్మాత్ర దృష్టిచే... ఈ జగత్తు "సత్తు" కాదు. ప్రతిభాసాత్మరూప దృష్టిచే (అజ్ఞానుల దృష్టిచే) ఈ జగత్తు "అసత్తు" కాదు. ఈ జగత్తు అనబడేది సత్-అసత్ విలక్షణమై అనిర్వచనీయమగు రూపము కలిగి ఉన్నది. స్వకీయమగు "భావన" ను ఆధారంగా కలిగియున్నది. ఆత్మస్వరూపుడగు ఈ జీవునికి స్వకీయమగు భావనంతా అలంకారప్రాయము మాత్రమే!

❖

కనుక రామచంద్రా! బ్రహ్మాకాశంలో సంచరించుచున్న ఆ ఉత్తరదిక్కు విపశ్చిత్తు తాను ఇతః పూర్వం గాంచినవి, వాటికి తదితరములూ అయినట్టి అనేక దృశ్య పరంపరలను వాసనానుసారంగా దర్శించటం ఇప్పటికీ కొనసాగిస్తూనే ఉన్నాడు. మహారణ్యంలో సంచరించే జింకలాగా ఆతడు స్వవాసనల యొక్క ఔన్నత్యానుసారం అనేక జగత్తులను దర్శిస్తూ మధ్యమధ్యలో తన్మయుడగుచు, ఇంతలోనే బ్రహ్మాండముల అంతును చూడాలని తిరిగి బయల్వెడలుచూ ...ఇట్లా సుదీర్ఘ సందర్శనము 'విసుగు' అనేది లేకుండా నిర్వర్తిస్తూనే ఉన్నాడు.

❖❖❖

12. అవిద్య కూడా బ్రహ్మమే!

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! ఆ విపశ్చిత్ మహారాజు అగ్ని భగవానుని వరప్రసాదంగా సంపాదించుకున్న నాలుగు దేహ విపశ్చిత్తులలో... ఒక విపశ్చిత్తు విష్ణు భగవానుని కృపకు పాత్రుడై 'ముక్తుడు' అయ్యాడు. ఇంకొక విపశ్చిత్తు బ్రహ్మాకాశంలో సూక్ష్మదేహంతో ప్రవేశించి ఇప్పటికీ అనేక మాయాజగత్తులలో సంచరిస్తూ 'అవిద్య' యందే తిరుగాడుచున్నాడు.

ఇంకా ...తూర్పు దిక్కు విపశ్చిత్తు చంద్రలోకంలో ప్రవేశించినంత వరకు చెప్పారు. దక్షిణదిక్కు విపశ్చిత్తేమో శాల్మలీ ద్వీపరాజ్యంలో రాజ్యం ఏలుచున్నంత వరకు చెప్పారు. వారిద్దరి తదనంతర విహారాదుల గురించి చెప్పండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

దక్షిణదిక్కు విపశ్చిత్తు - ఈతడు శాల్మలీద్వీపంలో రాజ్యం ఏలాడు. అయితే, అక్కడి రాజ భోగాలు. సేవకుల స్తోత్ర -వినమ్రవచనాలు రాణి వాసపు సుఖ-సరసాదులు ఒకానొక సమయంలో విసుగు కలిగించాయి. సద్వర్తునికి తుచ్ఛ నారీజన సమాగంలాగా - అవి అరుచి కలిగించనారంభించాయి. ప్రతి జీవుడు ఎందుకు ఏ భావావేశంతో పుట్టాడో... ఆ మార్గమే అభిరుచిగా ఉంటుంది గాని... అన్య విశేషాలన్నీ కొంతకాలం అలరించినప్పటికీ, ఎప్పటికో అప్పటికి వాటిపై విముఖత

కలుగకతప్పదు. మన దక్షిణ దిక్కు విపశ్చిత్తు కొంతకాలం తరువాత రాజ్యమును, సుందర స్త్రీలను పరిత్యజించి అక్కడి నుండి బయల్వెడలాడు. "ఈ సృష్టి ఎంతవరకు విస్తరించియున్నది?" ...అనే జిజ్ఞాసచే ఆవేశం పొందినవాడై సుదీర్ఘ ప్రయాణం కొనసాగించాడు. ఆతడు కూడా సప్తసముద్రాలను, లోకాలోక పర్వత శిఖరాలను అధిగమించి ఒకానొక చోట స్థూల దేహము త్యజించి సూక్ష్మ దేహంతో బ్రహ్మాకాశంలో ప్రవేశించాడు. ఆతడు కూడా ఉత్తర విపశ్చిత్తు లాగానే బ్రహ్మాకాశంలో అనేక బ్రహ్మాండాలను సందర్శిస్తూ సూక్ష్మదేహంతో 'అంతు' అనేది లేకుండా ఇప్పటికీ సంచారం కొనసాగిస్తూనే ఉన్నాడు. ఆతనికి 'అవిద్య' తనయందే గలదని గమనించకుండా ...ఈ "జగద్విద్య" అనే మాయాపటాటోపంలో ఎక్కడెక్కడో ప్రయాణిస్తూ అనేక అనుభవములను, అనుభూతులను పొందుతూ, త్యజిస్తూ సుదీర్ఘసంచారం (ఉత్తరదిక్కు విపశ్చిత్తులాగానే) ఇంకా కొనసాగిస్తూనే ఉన్నాడు.

❖

తూర్పుదిక్కు విపశ్చిత్తు - ఈతడు చంద్రమండలం ఆశ్రయించాడు కదా! చంద్రునిలోగల మృగముతో ప్రియత్వము కలవాడై ... అట్టి అధికాధికమైన స్నేహాభ్యాసం చేత అద్దానికి వశం అయినాడు. ప్రతి మాసము చంద్రునితో బాటుగా పరిభ్రమించే అనేక దేహాలు ధరించటం, త్యజించటం నిర్వర్తించాడు. కాలక్రమేణా, మృగయావినోదం చేత ఆతడు మృగమునకు సంబంధించిన సంస్కారములచే ప్రేరితుడై, ...ఒకానొకప్పుడు ఒక 'లేడి' దేహము ధరించి ఒక పర్వతముపై స్థితి– సంచారాలు పొందినవాడైనాడు.

శ్రీరాముడు : ప్రభూ! ఆ నలుగురు విపశ్చిత్తులు "ఈ అవిద్యా జగత్తు యొక్క అంతు ఎచట" ... అనే రూపంలో ఉండే పరిశీలనా సంస్కారం మొట్టమొదట కలిగి ఉన్నారు కదా! ఇప్పుడేమో వారికి భిన్న భిన్న మార్గములు – ఫలములు వచ్చి పడుచున్నాయేమిటి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! జీవుడు అనేక విధములైన వాసనలు కలిగి ఉండవచ్చుగాక! అయితే బాగుగా అభ్యసించబడిన 'వాసన'లలో ఏది అల్పదృఢత్వం కలిగి ఉంటుందో, అట్టిది దేశకాల క్రియావశంగా మరొక వాసనచేత త్రోసివేయబడుతూ ఉంటుంది. వాసనల దొంతర ఏది ముందుకు వస్తుందో ...ఏది వెనకబడుతుందో... ఆ వాసనల సొంతదారు అయిన జీవునకు కూడా తెలిసేది కాదుకదా! భావాలు, అభిప్రాయాలు, అనుబంధాలు, ఆధార, నిరాధారాలు, ప్రోత్సాహకాలు, నిరుత్సాహకాలు... ఇవన్నీ మారిపోతూ ఉండటం, ఒకటి ముందుకు వచ్చి మరొక దానిని వెనుకకు త్రోయటం ప్రతిజీవుని యొక్క కొద్ది సంవత్సరముల జీవితకాలంలో అందరూ గమనిస్తున్న విషయాలే కదా! అన్నిటికీ అభ్యాసమే మూలకారణం.

భోగ్య ఫలానుకూలమైన దేశ–కాల–క్రియా యత్నములనే సామాగ్రి యొక్క ఏకత్వం చేత భిన్న వాసనల యొక్క ఏకత్వం సంభవిస్తోంది. అట్టి దేశ – కాల క్రియా యత్నములు మరొక రీతిగా భిన్న భిన్నమగుచుండగా ...ఏక రూపములైన వాసనలు భిన్నత్వం పొందుతూ ఉంటాయి.

ఒకనిలో ఒక సమయంలో రెండు మూడు వాసనలు ప్రదర్శితమగుచున్నప్పుడు వాటిలో ఏది సమయానుగతంగా ప్రబలమై ఉంటుందో... అది రెండవ దానిని వర్తమానంలో బలహీనపరుస్తూ

ఉంటుంది. ఒకప్పుడు బలహీనమైన వాసన మరొకప్పుడు ప్రబలమై... ఇతఃపూర్వపు బలవత్తరమైన వాసనను బలహీనపరచటమో... దిగజార్చటమో జరుగుతూ ఉంటుంది.

ఆ నలుగురు విపశ్చిత్తులు ఏకకాలంలో ఒకే వాసన (లేక) సంస్కారం (లేక) స్వభావంతో ఒక్క ద్రష్ట నుండి ఉత్పన్నులయినప్పటికీ... విరుద్ధములైన దేశ కాలాదులలో అభిలాషతో భోగప్రాప్తి పొందటంచేత వివిధ వాసనాయుక్తులైనారు. భిన్న భిన్న ప్రయత్నములు, ప్రవర్తనములు వాటి వాటి ప్రయోజనములను పొందారు. అందులో ఒకడు నిర్వికల్ప ఆత్మతత్వంలో లయం పొందాడు. ఇద్దరు బ్రహ్మాకాశంలో దృశ్యములందు తత్పరులై దృశ్యము యొక్క ఆద్యంతములను పరిశీలించే ప్రయత్నంలో మునిగి తేలుతున్నారు. నాలుగవవాడు ఒక 'లేడి' దేహము ధరించినవాడైనాడు. ఒక కొండ యొక్క ఎత్తైన శిఖరాగ్ర ప్రదేశంలో పచ్చికమేస్తూ తిరుగుచున్నాడు.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఆ ముగ్గురు విపశ్చిత్తులు ఈ అవిద్యాజగత్తు యొక్క అంతమును ఎప్పటికి చేరగలుగుతారు? అసలీ దృశ్య జగత్తు ఎక్కడైనా అంతము కలిగియున్నదా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! నీ ప్రశ్నకు మనం సమాధానం చెప్పుకోవాలంటే ముందుగా నిన్ను మరొక ప్రశ్న అడగవలసి వస్తుంది. అవిద్య అనేది దృశ్యములో ఉన్నాదా? ద్రష్ట యొక్క బుద్ధిలో ఉన్నదా?

శ్రీరాముడు : 'అజ్ఞానము' లేక 'అవిద్య' అనేది బుద్ధిలోనే ఉన్నది. దృశ్యములో కాదు. బ్రాహ్మీ దృష్టి కలవారికి దృశ్యము బ్రహ్మముగానే దర్శనమవగలదు. ఎవరు ఏ దృష్టితో ఈ ప్రపంచం దర్శిస్తారో వారికి అట్లే ఇది అనుభవమౌతోంది. ఈ జగత్తును దర్శించేవారు... వేఱు వేఱుగా సమన్వయించుకోవటం జరుగుతోంది.

"ఇదంతా ఇంతవరకు నాది. అంతవరకు నాది కాదు. ఇది నా అజ్ఞానము తొలగే నిమిత్తం పరమాత్మచే కల్పించబడిన పాఠ్యాంశం. ఇది కేవలం కల్పితం. ఇది అనేక సుఖములకు ఆలవాలం. ఇదంతా నా ప్రియమైన పరమాత్మయొక్క స్వరూపం. ఆయన దేహం. ఇదంతా ఆ పరమాత్మయే! ఇదంతా ఎవరికీ అర్థంగాని ఏదో వింత మాయాజాలం." ...ఈ విధంగా ఎవరు ఏ బుద్ధితో చూస్తారో... వారికి ఆ విధంగా అనుభూతమౌతోంది.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : చాలా బాగా చెప్పావు. కనుక భ్రాంతితో కూడిన బుద్ధిగల ఆ ముగ్గురు విపశ్చిత్తులకు భ్రాంతి ఉన్నంతవరకు అవిద్యాజగత్తు అనంతరూపముగా ఏర్పడి ఉండియే తీరుతుంది. భ్రాంతిని త్యజించనంతవరకు జన్మ–మృత్యు–జరా – దృశ్య – అదృశ్య విషయములతో కూడిన ఈ అవిద్యా జగత్తుకు అంతు అనేది లేదు, ఉండదు, కనబడదు.

కనుక... అంతం కావలసింది జగత్తు కాదు. మరి ఏది?... బుద్ధిలో దాగి ఉన్న అవిద్య (లేక) భ్రాంతి.

క్షిప్రేణ శాంతా భవతి విజ్ఞానాలోక ఆగతే ।
ఆమూలమేవ గలతి తిమిర శ్రీరివోదయే ॥

ఒకడు కటిక చీకటిలో సంచరిస్తున్నాడనుకో. ఆ అంధకారానికి అంతు ఎక్కడ? సూర్యుడు ఉదయించేవరకు. సూర్యుడు ఉదయిస్తూ ఉండగానే చీకటి క్షణంలో తొలగిపోతుంది కదా! అట్లాగే "విజ్ఞానము" అనే ప్రకాశము యొక్క రాక వలన అజ్ఞానంచే ఏర్పడిన అవిద్య అతిశీఘ్రంగా నశించిపోగలదు. కాబట్టి ఓ సభికులారా!వాల్మీకి మహర్షి విరచితంగా వసిష్ఠ-రామ సంవాద (యోగవాసిష్ఠ) భవిష్యత్ పాఠకులారా! అజ్ఞానము (లేక) అవిద్య తొలగటానికిగాను మీరంతా మీయందుగల విజ్ఞాన దీపకాంతిని ప్రవృద్ధ పరచుకోండి. దృశ్యము అధిగమించటానికి ఇంతకుమించి ఉపాయం లేదు. అట్లా కాకుండా.... పాంచభౌతిక జగత్తులో ఎంతగా జిజ్ఞాసతో వెతికినా.... అవిద్యకు అంతు ఉండదు.

❖

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! పశ్చిమదిక్కు విపశ్చిత్తు విదేహముక్తి సముపార్జించుకున్నాడు కదా! ఆతడు దృశ్యమండలము నుండి విముక్తుడు ఎట్లా కాగలిగాడు? విష్ణువుచే బోధించబడటానికి అర్హుడెట్లా అయినాడు? ఇది మరల ఒకసారి క్లుప్తంగా సమీకరించండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : పశ్చిమదిక్కు విపశ్చిత్తు ఈ మన సంసార భ్రమకు సంబంధించిన అన్యబ్రహ్మాండము నందు గల స్వాదూద సముద్రము యొక్క ఆవలి భాగంలో గల సువర్ణమయ భూమిలో ప్రవేశించటం జరిగింది కదా! అయితే, ఆ పశ్చిమ దిక్కు విపశ్చిత్తుకు దృశ్యరూపంగా సంప్రాప్తించినది... (అట్లాగే) ఏ జీవుడికైనా ఎక్కడైనా దృశ్యరూపంగా సంప్రాప్తిస్తున్నది, (అనగా), ...ఈ దృశ్యమానమయ్యేదంతా కూడా మహాబ్రహ్మాకాశమున బ్రహ్మము రూపమే అయి ఉండి ప్రాప్తిస్తోంది. ఆ పశ్చిమ విపశ్చిత్తు ఆ సువర్ణ మండలంలో సంచరిస్తూ ఒకానొక చోట శమము, దమము, భగవత్ భక్తి... ఇత్యాది శుభగుణాలు కలిగి ఉండి జీవన్ముక్తులగు మహాత్ములు నివసించే ప్రదేశంలో ప్రవేశించి వారితో సంసర్గం పొందటం జరిగింది. వారితో పెంపొందించుకొన్న స్నేహ-సేవాదుల ప్రభావం చేత ఆ జీవన్ముక్తుల బోధకు అర్హతపొందాడు. వారి వల్ల దృశ్యతత్త్వం పూర్తిగా ఎఱిగినవాడైనాడు. విష్ణు భక్తుడై తద్ద్వారా విష్ణు దర్శనం పొంది ఆ భగవానుని కరుణకు పాత్రుడై నిర్మలబ్రహ్మరూపత్వం పొందాడు. ఆతని యందలి 'కామం' అను రూపంగా సుదీర్ఘకాలం ప్రకటిత మైన ఇతఃపూర్వపు అవిద్య, 'దేహమే నేను' అనే దేహాత్మ భావం బ్రహ్మజ్ఞాన విభాగప్రభావం చేత మృగతృష్ణాజలంలాగా శమించిపోయాయి. (మృగతృష్ణలో జలమే ఉండదని గ్రహించబడినట్లు గమనించబడినదైనది).

"నేను ఈ దేహమాత్రుడను. నాకు ఏదో కావాలి"... అనే అవిద్య యొక్క రెండు చక్రాలు తొలగిపోవటంతో అవిద్య బుద్ధిని మోహభూములలోకి మోసుకుపోవటం సమసిపోనారంభించగా ...ఇక బుద్ధి విజ్ఞాన భూములలో వికసించింది. అందుచేత ఆతడు దేహ-కామ జాడ్యం మొదలంటా త్యజించినవాడై నారాయణ నామస్మరణాప్రభావంచేత ఆత్మజ్ఞానం పొంది దృశ్య వ్యవహారమంతటికీ అతీతత్వము సముపార్జించుకున్నాడు.

❖

ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా ఆ నలుగురు విపశ్చిత్తుల యొక్క అవిద్యా దర్శన కుతూహలముతో కూడిన చరిత్ర నీకు విశదీకరించాను.

కార్యరూపమైన అవిద్య యొక్క అంతము ఆ ముగ్గురు విపశ్చిత్తులు దర్శించ జాలకున్నారు. కాబట్టి ఈ కార్యరూప అవిద్య కూడా కారణరూప బ్రహ్మమువలె 'అనంతమే' అయి ఉన్నదని గ్రహించావు కదా! కారణ రూప బ్రహ్మముచే పరిపూర్ణమై ఉండటంచే ఈ దృశ్య జగత్తు కూడా అనంతమని గమనించు.

లక్షల లక్షల సంవత్సరాల క్రియా వ్యవహారాలు ఎక్కడ మనం గమనిస్తామో... అదంతా కూడా కారణ రూప బ్రహ్మము యొక్క అతి స్వల్ప విభాగం కూడా ఆక్రమించజాలదు. బ్రహ్మము ఎఱుగబడనప్పుడు ఆ బ్రహ్మమే... అవిద్య, మిథ్య, జగత్తు – మొదలైన పేర్లతో అవిజ్ఞులకు అనిపించటం జరుగుతోంది. ఎఱుగబడినప్పుడు ఈ దృశ్య వ్యవహారమంతా పరమశాంతమై 'బ్రహ్మము'గా అనుభూతం అవుతోంది.

ఇదే మనం ఈ విపశ్చిత్ ఉపాఖ్యానంలో గమనించవలసినది సుమా!

దృశ్యము, బ్రహ్మము - ఓ ప్రియ సభికులారా! ఈ రెండింటికీ ఏ భేదము మీకు భాసిస్తోందో... అది స్వబుద్ధి యొక్క కల్పనా చాతుర్యమేగాని... వాస్తవమైన భేదం కాదు. ఎందుకంటే ఆ భేదంగా కనిపించేదంతా అవిద్యామయమే అయివున్నది. అవిద్యయో... బ్రహ్మం యొక్క రూపమే అయివున్నది. అవిద్యగా కనిపించేది చిదాభాసమే కాబట్టి ఆ భేదము ఒక లీల క్రీడ వలె చిద్రూపమగు బ్రహ్మం కంటే వేఱుకాదు. జ్ఞానం సముపార్జించుకోకపోవటమే అవిద్య యొక్క అనుభవానికి మూలకారణం. మన ఉత్తరదిక్కు విపశ్చిత్తు వందలకొలది యుగాలు సంచరించినప్పటికీ బ్రహ్మాండ మండప రూపమగు దృశ్యం యొక్క అంతం పొందక పోవుచుండటమే ఇందుకు మనకు దృష్టాంతము.

❖❖❖

13. మృగ రూప విపశ్చిత్

శ్రీరాముడు : వక్తలలో శ్రేష్ఠుడగు ఓ మునీంద్రా! తూర్పుదిక్కు విపశ్చిత్తు తదితర ఇద్దరు విపశ్చిత్తులలాగా బ్రహ్మాండ కవాటంలో ప్రవేశించకుండా, భూమండల భూములలో ఎందుకు ఉండిపోయాడు?

బ్రహ్మాండం, బ్రహ్మాండ కవాటం... ఈ రెండింటి భేదమేమిటో మీరు ప్రసంగంలో ప్రస్తావించ లేదు. ఈ రెండూ ఎట్లా సృజించబడ్డాయో, వాటి భేదమేమిటో విశదీకరించమని నా విన్నపం.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! పూర్వం బ్రహ్మదేవుడు జనించినప్పుడు బ్రహ్మాండములను తన యొక్క రెండు భుజాలతో రెండు విభాగాలుగా పైకి – క్రిందికి చీల్చివేశాడు. అప్పుడు... పైభాగం... పైకి, క్రింది భాగం... క్రిందకు అతిదూరంగా జరిగాయి. జలావరణ, అగ్ని ఆవరణ – ఆకాశ ఆవరణ మొదలైనవన్నీ పై–క్రింది భాగాలను ఆశ్రయించాయి. ఆ విధంగా ఉభయ కపాలములను

ఆ ఆవరణలు అంటిపెట్టుకొని ఉన్నాయి. మనకు అపారంగా కనిపించే నీలవర్ణమే రెండు ఊర్ధ్వ అధోకవాటముల మధ్య ఉన్నది. అది 'ఆకాశము' అని చెప్పబడుతోంది.

అయితే... జలాది ఆవరణములు ఆకాశములో సంలగ్నమై ఉండనూలేదు. పరమార్థమున అవి విద్యమానములై లేవు. వాస్తవానికి ఆకాశం ప్రళయకాల పర్యంతము నిర్మలమై అత్యంత శూన్యమై, కానీ ఇతర భూములకు ఆధారమై ఒప్పుచున్నది.

ఈ ఆకాశాదులు, నక్షత్రాదులు మొదలైనవన్నీ అవిద్య యొక్క పరీక్షార్థమై దీక్ష తీసుకొని ఉన్నాయా? ...అన్నట్లుగా ఏర్పడినవై ఉంటున్నాయి. అవిద్య కూడా బ్రహ్మమయమే కాబట్టి... అదికూడా బ్రహ్మమువలె అనంతమే! బ్రహ్మమును ఎఱిగిన వానిపట్ల అవి స్థితి కలిగి ఉండవు.

ఎఱిగినప్పుడు అవిద్య లేనే లేదు. ఎఱుగనప్పుడు అవిద్య పొందజాలబడకయే ఉన్నది. తెలియబడనిదై ఉన్నది.

ఆ విపశ్చిత్తులు ఏదైతే ఎఱుగబడినప్పుడు ఉనికియే ఉండదో... అట్టి వాటిని ఎఱుగుటకై సుదీర్ఘ ప్రయాణాలు కొనసాగిస్తున్నారు. ఆ విధమైన అవిద్యా అధ్యయనం కొరకై... (ఏదైతే ఎఱుగబడినప్పుడు ఉనికియే కోల్పోతుందో... ఎఱుగబడనంతవరకు తెలియకయే పోతుందో) ఆ విపశ్చిత్తులు నలుగురు వెతుకుతూ పయనిస్తూ... ఒకడు ముక్తుడైనాడు. మరొకడు మృగరూపం (లేడి రూపం) పొందాడు. ఇద్దరు పూర్వపు మహాసంస్కారాలకు వశీభూతులై పరిభ్రమిస్తున్నారు.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! పై చెప్పిన వారిలో చివరి ఇద్దరు విపశ్చిత్తులు తమ సూక్ష్మ దేహాలతో అనేక బ్రహ్మాండాలు సంచరిస్తున్నారు కదా! వారు జననములు పొందుచున్న బ్రహ్మాండాలు మన ఈ బ్రహ్మాండానికి ఎంత దూరంలో ఉన్నాయి? ఏ మార్గంలో ఉన్నాయి? మనం అక్కడకు వెళ్ళవచ్చునా? లేక మీవంటి యోగులు మాత్రమే వెళ్ళగలరా? ఎందుకంటే మీరు చెప్పే వృత్తాంతమంతా అత్యంత ఆశ్చర్యకంగా ఉన్నది. అట్లాగే మృగరూపంలో ఉన్న విపశ్చిత్తు వృత్తాంతమేమిటో తెలియజేయండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : (కొంచెంసేపు మౌనం. ఆ తరువాత) ఆ అవిద్యా పారదర్శకులగు ఇద్దరు విపశ్చిత్తులు ఏఏ జగత్తులలో తమ సూక్ష్మ దేహయానం కొనసాగిస్తున్నారో, ఏమేమి అనుభవములు పొందుచున్నారో... అది ఎంతగా పరిశీలించినా కూడా, నా బుద్ధికి గోచరించటం లేదు.

ఇక మృగరూపం ధరించిన విపశ్చిత్తు ఏ బ్రహ్మాండంలో ఉన్నాడో... ఆ బ్రహ్మాండము, తదంతర్గతమైన జగత్తు కూడా నా బుద్ధికి సుస్పష్టంగా గోచరం అవుతోంది.

శ్రీరాముడు : హే మహాధీమంతుడవగు ఓ మునీంద్రా! మృగరూపం పొందిన ఆ నాలుగవ విపశ్చిత్తు ఇప్పుడు ఏ ప్రపంచంలో ఉన్నాడు? ఆ ప్రపంచం ఇక్కడికి ఎంతదూరంలో ఉన్నది? ఆ ప్రపంచములోని మృగమును (లేడి రూపం దాల్చిన విపశ్చిత్తును) మేము చూడగలమా? మీరు మాకు ఆ లేడిని చూపించవచ్చునా?... మీ కథనంలోని మరికొంత నిరూపణకొరకై నేను ఈ అభ్యర్థన చేస్తున్నాను. మా అర్హతను అనుసరించి ఈ విషయాలు చెప్పవలసినదిగా నా విన్నపం.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : (కొంచెంసేపు కనులు మూసుకొని ధ్యాననిష్ఠలో గడిపినవాడై ... చిరునవ్వుతో కనులు మెల్లగా తెరచి) ...రామచంద్రా! మృగరూపం (లేడి రూపం) దాల్చిన ఆ నాలుగవ

తూర్పుదిక్ విపశ్చిత్తు ఇప్పుడెక్కడున్నాడో... అతి స్పష్టంగా గమనించాను. ఆతడు ఈ మన త్రైలోక్య జగత్తులోనే ఉన్నాడు. ఆతడు విపశ్చిత్తుగా జన్మించిన స్థానం ఇక్కడి నుండి అత్యంత సుదూరంగా ఉన్నది. అనగా, ఆతడు లేడిగా సంచరిస్తున్న ఆ పరబ్రహ్మాకాశము ఇదే!

శ్రీరాముడు : స్వామీ! మీరు చెప్పేది నాకు మరికొంత ఆశ్చర్యం కలిగిస్తోంది. ఆ విపశ్చిత్తు వేరొక జగత్తులో నుండి కదా... దిగంత దర్శనం కొరకై బయలుదేరాడు? బయలుదేరి సప్తసముద్రాలు, దిక్కులు, బ్రహ్మాండాలు దాటిపోయాడని చెప్పియున్నారు కదా! ఇప్పుడు ఆతడు ఈ మన జగత్తులోనే మృగరూపంగా ఉండటమనేది ఎట్లా సమంజసం? ఏదో మరొక అత్యంత సుదూరంగా ప్రయాణించిన ఒక బాటసారి ఇప్పుడు ఈ జగత్తు – ప్రదేశంలోనే ఉన్నాడనటం ఎట్లా కుదురుతుంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : నీవు 'అతి దూరం' ... 'అతి దగ్గర' అనే శబ్దాలు ఉపయోగిస్తున్నావు. అయితే, ఈ 'దూరం–దగ్గర' అనే అనుభవం పరిచ్ఛిన్నాత్మదర్శులకే ఉంటుంది గాని... అపరిచ్ఛిన్నాత్మ దర్శులకు ఏ మాత్రం ఉండదని గ్రహించు.

ఉదాహరణకు... ఈ చూపుడు వేలు గోరుకు – ఈ కాలి చిటికిన వేలుకు చాలా దూరం ఉండవచ్చుగాక! అవి రెండూ నా అనుభవం దృష్ట్యా నాకు దూరమైనవిగాని, దగ్గరైనవిగాని అనలేం కదా!... అట్లాగే నేను బ్రహ్మరూపమగు నా ఆత్మయందు సమస్త బ్రహ్మాండములు ఒక్కచోట నాయందే ఉన్నట్లుగా గాంచుచున్నాను. ఒకే వస్త్రానికి అనేక రంగు–దారములున్నట్లు నా ఆత్మ అనేక బ్రహ్మాండములను అలంకారముగా కలిగినదై ఉన్నది. కనుక ఈ సర్వబ్రహ్మాండములన్నీ స్వస్వరూపంగా నేను వీక్షిస్తున్నాను. కనుక రామచంద్రా! ఆత్మదృష్టి సంపాదించుకున్నప్పుడు, ఆపై ఇక "వారు నాకు దూరస్థులు, వీరు నాకు దగ్గర వారు" ...అనేవన్నీ మౌనం వహిస్తాయి. మొదలంట రహితమై పోతాయి. ఒకే పూదండకు అనేక పుష్పములు గ్రుచ్చబడి కనిపిస్తున్నట్లు, నాకు భూత – వర్తమాన – భవిష్యత్ బ్రహ్మాండాలు నాయందే నాచే ధరించిన పూదండవలె అగుపిస్తున్నాయి.

❖

ఆ మన తూర్పుదిక్కు విపశ్చిత్తు భేదబుద్ధితో అనేక బ్రహ్మాండాలలో సంచరించి, ఇప్పుడు కాకతాళీయంగా మన ఈ బ్రహ్మాండములోని ఈ జగత్తులోనే 'లేడి' అయి సంచరిస్తున్నాడు.

శ్రీరాముడు : అట్లా అయితే స్వామీ! ఆ పూర్వదిక్ సంచారకుడగు విపశ్చిత్ మహారాజు 'లేడి' దేహము దాల్చి ఈ మన జగత్తులో ఏ కొండపై పచార్లు చేస్తున్నాడో... ఏఏ సస్యసంపన్నమైన వనములలో గడ్డితుంపరలను మేస్తూ శిథిల జ్ఞానయుక్తుడై సంచరిస్తున్నాడో... ఆతడు ఎప్పటికి తన యొక్క పూర్వజ్ఞానస్థితిని సంస్మరించనున్నాడో... ఆ విషయములను వివరించండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! కొద్దికాలం క్రితం నీ పుట్టినరోజు నవమినాడు త్రిగర్త భూపతి నీకు కానుకగా ఒక సుందరమైన 'లేడి'ని బహూకరించాడు కదా!

శ్రీరాముడు : అవును. ఆ మృగము అంతఃపురంలో నా దగ్గరే పెరుగుతోంది. నేను ఆ లేడితో కూడి మా ఉద్యానవనంలో అప్పుడప్పుడూ విహరిస్తూ అద్దాని అమాయకపు బెదురుచూపులు చూచి హాస్యంగా లాలిస్తూ ఉంటాను. ఇప్పుడు ఆ లేడి మా అంతఃపురంలోనే ఉన్నది.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవునా! ఆ 'లేడి'యే మనం కథారూపంగా చెప్పుకున్న తూర్పు దిక్కు విపశ్చిత్తు అయి ఉన్నాడు.

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! ఆ మాటలు విని మన రామచంద్రమూర్తి అందమైన కళ్ళు ఆశ్చర్యంతో మిలమిలా మెఱిశాయి. వెంటనే దగ్గరగా ఉన్న కొందరు బాల స్నేహితులతో ఆ 'లేడి'ని సభకు తీసుకురావలసినదిగా అప్పటికప్పుడే పలికాడు. వెంటనే సహబాలకులు వెళ్ళి ఒక ముగ్ధ మృగమును (లేడిని) సభా మధ్యంలోకి తీసుకువచ్చారు. ఆ లేడి భయపడుచున్న చూపులతో చేయి విదుల్చుకొని అటూ – ఇటూ పరుగులు తీస్తూ ఇంతలోనే అక్కడి పచ్చల సింహాసనములను గడ్డి పరకలనుకొని ఆశపడుతూ గెంతసాగింది.

ఆ లేడిని చూచిన అక్కడి మునులు, తదితర సభికులు ఇట్లా అనుకోసాగారు. "ఆహా! పరమేశ్వరుని మాయ ఎటువంటిది! భీకర సమరంలో తూర్పు దిక్కులోని రాజాధిరాజులను, మహారథులను నిరుత్తరులను చేసివేసిన ఆ విపశ్చిత్తురాజుయొక్క నాలుగవ రూపము అయినట్టి ఈ మహనీయుడు "ఈ పాంచభౌతిక సృష్టి ఎంతవరకు విస్తరించి ఉన్నది"... అనే చిత్త భ్రమావేశంతో బయలుదేరాడు. అగ్నిదేవుని వరప్రసాదంచేత అనేక దుర్భర స్థానాలలో నిర్భయంగా ప్రయాణించి... అగ్ని–జల–వాయు ఆవరణలలో అప్రతిహతంగా సంచరించి... చివరికి తన యొక్క మనస్సుచే మోసగించబడ్డాడు. ఆ చంద్రలోక ప్రవేశం సంపాదించుకుని కూడా, చివరికి శించి కూడా అక్కడి హరిణము (లేడి)చే ఆకర్షితుడై అట్టి సుదీర్ఘ సంస్కారం కారణంగా లేడి ఉపాధిని పొందారే! ఇంత అజ్ఞాని అయి తన ఆశయములన్నీ ఏమరచినారే! మనోదురభ్యాసం ఎంతటి ప్రమాదకరం! మరి ఈ జీవులు తమ మననాభ్యాసం యొక్క తదనంతర విపత్కర పరిణామాల గురించి కొంచెం కూడా శ్రద్ధ చూపకుండా గుడ్డిఎద్దు చేనులో పడినట్లు జీవిస్తున్నారు. 'అజ్ఞానంచే పొందబోయే అగచాట్లు అతిదుర్భరమైనవి. అంతులేనివి'... అని ఈ ప్రియ వసిష్ఠ మహర్షి సంవాద సమయంలో అనేక సందర్భాలలో మనలను హెచ్చరించినదానికి ఇదే ప్రత్యక్ష సాక్ష్యం కాబోలు!"

ఇట్లా... సంభాషించుకోసాగారు. ఆ సభలోని అందరి కళ్ళు ఆ లేడిపైనే ప్రసరించి ఉన్నాయి. అది ఒకానొక బలిష్టుడైన రాజసేవకుని చేతులచే పట్టుకోబడి భయముతో కాళ్ళు చేతులు కదులుస్తూ, బిత్తర చూపులు చూస్తోంది. ఇక సభికులంతా... "ఆహా! 'ఇక మనం జ్ఞానులమైనాం లే!' అని మురిసిపోయి, మనస్సు యొక్క దృశ్య సంబంధమైనట్టి సుదీర్ఘ మననాన్ని పట్టించుకోకపోయామా... ఇక మన తదనంతర ఉపాధుల గతి ఈ విధంగానే దుర్గతి పట్టనున్నది కదా! మనకు ఆత్మజ్ఞాన సమాచారం ఎంత ఆవశ్యకం!" అని అనుకోసాగారు. మరల మరల శ్రీ మహర్షి వసిష్ఠుల యొక్క విశ్వామిత్రుల యొక్క పాదార విందములను మననము చేస్తూ, సద్గురువులై ఆత్మ జ్ఞానమును ప్రసాదిస్తున్న ఆ ఇరువురికి అంతరంగంలో కృతజ్ఞతలు చెప్పుకోసాగారు.

❖❖❖

14. నాలుగవ విపశ్చిత్ - పూర్వ ఉపాధి ప్రాప్తి

ఆ నాలుగవ విపశ్చిత్తును చూస్తూ ఉన్న రామచంద్రుడు కాసేపు బుగ్గలపై చూపుడు వేలు ఉంచుకొని యోచనాముద్రలో గడిపాడు.

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! శ్రీరామచంద్రుడు అత్యంత ఆశ్చర్యంతో "ఆహా! మహావీరుడు, అగ్నిదేవుని ఆరాధకుడు, దృశ్యజగత్తులోగల అనేక సంక్లిష్ట ప్రదేశాలలో కూడా సంచరించగల శక్తి యుక్తులు కలవాడు, దృశ్యము యొక్క విస్తారం ఎంతవరకో దర్శించాలనే కుతూహలం కలవాడు అగు విపశ్చిత్తు ఇప్పుడు ఈ లేడి దేహంతో తన్మయుడై ఉండటం ఎంత ఆశ్చర్యం! మాయయొక్క పర్యవసానం ఎంతటి చమత్కారమైనది!" ...అని తలచసాగాడు.

అటు తరువాత లోక గురువగు శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి వైపు చూచి వినమ్రతతోను, సంభ్రమ ఆశ్చర్యాలతోను రామచంద్రుడు ఇట్లు పలుకసాగాడు.

❖

శ్రీరాముడు : ఓ మునీశ్వరా! మహనీయుడు, అసామాన్యమైన ఆశయశీలి అగు నాలుగవ విపశ్చిత్తు తన ఆశయమును, విజ్ఞానమును, ఉపాసనలను ఏమఱచి ఈ విధంగా లేడి దేహంతో తన్మయుడై దేహాత్మబుద్ధిచే పీడితుడగుచుండటం నాకు దుఃఖాన్ని కలుగజేస్తోంది. మృగదేహధారియగు విపశ్చిత్తు తిరిగి తన తపో శరీరం పొందటానికి ఏదైనా ఉపాయం ఉన్నదా? ఆత్మజ్ఞానము కలుగనంతవరకు జీవుడికి దుఃఖ రాహిత్యం కలుగదు కదా! నేను ప్రియంగా ఆడుకుంటూ ఉండే లేడి మృగానికి దేహతాదాత్మ్య దుఃఖం తొలిగే మార్గం చెప్పండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఎవడు ఏ ఉపాసనా మార్గంలో ప్రయాణిస్తున్నాడో... ఏ ఉపాసన ద్వారా అభిలషితమైనది సిద్ధించుకున్నాడో... ఆ ఉపాసనా దైవం యొక్క కృపచేతనే మరల తదనంతర అభిలషితం కూడా నెరవేరుతూ ఉంటుంది. మరొక్క విషయం! ఈ దృశ్య సంబంధమైనవేవీ జీవునికి తృప్తి – శోభ – సుఖము కలిగించలేవు. ఈతడు ఇతఃపూర్వం అగ్నిదేవుని ఉపాసించి, దిగంతమూ దర్శించాలనే అభిలాషతో ఆయన కరుణచే దివ్యశరీరం పొందాడు. అట్టి జగత్ ఆసాంత దర్శనం పూర్తి కాకుండానే స్వకీయమైన మనోభ్రమచే పరాజితుడై ఇప్పుడు "ఈ లేడి దేహమే నేను" అనే దేహాత్మ భావనలో చిక్కుకుని పరవశిస్తున్నాడు.

అందుచేత ఈతడు ఆ అగ్నిదేవుని యొక్క దర్శన ప్రవేశములచే తన ఇతఃపూర్వపు విపశ్చిత్ దేహం పొందగలుగుతాడు. కనుక ఇప్పుడు నేను అగ్నిదేవుని ఆరాధించి ఆహ్వానిస్తాను. ఆయనలో ఈతడు దేహ ప్రవేశం పొందితే తిరిగి ఆ అగ్నిదేవుని ప్రేమాస్పదమైన స్పర్శచేత పూర్వ దేహం పొందుతాడు. ఇదంతా ఇక్కడే నేను ప్రియ శిష్యుడవగు నీ అభీష్టం నెరవేర్చటానికి సిద్ధింపజేస్తాను చూడు.

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! బ్రహ్మర్షియగు ఆ వసిష్ఠుడు ఇట్లా పలికి కమండలంలోని పవిత్ర జలంతో అప్పటికప్పుడే ఆచమనం చేసి, అంగన్యాస, కరన్యాసాలతో అగ్నిదేవుని భక్తితో ఉపాసించాడు. సృష్టి అంతా ప్రసరించి ఉన్న ఆ అగ్ని భగవానునికి మనోకరాలతో ధ్యాన, ఆవాహ నాది షోడశోపచారాలు సమర్పించాడు. ఆ భక్తి ధ్యానాదులకు సంతసించిన అగ్ని భగవానుడు ఇంధన రహితుడైన (కట్టెలు మొదలైన ఉపకరణాలు లేనట్టి) జ్యోతి స్వరూపుడై అగ్ని జ్వాలాస్వరూపుడై ధగద్ధగాయమానంగా స్వచ్ఛ స్వరూపంతో సభామధ్యంలో ప్రత్యక్షమైనాడు. జ్యోతిస్వరూపుడగు అగ్ని దేవుని సభామధ్యంలో దర్శించి సభికులందరు అగ్నిదేవునికి ప్రణామాలు సమర్పించారు.

అక్కడగల హరిణం (లేడి) ఆ అగ్నిదేవుని దర్శించింది. మరుక్షణం ఇతఃపూర్వపు భక్తి ప్రపత్తులు ప్రవృత్తమైనాయి. అగ్నిదేవతా దర్శనముచే పాపం నశించిన ఆ మృగరూపిణి అగ్నిదేవునికి ప్రణమిల్లుతూ, తన ఇష్టదైవమైన అగ్ని భగవానుని పాదాలు స్పృశించాలనే ఇచ్ఛ పొందింది. అంతే! గబుక్కున రాజసేవకునిచేతిలోనుండి సింహంలాగా ఉరికి, ఒకదాటున ఆ అగ్ని జ్వాలలో ప్రవేశించింది. అది గమనిస్తున్న సద్గురువగు వసిష్ఠ మునీంద్రుడు తన దివ్యమైన దృష్టులచే ఆ మృగాన్ని మరింతగా పావనం చేస్తూ (పాపరహితం చేస్తూ), అగ్నిదేవుని ఉద్దేశించి ఇట్లు పలికారు.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : (లేచి నిలుచుని, సాష్టాంగ ప్రణామం సమర్పించి) ఓ హవ్యవాహనా! దేవాది దేవా! అగ్నిదేవా! మా ఆహ్వానం మన్నించి ఇంధన రహిత జ్వాలారూపుడవై ఈ సభా మధ్యానికి వేంచేసిన మీకు హృదయపూర్వక ప్రణామములు. స్వామీ! ఈ హరిణం ఇతఃపూర్వపు విపశ్చిత్తు ఉపాధిలో మిమ్ములను ఆరాధించి సేవించింది. ఇప్పుడు దేహతాదాత్మ్యముతో అనేక క్లేశములు అనుభవిస్తోంది. కరుణా సముద్రులగు మీరు ప్రేమతో ఈ జీవుని సముద్ధరించి పూర్వ సంస్కారాలతో కూడిన విపశ్చిత్ దేహం ప్రసాదించమని మిమ్ములను వేడుకుంటున్నాను.

శ్రీ అగ్ని భగవానుడు : మహర్షుల వాక్యము సిద్ధించునుగాక! నన్ను సుదీర్ఘకాలం విపశ్చిత్ దేహంతో ఉపాసించి ఇప్పుడు ఈ హరిణదేహం నాకు సమర్పిస్తున్న ఈ నా భక్తుడు తన యొక్క ఇతఃపూర్వపు సంస్కారములు – తదనంతర జ్ఞాపకములతో సహా విపశ్చిత్ దేహధారి అగునుగాక! మీ జ్ఞాన యజ్ఞములోని పాఠ్యాంశములు నిరూపణలు పొందుచున్నవై ఈ సభికులకు, భవిష్యత్ జనులకు బ్రహ్మజ్ఞాన ప్రదమై పరిఢవిల్లును గాక!

ఇదంతా సభికులంతా తన్మయులై చూస్తున్నారు. క్రమంగా 'కాష్ఠరహిత జ్వాలాగ్ని'లో ప్రవేశించిన ఆ హరిణం రామచంద్రుని అభిలాషానుసారం సద్గురువు వసిష్ఠుని చల్లటిచూపులకు పాత్రతపొంది, అగ్నిదేవుని వరప్రసాదముచే ఆ జ్వాలా గర్భంలో హరిణ దేహం త్యజించింది. ఆ అగ్నిజ్వాలలలో నుండి సుందర ఆకారయుక్తుడు, ఆజానుబాహువు, ప్రకాశవంతమైన కనులు – అవయవములు గల వాడు అగు ఒక సుందర పురుషుడు రూపు దిద్దుకున్నాడు. సూర్యమండలంలోని సూర్యునిలాగా, చంద్రమండలంలోని చంద్రునిలాగా ఆతడు ఆ అగ్నిజ్వాలలో నుండి బయల్వెడల సాగాడు. "అగ్ని అనే ఆధారం కలిగిన శక్తియే ఆ పురుషాకృతి దాల్చుచున్నదా?" ...అని అక్కడి సభికులకు ఆ దృశ్యం తలపింపజేసింది.

ఇంతలో అక్కడి ఇంధనరహిత అగ్నిజ్వాల అంతర్ధానం కాసాగింది. అట్లా అగ్నిదేవుడు అంతర్ధానం కాగానే ఆ సభా మధ్యలో – దేవాలయంలోని దేవతా ప్రతిమలాగా, తెరనుండి వెలువడిన నాయక పాత్రలాగా – ఆ మహాపురుషుడు ప్రత్యక్షమైనాడు. ఆతడు రుద్రాక్ష మాలలు ధరించి, బంగారు యజ్ఞోపవీతము కలిగి, పవిత్రమైన తెల్లటి వస్త్రధారుడై దేవతాపురుషునివలె వెలుగొందుచూ ఉన్నాడు. సభాసదులు ఆతనిని చూచి, "ఆహాఁ! ఏమి ఈతని తేజస్సు! మహా ప్రకాశమానుడగుట చేత ఈయన 'భాసుడు' అని పిలుపుకు అర్హుడు" ...అని భాస నామధేయంతో పిలువసాగారు. ఇంతలో ఆతడు తాను ప్రకటనమైనచోటే పద్మాసనంతో ఆసీనుడైనాడు. సభికులంతా ..."ఆహా! భాసుని తేజో పుంజములతో సభాప్రాంగణమంతా వెలుగొందుచున్నది కదా!" ... అని పలుకసాగారు.

ఒక ముహూర్తకాలం ఆ విధంగా గడిచిపోయింది. సభాసదులచే 'భాసుడు' అనే పేరుచే పిలువబడుచున్న ఆ నాలుగవ విపశ్చిత్తు అట్లా ధ్యానంలో కొంతసేపు గడపిన తరువాత... తన పూర్వ వృత్తాంతం స్మరించి, ఒక్కసారిగా సంభ్రమాశ్చర్యాలతో కనులు తెఱచి, లేచి నిలుచున్నాడు. నిలబడి యథాక్రమంగా ముని–రాజు–సామంతాదులతో కూడుకొనియున్న ఆ సభనంతా కలియచూచాడు. ఎదురుగా పూర్ణ చంద్రునిలాగా ప్రశాంతమైన రూపు – చూపులతో ప్రకాశిస్తూ, వసిష్ఠ మహర్షి ఎత్తుగా ఉన్న సద్గురు పీఠంపై ఆశీనులై ఉండటం గమనించి, చిన్నగా ఆయన వద్దకు అడుగులు వేయసాగాడు.

❖

భాసుడు : సద్గురుస్థానం అలంకరిస్తూ, జ్ఞాన సూర్యునివలె ప్రకాశిస్తూ, సూర్యభగవానుడు లోకములకు ప్రాణధారం అయినట్లు నావంటి అజ్ఞాన జీవులకు జ్ఞాన – త్రాణలను ప్రసాదించే ఓ మహాత్మా! మీకు సాష్టాంగ దండ ప్రణామములు.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : (ఆ భాసుని శిరస్సును వాత్సల్యపూర్వకంగా చేతి వ్రేళ్ళతో స్పృశిస్తూ) ... ఓ భాసనామధేయా! "జనవాక్యంతు కర్తవ్యమ్" ...అనునట్లుగా తేజో రూపుడవగు నీకు "భాసుడు" అని ఈ సభికులు పేరు పెట్టటం సముచితమే! నన్ను "వసిష్ఠుడు" అని పిలుస్తారు. నీవు అయోధ్యానగరం రాజసభామధ్యంలో అగ్నిదేవుని కృపచే ఇతఃపూర్వపు విపశ్చిత్ దేహం పొందినవాడవై భాసిస్తున్నావు. నీకు సుస్వాగతం. నీవు సమర్పించిన భక్తిపూర్వకమైన నమస్కారమును స్వీకరిస్తూ "అతి దీర్ఘకాలంగా పట్టి పీడిస్తున్న అజ్ఞానం తొలగుగాక!" అని ఆశీర్వదిస్తున్నాను. ఇదిగో ...ఈతడే అవతారమూర్తియగు శ్రీరామచంద్రుడు. లోక కళ్యాణార్థమై ఆశ్రితులను రక్షించి, దుష్ట శిక్షణ నిర్వర్తించే ఆశయంతో అవతరించిన ఈ పరమ పావనమూర్తి నా ప్రియశిష్యుడు, ఇక్కడి రాజకుమారుడు కూడా! అదిగో... ఆ రాజ సింహాసనంపై బ్రహ్మదేవునివలె అధిష్ఠించియున్నది సూర్యవంశ జాతకుడైన శ్రీ దశరథ మహారాజు ఈ అయోధ్యకు చక్రవర్తి.

ఇదిగో, ఈయనే బ్రహ్మర్షి – అసమాన ప్రజ్ఞా ధురంధరుడు, ఆశ్రితవత్సలుడు, ప్రేమస్వరూపుడు, లోకకళ్యాణమూర్తియగు విశ్వామిత్ర భగవానుడు. ఈయన ప్రోత్సాహంచేతనే ఇరవైరోజులుగా ఈ

అయోధ్యా సభలో, నారదాది అనేకమంది మహనీయుల సమక్షంలో 'మోక్షశాస్త్రం' ఉపాసించ బడుతోంది. మీరు కూడా సుఖాసీనులు కండి. ఆయా మోక్షశాస్త్ర సిద్ధాంతముల నిరూపన నిమిత్తమై స్వానుభవ పూర్వకమైన మీ మధుర వాక్కులు వినాలని మేమంతా ఉవ్విళ్ళూరుచున్నాం.

శ్రీ భాసుడు : ఓ రామచంద్రా! వసిష్ఠ మహర్షి ప్రియశిష్యా! నీ అవతార సంపదకు సర్వదా జయమగుగాక! శ్రీ దశరథ మహారాజా! నమస్కారం! మీ కుమారుడైన ఈ రామచంద్రమూర్తిని దర్శించి నేను పునీతుణ్ణి అగుచున్నాను.

శ్రీ దశరథుడు :

స్వాగతం తే అస్తు భో రాజన్! ఇదమ్ ఆసనమ్ ఆస్యతామ్ ।
అనేక భవ సంభార భ్రాన్త విశ్రమ్యతామ్ ఇహ ॥

ఓ విపశ్చిత్ చక్రవర్తీ! భాసబిరుదాంకితా! మీకు సుస్వాగతం! రండి! దయచేయండి. ఈ సింహాసనంపై సుఖాసీనులవండి. అనేక జన్మలందలి సంసార భ్రమచే మీరు అలసిపోయి ఉన్నారు. ఈ ఆసనంపై విశ్రాంతి తీసుకొనెదరుగాక!

ఓ సభికులారా! సద్గురువగు వసిష్ఠ మహర్షి ఈ రోజు "అవిద్య అంతరంగంలో ఉన్నంతవరకు అవిద్యా జగత్తులకు అంతము ఉండదు" ...అని నిరూపించటానికి ఈ విపశ్చిత్ మహారాజును ప్రత్యక్షంగా మన కళ్ళముందు చూపించటం వర్తమానపు పాఠ్యాంశానికి నిరూపణమే అవుతోంది. కట్టుకొయ్యకు కంబమునకు బలమైన త్రాడుచే బంధించబడిన మదగజంలాగా ఈ విపశ్చిత్ మహారాజు అవిద్యచే చిరకాలం దృశ్యబద్ధులవడం జరిగింది. అనేక పాంచభౌతిక దేహపురాలలోను, బాహ్య పురములలోను ప్రవేశ – నిష్క్రమణములను కొనసాగించి ఉన్నారు.

ఆహా! 'సమ్యక్ జ్ఞానం' లేకపోవటమే అవిద్య. అట్టి అవిద్యారూపమగు అల్పదృష్టి యొక్క గతి అతిభయంకరమైనది కదా! ఈ అవిద్య 'చిదాకాశము' నందు అనేక సృష్టుల ఆడంబరమును దర్శించేట్లు చేయుచున్నది. అజ్ఞాన జీవబాటసారులవంటి మనలో అనేకుల సుదీర్ఘ దేహ–దేహాంతర ప్రయాణాలు ఇట్టివే కాబోలు!

ఆహా! ఈ భాసుడు సర్వవ్యాపకము – స్వస్వరూపము కూడా అయి ఉన్న నిర్మలాత్మ యందు అనేక జగదాడంబరములను సందర్శించియున్నాడు. వాస్తవానికి చిదాత్మ జగత్ రహితం. అయితే ఏం? 'మాయ' యొక్క స్వభావం ఇట్టిదే కదా! పరమాత్మఘనమగు చిదాకాశము వాస్తవానికి శూన్యమే (జగత్తు మొదలైనవి లేనట్టిది) అయినప్పటికీ... అది అజ్ఞాన దృష్టికి అనేక జగత్తులు ధరించియున్న దానివలె భాసిస్తోందే! ఏమి ఆశ్చర్యం!

'ఈ విపశ్చిత్తు చూచిన అనేక జగత్తుల సంరంభము, ఆతడు ఆ ప్రయత్నంలో పొందిన అనేక క్లేశములు... అవన్నీ ఆత్మజ్ఞాన రాహిత్యముచే ప్రాప్తించినవి. భ్రాంతి రూపము, వ్యర్థము అయినవి' అని నేను సద్గురు శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి వాక్యముల ద్వారా గ్రహించుచున్నాను. 'ఈ పాంచభౌతిక సృష్టి యొక్క అంతు చూడాలి"... అనే కుతూహలం (లేక కౌతుకం) చివరికి అనేక క్లేశములకే దారి

తీయగలదని నేను ఈ 'సంవాద విభాగము' నుండి గ్రహిస్తున్నాను. 'ఆత్మజ్ఞానం' అనే ఔషధం మనం సేవించకపోతే మన ఈ వర్తమాన ఉపాధి వరకు కొనసాగిన ప్రయాణం కూడా ముందు ముందు ఇట్టిదే అత్యంత సుదీర్ఘం, అపారం, అంతులేనిది కాగలదని మనమంతా గ్రహించెదముగాక!

❖❖❖

15. భావనాకల్పిత జగత్తు

శ్రీ వాల్మీకి : ఓ భరద్వాజా! దశరథ మహారాజు అట్లా చెప్పగా, విని ఆ ప్రక్కనే ఆసీనులై ఉన్న విశ్వామిత్ర మహర్షి ప్రసంగవశంగా ఈ విధంగా పలికాడు.

❖

శ్రీ విశ్వామిత్ర మహర్షి : ఓ దశరథ మహారాజా! మీరు చెప్పింది పరమసత్యం. ఎవరు "ఆత్మజ్ఞానం" అనే ప్రజ్ఞను మానవ ఉపాధి చేజారకముందే తగినంతగా పెంపొందించుకోరో, సుదృఢపరచుకోరో, అట్టి వారు ముందుముందు పొందబోయే దేహ పరంపరలు ఈ రీతిగానే (ఈ మన ఈ విపశ్చిత్తు చక్రవర్తి పొందిన 'దేహ పరంరలు' అనే దౌర్భాగ్యంలాగానే) అనివార్యమై ఉండబోతున్నాయి. వాస్తవానికి అనేక మంది జీవులు ఈ ప్రకారంగానే తమ తమ వాసనలచే పరాభవించబడుచూ – భ్రాంతి రూపములైన అసంఖ్యాక జగత్తులు సందర్శిస్తూ ఉండటం మేము సర్వదా గమనిస్తున్న దైనందిన విషయమే! ప్రజ్ఞాధురంధరుడై కూడా, ఈ విపశ్చిత్తు "ఈ అవిద్యా జగత్తు యొక్క విస్తారం తెలుసుకోవాలి" అనే మొండి పట్టుదలతో అంతులేకుండా ప్రయాణిస్తూ, తత్ఫలితంగా అనేక దుర్భర స్థితులన్నీ తెచ్చిపెట్టుకొని అనుభవించినట్లే... అనేక మంది జీవులు సంసార బద్ధులై సంచరిస్తు న్నారు. అట్టి ఉపాధి పరంపరా ప్రాప్తినే 'సంసారము' అనే పేరుతో శాస్త్రాలు పిలుస్తున్నాయి.

అసలు ఈ జగత్తులు, ఈ ఉపాధి పరంపరలు పొందటానికి మూడు ముఖ్య కారణాలు కనిపిస్తున్నాయి.

1. "ఏదో పొందాలి! అనుభవించాలి" అనే కామబుద్ధి
2. "వీరు నా వారు. అవి నావి. వీరితో మరి కొంత అనుభవం కలిగి ఉండాలి" ...అనే భ్రమతో కూడిన మనో బాంధవ్యాలు.
3. "ఇదంతా ఏమి చమత్కారమో – ఎందుకో – ఎంతవరకో ఇంకా మనం తెలుసుకోవాలి" ... అనే మూర్ఖత్వముతో కూడిన కౌతుకము.

నాకు "వటధానులు" అనే పేరుగల ముగ్గురు రాజపుత్రులు తెలుసు. వారు కూడా "ఈ భూమి యొక్క అంతమును మేము చూడాలి" అనే మూర్ఖ కౌతుకమును ఆశ్రయించినవారై గత పదిహేడు లక్షల సంవత్సరాలుగా ఈ భూతలముపై తిరుగాడుచూనే ఉన్నారు. అనేక ఉపాధులలో ప్రవేశిస్తున్నారు, నిష్క్రమిస్తున్నారు. జన్మ – జరా – మరణ పరంపరలు పొందుచూనే ఉన్నారు. ఏం లాభం? వారికి ఈ భూమి యొక్క అంతు కనిపించటం లేదు. వారిలో ఆ కౌతుకం తరగటం లేదు.

"అసలీ సృష్టి యొక్క (దృశ్యం యొక్క "వాస్తవ రూపం ఏమిటి?" ...అని మనం ప్రశ్నిస్తే వచ్చే సమాధానం వినండి.

ఈ భూలోకం, భువర్లోకం మొదలైన చతుర్దశ భువనాల (14 లోకాలు)తో కూడిన మహత్తరమైన బ్రహ్మాండము వర్తులాకారంగా ఉన్నది. పైగా ఇదంతా కూడా "హిరణ్యగర్భుడు" అనే అల్లరి పిల్లవాని "ఊహలు / సంకల్పములు" అనే భావనాపరంపరలచే నిర్మితమైయున్నది. ఆతని సంకల్పములకు వేరైన రూపమేదీ ఈ బ్రహ్మాండమునకు లేనేలేదు. ఈ జీవుడు తన సంకల్ప పరంపరలచే ఆ మహాసంకల్ప పరంపరలందు ప్రవేశించి తిరుగాడుచున్నాడు.

ఓ సభికులారా! తేనె పూసిన బంతిని ఒకచోట ఉంచినపుడు పది వైపుల నుండి గండు చీమలు చుట్టుముట్టుతాయి చూచారా! అట్లాగే ఆకాశమునందు బ్రహ్మదేవునిచే ఊహానిర్మితమైన ఈ బ్రహ్మాండము అనే కందుకము (బంతి)ను ఆధారంగా చేసుకొని పది దిక్కులలోను జీవులు తిరుగాడుచున్నారు. ఇంద్రియములను వ్యామోహపరచే శబ్ద – స్పర్శ – రూప – రస – గంధాలే ఇక్కడి బ్రహ్మాండమునకు పూయబడిన తేనె.

ఈ భూలోకానికి ఊర్ధ్వ భాగంలో అనేక లోకాలు ఉన్నాయి. అధో భాగంలో మరికొన్ని లోకాలు ఉన్నాయి. అవన్నీ దశదిశలా విస్తరించి ఉన్నాయి. అవన్నీ ఈ బ్రహ్మాండము యొక్క దేహ విభాగాలని అనవచ్చు. అట్టి లోక పరంపరల యొక్క చివర ఎక్కడున్నదో చూడాలని ప్రయాణిస్తున్న వటధాన రాజకుమారులు ఇప్పటికీ ఊర్ధ్వ, అధో – పార్శ్వలోకాలలో సంచారం కొనసాగిస్తున్నారేగాని, వారికి ఈ బ్రహ్మాండము యొక్క అంతు కనబడటమే లేదు. ఈ లోకాలలోని జీవులందరు ఇట్టి స్థితినే కలిగి ఉండి అటు ఇటూ సంచరిస్తున్నారు.

అటు ఆకాశం జ్యోతిశ్చక్ర సహితంగా భూమిని గొడుగువలె ఆవరించి ఉన్నది. అంతరిక్షమునకు దశదిశలా ఊర్ధ్వ – అధోభాగాలు ఉన్నాయి. భూమికి పైన ఆకాశంలో పక్షులు ఎగురుచున్నాయి. భూమిపై అనేక లక్షల జీవ జాతులున్నాయి. భూమి యొక్క అధోభాగంలో అనేక కీటకాలు మనుగడ సాగిస్తున్నాయి.

అట్టి ఆయా అనేక లోకాలలో రకరకాల ఉపాధులు ధరిస్తూ, త్యజిస్తూ వటధానులనే ముగ్గురు రాజకుమారులు నాకు అక్కడా – ఇక్కడా తారసపడుతూనే ఉంటున్నారు. నా ఆప్తవాక్యాలు వింటూనే ఇంతలోనే యుద్ధ పిపాసులవలె కౌతుకం చంపుకోలేక ఈ మాయా జగత్తులో మరల మరల ప్రవేశిస్తున్నారు.

"ఏమయ్యా! ఎందుకీ భ్రమతో కూడిన సంచారం?" ...అని ప్రశ్నిస్తే ..."ఈ సృష్టి యొక్క అంతు చూడగలిగేంత వరకు మేము ఇకపై కూడా ఇట్లాగే సంచరిస్తాం" ...అని పలుకుచున్నారేగాని, నా ఆప్త (జ్ఞాన) వాక్యములు విని కూడా పరమార్థం గ్రహించటం లేదు. నన్ను అప్పుడప్పుడూ ఆశ్రయిస్తున్నప్పటికీ వారి హృదయములో నా జ్ఞానబోధ తగినంతగా ప్రవేశించటం లేదు.

ఓ సభికులారా! "బ్రహ్మదేవుని సంకల్ప మాత్రం – అనేక ఆడంబరములతో కూడినది" అగు ఈ మిథ్యారూప జగత్తు స్వప్న దృశ్యము వంటిది. ఇదంతా సంకల్ప జనిత అజ్ఞానం చేత అనంత

రూపంగా శోభిస్తోంది. అయితే... అట్టి ఈ కల్పనా జగత్తు చైతన్యమే అధిష్ఠానంగా కలిగి ఉన్నది. అందు ఈ 'జగత్తు' అనబడేది కూడా చిద్రూపమే అయి ఉన్నది. జలమునకు – జలతరంగాలకు, వాయువుకు – వాయువీచికలకు భేదమేమున్నది? ఆకాశమునకు – శూన్యమునకు భేదమేమున్నది? అట్లాగే చిద్రూపమునకు జగత్తుకు... తెలివి – తెలియబడేది అనే రూపంచేత ఒకదానికి మరొకటి అభేదమే సుమా! చిన్మాత్రము యొక్క ఏ స్ఫురణ జగత్తుగా భాసిస్తోందో... అదంతా కూడా చిన్మాత్రము యొక్క అంగమే కాబట్టి చిన్మాత్రమునకు వేఱుకాదు. ఈ విధంగా "ఈ కనబడే జగత్తు పరమాత్మ యొక్క దేహమే కాబట్టి పరమాత్మకు వేఱుకాదు"... అనే అవగాహనను సభికులంతా పెంపొందించుకొనెదరుగాక! ఈ సృష్టియొక్క 'ఆది' యందు ఈ జగత్తు అభావ రూపంలో ఉన్నది. ఈ జగత్తు ఇపుడు కూడా శూన్యరూపమే!

చిదాకాశమొక్కటే ఉన్నది. ఆ పరబ్రహ్మరూపమగు చిదాకాశమే ఇప్పుడు స్వయంగా ఇట్లు జగత్ రూపంగా భాసిస్తోంది. వాస్తవానికి సృష్టిగాని, అద్దాని స్థితిగాని, ప్రళయంగాని చిదాకాశము కంటే ఏమాత్రం వేఱుకాదు.

అట్టి చిద్రూపము ప్రాణుల కామ – కర్మ – వాసనానుసారం ఎట్లెట్లు కల్పన చేయబడుచున్నదో, ...అట్లట్లు అనుభూతమౌతూ ఉంటోంది. వాసనానుసారం జగత్తుగా బ్రహ్మమునందు అధ్యస్థమై అనుభవమౌతోంది. "అన్యోన్యతాదాత్మ్యము" చే ఏర్పడే దృష్ట – అదృష్టములు (కనబడే జగత్తు – చూచే ద్రష్ట), జడ – చిద్రూపములు ...అనువాటితో కూడిన జగత్తు మొట్టమొదట (జగత్తు ఉదయించినప్పుడు) ఎట్లా ఉన్నదో... ఇప్పటికీ అట్లే ఉన్నది. ఇక ఎప్పటికీ ఇట్లే ఉండి తీరుతుంది.

"చిద్రూపమగు జీవుని అంగమే ఆతనిచే దర్శించబడే జగత్తు. నాచే దర్శించబడే జగత్తు నా యొక్క దేహాంగమే"... అని మీరంతా గ్రహించండి. ఈ విషయం ఈ మహనీయులగు వసిష్ఠ మహర్షి యొక్క బోధ వాక్యములు మనందరిని తట్టి లేపి బోధించుచుండటం ఇన్ని రోజులుగా గమనిస్తున్నాం కదా! ఈ శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి – ఈయన ప్రవచనాలు మనకు కరుణామూర్తియగు పరమాత్మయొక్క వాత్సల్యరూపంగా మనందరికీ లభిస్తున్నాయి ఇదంతా మనందరి యొక్క జన్మజన్మార్జిత పుణ్యఫలంగా మనకు లభిస్తోంది.

'జగత్ దర్శనం' అనే సంఘటనలో రెండు పాత్రలు పాల్గొంటున్నాయి– 1. నాశనశీలమగు దృశ్యరూపం; 2. నాశనరహితమగు చిద్రూపం.

జనన మరణ రహితమగు పరమాత్మయే స్వయముగా ఇట్లు జగద్రూపంగా భాసిస్తున్నారు. వాస్తవానికి ఆతడు ఏ రూపంగానూ భాసించటంలేదు. పర్వతంలో శిలగా, బంగారంలో ఆభరణంలాగా, ఆకాశంలో నిర్మల ఆకాశాణువులలాగా... చిద్రూపమగు పరమాత్మ యందు జగదనుభవరూప పరమాణువులు స్థితి కలిగి ఉన్నాయి.

మాయావరణమును ఆభరణముగా ధరించిన పరమాత్మయందు అట్టి స్వభావముతోనే కూడిన ఈ సమస్త జగత్తులు వెలయుచున్నాయి.

మాయా శూన్యము - శుద్ధ చైతన్య రూపము అగు అట్టి పరమాత్మయందు జగత్తులనబడేవేవీ ఏ క్షణంలో కూడా లేవు.

తదేవ 'జగత్' ఇత్యుక్తం బ్రహ్మ భారూపమాతతమ్ ।
పూర్వా - పర పరామర్శాత్ నిపుణం నిపుణాశయాః॥

నిపుణతతో కూడిన విచారయుక్తులగు ఓ సభికులారా! "బ్రహ్మ ప్రకాశరూపముచే వ్యాప్తమైనట్టి ఆ పరమాత్మయే (ఆభరణానికి బంగారంలాగా) అధిష్ఠాన దృష్టికి (ఆభరణదృష్టికి) సృష్టిలాగా (జగత్తువలె) కనిపిస్తున్నారు"... అని మేము పూర్వాపర విమర్శ చేసిన తరువాత స్వానుభవమును రంగరించి చెప్పుచున్నాం.

ఈ జగత్తు యొక్క రూపం పరమాత్మయే! పరమాత్మయే 'నేను'గా ప్రదర్శితమగుచున్నాడు. జగత్తులో 'పరమాత్మ' తప్ప మరింకేమీ లేదు. పరమాత్మ సర్వదా యథాతథమేగాని 'జగత్తులు' అనబడే దోషమేదీ ఆయనయందు లేదు. పరమాత్మయే మనలో ప్రతిఒక్కరి స్వరూపం నిత్యసత్యం.

అత్యాశ్చర్యమ్! అనష్టోఽయమ్ పరమాత్ సదనాత్ స్వయమ్ ।
నానాత్వ బుద్ధ్యా నానైవ "జీవోఽహమ్" ఇతి తామ్యతి ॥

ఆహా! ఈ జీవుని నిజస్వరూపం పరబ్రహ్మమే! అది సర్వదా పరమాత్మతో ఐక్యము కలిగియే ఉన్నది. కానీ, ఈ జీవుడు నానాత్వ బుద్ధిచే "నేను అల్పజ్ఞుడగు జీవుడను" ...అని తలచి దైన్యము పొంది దుఃఖించుచున్నాడే! ఇది ఏమి ఆశ్చర్యం!

'భాసుడు' అని ఈ సభికులచే నామకరణం చేయబడిన ఓ విపశ్చిత్ మహారాజా! మీ చరిత్ర ఏమిటో, అనుభవములు - అనుభూతులూ ఏమిటో ఏఏ దృశ్యములు చూచారో, ఎచటెచట ఎంతెంతగా సందర్శించారో, ఆయా వృత్తాంతములలో ముఖ్యమైన విశేషాలు సంక్షిప్తంగా వివరించండి. ఇప్పటి వరకు బ్రహ్మర్షియగు ఈ శ్రీ వసిష్ఠులవారు మీ యొక్క అగ్నిదేవ ప్రసాదితమైన నాలుగు దేహాల ధారణ, అవిద్యాంతమును దర్శించే ఉబలాట-కుతూహలాలు, మీ దేహములలో ఒకటి దృశ్య విముక్తి పొందటం, రెండవ - మూడవ సూక్ష్మదేహములతో బ్రహ్మాండ కపాలముల దర్శనం ఇప్పటికీ కొనసాగించటం, నాలుగవది చంద్రమండలములో ప్రవేశించి కాలక్రమేణా ఉబలాటముల కారణంగా 'లేడి' మృగదేహం పొందటం - ఈ వివరాలన్నీ చెప్పారు. ఇక్కడ ఇప్పుడు శ్రీ వసిష్ఠ - రామ సంవాదం రూపంలో ఆత్మశాస్త్రం శ్రీవసిష్ఠులవారిచే ప్రవచించబడుతోంది. ఇవన్నీ దృష్టిలో పెట్టుకొని మీ అనుభవములను సభికులకు, ఆత్మజ్ఞాన నిరూపణా సంబంధంగా వివరించండి.

❖

శ్రీ భాసుడు : ఓ విశ్వామిత్ర మహర్షీ! తమకు మరొక్కసారి పాదాభివందనం సమర్పిస్తున్నాను. ఓ వసిష్ఠ మహర్షీ! వినమ్రుడనై నేను సమర్పిస్తున్న సాష్టాంగ దండ ప్రణామములను కరుణతో స్వీకరించండి. ఓ దశరథ మహారాజా! మీకు, మీ అయోధ్యా రాజ్య ప్రజలకు అగ్నిదేవుని కరుణచే శుభ-శాంతి - ఐశ్వర్య - ఆనందములు సర్వదా కలుగుగాక! ఓ రామచంద్రా! నీ అవతారము లోకములకు వర్తమాన - భవిష్యత్తులందు అత్యంత శుభప్రదమగు గాక! శ్రీరామ నామం 'సంసార

జాడ్యము' అనే మనో నైర్మల్యమును తొలగించి మమ్ములను పరిశుభ్ర పరచునుగాక! ఓ సభికులారా! మీరు నాకు ప్రతిపాదించిన 'భాసుడు' అనే నామధేయమును వినమ్రుడనై స్వీకరిస్తున్నాను. ఈ వసిష్ఠ మునీంద్రుని ప్రవచనములు మీ హృదయములలో ప్రవేశించి పరిఢవిల్లును గాక! ఓ ప్రియ అగ్నిదేవా! నేను మిమ్ములను స్వల్పముగా మాత్రమే ఆరాధించియున్నాను. అయినప్పటికీ భక్త వాత్సల్యంతో నన్ను ఈ సభకు జేర్చినందుకు హృదయపూర్వకంగా హస్తద్వయంతో హృదయమును తాకుతూ నా ప్రియ ఇష్టదైవమైన మీకు నమస్కరిస్తున్నాను.

ఓ సభికులారా! ఇక వినండి. అవును. ఈ విశ్వామిత్రులవారు చెప్పినట్లుగా నేను ఈ అవ్యాకృతాకాశంలో సుదీర్ఘంగా ఎంతో దూరం ప్రయాణించాను. అనేక దేహాలు ఆశ్రయించి అసంఖ్యాకంగా సుఖదుఃఖాలు చిరకాలం అనుభవించాను. అగ్నిదేవుడు ప్రసాదించిన వరప్రభావం చేత దిగంత దర్శనం చేయాలనే దృఢనిశ్చయంతో ఈ దృశ్య జగత్తులో సుదీర్ఘ సంచారం చేస్తూ సముద్ర తరంగాలవంటి అనేక దృశ్యాలు చూచాను. ప్రవేశించిన ప్రతి బ్రహ్మాండంలోను అనేక ప్రకారములైన దేహములను ధరించి సంచరించాను. ఒక్కొక్క దేహంతో తత్సంబంధమైన వ్యవహారములందు కొంచెము సేపు తన్మయుడను అయినప్పటికీ,.... ఇంతలోనే ఇతఃపూర్వపు (దిగంతం దర్శించాలనే) ఉబలాటపు సంస్కారాలు నన్ను మరల నిదురలేపటం, నేను మరల ప్రయాణం కొనసాగించటం నిర్వర్తించాను. మరల అద్దానియందు వేగంగా మహాప్రయత్న యుక్తుడనైనాను. అట్టి సుదీర్ఘ ప్రయాణంలోని పాఠ్యాంశోపకరణమైన, సందర్భోచితమైన, సాధకజనోపయోగమైన కొన్ని విశేషాలు మాత్రం ఈ సందర్భంలో మీకు విన్నవిస్తాను.

❖

ఒకానొక ఉపాధితో మరణము పొందుచున్న సమయంలో తమోగుణ స్థితియందుండి, ఒక సుందరవృక్షాన్ని తదేకమైన చూపుతో చూస్తూ మరణించాను. నా చిత్తము యొక్క వృక్ష దర్శన వృత్తి ప్రభావం చేత, ఆ వృక్షం గురించిన సంస్కార ఫలితంగా, 'దేహమును పొందాలి' అనే రాగవృత్తి ప్రకోపించటంచేత, స్వయంకృతమైన సుకృత – దుష్కృత ఫలితంగా ఒక వృక్షంగా జన్మించాను. మహావృక్షంగా ఎదిగి వేయి సంవత్సరాల వరకు వృక్షము రూపంలోనే ఉన్నాను. ఆ వృక్ష రూపంలో ఉన్నప్పుడు నాకు బాహ్య వృత్తికి సంబంధించిన ప్రాణ చేష్టలు ఉండేవి కావు. అందుచేత అంతర్ముఖమైన వృత్తులను అనుభవిస్తూ "ఈ వృక్షమే నా దేహము" అనే వృక్ష దేహాభిమానంతో అనేక పగళ్ళు – అనేక రాత్రులు గడిపాను. ఆ వృక్ష దేహంతోనే ప్రకృతి స్పర్శలచే అనేక సుఖదుఃఖాలు అనుభవించాను. వ్రేళ్ళకు నీళ్లు లభించినప్పుడు సుఖముగా పరిపుష్టి పొంది, అవి లభించని వేసవి–కాటక సమయాలలో శుష్కించిపోతూ దుఃఖములను అనుభవించాను. కాలానికి వశుడనై పత్ర–పుష్ప–ఫలాదులను ఉత్పన్నం చేయటమొక్కటే అప్పుడు నేను నిర్వర్తిస్తున్న ప్రాపంచిక వ్యవహారం అయి ఉండేది.

ఆ వృక్ష దేహము నశించగా, అంతరంగములోని సంస్కారముల ప్రభావం చేత కాబోలు... 'లేడి' ఉపాధి పొంది ఆ అల్ప దేహంతో తృణములు భక్షిస్తూ మేరు పర్వత ప్రాంతంలో గల పచ్చిక బయలు ప్రాంతంలో సంచరించాను. "వృక్షముగా ఉన్నప్పుడు ఆ పరిసరములలోని పరమాత్మగానం

యొక్క శ్రవణం చేత ఆ తదనంతరపు లేడి రూపం" అనే ఉన్నతి పొందాను. ఇక అప్పుడు "తృణభక్షణ – దేహరక్షణ" – అనే రెండూ మహత్తర కార్యక్రమములుగా అనిపించేవి.

ఆ తరువాత ఒక అడవిదున్న దేహము ధరించి క్రౌంచ పర్వత గుహలలో నివసించాను. గడ్డి మేస్తూ గేదెల గుంపుపై దృష్టులను సారిస్తూ దేహయాత్ర సాగించాను. అటు పిమ్మట విద్యాధరుడనై విద్యాధర స్త్రీలతో స్నేహపరవశుడనై వారి కళా సౌందర్యమును ఉపాసించాను.

బ్రహ్మదేవుని హంసకు పుత్రుడనై మందాకినీ నదీజలంలో క్రీడిస్తూ ఉండగా 1500 సంవత్సరాలు గడచిపోయాయి. తరువాత మరొకసారి 'కాలంజరము' అనే పర్వతముపై నక్కగా పుట్టాను. అప్పుడొక ఏనుగు నన్ను మర్దించి చంపింది. సగం చచ్చిన స్థితిలో ఒక సింహపు పంజా దెబ్బకు ఆ ఏనుగు మరణించటం చూచి చచ్చాను.

సహ్యపర్వత శిఖరంపై మానవ ఉపాధితో ఉండగా ఒక సిద్ధుని శాపం చేత నీటిలో చేపగా సంచరించాను. ఆ తరువాత దేవతా స్త్రీనై కృతయుగపు సగభాగం గడిపాను. ఒకసారి ఒక గన్నేరు చెట్టుపై వల్మీక పక్షి (క్రౌంచపక్షి) రూపంతో నూరు సంవత్సరాలు గడిపాను.

ఆ తరువాత ఒక సిద్ధుడు ప్రసాదించిన వరప్రభావం చేత, సిద్ధుడనైనాను. ఆ తరువాత "అవిద్య యొక్క అంతు ఎక్కడో చూడాలి"...అనే కుతూహలం మరల నా యందు యథాతథంగా ప్రకోపించింది. అయితే అప్పటికే శారీరకంగాను, మానసికంగాను ఎంతగానో అలసిపోయి ఉన్నాను. అందుచేత వైరాగ్యము పొందినవాడనై ఒక కొండపై ప్రవహించే సెలయేటి ఒడ్డున తాపసుడనై అనేక రోజులు గడిపాను.

❖

ఈ సందర్భంలో నేను కొన్ని అత్యాశ్చర్యకరమైన విషయాలు చూచాను. ఓ సర్వ సభికులారా! అవేమిటో చెబుతాను, వినండి.

అనేక కోటి బ్రహ్మాండ జననీ! దివ్యవిగ్రహా! - తపస్సును అనుష్ఠించుచున్న సమయంలో ఒకసారి ఒకచోట ఆశ్చర్యము గొలిపే ఆకృతిగల ఒక స్త్రీని చూచాను. ఆమె శరీరంలో అనేక బ్రహ్మాండాలు, ఆ బ్రహ్మాండాలలో అసంఖ్యాక జీవులు కనిపించాయి. ఆమె శరీరం నిండా అనేక లోకాలు, జల, వాయు, భూచర జనుల ఉనికిని చూచి నేను ఆశ్చర్యం పొందాను. "ఆమె దేహం పంచభూతాలతోనే తయారయిందా? లేక మరింకేదైనానా?" ...అని నాకు అనిపించింది. అద్దంలో ప్రతిబింబాల లాగా...ఆమె శరీరంలో అనేక దృశ్య విశేషాలు కనిపించాయి. అప్పుడు నేను ఇట్లా ప్రశ్నించాను.

నేను (భాసుడు) : ఉత్తమమైన దేహంతో కనిపించే ఓ భగవతీ! మీరెవరు? ఈ మీ దేహంలో అనేక జగత్తులు నాకు ఎందుచేత కనిపిస్తున్నాయి? నేనేమైనా భ్రమిస్తున్నానా? లేక, వాస్తవంగానే ఈ బ్రహ్మాండ సమూహములు మీ దేహాంతర్విభాగములేనా?

ఆ స్త్రీ : ఓ ప్రియతమా! సమస్త జీవులకు స్వస్వరూపమైన స్వప్రకాశకమైనట్టి శుద్ధ చైతన్యమే నేను. నాకు అందరూ ప్రియులే! అంతా ప్రియమే! ఈ కనబడే సమస్త మహాజగత్తులు నా యొక్క శరీరమే

అయి ఉన్నది. నీకు నేను అనేక జగత్తులు గల శరీరముతో ఆశ్చర్యం గొలుపుచున్నాను కదా! అట్లాగే జగత్తులో కనిపించే ప్రతి వస్తువు ఆశ్చర్యయుక్తం కాదా? అయితే అవివేకులు ప్రతి వస్తువునందు ఉన్నట్టి 'శుద్ధ చిత్స్వభావం' గమనించక వస్తు దృష్టితో చూస్తున్నారు. కాబట్టి వారికి ఆశ్చర్యం గొలపటం లేదు. ఎప్పుడైతే వారికి నీవలెనే 'చిత్స్వభావము' నందు దృఢత్వం కలుగుతుందో అప్పుడు వారు కూడా నీవలెనే సర్వజగత్తులు దేహముగా ఉన్నట్టి నన్ను దర్శించగలుగుతారు. నీ వంటి తపస్యులు బాహ్యజగత్తులో వినబడే ఆయా విషయాలకంటే వేరుగా అంతరము నుండి ("ఇది చేయి. ఇది చేయవద్దు" అనే సూచనలను సుస్పష్టంగా వింటున్నారు కదా! అదియే అంతరంగ జగత్తు యొక్క ఉనికికి నిరూపణ.

బాహ్య జగత్తు – బాహ్యారంగ వేదనము; అంతర జగత్తు – అంతరంగ వేదనము... ఈ రెండూ శుద్ధ చిత్ స్వరూపములే!

సమస్త పదార్థాలలో ఏ 'సత్తా' అనుగతమైయున్నదో ...అది సర్వ జగత్ సహిత సత్తా సామాన్య స్వభావమే సుమా! అనగా... సమస్త జగత్తులో అంతరంగమై ఉన్న సత్తాయే ఒకానొక పదార్థంలో కూడా ఉన్నది. ఒకానొక పదార్థంలో ఉన్న సత్తాయే, సమస్త జగత్తులను ధరించుచున్నదై ఉన్నది. ప్రతి అణువులోను సమస్త బ్రహ్మాండాలుగా ఉన్నది. భౌతిక దృష్టికి కనిపించేదంతా అణువణువూ బ్రహ్మ సత్తాచే పూరితమయ్యే ఉన్నది. అట్లాగే స్వప్నంలో కనిపించే ప్రపంచంలోని ప్రతి అణువులోనూ అనేక బ్రహ్మాండాలు ఉన్నాయి.

అందుచేత ఈ కనిపించే ఒక స్తంభము జడము కదా... అని భ్రమించరాదు. సుమా! అత్యంత జడరూపంగా కనిపించే స్తంభము నందు చేతనత్వము (వస్తు దృష్టి కలవారికి) అగుపించటంలేదు. కానీ నా దేహంలో స్తంభము – పర్వతములు కూడా సంభాషణ నిర్వర్తిస్తూ "మేమూ చేతనులమే" అని చెప్పుకుంటున్నాయి కదా! ఒకానొక పరాశక్తి చేతనేకదా, అనేక అణువులు కలసివుండి, స్తంభము–పర్వతముగా రూపమును దినదినం కొనసాగిస్తున్నాయి!

అట్లాగే చేతనమగు దేహంలో గల ఆనేక జగత్తులు (అజ్ఞాన దృష్టి) అగుపించటం లేదు. కాని ప్రతి దేహంలోను అనేక జగత్తులు ఉన్నాయి! ఈ అణువుల అంతర్గత – బహిర్గత ఆధారరూపమగు పరాశక్తినే నేను!

ఈ విధంగా ఆ స్త్రీ తన నిజస్వరూపమును నిర్వచించి అంతర్ధానం అయింది.

❖

ఓ మహాత్ములారా! అట్లాగే మరొక సందర్భంలో మరొక ఆశ్చర్యకరమైన విషయమును అవలోకించాను. అది ఏమిటంటే... నేను సందర్శించిన ఒకానొక ప్రపంచంలో స్త్రీలు లేరు. కామ రహితులగు పురుష ప్రాణులు మాత్రమే ఉన్నారు. అక్కడ జీవులు పృథివి – గాలి మొదలైన పంచభూతాల నుండి జనించి, మరల మరొకప్పుడు పంచభూతములలో లయమైపోతున్నారు.

ఒక లోకంలో జనులు మేఘాలలో జనించే మెఱుపులను (ఇంద్రధనుస్సు – మేఘ ఖండములు మొదలైన వాటిని) ఆయుధాలుగా చేపట్టుచున్నారు.

ఇంకొకచోట కొన్ని ఊళ్ళు-ఊళ్ళే గాలిలోకి లేచి ఏదో అంధకారంలోకి ప్రవేశించుచు ఉండటం, ఇంతలో మరికొన్ని ఆ అంధకారంలోంచి బయటకు వస్తూ ఉండటం, ఇంకొన్ని ఊళ్ళు మీ అయోధ్యవంటి పట్టణంలాగానే ఇళ్ళు, వీథులు, సభాప్రదేశం, అంతఃపురాలు - మొదలైనవి యథాతథంగా ఉండటం నాకు జ్ఞప్తికి వస్తోంది.

కొన్ని లోకాలలో ఒకే ఒక్క జాతి జీవులు ఉన్నారు. అక్కడ ఒక మనుష్య - దేవతా - నాగ మొదలైన జాతిభేదం లేకుండా ఉన్నది.

ఒకానొక లోకంలో సూర్య - చంద్ర - నక్షత్రాదులు లేవు. భూమి స్వయంప్రకాశమై ఉన్నది. అందుచేత అక్కడ సర్వదా పగలే, రాత్రి అనేదే లేదు.

ఇంకా ఇంకా ఎన్నో లోకాలు చూచాను. అనేక వింత వింత విశేషాలు గుర్తుకు వస్తున్నాయి. ఏది ఏమైతే ఏమున్నది? మన యొక్క విమర్శచే "అనుభవమాత్ర రూపమగు సర్వసాక్షి" లోనే ఈ జగత్తులన్నీ ఉన్నాయిగాని... మరింకెక్కడో కాదు.

జగత్తులన్నీ మన స్వస్వరూప -కేవల సాక్షి యొక్క కల్పనానుసారమే అనుభూతమౌతున్నాయి.

❖

ఓ విశ్వామిత్ర మహర్షీ! పూజనీయులగు మహనీయులారా! ఇంకా నేను అనుభవించి ఉన్న మరికొన్ని విశేషాలు చెప్పుతాను వినండి.

❖

ఒకసారి ఒక ప్రదేశంలో ఒక అప్సరస కౌగిలిలో ఆనందిస్తున్న సమయంలో అకస్మాత్తుగా ఒక నదీ ప్రవాహం వచ్చి మమ్ములను ఇద్దరినీ ఈడ్చుకు పోసాగింది. "ఓ అప్సరసా! ఇదేమిటి? మనం ప్రవాహంలో కొట్టుకుపోతున్నాం?" ... అని ప్రశ్నించాను. "అవును స్వామీ! ఇక్కడ నది పగలు జలరహితంగాను, రాత్రిపూట ప్రవాహ సహితంగాను ఉంటుంది. ఇది నేను మీపైగల వ్యామోహ ప్రభావంచేత ఏమరచాను'' .... అని చెప్పుచూ నన్ను రివ్వున ఆకాశంలోకి తీసుకుపోయింది. మేమిద్దరం ఆకాశంలోనే ఏడు సంవత్సరాలు విహరించాం.

- ఒక లోకం ఇంకా విచిత్రం! అందులో ఒక జీవునిలో అసంఖ్యాక జీవులు, ఆ జీవులలోని ప్రతి ఒక్కరిలో మరికొందరు జీవులు - ఇట్లా అరటిపట్టలవలె ఏర్పడి ఉన్నారు. అక్కడ ఒక్కజాతి జీవులే ఉన్నారు. వారు స్వయంప్రకాశకులై ఉన్నారు. అయితే, ప్రతి జీవునిలోను అసంఖ్యాక వివిధ జీవులు సంచరిస్తూ జీవనం కొనసాగిస్తున్నాయి. ఆకాశంలో సూర్య చంద్రులు, దిక్ విభాగములు, రాత్రింబవళ్ళు, వేద - వాదములు మొదలైనవి అక్కడ లేవు.

ఇంకోసారి 'అమరసొముదు' అనే పేరుగల విద్యాధరుడుగా జన్మించి 1400 సంవత్సరాలుగా గడిపాను. మరొకసారి మేఘ శరీరధారినై అనేక ప్రదేశాలు సందర్శించి అలసిపోయి నిదురించాను. ఆ నిదురలో ఇంకెన్నో లోకాలు సందర్శించాను. అనగా, నా యందే నాకు అసంఖ్యాక లోకాలు కనిపించాయి.

అనేకసార్లు ఈ సృష్టి నా దృష్టికి కనబడనంత దూరం పోవటం, "ఇక ఇదే కదా, దృశ్యము యొక్క చివర!" .... అనుకొనే లోపల మరొక సృష్టిలో ప్రవేశించటం – ఈ విధంగా జాగ్రత్ – స్వప్నాలలో అనేక దృశ్య పరంపరలు దర్శిస్తూ అనేక సంవత్సర సమూహాలు గడచిపోయాయి. కానీ ఏం లాభం? పిశాచానికి వశీభూతుడైన బాలకునిలాగా, నా హృదయమందే ఆరూఢమైయున్న ఈ 'దృశ్యము' అనే పేరుగల అవిద్యకు అంతు ఎక్కడో, ఏమిటో నేను పొందనే లేకపోయాను.

ఒక ప్రక్క "ఇది అసత్యం, భ్రమ" ...అని విచారణచే అనిపిస్తూనే ఉన్నది.

"నేఽదం నేఽదం సత్" ఇత్యేవ విచారానుభవే స్థితమ్
తథాపి ఇదమిదమ్ చేతి దుర్దృష్టిః న నివర్తతే!

"ఇదంతా సత్యమే కాదు" ...అని తెలుస్తూనే ఉన్నది. ఇంతలోనే, "ఇది సత్యమ్! నిజం! నిజమే!" ...అనే చిరకాలాభ్యాస ప్రభావానికి ప్రతిసారి లోను అవుతూనే వచ్చాను. 'విచారణ'ను తిరస్కరించి అనేక దేహాలు అనుభవించాను. అయితే కలకాలం ఏదీ కలిగి ఉండలేదు. ద్వైత సంస్కారం యొక్క ప్రాబల్యం చేత ఏర్పడిన "దృశ్య వస్తువుల పట్ల ఇష్టపడటం"... అనే జాడ్యం నాకు తొలగటమే లేదు. విచారణ – వివేకములను తిరస్కరించటం చేత ప్రతి క్షణం ప్రాప్తిస్తున్న సుఖదుఃఖాలచేత, ఇష్టానిష్ట జనులతో సమాగమంచేత దేశకాలాదుల భేదంగా అనేక సంసార దృష్టులు నాపట్ల రావటం – పోవటం జరుగుచునే ఉన్నది.

ఇదంతా ఇట్లా ఉండగా, ఈ విశ్వమంతా ఎద్దానిలో ఉన్నదో... అట్టి ఒక మహా పర్వతాన్ని చూచాను. ఈ విశ్వమంతా తనయందు ధరించియున్న ఆ పర్వత శిఖరంపై గల ఒకానొక ప్రదేశం తత్త్వవేత్తలకు ఆలవాలమై ఉన్నది. ఆ ప్రదేశం స్వతంత్రమై, ఏకమై, పరిమితి లేనిదై, దేశ–కాల–వస్తువులచే పరిచ్ఛిన్నం కానిదై ఉన్నది. ఆ ప్రదేశంలో తత్త్వవేత్తలు సమావేశమై ఉండడం చేత అక్కడ లభించిన దివ్యానందము ముందు బ్రహ్మలోకంలో బ్రహ్మదేవుడు పొందే ఆనందం కూడా తృణప్రాయమే!

❖❖❖

IX. భాస - మహాశవోపాఖ్యానం

1. మహాశవ వర్ణనం

శ్రీవాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! 'విపశ్చిత్' అనే రాజు అగ్నిదేవుని వరప్రసాదంతో నాలుగుదేహాలు సంపాదించి "ఈ దృశ్యం ఎంత వరకు విస్తరించి ఉన్నది? చూచి రావాలి" ...అనే కుతూహలంతో బయల్వెడలటం, అందులో ఒక దేహం దృశ్య వ్యవహారం నుండి ముక్తిని పొందటం, మరి రెండు దేహాత్మలు సూక్ష్మదేహంతో బ్రహ్మాండ కర్పరంలో ప్రవేశించి బ్రహ్మాండ పరంపరలను దర్శిస్తూనే ఉండటం... నాలుగవ దేహం 'లేడి' దేహం నుండి - (వసిష్ఠ మహర్షి యొక్క ప్రార్థనను అగ్నిదేవుడు మన్నించటం చేత) - ముక్తిని పొంది అయోధ్యా సభలో 'భాసుడు'గా రూపం పొంది తన సుదీర్ఘ దేహ-దేహాంతర ప్రయాణ విశేషాలు సభికులకు వర్ణించి చెప్పటం జరుగుతోందని మనం క్రిందట ఉపాఖ్యానంలో చెప్పుకొన్నాం. ఇప్పుడు ఆ భాసుని యొక్క ఒకానొక అత్యంతాశ్చర్యకరమైన "మహాశవ దర్శనం" ...అని పిలువబడే అనుభవాన్ని, తదనంతరం కొన్ని విశేషాలను ఈ "భాస - మహాశవోపాఖ్యానం"లో మనం వినబోతున్నాం.

❖

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి ఆధ్యాత్మ శాస్త్రాన్ని బోధిస్తున్న ఆ అయోధ్యాసభలో ఉచితాసనం అధిష్ఠించిన 'భాసుడు' అనే పేరు పొందిన ఇతఃపూర్వపు విపశ్చిత్ తన అనుభవాలను క్రోడీకరించి సభికులను ఉద్దేశించి ఇట్లా ప్రసంగం కొనసాగించసాగాడు.

❖

భాసుడు : ఓ మునీంద్రా! విశ్వామిత్ర మహర్షీ! ఓ సభికులారా! అట్లా అగ్నిదేవ వరప్రసాదిని అయివుండికూడా, "ఈ దృశ్యము యొక్క అంతు ఎక్కడో చూడాలి"... అనే అవిద్యచే అంధుడనై సంచరిస్తూ ఉన్నాను కదా! అప్పుడొకసారి ఈ కనబడే జగత్తు కంటే వేరైన మరొక జగత్తులో నాకు అత్యంతాశ్చర్యకరమైన సంఘటన ఎదురైనది, ఆ అనుభూతమైన దానిని ఇప్పుడు మీ ముందు ఉంచబోతున్నాను. సావధానులై వినమని నా విన్నపం.

ఈ జగత్తులోని జనులకు అగమ్యమైన ఆకాశంలోని ఒకానొక స్థానంలో చంద్ర-సూర్యాదుల దీప్తిచే ప్రకాశిస్తున్న ఒక బ్రహ్మాండం ఉన్నది. అయితే అది ఈ జగత్తు వంటిదే అయినప్పటికీ, ఈ జగత్‌దృష్టికి అది శూన్యమైనది. ఎట్లా అంటారా? స్వప్నం జాగ్రత్ వంటిదే (కనబడే దృశ్యం దృష్ట్యా) అయినప్పటికీ... జాగ్రత్ దృష్ట్యా స్వప్నం శూన్యమే కదా! స్వప్నం దృష్ట్యా జాగ్రత్ శూన్యమే కదా! ఈ జగత్తు దృష్ట్యా నేను చెప్పబోయే బ్రహ్మాండము అట్టిది. ఆ బ్రహ్మాండంలోని జగత్ రచన ఇట్టిదే అయినప్పటికీ అది ఈ జగత్తు దృష్టిచే అగమ్యమై ఉంటోంది.

నేను ఆ బ్రహ్మాండంలో దిగంతం చూడాలని అభిలాషతో ప్రవేశించి గొప్ప ఛాయ గల కొన్ని భూములలో సంచరించసాగాను. ఇట్లా సంచరిస్తూ ఉండగా ఆకాశంలో ఏదో రణగొణ శబ్దం వినిపించింది. వెంటనే నేను ఆకాశంలోకి తేరిపారచూచాను. ఆకాశంలో అత్యంత సుదూరంగా ఒక మానవాకారం ఎక్కడో నక్షత్ర మండలంలో కనిపించింది. అది ఒక మానవ కళేబరంలా కనిపించింది. "ఆ ఆకృతి ఎక్కడి నుండి వచ్చింది? ఏమై ఉన్నది?" అని నేనే కొంచెం ఆశ్చర్యంతో పరిశీలించసాగాను. ఇంతలో ఆ మానవ శవాకారం మహా పర్వతాకారంగా కనబడసాగింది. ఆ ఆకారంలో ఆవర్తములు (సుడి) వంటి వృత్తులు కనిపించసాగాయి. ఆ దేహం మహా పర్వతాకారంగా ఆకాశాన్ని కప్పివేయసాగింది. ఆ దేహం ఆకాశం నుండి పడిపోవుచున్నట్లున్నది. అంతటి సుదీర్ఘమైన – చూపుకు అంతుకనబడని ఆ దేహం "బహుశః బ్రహ్మదేవునిదో? బ్రహ్మాండ దేహధారియగు విరాట్ పురుషునిదో?"...అనే సంశయం కలిగింది. ఇంతలో "ఊర్ధ్వ బ్రహ్మాండ కపాలం బ్రద్ధ లయిందా" అన్నట్లుగా పెద్దశబ్దంతో సూర్యగోళం ఆకాశం నుండి నేను ఉన్న భూమివైపుగా రాలటం ప్రారంభించింది. "ఆ సూర్యగోళం యొక్క విస్తీర్ణం ఈ సముద్రములతో కూడిన అనేక భూమండ లాలను ఆ ఆకాశపతన దేహం తనలో ఇముడ్చుకొన్నదేమో!" అని నాకు, అనిపించింది. ఇక "నాకు మృత్యువు ఆసన్నమయినట్లే" ...అని అనిపించి అప్పుడు నేను "ఓ స్వామీ! అగ్నిదేవా! రక్షించండి" ...అని పెద్దగా కేకవేశాను. వెంటనే ఆ ప్రక్కనే గల ప్రజ్వరిల్లే అగ్నిలోకి దుమికాను. అయితే, అనేక జన్మలుగా నేను అత్యంత ప్రియంగా ఆరాధిస్తున్న ఆ అగ్నిదేవుడు నా శరీరమును చల్లదనంతో కప్పి ఉంచి ఇట్లా పలికాడు.

అగ్నిదేవుడు : ప్రియభక్తుడా! భయపడకు. నిన్ను నేను ఆపదల నుండి రక్షిస్తాను.

నేను (భాసుడు) : ఓ మహాదేవా! అగ్నిదేవా! తమకు జయమగుగాక! ఆహాఁ! ఏమి మీ భక్త వాత్సల్యం! ప్రతి జన్మలోను మీరు శరణ్యులై నన్ను ఆపదలొచ్చినప్పుడల్లా రక్షిస్తూనే ఉన్నారు. ఇప్పుడు అకాలంగా కల్పాంతం వచ్చి పడుచున్నట్లుంది. ఇదిగో, సూర్యగోళం నేలపై వ్రాలటం చూస్తున్నారా! ఏదో మహాశవం ఆకాశమంతా ఆక్రమించి సూర్యగోళాన్ని నేలవైపుగా త్రోసుకొస్తోంది! ఎంతటి ఆపత్సమయం! ప్రభూ! నన్ను రక్షించమని పాదాభివందనం చేస్తూ శరణు వేడుచున్నాను.

అగ్నిభగవానుడు : ఓ పాపరహితుడా! ప్రియభక్తుడా! భయపడకు! లేఁ! మనం నా అగ్ని లోకానికి వెళ్ళెదముగాక!

ఇట్లా పలికి తన వాహనమైన చిలుక యొక్క వీపుపై కూర్చోబెట్టుకున్నారు. తన దేహంతో నేలను సొరంగంగా చేసి దాని గుండా భూమార్గం ద్వారా ఆకాశంలో ప్రవేశించారు. అప్పుడు ఆకాశం లోంచి నేల మీదకు చూచాను. పెద్ద శరీరం సూర్యగోళాన్ని కూడా త్రోసివేస్తూ నేల కూలుతోందని చెప్పాను కదా! భయంకరమైన ఆ భూతమును జిజ్ఞాసతో అవలోకించసాగాను.

ఆ మహాభూతము యొక్క కరస్పర్శ మాత్రం చేత సూర్యగోళం తన ప్రయాణ మార్గం నుండి ప్రక్క త్రోవపట్టినదై ఎటో ఆకాశంలోకి వెళ్ళిపోయింది. ఆ మహాభూతం పడిన పాటుకు భూమి

కంపించింది. నదులు మార్గం త్యజించి ప్రక్కత్రోవ పట్టాయి. ఆ దేహ స్పర్శచే భూమిపై సముద్రంతో సమానమైన గోతులు ఏర్పడ్డాయి. అన్ని వైపులా భయంకరమైన శబ్దాలు వినిపించసాగాయి. హిమాలయం మొదలుగా గల ఎత్తైన పర్వతాలు భూమిలోకి కృంగి భూగర్భంలోకి అణిగిపోసాగాయి. అప్పుడా శవం "ఇది బ్రహ్మాండం యొక్క అర్ధభాగం" అన్నట్లుగా భూమిని, ఆకాశాన్ని కప్పివేసింది. ఆ శవం వేగంగా నేలపై పడటం చేత దశదిక్కులు పిక్కటిల్లాయి. ప్రతిధ్వనించాయి. భూమి రెండు విడివిడి భాగములుగా చీలిపోయింది. ఆ శవం యొక్క సగభాగం భూగోళం పైన, మిగతా సగభాగం ఆకాశంలోను నిలిచింది. ఆ మాంసమయ శవం యొక్క ఒక్క చిన్న విభాగం కూడా సప్త సముద్రంతో కూడిన పృథ్వి చాలకున్నది. అప్పుడు నేను అగ్నిదేవునితో ఇట్లా సంభాషించాను.

నేను (భాసుడు) : ఓ అగ్నిదేవా! అనేక భూమండలములను ఒకచోట జేరిస్తే కూడా సరిపోనంత ఈ మాంసమయ దేహం ఎక్కడి నుండి పడింది? దానితోబాటు సూర్యుడు కూడా ఎట్లా ఆకాశము నుండి చెదిరిపోయాడు? ఇంతటి విస్తారమైన దేహం ఇతఃపూర్వం ఎక్కడ ఉండేది?

అగ్నిదేవుడు : ప్రియ విపశ్చిత్తూ! ఈ శవం యొక్క పతన వ్యవహారమంతా శమించనీ! భయ రహితుడవై ఆ తతంగం చూడు, అటు తరువాత అదంతా నేను సవిస్తరంగా వివరిస్తాను.

నేను "సరే" అని ఆ మహాదేహ పతన వ్యవహారమంతా ఆశ్చర్యపడుతూ దర్శించసాగాను. ఆ శవం నేలకూలింది. ఇంతలో ఆకాశంలోంచి సమస్త వస్త్ర-ఆభరణాలు ధరించిన అనేకమంది ఆకాశజీవులు ఆ చోటికి వచ్చారు. ఆ వచ్చినవారిలో సిద్ధులు, సాధ్యులు, అప్సరసలు, అసురులు, గంధర్వులు, నాగులు, కిన్నెరులు, ఋషులు, మునులు, యక్షులు, పితరులు, మాతరులు, దేవతలు వీరంతా ఉన్నారు. వాళ్ళంతా ఆ మహాశరీరం చుట్టూ నిలబడి (ఆకాశచరులు) ఆకాశం వైపుగా రెండు చేతులు ఎత్తి నమస్కరించసాగారు. వారంతా సర్వేశ్వరి, భక్తవత్సల, శరణాగత, దాక్షాయణి యగు "కాలరాత్రి భగవతి"ని ఇట్లా స్తుతించారు.

బద్ధ్వా ఖంట్వాంగశృంగే కపిలమురజటామండలం పద్మయోనేః,
కృత్వా దైత్యోత్తమాంగైః స్రజమురసి శిరః శేఖరం తార్క్ష్యపక్షైః,
యాదేవీ భుక్త విశ్వా పిబతి జగదిదం సాద్రి భూపీఠభూతం,
సా దేవీ నిష్కలంకా కలిత తనులతా పాతు నః పాలనీయాన్ ॥

ఏ దేవి అయితే... మహాకల్పాంతంలో బ్రహ్మదేవుని కపిలవర్ణమగు గొప్ప జడల సమూహాన్ని తన మంచపు కోడునకు కట్టుచున్నదో, అసురుల శిరస్సులచే కూర్చబడిన మాలను కంఠానికి ఆభరణంగా ధరిస్తోందో, గరుత్మంతుని రెక్కలను శిరోభూషణంగా చేసుకొంటోందో, సర్వప్రాణి కోట్లతో సహా ఈ నదీ పర్వతాదులతో కూడిన భూపీఠ రూపమైన ఈ జగత్తును అతి చమత్కారంగా పానం చేసివేస్తోందో... అయితే, బ్రహ్మాండము నంతటినీ పానం చేస్తున్నప్పటికీ, ఆ క్రియా విశేష లేశము కూడా అంటక, నిత్యము శుద్ధ చిద్రూపిణి అయి విరాజిల్లుతోందో, తాను దేహరహితురాలై

ఉండి కూడా భక్తుల అనుగ్రహము కొరకు మాత్రమే శరీరలతను ధరిస్తోందో... అట్టి జగజ్జనని మమ్ములను ఇప్పుడు రక్షించుగాక! సదా కాపాడుగాక! పాహిమాం! మాతా! కాళరాత్రీ దేవీ! భగవతీ! రక్షమాం!

❖❖❖

2. చండీగణ శవ భక్షణం

భాసుడు : ఓ సభికులారా! ఇంకా వినండి.

ఆ విధంగా దేవగణం ఆ మహాదేహం చుట్టూ నిలబడి, భగవతియగు చండీదేవిని స్తుతిస్తూ ఉండగా, అప్పుడు నేను ఆ మహాదేహం వైపుగా తేరిపారచూస్తూ ఉన్నాను. అయితే ఆకాశం లోంచి అగ్నివాహనమగు చిలుక రెక్కలపై అగ్నిదేవుడు తోడుగా కలిగి ఆశీనుడనై ఉన్న నాకు ఆ మహాశవం పొట్టభాగం మాత్రమే కనిపిస్తోంది. ఇక శిరోభాగం, భుజములు, తొడలు మొదలైన తదితర శరీరభాగాలు లోకాలోక పర్వతమునకు ఆవలకు విస్తరించి ఉండటం చేత వాటిని నేను చూడలేక పోయాను గాని... అగ్నిదేవుడు వాటి గురించి వర్ణించి చెప్పుచుండగా విన్నాను.

ఆ విధంగా ఆకాశచారులు ఆ చండీదేవిని భక్తి – ప్రపత్తులతో ఆదరంగా స్తుతిస్తూ ఉండగా, అప్పుడు ఆ దేవి ఆకాశంలో శుష్క శరీరంతో స్వయంగా ప్రకటితమయింది. ఆ దేవి... ఆకాశంలో దివ్యానంద జ్యోతి స్వరూపిణి అయి ప్రత్యక్షమయింది. మాతృ గణంచే లాలించబడుచున్నది. ఆమెను స్తోత్రం చేసే కుంభాండ యక్ష బేతాళాదులు ఆకాశంలో నక్షత్రాలవలె కనిపించసాగారు. అనేక శిరస్సులచే కూర్చబడిన మాల ఆమె పాలిండ్ల మధ్యగా అటూ ఇటూ ఊగుతోంది.

అక్కడి దేవతలు : ఓ దేవదేవీ! మీకు మా ప్రణామములు. ఈ మహాశవం మాచే కానుకగా మీకు సమర్పించబడుచున్నది. మీ పరివారంతో సహా శవమును స్వీకరించు తల్లీ! హే కాళీమాతా! మాకు సర్వ శుభములు ప్రసాదిస్తున్న నీకు కృతజ్ఞతాపూర్వకంగా ఈ మహాశవమును సమర్పిస్తున్నాం. అంగీకరించి, మమ్ము అనుగ్రహించు.

❖

ఆ దేవతా ప్రార్థన ఆ దేవి విని చిరునవ్వు నవ్వింది. ఆ తల్లి సర్వ ప్రాణశక్తి కదా! అందుచేత తన ప్రాణవాయు శక్తిచేత ఆ శవం యొక్క సారభూతమగు రక్తమును ఆకర్షించనారంభించింది. ఆ మహాశవయి యొక్క రక్తం ఆ దేవి ముఖంలోకి ప్రవేశించ నారంభించింది. ఇతఃపూర్వం సన్నగా – పొడుగ్గా ఉన్న ఆ చండీదేవి (శుష్కించి ఉన్న) దేహం ఇప్పుడు తృప్తిపొంది, పురిపుష్టి పొందేంత వరకు ఆకర్షించినంత రక్తమును త్రాగివేసింది. తత్ఫలితంగా స్థూలదేహ స్వరూపంగా కనిపించింది. వ్రేలాడుచున్న పొట్టతో, సర్పములను ఆభరణములుగా ధరించి, సమస్త ఆయుధాలను ధరించి ఆకాశంలో సగభాగాన్ని పూరిస్తూ నృత్యం చేయనారంభించింది. దేవతలు ఆ చండీదేవి నృత్యాన్ని తన్మయులై వీక్షించసాగారు. ఇంతలో ఆ దేవి అనుచరులైన పిశాచ – కుంభాండ – రూపికాది

అనుచరులు మిగిలి ఉన్న శవమును ఆస్వాదించసాగారు.

కుంభాండులచే కటిభాగం, రూపికా సమూహం చేత పొట్టభాగం, యక్షులచే పార్శ్వ – పృష్ఠ భాగాలు భక్షించబడసాగాయి. బ్రహ్మాండ కపాలానికి ఆవల పడిన శవవిభాగాలను పిశాచాలు చేరలేక పోవటం చేత... ఆ శరీర విభాగాలు కాలక్రమేణ స్వయంగా విలీనమైపోయాయి.

ఆకాశంలో చండికాదేవి నృత్యం సల్పుతోంది. భూతగణం "కచ–చక –కచ–చక–శివ–శివ" శబ్దాలు చేస్తూ శవభక్షణ చేస్తున్నారు. లోకాలోక పర్వతంపై నిలబడి దేవతలంతా ఈ తతంగాన్ని చూస్తున్నారు. భూతగణం చేసే "కచ–చక–శివ" శబ్దాలు, నాడుల – ఎముకల "ఘుట–కట" ఖండన శబ్దాలు ఆకాశంలో అన్ని వైపుల నుండి వినబడుచూ మిన్నుముట్టసాగాయి.

భూమిపై అనేక చోట్ల బొమికల ముక్కల గుట్టలు ఏర్పడసాగాయి. సప్త ద్వీపాలు ఆ శవం యొక్క దుష్టావయవాల ఖండనములచే ఆక్రమించబడ్డాయి. అదంతా చూస్తూ లోకాలోక పర్వత శిఖరంపై నిలుచున్న దేవతలు ఎంతో దుఃఖితులై, ఖిన్నులై ఉన్నారు.

❖

శ్రీరాముడు : ఓ వసిష్ఠ మహర్షీ! ఈ మహనీయుడు చెప్పే స్వానుభవం వింటూ ఉంటే నాదొక చిన్న సందేహం. బ్రహ్మాండమును దాటి బ్రహ్మాండ కపాలం వరకూ విస్తరించి పడిన ఆ శవం యొక్క ఖండ విభాగాలు మరి మధ్యలోగల లోకాలోక పర్వతమును కూడా ఎందుకు కప్పివేయలేదు?

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి: ఓ రామచంద్రా! ఆకాశం నుండి వాలుగా పడేటప్పుడు ఉదరభాగం సప్తద్వీపములలోను, శిరస్సు – పాదాలు మొదలైనవి బ్రహ్మాండమునకు ఆవల పడి ఉండవచ్చు. ఆ దేహ పార్శ్వభాగం, మధ్యభాగం, కటి ప్రదేశం మొదలైన వాటి కంటే లోకాలోక పర్వతం ఎత్తైనది కనుక ఖండితంగా పడిన దేహభాగాలు లోకాలోక పర్వతంపై నిలచి ఉండకపోవచ్చు.

❖

శ్రీ భాసుడు : (తాను చూచిన దృశ్యం యొక్క వర్ణనను కొనసాగిస్తూ) లోకాలోక పర్వత శిఖరంపై బారులు తీరి దేవతలు నిలబడ్డాడు. సర్వత్రా విస్తరించి ఉన్న అంగములతో కూడి అధోముఖంగా పడిన ఆ శవం యొక్క శేష భాగాలను భూతగణాలు భక్షిస్తున్నాయి. మాతృగణం ఆచోట – ఈచోట గుమిగూడి నృత్యం చేస్తున్నది. రక్తధారలు అన్ని వైపులా ప్రవహించసాగాయి. భూమిపై క్రొవ్వు, మాంసం విచ్చలవిడిగా వెదజల్లబడింది. ఆ దుర్గంధం అన్ని వైపులా విజృంభించసాగింది. ఇదంతా చూస్తూ కొంతమంది దేవతలు చింతాగ్రస్తులు, దుఃఖితులు అవటం కనిపించింది. ఆ చింతాగ్రస్తులైన దేవతలు ఆ భీకర దృశ్యాన్ని చూచి ఇట్లా చింతించసాగారు.

హా కష్టం! క్వ గతా పృథ్వీ? క్వ గతా జలరాశయః?
క్వ గతా జనసంఘాతా? క్వ గతా ధరణీధరాః?

ఆహా! ఏం కష్టం వచ్చిపడింది? అరె! భూమి కనబడకుండా పోయిందే! సముద్రాలన్నీ ఏమైనట్లు? జన సమూహాలన్నిటికీ ఏమయిందో కదా! సుందరమైన మలయ పర్వతం, తెల్లగా

మెటిసే ఎత్తైన హిమవత్ పర్వతం, క్రౌంచ పర్వతం, అద్దానిపైగల కల్పవృక్షం ... ఇవన్నీ చూర్ణములై రక్త – మాంసాలలో కలిసి పోయినాయి కాబోలు! ఏది ఎక్కడో కనిపించటమే లేదే? క్షీరసాగరం, నవనీత (నేయి) పర్వతాలపై ఉద్భవించిన దధి సముద్రం, నారికేళ వనమయమైన అనుకంప్య పర్వతం, మహాయోగీశ్వరులచే సేవించబడే మధుపర్వతం–ఇవన్నీ ఎటుపోయాయి? స్వాదూద సముద్రానికి సంబంధించిన ఓ పుష్కర ద్వీపమా? నీవేమైనావు? మానవులకు స్వప్నతుల్యమైన శాక ద్వీప పర్వత శ్రేణులు ఏమూల ఉన్నాయో? ఏమయినాయో? ఈ విధంగా రక్త ప్రవాహంచే, మాంస ఖండాలచే మేము విహరించే ప్రదేశాలన్నీ కప్పబడి పోయినాయే! ఇక జీవులు విశ్రాంతి పొందగల చోటెక్కడున్నది? ఈ మహా శవపు రక్త ప్రవాహంచేత మహాసముద్రాలు ఏర్పడుచున్నాయి. ఇంతెందుకు? నగరాలు, గ్రామాలు, అగ్రహారాలతో నిండి ఉండే భూమియే కనిపించకుండా పోయింది!

అంతేకాదు. మన విద్యాధరులు, తదితర దేవతలు విమానాలలో సంచరించే ఆకాశ ప్రదేశాలు క్రొవ్వులు – ప్రేగులతోనూ, వాటిని భక్షించే భూతగణముల 'కిరకిర' శబ్దాలతోనూ నిండిపోయాయి.

❖

కొంతసేపటికి భూతగణం మాంస భక్షణం చేస్తూ రక్తం గ్రోలుచుండగా భూమి కొంచెం కొంచెంగా కనిపించసాగింది. అయితే భూమి క్రొవ్వు పొరలతో కప్పివేయబడింది. ఆ శవము యొక్క అస్థులు మహాపర్వతమంత ఎత్తులో గుట్టలుగా పడి ఉండటం కనిపించింది.

భూతగణం రక్త మాంసాలను భక్షించి, క్రొవ్వును మాత్రం వదలి ఆకాశంలో నృత్యం చేయ సాగాయి. ఇకప్పుడు అనేక చోట్ల ఇంకనూ మిగిలి ఉన్న రక్తమంతా అక్కడి దేవతల సంకల్పబలం చేత ఒక ప్రవాహంగా మలచబడింది. సప్త సముద్రాలలో ఒక్క సముద్రంలోకి మాత్రమే అక్కడి రక్తమంతా మరల్చబడింది. దానిని ఆ దేవతలు తమ సంకల్ప బలంచేత "మధ్య సముద్రం"గా గావించి వేశారు. అది ఆ తరువాత "మధ్యధరా సముద్రం"గా నేటికీ వెలసింది. ఆ భూతగణం ఆకాశంలో నృత్యం చేస్తూ ఆ సముద్రంలోని మద్యం త్రాగి మరల ఆకాశంలో ఆనంద నృత్యం చేయసాగాయి. వారివలెనే నేటికి కూడా భగవతియగు యోగీశ్వరి యొక్క గణములతో సహా ఆ భూతగణం సముద్రమధ్యంలో మద్యం త్రాగుతూ, ఆకాశంలో నృత్యం చేస్తూనే ఉన్నాయి.

ఆ భూతగణంచే భుజించబడగా మిగిలిపోయిన శుష్క మేదస్సు (మిగిలిపోయిన క్రొవ్వు) సమూహాలు భూమిపై విస్తరించటం చేత ఈ భూమి "మేదిని" అనే పేరుతో ప్రసిద్ధికెక్కింది.

క్రమంగా ఆ శవము క్షయించింది. సూర్యుడు – చంద్రుడు మొదలైనవారు తమతమ స్థానములను మరల చేరుకున్నారు. మరల రాత్రింబగళ్ళు ప్రవర్తించసాగాయి.

అప్పుడు ప్రజాపతి నూతన ప్రజలను సృష్టించసాగారు. మరల భూతలంపై సృష్టి యథాప్రకారంగా వర్ధిల్లసాగింది.

❖❖❖

3. మశకవ్యాధుని ముని దర్శనము

భాసుడు : ఓ దశరథ మహారాజా! ఇదంతా నేను భగవానుడగు అగ్నిదేవుని వాహనమైన చిలుక రెక్కలపై కూర్చుని చూస్తున్నాను కదా! అప్పుడు నా ప్రియదైవమగు అగ్నిదేవుని ఇట్లా ప్రశ్నించాను.

నేను (భాసుడు) :

భగవన్! సర్వయజ్ఞేశ! స్వాహాధిప! హుతాశన!
కిమిదం నామ సంపన్నం కథ్యతాం? కిమిదం శవమ్?

హే మహాత్మా! సర్వ యజ్ఞములకు ప్రభువైన వాడా! స్వాహాపతీ! దేవదేవా! ఈ శవము ఏమిటి? ఇదంతా ఇట్లా ఎందుకు జరిగింది? దయచేసి చెప్పండి!

అగ్నిదేవుడు : ఓ రాజా! ఈ శవ వృత్తాంతమేమిటో చెప్పుతాను, విను. ముల్లోకములను ప్రకాశింపచేసేది, నాశరహితమైనది - అనంతమైనదిగా చెప్పబడే ఆత్మ చమత్కారం బోధించేది అగు ఈ శవం యొక్క విశేషమంతా ఆలకించు.

అస్తి, "అనంతమ్, అనాకారం, పరమం వ్యోమ చిన్మయమ్"
యత్రేమాన్యప సంఖ్యాని జగన్తి పరమాణవః ॥

ఏదైతే అనంతమై నిరాకారమై చిన్మయమైనదో... ఎద్దానియందైతే ఈ కనబడే జగత్తు వంటి పరమాణువులు అసంఖ్యాకంగా సర్వదా ఏర్పడి ఉన్నాయో... అట్టి 'పరమాకాశం' అనబడున దొకానొకటి ఉన్నది. అది శుద్ధ చిన్మాత్రము సర్వవ్యాపకము. సర్వము తానే అయి ఉన్నది.

అట్టి చిదాకాశమునందు ఒకానొక చోట విషయాకార జ్ఞానమయమగు 'సంవిత్తు' స్వయంగా జనిస్తోంది. అయ్యది తన జ్ఞాన స్వభావ ప్రభావం చేత భావిత పదార్థరూపం రూపొందుతోంది. తనను తాను ఒక తేజః పరమాణురూపంగా భావన చేస్తోంది.

ఎట్లా అంటావా? నీకిది అర్థం కావటానికి వీలుగా ఒక దృష్టాంతం చెపుతాను, విను. నీవు ఒక బాటసారి గురించి ఆలోచిస్తూ నిద్రపోతావనుకో. అప్పుడు స్వప్నంలో నీ స్వప్న చైతన్యమే బాటసారి అయి ఆ బాటలో అతనితో నీవు సంభాషించటం జరుగవచ్చు కదా! అట్లాగే నిర్విషయ చిదాకాశం విషయాకార సంవిత్తు రూపమును తనయొక్క అనంత రూపంలోని ఒకానొకచోట తన అజ్ఞాన స్వభావం చేత భావన చేస్తోంది. ఆ తేజః పరమాణువు తన అజ్ఞాన చిత్ స్వభావం చేత తనలో సంకల్ప రూపం, ప్రకాశవంతం అయిన అణుత్వమును దర్శిస్తోంది. ఆ తరువాత తనలో వర్ధన శీలత్వం భావిస్తోంది. అట్టి వర్ధనశీలత్వమే 'కళ్ళు-చెవులు' మొదలైన ఇంద్రియ రూపాలుగా అగుచున్నది. ఆ తరువాత ఆ ఇంద్రియాలు 'శరీరం' అను దానిలో సంలగ్నమై ఉన్నట్లుగా అనుభవాన్ని పొందుతోంది. ఆ నేత్రాదులు శబ్ద-స్పర్శాదులతో కూడిన జగత్తును దర్శిస్తున్నాయి. స్వప్నంలో పట్టణం కనిపించినట్లు నేత్రాది ఇంద్రియాలకు ఈ ఇంద్రియ విషయ జగత్తు అగుపిస్తోంది.

❖

అటువంటిదైన ఈ జగత్తులో ఒకానొకచోట అసురజాతికి చెందిన ఒకానొక జీవుడు ఉండేవాడు. ఆతడు ఎంతో స్వాభిమానంతో వర్తిస్తూ ఉండేవాడు. ఆతడు – ఆతని తల్లి–తండ్రి–తాత మొదలైన వారంతా కూడా స్వప్నంలోని మాతా–పిత–పితామహులవలె మిథ్యా ప్రతిభా స్వరూపులే సుమా!

ఆ అసుర స్వభావుడగు జీవుడు ఒక రోజు ఒకచోట ఒక ఆశ్రమం చూచాడు. దురహంకారికి ఇతరులను బాధించటం స్వభావమై ఉంటుంది కదా! తాను చూచిన ఆశ్రమము, ఆశ్రమ వాసియగు ముని ప్రశాంతంగా కనిపించటం చూచి ఓర్వలేకపోయాడు. వెంటనే తన అతిస్థూల దేహంతో ఆనందమయంగా ఉన్న ఆ ఆశ్రమ ప్రదేశాన్నంతా ఇష్టం వచ్చినట్లు త్రొక్కివేశాడు. ఇది చూచి ఆ ఆశ్రమ మునీంద్రుడు కోపగించినవాడై, "ఓయీ అసుర స్వభావుడా! నీ స్థూల దేహంతో నిష్కారణంగా ప్రశాంతమైన ఈ ఆశ్రమ ప్రదేశాన్ని నాశనం చేశావు కదా! నీ ఈ దురహంకారం శిక్షించబడక తప్పదు. అందుచేత నీవు అతి క్షుద్రమైన ఒక 'దోమ' అయి పోయెదవు గాక!" ...అని శపించాడు. ఆ శాపాగ్నిచే ఆ అసురజీవుని దీర్ఘశరీరం భస్మీభూతమయింది. దేహం నశించటం చేత ఆ అసుర జీవుని చైతన్యం ఆకాశంలో నిరాకారంగాను, ఆధారరహితంగాను అయినదై, (ఆకాశంలో) ఒక వలయం వలె అయింది. ఆ చైతన్యం సుషుప్తి – మూర్ఛస్థితులను పొందసాగింది. అవ్యాకృతమైన ఆ అసురజీవుని చైతన్యం కొంతసేపటికి సామ్యత్వం వలన భూతాకాశంతో ఏకత్వం పొందింది.

ఆ భూతాకాశము తన స్థానభూతమగు వాయువుతో ఏకత్వం పొందింది. ఆ ప్రాణవాయువు దేహమును పొందినదైనది. ఇప్పుడది అవ్యాకృత రూపం నుండి 'ప్రాణి' అని పిలువబడే స్థితికి వచ్చింది. ఆ ప్రాణి నామధేయ చైతన్య స్ఫురణ క్రమంగా పృథ్వి (Solid, Liquid, Heat, Vapour) మొదలైన అపంచీకృతములైన నాలుగు భూతాలచే వ్యాప్తమై చెన్నొందింది.

ఆ తదుపరి పంచతన్మాత్రమయినట్టి ఆ చిన్మాత్రాణువు స్పందనము (ఆకాశంలో చలనము) పొందసాగింది. అనగా క్రియాశక్తి కలిగియున్నదయింది. అద్దాని ప్రాణవాయువునందలి చైతన్యమునందు ఆ తరువాత జ్ఞానశక్తి ఆవిర్భవించింది. ఆవిర్భవించిన జ్ఞానశక్తిలో ఒకానొక విభాగంగా 'జ్ఞాపకశక్తి' రూపం పొందింది. ఆ జ్ఞాపకశక్తికి "శుద్ధుడగు ఆ ముని అసురుడనగు నన్ను 'దోమ'గా మారిపోవలసినదని శపించారు కదా!" ...అని జ్ఞాపకం వచ్చి చేరింది.

ఆ అసురుని ప్రాణమునందలి చైతన్యం 'దోమ'కు సంబంధించిన సంస్కారం సంతరించు కొన్నదయింది. దోమ యొక్క చిన్నకళ్ళు – ముఖం – కాళ్ళు – రెక్కలు మననము చేయనారంభించి తాను ఒక దోమగా వెలసింది.

చెమట నుండి జనించి, అల్ప శరీరధారి అయి, నిశ్వాస మాత్రం చేత (జనులు గాలి వదలే మాత్రం వాయువు వేగానికి) నేలకూలేందుకు సిద్ధమయ్యే దోమ యొక్క జీవిత కాలం ఈ ప్రపంచంలో రెండు రోజులు మాత్రమే కదా!

శ్రీరాముడు : ఓ మునీంద్రా! వసిష్ఠ మహర్షీ! ఈ ప్రపంచంలో అనేక ప్రాణులు ఉత్పత్తి అవుతు న్నాయి కదా! ఇవన్నీ కూడా ఏదో ఒక యోనిలోనే సంభవిస్తున్నాయా? లేక ఇంకొక ఏదైనా విధంగా కూడా జనిస్తున్నాయా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! బ్రహ్మదేవుడు మొదలుకొని ఒక గడ్డిపరక వరకు గల ఈ ప్రపంచంలో కనిపించే సమస్త జీవుల యొక్క ఉత్పత్తి రెండు విధములై ఉంటోంది.

1. భ్రాంతి జన్యమైనది, 2. బ్రహ్మమయమైనది.

1.భ్రాంతిమయం - ఈ జీవునిలో పూర్వ-తత్ పూర్వజన్మల అనుభవం బాగా అంతరంగంలో రూఢిపడి ఉంటోంది. అనగా, ఆయా దేహాలతో "తాదాత్మ్యం" దృఢపడుతూ వస్తోంది. తద్వారా 'జగత్ భ్రాంతి' అంతరంగంలో ఆరూఢమై ఉంటోంది. అది "దృశ్య సంగమం" చేత నిర్మితమై, తదనంతర దృశ్య సంగమానికి కారణభూతమై వస్తోంది. ఆ విధంగా భూత తన్మాత్రలతో (తన్మాత్ర = శబ్ద + స్పర్శ + రూప + రస + గంధాలతో) రంజనమై (Falsified, Illusion related) తదాకారంగా ప్రాణుల ఉత్పత్తి జరుగుతోంది. అయితే అదంతా కూడా వర్తమానం వరకు భ్రాంతి జనకమేనని గ్రహించు. అనగా ఒక భ్రాంతి నుండి, ఇంకొక భ్రాంతి వైపుగా ప్రయాణిస్తూ జీవుడు ఆ భ్రమలను పొందుచున్నాడు. మనకు కనబడే అనేక మంది జీవులు ఈ విధంగా యోనిజులై (యోనిగర్భం నందు జన్మించిన వారై) ఉంటున్నారు.

2.బ్రహ్మమయం - నిత్యముక్తమగు బ్రహ్మం నందు బ్రహ్మానికి అద్వితీయమైన 'భూత భావన' అనే జగత్ భ్రాంతి భాసిస్తోంది. అనగా 'సృష్టి' అనే దృశ్య వ్యవహారానికి ముందే నిత్య నిర్మలమై ఉన్న బ్రహ్మమునందు స్వయంగా వివర్తరూపంగా జగత్ భ్రాంతి భాసిస్తోంది. ఆ జగత్ భ్రాంతికి అంతర్గతమై చతుర్విధ భూత సముదాయం రూపం ధరిస్తోంది. "అట్లా ఉత్పత్తి అయినట్లుగా కనపించేదంతా బ్రహ్మమయమే" ...అని వేదోపనిషత్తులు ఘోషిస్తున్నాయి. అట్టి జగత్ వ్యవహార ఉత్పత్తికి సంబంధించిన జననం 'యోనిజం' కాదు. అట్టి "బ్రహ్మమునకు బ్రహ్మం రూపంగా ఏర్పడే జగదుత్పత్తి అనుభవం" – గొప్ప సిద్ధ పురుషులకు అనుభవయోగ్యం అవుతోంది. వారు "జగత్తుగా నాకు కనిపించేదంతా బ్రహ్మమే" ...అనే ఎఱుకను కలిగి ఉంటున్నారు. "జనించినట్లుగా అనిపించే దంతా భ్రమచేతనే. నేను జన్మరహితమగు బ్రహ్మాన్ని" ...అను భావానచే పరిపుష్టులై ఉంటున్నారు.

❖

ఆ అసురుడు ఇప్పుడు దోమ ఉపాధిని ఆశ్రయించాడు కదా! ఆ దోమ తదితర దోమలతో కలిసి "జ్ జ్" శబ్దాలు చేస్తూ చెఱకు తోటలలోను, కోమలమైన రెల్లుగడ్డి ఆకుల మధ్య తన ఆయువులో అర్ధభాగం (మానవ ప్రమాణంలో ఒక రోజు) గడిపివేసింది. ఇక రెండవ రోజంతా ఒకానొక అతికోమలమైన ఒక రెల్లుగడ్డి మొక్క లేత చిగుళ్ళ మధ్యగా తన భార్యతో గడిపివేసింది.

ఆ దోమకు కునుకు పట్టింది. ఇంతలో ఆ రెల్లుగడ్డి మొక్క ఒక లేడి పాదఘట్టాలకు నేలతాకుచుండగా ఆ దోమ కాస్తా అద్దాని పాదాల క్రిందపడి చూర్ణమైపోయింది. అది లేడి ముఖం చూస్తూ ప్రాణాలు విడవటం చేత... క్రమంగా (మనం చెప్పుకున్న క్రమంలో) ఇంద్రియాదులను గ్రహించినదై... ఒక 'లేడి'గా జన్మించింది. ఆ లేడి అడవిలో సంచరిస్తూ ఒక రోజు ఒక బోయ వానిని చూచి భయంతో పరుగులు తీస్తూ ఉండగా... ఆ బోయవాని బాణఘాతం చేత మరణించి, ...బోయవాని ధ్యాస చేత, అదే సంస్కారాలు గల బోయవాడుగా జన్మించింది.

ఆ వ్యాధుడు (మృగములను వేటాడే వృత్తిగల ఆటవిక జీవుడు) ఒక అరణ్యంలో సంచరిస్తూ ...ఒకానొక మునియొక్క వనంలో ప్రవేశించాడు. పరమసాత్త్వికము–వేద శబ్ద భరితము అగు ఆ ప్రదేశంలో ప్రవేశించగానే అతని మనస్సు రజోతమోగుణాలను కొంచెం త్యజించింది. ఆ వనంలో ఒక చెట్టు క్రింద కొంచెంసేపు విశ్రాంతి తీసుకున్నాడు. క్రమంగా ఆ మునివరేణ్యుని సమీపించి, అక్కడి పవిత్రతకు ముగ్ధుడై ... ఆ మునిని నమస్కారాదులచే, సత్ప్రవర్తనచే ప్రసన్నం చేసుకున్నాడు. సత్సాంగత్యము వల్ల వచ్చే జ్ఞాన సౌభాగ్యం మహత్తరం కదా!

తన ముందు సాష్టాంగ దండ ప్రణామం చేసి వినమ్రుడై నిలిచిన బోయవానితో ఆ మునివరేణ్యుడు ఇట్లా పలికాడు.

మునివరేణ్యుడు : ఓయీ! బోయవాడా! నీ వినమ్రతతో కూడిన నమస్కారం స్వీకరిస్తూ, నిన్ను "ప్రజ్ఞా సమన్వితుడవు అయ్యెదవు గాక!"... అని ఆశీర్వదిస్తున్నాను. నాయనా! ఇటొచ్చి కూర్చో! నీవు నీ ఈ ధనుస్సుతో నిరపరాధులగు మూగజీవులైన మృగాలను చంపటం మహా దీర్ఘ దుఃఖాల కొఱకేనని గ్రహిస్తున్నావా? పర్యవసానం గమనిస్తున్నావా? జగత్తు క్షణభంగురం కదా! శాస్త్రములు విన్నావా? ఇట్టి జగత్తులో జీవించేటప్పుడు "అహింస, అభయదానము" అను గుణములు మహా ఫలదాయకమౌతాయని, "ఇతర జీవులను బాధించటం, హింసించటం, భయపెట్టడం"... మొదలైనవి ఆ జీవునికి అనేక వేదన, రోదనలకు బీజభూతం అగుచున్నదని బోధిస్తున్నాయి కదా! ఓ ప్రియమిత్రుడా! ఆ జీవులను చంపుచున్నావు సరే! మరి నీవు మాత్రం కలకాలం ఉండబోవు చున్నావా? కాదే! ఆ సకల జనులకు, మూగజీవులకు, నీకు కూడా దేహం ప్రసాదించిన పరమాత్మకు కృతజ్ఞత చెల్లిస్తూ సద్గుణములను అలవరచుకొనవలసినదిపోయి... సరి అయిన ఆలోచన – అవగాహన లేకుండా... మూగజీవులను నిష్కారణంగా చంపటానికి ఉపక్రమిస్తున్నావా? వారికి దేహం నీవు ఇచ్చావా? ఇవ్వగలవా? లేదు. మరి వాటి దేహాలను నాశనం చేసే హక్కు నీకెక్కడుంది? ఆలోచించే బుద్ధి నీకున్నది. మరి ఆ బుద్ధితో ఏది నీకు శుభప్రదం; ఏది అశుభప్రదం? అని నీవు ఆలోచించాలి కదా! ఈ నీ ఆయుస్సు శాశ్వతమా? గాలిచే కొట్టబడుచున్న మేఘాల సముదాయం లోని జలబిందువు వలె నీ ఆయుస్సు క్షణభంగురం కాదా చెప్పు? ఇక్కడ గల భోగాలు అతి చంచలం కదా! నీ భార్య మొదలైన ఆయా జీవులతో గల సంబంధం శాశ్వతమా? కాదు. యౌవనం కలకాలం ఉంటుందా? ఉండదు.

యౌవనం గుప్పెట్లోకి తీసుకున్న పొగవలె చేయిజారిపోతూనే ఉన్నది కదా! ఇక నీ శరీర దార్ఢ్యం అన్నదాని గురించి చెప్పనే అక్కర్లేదు. ఈ నీ శరీరానికి ఎప్పుడు ఏ ఆపద రానున్నదో చెప్పలేం కదా! శరీరం కూలబడినప్పుడు నీ భార్యా పుత్రులు కూడా నీ ముదుసలి శరీరాన్ని చూచి ఎగతాళి చేస్తారే! పుట్టింది తిని, తాగి, చావటానికా? మరింకెందుకుంటావా? నీ తిండి కోసం సహజీవులను హింసించి, తద్వారా అనేక దుఃఖ పర్యవసానములను మూటకట్టుకుంటూ, ఈ ఆయుస్సును నిష్ప్రయోజనం – దుష్ప్రయోజనం చేసుకుంటున్నావేం? అనేక అనర్థములతో కూడిన ఈ సంసారం యొక్క గతిని చూచి భీతిల్లకుండా... గుడ్డి ఎద్దు చేలో పడినట్లు జీవిస్తున్నావా?

ఓయీ బోయవాడా! లుబ్ధకా! కనులు తెరువు. లే! "అశ్రద్ధగా జీవిస్తే ముందు ముందు నా గతి దుర్గతి కానున్నది" అని భయపడుతూ జీవించు. ఈ 'జీవితము' నీకు గొప్ప సదవకాశముగా గమనించు. నిరతిశయానంద రూపమగు బ్రహ్మం కొరకై అన్వేషించు. "తత్త్వజ్ఞానం" అనే అతి ముఖ్యమైన కార్యక్రమమునకు ఇప్పటికన్నా ఉపక్రమించు. "అహింస, స్నేహము, జీవకారుణ్యము గురుసేవ, శాస్త్రములు చెప్పే సాధనా క్రమము, పరమాత్మ యొక్క మననము, దేహమును ప్రసాదించిన పరమేశ్వరునికి కృతజ్ఞతలు సమర్పించటం – పెద్దలు బోధించే సారవాక్యాల ధ్యానం" ...ఇటువంటి దైవీగుణములను పెంపొందించుకొనే ప్రయత్నంలో ఉండాలి. అంతేగాని ఒక పిట్టనో – జింకనో చంపి, ఆ మాంసం ఆరగించి "ఒక ఇంతేచాలు" అని నిద్రించి, మరల తెల్లవారగానే ఆహారం కోసం విల్లు ధరించి ...ఇట్లా రోజులు వెళ్ళబుచ్చటం – పరమాత్మ ప్రసాదించిన జీవితము అనే అవకాశమును, ఆయుస్సును వృథా చేసుకోవటమే అవుతుంది. ఇది తెలివి ఉన్నవాడు చేసే పని కాదు. ఇక ఆపై నీ ఇష్టం.

❖❖❖

4. జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తి స్వరూప వర్ణనం

అగ్నిదేవుడు : ఓ విపశ్చిత్! వింటున్నావా? ఆ మునీంద్రుడు ఇట్లా మరల బోధించాడు.

మునీంద్రుడు : ఓయీ బోయవాడా! నేను చెప్పిన 'జీవిత సద్వినియోగం' గురించి యోచన చేయి. నీకు శుభమగుగాక!

వ్యాధుడు : హే మునీంద్రా! నాపై కరుణతో ఈ రోజు నాకు సన్మార్గాన్ని చూపించారు. ఈ హింస మొదలైన వ్యవహారాలు దుఃఖ హేతువులని నాకు గుర్తు చేసినందుకు ఆజన్మాంతం కృతజ్ఞుడను. స్వామీ! నాపై దయతో నాకు దుఃఖ క్షయం కావటానికై నేను ఏమి చేయాలో చెప్పండి. మరీ కష్టంగా గాని, మరీ సులభంగా గాని ఉండనట్టి సాధనా మార్గమును, వ్యవహార క్రమమును ఉపదేశించండి. ఇప్పుడు మీరు ఏమి ఆజ్ఞాపిస్తే అట్లే నిర్వర్తించటానికి సంసిద్ధుడనై ఉన్నాను. మిమ్ములను సేవిస్తూ ఇక్కడే ఉంటాను.

మునీంద్రుడు : పుత్రా! ముందుగా ఈ ధనుస్సును, బాణాలను వదలిపెట్టు. సాత్వికమైన ఆహారాన్ని అవలంబించు. మునుల ఆచారాలైనట్టి "ధ్యానము, యమము, నియమము"లను ప్రారంభించు. నీవు ఈ ఆశ్రమంలోనూ ఉండవచ్చు. లేదా, నీ ఇంట్లోనూ ఉండవచ్చు. అది నీ ఇష్టం. అయితే, చక్కగా మంత్రోపదేశం చేస్తాను. మంత్రమును గానం చేస్తూ మనస్సును పరిశుద్ధ పరచుకో.

❖

ఆ బోయవాడు ఆ మునీంద్రుని పాదాలు స్పృశించి ప్రణామం చేశాడు. అప్పటికప్పుడే, ఆ ధనుర్బాణాలను త్యజించివేశాడు. యమ–నియమాలకు ఉపక్రమించాడు. ఆ ఆశ్రమంలోనే ఉండి, గురువులను సేవిస్తూ, వారు చేసే సత్సంగబోధనను వింటూ క్రమంగా చిత్తమును శుద్ధం చేసుకో

నారంభించాడు. శాస్త్రాలు గుర్తుచేసే నిత్యానిత్య వివేకమును క్రమంగా పెంపొందించుకోసాగాడు. ఒక రోజు ఆ బోయవాడు మునీంద్రుని సమీపించి, ఆయన సంతోషంగా ఉన్న సమయంలో ఇట్లా ప్రశ్నించాడు.

బోయవాడు : ఈ జగత్తు ఎవరిచే ఎందుకు ఈ విధంగా నిర్మించబడింది? ఇది ఇన్ని భ్రమలను కల్పిస్తూ ఎందుకు జీవుని గట్టిగా బంధించి ఉంచుతోంది? దీనిని దాటి చూడటమెట్లా?

మునీశ్వరుడు : ఈ 'జగత్తు' అనబడేది జీవునియొక్క మనోకల్పనయే సుమా! మనస్సు ఎట్లా ఉంటే జీవుడు అట్టి జగదనుభవమును పొందటం జరుగుతోంది. కనుక "ఇదంతా నీ-నా మనస్సులోనే ఉన్నది" ...అని చెప్పబడుతోంది. అనగా ఇది మనస్సుచే కల్పించబడి, ఆ మనస్సునందే ఆరూఢమై, మనస్సు చేతనే అనుభవ రూపంగా పొందబడుతోంది. ఇదంతా ప్రాణుల అంతఃకరణంలోని స్వప్నముగా చెప్పబడుతోంది.

బోయవాడు : మీరు చెప్పేది ఆశ్చర్యంగా ఉన్నదే! జీవుల అంతఃకరణంలోని స్వప్నం జాగ్రత్తుగా బాహ్యంలో ఎట్లా కనిపిస్తోంది? అసలు స్వప్నం ఎక్కడి నుండి వస్తోంది? నాకు రాత్రిపూట వచ్చే కలలో దృశ్యాలు ఎవరి కల్పన? ఎందుకు కల్పిస్తున్నారు? ముందుగా ఈ కల గురించి చెప్పండి?

మునీంద్రుడు : ఈ విషయంలో నీ యొక్క అనేక సందేహాలు నివృత్తి అవటానికి వీలుగా, నేను... ఒకానొక సంఘటన గురించి చెబుతాను. నేను చెప్పబోయేది నా స్వానుభవమే కాబట్టి నీ వివేకమును పటుతరపరచటానికి ఈ కథనం చక్కగా ఉపకరించగలదు.

❖

చాలాకాలం క్రితం, ఒకానొక తరుణంలో... అప్పుడప్పుడే నాలో వివేకం వికసిస్తోంది. ఒక రోజు, నా చిత్తంలో "ఆకాశంలో మేఘం వచ్చి పడుచున్నట్లు ఈ 'స్వప్నం (కల)' అనేది ఎక్కడి నుండి వచ్చిపడుతోంది? " ...అనే తర్కం బయలుదేరింది. ఆ కాలంలో నిరంతరం యోగసాధనలో ఉండేవాడిని. ఏమైనాసరే, 'స్వప్నం' అనేది ఎట్లా రూపుదిద్దుకుంటోందో, ఎట్లా ఎక్కడ ఏర్పడి ఉంటోందో నా బుద్ధితో యోగసాధనా బలం చేత కనిపెట్టాల్సిందే!" ...అనే నిర్ణయానికి వచ్చాను. ఇచ్ఛ యొక్క తీవ్రత చేత, ఇక ధారణకు ఉపక్రమించాను.

అప్పుడు "పరకాయ ప్రవేశం (మరొక శరీరంలో ప్రవేశించగలగటం)" ...అనే విద్యను అనుకూలింప జేసే 'బహిః కుంభధారణ'కు ఉపక్రమించాను. పద్మాసనం వేసుకొని, ఆ విధంగా బహిః కుంభధారణను అభ్యసిస్తూ సర్వజీవుల ఆత్మగా ప్రసిద్ధమైయున్న సంవిత్తునందు సుస్థిరత పొందసాగాను. అట్టి సంవిత్ స్వరూపము సంతరించుకొని ఆ నా సంవిత్ శరీరానికి ఆచ్ఛాదనగా చిత్తమును ధరించాను. ఇతరుల హృదయాలలో కూడా ప్రవేశించగల సామర్థ్యముగల ఆ చిత్తముతో ముందుగా నా హృదయంలోనే విహరించసాగాను.

అప్పుడు ...ప్రాణములకు అంతర్గతంగా ఉండే చైతన్యము యొక్క ప్రేరణచే చిత్త సహితంగా ప్రాణములను 'రేచకము' అనే శ్వాసకు సంబంధించిన ప్రజ్ఞయొక్క అభ్యాసం చేత... బాహ్యా

ప్రదేశానికి ప్రవహింపజేశాను. అనగా, చిత్తముతో కూడిన ప్రాణశక్తి 'దేహము' అనే కాలువ నుండి పిల్ల కాలువలాగా ప్రవహింపజేశానని గ్రహించు. నేను చెప్పే ఈ కార్యక్రమం ('రేచకము' అనే అభ్యాసంచే చిత్తము, ప్రాణములను బహిర్గతంగా ప్రయాణింపజేయటం) యోగాభ్యాసంలో సిద్ధహస్తులకు సుపరిచితమైన విషయమే!

❖

ఇకప్పుడు నా ప్రాణవాయువులు, చిత్త సహితంగా బాహ్యాకాశంలో ఉన్నాయి కదా! అప్పుడు బాటలో నడుచుచూ తన ఇంటి వైపుగా వెళ్ళుచున్న ఒక ప్రాణి నాకు ఎదురుగా కనిపించాడు. ఆతడు తన బంధువుల ఇంట్లో ఏదో ఉత్సవంలో పాల్గొని, సుష్టుగా తినుబండారాలన్నీ ఆరగించి ఇక ఇంటికి మరలుచున్నాడు. నేను నా యొక్క బాహ్యాకాశంలో ఉన్న నా ప్రాణవాయువులను, ఈ పాత్రలోని జలాన్ని ఆ పాత్రలోకి పోసినట్లుగా, ఆతని ప్రాణవాయువులలో కలిపివేశాను. అప్పుడు ఆతని ప్రాణవాయువులు నన్ను ఆతని హృదయంలో అంతర్భాగమును పొందింపజేశాయి. అనగా ఆతని "ప్రాణవాయువులు" అనే గుఱ్ఱం ఎక్కి ఆతని హృదయంలో ప్రవేశించాను. ఆతని ప్రాణ వాయువులు నా ప్రాణవాయువులు ఒకదానితో ఒకటి మిళితం కాగా, వాటిని అనుసరించినవాడనై నా బుద్ధితో ఆతని దేహంలో ఏఏ విశేషాలు గమనించి అనుభవించానో... చెబుతాను, విను.

❖

ఆతని హృదయపు అభ్యంతర ప్రదేశంలో అనేక చిన్న-పెద్ద నాడులు నలువైపులా ప్రసరించి ఉన్నవై కనిపించాయి. ఆ నాడులలో - పిల్ల పెద్ద కాలువలలో జలం ప్రవహిస్తున్నట్లుగా - అన్నరసం ప్రవహిస్తూ కనిపించింది. ఇంటిలో అనేక వస్తువులు అమర్చబడి ఉంటాయి చూశావా? అట్లాగే ఆతని శరీరము ఇటూ-అటూ అస్థిపంజరం చేత, "ప్లీహము-యాకృత్తులు" అని పిలువబడే మాంసవిశేషాల చేతను, రక్తంతో కూడిన మాంసపిండాల చేతను వ్యాపించి ఉన్నదై కనిపించింది.

అక్కడి హృదయ-దేహ ప్రదేశము అక్కడి 'శల-శల' శబ్దంతో ప్రవర్తించే 'జఠరాగ్ని' యొక్క వేడిచే ఆవరించబడినదై అగుపించింది. ఆ జీవుని శరీరము నిరంతరము 'జీవనము' కొనసాగించే నిమిత్తం చిత్తము-ప్రాణవాయువులచే అవధరించబడినదై ఉన్నది. అపానవాయువు యొక్క ప్రసరణచే ఏర్పడిన చల్లదనం అక్కడి వేడిని అతిశయించకుండా చేస్తోంది. అక్కడి నాడీమార్గంలో గల రక్త ప్రసరణను శ్లేష్మరూపమైన అన్నరసం తన ప్రవాహవేగంతో ఛేదిస్తూ కనిపించింది. అక్కడ గల 72000 నాడులు గాఢాంధకారం తమముందు కలిగి, (మరియు) ఉష్ణత్వంతో కూడి ఉన్నాయి. వాటిలో కొన్ని ప్రదేశములలో రక్తము, రసము, శ్లేష్మము, పిత్తము ఉబుకుతూ కనిపించాయి. ఆ నాడులు ఆయా అవయవములతో కూడిక కలిగియున్నవై కనిపించాయి. వాటిలో ప్రాణ-అపాన వాయువులు సుస్పష్టంగాను, అస్పష్టంగాను క్రీడనములు సలుపుచున్నాయి. వాటిలో సప్త ధాతువుల యొక్క స్థితి-గతి-నాశనాలను అనుసరించే భావికాలపు రోగాలు సంభవిస్తూ ....ఆ భావికాలపు రోగాలు, స్వప్నమునకు సూచనలు ఇస్తూ ఉన్నాయి. అపానవాయువు అక్కడి ఛిద్రములలో రాక పోకలు చేస్తూ ఉండగా 'కుళ్-భుగ్-జుగ్-బళ్' శబ్దాలు వినిపిస్తున్నాయి. హృదయ కమలమునందు

కనిపించిన రక్తనాళములందు రక్తము ప్రవహిస్తూ ఉంటే సముద్ర బడబాగ్ని వలె రంగులు విరజిల్లు చున్నాయి. కొన్ని కొన్ని నాడులు ఆయా మిళితములగు పదార్థములచే నిండి వాయు సహితంగా నెమ్మదిగా కదులుచూ కనిపించాయి.

ఇంకా... ఆ '9' ముఖ్య నాడులలోను, 72,000 ఉపశాఖ నాడులలోను అనేక విశేషాలు కనిపించాయి. ఒక చోట సాక్షియగు స్వకీయాత్మస్వభావంలాగా నిర్మలంగా ఉన్నది. మరోకచోట నిశ్చలచిత్తంలాగా సౌమ్యంగా ఉన్నది. ఇంకొకచోట నాడులలో అంతర్భాగాలు దొంగలముఠా దోపిడీలో పాల్గొనుచున్నట్లు సంక్షుభితమై ఉన్నాయి. వేరొకచోట "ఏకమాత్ర–ద్విమాత్ర–అర్ధమాత్ర" ...స్వరసంపన్నం లాగా లయ – అలయ విన్యాస ధ్వనులు ప్రదర్శిస్తున్నాయి.

ఆ దేహంలో ప్రవేశించి ప్రేగులలో పయనిస్తూ ఉండగా ఋతుపవనాలకు ఎదురు చూచే రైతులలాగా మరికొన్ని ఛిత్రజీవులు ప్రేగులమూలలో గృహనిర్మాణం చేసుకొని ఆ ఆహార పదార్థాల రసాన్ని కొంచెం కొంచెం ఆస్వాదిస్తున్నాయి.

ఆహా! ఏమి బ్రహ్మదేవుని దేహ నిర్మాణ వైశిష్ట్య చమత్కారం! ఏమి కార్యక్రమం! ఇదంతా తెలియకయే ఆ దేహి ఆదమరచి నిద్రిస్తూ ఉండి ఉంటాడు కదా! తన దేహంలో జరిగే బృహత్ కార్యక్రమం తనకే తెలియకుండా జీవుడు జగత్తులో సంచరించటం, మమకార, అహంకారాలు ప్రదర్శించటం, స్వప్నంలో ఏవేవో ఊహలలో తేలియాడటం – ఇవన్నీ ఎంత చమత్కారమైన విశేషాలు! అని ఆశ్చర్యపడసాగాను.

❖

ఈ విధంగా ఆలోచనలు చేస్తూ దట్టమైన అడవిలో సంచరించే మనుజునిలాగా చిత్త ప్రాణ దేహుడనైన నేను ఆతని దేహంలో సంచరిస్తూ క్రమంగా హృదయం యొక్క అభ్యంతర ప్రదేశంలో ప్రవేశించసాగాను. హృదయం యొక్క అభ్యతరంలో నాకు అనేక నాడీ మార్గాలు కనిపించాయి. అవన్నీ అతి దగ్గరగా ఉన్నప్పటికీ అత్యంత సుదూరంగా విస్తరించి ఉన్నట్లు అనుభూతి పొంద సాగాను. అక్కడగల జఠరాగ్ని రూపంలో గల తేజస్సును దర్శించాను. రాత్రిపూట సూర్యప్రకాశం చంద్రుని పొందుచున్నట్లు నాడీ ప్రదేశాలు కాంతివంతంగా ఉండటం గాంచాను. "తేజస్సు ఎవరిది? ఇద్దాని మూలమేమిటా?" ...అని పరిశీలనాత్మక బుద్ధితో పరిశీలించాను. "ఆహాఁ! ఈ తేజస్సుకు ఆధారమై జీవుని సత్తా నెలకొని ఉన్నది కదా!" ...అని బుద్ధితో గమనించాను. ముల్లోకాలకు దర్పణం వంటివాడు, ముల్లోకాలలోని సమస్త పదార్థములను ప్రకాశింపజేయువాడు, సర్వ వస్తువులందు సత్వస్వరూపుడై సర్వదా వేంచేసియే ఉన్నవాడు అగు జీవుడే తన చైతన్య చమత్కారం చేత అక్కడ తేజోరూపుడై వెలయుచున్నాడని గమనించాను.

కాయే సర్వగతో జీవః స్వామోదః కుసుమే యథా ।
తథాప్యోజసి కిఞ్చిత్స్థైర్ముఖే శైత్యం వివస్వతా ॥

సూర్యతేజస్సుచే వికసింపజేయబడిన పుష్పంలో సుగంధం, శీతలత్వం ...అంతటా ఉండి ఉన్నప్పటికీ... పూరెక్కలతో కూడిన ముఖ ప్రదేశంలో అతివిశేషంగా కనిపిస్తాయి కదా! అట్లాగే

శరీరమంతా వ్యాపించి ఉన్నప్పటికీ జీవుడు అక్కడ నాకు కనిపించిన తేజస్సుగా విశేషంగా ప్రకటనమగుచున్నట్లు అనిపించింది.

బోర్లించిన కుండచే కప్పబడిన దీపజ్యోతి కుండకుగల సూక్ష్మ రంధ్రములలోనుండి ప్రవేశించే గాలిచే పరిరక్షింపబడుచున్నట్లు, ఆ జీవుని జీవనజ్యోతి లోన ప్రవేశించే ప్రాణవాయువులచే రక్షింపబడుతోంది.

నేనప్పుడు జీవనాధారమగు చైతన్యాత్మక జీవతేజస్సులో నా అదృశ్య (కంటికి కనబడని చిత్త –ప్రాణ) రూపంతో ప్రవేశించాను. వాయువులోనికి సుగంధం ప్రవేశిస్తోంది కదా! చంద్రమండలంలోకి సూర్యతేజస్సు ప్రవేశిస్తుంది చూశావా! మట్టి పాత్ర సగం నీళ్ళలోకి ముంచినప్పుడు ఆ చమ్మ (తడి) మట్టిపాత్రయొక్క లోపలి వైపునకు ప్రయాణిస్తుందే! ...అట్లా నేను ఆ "జీవతేజస్సు యొక్క ఉపాధి రూపము" అన తగినట్టి మనోమయ కోశములోనికి, విజ్ఞానమయ కోశములోనికి, ఆనందమయ కోశములోనికి... ప్రవేశించాను.

ఆ ఆనందమయకోశం అమృతమయమగు రెండవ చంద్రుని వలె కన్పట్టింది. అది తెల్లని మేఘాల పంక్తి వలె కోమలంగా ఉన్నది. వెన్న, మీగడ, బెల్లమువలె స్నేహ–మధుర–ఆనందయుక్తంగా ఉన్నది. క్షీరసాగరం యొక్క బుద్బుదంలాగా అతి సుందరంగా ఒప్పుతోంది.

ఇంతకు ముందు శరీరంలో ప్రవేశించినప్పుడు నాకు అనుభూతమైన పరిశ్రమ ఇప్పుడు ఈ ఆనందమయ కోశంలో లేదు. చల్లటి తేజోమయ ప్రదేశంలో అత్యంత 'స్వస్థత' అక్కడ నాకు అగుపించింది. అప్పుడు ఆ ఆనందమయ కోశంలో సంచరిస్తున్న నాకు, ఆతని స్వప్న రూప ప్రపంచం తారసపడింది. ఆతని స్వప్నలోకం సూర్య, చంద్ర, పర్వత, సముద్ర, సుర, అసుర, మనుష్య సహితమై కనిపించింది. అక్కడ గ్రామాలు, పట్టణాలు ఈ భూప్రపంచంలాగానే విస్తరించి ఉన్నాయి. అవన్నీ ద్వీప – ద్వీపాంతరాలతోను, కల్ప–క్షణ కాల సమన్వితంగాను, ఋతు–కాల సంయుతంగాను, స్థావర–జంగమ ప్రాణికోట్లతోను నిండి ఉన్నది.

❖

ఆతని స్వప్న ప్రపంచమంతా నా స్వప్న ప్రపంచమే అయి దర్శనం కొనసాగించాను. జాగ్రత్తు నాకు కొనసాగుచుండగా ఆతని స్వప్న ప్రపంచ అంతర్గత విశేషాలు ఈ మన ఈ 'జాగ్రత్తు'లాగానే చూడసాగాను.

ఓ వ్యాధుడా! అప్పుడు నేనిట్లా అనుకున్నాను. "నేను నిద్రపోవటం లేదు ఒకానొకని స్వప్న ప్రపంచమును నేను ద్రష్టనై, పరస్వరూపుడనై చూస్తు ఉన్నాను కదా!" అని నేను జ్ఞానయుక్తుడనై వీక్షించసాగాను. "ఇప్పుడు ఈ కనబడే స్వప్న జగత్తు చైతన్యం యొక్క ఈశ్వర సంబంధమైన రూపమే అయి ఉన్నది" అని అనుకుంటూ ఉండసాగాను. ఈశ్వరుడు చిదాకాశరూపుడే కాబట్టి తాను దేనిని ఎట్లు భావన చేస్తే ఆయా చిత్‌రూపం తత్ అను భావానుసారం రూపం పొందినదౌతుంది కదా! అనగా, ఆయన తనను తాను "వస్త్రం, ఘటం, జగత్తు, జీవుడు" మొదలైన ఏ ప్రకారమైన భావన చేస్తాడో, ఆయా ప్రకారంగా తానే ఆయా జీవ – జగత్ ఆదిగాగల రూపంగా అగుచున్నాడు.

ఒకడు తన స్వస్వరూపం త్యజించకయే స్వప్నంలో తన యొక్క ఊహచే స్వప్నరూపమంతా దాల్చుచున్నాడు కదా! అట్లాగే చిత్స్వరూపుడగు ఈ జీవుడు కూడా తనయొక్క చిత్ స్వరూపం / చిదాకాశత్వం వదిలిపెట్టకుండానే... తన నిజస్వరూపాన్ని జాగ్రత్–స్వప్న విశేషాలుగా భావించుచున్నాడు. భావించినది అనుభవరూపంగా అనువర్తిస్తోంది. అనగా ఈ ద్రష్ట స్వ–ఇచ్ఛాపూర్వకంగా తన నిజస్వరూపము యొక్క ప్రదర్శనమును అచ్చటచ్చట అట్లట్లు జగత్తు రూపంగా గాంచుచున్నాడు.

ఆహో త్వద్వేదమాజ్ఞాతం యదిత్థం దృశ్యతే జగత్ ।
తత్కథ్యతే 'స్వప్న' ఇతి స్వ చిత్కచనమాత్రకమ్ ॥

ఓహో! ఇప్పుడు తెలిసింది. ఈ జగత్తు నిజ చిత్ స్వరూపము యొక్క స్ఫురణ మాత్రమే! ఆ స్ఫురణయే జగత్తుగా ఇక్కడ కనిపిస్తోంది. ఏ జాగ్రత్ స్ఫురణ జాగ్రత్ సమయంలో దృశ్యానుభవంగా అనుభూతమౌతుందో, ఆ స్వస్వరూపమే (నిద్రపోయినప్పుడు) ఇక్కడ 'స్వప్నం' అనే పేరుతో పిలువబడుతోంది.

వ్యాధుడు : స్వప్నమునకు – జాగ్రత్‌కు భేదమేమిటి? ఏది మొదటిది? ఏది రెండవది? దేని నుండి ఏది వివర్తం పొందుతోంది? అనగా, జాగ్రత్‌లోంచి స్వప్నం వస్తోందా? లేక, 'స్వప్నం' లోంచి జాగ్రత్ వస్తోందా?

మునీశ్వరుడు :

చిద్ధాతోర్యత్కచనం తత్ కించిత్ 'స్వప్న' ఉచ్యతే, కించిచ్చ 'జాగ్రత్'
ఇత్యుక్తం! "జాగ్రత్ స్వప్నౌతు న ద్విధా !

చిదాకాశరూపమగు 'చైతన్యము' యొక్క ఒకానొక రూపమైన స్ఫురణను ...స్వప్నం అని, మరొకరూపమైన స్ఫురణను ...జాగ్రత్ అని పిలుస్తున్నారు. అనగా, జాగ్రత్ స్వప్నములు రెండూ కూడా చైతన్యము యొక్క స్ఫురణలే!

ఈ జాగ్రత్ – స్వప్నములు భిన్నములైనవి కావు. జాగ్రత్‌ను విమర్శించి చూస్తే స్వప్నమే అవుతుంది. స్వప్నం స్వప్న సమయంలో జాగ్రత్ లాగానే అనుభూతమౌతోంది.

స్వప్నః స్వప్నో జాగరాయామ్, ఏష స్వప్నే తు జాగరా ।
స్వప్నస్తు జాగరైవేతి జాగరైవ స్థితా ద్విధా ॥

జాగ్రత్ అవస్థలో ఉన్నప్పుడు స్వప్నం "అది కల" అని స్వప్నరూపంగా ఎఱుగబడుతోంది. అట్లాగే... స్వప్న సమయంలో స్వప్నం జాగ్రత్‌లాగానే (ఇదంతా ఇట్లు స్థూలమే అని) అనుభూతమౌతోంది. స్వప్న సమయంలో జాగ్రత్ ('ఆ జాగ్రత్‌లోదంతా నా ఊహయే' అనే రూపంగా) ఇప్పటి స్వప్నంలాగానే అనిపిస్తూ ఉంటోంది.

ఓ మహామతీ! వ్యాధుడా! ఈ పురుషుడు (జీవుడు) చైతన్యరూపుడే అయి ఉన్నాడు. జాగ్రత్–స్వప్నములకు కేవలసాక్షి, రచయిత, ఆస్వాదకుడు, భోక్త, త్యాగి, అతీతుడు కూడా (ఒకే సమయంలో) అయి ఉన్నాడు.

కాబట్టి... అనేక శరీరములు మరణించినప్పటికీ కూడా... ఈతడు ఎట్లా ఎప్పుడు ఎవరికి మరణించినవాడగుచున్నాడు చెప్పు? ఒకడు "నా బంధువు మరణించాడు" అని అనుకోవచ్చుగాక! అయినా సరే... ఆ మరణించినట్లుగా లోకముచే చెప్పబడేవాడు తనను తాను త్యజించటం లేదు. తాను వస్త్రమువలె ధరించిన దేహమును త్యజించి ఉండవచ్చుగాక! అంత మాత్రం చేత ఎవడూ తనను తాను వదలి ఉండటం లేదు. కనుక మరణించిన వాని దృష్టిలో తాను మరణించకయే ఉన్నాడని సూక్ష్మదృష్టితో గ్రహించు. ఆ మరణించినట్లు చెప్పబడే వాడు మరణానంతరం తన మనస్సునందు మనస్సుచే జాగ్రత్ – స్వప్న–సుషుప్తులను కొనసాగిస్తూనే ఉన్నాడు సుమా!

ఈ జీవుని వాస్తవ స్వరూపమగు చైతన్యము... అనంతమైనది. విభాగరహితమైనది. శుద్ధ చిదాకాశము అయియున్నది. సాకార – నిరాకారములకు విలక్షణమై ఉన్నది. కానీ... భ్రాంతిచే దేహమువలె భాసిస్తోంది. ఏమి చమత్కారం!

అట్టి చైతన్యము, అమూర్త స్వభావయుక్తమైనది. (భౌతిక పదార్థమువలె ఆకారం పరిమితమైనది కాదు.) నిత్యమైనది, అనంతమైనది, నిత్యోదితమైనది. అట్టి చిత్ పరమాణువు యొక్క స్వకీయ కల్పనా చమత్కృతిచే (లేక) భ్రాంతిచే జాగ్రత్ – స్వప్న దేహములు ఎఱుగబడుచున్నాయి.

ఒక అవయవి (శరీరి) యందు విచిత్రములైన అవయవాణువులు భాసిస్తున్నాయి కదా! అట్లాగే, చిదాకాశము యొక్క అంతరమున 'జగద్భ్రాంతి' అనబడే చిదణువులు భాసిస్తున్నాయి.

వ్యాధుడు : ఈ జీవుడు జాగ్రత్‌లో ఇంద్రియ బాహ్యత్వము అనుభవించుచున్నాడు కదా?

మునీశ్వరుడు : అవును "నేను ఈ దేశంలో ఉన్నాను. ఈ ఇంద్రియ జగత్తు బాహ్యమున ఉన్నది" అని జాగ్రత్ – స్వప్నములలో భ్రమచే తలచుచున్నాడు.

జాగ్రత్తు యొక్క భోగప్రదమగు కర్మ నుండి మరలినప్పుడు జీవాధారమగు హృదయంలో ప్రవేశిస్తున్నాడు. హృదయంలోగల తన రూపమునే బాహ్య సంస్కారముల యొక్క అవరోధము స్వప్నరూపంగా గాంచుచున్నాడు. స్వప్న సమయంలో స్వప్న సంఘటనలను ఆ స్వప్న ద్రష్ట (ఈ జాగ్రత్తును సత్యమని అనుకొంటున్నట్లే) సత్యమనియే అనుభవమును పొందుచున్నాడు.

స్వప్నరూపం సంతరించుకున్నది స్వప్నద్రష్ట యొక్క చిత్స్వరూపమేగాని మరెవరో కాదు. అట్లాగే జాగ్రత్ కూడా! జాగ్రత్ ద్రష్ట యొక్క చిత్ స్వరూపమే జాగ్రత్‌లో జగత్తుగా ప్రదర్శితమగుచు చిత్ స్వరూపుడగు జాగ్రత్ ద్రష్టకు అనుభూతమౌతోంది.

బాహ్యోన్ముఖం బహిర్ జాగ్రత్ శబ్దితం కచితం స్వకమ్
రూపం పశ్యతి జీవో అయమ్ అన్తస్థం స్వప్న ఇత్యపి ॥

చిత్తము ఎప్పుడు బహిర్గతమౌతోందో అప్పుడు జీవుడు నిజస్వరూపమునే బాహ్యమున దర్శిస్తూ "ఇది జాగ్రత్తు, వీరు నా వారు, వారు కాదు" ...ఇత్యాదిగా దర్శిస్తున్నాడు. చిత్తము అంతర్గతంగా కార్యనిర్వాహకంగా ఉన్నప్పుడు, ఆ చిత్తమునకు కనిపించే నిజరూపమును "ఇది నా స్వప్నం. ఇది ఇల్లు. వీరు బంధువులు, వారు మిత్రులు, ఇది ఉత్సవ సమయం" ...ఇత్యాది దర్శనం

చేస్తూ ...అదంతా తనకు అన్యమైన దానివలె దర్శిస్తున్నాడు. ఆహా! ఏం ఆశ్చర్యం! సర్వదా ఏకరూపంగా ఏర్పడియున్న (స్థితి పొందియున్న) జీవాత్మయే బాహ్య (జాగ్రత్తులో) ...అంతరములలో (స్వప్నంలో) "ఆకాశం, భూమి, పృథ్వి, జలము, అగ్ని, వాయువు, పర్వతము, నది, దిక్కులు" ...మొదలైన అనేక రూపాలుగా ప్రసరించి ఉంటోంది.

వ్యాధుడు : స్వామీ! జీవుడు జీవుడుగానే ఉంటున్నాడా? లేక, జీవుడు ఆకాశ, వాయు, పర్వత, నదీ రూపుడుగా పరిణామం చెందుచున్నాడా? లేక జీవుని రూపం ఈ జగత్తా!

మునీశ్వరుడు :

అర్కో ఽ ర్క బింబసంస్థో ఽ పి యథేహాపి స్థితస్త్వి వ్షా ।
తథా... జీవో జగద్రూపో బహిరంతశ్చ సంస్థితః ॥

సూర్యుడు సూర్యమండలంలో సంస్థితుడై ఉండియే ఇచట కిరణ సమూహములతో వర్తిస్తున్నాడు కదా! అట్లాగే జీవుడు యథాతథమైన ఆత్మ స్థితియందు ఉంటూనే ఇక్కడ బాహ్య – అభ్యంతరములలో స్థితి కలిగి ఉన్నవాడై ఉంటున్నాడు.

ఓ వ్యాధుడా! ఇక్కడ నీకు ఒక మహత్తరమైన పాఠ్యాంశాన్ని సంబోధిస్తున్నాను, విను.

అంతః "స్వప్నో" బహిర్ "జాగ్రత్" అహమేవేతి వేత్తి చేత్,
చిదాత్మకో యథా భూతం ముచ్యతే తదవాసనః ॥

ఏ జీవుడైతే... "అంతరంలో స్వప్న రూపంతోటి, బాహ్యమున జాగ్రత్ రూపంతోటి చిద్రూపుడనై సర్వ రూపములను సంతరించుకొని నేనే వర్తిస్తున్నాను." అని కార్య–కారణయుక్తంగా యథార్థ జ్ఞానం ఘనీభూత పరచుకుంటూ ఉంటాడో... అట్టివాడు క్రమక్రమంగా వాసనారహితుడగుచు... ముక్తిని కరతలామలకం చేసుకోగలడని ఘంటాపథంగా నీ ద్వారా అస్మత్ రూపులైన సర్వ సహజనులకు మనవి చేస్తున్నాను.

అచ్ఛేద్యో ఽ యమ్ అదాహ్యో ఽ యమ్ అపి, జీవో అన్యథా వదన్
ద్వైత సంకల్ప యక్షేణ ముహ్యత్యేవ శిశుర్యథా!

ఓ సహజనులారా! పసిపిల్లవాడు చీకట్లో చెట్టుయొక్క కదలికలను చూచి "అయ్యబాబోయ్! అక్కడ దయ్యం కదులుతోంది రోయ్!" అని అనుకుని భయపడతాడు చూచారా! జీవాత్మ ఛేదింపబడేది కాదు. దహింపబడేది కాదు. అయినప్పటికీ మీరు తద్విరుద్ధంగా 'నేను పుట్టాను' "నేను చస్తాను" ...అంటూ మాట్లాడతారేమిటి?

ఈ జీవుడు... అంతర్ముఖుడైనప్పుడు తననుతానే స్వప్న జాగ్రత్ రూపంగా గాంచుచున్నాడు. బహిర్ముఖుడైనప్పుడో... తనను తానే బాహ్య జగద్రూపంగా గాంచుచున్నాడు. జీవుని యొక్క స్వప్న – జాగ్రత్తలు ఇవియే!

❖

ఓ వ్యాధుడా! ఈ విధంగా ఆ ఒకానొక సహజీవుని దేహంలో చిత్త – ప్రాణ స్వరూపుడనై ప్రవేశించి ఆనంద మయకోశంలో ప్రయాణిస్తూ ఆతని ఆనందమయకోశంలోని స్వప్నమయ

విభాగంలో ప్రవేశించి "జాగ్రత్తు - స్వప్నములు ఒక్క తీరైనవే" ...అనే పాఠ్యాంశాన్ని నేను గ్రహించాను. గమనించాను. నేర్చుకున్నాను.

స్వప్న - జాగ్రత్‌ల వాస్తవ స్వరూపం గ్రహించి తృప్తి పొందిన తరువాత, ఇకప్పుడు "మరి సుషుప్తి అనగా ఏమై ఉంటుంది?" అనే జిజ్ఞాస పొందాను. సుషుప్తి యొక్క రూపమేమిటో, స్వభావం ఎట్టిదో... అద్దాని చమత్కారం ఏమై ఉన్నదో గ్రహించాలని నిర్ణయించుకున్నాను. ఇక నేను ఆ జీవుని ఆనందమయకోశంలో సుషుప్తి యొక్క తత్త్వము గురించి అన్వేషించసాగాను.

అట్లా అన్వేషణ కొనసాగిస్తూ ఉండగా ఇంతలో నాలో 'దృశ్యము' పట్ల ఒకానొక తూష్ణీభావం ఉద్భవించింది. "ఈ జాగ్రత్ - స్వప్న దృశ్యములతో నాకేమి పని? అసలీ చిత్తములో కదా, దృశ్యాదులన్నీ పొందుచున్నాను! కనుక చిత్తరహితుడై ఉండెదనుగాక!"... అనే ఒక ఉద్దేశము రూపుదిద్దుకోసాగింది. వెంటనే చిత్తము కొంచెం కొంచెం ప్రశాంతత సంతరించుకోసాగింది. అప్పుడు విషయములు వదలి విషయరహితుడనై ఉండటం ప్రారంభమయింది.

వెంటనే అట్టి చిత్తైత్యాజ్య స్థితిలో విషయములు రహితం అవటం గమనించాను. "ఓహో! ఇప్పుడర్థమయింది"... అని ఒక్కసారి నా బుద్ధికి తోచింది. చిత్తరహితంగా అంతరంగంలో ప్రశాంతుడనై ఉండే స్థితియే సుషుప్తి. అంతకుమించి సుషుప్తి అనగా మరింకేమీ కాదు. - అని గమనించసాగాను.

అట్టి సుషుప్తి జాగ్రత్ - అహంకారంచే ఎఱుగబడటంలేదు. ఎందుకంటే సుషుప్తిస్థితిలో జాగ్రత్ - స్వప్న అహంకారం కూడా మౌనం అవటం ప్రారంభిస్తోంది. కానీ, సుషుప్తి అహంకారం నిర్విషయమై ఉంటూనే, 'సుషుప్తి' ని అనుభవరూపంగా పొందుచూనే ఉన్నది.

కానీ... అది విదిత-అవిదిత రూపమై ఉన్నది. ఎందుకంటే... సుషుప్తిలో విషయాలే లేవు కనుక ...అది అవిదితం. కానీ... ఇది "నా గాఢ నిద్రాస్థితి" అని తెలియుచూనే ఉన్నది. కనుక విదితం.

ఆ స్థితి జడము కాదు. తెలుసుకొనే చైతన్యము సాక్షియై ఉండగా అయ్యది జడం ఎట్లా అవుతుంది? సుషుప్తి చేతనము కాదు. విషయములుంటే కదా, 'కదల్చునది' అనే అర్థం సూచించే 'చేతనము' అని అనటానికి? అయితే ...జడ-చేతనములకు సాక్షి అయినట్టి చిదాత్మయందే సుషుప్తి స్ఫురిస్తూ, శోభిస్తోంది.

ఓ వ్యాధుడా! సుషుప్తి గురించి చెప్పటానికి వీలుగా మరికొంత వివరణను కొనసాగిస్తున్నాను. విను. ఈ జీవుడు ఒకానొక క్షణంలో ఇట్లా భావన చేస్తున్నాడు. "అబ్బా! ఈ జాగ్రత్ స్వప్నములలో మనోదేహంతో పరిభ్రమిస్తూ శ్రమచే అలసిపోయాను. అయినా వీటన్నిటి గురించి భావన చేసి ఏం ప్రయోజనం? ఇకచాలు. కొంచెంసేపు అన్ని ఆలోచనలు కట్టిపెట్టి 'ఆలోచన' అనే పరిశ్రమను త్యజిస్తాను. చిత్తరహితుడనై శాంతంగా ఉండెదనుగాక!" ఈ ప్రకారంగా అనుకొని సర్వ సంకల్పములను త్యజిస్తున్నాడు. అప్పుడు ఆతని అనుభూతి గాఢనిద్రాకారమై ఉంటోంది. 'ఆలోచనలు' అనే కార్యక్రమం నుండి ఆదమరచి "ఆలోచనా రాహిత్యం" ...అనే స్థితిని స్వయంగా సంతరించుకోవటమే (అట్టి పరిణామమే) సుషుప్తి. అంతకు మించి సుషుప్తికి వేరే రూపమేదీ లేదు. ఈ మనుజుడు "ఇప్పుడు

నేనేదీ ఆలోచించనే ఆలోచించను. అన్నీ వదలి నాలో నేను ప్రశాంతుడనై ఉంటాను. 'అనేక రూపములు' అనే భ్రమను వదలి ఏకరూపుడనై ఉంటాను"...అని ఎవడైనా అనుకొని సమస్త ఆలోచనలను త్యజించి ఉండటం అభ్యసిస్తూ ఉంటే ... అట్టి మనుజుడు జాగ్రత్తునందు కూడా అట్టి గాఢ రూప సుషుప్తిని స్వయంగా అనుభూతమొనర్చుకొనగలడు.

సుషుప్తియే... 'ఘనీభూతం' పొందినప్పుడు 'నిద్ర' అంటున్నాం. కొంచెం విక్షేపముచే శైథిల్యం పొందినప్పుడు 'స్వప్నం' అంటున్నాం. ఇంకొంత శైథిల్యమైన సందర్భంలో 'జాగ్రత్' ఏర్పడినదై ఉంటోంది.

తురీయం - ఓ వ్యాధుడా! ఆ విధంగా 'సుషుప్తి' యొక్క స్థితి – రూపములను గ్రహించాను. జాగ్రత్–స్వప్న–సుషుప్తుల స్థితి గతులేమిటో గమనించాను. అయితే ఇక ఆ తరువాత "తురీయం అనగా ఏమిటి?" అనే ప్రశ్నకు వచ్చాను. మహాప్రయత్న శీలమైన బుద్ధితో తురీయావస్థ యొక్క అన్వేషణ చేయసాగాను. ఎంతో సంచరించాను. కానీ ఏం లాభం? చీకటి ఉన్నంత వరకు వెలుగు రూపమేమిటో తెలియదు కదా! అట్లాగే అజ్ఞాన నాశకమగు "శుద్ధ సమ్యక్ జ్ఞానం" సంపాదించుకో నంతవరకు 'తురీయ స్థితి' యొక్క రూపమేమిటో కొంచెం కూడా లభించదు.

ఈ ప్రపంచం యథాతథంగా ఉండినప్పటికీ... ఇదంతా కూడా "సమ్యక్ – బోధ"చే విలీనమైపోతోంది. అనగా... ఒక ఇద్దరి పరిచితులలో ఏ భేదం వర్తమాన స్థితిలో కనిపిస్తోందో... అది కాస్తా "అంతటా సమమైయున్న సమ్యక్ జ్ఞాన సముపార్జన"చే పటాపంచలౌతోంది. అప్పుడీ ప్రపంచమంతా ఆత్మరూపంగా (అకృత్రిమంగా) అనిపించగలదు. అట్లు ఆత్మగా కనిపిస్తున్నప్పుడు ఇక్కడ వాస్తవానికి ఏదీ విలీనం కాదు. ఎవడు సమ్యక్ దృష్టిని బలోపేతం చేసుకుంటాడో ఆతడు తన స్వరూపమును జాగ్రత్ – స్వప్న – సుషుప్తులకు వేరైనదని, వాటిచే స్పృశించబడజాలదని, ఆ మూడూ ఎందులో ఏర్పడి విరామం చెందుచున్నాయో – అది తన స్వరూపంగా గమనించుచున్నాడు. కనుక... తురీయం అనేది ఒక అవస్థ కాదు. అది జాగ్రత్ – స్వప్న – సుషుప్తుల యొక్క కేవల – అప్రమేయ సాక్షీరూపం అయివున్నది.

జాగ్రత్ – స్వప్న – సుషుప్తులు అనే మూడు స్థితులు తురీయము నందు స్థితి కలిగి ఉన్నాయి. కానీ పరమార్థంగా... వాస్తవానికి ఏదీ ఎందులోనూ స్థితి కలిగి ఉండటం లేదు.

"ఈ జగత్తు ఏ కారణం చేతనూ ఉత్పన్నమయి ఉండలేదు. శాంతము – జనన మరణ రహితము అగు బ్రహ్మమే ఇట్లు జగద్రూపంగా కనబడుతోంది." అనే బోధయే ... తురీయం.

"జన్మ కారకములగు కారణములేవీ అద్వయమగు బ్రహ్మమున ఉండజాలవు. 'సృష్టి' అనబడే ద్వైతమేదీ ఏ సమయమందును బ్రహ్మమునకు సంభవించజాలవు.

నేను బ్రహ్మమునే! (అహమ్ బ్రహ్మాస్మి)! జలమునకు తరంగత్వము వాస్తవరూపం కానట్లు ...జన్మాదులు ...జాగ్రత్ స్వప్న సుషుప్తులు నా స్వరూపమునకు ఆపాదించబడజాలవు. నేను ఏదై ఉన్నానో అది సర్వదా యథాతథమై ఉన్నది. నాకు కనిపించేవన్నీ నా యొక్క వివిధ రూపములే!"

ఇట్టి అవగాహనతో కూడిన అనిర్వచనీయ అనుభవస్థితియే "తురీయము" అను శబ్దముచే ఉద్దేశించబడుచున్నదని అత్యుత్తమ బుద్ధితో గ్రహించాను.

❖❖❖

5. చిత్త సర్వాత్మకత్వం

జీవుడు, పరిశీలన -

వ్యాధుడు (లుబ్ధకుడు) : మహాత్మా! మునీంద్రా! ఆ విధంగా మీరు ఒకానొక జీవుని అంతరంగంలోకి చిత్తమయ దేహంతో ప్రవేశించి మహా ప్రయత్న శీలమగు బుద్ధితో జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తి - తురీయముల స్వరూప, తత్త్వార్థములను సుస్పష్టపరచుకొనిన తరువాత... ఇంకా ఏం చేశారు?

మునీంద్రుడు : ఆ విధంగా జాగ్రదాది నాలుగు అవస్థల తత్త్వవిచారణ చేసిన తరువాత మామిడి వృక్షం యొక్క సువాసన గాలిచే కొనిపోబడి ఒక కమల సుగంధంలో లీనం చేస్తున్నట్లుగా - నేను ఆ ప్రాణి యొక్క చిదాభాస రూపమగు జీవునితోటి ఐక్యం పొందటానికి ప్రవృత్తుడనైనాను. ఆ ప్రాణి యొక్క చిదాభాసుని యందు ప్రవేశించటానికై ముందుగా నా హృదయమందలి తేజో రూపాన్ని కొంచెం త్యజించసాగాను. అనగా, అప్పటి వరకు తేజోరూపాన్ని ఆశ్రయించి ఇంద్రియ రూపమును అవధరించి ఇంద్రియ వృత్తులను ఆశ్రయించాను. అప్పుడు నా సమస్త ఇంద్రియ వృత్తులు బలాత్కారంగా బహిర్ముఖ వ్యాపారము నందు ప్రవృత్తం కాసాగాయి. అట్లా బహిర్ముఖంగా ప్రవృత్తమౌతున్న వృత్తులను అభ్యంతరమునకు (లోనికి) మరల్చే ప్రయత్నమునకు సంసిద్ధుడనైనాను. అట్లా వృత్తులను అదుపులో పెట్టుకొంటూ, వాటిని చాకచక్యంగా నిగ్రహించి, క్షణకాలంలో ఆతని అభ్యంతరమున వ్యాపించినవాడనయ్యాను. అట్లా ఉపాధి వ్యాప్తిత్వముతో ఆతనిలో ప్రకాశించాను. ఆతని 'చిదాభాస సంవిత్తు'తో ఏకత్వం పొందాను.

అప్పుడు ఆతని వాసనలు, నా వాసనలు సంయోగం పొందాయి. అప్పుడు అంతః ప్రతిభాస ప్రపంచం ద్విగుణీకృతంగా కనబడసాగింది. దిక్కులు రెండింతలుగా కనిపించసాగాయి. ఇద్దరు చంద్రులు, ఇద్దరు సూర్యులు, రెండు భూమండలములు, రెండు ఆకాశములు - ఇట్లా కనిపించసాగింది.

ఒకే ముఖం రెండు అద్దములలో రెండు ప్రతిబింబాలుగా కనిపిస్తుంది చూచావా? అట్లాగే ఇరువురు చిదాభాసులు కలియటం చేత రెండు జగత్తులు (దృశ్యము రెండింతలుగా) కనిపించసాగాయి. ఓ సాధూ! రెండు వేరుశెనగ గింజలలో ఒకే తైలము ఉంటుంది చూచారా? అట్లా మా ఇరువురి చైతన్యము బుద్ధి కోశంలో ప్రతిభాసించసాగింది. బుద్ధిలో రెండు దృష్టులు భాసించాయి. వాస్తవానికి ఆతని యొక్క - నా యొక్క వాసనలు పూర్ణ సమ్మేళనం కాలేదు. అయినప్పటికీ పాలు-నీళ్ళులాగా ఒకని ప్రపంచంలో మరొకరి ప్రపంచం కలసి ఉన్నట్లే కనిపించింది. అనిపించింది.

అప్పుడు... నేను ఆ ప్రాణి యొక్క "చిదాభాస సంవిత్తు" నంతటినీ స్వసంవిత్తుచే పరిచ్ఛిన్నం చేసి అద్దానిని నా సంవిత్తుతో ఏకరూపత్వం పొందేటట్లు చేశాను. ఆతని సంవిత్తు నా సంవిత్తునందు

కలసి 'ఏకము' అయింది. అప్పుడు మా ఇద్దరి వాసనల ఏకీకరణము వల్ల పూర్ణ ఏకత్వం లభించటం చేత ...ఇదివరకు ద్విగుణీకృతంగా కనబడిన జగత్తు ఏకత్వం పొందింది.

ఆ తరువాత ఆ ప్రాణి యొక్క చైతన్యమునందు నా సంకల్పము అల్పమై .... నా సంకల్పం కూడా ఆతని సంకల్పానుసారంగా స్థితి పొందటం జరిగింది. స్వకీయమైన 'పరామర్శ'ను త్యజించ కుండానే ఆతని సంకల్పంలో నా సంకల్పం కరిగిపోయి ఉండటం జరిగింది.

ఆ పిదప అచట నేను ఆతని హృదయం త్యజించకుండానే అచట జాగ్రత్ సంబంధమైన అనుభవ విశేషాలన్నీ నావిగా అనుభవం పొందాను. ఆ జీవుడు మామూలుగా నిదురలేచి తన దినచర్యలను కొనసాగించసాగాడు. పగలంతా ఆతను చూస్తున్నవన్నీ నేను చూస్తున్నట్లుగా ఆతడు మాట్లాడేవి నేను మాట్లాడుచున్నట్లుగా ఆతని ఆలోచనలన్నీ నా ఆలోచనలుగా గాంచాను. ఆ విధంగా పగలంతా గడచింది. సాయంత్రం అయింది. అటు ఇటు పగలంతా తిరిగి ఆతడు ఇంటికి వచ్చాడు. సుష్టుగా భోజనం చేసి పడుకున్నాడు. మెల్లగా నిద్ర పోవటానికి సిద్ధమైనాడు. అప్పుడు ఆతని ధ్యాస 'రూపగ్రహణం – లోక విషయాలు విశ్లేషించటం – కోప ఇష్ట కార్యాభిలాష' ఇత్యాది ప్రపంచానుభవములనుండి ఉపశమించటం ప్రారంభించింది. చిత్తముతోసహా ఆతని ఇంద్రియ వృత్తులన్నీ మూయబడినవి కాసాగాయి. తాబేలు యొక్క అవయవములు అద్దాని శరీరంలో ప్రవేశిస్తాయి చూచావా? అట్లాగే ఆతని ఇంద్రియ వృత్తులు ఆతని హృదయకోశంలో ప్రవేశించాయి. కళ్ళు నెమ్మదిగా మూసుకున్నాయి. ఆతని వృత్తి కళ్ళస్థానం నుండి వెనుకకు మరల్చబడి హృదయ స్థానంలో ప్రవేశించింది. ఆతని శరీరం (కళ్ళు, కాళ్ళు, చేతులు, చెవులు మొదలైనవి) క్రమంగా నిష్క్రియములై మరణించినవాని అవయవములవలె తయారైనాయి. ఆతని శరీరం బాహ్యానికి– చిత్రలేఖనంలోని మనుజునివలె వ్యాపార రహితం అయింది. అప్పటిదాకా నేను కూడా ఆతడు జాగ్రత్తులో ఉన్నంత వరకు ఆతని ఇంద్రియవృత్తులు నావిగా భావించి ఆతని అనుభవములను నేను పొందాను కదా! ఇప్పుడు ఆతని చిత్తమును అనుసరించటం కొనసాగించాను. ఆతని చిత్త వృత్తితో ఆతని ఇంద్రియ గోళములను త్యజించి ఆయా నాడీ మార్గముల ద్వారా ఆతని వెనుకకు మరల్చబడిన చిత్తవృత్తులను అనుసరిస్తూ ఆతని హృదయంలో ప్రవేశించాను. ఆతని చిత్తము బాహ్యానుభవాన్ని ఉపసంహరించుకున్నది. అభ్యంతరంలో గల జీవ తేజస్సులో ప్రవేశించింది. ఆ తేజస్సులోగల, కోమలమైన ఆనంద కోశమును ఊయలలాగా అధిరోహించి సర్వ వ్యాపార శూన్యమగు సుషుప్తిని అనుభవించసాగింది. అద్దానితోబాటు సుషుప్తిని నేను కూడా అనుభవిస్తూనే అత్యంత సూక్ష్మమైన ప్రజ్ఞతో "గమనించటం" అనే నా ప్రధానోద్దేశమును కొనసాగిస్తూనే ఉన్నాను.

ఆ సమయంలో సమాన వాయువు (పంచ ప్రాణములలో ఐదవది) ఛిద్ర సహితములగు నాడులలో అన్న పానాదుల రసముల యొక్క అనేక వికారముల చేత అక్కడక్కడా నిరోధించబడుతోంది. అయినా కూడా సూక్ష్మరూపమగు గతిచే దేహమంతా సంచరిస్తూ ఉన్నది. ఎప్పుడైతే ఆ ప్రాణి యొక్క చిత్తమునకు "సుషుప్త స్థితి" సంభవించిందో... అప్పుడు ప్రాణము అద్వైత రూపమగు

ఆనందమునందు తత్పరమై ఉండటం గమనించాను. ప్రాణము "పురీతతి" అనే నాడిలో ప్రవేశించి తనతో వెంటనంటి ఉన్న చిత్తముతో సహా ఆత్మయే పురుషార్థంగా కలిగి ఉండే స్థితిని స్వాధీనపరచుకొని ఉన్నది. అదియే సుషుప్తిలో జీవునికి కలిగే సుఖ విశ్రాంతి.

ఓ వ్యాధుడా! ఒకడు పరమ స్వార్థపరుడై ఉన్నప్పుడు ఇతరుల పనులేవీ నిర్వర్తించడు కదా! అట్లాగే సుషుప్తదశలో ప్రాణములు 'ప్రత్యగాత్మ' అనే పరమ పురుషార్థమునందు తత్పరమై ఉంటున్నాయి. అందుచేత ఆ ప్రాణములు 'ఇంద్రియములు' అనే పరవస్తు కార్యక్రమమేదీ నిర్వర్తించటం లేదు. నిరతిశయానందమైన "స్వాత్మ సత్తామయము"... అగు సుషుప్త సమయంలో జీవచైతన్యము కేవల నిరతిశయానంద రూపంతో ప్రకాశిస్తోంది. అట్టి సుషుప్త దశలో విక్షేప దుఃఖాదులేవీ కొంచెముగా కూడా భాసించుటలేదు.

❖❖❖

6. మనస్సుకు వేరుగా దేహమే లేదు

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! సుషుప్తదశలో మనస్సు ప్రాణములకు అధీనములై ఇంద్రియాదుల గురించిన మననం ఏమాత్రం చేయటం లేదు కదా! మరి ఆ మనస్సు జాగ్రద్దశలో ప్రవేశించినపుడు ఇంద్రియాదులను (శబ్ద-స్పర్శ-రూప-రస-గంధాదులను) ఎందుకు మననం చేస్తోంది? వాస్తవానికి ప్రాణం కంటే మనస్సు అనబడే వేరైన రూపమేదీ లేదు కదా! ప్రాణాలు లేనిచోట మనస్సు ఉండదు కదా! మరి ప్రాణము సుషుప్త దశ నుండి జాగ్రత్ దశకు వచ్చి దృశ్యమననం ఎందుకు చేస్తోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

దేహఏవాహ నాస్త్యేవ, స్వానుభూతోఽ ప్యయం నిజః
మనసః కల్పనాత్మేదం వపుః స్వప్నే గిరిర్యథా ॥

ఓ రామచంద్రా! ఈ దేహము నిజంగా ఉన్నట్లుగా స్వానుభూతమగుచున్నప్పటికీ, వాస్తవానికి 'దేహము' అనబడేది లేదు. ఎందుకంటావా?... అధిష్ఠాన సన్మాత్రమును వేరుచేసి చూచామా... ఇక దేహం, మనస్సు, ప్రాణం మొదలైనవన్నీ లేనే లేవు. బంగారం లేకపోతే ఆభరణ మెక్కడున్నది? అధిష్ఠాన సన్మాత్రము ఉండి ఉన్నప్పుడు, ఇక తదితర మనో-ప్రాణ-దేహాదులు ఉండనే ఉంటాయి. బంగారం ఉన్నచోట ఆకారం కూడా ఉంటుంది కదా! జలమును ఆశ్రయించి తరంగత్వం ఉండనే ఉంటుంది కదా! స్వప్నంలో పర్వతం ఉన్నట్లుగా అగుపించవచ్చు గాక! ఆ పర్వతం ఎక్కడున్నది? అట్లాగే ఈ 'దేహము' అనబడేది మనస్సు యొక్క కల్పనా వ్యవహారం మాత్రమే! ఇక మనస్సో, ఆత్మకు (నిరాకార జలమునకు సాకార తరంగం వలె) కల్పనా వ్యవహారమై ఉంటోంది.

కాబట్టి మనస్సు నుండి వేఱుచేసి చూస్తే శరీరమే లేదు! అట్లాగే దృశ్య విషయం కూడా! సృష్ట్యాదిలో 'దృశ్యం' అనబడేది ఉత్పత్తి అవటానికి కారణమే లేదు కనుక ఆత్మకు వేరుగా 'దృశ్యం' లేనే లేదు. దృశ్యమే లేదు కాబట్టి 'చిత్తము' అనేది కూడా లేదు. మరి?

అతః సర్వమిదం బ్రహ్మ తచ్చ సర్వాత్మకం యదా
తదా విశ్వమిదం విష్వగస్త్యేవ చ యథాస్థితమ్ ॥

కాబట్టి రామచంద్రా! ఈ సమస్తము కూడా బ్రహ్మమే అయి ఉన్నదయ్యా! ఎప్పుడైతే “బ్రహ్మము సర్వాత్మకము”... అనే శాస్త్రవాక్యం మనం ఒప్పుకుంటామో... అప్పుడు బ్రహ్మమునకు వేఱైనదేదీ ఎక్కడా ఏ సమయమందూ లేనిదే అగుచున్నది. (సర్వమ్ ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ!) బంగారం యొక్క ఉనికిచే ఆభరణం ఉన్నట్లు, జలం యొక్క సత్తాచే తరంగం ఉన్నట్లు... ఈ ప్రపంచము, మనస్సు, ఇంద్రియాలు, ప్రాణము... ఇవన్నీ కూడా బ్రహ్మ సత్తా చేతనే భావనారూపమై ఉంటున్నాయి.

బ్రహ్మవేత్తల దృష్టిలో చిత్తం, దేహం, దృశ్యం - అని చెప్పబడేదంతా బ్రహ్మమే అయి ఉన్నది. ఇక బ్రహ్మవేత్తలు కానివారి దృష్టి అంటావా... అది (తత్త్వవేత్తలమగు) మాకు విషయమే కాదు. ఎందుకంటే వారికి ఈ దృశ్య మనో జగదాదుల పట్ల క్షణమొకరకమైన అభిప్రాయం పుట్టుకొస్తోంది.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! మీరు చెప్పే రీతిని బట్టి పాతాళలోకం నుండి బ్రహ్మలోకం వరకు అంతా బ్రహ్మమయమే కదా! వివిధ రూపములతో కూడిన ఈ త్రైలోక్యములు (స్వర్గ-మర్త్య-పాతాళములు) బ్రహ్మమే - అని గ్రహించటానికి వీలుగా ఆ క్రమమేమిటో వివరించండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : చిన్మాత్రము నిర్మలమై అనంతమై చిదాకాశ స్వరూపమైయున్నది. అది సర్వదా సర్వరూపమైయున్నది. అది ‘అద్వితీయం’ అని (వేదోపనిషత్ లచే) ప్రవచించబడుతోంది. కనుక అద్దానికి వేఱుగా ఏదీ లేదు. కనుక జగత్తుగాని, దృశ్యం గాని, దృశ్యత్వం గాని ఏవీ కూడా లేవు.

ఆ చైతన్యము “ఎరుక” అను విలక్షణ లక్షణం కలిగి ఉంటోంది. అట్టి ఎరుక నుండి “ఎరుగుచున్నది - ఎరుగబడేది” అనునవి జలంలోంచి తరంగాలవలె ఏర్పడుచున్నాయి. అట్టి విలక్షణమైన విశేషమును “సర్వజ్ఞత్వం” అంటారు.

చైతన్యము తనయొక్క శుద్ధమైన - సర్వాతీతమైన - చింతాది రహితమైన చిత్స్వరూపమును కొనసాగిస్తూనే, తనయొక్క “సర్వజ్ఞత్వం” అనే విశేషం చేత మొట్టమొదటగా “మనస్సు” అనే అధ్యారోపమును స్వయంగా తనకు అనన్యంగా గావించుచున్నది. అటు తరువాత ఆ మనస్సుకు సంచారణ శీలత్వం తానే కల్పించుచున్నది. అట్టి మనస్సులో రెండు విభాగాలున్నాయి.

1. మనస్సు యొక్క తెలుసుకునే విభాగం, 2. మనస్సు యొక్క తెలియబడే విభాగం

“మనస్సు యొక్క సంచరణ శీలత్వమే ప్రాణములు” అని గ్రహించు. అనగా చైతన్యం ద్వారా మనస్సుచే కల్పించబడినదై ‘ప్రాణం’ అనేది అనుభూతమౌతోంది. ప్రాణం ఎట్లు అనుభూత మవుతోందో... అట్లాగే దేహేంద్రియాదులు, దిక్-కాలకల్పనాసమన్వితమైన జగత్తు కూడా అనుభూతమౌతోంది. ఈ విధంగా ఈ విశాల ప్రపంచమంతా మనోమాత్రమే అయివున్నది.

మనస్సో? చిద్రూపమగు పరబ్రహ్మమే! కాబట్టి ఈ ఎదురుగా కనబడేదంతా వ్యాపక పరబ్రహ్మమే గాని... మరింకేమీ కాదు! ఈ జగత్తు యొక్క వాస్తవ రూపమును పరిశీలిస్తే “ఇదంతా నిరాకారమై - ఆద్యంతరహితమై - అభాసశూన్యమై - నిర్వికారమై - శాంతమై - సన్మాత్రమై -

చిన్మాత్రమైనట్టి పరమబ్రహ్మమే" ... అని గమనించబడగలదు. పరబ్రహ్మము సర్వశక్తిమంతమైనది. అట్టి పరబ్రహ్మము తనయొక్క ప్రాథమిక మనశ్శక్తిచే దేనిని ఎట్లా భావన చేస్తోందో.... అది అట్లాగే ఆయా రూపాదులతో కూడుకొని అనుభవిస్తోంది.

ఒకడు తన స్వప్నంలో ప్రవేశించి ఆ స్వప్నంలో ఆయా రూపాలుగా గాంచేది తన యొక్క మనో రూపమే కదా! అట్లాగే జాగ్రత్తులో కూడా తన మనోరూపాన్నే తాను పరిపరి విధాలుగా సందర్శిస్తున్నాడు. సంకల్పాత్మకమైన "మనస్సు" అనే కార్యబ్రహ్మం తనకు తానే భూ, స్వర్గ, పాతాళ లోకాలను, కల్పించుకొని వాటియందు సుదీర్ఘ సంచారం సల్పుతోంది. ఒకడు ఊహచే సంకల్పించి ఆ ఊహలో ఏవేవో విశేషాలను దర్శించి అనుభవించటం, – అవన్నీ ఒక్కొక్కసారి 'నిజమే' అని అనుకోవటం ఆబాలగోపాలానికి విదితమైనదే కదా! అట్లాగే జాగ్రత్ – స్వప్న అనుభవాలు కూడా!

ఓ రామచంద్రా! 'ఆత్మ' అనబడే "చిదాకాశరూపుడు ఆదిపురుషుడు" – అగు పరమాత్మయే నిజకల్పితమైన మనస్సులో (తాను యథాతథంగా ఉంటూనే) ప్రవేశిస్తున్నాడు.

మనస్సు ద్వారా ప్రాణవంతుడగుచున్నాడు. ప్రాణముల ద్వారా దేహం ధరిస్తున్నాడు. దేహాదుల ద్వారా త్రిలోక రూపుడగుచున్నాడు.

ఇందుకు దృష్టాంతం స్వప్నమే! ఒకడు తాను యథాతథంగా ఉంటూనే తన ఊహారూపమును స్వప్నంలో ప్రకాశింపజేసి, ఆ స్వప్నంలో పురములను, గృహములను, మిత్రులను, శత్రువులను ఊహచే సంపాదించుకొని అనుభవించటం లేదా?

జాగ్రత్తు కూడా అట్టిదే! ఇది కూడా ఊహానిర్మితమే! స్వప్నం కూడా అట్టిదే! అదీ ఊహాకల్పితమే! "జాగ్రత్తు సంకల్పాలచే రూపుదిద్దుకుంటోంది" ...అని అనటానికి స్వప్నమే మనకిక్కడ ఒక దృష్టాంతం.

❖❖❖

7. మనో - ప్రాణ రథసారథ్యం

శ్రీరాముడు : "హే మహర్షీ! అసలీ జగత్తు యొక్క కర్తృత్వం ఎవరిది?" – అనే ప్రశ్నకు సమాధానంగా అనేక సిద్ధాంతాలు, కథనములు చెప్పబడుతూ ఉంటాయి. బ్రహ్మజ్ఞులగు మీ అనుభవం దృష్ట్యా ఈ సృష్టికి అసలైన కర్త ఎవరో, ఎక్కడుంటాడో, ఎందుకు సృష్టిస్తున్నాడో చెప్పండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

చిత్తమేవ జగత్ కర్తృ, సంకల్పయతి యద్యథా
అసత్ – సత్ – సదసచ్చైవ తత్తథా తస్య తిష్ఠతి ॥

ఓ రామచంద్రా! చిత్తమే జగత్తుకు కర్త అయివున్నది. అది దేనినైతే ఎట్లు – ఇది అసత్తు, ఇది సత్తు, ఇది సదసత్తు... అని సంకల్పిస్తుందో ...అది ఆ ప్రకారంగానే సత్ – అసత్ – సదసత్‌గా స్థితి కలిగి ఉంటున్నదగుచున్నది.

ఈ చిత్తమే ప్రాణమును కల్పిస్తోంది. అట్లా కల్పించి, "ఈ ప్రాణము లేకపోతే నేనుండజాలను. ప్రాణమే నాయొక్క సమస్త వ్యవహారములను నిర్వర్తిస్తోంది" ...అని చిత్తమే కల్పన చేసింది.

అందుచేత ప్రాణము యొక్క ఆధీనంలో చిత్తము ఉండటం జరుగుతోంది? ఓ ప్రియరామచంద్రా! ఎక్కడెక్కడ మనస్సు ప్రాణముతో సహా ఈ దేహమును కల్పించుకొంటోందో... అక్కడక్కడ ఒక మాయాపురమువలె ఈ విశాల జగత్తును అనుభవిస్తోంది. మనస్సు యొక్క ద్రష్టరూపం "అహమ్" అయి ఉండగా, అద్దాని దృశ్యరూపం ఈ దృశ్య జగత్తు అయివున్నది. అనగా ద్రష్ట - దృశ్యరూపములు రెండూ కూడా మనో-అంతర్గతములే!

❖

ఆ విధంగా ప్రాణ-దేహముల కల్పనానంతరం ఈ చిత్తము "నేను ప్రాణ-దేహములు లేక పోతే మనజాలను" అని అనుకుంటోంది. అనగా, నేనే మనస్సుకు స్థానమై, మనస్సుకు అప్రమేయమై మనస్సుకు కారణ - కారణమై ఉన్న చిత్స్వరూపమును!"... అనే ఘనీభూతమైన అనునిత్య సత్యమును ఏమరుస్తోంది. అందుకే చిత్త స్వరూపమును అవధరించిన చిదాభాసుడగు ఈ జీవుడు, "నేను దేహినా? దేహమునా? దేహత్వానికి ముందే ఉన్నానా? లేనా? దేహాంతరం ఉంటానా? ఉండనా? ఉంటే ఎక్కడుంటాను? ఉండకపోతే ఏమైపోతాను"... అనే అనేక సందేహాలు కలిగియే ఉంటున్నాడు. తత్ఫలితంగా అల్పవిచారణ కారణంగా పుట్టుకువచ్చిన ప్రాపంచిక జ్ఞానముచే ఆతడు దుఃఖితుడుగా మిగిలిపోతున్నాడు. ఓ రామచంద్రా! "నేను ఈ శరీర-ప్రాణముల స్వరూపుడను"... అనే సంసార సంబంధమైన అల్పజ్ఞానం/విపరీతజ్ఞానం తొలగాలంటే తత్త్వవిచారణ తప్పితే వేరే ఉపాయం లేదు. అనగా... ఎవనికైతే "ఈ శరీర ప్రాణములు నేను! లేక, ఇవి నావి" ...అనే మిథ్యాజ్ఞానం ఉండి ఉంటుందో, ఆతని పట్ల "ఈ దృశ్యముపై గల నమ్మకం" అనే రూపంలో ఉండే 'సంసారం' అనబడే సుదీర్ఘ దృశ్య తాదాత్మ్యం ఉండియే తిరుతోంది. అట్టి సంసార జాడ్యానికి ఒకే ఒక్క పరమౌషధం "ఆత్మజ్ఞానం" మాత్రమే! అందుకిక వేరే ఉపాయం లేదు.

న అన్యత్ర ప్రథతే జ్ఞానం మోక్షోపాయ విచారణాత్
ఋతే తస్మాత్, ప్రయత్నేన మోక్షోపాయో విచార్యతామ్ ॥

ఓ సకల జనులారా! నా మాటలు జాగరూకులై వినండి. ఈ కనబడే జగత్తు, జగత్తుగా కాకుండా, మీ యొక్క ఆత్మ స్వరూపంగా కనబడటమే ఆత్మజ్ఞానం. అటువంటి ఆత్మజ్ఞానం పరోక్షమైన కథనాలతో లభించదు. కాబట్టి ఆత్మవిచారణను ప్రతిపాదిస్తున్న గ్రంథాలను పఠించండి. జీవుని యొక్క అవిద్యయే దృశ్యమును ఆత్మకు అన్యమైన దానివలె దర్శింపజేస్తోంది.

కిలాహమిదమ్ ఇత్యేవ నాఽవిద్యా విద్యతే క్వచిత్
మోక్షోపాయాదృతే నైతత్ కుతశ్చిదయతే అన్యతః?

ఓ రాఘవా! "అవిద్య ఇక్కడ ఏ రూపంలో ఉన్నది?" అని మేము తరచితరచి పరిశోధించాం. "ఈ శరీరమే నేను - తదితర శరీరములు నాకు వేరు - ఈ గృహాదులు నావి-తదితరములు నావి కావు" ...అను రూపంగా అవిద్య ఇచ్చట తాండవిస్తోందని గ్రహించాం. అవిద్యకు "ఇదే నేను - ఇది నాది" ...అనుకోవటం తప్పించి వేరే రూపమేదీ లేదని మేము కనుగొన్నాం. అట్టి అవిద్య మోక్షోపాయం ఆశ్రయిస్తేగాని తొలగదు. అట్టి మోక్షోపాయం ప్రసాదించే "శ్రీ వసిష్ఠ రామ సంవాదము"

...వంటి గ్రంథములను /మోక్ష శాస్త్రములను పఠించి అనుభూతం చేసుకోవటం ముఖ్యమైన ఉపాయమై ఉన్నదని మేము గమనిస్తున్నాం. 'నేను-నాది' అనే జాడ్యం తొలగటానికి సరి అయిన మార్గంలో విచారించటమే ఉపాయం.

ఓ రామచంద్రా! "నాకు ప్రాణమే పరమాస్పదమైనది. అదే నా జీవనాధారం" అని ఎందుకో ఈ మనస్సు ప్రాణముల గురించి నిశ్చయమును పెంపొందించుకుంటోంది. అంతేగాని "నాకు నిత్యసత్యమగు ఆత్మయే ఆధారం" అనే విషయం గమనించటమే లేదు. "యత్ భావం, తత్ భవతి" అను మనో స్వభావ సూత్రమును అనుసరించి, (లేక) మనస్సు యొక్క కల్పనను అనుసరించి ప్రాణము అత్యావశ్యకమై అనుభవమగుచున్నది. అట్టి భావనా పరంపరల సుదీర్ఘాభ్యాసం చేత మనస్సు యజమాని అయివుండి కూడా ప్రాణములకు "దాసోఽహమ్" అంటోంది. ప్రాణములకు అధీనమగుచున్నది.

ఈ దేహం సౌమ్యంగాను, ప్రశాంతంగాను ఉన్నప్పుడు " దేహగతమైన శాంతియే ప్రాణగతమైన శాంతి" అని తలచుచు మనస్సు తదనుగతంగా "నేను హాయిగా ఉన్నాను" అని మననాది వ్యాపారాలు కొనసాగిస్తోంది. ఈ దేహం సంక్షోభం పొందినప్పుడు ఆ క్షోభ ప్రాణములలోని క్షోభగా మనస్సు భ్రమిస్తోంది. అంతేగాని ఈ దేహ ప్రాణములకు సంబంధించని అనంత శాంత స్వరూపమైన ఆత్మను మనస్సు గమనించక క్లేశపడుతోంది. ఆత్మ విచారణచే తత్త్వజ్ఞానం సముపార్జించటంలేదు. అందుచేత మనస్సు ఏదో ఒక క్షోభకు ఎల్లప్పుడు గురి అవుతోంది.

ఓ సాధక జనులారా! ఎంతెంతకాలమైతే ప్రాణము శ్వాసోచ్ఛారణయందు తత్పరమై ఉంటోందో ...అంతంత కాలం మనస్సు "ఏదో పొందాలి" ...అనే దాహమును కలిగి ఉంటుందేగాని... ఆత్మజ్ఞానం కొఱకై ప్రయత్నించటం లేదు. అందుచేతనే ఒకానొక ఉపాయంగా ప్రాణ నిరోధాభ్యాస బలం సంపాదించుకోవటం చేత, మనస్సుకు ఆత్మజ్ఞానం వైపుగా ప్రయాణం సిద్ధించటం సులభం అవుతోంది. మనస్సు ఆత్మజ్ఞానము వైపుగా మరలనంతకాలం అద్దానికి వివిధ రీతులతో కూడిన దృశ్యమే కనిపిస్తుందిగాని... దృశ్యమునకు ఆధారమైన స్వస్వరూపాత్మ అనుభూతమవటం లేదు. అందుచేత ప్రాణ నిరోధాభ్యాసం శాస్త్రకారులచే శాస్త్రోక్తంగా బోధించబడుచున్నది.

ఓ రామచంద్రా! ఈ ప్రాణము, మనస్సు అనబడే రెండూ ఈ విధంగా ఒకదానికి మరొకటి రథము, సారథుల వలె ఉంటూ పరస్పరం పాత్రలను మార్చుకుంటున్నాయి. ఎంత ఆశ్చర్యం! ప్రపంచంలో ఎక్కడైనా రథం రథంగానే ఉంటోంది. సారథి సారథిగానే ఉంటున్నాడు. రథం సారథిగా మారటం సారథి రథంగా మారటం మనం ఈ మనో ప్రాణముల విషయంలోనే లోకంలో చూస్తున్నాం.

ఈ ప్రకారంగా ప్రాణ-మనస్సుల పరస్పర వర్తనం ఆదిసృష్టిలో ప్రాణ - మనో రూపములు తానే అయి ఉన్న పరమాత్మయే సంకల్పించారు. అజ్ఞానుల పట్ల ఆ నియతి ఇప్పటికీ అట్లాగే కొనసాగుతోంది. ఈ విధంగా "మనఃప్రాణములు రెండూ కూడా సంకల్ప కల్పితాలు" ... అని

ఆత్మైక్యదృష్టికి సుస్పష్టంగా తెలియవస్తున్నాయి. ఏ జీవుడైతే "ఈ మనో ప్రాణములే నేను" అని తలచుచు, ఈ రెండింటికి ఆవలగల తనయొక్క అప్రమేయ – అద్వితీయ – అనంతగుణ గంభీర – నిత్య నిర్మల ఆత్మ స్వరూపమును గమనించటం లేదో... ఆతని పట్ల దేశ–కాల–క్రియా–ద్రవ్యములు కల్పితములగుచున్నాయి. అనగా ఎవరైతే తమ ఆత్మస్వరూపమేమిటో గమనించక "శరీరంతో చస్తాను. మనస్సును అనుసరించే నేనుంటాను. ప్రాణాలుంటేనే మనస్సు పని చేస్తుంది" ...అను దేహ – మనో – ప్రాణాత్మ బుద్ధి కలిగివుంటారో, వారి వారి కల్పనలో దేశ కాల క్రియ ద్రవ్యము –అనే నాలుగు కల్పితమై ఆరూఢమౌతున్నాయి. ఈ దేశ–కాల–క్రియ–ద్రవ్యములే జగత్తు రూపంగా ఆ జీవుని పట్ల ప్రసిద్ధమై ఉంటోంది.

❖

ప్రాణ – మనస్సులనే జంటకవులు ఒక్కొక్కసారి కలసి సమత్వముతో కూడిన వారై తమ కార్యములను నెరవేర్చుకుంటున్నారు. మరొకసారి వారు వేరువేరై తమతమ కార్యములను వేరువేరుగా నిర్వర్తించుకుంటున్నారు.

స్వం ప్రాణ – మనసీ సామ్యాత్ కుర్వతీ కర్మ తిష్ఠతః ।
వైషమ్యాత్ విషమం చైకం శాన్తే శాన్తా సుషుప్తతా ॥

జాగ్రత్తు - ఈ ప్రాణము, మనస్సు అనే రెండూ కూడా సామ్యత్వము (సమత్వము) కొంతసేపు కలిగి ఉండి తమ తమ కార్యములు నెరవేర్చుకుంటూ ఉన్నాయి. అవి రెండూ కలసి ఉండి వాటివాటి కార్యములు నెరవేర్చుకొను సమయంలో కలిగేదే "జాగ్రదనుభవం". మరొకప్పుడు ప్రాణములు ఇంద్రియ వ్యాపారము నుండి నివర్తించి ఉంటున్నాయి. అప్పుడు ఈ మనస్సు భౌతికమైన ఇంద్రియాలను పొందటం మానివేస్తోంది. ఈ విధంగా ప్రాణం, మనస్సు విసమత్వం కలిగి ఉన్నప్పుడు మనస్సు ఇంద్రియార్థములలో ప్రవర్తిస్తోంది. ప్రాణము ఇంద్రియముల పట్ల మౌనం వహించి ఉంటోంది. అప్పుడు ఏర్పడే స్థితే స్వప్నం. స్వప్నదశలో దేహము యొక్క ఇంద్రియాలు పనిచేయటం లేదు. అయితే శబ్ద–స్పర్శ–రూప–రస–గంధాలు (ఇంద్రియార్థాలు లేక జ్ఞానేంద్రియాలు) మనస్సు యొక్క అంగములే కాబట్టి మనస్సు వాటిలో చరిస్తోంది. ప్రాణము దేహము యొక్క ఇంద్రియములపట్ల మౌనం వహిస్తోంది. అయితే జీవుడు స్వప్నదశలో అనుభూతులు – అనుభవములు మనస్సు ద్వారా కొనసాగిస్తున్నాడు.

సుషుప్తి - ఇంకొక సమయంలో మనస్సు విశ్రమించి ఉంటోంది. అనగా అది విషయములను త్యజించినదై తనయందు తానే మౌనంగా ఏర్పడి ఉంటుంది. అది ఆత్మలక్షణముతో పోల్చతగినట్టి విషయరాహిత్య స్థితి వహించి ఉంటోంది. సర్వ విక్షేపములు సశాంతించిన స్థితిని పొందివున్న స్థితిలో 'విక్షేపశ్రమ' లేకపోవుటచేత జీవునకు సుఖవిశ్రాంతి లభిస్తోంది.

అట్టి విక్షేపరహిత మనో మౌనస్థితియే సుషుప్తి. ఇక శారీరకంగా చెప్పుకోవాలంటే... ఎప్పుడైతే అన్న రసముల చేతనో పిత్తాదుల చేతో, పైత్య జఠరాదిరసముల పరిశ్రమ చేతనో – నాడులు

నిరోధించబడగా... ఆ స్థితిలో ప్రాణాలు దట్టముగా (చిక్కగా) మందసంచారము కలిగి ఉంటున్నాయి. అప్పటి స్థితి సుషుప్తిగా సంతరించుకుంటోంది. నాడులు అన్న రసంచే పూర్ణమై ఉండడంచేతనో, (లేక) శరీరం దీర్ఘంగా శ్రమించి ఉండటం చేతనో (లేక) ఆకలి కారణంగానో నాడులు మందమై ఉంటున్నాయి. అప్పుడు ప్రాణములు మందమైన గతిని కలిగి ఉండడం చేత సుషుప్తి ఏర్పడుతోంది.

ఇంకా చెప్పాలంటే... మర్దనాదులచే నాడుల మృదుత్వం పొందుచున్నప్పుడు, బాణాదులు దేహంలోని కొన్ని ముఖ్య ప్రదేశాలలో తాకడం చేత నాడులలో అధిక-అల్ప రక్తప్రవాహం ఏర్పడడం చేత, దేహాంతర్గతములైన ప్రాణాలు రక్తాదులచే పూర్ణమైనపుడు... ఆయా సందర్భాలలో ప్రాణాలు ఎచటనో లీనమై మందసంచారం కలిగి ఉంటాయి. అప్పుడు కూడా జీవునకు సుషుప్త స్థితి జనిస్తోంది.

సరే ఇప్పుడు మనం ఈ విపశ్చిత్ చక్రవర్తి చెప్పుచున్న ఆ వ్యాధ - మహాముని సంవాదానికి వద్దాం.

❖❖❖

8. స్వప్నంలో జలప్రళయం

విపశ్చిత్ : ఓ వసిష్ఠ మహర్షీ! ప్రియ సభికులారా! ఆ వ్యాధునితో ఆ మహాముని కొనసాగించిన సంభాషణ వినెదరుగాక!

మహాముని : ఓ వ్యాధుడా! ఆ ప్రాణి యొక్క హృదయంలో ప్రవేశించాను కదా! ఆ రోజు రాత్రి సుష్టుగా భోజనం చేసినవాడై ఆతడు గాఢ సుషుప్తి రూపమగు నిద్రకు ఉపక్రమించాడు. ఆతని చిత్తముతో ఏకత్వము పొందిన నేను అప్పుడు నిజ స్వాతంత్ర్యమును త్యజించి ఆతనితో కూడా గాఢనిద్రను అనుభవించాను. కొంతసేపు అట్లా జరిగిపోయింది. అట్లా కొంతసేపైన తరువాత ఆతని ఉదరంలోగల అన్నము జీర్ణం అయింది. అప్పుడు ప్రాణము అటూ ఇటూ కొంచెం వేగంగా చలించటానికి అవకాశం లభించింది. స్వాభావికంగానే ఆతని ప్రాణము నాడీ మార్గంలో ప్రయాణించటానికి చోటు లభిస్తూవుండగా ఆతని సుషుప్తి మందగించసాగింది. ఆ విధంగా సుషుప్తి సూక్ష్మత్వం పొందుతూవుండగా ... ఆతని హృదయంలో సూర్యోదయంలాగా స్వప్నమయ ప్రపంచం ఉదయించటం గమనించాను. ఆ స్వప్న ప్రపంచం సముద్ర - పర్వత - నదీ - భూ ప్రదేశాలలో త్రిలోక వ్యవహారములతో నిండివున్నది. అట్టి స్వప్న మహా ప్రపంచంలోగల ఒకానొక స్వప్న భూప్రదేశంలో గల ఒక నగరంలోని ఒక గృహంలోగల ఒక ఇల్లాలు (గృహిణి) నా ఎదురుగా కనిపించింది. నేను ఆ ఇంటికి యజమానినై, ఆ గృహిణికి భర్తనై ఉండటం నాకు అనుభూతం కాసాగింది.

ఇక నేను ఆ భార్య - పుత్ర - బంధు - సేవకులతో ఏదేదో సంభాషిస్తూ కాలం గడపసాగాను. ఇట్లా కాలం గడుపుచూ ఉండగా, ఒకానొకరోజు ఏదో ప్రళయకాల జలప్రవాహంలాగా వచ్చి ఆ మా గృహం మొదలైనవన్నీ నేను చూస్తూ ఉండగానే,... నా ఎదుట నుండి కొట్టుకుపోయేటట్లు

చేసివేయసాగింది. ఆ గృహం, ఆ నగరంతో సహా నేను కూడా ప్రవాహంలో పడి కొట్టుకుపో సాగాను. నాలాగానే అనేకమంది నగరవాసులు ప్రవాహ వేగానికి దొర్లించబడిపోతూ హాహాకారాలు చేస్తున్నారు. స్త్రీలు తమ భర్తల – పిల్లల గతి చూస్తూ గుండెలు బాదుకుంటూ రోదిస్తున్నారు. ఎన్నో ఇళ్ళు నేలమట్టమౌతూవుంటే కొందరు స్త్రీలు మేడపై నుండి కిటికీలోంచి చూస్తూ భయంగా కేకలు వేస్తున్నారు. ఆ ఉపద్రవాన్ని చూచి నేను దీనచిత్తంతో పెద్దగా ఏడవసాగాను. నా కళ్ళముందే అనేక గృహాలు నేలమట్టమైనాయి. నా భార్య – పిల్లలతో సహా కట్టు బట్టలతో అనేక మైళ్ళు జల ప్రవాహానికి కొట్టుకుపోయాం. ఒక పర్వత సానువు చేరాం. అక్కడ రాతిబండ చప్టాపై కొంచెం విశ్రాంతి తీసుకుంటూ ఉండగా ఇంతలో మరల జలతరంగాలు మమ్ములను ఆవరించాయి. అట్లా నేను నా భార్య – పుత్ర – బంధువులతో అనేక సంకటములు పడుతూ తీవ్రవేదన అనుభవిస్తూ ఉండగా అప్పుడొక్క క్షణంలో ఒకానొక జ్ఞానకిరణం నా హృదయంలో తళుక్కుమన్నది.

“ఓహో! నేను ఆశ్రమంలో తపస్సు చేసుకుంటూ ఆ జీవుని హృదయంలో ప్రవేశించి ఈ అన్యలోకం ప్రవేశించాను. ఆ ఒకానొక ప్రాణియొక్క హృదయంలోంచి ఆతని స్వప్న విభాగంలో ఈ అనుభవము దర్శిస్తున్నాను కదా” …అని గుర్తుకు వచ్చింది. అందుచేత వర్తమాన స్వప్న ప్రపంచం యొక్క దృఢాభ్యాసంచే జనించిన మిథ్యాజ్ఞానంతో అప్పటి నా దేహం పరిపూర్ణమయి ఉన్నదని గుర్తు చేసుకున్నాను. కాబట్టి నా ఆ స్వప్నాంతర్గత భౌతిక దేహం జలప్రవాహానికి కొట్టుకు పోతున్నప్పటికి నా యొక్క సమాధిమయ స్వరూపమును స్మరించుకొంటూ ఉండటం చేత సుఖంగానే ఉండగలిగాను. ఇకప్పటి నుండి జలంలో కొట్టుకుపోతున్న పురములను, తదితర వస్తుజాలమును, జన – ధనాదులను చూచి మృగతృష్ణా జలంలాగా మిథ్యగా గాంచసాగాను. నలువైపులా జగత్ పదార్థములు అనేకం ఖండఖండములై శిథిలం అవటం చూస్తూ …ఇట్లా అనుకున్నాను.

“ఆహా! ఏం ఆశ్చర్యం! జాగ్రత్ – స్వప్న – సుషుప్తులు – అనబడే త్రినేత్రములు గలిగిన ఈశ్వరుడు జీవరూపుడై ఈ మాయా మహాసముద్రంలో తృణమువలె కొట్టుకుకుని పోవుచున్నాడా! హా హతవిధీ! ఇద్దానికి నేను చేయగలిగినదేమున్నది? ఏమీ లేదు!”

❖

ఆ ప్రవాహంలో అనేక ఆభరణాలు ధరించిన గంధర్వ – కిన్నెర – మనుష్య – దేవ – నాగ జీవులు మొదలైన కొందరు ఆ ప్రళయ సముద్ర తరంగములలో తేలియాడుచూ ఉంటే…. అదంతా ఏదో క్రీడవలె ఉన్నది. ఆకాశమున విహరించే దేవతా విమానాలు ఆ జలంలో కూలిపోతూ కనిపించాయి. ఆ జలాలు బ్రహ్మలోకంలో బ్రహ్మదేవుడు ధ్యాన నిష్ఠుడై ఆశీనుడైవున్న కమలముల పత్రములను స్పృశించి మరల వెనుకకు మరలుచున్నాయి. యముడంతటివాడు మరొక యమునిచే గొనిపోబడుచున్నట్లు కనిపించాడు. సూర్యగోళం ఆ ప్రళయ జలప్రవాహంలో మునిగిపోతూ కనిపించింది. తత్త్వజ్ఞులగు మహనీయులు మాత్రం తమ శరీరములు జల తరంగములచే ఖండన – మర్దనములు పొందుతూ ఉంటే… అదంతా కూడా ఖేద రహితంగా, ఏవో ఎండు కట్టెలు నీటిలో దొర్లుచున్నట్లుగా తమ దేహములను తాము గాంచగలుగుచున్నారు. స్త్రీ సమూహం తరంగములచే

దొర్లించుకుపోతూ ఉంటే శృంగార రసాస్వాదన గురించి చర్చించే పురుషులు చేసేదేమీలేక నిస్సహాయులై అక్కడక్కడ చూస్తూ ఊరకే ఉండిపోసాగారు.

ఆహా! లోకాలన్నీ ఆక్రమించి పరిపాలించే ఇంద్రాది దేవతలవంటివారు చిరునామా దొరకుండా ఆ జలంలో అంతర్గతులై అదృశ్యులగుచున్నారే! అదంతా చూస్తుంటే పరమ వేదనాభరితంగా ఉన్నది. “ఆహా! ఈ త్రైలోక్యము, త్రిలోకాధిపతులు, స్వర్గలోక సుందర వనములు, మర్త్యలోక సంబంధ- అనుబంధ బాంధవ్యములు ...చివరికు అన్నీ నశించటానికే జనిస్తున్నాయా?” అని నేను ఎంతో పరితాపం పొందసాగాను.

❖❖❖

9. దృశ్యం కల్పితం-దృక్ సత్యం

వ్యాధుడు : మహాత్మా! మహామునీ! తమవంటి జ్ఞానయోగ సిద్ధులు కూడా ఆ మహాకష్టప్రదమగు జలప్రళయం గురించి అనేక భ్రాంతులకు లోను అయ్యారా? అదంతా భ్రాంతియేనని, స్వప్న సదృశమేనని మీరు ఎరిగియే ఉన్నారు కదా! మరి అంతటి వేదనను, దురవస్థలను అనుభవించే బదులుగా మీరు ధ్యానయోగం ద్వారా సర్వ భ్రాంతుల నుండి ఉపశమనం పొంది ఉండవచ్చు కదా! అసలు ఆ జలప్రళయం ఎక్కడి నుండి వచ్చింది?

మహాముని : ఓ వ్యాధుడా! ఆకాశంలో అభాస రూపములే (భ్రమ రూపాలే) అయినట్టి జగత్తులు అసంఖ్యాకంగా కల్పనచే జనిస్తున్నాయి. కల్పనా రూపంగా ప్రళయాలు కూడా సంభవిస్తున్నాయి. కల్పనా రూపంగానే ఆ జగత్తులు నశిస్తున్నాయి కూడా!

కల్పాంతంలో జగన్నాశనం సంభవిస్తోంది. ఆ జగన్నాశనం ఒకొక్కప్పుడు ఒకానొక క్రమంగా సంభవిస్తోంది. మరొకప్పుడు ఒక్కసారిగా సప్త సముద్రాలు ఏకకాలంలో ఏకమై నాశనం సంభవిస్తోంది. అప్పుడిక భూత-భవిష్యత్తు-వర్తమానాల గురించి విచారించటానికి సమయమే ఉండదు. అందుచేత నేను ఏ విచారం లేకుండానే అక్కడి కల్పాంత జలప్రళయం దర్శించాను. జగత్తు కల్పనయే. కల్పాంతం కల్పనయే! ఉభయములు ఊహలో కనిపించే ఉత్పత్తి వినాశనముల వంటివే కదా! ఇక విచారించటం దేనికి? ఇది నేను ఆ సమయంలో జ్ఞాపకం పెట్టుకొనియే ఉన్నాను.

అప్పుడు జల ప్రళయం ఎంత అకస్మాత్తుగా సంభవించిందంటే... దేవతలు బ్రహ్మదేవుని సందర్శించటానికి పోతూ ఉంటే... ఇంతలో జల ప్రళయంలో వాళ్ళంతా కొట్టుకుపోయారు. అనగా దేవతలకే పూర్వాపూర విచారణకుగాని, ధ్యానమునకుగాని అవకాశం లేదంటే... ఇక మావంటివారి విషయం వేరే చెప్పాలా? పైగా... ఈ కాలము సర్వమును నశింపజేయునదై ఉన్నది. ఏ కాలమున ఏ విషయం ఏ ప్రకారంగా అవశ్యం జరుగనున్నదో... ఆ కాలమున ఆ ప్రకారంగానే తప్పక జరిగియే తీరుతుంది. వినాశకాలం సంభవిస్తున్నప్పుడు మహాత్ములగు వారి బల-బుద్ధి-తేజములు కూడా సర్వత్రా సర్వదా విపరీత భావములు పొందుతూ ఉంటాయి. ఇంకా

చెప్పాలంటే... నీకిప్పుడు నేను వర్ణించి చెప్పుచున్నదంతా ఆ మరొక ప్రాణి చిత్తమును అనుసరించి జరుగుచున్నది కదా! ఆతని స్వప్నం నాచే గాంచబడే వృత్తాంతంగా అగుచున్నది. స్వప్నంలో సంభవించనిదేముంటుంది?... కాబట్టి జలమహాప్రళయం స్వప్న సదృశమేనని గ్రహించు.

వ్యాధుడు : ప్రభూ! మీరు వర్ణించి చెప్పుచున్నదంతా స్వప్న భ్రమవంటిదని, అసత్తు అయివున్నది అని మీరే ఒప్పుకుంటున్నారు కదా! అట్టి అసదృశమైన స్వప్న సదృశ కథనం నాకు ఇప్పుడు చెప్పితే ఏం ప్రయోజనమున్నది?

మహాముని : ఓ బుద్ధిశాలీ! వ్యాధుడా! నాకు ఆ ప్రాణి స్వప్నంలోకంలో కనిపించిన జలమహా ప్రళయం అసత్తే! అందులో అనుమానం లేదు. అయితే... అందులో నీ స్వరూపమును నీకు విశద పరచే ఒకానొక తత్త్వబోధాత్మకమైన పాఠ్యాంశం ఉన్నది. మోక్షప్రదమైన సారాంశము ఉన్నది. అందుకే నాచే దర్శించబడిన ఆ స్వప్నాంతర్గత మహాప్రళయం గురించి చెప్పుచున్నాను.

ఈ దృష్టాంతముచే... నీవు "దృశ్యమాత్రమగు ఈ ప్రపంచము స్వప్నమువలె భ్రమాత్మకము" ...అని గ్రహించగలుగుతావు. ఎప్పుడైతే కనబడే దృశ్యము భ్రమమాత్రమని, స్వప్న సదృశమని గమనిస్తావో... అప్పుడు సత్యమైన 'దృక్' రూపుడవగు నీవే శేషిస్తావు. ఈ దృశ్యం నుండి నీ యొక్క దృక్ రూపమును వేరుచేసి గమనిస్తావు. ఇప్పుడు చెప్పుచున్న స్వానుభూతపూర్వక దృష్టాంతాలన్నీ...

1. నీవు 'దృక్' స్వరూపుడవు. దృశ్యములోని విభాగము కాదు.
2. అట్టి నీ దృక్ స్వరూపమే ఆత్మ.
3. కేవల దృక్స్వరూపుడవుగా నీవు చూచే దృశ్యమునకు-సర్వ ద్రష్టల యందు సర్వదా సాక్షివై చెన్నొందుచున్నావు.
4. అట్టి కేవల సాక్షిత్వమును ఆస్వాదిస్తూ ఈ దృశ్యమును స్వప్న సదృశంగా దర్శించు.

...అని బోధించటానికే సుమా! అందుచేత నేనిప్పుడు చెప్పే కథా విశేషం శ్రద్ధగా విను.

❖❖❖

10. స్వప్నంలో జనజీవన స్రవంతి

మహాముని : ఓ వ్యాధుడా! ఆ విధంగా ఆ ప్రాణియొక్క హృదయ తేజంలో ప్రవేశించిన నేను ఆ స్వప్నమందలి జల మహాప్రళయ సంఘటనలో తిరుగాడుచున్నాను కదా! ఇంతలో ఆవర్తములతో కూడిన అక్కడి జలమంతా ఎటో పోవటం ప్రారంభించింది. ఆ జలంతో కొట్టుకుపోవుచున్న నేను శిఖరం వంటి ఒకానొక తీర ప్రదేశానికి దైవవశంగా జేరాను. ఆ తీరాన్నే ఆశ్రయించి ఉన్నాను. జలమంతా కూడా కొన్ని క్షణాల కాలంలో అదృశ్యమైనది. అక్కడి నుండి చూస్తే ఒక చోట బురద, మరొక చోట కంకాళ అవశేషాలు, ఇంకొకచోట చిన్న నీటిగుంటలు మొదలైనవన్నీ భూమిపై అగుపించాయి.

ఆ విధంగా పర్వత శిఖరం జేరిన నేను ఒకానొక ముని ఆశ్రమంలో ప్రవేశించాను. ఎంతో

అలసిపోయి ఉన్న నేను ఆశ్రమంలో క్షణంలో నిద్రకు ఉపక్రమించాను. నా సుషుప్తి యొక్క అంతమున పూర్వ వాసనా ప్రభావం చేత ఆ ప్రాణి తేజములో చూచిన జల ప్రళయమునే నా స్వహృదయ తేజస్సులో చూచాను. అదంతా నాకు రెండింతల దుఃఖం కలిగించింది. ఆ తరువాత మెళకువ వచ్చింది. అప్పుడు మరల ఆ ప్రాణియొక్క హృదయంలో అంతకు ముందు కనిపించిన పర్వతమే మరల నాకు కనిపించింది.

మరునాడు సూర్యోదయం అయింది. సూర్యోదయం కాగానే సుందరమైన ఆకాశం, భూమి, సూర్యకాంతి కనిపించాయి. ఆ ఆశ్రమంలోంచి బయటకు వచ్చాను. అక్కడి అందమైన పూతోటను చూస్తూ పుష్పముల సువాసనను ఆహ్లాదంగా అనుభవిస్తూ రాత్రి చూచిన జలప్రళయం సంగతి కొంచెం ఏమరచాను. అక్కడి ఫల పుష్పవనాన్ని ఆస్వాదిస్తూ సంచరించసాగాను. అక్కడకు సమీపంగా గల ఒక గ్రామంలో ప్రవేశించాను. అక్కడ నాకొక ఇల్లు కనిపించింది. ఆ ఇంట్లో ప్రవేశించాను. అప్పుడు నాకు, "ఈ ఇంట్లోనే కదా, నేను పుట్టాను! ఈ ఇంట్లో నేను పుట్టి అనేక సంవత్సరాలైనది. ఈయనే నా తండ్రి, ఈమేమో నా తల్లి. ఆ ప్రక్క ఇంటివారు మాకు బంధువులు. ఈ బ్రాహ్మణ కులమే నాది" .... అని ఈ ప్రకారంగా అనుభూతితో కూడిన బుద్ధి కలిగింది. ఇక అక్కడి బంధువులతో నివసించసాగాను. అక్కడే జాగ్రత్ – స్వప్న – సుషుప్తులు అనుభవించసాగాను. క్రమంగా రోజులు గడిచిపోసాగాయి. ఆ గ్రామం, ఆ మా ఇల్లు, అక్కడి బంధువులు మొదలైనవన్నీ నాకు మనిద్దరి ఈ సంవాదంలాగానే అప్పటికి పరమ సత్యంగా తోచాయి.

కాలక్రమంగా అవిద్యాజన్యములగు అనేక సాంఘిక – లౌకిక వ్యవహారములు అనేక రోజులు అభ్యసిస్తూ ఉండడంచేత నా ఇక్కడి ముని ఆశ్రమానికి సంబంధించిన అంతకుముందటి వివేకబుద్ధి మరుగున పడిపోయింది. క్రమక్రమంగా అప్పటి దేహమునందు ఆసక్తి కలవాడనై ఉండ నారంభించాను. "ఈ దేహంతోనే నా ఉనికి" ...అనే దేహాత్మబుద్ధికి లోబడిపోయాను. "ధనం సంపాదించి నా భవిష్యత్ జీవితాన్ని పదిలం చేసుకుంటాను" ...అనే ధ్యాస పెంపొందింది. ఒక ఇల్లు కట్టడం, అద్దానిని అనేక అలంకరణలతో తీర్చిదిద్దటం, అందుకు కావలసిన ధనాదుల సముపార్జన, ఆ ఇంటి నుండి వచ్చే ఆదాయాన్ని సరిచూచుకోవటం... ఈ విషయాలలో నిమగ్నమైపోయాను. భూమిని పశుసంపదను ధనమును కూడబెట్టడం, అల్పకాలం జీవించే రంగురంగుల ఆకులు కలిగివుండే మొక్కలపట్ల ఆసక్తి కలిగివుండటం, తోటలను కౌలుకిచ్చి కౌలు వసూలు చేయటం మొదలైన పనులన్నీ నాకు బృహత్తర కార్యక్రమాలైనాయి. తీర్థయాత్రలు, కష్టములు తొలగటానికి పూజలు ఇటువంటి వ్యవహారాలన్నీ నిర్వర్తించేవాడిని. "ఇది చేయాలి, అది చేయకూడదు" ఇటువంటివన్నీ వారికీ – వీరికీ బోధిస్తూ, నేను నిర్వర్తిస్తూ రోజులు గడపసాగాను. ఇట్లా చాలా సంవత్సరాలు గడిచిపోయాయి. ఆ ఊరిలో శ్రోత్రియులైన బ్రాహ్మణ కుటుంబంగా ప్రసిద్ధికెక్కుతూ, పేరు ప్రతిష్ఠలను కాపాడుకుంటూ సమయం గడపసాగాను. ఈలోగా భార్య, కొడుకులు, కూతుళ్ళు మనుమళ్ళు, మనుమరాళ్ళు, స్నేహితులు, ఆస్తులు, వ్యవహారాలు... ఇటువంటివన్నీ పెంపొందాయి.

❖

కొంతకాలం గడిచిన తరువాత ఒక రోజు తపస్వి – ఆత్మజ్ఞుడు అయిన ఒక అతిథి చాలా దూరం నుండి మా యింటికి వచ్చారు. ఆయనకు అతిథి మర్యాదలు సమర్పించాను. స్నానం చేసి, సంధ్యావందనం చేసి భోజనం చేసి ఆ బాటసారి మా ఇంట్లో విశ్రమించాడు. ఆ సాయంకాలం ఆయన మా కుటుంబ సభ్యులందరిని చుట్టూ కూర్చోబెట్టుకొని "ఆత్మజ్ఞానం" అనే విషయాన్ని ఉపన్యసించాడు. ఆత్మజ్ఞానం ప్రతిపాదించే ఒకానొక కథాక్రమాన్ని వివరిస్తూ. "ఓ ప్రియ సహ జీవులారా! నాకు ఈ రోజు ఆతిథ్యాన్ని ప్రసాదించిన ఈ గృహ సభ్యులారా! ఈ పరమ సత్యాన్ని ప్రకటిస్తున్నాను. వినండి–

పరబ్రహ్మ మొక్కటే సత్యం. జగత్తు రూపంగా శోభించేది కూడా ఆ పరబ్రహ్మమే! అద్దానికి ఆద్యంతాలు లేవు. ఆ పరబ్రహ్మమే నీయందు, నాయందు సర్వ జీవులయందు 'నేను–నేను' అను శబ్దముచే ప్రదర్శనమగుచున్నది. అట్టి పరబ్రహ్మమే మనందరికీ ఆరాధ్యం. తదితరమంతా కాలగతమైనదే! ఇక ఇక్కడి ఇళ్ళు – వాకిళ్ళు – బంధుత్వాలు మొదలైనవి స్వప్న సదృశం.

"ఓ దృక్ రూప పరబ్రహ్మమూర్తీ! మీరు మీ స్వరూపమును మా బుద్ధికి సుస్పష్టపరచి జన్మ మృత్యు భ్రమలో చిక్కుకున్న మమ్ములను సముద్ధరించండి!' – అని స్వస్వరూపాత్మ భగవానుని ఆరాధించటం అలవరచుకోండి. ఓ కుటుంబ సభ్యులారా! అట్టి పరిపూర్ణ – నిరాకార – అవికార – అనంత పరబ్రహ్మమును సుస్పష్ట పరచుకొనటానికే ఈ 'జీవితము' అనే అవకాశమును సద్వినియోగపరచుకోండి."

ఇట్లా సంభాషించి ఆతడు ఒక తన ప్రయాణం కొనసాగిస్తూ మా ఇల్లు విడచి తన త్రోవన తాను వెళ్ళిపోయాడు.

❖

అదంతా శ్రద్ధగా విన్న నేను పూర్వ–పూర్వ సంస్కార ప్రభావంచేత దృఢబోధైక రూపత్వం పొందాను. క్రమంగా ధారణావశంచేత "ఆశ్రమవాసినైన నేను ఇతఃపూర్వం ఒకానొక ప్రాణియొక్క అంతరంగంలో ప్రవేశించానుగదా! స్వప్నము యొక్క పూర్వాపరాలు తెలుసుకోవాలనే ప్రయత్నంలో ఉన్నాను కదా"... అనే వృత్తాంతమంతా స్మరించాను. "ఓహో! ఏ ప్రాణియొక్క ఉదరంలో (పొట్టలో) నేనున్నానో,... ఆతడు సర్వజగన్నిలయమగు విరాడ్రూపుడే అయివుంటాడు"...అనే అనుమానం నాకు వచ్చింది. "ఇక ఎట్లాగైనా ఆతని హృదయం నుండి బయల్వెడలి నిజాశ్రమం చేరాలి"... అని తలచి ఆ ప్రయత్నానికి ఉపక్రమించాను. ఇక ఆ గృహం నుండి బయల్వెడలాను. ఆ ప్రాణియొక్క ఉదరంలోగల పృథివి – నది – సముద్రములతో కూడి బ్రహ్మాండమంతా తిరుగాడాను. ఆ ప్రాణి యొక్క హృదయంలోంచి బయల్వెడలటానికి మార్గం కనుగొనలేకపోయాను. అప్పుడు అక్కడి సర్వపదార్థాలను త్యజించి ఆతని ప్రాణవాయువులలో ప్రవేశించాను. "ఈ విరాట్టు యొక్క బాహ్యం – ఈతని సృష్టికర్తయగు మరొక విరాట్టు యొక్క అభ్యంతరం కూడా చూచెదనుగాక"... అని తలచి ఆతని ప్రాణవాయువుల వెంట పుష్పంలోంచి సుగంధంలాగా బయల్వెడలాను. ఆతని ప్రాణవాయువులను రథంగా చేసుకొని – ఎట్లాగైతేనేం ఆతని శరీరంలోంచి బయటకు వచ్చాను. తిరిగి నిజాశ్రమానికి

వచ్చి ఈ దేహమును చూచాను. ఈ దేహము శిష్యులచే కంటికి రెప్పలాగా పరిరక్షించబడటం గమనించి, దేహంలో చిత్త–ప్రాణములతో సహా ప్రవేశించాను. వెంటనే నా దేహం యథాతథంగా ప్రవృత్తమయింది.

❖

అప్పటికప్పుడు నాలో ఒక జిజ్ఞాస బయలుదేరింది. "ఏ ప్రాణి అంతరంగంలో నేను ప్రవేశించానో ఆతడిప్పు డెక్కడున్నాడు?" తెలుసుకోవాలనుకున్నాను. ఆతనిని ఆరా తీస్తూ ఈ ఆశ్రమం నుండి శిష్యులతో సహా ఆ ఎదురుగా గల గ్రామంలో ప్రవేశించాను. ఏ ప్రాణి యొక్క హృదయంలో ప్రవేశించి స్వప్న వృత్తాంతమంతా పరిశోధించానో, ఆ పురుషుడు ఉన్న ఇంటికి వెళ్ళాం. ఆతడు ఆ సమయంలో ఒకానొక ఉత్సవంలో లభించిన మృష్టాన్నమును భుజించి తృప్తిగా వెల్లకిలా పడుకొని నిద్రపోతున్నాడు. నాకు ఆతని అంతరంగంలో కనిపించిన అత్యంతాశ్చర్యకరమైన వృత్తాంతమంతా మరల మరల గుర్తుకు వచ్చింది. అయినా నా శిష్యులకు ఆ విశేషాలేవీ నేను చెప్పలేదు.

❖❖❖

11. అగ్ని ప్రళయం - వాయు ప్రళయం

మునీంద్రుడు : ఓ వ్యాధుడా! ఆ ప్రాణి సుష్టుగా ఉత్సవ భోజనం చేసి గాఢంగా నిదురిస్తున్నాడని తెలుసుకుని శిష్యులతో ఆశ్రమానికి తిరిగివచ్చాను. పగలంతా నా దేహ రక్షణలో కలిగిన శ్రమచే శిష్యులంతా ఆదమరచి నిదురించారు.

అప్పుడేమైనదో తెలుసా? ఈ సంసారంలో ఏమాత్రం అజాగ్రత్తగా సంచరించినా ఇందలి మాయా వస్తుజాలములైన మమకార–అహంకారాలు మన మనస్సును తాకుతాయి కదా! ఇందుకు దృష్టాంతం విను. ప్రశాంతంగా ఆశ్రమంలో ఈనెల మంచంపై పరుండిన నాకు ఆ ప్రాణి అంతర్గత లోకంలో గల గ్రామంలో నివసించినప్పటి భార్య, పుత్రులు, మనుమలు, మనుమరాళ్ళు గుర్తుకు వచ్చారు. "నా మనుమడు నన్ను చూడకపోతే బెంగపడిపోతాడే! ఎట్లా! పోనీ ఒకసారి వాడిని చూచి, బుజ్జగించి లాలించి వద్దాం" ... అని నా మనస్సు ఉవ్విళ్ళూరసాగింది. ఇక నిద్రపట్టలేదు. మరల దేహము నుండి నా మనో ప్రాణములను ఉత్తేజపరచి బయల్వెడల జేశాను. ఆ ప్రాణి యొక్క హృదయంలో ఇతఃపూర్వం వర్ణించిన విధంగా ప్రవేశించాను. క్రమంగా పర్వత శ్రేణిని సమీపించి ఇతఃపూర్వం నేను సుదీర్ఘకాలం జీవితం గడిపియున్న గ్రామం సమీపించసాగాను.

ఇంతలో నేను ప్రయాణిస్తున్న ఆ మనో – అంతర్గతమైన బ్రహ్మాండాంతర్గతంలో భయంకరమైన యుగాంతం ప్రవృత్తమయింది. ఆ ప్రపంచమంతా ధర్మాధర్మ వ్యవస్థతో సహా విపరీతదశను పొందటం ఆరంభించింది. నేను నా బంధువులున్న గ్రామంకోసం వెతుకుతూ ఉంటే ఆ స్థానంలో అన్యములైన భూమి – పర్వతాలు – దిశలు కనిపించాయి. నా పూర్వపు గ్రామము – భూభాగం – బంధువులు అవన్నీ గాలిచే ఎగురగొట్టబడి ఎటో మాయమైపోయినట్లుగా అనిపించింది. అక్కడి

ప్రపంచమంతా మరొక రూపంగా ప్రదర్శితమైంది. అదంతా అపూర్వమైన నూతన రచనగా నాకు కనిపించింది. ఇంతలో పది దిక్కులనుండి అగ్ని గుండాలు బయల్వెడలసాగాయి. అక్కడి సముద్ర – భూజలమంతా ఆవిరి కాసాగింది. పర్వతములపై భయంకరమైన అగ్నిజ్వాలలు వెలయసాగాయి. భూమండలమంతా అగ్నిరాసి కాసాగింది. విశ్వమంతా ఒకే జ్వాలచే మండుతూ కనిపించింది. నా చుట్టూ అగ్నిజ్వాలలు ఎగసాయి. ఆ భీకరాగ్ని మధ్యంలో నేను చిక్కుకుని ఉన్నప్పటికీ "నేను సూక్ష్మమగు మనో–ప్రాణమయ దేహిని. నన్ను అగ్ని దహించలేదు" ...అను కృతనిశ్చయంతో ఉండి ఉండటం చేత అక్కడి ప్రళయాగ్ని నాకు కొంచెం కూడా బాధనుగాని, వేదననుగాని కలిగించటంలేదు. ప్రాణవాయుధారణ చేసియున్న నేను నా వాయుమయ దేహంతో ఆ ప్రళయాగ్నిజ్వాలలో అస్పృశ్యుడనై అటూ – ఇటూ సంచరించాను.

వ్యాధుడు : పర్వతాలను కూడా కరిగించివేసే ఆ ప్రళయాగ్ని మిమ్ములను ఎందుకు స్పృశించలేదు?

మహాముని : ఒకనికి స్వప్నంలో అగ్ని కనిపించినప్పటికీ, "ఇది స్వప్నమే" అని గ్రహించి ఉంటే ఆ స్వప్నాగ్ని ఆ స్వప్న ద్రష్టను ఏమీ చేయలేదు కదా! అట్లాగే ఆ ప్రళయాగ్ని జ్వాలలు నా మనో ప్రాణమయ దేహాన్ని ఏమాత్రం స్పృశించలేదు. నేను యథాతథంగా చక్రగతిలో ఆ ప్రళయాగ్నిలో షికార్లు చేయసాగాను.

వ్యాధుడు : స్వామీ! అప్పుడు మీకు మీ భార్య, కొడుకులు, మనుమలు భస్మమైపోయారేమో ననే దుఃఖం కలుగలేదా?

మునీశ్వరుడు : అప్పుడు నేను తత్త్వవేత్తనయి ఉండటంచేత సర్వదుఃఖముల నుండి కొద్ది క్షణాలలో విముక్తి పొందాను. అయితే ఆ సంచారం వలన కొంచెం శ్రమ పొందిన చిత్తం కలవాడనైయున్నాను. "ఆహా! ఏమి ఈ ప్రచండాగ్ని జ్వాలలు! ఈ అగ్నితో ఆకాశం – భూమి ఏకమై పోతోందే! ఇక ఈ భూమి కరిగిపోతుందేమో! ఆకాశం విరిగి ఒరిగిపోతుందేమో!" అని విచారణ చూస్తూ, అనుకుంటూ ఉండగా ఎంతో "ఫూ"త్కార శబ్దంతో ఎక్కడి నుండో తీవ్రమైన వాయువులు వీచసాగాయి.

వాయు ప్రళయం - మహా ఝంఝుమ శబ్దాలతో పర్వతాలను పెకలించివేయగల వాయు తరంగాలు పది దిక్కుల నుండి ప్రసరించసాగాయి. ఆ వాయు తరంగాల సంఘట్టనచే అగ్నికణాలు నలువైపులా వెదజల్లబడుచున్నాయి. భూమిపై నుండి అంతకు ముందు ఏర్పడిన భస్మరాసులు గాలికి పైకెగయటంచేత కారుమేఘాలు రూపుదిద్దుకోసాగాయి. అప్పుడు నలువైపులా సంధ్యాకాల మేఘాలు బయల్వెడలాయి. దానితో స్వర్గ పాతాళ లోకాలు సుదీర్ఘ మేఘ పంక్తితో కలిసిపోసాగాయి. ప్రళయ వాయువీచికలలోంచి ఉద్భవించిన అగ్నికణాలు ఆకాశంలోకి ఎగసి నేలకు నల్లటి భస్మం రూపంలో వర్షించసాగాయి.

అప్పుడు అతికష్టదాయకమగు ఆ మహాసంభ్రమంలో కొట్టుకుపోతున్న నాకు ఎంతో ఖేదం కలిగింది. "అబ్బా! ఏమి శ్రమ వేదన నాకు కలుగుతోంది! ఇదంతా ఇంతగా భరించవలసిన అవసరం నాకేమిటి? ఇదంతా మరొకని హృదయంలోని స్వప్నమే కదా! కాబట్టి ఈ అవస్థ నుండి

బయల్వెడలి నా యొక్క స్వకీయమైన జాగ్రత్ స్థితిని పొందితే పోతుంది కదా! కనుక జాగ్రత్ దశను పొందటం ద్వారా శాంతిని పొందెదనుగాక! లేకుంటే... వ్యర్థంగా నాకు ఈ దుఃఖమును పొందవలసిన అగత్యమేమిటి?" ...అని చింతించసాగాను.

వ్యాధుడు : హే మహాత్మా! "స్వప్నం యొక్క వ్యవహారం, వ్యవస్థ ఏమై ఉంటుంది?"... అనే సందేహం యొక్క నివృత్తి కొరకు కదా... మీరు ఆ ప్రాణి యొక్క హృదయంలో ప్రవేశించింది? మరిప్పుడేమో "ఈ స్వప్నదశ నుండి నేను నివృత్తిని పొంది జాగ్రత్తుకు వెళ్లెదనుగాక!"... అని యోచిస్తున్నారు. ఇంతకూ స్వప్నం గురించి మీరు తెలుసుకొన్నదేమిటి? ఆ ప్రాణి యొక్క హృదయంలో మహాసముద్రాలు, విస్తారలోకాలు, జలప్రళయం, అగ్ని వాయు ప్రళయాలు, ఇవన్నీ ఎట్లా ఎక్కడి నుండి సుష్టుగా భోంచేసి నిదురిస్తున్న ఆ ఒకానొక ప్రాణియొక్క స్వప్నలోకంలోకి వచ్చాయి? అసలు ఆతని హృదయంలోకి అవన్నీ ఎట్లా ప్రవేశించాయి? ఇవన్నీ నాకు అర్థమవటం లేదు. సవివరంగా, విశ్లేషణాపూర్వకంగా వివరించండి.

మహాముని : ఓ వ్యాధుడా! ఆ ఒకానొక ప్రాణి యొక్క స్వప్నజగత్తు మాట అట్లా ఉంచు. ముందుగా ఈ ఎదురుగా కనబడే జగత్తు ఎక్కడున్నది? మనస్సుకు ఇది అనుభూతమౌతోంది. కనుక ఇది మనస్సును అనుసరించే ఉన్నది. 'మనస్సు' అనేది ఆత్మలో జనించటానికి కారణమేముంది? ఏమీ లేదు. ఒకవేళ కారణమంటూ ఉంటే అది ఆత్మకు వేరుగా ఉండాలి. ఆత్మకు వేరైనదేదైనా ఎక్కడైనా ఉన్నదా? లేనేలేదు. ఆత్మ అనన్యం, అన్యము లేదు – అనికదా వేదవచనం! ఆత్మకు వేరుగా మనస్సే లేదు. మనస్సుకు వేరుగా జగత్తు లేదు. కనుక "ఇతంతా మొదలే అకారణం. కాబట్టి మొదలే లేదు" అని చెప్పబడుతోంది. అందుకే సృష్టి యొక్క శబ్ద అర్థములు రెండూ కొంచెం కూడా లేవు.

అనే మేము సుస్పష్టంగా నిర్ణయించుకున్నాం. ఉదాహరణకు "నా కుమారుడు నా మాట వినలేదు. అందుకే ఈ దుఃఖం"... అని ఏ తండ్రి అయినా వాపోతుంటే "ఇది నాది... అనే మనో కల్పనయే అందుకు కారణం" అని మేము జనులకు గుర్తు చేస్తున్నాం. "నాది – అనేది భ్రమ. ఆ ముఖ్య భ్రమ నుండి 'నా కుమారుడు' అనేది ఉపశాఖా భ్రమ. ఆ తదుపరి ఆతడు ఇట్లా ఉండాలి. కాని అట్లా ఉంటున్నాడు... అనేది తదుపరి ఉపోఉప శాఖారూపభ్రమగా చెన్పొందుచున్నాయి."

ఒకవేళ "సృష్టి అనేది కనబడుచున్నది కదా!"... అని అంటే, "సృష్టి యొక్క శబ్దం, అర్థం కూడా అజ్ఞాత సందర్శకునికి కనిపించే పరమాత్మ రూపములే అయివున్నాయి"... అని స్వానుభవ మంతా రంగరించి నీకు గుర్తు చేస్తున్నాను. ఈ జగత్తు జ్ఞాన – అజ్ఞాన రూపమై, వాస్తవానికి నిర్వికారమై, కల్పనను అనుసరించి అనుభూతమౌతోంది. ఓ మిత్రమా! ఎప్పుడైతే జ్ఞాన బలంచేత అజ్ఞానం శమిస్తుందో అప్పుడు "ఈ సృష్టి అనేది లేదు" అనే మహావాక్యార్థం సుస్పష్టమౌతుంది. ఇక మూఢులకు ఏది జగత్తుగా కనిపిస్తుందో అద్దానికి ఒక స్థిరమైన అభిప్రాయంగాని, అనుభూతిగాని లేదు. అందుచేత వారికి ఇదంతా పరిపరివిధాలుగా అనిపిస్తోంది.

ఇది వస్తువు నుండి జనించి ఉండవచ్చు (లేక) అవస్తువు నుండి జనించవచ్చు. ఎద్దాని నుండి ఏది జనించినట్లుగా భాసిస్తున్నప్పటికీ అదంతా కూడా వ్యాపకమైన చిన్మాత్రబ్రహ్మమే అయి ఉన్నది.

క్వ శరీరం? క్వ హృదయం? క్వ స్వప్నంః? క్వ జలాదిచ?
క్వ బోధో? బోధ విచ్ఛిత్తిః? క్వ జన్మమరణాది చ?

అంతా బ్రహ్మమే! (సర్వమ్ ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ) బ్రహ్మమే జీవుడుగా కనిపిస్తోంది. (జీవో బ్రహ్మేతి నాఽ పరః) అంతా బ్రహ్మమే అయివుండగా, ఇక ఈ శరీరమెచట? హృదయం ఎక్కడ? స్వప్నం ఎక్కడ? జలాది పంచభూతములెక్కడ? జగత్తు ఎచ్చట? జాగ్రత్తుకు అన్యమైనది ఎచట? జనన మెచట? మరణం ఎచట?

ఈ విధంగా... చిన్మాత్రమొక్కటే ఉన్నది. ఒక పరమాణువు కంటే పర్వతం ఎంతగా స్థూలమై ఉన్నదో, అట్లా పంచభూతాలలో సూక్ష్మమైనదైన ఆకాశం కంటే చిన్మాత్రం అంతగా సూక్ష్మమైనది.

అట్టి అతి సూక్ష్మ చిదాకాశము స్వభావసిద్ధంగానే కొంచెం జగత్ రూపంగా స్ఫురిస్తోంది. అప్పుడా చిదాకాశము తన రూపమునే జగత్తుగా ఎరుగుచున్నది.

స్వప్నంలో చిదాకాశమే నగరము – నది – జనులు మొదలైన రూపాలుగా స్ఫురిస్తోంది కదా! ఆ స్వప్న నగరాదులు ఆయా నిజరూపంగా నగరాలుగా ఉన్నాయా? కాదు కదా! వాటి రూపం స్వప్న ద్రష్ట యొక్క చిద్రూపమే కదా!

అట్లాగే .... జాగ్రత్‌నందు కనిపించే నగర – నదీ – జనాదులు కూడా జాగ్రత్ ద్రష్ట చిద్రూపమే వాస్తవమైన నిజరూపంగా కలిగివున్నాయి. చిదాకాశమే చిదాకాశమున ఇట్లు జగద్రూపంగా భాసిస్తోంది.

అనగా ఓ వ్యాధుడా! నీవు చిత్‌రూపుడవు. (ఎఱుకయే నీ రూపం), ఈ కళ్ళు, కాళ్ళు మొదలైనవి నీ మాయారూపమే కాని వాస్తవ రూపం కాదు. ఇక నీ చిద్రూపమే నీచే జగత్తుగా ఎఱుగబడుచున్నది.

❖

జ్ఞాని యొక్క దృష్టిలో... ఈ సమస్త జగత్తు కూడా శాంతం – అభాసరహితం – చిన్మాత్రమునకు అభిన్నము అయివున్నది. తిమిరరోగం కలవానికి ఆకాశంలో చక్రాకారాలు కనిపిస్తున్నట్లు ... నీ యొక్క అజ్ఞాన దృష్టికి జగత్తు శాంతము – సౌమ్యము అగు "చిత్ మాత్రము" గా కాకుండా అనేక వ్యవహార పరంపరలతో కూడిన జగత్తుగా అగుపించటం జరుగుతోంది. మా యొక్క దృష్టియందు, ఈ జగత్తు వ్యావహారికము కాదు. ప్రాతిభాసికమూ కాదు. శూన్యమాత్రము కాదు... ఇదంతా కూడా కేవలం – నిరాకారం, ఆద్యంతరహితం, ఏకము అగు చిదాకాశమే అయివున్నది.

వ్యాధుడు : స్వామీ! ఏ కారణం చేత నిరాకారము, ఆద్యంత రహితము, ఏకము అగు చిన్మాత్రము ఈ విధంగా సాకార – వ్యావహారిక – ఆద్యంతరహిత – అనేక రూపజగత్తులుగా అగుపిస్తోంది?

మునీశ్వరుడు : ఏ కారణంచేతైతే ... "కారణ రహితుడు, త్రిపుటీ శూన్యుడు, శుద్ధుడు అయిన ద్రష్ట స్వప్నంలో ఆయా గృహాదులుగా, వ్యక్తులుగా, ఆకాశాదులుగా భాసిస్తున్నాడో... అదే కారణం చేత ...జగత్తునందు ఆయా కారణరహిత – త్రిపుటీ శూన్య – నిత్య పరిశుద్ధ స్వరూపుడగు ద్రష్ట తన యొక్క స్వస్వరూపమునే జాగ్రత్‌జగత్‌గా అందలి వివిధ విశేషాలుగా గాంచుచున్నాడు. ద్రష్ట

యొక్క స్వయంకల్పిత ఊహా చమత్కారంలోంచే జాగ్రత్-స్వప్నాలు ఆయా జాగ్రత్ - స్వప్న చిద్రూపంగా ప్రాప్తిస్తున్నాయి. అనగా... జాగ్రత్ జగద్రూపంగా ఉన్నది ఆ జాగ్రత్ జగత్ ద్రష్ట యొక్క చిన్మయ రూపమేనని గ్రహించటమే ఆత్మజ్ఞానం.

ఆత్మ స్వరూపమునకు వేరైనదేదీ ఎప్పుడూ లేనేలేదని వేదవాక్యం! (ఆత్మైవమ్యేవ సర్వత్రా) "నాచే గాంచబడేది నా యొక్క చిద్రూపమే"... అని ఎరిగి ఉండటమే.

ఆత్మజ్ఞానం - బ్రహ్మజ్ఞానం. ఆత్మదృష్టి - పరదృష్టి. బ్రాహ్మీదృష్టి - ఆత్మానుభూతి. వేదాంత జ్ఞానం - స్వస్వరూపానుభూతి... ఇటువంటి ఆయా శబ్దములచే వేదాంత శాస్త్రం ఉద్దేశిస్తోంది.

శుద్ధమైనట్టి ఆ చిన్మాత్రము స్వానుభూతరూపంచే సుస్పష్టంగా భాసిస్తూనే ఉన్నది. అయినప్పటికీ అనిర్వాచ్యమై, ఆద్యంతరహితమై, ఏకమై, ద్విత్వైక్యవర్జితమై ఉన్నది.

'కాలం' ఒక్కటే అయినప్పటికీ సృష్టి - ప్రళయములు అద్దాని రూపములుగా ఏర్పడి ఉంటున్నాయి కదా! బీజం ఒక్కటే అయినప్పటికీ అద్దాని నుండి అంకుర, శాఖా, పుష్ప, ఫల, ఆకులు వెలువడు చున్నాయి కదా!... అట్లాగే బ్రహ్మము సర్వస్వస్వరూపమై ఉంటోంది.

ఒకనికి స్వప్నంలో గోడ, వీధి, బంధువులు, నగరాలు నిజమనే అనిపిస్తున్నాయి. ఆతని ప్రక్కనే కూర్చుని ఉన్నవానికి అదంతా శూన్యంగా అనిపిస్తోంది. అట్లాగే ఈ జగత్తులోని ఒక విషయం ఒక్కొక్క ద్రష్టకు ఒక్కొక్క తీరుగా కనిపిస్తోంది. అనగా జగత్తులోని ఏ విషయం కూడా "ఇది ఇట్టిదే" ...అనటానికి ఎక్కడ వీలున్నది? నిర్మలము, ఏకము, చిన్మాత్రాకాశ రూపం అయినట్టి ఆత్మ.

స్వప్నంలో జాగ్రత్‌తో సమానంగా భాసిస్తోంది. జాగ్రత్‌లో జాగ్రత్ స్వప్నరూపంగా భాసిస్తోంది. ఈ విధంగా ఆత్మయొక్క (ఉపనిషత్ వాణి అయినట్టి) అద్వైతత్వము సిద్ధిస్తోంది. ఆత్మయొక్క అద్వైత సిద్ధికి ఏకైక మార్గం ఇదియే! (కనబడేదంతా నీయొక్క ఆత్మరూపమేనని దర్శించటమే అద్వైత సిద్ధి-అమరత్వ సిద్ధి).

అదృశ్యమగు వాయువులోగల అదృశ్యమగు సుగంధం ఈ కళ్ళకు కనిపించదు. కాని ముక్కుకు అనుభూతమౌతుంది. అట్లాగే నాశరహితమగు చిన్మాత్రమునందుగాని, చిన్మాత్రము యొక్క సమక్షము నందుగాని సృష్టి - ప్రళయాలు లేకపోయినప్పటికీ, ఒకానొక (వస్తు - దృశ్య) దృష్టికి అవి సర్వదా ఉండియే తీరుతున్నాయి. దృష్టిచే సృష్టి - ప్రళయాలు ఉండి ఉన్నప్పటికీ ఆత్మ సర్వదా అన్నివేళలా ఏకమే అయివున్నది.

ఓ వ్యాధుడా! నీ మనస్సు యొక్క జగత్ మనన రూప వ్యాపారమును క్రమంగా త్యజిస్తూరమ్ము. "జగత్తుగా కనపించేది ప్రియ పరమాత్మ రూపమే" అనే భావనను క్రమక్రమంగా పెంపొందించుకో. అదియే "జగత్ మనన రూపత్యాగం అని మహనీయుల బోధ. అట్టి "సర్వము పరమాత్మయే - అసత్ పరమాత్మ విన్యాసమే!" అను భావనాపటిమచే - "నిరాకారము, బాహ్యాభ్యంతరములందు అనంతము, నిరంతరము సుస్థిరము, ఆద్యము" అయినట్టి ఆత్మరూపమున నీవు సుస్థిరుడవవుతావు. ఈ జీవుడు తన జగద్రూపమునకు ఆవల వున్న చిత్‌రూపమును గమనించి, దర్శించి సుస్పష్టంగా అనుభూతపరచుకోవటమే జగత్‌త్యాగం.

ఆత్మ సదా ఉండియేఉన్నది! ఈ జీవుడు ఆత్మరూపుడే! నేను ఆ ఆత్మనే! నేనే సర్వము! నేను చిన్మయ రూపుడనేగాని, మృణ్మయ రూపుడనుకాదు! కనుక ఈ తెలియబడే జగత్తంతా నా దేహం! ఇకప్పుడు ఈ రక్త – మాంస నిర్మిత భౌతికం నాకు పరిమితాలు ఎట్లా అవుతాయి?... అని గ్రహించి ఉన్నవారికి ఈ జగత్తు విషయమై ఉన్నప్పటికీ నిర్విషయంగా అనుభూతమగుచున్నది.

❖❖❖

12. ఆత్మజ్ఞానం అత్యావశ్యకం

వ్యాధుడు : స్వామీ! మునీశ్వరా! ఇప్పుడు నాకు కలుగుచున్న కొన్ని సందేహాలను మీ ముందు ఉంచుతాను.

1. ఈ మనస్సు ఆయా లౌకిక – వ్యావహారిక భగవత్ సంబంధమైన ఏవేవో ఆలోచనలు చేస్తోంది కదా! అట్టి ఈ మనస్సు పూర్వకర్మలను అనుసరించే ఈ విధంగా మననం చేస్తోందా? లేక, ఇట్టి మనన స్వభావానికి మరేదైనా (లేక) మరెవరైనా కారణమా?

2. ఏఏ ప్రాణులకు అట్టి పూర్వ – వర్తమాన భవిష్యత్ ప్రవంతిపూర్వకమైన కర్మలుఉన్నాయి? ఏఏ ప్రాణులకు కర్మలు లేవు?

3. ఒకవేళ కర్మలే లేకపోతే మనస్సుకు మననం లేదు కదా! మననమే లేకపోతే త్యాగమనేది ఎక్కడుంటుంది? అనగా 'మనోత్యాగం' అనేది ఎట్లా ఏర్పడుతుంది.

మహాముని : ఓ వ్యాధుడా! విను చెబుతాను.

"సృష్ట్యాది" యందు భాసించేవారే బ్రహ్మ మొదలైనవారు. వారు స్వయంభువులు. కనుక వారు స్వయంగా భాసిస్తున్నారు. వారు చిన్మాత్ర శరీరధారులు. వారికి జననం లేదు. కనుక మరణమూ లేదు. వారు జనన – మరణ రహితులు. ఇక వారి దృష్టి యందో... ఈ ప్రపంచము అనబడేదిగాని, ద్వైతముగాని, 'కల్పన' అనునదిగాని లేదు.

ఒక నవలా రచయితను, "ఏమయ్యా! మీ కథానాయకుడు ఏ ఊరు వెళ్ళితే కనిపిస్తాడు?" – అని అడిగితే సమాధానమేముంది?

తేషామ్ అస్తి న సంసారో, న ద్వైతం న చ కల్పనాః ।
విశుద్ధ జ్ఞాన దేహాస్తే సర్వాత్మానః సదా స్థితాః ॥

వారు విశుద్ధ జ్ఞాన దేహులై వున్నారు. అందుచేత, వారు సర్వాత్మత్వము వహించినవారై, సర్వాత్మత్వం నందు సంస్థితులై ఉన్నారు. అట్టి స్వయంభువు అగు బ్రహ్మ మొదలైన తత్త్వం ఎఱిగినవారి దృష్టిలో (తత్త్వజ్ఞానుల దృష్టిలో) సృష్ట్యాది యందు ఎవరికీ 'పూర్వకర్మలు' అనబడేవేవీ లేవు.

బ్రహ్మమే... సృష్ట్యాదిలో సృష్టిగా విజృంభిస్తోంది. సృష్ట్యాదిలో ఏ విధంగా అయితే బ్రహ్మ మొదలైనవారు బ్రహ్మమే రూపంగా కలవారై భాసిస్తున్నారో... అట్లాగే తక్కిన అసంఖ్యాక జీవులు కూడా భాసిస్తున్నారు. "ఇప్పుడు – అప్పుడు – ఎప్పుడు కూడా నీవు, నేను, నీవు చూస్తున్నవారు, నాకు కనబడేవారు... అంతా కూడా బ్రహ్మరూపులమై భాసిస్తున్నాం" అనునది వేదోపనిషత్ సారవాక్యం.

ఇక తక్కిన వారి అనుభవానికి వస్తే ... ఎవరైతే కేవల సత్వగుణమును ఏమరచి ఉంటున్నారో, రజః తమోగుణ మిశ్రితమైన సత్వగుణము నుండి మనో సంకల్పము దృష్ట్యా "మేము బ్రహ్మము కంటే వేరు?... అనే భ్రమను వదలకయే ఉంటున్నారో, వారు "కార్య–కారణత్వము" అనే మనో రచనలో నిమగ్నమై ఉంటున్నారు. ఏ జీవుడైతే తానే బ్రహ్మముగా ఎరుగుచున్నాడో, ఆతనిచే సర్వము బ్రహ్మముగా ఎరుగబడుతోంది. అట్లా కాకుండా "నేను బ్రహ్మము కంటే వేరు" ...అనే మనోభావనను ఆశ్రయిస్తున్నప్పుడు... ఆతనికి "ఈ ద్వైత జగత్తు సత్యమే" అని అనిపిస్తోంది. ఆతడు కర్మలు – వాటికి సంబంధించిన వాసనలలో సత్యదృష్టి కలిగి ఉంటున్నాడు. ఆ విధంగా ద్వైత జగత్తును నమ్మి ఉన్న జీవుడు అట్టి వాసనావశం చేత కర్మ సహితుడై జనన మరణాలు పొందటం కొనసాగిస్తున్నాడు.

తే షామ్ ఉత్తరకాలం తత్కర్మభిర్జన్మ దృశ్యతే ।
స్వయమేవ తథా భూతైస్తైరవస్తుత్వమ్ ఆశ్రితమ్ ॥

అట్టివారి వర్తమాన కర్మలను అనుసరించి ఉత్తరోత్తర కాలంలో జన్మలు – కలుగుచున్నాయి. ఎందుచేతనంటావా? వారు పరమార్థ వస్తువును ఏమరచి మిథ్యా వస్తువునందు ధ్యాస కలిగియుండి జడదేహాదులందు ఆత్మాభిమానం కొనసాగిస్తూ ఉండటం చేత!

బ్రహ్మ – విష్ణు – మహేశ్వర – సనకాది మహాత్ములు తమ్ము తాము బ్రహ్మము కంటే వేరుగా ఎరుగటమే లేదు. వారు సర్వదా బోధమయమగు పరమాత్మయందే నెలకొని ఉన్నారు. అందుచేత జన్మ – కర్మాది దోషాలు వారిని స్పృశించటం లేదు. ఏ జీవుడైనాసరే, లేచి నిలబడి "సర్వాత్మకము' – జనన మరణ రహితము – ఉపాధులచే పరిమితము కానిది అగు బ్రహ్మమే నా దేహం"... అని ఎలుగెత్తి గానం చేస్తేనో, అప్పుడాతడు నిర్దోష సర్వాత్మదృష్టికి సర్వదా అర్హుడే అయివున్నాడని శాస్త్ర సమ్మతంగా ప్రకటిస్తున్నాను. ఎందుకంటావా? సమస్త జీవులకు నిర్మల చిద్రూపమే స్వాభావ సిద్ధమైయున్నది. బ్రహ్మము సర్వదా తనయొక్క నిర్మల చిత్ స్వభావమునందే నెలకొని ఉన్నది. అయ్యది తన అనంత విభాగంలోని ఒకానొకమూల మలినోపాధిచే "నేను భౌతిక ఉపాధిని. నేను పొందవలసినది ఏదో ఇంకా ఉన్నది" ...అని భావనను మాయా చమత్కారంగా కలిగి ఉంటోంది.

యత్ర వేత్తి తు జీవత్వం తత్ర అవిద్యేతి తిష్ఠతి ।
తత్ర సంసృతి నామ్నాత్మా ధత్తే రూపం తథాస్థితమ్ ॥

ఎచ్చటైతే బ్రహ్మము తనను తాను "నేను ఒక జీవుడను" అని జీవరూపముతో ఎఱుగుచున్నదో, ...అచ్చట అవిద్య ఉంటోంది. అచటనే 'సంసారము' అనే పేరుతో తననుతాను ధరిస్తోంది. మరల కాలక్రమంగా అది స్వయంగా సత్సంగ – శాస్త్రీయ విజ్ఞానము సహాయంతో నిజశుద్ధ రూపమును ఎరిగినప్పుడు స్వయముగా సంసారత్వమును దాటి బ్రహ్మత్వమును అనుభూతం చేసుకుంటోంది. జలం తనయొక్క ద్రవ్యత్వం ఏమరచి 'తరంగము' అనే దేహంగా భావిస్తుండటం ఎట్లో, బ్రహ్మము తనయందు సంసారము దర్శించటం అట్టిది. తనయందు సృష్టి రూపమును దర్శిస్తున్నప్పటికీ బ్రహ్మము సర్వదా బ్రహ్మముగానే ఉన్నదని గ్రహించు.

బ్రహ్మము యొక్క అజ్ఞాత విభాగము నందు సృష్టిరూపము స్వభావమే అయివున్నదని గ్రహించు. ఓ వ్యాధుడా! ఈ సృష్టి బ్రహ్మము యొక్క స్ఫురణము మాత్రమే. యథార్థానికి స్వప్నం గాని, జాగ్రత్తుగాని ఏమీ లేవు. అవిద్య తప్పితే బ్రహ్మమునకు సృష్టి రూపత్వమెక్కడ? సర్వదా శుద్ధమే అయివున్న బ్రహ్మమునకు జన్మాంతర్గత కర్మలెక్కడున్నాయి? ఎట్లా ఉంటాయి? ఈ జీవుడు సర్వదా బ్రహ్మమే (జీవోబ్రహ్మేతి నాఽ పరః) అని వేదమహావాక్యాలు ఉద్ఘోషిస్తున్నాయి కదా!

వాస్తవానికి కర్మ లేదు, సృష్టిలేదు. అవిద్యలేదు. అవన్నీ లేకపోయినప్పటికీ ఆత్మయొక్క స్ఫురణగా(ఆలోచనగా) అవన్నీ మిథ్యగా ప్రవర్తిస్తున్నట్లు కన్పిస్తున్నాయి.

బ్రహ్మము సర్వశక్తిమంతము – సత్యసంకల్పయుక్తము. అందుచేత బ్రహ్మము స్వయంగా సృష్టియొక్క ప్రదర్శిత – ప్రదర్శన రూపములను గాంచుచున్నది. అట్టి ప్రదర్శనం తదనుసారమైన జన్మలయొక్క కల్పనను కావించుకుంటోంది. ఫలితంగా కల్పిత పదార్థములైనట్టి జగత్తు – జీవుడు మొదలైన రూపములవలె భాసిస్తోంది. ఇంత మాత్రంచేత బ్రహ్మమునకు వచ్చే లోటేమీ లేదు.

❖

ఓ వ్యాధుడా! వాస్తవానికి సృష్ట్యాదియందు ఈ జీవునకు 'కర్మ' అనేది సంభవించదు. చైతన్యము తనయందు మొట్టమొదట ఏదో క్రీడ–లీల సరదాగా 'అవిద్య'ను కల్పించుకుంటోంది. ఆ తరువాత కర్మలను, వాటియొక్క ఫలములను సముపార్జించుకుని అనుభవైకవేద్యం చేసుకుంటోంది. నాయనా! జలము తరంగాదులుగా, సుడి మొదలైనవిగా కనిపిస్తూ ఉండవచ్చుగాక! అది తన సహజ ద్రవ్యత్వమును కోల్పోయినదెప్పుడు? ఆవర్తములుగా కనిపించేది జలమేకదా! ఈ జీవుడు కూడా తన సహజ బ్రహ్మ స్వభావమును ఏ క్షణమందు కించిత్ కూడా కోల్పవటం లేదు. త్యజించటంలేదు.

ఈ జగత్తు బ్రహ్మమే! - పూర్వ కర్మల గురించి ప్రస్తావించావు గనుక మరొక విషయం దృష్టాంతంగా చెపుతాను. స్వప్నంలో నీకు కనిపించే జీవులకు పూర్వ – తత్ పూర్వ కర్మలెక్కడున్నాయి? అట్లాగే సృష్టియందు శుద్ధ సాత్విక శరీరులైన చిన్మాత్ర రూపులగు జీవులకు పూర్వకర్మ అంటూ ఏదీ లేదు. వారి దృష్టిలో సృష్టి అనేది "స్వస్వరూపం" యొక్క చమత్కార ప్రదర్శన రూపమే! 'సృష్టి' అనేది స్వకీయ చమత్కారమే అయివుండగా... అందుకు పూర్వకర్మల ఆవశ్యకత ఏమున్నది? ఒక వ్యక్తిలోని అంతర్భాగ విభాగమగు ఊహ "ఎట్లా వచ్చింది?" అను ప్రశ్నకు పూర్వపు ఊహలు కారణమవవలసిన పనేమున్నది? అయి ఉండటంలో విశేషంమాత్రం ఏమున్నది?

అవిద్యచే సృష్టియొక్క – కర్మలయొక్క కల్పన కావించబడిన తరువాతనే జీవునకు 'కర్మపాశం' అనేది రూపొందింది. అట్టి అజ్ఞాత భ్రమయొక్క కొనసాగింపుగా జన్మల పరంపరలు ఒనగూడుచున్నాయి. వాస్తవానికి జన్మకర్మలకు ముందే ఉన్న నిర్దోష సర్వాత్మ బ్రహ్మమే ప్రతిజీవుని వాస్తవ రూపం. ఇక ఈ జీవుడు అనేక ఉపాధులతో, వ్యవహారములతో తిరుగాడటమనేది ...ఒక వ్యక్తి తన జాగ్రత్ స్వరూపం మరచి స్వప్న ప్రపంచంలో తిరుగాడటం వంటిది మాత్రమే!

సృష్టి సృష్టిరూపం కాదు. సృష్టి బ్రహ్మరూపమే. ఇక ఏ జీవునకు ఏ కర్మబంధాలున్నాయి చెప్పు? జగత్తును నమ్మియున్న మనస్సే కర్మబంధం కల్పించుకుంటోంది. అంతేగాని, జీవునకు

మరెవరూ కర్మబంధాలు కల్పించటం లేదు. బంధము కర్మల వల్ల కలగటం లేదు. పరమాత్మ గురించిన అపరిజ్ఞాతత్వం చేతనే 'కర్మ' బంధరూపంగా ప్రాప్తిస్తోంది.

కాబట్టి అజ్ఞానమే కర్మబంధానికి బీజం. ఆత్మజ్ఞానముచే మాత్రమే అజ్ఞానం మొదలంట తొలగగలదు. ఆత్మ జ్ఞానముచే అజ్ఞానమే కాకుండా అజ్ఞానంచే కల్పితమై ప్రాప్తిస్తున్న కర్మ బంధం కూడా తొలగిపోగలదు.

ఒకనికి ఆత్మజ్ఞానము ఎంతెంతవరకైతే ప్రవృద్ధమౌతూ ఉంటుందో, ... అంతంతవరకు కర్మ బంధదాయకం అవటమనేది తొలగిపోతూ వస్తుంది.

వ్యాధుడు : స్వామీ! కర్మ నాశనమైతే జన్మ – జీవనాదులు కూడా వినాశనం పొందుతాయా?

మునీశ్వరుడు :

యన్నామ కిల నాస్త్యేవ తచ్ఛాన్తౌ కా కదర్థనా?
పరమార్థాదృతే బంధః కించిన్నామ న విద్యతే?

ఏ పదార్థమైతే వాస్తవానికి మొదలే లేదో... అట్టిది నశించటం వలన వచ్చే నష్టమేమున్నది? స్వప్నంలో కనిపించిన భవనం కూలిపోతే ఎవరికి నష్టం?

ఓ వ్యాధుడా! స్వప్నంలో ప్రాప్తించిన బంధం తొలగాలంటే జాగ్రత్‌కు రావటమే ఉపాయం కదా! సర్పమునకు సంబంధించిన భ్రాంతి తొలగాలంటే "ఇది త్రాడు మాత్రమే" అని తెలియటమే ఏకైక ఉపాయం. పరమార్థభూతమగు బ్రహ్మము యొక్క జ్ఞానముచేత మాత్రమే భ్రమ–కర్మబంధం తొలగుచున్నాయి. కర్మబంధం మరింక దేనిచేతా శమించదు. "నాకు కర్మబంధం ఉన్నది" అను భ్రమయే బంధమై ప్రాప్తిస్తోంది. ఎందుకంటావా?

బ్రహ్మము యొక్క అజ్ఞాన రూపమే బంధము. అంతే తప్ప 'బంధము' అనేది వేరుగా లేదు.

తావత్ మాయా భవ భయకరీ పండితత్వం న యావత్
తత్ పాండిత్యం పతసి న పునర్యేన సంసారచక్రే
యత్నం కుర్యాత్ అవిరతమతః పండితత్వే అమలాత్మా
జ్ఞానోదారే భయమితరథా నైవ వః శాంతిమేతి ॥

ఓ వ్యాధుడా! ఈ 'మాయ' అనేది అతిబలీయమై, భయంకరమై ఈ జీవునకు అతిదీర్ఘమైన సంసార బంధం (లేక) కర్మబంధం కలుగజేస్తోంది. శాస్త్రములు ఏమి బోధిస్తున్నాయో, అద్దానికి సంబంధించిన పాండిత్యము సంపాదించుకోకపోయామా... మాయా సంసార రూప కర్మబంధం మనపట్ల కొనసాగుతూనే ఉంటుంది. ఎద్దానిచే మరల ఈ సంసార చక్రంలో పడమో... అదియే పాండిత్యము. అందుచే నిర్మలము – ఉదారము అయినట్టి బుద్ధితో ఆత్మజ్ఞాన పాండిత్యము మనము పొందేవరకు శ్రవణ – మననాది రూపమైన ప్రయత్నములు శ్రద్ధగా కొనసాగించవలసిందే!

ఎందుకంటే 'ఆత్మజ్ఞాన సముపార్జన' అనే ఉపాయంతో తప్పితే మరింకే ఉపాయంతోనూ ఈ సంసారభయం శమించదు. కనుక ఆత్మజ్ఞానమే శరణ్యమని నా మనవి.

❖❖❖

13. ఆత్మజ్ఞాన పాండిత్యము - ఆత్మానుభూతి

మహాముని : ఓ వ్యాధుడా! ఆకాశంలో సూర్యుడు ఉదయించగానే అంధకారమంతా పటాపంచలవుతుంది చూచావా! అట్టి సూర్యబింబం ఆకాశానికే భూషణం అవుతోంది. అట్లాగే, సమస్త ధర్మముల, కర్మ, ఐహికాముష్మిక వ్యవహారములను నిర్ణయించే సభలో ఆత్మజ్ఞాన పాండిత్యం గలవాడు శ్రోతల బుద్ధిని వికసింపజేస్తూ సందేహాలను, ఛేదించివేస్తూ సభాభూషణుడు అగుచున్నాడు. ఆత్మజ్ఞానులు ఏ గతిని చూపుచున్నారో, ఆ మార్గంలో పొందే ఆత్మజ్ఞాన మోక్ష సుఖం ముందు ఇంద్రాదుల ఐశ్వర్యాలు తృణప్రాయం (గడ్డి పరకతో సమానం) అవుతున్నాయి. ఆత్మజ్ఞాని అందించే లవలేశ ఆత్మానందం తక్కిన జీవులను సుదీర్ఘ సంసార ప్రయాణం నుండి సేద దీరుస్తోంది. కాబట్టి ఈ 14 లోకాలలో లభించే సుఖములన్నీ బ్రహ్మానంద మహాసముద్రము యొక్క ఒక జలబిందువుతో కూడా సమానం కావు. పాతాళం, భూలోకం, స్వర్గలోకం- ఏక్కడా కూడా ఆత్మజ్ఞాన పాండిత్యం కంటే అధికమైన సుఖం గాని, ఐశ్వర్యం గాని నాకు కనిపించటం లేదు. సచ్ఛాస్త్ర విచారంచే ఉత్పన్నమైన ఆత్మజ్ఞానం సంతరించుకొన్న పండితుని పరమార్థ రూపమగు బ్రహ్మమయ దృష్టి అనిర్వచనీయ ప్రభోపేతం. అది మనకు స్వాత్మయందే పరమానందాన్ని అప్పటికప్పుడే ప్రసాదిస్తోంది.

రజ్జు సర్ప భ్రాంతిలో "ఇది త్రాడే! పాము కాదు" అనే జ్ఞానముచే పాముయొక్క భ్రాంతి తొలగిపోతోంది కదా! ఆత్మజ్ఞాని యొక్క బోధచేత దేహభ్రాంతి, సృష్టిభ్రాంతి, దృశ్యభ్రాంతి, కర్మబంధభ్రాంతి క్షణంలో శమించి మనం అధిష్ఠానమగు బ్రహ్మముగా శేషించ గలుగుచున్నాం. అట్టి బ్రహ్మజ్ఞానానందము అనుభవైకవేద్యము మాత్రమే!

❖

ఓ వ్యాధుడా! బ్రహ్మము గురించి ఎక్కడో వెతకవలసిన పనిలేదు. ఎప్పటికో లభించవలసినది కూడా కాదు. అయ్యది స్వస్వభావమునందే స్వతత్త్వజ్ఞానముచే ప్రదర్శితమగుచున్నది. సర్వదా వేంచేసియున్నదే ఆత్మజ్ఞానముచే గుర్తించబడుచున్నది.

అద్దాని చేతనే అద్దాని నిజరూపములే అయివున్న శరీరము, సృష్టి, ప్రళయములు మొదలైన సంజ్ఞలు కల్పించబడుచున్నాయి. కనుక అవి కూడా బ్రహ్మం యొక్క నిజరూపాలే! కాబట్టి "దేహం – సృష్టి – మొదలైనవి బ్రహ్మము కంటే వేరు" ...అనే అభిప్రాయం సరికాదు. అయితే బ్రహ్మమునందు సృష్టి మొదలైనవి మొదలే లేవు. బ్రహ్మము సర్వదా సర్వత్రా బ్రహ్మముగానే ఉన్నది. ఇక సృష్టి, అద్దాని ధర్మములు, అద్దాని బోధకమైన పద–వాక్యాలు ఎక్కడున్నాయి? ఎట్లా ఉంటాయి? ఈ భూమి ఆకాశం మొదలైనవి వాస్తవంగా ఉండి ఉంటే... వాటికి కారణం వెతకవచ్చు. కాని పృథివి మొదలైన పదార్థాలు ఎచ్చటా లేనప్పుడు వాటికి ఏవి కారణమవుతాయి?

బ్రహ్మం యొక్క ఏ ప్రతిభాస అయితే కలదో, అదియే 'జగత్తు'గా చూడబడుతోంది, చెప్పబడుతోంది. స్వప్నంలో కనిపించిన మనుజులకు "తల్లితండ్రులెవరు? ఏ జాతివారు" అనే ప్రశ్న ఎక్కడ?

స్వప్నంలో కనిపించిన మనుజులే వాస్తవం కాదు కదా? అట్లాగే ఈ 'జాగ్రత్తు' అనే స్వప్నంలో కనిపించే మనుజుల యొక్క పిత్రాదులు, దేశకాలాదులు మొదలైనవన్నీ కల్పనా సదృశ్యం మాత్రమే! స్వప్నంలో కనిపించే మనుజులకు పూర్వ కర్మలు ఏమి ఉన్నాయి? అట్లాగే ఈ జాగ్రత్‌లో కనిపించే మనుజులకు కూడా పూర్వ – తత్పూర్వ కర్మలు లేవు. ఒకవేళ కించిత్‌దూరం ఉన్నాయి అని అనుకుంటే అది కూడా స్వప్నంలోలాగా మిథ్యా సదృశమే!

వ్యాధుడు : మహాత్మా! మరి ఈ జీవుల పరస్పర సంబంధ బాంధవ్యములు, వివిధ దృష్టులు ఎక్కడి నుండి వస్తున్నాయి?

మహాముని : ఈ జీవులందరూ మిథ్యావాసనారూపులే! స్వప్నతుల్యంగా ఈ జీవులు తమ తమ వాసనానుసారంగా జగద్విషయములను పరస్పరం గాంచుచున్నారు. ఈ జీవుల పూర్వకర్మల వ్యవహారం కూడా వాసనానుసారంగానే మిథ్యగా ప్రవర్తిస్తున్నది. పంచభూతములు – భువనము మొదలైన ఈ సృష్టులు మొదలుకొని ఈ శరీర పర్యంతము ఈ జీవులు తమ వాసనలను అనుసరించే పరస్పరం సంభాషించుకుంటున్నారు. పరస్పరం దర్శించుకుంటున్నారు. స్వప్నంలో జీవులవలెనే ఇక్కడ వాసనాస్వప్నం ప్రవర్తిస్తోంది. వాసనలు తొలగిస్తే శేషించేది ఆత్మయే! ఆత్మస్వరూపం దృష్ట్యా జీవులలో కనిపించే భేదమంతా భ్రమాత్మకమే! వాస్తవం కాదు.

కనుక వ్యాధుడా! ఈ జీవులందరు తమ తమ వాసనలను అనుసరించే ఒకరితో మరొకరు సంభాషించుకొంటున్నారని, వాస్తవానికి ఆత్మ మాత్రమే సత్యమని గ్రహించి ఈ ప్రపంచంలో చరించు. అంతేగాని గుడ్డి ఎద్దు చేలోపడి మేసినట్లు జీవించకు. స్వప్నంలో స్వప్నరూపులగు జీవుల మధ్య ఎట్లా వ్యవహారం సిద్ధిస్తోందో ...అట్లాగే ఈ జాగ్రత్ జీవుల మధ్య వాసనా చమత్కారం అనుసరించి ఇక్కడ వ్యవహారాలు సిద్ధిస్తున్నాయి. అవన్నీ అర్థ క్రియా సామర్థ్యంతో కనిపిస్తున్నాయి. ఒకడు స్వప్నంలో ఆకలితో పదార్థాలు స్వప్న కల్పనలోంచి పొంది సుష్టుగా భుజించి (వాస్తవానికి ఆ ఆహార పదార్థాలు భౌతికంగా లేకపోయినప్పటికీ) తృప్తిని అనుభవిస్తున్నాడు చూచావా? అట్లాగే జాగ్రత్‌సంకల్పములను సంవిత్తు పొందుతోంది. అయితే జాగ్రత్‌లో స్వప్నం అస్పష్టం. స్వప్నంలో జాగ్రత్ అస్పష్టం. వాటి భేదం అంతమాత్రమే! శుద్ధము – ప్రకాశశీలము అగు సంవిత్తు స్వయంగా నిజస్వభావస్థమై భాసిస్తోంది. ప్రతిజీవుడు శుద్ధ సంవిత్ స్వరూపుడే! అట్టి శుద్ధ సంవిత్తు యొక్క స్ఫురణలే లోకంలో "ఇది జాగ్రత్తు – ఇది స్వప్నము" అనే శబ్దాలతో (లేక) సంజ్ఞలతో చెప్పబడు చున్నాయి. ఈ సృష్టి – ఈ దేహము మొదలైనవన్నీ మోక్ష పర్యంతం ఈ విధంగానే స్ఫురిస్తూ ఉంటాయి. అట్టి ఈ స్ఫురణయే సృష్టి.

వాస్తవానికి – చూచువాడు – చూడబడేది, అగ్ని – ఉష్ణత్వము, వాయువు – చలనత్వము, జలము – తరంగత్వము / ద్రవ్యత్వము... వీటిలో ఒకదానికొకటి భేదం లేదు. అట్లాగే సంవిత్తుకు అద్దానిచే దర్శింపబడే జాగ్రత్ – స్వప్న దృశ్యములకు భేదం ఒకింతకూడా లేదు.

స్వప్నమంతా శాంత – సౌమ్యరూపుడగు స్వప్నద్రష్టలో బయల్వెడలిన భావనా విన్యాస చమత్కారమే కదా! ఈ సమస్తము 'నిరాకారము – శాంతము' అయినట్టి బ్రహ్మమే అయి ఉన్నది.

ఇక, ఈ జగత్ సమూహమంతా నిజ దృశ్య రూపముచే 'అసత్తు'. అధిష్ఠాన చిత్‌రూపముచే 'సన్మయము'. ఇదంతా కూడా 'నేఽ తి-నేఽ తి' అను నిషేధ శ్రుతి వాక్యములను అనుసరించి పరబ్రహ్మ స్వరూపముగానే తెలియబడుచున్నది.

కాని వ్యవహార దశలోనో... బ్రహ్మం జగ్రదూపంగా ఉద్భవించటం, ప్రళయరూపంగా నశించటం, దృశ్యరూపంగా అనుభవమవటం ఇవన్నీ జరుగుచున్నాయి.

కాని, పరమార్థదృష్టియందో... ఇదంతా కేవలం చిన్మాత్రమే! అజము, శాంతము, ఏకము నిర్మలము అగు బ్రహ్మమే ఇదంతా!

ఒక కుమ్మరివాడు మట్టితో కుండలను, బొమ్మలను, చక్రములను మొదలైనవి తయారుచేసి ప్రదర్శిస్తున్నాడు చూచావా? బ్రహ్మదేవుడు అనే కుమ్మరి 'హృదయము' అనే భూమిలో కల్పించిన ఆకాశము, వాయువు, పృథివి మొదలైన మూల పదార్థత్వము, వాటి కార్య కారణత్వము నేటికీ అట్లే వర్తిస్తున్నాయి. ఓ వ్యాధుడా! నీ హృదయంలో అరణ్యము, వేట, మృగాలు స్వప్నం మొ॥వన్నీ కనబడుచున్నాయి కదా! అట్లాగే బ్రహ్మదేవుని హృదయంలో ఈ సృష్టి, ఇద్దాని యందలి కార్య - కారణ భావములు మొదలైనదంతా కనిపిస్తోంది. అయితే ఇదంతా స్వప్న సదృశమే సుమా! స్వప్నంలోని కార్యకారణ భావము వంటిదే ఈ జాగ్రత్ అంతర్గతమైన కార్య - కారణాలు కూడా!

నీవు నీ స్వప్నావస్థలో ఏవి ఎట్లా కల్పిస్తావో, ఏ నగరాదులు భావన చేస్తావో...అవన్నీ అట్లాగే దర్శిస్తావు కదా! అలాగే బ్రహ్మదేవుని సంకల్పానుసారమే ఈ జగత్తు యొక్క కార్య-కారణ భావాలన్నీ ఏర్పడి ఉంటున్నాయి.

నీవు; నీ యొక్క సంకల్ప నగరంలో (ఊహాలోకంలో) ఏ విధంగా సంకల్పరూపమగు చైతన్యము ద్వారా నీ యొక్క అంతర్గతమైన ఇచ్ఛను అనుసరించి కార్యకారణ రూపమగు వ్యవస్థను స్థాపించి - పొందుచున్నావో, అదే విధంగా, ఈ సృష్టియందు కూడా అట్టి సంకల్పరూప వ్యవస్థ స్థాపించబడి వ్యవహరిస్తోంది.

సంకల్పనగరం, అందులో అంతర్గతమైయున్న వ్యవస్థ... ఈ రెండూ కూడా స్వాత్మరూపమగు చిదాకాశము యొక్క స్ఫురణయే కదా! ఈ సృష్టి కూడా హిరణ్యగర్భుని సంకల్పాంతర్గతమే! అనగా ఇదంతా చిదాకాశము యొక్క స్ఫురణయే గాని, మరింకేమీ కాదు.

ఒకడు తన సంకల్పాకాశంలో స్వయంప్రకాశమగు సూర్యుడు, చంద్రుడు, నక్షత్రాలు, భూమి నగరం, గృహం - ఇవన్నీ ఎట్లా ఏ కార్య - కారణ వ్యవహార సరళిచే చూస్తున్నాడో ... అట్టిదే ఈ సృష్టి యొక్క పదార్థములందలి స్వభావ సిద్ధమైన కార్య - కారణ వ్యవహారంగా ఒప్పుచున్నది.

సృష్ట్యారంభంలో హిరణ్యగర్భుని చైతన్యముచే పృథివి యందు కాఠిన్య - గంధాది నియతి, జలంలో రస - ద్రవత్వాది నియతి, అగ్నిలో రూప - ఉష్ణత్వాది నియతి, వాయువులో స్పర్శ - చలనాది నియతి, ఆకాశంలో శబ్ద - శూన్యత్వాది నియతి, కాలంలో భూత - వర్తమాన - భవిష్యత్ కాల నియతి, తూర్పు - పడమర మొదలైన దిన నియతి రచించబడినట్లే ...ఇప్పటికీ అట్టి నియతియే కొనసాగటం జరుగుతోంది.

వాస్తవానికి చిదాకాశము పదార్థ రహితము. అయ్యది సర్వ విషయ - వస్తు శూన్యము అయివున్నది. అద్దానిచే నిజ సంకల్పానుసారంగా ఏది భావించబడుతోందో, అదియే కార్య-కారణ రూప వ్యవస్థగా స్థితి నొంది ఉంటోంది.

హిరణ్యగర్భుని (సమష్టి సృష్టికర్త యొక్క) మనస్సు చైతన్యము యొక్క ఒకానొక చమత్కారము మాత్రమే! అట్టి మనో చమత్కారమే సృష్టివలె భాసిస్తోంది. సంకల్పరూపమగు ఆ హిరణ్యగర్భుని మనస్సునందు 'భావతరంగములు' ఆవిర్భవిస్తున్నాయి. ఆ భావ తరంగముల ఆవిర్భావము "సృష్ట్యాది" ...అనే పేరుతో చెప్పబడుతోంది. వాయువు యొక్క చలన సత్తానుండే కదా, వాయుతరంగాలు ఆవిర్భవిస్తున్నాయి! ఆ వాయు తరంగాలు వాయువునకు అభిన్న రూపములే కదా! అలాగే 'చిదాకాశము' అను దాని యందు 'సృష్టులు' అనబడే చిదాకాశ తరంగాలు ప్రదర్శితమౌతున్నాయి. అట్టి సృష్టులన్నీ చిదాకాశమునకు అభిన్నములే! శూన్యము - నిర్మలము అగు ఆకాశంలో "నీలత్వం" ఎందుకు కనిపిస్తోంది? దృష్టి యొక్క దోషం చేతనే కదా! అట్లాగే, చిదాకాశము సర్వదా శూన్యము - నిర్మలము అయినప్పటికీ కూడా... అద్దానిలో చిదాకాశరూపమే అగు త్రిలోకములు వర్తిస్తున్నాయి.

ఒకడు చీకటిలో ఒక పామును చూచాడు. చాలా భయపడ్డాడు. ముచ్చెమటలు పట్టాయి. ఆ పాము ఆతని కాళ్ళకు చుట్టుకోబోతున్నట్లుగా అనిపించింది. విదిలించుకుంటున్నాడు. పాము కాటువేస్తే ఏమౌతుందో అతనికి తెలుసు. నోటినుండి నుఱుగు వస్తుంది. స్పృహ పోతుంది. శరీరమంతా విషం పాకుతుంది. ఇక ఆపై గిలగిల కొట్టుకొని చావటమే!... ఇవన్నీ గుర్తుకు వస్తున్నాయి. అతడు తబ్బిబ్బు అవుతున్నాడు. కాని ఇంతలో ఎవరో దీపం తెచ్చి చూస్తే, ... అది పాము కాదు. త్రాడు మాత్రమే! వెంటనే ఆ బాటసారి చేత్తో త్రాడును పాదముల నుండి తొలగించి తన భ్రమకు తానే నవ్వుకుంటూ ఆవలకు విసిరాడు. ఇపుడు మరలా ఆ త్రాడును చూస్తే ఇతః పూర్వంలా చెమటలు పట్టడం, భయంతో కేకలు వేయటం చేస్తాడా? లేదు. ఎందుచేత? "అది పామేమో!" అనే భ్రమ తొలగింది కనుక! అట్లాగే ఎప్పుడైతే శ్రవణ - మననాది సాధనల అభ్యాసంచేత ఈ దృశ్యము "దేశకాల వస్తు పరిచ్ఛేద శూన్యమైనట్టి బ్రహ్మము"గా ఏ జీవునకైతే భాసిస్తోందో... ఆతడు ఇక "బ్రహ్మము సర్వదా జగత్ రహితము".... అనే పరమసత్యాన్ని సుస్పష్టంగా, నిర్దుష్టంగా గ్రహిస్తున్నాడు.

వ్యాధుడు : మహాత్మా! ఈ దేహ పతనానంతరం ఈ జీవుడు ఏమి అవుతున్నాడు? జన్మ మరణాదులు కూడా స్వప్నతుల్యమేనా?

మహాముని : జన్మ - మరణాలు కూడా నిజస్వప్నతుల్యములే! ఆ విధంగా తన యొక్క స్వప్నముతో పోల్చదగిన 'మరణము' పొందిన తరువాత ఈ జీవుడు తన భావనాసంస్కారములను అనుసరించి వేరువేరైన జగత్తులను గాంచుచున్నాడు. కానీ ...ఇహలోకం - పరలోకం కూడా నిరాకారమగు చిదాకాశమే!

❖❖❖

14. దేహపతనానంతరం

వ్యాధుడు : స్వామీ! ఈ దేహం పతనం పొందిన తరువాత ఈ జీవుడు మరల సుఖ దుఃఖములను పొందటానికి మరొక దేహం పొందుచున్నాడు కదా!

ఇప్పుడు నా సందేహమేమిటో వినండి. ఈ దేహం పతనమైన తరువాత మరొక దేహం వస్తోందా? ఒకవేళ అట్లా వస్తుంటే, ఈ దేహం నశించిన తరువాత ఆ మరొక దేహం ఎట్లా ఉత్పన్నం అవుతోంది? ఆ నూతన దేహానికి ఉపాదాన కారణం ఏమిటి? అద్దాని ఉత్పత్తికి నిమిత్త సహకారి కారణాలేవైనా ఉన్నాయా? ఉదాహరణకు... కుండకు ఉపాదాన కారణం - మట్టి, నిమిత్త కారణం - కుమ్మరి, సహకారి కారణం - సాధనా సామాగ్రి.

ఒకవేళ ధర్మ-అధర్మాలే సుఖ-దుఃఖాలుగా పరిణమించి ఈ ఉపాధులకు కారణభూత మౌతున్నాయంటారా?... ఇదంతా జీవుడే తన భోగము కొరకు తయారు చేసుకుంటున్నాడా?

ఒకవేళ ధర్మ-అధర్మాలే మోక్ష - బంధములకు కారణమవుతున్నాయని అంటే ...అప్పుడు నాది మరొక ప్రశ్న. సాకారమగు ఈ శరీరంతో నిర్వర్తించబడే 'ధర్మము' మొదలైన కర్మలు సర్వకర్మల నివృత్తి రూపము -నిరాకార రూపము అగు 'మోక్షం' ప్రసాదిస్తున్నాయంటే - అది అసమంజసం కదా! ఎందుకంటే కర్మలచే నిర్మించబడేది కర్మరాహిత్యం ఎట్లా ప్రసాదిస్తుంది?

మహాముని : ఓ వ్యాధుడా! నీది పెద్దప్రశ్నే! సరే, జాగరూకుడవై విను.

1. సంస్కార రూపంలో ఉన్న "విహిత - నిషిద్ధ అని అనిపించే "ధర్మాధర్మాలు".
2. అట్టి సంస్కార సమూహ రూపమగు "మనస్సు"
3. అట్టి మనస్సులో దాగివున్న "వాసనలు"
4. ఆ మనస్సు యొక్క యజమాని, చిదాభాస రూపుడగు "జీవుడు"
5. ప్రాణచేష్టలే ప్రధానంగా కలిగియున్న ఈ జీవుని "దేహం".

ఈ విధంగా "ధర్మాధర్మాలు", "మనస్సు", "వాసనలు", "జీవుడు", "దేహం" మొదలైనవన్నీ - మేఘము నందు కొండలు - లోయ మొదలైన కల్పిత దృశ్యాలు చూచేవాడిచే కల్పించబడినట్లు - చైతన్యము నందు "కల్పించబడినవి". అంతేగాని అవి వాస్తవం కాదు.

చిదాభాసుడు - దేహము అనేది ఒకటున్నది. అది ఈ దృశ్య ప్రపంచంలో ఉన్నది. ఈ దేహము నాది. ఇవన్నీ నావి. ఈ ఈ సంబంధ - బాంధవ్యాలు ఉన్నాయి... అనే భావనా గ్రహీతనే 'చిదాభాసుడు' అని పిలుస్తున్నారు.

ఇట్టి కథనమంతా చిత్తమే కల్పన చేసుకుంటోంది. చిత్తమే తన కల్పనలో ప్రవేశించి సంచరిస్తూ "చిదాభాసుడు" అను శాస్త్రీయ నామమునకు అర్థమౌతోంది. చిదాకాశమగు స్వాత్మయందు నెలకొనియున్న హిరణ్యగర్భుడు స్వయంగా తన కల్పనా వ్యవహారరూపంగా ఈ ధర్మ - అధర్మ, సుఖ - దుఃఖాది నామములు కల్పన గావించుకుంటున్నాడు.

సంకల్పంలో విహరిస్తున్నవాడు ఆ సంకల్పం ముగిసిన తరువాత తాను ఇతఃపూర్వ స్థితికే వస్తున్నాడు కదా! స్వప్నంలో విహరిస్తున్న స్వప్న ద్రష్ట ఆ స్వప్నం అంతమవగానే ఆ స్వప్నమునకు మునుముందే ఉన్న స్థితిని తిరిగి పుణికి పుచ్చుకుంటున్నాడు కదా!

అట్లాగే... "ఈ భౌతిక దేహం నేను కాదు" అను సుజ్ఞానమును సముపార్జించుకొనినట్టి జీవుడు దేహతాదాత్మ్యమునకు ముందుగానే ఉన్న చిదాత్మ దేహుడుగా ప్రకాశిస్తున్నాడు. దేహతదాత్మ్యము (చిదాభాసత్వం) కలిగి ఉన్నప్పుడు, అవన్నీ జ్ఞానముచే త్యజించినప్పుడు కూడా ఈతడు చిదాత్మదేహుడే!

వ్యాధుడు : స్వామీ! ఈ జీవుడు మరణానంతరం ఎట్టి స్థితిని – గతిని పొందటం జరుగుతోంది?

మునీశ్వరుడు : జీవించి ఉన్నవాని ఇహలోక బుద్ధి ఇక్కడ వస్తు – విషయ – వ్యక్తిగత సంబంధ – బాంధవ్యములన్నీ పొందుచున్నది కదా! ఈ జీవుడు మరణించిన తరువాత కూడా ఆతని పరలోక బుద్ధి స్వప్నమువలె స్వయముగా భాసిస్తోంది. ఆ పరలోక బుద్ధితో వస్తు – విషయ – వ్యక్తిగత – సమష్టిగత వ్యవహారాలన్నీ స్వప్నంలో లాగా చిరకాలం పొందుచున్నాడు.

జీవించి ఉన్నవాడు దర్శించే ఆయా వస్తు – విషయగత సంబంధాలన్నీ భ్రమ, స్వప్న సదృశము, అసత్యము అయినట్లే... మరణించినవానిచే స్వప్న సదృశంగా అనుభవించే విషయాదులలో కూడా సత్యత్వమేదీ లేదు. అవన్నీ కూడా భ్రమ – స్వప్నసదృశమే!

జీవించి ఉన్నవాడు జాగ్రత్‌ను చూస్తూ, "ఇది సత్యమే"... అని అనుభవము పొందుచున్నట్లే మరణించినవానికి కూడా తాను అనుభవించే స్వప్నసదృశ జగత్తు ఆతనికి సత్యమనియే అనిపిస్తోంది. ఈ విధంగా జీవితానుభవం, మరణానుభవం – ఉభయములూ ఏకరూపములే అయి ఉంటున్నాయి.

వ్యాధుడు : మహాత్మా! మరణించినవాడు తాను పొందే స్వప్న సదృశదృశ్యానుభవం తానే కల్పించుకుంటున్నాడా? లేక, ఆతని అనుభవము వలన అనుభూతులను అనుసరించి మరెవరైనా (యమధర్మరాజు మొదలైన దేవతలెవరైనా) ఆతనికి అవన్నీ కల్పిస్తున్నారా?

మహాముని : ఓ వ్యాధుడా! మరణించిన వాని మరణానంతర స్వప్న సదృశ జగత్ వ్యవహారమంతా కూడా మరొకరెవరైనా నిర్మిస్తూ ఉన్నారని కాసేపు అనుకుందాం. అప్పుడు ఈ జీవుని మరణానంతర జగత్తును నిర్మించి – పరిపోషించే ప్రవృత్తికి అనుకూలమైన స్మృతి ఈ జీవునికి ఎట్లా కలుగుతోంది? ఒకవేళ ఈ జీవుని స్మృతి మరొకరి వ్యవహార పరిధిలో ఉంటే ఈతడే మరల జన్మించినాడు అని అనటం ఎట్లా? మరణానంతరము ఈతనికి స్మృతి లేనప్పుడు ఒకనికి పూర్వానుభవమే ఉండదు. కనుక సర్వము ఈ జన్మలోనే అంతం అవుతుందని అనవలసి వస్తుంది. అప్పుడిక పాప–పుణ్యాలు, ఇహ–పర లోకాలు, మరణానంతర స్థితిగతులు మొదలైనవన్నీ తిరస్కరించవలసి వస్తుంది. పైగా ...జీవులందరు జన్మతః ఒకే రీతిలో ఉండాలి. కానీ జన్మించినట్టి ఒక్కొక్కరు ఒక్కో విధమైన గుణ – స్వభావ చమత్కారం చిన్నప్పటినుండే కలిగి ఉండటం మనం చూస్తున్నాం కదా! పైగా, అవన్నీ కూడా ఆ జీవుని కార్యక్రమములను అనుసరించి మార్పు – చేర్పులు చెందుచున్నాయి. "మరొకరి

స్మృతిని అనుసరించి ఈ జీవుడు వర్తిస్తున్నాడు” ...అని అనదలచుకొంటే, అప్పుడు ఈ జీవుడు అంతర్గతంగా కలిగివున్న నిరూఢమైన చైతన్యము శూన్య రూపమౌతుంది. లేక... అయ్యది స్వయం ప్రకాశకము కాకుండా పోతుంది. అది వేదవాక్య విరుద్ధం కదా!

అందుచేత ... ఇట్టి సందేహాలు నివృత్తింపజేస్తూ శాస్త్రాలు చెప్పుచున్న ఒకానొక సిద్ధాంతం ఒక్కటి ప్రస్తావిస్తాను. పరమాత్మ ఈ దేహ జగత్తులను నిర్మించి స్వయముగా అద్దాని యందు ప్రవేశించి ప్రకాశిస్తున్నాడు. (“తత్ సృష్ట్వా తదేవాను ప్రవిశత్)

కాబట్టి మనం ఈ జీవుని జీవన్ – మరణ – మరణానంతర స్థితులను గురించి ఈ విధంగా సిద్ధాంతీకరించవలసి వస్తుంది.

1. ఈ జీవుడు వాస్తవానికి కేవల చిదాత్మ స్వరూపుడు మాత్రమే! అయ్యది సర్వదా యథాతథం.

2. ఈతని జగదనుభవమంతా ఈతని స్వస్వరూపము నుండి బయల్వెడలే స్వకీయ చమత్కార రూపమగు ‘చిత్తము’ను అనుసరించే ఉంటోంది.

3. ఈతని జగదనుభవమంతా స్వకీయ చిదాత్మ స్వరూపమునకు అనన్యమైనప్పటికీ అన్యమువలె స్ఫురించేదే చిత్తము.

4. చిత్తమును అనుసరించే జగదనుభవం ఉంటోంది. కనుక చిత్త స్వరూపమే జగత్ స్వరూపంగా స్ఫురిస్తోంది. ఆత్మ నుండి బయల్వెడనట్లుగా చెప్పబడుచున్నప్పటికీ ఆత్మకు వేఱుగా ఏదీ బయల్వెడలుటకు కారణం లేదు. కనుక చిత్త – జగత్తులు ఆత్మరూపములే!

5. యథార్థానికి ఈ జీవుడు మరణించిన తరువాత జనించటం లేదు. కేవలం చిత్తము చేతనే చిత్తము యొక్క స్వవాసనావశం చేత “నేను ఇప్పుడు పుట్టాను” .... అని వ్యర్థంగా కల్పన చేసుకుంటున్నాడు. ఈ దేహం పొందినప్పుడు కూడా ఆతని చిత్తమే ‘నేను పుట్టాను’ అనే భ్రమను కొనసాగించటం జరుగుతోంది.

6. ఈ జీవుడు స్వతహాగా చిదాకాశ స్వరూపుడు, జన్మ మొదలైన ఎట్టి వికారములు ఉండనట్టి చిదాకాశ స్వరూపమగు స్వాత్మయందే జన్మాదులు చిత్తముచే కల్పితంగా ఎఱుగబడుచున్నాయి. చిత్తమునకు ముందే ఆతని చిత్స్వరూపం యథాతథమై ఉన్నది.

7. ఈ జీవునికి చిదాకాశ స్వరూపం దృష్ట్యా ఈ జన్మలేదు. మరొక జన్మలేదు. ఇతఃపూర్వం జన్మలు లేవు. చిత్తముచే పొందబడేది కల్పనయే కాబట్టి, కల్పన ఉన్నంతవరకు జన్మాదులకు అంతం కూడా లేదు.

❖

మృతౌ న జాయతే, తస్మాత్ చేతసైవ స కేవలమ్ !
ఇహాయమిత్థమేత్యేవ వేత్తి ఖే వాసనాత్మకమ్ ॥

కాబట్టి ఓ వ్యాధుడా! ఈ జీవుడు యథార్థానికి జనించటమూ లేదు. మరణించటమూ లేదు. మరల పునర్జన్మించటమూ లేదు. ఇక ఇదంతా ఏమిటంటావా? కేవలము ఈ చిత్తము స్వవాసనావశం చేత వ్యర్థంగా వికారశూన్యమగు స్వాత్మయందే ఈ ‘దేహ–జగత్’ కల్పనలను

నిర్మించుకొని, అద్దానియందు ప్రవేశించి తన చిత్ దేహమును ఏమరచి ఈ విధంగా చిత్త-భౌతిక దేహములలో తన్మయమై ఉంటోంది. అనగా తనయందు అభ్యస్తమైయున్న భావనాపరంపరా వ్యవహారమునే ఈతడు దీర్ఘకాలం అనుభవిస్తున్నాడు. తన భావనానుభవం ఇట్లు "ఇదంతా సత్యమే" అనే రూపంగల ఒకానొక విశ్వాసం కలిగి ఉండటంచేత ఈ దృశ్యమే ఘనీభూతమైన పూర్ణ సత్యంగా ఎరుగుచున్నాడు. భావనకే ఉత్పత్తి స్థానమనతగు తన చిత్ స్వరూపాన్ని ఏమరచి ఉంటున్నాడు.

చిదాకాశరూపమగు స్వాత్మయందే స్వప్నతుల్యమగు దృశ్యమును అభ్యాసము గావించుచు ...అట్టి అభ్యాసవశం చేత మరల మరల స్వప్న సదృశంగా నిజ జన్మను, నిజ మరణమును నిజ జగత్తును అనుభవిస్తున్నాడు.

ఈ విధంగా ఆత్మయే చిదాకాశమునందు వ్యష్టి భావనచే మిథ్యా జగజ్జాలమంతా వీక్షిస్తోంది. తన సన్నిధానమునే ఆధారంగా పొందుచూ, తనయందే అధ్యస్తములై ఉన్న కార్యకారణములతో కూడిన జాగ్రత్-స్వప్నాలలో ధ్యాసను ప్రవేశింపజేసి, ప్రవర్తింపజేస్తోంది. సుషుప్తిలోను ప్రళయం లోను మోక్షస్థితి యందు ఆ కార్యకారణాలను తనకు తానే మ్రింగివేస్తోంది. వాస్తవానికి సుషుప్తి - ప్రళయ - మోక్షాలు దేనినీ భక్షించటం లేదు. జాగ్రత్-స్వప్నాలు దేనిచేతనూ భక్షించబడటమూ లేదు.

❖

చూచావా, వ్యాధుడా! ఈ విధంగా ప్రతి జీవుని అనుసరించి కోట్లకొలది జగత్తులు వర్తిస్తున్నాయి. అయితే... ఎఱుగబడినదా... అవన్నీ కూడా కేవలం బ్రహ్మ రూపాలే! ఎఱుగబడనంత కాలం అవి దృశ్యరూపంగానే ఉంటాయి.

మరొక విషయం... ఈ అనేక కోట్ల జగత్తులలో ఏదీ కూడా ఒకటి మరొకదానిని కప్పి ఉంచటం లేదు. ఏదీ కూడా మరొకదానిచే తెలియబడటమూ లేదు. అయితే ఏమి? ప్రతి జీవుడు "నా జగత్తే ఉన్నది. మఱొకరి జగత్తు లేదు"... అని తలచుచు జగత్తులో చరిస్తున్నాడు. వాస్తవానికి ప్రతివాడు తన యొక్క జగత్ స్వరూపంలో తానే బహుదూరపు బాటసారిలాగా సంచరిస్తున్నాడు. జాగ్రత్ (లేక) స్వప్న జగత్తులో చరించటమంటే... తన కల్పనలో తానే ప్రవేశించి సంచరించటం వంటిది. ఒకడు ఒక కథ రచించి, ఆ కథలోని పాత్రలు పడే కష్టాలు చూచి తానే విషాదం పొందటం వంటిది. (తత్ దృష్ట్వా తదేవానుప్రవిశత్... పరమాత్మ దేహాది జగత్తును నిర్మించి స్వయముగా అద్దానియందు ప్రవేశించి అద్దానికి ఉనికిని ప్రసాదించుచున్నాడు)

ఈ బ్రహ్మాండములో పంచభూతములైన ఘనము, ద్రవము, ఉష్ణము, వాయువు, ఆకాశమున్ను, అట్లాగే అండజ (గుడ్డు పొదిగితే పుట్టేవి), స్వేదజ, గర్భజ, వాయుజములైన ఆయా అనంత సంఖ్యాకమగు జీవులు ఉన్నాయి కదా! అట్లాగే ప్రతి జీవుని అంతరంగంలో అసంఖ్యాక జగత్తులు ఏర్పడి ఉండి ప్రవర్తిస్తున్నాయి.

వ్యవహార దృష్టిచేబ్రహ్మాండాలన్నీ సత్యమే! పరమార్థ దృష్టిచే అవన్నీ బ్రహ్మరూపాలే! జ్ఞాని దృష్టిలో బ్రహ్మరూపమైన సత్తు మార్పు చేర్పులు లేనిదై సర్వదా సర్వత్రా సర్వంగా ప్రకాశిస్తూంది.

అజ్ఞాని యొక్క దృష్టిచే బ్రహ్మరూపం గమనించబడటం లేదు. ఆతనికి ఈ కనబడేదంతా పాంచ భౌతిక జగత్తుగా (సాకారంగా) పరమసత్యంగా అనుభూతమౌతోంది. అజ్ఞానికి ప్రత్యక్షమై జగత్తుగా కనిపించేదంతా, జ్ఞానికి ప్రత్యక్షమగు స్వస్వరూప బ్రహ్మయే అయివుంటోంది.

చిద్రూపమునకు ఏదేది ఎట్లు భాసిస్తోందో అది జగద్రూపంగా సత్యముగానే (అజ్ఞాన దృష్టికి) అనుభవమౌతోంది. ఇవన్నీ జ్ఞానికి సద్రూపంగా (ఆత్మరూపంగా) భాసిస్తున్నాయి.

వ్యాధుడు : ఇంతకీ ఈ కనబడే జగత్తు సత్యమా? అసత్యమా?

మహాముని : "ఈ జగత్తు సత్యమా? అసత్యమా? ఇది భ్రమయా? అనునిత్య సత్యానుభవమా? ఇవన్నీ ఉన్నాయా? లేవా?" అనునది నాశరహితమగు సంవిత్తే నిర్ణయించవలసినది. అద్దాని నిర్ణయానుసారమే ఈ జగత్తులోని సంబంధ–బాంధవ్యాలు మొదలైనవి సత్యముగానో, స్వప్నతుల్యం గానో నిర్ణయించబడి... అట్లే తదనుసారమే అనుభవించబడుచున్నాయి. ఈ సంవిత్తు ఎప్పుడు ఏ ప్రకారమైన నిర్ణయం కలిగి ఉంటుందో... అది అట్లే ఆ ప్రకారంగానే భాసిస్తోంది. ఇక స్వయం నిర్ణయానుసారమే ప్రాప్తిస్తున్న ఈ జగత్తులో ఈ వస్తువుల, జీవుల ఏకత్వ, ద్విత్వాదుల గురించిన ప్రసంగం ఎక్కడిది? ఎవని బుద్ధి ఏ తీరుగా ఉంటే వానికి అట్లే ఇదంతా అనుభవమవుతోంది. అందుకే "ఇది అనిర్వచనీయం" అని నిర్ణయించబడింది. మిత్రమా! "తెలుసుకునేది – తెలియబడేది ఒకే చైతన్యము యొక్క ద్వివిధ రూపములు"... అని ఎప్పుడు గ్రహిస్తావో అప్పుడు ఈ దృశ్యము పూర్తిగా జ్ఞానరూపమే అగుచున్నది.

జ్ఞానరూపము (సంవిత్తు యొక్క తెలుసుకునే విభాగం) సత్తా కలిగివున్నది కాబట్టే... 'జ్ఞేయము' అనబడే తెలియబడేది ఉనికిని పొందుచున్నదగుచున్నది.

❖

ఈ విధంగా ఈ భూమి మొదలైన సమస్త పదార్థాలు జ్ఞాన స్వరూపములే. అనగా అవన్నీ తెలుసుకొనేవాని 'తెలివి'యే స్వరూపంగా కలిగి ఉన్నాయి.

1. తెలియబడే పదార్థాలన్నీ తెలుసుకొనేవాని 'తెలివి'ని అనుసరించే ఉండటం చేత వాటి మూలరూపం 'తెలివి'యే అయివున్నది.
2. తెలుసుకొనేవాని రూపమే తెలివి అయివున్నది.
3. ఆత్మయే తెలుసుకొనే వాని రూపంగా ఉన్నది.
4. కనుక తెలియబడేదంతా ఆత్మరూపమే!

కనుక దృశ్యము ద్రష్టరూపమే అయివున్నది. ద్రష్టయో ఆత్మరూపుడే అయివున్నాడు. ఓయీ వ్యాధుడా! నీచే దర్శించబడే దృశ్యమంతా నీ రూపమే అయివున్నది. నీవు ఆత్మయే రూపముగా కలిగి ఉన్నావు.

ద్రష్టయగు ఆత్మ స్వస్వరూప తత్త్వమును ఏమరచినదై ఉండటం చేత తన జ్ఞానస్వరూపం నుండి చ్యుతి చెంది "ఇది వేరు, అది వేరు" ...అను భావనను ఆశ్రయించి దృశ్య రూపముగా

(దృశ్యరూప విభాగంగా) "అనుభవి" అగుచున్నది. వాస్తవానికి "దృశ్యము ఆత్మరూపమే అయివున్నది". (ఆత్మైపమ్యేవ సర్వత్ర సమంపశ్యతి సయోగిః, తత్ దృష్ట్వా తద్వాను ప్రవిశత్, యదాత్మస్య అన్యః తదేవ మాయా, ఇదమ్ సర్వమ్ యామాః, మత్తపరః తరమ్ నాన్యత్ కించిదస్తిః ... మొదలైన ఉపనిషత్ వాక్యాలన్నీ "చూడబడేదంతా చూచేవాని రూపమే" ...అని నిరూపిస్తున్నాయి. అదియే ఇక్కడ కూడా నిరూపించబడుతోంది. అదియే ఆత్మజ్ఞానం)

జ్ఞానం యదేవ తజ్ఞేయం! జ్ఞేయస్య అసంభవాత్ పృథక్ ।
యథాజ్ఞానమ్ అతో జ్ఞేయం తవోత్యాత్మానమాత్మానా ॥

ద్రష్ట కంటే దృశ్యం వేరుగా ఉండజాలదు. జ్ఞానము కంటే జ్ఞేయము (దృశ్య సమూహం) వేరుగా ఉండటం అసంభవం. జ్ఞేయము (దృశ్యము) జ్ఞానరూపమే (ద్రష్టరూపమే) అయివున్నది.

కనుక వ్యాధుడా! "ఈ దృశ్యము ఎక్కడి నుండి వచ్చి ఇక్కడకు చేరింది? ఇదంతా ఎవరిచే కల్పించబడింది?" అనే ప్రశ్నకు మహనీయుల వాక్యములను స్వానుభవమును క్రోడీకరించి ఇక్కడ సమాధానం చెప్పుచున్నాను విను.

జ్ఞానమే 'నిజస్వరూపము' గూర్చిన అజ్ఞానముతో కూడినదై ఉండటం చేత తనకు తానే ఇట్లు జగత్తు రూపంగా విస్తరించివున్నది. ప్రదర్శించుకుంటోంది. ఆ విధంగా "తనకు తానే దృశ్యరూపంగా విస్తరించి ఉండటం" ...అనేది ప్రతి ఒక్కనికి స్వప్నంలో సాదృశానుభవమే కదా! అట్టి స్వస్వరూప స్వానుభవమే ఈ జాగ్రత్ జగత్తు కూడా! ఇది మా స్వానుభవంతో ఆత్మజ్ఞాన ప్రయోజనంగా చెప్పుచున్న అత్యంత సుస్పష్టమైన పరమసత్యం.

❖

నాయనా! తత్త్వజ్ఞుల అనుభవమే అది సుమా! అదియే ఆత్మజ్ఞానం. తత్త్వజ్ఞుడు "ఆత్మకంటే వేరుగా సృష్టులు లేవు. సృష్టులన్నీ జ్ఞాన రూపంగానే వెలయుచున్నాయి" అని గ్రహించి, తృప్తి పొందినవాడై ఉంటున్నాడు. ఆతని నేత్రములు ఈ సృష్టులను చూస్తున్నప్పటికీ, ఆతని దృష్టికి ఈ రూపనామాదులు కనిపిస్తున్నప్పటికీ "ఇవన్నీ నా ఆత్మస్వరూపమే"...అని అనిపిస్తోంది. "నాకు వేరుగా ఎక్కడా ఏదీ కింత్ కూడా లేదు" (మత్తః పరతరమ్ నాఽన్యత్ కించిదస్తి) అని గ్రహించియే దృశ్య దర్శనం చేస్తున్నాడు. ఇక మూర్ఖులకు కనబడే సృష్టి (లేక దృశ్యము) అంటావా? అది నన్ను అడగవద్దు. ఎందుకంటే అద్దానికి ఒక నిశ్చయత్వమంటూ ఏదీ లేదు. మూర్ఖుడు ఈ దృశ్యమును (సృష్టిని) చూస్తూ....

ఇది నాది- అది వారిది, వీరంతా మూర్ఖులు. వారికేమో ఏమీ తెలియదు. ఇదంతా నాదే! వీటిని ఎందుకు వదలాలి? వాటినేమో ఇక ఇప్పుడు పట్టుకోవాలి. ఇదెవ్వరో నాపై కోపంతో కల్పించారు. ఎవరు కల్పించారో తెలియదు!ఇదంతా కష్టాలమయం. వీరే నాకు కష్టాలు కలిగిస్తున్నారు? ఇక్కడ తినటం - త్రాగటమే పని. ఇది కాక ఎక్కడో ఏమున్నది? ఇంకెక్కడా ఏదీ లేదు. నేనే హాయిగా ఉండాలి. ఇందులో తప్పేమున్నది? ఎవరి గొడవో నా కెందుకు? వీరంతా నా శత్రు -

మిత్రులు. వీరిని ఉద్ధరించాలి. వారిని నమ్మకూడదు. ఇంతవరకు నాది. అది వారిది. వారితో నాకేమి సంబంధం? కొందరు నా వారు. మరికొందరు కాదు. నా వారి కోసం ఏమైనా చేయవచ్చు. కానివారి కోసం నేను ఎందుకు చేయాలి? ఇందులో పడ్డాను. ఇంకెప్పుడో పోతాను ... ఇదంతా నా కర్మ! ఇది ఇంతే!

...ఈ విధంగా పరిపరివిధాలుగా, ఒక్కొక్కసారి ఒక్కొక్కవిధంగా దృశ్యము విషయమై అనుభవం కలిగి ఉంటున్నాడు. అందుచేత అట్టి మూర్ఖుల దృష్టి మనం పరిగణలోనికి తీసుకోవలసిన అవసరం లేదు. తీసుకొని ప్రయోజనం కూడా లేదు. తత్త్వవేత్త "ఇదంతా అస్మత్ ఆత్మ స్వరూపమే" .... అని అత్యంత స్పష్టంగా, "ఆ గోడ అక్కడున్నది" ...అన్నంత సాదృశంగా, ఆత్మకు అభిన్నంగా దర్శిస్తున్నాడు. అట్టి ఆత్మసాక్షాత్కారమే మనకిక్కడ శరణ్యం. అదియే సత్యము.

ఆత్మజ్ఞానముచే ఈ సమస్త జగత్తు కూడా ఏకము - సన్మాత్రము అగు చిదాకాశమే అయి ఉన్నది. ఆత్మను ఎఱుగనట్టి అజ్ఞానులకు ఏకమగు ఆత్మయే అనేక జగద్రూపములుగా భాసిస్తోంది. ఒకే చిన్మాత్రమగు ఆత్మ స్వప్నంలో లక్షల కొలది ఆత్మరూపములను ధరించి వర్తిస్తోంది. అట్లాగే జాగ్రత్‌లో కూడా లక్షల కొలది జాగ్రత్‌జగదాత్మ రూపములను కూడా ధరిస్తోంది. ఇక సుషుప్తి యందో... ఏకైకాత్మరూపంలో చెన్నొందుతోంది.

జగత్తు అంటే చిదాకాశమున ఏ స్వప్న సంవిత్తు కలదో... అదియే "జగత్తు" అనే పేరుతో చెప్పబడుతోంది. జగత్ ప్రళయం అంటే చిదాకాశములోని సుషుప్త సంవిత్తు జగత్ వ్యవహారమును త్యజించి ఏకైకాత్మ రూపం అవధరించి ఉండటం. "ఇదంతా నా రూపమే" అని సుస్పష్టం చేసుకొని ఉండటం.

ఈ విధంగా సృష్టి - ప్రళయములనేవి ఆత్మయందలి అంతర్విభాగ విన్యాసం మాత్రమే! ఒకే సంవిత్తు... స్వప్నసంకల్పములలో లాగా... వివిధ భోగ్యరూపములను లక్షల కొలది భోక్త రూపములను (అనగా మనుష్యాది రూపములను) పొందుతోంది.

ఆ సంవిత్తే సుషుప్తిలో పదార్థ శూన్యత్వస్థితి బడయుచున్నది. కాబట్టి ఓ వ్యాధుడా! నీ యొక్క జగద్విభాగంలో నీకు అనన్యమైనప్పటికీ అన్యంగా నీచే దర్శించబడేదే జగత్తు నీ యొక్క సర్వపదార్థరహిత ఆత్మవిభాగమే సుషుప్తిగా నీకు అనుభవమౌతోంది. అనగా ఈ జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తులు, అందులో అంతర్గతమైవున్నట్లు తోచేవి.... అన్నీ ఆత్మరూపములే సుమా!

స్నేహితుడా! ఈ సమస్త దృశ్యమూ కూడా కేవలం "నాశరహితము - శుద్ధము" అయినట్టి చిదాత్మయే అయివున్నది. చిదాత్మ ఎచ్చట ఏ రూపంగా అనువర్తిస్తుందో ...ఆ రూపంగానే పరిణమించి దృశ్యరూపంగా అనిపిస్తోంది. - స్వప్నంలో స్వప్న సంవిత్తే స్వప్నాంతర్గతంగా ఆయా స్వప్నంలోని వస్తు - విషయ - దృశ్య - వ్యక్తిగత రూపాలన్నీ ధరిస్తున్నట్లు... సంవిత్ సంకల్పంలో కనిపించే ఆయా వివిధ నగరాది రూపాలన్నీ ధరిస్తున్నట్లు...

ఒకే నిర్వికారమగు సంవిత్తు సృష్టి యొక్క సిద్ధికొరకై ఈ భూమి - జలము - అగ్ని -

వాయువు – ఆకాశము మొదలైన రూపాలన్నీ ధరిస్తోంది. చిదాకాశ సంవిత్తే ఆయా నామరూపాలుగానూ, ఈ సర్వ జగత్తుగాను భాసిస్తోంది.

ఆ చిద్రూప సంవిత్తే నాశనవంతమగు సాకార రూపముగాను – నాశనరహితమగు నిరాకార రూపంగాను కూడా... భాసిస్తోంది. వాస్తవానికి అద్దానికి 'నాశనము' అనేదే లేదు. కానీ 'నాశనము' అను రూపంలో 'నివృత్త సంవిత్తు'యే భాసిస్తోంది.

ఓ వ్యాధుడా! నీవు నీ మనస్సుతో తూర్పు, పడమర మొదలైన దిక్కులన్నీ సంచరిస్తూ "వినబడినవి – వినబడనివి, చూడబడినవి – చూడబడనివి అనేక విషయాలు" గమనించి ఉన్నావు కదా!

ఇవన్నీ చిత్స్వరూపుడవైన నీవే నీ చిత్స్వరూపమునే ఆయా రీతులుగా ఎఱుగుచున్నావు. ఇక్కడ వస్తువులు, విషయాలు మారవచ్చు–మారకపోవచ్చు. కానీ ఇవన్నీ ఎరుగుచున్న సంవిత్స్వరూపుడవగు నీకు నాశనము లేదు. 'ఆకారము' అనే వికారము నీకేమాత్రం లేదు. ఎందుకంటే... సంవిత్తు ఎక్కడా కూడా సాకారము పొందటం లేదు. నాశనయుక్తమయ్యేది కాదు.

వ్యాధుడు : స్వామీ! నేను స్వతహాగా సంవిత్ స్వరూపుడనై ఉండగా, ఈ దృశ్యముతో నాకు తదాత్మ్యము ఎందుకు కలుగుతోంది? అసలీ దృశ్యమును కల్పించినదెవరు? ఈ దృశ్య తాదాత్మ్యము నా పట్ల తొలిగేది ఎట్లా? ఎవరిని ఆశ్రయించటంచే ఈ దృశ్యత్వ బుద్ధి నా పట్ల తొలుగుతుంది? నేను దీనిని అధిగమించే అభిలాషచే అడుగుచున్నాను.

మహాముని : ఓ వ్యాధుడా! ఈ దృశ్యము కేవలం కల్పితం మాత్రమే!

1. 'కల్పితం' అనే స్వభావం సంతరించుకున్న ఆత్మయొక్క ఒకానొక చమత్కారమే ఈ దృశ్యము.
2. సంకల్పిత విషయములను నిరంతరం సుదీర్ఘంగా అభ్యసించటం చేతనే ఈ జగదనుభవం అనేక జన్మలుగా పరిపుష్టమై ప్రాప్తిస్తోంది.
3. ప్రమాణ సిద్ధమైన సంకల్పిత పదార్థము నుండి 'విరామం' ... అనబడేది ఉపశమన పూర్వకమైన –నిరంతరమైన అభ్యాసం చేత మాత్రమే లభించగలదు.
4. శ్రద్ధగా చిరకాలం ఉపశమన పూర్వకమైన అభ్యాసం లేకపోతే ఈ జగదనుభవం జీవుని పట్ల ఇట్లాగే నిరంతరం కొనసాగబోతోంది.
5. సంకల్పకర్త అయిన జీవుడు తన మనోరూపమునే ఆయా జగత్ పదార్థములుగా ఎఱుగుచున్నాడు.
6. ప్రతి జీవుడు కూడా, ప్రతిదీకూడా తనయొక్క సంకల్ప దృఢత్వమును అనుసరించియే పొందుచున్నాడు.
7. కేవలము సంకల్పము యొక్క దృఢత్వముచే సంకల్పానుకూలమైన దృశ్య సంపదను జనింపజేయటం మనం కొన్ని ఉపాఖ్యానాలలో గమనించాం.
8. ఎవని మనస్సు మరొక్కచోటెక్కడో లగ్నమై ఉంటుందో... అట్టివానికి ఇక్కడ ఎదురుగా దృశ్యం ఉండికూడా 'లేనిదే' అగుచున్నది.

9. ఒకడు ప్రమాణసిద్ధమైన నిజకల్పిత (లేదా) నిజసంకల్పిత పదార్థములను నిరంతరం అభ్యసిస్తున్నాడో, ... ఆతని అభ్యాసఫలంగా పొందుచున్న అనుభవం తొలగాలంటే ఆతడే తన అభ్యాసముచే శ్రమించి వేరైన అవగాహన వైపుగా మరల్చుకోవాలి.

❖

కనుక ఓ లుబ్ధక నామధేయ వ్యాధుడా (బోయవాడా!)! నీ మనస్సే నీకు సంకల్పించి అంతా ఆయా రీతులుగా నీచే అనుభవం పొందేట్లు చేస్తోంది. నీ మనస్సు తూర్పు పడమర దిక్కులుగా పోయి ఆయా పదార్థము ఎట్లు సంకల్పమును కలిగి ఉంటుందో... అట్లాగే వాటి వాటిని పొందటం జరుగుతోంది. అనగా అచ్చటచ్చట పదార్థత్వమును తన యొక్క సంకల్పత్వమును త్యజించలేక పోతోంది. ఆ మనస్సు మరొక రీతిగా మననము పొందక మొరాయిస్తోంది. అట్టి "సంకల్పిత పదార్థములుగా రూపుదిద్దుకోవాలి"... అనే సంకల్ప స్థిరత్వం పొందిన జీవునకు...

1. మొట్టమొదటగా "ప్రాతిభాసిక పదార్థ ప్రాప్తి" లభిస్తోంది. అనగా .... వాస్తవానికి ఒక పదార్థం ఎదురుగా లేకపోయినాకూడా ఉన్నట్లే తత్సంబంధమైన మానసిక అనుభవం (లేక) ఊహకు సంబంధించిన అనుభవం కలుగుతోంది.

2. అటు తరువాత సంకల్పము యొక్క మరికొంత దృఢత్వం చేత అట్లే (ఆ సంకల్పాను సారమే) "వ్యావహారిక పదార్థ ప్రాప్తి" కూడా జరుగుతోంది.*

తూర్పు దిక్కుగాపోయిన వాడు "నేనిప్పుడు ఉత్తర దిక్కుగా పోయి దర్శిస్తాను" ...అనే దృఢ సంకల్పాన్ని ఆశ్రయించటం జరిగితే అదే రీతిగా ఆతడు తూర్పు దిక్కును త్యజించి ఉత్తర దిక్కు చేరుకుంటాడు కదా! ఆ విధమైన ప్రయాణం మానసికంగా తదనంతరం శారీరకంగా సిద్ధించటం జరుగుతోంది. అట్లాగే ఈ కనబడే జగత్తులో అనేకమంది జీవుల సంకల్పాలు అనేక రీతులుగా పరిఢవిల్లుచున్నాయి. ఉదాహరణకు

నేను ఆకాశంలో 'నగరము'గా అగుదును ... నేను భూమిపై 'మృగము'గా అగుదును... అనుకుంటే అది అట్లే సిద్ధిస్తోంది. సంకల్ప రహితునికో... (లేక) మరొక విషయమున మననము కలవానికో... అందుకు వేరైన స్థిరచిత్తమును అనుసరించి అవి క్రమంగా నశిస్తున్నాయి.

ఓ వ్యాధుడా! లుబ్ధకా! ఆత్మ జ్ఞానముచే (ఆత్మజ్ఞాన సంబంధమైన సంకల్పబలంచే) ఈ కనబడే జగత్తంతాకూడా చిన్మాత్ర రూపమగు చిదాకాశమే. అయితే అజ్ఞాన కారణంగా అనేక సంవిత్తులకు వేలకొలది రూపాలుగా అనేకమంది జీవులుగా కనిపిస్తోంది.

వ్యాధుడు : స్వామీ! ఈ కనబడే జగత్తుయొక్క అసలైన రూపమేమిటి? ఈ జగత్తును దర్శించే ఈ జీవరూప ద్రష్ట వాస్తవరూపం ఏమిటి?

---

* ఇందుకు దృష్టాంతం ఐందవోపాఖ్యానం. ఐందవులు మొట్టమొదట "మేము సృష్టికి కర్తలం అవుతాం" .... అని ధ్యానించారు. సృష్టికి సంబంధించిన అనేక విశేషాలు వారి ఊహలలో రూపుదిద్దుకున్నాయి. అటు తరువాత ఆ ఊహ పదార్థరూపం దాల్చి బ్రహ్మాండముల రూపంలో ఏర్పడి కనిపించాయి.

మహాముని : ఈ జీవుని ఐహిక – ఆముష్మిక ప్రపంచమంతా స్వప్న రూపమేనయ్యా! ఇక ద్రష్టయొక్క జీవుడంటావా! ఈ శరీరం ఉండవచ్చు. ఇదిపోయి మరొకటి రూపుదిద్దుకోవచ్చుగాక! ఈ జీవుడు చిద్రూపుడే. అతనిచే దర్శించబడే దానికంటే ఆతడు వేరైవున్నాడు. ఈ మిథ్యారూప దేహాదులచేగాని, గుణదోషాదులచేగాని అధిష్ఠానమగు జీవభౌతికరూపము నశించినంత మాత్రంచేత జీవచైతన్యము నశించదు. "మరణించిన వారితో సంభాషించటం, మరణించిన వారిని ఆహ్వానించటం" ...అనే భూతవిద్య తెలిసినవారు ప్రదర్శించటం అందరూ చూస్తున్నదే కదా! అట్లాగే పూర్వజన్మకు సంబంధించిన గృహ–వ్యాపార–బంధుత్వాల గురించి ఇప్పుడు మననం చేయటం అక్కడక్కడ జరుగుతోంది కదా! "స్మృతి" యొక్క ప్రభావంచేత చిత్ స్వరూపుడగు జీవుడు పూర్వస్మృతులు కలిగి ఉండటంలో ఆశ్చర్యమేమున్నది? మరణించినవారు కొందరు దేహాలు భస్మమైనా కూడా వారి వారి బంధువులకు పూర్వజన్మ పదార్థాల గురించి వచించి, ఆ తరువాత లోకాంతరములకు వెళ్ళటం లోకానుభవమైన విషయమే కదా!

వ్యాధుడు : పిశాచాదులు కనిపించటం, వారితో సంభాషించటం మొదలైనవి భూతవైద్యుల యొక్క ధర్మమే గాని, సకలజనుల అనుభవంకాదు కదా!

మహాముని : కావచ్చు! కాని, ఆ భూతవైద్యులు చనిపోయినవారిని ఆహ్వానించటం, వారితో సంభాషించటం చేయగలరుగాని, ఎక్కడో దూరంగా వున్న బంధువులనో, చనిపోకపోయినా చనిపోయారేమోనని అనుకున్నవారిని ఆహ్వానించలేరు, వారితో సంభాషించనూలేరు కదా!

వ్యాధుడు : స్వామీ! చనిపోయిన వారు కనబడటం, వారు సూచనలు ఇవ్వటం, ప్రేమ ప్రదర్శించటం, వారి మనోభావాలు చెప్పటం మొదలైనవి సజీవుల "వ్యవహారభ్రమ" అయివుండవచ్చు కదా!

మహాముని : ఓహో! మృతజీవుల బంధువుల అనుభవాలకు (మృతుడు కనిపించటం, ప్రేమ ప్రకటించటం, ఓదార్చటం మొదలైనవి) ప్రమాణమేమిటనియా నీ ఉద్దేశం? జీవించి ఉన్నవాని యందు ఉన్న అనుభవమే మృతుని యందు కూడా ఉండవచ్చు కదా! ఆ రెండు మనస్సులలో అనుభవానికి సంబంధించిన సారూప్యత ఎందుకు ఉండకూడదు? మరణించినవాని దేహం నశించినంత మాత్రంచేత ధ్యాసలు కొనసాగకూడదనుటకు ప్రమాణమేమున్నది? ధ్యాసలు మనోధర్మాలేగాని, దేహధర్మాలు కాదు కదా! సజీవుని యందు ఏ అనుభవాలు కొనసాగుచున్నాయో, అట్టి అనుభవాలే మృతుని యందు ఉండబట్టి వారు సమానమైన న్యాయములో వర్తించటమనేది మృతజీవుని ధర్మము కూడా ఎందుకు కాకూడదు? మనం చెప్పుకుంటున్న ఈ జీవన్ – మృతుల సమాన మనోధర్మముల సందర్భంగా రెండు మూడు విషయాలు చెప్పుకుందాం.

1. స్వప్నంలో కొన్ని అనుభవాలు ఉంటున్నాయి.
2. స్వప్నాంతర్గతమైన అనుభవాలన్నీ మేల్కొనిన తరువాత అసత్తుల్యం అగుచున్నాయి.
3. స్వప్న సమయంలో మాత్రం స్వప్నాంతర్గతమైన అనుభవాలన్నీ సత్యమువలె తోచుచున్నాయి.
4. జాగ్రత్తులో "నేను, నీవు, నీది, నాది, నా వారు, నీ వారు, సంబంధించినవి, సంబంధించనివి

పదార్థములు, పరిచయాలు, మన్ననలు, అవమానాలు" ఇత్యాది అనేక విషయాలు తారసపడు చున్నాయి. ఇవన్నీ ఆయా జీవులు వారి వారి అనుభవములను అనుసరించి ఘనీభూతమైన సత్యంగా పొందుచున్నారు.

5. ఆత్మజ్ఞానం సంతరించుకొన్నవారికి మానావమానములు, బంధుమిత్రులు, కష్టసుఖములు మొదలైనవన్నీ సమానములే అయివుంటున్నాయి. అవన్నీ స్వప్నతుల్యంగాను, కాలగతిచే మరొక తీరుగా ఉండబోయేవిగాను అనుభవమౌతున్నాయి.

కాబట్టి ఓ వ్యాధుడా! ఈ జగత్తు స్వప్నతుల్యమేనని ఈ విధంగా నిరూపించబడుతోంది. ఆత్మజ్ఞానుల అనుభవమే మనకు ఇక్కడ ప్రమాణం. శాస్త్రకారుల వాక్యములు... మనకు అంతా "స్వప్నసదృశం"... అని బోధిస్తున్నాయి కదా! (ఉదా : వాచారంభం – వికారోనామధేయం)

ఈ జగత్రూప వికారమంతా మాటలు చెప్పుకోవడానికే విషయంగాని వాస్తవం కాదు. (నేఽ హనానాఽస్తి కించన – ఇక్కడ అనేకత్వమనేది కొంచెం కూడా లేదు. చిద్రూపమే అనేకంగా కనిపిస్తోంది.)

స్వప్నంలో అనేకం కనిపించవచ్చు. అవన్నీ స్వప్నద్రష్ట యొక్క ఊహలే కదా! అట్లాగే జాగ్రత్ ద్రష్టకు జాగ్రత్‌లో కనిపించే విశేషాలన్నీ ఆ జాగ్రత్ ద్రష్టయొక్క ఊహా పరంపరలే! ఆ ఊహల సారూప్యమే భిన్నజీవుల పరస్పరానుభవములు. అవన్నీ మనోవికారములే కాబట్టి జీవించియున్న కొందరికి – మరణించినవారికి కొన్ని సందర్భములలో పరస్పరమైన భావసారూప్యం ఏర్పడటంలో ఆశ్చర్యం ఏమున్నది?

ఒక జనసమూహం ఒకచోట గుమిగూడి చంద్రబింబాన్ని తిలకిస్తున్నారనుకో! అందులో కొందరికి చంద్రునిలో తటాకం ఉన్నట్లు కనిపించవచ్చు. మరికొందరికి ఒక కుందేలు చంద్రబింబంలో తారట్లాడుచున్నట్లు అనిపించవచ్చు. అట్లాగే ఈ ప్రపంచంలోని ఒక సంఘటన కొందరికి ప్రత్యేక విషయంగాను, మరికొందరికి సామాన్య విషయంగాను, ఇంకొందరికి అది విషయమే కానట్లుగాను అనిపిస్తోంది. అందుకే ఈ జగత్తు "సదసత్‌రూపం" అని చెప్పబడుతోంది. ఈ జగత్తు కొందరికి సత్తుగాను, మరికొందరికి ఊహామాత్రంగాను కనబడుతోంది.

వ్యాధుడు : ఇంతకీ ఈ జగత్తు యొక్క వాస్తవరూపం ఏమిటి? ఇది సద్రూపమా? అసద్రూపమా?

మహాముని : ఈ జగత్తు యొక్క వాస్తవరూపం ఆత్మయే! అనగా, నీ ఆత్మయే నీకు జగత్తుగా కనిపిస్తోంది.

ఆత్మ – గ్రహించబడే సర్వపదార్థముల యందు "సన్మాత్రము"గా ఎఱుగబడుచున్నది. అది సర్వదా నిర్మలమైనది. అది అనుభవైక మాత్రమైనది. 'చిన్మాత్రము'. ప్రకాశమాత్ర స్వరూపమైనది. సర్వ పదార్థ వర్జితమైనది. సర్వ పదార్థమయమైనది. ఈ సమస్త జగత్తు చిదాకాశమున నిరాకారమై, నాశరహితమై, శాంతమై, నిర్మలమై, అభాస వర్జితమై వెలయుచున్నది.

❖

ఇక నీవో... నీ యందే నిజ చిదాత్మరూపంతో సుస్థిరుడవై వెలయుము. నిశ్చలమగు సంవిత్ మాత్రుడవై ఉండు. అట్టి నిశ్చల చిదాత్మయే తన మనస్సు ననుసరించి తానే మనస్సుకు ఏదేది ఎట్లు కనిపిస్తుంటే ... అట్లుగా అగుచున్నది. కాబట్టి, ఇక సత్తేది? అసత్తేది? ఈ దేహాలు, ఈ సుఖ-దుఃఖాలు, ఈ పరిచయాలు, ఈ అనుభూతులూ, ఈ అనుసంధానాలు మొదలైనవి రావచ్చుగాక! పోవచ్చుగాక! ఇవన్నీ స్వయంభావనా మాత్రములే! స్వయంపాకమే! ఇందులో పట్టుదల ఎందుకు? నీవు సర్వదా సదా పరిశుద్ధాత్మ స్వరూపుడవేనని నిర్దుష్టంగా గ్రహించి ఉండు.

ఈ జగత్తు సత్తు (సత్యము) అయినా, (లేక) అసత్తు అయినా... భావనామాత్రమైనా ... లేక మరొకటేదైనా అయినా... ఏది ఏమైనా సరే... ఇద్దానియందు 'భ్రమ' ఉండాల్సిన అవసరమేముంది?

ఓ సాధూ! వ్యాధుడా! ఇద్దానిపట్ల తుచ్ఛ ప్రయోజనములు గూర్చిన... ఫలములను గూర్చిన పట్టుదలలు కలిగి ఉండవద్దు సుమా! ఎందుకంటే... నీవు 'ఆత్మ' స్వరూపమేమిటో ఎఱుగుచున్నావు. 'ఆత్మ' అనగా నీ స్వస్వరూపమే కదా! ఈ సంసారము గురించిన "ఏమిటిది? ఎక్కడి నుండి వచ్చింది? ఎటు పోతోంది?" ... అనే ప్రశ్నలు నీకు కలత కలిగించవలసిన అవసరమేమున్నది?

❖❖❖

15. చైతన్యమే జగత్తుగా కనిపిస్తోంది - నిరూపణ

మహాముని : ఓ నిత్యాత్మానందమయ స్వరూపుడా! ప్రియబోయవాడా! నీకింకేమైనా సందేహాలున్నాయా?

వ్యాధుడు : స్వామీ! మీరు అంతా సుస్పష్టంగా ప్రకటిస్తున్నారు. అంతా సువిదితమే అవుతోంది. అయినప్పటికీ ఒక్క చిన్న సందేహం ఇంకా నన్ను వదలటం లేదు.

మహాముని : అడుగు నాయనా!

వ్యాధుడు : మాకు బంధమెట్లా కలుగుతోంది? ముక్తి లభించేదెట్లా? ఈ 'జగత్తు' అనే జాడ్యం మాపట్ల తొలిగేది ఎట్లా? ఈ జగత్తుకు అంతు ఎక్కడ?

మహాముని : (పకపక నవ్వుతూ) మరల మొదటి ప్రశ్నకే వచ్చావా? ...సరే, మంచిది. మా సమాధానం శ్రద్ధగా అతి సూక్ష్మమైన బుద్ధితో యోచిస్తూ, గ్రహిస్తూ విను.

❖

ఓ వ్యాధుడా! మనం ఇప్పటికే వివరించుకొన్న విషయాలను అనుసరించి ఈ సర్వజగత్ వ్యవహారములు, ఈ కనబడే భావాభావపదార్థములు ...ఇవన్నీ కూడా స్వప్నములోని సంఘటనల ...వంటివే కదా! వీటికి ఉత్పత్తి ఏమున్నది? వినాశనమేమున్నది? "స్వప్నంలో కనిపించే శత్రువు మరణిస్తే స్వప్నబోధ తొలగుతుంది"... అనేది ఎట్టిదో "ఈ జగత్తు తొలగితే జగత్ జాడ్యం తొలగుతుంది" అని అనుకోవటం అట్టిది. వాస్తవానికి ఎక్కడ చిత్తు ఉన్నదో అక్కడ 'ఎరుక'ను ఆశ్రయించి జగత్తు ఉంటుంది. అనగా అధిష్ఠాన దృష్టిచే చూస్తే 'జగత్తు' అనబడేదానికి నాశనమే లేదు. జగత్తు

వాస్తవానికి చిన్మాత్ర సంబంధమే కాబట్టి చిన్మాత్ర స్వరూపములే అయివుండగా, ఇక 'వినాశనం' అనునదెక్కడిది? నీవు – ఈ జగత్తు చిన్మాత్రములే అయివుండగా, ఇక బంధింపబడునదేది? ముక్తి చెందునదేది? "నాకు బంధమున్నది" ...అనేది నీవు పరిశీలించి ఇప్పటికిప్పుడే అట్టి అనుభవమును త్యజించివేయాలి సుమా!

"ఆహా! మాకు బంధం అనిపిస్తోందే?" అని అంటావా? కొందరికి కంటి జబ్బు కారణంగా కంటి గ్రుడ్లు క్షణక్షణం కించిత్ చంచలం పొందుతూ ఉండటం చేత వారివారి కళ్ళకు ఆకాశంలో కేశాలు, మెరమెర మెరిసే మణులు కనిపిస్తూ ఉంటాయి. అవి నిజానికి ఉన్నాయా? లేవు. అవన్నీ వైద్యసేవచే చంచలం త్యజిస్తే ఇక కనిపించవుకదా! అట్లాగే అధిష్ఠానమగు ఆత్మను గూర్చిన అజ్ఞానం చేత ఈ జగత్తు నిరంతరం పరిణామయుతంగా కనిపిస్తోంది. వికారవంతంగా అనిపిస్తోంది. కానీ ఆత్మజ్ఞానులకు ఇదంతా నిశ్చల చిద్రూపంగా భాసిస్తోంది. నది ఒడ్డున కూర్చుని చూస్తూ ఉంటే, జలతరంగం అత్యంత చంచలంగా కనిపించవచ్చు గాక! తరంగం ఒక రూపం కోల్పోయి మరొక రూపం అతివేగంగా పొందవచ్చునుగాక! జలం సర్వదా జలంగానే ఉంటోంది కదా!

ఏ కాలంలో ఈ భూ–జల–ఆకాశ–పర్వతాది జగత్తు క్షణంలో స్ఫురిస్తోందో, ఆ కాలమునే విద్వాంసులు బుద్ధితో లెక్కించే క్షణ–యుగ–కల్పాది కాలమాన కల్పన కూడా ప్రారంభమౌతోంది. ఎప్పుడైతే, "ఈ జగత్తు స్వప్నంలాగా అసద్రూపమే అయినప్పటికీ అనుభూతమౌతోంది" – అని గ్రహించబడుచున్నదో... ఈ జగత్తు అన్నది వాస్తవానికి (ఆత్మజ్ఞాన దృష్టికి) లేకయే ఉన్నదో... అప్పుడే ఈ సమస్తం ఆ ఆత్మజ్ఞానికి–సర్వము సర్వదా సద్రూప చైతన్యంగానే స్ఫురించగలదు.

ఓ వ్యాధుడా! మనకు ఈ ప్రసిద్ధమగు జగత్తు ఎట్లా ఉన్నట్లుగా కనిపిస్తోందో... అదే రీతిగా ఇతర అసంఖ్యాక జీవులకు వారి వారి అసంఖ్యా జగత్తులు ఆకాశంలో ఏర్పడి ఉండి కనిపిస్తున్నాయి. ఒకరి జగత్తు మరొకరికి స్ఫురించటంలేదు. ఎవరి జగత్తు వారిదే అగుచున్నది.

వ్యాధుడు : అదేమిటి? ప్రతి జీవునికి తన ప్రత్యేక జగత్తు ఉండటమేమిటి?

మహాముని : అవును. నూతిలో కప్పకు ఆ నూతిలోని అంతర్భాగమే పరిపూర్ణమగు జగత్తుగా స్ఫురిస్తోంది. తటాకంలోని కప్పకు ఆ తటాకమే మొత్తం జగత్తుగా అనిపిస్తోంది. సముద్రంలోని కప్పకు సువిశాల సముద్రం జగత్తుగా తెలియవస్తోంది. ఒకదాని జగత్తు ఏమిటో రెండవది ఒప్పుకోవటంలేదు.

యథా జనశత స్వప్ననగరాణి ఏకమందిరే ।
తథా జగన్తి ఖే భాన్తి నో సన్త్యసన్తి నో ॥

ఒకే ఇంట్లో పదిమంది సుష్టుగా భోజనం చేసి నిద్రపోతున్నారనుకో! అందులో ఒకనికి తన స్వప్నంలో ఏఏ నగరాలు కనిపిస్తున్నాయో, అవి ప్రక్కనే నిదురలో వేరువేరు కలలుగంటున్న మరొకరికి కనిపించటంలేదు కదా! అట్లాగే ఆకాశంలోని అనేక అసంఖ్యాక జగత్తులు భాసిస్తున్నప్పటికీ ఒక జగత్తులోని వారికి రెండవ జగత్తు కనిపించటం లేదు. ఎవరికి ఏ జగత్తు జాగ్రత్ సత్యంవలె

కనిపిస్తోందో, అది మరొకరికి స్వప్నతుల్యంగాను కూడా అనిపిస్తోంది. ఎందుచేతనంటావా? నీ స్వప్న సమయంలో నీకు కనబడే స్వప్నం నీకు వాస్తవమే అయినప్పటికీ నాకు స్వప్నతుల్యమేకదా! ఇదీ అట్టిదే! చూచావా? ఒకే గదిలో నిదురిస్తున్న అనేకమంది మనుజులు వారి వారికి దర్శనమగుచున్న స్వప్నమును "సత్యమే" అయివుంటున్నట్లు, ఆ ప్రక్కవారికి అది భ్రమయే అయివున్నట్లుగా... ఆకాశంలోగల అనేక బ్రహ్మాండాలన్నీకూడా సత్-అసత్ రూపంగా స్ఫురిస్తున్నాయి. అందుచేత నీకు కనబడే జగత్తును నీవు ఎట్లా దర్శించాలో చెప్పుతాను... విను.

నీకు స్ఫురించే జగత్తు నీకు ద్వితీయం కాదు. అద్వితీయమైనది. అది స్వాత్మ యొక్క అవయవరూపము వంటిది. నిజ చైతన్యము యొక్క చమత్కార మాత్రమైనది.

కనుకనే ఈ కనబడే జగత్తు ఒకనికి సాకారంగాను, మరొకరికి (జ్ఞానికి) నిరాకారంగాను, ఒకనికి కారణరహితంగాను, మరొకరికి కారణసహితంగాను కనిపిస్తోంది. తత్త్వదృష్టిచే ఈ జగత్తంతా కూడా నిరాకారమై, కారణరహితమై వెలయుచున్నది.

వ్యాధుడు : అయితే నాకు కనబడే జగత్తు నా జగత్ సంస్కార సంబంధమైనదేనని సిద్ధాంతీకరిస్తున్నారా?

మహాముని : అవును! నిర్వివాదంగా, శాస్త్ర స్వానుభవ నిర్ణయంగా - అంతే!

వ్యాధుడు : అయితే నా మరొక సందేహం. ఈ జీవులయొక్క జగత్ సంస్కారములు దేహ సంబంధమైనవా? చైతన్య సంబంధమైనవా?

మహాముని : ఈ జీవుల జగత్ సంస్కారములు... కేవలము చైతన్యమునందూ లేవు! కేవలము దేహమునందూ లేవు!

వ్యాధుడు : మరి?

మహాముని : "వానికి అటువంటి బుద్ధి పుట్టింది" అంటూ ఉంటామే! బుద్ధియే దృశ్యాకార పరిణామాన్ని ధరిస్తోంది. అది చిదాభ్యాస వ్యాప్తమై ఉంటోంది. వాస్తవానికి బుద్ధి చిత్స్వభావ యుతమే అయివున్నది. అట్టి బుద్ధియే "జగతు, సంస్కారములు, స్వభావము, ప్రకృతి" ...మొదలైన ఆయా పేర్లతో చెప్పబడుతోంది.

❖

విజ్ఞులు స్వప్నం గురించి బోధించేటప్పుడు "ఇతఃపూర్వం గాంచబడిన పదార్థములను పోలినట్టి సంకల్పిత పదార్థముల అనుభవ స్మృతియే ఆయా అనుభవాల అపూర్వత్వ కారణంగా (ఇప్పుడు జ్ఞాపకానికి రావటం చేత) స్వప్న రూపంలో ప్రదర్శనమౌతోంది"... అని నిర్వచిస్తున్నారు. ఈ జాగ్రత్ స్వప్నం కూడా అట్టిదే! ఈ జాగ్రత్‌లో "మరణం" అనేది ఈ జన్మలోని అనుభవం కాకపోయినప్పటికీ క్రితం జన్మలలో అనుభవమైన విషయమే అయివున్నది. కాబట్టి జీవన్ - మరణాదుల సంస్కారముతో కూడిన స్మృతి రూపబుద్ధియే ఈ స్వప్న మాత్ర జగత్ రూపమును ధరిస్తోందనునది సునిశ్చితమైన విషయమేగాని, ఇప్పుడు నేను క్రొత్తగా చెప్పుచున్నది కాదు. కాబట్టి ప్రతి జీవుని స్వానుభవ జగత్తు కూడా ఆతని స్వకీయ బుద్ధి రూప సందర్శనమే సుమా!

ఈ జాగ్రత్ స్వప్నం సృష్ట్యాదియందు స్వప్నమువలె విజృంభిస్తోంది. చైతన్యములోనుంచే అది బయల్వెడలుతోంది. కాబట్టి జగత్తు చైతన్యము యొక్క నిర్మల ప్రకాశమాత్ర స్వరూపమే! అంతేగాని, ఈ జగత్తు మరింకొకటేదీ కానేకాదు.

❖❖❖

16. బ్రహ్మమే జగత్తుగా కనిపిస్తోంది

మహాముని :

బ్రహ్మైవ భాతి జగత్ ఇత్యుక్తం ఉక్త్యానయా భవేత్ ।
న చ భాతం నవమ్ తచ్చ బ్రహ్మైవేదమతః స్థితమ్ ॥

ఈ జగత్తు రూపంగా బ్రహ్మమే భాసిస్తోంది. ఇంకొక విషయం. ఇది పూర్వం భాసించక ఇప్పుడు క్రొత్తగా భాసించటం లేదు. ఇది అనాది ప్రకాశరూపమైనది. ఇది సర్వదా బ్రహ్మముతోటి ఐక్యము పొందియే ఉన్నది. "జగత్తు అనాదియగు బ్రహ్మమే" అనే దృష్టిని నీవు పెంపొందించుకొని శాస్త్ర వాక్యానుగుణంగా పరిపుష్టం చేసుకో!

ఆ పరమాత్మయే ఈ జగత్తుకు కారణము, కార్యము కూడా! ఎట్లా అంటావా? సామాన్య రూపమగు కారణమే. విశేష రూపమగు కార్యం అగుచున్నది. కార్య సంస్కారాల యొక్క ఆధారభూత మగు బీజరూపమైన కారణమే కార్యరూప సంస్కారములకు అధినేత అయివుంటోంది.

కనుక ఆత్మయే సంస్కార రూపములుగా వెలయుచున్నది. ఈ 'జగత్తు' అనే కార్యమునకు ఆత్మయొక్క సంస్కారములే కారణం. సంస్కారములు ఆత్మకు భిన్నం కాదు. జగత్తు ఆత్మయే! భిన్నం కాదు. కార్యానుకూలమగు "యత్నము"ను 'కృతి' అంటున్నాం. అట్టి కృతి రూపమగు సంస్కారం కూడా (పై పరిశీలనను అనుసరించి) ఆత్మయే అయి ఉన్నది.

❖

స్వప్నంలో ఏఏ జాగ్రత్‌లో చూచినట్టి పదార్థాల, వ్యక్తుల, సంఘటనలకు కొంత సంబంధించినవై కనిపిస్తున్నాయో... (జాగ్రత్ దృష్టాంతంగా కలిగిన వ్యవహారాదులు కనిపిస్తున్నాయో) అవన్నీ ఆ ద్రష్ట యొక్క సూక్ష్మరూప సంస్కార-వాసనాదులే గాని స్వప్నాంతర్గతమైన విశేషాలన్నీ మరింకెక్కడినుంచో వచ్చి అక్కడ చేరటంలేదు. మరింకెవరో ఈ జీవుని కొరకై కల్పించినవేవీ కావు సుమా!

స్వప్న సమయంలో స్వప్న సంస్కారాలు జాగ్రత్తులో లేకుండా పోయాయని అనుకోకూడదు. ఎందుకంటే చిత్తాకాశంలో అనేక సూక్ష్మ సంస్కారాలు సదా విద్యమానమై ఉన్నాయి. వాటిలో కొన్ని మాత్రమే జాగ్రత్తులోను - స్వప్నంలోనూ కూడా అప్పటికి సందర్భానుచితంగా, సాధ్యాసాధ్యానుచితంగా ఒక్కొక్క రోజు ప్రదర్శితమౌతూ ఉన్నాయి. ఆత్మ కేవల సాక్షీరూపంగా అటు స్వప్న సమయంలోనూ ఇటు జాగ్రత్ సమయంలోనూ కూడా ప్రత్యక్షమై ఏర్పడియే ఉన్నది. అద్దాని సమక్షంలో, అద్దానికి అప్రమేయంగా చిత్తాకాశ స్వభావంగా స్వప్న - జాగ్రత్తులు పరిఢవిల్లుచున్నాయి.

వేద - వేదాంత ప్రవచనాలు - ప్రమాణాలు అద్వితీయ సాక్షీరూప బ్రహ్మమును నిరూపిస్తూ వస్తున్నాయి. మనయొక్క కేవల బ్రాహ్మీ స్వరూపము శ్రవణ - మనన - ధారణ - నిధిధ్యాసాది సాధన చతుష్టయం చేత సునిశ్చితమై అనుభవమౌతోంది.

ఆత్మ అనుభవమగుచుండగా ద్వైత సృష్టి / ద్వైత దృష్టి స్వయంగా - వెలుతురు రాగానే చీకటి తొలగిపోయినట్లుగా - తొలగిపోతున్నాయి. అట్టి ఆత్మస్వభావమును నిశ్చయించి అనుభవజ్ఞులగు గురువులు తమ అర్హులైన శిష్యులకు శాస్త్ర ప్రమాణపూర్వకంగా, స్వానుభావపూర్వకంగా సుబోధకం చేస్తూనే వస్తున్నారు. అట్టి ఆత్మజ్ఞులు "ఇది సంసారం - దీని కావల ఆత్మ" .... అని ప్రారంభిస్తూ "సమ్యక్ విచారణచే జగత్తుగా కనిపించేదంతా ఆత్మయే. నీ స్వరూపం ఆత్మయే అయి ఉన్నది. (తత్ త్వమ్ అసి)" అని పాఠ్యాంశం యొక్క పరాకాష్ఠగా సుబోధిస్తున్నారు. వారి ప్రబోధములను అర్థం చేసుకొనియే స్వప్న - జాగ్రత్తుల సాదృశత్వం నీకు బోధిస్తున్నాను సుమా!

వ్యాధుడు : స్వామీ! మునీశ్వరా! స్వప్నంలో కనిపించే దృశ్యసంస్కారమంతా జాగ్రత్ వలననే, జాగ్రత్ ఆధారంగా కలిగి ఏర్పడుతోందని కొందరి అభిప్రాయం. స్వప్నం జాగ్రత్తుకంటే భిన్నంగా ఉన్నప్పటికీ అది జాగ్రత్ యొక్క అభాసమాత్రమేనని, జాగ్రత్ యొక్క అనుభవమే స్వప్నానుభవా లన్నిటికీ ఆధారమని, కనుక జాగ్రత్ స్వప్నముకంటే విశిష్టమైనదనీ, "జాగ్రత్తు సత్యం - స్వప్నం మిథ్య" అని వారు అభిప్రాయం కలిగియుండి వాదిస్తున్నారు. అది సరైన అభిప్రాయమేనంటారా?

మహాముని : అది సరి కాదని మా స్వానుభవపూర్వక అనుభవం. వాయువులో చలనం అంతర్గతమై ఉన్నట్లు చిత్తములో సూక్ష్మ సంస్కారాలు అంతర్లీనమై ఉండి జాగ్రత్ - స్వప్నాలలో ఆయా అనుభవ - అనుభూతులుగా ప్రదర్శితమౌతున్నాయి. అంతకుమించి జాగ్రత్ సంస్కారాలకు వేరే కర్తృత్వం ఏముంది చెప్పు? ఒకే చిన్మాత్రము స్వప్నంలో లక్షలాది రూపములను దాల్చుచున్నది. ఆ లక్షల రూపధారి యగు స్వప్నమే సుషుప్తిగా శేషిస్తోంది. జాగ్రత్ స్వప్నంగా, స్వప్నమే సుషుప్తిగా, సుషుప్తియే జాగ్రత్ రూపంగా పరిణమిస్తున్నాయి. చిదాకాశమున ఏర్పడివున్న స్వప్నమే జగత్తుగా చెప్పబడు తోంది. సుషుప్తి జగత్తు యొక్క ప్రళయదశగా చెప్పబడుతోంది. అందుచేత ఆ మూడింటిలో సమానత్వమే (సమాన న్యాయమే) సత్యమైయున్నది.

ఏకమేవ చిదాకాశం సాకారత్వమనేకకమ్ ।
స్వరూపమజహద్ధత్తే యత్స్వప్న ఇవ తజ్జగత్ ॥

చిదాకాశంలోని స్వప్నసంవిత్తు జగత్తు అని, సుషుప్తి అని, ప్రళయము అని అనేక రూపములు ధరించటమే 'జగత్తు'గా ప్రసిద్ధమై ఉన్నది. చైతన్య పరమాణువులో వర్తిస్తున్న ఈ విశాల రూప జగత్తు... దర్పణంలో ప్రతిబింబాలు దర్పణరూపమే అయినట్లు... ఆత్మయే అయివున్నది. పరమ సూక్ష్మం, వ్యాప్తం, కాలతః మొదలు-చివర లేని చిదాకాశం యొక్క స్ఫురణయే ఈ జగత్తు.

తస్మాత్ యత్ర చిదాకాశమ్ అనన్తం సతతమ్ స్థితమ్ ।
తత్ర అస్తీతి జగద్భానం తదంగానన్యరూపి యత్ ॥

నీ అరచేయి దేహములోని విభాగమే అయి నీవెక్కడుంటే అక్కడ అది ఉండటం కొనసాగుతోంది కదా! అట్లాగే ఎక్కడ అనంతం, సద్రూపం, వ్యాప్తం అయినట్టి చిదాకాశం ఉందో, అచట అద్దాని దేహాంగం వలె అద్దాని కంటే వేరుకానట్టి (దానికి అనన్యమైనట్టి) జగత్తు యొక్క స్ఫురణ ఉంటోంది.

జగత్తు చిన్మాత్రమే! "నీవు – నేను సమస్తము చిన్మయమే" అను శాస్త్రోక్తిని అభ్యసిస్తూ ఉండగా ఈ జగత్తు చిన్మాత్రం యొక్క ఉదరమున ప్రవేశిస్తోంది.

ఓ వ్యాధుడా! "ఈ జగత్తు నా చిన్మయదేహం యొక్క ఉదరముననే ఉన్నది. కాబట్టి నాకు అనన్యం"...అనే భావాభ్యాసం చేత నీ మనస్సు స్థూలత్వం త్యజించి జనన మరణ రహితమగు చిద్రూపం సంతరించుకోగలదు.

ఓ సాధూ! "నా స్వరూపం పరమసూక్ష్మమైనట్టి ఆత్మయే అయివున్నది. ఆత్మ స్వరూపుడనైన నేనే సమస్త జగదాకారంగా కూడా వెలయుచున్నాను. ఆత్మగా సర్వత్రా స్థితి కలిగియున్నాను. పరమాణువునందు కూడా చైతన్యరూపంగా వెల్లివిరిసి ఉన్నాను. చిదాకాశ రూపంగా పరమాణువు నందు ఎంతగా ఇమిడి ఉన్నానో... అంతగానూ ఈ విశాల జగదాకారంగా కూడా స్థితి కలిగియున్నాను. నేనెక్కడుంటే నా దేహ విభాగంగా ఈ ముల్లోకాలూ అక్కడే ఉంటాయి. జలం జలంలో కలిసిపోతున్నట్లు చైతన్య రూపుడనగు నేను చైతన్య రూపమగు బ్రహ్మముతో ఐక్యము పొందియే ఉన్నాను." ఇదియే మా యొక్క ఆత్మయోగాభ్యాసమైయున్నది.

❖

ఓ వ్యాధుడా! ఏ ప్రాణి యొక్క హృదయకోశంలో మరల ప్రవేశించే కార్యక్రమంలో ఉన్నానో ...తిరిగి ఆ సంఘటనను వర్ణించటం కొనసాగిస్తున్నాను. విను.

❖

అభ్యంతరమున ముల్లోకాలు ధరించి ఉన్నట్టి నేను అప్పుడు ఆ ప్రాణి యొక్క తేజంలో ప్రవేశించి, ఆతని వాసనామయమగు జగత్తు యొక్క అనుభవరూపం వలె ఆతని తేజస్సులో ఏర్పడి ఉండటం జరిగింది. అచ్చట నా ఆత్మయందే సర్వుల యొక్క స్వర్గ, మర్త్య, పాతాళాలు భాసించాయి.

ఓ మిత్రమా! 'జగత్తు' అనబడేది బాహ్యమున కొంచెం కూడా లేదు. ఆత్మకు బాహ్యమేమిటి? అంతరమేమిటి? స్వప్నంలోగాని, జగత్తులోకాని – అభ్యంతరమున గాని ఏఏ దృశ్య జగత్తు కనిపిస్తోందో ...అదంతా కూడా నిజచైతన్య స్ఫురణ మాత్రమే కదా!

ఈ జీవునకు స్వప్నావస్థలో ఏ స్వప్నమయ జగత్తు భాసిస్తోందో... అది చిద్రూపము యొక్క విన్యాసమే! చిద్రూపాను స్వరూపుడగు ఆతని స్వప్న చైతన్య చమత్కారమే!

వ్యాధుడు : స్వామీ! మునీంద్రా! ఈ సృష్టి అకారణమా? సకారణమా? ఎందుకంటే ఇదంతా కూడా కొంతవరకు సకారణంగాను, మరికొంతవరకు ఎవరూ కారణం కానట్లూ అనిపిస్తోంది.

ఇది కారణ రహితమైతే దీని ప్రసిద్ధి ఎట్లా ఎర్పడి ఉంటోంది? కారణసహితమైతే... దీనికంతటికీ కారణం ఎవరు?

ఇది సకారణమందామా... వస్తువుకు వస్తుధర్మాలు ఏర్పడటానికి కారణమేమిటి? ఎవరు? ఈ ప్రశ్నకు సమాధానం లభించటం లేదు. (ఉదా : కారం నాలుకపై మంట కలిగిస్తుంది. నాలుక మండటానికి కారణం కారం కావచ్చు. కానీ, కారానికి (ఘాటు ధర్మానికి) ఏదని, ఎవరని కారణం చెపుతాం?) స్వప్నంలో "కుమ్మరి, మట్టి, కుండలు తయారుచేసే ప్రక్రియ" ...ఈ మూడు లేకుండానే కుండకు సంబంధించిన అనుభవం కలుగుతోంది. ఆ విధంగా అనుభవం సిద్ధిస్తోంది. జాగ్రత్తులో వస్తువులు భౌతికంగా ఉండి అనుభవాలన్నింటికీ కారణమౌతున్నాయి. కనుక "ఈ సృష్టి అకారణమా? సకారణమా?" అనే ప్రశ్నకు సందేహ నివృత్తి కలగటం లేదు.

మహాముని : ఓ వ్యాధుడా! బ్రహ్మము నిత్య నిర్మలం. విషయ శూన్యం. అద్దానియందు మొట్టమొదట అకారణంగానే "సృష్టి" అనబడే భావన ప్రవర్తిల్లుతోంది. ఇక ఆపై సమస్త కారణములు "భావము" నుండియే బయల్వెడలుచున్నాయి. అభావము నందు కూడా చిదాకాశము సర్వదా అప్రకటిత సృష్టిశక్తి సమన్వితమై స్వభావ సిద్ధంగా ఉంటోంది. ఇక జగత్తులో కనిపించే పదార్థములన్నీ కూడా పంచభూత నిర్మితం మాత్రమే కదా! పంచభూతముల శక్తి యొక్క ప్రదర్శనమే! శక్తి బ్రహ్మము యొక్క స్వభావసిద్ధ విలాసమే! ఈ విధంగా అనేక పదార్థ - రూపాదులుగా కనిపించే ఈ జగత్ సృష్టి భావానుగతంగా మాత్రమే ఉన్నది. అభావదృష్టికి ఇవన్నీ లేవు. జగత్తులోని స్థూల పదార్థములు (శక్తి యొక్క వివిధ ప్రదర్శనములే కాబట్టి) లేవని మనం అనుకొన్న తరువాత, ఇక ప్రాతిభాసిక సృష్టియొక్క అనుభవం "మిథ్యా భూతమే!" అనటానికి వెనుకాడవలసినదేమున్నది? అద్దానికి సకారణమైన నియమమంటూ ఏదీ లేదు.

కనుక ఓ సాధూ! వ్యాధుడా! లుబ్ధకా! బోయవాడా! బ్రహ్మము సర్వదా ఆద్యంతరహితము. "సృష్ట్యాది" అనే పదానికి అర్థము అదే! నిత్య ప్రకాశము - నిత్య ప్రకాశకము కూడా! అదియే ... తన యొక్క చిత్ స్వభావముచే ఇట్లు "జగద్రూపం"గా భాసిస్తోంది.

❖

కనుక ఈ విధంగా 'సృష్టి' అనబడేది బ్రహ్మమునకు వేరుగా అసంభవం. బ్రహ్మ రూపమగు 'జగత్' అనబడే ప్రతిబింబ చైతన్యమున ... "నిత్యము, నాశరహితము" అగు ఆత్మ ఔపాధికంగా అవయవరూపంచే... ఏకమైనప్పటికీ అనేకంగానూ, బ్రహ్మమే అయినప్పటికీ అబ్రహ్మరూపంగానూ, నిరాకారమైనప్పటికీ సాకారంగానూ, కాలనియతికి లోబడినట్లు స్ఫురిస్తోంది. నిరాకారమగు బ్రహ్మమే చిద్రూపత్వం వల్ల ప్రకాశమానమైన శరీరం కలిగి సాకారమువలె అయి - భాసమానరూపముతో వెలయుచు, దేవర్షి, ముని, మానవ, జంతు దేహాదులతో చెన్నొందుచున్నది.

ఈ స్థావర-జంగమ జగత్తును, క్రమంగా అద్దాని 'నియతి'ని శాస్త్రీయ విధి-నిషేధాలను, దేశ-కాల-క్రియాదులను తనకు తానే తనకు అనన్యంగా నిర్మించుకుంటోందని... తేలుతోంది.

ఇక్కడ కనిపించే భావ, అభావ, గ్రహణ, త్యాగ, స్థూల, సూక్ష్మ, చర, అచరాది - సమస్త పదార్థములు ఏదో కారణము కలిగి ఉండి కార్యరూపంగా తయారై ఉన్నాయి. అందుచేత వాటిలో

మార్పు–చేర్పులు కనబడుచున్నాయి. వాటి 'నియతి' యొక్క వ్యభిచారము మాత్రము ఎన్నటికీ సంభవించకయే ఉంటోంది. ఆ 'నియతి' యొక్క కల్పనకు తదనంతరం మాత్రం ఇక ఏ 'కారణం' లేకుండా ఏ పదార్థము యొక్క ఉత్పత్తి కూడా సంభవించదు.

1. అద్దాని 'భోక్త'యగు జీవుడు, 2. నియతి... ఈ రెండూ కూడా బ్రహ్మము యొక్క రెండు స్వయంకృతమైన అంగములవలె ప్రవృత్తములౌతూ ఉంటున్నాయి. "బ్రహ్మము తన అంగముచే మరొక అంగమనతగు నియతిని కొనసాగిస్తోంది. అద్దానిని అనుసరించే జాగ్రత్ – స్వప్నరూపదృష్టి, బుద్ధి మొదలైనవి (జలంలో తరంగాలు కాకతాళీయంగా ఉంటున్నట్లు) ఏర్పడి ప్రవర్తిస్తున్నాయి.

వ్యాధుడు : 'నియతి' అనగా ఏమిటి? అది ఎట్లా ప్రవర్తిల్లుతోంది?

మహాముని : ఒకదానికి మరొకటి కారణంగా ఉండటమే నియతి. కారణకృతంగా ఏర్పడిన కార్యం యొక్క ఆకార – రచన – లక్షణ విశేషమే నియతి. మట్టి కారణం, కుండ కార్యం. మట్టి కుండ రూపంలోనో, (లేక) ముద్ద ఆకారంగానో (లేక) చూర్ణం ఆకారంగానో, ఏదో ఒక ఆకారం కలిగియే ఉంటుంది కదా! వాస్తవానికి మట్టికి 'ఇది' అనబడే ఆకారం ఏదీ లేదు. అట్లాగే బ్రహ్మం అట్టి సంవిశేష నియతి లేకుండా ఉండజాలదు. "మట్టికి ఏదో ఒక ఆకారం కనబడుచున్నప్పటికీ వాస్తవానికి నిరాకారం. అట్లాగే బ్రహ్మము నియతిని అవధరిస్తున్నప్పటికీ వాస్తవానికి అనియతము, అప్రమేయము" అను అవగాహన మోక్ష స్థితి పొందిన ద్రష్టకు అత్యంత సులభంగా కరతలామలకమౌతోంది.

❖

ఈ విధంగా 'నియతి'కి ముందు ఆత్మ (చిత్ చైతన్యం) సర్వదా తేజోమానమై వెలుగొందుచున్నది. అయితే నియతి యొక్క కల్పనానంతరం మాత్రం... ఏ జీవునికి ఏ సమయము నుండి ఏ సృష్టిని గూర్చిన నియతి ప్రవృత్తమగునో... ఆ జీవునకు ఆ సమయము నుండియే ఆ దృశ్య మండలమంతా సదా కారణ సహితమై ఉన్నదగుచున్నది. ఆ నియతి మరొకరికి సంబంధించినది కాదు. కాలాంతర మైనది కాదు. భావికాల పదార్థములకు సంబంధించినది కాదు. ద్రష్ట యొక్క పదార్థ దృష్టియే ఆతనికి నియతి రూపంగా ప్రాప్తిస్తోంది.

బ్రహ్మము కారణరహితం. కారణ రహితమగు బ్రహ్మము అజ్ఞానికి సృష్టిరూపంగా భాసిస్తోంది. ఎవరికి బ్రహ్మము సృష్టిరూపంగా భాసిస్తోందో... వారికి మాత్రమే కార్య–కారణాలకు సంబంధించిన భ్రమ భాసిస్తోంది.

ఈ సృష్టి కాకతాళీయం - వివేకి యొక్క దృష్టిలో ఈ సృష్టి కాకతాళీయం. అనగా, ఒక కాకి తాటిచెట్టుపై వ్రాలగా, నేలజారిన తాటిపండు ఒకానొక నక్కను గాయపరచటానికి కారణం?... 1.కాకి 2.మండుటెండ 3.తాలవృక్షం 4.తాటిపండు 5.నక్క 6.మండుటెండకు అలసిపోయి నక్క తాటిచెట్టు క్రింద జేరటం 7.తాటిపండు నేలవ్రాలటం... ఈ విధంగా వేరువేరు కారణాలు పరస్పర అసంబంధమైనవి ఉన్నాయని చెప్పవచ్చు. ఏ ఒక్కటైనా కారణమని చెప్పనూవచ్చు. నక్కకు తాటిపండు వల్ల గాయం కావటమనేది అకారణం అని చెప్పవచ్చు. అట్లాగే ఈ సృష్టికి కారణమేదీలేదు.

ద్రష్ట యొక్క నియతిని స్వీకరించిన దృష్టి యొక్క ప్రదర్శనా చమత్కారమే సృష్టి. కుండ తయారవటానికి మట్టే కారణం అనీ అనవచ్చు. మట్టి దేనికీ కారణం కాదు. కనుక కుండ అకారణం... అనీ అనవచ్చు. కుమ్మరి మట్టి యొక్క ధర్మమును ఉపయోగించి కుండను చేశాడు. కాబట్టి కుండకు కారణం 'కుమ్మరి' అనవచ్చు. మట్టిలో 'కుండ' అనే ధర్మం ఉండబట్టే కుండ తయారు కాగలిగింది. అయితే కుండ అనబడేది ఆకార వికారమే! కనుక కుండ అనబడేదేలేదు. మట్టియే సర్వదా ఉన్నది... అని అనవచ్చు.

అట్లాగే ఈ సృష్టి కాకతాళీయం! ఇక సృష్టిలో కనిపించే నియతి ఏమిటి?" అని ప్రశ్నిస్తే "అజ్ఞాన చిత్ చైతన్యము యొక్క దర్శనాచమత్కారమే నియతి" అనికూడా చెప్పబడుతోంది.

వ్యాధుడు : స్వామీ! ఈ సృష్టిలో కనిపించే నియతి 'దృష్టి' యొక్క సారూప్యమేనని మీరు చెప్పుచున్నట్లు నా కనిపిస్తోంది. అయితే ఒక మామిడి వృక్షం నుండి మామిడి పండే ఉద్భవిస్తోందిగాని, సపోటా పండు ఉత్పన్నమవటం లేదే! మానవునకు మానవుడే జనిస్తున్నాడుగాని, మానవునకు పెద్దపులి జనించటం లేదు కదా! ఉత్పన్నము లగుచున్న సర్వపదార్థములకు పూర్వ-పరా క్రమమును పరిశీలిస్తే సకారణత్వమే కనిపిస్తోంది గాని, అకారణం కాదే! మరి మీరు "సృష్టి కాకతాళీయం, అకారణం" ...అని ఎలా చెప్పుచున్నారు?

మహాముని : సృష్టిలో కనబడే పదార్థాలు పూర్వాపర విమర్శచే ఽకారణములే కదా అని అంటావా? అయితే జాగ్రత్ స్వప్నములు సకారణమే అయి ఉండాలి కదా! ఇప్పుడు నా ప్రశ్నకు కొంచెం యోచించి సమాధానం చెప్పు.

స్వప్నంలో కనబడే పదార్థాలకు కారణమేమిటి? స్వప్నం తరువాత సుషుప్తి ఏ కారణంచేత ఏర్పడుతోంది? స్వప్న సుషుప్తుల తరువాత జాగ్రత్ ప్రపంచపు యావృత్తి ఏర్పడటానికి గల కారణమేమిటి? జాగ్రత్ - సుషుప్తుల అనంతరం స్వప్న ప్రపంచపు యావృత్తి ఎందుకు ఏర్పడుతోంది?

ఇంకా... నేను ఆ ప్రాణియొక్క హృదయ తేజములో ప్రవేశించి ఆ స్వప్న భూతలంలో జల సంక్షోభంతో గూడిన ప్రళయం నాకు కనబడటానికి నీకేదైనా కారణం కనబడుతోందా?

లేక శ్రుతులు ఎక్కడన్నా "జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తులలో కనబడే జగత్తులకు కారణం ఇది" అని ఎక్కడైనా ప్రమాణంగా చెప్పుచున్నాయా? - లేక ఈ జగత్తుకు నీకేమైనా కారణం కనిపిస్తోందా?

లేదు. కనుక స్వప్నంలో కనిపించే జగత్తుకు ద్రష్టయొక్క వ్యావృత్తియే కారణమగుచున్నట్లు, జాగ్రత్ ద్రష్టకు జాగ్రత్ జగత్ వ్యావృత్తియే జాగ్రత్ జగత్తుకు కారణం కావచ్చునుగాని, మరింకే కారణం నిర్ధారించలేము.

వేదోపనిషత్తులు "ఏకమ్ అద్వితీయం బ్రహ్మ. బ్రహ్మమునకు వేరైనదేదీలేదు" అని పునః పునః ఉద్ఘాటిస్తున్నాయి. బుద్ధిమంతులు బ్రహ్మంతోటి ప్రపంచం యొక్క ఐక్యత ప్రతిపాదించే యుక్తులు ఆశ్రయించి వివేక దృష్టిని సముపార్జించుకుంటున్నారు. స్ఫటికంలో దృశ్యం ఉన్నట్లు ఆత్మయందే జగత్తు ప్రతిభాసిస్తోందని సిద్ధాంత-సోదాహరణపూర్వకంగా విజ్ఞులు గమనించి ప్రవచిస్తూనే ఉన్నారు.

కాబట్టి ఓ వ్యాధుడా! నీవు శాస్త్రానుసారమగు యుక్తియొక్క ఆశ్రయముచే ఈ జగత్తును ఆత్మ స్వరూపంగా ఎరుగుము.

శాస్త్రానుసారంగా యుక్తిచే "ఈ జగత్తు నా భావనా మాత్రమేగాని భౌతిక మాత్రం కాదు" ...అనేదే సర్వతత్త్వ నిర్ణయముల అంతిమసారం. సర్వవేద – వేదాంత సిద్ధాంతముల ఉత్కృష్టమగు అంతిమ నిర్ణయం. ఇక మధ్యే నిర్ణయమంటావా? సమష్టి కర్తయగు హిరణ్యగర్భుని మానసిక నిర్ణయ చమత్కారమే ఇక్కడ 'విధి' అని, "నియతి" అని ఆయా రూపాలుగా పరిఢవిల్లుతోంది.

ఈ జగత్తు పదార్థమయం కాదు. కార్యకారణమయం కాదు. అకారణమగు బ్రహ్మమే దృష్టియొక్క "అవిజ్ఞత" చేత 'ప్రపంచం'గా అగుపిస్తోంది. ఇదియే సర్వోత్కృష్టమైన శాస్త్ర ప్రమాణపూర్వక అంతిమ నిర్ణయం. ఇందులో సందేహానికి తావేలేదు. ఇక తదితరమైన 'నియతి' యొక్క పరిశోధనంతా "అనిర్వచనీయం" ...అనే స్థానానికే చేరటం జరుగుతోంది.

ఇక అజ్ఞులు పొందుచున్నట్టి భౌతిక ప్రపంచమునకు సంబంధించిన పుంఖానుపుంఖములైన అనుభవ పరంపరలంటావా? మనకు విజ్ఞుల – పారదర్శకుల – వేదవేదాంతముల ప్రవచనం ప్రమాణంగాని, ఇంద్రియ దృష్టికి పరిమితమైన అనుభవాలు ప్రమాణం కావని నా మనవి.

❖❖❖

17. జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తి అనుభవములు

వ్యాధుడు (లుబ్ధకుడు) : మహాత్మా! ఈ జీవుడు జాగ్రత్తులో ఈ జాగ్రత్ జగత్తును గాంచుచున్నాడు. నిదురించుచూ స్వప్నలోకాలలో అనేక విధములైన భీతి–ఉత్సాహ–ప్రియ–అప్రియ–సుఖ–దుఃఖ సంబంధములైన స్వప్న దృశ్య పరంపరలు వివిధ రీతులుగా పొందుచున్నాడు. 'సుషుప్తి' యందు (జాగ్రత్–స్వప్నానుభవముల దృష్ట్యా) అనుభవరహితుడై తనను తానే ఎరుగని స్థితి పొంది ఉంటున్నాడు. ఇవన్నీ ఈ శరీరానికి ఎట్లా ఏర్పడుచున్నాయి? వీటిని ఎవరు కల్పిస్తున్నారు? జాగ్రత్ –స్వప్న–సుషుప్తులలో మొదలేది? చివర ఏది? ఏది సత్యం? ఏది భ్రమ? చిత్ర విచిత్ర మధుర–భీకర దృశ్యాలు స్వప్నంలో ఎట్లా ఏర్పడుచున్నాయి? ఇవన్నీ చూస్తున్న జీవునికి – జాగ్రత్ స్వప్న సుషుప్త దృశ్యాలకు గల సంబంధమేమిటి? ఈ జీవుడు ఎవడు? ఎక్కడి నుండి వచ్చి ఇక్కడ ఇదంతా పొందుచున్నాడు? ఈ విషయాలు విశదపరచండి.

మహాముని : ఈ జీవుడు "ఇంద్రియములు" తనకు అనన్యమైన విభాగంగా ధరించి ఉంటున్నాడు. ఇంద్రియాలు రెండు విభాగాలుగా ఉన్నాయి– 1.బాహ్యేంద్రియాలు, 2. అంతరింద్రియాలు

బాహ్యేంద్రియములచే బాహ్య స్వప్నమును, అంతరింద్రియములచే అంతఃస్వప్నమును ఎరుగుచున్నాడు. అనగా, ఆతని 'ఎరుక' అనే ధారణ యొక్క అవయవములు – అని అనతగు ఇంద్రియములు బాహ్య – అభ్యంతరములలో బాహ్య – అభ్యంతర జగత్తులను ఆతనికి అనుభూతం చేస్తున్నాయి.

జాగ్రత్ - ఎప్పుడైతే ఆతని ఇంద్రియాలు బాహ్యావ్యవహార నిమగ్నమై ఉంటాయో... అప్పుడు ఆ జీవుడు సంకల్పిత పదార్థములను స్పష్టమైన అనుభవంతో కూడి అనుభవించటం జరుగుతోంది.

స్వప్నం - ఎప్పుడు ఇంద్రియములు అంతర్ముఖమౌతాయో అప్పుడు అతి సూక్ష్మమైన జగత్తును కూడా స్థూలంగా తన దేహమునందే సుస్పష్టంగా దర్శిస్తున్నాడు.

❖

ఓ వ్యాధుడా! వాస్తవానికి బాహ్యజగత్తుగాని, అంతర్ జగత్తుగాని కొంచెం కూడా స్థూలం కాదు. మరి?... ఈ జీవుని యొక్క స్వచిత్ దేహంలో ఒకానొక సూక్ష్మ దృష్టి మహాంగం వలె ఏర్పడి ఉన్నది. అట్టి సూక్ష్మ దృష్టియొక్క కరణాలే ఈ ఇంద్రియాలు. అట్టి సూక్ష్మేంద్రియాల స్థూలకల్పనయే ఈ స్థూల జగత్తు. స్వప్నం చూచే స్వప్నేంద్రియ విభాగములకు స్వప్నం స్థూలంగానే అగుపిస్తోంది.

జీవుని సూక్ష్మ శరీరం - పంచ జ్ఞానేంద్రియాలు (త్వక్, చక్షు, శ్రోత్ర, జిహ్వా , ఘ్రాణములు); పంచ కర్మేంద్రియాలు (హస్తపాదాలు, నోరు, ముక్కు, ఉపస్థ, గుదము); ఇచ్ఛాప్రధానమైన అంతః కరణ చతుష్టయం (మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారం); పంచప్రాణాలు (ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమానములు)... వీటన్నిటి సంఘాతరూపమగు సూక్ష్మ శరీరమే ...చిద్రూపుడగు ఈ జీవుడు. ఇది ఇట్లా ఉండగా నాశరహితము, కూటస్థము అగు చిదాకాశమే ఈతని రూపం. భావనాశరీరంచే ఈతడు 'చిదాభాసుడు' అని చెప్పబడుచున్నాడు. అయితే, చిదాకాశ రూపుడే అయివుండటం చేత ఈతడు సమస్త ఆకాశ రూపమును పొంది సర్వత్రా సర్వేంద్రియమయమై ఒప్పుచున్నాడు. ఈతడు చూచే జగత్తు నిజవాసనామయ చమత్కారమేగాని, మరింకొకటిదేదీ కాదు. మరొకరు ఆతని కొరకై కల్పించింది కూడా కాదు.

స్వప్నానుభవం - ఇప్పుడు స్వప్నానుభవ చమత్కారం ఎట్లా అనుభూతమౌతోందో వివరించి చెప్పుతాను, విను.

అనేక విషయముల సంఘాతమే (చిదాభాసమే) స్వరూపముగా గల ఈ జీవుడు దైనందినంగా ఒక సమయంలో బాహ్యేంద్రియ వ్యాపార రహితుడగుచున్నాడు. అప్పుడు బాహ్యేంద్రియములైన కళ్ళు, చెవులు, చర్మము మొదలైన వాటి నుండి ఉపశమించినట్టి ధ్యాస బాహ్యేంద్రియ వ్యాపార రాహిత్యం చేత సూక్ష్మములగు నాడులలో ప్రవేశిస్తున్నది.

అన్నరస పరిపూర్ణత్వం - అప్పుడాతడు శ్లేష్మరూపమగు అన్నరసముచే పరిపూర్ణుడై సూక్ష్మములగు నాడులలో ప్రవేశం పొందుచున్నాడు. అట్టి సూక్ష్మనాడులలో ఆతని అనుభవం ఎట్లా ఉంటుందంటే... క్షీర సాగరంలో ఎగురుచున్నట్లు, చంద్ర సహితమగు ఆకాశం చూస్తున్నట్లు, ఉద్యానవనాలలో సంచరిస్తున్నట్లు, ఉత్సవాలలో క్రీడిస్తున్నట్లు, స్త్రీ, పురుష సందోహం చూస్తున్నట్లు, అనేక పుష్పభరిత వనాలలో సువాసనలు అనుభవిస్తున్నట్లు, నదీ ప్రవాహాలలో గంతులేస్తూ సాగుతున్నట్లు, మంచుకొండలలో విహరిస్తున్నట్లు, అనేక బాటసారులతో కూడి పయనిస్తున్నట్లు, నగరాలు – ఉద్యానవనాలలో సంచరిస్తున్నట్లు, రాజసభలలో, బంధువుల గృహాలలో తానున్నట్లు,

మేఘావృతమైన ప్రదేశాలలోను, కొండలపైన చిక్కిపోయినట్లు... ఈ విధంగా తన దేహము యొక్క సూక్ష్మనాడులలో సంచరిస్తూ తనయందు తానే అవన్నీ గాంచుచున్నాడు.

పిత్తరస పరిపూర్ణం - నాడులు పిత్తరసంలో పరిపూర్ణమౌతూ ఉంటాయి. ఈ జీవుడు బాహ్య ఇంద్రియ వ్యాపార రహితుడైనప్పుడు హృదయస్థ తేజమున సూక్ష్మరూపం దాల్చి ఉన్నవాడై తానే పిత్తరసం యొక్క దేహాంతర్గత ధర్మములను దర్శిస్తూ మరికొన్ని స్వప్న భ్రమలు గాంచుచున్నాడు ... వాయువుచే తాను కదల్చబడి గాలిలో సంచరిస్తున్నట్లు, జ్వాలా సమూహాలను దర్శిస్తున్నట్లు, వృక్ష –లతల మధ్య విహరిస్తున్నట్లు, ఇది వరకు తాను చూడని – ఇది వరకు చూచిన ఏవేవో ప్రదేశాలలో సంచరిస్తున్నట్లు, మేఘాలు అగ్నిని వర్షిస్తున్నట్లు, సంతప్తములైన సరస్సులను ...ఇట్లా తనయందు తానే అనేక చిత్ర విచిత్ర సన్నివేశాలను దర్శిస్తున్నాడు.

వాత (వాయు) పరిపూర్ణం - నాడులు వాయువుతో పరిపూర్ణమైనప్పుడు సూక్ష్మరూపుడగు జీవుడు తాను వాతము (వాయువు)చే పరిపూర్ణమైన తన హృదయ తేజమునందు మరికొంత విశేషంగా దర్శిస్తున్నాడు. ఆతని బుద్ధి వాయువుచే సంక్షుబ్ధం అవటంచేత, ఇతఃపూర్వమునకు విలక్షణమైనట్టి గ్రామ–పట్టణ–ప్రదేశాదులను తన తేజమునందే గాంచుచున్నాడు.

శిలలు ఎగురుచున్నట్లు, తాను గరుడ – మేఘ – హంసాది వాహనములను ఎక్కుచున్నట్లు, భయముచే జనులు పరుగులు తీస్తున్నట్లు, ఏదో అంధకారమయమైన గుంటలో పడి చిక్కుకున్నట్లు, పర్వతాలు అధిరోహించి లోకాలు చూస్తున్నట్లు... ఈ విధంగా అనేక భ్రమలను పొందుచూ స్వప్నదర్శనం చేస్తున్నాడు.

ఒక్కొక్కప్పుడు వాత–పిత్త–శ్లేష్మములు మూడింటిచే పరిపూర్ణమైన సూక్ష్మనాడులలో ప్రవేశిస్తున్నప్పుడు... పర్వతములు వర్షంలా ఆకాశమునుండి నేలకూలుచున్నట్లు, 'శిలా వర్షం' అనే సంకటం వచ్చి పడుచున్నట్లు, వృక్ష సమూహాలు అగ్నికి ఆహుతి అగుచున్నట్లు, గుహమధ్యంలో అకస్మాత్తుగా ఘుంఘుమ భోంకార – మహాఘర్ఘర శబ్దాలు భయానకంగా ఉద్భవిస్తున్నట్లు, మహావృక్షాలు సంఘట్టమగుచు అగ్నిజ్వాలలు ఉదయింపజేస్తున్నట్లు, భీకరాకారంగల క్రౌంచ పక్షులు క్రేంకార కర్కశ శబ్దములు చేస్తున్నట్లు వినిపిస్తోంది. కొండలు కటకటా శబ్దాలతో భిన్నమగుచున్నట్లనిపిస్తుంది. యుగాంతంలో యుద్ధవీరులు ఒకరినొకరు సంహరించుకోవటానికి సిద్ధమౌతున్న పాదఘట్ట ధ్వనులు వినిపిస్తూ ఉంటాయి.

❖

చూచావా వ్యాధుడా! ఈ ప్రకారంగా వాత, పిత్త, శ్లేష్మ, ములచే సూక్ష్మనాడులు నిండి ఉండగా జీవుడు అంతరింద్రియములతో ప్రయాణించి వాయువులచే ఆవృతుడై జడునివలె పరిపీడితుడై ఉంటున్నాడు. మట్టిలో పురుగులాగా, రాతిలో కప్పవలె, గర్భంలో ఉన్న అపరిపక్వ శిశువులాగా, ఫలములోని బీజంలాగా, బీజంలో అంకురంలాగా, పదార్థమున అణువులాగా, కొయ్య స్తంభమున బొమ్మలాగా తన శరీరములోనే తాను ఉన్నవాడై నాడులలోని శబ్ద – రూప – జలాకారాదులను చూస్తూ తన ఊహను జోడించి అనేక స్వప్నానుభవములు పొందటం జరుగుతోంది.

సుషుప్తి - ఈ జీవుడు బాహ్యేంద్రియ వ్యాపారం విరమించి అంతరింద్రియ వ్యాపార రూపంగా సూక్ష్మనాడులలో సంచరిస్తూ వాత – పిత్త – కఫములను దేహముగా ఆశ్రయించి అనేక రకములైన స్వప్న దృశ్యములను తన భావనాదేహంలో పొంది అనుభవిస్తున్నాడని అనుకున్నాం కదా!

ఆతడు సూక్ష్మనాడులలో సంచరిస్తూ నాడీ పంజరమున సూర్యభాగమునందలి అస్తుల అగ్రభాగంచే ఘటితమై ఉండే హృదయమునకు సంబంధించిన అస్థి (బొమికి విభాగము)ని సమీపిస్తున్నాడు. అక్కడ సూక్ష్మనాడుల మార్గం ముగుస్తోంది. అక్కడి నుండి బొమికలలోనికి సంచరించటానికి రంధ్రమార్గమే ఉండదు. అక్కడ ప్రాణవాయు చలనము లేనివాడై ఉంటాడు. ఆతని చిత్తము ప్రయాణ నిరోధక కారణంగా వ్యాపార సమర్ధమై ఉండదు. హృదయ తేజానికి శిలా మధ్యభాగమువంటి గాఢమైన అజ్ఞాన అంధకూపంలో (చీకటి నూతిలో) ప్రవేశిస్తాడు. ఆతడు అప్పుడు పొందుచున్న స్థితియే సుషుప్తి. ఆ హృదయకోశ స్థానం బొమికలచే కప్పబడిన గూడువలె ఏర్పడివున్న ప్రదేశము 'పురీతతి' అనే పేరుచే పిలువబడుతోంది.

ఆ జీవుడు ఆ 'పురీతతి'ని సమీపించి అక్కడే జడస్థితిలో తనలో తానే నిర్విషయ, నిర్భేద స్థితిలో ఉంటున్నాడు. భుజించిన ఆహారం పరిపాకంచే పరిణామం పొందగా అన్నరసజనితమగు మార్గనిరోధం తొలగటంచే ఆ జీవుడు మరొకప్పుడు సుషుప్త స్థితినుండి బయల్వెడలుచున్నాడు. అన్నరసజనితమగు మార్గనిరోధం తొలగుటచే అవకాశయుక్తమైన మార్గం తెరువబడుతోంది.

అప్పుడా జీవుడు నిర్విషయ–జడరూపమగు అజ్ఞాన స్థితి నుండి తన జ్ఞాన సంవిత్తును ఉత్తేజ పరచుకొంటూ మరల సూక్ష్మనాడుల నుండి బయల్వెడలుచున్నాడు. తన అంతరింద్రియ–బహిరింద్రియాలను ఉత్తేజపరుస్తూ 'అనుభవము' అనే కవాటమును తెరచుకుంటూ 'స్వప్న – జాగ్రత్తు'లలో ఇంద్రియానుభవ ప్రవేశం పొందుచున్నాడు. ప్రాణ సంచారముచే మనోచలనము గూర్చిన యత్నమును పొందినవాడై మరల ప్రాణములచే ప్రబోధితుడై, స్వప్నదశను గాంచుచున్నాడు.

ఆయా స్వప్నగతమైన అనుభూతులు ఏ విధాలుగా ఉంటాయనేది "సూక్ష్మనాడులలో అన్నరసం ఏ సాంద్రతతో ఏర్పడి ఉంటోంది?" అనుదానిని అనుసరించి ఉంటోంది. జీవుని తేజస్సు అనుసరిస్తూ వస్తున్న ఆ అన్నరసం కొన్ని నాడీ మండలాల నుండి మరికొన్ని నాడీ మండలాలకు ప్రవహిస్తున్నప్పుడు ...ఆ జీవుడు గొప్ప రాళ్ళ వర్షం – జడివాన మొదలైనవి స్వప్న దృశ్యంగా పొందుతూ ఉంటున్నాడు.

జఠరాగ్ని అధికంగా వ్యాప్తమై వాత – పిత్తాదులు అధికంగా సంయోగం చెందితే ...అధిక స్వప్న సంభ్రమం కలుగుతూ ఉంటోంది. వాటి సంయోగం అల్పంగా ఉంటే ...అల్ప స్వప్న సంభ్రమం ఉంటూ ఉంటోంది.

కనుక వాత–పిత్త–కఫాదులు సూక్ష్మనాడులలో అధికంగా సంక్షుబ్ధం అవుతూ ఉంటే ఆ జీవుడు అధిక దృశ్యమును పొందటం జరుగుతోంది. ఆ జీవుడు అధికంగా పృథ్వి, పర్వత, ఆకాశాదుల యొక్క చలనంగాని, గొప్ప అగ్నిజ్వాలల సంరంభంగాని పొందుతూ ఉంటాడు. ఆతనికి విపరీతమైన వస్తు – విషయ –చలన సమూహ పరంపరలు అనుభవౌతున్నాయి. వాత –

పిత్తాది ధాతువుల విషమత్వంచేత అభ్యంతరంగా అనేక ఇంద్రియవృత్తులు ఇంద్రజాలంలోని భ్రమలాగా అనుభవించుచున్నాడు. అట్టివారు జాగ్రత్తునందు కూడా అనేక విధములైన భ్రమలను చూస్తూ అనుభవిస్తున్నారు.

విషమ ధాతువులతో కూడిన దేహము గల జీవులు బాహ్య అభ్యంతరములందు అనేక విపరీత – మహా సంభ్రమ కార్యములను చూస్తున్నారు. అట్లా కాకుండా వాత – పిత్తాది ధాతువులు శరీరంలో సమరూపంగా ఉంటేనో, ... అప్పుడీ జీవుడు తన హృదయ తేజమున సమత్వముతో కూడిన లౌకిక – శాస్త్రీయ వ్యవహార స్థితిని స్వయంగా అనుభవించుచున్నాడు. అనగా అట్టి ధాతు సమత్వం చేత ఆతని స్వప్న దృశ్యము ప్రశాంతంగా – శోభాయమానంగా ప్రశాంత వాతావరణంలో ప్రయాణించే పథికుని ప్రయాణంలా ఉంటోంది. ఆతని స్వప్నానుభవం పూర్ణచంద్ర – సూర్య – నక్షత్ర – దివారాత్రులచే శోభితమై... అదంతా అసద్రూపమే అయినప్పటికీ, సద్రూపంగా భాసిస్తోంది.

❖

వింటున్నావు కదా ఓ మిత్రమా! వాయువునందు వాయుస్పందము వాయువుకు అభిన్నమే కదా! అట్లాగే చైతన్యమునందు ఈ దృశ్య ప్రాప్తి (జాగ్రత్ + స్వప్నములు) చైతన్యమునకు అభిన్నమే అయినప్పటికీ భిన్నముగాను, వాస్తవానికి అసత్తే అయినప్పటికీ సత్తుగాను స్థితిపొంది ఉంటోంది.

శాన్తాత్ ఉదేతి సకలం జగదంబరాత్మ శాంతం న కించన న నామ 'సత్' ఇత్యుదేతి ।
తత్ వ్యోమనీ దృశమ్ అనన్త చితేః శరీరే భామాత్రమ్ ఆతతమ్ అనంతవపుర్ విభాతి ॥

ప్రపంచరహితమగు బ్రహ్మము నుండియే "బ్రహ్మము రూపము, చిదాకాశరూపము"... అగు ఈ సమస్త జగత్తు ఎదురుగా కనిపిస్తోంది. కనుక, జగత్తుగా కనిపించేదంతా చిదాకాశమే అయి ఉన్నది. అయినా కూడా శాంతము, నిష్ప్రపంచము అయినట్టి బ్రహ్మం ఒకింత కూడా మరొకరూపం (జగత్‌రూపం) అగుటలేదు. కాజాలదు. ఎందుకంటే ఏది సత్తో అది సర్వదా సత్తుగానే ఉంటుంది గాని, అసత్‌రూపం పొందజాలదు. అది ఈ దృశ్యమానమగు జన్యరూపమున (జ = జనించినది) ఉత్పన్నమవటమనే మాటయే లేదు.

ఆకాశమువలె అనంతమైనట్టి చైతన్యము యొక్క శరీరమున... అద్దాని ప్రతిభాస మాత్రమే అయి ఉన్న ... అనంత శరీరధారి అయిన ఈ వ్యాప్తమగు జగత్తు భాసిస్తోంది. చిత్ బ్రహ్మమునకు వేరుగా 'జగత్తు' అనబడునదేదీ లేదు. జగత్తుగా కనిపించేది మనిద్దరి స్వస్వరూపమగు చిదాకాశమే!

❖❖❖

18. సుషుప్తి గురించిన విచారణ

వ్యాధుడు : మునివర్యా! మనం తిరిగి మీ అనుభవం విషయానికి వద్దాం. మీరు ఆ ఒకానొక ప్రాణియొక్క హృదయమునందలి తేజస్సులోకి సూక్ష్మరూపులై ప్రవేశించారు కదా! అక్కడ ఆ జీవుని స్వప్నంలో సమభాగులై సంచరిస్తూ ఉన్నట్లుగా వర్ణించారు. ఆ సమయంలో భ్రాంతి

రూపులు, నామమాత్రులు అగు తమయొక్క ఆ తరువాతి స్వప్న దర్శన వృత్తాంతంలో ఏమేమి సంభవించాయో వివరించండి.

మహాముని : ప్రియ వ్యాధుడా! వినండి. నేను ఆ ప్రాణి యొక్క తేజోమయ ధాతువులో ప్రవేశించాను. ఆ జీవుని లింగ శరీరంలో నా లింగ శరీరం ఏకమైంది.

ఆతని స్వప్నాంతర్గత లోకంలో భయంకరమైన ప్రళయ సంభ్రమం ఏర్పడింది. అప్పుడు ప్రసరించనారంభించిన ప్రళయవాయువు యొక్క వేగానికి పర్వతాలు గడ్డి పరకలుగా గాలిలోకి విసరబడ్డాయి. అలా ఆకాశంలోకి ఎగిరిన పర్వత సమూహాలు వర్షంలా నేలకూల నారంభించాయి.

❖

విచిత్రమేమంటే... ఆ ప్రాణి యొక్క నాడులందు ప్రవేశించిన నాకు అక్కడి అన్నరస కదలికలే పర్వత వర్షాలుగా నాకు అనుభూతం కాసాగాయి సుమా! ఆ ప్రాణి యొక్క నాడులందలి 'అన్నరస లేశము' అనే గొప్ప పర్వత ప్రవాహంచే నేను ముద్దగా చేయబడ్డాను. ముద్దగా ఆకారం కలవాడనై, నిశ్చేష్టితుడనై ఉండగా, క్రమంగా 'అజ్ఞానం' అనే అంధ తమస్సు (దట్టమైన చీకటి)తో కూడిన సుషుప్తి నాకు సంభవించింది. అక్కడ కొంత కాలం సుషుప్తిలోనే ఉండిపోయాను.

ఆ తరువాత కొంతసేపటికి నన్ను నేనే ఏమఱచి, ఏమీ తెలియని నిశ్చేష్ట–అజ్ఞాన–నిరనుభవ – నిర్వ్యాపార స్థితిలోకి ఈడ్వబడి... అట్లే ఉండిపోయాను. కాలజ్ఞానము కూడా లేకుండా, సూక్ష్మ నాడులలో ప్రాణ వాయువులు ప్రసరించటానికి ఖాళీ కనిపించింది. ఆ ప్రాణవాయువులు నన్ను స్పృశించాయి. అప్పుడు ప్రాణవాయువుల స్పర్శచే మెల్లగా 'ప్రబోధం' వైపు ఉన్ముఖుడను అయ్యాను. క్రమంగా నా యొక్క సుషుప్తి స్వప్నరూపం దాల్చ నారంభించింది. స్వప్నంలో ప్రవేశించిన నేను ఆ ప్రాణి తేజస్సులో అనేక విక్షేపాలు దర్శించాను. స్పందరహితమైన వాయువు కొంతసేపటికి తనకు అభిన్నమైన స్పందరూపం (చలనరూపం) పొందుతుంది చూచావా? అట్లాగే చిదాకాశ రూపుడనగు నేను నాకంటే భిన్నం కానట్టి దృశ్యమును పొందసాగాను.

అగ్నిలో ఉష్ణత్వమున్నట్లు, జలములో ద్రవత్వం ఉన్నట్లు, మిరియములో 'కారం' ఉన్నట్లు, స్వస్వరూప చిదాకాశమునందు ఈ జగత్తు ఉన్నది. నా చిదాకాశ రూపంలోనే స్వప్న జగత్తు గాంచసాగాను. తల్లి గర్భంలోంచి బాలుడు జనిస్తాడు చూచావా? అట్లాగే సుషుప్తి రూపదృశ్యం నుండి స్వప్న జగత్తు ఆవిర్భవించింది. అదంతా చిదాకాశ స్వరూపమే సుమా!

వ్యాధుడు : ఓ మహావక్తా! "సుషుప్తి రూప దృశ్యము నుండి"... అని మీరిప్పుడు పదప్రయోగం చేశారు కదా! అనగా సుషుప్తిలో కూడా కొంచెం దృశ్యం కలదని మీరు చెప్పుచున్నట్లు అవుతుంది కదా! సుషుప్తిలో ఏ దృశ్యం మీరు దర్శించటం జరిగిందో అది వివరించండి. అంతేకాదు. తాము ఆ ప్రాణి హృదయంలో ప్రవేశించి ఆతని సుషుప్తితో మీ సుషుప్తిని ఏకం చేశారు కదా! సుషుప్తి రూప దృశ్యం నుండి మరొక జగద్రూపదృశ్యం ఎట్లా జనిస్తోంది? లేదా, మరొక సుషుప్తి రూపమేదైనా జనిస్తుందా?

"సుషుప్తిలో దృశ్యం" అనేది నాకు చమత్కారంగా కనిపిస్తోంది. ఎందుకంటే "సుషుప్తిలో ఏ దృశ్యమూ ఉండదు. దృశ్య రాహిత్య రూపమే సుషుప్తి" అనేది ఈ మన జాగ్రత్‌కు అనుభూతి కదా?

మహాముని : మిత్రమా! (పకపక నవ్వుచూ) "దృశ్యము ...అది జనించటం?" అనే ప్రశ్న... పరమార్థమున అడుగుచున్నవా? లేక, వ్యవహారరీత్యా ప్రశ్నిస్తున్నావా?

పరమార్థమున గమనిస్తే... దృశ్యము అవస్తువే కాబట్టి అది ఇక ఉత్పన్నం అవటం ఏమున్నది? "అసలు దృశ్యమే ఉత్పన్నం కాలేదు" ...అనునది నా సూటి అయిన సమాధానం.

"మట్టిలో కుండ ఎప్పుడు పుట్టింది?" అంటే మట్టి దృష్ట్యా మట్టి మట్టిగానే ఉంది. ఇక అందులో కుండ పుట్టడమెక్కడున్నది? అయితే నీకు "సుషుప్తి దృశ్యం" అని చెప్పేటప్పుడు వ్యవహార దృష్టిని అనుసరించి చెప్పాను. అంతయూ, చిదాకాశమే అయివుండగా... అందులో 'నేను' అనేది జనించటం (మట్టిలో కుండలాగా), భాసించటం, ప్రకాశించటం జరుగుతోంది. వాస్తవానికి చిదాకాశంలో చిదాకాశానికి అన్యంగా 'నేను' అనేది జనించటానికి కారణమే లేదు. వాయువులో వాయు తరంగం లాగా... 1.'నేను' అనేది, 2.ఆ 'నేను' చే దర్శించబడే 'దృశ్యం' అనబడేది వ్యవహార రీత్యా బయల్వెడలుచున్నట్లు అనిపిస్తున్నప్పటికీ వాస్తవానికి ఆ ఉభయమూ కూడా చిదాకాశం కంటే భిన్నం కాదు. చిదాకాశానికి భిన్నమైనదేదీ ఉండజాలదు. జలతరంగం యొక్క ఆకారం జలం కంటే వేరుగా ఎక్కడుంటుందో చెప్పు? అయితే "సుషుప్తి దృశ్యం నుండి" అని నేను చెప్పేటప్పుడు మూర్ఖుల దృశ్య దృష్టి ఘనంగా కలిగియున్న కల్పనామయమగు ప్రలాపమును నీకు వచించాను.

పండితుల అభిప్రాయం –

"జాత" శబ్దో హి సన్మాత్ర పర్యాయః శ్రూయతామ్ కథమ్ ।
పాదుర్భావే జనిసూక్తః ప్రాదుర్భావస్య భూర్వపుః ॥

పండితుల అభిప్రాయం 'జాత' (జనించినది ఉదా॥ సుషుప్తి నుండి స్వప్న దృశ్యం పుట్టినది అనే) శబ్దము 'సన్మాత్రము' అనే శబ్దమునకు పర్యాయ పదమే అయివున్నది.

జాత సన్మాత్రము ఎట్లా అంటే ... (పాణిని మొదలైన సంస్కృత మహాకవులచే) 'జని' అనే ధాతువు యొక్క అర్థం ప్రాదుర్భవే అని వ్యాకరణ సూత్ర భావంగా చెప్పబడింది.*

కాబట్టి బ్రహ్మము (లేక) చిదాకాశము (లేక) సన్మాత్రములో ఏదీ ఉత్పన్నమవటం లేదు. నశించటమూ లేదు. అంతా కూడా శాంతము – అజము అయినట్టి "సన్మాత్ర బ్రహ్మమే!"

❖

ఓ వ్యాధుడా! బ్రహ్మము సర్వసత్తా స్వరూపమైయున్నది. అందులో స్ఫురించే జగత్తు కూడా సర్వసత్తా స్వరూపమే!

---

* ప్రాదుర్ = ప్రకటించబడినది. భవసత్త = ఉండివున్నది. భూ = (పాదుక్ + భు) = ఇప్పటికే ఉన్నది. 'భూ' ధాతువు = సత్త. ప్రాదుర్ (ఉపసర్గ) + భావ = 'సంజాత' = ఉన్నదానిలో నుంచే ఉన్నది. సర్గ = సృష్టి / దృశ్యము = సన్మాత్రమే 'సర్గము'

మరిక ఆ బ్రహ్మమునందు "జగత్తు కలదు, జగత్తు లేదు"... అని విధి-నిషేధాలకు తావెక్కడిది? ఇక బ్రహ్మంలో స్వప్న దృశ్య ఆవిర్భావం - జాగ్రత్ దృశ్య ఆవిర్భావం... అను ఉభయాలు, "ఉన్నవే అగుపించ నారంభించాయి" అనే అర్థాన్నే సూచిస్తున్నాయి. అవి రెండు వాస్తవానికి "గొడ్రాలి కవల పిల్లల" అనే పదప్రయోగం వంటివే!

ఆ బ్రహ్మమునందు ఏ మాయాశక్తి ఉందో, దాని యందే 'కలదు, లేదు' మొదలైన వ్యవహారాలు ఉంటున్నాయి. ఏ కారణంచేత నిర్మల బ్రహ్మము మాయాశబలితమై ఉన్నదో... ఆ కారణం చేతనే అది అజ్ఞానులకు మాయారూపమై కనబడుతోంది. మాయాశక్తి ఎట్లెట్లు ఏఏ విధంగా విజృంభిస్తోందో, ఆయా రూపంగా సర్వశక్తిరూపమై ఆత్మరూపమైన బ్రహ్మమే స్ఫురిస్తోంది. తరంగంగా స్ఫురించటానికి జలానికి కారణం లేకపోయినా అది దాని ధర్మంగా, జలమునకు అనన్యంగా తరంగం స్ఫురిస్తున్నది. అట్లాగే, పరమాత్మయే జగద్రూపంగా అజ్ఞాన దృష్టికి అనిపిస్తోంది. (దృష్టిమ్ జ్ఞానమయిమ్ కృత్వాత్ పస్యేత్ బ్రహ్మమయమ్ జగత్).

జాగ్రత్ స్వప్న సుషుప్త్యాది పరమార్థవిదాం విదామ్ ।
న విద్యతే కించిదపి యథాస్థితమ్ అవస్థితమ్ ॥

పరమార్థమును ఎరిగిన తత్త్వవేత్తలకు - జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్త్యాదులేవీ లేవు. యథారీతి స్థితి కలిగి ఉన్న బ్రహ్మమే సర్వత్రా ఉన్నది. ఈ జీవుల అనుభవంలో "స్వప్నం, సంకల్పపురం" అనే రెండింటికీ రూపమే ఏ విధంగా అయితే లేదో... అట్లాగే సృష్ట్యాదిలో జగత్తుకు రూపమేదీ లేదు.

ఈ స్వప్న సంకల్ప పురాలు జీవోపాధి యొక్క సృష్టికి అనంతరం కదా ఏర్పడుచున్నది? వాటి యొక్క ద్రష్ట "ప్రాణము, మనస్సు" కలిగి ఉండటం చేత ఆ స్వప్న-సంకల్ప నగరాలు అనుభూత మౌతున్నాయి. కానీ ఈ ప్రాణము మొదలైనవి ఉత్పత్తి కావటానికి పూర్వమో? సృష్ట్యాదిలో "సృష్ట్యాది" యొక్క ద్రష్ట ఎవరు? నిర్విషయమై ఆకాశం కంటే నిర్మలమైనట్టి చైతన్యమే సృష్ట్యాదికి ద్రష్టగా భాసిస్తోంది.

అసలీ 'ద్రష్ట'ను గురించిన కథనమంతా కూడా 'సృష్టి'ని బట్టియే చెప్పబడుతోంది. వాస్తవానికి ఇక్కడ "ద్రష్ట - భోక్త - తత్సంబంధమైన త్రిపుటి" - ఇవేవీ లేవు. అంతా చిదేక రసమే!

ఏది ఏదియు కాకపోయినా సమస్తము అయివున్నదో, ఏది మహావాక్ రూపమైనప్పటికీ మౌనాత్మకమై ఉన్నదో, ఆ చిన్మాత్రమే కనబడే సమస్తము అయివున్నది.

స్వప్నములకు అంతేమున్నది? సంకల్ప పురములకు సంఖ్యానియమం ఎక్కడ? కథా రచనలు అయిపోవటమంటూ ఏమున్నది? సృష్ట్యాదిలో కారణమే లేదు కనుక చైతన్యమున ఏ వస్తువు ఎట్లు స్ఫురిస్తోందో అది ప్రళయము వరకు అట్లే ఉంటోంది.

ఒక పిల్లవాని చేతిపై పెద్దపులిని చిత్రీకరించినప్పుడు ఆ పిల్లవాడు ఆ పెద్దపులిని చూచి భీతిల్లవచ్చునేమో గాని, ప్రౌఢుడైనవాడు భయం పొందడు కదా! "ఆత్మరూపమే" అగు ద్వైతమును చూచి జ్ఞాని భ్రమపడటం లేదు. అజ్ఞాని భ్రమపడుచున్నాడు.

పరమార్థమున బ్రహ్మము ఆదిమధ్యాంత రహితమైయున్నది. అనంతము - ఏకము - అతి నిర్మలము అయివున్నది. భ్రాంతిచేత మహావికారంగాను, నానా రూపములుగాను తన నిజ స్వరూపం త్యజించకయే భాసిస్తోంది. కనుక ఈ జగత్తు అజ్ఞానముచే అశాంతముగా కనబడవచ్చునుగాక! బోధచే మహాశాంతమై, ప్రశాంతరూపమై చెన్నొందుచున్నది.

❖❖❖

19. సుషుప్తి నుండి స్వప్నంలోకి....!

మహాముని : ఓ వ్యాధుడా! సుషుప్తి నుండి వెలువడిన తరువాత ఏది ఎట్లు జరిగిందో... ఆ కథనం కొనసాగిస్తున్నాను. క్రమంగా అన్నీ నీకే విశదమవుతాయి.

సుషుప్తి నుండి వెలువడిన నాకు అప్పుడు స్వప్నమునందు జగద్దృశ్యం సంప్రాప్తం అయింది. ఆకాశంలోనుంచి ఊడిపడినట్లో, భూమి నుండి ఏదో బయల్వెడలినట్లో, చిత్తము నుండి ఊహామాత్రంగా పెల్లుబికినట్లో, కళ్ళు తెరువగానే దృశ్యం కనిపించినట్లో నాకు స్వప్న జగత్తు కనిపించనారంభించింది. ఆకాశంలో దిక్కులు కనిపించునట్లు, నిరాకారమైన మట్టి నుండి మట్టి బొమ్మలు తయారగునట్లు, మనస్సు నుండి 'ఆలోచన' వచ్చునట్లు, రంగుల సమ్మేళనంచే ఒక గొప్ప స్త్రీ చిత్రం విరచితమగునట్లుగా నా సుషుప్తి నుండి స్వప్నదృశ్యం వెలువడింది.

ఇక ఆ స్వప్నదృశ్యం... అనేక మహాప్రయత్నముతో కూడివున్నది. దృశ్యరూపంగా ఉన్నప్పటికీ అందులో 'ఇది దేశము, అది కాలము' అనునవి ఉన్నట్లే లేదు. వివిధ పదార్థములతో కూడి కూడా అద్వైతమై ఉన్నది. శాస్త్రాలలో చెప్పబడే రజ్జు-సర్ప, మృగతృష్ణా భ్రాంతులవంటి ఒకానొక భ్రాంతి రూపమే అది. ఎక్కడ ఆరంభమైనదో చెప్పలేముగాని అనేక ఆరంభ-సంరంభాలు, దేశ-కాల-క్రియా-ద్రవ్యాదులు, సుర-అసుర మనుష్యాదులతో కూడిన స్వర్గ-పాతాళ- మర్త్య లోకాలు, వేర్వేరు గదులలో వేరు - వేరు బీజములుండే దానిమ్మ పండులాగానూ ఆ స్వప్న జగత్తు కనిపించింది.

అప్పుడు నేను ఆ స్వప్న దృశ్యమండలమును చూచుటకై ప్రవృత్తుడను కాసాగాను. ఇంతలో నేను ఇతఃపూర్వం స్వప్న ప్రవేశమునకు సంబంధించిన భార్య - బంధు - పుత్రాదులతో ఒకప్పుడు నివసించియున్న ఇల్లు ఇప్పుడు కనపించింది. బంధువులు, పుత్రులు, భార్య మొదలైనవారు ఆయా ఆకార - వయస్సులతో కూడి ఉన్నారు. వారిని చూడటానికై గదా, నేను రెండవసారి బయల్వెడలాను! అప్పుడు నేను ఆ గృహంలో ప్రవేశించాను. ప్రవేశించిన మరుక్షణం అక్కడి గృహ - క్షేత్ర - బంధు - మిత్రాదులందలి అభిమాన రూపమగు 'వాసన'చే నా చిత్తము బలాత్కారంగా ఆకర్షించబడింది. ఇకప్పుడు "స్వప్నము గురించి పరిశోధించటానికి బయలుదేరిన శిష్యసమేతుడనగు ఆశ్రమవాసిని" ...అనే విషయం మరల ఇంతలోనే క్రమక్రమంగా పూర్తిగా మరచి ఆ బంధుమిత్రుల ఆలింగనాదులతో తన్మయుడనై కాలం వెళ్ళబుచ్చసాగాను. చూచావా? అద్దం ఎదురుగా ఏ దృశ్యముంటే అద్దానినే తనయందు ప్రతిబింబిస్తుంది కదా! అట్లాగే...

బింబం తత్తత్ ఉపాదత్తే యద్యత్ అగ్రే అవతిష్ఠతి ।
యథా దర్శః చిదాదర్శః తథైవాయం స్వభావతః ॥

'చైతన్యము' అనే అద్దం కూడా తనయందు వాసనచే తన ఎదుట ఏఏ వస్తువు స్థాపించబడితే అద్దాని ఆకారాన్ని స్వయంగా గ్రహిస్తోంది. ఎవడైతే "ఈ సమస్తం చిదాకాశ మాత్రమే" అను బోధ కలవాడై ఉంటాడో... ఆతడు ద్వైతముచే ఉక్కిరిబిక్కిరి కాడు. నిర్మలము, ఆత్మబోధ స్వరూపము అగు 'స్మృతి' ఎవనియందు ఘనీభూతమై తొలగకయే ఉంటుందో.... అట్టి వానిని ద్వైత పిశాచము ఆవహించదు, సరికదా ... సమీపించనుకూడా లేదు. ఏ మహాత్ముడైతే 'శ్రవణము, మననము' మొదలైన సాధనాక్రమము చేతను, సాధు జనులతో సహవాసము చేతను, సచ్ఛాస్త్రములతో సంసర్గము చేతనూ ఆత్మబోధను గురించిన బుద్ధిని ప్రవృద్ధ పరచుకుంటాడో... ఆతడు జగత్తును జగత్తుగా కాక, బ్రహ్మముగా చూడటం ఏమరువడు. ఆతడు సర్వదా – సదా – సర్వత్రా బ్రహ్మము అనుసంధానం చేతనే పరిపూర్ణుడై ఉంటాడు. అట్లా కాకుండా ఆత్మజ్ఞానము ఏమరువబడిందా... దృశ్య పిశాచం వచ్చి ఆవహించటానికి చిన్న చిన్న అవకాశాలు, కొద్ది సమయం చాలు కూడా!

నేను ఆ ఇతఃపూర్వపు 'నాది' అనుకున్న గ్రామంలోని స్వగృహంలో ప్రవేశించి భార్య, పుత్రులు, బంధువులను చూడగానే నేను అప్పటివరకు సమకూర్చుకొనియున్న ఆత్మ జ్ఞానమును ఏమరచాను. కనుకనే బంధువుల గురించిన వాసనచే అదికాస్తా జ్ఞాపకం రానంతగా కప్పబడిపోయింది.

ఇప్పుడో... నా ఈ అనుక్షణికమైన ఆత్మసాక్షాత్కార భావనాభ్యాస దృఢత్వం చేత ఏ ప్రాపంచిక విషయ – విశేషమూ "అంతయు ఆత్మయే! చిదాకాశమే"... అనే అవగాహనను తొలగించజాలదు. అందుకే దృఢమైన అభ్యాసమే శరణ్యం.

ఓ వ్యాధుడా! నీ బుద్ధి అతిదీర్ఘకాలం సత్సంగాదులు ఆశ్రయించకుండానే ఈ దృశ్య సమూహాలతో సంబంధం కలిగి ఉండి, ఆ ఈ దృశ్య సంబంధమైన అభ్యాసం యొక్క ప్రభావం కలిగియున్నది. అందుకే పూర్ణంగా శాంతిని పొందజాలకున్నది. సాధనాభ్యాసం కొనసాగిస్తూ మన ఈ ఆత్మ సంబంధమైన ఆప్త వాక్యాలు గ్రహిస్తూ ఉండగా నీ బుద్ధి కూడా తగిన సమయంలో సశాంతించగలదు.

వ్యాధుడు : ఓ మహామునీ! మీరు చెప్పినది సత్యం. ఎందుకంటే తమయొక్క ఇటువంటి స్వానుభవపూర్వకమైన పవిత్ర బోధలచేకూడా నా బుద్ధి సద్రూపమగు బ్రహ్మమున విశ్రాంతి పొందటంలేదు. ఏం ఆశ్చర్యం! మీరు సెలవిచ్చినట్లు నా బుద్ధి "జగత్తుపై నమ్మకము" అనే దోషముచే ఇట్లే కొనసాగుతుందేమోనని నాకు భయము – బాధ కూడా కలుగుచున్నాయి. ఆహా! అనేక జన్మలందలి అభ్యాసముచే దృఢపడి ఉన్న ఈ 'అవిద్య' ఎంతటి బలవత్తరమైనది! వాస్తవానికి 'లేనిదే' అయినప్పటికీ అనేక రూపాలుగా ప్రకటనమగుచు కొనసాగుచున్నదే గాని, ఇద్దానికి ముగింపు కనబడటమే లేదాయె!

సత్సంగతైః పద పదార్థ విబుద్ధ బుద్ధేః సచ్ఛాస్త్ర సత్క్రమవిచార మనోహరాంగైః ।
అభ్యాసతః ప్రశమమేతి జగద్భ్రమో౽యం నా౽న్యేన కేనచిదపీతి వినిశ్చితిర్మే ॥

ఓ మహామునీ! 1.సచ్ఛాస్త్ర పఠనం, 2. సద్గురు సంప్రదాయం, 3.తత్త్వ విచారణ... మొదలైన మనోహరములై అంగములతో కూడిన సత్సాంగత్యం పెంపొందాలి.

అట్టి సత్సాంగత్య ప్రభావంచేత పదపదార్థ వివేక బుద్ధి జనించాలి. అట్టి ఉత్తమమైన 'బుద్ధి' యొక్క సమాశ్రయముచే ఆత్మజ్ఞానం జనించాలి. అట్టి ఆత్మజ్ఞానం పరిఢవిల్లుతూ ఉండగా భూమికాక్రమంచేత మాత్రమే జగద్భ్రాంతి నశించగలదు. ఇతరములగు మరే ఉపాయం చేతనూ ఈ జగద్భ్రమ తొలగదని నాకు అనిపిస్తోంది.

❖❖❖

20. స్వప్నంలోగల సత్యాసత్యములు

వ్యాధుడు : ఓ మునీంద్రా! నాకొక సంశయం ఉన్నది. మీరు ఇప్పుడు రెండు విషయాలు చెప్పుతూ వస్తున్నారు. 1.స్వప్నం స్వప్నద్రష్ట యొక్క "వాసన"ని అనుసరించే ఉన్నది. 2. జాగ్రత్తు స్వప్నతుల్యమే! ...అయితే లోకంలో స్వప్నం గురించి అనేకమైన అభిప్రాయాలు ఉన్నాయి.

కొన్ని సమయాలలో వచ్చే స్వప్నాలు (తెల్లవారుజామున వచ్చేవి) సత్యమౌతాయని. కొన్ని స్వప్నాలు భవిష్యత్తును తెలిపే సూచనలని, కొన్ని వస్తువులు–సంఘటనలు స్వప్నంలో కనిపించటం శుభసూచకమని, మరికొన్ని వస్తువులు – సంఘటనలు స్వప్నంలో కనిపిస్తే అశుభ సూచకమని, కొన్ని స్వప్నాలు అవాస్తవం మాత్రమేనని, అర్థరహితమని, ఇట్లా లోకంలో ప్రతీతి ఉన్నది. మరి స్వప్నం స్వకీయ మనోచమత్కారమే అయినప్పుడు వాటిలో కొన్ని సత్యములని, మరికొన్ని అసత్యములని లోకప్రతీతి ఎందుకు ఉన్నది?

ఇంకొక సందేహం – "బ్రహ్మదేవుని సంకల్పజనిత సృష్టి (ఈ జగత్ సృష్టి) అర్థక్రియా సమర్థం అవటం చేత సత్యం. మనయొక్క సంకల్పజనిత సృష్టియగు స్వప్నం అసత్యం" అని కొందరి అభిప్రాయం. ఈ విధంగా సృష్టులలో సత్యాసత్యము లెందుకున్నాయ్? ఇట్లా చూస్తే స్వప్న – జాగ్రత్తులు వేరువేరే కదా!

"అధిష్ఠాన చైతన్యము సత్యమే కాబట్టి అద్దానిలో గల జగత్తు సత్యమే! కాని స్వతఃగా చూస్తే అసత్యం" ...అని సత్యాసత్యపూర్వకంగా ఈ జాగ్రత్ స్వప్నాల గురించి కూడా చెప్పుతూ ఉంటారు. అసలీ 1.జాగ్రత్, 2.స్వప్నములలో సమానత్వమేది? ఆ రెండింటిలో అసమానత్వమైనదేది?

అవి రెండూ "కొందరికి సత్యమనిపించటం, కొందరికి అసత్యమనిపించటం" ...అనే వైషమ్యానికి కారణమేమిటి? ఈ గొప్ప సందేహం నన్ను ఇంకా వదలకున్నది.

మహాముని :

దేశ కాల క్రియా ద్రవ్యైః యా సంవిత్ నిశ్చితోదితా ।
కాకతాలీయవత్ భాతి సా సత్య స్వప్ననామికా ॥

అవును! స్వప్న శాస్త్ర ప్రావీణ్యులు కొందరు పురాణాదులలోని ఆయా సంఘటనలన్నీ తీసుకొని "ఇట్టి స్వప్నమునకు ఈ ఈ ఫలితం కలుగుతుంది" ...అని చెప్పటం లోకంలో ఒక రీతిగా ఉన్నదే!

అయితే... ఆ విధంగా స్వప్నంలో కనిపించే సూచనలు, శకునాలు, "ఇట్టి స్వప్నానికి ఇదీ ఫలితం" అని చెప్పటం - ఇవన్నీ కాకతాళీయం. "వీరు ఎదురువస్తే ఈ ఈ శుభ-అశుభాలు జరుగుతాయి" అని చెప్పే శకునాల కథనాలు ఎట్లా కాకతాళీయమో, స్వప్న ఫలాలు కూడా అట్లే కేవలం కాకతాళీయం. అనగా అవి అట్లా జరిగితే ఎవరికి "ఇది ఈ అర్థం కలిగివున్నది"... అని నమ్ముతారో, వారికి అది అట్లే ఫలము కలుగజేయుచున్నది. అవి నమ్మకమునకు సంబంధించియే ఉంటాయి గాని, సశాస్త్రీయం కాదు. "తెలుసు! ఆ దుశ్శకునమే - ఆ దుస్వప్నమే ఇట్లు ఈ ఈ అశుభములుగా పరిణిమించింది" అని అలవాటుగా (సశాస్త్రీయమా? అశాస్త్రీయమా? - అని పరిశీలించకుండానే) అనుకోవటం జరుగుతోంది. అందుచేత అట్టి స్వప్న - స్వప్నఫలములు 'సత్యమే' ...అని కొందరి దృష్టిలో ప్రసిద్ధమై ఉంటున్నాయి.

వ్యాధుడు : అదేమిటి స్వామీ! నమ్మిన వారికి ఫలప్రదాత అవటం, నమ్మకుంటే ఫలము ఉండకుండటం ...అని అంటున్నారు? ఫలితములు నమ్మకమును అనుసరించి ఉంటాయా?

మహాముని : అవును. ఉదాహరణకు మణి - మంత్ర ఔషధాది ద్రవ్యములు ఒకానొకచోట యోగ్య పురుషుని యందు సత్యములౌతున్నాయి. గురువుల స్పర్శ మాత్రం చేత ఒకడు పునీత భావము సంతరించుకుంటున్నాడు. గురువు యొక్క పవిత్రతపై అంతగా ఆరూఢత ఏర్పడని మరొకడు పునీతత్వం పొందజాలకపోతున్నాడు. "ఈ జీవుడు ఏది ఎట్లు సత్యమనుకొంటే అది అట్లే సత్యమై ప్రాప్తిస్తోంది" ... అనేది శాస్త్ర విదితమైనదేకదా! అదియే స్వప్న సందర్శన విశేషముల యొక్క ఫలాఫలముల ప్రభావ రూపమునకు వెనుకగల మూలసూత్రమగుచున్నది.

అయితే... స్వప్నంలోగాని, జాగ్రత్తులోగాని ఏదైనా సరే కాకతాళీయ న్యాయం చేతనే 'సత్యం' అయి ఉంటున్నదిగాని మరొక రీతిగా కాదు. ఏదైనా సత్యం అవటానికి మూలకారణం సంవిత్తు యొక్క దృఢనిశ్చయ స్వభావమే అయివున్నది. హిరణ్యగర్భుని (సమష్టి సృష్టి సంకల్పుని) సంవిత్తు పూర్వకాలపు ఉపాసనాదుల పరిపాకం చేత జనించినదే కదా! ఆతని సంకల్పం సత్య సంకల్పరూపమగు దృఢనిశ్చయం కలిగి ఉంటోంది. అందుచేత అది యేయే నిశ్చయాలు కలిగి ఉంటోందో... ఆయా విశేషములే ఆ రీతిగా ఈ సృష్టిలో పరిఢవిస్తున్నాయి. ఎందుకంటే ఫలయుక్తం కావటమనేది దృఢ సంవిత్తు యొక్క సంకల్ప స్వభావమే అయివున్నది.

వ్యాధుడు : హిరణ్యగర్భుని సంవిత్తు యొక్క దృఢనిశ్చయము అందుకు విరోధంగా ఉండే మరొక ప్రబల నిశ్చయముచే మార్పు చేయబడటమో, నశింపచేయబడటమో జరుగగలదంటారా?

మహాముని : హిరణ్యగర్భుడు, "నేను జగత్తు యొక్క సృష్టికర్తను" ...అనే సంకల్పమును ఉపాసనాకాలంలో కొనసాగించటం చేత గదా, ఆతని దృఢ నిశ్చయం ఈ సృష్టి యొక్క ఫలభాగి అయింది! అట్టి శ్రుతి ప్రసిద్ధమగు దృఢనిశ్చయము ననుసరించే ఇతర సిద్ధుల సంకల్పములు

పరిఢవిల్లుచున్నాయి. అనగా బ్రహ్మదేవుని నిశ్చయమునకు అవిరోధంగానే ఆయా సిద్ధుల సంకల్పములు ఉంటున్నాయిగాని విరోధంగా కాదు.

వాస్తవానికి బాహ్యమునగాని – అంతరమునగాని 'జగత్తు' మొదలైన పదార్థము లేవీ ఎచ్చట కూడా లేవు. సంవిత్తు ఒక్కటే ఉన్నది. అట్టి స్వతంత్రమైన సంవిత్తు ఎచ్చట ఎట్లు ఇచ్ఛగిస్తుందో... అచట 'జగత్తు' ఆదిగాగల రూపాలుగా స్థితినొంది ఉంటోంది.

కాబట్టి... 'ఈ స్వప్నం సత్యమే' అనే దృఢనిశ్చయాన్ని సంవిత్తు ఎచట అంతరంగమున కలిగి ఉంటుందో ...అది అద్దానిపట్ల అట్లే సత్యమగుచున్నది. అట్లే ఈ జాగ్రత్ యొక్క విషయం కూడా! సంశయం కలిగి ఉన్న చోట, అద్దాని ప్రయోజనం కూడా సంశయముగానే ప్రాప్తిస్తోంది.

అన్యతోఽపి ఫలం ప్రాప్తం స్వప్న సత్యత్వకల్పనాత్ ।
స్వప్నేన సూచితమిదం ఫలమిత్యేవ వేత్త్యయమ్ ॥

ఒకడు ఏవేవో తదితర కారణాల చేత ఒకానొక ఫలాన్ని పొందటం జరిగినప్పటికీ "స్వప్నంలోని విశేషం సత్యమే" అనే కల్పన చేత "స్వప్నంలో సూచించబడిన ఫలమే నాకు ప్రాప్తించింది" ...అని అంతరంగంలో అనుభవించటం, భావించటం కూడా జరుగుతూ ఉంటుంది.

ఓ సాధూ! ఈ ముల్లోకాలలోను జాగ్రత్తు యొక్క సమస్త పదార్థములు ఆయా మనుజుల నిజసంవిత్తుచే చిరకాలము ఆయారీతిగా అనుభవించబడటం చేత దృఢీకృత స్వభావం కలిగినవై ఉంటున్నాయి. అయినా కూడా అవి దేశ-కాల-యత్నాదుల వలన శీఘ్రంగానో, లేక, విలంబనంగానో అన్యథాభావము పొందుచున్నాయి. ఈ జగత్తులో ప్రతిదీ ఒక స్థితి నుండి అన్యథాభావ ప్రభావంచేత అన్యత్వము పొందుచూ ఉంటోంది.

కాని చైతన్యము మాత్రం అన్యథాత్వం పొందదు. అట్టి మార్పు – చేర్పులకు విషయమే కాని ఆ చిన్మాత్ర సంవిత్తు ...తక్కిన సమస్త జగత్తును... సత్యముగానో, అసత్యముగానో; నియతముగానో, అనియతముగానో; బంధరూపంగానో, మోక్షరూపంగానో... స్థితినొంది ఉన్నట్లు ఎరుగుచున్నది. అది (చిన్మాత్ర బ్రహ్మం) ఈ జగత్తును ఎట్లా ఎరిగితే ఇది అట్లే అనుభూతమౌతోంది. ఓ వ్యాధుడా! 'చిన్మాత్రం యొక్క భావనయే ఈ జగత్తు' అని గమనించెదవుగాక! భావన భావికుని కంటే వేరుకాదు కదా! ఎప్పుడైతే ఈ సమస్తము కూడా సద్రూపము, ఏకము అగు బ్రహ్మమే అయి ఉన్నదో... మరి ఒకటేదీ అయి ఉండనేలేదో... అద్దానికి భిన్నంగా ఏది సత్యము? ఏది అసత్యము? సత్యమని తలచుటచే సత్యము గాను, అసత్యమని తలచుటచే అసత్యముగా అనుభవమవటమే ఇచ్చటి చమత్కారం. అట్లాగే స్వప్నాంతర్గత విషయముల యొక్క జాగ్రత్ సంబంధిత సత్యాసత్యాలు కూడా!

స్వప్నం కూడా (జాగ్రత్తు లాగానే) అజ్ఞానుల దృష్టియందు... ఒకచోట సంవిత్తు యొక్క దృఢత్వ భావనచే సత్యముగా అనిపిస్తోంది. మరొకచోట తత్‌వ్యతిరేక భావనచే అసత్యంగా తెలియ వస్తోంది. జ్ఞానుల దృష్టిలో స్వప్న-జాగ్రత్తులు, వాటికి గల పరస్పర సారూప్య – అసారూప్యాలు, వాటిలోకి ఒకదాని సూచనలు రెండవ దానిలో అగుపించటం... ఇదంతా సద్రూపం గాక,

అసద్రూపం గాక అనిర్వచనీయమై ఒప్పుచున్నది. కనుక స్వప్న–జాగ్రత్తుల ద్రష్టయే సత్యమని, ఇక తదితరమంతా భావనానుసారమేనని గ్రహించి ఉండు.

వ్యాధుడు : మునీంద్రా! ఈ ఆకారవంతమగు జగత్తుగా భాసిస్తున్నదేది?

మహాముని : సంవిత్తు యొక్క భ్రమయే ఈ ఆకారవంతమగు జగత్తుగా భాసించుచున్నది. ఎప్పుడైతే "నా చిత్తమే స్వయంగా భ్రాంతి రూపమైయున్నది" ...అని గమనించినప్పుడు, ఇక ఆ చిత్తమునకు విషయంగా చెప్పొందే ఈ జగత్తు భ్రాంతిగాక మరింకేమిటి? ఇందులో యథార్థమేమున్నది?

జగత్తు - చైతన్యము యొక్క చింతనయే చిత్తముగా అగుచున్నది. ఆ చిత్తము తనయందు తానే కించిత్ భ్రమచే పరిభ్రమిస్తోంది. అట్టి చిత్తము యొక్క భ్రమతో కూడిన పరిభ్రమణమే ఈ 'జగత్తు' అయివున్నది. ఏదైతే "ఇది జనిస్తోంది – అది గతిస్తోంది" ...అని అనుభూతి పొందుతోందో... అద్దాని చమత్కారమే 'జగత్తు'. ఇక నీవో, కేవలం సంవిత్స్వరూపుడవేనని గ్రహించు.

❖

ఓ వ్యాధుడా! స్వప్నం గాంచుచుండగా సుషుప్తి ఎట్లు అనుభూతమౌతోందో... అట్లాగే, జాగ్రత్తు అనుభవించబడిన తరువాత స్వప్నం అనుభూతమౌతోంది. కాబట్టి ఓ మహామతీ! నేయి ఘనీభూతంగా ఉన్నా, ద్రవీభూతంగా ఉన్నా పాదార్థికంగా ఒక్కటే కదా! అట్లాగే నీవు... జాగ్రత్తు స్వప్నము వంటిదేనని గమనించు.

స్వప్నము జాగ్రత్తు వంటిదేనని గ్రహించు. ఎందుకంటే ఈ రెండూ కూడా ఏకము, అజము, అగు బ్రహ్మరూపములే అయివున్నాయి. చిదాకాశము విషయ శూన్యము, ఏకము, చిన్మాత్రము, జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తుల – రూపము అయివున్నది.

వాస్తవానికి ఇక్కడ నియతి లేదు. అనియతి లేదు. మిథ్యాభూతమగు స్వప్న జగత్తులో నియతి ఏమిటి? అనియతి ఏమిటి? ఈ జాగ్రత్ అనబడే స్వప్నం విషయంలో కూడా అంతే!

ఓ వ్యాధుడా! మరల ససిద్ధాంతపూర్వకంగా ప్రకటిస్తున్నాను. విను.

1. స్వస్వరూప చైతన్యమే జాగ్రత్ – స్వప్న – సుషుప్తులను తన సమక్షంలో కల్పించుకుంటూ, అవే తానై వర్తిస్తోంది.

2. అట్లు జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తులలో వర్తిస్తూ ఒకానొకప్పుడు తన యొక్క దివ్యం, సర్వాతీతం, స్వస్వరూపం, కేవలసాక్షి, నిర్మలం, అసంగం, సర్వగతం – అగు అప్రమేయ ఆత్మ స్వరూపాన్ని ఏమరుస్తోంది. "నేను ఈ జాగ్రత్‌లోని ఒక స్వల్ప విభాగాన్ని. స్వప్నంలోని విభాగాన్ని, దేహపరిమితుడను. విషయ బద్ధుడను"... అని మననం చేస్తూ అకించత్వాన్ని ఏమరచి కించత్వాన్ని ఆపాదించుకుంటోంది.

3. అదియే ఎప్పుడో మరొకప్పుడు శ్రవణ–మనన–నిధిధ్యాసలనబడే ప్రయత్నమునకు సమాయత్తమౌతోంది.

4. అట్టి ప్రయత్నముచే సమాధి రూపమున వెలయుచున్నది కూడా చైతన్యమే!

5. అయ్యది అజ్ఞానమును త్యజించినప్పుడు ముక్తిరూపమున స్వయముగా ప్రకాశిస్తోంది. వాస్తవానికి అది నిత్యముక్తము.

అనగా...

1. ఆ నిర్మల తనయొక్క జాగ్రదత్వమును ఇంకొకప్పుడు సంవిత్తు జాగ్రత్ సంవిత్తుగా, స్వప్న సంవిత్తుగా, సుషుప్త సంవిత్‌గా కూడా వెలయుచున్నది.

2. జాగ్రత్ సంవిత్తు తన యొక్క జాగ్రదత్వమును నిరోధించిన సమయంలో మనోవ్యాపార మాత్ర రూపమగు స్వప్న సంవిత్తుగా అవతరించి స్వప్న స్ఫురణముగా అగుచున్నది.

3. ఇంకొకప్పుడు జాగ్రత్ స్వప్న సంవిత్తుల ఉభయముల స్వకీయమైన నిరోధముచే ఆ మూలసంవిత్తు "సుషుప్త సంవిత్ స్ఫురణ"ను ఆశ్రయిస్తోంది. సుషుప్త సంవిత్తుగా అవతరిస్తోంది.

4. "జాగ్రత్ – స్వప్న – సుషుప్తులను నేను నియమిస్తున్నాను కదా!" అను ప్రజ్ఞచే నియమముచే సర్వశోక రహితమగు సమాధి స్ఫురిస్తోంది.

పై (9) విషయములు నిర్దిష్టంగా గ్రహించి, సమాధిసుఖవిశ్రాంతిని కోరిన ముని ఇతర సమస్త వృత్తులను అంతరమున నియమం చేసి వేస్తున్నాడు. కనుక సాధూ! సమస్త వృత్తులను సంనియమం చేసి 'ఆత్మాకార వృత్తి'ని సముపార్జించుకోవటమే 'సమాధి'.

వాయువులో తరంగాలుండటానిక కారణమేమున్నది? అది అకారణం. సముద్రంలో ఒక తరంగం ఒకానొక ఆకారమే చెందటానికి కారణమేమిటి? అదికూడా అకారణమే. లేక యాదృచ్ఛికం. అట్లాగే సంవిదాత్మ అకారణంగా జాగ్రత్–స్వప్న–సుషుప్తులతో కూడినదై స్ఫురిస్తోంది. అట్టి సంవిత్తుకు స్వప్నము మొదలైన విషయాకార స్ఫురణరూపమగు నియతి కూడా స్వభావం కాదు. సుషుప్తిలో జాగ్రత్ స్వప్నాలు స్ఫురించకపోయినా సంవిత్తు ప్రకాశిస్తూనే ఉన్నది సుమా! స్వతంత్రము, కారణ రహితము అగు చిద్రూపమునకు (ఆత్మకు) ఏ నియతి ఎట్లుండగలదు? నియతిచే సంవిత్తు పరిమితమైనది కానే కాదు. ఈ సృష్టి అనబడేది ఈ విధంగా కారణరహితమైయున్నది. చైతన్యమునకు వేఱుకానట్టి ఈ జగత్ సంబంధిత ఆకాశాదులు చైతన్యమునకు కారణం కాదు. చైతన్యమే తన భావనాపటిమచే జగదనుభవానికి కారణం!

చైతన్యం ఏ ఉపాధియందు ఎంతకాలం ఏ రూపంతో స్ఫురిస్తుందో అచట అట్లే అనుభూత మౌతోంది. అయ్యది పారమార్థికంగానో (లేక) వ్యావహారికంగానో (లేక) ప్రాతిభాసికంగానో అట్లు వ్యవహరించటమే నియతి. ఇంతకు మించి మరొక నియతి అనునదేదీ లేదు.

వాస్తవానికి నియతి కూడా సత్యం కాదు. అసత్యం కాదు. అది కూడా అనిర్వచనీయమే! (ఉన్నదనుకుంటే ఉంటుంది. లేదనుకుంటే లేదు. అందుకే అనిర్వచనీయమని చెప్పబడుతోంది). 'నియతి' అనునది కూడా లేకయే ఉన్నది కాబట్టే స్వప్నంలో ఒకప్పుడు సత్యత్వము, మరొకప్పుడు అసత్యత్వము వర్తిస్తున్నాయి.

కదాచిత్ సత్యథా స్వప్నే కదాచిత్ చ అపి అసత్యతా,
అభావాన్నియతేరేవ కాకతాలీయమేవ తత్ ॥

స్వప్న సూచనలు – శకునాలు సత్యమవటం, అసత్యం కావటం – ఇదంతా కాకతాళీయమేగాని,

దానికి 'నియతి' అంటూ ఏదీ లేదు. అట్లాగే, మణి-తంత్ర-ఔషధాల సత్యత్వ నియతి జాగ్రత్తులో దేశ-కాల-భావనానుసారమే ఏర్పడుచున్నాయి. ఇక జాగ్రత్-స్వప్నముల మధ్యగల భేదమేమంటావా?

జాగ్రత్ – స్వప్నాలు రెండూ చిత్ ప్రకాశ మాత్రములే అయివున్నాయి. తెలివి, తెలుసుకోవటం అనే రెండింటి సంయోగమే చిత్ ప్రకాశ మాత్రంగా వ్యవహరిస్తోంది. ఆ సంయోగమే తెలియబడు దానిని కల్పన చేసుకొని ఆస్వాదిస్తోంది.

జాగ్రత్‌లో కనబడే నగరం – స్వప్నంలో కనబడే నగరం ...ఈ రెండూ కూడా వేద్య – వేదనముల స్వరూపానుభవం దృష్ట్యా... సమానమైనవే అయివున్నాయి ఎట్లా అంటావా?

జాగ్రత్ వాస్తవానికి లేదు. ఏది 'జాగ్రత్' అని చెప్పబడుతోందో ...అది జగద్రూప స్వప్నమే అయివున్నది. సుమా! ఏది 'స్వప్నము' అని చెప్పబడుతోందో...అది స్వప్న సమయంలో 'సత్యమే' అను అభిప్రాయంతోనే పొందబడుతోంది. కనుక స్వప్నము స్వప్న సమయంలో జాగ్రత్తే !

వాస్తవానికి ఆత్మ నిత్య ప్రకాశకము. నిత్య జాగరూకము. నిద్రారహితమగు ఆత్మయందు జాగ్రత్ – స్వప్నాలు రెండూ లేవు. స్వప్నము కూడా వాస్తవానికి లేనిదే అగుచున్నది. స్వప్నము – అని ఏది చెప్పబడుతోందో అది. బ్రహ్మము యొక్క సుషుప్త – అసుషుప్త రూపమగు బోధరూపమే!

వ్యాధుడు : స్వామీ! ఈ జగత్ – స్వప్న – సుషుప్తులు ఆత్మయందు ఏర్పడి ఉన్నాయా! 'మరణము' అంటే ఏమిటి?

మహాముని :

జాగ్రత్ స్వప్నాదయోవైతే న కేచన కదాచన ।
దృశ్యం పశ్యతి సత్తాశు మృతి భ్రాంతేరనంతరం ॥

ఓ వ్యాధుడా! వాస్తవానికి ఆత్మ సర్వదా నిర్విషయము – నిర్విశేషము. అందుచేత అద్దానిలో జాగ్రత్ స్వప్న సుషుప్తులు లేవు. ఉన్నట్లుగా కనిపించేదంతా కూడా... ఆత్మయే అజ్ఞాన దృష్టికి ఆయా రీతులుగా అనిపిస్తోంది. ఇక మరణమంటావా? జీవన్ మరణముల అంతరమున – బాహ్యమున కూడా చిత్‌సత్తయే ఆయా రీతులుగా ప్రకాశిస్తోంది. అలుప్త రూపమగు చిత్ సత్తయే జీవించి ఉన్నంతవరకు ఆయా దృశ్యములను చూస్తూ తన స్మృత్యనుసారం (చిత్తానుసారం) ఆయా అనుభవములను – అనుభూతులను పొందుతోంది. అటు తరువాత 'మరణము' అనే భ్రాంతి అనంతరం కూడా మరియొక దృశ్యమును శీఘ్రంగా అనుభవించుచున్నది.

అనంత సముద్రంలో తరంగాలన్నీ ఒకే జలమయమై ఉన్నప్పటికీ, వేరు వేరు కానప్పటికీ వేరు వేరుగా స్పష్టంగా అగుపిస్తున్నాయి కదా! ఆకాశమంతా ఒక్కటే అయినప్పటికీ దిగ్భ్రమచే తూర్పు-ఈశాన్యం-పడమర-దక్షిణం-వాయవ్యం-ఉత్తరం మొదలైన దిక్కులు స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి కదా! (అటు సూర్యబింబమును – ఇటు భూగోళమును రహితం చేసి దర్శిస్తే దిక్కులు ఎక్కడున్నాయి?)

అట్లాగే జాగ్రత్-స్వప్న-సుషుప్తాదులు, వాటి అంతర్గతంగా కనిపించే విషయాలు-దృశ్యాలు – సంఘటనలు... ఇవన్నీ బ్రహ్మం కంటే వేరుకానప్పటికీ వేరు వేరుగా ఉన్నట్లు స్పష్టంగా అనిపించవచ్చు

గాక! అయితే, జీవన్-మరణ-పునః జీవనములు కూడా అట్టివే ! ఆయా సందర్భములలోని స్వకీయ భావనానుసారంగా స్ఫురించుచున్నాయి.

ఒక శిలాకోశంలోనో, గాజుకాయలోనో గీతలున్నట్లుగా 'పరమాత్మ' అనే శిలాకోశంలో (గాజు కాయలో) ఈ సృష్టులన్నీ భిన్నభిన్న రూపాలుగా స్ఫురిస్తున్నాయి. మరింక పరమాత్మ యందు జాగ్రత్ స్వప్న - సుషుప్తులు ఉండటమనే ప్రసక్తి ఎక్కడిది? ఆత్మయే జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్త వ్యవస్థారూపమును, తత్ విరుద్ధమైనట్టి తురీయావస్థా రూపమును వహిస్తోంది. ఆకార రహితమైనప్పటికీ సర్వాకారయుక్తమై ఉంటోంది. కాలకల్పనారహితమైనప్పటికీ సృష్ట్యాత్మకమగు కాలముచే పరిచ్ఛిన్నమగుచున్నట్టి శరీరము ధరించినదగుచున్నది. దృశ్య రహితమైన చిచ్ఛరీరం ధరించినప్పటికీ దృశ్యరూపమున వ్యాపించి ఉన్నదగుచున్నది. అది దృశ్యమునందు ప్రవేశించి ఉండవచ్చుగాక! దృశ్యదర్శన తాదాత్మ్యముచే తన అప్రమేయ చిత్‌భావనను ఏమరచి ఉండవచ్చునుగాక! జాగ్రత్-స్వప్న-సుషుప్త్యాది దేహవస్త్రములను ధరించ వచ్చునుగాక! ఏది ఏమైనప్పటికీ అది నిజ - శుద్ధ చిదాకాశమాత్రము కంటే ఒకింత కూడా భిన్నంగా లేదు. ఉండదు.

ఓ మిత్రమా! వ్యాధుడా! ఇక్కడ నీకు కనిపించే ఆకాశ-వాయు-అగ్ని-జల-పృథ్వి-లోక-లోకాంతర-మేఘ సహిత-వస్తు సహిత-సంఘటనాసహిత దృశ్యజగత్తు అంతాకూడా సృష్ట్యాది యందు కారణరహితమైయున్నది.

అందుచేత ఈ దృశ్య జగత్తంతా హిరణ్యగర్భుని చిత్తరూపమే అయివున్నది. చిత్తమయమగు మనోరాజ్యంలో కనిపించేదంతా నామరూపరహితమే కదా! ఈ దృశ్యమంతా కూడా అట్లాగే నామరూపరహితం. ఇదంతా 'జ్ఞాన శరీరం' అనదగు మనోసాక్షితో కూడుకుని ఉన్నది. మనస్సే ఈ దృశ్యమునకు పుట్టినిల్లు. మనోలయముచే ఇదంతా కూడా శుద్ధ జ్ఞాన స్వరూపమే! వస్తుతః ఇదంతా మరింకేదీ అయి ఉండలేదు.

❖❖❖

21. ఈ దృశ్యంలో కారణత్వమనేది ఉన్నదా? లేదా?

(**అగ్నిదేవుడు :** భక్తుడగు నాలుగవ విపశ్చిత్‌తో మహాశవ పూర్వవృత్తాంతాన్ని విశదీకరిస్తూ...)

లుబ్ధకుడు అనే వ్యాధుడు : ఓ మునీంద్రా! మీరు ఆ ఒకానొక ప్రాణి హృదయంలో ప్రవేశించి, ఆతని స్వప్నలోకంలో అనేక విశేషాలు చూస్తూ ఒక గ్రామంలో, ఒక ఇంట్లో భార్య, పిల్లలు, బంధువులతో రోజులు గడుపుచున్నంత వరకు కథా క్రమమంతా చెప్పారు. ఆ తరువాత ఏం జరిగిందో చెప్పండి. మీరు చెప్పేదంతా చాలా చమత్కారంతో కూడి ఉన్నది సుమా!

మహాముని : ఓ వృత్తాంతాభిలాషీ! సాధూ! వ్యాధుడా! లుబ్ధకుడా! ఆ ప్రాణి హృదయతేజము నందు ఏ అపూర్వ వృత్తాంతం సంభవించినదో... అది చెప్పుతాను విను.

❖

అప్పుడు క్రమంగా ఆత్మయొక్క చమత్కారమంతా ఏమరచాను. నా పూర్వ వృత్తాంతం కూడా మరచాను. ఆ ఇంట్లో నా భార్య-పిల్లలతోను, తదితర బంధువులతోను, గృహ వ్యవహారములతోను, ధనాదులను సంపాదించే వ్యాపార వ్యవహారాలతోను నిమగ్నమై నెలలు, సంవత్సరాలు గడిచిపోసాగాయి. భార్యపట్ల అనురక్తితో, పిల్లలను పెంచుతూ, ధన సముపార్జనాది ఆయా వ్యవహారాలతో 14 సంవత్సరాలు గడచిపోయాయి. ఒక రోజు ఒక అనుకోని సంఘటన జరిగింది.

❖

ఒకానొక రోజు ఉదయమే నేను ఏదో పని మీద బయటకు వెళ్లే ప్రయత్నంలో ఉండగా ఒక బాటసారి మా ఇంటికి వచ్చాడు. వస్త్ర-వేషధారణను బట్టి ఆయనను ఒక గొప్ప తపస్విగా, పూజనీయుడుగా, మహాజ్ఞానిగా, బోధజ్ఞుడుగా గుర్తించాను. ఆయన ఫాలభాగం మహత్తరమైన తేజస్సుతో వెలుగొందుతోంది. కళ్ళలో ఒకానొక అనిర్వచనీయమైన ప్రశాంతత కనిపిస్తోంది. అనేక గృహ కార్యక్రమాలలో అవిశ్రాంతంగా సంచరిస్తూ అలసివున్నాను కదా! అందుచేత ఆయన పుణ్యవశం చేత మా ఇంటిని పావనం చేయటానికే వచ్చి తలుపులు తట్టినట్లు నా కనిపించింది. ఆయనను సాదరంగా మా ఇంట్లోకి ఆహ్వానించి ఉచితాసనం సమర్పించాను. నేను, నా భార్య, పిల్లలు అందరం కలిసి ఆయనకు అతిథి సత్కారాలు సమర్పించి పూజించాము. ఆయన మా ఆతిథ్యం చిరునవ్వుతో స్వీకరించారు. మధ్యాహ్న భోజనం తరువాత విశ్రాంతి తీసుకోసాగారు. అప్పుడు ఆయనను సమీపించి వినమ్రుడనై నమస్కరించాను. మహనీయులగు జ్ఞానులతో సంభాషించి సంశయ నివృత్తి చేసుకోవాలని, జ్ఞాన విషయాలు తెలుసుకోవాలనే అక్కడి పెద్దలు చెప్పే వాక్యాలను మననం చేస్తూ ఆయనకు సమీపంగా ఆసీనుడనైనాను.

ద్వితీయ ముని : చాలా సంతోషం నాయనా! మీ అతిథి మర్యాదలకు చాలా సంతోషించాను. మీ బంధు మిత్రులందరూ సకుశలమే కదా!

నేను (మహాముని) : స్వామీ! మీరు క్రోధరహితులు. విషయ సుఖములందు ఏమాత్రం ఆసక్తి లేనివారు. మహాజ్ఞానంతో ప్రకాశిస్తున్నారు. మీ రాకతో మా ఇల్లు పావనం అయింది. మీరు ఈ జగత్‌స్థితిని ఎరిగినవారు కదా!......

ద్వితీయ ముని : బిడ్డా! మీ గృహమునకు శుభమగుగాక! ఏమిటి? ఏదో అడగాలని అనుకుంటున్నట్లుగా కనిపిస్తున్నావు? నీకేమైనా సందేహాలుంటే అడుగు. మీరు ప్రశ్నిస్తేనే కదా, మీకు మేము చెప్పగలిగేది!

నేను (మహాముని) : హే మహాత్మా! ఈ లోకం సంగతి మీకు తెలిసినదే కదా! ఫలాభిలాషులై ప్రయత్నశీలురగు రైతులకు శరత్కాలంలో ధాన్యాదులు లభించునట్లుగా, కర్మయుక్తులగు జీవులకు వారి వారి శుభాశుభ కర్మలచే శుభాశుభములు ప్రాప్తిస్తూ ఉంటాయి కదా!

కొంతకాలంగా ఇక్కడి నుండి కొంత దూరంగా నా భార్య పుట్టింటివారి గ్రామం ఉన్నది. మా మామగారు గొప్ప ఆస్థిపరుడు. వాళ్ళ జీవితాలు కొంతకాలం వరకు సుఖంగా జరుగుతున్నాయి.

కాని రెండు సంవత్సరాల క్రితం సమయానికి వర్షాలు లేక, వారికి పంట చేతికి రాక భూములన్నీ వట్టిపోయాయి. పెట్టుబడి కూడా చేతికి రాలేదు. ఆ ప్రాంతంలోని రైతులంతా అల్లల్లాడిపోయారు.

ఇక ఈ సంవత్సరం! చక్కగా వర్షాలు వచ్చాయి. పంట చేతికందే తరుణం వచ్చింది. "అమ్మయ్యా! ఇక కష్టాలు గట్టెక్కినట్లే" ...అని ఆ ప్రాంతపు ప్రజలంతా సంబరాలు చేసుకోసాగారు. సరిగ్గా కోతలు ప్రారంభమయ్యే తరుణంలో అకస్మాత్తుగా కుండపోత జడివానలు ప్రారంభమైనాయి. నాలుగు రోజులలో అక్కడి పంట భూములన్నీ జలమయమై పోయాయి. ఇళ్ళకు రావలసిన పంటలన్నీ జలదేవత తరలించుకుపోయింది. మరల మా మామగారి కుటుంబం వీధిన పడింది. పూర్తిగా చితికిపోయిందనే చెప్పాలి. అక్కడి రైతులంతా దేశాల వెంబడి భిక్షాటనం చేసి బ్రతకవలసిన కాలం వచ్చింది. అనేకమంది జనులకు చెప్పరాని ఇక్కట్లు తెచ్చిపెట్టిన అనావృష్టి – అతివృష్టి చూచి నాకు కొన్ని సందేహాలు వస్తున్నాయి.

రెండవ ముని : చెప్పు నాయనా! ఏమిటి నీ సందేహాలు?

నేను (మహాముని) : ఏ ప్రాంతంలో అయితే అతివృష్టి – అనావృష్టి వచ్చి పడిందో ...అక్కడ అనేక మంది ప్రజలకు ఇక్కట్లు వచ్చిపడ్డాయి కదా! ఎందుచేత? అక్కడి ప్రజలంతా సామూహికంగా ఏమైనా అశుభకార్యాలు నిర్వర్తించటం చేతనా? (లేక) తదితర గ్రామాలు సుభిక్షంగా ఉండటానికి కారణం? వారేమన్నా సామూహికంగా శుభకర్మలు నిర్వర్తించటం చేతనా?

ఏ సామూహిక దుష్కర్మల చేత దుర్భిక్షాలు కరువు కాటకాలు వచ్చి సామూహిక వేసటలు కలుగుతాయి? ఏ సామూహిక సత్కర్మల కారణంగా అతివృష్టి – అనావృష్టి – దుర్భిక్షాలు రాకుండా ఉంటాయి? ఆ దుర్భిక్షం అనుభవించే ప్రజలంతా ఏం పాపం చేశారు?

ఈ దుర్భిక్షం ఉంది చూచారూ! అది అనేకమంది జనులచే భక్ష–అభక్ష్యాలను కూడా భుజింపజేస్తోంది. ఆ జనులలో కొందరు ఏదైనా తప్పుచేస్తే అందరికీ చుట్టుకున్నదా? అట్లా అయితే, అనేక మంది (పాపం చేయని) జనులను కొద్దిమంది చేసిన పాపం ఎందుకు బాధిస్తోంది? ఆ జనులందరికీ ఏకకాలంలో ఇంతటి సమాన దుఃఖం ఎందుకు కలుగుచున్నది? కర్మలకు, సామూహిక కర్మలకు, వ్యక్తిగత సుఖదుఃఖాలకు, సామూహిక సుఖదుఃఖాలకు లంకె ఎట్లా ఏర్పడుతోంది? ఇదీ, నా సందేహం!

❖

ఓ వ్యాధుడా! ఆ మునీశ్వరుడు నా సందేహాలన్నీ ఓపికగా, మౌనంగా విన్నారు. అంతా విని ప్రశాంతముతో కూడిన చిరునవ్వుతో అమృత ప్రవాహము – అతి సుందరము – దోషరహితము అయిన వాక్యాలు ఈ విధంగా చెప్పసాగారు.

అన్యముని : ఓ గృహయజమానీ! ఈ నీ – నా అంతఃకరణం చిత్తు యొక్క, చిత్తము యొక్క వివేకంతో కూడియున్నది కదా! అట్టి నీ వివేక – స్వానుభవాలన్నీ క్రోడీకరించి ముందుగా నీవే నాకు సమాధానం చెప్పు. ఇప్పుడు నిన్ను కొన్ని ప్రశ్నలు అడుగుచున్నాను.

ఈ దృశ్యం కనబడుతోంది కదా! ఏ కారణం చేత ఈ దృశ్యం ఇట్లా ఏర్పడి ఉంటుంది? ఈ దృశ్యం యొక్క కారణము సత్తా? అసత్తా?

ఆ ప్రశ్నకు నాకు సమాధానం దొరకక నేను వారి వైపు మౌనంగా చూస్తూ ఊరుకుండి పోయాను.

అన్యముని : ఏమయ్యా మౌనం వహించావు? ఒక్కసారి నీవు నీ సమస్త పూర్వ వృత్తాంతాలకు 'సాక్షి'గా ఉన్న 'ఆత్మ'ను స్మరించు.

నీవు ఎవరవు? ఎక్కడున్నావు? ఎక్కడి నుండి వచ్చావు? ఎందుకొచ్చావు? ఉన్నచోటే ఉన్నావా? లేనిచోటికి వచ్చావా? ఈ దృశ్యమేమిటి? ఈ దేహం నీదా? ఇది నీవా? ఇందులో సారమేమిటి? అసారమేమిటి? నీకు కలుగుచున్న దుఃఖం సంఘటనల వలన కలుగుతోందా? నీ నిర్వచనముల వలన కలుగుతోందా?

నేను (మహాముని) : ... (శ్రద్ధతో కూడిన మౌనం!)

అన్యముని : ఒకానొక విషయం నీకిప్పుడు గుర్తు చేస్తున్నాను, విను. ఈ దృశ్యమంతా స్వప్నమాత్రమే అయి భాసిస్తోంది. ఆశ్రమంలో శిష్యులతో వ్యవహరించే నీవు ...ఒకానొక సమయంలో బాటన వెళ్ళే ఒక వ్యక్తి స్వప్నలోకంలో ప్రవేశించి, ఇప్పుడు ఇవన్నీ అనుభవిస్తున్నావు. అవునా? కాదా? ఈ విషయం నీవు ఎందుకు ఎరుగటంలేదు? ఓ మిత్రమా! మహామునీ! ఈ దృశ్యమంతా ఏమిటి? నీవు నీ స్వప్నంలో నన్ను చూస్తున్నావు... నేను నా స్వప్నంలో నిన్ను చూస్తున్నాను. ఈ నీ జగత్తు, నా జగత్తు, ఆ ఒకానొక ప్రాణి స్వప్న జగత్తు... ఇవన్నీ కూడా ఎందులో ఉన్నాయి? ... యోచించు.

జగత్తు : వాస్తవానికి జగత్తు నిరాకారం. అనిర్వచనీయం. సర్వకల్పనా వర్జితం.

ఎందుకంటే... స్వప్నమునకు ఆకారమేమిటి? నిర్వచనమేమిటి?

చిన్మాత్రము : "నిరాకారం, అనిర్వచనీయం, సర్వకల్పనా వర్జితం, నీ – నా స్వరూపం" అగు చిన్మాత్రము (చిదాత్మ) అనే రత్నముయొక్క కాంతివిశేషమే ఈ జగత్తు. కాబట్టి!

అట్టి చిన్మాత్రము (ఆత్మ)నకు ఒకానొక విశేష లక్షణం ఉన్నది. అది స్వతఃగా సర్వవ్యాపకమైనప్పటికీ కూడా... అది తాను ఎచట ఎట్లు భావన చేస్తుందో, తలచుకుంటోందో అచట ఆ రూపమే అయివుంటుంది. అది అద్దాని స్వాభావిక లక్షణం.

సకారణత్వ కలనాత్ సర్వమ్ అస్య సకారణమ్ ।
అకారణత్వ కలనాత్ అస్య సర్వమ్ అకారణమ్ ॥

అద్దాని రచితమగు సమస్తము కూడా అద్దాని సంకల్పానుసారమే ఏర్పడి ఉంటోంది." – అని చెప్పబడుచున్నది. అద్దాని కల్పన అంతా – అద్దాని "సకారణత్వ కల్పన"చే సకారణమగుచున్నది. నీ యొక్క – నీ బంధువు యొక్క – నా యొక్క సకారణ – అకారణ కల్పనలే మనకు జగత్తులుగానో, మరింకేదోగానో భాసిస్తోంది కదా!

"అకారణత్వ కల్పన"చే అకారణమగుచున్నది. "సకారణత్వ కల్పన" చే సకారణమే అగుచున్నది.

ఏ ప్రాణి యొక్క హృదయతేజం నందు నీవు, నేను, నీ భార్య, నీ భార్య వైపు బంధువులు అందరమూ ఉన్నామో... ఆతడు మనందరికినీ విరాడ్రూపుడు అయి వ్యాపించివున్నాడు.

ఆతడు సామాన్య వ్యష్టిరూపుడే అయినప్పటికీ, మనయొక్క చైతన్యకల్పనావశం చేత ఆతడు 'విరాడ్రూపం' పొందినవాడగుచున్నాడు.

ఈ ప్రాణిలాగానే... మరొక ప్రాణి, మరికొందరు మనుజులకు (జీవులకు) విరాడ్రూపుడై ఉండటం సర్వవ్యాపకమగు చిదాత్మయందు చమత్కారంగా జరుగుతోంది. ఆ ప్రాణియే ఆ జీవుల సుఖ దుఃఖములకు, సంపత్ – విపత్తులకు, సుకృత, దుష్కృతాలకు భోక్తృత్వ రూపముచే 'కారణము' అగుచున్నాడు. ఆ విరాడ్రూపుని యొక్క కఫము – పిత్తము మొదలైన ధాతువులు విషమగతిని పొందినప్పుడు కలిగే వికారము వలన కలిగే దుర్భిక్షము మొదలైన సాధారణ దుఃఖములు ఆ విరాడాత్మ యొక్క అవయవ రూపమగు జన సమూహానికి సమానంగా ఉంటూ ఉంటాయి. దుర్భిక్షం, వర్షాభావం, ప్రళయం రావటం – పోవటం ఇవన్నీ జనసమూహానికి ఒకేసారిగా ఒక్కొక్కసారి సంభవిస్తూ ఉంటున్నాయి.

విరాట్‌రూపుని సత్తాయే ఈ సృష్టియొక్క సృష్టి రూప సత్తా! ఒకే కొమ్మపై నిలబడ్డ అనేకమంది మనుజులు కొమ్మ విరగగా అందరూ నేల కూలుతారు కదా! ఒక వృక్షంపై పిడుగు పడితే అందు నివసించే అనేక జీవులు భస్మీభూతులవుతారు. అట్లాగే కాకతాళీయ న్యాయంచేత ఒకే కాలంలో పరిపక్వమైన దుష్టకర్మలు కలిగినట్టి ప్రాణులందు దుఃఖాదులు వచ్చిపడుతూ ఉంటాయి. అయితే ఇక్కడొక విశేషం ఉన్నదని నీవు గమనించు.

కర్మ కల్పనయా సంవిత్ స్వకర్మ ఫలభాగినీ ।
కర్మ కల్పనయోః ముక్తా న కర్మఫలభాగినీ ॥

ఈ జీవుడు 'సంవిత్' స్వరూపుడు కదా! అట్టి సంవిత్ "నాకు కర్మలు – కర్మఫలాలు ఉన్నాయి కదా!" ...అను రూపంలో ఉండే ఒకానొక స్వకీయమైన కల్పనను ఆశ్రయించినప్పుడు మాత్రమే 'కర్మలు – కర్మఫలాలు' అనేవి ఉంటాయి. కర్మ ఫలాల కల్పనచే తదనుకూలమైన – ప్రతికూలమైన 'అనుభవం' అనేది కూడా ఉంటుంది. వాస్తవానికి సంవిత్తు కర్మలకు – కర్మఫలాలకు (తదనురూపమైన కల్పనలకు) ముందే ఉన్న శుద్ధ స్వరూపంకదా! ఎప్పుడైతే సంవిత్తు "కర్మలు – కర్మఫలాలు నాకు లేవు. నాకు సంబంధించినవి కావు" అనే నిర్ణయం పుణికి పుచ్చుకొని స్వస్వరూపాను సంధానంచే అభేద్యమై ఉంటుందో... అప్పుడు ఆ సంవిత్తు కర్మఫలభాగి అయ్యే అవకాశమే ఉండదు.

ఈ శరీరాలు, కర్మఫలాలు జాగ్రత్–స్వప్న–సుషుప్తులు రావచ్చు. రాకపోవచ్చు. సంవిత్ సర్వదా యథాతథం! కల్పనచే అనుభూతిపూర్వకమైన అనుభవం దాని వస్త్రంలాగా, ఉపకరణంలాగా రూపుదిద్దు కుంటోంది. కల్పన – అద్దానిని అనుసరించి ఉండే అనుభవం ఇవన్నీ సహేతుకమా? అహేతుకమా?

యా యా యత్ర యథో ఉదేతి, కల్పనా అల్ప అథవా అధికా ।
సా సా తత్ర తథైవ అస్తే, సహేతుకమ్ – అహేతుకమ్ ॥

ఏఏ కల్పన ఏఏ రీతిగా ఉదయిస్తుందో... అది ఆ కల్పన రూపంలోనే ఉంటుంది. - అది సహేతుకమా? అహేతుకమా? అధికమా? అల్పమా?... అని అడిగితే, సహేతుకంగా కల్పన చేస్తే సహేతుకం. అహేతుకంగా కల్పన చేస్తే అహేతుకం. అధికమనుకొంటే అధికం. అల్పమనుకొంటే అల్పం. కల్పనను అనుసరించే దేహ-మనో-జాగ్రత్-స్వప్న-సుషుప్తి అనుభవాలు, అవగాహనలు, అభిప్రాయాలు, సుఖాలు, దుఃఖాలు ఉంటున్నాయి.

వాస్తవానికి స్వప్నానుభవానికి కారణంగాని, సహకారి కారణాలుగాని లేవు కదా! కాబట్టి స్వప్నరూపంగా కనిపించేదంతా - "అనాది, శివరూపము, అజము" అయినట్టి చిద్రూపమగు పరబ్రహ్మమే అయివున్నది. స్వప్నంలో తెలివియే తెలియబడేరూపంగా కనిపిస్తోంది. జాగ్రత్ కూడా అట్టిదే! జాగ్రత్ కూడా స్వతఃగా అకారణం. కనుక చిద్రూపమగు పరబ్రహ్మమే అయివున్నది.

నేను (మహాముని) : స్వామీ! ఇంతకీ నా ఎదురుగా ఉన్న ఈ గృహ - బంధు - స్వదేహ - పరదేహాదులతో కూడిన ఈ దృశ్య జగత్తు సదాత్మకమా? లేక, అసదాత్మకమా?

రెండవముని : నీ ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పియే ఉన్నాను. అయినా మరల చెప్పుచున్నాను. విను. నీవు సదాత్మకంగా భావన చేస్తే ఇదంతా సదాత్మకమే. అసదాత్మకంగా భావన చేస్తే ఇదంతా అసదాత్మకం, ఊహామాత్రం!, భావనామాత్రం (యద్భావం ... తద్భవతి)!

ఇదంతా అందుకే "సదసదాత్మకం" అని చెప్పబడుతోంది. అందుకే స్వప్న భ్రమలో కొన్ని సదాత్మకంగాను, మరికొన్ని అసదాత్మకంగాను, కొన్ని సకారణంగాను, మరికొన్ని అకారణంగాను భాసిస్తున్నాయి.

స్వప్నంలో సకల వృత్తులు కాకతాళీయ న్యాయంతో భాసిస్తున్నాయి. జాగ్రత్తు కూడా స్వప్నం వంటిదే! జాగ్రత్తులో అనుభవం కూడా స్వప్నంలోని అనుభవం వంటిదే! వీటికి కూడా మూలం యావృత్తియే! ఈ వ్యాప్తమై కంటికి కనిపిస్తున్న జగత్తు స్వప్నం కంటే భిన్నం కాదు. ఏ కార్య-కారణ క్రమము స్వప్నంలో ఉదయిస్తోందో... అదంతా కూడా 'ఆది చైతన్యము' యొక్క ప్రకాశ మాత్రమే అయివున్నది. నీవో... చైతన్యమే స్వరూపముగా కలిగియున్నవాడవై ఉన్నావు. చైతన్యము యొక్క నిర్ణయమే 'జాగ్రత్' అనబడు ప్రపంచమున స్థూల దృశ్యమునకు తదర్థపూర్వకంగా కారణమౌతోంది.

ఈ కారణం చేత "ఈ సమస్తము కూడా శాంతము - నిర్మలము అయినట్టి పరబ్రహ్మమే" ...అని బ్రహ్మజ్ఞులు ఎలుగెత్తి పలుకుచున్నారు.

మహాముని : ఓ మహామతీ! మీరు చెప్పే దానిని అనుసరించి సమస్త పదార్థములకు సత్యమగు బ్రహ్మమే కారణమనికదా చెప్పబడుచున్నది?

రెండవ ముని : అవును.

మహాముని : అయితే ఆ పదార్థములన్నీ బ్రహ్మమువలెనే "సత్యమే" అయివుండాలి కదా!

రెండవ ముని : అవును.

మహాముని : అయితే ఈ ఈ పదార్థములన్నీ బ్రహ్మము వలెనే సత్యమేనంటావా?

రెండవ ముని : అయితే ...ఇక్కడ కొన్ని ప్రశ్నలు పరిశీలిద్దాం. 1. బ్రహ్మము సత్యపదార్థముల యొక్క కారణమా? 2. లేక అది మిథ్యాపదార్థముల యొక్క కారణమా? 3. లేక అది సజాతి పదార్థముల యొక్క కారణమా? 4. లేక అది విజాతి పదార్థముల యొక్క కారణమా?

...పై నాలుగు పక్షములలోను

1. (ఒకటి) మరియు (మూడు) పక్షములను అనుసరించి... సత్య పదార్థముల యొక్క - సజాతి పదార్థముల యొక్క కారణం - బ్రహ్మము. అప్పుడు బ్రహ్మము నుండి బ్రహ్మమే ఉత్పత్తి అవుతుంది గాని, జగత్తు అనబడు మరొకటేదో కాదు.

2. (రెండు) మరియు (నాలుగు) పక్షములను అనుసరించి... "మిథ్యా పదార్థములకు విజాతి పదార్థములకు కారణం - బ్రహ్మము! సత్యమగు బ్రహ్మము నుండి అసత్యమగునట్టిది ఉత్పన్న మవటమేమిటి?"

...ఈ విధంగా ఈ 'జగత్తు' అనబడే దానికి కారణమే లేదు. ఇది అకారణం (ఇక్కడ జగత్తు అంటే సజాతి - విజాతి పదార్థముల సమ్మేళనం) లేకుంటే ఇక్కడ గల ఆకాశమునకు కారణమేమిటి చెప్పు? అట్లాగే పృథివి మొదలైన సృష్టికి, అవిద్యకు, బ్రహ్మదేవునికి కూడా బ్రహ్మము నుండి వేరై ఉత్పన్నమవటానికి కారణమేమిటో చెప్పు? 'సృష్ట్యాది'లో ప్రకిటిత, అప్రకటిత, ప్రదర్శిత, అప్రదర్శిత అనుభవమాత్ర రూపములే అయినట్టి వాయువు, తేజము, జలములకు కారణమేమిటి చెప్పు?

ఈ విధంగా ఈ జగత్తులోని పదార్థములన్నిటికీ కారణం సిద్ధించటంలేదు. కనుక ఇదంతా శూన్యమే అయివున్నది. అట్లాగే ఒకడు మరణించిన తరువాత మరొక దేహం సిద్ధించటానికి కారణమేమున్నది?... లేదు... కాబట్టి... ఆరంభం నుండి సృష్టులన్నీ కూడా ఇట్లాగే ప్రవర్తిస్తున్నాయి... అకారణంగా! ఇట్లా... నిష్కారణంగా 'జగత్తు' అనునది పొందబడుచున్నది... స్వప్నంలోలాగానే!

❖

ఒకానొకడు ఒకచోట కూర్చుని ఆకాశంలోకి చూడసాగాడు. చూడగా చూడగా ఆతనికి చక్రాకారములు ఉత్పన్నమై, నశించుచున్నట్లు కనిపించసాగింది. అట్టి చక్రాకార ఉత్పన్న - నాశనములు ఆతనికి ఎందుకు కనిపించాయి? వాస్తవానికి ఆకాశంలో అవన్నీ ఉండవు కదా? ఆతనికి ఆతని దృష్టి భ్రమ చేతనే ఆకాశంలో చక్రాకారాలు కనిపిస్తున్నట్లుగానే, మిథ్యాభూతమైన ఈ జగత్తులన్నీ భ్రాంతిచే ఉత్పన్నములై, భ్రాంతిచే విలీనమైపోతున్నాయి.

నిష్కారణంగా ప్రవృత్తమై దృశ్య సంస్కార రూపమగు దృష్టియే 'సృష్టి' రూపంగా అనుభవమయ్యే హిరణ్యరూపమగు ఈ జగత్తు. అట్టి ప్రవృత్తిచే కనిపించే ఆయా వస్తుజాలంలో "ఇది పృథివి, ఇది ఇల్లు, ఇది గ్రామం, ఇది పట్టణం, ఇది నాది, ఇది నీది" ...మొదలైనవన్నీ నిష్కారణంగా చెన్నొందుచున్నాయి. బ్రహ్మమే అనేక రూపాలుగా అనుభవమౌతోంది.

మొట్టమొదట ఈ సృష్టులు చిదాకాశమున "వాయువునందు చలనం" లాగా మనోరాజ్య సదృశ్యమై (భావనారూపమై) అతి సూక్ష్మంగా భావింపబడుచున్నాయి. ఆ తరువాత చిరకాలాభ్యాసంచేత

ఆ భావనయే "స్థూలభావన"గా రూపుదిద్దుకుని స్వయముగా ఈ దేహ – కర్మ – సకర్మ – దుష్కర్మ మొదలైన కారణములను కల్పిస్తోంది.

నియతి - మొట్టమొదట చైతన్యము ఎచ్చట – ఎట్లు ఏ కల్పన గావించుచున్నదో ... అచట ఆ రీతిగానే 'నియతి' స్వరూపమును స్వయంగా ధరించుచున్నది. "స్వకల్పిత పదార్థాలలో స్వానుభవంచే సిద్ధించే అనుభూతి" ... అనేది ప్రతి జీవునికీ ప్రతిరోజూ అనుభవమగుచున్నదే సుమా! అనగా ఈ నీ – నా భౌతికదేహాలు కూడా చైతన్యము యొక్క కల్పిత రూపమే అయివున్నాయి.

సృష్టి వైపుగా అభిముఖమైనట్టి హిరణ్యగర్భ చైతన్యము... "నేను నా నిజచిద్రూపముచే స్వయంగా ఈ ప్రకారంగా రూపములను ధరించెదనుగాక" –అనే సూక్ష్మ మనోభావనను ఆశ్రయించి, ఏఏ ప్రకాశాత్మకమగు రూపములను ధరించుచున్నదో, అవన్నీ నేటికీ అట్లే స్థితి కలిగియున్నాయి. అదియే 'నియతి' అనే శాస్త్రార్థ శబ్దముచే ఉద్దేశించబడుతోంది. అయితే, ఏ హిరణ్యగర్భ చైతన్యము ఇట్లు భావనారూప ప్రవాహ జగత్తుగా ప్రకాశమానమగుచున్నదో, ఆ చైతన్యమే అతిమహత్తరమైన ఉత్కృష్ట ప్రయత్నంచేత (తపశ్చర్య – ఆత్మజ్ఞానము మొదలైన ప్రయత్నముల చేత) ఇదంతా మరొక విధంగా గావించటానికి కూడా సమర్థమే అయివున్నది.

ఎక్కడ చైతన్యము కారణమును కల్పించుచున్నదో, ... అక్కడ ఆ కారణము యొక్క సఫలత్వం సంభవిస్తోంది. ఎక్కడ కారణత్వం కల్పించదో... అక్కడ ఆ కారణము కూడా అకారణమే అగుచున్నది.

మొట్టమొదట వాయువునందు చలనం ఎట్లా అకారణమో... ఆ వాయువు యొక్క వ్యాప్తం వలె భాసించే ఈ భావనా వ్యాప్త జగత్తు కూడా అసద్రూపమే అయి అప్పటికప్పుడు ఈ రీతిగా భాసిస్తోంది! ఇప్పుడు కూడా అట్లాగే భాసిస్తోంది. ఓ మిత్రమా! నీ భావనామాత్రమే నీచే పొందబడే జగత్తు. నీ యొక్క 'నియతి' అనే పొట్లపాదుకు నారువేసి, నీరు పోసి పెంచి – త్రుంచుచున్నది నీవే!

నీవు 'సత్తు' అనుకుంటే ఇదంతా సత్తే! 'అసత్తు' అనుకుంటే దేహ – జన్మ – మృత్యువులతో సహా అంతా అసత్తే. ఇక సమష్టిగా వచ్చే కష్ట – సుఖాల విషయానికి వస్తే... కొందరు జీవులు కలిసియే శుభాశుభ కర్మలు నిర్వర్తిస్తూ ఉంటారు. అట్టివారు ఆ కర్మల ఫలములను కలిసియే అనుభవిస్తూ ఉంటారు. వారిలో ఎవరైతే కర్తృత్వాభిమాన రాహిత్యముచే అకర్తలైయుండి, ఆయా సర్వ సంఘటనలకు తన్మయం కాకుండా, తమ అప్రమేయ స్వస్వరూపానుభూతి యందే ఉంటూ ఉంటారో, అట్టివారు దేహ – దృశ్యాదులు నిష్కారణమైనట్లు గ్రహించినవారై సంఘటనలను 'కారణ రహితం' అని గ్రహించి ఉంటారు. అట్టివారికి ఈ ప్రపంచమంతా కల్పితమైన ఆటలో కల్పితమై నియమాదులు లాగా కనిపిస్తాయి.

"నిష్కారణంగా దేహాదులు సంభవిస్తున్నట్లే, నిష్కారణంగానే సుఖ దుఃఖాదులు, తత్సంబంధమైన ప్రారబ్ధాదులు, భావనా ప్రవాహాలు సంభవిస్తున్నాయి" ...అనేదే విజ్ఞుల అభిప్రాయం. అట్టి వాటిచే స్పృశించబడని సంవిత్స్వరూపమే ప్రతిజీవుని వాస్తవరూపం ...అనే దానిలో మాకు సందేహమే లేదు. గురువులు–శాస్త్రములు ఇది (తత్త్వమసి వంటి మహావాక్యాల ద్వారా) గుర్తు చేస్తూనే ఉన్నారు!

❖❖❖

22. ఈ జగత్తు సంకల్ప నిర్మితం

మహాముని : ఓ వ్యాధుడా! ఆ విధంగా ఆ రెండవ ముని అనేక యుక్తుల ద్వారా సుదీర్ఘకాలం నాకు ఆత్మతత్త్వాన్ని, ఆత్మజ్ఞానాన్ని ప్రబోధించారు. ఆయన బోధనచే నేను సర్వమునకు అప్రమేయ-పరిశుద్ధ స్వరూపమగు ఆత్మజ్ఞానమును పొందినవాడనయ్యాను.

ఆ తరువాత కూడా నేను ఆ రెండవ మునిని వదిలియుండనే లేదు. నా ప్రార్థనలతోను, సేవలతోను, అనునయ విన్నపాలతోను మా ఇంట్లోనే కొంతకాలం ఉండేటట్లుగా చేసుకొన్నాను. ఆయన దర్శనం కాకముందు నేను అనేక సాంసారిక భావావేశములతోను, "అయ్యో! అది అట్లా ఉన్నదే! వీరు ఇట్లా మాట్లాడారే! మరి వీరికేమౌతుందో ఏమో! ఈ ఈ వస్తువులు వ్యక్తులు మొదలైనవి ఇట్లాగే ఉంటాయో? మరెట్లా ఉంటాయో?" ...ఇత్యాది అనేక సంశయ-ఆసక్తాదుల మధ్య మృత ప్రాయుడనైయున్న నేను వారి ఆత్మజ్ఞాన బోధనా ప్రభావంచేత అతి పవిత్రుడనైనాను. "అంతా ఆత్మయే" అనే అనిర్వచనీయమైన స్వానందానుభూతిచే ప్రశాంతుడను కాసాగాను. అయితే ఓ వ్యాధుడా! నీకు చమత్కారమని అనిపించవచ్చు. అటువంటి ఒకానొక విశేషం చెప్పమంటావా?

వ్యాధుడు : స్వామీ! చెప్పండి!

మహాముని : ఏ నూతన వ్యక్తి స్వప్నలోకంలో ప్రవేశించి నేను తన్మయుడనై స్వగ్రామం, గృహము, భార్య, బంధువులు మొదలైన అనేక విషయాలలో నిమగ్నమై నా ఇతఃపూర్వపు ఆత్మజ్ఞానాన్ని ఏమరచానో, అట్టి ఆత్మజ్ఞానమును నాకు గుర్తు చేసి సుబోధను నిర్వర్తించిన మహనీయులగు ఆ సద్గురువు... అదిగో, ఆ ఆసనంపై కూర్చుని మన ఈ సంభాషణను మౌనంగా వింటున్నారే, ఆయనే!

ఆయన – పూర్వాపరాలు ఎరిగినవారు. తనయందు 'మోహం' అనే క్రీనీడ కించిత్‌గా కూడా లేనివారు. మోహ వినాశకులు. చంద్రోదయం వంటి శీతల శుభవచనాలు నాతో పలికి ఉన్నట్టి వారు. శరీరాన్ని ధరించి వచ్చి నా అనేక జన్మ సుకృతరూపుడై ఒప్పుచున్న వారు. ఈ దయాళువైన మునీశ్వరుడే నా కప్పుడు ఉపదేశం చేసిన మహాత్ముడు. వారిని దర్శించు. నమస్కరించు.

❖

అగ్నిదేవుడు (విపశ్చిత్తుతో) (మహాశవము యొక్క పూర్వ వృత్తాంతం వివరిస్తూ....)

అగ్నిదేవుడు : అప్పుడు ఆ వ్యాధుడు, "ఈ మహాముని ఎవరో అపరిచితవ్యక్తి స్వప్నంలో ప్రవేశించట మేమిటి? ఆ స్వప్నలోకంలో కనిపించిన ఆ రెండవముని మన మహాముని యొక్క జాగ్రత్‌జగత్తులో ఉండటమేమిటి?" ...అని ఆశ్చర్యచకితుడు కాసాగాడు. ఖిన్నుడు అవసాగాడు. ఉద్వేగం ఆపుకోలేక, ఆ మహామునిని ఇట్లా ప్రశ్నించాడు.

❖

వ్యాధుడు : ఓ మహామునీ! సంసార తాపమును తొలగించటంలో అతి ప్రావీణ్యులైన ఓ మహాత్మా! ఇప్పుడు మీరు చెప్పుచున్న విషయం అత్యాశ్చర్యకరమైనది, మనసు అవిశ్వసనీయమైనది కూడా!

స్వప్నంలోని మీ ఉపదేశకుడు ఇక్కడ జాగ్రత్తులో ప్రత్యక్షమై ఉన్నారనే విషయం మీరు చెప్పటం, వారు నాకు ఇక్కడ ఎదురుగా ఈ జాగ్రత్తులో కనిపించటం ...నా కళ్ళను నేనే నమ్మలేకపోతున్నాను. బాలుని బుద్ధిలో (లేక ఊహాలోగల) బేతాళుడు (బూచివాడు) నిజంగానే ఎదురుగా కనిపించాడనటం ఎట్లాగో ...మీరు చెప్పినది అట్లే ఉన్నది. స్వప్నంలో కనిపించిన ఆ రెండవ ముని ఈ జాగ్రత్తులోకి ఎట్లా రాగలిగారు? ఏ కారణంచేత వచ్చారు? వీరు నాకు కూడా ఎట్లా కనబడుచున్నారు. అసలింతకీ ఇది నాకు స్వప్నమా? జాగ్రత్తా? ఇదంతా నాకు పరమాశ్చర్యకరంగా ఉన్నది! (అని అంటూనే లేచి ఆ ద్వితీయ మునికి పుష్పాంజలి సమర్పించి, తిరిగివచ్చి మహామునికి ఎదురుగా ఆశీనుడైనాడు).

మహాముని : ఓ సౌభాగ్యశీలుడా! వ్యాధుడా! ఆ ఆశ్చర్యకరమైన వృత్తాంతమంతా సంక్షిప్తంగా వివరిస్తాను. విను.

ఇందులో ఏమీ సందేహం లేదు. మన ఎదురుగా ఉన్నతాసనంపై ఆసీనులై మన ఈ సంవాదమును మౌనంగా వింటున్న ఈ మహాత్ముడే అప్పుడు నాకు తన వాక్ప్రవాహం చేత ఆత్మజ్ఞానం ప్రసాదించియున్నారు. ఈయన ఉపదేశములు వినటం చేతనే నా యొక్క అనాది సిద్ధమగు సన్మాత్ర స్వభావమును స్మరించటం జరిగింది. ఈయన గుర్తు చేసిన తరువాతయే "ఓహో! నేను శుద్ధాఃతఃకరుణుడనగు మునిని అయివుంటిని కదా" ...అని గుర్తు చేసుకున్నాను. శుద్ధ హృదయముచే స్నానం చేసినవాడనైనాను. మనం చెప్పుకొన్న సంఘటనను కొనసాగిస్తున్నాను విను.

❖

ఈ మహాముని అనేక ప్రవచనాలు విన్న తరువాత నేను నా గదిలో ఆసీనుడనై ఇట్లా ఆలోచించసాగాను.

ఒకడు ఎంతో దాహంతో సుదూర మృగతృష్ణవైపు జలం కోసం పరుగులు తీస్తే ఏమౌతుంది? దాహం తీరదు. జలం లభించే ప్రసక్తే లేదు. (అది మృగతృష్ణ కదా! జలం యొక్క భ్రమయే గాని, వాస్తవ జలం కాదు)! పైగా అనవసరమైన శ్రమ! దాహం మరింతగా బాధించటం! ఇదీ పర్యవసానం.

నేను ఆ ఒకానొక అపరిచిత వ్యక్తి స్వప్న ప్రాంగణంలో ప్రవేశించి, ఆతని స్వప్నలోకంలో గల ఒక గ్రామంలో సాంసారికమైన వ్యవహారాలలో నిమగ్నమై ఆనందం కోసం వెతకటం అటువంటిది. ఆహా! ఎంత కష్టమైన విషయం! ఒక మునిగా, అనేకులకు ఆత్మజ్ఞానం బోధించే గురువుగా ఆ ఆశ్రమంలో నివసించే నేను స్వప్నం యొక్క తత్త్వమేమిటో గ్రహించాలని ఎవరో ఆశ్రమానికి ఎదురుగా గల బాటలో వివాహ భోజనానంతరం ఇంటికి వెళ్ళుచున్న ఒక అపరిచితుని స్వప్నంలో ప్రవేశించి అజ్ఞానినై ఆయా సంబంధ బాంధవ్యములతో కూడిన గృహంలో మూఢునివలె ఉండి పోవటమేమిటి? బాలుడు భూతమునకు సంబంధించిన కథనంచే మోసగించబడినట్లు, ప్రాజ్ఞుడనై ఉండికూడా భ్రమ మాత్రము – అసత్తు అయినట్టి దృశ్యము యొక్క ప్రాప్తిచే మోసగించబడ్డానే? సర్వ ప్రయోజన శూన్యమై విజృంభిస్తూ ఉండే ఈ మిథ్యాభూతమగు దృశ్యము నందు నేను ఇట్టి శోచనీయ పరిస్థితులలో పడి ఉన్నానే! ఇంతే కాదు.

"నేను ఇది కాదు" – నాऽహమితి; "నేను అదియే"– సోऽహమ్; "ఇది వదలాలి, అది చేరాలి" – త్యాగే నైవతు కైవల్యం... ఇవి కూడా భ్రాంతిమాత్రములే గాని, సన్మయములు కావు.

అసలీ భ్రాంతులన్నీ దేనికి సంబంధించినవో, ఎవరికి సంబంధించినవో చెప్పలేకపోతున్నానే! ఆహా! "కేవల సాక్షి" రూపమగు సాక్షి చైతన్యమే నేను గాని, తదితరమేదీ అవటానికి వీలులేదే! అట్టి సాక్షి చైతన్యము ఏఏ అసద్రూపము యొక్క ఆడంబరము (నటన) గావించుచున్నదో... అందు ఎన్నెన్ని ఆశ్చర్యకరమైన విశేషాలు ఉన్నాయి!

ఈ శరీరం నేను కాదు. మాయగాని, దృశ్యముగాని లేదు. లేనిది ఉన్నట్లుగా అనిపించటమే నా భ్రమ. భ్రమ నుండి నేను తొలగాలి." "భ్రమలో చిక్కుక్కున్నాను" అనునది కూడా భ్రమయే అయివున్నది.

ఆహా! ఏమి ఈ దృశ్యం! సమస్తం మిథ్యయే అయివున్నప్పటికీ సత్తువలె స్థితి పొంది ఉన్నది కదా! ఇప్పుడు నా కర్తవ్యం ఏమిటి? క్రొత్తగా రావలసినదేమిటి? పోవలసినదేమిటి? "నాకు బంధం ఉన్నది"... అనేది భ్రమయే కదా! ఈ కనబడే బంధుత్వాలు, బాధ్యతలు... ఇవన్నీ ఇక్కడి కల్పితమైనవేగాని... నావి కావు. ఈ మహనీయునితో సంభాషించకముందు, "నాకు బంధ ఛేదన సంబంధితమైన జ్ఞానాభ్యాస రూపమగు ఒకానొక ప్రయత్నం (లేక), వృత్తి బయలుదేరుతూ ఉండేది. ఇప్పుడు ఈ మహానుభావుని వాక్యాలు విన్న తరువాత ఆ "బంధం తొలగాలి" అనే బంధఛేదనా వృత్తి కూడా త్యజించివేయవలసినవేనని నా కనిపించింది. ఎందుకంటే సమస్త వృత్తి రహితమై, సమస్తమునకు జ్ఞేయమై, కేవలం జ్ఞానరూపమగు ఆత్మయందే కదా నేను సర్వదా రమించవలసినది! రమించవలసిన ఆత్మయందు సర్వదా ఉండియే ఉన్నాను కదా! తెలియబడే సర్వమును దాటివేసి కేవలము తెలియుటయే తన రూపంగా గల ఆత్మయందే రమించెదనుగాక!

ఆస్తామేతత్ అవిద్యైషా వ్యర్థరూపా కిమేతయా ।
భ్రాన్త్యా భ్రాంతిః అసద్రూపా త్యక్త్వైవ ఏషా మయాధునా ॥

ఈ జగత్తు అవిద్యా భ్రాంతి రూపమేకదా! మిథ్యయేకదా! విద్యావృత్తి లోంచి చూస్తే ఈ జగత్ యొక్క భ్రమరూపమైన "అవిద్యా వృత్తి" సర్వదా కల్పితమే అయివున్నది. ఇప్పుడు క్రొత్తగా అద్దానిని త్యజించవలసినది మాత్రం ఏమున్నది? అది ఉంటే ఉండనీ! నాకొచ్చే నష్టమేమున్నది? ప్రతిరోజు రాత్రి కలలో ఏవేవో దృశ్యాలు కనిపిస్తాయి. మెళకువ వచ్చేసరికి, "అవన్నీ భ్రాంతియే" అని తెలిసియే ఉంటోంది కదా! ఇక "నాకు కలలు రాకపోతే బాగుండును" ...అని అనుకుంటు న్నామా? లేదే! అట్లాగే "ఈ జగత్తులో భ్రాంతికి సంబంధించిన భ్రమలు తొలగిపోవాలి" ...అని మాత్రం ఎందుకు శ్రమ! నేను ఆత్మయందు రమిస్తూ ఉంటే చాలు! అవి ఉన్నప్పుడు ఉంటాయి, పోయినప్పుడు ఎటుతిరిగీ పోతాయి...! ఆహా! ఈ ముని నా యొక్క ఉపదేశకుడు. నేను ఈతని శిష్యుడను. ఈ మాట నిజమే! అయితే ...

ఉపదేష్టామునిః అయమేషో అత్ర భ్రాంతి మాత్రకమ్ ।
బ్రహ్మైవాహమ్ ఇవా భాతి రూపమేతత్ ఇవా భ్రవత్ ॥

“ఈ ముని నా ఉపదేశకుడు. నేను ఈతని శిష్యుడను” ...అనేది కూడా భ్రాంతియే! ఆకాశంలో మేఘాలు కనబడుచున్నాయి. ఆ మేఘాలు పురుష–పర్వత–వనాది అనేక ఆకారాలుగా కనబడవచ్చు గాక! అవన్నీ మేఘాలే కదా! అంతకుమించి ఆకాశంలో ఏమున్నాయి? అట్లాగే బ్రహ్మమే నాయొక్క, ఈ ముని యొక్క రూపములు దాల్చుచున్నది. బాగున్నది. అయితే ఎవని వలన అయితే నాకు జ్ఞానం ఉదయించిందో... ఆ మునికే నా అభిప్రాయం తెలుపుతాను. వర్తమానానుభవ విషయాలను జ్ఞానదృష్టితో ఆయనతోనే చర్చిస్తాను.

❖

మహాముని : ఓ లుబ్ధకుడా! నేను పై రీతిగా యోచన చేస్తూ, మరల ఈ రెండవ మునిని సమీపించాను.

నేను (మహాముని) : ఓ మునీశ్వరా! మీరు నా జ్ఞాన చక్షువులు తెరిపించారు. స్వామీ! నేను ఒకప్పుడు నా నిజాశ్రమం నుండి “ఈ బాటసారి స్వప్న జగత్తులో ప్రవేశించెదను గాక” ...అని ప్రవృత్తుడనై బయలుదేరాను కదా! ఏ ప్రాణియొక్క శరీరంలోకి నా ప్రాణ సహిత సూక్ష్మదేహంతో ప్రయాణించానో... ఆ ప్రాణి యొక్క భౌతిక దేహం ఒకసారి సందర్శించాలనుకుంటున్నాను. బయలుదేరి వెళ్లి చూడాలని నాకు కుతూహలంగా ఉన్నది.

రెండవ ముని : (పక పకా నవ్వు)

నేను (మహాముని) : అదేమిటి మహాత్మా! నా వాక్యాలు విని పగలబడి నవ్వారు?

రెండవ ముని : ఏమీ లేదయ్యా! ఆ ప్రాణి యొక్క – నీ యొక్క (ముని దేహం) దేహాలు ఇప్పు డెక్కడున్నాయి? అవి రెండూ ఎప్పుడో భస్మీభూతమై గాలిలో కలిసిపోయాయి.

సరే! అయినా ఎందుకు? నీవు వృత్తాంతములను ఎరుగుటలో అతిచతురుడవైన భాగ్యశాలివి కదా! నీవే స్వయంగా వెళ్ళి చూడు. ఆ వృత్తాంతమంతా స్వయంగా ఎరుగగలవేమో!

❖

అది విని నేను నా యొక్క – ఆ బాటసారి ప్రాణి యొక్క దేహముల స్థితిగతులు ఏమిటో తెలుసుకోవటానికి అక్కడి నుండి బయలుదేర నారంభించాను. నేనిప్పుడు స్వప్న దేహుడనే కదా! స్వప్నమే నా ఈ దేహరూపం కదా! అనే బుద్ధి యొక్క విచారణచే ఆ కల్పితమగు స్వప్నరూపం త్యజించాను. నా యొక్క ప్రాణోపహిత చిదాత్మ రూపమైన జీవుని–ప్రాణముల ద్వారా–వాయు సమూహంలో నియోజించాను. అట్లా ప్రయాణం ప్రారంభించేముందే ఆ మునీశ్వరునితో “ఓ మునీ! నేను నా పూర్వ దేహం చూచి వచ్చేవరకు మీరు ఈ గృహంలోనే ఉండండి. మీకు ఈ కుటుంబ సభ్యులు సర్వసేవలు నిర్వర్తించగలరు”... అని చెప్పి ఇక బయలుదేరాను. క్రమంగా ‘వాయువు’ అనే రథాన్ని ఎక్కి అనంతాకాశంలో పుష్పము యొక్క సుగంధంవలె పరిభ్రమించాను.

ఎంతగా అట్లా వాయువునందు పరిభ్రమించినా కూడా నేను ప్రవేశించియున్న ప్రాణి యొక్క కంఠబిలం కనిపెట్టలేకపోయాను. మరే బాహ్యామార్గం నాకు కనిపించనే లేదు. అప్పుడు ఆకాశంలో

సంచరించే నేను బాహ్యమార్గమేదీ దొరకక చాలా దుఃఖం పొందాను. "ఇక లాభం లేదు"... అని అనుకొని మరల స్వప్నంలోని ఆ గ్రామంలోగల స్వగృహం చేరాను. తిరిగి భౌతిక శరీరధారినై మహాత్ముడగు ఈ మునీశ్వరునికి సాష్టాంగ నమస్కారం చేసి ఏకాగ్ర చిత్తంతో ఇట్లా ప్రశ్నించాను.

❖

నేను (మహాముని) :

కిమేతత్ భగవన్! బ్రూహి! పూర్వాపరవిదాంపర!

త్వం పశ్యసి యథావృత్తమ్ ఉత్తమ జ్ఞాన చక్షుషా!

హే భగవాన్! పూర్వాపరములను ఎరుగటలో అతి ప్రావీణ్యులగు ఓ మహాత్మా! నేను సూక్ష్మ శరీరధారినై జీవాత్మను వాహనంగా చేసుకొని వాయువులో ప్రవేశించి ఆ ప్రాణియొక్క కంఠబిలం ద్వారా తిరిగి బాహ్యానికి వెళ్ళాలని ఎంతగానో ప్రయత్నించాను. కాని నాకు త్రోవ దొరకలేదు. మరి మీరు నా దేహము గురించి, ఆ ప్రాణి యొక్క దేహం గురించి "అవి నశించాయి" ...అని ఎట్లా చూచారు? ఎట్లా చెప్పగలిగారు? నేను ఎవని యందు ప్రవేశించానో... ఆతని దేహం ఎక్కడికి పోయింది? ఏ దేహం నుండి ఉత్సుకతతో బయల్వెడలానో... ఆ నా దేహం ఏమయింది? నేను వాయు తరంగాలలో ప్రవేశించి ఈ ప్రపంచంలోని స్థావరాలు మొదలుకొని మూలమూలలా గాలించాను. ప్రపంచమంతా పరీక్షించి వచ్చాను మరి ఆ ప్రాణి యొక్క కంఠ బిలంగాని, బహిర్గతమైన ఏ మార్గంగాని నాకు ఎందుకు లభించలేదు?

రెండవ ముని : ఓ మిత్రమా! "నేను చూచివస్తాను"... అని బయలుదేరావేగాని "అందుకు ఉపాయమేమిటి?" ...అని నన్ను అడగనేలేదు కదా! నేను ఉపాయం చెప్పకుండా నీ స్వబుద్ధితో ఆ వృత్తాంతం గమనించలేకపోయావు.

సరే! అయినా... ఆ వృత్తాంతమంతా దర్శించటానికి నీవు ఎక్కడికో వెళ్ళనక్కర్లేదే! ఒకవేళ ఆ చోటికి వెళ్ళితే మాత్రం అక్కడ ఇప్పుడేం కనబడుతుంది చెప్పు? (నీ భౌతిక నేత్రాలకు ఒకచోట ఎప్పుడో జరిగిపోయిన సంఘటన ఇప్పుడు కనిపించదు కదా!). ఆ సంఘటన (ఆ వృత్తాంతం) చూడాలనుకొంటే... యోగముచే ఏకాగ్రమైన చిత్తముతో చూడు. అప్పుడు జ్ఞాననేత్రముచే దీనినంతా సంపూర్ణంగా చేతిలోని కమలపుష్పంగా చూడగలుగుతావు.

నేను (మహాముని) : హే మహానుభావా! ఆ వృత్తాంతమంతా (ఆ నా యొక్క – ఆ ప్రాణి యొక్క దేహముల స్థితి – గతులను గురించి) మీరే చెప్పండి. మీరు చెప్పుచుండగా వినటంచేత నా అజ్ఞాన భ్రాంతులకు అది ఔషధమై, అవన్నీ మొదలంటా తొలగుతాయి.

రెండవ ముని : అయితే విను, చెపుతాను.

❖

నీ పూర్వదేహ వృత్తాంతం వినటానికి ముందుగా... మొట్టమొదట నీ జీవతత్త్వం గురించి చెపుతాను. నీకు నీ ఈ వ్యష్టి రూపం ఇప్పుడు అనుభూతమౌతోంది కదా!

అయితే... ఒకానొకప్పుడు నీవు వ్యష్టి జీవరూపుడవు కాదు సుమా! విష్ణు భగవానుడు సర్వప్రాణుల యొక్క 'పుణ్యము' అను కమలములను 'ఫలప్రదానము' ద్వారా వికసింపజేస్తూ ఉంటాడు. ఆయనయే సమస్త సుఖములకు నిలయుడు. జ్ఞానమే స్వరూపముగా కలవాడు. అట్టి కేవల సత్త్వస్వరూపుడగు విష్ణు భగవానుని నాభి కమలమునందు రజోగుణ స్వరూపంలో ఆసీనుడవు, సర్వజీవ సృష్ట్యాత్మయగు హిరణ్యగర్భుడవే నీవు.

సమష్టి రూప సృష్టి కర్తవై చరాచర సృష్టిలోని విశేషములకు రచయితవై, విదిత వేద్యుడవై, సర్వ జీవులకు – వారి మనోభావాలకు – వారి అనుభూతులకు మూలాధారం అయి చెన్నొందుతూ ఉండేవాడివి. అట్టి హిరణ్యగర్భుడవగు నీకు ఒకానొకనాడు ఒక ఆలోచన వచ్చింది.

"ఈ సమష్టిరూప సృష్టికర్తనై సుదీర్ఘకాలం గడిపాను కదా! బాగానే ఉన్నది. అయితే... వ్యష్టిరూప స్వప్నం ఎట్లా ఉంటుందో మరి!" అట్టి నీ అభినివేశము ఒక రూపుదాల్చింది. అట్టి మనోరాజ్యరూపమగు 'ఆలోచన' యందు ఒకానొక ఆశ్రమంలో తాపసుడవు అయ్యావు! అక్కడ నీ వ్యష్టిభావం క్రమంగా పరిపుష్టం కాగా... అట్టి వ్యష్టిభావ జ్ఞానంచే "స్వప్నం యొక్క రూపం ఏమిటి?" ...అనే కౌతుకంచేత ఒకానొక ప్రాణియొక్క హృదయంలో ప్రవేశించావు. ఆ ప్రాణి హృదయంలో ప్రవేశించగానే... అచ్చట విస్తీర్ణమైన, అతి విశాలమైన, పృథ్వి / ఆకాశం మొదలైన వాటితో గూడిన ఈ త్రైలోక్యమును గాంచుచున్నావు. ఈ విధంగా నీవు ఆ ప్రాణి శరీరంలో చిరకాల స్వప్న దర్శనంలో నిమగ్నుడవై – వ్యగ్రుడవై ఉన్నావు.

ఇక నిద్రించుచున్నట్టి నీ యొక్క – ఆ ప్రాణి యొక్క శరీరములు ఉన్న ఆ గ్రామం చుట్టుపట్ల గల అరణ్యం దావాగ్నిచే భగ్నమయింది. ఆ దావాగ్ని క్రమంగా నీవు నివసించిన ఆశ్రమమును, ఆ ప్రాణి నిద్రించిన గృహమును దగ్ధం చేసివేశాయి.

❖

వ్యాధుడు : మునీంద్రా! అక్కడ దావాగ్ని ఆశ్రమం – గ్రామం దహించవేయటానికి అనేకమంది జీవులను భస్మం చేసివేయటానికి కారణమేమైనా ఉన్నదా? తాము ప్రవేశించిన ఆ గ్రామస్థుని భౌతిక దేహం, తదితర అనేకమంది దేహాలు ఒకే సమయంలో భస్మమవటానికి 'ఇదీ కారణం' అనతగినది ఏమై ఉన్నది?

మహాముని : ఓ వ్యాధుడా! ఈ భౌతికంగా కనిపించే జగత్తు సంకల్ప నిర్మితం. ఏది సంకల్పం చేత నిర్మించబడినదో అది సంకల్పములచే ఉదయించటం, సంకల్పములచే క్షయించటం అనేది సహజమే కదా! ఒక వ్యష్టి యొక్క సంకల్పముల ఉత్పత్తికి – సంకల్పముల క్షయానికి ఆతని మనస్సే కారణం కదా! అట్లాగే... ముల్లోకముల యొక్క సంకల్పకుడగు బ్రహ్మదేవుని మనః స్పందమే ఈ త్రైలోక్య జగత్తు. కనుక ఈ ముల్లోకముల క్షయ–ఉదయములకు ఆతని మనఃస్పందమే హేతువై ఉన్నది. హృదయంలో కలిగే క్షోభ–అక్షోభాలందు, శాంతి–అశాంతులందు అద్దాని కారణం మనోసంచలనమే అయివున్నట్లే,... ప్రపంచంలోని అవాంతర క్షోభ–అక్షోభాలకు బ్రహ్మదేవుని మనస్సు యొక్క శ్రీఘ్ర సంచలనమే కారణమైయున్నదని వేదజ్ఞులమగు మేము గమనిస్తున్నాం.

బ్రహ్మదేవుని సంకల్ప నగరమే ఈ జగత్తు. ఆతని మనఃస్పందమే ప్రజలయొక్క ఉత్పత్తి–క్షయములకు, క్షోభ–అక్షోభలకు వర్ష–అవర్షాదులకు కారణమైయున్నది. ఇదంతా చిదాకాశం యొక్క మాయా విభాగమయి "అన్యత్ర"వలె కల్పితమైయున్నది. చిదాకాశము యొక్క కల్పనాపరంపరయందే ఈ దృశ్యము అవస్థితమైయున్నది.

"చిదాకాశమున చిదాకాశమే అజ్ఞానదృష్టికి జగద్రూపంగా స్ఫురిస్తోంది. అట్లా కాకుండా, "ఈ జగత్తు ఏ రూపంగా భౌతికంగా కనిపిస్తోందో అదే ఇద్దాని సత్యమగురూపం" అనేది మూర్ఖుల దృష్టి (అజ్ఞానుల దృష్టి) అని విజ్ఞుల ఉద్దేశం. అట్టి దృష్టి పరమార్థమున సత్యం కాదు. అది మిథ్యయే అయివున్నది.

❖❖❖

23. భావములకావల అభావ సంవిత్

అన్యముని : ఓ మిత్రమా! నీ పూర్వాశ్రమ ప్రదేశంలోగల ఆశ్రమమే కాకుండా,... అక్కడ గల నగర–గృహ–వృక్షాదులన్నీ కూడా అగ్నికి ఆహుతి అయినాయి. ఆ వేడికి ఆ ఆశ్రమం ఆ గ్రామానికి రెండు వైపులా ఏర్పడి ఉన్నట్టి రెండు మహాశిలలు ఫెటేల్‌న పేలిపోయాయి. నిద్రిస్తున్నట్టి నీ యొక్క (మరియు), – ఆ ప్రాణి యొక్క శరీరాలు దగ్ధమైపోయాయి. ఆ అగ్ని శమించిన తరువాత బూడిద మిగిలింది. అది కూడా గాలిచే చెదరగొట్టబడింది. కనుక ఇప్పుడా శరీరాలు ఎక్కడున్నాయంటే ఏమి చెప్పను? స్వప్నంలో కనిపించిన నగరం మెళుకువ తరువాత ఏమైపోయిందో తెలియనట్లే... ఇప్పుడా గృహాలు, ఆ దేహాలు ఆ తరువాత ఏమిటనేది ఏమీ చెప్పలేం!

ఒక ప్రక్క మీ ఇరువురి శరీరాలు భస్మీభూతమౌతూ ఉంటే... నీవు మాత్రం ఇక్కడ ఈ స్వప్న భ్రమలో వర్తిస్తున్నావు. అయితే, ఇక్కడ ఒక్క విషయం సర్వదా గమనించు. నీ సంవిత్తే ఇక్కడ ఈ స్వప్నమయ దేహంతో ప్రవర్తిస్తోందయ్యా!

ఇక ఆ ప్రాణి దేహం భస్మమైపోవటంచేత ఆతని కంఠబిలం నీకెక్కడ లభిస్తుంది చెప్పు? ఈ స్వప్నలోకమునకు విరాడ్రూపుడైయున్న ఆ ప్రాణి ఎచట? హృదయ తేజో యుక్తుడగు ఆ ప్రాణి యొక్క శరీరం దగ్ధమైపోయింది కదా! అందుచేత ఆ రెండు శరీరాలు నీకు లభించక ఇప్పటి ఈ అనంతమైనట్టి స్వప్నమయ ప్రపంచ రూపమగు ఈ జాగ్రత్తులో వర్తిస్తున్నావు.

ఇదంతా క్రమంగా నీ స్వప్నమే అగుచున్నది. నీ స్వప్నమే ఇచట జగత్ భావం పొంది ఉన్నది. ఇక్కడ మేమందరం నీ యొక్క స్వప్న పురుషులం! నీవేమో మా యొక్క స్వప్న పురుషుడవు.

అయితే.... చిదాకాశము తన అద్వయ స్వరూపమును ఏమాత్రం త్యజించకయే ఈ జాగ్రత్ స్వప్న సుషుప్తులనబడే మూడు అవస్థలలో స్థితి కలిగి ఉంటోంది. మొట్టమొదట నీవు స్వప్న పురుషుడవయ్యావు. ఆ తరువాత జాగ్రత్ పురుషుడవై ఇక్కడ గృహస్థ ధర్మాలలో నెలకొని ఉన్నావు.

ఈ విధంగా నీకు అనుభూతమౌతున్న దృశ్యరూప వృత్తాంతమంతా యథారీతిగా వర్ణించి చెప్పాను. నీకు ఇంకా ఏమైనా సందేహమున్నదా? ఒకవేళ ఉంటే... నీవు కూడా ధ్యానంచే నేను చెప్పినదంతా స్వయంగా గాంచవచ్చు కూడా!

ఈ ప్రకారంగా... పరమాత్మ ఆది మధ్యాంతరహితమై, అనంతరూపమై, సంవిత్ ఘన రూపమై ఉన్నది. ఆకాశంలో సువర్ణకాంతిలాగా అట్టి పరమాత్మ "నిజ విశాల స్ఫురణశక్తి'... అనే ఆభరణం దర్శించి ఉంటున్నారు. అట్టి నిజస్ఫురణ శక్తిచే ఈ చంచల దేహధారణం చేస్తున్నారు. ఈ శరీరము ధరిస్తూ ఇచ్చట సత్–అసత్ కర్మలయొక్క, ఆ సత్–అసత్ కర్మ ఫలముల యొక్క వికసిత పుష్పరూపములగు స్థితి గతులను ఆస్వాదిస్తున్నాడు. వాస్తవానికి తన ఆత్మస్వరూపం సర్వదా యథాతథం. ఈ దృశ్య వ్యవహారమంతా స్వయంకృతమైన లీలా విశేషం. ఈ భావములన్నిటికీ ఆవలగల అభావ స్వరూపమే నీవు. అదియే నేను. అదియే సర్వజనులు కూడా!

❖❖❖

24. ముందు జరుగబోయేది...!

మహాముని : వింటున్నావా వ్యాధుడా! ఆ విధంగా ఈ అన్యముని నాతో పలికి మౌనం వహించారు. నేను ఆశ్చర్యచకితుడనయ్యాను.

నేను సమష్టిగత రూప హిరణ్యగర్భత్వమును ఏమరచి... కుతూహలంచేత వ్యష్టిగతమైన స్వప్న దర్శనం కొరకై పరుగులెత్తనా? 'మునిదేహం' అనే స్వప్నసదృశ వ్యవహారమును ఆశ్రయించటమా? ముని దేహం తదితరమైన అక్కడి దేహాలన్నీ భస్మీభూతం కావటమా? ఇప్పుడేమో స్వప్న జగత్తులో ప్రవేశించినట్టి ఈ స్వప్న జాగ్రత్ రూపమగు కుటుంబ వ్యవహారాదులలో చిక్కుకొని ఇచ్చట సుదీర్ఘకాలం గడుపుచుండటమా? ఇక్కడి ఈ గ్రామం, నా భార్య, పిల్లలు, ఈ బంధువులు, ఈ జీవితం ఇవన్నీ స్వప్న సదృశమేనా?... ఇవన్నీ నాకు యోచించగా యోచించగా నమ్మశక్యంగా అనిపించలేదు.

చాలాసేపు యోచించిన తరువాత, మరల విశ్రమించియున్న ఈ మునీశ్వరుని సమీపించి ఇట్లా అన్నాను.

నేను (మహాముని) : స్వామీ! భగవన్! గురుదేవా! మీరు చెప్పినదంతా నాకు చాలా ఆశ్చర్యకంగా ఉన్నది. ఇక్కడ నాకు యథార్థంగా నా ఈ కుటుంబ సభ్యులు, ప్రక్క ఇంటివారు, ఈ గ్రామం, సమీప గ్రామంలోని మా బంధువులు... చాలా కాలంగా పరిచితులైన స్నేహితులు... ఇవన్నీ ఈ విధంగా ఉండగా... ఇదంతా స్వప్నసదృశం కాదని, ఇది యథార్థమేనని నా కనిపిస్తోందే!

అన్యముని : మిత్రమా! నీవు కొంతకాలం క్రితం జరిగిపోయిన ఒక సంఘటనను జ్ఞాపకమునకు తెచ్చుకుంటున్నావనుకో. అప్పటి 'జ్ఞాపకం'లో చూచిన అప్పటి జాగ్రత్ సత్యమా? (లేక) అప్పటి నీ సంకల్పములను అనుసరించి మాత్రమే అది అట్లు ఉండి ఉన్నదా?

నేను : అప్పటి ఆ యొక్క జాగ్రత్తు సంకల్ప నిర్మితమే (ఊహానిర్మితమే) అని ఇప్పుడు అనిపిస్తోంది.

అన్యముని : భావన – ఊహయే కదా! కాబట్టి, ఊహచే దర్శించబడే ఈ జాగ్రత్తు ఊహకాక మరింకేమిటి? ఎప్పుడైతే జాగ్రత్తుయే ఊహామాత్రమేనని, సత్యం కాదని నిరూపించబడుతుందో, ఇక స్వప్నం గురించి వేరుగా చెప్పేదేమున్నది చెప్పు? ఈ జాగ్రత్తుయే మిథ్యాభూతమై ఉండగా ఒక 'స్వప్నం సత్యం' అనటానికి ప్రమాణమేమున్నట్లు?

ఏ విధంగా స్వప్నం భాసిస్తోందో... అట్లా సృష్ట్యాదిలో ఈ జాగ్రత్ జగత్తు భాసిస్తోంది. వాస్తవానికి ఈ జగత్తు పృథివీ (భూమి ఇత్యాది) రహితమైనప్పటికీ, (భావనామాత్రమే అయినప్పటికీ) ఇది పృథివి మొదలైనవాటితో సహా ఒప్పుచున్నది.

ఓ మునీ! ఓ వ్యాధ మహాగురూ! ఈ వర్తమాన స్వప్నసృష్టి పరమార్థమున నిర్మల చైతన్యమే అయివున్నది. స్వతహాగా నీకు కనబడే జగత్తు జగత్తు కాదు. నీ భావనా పరంపరా వ్యవహారమే నీకు కనబడే జగత్తు.

ఇక ఇద్దానికి కారణమంటావా? ఈ జాగ్రత్తుకు స్వప్న మాత్ర సత్తా కూడా లేదని చెప్పవచ్చు. ఎట్లాగంటే ఒకడు పగలంతా జాగ్రత్‌లో సంచరించి రాత్రికి స్వప్నంలో ప్రవేశిస్తున్నాడు. జాగ్రత్ నందు చూడబడిన శబ్ద – తదర్థములచే బుద్ధియందు కొన్ని సంస్కారములు ఏర్పడుచుండగా... ఆ స్వసంస్కారములు రాత్రియందు స్వప్నంలో శబ్ద – అర్థములుగా అనుభవమగుచున్నాయి. అంటే స్వప్నం సంస్కార సామాగ్రిచేత కొంతవరకు సత్యత్వంగా కనబడుతోంది. ఇక జాగ్రత్‌కు వస్తే...

ఈ జాగ్రత్ సృష్ట్యాదిలో స్వప్నరూపంగా ప్రసిద్ధమై ఉంటోంది. అయితే అది కూడా పూర్వ అనుభూతాలగు శబ్దార్థములే అయి ఉంటున్నాయి. కాని చిరకాల ప్రళయవ్యవధి చేత పూర్వ సంస్కారాలు అప్పటికే నశించి ఉంటాయి. కాబట్టే "స్వప్నం కంటే సృష్ట్యాదిగా ప్రారంభమైన జాగృత్ మరికొంత తుచ్ఛమైనది"... అని జాగ్రత్‌కు స్వప్న మాత్ర సత్తా కూడా లేదని చమత్కారంగా చెప్పబడుతోంది.

ఈ విధంగా జాగ్రత్‌యే మరికొంత మిథ్యాత్వము వహించినట్లుగా ఇక, "స్వప్నమంతా యథార్థమేనని నా కనిపిస్తోంది" ...అని నీవు అంటున్నావేమిటి? ఈ గృహము, బంధువులు... ఇటువంటి అనేక విషయాలు నీకు అనుభవానికి వస్తూ ఉండవచ్చు గాక! అయినా కూడా నా ఉపదేశాలను గ్రహించయినా, "ఇదంతా స్వప్నమే"... అనే స్వప్నధ్యానమునందు నీలో ప్రయత్న శీలత్వము ఇంకా జనించటంలేదేం?

ఇక – ఇది నీకు సత్యమనియే అనిపిస్తోందని అంటావా?... ఒకడు స్వప్నం చూచేటప్పుడు "ఇదంతా సత్యమే" అని అనుకొనియే అనుభవిస్తున్నాడు. కానీ, నిద్రలేచిన తర్వాత మాత్రం "అదంతా నా భయమేకదా! ఊహా జనితమే కదా! దానిని గురించి పట్టించుకోవలసిన దేమున్నది?" అని అనుకుంటూ వదలి వేస్తున్నాడు. అట్లాగే ఆత్మజ్ఞానం వికసించనంతవరకు "ఈ జాగ్రత్తు ఈ ఈ విశేషములతో కూడుకొని నాకు సత్యమనియే అనిపిస్తోంది" అని అనుకోవటంలో మాకేమి ఆశ్చర్యం అనిపించటంలేదు. ఆత్మజ్ఞానం సముపార్జించి సుస్పష్టం చేసుకొన్న తరువాత మాత్రం "ఈ దేహాలు,

వ్యవహారాలు, విషయాలు .... ఇవన్నీ స్వప్నసదృశమే" – అని గ్రహిస్తున్నాడని మేం సశాస్త్రీయంగా గమనిస్తున్నాం.

ఓ వ్యాధ మహాగురూ! ఈ జగత్తు అనేక విషయ పరంపరల దృష్ట్యా స్వసంస్కార రూపమే కాబట్టి అసత్యం. ఇదంతా ఆత్మరూపమే కాబట్టి ఇది నిత్య సత్యమే! కనుక, ఇక ఈ జగత్తు విషయంలో "ఇది స్వప్న తుల్యమే"...అని గ్రహించటానికి ఇంకా సందేహమెందుకు చెప్పు?

నేను (మహాముని) : మహాత్మా! మీ మాటలకు అడ్డువస్తున్నానని అనుకోకండేం! ఇప్పుడు మీరు నన్ను "వ్యాధ మహాగురూ!" అని రెండుసార్లు సంబోధించారేమిటి? ఈ వ్యాధమహా గురుత్వమేమిటి?

రెండవ ముని : అవును. అది సంక్షిప్తంగా వివరిస్తాను. ఎందుకంటే ఇటువంటివి, ... నీకు సంబంధించిన అనేక సంఘటనలకు .... అంతులేదు కాబట్టి!

❖

ఇప్పుడు చెప్పుచున్నది ముందు ముందు ఒకానొక జరుగబోయే విశేషం అయివున్నది. నీవు కొంతకాలానికి లుబ్ధకుడు అనే పేరుగల వ్యాధునికి సద్గురువు కాబోతున్నావు. అప్పటి వరకు దీర్ఘ తపస్వినగు నేను కూడా ఇక్కడే ఉండబోతున్నాను.

నాకు పూజాది సత్కారాలు నిర్వర్తిస్తూ నీవు కూడా ఇక్కడే ఉండబోవుచున్నావు. నేను కూడా అప్పటివరకూ నిన్ను త్యజించబోవటంలేదు.

కొంతకాలం గడచిన తరువాత ఇక్కడ ఒక దుర్భిక్షం రాబోవుచున్నది. ఆ సమయంలో మీ కుటుంబ సభ్యులు, మీ తదితర బంధువులు అనేకులు నశించటం జరుగుతుంది. ఆ తరువాత మదోన్మత్తులగు సరిహద్దు రాజుల యుద్ధ విన్యాసాలచే హింసించబడి ఈ గ్రామ ప్రజలంతా గ్రామం విడచి వలస వెళ్ళనున్నారు. ఇక ఇక్కడ మనిద్దరం మాత్రమే మిగిలిపోతాం. నీకు నేను, నాకు నీవు ధైర్యం చెప్పుకుంటూ ఇక్కడే రోజులు గడుపుతూ ఉంటాం. వేద్య వస్తువగు ఆత్మను ఎరిగిన వారం అవటం చేత శాంతులమై సమరూపులమై, ఏ పదార్థమునందూ కోరికలేనివారమై, ఉత్తమ ఆచరణాపరులమై ఒక వృక్ష సమూహం మధ్యగా నివసించటం ప్రారంభించబోతున్నాం. ఆత్మానుభూతి బలంచేత మనం మరణము, జీవనముల పట్ల ఆశ – భయములు లేనివారమై ప్రశాంతంగా ఆత్మానుభూతంగా కాలం గడుపుతూ ఉండబోతున్నాం. మనం నివసించబోయే వృక్షజాలమధ్య ప్రదేశం చుట్టూ అనేక తాళ వృక్షములు, లతా విశేషములు పరివేష్టించి ఉంటాయి. అప్పుడు మనం ఉండబోయే ఈ వనప్రదేశం మన తపో అభ్యాస ప్రభావంచేత స్వర్గం నుంచి భూలోకం వచ్చిన నందనవనంలాగా విరాజిల్లగలదు.

ఇట్లా చాలాకాలం జరిగిన తరువాత ఒక రోజు 'లుబ్ధకుడు' అనే పేరుగల ఒక వ్యాధుడు ఒక మృగమును వేటాడుతూ మనం తపస్సు చేసుకొనే వన ప్రదేశానికి రావటం జరుగుతుంది. ఆతడు మనం ఉండే ఆశ్రమస్థానంలో ప్రవేశించగానే తన హింసకవృత్తిని త్యజించి పూర్వజన్మార్చిత పుణ్య ప్రభావంచేత నీకు సాష్టాంగ దండ ప్రణామములు సమర్పిస్తాడు. అంతమాత్రానికే నీవు సంతోషించి

ఆతనికి అహింస – ఆయుః సద్వినియోగం గురించి గుర్తు చేస్తావు. నీవు చెప్పే పుణ్య వచనాలకు, ఇక్కడి శోభాయమానమైన ప్రశాంత వాతావరణానికి ఆకర్షితుడై ఆతడు పూర్వజన్మల సంస్కార బలంచేత ఇక్కడే తపస్సు నిర్వర్తించటం ప్రారంభిస్తాడు. నీకు ప్రియశిష్యుడై, నీకు సేవచేస్తూ ఆత్మజ్ఞాన విశేషాలు వినటానికి అర్హుడగుచూ ఉంటాడు. తపశ్చర్యా ప్రభావం చేత తన జీవహింసాస్వభావం విడనాడి శమ–దమ–తితిక్ష–ఉపరతి వంటి సాధన ద్రవ్యములను చేకూర్చు కొంటాడు. ఆ క్రమంలో ఒకానొకనాడు నిన్ను "స్వప్నం ఎట్లా ఏర్పడుతోంది? ఎక్కడి నుండి వస్తోంది? అద్దానికి రచయిత ఎవరు? ఎవరు స్వప్నాంతర్గతమైన విశేషాలకు కారణమగుచున్నారు? స్వప్నగతమైన ఆయా విశేషాలు ఎందుకు ఏ ఉద్దేశంతో, ఏ ఆశయంతో, ఎవరు, ఎట్లా కల్పిస్తున్నారు?"...మొదలైన స్వప్న వృత్తాంత విశేషాల గురించి ప్రశ్నించబోతున్నాడు. అప్పుడు నీవు స్వప్న ప్రసంగం ద్వారా పూర్ణరీతిగా ఆత్మజ్ఞానాన్ని ఉపదేశిస్తావు. దానిని విని ఆతడు ఆత్మజ్ఞానానికి యోగ్యుడు అవుతాడు.

ఓ మునీ! ఈ ప్రకారంగా నీవు వ్యాధగురువువు కానున్నావు. అందుకే యోచనావశంగా నిన్ను "వ్యాధ మహాగురువా!" అని సంబోధించాను. ఇది వినోదంగా మాటవరసకు, అన్నమాట మాత్రమే!

మిత్రమా! విన్నావు కదా! ఈ సంసార భ్రమ ఎట్టిదో నేనెటువంటివాడనో, నీవు ఎట్టివాడవో, ఇతఃపూర్వం ఏమి జరిగిందో ఇక ముందు ఏమేమి కానున్నదో ...అవన్నీ చెప్పాను. దీనితో నీ జ్ఞాన సంబంధమైన సందేహాలు తొలగివుండవచ్చునని అనుకుంటున్నాను.

❖

ఇట్లా పలికి ఆయన మరల మౌనం వహించారు. ఓ లుబ్ధక నామధేయుడగు వ్యాధుడా! ఆ అన్యముని చెప్పేదంతా విని నేను ఆశ్చర్యం చెందాను. నా శయన ప్రదేశానికి వెళ్ళాను. నాకు నిద్ర పట్టలేదు. వ్యాకులమైన బుద్ధితో ఆ మునివర్యుని గురించి, ఆయన చెప్పిన పూర్వాపర విశేషాల గురించి, ఈ దృశ్య సమూహ ప్రాప్తుల గురించి విచారించి మహావిస్మయం పొందాను.

ఆ రాత్రి అంతా ఆలోచన–మనన–విచారణలతో గడచిపోయింది. తెల్లవారగానే ఆ మునీంద్రుని పూజించి "స్వామీ! మీరు ఇక్కడే మా ఇంట్లోనే ఉండి మా సేవలు స్వీకరిస్తూ ఉండండి" ...అని దంపతి సమేతంగా అభ్యర్థించాం.

ఆ విధంగా మేమిద్దరం ఆ ఇంట్లోనే పరస్పరం స్నేహబద్ధులమై, స్థిర చిత్తులమై రోజులు గడపసాగాము. ఆయన మా ఇంట్లో ఒక సభ్యులైనారు. ఇక నాకు అప్పటిలో సంప్రాప్తిస్తూ ఉండే ఇష్టానిష్ట విశేషాలను నేను అనుభవిస్తూ ఉండగా, ఆయన మాత్రం ఏకాంత తపో–ధ్యానములు కొనసాగిస్తూ ఉండేవారు. ఆ ఈ అన్యముని సాంగత్యంలో రోజులు గడచిపోసాగాయి.

నాభి వాంఛామి మరణం, నాభి వాంఛామి జీవితమ్ ।
యథాస్థితోఽస్మి తిష్ఠామి తథైవ విగత జ్వరమ్ ॥

ఆ రోజులలో నేను మరణము కోరుకునేవాడిని కాదు. అట్లాగే జీవితమూ కోరుకొనే వాడిని కాదు. ఏ స్థితిలో ఏది ఎట్లా ఉండవలసివస్తే ఆ స్థితిలో అది అట్లే అంగీకరిస్తూ సంతాపరహితుడనై

వర్తించేవాడిని. ఇప్పటికీ అట్లే ఉంటున్నాను. అటు తరువాత నేను ఈ దృశ్య మండలము గురించి అనేక కోణాల నుండి ఆ రెండవ మునితో గూడి విచారణ చేస్తూ ఉండేవాడిని.

తతో విచారితం తత్ర తన్మయా దృశ్యమండలమ్
కిం కారణమిదమ్‌తుస్యాత్కిమయమ్ వేత్తి చేతసా?
కోఽ యం పదార్థ సంఘాతః? కిం నామైతస్య కారణం
అస్త్యస్మిన్ స్వప్న సందర్శే చిత్‌వ్యోమైక స్వరూపిణి ॥

ఈ దృశ్యమంతా ఏమిటి? దీనంతటికీ కారణమేమిటి? ఆత్మ చిత్తంతో కూడి ఏదేది ఎట్లెట్లు ఎరుగుచున్నది? ఈ పదార్థ సమూహాలన్నీ ఎక్కడి నుండి వచ్చాయి? రావటానికి కారణమేమిటి? చిదాకాశ స్వరూప 'స్వప్న వ్యవహారం' ఇప్పుడు ఈ పదార్థ రూపంగా ఎట్లా కనబడుతోంది? చిన్మాత్రాకాశమే నిజ చిద్ఘన స్వభావంతో ఈ రీతిగా పర్వత-ఆకాశ-భూ-వాయు-అగ్ని-నదీ-దిక్ స్వరూపంగా ఎందుకు కనిపిస్తూ ఉంది..?

'చైతన్యము' అనే చంద్రబింబం నలువైపులా తన స్వరూప ప్రకాశమును విస్మరిస్తూ ఉండగా అట్టి చిత్ ప్రకాశమే చిదాకాశమున ఈ జగద్రూపంగా భాసిస్తోంది కదా? ఈ పర్వత-భూ-ఆకాశ -శరీర-ఇంద్రియాదులన్నీ నా మనోరూపములేనా? వాస్తవానికి అవన్నీగాని, 'నేను' అనునది గాని లేవుకదా? ఇదంతా కూడా కేవలము చిన్మాత్రాకాశపు స్ఫురణ మాత్రమే అయి ప్రకాశిస్తోందా?

నేను చిన్మాత్రాకాశ స్వరూపుడనేనా? ఇదంతా చిన్మాత్రాకాశమే అయివుండగా ఇక ఇద్దాని కారణమేమి ఉంటుంది? జలంలో తరంగాలన్నీ జలమే అయివుండగా, "ఆ తరంగం అంత - ఈ తరంగం ఇంత" - అనురూపంగా అవటానికి కారణమేమున్నది? ఏదీ లేదు.

లోకం రీతి వేరుగా ఉన్నది. పిండ గ్రహణము - అద్దానికి కారణము లేక ఏదీ సంభవించదు. కాని చైతన్యం సర్వదా నిర్విషయమై ఉన్నది కదా! కనుక ఈ జగత్తు అకారణం! వాస్తవానికి లేనిదే! భావనచే మాత్రమే ఉన్నట్లున్నది! - అనగా, భావనారూపమే అయున్నదా?

ఒకవేళ ఇదంతా భ్రాంతి మయమనుకుంటే, అట్టి భ్రాంతికి కారణం ఏమిటి? ఆ భ్రాంతి యొక్క ద్రష్ట (లేక) మననము చేసే కర్త ఎవరై ఉన్నారు? ఆతని ఉదయానికి కారణమేమిటి? ఆ కారణం ఎచ్చట ఉన్నది? అట్టి ద్రష్టకు ఉదయాస్తమయాలు ఉన్నాయా?

నేను ఆ ప్రాణియొక్క హృదయ తేజంలో ప్రవేశించి ఈ దృశ్య వ్యవహారమంతా పొందుచున్నానో, ఆతని దేహం ఎప్పుడో నశించింది. అప్పటి నా దేహం కూడా నశించింది. అనగా, అప్పటి బయల్వెడలినట్టి నా దేహము లేదు. ఆ ప్రాణి యొక్క దేహమూ లేదు. అనగా, ఈ దృశ్యమంతా కూడా కర్తృ - కర్మ - కరణవర్జితమై, క్రమశూన్యమై, ఆద్యంతరహితమై, చిద్ఘనమైనట్టి చైతన్యము యొక్క స్ఫురణ మాత్రమగు ఆకాశము అయివున్నది.

ఇక్కడ కనిపించే ఘట-పట-పటాదులన్నీ (కుండ-వస్త్రము-వృక్షము మొదలైనవన్నీ కూడా) చిదాకాశము యొక్క స్ఫురణ రూపములే! కాబట్టే అవన్నీ స్పష్టరూపములు ధరించినవై అగుపిస్తున్నాయి.

అయితే... "చిన్మాత్రము యొక్క స్ఫురణ" అనే శబ్దం "రాహువు యొక్క శిరస్సు" అను శబ్దము వలె వికల్పమాత్రమై ఉన్నది. (సూర్యునికి - భూమికి మధ్య వచ్చే గ్రహం వలన సూర్యగ్రహణం ఏర్పడుచుండగా అక్కడ 'రాహువు యొక్క తల' అనేది వికల్ప మాత్రమే కదా!)

కాబట్టి సర్వము చిదాకాశమే! అయితే 'యొక్క' అను షష్ఠీ తత్పురుష సమాస ప్రయోగం ఇక్కడ అసంభవమై ఉన్నది. అంతా చిదాకాశమే అయివుండగా... అందులో 'చిదాకాశము యొక్క స్ఫురణ' అనేది ఎక్కడున్నది?

జలతరంగం - సముద్ర జలంలో అలల తాకిడికి తెల్లటి నురుగు ఏర్పడుతోంది. ఆ అలలు, వాటి తాకిడికి ఏర్పడే నురుగు రంగు - ఆకారంచే భేదముండవచ్చుగాక! వాస్తవానికి ఆ అలలు, వాటి ఆకారాలు, నురుగు, అద్దాని తెల్లటి రంగు... ఇవన్నీ నిరాకార జలరూపమే కదా! "జలము యొక్క తరంగం" అనునది పూర్ణార్థం కాదు. "తరంగం జలమే" అనునదే పూర్ణార్థం. అట్లాగే, వ్యష్టి - సమష్టి జీవుడనగు నాయొక్క పూర్ణార్థం "అఖండము - అప్రమేయము" అగు పరమాత్మయే! (లేక) పరబ్రహ్మమే!

ఈ జగత్తు "చిద్రూపము" అనే సముద్రం యొక్క నురుగు అయివున్నది. ఇక చిద్రూపము కానిదేమి? అనంతమగు చిద్ఘనమగు పరబ్రహ్మమే... ప్రకాశ స్వభావముగా స్థితినొంది ఉన్నది.

బ్రహ్మము యొక్క స్ఫురణయే జగత్తు రూపంగా భాసిస్తోంది. కనుక ఇక్కడ ద్రష్టత్వం లేదు. దృశ్యము లేదు. పరబ్రహ్మము... దేశకాల, వస్తు పరిచ్ఛేద శూన్యం. అప్రమేయం. ఆదిమధ్యాంత రహితం. సర్వదా ఏకం. సర్వవ్యాపకం. కార్య-కారణ వర్జితం.

అట్టి పరబ్రహ్మము నిజసత్త చేతనే ఈ భువన - పర్వత - ఆకాశ - దిక్ మొదలైనవి నిర్వర్తించుచూ, ఏకమై అయినప్పటికీ, అనేక రూపములుగా స్ఫురిస్తోంది.

కాబట్టి... ఈ కనబడే సర్వము, సమస్తము వాక్-మనస్సులకు విషయము కానట్టి చిన్మాత్రమే! కేవల-నిర్మల-నిజసత్తామాత్ర చిదాకాశమే ద్రష్ట - దృశ్య రూపములను అవధరించి ఈ 'జగన్నాటకం' ప్రదర్శిస్తోంది! ఇంతకుమించి - ఇంతకు వేరై మరింకెక్కడా ఏదీ లేనేలేదు. ఉండబోవుట లేదు.

❖❖❖

25. అభ్యాసవశంగా.....!

మహాముని : ఓ లుబ్ధకుడా! విన్నావు కదా! నేను ఇంతవరకు వర్ణించి చెప్పిన ప్రశ్నలకు సమాధానం ఆశ్రయిస్తూ, ఆత్మ నిర్ణయాన్ని ఆశ్రయించినవాడనై సంతాపరహితుడవై ఈ దృశ్యంలో ఉంటూన్నాను.

ఇంకా... రాగవర్జితుడనై, శంకాశూన్యుడనై, అహంకార రహితుడనై, నిర్వాణ శాంతరూపుడనై, ఆధార ఆధేయరహితుడనై, అభిమాన వర్జితుడనై, ఆశ్రమ శూన్యుడనై, నిజ చిత్స్వభావమున ఉన్న వాడనై, స్వయం శాంత స్వభావుడనై సర్వదా ఉదయిస్తున్న సృష్ట్యాత్మ స్వభావుడనై వెలయుచున్నాను. యథా ప్రాప్తములైన కార్యములకు కర్తనై ఉంటూనే సర్వదా అన్నిటికీ అకర్తనై చెన్నొందుచున్నాను.

ఎందుకంటే ఏదైతే స్వయంగా నిష్క్రియమగు చిదాకాశమే అయివున్నదో ...అద్దానికి కర్తృత్వమెచట? ఈ దృశ్యము – నేను కూడా సర్వదా చిదాకాశమే అయి ఉన్నాను కదా! ఈ ఆకాశం – భూమి – వాయువు – అంతరిక్షం – పర్వతాలు – నదులు – ఈ సమస్త ప్రాణి సమూహాలు – ఇవన్నీ కూడా సర్వదా "ఏకమే" అయినట్టి ఆత్మరూపమగు చిదాకాశమే అయివున్నది కదా! ఇది గ్రహించి నేనిక శాంతుడనై, సర్వవిధములా సంతృప్తుడనై విధి, నిషేధ రహితుడనై, బాహ్య – అభ్యంతరములు లేనివాడనై నిత్య ప్రకాశితుడనై ఉంటున్నాను.

❖

అట్టి నా ముందు నీవు కొద్దికాలం క్రితం ఒక మృగమును వేటాడుతూ వచ్చి నీ హింసక్ వృత్తిని పరిత్యజించి వినమ్రుడవై నిలచి ఉండటం కాకతాళీయంగా జరిగింది.

ఓ వ్యాధుడా! లుబ్ధక నామధేయుడా!

ఈ ప్రకారంగా స్వప్నం ఎట్టిదో... మనం ఎటువంటి వారమో... ఈ జగత్తు ఎట్టిదో... నీవు ఎట్టివాడవో... ఈ దృశ్యం ఎట్టిదో... అవన్నీ కూడా నా సద్గురువగు (ఈ మన ఎదురుగా శాంత స్వరూపంగా ఆసీనులై ఉన్న) అన్యముని సమక్షంలో విశదీకరించి చెప్పాను. కనుక మిత్రమా!

ద్రష్టయగు నీవు ఎట్టివాడవు? ఈ దేహ – ఇంద్రియములతో కూడిన ఆధ్యాత్మిక చమత్కారం ఎట్టిది? ఎదురుగా కనిపించే ఈ ఆదిభౌతిక దృశ్యం ఎటువంటిది? ఈ దృశ్యంలో కనిపించే రాగ – ద్వేషాలు, గ్రహణ–త్యాగాలు, వాటికి సంబంధించిన భావపరంపరలు ఎటువంటివి? ఈ సృష్టికే కర్తయగు బ్రహ్మదేవుడు ఎక్కడివాడు? మనకు ఎదురుగా ఉన్న ఈ జన సమూహం ఎక్కడిది?

ఇవన్నీ సమగ్రంగా సుస్పష్టంగా మన ఈ సంవాదమును ఆసరాగా తీసుకుని తెలుసుకో! ఈ సమస్త దృశ్యము మిథ్యగా గ్రహించి శాంతుడవై ఉండు.

ఎందుకంటే... ఈ ద్రష్ట మొదలైనవాటి సత్త చిన్మాత్రాకాశ రూపమే అయి ఉన్నది. ఇదంతా స్వయంగా పరమశాంత రూపమై భాసిస్తోంది. ఇక్కడ పూర్వాపరముల దృష్ట్యా అశాంతమైనదేదీలేదు.

చిత్ సత్త సర్వదా శాంతరూపంగానే స్వయంగా భాసిస్తోంది. అది 'దృశ్యము' అనబడే అశాంతిగా ఎప్పుడూ అగుచుండటం లేదు. సంచలన తరంగాలుగా కనిపించేదంతా నిశ్చలజలమే కదా! దృశ్యము దృశ్యముగా కాకుండా సత్యమగు పరబ్రహ్మముగా అనిపించటమే పరమ శాంతిస్థితి. అద్దానిని నీకు నీవే సంపాదించుకో!

❖

వ్యాధుడు : (లుబ్ధకుడు) : ఓ మునీంద్రా! మీరు చెప్పేదంతా కంటికి కనిపించేదానికంతా వ్యతిరిక్తంగా ఉన్నది. అందుకే అంతా యుక్తియుక్తమే అయినప్పటికీ, కొంచెం నమ్మకం మాత్రం కలగటంలేదు. మీరు ప్రవచించే దానిని అనుసరించి... మీరు, నేను, సమస్త దేవతలు, మనుష్యులు – మనమందరం కూడా పరస్పరం స్వప్నంలోని ఆయావ్యక్తుల సంగమంలాగా స్వప్న పురుషులమేనంటారా? మనమంతా ఉన్నట్లే కనబడుచూ లేనివారమేనని మీ ఉద్దేశమా? సదసద్రూపులమా?

మహాముని : అవును. ఇదంతా కూడా పరస్పరం స్వప్నమువలె స్థితినొంది ఉన్నది. సర్వులకు పరస్పరం ఆత్మగా చూస్తే అంతా సత్తే! అన్యంగా చూస్తే అంతా అసత్తే!

లుబ్ధకుడు (వ్యాధుడు) : మరి ఇదంతా నీవు, నేను, ఆ ఊరివారు, ఆ దేశంవారు, నా దేశంవారు, ఆ జాతివారు, ఈ మతంవారు ...ఇవన్నీ ఉన్నట్లే నాకు అనిపిస్తోంది కదా!

నేను అజ్ఞానియగు వ్యాధుడను. మీరో ఆత్మజ్ఞానం ఎరిగిన మహామునివర్యులు. ఆయనేమో... మీకు ఆత్మజ్ఞానం గుర్తుచేసిన మీ సద్గురువర్యులు. ఆ ప్రక్కన ఉన్న జనులు మీ ఆశ్రమ దర్శనమునకు వచ్చి ఇక్కడ సేద తీర్చుకొనే బాటసారులు.

ఇవన్నీ ఇట్లా వేరు వేరుగా ఉండగా "ఇవన్నీ లేవు. ఇదంతా పరస్పరం స్వప్న సదృశం"...అని మీరు సిద్ధాంతీకరిస్తున్నారే! వరప్రసాదులగు దేవతలు కూడా పరస్పర స్వప్న విభాగులేనని చెప్పుచున్నారే? ఇదంతా నాకిట్లా అనిపిస్తూ ఉండగా, "ఇదంతా పరస్పర స్వప్న సదృశం. అసత్యం మాత్రమే!"...అని మీరు ఎట్లా చెప్పగలుగుచున్నారు?

మహాముని : ఓ ప్రియాత్మస్వరూపా! లుబ్ధకా! ఈ నీ ప్రశ్నకు ఇతఃపూర్వమే సమాధానం చెప్పాను. అయినా కూడా... నీవు అడుగుచున్నావు. కనుక మరల చెప్పుచున్నాను. విను.

ఈ దృశ్యం ఎవనిచే ఏ ప్రకారంగా ఎరుగబడుచున్నదో... ఆ ప్రకారం గానే ఆతనిచే అనుభవించబడుతోంది. ఈ జగత్తు అనేకమూ కాదు. ఏకమూ కాదు. ఏకానేకమూ కాదు. ఇదంతా కూడా – "ఒకే మట్టి – అనేక కుండలు" అనే వ్యవహారంలో "అనేక కుండలు"గా దృష్టి గలవాడికి అక్కడ అనేక ఆకారాలుగా గల అనేక కుండలు కనిపిస్తాయి. "ఇవన్నీ బంక మట్టితోనే కదా తయారయింది!" అనే దృష్టి గలవానికి అంతా బంకమట్టిగానే కనిపిస్తుంది. "జీవులందరూ ఆత్మయే స్వరూపంగా కలిగి ఉన్నారు" అనునది ఆత్మసాక్షాత్కారం పొందినవారి నిస్సందేహానుభవమై ఉంటోంది.

ఇక్కడ నానా రూపములు చూచేవానికి "ఏకత్వము" – అసంగతంగా, అర్థంలేని మాటగా, అసందర్భంగా కనిపిస్తుంది. "ఏకత్వము" దర్శించేవానికి అనేకత్వమనేది – అసంగతంగా, అర్థంలేని మాటగా అసందర్భంగా కనిపిస్తోంది.

తత్త్వవేత్తలకు ఇదంతా స్వప్న సదృశంగా, ఊహాజనిత వ్యవహారంగా అనిపిస్తోంది. వారికి దృశ్యమునకు ఆవలగల నిత్య నిర్మల ఆత్మ స్వరూపమే 'ద్రష్ట' అనే వేషం వేసి నటించుచున్నట్లుగా కనిపిస్తోంది. వారికి ఇదంతా "ఎప్పుడో ఏదో సందర్భంలో చూచిన నగరం" లా (జ్ఞాపకానికి సంబంధించిన ఒకానొక ఊహాఫలకంలోని దృశ్యంలా) అనిపిస్తోంది. ఆత్మ గురించి శ్రవణ,పఠణాదుల ద్వారా నిర్మల హృదయంతో ఎరిగిన వారికి ఇది జగత్తుగా కనిపించినా, ఆత్మగా అనిపిస్తోంది.

ఈ విధంగా నా అనుభవపూర్వకమైన సత్యమేమిటో నీకు వివరించి చెప్పాను. నిరంతరంగా నీకు అనేక ఆత్మజ్ఞాన విశేషాలన్నీ అనేక రోజులుగా బోధించాను. నీవు కూడా ఇంతసేపూ నేను చెప్పినదంతా ప్రజ్ఞతో ఎంతో శ్రద్ధ – ఆసక్తులతో విన్నావు. నీవు వాస్తవానికి ప్రజ్ఞావంతుడవే! నేను చెప్పిన విశేషాలన్నీ గ్రహించగలిగే సుతీక్షణమైన బుద్ధి కలవాడివే! ఇక ఆపై నీకు ఎట్లా అభిరుచియో ...అట్లే ఆచరణ కొనసాగించవచ్చు.

వ్యాధుడు (లుబ్ధకుడు) : మహనీయులగు తమరు అనృతము (అబద్ధము) మాట్లాడరనునది నాకు సువిదితమే! మీ అనుభవమే చెప్పుచున్నారని, నన్ను ఉద్ధరించటానికే పలుకుచున్నారని నేను గ్రహించియే ఉన్నాను. అయినా కూడా "ఈ జీవులు, ఈ దేహాలు, దేవతలు, ప్రకృతి, పర్వతాలు, నదులు, కాలము, మనో బుద్ధులు" ...ఇవన్నీ కూడా స్వప్నంలోని మనుజులవలె అసత్ మాత్రమే అనే మాట నేను నమ్మలేకపోతున్నాను. ఎందుచేతనో మరి?

మహాముని : ఓ వ్యాధుడా! నేను ఉన్నది ఉన్నట్లుగా బోధించాను. అయినా కూడా నీ యొక్క బుద్ధి స్వాభిమతమగు దృశ్యమునందే విశ్రాంతిని వెతుకుతోందిగాని... (జగద్దృశ్య భ్రమయందే తగుల్కొని ఉంటోందిగాని)... పరమ పదమగు ఆత్మయందు క్షణకాలం కూడా విశ్రాంతిని పొందలేకపోవు చున్నది. ఎందుకంటావా? కొయ్యను చెంబు ఆకారంగా మరల్చినపుడే అందులో నీరు నిలుస్తుంది కదా! అట్లాగే 'అభ్యాసం అనే గొప్ప ప్రయత్నము లేనంతకాలం 'ఆత్మబోధ' మనస్సులో ప్రవేశింప జాలదు. ఒకవేళ ప్రవేశించినా బుద్ధికి, అవగతమై అనుభూతిగా రూపుదిద్దుకోదు.

గురు-శాస్త్రాదుల సేవా ప్రభావంచేత, అభ్యాసము యొక్క దార్ఢ్యము చేత 'బోధ' అనేది చిత్తమునందు స్థిరపడుచున్నది. అప్పుడు ద్వైత - అద్వైత దృష్టులు శమిస్తున్నాయి. అట్టి నిర్మలత్వము పొందినప్పటి చిత్తమునే 'మోక్షము' అనే పేరుతో మహనీయులగు విజ్ఞులు పిలుస్తున్నారు.

నిర్మామ - మోహా, జిత సంగదోషా, అధ్యాత్మనిత్యా, వి నివృత్త కామాః
ద్వంద్వైః విముక్తాః సుఖ-దుఃఖ గుంజ్ఞైః గచ్ఛన్త్య మూఢాః పదమవ్యయం తత్॥

ఓ మిత్రమా! అభిమాన, మోహములను జయించినవారు, విషయ సంపర్క దోషాలను తొల గించుకొన్నవారు, నిరంతరం ఆత్మను మాత్రమే సర్వంలో దర్శించే అభ్యాసము గలవారు, దృశ్యం పట్ల సర్వకోర్కెలను త్యజించి ఉన్నవారు, సుఖ-దుఃఖాది ద్వంద్వాలకు అతీతత్వం సముపార్జించుకున్నవారు, శాస్త్రములు ప్రతిపాదించే తత్త్వజ్ఞానాన్ని నిరంతరం అభ్యసించువారు... అట్టివారే 'నిర్వాణం' అనే ఉత్తమ పదాన్ని అధిరోహించినవారై ఉంటున్నారు. "వేలాది తరంగాలలో ఒకే జలం", "వేలాది మట్టి బొమ్మలలో ఒకే మట్టి", "వేలాది ఆభరణాలలో ఒకే బంగారం" లాగా ...వారికి ఈ అనంత సంఖ్యలో గల దేహాలుగా ఒకే ఆత్మ వ్యక్తీకరణమౌతోందని సుస్పష్టంగా గమనిస్తున్నారు.

❖❖❖

26. భవిష్యత్ వృత్తాంతం

అగ్నిదేవుడు : ఓ ప్రియ విపశ్చిత్ రాజా! నీకు ఈ శవోపాఖ్యాన వృత్తాంతమంతా చెప్పుచున్నాను కదా! ఆ తరువాత ఏమైనదో ...చెప్పుచున్నాను విను.

❖

ముని వాక్యములు విని ఆ (లుబ్ధకుడు అనే) వ్యాధుడు పరమాశ్చర్యచకితుడైనాడు. ఆశ్చర్యము యొక్క అతిశయము చేత ఆతడు నిశ్చేష్టితుడైనాడు. ఒక ప్రతిమలాగా కదలకుండా ఉండిపోయాడు.

జగత్తు స్వప్న దృశ్యం... దేహాలు – భ్రమయా?... జీవునికి – జీవునికి మధ్య... కనిపించే భేదాలు స్వయంకృత మనోకల్పితాలా!...అయితే పుణ్య–పాపాలు, దేవత–ముని–మహర్షి–త్రిమూర్తులు మొదలైనవి ఇవన్నీ స్వప్న సదృశమని, తానే మరొకరి స్వప్నంలోని స్వప్న పురుషుడనని – ఆత్మగా సర్వము సత్యమేనని ఇటువంటి వాక్యాలు తనకు ఆత్మయందు విశ్రాంతిని ప్రసాదించటానికి బదులుగా ఏదో వ్యాకులపరచసాగాయి. అభ్యాసము లేనందువలన ఆతనికి ఆత్మానందం అందించకపోగా సముద్ర తరంగాలలో కొట్టుకుపోయే బంతిలాగా ఆతని చిత్తము మహాచంచలం కాసాగింది. చక్ర యంత్రముపై ఆరూఢుడైనవానివలె, ఎవరో మాయా హస్తములతో తనను ఎటో పరుగులు తీయిస్తూ తోసుకుపోతున్నట్లు, జలాశయంలో మొసలి తన కాళ్ళు రెండూ పట్టుకొని జలాశయ మధ్యభాగానికి ఈడ్చుకొనిపోతున్నట్లు, కాళ్ళు – చేతులు కదిలించలేని స్థితిలో శత్రువు ఆయుధధారి అయి దగ్గరకు వేగంగా వస్తున్న సమయంలాగానూ వేసట చెందసాగాడు.

ఈ ముని చెప్పుచున్నదే నిర్వాణమా? లేక 'నిర్వాణము' అంటే మరొకటా? ఈతనికి 'నిర్వాణము' అంటే తెలుసా? తెలియదా? అందరిలోని ఆత్మను నేనేనా? ఈ జగత్తు దేవ, మనుష్య, భూ, ఆకాశ, జంతు, పర్వతాది అనేక విశేషాలతోను, ప్రదేశాలతోను, రకరకాల జీవ జాతులతోను, మంచి – చెడులతోను కనబడుతూ ఉంటే...

"ఇదంతా స్వప్నతుల్యం, నీవు నా స్వప్న పురుషుడవు – నేను నీ స్వప్నంలోని పురుషుడను, ఇదంతా మరొకరి స్వప్నలోకం, అంతా మిథ్య, ఆత్మయే సత్యం, నేనే ఆత్మ" ...ఇట్లా బోధిస్తున్నారేమిటి ఈయన?

ఈ విధంగా అనేక సంశయములు ఆతని హృదయంలో కొనసాగాయే కాని, ఆతనికి ఆత్మయందు విశ్రాంతి లభించనేలేదు.

❖

విపశ్చిత్తు : హే భగవాన్! అగ్నిదేవా! అంత చాతుర్యంగా ఆ మునివర్యునిచే ప్రవచించబడిన ఆత్మ జ్ఞాన శాస్త్రం ఆతనికి ఆత్మశాంతిని ప్రసాదించనేలేదా? ఎందుచేత?

అగ్నిదేవుడు : ఇందులో ఆశ్చర్యమేమున్నదయ్యా! "ఈ జగత్తుగా నాచే చూడబడేదంతా నా యొక్క అవిద్యయే" అనే శాస్త్ర వాక్యానుభవం శిష్యునిలో అంకురించనంతవరకు గురువాక్యాలు శిష్యునికి అనుభవమును ప్రసాదించజాలవు.

ఆ లుబ్ధకుడు, "ఈ జగత్తు పరమాత్మ నుంచే వచ్చింది కదా! కనుక ఇది సత్యం కాకుండా ఎట్లా పోతుంది?" ...అనియే అనుకుంటున్నాడు. జీవునియొక్క "ఈ దృశ్యము సత్యమే"...అను దృశ్య సత్యత్వ భావనయే సంసారము యొక్క రూపం. ఇంతకు మించి 'సంసార బంధము' అని చెప్పబడేదేదీ వాస్తవానికి లేదు. ఆ దృశ్య సత్యత్వ భావన నుండే తదితర సాంసారిక దృష్టులన్నీ బయల్వెడలి పరిఢవిల్లుచున్నాయి. ఆత్మోపాసకులగు విజ్ఞులకు ఇదంతా జగత్తుగా అనేక భేద విశేషాలతో కనిపిస్తున్నప్పటికీ "అందరూ ఆత్మయే స్వరూపంగా కలిగి ఉన్నారు" ...అనే అభ్యాస

బలంచేత ... "ఇదంతా ఆత్మయే" అని, "ఇదంతా నా స్వరూపమే" ...అని తప్పక అనిపిస్తోంది. ఇందులో ఏమాత్రం ఆశ్చర్యం లేదు. మనకు జ్ఞానుల దృష్టి ప్రమాణంగాని, అజ్ఞానుల దృష్టి కాదు కదా! సరే... ఇప్పుడు మనం ఆ లుబ్ధకుని (వ్యాధుని) వృత్తాంతం కొనసాగిద్దాం. విను.

❖

అగ్నిదేవుడు : ఓ విపశ్చిత్ రాజా! ఆ వ్యాధుడు మరల కనులు తెరచాడు. ఆకాశం, భూమి, జీవులు, అంతరిక్షం, నక్షత్రాలు, గ్రహాలు, సూర్యుడు, సద్గురువగు మహాముని, ఆయనకు గురువైన అన్యముని, ఆశ్రమం, గ్రామాలు, పట్టణాలు, నగరాలు మొదలైనవన్నీ ఎదురుగా ఉన్నట్లే కనిపించాయి. అప్పుడు ఆ వ్యాధుడు ఇట్లా యోచించాడు.

"ఇప్పుడు నేను ఎవరి స్వప్నంలోనో చిక్కుకున్నానన్న మాట! నేను ఇప్పుడు తపస్సు చేస్తాను. ఆ తపోఫలంగా అతిదీర్ఘమైన దేహం సంపాదించి ఆ అంతరిక్షం కూడా దాటిపోతాను. అట్టి అతి దీర్ఘ శరీరంలో ఈ పృథివి, ఆకాశం, అంతరిక్షం దాటి వాటికి ఆవల ఏమున్నదో ...ఎక్కడ ఈ దృశ్యమంతా ముగిసిపోతుందో చూస్తాను. చూచి ఈ జగత్తుకు ఆవల విశ్రాంతి తీసుకుంటాను"... అని ఈ ప్రకారమైన నిర్ణయమును అప్పటికప్పుడే తీసుకున్నాడు.

ఆతడు ఇప్పటికీ మూర్ఖుడుగానే ఉన్నాడని వేరుగా నీకు చెప్పక్కర్లేదు కదా! ఎందుకంటే ఆ మహాముని దృష్టాంత సహితంగా మహత్తర బోధను ప్రవచించినప్పటికీ అభ్యాసం లేకపోతే లాభముండదు కదా! అందుచేతనే ఆతనిలో 'జ్ఞానం' తగినంతగా ఉదయించలేదు. ఆ ముని యొక్క మహత్తర వాక్యాలన్నీ ఆతనిపట్ల బూడిదలో పోసిన పన్నీరు వలె ...వ్యర్థమై పోయాయి. "ఈ దృశ్యము నీ భావనయే! భావనకు ముందే ఉన్న నిత్యనిర్మలమగు ఆత్మయే నీ స్వరూపం. ఈ కనబడేదంతా నీ యోచనయే కాబట్టి నీకు అన్యమైనదిలేదు" ...అనే వాక్యం ఆతడు అందుకోలేక పోయాడు. అయితే అక్కడికక్కడే తదితర మునులతో కూడి తపస్సు చేయటం ప్రారంభించాడు. తన ఇతఃపూర్వపు మృగములను వేటాడే స్వభావం అప్పటికప్పుడు సంస్కారపూర్వకంగా పూర్తిగా త్యజించి, ఇక తపస్సు చేయటంలో నిమగ్నం కాసాగాడు. అట్లా అనేక సంవత్సరాలు తపస్సు చేసి చేసి ఒక రోజు మరల మహామునిని సమీపించాడు.

❖

లుబ్ధకుడు (వ్యాధుడు) : మహాత్మా! మహామునీ! నేను అనేక సంవత్సరాలు సుదీర్ఘంగా తపస్సు చేశాను. అయినా కూడా నాకు మీ వలె ఆత్మయందు విశ్రాంతి లభించటమే లేదు. ఎందువల్ల?

మహాముని : ఓ లుబ్ధకుడా! నీకు నేను ఏ ఆత్మజ్ఞానం ఉపదేశించానో అది నీ అజ్ఞానమును పూర్తిగా తొలగించివేయగలిగినదే కానీ... నీవు దృశ్య జగత్తుకు సంబంధించిన అజ్ఞానం వదలటానికి తగినంతగా అభ్యాసపూర్వకంగా సంసిద్ధం కాలేదు. చిన్న అగ్నికణం బండ ఇనుప కడ్డీలను కాల్చలేదు కదా! అట్లాగే, నా జ్ఞాన వాక్యాలు నీ జన్మ జన్మాంత దృశ్యభావానుభవాలను దహించలేకపోతున్నాయి. అభ్యాసం లేకపోవటంచేతనే శివరూపమగు ఆత్మయందు నీకు విశ్రాంతి లభించటంలేదు. అయితే

'తపస్సు' అనే సాధనకు ఉపక్రమించావు కదా! అట్టి ఈ తపస్సు అనే అగ్ని నీలోని జ్ఞానాగ్నిని తప్పక ప్రజ్వలింపజేస్తుంది. క్రమంగా నీ అజ్ఞానం తప్పక తొలగుతుంది. నిరుత్సాహ పడకు. త్వరలో నీకు ఆత్మానందం లభించగలదు.

లుబ్ధకుడు (వ్యాధుడు) : స్వామీ! మీరు ఆజ్ఞాపించినట్లే తపస్సు కొనసాగిస్తాను. అయితే ముందు ముందు నాకేమి కానున్నదో, ఎట్లా పూర్ణానందమగు ఆత్మయందు విశ్రాంతి లభించనున్నదో, అది ఇప్పుడే తెలుసుకోవాలని ఉన్నది. మహా తపస్యులగు మీరు భూత-భవిష్యత్-వర్తమానాలను ఒక్కసారే ఎదురుగా కనిపించే దృశ్యంలాగా చూడగలరు కదా! అందుచేత ముందు ముందు జరగబోయే విశేషాలు ఇప్పుడే నాకు చెప్పండి. ఎందుకంటే, నాకు ఆ విషయాలపట్ల ఎంతో కుతూహలంగా ఉన్నది. ఎంతగా భవిష్యత్ గురించి తెలుసుకోవాలని కుతూహలపడుచున్నానంటే... ఆయా భవిష్యత్ సంబంధమైన ఆలోచనలచే నాకు వర్తమానంతో తపస్సునందు ఏకాగ్రత కుదరదనంతగా...!

మహాముని : (పకపకా నవ్వి) ...ఇదంతా కూడా దృశ్యంపైగల కించిత్ మూర్ఖత్వంతో కూడిన "సత్యమే కదా!" అనే నమ్మకం తొలగకపోవటం, నీ ఆత్మస్వరూపము నందు నమ్మకం కలగకపోవటం చేతనే సుమా! అయినా, భవిష్యత్తు గురించి నీవెందుకు వేదన చెందటం? కానున్నది కాక మానదు కదా? వర్తమానంలో నీ తపస్సును కొనసాగించు.

లుబ్ధకుడు : అదంతా ఏమో తెలియదు. గురువర్యా! నాకు నా భవిష్యత్ గురించి దర్శించి చెప్ప వలసినదిగా మరొక్కసారి మిమ్ములను వేడుకుంటున్నాను.

మహాముని : (చిరునవ్వుతో) అయినా, ప్రియశిష్యుడవై నన్ను ఆశ్రయించావు కాబట్టి నీవు కోరినట్లుగా "అత్యద్భుతము - వినుటకు ఇంపైనది" ...అయినట్టి నీ భవిష్యత్ వృత్తాంతం చెపుతాను విను.

❖

జ్ఞానులందు అత్యంత ప్రసిద్ధమైనది, ఉత్తమ సారభూతమైనది, తత్త్వజ్ఞులకు నిత్యానుభవమైనది అగు ఆత్మను నీవు ఎరుగలేకపోతున్నావు. కాబట్టే ఇంకా సందిగ్ధ చిత్తుడవై ఉన్నావు. నీవు ఇప్పుడు కేవలం మూర్ఖుడవు కాదు. కేవలం పండితుడవు కాదు. నీవు గొప్ప తపస్సు ప్రారంభించావు. మంచిదే. అయితే... "అవిద్యారూపమైనట్టి ఈ విశాల జగత్తు పరిణామం ఎంత?" అనే నిజ మనోరథ కల్పనను ఆశ్రయిస్తూనే, ఇక మరల తపస్సు ప్రారంభిస్తావు.

ఈ ప్రకారంగా వందలకొలది యుగాలు జగత్తు యొక్క పరిణామం తెలుసుకోవటానికి, తద్వారా ఈ జగత్తును అధిగమించటానికై తపస్సు కొనసాగిస్తావు. అనేక జన్మలుగా అట్టి ఆశయంతో నీ తపస్సు కొనసాగుతుంది. తపస్సులకు ఫల ప్రదాతయగు బ్రహ్మదేవుడు దేవతా సమేతుడై నీ ముందు ప్రత్యక్షమై "నాయనా లుబ్ధకుడా! ఏమి కోరి ఈ సుదీర్ఘ తపస్సు ఆచరిస్తున్నావో... అది నెరవేర్చటానికే నీ ముందుకు వచ్చాను. ఏమి కావాలో... కోరుకో?" అని అడుగుతారు.

నీవు (లుబ్ధకుడు) (వ్యాధుడు) : దేవా! నమోనమః! ఈ దృశ్యము అవిద్యామయమేనని నా గురువు మహాముని నాకు తెలిపియున్నారు. ఇదంతా బ్రహ్మమునందలి ప్రతిబింబం మాత్రమే కదా! కనుక

నేను ఎక్కడ ఎట్టి దృశ్యం ఉండదో... అట్టి స్థానం చేరి విక్షేపరహితుడనై విశ్రాంతి తీసుకోవాలనుకుంటున్నాను. కాని అట్టి దృశ్య విక్షేపరహితమైన ప్రదేశమేదీ నాకు ఇప్పటివరకూ కనిపించలేదు. ఎందుకంటే అద్దం ఎక్కడుంటే అక్కడ దృశ్యము ఆ అద్దంలో ప్రతిబింబిస్తూనే ఉంటుంది కదా! అట్లాగే చిదాకాశం ఎక్కడుంటే అక్కడ ఒక పరమాణువులో కూడా దృశ్య వ్యవహారం ప్రతిబింబిస్తూనే ఉంటుంది. ఈ విధంగా చూస్తే చిదాకాశం లేని చోటే లేదు కాబట్టి... (అద్దానిలో జగత్తు ప్రతిబింబిస్తూనే ఉంటుంది కనుక) జగత్తులేని ప్రదేశమే ఎక్కడా కనిపించటం లేదు. అవిద్య ఎక్కడ దాకా విస్తరించి ఉంటే అక్కడి దాకా అవిద్యా జనితమైన దృశ్య వ్యవహారం ఉంటూనే ఉంటుంది కదా! అయితే ఓ మహాత్మా! ఇప్పుడు నా సందేహం తీర్చవలసినదిగా మిమ్ములను వేడుకుంటున్నాను.

ఈ దృశ్యము ఎంతదూరం విస్తరించి ఉన్నది? ఈ దృశ్యమునకు ఆవల బ్రహ్మము ఉన్నది కదా! అట్టి బ్రహ్మకోశం ఎంత దూరం వరకు విస్తరించి ఉన్నది?

స్వామీ! ఆకాశం కంటే అతిసూక్ష్మమైనది, జగద్రహితమైనది అగు 'బ్రహ్మము'ను నేను ప్రత్యక్షంగా అవశ్యం చూడాలని అనుకుంటున్నాను. అందుకే మీ కొరకై ఈ తపస్సు చేయనారంభించాను. నా తపోఫల ప్రభావంగా తమ దర్శనం అయింది. దృశ్యమును దాటి బ్రహ్మమును చూచేందుకు తగిన శరీరం నాకు కావాలి కదా!... అందుచేత నా ఈ దేహమును, స్వేచ్ఛా మరణం కలదిగాను, రోగరహితంగాను, గరుత్మంతుని వంటి వేగం కలదిగాను, ఆకాశంలో సంచరించ గలిగేదిగాను, ఇది పెరుగుతూ ఉంటే ఎవరూ నిరోధించలేనిదిగాను...వరాన్ని ప్రసాదించండి. ఈ నా దేహం ఒక్కొక్క క్షణానికి ఒక్కొక్క యోజనం చొప్పున విస్తరించాలి. అట్లా వృద్ధి చెందిన నా దేహం కొద్ది కాలానికి ఈ మూడు లోకాలను అతిక్రమించి ఇంకా ఇంకా విస్తరించుగాక! అప్పుడు నేను మహా విశాలత్వం పొందిన ఆ నా దేహంతో ఈ దృశ్యమును దాటిపోతాను. ఆవలకు విస్తరించి చూడగలిగేంతగా ఈ శరీరం ఎదగాలి. తద్వారా ఈ దృశ్యం యొక్క అంతు ఎక్కడో, బ్రహ్మం ఎక్కడ ప్రారంభమౌతోందో – అది నేను చూస్తాను... కనుక, హే బ్రహ్మదేవా! నాకు క్షణం క్షణం ఒక్కొక్క యోజనం విస్తరించగల దేహమును ప్రసాదించండి.

అప్పుడు "వత్సా! అట్లే అగుగాక! అయితే, క్షణక్షణ యోజన ప్రవృద్ధ దేహం కోరుకుంటున్నావో, అట్టిది అట్టి దేహం వలన లభిస్తుందా? యోచించుకో! నీ అభీష్టం నెరవేరుగాక, నీకు శుభమగుగాక!" ...అని నీకు వరం ప్రసాదించి బ్రహ్మదేవుడు అంతర్ధానమౌతారు.

అప్పుడు 'తపస్సు' అనే శ్రమచే అత్యంతగా కృశించిన నీ దేహం చంద్రకాంతివలె ప్రకాశిస్తుంది. అప్పటికప్పుడు నీవు ఈ ఆశ్రమం నుండి బయల్వెడలుతావు. అప్పుడు ఆకాశంలో ఎదగనారంభించిన నీ శరీరం కారణంగా నీ ముఖం, "ఆకాశంలో రెండవ చంద్రుడా!" అన్నట్లుగా కనబడుతుంది. క్రమంగా ఇంకా ఇంకా నీ శరీరం విస్తారం కావటం ప్రారంభిస్తుంది. క్రమంగా సర్వమునకు ఆధారం, ప్రతిబంధరహితం, అనంతం అగు ఆకాశం నందు ఈ నీ శరీరం అట్లా అనుక్షణం సువిస్తారం అగుచుండగా మధ్య మధ్యలో... ఆ మహాకాశంలో... అనేక సృష్టులను చూస్తూ

చూస్తూ ఉంటావు. అవన్నీ మహాసముద్రంలోని తరంగాలవలె చైతన్య మహాకాశము అనే శూన్యత్వం నుండి జనించిన వాయుచక్రముల వంటివే కదా!

వ్యాధుడు : శూన్యం నుండి సృష్టి రావటమేమిటి?

మహాముని : స్వప్నంలో చిద్ఘనమగు ఆత్మయందు నగరాలు కనిపిస్తున్నాయి కదా! అవన్నీ చిద్ఘనమే రూపంగా కలిగివున్నాయి కదా! అట్లాగే ఈ జాగ్రత్తు కూడా! అట్లాగే నీ శరీరం పెరుగు చుండగా ప్రతిబంధ రహితములు, – చిద్ఘన రూపములు అగు అనేక సృష్టి సమూహములు నీ దృష్టికి కనిపించటం, నీవు నీ శరీర పరిణామం చేత వాటిని అధిగమించటం జరుగుతూ ఉంటుంది. అనేక సృష్టులను దృఢనిశ్చయయుక్తుడవై గాంచుతూ ఉంటావు. మరొకవైపేమో నీ శరీరం అనేక భూ – నభోంతరాలు దాటివేస్తూ ఒక్కొక్క క్షణం ఒక్కొక్క యోజనం వృద్ధి అవుతూ ఉంటుంది.

వ్యాధుడు : మహాత్మా! మీరు చెప్పే ఆ నా శరీరం వృద్ధి చెందుచుండగా కనబడబోయే జగత్ సమూహాలు ఇప్పటి నుంచే ఉన్నాయా? లేక అవి అప్పటికప్పుడు ఉత్పత్తి అవుతాయా? అవన్నీ ఇప్పుడెక్కడున్నాయి? అన్ని జగత్ సమూహాలకు కర్తలు ఎవరు? భోక్తలు ఎవరు? అవన్నీ అసలున్నాయా? లేవా? వస్తు రూపాలా? శూన్యరూపాలా? జ్ఞానులు వాటిని చూస్తున్నప్పుడు ఏ అవగాహనతో – దృష్టితో చూస్తూ ఉంటారు.

మహాముని : ఓయీ! లుబ్ధకా! ఈ 'జగత్తు' అనబడేది ఎల్లప్పుడూ ద్రష్ట యొక్క అభిలాషానుసారమే అనుభూతమౌతోందయ్యా! మహనీయులగు విజ్ఞులకు ఇదంతా సాగర జలంలో ఏర్పడే తరంగాకారాల వలె (నిరాకారమగు జలమే అనేక సాకార తరంగాలుగా కనిపిస్తున్నట్లు) నామరూప రహితము, నిరంజనము, నిత్యనిర్మలము – అగు పరమాత్మయే ఈ కనబడే చిత్ర విచిత్ర నామ, రూప, ఆకారాదులుగా కనిపిస్తున్నట్లు గమనిస్తున్నారు. ఇక అజ్ఞానదృష్టి అంటావా? ...నీకు ఒక సంఘటన ద్వారా వివరించి చెపుతాను.

ఒక రోజు ఒక రాజసౌధం నుండి కొందరు రాణివాసపు స్త్రీలు కిటికీలోంచి రాజసభలో జరిగే ఏదో సంగీత నృత్యాన్ని చూస్తున్నారు. అట్లా చూస్తూ ఉంటే సభలో నర్తకులు చేసే నృత్య భంగిమలు కనిపిస్తున్నాయి గాని వారు ఏ కిటికీలోంచి చూస్తున్నారో ఆ కిటికీ యొక్క లోహపు చువ్వలు వారి దృష్టిపథంలోనే లేవు. ఆ సభానాటకం చూచిన తరువాత, "కిటికీ యొక్క లోహపు చువ్వలు ఎన్ని ఉన్నాయి? వాటిపై ఈగలు వ్రాలాయా?" ...అనే విషయాలు ప్రశ్నిస్తే వారు చెప్ప గలరా? లేదు. ఎందుచేత? వారి దృష్టంతా సభా మధ్యంలో జరిగే నాటకంలోని సంఘటనలపైనే ఉన్నది కాని, కిటికీ చువ్వలను వారు చూడటమే లేదు.

అట్లాగే చిదాకాశ దృష్టిగల తత్త్వవేత్తలకు ఈ జగద్రూప వ్యవహారమంతా చిదాకాశ మాత్రంగానే కనిపిస్తోంది. అంతా నిర్మలాత్మస్వరూపంగానే కనిపిస్తోంది. అజ్ఞానులకో ...ఆయా వివిధ జగత్తుల రూపంగా కనిపిస్తోంది. జగత్తుల అభిలాష కలవారికి ఆత్మస్వరూపం కనిపించదు. ఆత్మను అంతటా దర్శించేవారికి జగత్తులు కనిపించటంలేదు.

నీకు కనిపించే ఆ జగత్తులనబడేవన్నీ నీ అజ్ఞాన దృష్టి యొక్క ప్రదర్శనమేనని ఇప్పటికైనా గ్రహించవయ్యా! భూమిపై అనేకమంది మనుష్యులు, గ్రామాలు, కొండలు, గుహలు, దేశాలు, రాజ్యాలు, నదులు, సముద్రాలు అగుపించవచ్చుగాక! చంద్రమండలం నుంచి భూమిని చూస్తున్నా వనుకో! ఆయా విశేషాలన్నీ వేరు వేరుగా కనిపిస్తున్నాయా? లేదు కదా! ఆతని దృష్టిలో ఈ గ్రామ – పట్టణ – దేశాది భేదాలన్నీ అసత్తు. ఇదంతా ఆతనికి భూగోళమే!

అట్లాగే... ఆత్మతో అభేదరూపస్థితి సంపాదించుకొన్న మహనీయులకు ఈ వ్యక్తిగత భేదాలన్నీ అసత్తుగా కనిపిస్తున్నాయి. ఇక అజ్ఞానికో... వీటిలో 'ఏకత్వం' అనేది ఊహకు అందటమే లేదు.

❖

ఆ విధంగా నీవు సృష్టుల రూపంలో ఉండే – చెట్టుకు అనేక ఆకులవంటి – అనేక జగత్ సమూహాలలో నీ దృష్టి అప్పుడు పచార్లు చేస్తూ ఉంటుంది.

కొన్ని సృష్టులు. ఇంతలోనే శూన్యాకాశం. మరల మరికొన్ని సృష్టులు. మరల ఆకాశం...

ఈ విధంగా సృష్టి – ఆకాశములను మార్చి మార్చి చూస్తూ ఉంటావు. ఆ విధంగా సుదీర్ఘకాలం చూస్తూ చూస్తూ ఉండగా ఒకానొకప్పుడు నీలో వైరాగ్యం ఉదయిస్తుంది. నీవు నిర్వర్తించిన, నిర్వర్తించబోయే తపోఫలంగా నీవు వైరాగ్య దృష్టితో నీ అతిదీర్ఘ శరీరాన్ని నీవే చూస్తూ ఇట్లా పలుకుతావు – "ఓ శరీరమా! ఆహా! అనేక లక్షల మేరు పర్వతములను వెంట్రుకల వలె ధరించే నీ మహాపరిణామముచే ఇప్పుడు నాకు భారముగా తోచుచున్నావు కదా! బ్రహ్మదేవుని నా తపస్సుచే మెప్పించి, చివరికి నిన్ను వరంగా పొందానా?

అరె! ఇప్పటికే ఈ శరీరం అపరిచితమైన ఆకాశమునంతా ఆక్రమించి వేసింది. ఇంకా పెరుగుతూనే పోతోంది. అనేక వేల బ్రహ్మాండములను ఈ శరీరము ఇప్పటికే తన పరిమాణంచే అధిగమించివేసిందే! ఇంకా ఇంకా ఎదుగుతూనే ఉన్నది. ఇక భవిష్యత్తులో ఇంకా ఏమి కానున్నదో కదా! ఇంతకీ ఇంతటి భారీ శరీరాన్ని ఎందుకు కోరుకున్నాను? ఈ దృశ్యాన్ని అధిగమించి ఆవల దృశ్యరహిత ఆత్మను సందర్శించాలని కదా!

కానీ ఈ భయంకరమైన అవిద్యారూప దృశ్యము అనంతమైనది. దీనిని అధిగమించి చూడాలంటే లక్షల కోట్లాది మైళ్ళు విస్తరించియున్న శరీరం కావాలనుకోవటం నా తెలివితక్కువ తనమే! సర్వభూత సమాభావపూర్వకమైన బ్రహ్మజ్ఞానం లేకపోతే ఈ దృశ్యము యొక్క అంతమును చూడగలగటం అనేది ఎప్పటికీ ఉండదని ఇప్పుడు తెలిసింది. మహాముని బోధించిన బ్రహ్మజ్ఞాన వాక్యాలు గ్రహించక ఇట్లా ఈ వక్రమార్గంలో దీర్ఘశరీరం తపస్సు చేసి మరీ తెచ్చిపెట్టుకున్నాను.

కాబట్టి ఇప్పుడు నేను ఆకాశాన్నంతా కప్పివేసి అనేక బ్రహ్మాండాలను పొట్టలో ధరించి ఉన్న ఈ అనంతదీర్ఘ శరీరాన్ని ఇప్పుడు త్యజించివేస్తాను. ఎందుకంటే... ఇంతటి భారీ శరీరంతో నాకు బ్రహ్మజ్ఞానం కొరకై సాధన ఏమి కుదురుతుంది? సచ్ఛాస్త్రాలను అధ్యయనం ఎట్లా చేయగలను? సాధు సంగం ఎట్లా ఆశ్రయిస్తాను? మోక్ష సాధనలు లేకుండా దృశ్యం ఎట్లా అధిగమిస్తాను?

ఓ శరీరమా! నీవు అనంతమై, అపారంగా వ్యాపించిన దానివై, ఆకాశంలో నిరాధారంగా వ్రేలాడుతూ ఇంకా ఇంకా విస్తరిస్తున్నావు. తత్త్వవేత్తలతో సాంగత్యం కుదరని నీతో నాకు ప్రయోజనం ఏమున్నది?... కనుక ఇప్పటికిప్పుడే నిన్ను నేను త్యజిస్తున్నాను.

❖

ఇట్లా పలికి నీవు ప్రాణరేచక ధారణకు ఉపక్రమిస్తావు. పక్షి గుజ్జును తిని గింజను వదులుతోంది చూచావా? అట్లా నీవు ఆ అతిదీర్ఘ శరీరాన్ని త్యజించి ఇందులోని ప్రాణతత్వాన్ని మాత్రం రేచక ప్రక్రియతో బయల్వెడలతీస్తావు. వాయువుకంటే కూడా అతిసూక్ష్ముడగు నీ యొక్క జీవుడు ప్రాణ సమేతంగా అతిభారీ శరీరాన్ని త్యజించి ఆకాశంలో ప్రవేశిస్తాడు. ఆకాశంలో వాయువు ఉన్నట్లు నీ జీవాత్మ ఉండటం జరుగుతుంది. అప్పుడు ఆ దేహంకాస్తా రెక్కలు తెగిన పక్షిలాగా నేలకూలుతుంది. ఆ భారీ శరీర పతనం చేత భూమిపై పర్వతాలు పిండిపిండి అయిపోతాయి. అప్పుడు శుష్కించిన శరీరియగు భగవతి తన మాతృగణంతో సహా వేంచేసి ఆ దేహశకలాలను భక్షించివేస్తుంది. దాంతో భూమి దోషరహితమై పోతుంది. ఆ మేధస్సే ఇక్కడ మృత్తికార రూపం పొంది, ఈ భూమి 'మేదిని' అని సార్థకనామం పొందగలదు.

❖

ఓ లుబ్ధకుడా! ఈ విధంగా ముందు ముందు జరుగబోయే నీకు సంబంధించిన సంఘటనలను ముసు-ముందుగానే దివ్యదృష్టితో దర్శించి నీకు చెప్పాను. ఇక ఇప్పుడు ప్రక్కనే గల తాళవనానికి వెళ్ళి నీ తపస్సు కొనసాగించు. ఆపై నీకేది ఇష్టమో అట్లాగే ఆచరించు!

వ్యాధుడు : అయ్యబాబోయ్! హే మహాత్మా! నేను ఆ విధంగా అనేక క్లేశాలు అనుభవించి తపస్సు చేసి చివరికి ఆ సుదీర్ఘ దేహం పొంది అనేక దుఃఖాలకు లోనుకావలసిందేనా? భారీశరీరం అను అనర్థం కొరకై తపస్సు అనే పురుషార్థం నిర్వర్తించి నిజసంకల్ప దోషంచే ఆ భారీ శరీరాన్ని, బ్రహ్మాండాలను పొంది అనేక వ్యాకులతలను నెత్తిన పెట్టుకుని మోయవలసిందేనా? స్వామీ! మీరు ఇప్పుడు వర్ణించి చెప్పుచున్న నా భావికాల స్థితిని ఏ ఉపాయం చేత మరొక తీరుగా మార్చుకొన గలుగుతానో... ఆ మార్గం నాకు చెప్పండి. నేను అవశ్యం అట్లాగే చేస్తాను. ఓ మునీంద్రా! భవిష్యత్తులో "సుదీర్ఘ దేహం పొంది, అనేక బ్రహ్మాండాలు అనుభవించి, చివరికి రేచక ప్రాణయోగంతో శరీరం త్యజించటం" ఇటువంటి విపత్కరమైన-దౌర్భాగ్యమైన పరిణామాలు నిరోధించటానికి మార్గం చెప్పండి స్వామీ!

మహాముని :

అవశ్యం భవితవ్యో ఽర్థో న కదాచన కేనచిత్ ।
విధాతుమ్ అన్యథా శక్యస్తన్ న క్షరతి యత్నతః ॥

నాయనా! అవశ్యం సంభవించబోయే భవిష్యత్తును మరొక విధంగా మార్చబడటమనేది కుదిరేది కాదు. ఎంతగా ప్రయత్నం చేసినాకూడా అది మరొక విధంగా ఉండబోదు. కుడిచేయి ఎడమచేయి నీ శరీరంలో భాగమే. అయినప్పటికీ వాటిని కుడి నుండి ఎడమకు - ఎడమనుండి

కుడికి మార్చగలమా? శిరస్సును పాదాల స్థానంలోను, పాదాలను ఈ శిరస్సు స్థానానికి తెచ్చిపెట్టగలమా? అందుకు మనకు శక్తి లేదు కదా!

వామా వామ శిరః పాదః విపర్యయ విధౌ యథా ।
పుంసో న విద్యతే శక్తిః, తథాభావా అన్యథా స్థితౌ ॥

ఎవరికీ కూడా తన భవిష్యత్తును మరొక విధంగా చేయటానికి ఏ ఉపాయమూ లేదు. జ్యోతిశ్శాస్త్ర విజ్ఞానం చేత భవిష్యత్తు గురించి తెలియవచ్చునేమో గాని...

జ్యోతిః శాస్త్రార్థ విజ్ఞానైః ఇహ భావ్యర్థ వేదనమ్ ।
భవతి అన్యదపూర్వం తు న కించన కదాచన ॥

భవిష్యత్తు తెలిసినప్పటికీ అద్దానిని మరొక తీరుగా మార్పుచేయటమనేది కొంచెం కూడా కుదిరేది కాదు. జరగవలసింది అవశ్యం జరుగుతూనే ఉంటుంది. జరుగవలసిన దాని గురించి దిగులు ఎందుకు? అది జరుగవలసియే ఉన్నది. ఏది ఎట్లా జరగాలో అది అట్లాగే జరుగుతూపోతూ ఉండటం సృష్టి చమత్కారం. అందుచేత, విజ్ఞులు ఆయా విషయాల గురించి ఏమాత్రం చింతించరు. శ్రేష్ఠులైన మనుజులు వర్తమానంతో స్వాభావికమైన కర్మలు నిర్వర్తిస్తూనే వాటిని విధ్యుక్త ధర్మానుకూలంగా మలచుకుంటూ ఉంటారు.

శమము (మనోనిగ్రహం) – దమము (ఇంద్రియ నిగ్రహం) అలవరచుకుంటూ ఉంటారు. బ్రహ్మజ్ఞానం ప్రసాదించగల శ్రవణము – మననము మొదలైన ఉపాయాలు అవలంబిస్తూ ఉంటారు.

క్రమంగా "ఇది నేను కాదు (నాఽహమితి) – నేను అది (సోఽహమ్)" అను తత్త్వజ్ఞానం పెంపొందించుకుంటూ ఉంటారు. బ్రహ్మమే తమ రూపమని గ్రహిస్తూ ఈ జగత్తుపట్ల "ఇది ఎట్లా ఉన్నా ఒక్కటే కదా!" ...అనే నిదురను అవధరిస్తారు. ఈ శరీరాదులు దహించబడుచున్నప్పుడు కూడా నిర్వికారులై ఉంటారు. క్రమంగా మహాదుఃఖదాయకములగు, సుఖదాయకములగు సమస్త కర్మలను "ఇవి నావి కావు, నేను వీటికి చెందినవాడనుగాను" ...అను దృష్టితో చూస్తూ అప్రమేయత్వ మును అలవరచుకుంటూ ఉంటారు. మహావీరత్వముచే సర్వోత్కృష్టులై వెలయుచూ ఉంటారు. సర్వ దుఃస్సంకల్పాదులను త్యజించివైచి కేవల ఆత్మదర్శనంలో నిమగ్నులై ఉంటారు.

మిత్రమా! ఆత్మజ్ఞానం సంపాదించుకొన్నవారు మాత్రమే భావికాలపు కర్మలను, వాటి నుంచి సంప్రాప్తమయ్యే సుఖ–దుఃఖములను మునుముందుగానే జయించివేసి ఉండగలరు. ఆత్మజ్ఞానం సంపాదించుకోకపోతే ఈ సంసారం క్షణక్షణం భ్రమింపజేయగలదు.

అందుచేత ముందుముందు జరుగబోయే అనివార్య సంఘటనల గురించి విచారించవలసిన పనేమీలేదు. ఏది ఎట్లో అట్లే అగుగాక! ఆత్మజ్ఞానం సంపాదించుకొనే ప్రయత్నంలో నిన్ను నీవు నిరంతరం నియమించుకో. ఇక మిగతాదంతా జగత్ కథా విశేషంగా గమనించి ఉండు.

❖❖❖

27. చిత్తమును అనుసరించి ఇచ్ఛ - ఇచ్ఛను అనుసరించి దైవానుగ్రహం

వ్యాధుడు : మహాత్మా! అతిదీర్ఘ పరిమాణంగల నా శరీరం క్రింద పడిన తరువాత, ఇక విశాల ఆకాశంలో ఉన్న నా జీవాత్మకు ఏమి కానున్నది? ఏఏ దశలను పొందనున్నది?

మహాముని : శరీరం ఆ విధంగా నేలకూలగా అవ్యక్తాకాశముగా ఉన్నట్టి నీ జీవుడు ఏ దశ పొందనున్నదో భవిష్యత్తును చూస్తున్న నేను నీకు సవివరంగా చెపుతాను. శ్రద్ధగా విను.

శరీరం నేల కూలిన తరువాత ప్రాణవాయు సమేతమగు నీ జీవాత్మ విశాలమైన అవ్యక్త ఆకాశంలో సూక్ష్మమగు వాయుకణం వలె ఉంటుంది. ఆ సూక్ష్మ వాయుకణం వంటి జీవాత్మలో నీ చిత్తం ప్రవృత్తిని పొందినదై తనయందు వాసనామయమగు విశాల భూపీఠమును, జగత్తును స్వప్నంలోలాగా దర్శించటం ప్రారంభిస్తుంది.

నీ చిత్తవృత్తియే వాసనానుసారంగా జగదాకారంగా మహదత్త్వమును పొందటం జరుగు చుండటం చేత ...జగత్ రూపంగా తన సంకల్పిత పదార్థములను పొందటం జరుగుతుంది. "ఈ భూమండలానికి నేను రాజును"... అనే విషయం గాంచనారంభిస్తుంది.

"ఇదే సింధు దేశం. నేను ఈ దేశానికి రాజును. నా సామ్రాజ్యంలో ఎందరో సామంతరాజులున్నారు. ఈ శ్రీమాన్ సింధురాజును అనేకమంది సామంతులు సర్వదా సేవిస్తున్నారు. నా తండ్రి నా ఎనిమిదో ఏట ఈ చతుస్సాగరపర్యంతం తాము విస్తరింపజేసియున్న రాజ్యాన్ని నాకు అందించి తాను వానప్రస్థం వెళ్ళిపోయారు. అయితే సరిహద్దు ప్రాంతంలో 'విదూరథుడు' అనే గొప్ప ఖ్యాతి గలిగిన శత్రురాజు ఉన్నాడు. ఆతడే నా శత్రువు. ఆతనిని జయించాలంటే తేలికైన విషయం కాదు. చాలా పెద్ద ప్రయత్నం కావాలి. నేను చాలా సంవత్సరాలు ఈ రాజ్యభోగాలు అనుభవించాను. కానీ... ఈ శత్రురాజును జయించలేకపోవటం ఒక్కటే నాకు తీరనిలోటు. ఆ విదూరథుడు ఎప్పటికప్పుడు చాలా వృద్ధి చెందుచున్నాడు.

...ఈ విధంగా వాసనామయ జగత్తులో దేహ సమేతంగా ఆయా అనుభవాలన్నీ పొందటం కొనసాగిస్తూ ఉంటావు.

కొన్నాళ్ళు గడచిన తరువాత నీకు ఆ శత్రురాజు విదూరథునితో గొప్ప సంగ్రామం సంభవిస్తుంది. ఆ గొప్ప యుద్ధంలో నీవు రథం మొదలైనవి కోల్పోతావు. అయినా కూడా నీవు నీ కత్తి విన్యాసంతో ఆ విధూరథుని యుద్ధము యొక్క చివరి క్షణాల్లో సంహరించి ఆ భూమండలానికి చక్రవర్తివై విరాజిల్లుతావు. ఆ విధంగా మహా సామ్రాజ్యం ఏలుతూ ఉండగా ఒక రోజు తత్త్వజ్ఞులగు నీ మంత్రులతో ఇట్లా సంభాషించటం జరుగుతుంది.

❖

మంత్రి : ఓ సింధురాజా! మీరు మీ పరాక్రమంచేత అంతటి మహాబలోపేతుడైన విదూరథుణ్ణి తుదిక్షణాలలో కత్తి యుద్ధంలో జయించారు. మాకు ఇదంతా చాలా ఆశ్చర్యంగా తోస్తోంది.

నీవు : ఔను మంత్రీ! ఆ విదూరథుని యుద్ధంలో జయించానంటే... మీకే కాదు... మాకూ ఆశ్చర్యంగానే ఉన్నది. అది సరే! మీరు మహాజ్ఞాని, భూతభవిష్యత్తులను ఎరిగిన వారు, వస్తు తత్త్వము – సృష్టి తత్త్వము తెలుసుకున్న వారని లోక ప్రతీతి కదా! ఆ విదూరథుడు మహదైశ్వర్యము, అపారమైన సేనావాహిని, బలము, ధనములతో కూడుకొనియున్నాడు. వాస్తవానికి ఆతడు మమ్ములను రథం నుండి నేల కూల్చివేశాడు. కానీ, చివరి క్షణంలో అకస్మాత్తుగా మేము మా ఖడ్గంతో ఆతనిని త్రుటిలో సంహరించి ఇప్పుడు ఈ సింహాసనంపై కొనసాగుచున్నాము. మేము ఆతనిని ఎట్లా గెలువగలిగామో మాకే అర్థం కావటంలేదు. మహావిజ్ఞులగు మీరు ఆతనిని మేము ఎట్లా జయించ గలిగామో మీ విజ్ఞాన దృష్టిచే పరిశీలించి ఇప్పుడు చెప్పగలరా?

మంత్రి : ఓ మహారాజా! ఆ విదూరథునికి 'లీల' అనే భార్య ఉన్నది. ఆమె తన తపోశక్తిచేత, శ్రద్ధా భక్తులతో కూడిన ఉపాసనాబలం చేత జగత్‌ధారిణి – నిష్కళంకరూపిణి అగు సరస్వతీదేవి యొక్క వాత్సల్యాన్ని తన సొంతం చేసుకున్నది. (లీలోపాఖ్యానం). ఆ ఉపాసనకు సంతోషించిన జగదీశ్వరి, పరదేవత అగు శ్రీసరస్వతీదేవి "ఈ నా ఆశ్రితురాలికి మోక్ష పర్యంతం సర్వ విధాలా తోడై ఉండెదను గాక!" ...అని వరం ప్రసాదించింది.

నీవు (సింధురాజు) : అంతటి మహాశబ్ద తత్త్వస్వరూపిణియగు భగవతి శ్రీసరస్వతీ దేవికి మమ్ము నశింపజేయటం ఒక లెక్క కాదుకదా! మీరు చెప్పినదానిని అనుసరించి, భార్య యొక్క ఉపాసనాబలం చేత ఆ విధూరధుడు జయించటానికి మాకు అశక్తుడై వుండాలికదా! మరి మేము యుద్ధంలో ఓటమి యొక్క అంచులో వుండి కూడా కేవలం ఖడ్గ ప్రహరణంతో ఆతనిని ఎట్లా సంహరించాం? శ్రీసరస్వతీ దేవి యొక్క అనుగ్రహం ఉండి కూడా ఆతడు ఎందుకు యుద్ధంలో జయంపొందలేదు? ఆతడు ఏదైనా కారణంచేత దేవి యొక్క ఆగ్రహానికి గురి అయినాడా?

మంత్రి : లేదు. వాస్తవానికి ఆతడు సరస్వతీదేవిని ఉపాసించటంలో మిమ్ములను అధిగమించి ఉన్నవాడు.

నీవు (సింధురాజు / వ్యాధుడు) : అట్లాగా! మీరు చెప్పేదానిని అనుసరించి ఆ విదూరథుడే మాపై గెలిచి ఉండాలి కదా! భగవతి యొక్క అనుగ్రహం పొంది కూడా ఆతడు ఎందుకు యుద్ధంలో జయించలేదు?

మంత్రి : (కొంచెం యోచనగా మౌనం వహించి) మహారాజా! ఆ విదూరథుడు ప్రపంచంలోని దేదీ కోరుకోలేదు. దేనిపట్లా ఆతనికి ఎటువంటి అభిలాష కూడా లేదు. "నాకు ఈ సంసారం నుండి విముక్తి కలుగుగాక" ...అనియే సర్వదా ప్రార్థిస్తూ ఉండేవాడు. ఈ కారణంచేత సత్య సంకల్ప స్వరూపిణి అయిన ఆ సరస్వతీదేవి ఆతనికి 'మోక్షము' రూపంగా కార్యసిద్ధిని ప్రసాదించింది. తదనుకూలంగా ఆతడు యుద్ధంలో స్వయంగా పరాజయం ఆశ్రయించాడు.

నీవు : ఓ మహామంత్రీ! నేను కూడా ఆ పరదేవతను ప్రతిరోజు శ్రద్ధగా పూజిస్తున్నాను కదా! ఆ పరమేశ్వరి నాకు మోక్షం ఎందుకు ప్రసాదించలేదు?

మంత్రి : మహారాజా! ఎవరి శ్రద్ధ ఏ రూపంగా ఎటువైపుగా ఉంటుందో ...వారి వారి ఆయా సాధనా పర్యవసానం అట్లే ఉండటం జరుగుతూ ఉంటుంది. ఆ చిద్రూపిణియగు భగవతి మనందరి హృదయాలలో 'జ్ఞప్తి' రూపంలో వసించుచూ "సరస్వతి" అనే పేరుతో పిలువబడుతూ ఉంటోంది. స్వాత్మహితకారిణియగు ఆ చైతన్యమూర్తి ఎవరెవరిచే ఎట్లెట్లు స్వయంగా ప్రార్థింపబడుచున్నదో, ...వారికి ఆ విధంగానే వరాలు ప్రసాదిస్తూ ఉంటుంది. ఆమె సత్య సంకల్ప చైతన్యమే వరప్రదానంచే సత్వర ఫలరూపంగా అనుభవించబడుచున్నది.

ఓ శత్రుమర్దనా! రాజా! మీరు ఆ భగవతిని పూజిస్తూ వస్తున్నమాట నిజమేకాని... ఆమెను మీరు మోక్షం కొరకై ప్రార్థించలేదు. మీ అంతరంగంలో "నా శత్రువులు నశించటమే నాకు ఇప్పుడు అవసరం" ...అని కోరుకున్నారే గాని, "ఈ దృశ్య ప్రపంచమును అధిగమించి కేవలం సాక్షీ స్వరూపుడగు పరమాత్మ స్వభావం సంపాదించి మోక్షమును పొందెదను గాక!"...అనే ఆశయం మీ అంతరంగంలో రూపుదిద్దుకొని ఉండలేదు. ఇక "బాహ్యానికి ఏది ఆరాధనా సమయంలో కోరుకుంటాము?"...అనేది పెద్ద లెక్కలోనిది కాదు కదా! "అమ్మవారి దయవల్ల ఇది ఇట్లా జరగాలి. అది అట్లా జరిగితే అంతే చాలు"...అను రూపంగా ప్రాపంచికమైన ఆశయాలు సాధకునిలో ప్రకటనమగుచూనే ఉంటాయి కదా!

నీవు (సింధురాజు) : తత్త్వజ్ఞానివగు ఓ మహామంత్రీ! ఆ విదూరథుడు నావలెనే... నేను ఆయన లాగానే శుద్ధ చిద్రూపిణియగు సరస్వతీ జగన్మాతను ఉపాసించాం. అయితే... విదూరథుడు నా వలెనే సరస్వతీదేవిని రాజ్య విస్తారణ కొరకు, శత్రునాశనం కొరకు ఎందుకు ప్రార్థించలేదు? నేను ఆ విదూరథునివలె 'మోక్షము' అనే ఉద్దేశంతో ఎందుకు ప్రార్థించలేదు?

ఆ సరస్వతీదేవి నాయందు నా చిత్తమునకు సాక్షిగా నా ఆత్మ స్వరూపిణి అయి సర్వదా వెలయుచున్నది కదా! మరి, నాకు 'మోక్షం' అనే ఇచ్ఛా రూపమగు జ్ఞప్తిని ప్రసాదించి సాధన సంపత్తి ద్వారా నా మోక్షం కొరకై కనికరించి ఉండవచ్చును కదా! నాకు ఆ జగజ్జనని మోక్షం అట్లా ఎందుకు ప్రసాదించలేదు? ఆ విదూరథునికి 'మోక్షము' అనే ఇచ్ఛారూపమగు జ్ఞప్తిని ప్రసాదించింది ఆ తల్లియే కదా! ఆయనకే ఎందుకు ఆ ఇచ్ఛారూప జ్ఞప్తిని ప్రసాదించింది?

మంత్రి : ఓ సింధు చక్రవర్తీ! జీవుని సంస్కారములను అనుసరించే 'ఇచ్ఛ' అనేది రూపుదిద్దుకుంటోంది. ఇచ్ఛను బట్టే ప్రయత్నములు ఉంటున్నాయి. ప్రయత్నాలను అనుసరించే ప్రయోజనాలు సిద్ధిస్తున్నాయి.

మీరు అనేక జన్మలుగా "నేను శత్రువులను జయించి సమున్నతుడనై ఉండాలి. అనేకులకంటే శ్రేష్ఠుడనై కీర్తించబడాలి. అనేకులు నన్ను గొప్పవాడుగా కీర్తించాలి" ...అనే రూపంలో అశుభమైన అభ్యాసం కలిగి ఉన్నారు. ఆ అభ్యాసమును అనుసరించి మీయందు సంస్కారాలు పేరుకొని ఉన్నాయి. మీ సంస్కారానుసారమే మీ 'ఇచ్ఛ'గా ఘనీభూతమై అంతరంగమును ఆక్రమించుకొని ఉన్నది. "నేను పరమాత్మ పాదాలు చేరాలి. మోక్షం సంపాదించాలి"... అని పైకి మీరు అనుకొన్నప్పటికీ, "ఈ జగత్తును అధిగమించాలి" ...అనే ఇచ్ఛకన్నా " ఈ జగత్తులో ఏవేవో సంపాదించాలి" అనే 'జగత్ సత్యమ్' సంభావన అధికాధికంగా ఉన్నది.

ఉపాసకులు రెండు రకాలు :

1. 'జగత్ సత్యమ్' అనే సంభావన కలిగి ఉండి ఉపాసన కొనసాగించేవారు.

2. "బ్రహ్మసత్యమ్–జగన్మిథ్యా" అనే సంభావన పెంపొందించుకుంటూ ఉపాసనను ప్రవృద్ధ పరచుకొనేవారు.

"జగత్తు సత్యమే" అనుకోవటమనేదానికి "ఈ జగత్తులో ఏదో సంపాదించాలి. ఈ జగత్తు ఇట్లా ఉండాలి, అట్లా ఉండకూడదు" ...అను రూపంలోగల ఇచ్ఛయే కారణం. అనేక జన్మలలో "ఏదో జగత్ విషయాలు సంపాదించాలి" అనే అభ్యాసం కొనసాగించటంచేత మీరు ఆ దేవిని ప్రార్థించేటప్పుడు ముక్తి కొరకై కాకుండా, "శత్రురాజును జయించాలి. నా రాజ్యం విస్తరించాలి" ...అనే ఇచ్ఛ బలవత్తరంగా కలిగి ఉండి ఉపాసించారు. అది మీపట్ల అట్లే సిద్ధించింది కూడా! సృష్ట్యారంభం నుండి కూడా ఈ చిత్తము ఎట్టి వాసనలతో కూడి ఉంటుందో... ఆ విధంగానే ఈ జీవుడు తన్మయుడై ఉంటున్నాడు. అంతేకాకుండా ...భక్తుని చిత్తమును అనుసరించే దేవతలు భక్తునిపై అనుగ్రహం చూపిస్తున్నారు. అంతేకాని దేవతలు స్వతంత్రంగా ఏదీ ప్రసాదించటం లేదు.

భక్తుని చిత్తవృత్తికి అన్యంగా ఎవడూ ఏమీ చేయజాలడు. ఈ విషయం ఆబాలగోపాలానికి ప్రసిద్ధమైయున్న విషయమే! ఎవడైనా సరే, నిర్మల చిత్తంతో ఇటు ఈ రాజ్యమునో, లేక అటు మోక్షమునో కాక ఇంకేదైనా విషయమునో ఆశించి దృఢాభ్యాసం నిర్వర్తిస్తాడో... అది ఇతర వాసనలను ప్రక్కకునెట్టి ఫలీభూతం అవుతుంది.

అందుచేత... ఆశయమును శుద్ధము – సమున్నతముగా తీర్చిదిద్దుకొని, అప్పుడు ఉపాసనకు ఉపక్రమించటమే సాధకులకు ఉచితమని మా ఉద్దేశం.

❖❖❖

28. బ్రహ్మాండదేహుడు - వ్యష్టి దేహుడు

సింధురాజు : ఓ మహాజ్ఞానీ! మహామంత్రీ! తత్త్వదర్శీ! ఎద్దానికి వశమై నా పూర్వకాల సంస్కారాలు జన్మాదిగా ఉన్నాయి? ఎట్టి అనార్య శరీరములు – బుద్ధి ఇతఃపూర్వం కలిగి ఉన్నాను? నాయందు పునర్జన్మ కారణములైన ప్రాపంచిక సంస్కారములు తొలగి నా ఉపాసన సరస్వతీదేవి కరుణచే మోక్షరూపంగా ఫలధీకరణ పొందగలదా? అట్లా పొందటానికి నేనేమి చేయాలి?... ఈ విషయాలు నాకు తెలియజేయండి.

మంత్రి : ఓ సింధురాజా! మీ జన్మ కర్మల రహస్యాన్ని విశదీకరిస్తాను. సావధాన చిత్తులై నేను చెప్పుచున్నదంతా ప్రశాంతంగా భావోద్వేగ రహితంగా వినండి. నా వాక్యములచే ప్రేరేపించబడుచున్న మీరు అజ్ఞాన వినాశకరమగు నా ఈ వాక్య ప్రభావం చేత విజ్ఞాన స్వరూపులు కాగలరు.

ఆద్యంత రహితం, నిర్వికారము అగు 'బ్రహ్మం' అని చెప్పబడే ఒకానొక వస్తువే ఇక్కడ 'నీవు – నేను' మొదలైన రూపాలుగా ప్రవర్తిస్తోంది. ఈ విషయం శాస్త్ర విదితమే. స్వానుభవం కూడా!

ఆ బ్రహ్మమే ఒకానొకచోట ఒకానొకప్పుడు "నేను చిద్రూపమును కదా! అట్టి నేను విషయములను ప్రకాశింపజేస్తాను" ...అనే సంకల్ప సంవిత్తును స్వయంగా ధరిస్తోంది.

అది... సమష్టి రూప చిత్తముతోను, వ్యష్టిరూప చిత్తముతోను వ్యవహరిస్తోంది. అట్టి చిత్తమే ఉపాధియందు జీవదశను పొందినదై, అట్టి ఉపాధిత్వము త్యజించకుండా వర్తిస్తోంది.

చిత్తము నిరాకారమైనదే!అయితే... అట్టి నిరాకార చిత్తము ఇహ-పర లోకములుగాను, జాగ్రత్-స్వప్న-సుషుప్తులుగాను జన్మ-జీవన్ మరణములుగాను... సాకార జగత్తువలెనూ స్థితిపొంది ఉంటోంది. ఓ మహారాజా! ఒకానొక పరమసత్యాన్ని ఇక్కడ ప్రకటిస్తున్నాను.

ఇక్కడ నిరాకారచిత్తమే ఉన్నది. సాకారంగా కనిపించే 'జగత్తు' అనబడేది (చిత్తమునకు వేఱుగా) లేదు. ఏది వాయువో అదియే స్పందము కదా! ఏది అగ్నియో అదియే ఉష్ణము కదా! ఏది చిత్తమో, అదియే జగత్తు. ఈ చిత్తము వాస్తవానికి ఆకాశమువలె నిర్మలమైనట్టి 'ఆతివాహిక శరీరము' అయి ఉన్నది. ఇక్కడ ఆతివాహిక దేహమే ఉన్నది. ఆధి భౌతిక శరీరము మొదలైనవేవీ లేవు. ఆకాశము-శూన్యత్వము ...ఈ రెండూ ఒక్కటే కదా! చిత్తము – జగత్తు – ఒక్కటే అయివున్నాయి. ఈ చిత్తము 'జగదాకార కల్పన' అనబడే నిరంకుశమైన సామర్థ్యము కలిగి ఉంటోంది.

చిత్తమే జగత్తు. జగత్తుగా కనిపించేదే చిత్తము. అంతేగాని, చిత్తములో జగత్తు, జగత్తులో చిత్తము... ఇటువంటి 'లోన్' అనే ప్రత్యయం ప్రాథమిక పాఠ్యాంశములేమోగాని... పరమసత్యము కాదు. హృదయంలోగల 'వాసన'యే – అది స్వతహాగా అవస్తురూపం అయినప్పటికీ – బాహ్యమున వస్తురూపంగా 'జగజ్జాలము'వలె వర్తిస్తోంది. కనుక,

"ఈ జగత్తు వాస్తవానికి నిరాకారమగు చిత్తమే!" అని గ్రహించండి. చిత్తమునకు ఆకారం లేదు. అట్లాగే 'జగత్తు' అనబడేదానికి 'ఇది' అనతగ్గ ఏ ఆకారమూ లేదు.

ఎందుకంటే... వాసనయే 'జగత్తు'గా పొందబడుతోంది. కాబట్టి! పరమార్థ దృష్టిచే 'చిత్తము కూడా సత్యము కాదు. ఇప్పుడు మీ జన్మవృత్తాంతం చెప్పుచున్నాను, వినండి. మొట్టమొదట ప్రథమ సృష్టియందు మీరు బ్రహ్మపదము నుండి సమష్టి శరీరులుగా ఉదయించారు. 'సమష్టి'యే దేహముగాగల హిరణ్యగర్భులుగా మొదట జనించిన మీరు క్రమంగా ఇప్పటికి 'వ్యష్టిభావము' పొందినవారై ఉంటున్నారు. తామస విషయసంగముచే తామసరూపులై వర్తిస్తున్నారు.

ఎందుకంటే, ఎక్కడ మీ "ఈ సర్వము... ఈ సర్వసృష్టి నా దేహమే"... అనే భావన? ఎక్కడ ఈ వ్యష్టి దేహమును ఆశ్రయించటం చెప్పండి! "ఈ చక్రవర్తి శరీరుణ్ణి. చక్రవర్తిగానే కొనసాగుతూ, ఈ బంధువులతో సింహాసనంపై కొనసాగాలి. నా శత్రువులు నాకు తలవంచాలి".... అనే భావన ఎక్కడ? ...ఎంత అల్పస్థితి! ఎక్కడ "ఈ 14 లోకాలు నా భావనాస్వరూప చమత్కారమే!" ...అను అనుభూతి? ఎక్కడ ..."ఈ కాళ్ళు చేతులుగల ఆకారమే నా దేహం. వీరు నాకు సంబంధించిన వారు. వారంతా తదితరులు. మేమంతా మానవులం. ఇదీ మా జాతి. ఇది మా కులము. ఇవి జంతువులు. వారు దేవతలు. అనంతకోటి దేహాలలో ఈ నా దేహం ఒకటి. దీనితో పుట్టాను.

దీనితోనే చస్తున్నాను" ...అన్న భ్రమ? బ్రహ్మాండదేహుడైన మీరు ఇప్పుడు ఒకానొక క్రమం చేత వ్యష్టి దేహులై ప్రవర్తిస్తున్నారు. కారణం? "తామసతామస" గుణమును, రూపమును ఆశ్రయించటమే!

❖❖❖

29. ఆతివాహిక దేహం - త్రయోదశ గుణ సంజ్ఞలు

సింధురాజు (నీవు) : మహామంత్రీ! శుద్ధ సాత్వికుడనైన నేను ఈనాడు తామస తామస స్వభావుడనై ఈ పాంచభౌతిక దేహధారిగా సంచరిస్తున్నానని చెప్పుచున్నారు.

'తామసతామసం' అంటే ఏమిటి? సృష్ట్యాదిలో శుద్ధసత్త్వమే ఉన్నది కదా! మధ్యలో ఈ "తామసతామసం" అనే సంజ్ఞలు వ్యవహారాలు కల్పించినవారు ఎవరు? ఎందుకు కల్పించారు? ఎవరికోసం? తద్వారా వారు పొందుచున్నదేమిటి?

మహామంత్రి : సరే చెపుతాను, వినండి. ఈ ప్రపంచంలో జీవులంతా అవయవ సహితులై కనిపిస్తున్నారు కదా! ఈ జీవునికి ఏ విధంగా కాళ్ళు-చేతులు మొదలైన అవయవాలన్నీ అమర్చబడిన ఈ దేహం ఉన్నదో... అట్లాగే అవయవ రహితమైన ఆత్మకు ఒక సూక్ష్మ శరీరం ఉన్నది. అద్దానిని శాస్త్రములు "ఆతివాహిక దేహం" అని పిలుస్తున్నాయి. 'అపరిచ్ఛిన్నదశ' నుండి పరిచ్ఛిన్నదశయగు బ్రహ్మాండత్వము పొందిన తత్త్వమే "హిరణ్యగర్భుడు" అనే పేరు కలిగియున్నారు. ఆయన "సృష్ట్యాత్మ" అయి ఉన్నారు.

ఆయన ఆతివాహిక రూపమగు తన సమష్టిదేహమున పంచీకరణ ద్వారా ఆధి భౌతికత్వము కల్పించుచున్నారు. ఆ తరువాత అద్దాని అవయవరూపములగు తన వ్యష్టిదేహము నందు పృథివి మొదలైన సంజ్ఞలు అవధరిస్తున్నారు. ఈ విధంగా నామ రూపములు కల్పించి "సమష్టి రూపాత్మ స్వప్నము" వంటి ఈ జగత్తును కథారచయితవలె రచిస్తున్నారు. నిజసంకల్ప పరంపరచే స్వయంగా వ్యష్టిరూపంతో ఇద్దానియందు వ్యవహరిస్తున్నారు. (అట్టి హిరణ్యగర్భ స్వరూపులగు మీరు, మిమ్ములను ఉద్దేశించి సృష్టిసంకల్ప ప్రభావంచేత - వ్యష్టిరూపంతో కూడా వ్యవహరిస్తున్నారు. ఈ విధంగా మీరు ఒకే వైపు శుద్ధ సత్వస్వరూపులై, మరొకవైపు "మహాతామసరూపం" అనబడే ఈ వ్యష్టిత్వం అవధరిస్తున్నారు. అట్టి ఆ హిరణ్యగర్భ కల్పిత ఆతివాహిక శరీరజాతికి "తామసతామసీ" అని గుణత్రయవిభాగ పండితులు పేరుపెట్టారు.

ఓ మహారాజా! నిర్వికారమగు బ్రహ్మము యొక్క వికారరూపమగు జీవభావ ప్రాప్తియందు ఆయా గుణములను అనుసరించి... శాస్త్రములు 13 సంజ్ఞలుగా విభజించాయి. వాటిలో కొన్ని ఇప్పుడు చెప్పుతాను... వినండి.

1.సాత్విక సాత్వికీ - ఏదైతే బ్రహ్మము నందు ప్రప్రథమంగా కల్పాదియందు జీవ రూపమును పొందినదానివలె అగుచున్నదో... అద్దానిని (ఆ జీవుని) 'సాత్విక సాత్వికీ" అని పిలుస్తారు. ఆ జీవుడు ఆ జన్మయందు ఉత్పత్తి చేతనే జ్ఞానైశ్వర్యమగు బుద్ధితో కూడి ఉంటాడు. ఆయా విషయములను అనుభవించి, తిరిగి ఆ జన్మయందే ముక్తిని పొందటం జరుగుతుంది.

2.సాత్వికీ - ఈ జీవుడు కొంతకాలం సంసార హేతువగు అజ్ఞానంతో ఉన్నవాడై ఉంటాడు. అయితే వర్తమాన జన్మయందే జ్ఞానైశ్వర్యముతో కూడిన ఉత్తమ గుణములను పెంపొందించుకొని ముక్తిని పొందుతూ ఉంటాడు. జీవజాతుల తత్త్వమును ఎరిగిన వారిచే ఈతనికి 'సాత్వికీ' అనే పేరు పెట్టబడింది.

3.రాజస రాజసీ - ఏదైతే కల్పాదియందు నూతన రూపంతో వ్యక్తమై, అనేక జన్మలుగా భోగసాధనలను కొనసాగిస్తూ, క్రమంగా మరల మోక్షభాగిని అగుచున్నదో,... అట్టిది (అట్టి బుద్ధి తత్త్వముగల జీవుడు) "రాజస రాజసీ" అని చెప్పటం జరుగుతోంది.

4.కేవల రాజసీ - ఈ గుణ సంబంధులగు జీవులు ఉత్తమ గుణములను సముపార్జించుకుంటూ, దోష దృష్టులను పరిశుద్ధ పరచుకుంటూ భవ్యగుణముల ప్రభావంచేత మోక్షమును పొందబోవు మార్గంలో ప్రయాణిస్తూ అతి త్వరలో మోక్షార్హులగుచూ ఉంటారు. అనేక జన్మలైన తరువాత మోక్ష స్వరూపులుగా అగు జీవజాతులను "కేవల రాజసీ" అని పిలుస్తారు.

5.తామస తామసీ - వీరు కల్పాది మొదలుకొని అనేక స్థావర, కీటక, పశు, కిరాతాది జన్మ లలో అనేక భోగాలు మొదలైనవి అనుభవిస్తూ చివరికి ఎప్పటికో మోక్ష భాగినులు అవుతూంటారు.

6.కేవల తామసీ - ఈ జీవులు అల్పవిశేషాలతో కూడిన పిశాచము మొదలైన జన్మలను అనుభవించి ఎప్పటికో మోక్షం పొందుతూ ఉంటారు.

ఇట్లాగే రాజస రాజసీ, రాజసతామసీ, శుద్ధ రాజసీ, తామస రాజసీ, కేవల రాజసీ, అర్ధ రాజసీ, అర్ధ తామసీ జాతి జీవులు, ఆయా అనేక జన్మ పరంపరలు పొందుచూ, పొందుచూ ఎప్పటికో మోక్ష భాగినులు అగుచున్నారు.

ఓ మహారాజా! ఈ విధంగా జాతులయొక్క అనేక భేదములు కల్పించబడ్డాయి. వాటిల్లో మీరు తామసతామసీ జాతియందు ఉత్పన్నములైనారు. మీకు అనేక చిత్ర – విచిత్రములైన జన్మలు గడచిపోయాయి. వాటినన్నిటినీ నేను ఎరుగుదును. కానీ, అవి మీ జ్ఞప్తి పథంలో లేవు. ముఖ్యంగా మహాశవ శరీరధారి అయి ఆకాశంలో సంచరిస్తూ చాలాకాలం వ్యర్థంగా గడపటం జరిగింది. ఈ విధంగా సంసార కుహరంలో (గోతిలో) పడి మీరు మోక్షార్థులు కాలేకపోతున్నారు.

సింధురాజు (నీవు) : మహాత్మా! మహామంత్రీ! మీరు చెప్పేదంతా అతి విచిత్రంగా ఉన్నప్పటికీ "నిజమేనేమో" ... అని నాకు స్ఫురిస్తోంది. అయితే, ఇప్పుడు ఈ "తామస తామసీ" అనే స్థితి నుండి నేను ఉద్ధరించబడేది ఎట్లా? అందుకు ఉపాయములేమిటో మీరు ప్రవచించండి. మీరు చెప్పబోయే మార్గంలో శేషించిన జీవితమంతా కూడా సర్వ విధములా ప్రయత్నశీలుడనై ఉండటానికి నేను సంసిద్ధుడనై ఉన్నాను. అసలు నాకు ఆ విదూరథునివలె మోక్షము అనబడేది ఎప్పటికైనా సాధ్యమేనా? అందుకు ఏమైనా ఉపాయాలు ఉన్నాయా?

మహామంత్రి : ఉపాయాలు ఎందుకు లేవు? తప్పకుండా ఉన్నాయి. దేనికైనా పురుష ప్రయత్నమే ఉపాయం. శ్రద్ధతో ఉద్వేగరహితంగా పురుష ప్రయత్నం ఆశ్రయించే వానికి ఈ మూడు లోకములలో

సాధ్యమవనిదంటూ ఏదీ ఉండదు. నిన్నటి ఏదైనా దుష్క్రియ ఈ రోజు సత్క్రియచే తొలుగుతుంది కదా! నిన్న ఎవరినైనా బాధించి ఉంటే ఈ రోజు వారిని ప్రేమతో అనునయించటంతో ఆ దోషం పోగలదు కదా! అట్లాగే ఇతఃపూర్వం మీరు 'తామస తామసీ' అనే అంధజాతిలో ఉనికిని పొంది ఉన్నప్పటికీ ఇప్పటి నుండి ఉత్తమ ఆశయముతో ప్రయత్నశీలురై సత్కార్యములకు ఉపక్రమించండి.

'ఆశయం నిర్ణయించుకోవటం' అనేది అతిముఖ్యమైన విషయం. ఎందుకంటే, ఎవడు ఏ పదార్థమును కోరుకుంటాడో ...అద్దాని కొరకై అట్లే ప్రయత్నమును కొనసాగిస్తూ ఉంటాడు. మధ్యలో ఆ ప్రయత్నము నుండి అలసత్వముచే విరమించకపోతే, తప్పక అద్దానిని పొంది తీరుతాడు. ఏ జీవుడు ఎట్టి భావమునందు తన్మయుడై ఉంటాడో... ఎట్టి దానికొరకై ప్రయత్నం కొనసాగిస్తూ ఉంటాడో... ఆతనిపట్ల అట్లే పరిణమించబోవుచున్నది.

❖

మహాముని : ఓ మిత్రమా! లుబ్ధకుడా! వింటున్నావు కదా! అప్పుడు నీవు ...ఆ సింధురాజుగా, నీ మంత్రి ప్రవచించినదంతా చక్కగా సమాలోచన చేస్తావు. ఉత్తమమైన బుద్ధితో రాజ్యాన్ని తృణ ప్రాయంగా పరిత్యజించి వేస్తావు. ఏకాంతంగా "మనస్సును శుద్ధ పరచుకొనెదనుగాక" ...అనే ప్రయత్నంతో తపో ధ్యానాదులకు ఉపక్రమిస్తావు. మంత్రులు నీవు ఉన్న చోటును తెలుసుకొని వచ్చి మరల రాజ్యాధికారం చేపట్టమని ఎంతగానో బ్రతిమిలాడినప్పటికీ నీవు వినిపించుకోవు.

అట్లా మహామంత్రి బోధించిన మార్గంలో నీవు అతిప్రయత్న శీలుడవై ఉండగా కొంత కాలానికి నీవు కొందరు సాధువులతో నివసిస్తూ వారి సుజ్ఞానపూర్వకమైన ప్రసంగాలు వినే అవకాశం లభిస్తుంది. ఆ వివేక ప్రసంగముల ప్రభావంచేత నీలో వివేకము ఉత్పన్నం అవుతుంది.

ఈ జన్మ ఎక్కడి నుండి వచ్చింది? జన్మ-కర్మల కంటే ముందే ఉన్నట్టి నేనెవరు? నాకు దృశ్యమునకు ఉన్న సంబంధం ఎట్టిది? ఈ జగత్తు ఎట్లా జనించింది?... ఇట్లా అనేక విశేషాలను సత్సంగపూర్వకంగా విచారణ చేస్తూ క్రమంగా జీవన్ముక్తుడవు అవుతావు. చివరికి ఎక్కడైతే బ్రహ్మదేవుని బ్రహ్మాండ మహాదైశ్వర్యం కూడా తృణప్రాయం అగుచున్నదో ...అట్టి పవిత్రమగు మోక్షపదమును పొందుతావు.

ఓ వ్యాధుడా! ఈ విధంగా నీ భవిష్యత్ వృత్తాంతమంతా జరిగిపోయిన కథ చెప్పినట్లు దివ్యదృష్టితో చూచి చెప్పాను. ఇక ఇప్పుడు బయలుదేరి నీకు ఏది ఎట్లా ఉచితమని అనిపిస్తే అది – అట్లే నిర్వర్తించు.

❖

అగ్నిదేవుడు : ఓ విపశ్చిత్తు మహారాజా! అంతా విన్నావు కదా! ఇదియే " మహాశవోపాఖ్యానం" అని వేదాంత వాఙ్మయంలో ప్రసిద్ధమై ఉండగలదు. ఆ మునీశ్వరుడు వ్యాధునకు ఆతని పట్ల ముందు ముందు జరుగబోయే కథనమంతా ముందుగానే దర్శించి పూసగ్రుచ్చినట్లు తెలిపాడు. ఈ సంసారము నిస్సారమని ఎవరికి తెలియదు? ప్రతి జీవునికి తెలుసు. అయితే ఏం? ఈ విధంగా (ఈ సంసారము నిస్సారమని ప్రతి జీవునికి తెలిసి కూడా), స్వయంరచితమైన సంస్కారముల

వశంచేత అవశ్యం పొందవలసినది పొందుచూనేవున్నాడు. అయితే ఆత్మ గురించి తెలుసుకొని "నేనే నిర్మల అఖండ – అప్రమేయ – అద్వితీయ –నిత్యోదిత – నిర్మలాత్మ" ...అని గ్రహించటం తక్షణ కర్తవ్యంగా నీకు గుర్తు చేస్తున్నాను.

❖❖❖

30. మహాశవ ప్రస్థానం

విపశ్చిత్ రాజు : ఓ ప్రియ భగవాన్! సద్గురూ! అగ్నిదేవా! నా ఉపాసనా దైవమా! మహాశవోపాఖ్యానంలో మీరు నాకు అనేక సూక్ష్మగత విశేషాలు అందించారు. అందుకు కృతజ్ఞుణ్ణి. ఆ వ్యాధుడు మహామునిచే భవిష్యత్తులో జరుగబోయే విశేషాలు బోధించబడి కూడా సంసారమును అప్పటికప్పుడే త్యజించి మోక్ష స్వరూపమును సంపాదించుకోవచ్చు కదా! అట్లా ఎందుకు జరగలేదో, ఆశ్చర్యంగా ఉన్నది. సరే! మరి ఆ తరువాత ఏమైనది? అంతా విని ఆ వ్యాధుడు ఏం చేశాడు? ఆ తరువాత జరిగిన కథనం తెలియజేయండి.

అగ్నిదేవుడు : సరే! ఆ తరువాత ఏమి జరిగిందో చెపుతాను... విను.

ఆ మహాముని ఆ వ్యాధునికి "నీవు బ్రహ్మ వరం చేత అత్యంత సుదీర్ఘదేహుడవై, తదనంతరం అద్దానిని త్యజించి, సింధురాజువై, మంత్రిచే బోధించబడినవాడివై నిర్వికల్పమగు ఆత్మయందు లయం పొందగలవు"... అని బోధించారు కదా! ఆ తరువాత అదంతా విన్న వ్యాధుడు చాలా ఆశ్చర్యం పొందాడు. పరిపూర్ణమైన చిత్తంతో కొద్ది క్షణాలు మహాముని తనకు బోధించినదంతా చక్కగా విమర్శించుకున్నాడు. "ఆహా! ఈ సంసారంలో పడి ఎంతకాలంగా కొట్టుకుంటున్నాను! సరే! దీనిని దాటవలసిందే! జగత్ పరిధులను అధిగమించటమే ఉపాయం కదా!" ...అని తలచ సాగాడు. "అవశ్యం అనుభోక్తవ్యం..." అని అనుకోసాగాడు. ఇంతలో సాయంకాలం అయింది. గురుశిష్యులిద్దరూ సాయం సంధ్యకు ఉపక్రమించటానికై అక్కడి నుండి లేచారు.

ఆ మునీశ్వరుడు, ఆ వ్యాధుడు అక్కడే శాస్త్ర విచారణపూర్వకంగా తపస్సు కొనసాగించసాగారు. కొంతకాలం గడచింది. కొలదికాలానికే ఆ మునీశ్వరుడు భౌతిక దేహమును వీడినవాడై నిర్వాణమును పొంది పరమశాంతమగు బ్రహ్మ పదమునందు విలీనుడయ్యాడు.

ఆ వ్యాధుడు ప్రియ గురువుతో కలిగిన వియోగంచే ఎంతో విషాదం పొందాడు. ఏది ఏమైతే నేం! ఎవరు ఏమనుకున్నా కూడా... ఈ కాలప్రవాహం జీవులకు సంయోగ–వియోగాలు కల్పిస్తూ ఉంటుంది కదా! అప్పుడు ఆ వ్యాధుడు తపస్సు కొనసాగించసాగాడు. ఆ విధంగా అనేక సంవత్సర సమూహములు గడచిపోయాయి. ఒకానొకనాడు ...ఆతని తపోవ్రతమునకు మెచ్చి బ్రహ్మదేవుడు ప్రత్యక్షమై "బిడ్డా! ఏమి కోరి తపస్సు చేస్తున్నావో... అది అడుగు. ప్రసాదించటానికి సిద్ధంగా ఉన్నాను" ...అని పలికారు. మన వ్యాధుడు ముక్తినే కోరుకోవచ్చు కదా! కానీ తనయందలి వాసనా వేగమును నిరోధించటానికి సమర్థుడు కాలేకపోయాడు. అందుచేత, "స్వామీ! నాకు ఈ సంసారమును

దాటివేయగల అతిదీర్ఘకాయం ప్రసాదించండి. నా దేహం ప్రతిక్షణం ఒక యోజన దూరం విస్తరించును గాక! నేను ఈ ఆకాశాదులు అధిగమించి ఆవల ఏమున్నదో చూడగలిగినంత మహాదేహం పొందగలిగే వరం ఇవ్వండి. ఆ దేహంతో ఈ ఆకాశాదులు దాటి ఆవల ఏమున్నదో దర్శిస్తాను"... అని ప్రార్థించాడు. శరీరవృద్ధి – ఆకాశగమనము కొరకై ప్రార్థించాడే గాని, సర్వమును ఆత్మకు అనన్యంగా దర్శించగలిగే ఉత్తమబుద్ధిని గురించి కోరుకోలేదు. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుడు. "వత్సా! అట్లే అగుగాక! నీవు కోరుకొన్నంత విస్తారమైన దేహం నీకు లభించునుగాక!" అని వరం ప్రసాదించి అంతర్ధానమైనారు. అప్పుడు ఆ వ్యాధుడు తన తపస్సు యొక్క ఫలమును అనుభవించటానికై ఆకాశంలోకి పక్షివలె ఎగిరాడు. తన దేహమును వృద్ధినొందింపజేస్తూ మూడు లోకములకు ఆవల – ఈవల పూరింపజేసి చాలాకాలం గడిపాడు. మహావేగంతో పైన క్రింద – ప్రక్కలగల ఆకాశమును తన మహాదేహంతో పూరిస్తూ ఉండగా, ఆ ప్రయత్నంతో అతి దీర్ఘకాలం గడిచిపోయింది. అయినా కూడా ఆతనికి భ్రమయొక్క అంతము లభించక విసిగి, వేసారి చివరికి వైరాగ్యం పొందసాగాడు. చివరికి విరాగియై ఆ సుదీర్ఘ దేహమును త్యజించివేయాలనే ఉద్దేశం పొందాడు. ఒకానొక రోజు రేచక ప్రాణాయామముతో ప్రాణములను దేహము నుండి ఉపశమింపజేసి దేహాన్ని త్యజించివేశాడు. ఆ మహాదేహం ప్రాణములను కోల్పోయినదై క్రిందకు పడిపోయింది. ఇక ఆ వ్యాధుని ప్రాణసహితమగు చిత్తము తానున్న చోటే "నేను సింధు దేశపు మహారాజును" అని దర్శించినదై, విదూరథునితో శత్రుత్వం వహించటం, రాజ్యపాలన, విస్తరణ మొదలైన కార్యక్రమాలలో నిమగ్నమైనది. ఆ తరువాత విదూరథుని యుద్ధంలో జయించటం, మంత్రిచేత బోధింపబడటం, మోక్ష సాధనకు ఉపక్రమించి పరిశాంతమగు ఆత్మయందు లయించటం మొదలైనవన్నీ మునీశ్వరుని కథనానుగుణంగా విన్నావు కదా! అట్లే జరిగింది.

ఇక ఆ వ్యాధునిచే తపోఫలంగా పొందబడి, మూర్ఖబుద్ధిచే పెంపొందింపబడిన మహాదేహం వందలకొలది మేరు పర్వతముల ఆకారాన్ని బోలినట్టిదై ఆ వ్యాధునిచే రేచక ప్రాణాయామ ప్రక్రియచే త్యజించబడి కూలిపోయిది కదా! రెండవ పృథివి వలె అది కూలిపోగా, బ్రహ్మదేవుని యొక్క ఒకానొక జగద్భ్రమాకిరణం ఆ దీర్ఘదేహం వైపు ప్రసరించింది. ఆ మహాశవం పృథివి యొక్క ఆచ్ఛాదం వలె కన్పట్టుచూ భూమండలాన్ని పరిపూర్ణం చేసివేసింది. ఏ 'ప్రపంచం' అనే భూమండలంపై ఆ శవము పడిందో అక్కడ అది అన్ని దిక్కులా పరిపూర్ణం చేస్తూ ఉండింది. అప్పుడు శుష్కశరీరియగు చండికాదేవి ఆ శవమును భక్షించి రక్తముతోను ప్రేవులతోనూ పరిపూర్ణ అయి "రక్తవర్ణా! మాంసనిష్టా! ప్రియాన్న ప్రీతిమానసా!" ...అని ఉపాసకులచే అర్చించబడింది. ఆ శవం యొక్క క్రొవ్వుచే పూరించబడినదై ఈ పృథివి "మేధినీ" అనే పేరు కలిగినదైనది. ఆ శవం యొక్క మేధస్సే (క్రొవ్వు) క్రమంగా ఇక్కడ మేధిని అయి (భూమిగా అయి) కాలక్రమంగా మృత్తికా రూపం అయింది.

ఓ విపశ్చిత్! ఆ మహాశవం యొక్క పతనముచే నశించిన వనములు కాలక్రమంగా మరల ఎప్పుడో ఉద్భవించాయి. మరల భూమిపై నగర – గ్రామాదులు నిర్మించబడ్డాయి. ఇతఃపూర్వం

శవం యొక్క తాకిడికి చూర్ణమైన పర్వతాలు తిరిగి పాతాళం నుండి పూర్వమువలె లేచాయి. మరల జనులు, వారి వారి వ్యవహారములతో మేధిని (భూమండలం) కళకళలాడసాగింది.

❖

అగ్నిదేవుడు : ఓ విపశ్చిత్ రాజా! మహాశవోపాఖ్యాన కథనమంతా విన్నావు కదా! సరే! ఇప్పుడు ఈ భూమండలం ప్రస్తుత వ్యవహారాదులకు యోగ్యమై స్థిరత్వం పొందియున్నది. నీవు ఈ భూమండలమునకు వెళ్ళి నీకు అభిమతమైన దిక్కులలో సంచరించు. మరి ఇప్పుడు నాకు మంత్రోచ్చారణతో ఒక ముఖ్యమైన ఆహ్వానం వినబడుతోంది. ప్రజా సమూహమునకు ప్రభువైన ఇంద్రుడు ఇప్పుడు స్వర్గంలో 100వ యజ్ఞం చేయటానికి ప్రవృత్తుడై మంత్రపూర్వకంగా నాకు 'సుస్వాగతం' పలుకుచున్నారు. నేను అవశ్యం వెళ్ళవలసి ఉన్నది. ఓ గతి కోవిదా! మనం చెప్పుకొన్న విషయాలు దృష్టిలో పెంపొందించుకొంటూ నీకు ఏది ఇష్టమో అట్లే ఆచరించు. సెలవు.

❖

భాసుడు : ఓ సభికులారా! వసిష్ఠాది మహనీయులచే పవిత్రమైన ఈ సభకు మహారాజుగా ఆకాశంలో చంద్రుని వలె విరాజిల్లుచున్న ఓ దశరథ మహారాజా! తదితర పెద్దలారా! ఈ విధంగా అగ్నిదేవునిచే బోధింపబడిన ఈ మహాశవోపాఖ్యానం మీ ముందు వర్ణించి చెప్పాను.

❖❖❖

31. విపశ్చిత్ సంసారభ్రమ వర్ణనం

భాసుడు : ఓ దశరథ మహారాజా! సర్వసభికులారా! ఇంకా వినండి.

ఆ విధంగా భగవంతుడగు అగ్నిదేవుడు నాతో పలికి మానవాకారమును ఉపశమింపజేసి ఇంద్రుని యజ్ఞ కార్య సంబంధమైన ఆహ్వానం నిర్వర్తించటానికై అంతర్ధానం అయినాడు కదా! ఇక నేను "ఈ అవిద్య యొక్క అంతు ఎక్కడో చూడాలి" అనే ఇతఃపూర్వపు జన్మజన్మల సంస్కారమును చిత్తమునందు స్వయంగా ధరించినవాడనై ఆయా కర్మల సిద్ధి కొరకై 'ఆ దిక్కు, ఈ దిక్కు' సంచరించటం కొనసాగించసాగాను. ఆ పరిభ్రమలో అనేక రకములైన ఆచార-విచార-రచనాదులతో కూడిన అసంఖ్యాక జగత్తులను ఆకాశంలో నేను చూడటం జరిగింది.

ఓ ప్రియ సభికులారా! ఆ జగత్తులలో... కొన్నిచోట్ల గొడుగువంటి ఆకారం గల జీవులు ఒకరితో ఒకరు వ్యవహరిస్తూ మెల్లమెల్లగా అటూ ఇటూ సంచరిస్తూ నావంటి చూపరుల దృష్టిని ఆకర్షిస్తూ ఉన్నారు. మరికొన్నిచోట్ల ప్రాణులంతా మృణ్మయశరీరులై (మట్టిచే తయారైన దేహాలు కలవారై) పర్వతమంత దేహాలతో నెమ్మదిగా అటూ ఇటూ కదలుచున్నారు. ఇంకా కొన్నిచోట్ల ప్రాణుల దేహాలు కొయ్యతో నిర్మించబడినవై ఉన్నాయి. వేరొకచోట దేహాలన్నీ రాతితో నిర్మితమైయున్నాయి. కొన్ని కొన్ని ప్రదేశాలలో ఆ జగత్తులలో జీవులు శిలాప్రతిమలలాగా ఒకే చోట కదలక ఉండి వాక్కుతో ఒకరితో మరొకరు వ్యవహరిస్తూ ఉంటున్నారు.

ఈ ప్రకారంగా స్వచిత్తాకాశంలోనే అనేక జగత్తులు సందర్శించాను. స్వప్నంలోలాగా నా మనోమాత్ర దేహంతో చిరకాలం అనేక జగత్తులు పుట్టడం, వ్యవహరించటం, నశించటం వీక్షించాను. అయినా కూడా నాకు ఎంత కాలం గడిచిపోయినప్పటికీ అవిద్య యొక్క అంతు కనిపించనేలేదు. ఇక అట్టి దృశ్య – దర్శన విషయమై ఎంతగానో అలసిపోయాను. నా మనస్సు అలసిపోయి అనేక దర్శనముల పరిశ్రమచే మరింత దుఃఖమును కూడగట్టుకోవడం జరిగింది. అప్పుడు నేను ఒక ఏకాంత స్థానంలో ప్రవేశించి మోక్ష సిద్ధి కొరకై తపస్సు చేయటం ప్రారంభించాను. అప్పుడు ఒకానొక రోజు ఇంద్రుడు యాదృచ్ఛికంగా నా ముందు ప్రత్యక్షమైనారు.

ఇంద్రుడు : ఓ విపశ్చిత్‌రాజా! ఇప్పుడు మన ఇద్దరికీ మన మన చిత్తాకాశములో మృగజన్మ పొంద వలసిన సమయం ఆసన్నమైనది సుమా!

నేను (విపశ్చిత్ / భాసుడు) : ఇంద్రదేవా! ఏమి ఆశ్చర్యం! మీవంటి లోకోత్తరులగు మహనీయులకు కూడా చిత్తాకాశంలో మృగజన్మ పొందవలసిరావటమా? ఇది ఎట్లా సాధ్యం?

ఇంద్రుడు : అవును నాయనా! అయితే నీ తపస్సుకు ప్రతిఫలంగా నీకు ఏదైనా వరం ఇవ్వటానికి ప్రేరితుడనై ఇంద్రలోకం నుండి ఇటు వచ్చి ఉన్నాను. వచ్చి నీ – నా భవిష్యత్తును ఎరిగి ఉండి ఇట్లా చెప్పాను. అందుచేత మునుముందుగా నీకు వరప్రసాదం చేయవలసి ఉన్నది. ఏదైనా వరం కోరుకో. ఇక ఆ తరువాత జరుగవలసినదంటావా? అది నీకు గాని, నాకుగాని అనివార్యం కదా!

నేను (విపశ్చిత్/భాసుడు) : అది సరే స్వామి! మీరు మీ చిత్తాకాశంలో మృగజన్మ పొందవలసి రావటం ఎట్లా జరుగబోతోంది? మూడు లోకములు ఏలే మహనీయులే మీరు!

ఇంద్రుడు : నాయనా! ఎవరికైనా చేసిన సుకృత దుష్కృత కర్మఫలాలు పొందటం అనివార్యం. అయినా ఆత్మజ్ఞాన తత్పరత సముపార్జించుకున్నప్పుడు, ఇక ఈ ఉపాధి ఇంద్ర పదవి పొందేదైతే ఏమున్నది... లేక, అడవిలో ఒంటరిగా సంచరించే మృగం రూపంలో ఉంటే ఏమున్నది? ఇక... నాకు చిత్తాకాశంలో మృగజన్మ పొందవలసిన పరిస్థితి ఎందుకొచ్చిందంటావా? విను, చెపుతాను.

స్వర్గభోగములను అనుభవిస్తూ నేను మహామోహం పెంపొందించుకుంటూ అనేక దేవతా సంవత్సరాలు గడిపివేశాను. కొంతకాలం క్రితం 100వ యజ్ఞం విజయవంతంగా పూర్తిచేసి యజ్ఞ యజమానత్వ గర్వంతో వ్యవహరిస్తూ ఉండేవాడిని. అప్పుడు ఒకానొక మహాశవం ఆకాశం నుండి కూలిపోతోందని వార్త వచ్చింది. వెంటనే ఇంద్రలోకం నుండి బయలుదేరాను. త్రోవలో ఏదో దేహం నిశ్చలంగా కనిపించింది. "ఆ! ఇదేదో మృతుని దేహం ఇక్కడ మార్గమధ్యంగా పడి ఉన్నది" అని తలచి అద్దానిని పాదాలతో ప్రక్కవైపుగా తన్నాను. ఆ నిశ్చల దేహం శవంగా పొరబడ్డాను. కానీ అది దుర్వాసముని దేహమని నాకు తెలియలేదు. పాద స్పర్శచేత జాగృతుడైన ఆ దుర్వాస ముని... "ఓయీ! ఇంద్రుడా! నన్ను నీ పాదములతో శవంగా తలచి తన్నినావు కదా! ఏ భూతలము వైపుగా మహాశవము యొక్క నేలకూలే వ్యవహారం దర్శించటానికి వెళ్ళుచున్నావో ఆ శవం క్రిందపడి భూతలం పైగల వస్తువులన్నింటినీ చూర్ణం చేసి వేస్తుంది. ఏ భూతలం చూచే ఉత్సాహంతో

నీవిప్పుడు వెళ్ళుచున్నావో ఆ భూతలంపై అతిత్వరలో నీ వరప్రసాదియగు విపశ్చిత్ అనే రాజుతో సహా మృగత్వం పొంది సంచరించగలవు. మీ ఇద్దరి మృగత్వమనేది మీ మనోసంకల్ప ఫలములే అయినప్పటికీ మీరిద్దరూ మృగరూపంలో తదితరులకు కనిపిస్తారు. ఇదే నా శాపం" ...అని శపించి, ఆయన తన వస్త్రములు సరిచేసుకొని ఎటో వెళ్ళిపోయారు.

కాబట్టి నీవు – నేను కూడా మన మన చిత్తాకాశంలో మృగత్వం పొంది మృగములుగా సంచరించటం ఇక తప్పే వ్యవహారం కాదు. అయితే, ఇంద్రపీఠం అలంకరించిన నేను స్వధర్మానుసారంగా నీకు నీ తపోఫలమైన ఏదైనా వరం ప్రసాదించటం ఇప్పటి నా కర్తవ్యం. కనుక నీ అభిలషితమైన ఏదైనా వరం కోరుకో.

నేను (విపశ్చిత్ / భాసుడు) : దేవా! నేను ఈ సంసారంలో దీర్ఘకాలంగా సంచరిస్తూ అతిఖిన్నుడనై ఉన్నాను. అందుచేత అతి శీఘ్రంగా ముక్తిని పొందేట్లు వరం ప్రసాదించండి.

ఇంద్రదేవుడు : నాయనా! విపశ్చిత్! నీకు శీఘ్రముక్తి లభించాలంటే ఇప్పటికప్పుడే "రూపరహితం – శుద్ధ చిత్ స్వరూపం అయినట్టి ఆత్మనే నేను" అనే జ్ఞానమును సుస్పష్టం చేసుకో. అందుకు నీవు అర్హుడవే అయి ఉన్నావు. ముక్తి ఆత్మజ్ఞానోపాసన చేత మాత్రమే లభించగలదు. ఈ విషయం నీవు అగ్నిదేవుని ముఖతః "మహాశవోపాఖ్యానం" అనే సంఘటనా వర్ణనం సందర్భంలో వినియే ఉన్నావు కదా! "నేను సర్వదా ముక్తుడనే! ఈ మానవ – ఇంద్ర – మృగ ఉపాధులచే పరిమితుడను కాను. ఉపాధి ఎట్లా ఉండవలసి వచ్చినా కూడా నేను సర్వదా ఆత్మస్వరూపుడను" అని నీకు నీవే గ్రహించాలి. అంతేగాని ముక్తి అనబడేది మరొకరిచేత నీకు ప్రసాదించబడేది కాదు. కనుక ఇంకేదైనా వరం కోరుకో!

నేను (విపశ్చిత్ / భాసుడు) : అయితే స్వామీ! నేను ఒక మృగం (లేడి) రూపం చిత్తాకాశంలో అనుభవించబోవుచున్నానని చెప్పారు కదా! సరే! అట్టి మృగరూపం ధరించిన తరువాత నాకేమి సంభవించనున్నది? అసలు మీకు గాని నాకు గాని మృగరూపం చిత్తాకాశంలో ధరించవలసిన అవసరం ఎందుకు వచ్చిపడుతోంది? నేను ఎప్పటికైనా ముక్తుడను కాగలనా? ఈ ఈ విశేషాలు వరదాన పూర్వకంగా తెలియజేయండి.

ఇంద్రుడు : ఓ రాజా! మృగం (లేడి) యొక్క సంస్కారాలు నీ అంతఃకరణంలో దాగియే ఉన్నాయి. "ఈ సంసార వ్యసనంలో పడేకంటే లేడిగా ఉండి గడ్డి పరకలతో తృప్తిపడుచూ కాలం గడపటం ఉచితం కాదా" ...అని అనేకసార్లు నీవు ఇక్కడి లేళ్ళను చూచి అనుకుంటూ ఉండేవాడివి. ఇక్కడి లేళ్ళ శృంగార చర్యలకు కించత్ ఉద్వేగంగా ఆకర్షితుడవు అయ్యేవాడవు. భావించావు. అట్టి భావనా సంస్కారాలే ముందు ముందు నీ చిత్తాకాశంలో లేడి రూపంగా సంచరించటానికి కారణం కానున్నాయి. అట్టిదే మరొక రీతిగా నా విషయం కూడా! నేను అత్యంత తీవ్రంగా ప్రేమించే దేవతా స్త్రీలు – వారితో స్నేహం కొనసాగించాలనే సంస్కారం నా యందు ప్రబలంగా ఉండటం చేతనే తదనుకూలమైన ఉపాధి పొందబోవుచున్నాను. ఇక వర – శాపాదులంటావా ...అవన్నీ

నిమిత్తకారణం మాత్రమే! ఇక ముందు ముందు జరుగబోయే విషయాలు వినాలనే కుతూహలంతో వరరూపంగా అడిగావు కదా! ఆ ప్రశ్నకు సమాధానం విను.

మృగజన్మ యొక్క సంస్కారం నీ అంతఃకరణంలో చిరకాలంగా ఉండి ఉన్నది. అది అవశ్యం సంభవించబోవుచున్నదని మాత్రమే నీకు గుర్తుచేశాను. ఆ విధంగా సంసార తప్తుడవైన నీవు 'లేడి'గా ఈ భూమిపై జన్మించి ఒకానొక రోజు శ్రీరామచంద్రునికి ప్రియమైన మృగంగా ఆయన వనంలో ప్రవేశిస్తావు. కొద్ది రోజుల తరువాత విశ్వామిత్ర మహర్షి ఆగమన సందర్భంలో శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి శ్రీరామచంద్రుని వైరాగ్యమును ఆత్మజ్ఞాన మార్గంగా సశాస్త్రీయంగా తీర్చిదిద్దే యత్నంలో ఒక రోజు నీ కథా క్రమమంతా సోదాహరణార్థం ప్రవచిస్తారు. ఆ సమయంలో ప్రత్యక్ష నిరూపణకై నీవు అయోధ్యాసభకు తేబడినవాడవై మంత్రజల సంప్రోక్ష్య ప్రభావం చేత విపశ్చిత్ దేహధారుడవౌతావు. అప్పుడు "శ్రీ వసిష్ఠ రామసంవాదము" కొనసాగుచూ ఉండగా నీవిప్పుడు అడిగియున్న ముక్తి రూపమైయున్న "నిరాకారమగు విశుద్ధ చిన్మాత్రమే నేను" ...అనునట్టి అక్షయజ్ఞానం నీలో ఉదయిస్తుంది. వసిష్ఠులవారి అనుగ్రహంచేత నిష్ప్రయోజన పూర్వకమైన సంసారజిజ్ఞాస – సంచారము మొదలైన స్వవృత్తాంతం సంస్మరించి, "సంసార జిజ్ఞాసయే నా యొక్క సంసార దోషము" అనే విషయం గమనిస్తావు. అప్పుడు నీ పూర్వ వృత్తాంతమంతా స్వప్న భ్రమలవలె, సంకల్ప నిర్మిత పదార్థమువలె, ఎక్కడో పరలోకంలో అనుభూతమైన విశేష పరంపరలవలె, ఎవరో రచించిన కథలోని కల్పిత సంఘటనలవలె సుస్పష్టం కాగలదు. ఎప్పుడైతే నీవు నీ మృగరూప భౌతిక దేహం నుండి విముక్తుడవై పురుష రూపము ధరించి విశ్వామిత్ర – వసిష్ఠాదులు వేంచేసి దశరథ మహారాజుచే అలంకారితమైన అయోధ్యా సభలో నిలబడతావో... అప్పుడు అక్కడి మహర్షి ప్రణీత జ్ఞానాగ్నిచే నీ అజ్ఞానమంతా భస్మీభూతం అవగలదు. మరుక్షణం నీ హృదయస్థమే అయివున్న ఆత్మ స్వరూపం నీకు స్ఫురించగలదు. అట్టి ఆత్మరూపము యొక్క స్ఫురణచే నీవప్పుడు నీ యందలి చిరకాలపు అవిద్యా భ్రాంతిని త్యజించి నిశ్చలవాయువువలె నిర్వాణ – సశాంత రూపుడవు కాగలవు. అప్పుడిక ముక్తి నీకు స్వభాసిద్ధమే అవుతుంది.

❖

ఆ విధంగా ఇంద్రుడు చెప్పటం జరిగింది. అప్పుడు నాకు "ఆహా! నేను లేడిని. ఆ పచ్చగడ్డి పరకలు లేతగా నాకు మృష్టాన్నంలాగా అగుపిస్తున్నాయే!"... అనే ఆపూర్వ బుద్ధి వ్యవహారమంతా అప్పటికప్పుడు వచ్చి పడింది. అప్పటి నుండి నేను ఆ మందర పర్వతంపై గల మందార వనంలో గరికలను భక్షిస్తూ లేడిని అయి సంచరించసాగాను. ఒకసారి మీ సామంతరాజు వేటకై నేనుండే వనంలో ప్రవేశించటం జరిగింది. నేను ఆతనిని చూచి భీతిల్లి పరుగులు పెట్టసాగాను. ఆతడు నన్ను పట్టుకొని బలవంతంగా తన ఉద్యానవనానికి తీసుకుని వచ్చాడు. మూడు రోజులు తరువాత ఆతడు నన్ను అయోధ్యా నగరానికి తీసుకొచ్చాడు. ఓ రఘుకుల తిలకమా! రామచంద్రా! ఆ సామంతరాజు లేడి జాతులలో ఉత్తమజాతి సౌందర్యాన్ని సంతరించుకున్నట్టి నన్ను మీకు క్రీడార్థం బహుమతిగా సమర్పించాడు.

చూచారా! రామచంద్రమూర్తీ! ఈ ప్రకారంగా నా వృత్తాంతమంతా జగత్తులో ప్రసిద్ధమే అయివున్న ఇంద్రజాలపు మాయవలె ఆశ్చర్యకరంగా ఉన్నది.

అనేక శాఖలయొక్క విస్తారముతో కూడినట్టి ఈ అవిద్య అనంతమైనది. అద్దానిని ఎంతగా పరిశీలించుకుంటూ పోయినప్పటికీ అది శమించదు. అది శమించాలంటే ఆత్మజ్ఞానం ఒక్కటే అందుకు ఉపాయం. ఆత్మజ్ఞానముచే, "ఈ దృశ్యమంతా వేరుగా లేదు. ఇదంతా స్వస్వరూపాత్మ యొక్క క్రీడావినోదమే! లీలావినోదమే!" అని గ్రహించి పరమశాంతిని పొందుచున్నాను.

❖

శ్రీవాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! ఆ విధంగా పలికి విపశ్చిత్తు మహారాజు ప్రశాంత చిత్తముతో కొద్ది క్షణాలు మౌనం వహించారు. అప్పుడు రామచంద్రుడు విపశ్చిత్తును ఈ విధంగా ప్రశ్నించాడు.

❖

శ్రీరాముడు : ప్రభూ! విపశ్చిత్ మహారాజా! ఆ 'లేడి' అనేది మీ చిత్తాకాశంలోని భావనారూపమే కదా! మీ సంకల్ప మాత్రమగు ఆ లేడి అటువంటి లేడికి సంబంధించిన సంకల్పం ఏమాత్రం లేనట్టి మా ప్రియ సామంతరాజుకు ఒక భౌతికమైన లేడిగా కనిపించటమేమిటి? ఇది చాలా ఆశ్చర్యకరంగా ఉన్నదే! ఇది ఎట్లా సిద్ధించింది?

విపశ్చిత్ మహారాజు : ఇంద్రభగవానుడు నాకు వరప్రసాదార్థం ప్రత్యక్షమైనప్పుడు ఈ విషయం చెప్పారు. దుర్వాసముని శాపం ఇస్తున్నప్పుడు "నీవు – నీ వరప్రసాది అగు ఆ విపశ్చిత్తు కూడా మీ చిత్తాకాశంలో మృగదేహత్వం పొందుచూ ఉండగా మీరిద్దరు మృగదేహధారులై తదితర జీవులకు కూడా అగుపించగలరు" ...అని తెలియజేసినట్లు ఆ ఇంద్రభగవానుడు నాకు చెప్పటం జరిగింది. మా యొక్క మృగత్వం తదితరులకు కూడా అట్లే మృగరూపంగా కనిపించటం జరిగింది. ఓ రామచంద్రా! శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి ఈ విషయం మీకు విశ్లేషణ పూర్వకంగా ఇన్ని రోజులుగా చెప్పియే ఉంటారు. అయినా మీరు అడిగారు కాబట్టి వారి అనుజ్ఞతో మీకు వివరిస్తున్నాను. వినండి.

మనకు ఎదురుగా ఈ వ్యావహారిక జగత్తు సత్తు కాదు. సాంకల్పిక జగత్తే జగత్తు. పాంచభౌతిక జగత్తు అసలైన జగత్తు కాదు. అటు సంకల్పరూప జగత్తుగాని, ఇటు పాంచభౌతిక జగత్తుగాని... ఈ రెండు రూపములుగా చిత్ప్రకాశమే ఉదయించటం జరుగుతోంది. కాబట్టి ఇక ఏది సత్తు? ఏది అసత్తు?

ఓ రామచంద్రా! ఈ సభలో చెప్పుకొనే యుక్తుల సందర్భంలో స్పష్టమైన బోధకొరకై మరొక యుక్తిని చెప్పుతాను వినండి.

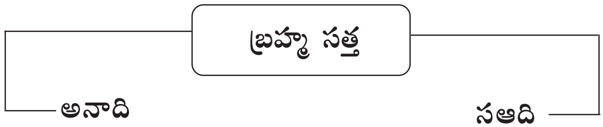
❖

యస్మిన్ సర్వమ్, యతః సర్వం, యత్సర్వం, సర్వతశ్చ యత్,
బ్రహ్మ తస్మిన్ మహాభాగ! కిం న సంభవతీహ హి?

దేనియందైతే సమస్తము కలదో, దేనినుండైతే సమస్తము ఉత్పన్నమౌతుందో, ఏదైతే సర్వరూపము

అయి వెలయుచున్నదో అట్టిదాని యందు ఏది సర్వదా సంభవించదు? ఓ మహాభాగా! ఏది ఎట్లాగైనా సిద్ధించగలదు కదా! అసలు 'ఊహ'లో జనించిన పదార్థములు (సంకల్పిత పదార్థములు) కలుస్తూ ఉంటాయి. అవే [విషయములను, పదార్థములను సంకల్ప నగరంలో (ఊహానగరంలో) దర్శిస్తున్నప్పుడు అందులోని ఒక పదార్థం మరొక పదార్థంతో] కలువకుండాను ఉంటాయి. స్వప్నంలోని ఒక పదార్థం – మరొక పదార్థం కలుస్తూ ఉంటాయి. కలవకుండాను ఉంటాయి. అట్లాగే సద్రూపము – సర్వస్వరూపము అగు పరమాత్మయందు సత్యము కానిదిగాని, మిథ్యకానిదిగానీ ఏ పదార్థమూ లేదు. సర్వత్రా – సర్వదా – సర్వవిధములా – సర్వస్వరూపము అయినట్టి పరబ్రహ్మమునందలి అసంఘటిత – సంఘటిత సమర్థమైనట్టి మాయ అతిభయంకరమైనది. (అఘటనా – ఘటనా పటీయసీ మాయా). అట్టి మాయ మహామోహము కలుగజేయునదై ఉన్నది.

విధి – నిషేధ పదములు రెండూ ఒకే చోటనే స్థితిపొంది ఉంటున్నాయి. మరి బ్రహ్మసత్త యొక్క 'మాహాత్మ్యము' ఇట్టిదైయున్నది. ఎందుకంటే అయ్యది... తనను ... తనచే అనేక రూపములుగా సృజించుకొనుచున్నది. బ్రహ్మసత్త చేతనే పరిఢవించుచున్న మాయ

అనాది : బంగారమునకు 'ఇది' అనబడే ఆకారం లేదు. కానీ ఏదో ఆకారం సర్వదా కలిగియే ఉంటుంది. అట్లాగే బ్రహ్మసత్త మాయను కలిగి ఉంటూనే ఉంటుంది. అయితే అది మాయకు స్వాధీనమై ఉండేది కాదు. అందుచేత బ్రహ్మసత్త ఎట్లా అనాదియో, మాయకూడా అట్లాగే అనాది.

సఆది : ఏఏ పాంచభౌతిక సమ్మేళనం జగత్తుగా కనిపిస్తోందో... అందలి పదార్థాలన్నీ కూడా ఒకప్పుడు సమ్మిళితమై మరొకప్పుడు విడిపోతూ ఆది – అంతములు కలిగియే ఉంటున్నాయి కదా!

ఈ విధంగా అవిద్య జ్ఞానముచే నశించునది కాబట్టి "సాఽది"గాను, సాపేక్షికంగా చూస్తే సత్యమైనదిగాను అనుభూతమౌతోంది. ఈ త్రిలోకములు కూడా చైతన్యము యొక్క స్ఫురణ మాత్రమే కాకపోయి ఉంటే మహాకల్పాంతంలో అంతా నశించగా, మరల ఈ దృశ్యాంతర విశేషాలన్నీ ఎక్కడి నుండి ఉత్పన్నం కాగలవు చెప్పు? ఈ అగ్నియొక్క – వాయువు యొక్క – భూమియొక్క పునరుత్పత్తి ఎక్కడి నుండి జరుగగలదు చెప్పు?

కాబట్టి, "చిత్స్వభావం యొక్క స్ఫురణ " కంటే ఈ జగత్తు ఏమాత్రం వేరైనది కాదు.

"ఈ కనబడే జగత్తు ఉహామాత్రమే" అనుదానికి శాస్త్రముల అంతిమసారమగు ఉపనిషత్తులు – విజ్ఞుల అనుభవమే మనకు ప్రమాణం. ఒకవేళ ఎవరైనా లోకప్రసిద్ధమైన విజ్ఞుల సిద్ధాంతమును అంగీకరించక "ఇదంతా పదార్థమయం. అంతేగాని భావనామయం కాదు. వస్తువునుబట్టే భావన ఉంటుంది. అంతేకాని... భావనను అనుసరించి వస్తువులు ఉండవు" ...అని నమ్మదలచుకొన్నారా... అట్టి అభిప్రాయం మూర్ఖాభిప్రాయమేనని నా అభిప్రాయం! నా అనుభవం కూడా!

భావనను అనుసరించే జగత్తు ఉంటోంది. భావనను అనుసరించనివానికి జగత్తు ఉండదు. ఇదే నా అనుభవసారం. అందుచేత భావనచే ప్రాప్తిస్తున్న జగత్తును బ్రహ్మభావన యందు లయింప జేయటమే ఆత్మజ్ఞుల సంవిధానం. చైతన్య దృష్టిచే సర్వభేదములు రహితమైపోతున్నాయి. తదితరమైన దృష్టి నిస్సారమైనది. విజ్ఞులు – శాస్త్రములు ఇది అనునిత్యంగా బోధిస్తున్నప్పటికీ మూర్ఖులు గ్రహించలేకపోతున్నారు. విజ్ఞులు గ్రహించగలుగుచున్నారు.

నిశ్చలవాయువే తన చంచల స్వభావముచే అనేక వాయుతరంగాలుగా అగుపిస్తోంది. ఒక వాయుతరంగానికి – ఇంకొక వాయుతరంగానికి కనబడే భేదం (ఆకారాదుల దృష్ట్యా భేదం సత్యమే అయినప్పటికీ) వాయువు దృష్ట్యా భ్రమయే కదా! అట్లాగే శుద్ధజ్ఞానరూపమగు బ్రహ్మసత్తయే "నేను అవిద్యను" అను భావనచే ఈ జగద్రూపంగా స్ఫురిస్తోంది.

శ్రీరాముడు : ఓ విపశ్చిత్ మహారాజా! ఈ జగత్తులో జీవులందరికీ జననము – జీవనము – మరణము సంభవిస్తూ ఉండటం చూస్తూ ఉంటాము కదా! అనుభవజ్ఞులగు మీరు వీటిపై ఎటువంటి అభిప్రాయం కలిగి ఉన్నారు?

విపశ్చిత్ మహారాజు :

న కశ్చిత్ నేఽహ మ్రియతే! జాయతే న చ కశ్చన!
'మృతోఽహమ్' ఇదమస్తీతి ప్రతిభైవ చిదాత్మికా ॥

వాస్తవానికి ఈ ప్రపంచంలో ఎవడూ మరణించటమూ లేదు. జన్మించటమూ లేదు. చిద్రూపం యొక్క చిత్ప్రకాశమే "నేను మరణించాను" అని ఈ విధంగా (భావనానుసరణంగా) క్రీడవలె – ఏదో ఉత్తుత్తిగా ఉదయిస్తోంది.

శ్రీరాముడు : మరణించినవాడు దృశ్యమును కోల్పోవుచున్నాడు కదా! కనుక దృశ్యము యొక్క అత్యంత నాశనమే మరణమని చెప్పవచ్చా?

విపశ్చిత్ రాజు :

మృతిః అత్యంత నాశశ్చేత్, తత్ సా నిద్రా సుఖోపమా
పునః దృశ్యోపలంబశ్చేత్ నను జీవతమేవ తత్ ॥

దృశ్యము యొక్క అత్యంత నాశనమే మరణమని మనం అనుకుంటే, అప్పుడు అట్టిది రోజూ ప్రతిజీవుడు అనుభవిస్తున్న సుషుప్తి సుఖము వంటిదే అవుతుంది కదా! లేదూ... మరణానంతరం మరల దృశ్యము ప్రాప్తిస్తోందని అనుకుంటే... అది గాఢనిద్ర నుండి మేల్కొని జాగ్రత్‌ను పొందటం వంటిదే అవుతుంది కదా! మరి... గాఢనిద్ర వచ్చినప్పుడు "ఈ జీవుడు మృత్యువును పొందాడు" అని గాని, మెళకువ వచ్చినప్పుడు "జన్మ పొందాడు" అని అనం కదా! దుఃఖించం కదా!

తస్మాత్‌నేఽహాస్తి మరణం! తన్నైవాస్తి జీవితమ్!
కస్మింశ్చిన్మాత్ర కచనే ద్వయం వాప్యస్తి నైన వా
చేతితం ద్వయమప్యస్తి నాస్తి ద్వయమచేతితమ్ ॥

కాబట్టి రామచంద్రా! వాస్తవానికి ఈ జగత్తులో మరణమూ లేదు. జీవితమూ లేదు. ఒకవేళ అవి ఉంటే... ఆ రెండూ కూడా ఒకే "చిన్మాత్రం"లోనే ఉండి ఉన్నాయి... లేవు కూడా అని గ్రహించండి. దృశ్య రూపంగా చూస్తే అవి ఉన్నాయి. ద్రష్టరూపంగా చూస్తే అవి లేవు. ఎద్దాని యందైతే 'ద్వైతము-అద్వైతము' అనబడే రెండూ కూడా స్ఫురణమగుచున్నాయో... అట్టి చైతన్యము సర్వదా ఏకమే అయివున్నది.

చైతన్యము (Experiencer), జగత్తు(Experiences)... సర్వసాక్షియగు ఆ చైతన్యము సదా అనంతమై, సర్వదా క్షేమ స్వరూపమై వెలయుచున్నది. అట్టి చిన్మాత్రమునకు అన్యంగా జీవితం ఏమున్నది? మరణం ఏమున్నది?

అట్టి చైతన్యం సర్వదా దుఃఖరహితమై, అక్షయ రూపమై ఒప్పుచున్నది. కాబట్టి ఇక ఎవనికి ఎచట దుఃఖము ఉన్నదో చెప్పండి? ఎందుకంటే తత్త్వదృష్టిచే వాచకము, వాచ్యం (రూపం) ... ఈ రెండూ కూడా చిదాకాశమాత్రమే అయివున్నవి. ఉన్నదంతా చైతన్యమునందే ఉన్నది. ఇక అట్టి చైతన్యమునకు అన్యమైనది కాని, అనన్యమైనదిగాని (అన్యముకానిదిగాని) ఏదీ లేనే లేదు. ఇక ద్వైతమెక్కడ? ఏకత్వమెక్కడ? జలంలో ఎన్ని తరంగాలు ఉన్నప్పటికీ ... తరంగాలు వేరు వేరు - కాని తరంగాలన్నీ జలమే - రెండూ సత్యమే కదా! అట్లాగే పరబ్రహ్మమున దేహాలు ఉన్నాయి. పరబ్రహ్మము వాస్తవానికి సర్వదా యథాతథము.

ఈ జగత్తుకు కారణం 'చిత్‌సత్తా'యే కదా! కనుక ఈ జగత్తు చిత్ సత్తా కంటే వేరుకాదు. ఈ జగత్తు చైతన్యము యొక్క ప్రకాశమాత్రమై శాంతరూపమై నాశరహితమై వెలయుచున్నదని నేను గ్రహించాను. వాస్తవానికి ఈ జగత్తు సాకారంగా కనిపిస్తున్నప్పటికీ ఇదంతా నిరాకారం. ఇదంతా పరమశాంత రూపమైనప్పటికీ అశాంతముగా నాశనవంతముగా కనిపించటమే ఆశ్చర్యం! అదంతా కూడా చిత్తము యొక్క భ్రమ విన్యాసమే అయి ఉన్నది. వాస్తవానికి ఈ జగత్తు ఇతఃపూర్వం (జన్మాదిలో) విషయము కాకయే ఉన్నది.

ఓ రామచంద్రా! స్వతహాగా వస్తురహితము - శూన్యము అగు చిదాకాశమే ఈ వర్తమానపు అనుభవమునందు దృశ్య పిశాచరూపంగా భాసిస్తోందని నేను గ్రహించాను. ఈ భూతాకాశం ఉన్నట్లే... చిదాకాశము కూడా ఉన్నది. చిదాకాశమే భూతాకాశరూపంగా తన శూన్యత్వమును కొనసాగిస్తూ స్థితినొందియున్నది.

చిదాకాశమే... ఊర్ధ్వమున ఆకాశరూపంగాను, అధోభాగంలో పృథివీరూపంగాను, తదితర ప్రదేశములందు వాయు, అగ్ని, జలరూపంగాను, దిక్కులుగాను, వృక్షాది రూపములుగాను, ఇట్లే అనేక రూపములుగా ఉండి ఉన్నది.

ఏది చిత్‌ప్రకాశమో... అదియే జగత్తు అయివున్నది. అంతకుమించి ఇక్కడ జగత్తులో ఏకత్వము గాని, ద్విత్వముగాని లేవు. తత్త్వవేత్తల దృష్టిలో ఇక్కడ సాకారముగాని, నిరాకారముగాని ఏమీ లేవు. ఈ దృశ్యమంతా కూడా నాశరహితమగు చిదాకాశమే అయివున్నదని గ్రహిస్తున్నాను.

❖

పూర్వ దృష్టి యందు ఇచట జ్ఞాన – అజ్ఞాన – సత్ – అసత్తుల భేదమేమీలేదు. నిత్య సత్యస్వరూపమగు చిద్రూపాత్మయందు సత్–అసత్తులు రెండూ సమానమే అయివున్నాయి. కాబట్టి ఇదంతా కూడా కాష్ఠరూపమువంటి చిద్రూప పరబ్రహ్మమే అయివున్నది. ఈ దృశ్యము అనంతమగు బ్రహ్మమే అయివున్నది. అట్టి అవగాహనయే 'పరమపదము' అని శాస్త్రములచే వర్ణించి చెప్పబడుతోంది. బ్రహ్మమే ఈ సమస్త దృశ్యరూపంగా స్థితి నొంది ఉన్నది.

❖

చూచారా రామచంద్రా! ఈ ప్రకారంగా చైతన్యమే జగద్రూపంగా స్ఫురించటం జరుగుతోంది. అధిష్ఠాన దృష్టిచే చూస్తే, చిదాకాశము యొక్క స్ఫురణయే నాశరహితమగు జగత్తు అయివున్నది. నా సుదీర్ఘమగు అనుభవమంతా రంగరించిన నా నిశ్చయం ఇది.

శ్రీరాముడు : ఓ విపశ్చిత్ మహారాజా! అసంఖ్యాకులగు మృతజీవుల తదనంతర స్థితి ఏ రూపంగా ఉంటోంది? ఏ రూపంగా కొనసాగుతోంది?

విపశ్చిత్తు : అసంఖ్యాకులగు మృతజీవులు కూడా సర్వత్రా అణువణువునా అసంఖ్యాకములగు సృష్టులు కలిగియే ఉంటున్నారు. అట్టివారిచే పొందబడే అనేక జగత్తులు పరస్పరం అప్రతిబంధకములై, అదృశ్యములై (ఒకదానికి మరొకటి సంబంధించనిదై), నాశరహితములై ఉంటున్నాయి. కొన్ని జగత్తులేమో ఒకదానికి మరొకటి ప్రతిబంధకములై, పరస్పరం దృశ్యములై ఉంటున్నాయి. జీవించి ఉన్న వారి విషయం కూడా అట్టిదే కదా!

(ఉదాహరణకు : మనతో సంబంధం కలిగియున్న ఒక మిత్రుని జగత్తు మన జగత్తుతో ప్రతిబంధక – దృశ్యమాన సంబంధం కలిగి ఉంటోంది. ఆ ప్రక్కనే నడచి వెళ్ళుచున్న ఒకానొక పిచ్చివాడు పొందుతున్న ఆస్వాదిస్తున్న జగత్తు మనకు అప్రతిబంధకమై, అదృశ్యమై ఉండటం జరుగుతోంది కదా!)

ఈ జగత్తులో అనేక లోకాలున్నాయి. పరస్పరం ఉత్తరోత్తర సూక్ష్మతరములైనట్టి సిద్ధలోకములు కూడా ఉన్నాయి. అవన్నీ ప్రక్క ప్రక్కనే ఉంటూ ఒకదానిచే మరొకటి దర్శించబడటం లేదు. ఏది ఏమైనప్పటికీ ఈ దృశ్యాలన్నీ కూడా ఆత్మరూపమగు చిదాకాశమే అయి ఉన్నది. స్వప్నంలో కనిపించేదంతా స్వప్న ద్రష్టకంటే వేరుకాక పోయినప్పటికీ స్వప్న ద్రష్టకు తనకంటే వేరైన దానివలె అనుభూతమగుచున్నది కదా! అట్లాగే, స్వాత్మకంటే వేరైన ద్రష్టత్వము గాని దృశ్యముగాని ఇక్కడగాని, మరెక్కడాగాని లేనే లేదు.

మరొక్క ముఖ్యమైన విషయం కూడా నేను గమనించాను. ఈ దృశ్యము ఎవరు ఎట్టి సంకల్పముచే దర్శిస్తే ఇది అట్లే అనుభూతమౌతూ ఉంటుంది. ఇది చిదాకాశముగా ఎరుగబడినప్పుడు అట్లాగే యథారీతిగా చిదాకాశముగానే వెలయుచుండటం జరుగుతోంది. పరమార్థమున ఈ దృశ్యమంతా కూడా ప్రకాశమాత్ర స్వరూపమై, నిర్వాణ రూపమై ఉన్నది. మేలుకొని ఉన్నప్పటికీ కళ్ళు మూసుకొని ఉండటం చేత అంధకారమే కనిపిస్తుంది చూచావా? అట్లాగే అజ్ఞానముచేత మాత్రమే ఈ జగత్తు దృశ్యరూపముగా కనిపిస్తోంది.

వాస్తవానికి ఇది ద్రష్టరూపమే! ద్రష్ట ఆత్మరూపమే! కనుక ఇదంతా ఆత్మరూపమే! ఎప్పుడైతే జ్ఞానముచే ఈ దృశ్యమంతా అధిష్ఠాన చిద్రూపంగా తెలియబడుతుందో... ఇక ఆపై ఇది సత్తు అయినా, (లేక) అసత్తు అయినా అట్టి బ్రాహ్మీదృష్టిని పెంపొందించుకొన్నవానికి వచ్చే నష్టమేమీలేదు. దృశ్యం అప్పుడు ఉన్నా... ఉండకున్నా ఒక్కటే! ఎందుకంటే ఆత్మజ్ఞానముచే ఈ నామరూపాత్మక జగత్తు పూర్తిగా శమించినదై ఆత్మరూపంగా అనుభూతమగుచున్నది కదా!

సముద్రంలో అనేక జలబిందువులు ఒకదానితో మరొకటి ఒక క్షణంలో కలుస్తూ, మరల మరుక్షణం విడిపోతూ ఉంటాయి చూచావా? "చిద్రూప పరబ్రహ్మము" అనే మహా సముద్రంలో స్ఫురించే జీవులంతా అజ్ఞానమున్నంత వరకు పరస్పరం సంయోగ-వియోగాలు పొందుతూ ఉంటారు.

చిదాకాశమయమగు ఈ సృష్టి సృష్ట్యాదియందు ఒక స్వప్నంవలె భాసిస్తోంది. అందుచేత "అంతాకూడా శాంతమగు పరబ్రహ్మమే" అని నిరూపణకు నేను వచ్చియున్నాను.

ఓ రామచంద్రా! "అవిద్య యొక్క అంతు ఎక్కడ?" అనే నా సుదీర్ఘమైన కుతూహలంతో కూడిన ప్రయాణం అనంత వైభవములతో కూడినదైనది. అనగా అనేక జగత్తులను నా సుదీర్ఘ "అవిద్యయొక్క అంతు ఎక్కడ?"... అనే కుతూహల ప్రయాణంలో నేను చూచాను. నిజకర్మల యొక్క పరిణామమై విజృంభించిన అనేక సుఖ-దుఃఖాలు అనుభవించాను. అనేక దిక్కులలో అనేక యుగయుగాలుగా సంచరించాను.

"అంతటికీ కారణం నాయొక్క దృశ్య సంస్కారమేగాని మరింకేమి కాదు'... అని నేను గమనించాను. "ఆత్మజ్ఞానం చేత తప్ప ఈ దృశ్యదోషము మరింకే ఉపాయము చేతకూడా ఉపశమించేది కాదు"... అని సిద్ధాంతీకరించి ఈ సభలో ప్రకటిస్తున్నాను.

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి: ఓ భరద్వాజా! ఈ ప్రకారంగా లేడి ఉపాధిని త్యజించి భాసుడుగా మానవ ఉపాధిని పొందిన ఆ విపశ్చిత్ మహారాజు ప్రసంగించాడు. ఇంతలో సూర్య భగవానుడు అస్తమించడం సూచిస్తూ దుందుభులు మ్రోగాయి. దశరథుడు విపశ్చిత్తును అతిథి దేవతా రూపంగా పూజించి గృహ - ధన - స్త్రీ జనాది ఐశ్వర్యములను సమర్పించాడు.

సభ ముగిసింది. 20వ రోజు ప్రవచనం పూర్తి అగుటచే అందరూ గృహోన్ముఖులైనారు.

❖❖❖

(ఇరవైయ్యవ రోజు విచారణ పూర్తి అయింది)

❖❖❖

ఇరవై ఒకటవ రోజు

32. పుణ్య - పాప ఫలాలు అనివార్యం

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి: ఓ భరద్వాజా! 21వ రోజు సభికులంతా సభలో సమావేశమైనారు. అప్పుడు ప్రస్తుత విషయమును అనుసరించి శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి ఈ విధంగా ప్రసంగం కొనసాగించారు.

❖

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ సభికులారా! నిన్నటి విపశ్చిత్ మహారాజు ప్రసంగం విన్నారు కదా! అనేక యుగముల కాలం అనేక ఉపాధులతో సుదీర్ఘ ప్రయాణం కుతూహలంగా కొనసాగించినప్పటికీ అవిద్య యొక్క అంతము ఆయన కనుగొనలేకపోయారు. దీని అర్థమేమిటి?

అవిద్య చమత్కారం - అవిద్య ఎరుగబడకపోయిందా... దేశకాలములచే అనంతమైనదై భాసిస్తుంది. అవిద్య ఎరుగబడిందా... మృగతృష్ణాజలంలాగా మొదలే లేనిదై ఉండగలదు.

ఈ భాసుని (విపశ్చిత్) అవిద్యా అన్వేషణ కథనమంతా విన్నాం. ఇక నుండి ఈతడు అవిద్య మొదలేలేదు అని గ్రహించి జీవన్ముక్తుడై చెన్నొందుచున్నాడు.

బ్రహ్మమే తనయందు ఈ 'అవిద్య' అనే సంవిత్తును ధరించినదగుచున్నది. ఈ కారణంచేతనే భ్రమచే అసత్తే అయి వున్న అవిద్య యొక్క రూపం సత్తువలె గోచరిస్తోంది.

అవిద్య అనంతమైనది. అనేక శాఖలుగా విస్తరించి ఉంటోంది. జడమైనది. మనోహరమైనది. 'ఆసక్తి' అనే రసముచే పరిపోషించబడుచున్నది. 'మోహము' అనే సమయంలో వికసిస్తోంది. అద్దాని అభ్యంతరము మాత్రం శూన్యమైనది. అనేక రూపములుగా గ్రంథయుక్తమైనది. ఆసక్తుల పరంపరచే నిర్మించబడినదై సుదీర్ఘంగా విస్తరించియున్నది. అత్యంత నిష్ఫలమైనది. అయినప్పటికీ వ్యర్థంగా అనేక ఫలముల గురించి అనేక ఆశ-సందేహములను జనింపచేసేది. అది చిత్తమును మరిపించటంలో ఎంతో ప్రావీణ్యత కలిగియున్నది. అయితే తత్త్వజ్ఞులు మాత్రం, "మొదలే లేదు. ఇక ప్రశసార్థం చెప్పుకోతగినది ఎట్లా అవుతుంది?"... అని ప్రశ్నిస్తున్నారు. ఈ అవిద్య వాస్తవానికి రూపరహితం అయినప్పటికీ అత్యంత స్థూలంగా కనబడుతూ బ్రహ్మాండమునంతా పూరించి ఉంటోంది. అనేక ప్రాణులచే వ్యాప్తమైయున్నది. అజ్ఞానంచేత ఉనికి పొంది ఉంటోంది. అతి దీర్ఘమైనది. అద్దానిని అంధకారమయమగు రాత్రితో పోల్చవచ్చు. ఇది చిత్ర – విచిత్ర – వర్ణయుక్తమై ఉంటోంది. గుణరహితం అని చెప్పవచ్చు. శూన్యంలో విశాలాకాశం ధరించియున్నట్టిది. జడత్వముచే అనేక కీడులు కల్పించగలిగినట్టిది. అది "ఆకాశంలో ఇంద్రధనుస్సు' వలె అత్యంత భ్రమయుక్తం, అవాస్తవం కూడా! ఈ అవిద్య జడ తరంగములతో పూర్ణమై ఉన్నది. "మలిన విలాసము" అనే నురుగుచే కప్పబడింది. 'ఉత్పత్తి –క్షయము' అనే చక్రావర్తనములతో వర్షాకాలపు నదివలె ప్రవర్తిస్తోంది.

కర్కశమై శ్మశాన భూమివలె అశుభప్రదమై వెలయుచున్నది. ఈ అవిద్య నిరంతరం అనేక ప్రవహించే జగత్తులను తనయందు కలిగి ఉంటోంది. 'రజోగుణము' అనే ధూళితో ఈ అవిద్యా నదీజలం బహు కల్మషమై ఉన్నది.

ఒకడు స్వప్నపురంలో ఎంతకాలం సంచరించినా కూడా అందులో నుంచి తాను పొందేదే ముంది? పోగొట్టుకునేదేమున్నది? అట్లాగే ఈ జాగ్రత్ స్వప్నపురంలో చిరకాలం సంచరించినా కూడా ఇక్కడి నుండి తాను తన వెంట తీసుకువెళ్ళగలిగేది ఏదీ లేదు. ఇక్కడికి తెస్తున్నదీ లేదు.

యాని సంకల్ప జాలాని ప్రతిష్ఠామాగతాన్యలమ్ ।
త్యక్తైత దృశ్యజాలస్థ దేహానాం దృఢచేతసామ్ ॥

మరణకాలంలో ప్రతి జీవుడు దేహమును ఇక్కడే త్యజించి ఎటకో వెళ్ళుచున్నాడు కదా! అట్టి మరణ సమయంలో ఏ దృశ్య జగదాకార దృఢచిత్తం కలిగి ఉంటాడో... ఏఏ దృఢసంకల్పం పెంపొందించుకొని (చిత్తంలో) ఘనీభూతంగా అవధరించి ఉంటాడో... అవియే ఆతని పట్ల ఆ తదనంతరం కూడా జగత్ – దేహాది రూపాలుగా ప్రతిష్ఠ పొంది ఉంటున్నాయి. 'జగత్' అంటే ఈ పాంచభౌతిక రూపం కాదు. మనస్సు యొక్క జగత్ భావనా వైచిత్రమే అసలైన ఈ జీవునికి సంబంధించిన జగత్తు. అట్టి జగత్ మనో వైకల్యమును అనుసరించి మృత్యు తదనంతరం కూడా సంసారము ఆ జీవునిపట్ల కొనసాగుచూనే ఉన్నది.

మనస్సు యొక్క సంకల్పములే చిదాకాశమునందు ఈ నగర – భూమి – ఆకాశ – తదితర జీవుల – గుణముల – వ్యవహారముల – రూపంగా జీవునికి అనుభూతమౌతున్నాయి. అవి అసంఖ్యాకములై ఉండి ఈ సర్వ భౌతికజగద్రూపంగా అనిపిస్తున్నాయి. అట్లాగే మనోసంకల్ప పరంపరా భ్రాంతి చేతనే సిద్ధలోకములు ఆకాశంలో పరస్పరం భాసించటం, భాసించకపోవటం కూడా జరుగుతూ ఉంటోంది. ఆయా లోకాలు, వాటిలో ప్రాణిసమూహాలు, ఆయా ప్రాణుల సంబంధ బాంధవ్యములు – అంతా సంకల్ప సమూహ ప్రభావములేనని సభికులంతా గ్రహించెదరు గాక! శుభాశుభకారకములగు శాస్త్రోక్తలోకములు – అన్నీ కూడా భోగ్యకారకమైన స్థిరమైన మనస్సు యొక్క పరిణామము మాత్రమే! ఈ గోడలో ఇట్టి స్థూలత్వం దర్శించటం నుండి సిద్ధ లోకములలో భోగముల వరకు అంతా మనో పరిణామమే! స్వప్న – మనోరథాదులలో సమస్త పదార్థములు మనస్సు యొక్క పరిణామములే కదా! అట్లే జాగ్రత్ విషయం కూడా!

ఇప్పుడీ సృష్టి, ఈ దృశ్యము కంటికి పంచభూతమయంగా భాసించవచ్చు గాక! అయినప్పటికీ సృష్ట్యాదియందు ఏకైకమగు బ్రహ్మము మాత్రమే కలదు. ఇప్పుడు కూడా వాస్తవానికి బ్రహ్మమే బహువిధములుగా మనోసంకల్ప ప్రభావం చేత అనిపిస్తోంది. (సదేవ సోమ్యేఇదమగ్ర ఆసీత్– ఏకవమేవాఽ ద్వితీయమ్ బ్రహ్మ" అని) వేద వాక్కులు అట్లే పలుకుచున్నాయి. బ్రహ్మమునకు వేరుగా ఏదీ ఎక్కడా ఏ సమయమందునూ లేనేలేదు. ఇక జగత్తు బ్రహ్మమునకు వేరుగా ఉండి ఉండటానికి కారణమే లేదు.

ఈ అనంత జగత్తులన్నీ కూడా అసద్రూపములే! ఏఏ ప్రకారంగా ఏవేని మనస్సుచే కల్పించ బడుచున్నాయో... అవన్నీ ఆయా రీతులుగా చైతన్యమునందు (ఆ రీతిగానే) భాసిస్తున్నాయి.

ఓ సభికులారా! ఈ జగత్తు మీ ఊహకందునది కాదు. ఎందుకంటే... ఊహయే ఈ మీ జగత్తు యొక్క వాస్తవ రూపం కనుక! ఇంక ఇక్కడ విచిత్రమేమున్నది? స్వప్నంలో చిత్ర విచిత్రాలు కనబడినాయికదా అని, మనం ఆశ్చర్యపడుచున్నామా? లేదే! అట్లాగే ఈ జగత్తు కూడా!

ఐందవులు మనస్సు యొక్క మననం చేత గొప్ప గొప్ప బ్రహ్మాండాలను నిర్మించి వేశారు. అట్లాగే ఈ సభికులలో ఏ ఒక్కరైనాసరే... తీవ్ర సంవేగయుక్తమగు సంకల్పం చేత, ఏక రసాభ్యాసం చేత ఐందవన్యాయమును అనుసరించి తమతమ ఇచ్ఛానుసారంగా శూన్యాకాశంలో నగరాలు సృష్టించగలిగే మనోశక్తిని కలిగియే ఉన్నారు. అంతేకాదు. ఎవరైతే శూన్యాకాశంలో నగరాలు సృష్టిస్తారో... వారు దేహము త్యజించిన తరువాత కూడా ఆయా సంకల్ప నగరాలు (వారు ఆ విధంగా సంకల్పిస్తే) అదే రీతిగా కొనసాగగలవు.

అట్లాగే "నాకు అనుబంధాలు ఉన్నాయి" అని సంకల్పించటం చేత జగత్తులో ఆ ద్రష్టకు తదితర జనులతోటి అనేక అనుబంధాలు కొనసాగటం... ఈ దేహం ఉన్నప్పుడు – దేహానంతరం కూడా... జరుగుతోంది.

ఎవడైతే... "1.పూర్వకాలపు ఉపాసనా సిద్ధమై ఈ ప్రపంచమూ ఉన్నది. 2.ప్రపంచం భావనను అనుసరించే అనుభవమౌతోంది. కాబట్టి – స్వసంకల్పిత ప్రపంచమే అయి ప్రాప్తిస్తోంది. అనగా, నా ఊహచేతనే ఇది పొందబడుతోంది." ... అని "ఈ రెండూ ఒకే సమయంలో సత్యమే" అనుకుంటూ ఉంటాడో, ఆతడు అట్లే (ఆతని భావనానుసారంగా) పొందటం జరుగుతుంది.

పై రెండింటిలో ఒకటే సత్యమని మరొకరెవరైనా అనుకుంటూ ఉంటే అది అట్లే ఘనీభూతమై ఆతనిపట్ల సత్య – నిత్యానుభవమై తీరుతుంది. అనేక ఉత్కృష్ట పదార్థములకు – మనోశక్తులకు ఆలవాలమైన సిద్ధలోకములు కూడా అట్టివే! మనస్సు యొక్క దృఢ సంకల్పముచేతనే ఆయా లోకాలు, వాటిలో స్థానాలు సిద్ధిస్తున్నాయి.

అట్లాగే 'నరకము' మొదలైన లోకములు కూడా అనేక దుఃఖములతో కూడి కల్పన చేతనే భాసిస్తున్నాయి. ఆయా సర్వలోకాలు కూడా ఉపాసనా ఫలము... ఆయా లోకముల పట్ల సత్యత్వబుద్ధి, దృఢాభ్యాసము వలననే జనులకు సత్యముగా భాసిస్తున్నాయి.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! "నేను నరక లోకం చేరాలి" అని పాపకార్యములు చేసినవాడు అనుకోడు కదా! అయినా కూడా పుణ్యములు నిర్వర్తించేవానికి పుణ్య (సుఖ) లోకములు, పాపకార్యములు ఆచరించేవానికి దుఃఖకరములగు పాపపు లోకములు సంప్రాప్తిస్తున్నాయి కదా! మరి ఆయా లోకముల పట్ల సత్యత్వ బుద్ధి – దృఢాభ్యాసం వలననే ఆయా లోకాలు లభిస్తున్నాయని అంటున్నారేం?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును. పుణ్యలోకాలు పుణ్యలోకాల అస్తిత్వ బుద్ధి పుణ్యకార్యముల అనుష్ఠానం చేత (పుణ్యలోకాలు కావాలని కోరుకోకపోయినా) లభిస్తున్నాయి.

పాపాచరణం చేత పాపలోకముల పట్ల "అవి ఉన్నాయి" అనే అస్తిత్వబుద్ధి లేకపోయినప్పటికీ అవి సృష్టి యొక్క స్వభావముచే సిద్ధిస్తున్నాయి.

1. పుణ్యము వలన సుఖప్రదమగు లోకములు సిద్ధించటం.

2. పాపకార్యముల ప్రభావంచేత దుఃఖకరములగు పాపలోకములు ప్రాప్తించటం.

3. జ్ఞానముయొక్క అభ్యాసంచేత సర్వమునకు కేవల సాక్షిత్వము, సర్వరాహిత్యము, సర్వాతీతత్వము – అనే మోక్ష చిహ్నం రూపంగా గల మోక్ష స్థితి పొందటం ఈ '3' కూడా అప్రతిహతమైన, ప్రాకృతమైన బ్రహ్మదేవ సంకల్ప సిద్ధాంతములై అలరారుచున్నాయి.

కాబట్టి ఏదేది సిద్ధించాలనుకున్నా – సిద్ధిస్తున్నా 1.సంకల్పము 2.అందుకు సంబంధించిన ప్రయత్నము ... ఈ రెండే ఆయా ఫలములకు కారణములగుచున్నాయి. సంకల్పమును అనుసరించే సర్వము సిద్ధిస్తున్నాయి.

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! ఒకానొకడు ఒకటి సిద్ధించాలని సంకల్పించాడనుకోండి, కాని ఇంతలోనే ఈ లోకంలో ఆధి – వ్యాధులు వచ్చిపడుచున్నాయి. ఇక అన్నిటినీ మ్రింగి వేయగలిగే "మృత్యువు" అనబడే అతివిచిత్రమైన జగత్ సంఘటన ఈ జీవుని సర్వదా వెంటనంటియే ఉన్నది. ఈ విధంగా ఆతని సంకల్ప, ప్రయత్నములు మృత్యువుచే ముగింపు చేసివేయబడుచున్నాయి కదా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ జీవునికి మృత్యువు వెంటనంటి ఉన్నమాట నిజమే! అయితే మృత్యువుతో ఏదీ ముగియటం లేదు. ఎట్లా అంటే, ఒకడు గాఢనిద్రకు ఉపక్రమించి కొంత సేపైన తరువాత నిద్రలేచినంత మాత్రంచేత ఆతని ఆశయములు, గుణములు – స్వభావం మొదలైనవి మారిపోతున్నాయా? లేదే! ఈ జీవుడు ఏ సంకల్పము కలిగి ఉంటున్నాడో, ఏ ప్రయత్నశీలుడై ఉంటున్నాడో... ఆతడు అద్దానినే పొందుచున్నాడు.

యద్యత్ సంవేద్యతే కించిత్ తత్ తథాపి అనుభూయతే ।
సతివా అసతివా దేహే అస్మిన్ దేహ ఏవ మనోమయః ॥

ఈ మనుజుడు దేనిని ఎంతెంత వరకు సంవేద్యత్వం నిర్వర్తిస్తూ ఉంటాడో (సంకల్పిస్తూ ఉంటాడో) అద్దానిని అనునిత్య సంకల్పనా పరంపర యొక్క ప్రభావం చేత – ఈ దేహం ఉన్నప్పటికీ, లేనప్పటికీ తప్పక అనుభవిస్తున్నాడు. ఏదైనా సరే, సత్ అనిగాని – అసత్ అనిగాని స్వసంకల్పానుసారమే అనుభూతమౌతోంది. ఇంకొక విషయం – ఈ దేహమంతా కూడా మనోమయమే అయివున్నది. భౌతికదేహానికి మరణమున్నది గాని మనోదేహానికి మరణం లేదు కదా!

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ఈ జీవునికి ఈ వర్తమాన దేహం, తదనంతర దేహం... ఇవన్నీ ఎద్దానిని అనుసరించి ఏర్పడుచున్నాయి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

జీవః త్యజతి యద్భావే ఏకాం దేహమయీం ధియమ్ ।
తద్భావైకమయీమ్ అన్యామాశు తత్రైవ పశ్యతి ॥

ఈ జీవుడు ఏఏ భావాలతోటి ఒక దేహాన్ని త్యజిస్తున్నాడో... ఆ భావాల తోటియే మరొక దేహాన్ని చిదాకాశమునందు వీక్షిస్తున్నాడు. పుణ్యకార్యములు నిర్వర్తిస్తున్న చిదాకాశమయమగు జీవసంవిత్తు చిదాకాశమయములే అయివున్న శుభలోకములను అక్కడికక్కడే గాంచుచున్నది. అట్లాగే పాపకార్యములు అనుసరించినట్టి జీవ సంవిత్తు చిదాకాశములే అయివున్న అశుభ లోకములను అప్పటి కప్పుడే అక్కడే గాంచుచున్నది. వాటిని సుదీర్ఘకాలం అనుభవించుచున్నది కూడా! అనగా, సత్ కర్మ – ఉపాసన మొదలైన వాటితో శుద్ధమైనట్టి జీవచైతన్యము సూక్ష్మ రూపములగు సిద్ధలోకములు చూస్తున్నది. అదే రీతిగా పాప సంబంధమైన ఆచరణము గల జీవసంవిత్తు అక్కడికక్కడే 'నరకము' అని చెప్పబడే అనేక దుఃఖ పరంపరలను గాంచుచు వాటిని అనుభవించుచుండటం జరుగుతోంది. పాపముతో కూడిన ఆచరణముచే దుఃఖం అనివార్యమగుచున్నది.

కాబట్టి ఓ జనులారా! మీరు పాపకార్యములను సర్వదా విరమించియే ఉండాలని ఈ సందర్భంలో గుర్తుచేస్తున్నాను. ఎందుకంటే పాపంతో కూడి ఆచరణముచే అశుద్ధత్వము సంతరించుకొనే జీవచైతన్యము పొందుచున్న అనేక దుస్థితులకు అంతులేదని మేము గమనిస్తున్నాము. పాపాచరణంగల జీవులు... అనేక దురవస్థలతో కూడిన అనుభవములను పొందటం జరుగుతోంది.

రెండు తిరుగలి రాళ్ళమధ్యవలె రెండు పర్వతాకార చక్రముల మధ్య నలుగుతూ ఉండటం, అంధకారమయమగు నూతులలో ప్రవేశించి, ఇరుక్కొని ఎంత గీపెట్టినా బయల్వెడల లేకపోవటం. జలరహిత విస్తార ప్రదేశంలో అమితమైన దాహంతో చిక్కుకొనిపోవటం. భయంకరమైన బాహు సమూహములచే ప్రహారాలు (దెబ్బలు) తినటం, మేఘాలు గర్జిస్తూ ఉండగా అగ్నివర్షం కురిపిస్తూ ఉంటే దాహంతో అతిదారుణంగా తపిస్తూ ఉండటం, సలసలా కాగే ఇనుప (లోహ) స్తంభాలను కౌగిలించుకోవలసి రావటం, పాశములచే బంధించబడి నిస్సహాయులై నేలపై పడిపోవటం, అతి వేడిచే కాగే ఇనుప మూటలను నెత్తిపై పెట్టుకొని మోయటం, కాకులు పొడిచిపొడిచి బాధిస్తూ ఉంటే కదిలే సత్తువలేక పొలికేకలు వేయవలసి రావటం, ఆకలిగొన్న క్రూరప్రేత సమూహములు మీదపడి రక్తం పీల్చి పిప్పిచేయటం, అవయవములు ఛేదించబడగా కణకణలాడే కొండశిలలపై పడి ఉండటం, రక్తము – చీముల మధ్య బురదతో ఇరుక్కున్నట్లు ఇరుక్కుని కొట్టుకోవటం, ఏనుగు మొదలైన జంతువుల కాళ్ళ క్రింద పడవలసి రావటం, పక్షులు మీద పడి పీక్కుతినటం...

...మొదలైన అనుభవాలన్ని అట్టి పాపాచరణం గల జీవులు దుష్ట కర్మల ఫలితంగా పొందుచున్నారు. "ఈ దుష్ట కర్మకు ఈ దుష్ప్రయోజనం ఉంటుంది" అనునట్టి శాస్త్ర నిర్ణయంచేతనూ, పూర్వజన్మలలో చేసిన పాపకర్మల స్ఫురణ చేతనూ నిజాత్మయే నరక రూపంగా విస్తరించగా ఈ జీవుడు ఆయా వేదన రోదనలను దుష్కర్మల ఫలితంగా అనుభవిస్తున్నాడు.

ఓ రామచంద్రా! పూర్వకాలంలో ఏఏ దేహాలు భాసించాయో, భావికాలంలో ఏఏ దేహాదులు భాసించనున్నాయో, ఏవేని స్వర్గ–నరక లోకాలుగా భాసించుచున్నాయో అవన్నీ కూడా భ్రాంతి రూపమమగు కల్పనచేతనే సంభవించుచున్నాయి. అంతే కాదు. ఆయా స్వర్గ – నరకాది లోకాలు మొదలైనవన్నీ కూడా "మనోమయమే" అయి ఉన్నాయి.

అందుచేత... "చిరకాలంగా అనుభూతమగుచున్న స్వయంకల్పిత భావన చేతనే ఈ జీవుడు వివశత్వంతో అతిదీర్ఘకాలంగా ఈ సంసారంలో తిరుగాడుచున్నాడు" ...అని సునిశ్చయం అగుచున్నది కదా! పాప కార్యముల నుండి విరమించమని, లేదా వాటి దుష్ప్రయోజనములు అనివార్యమని జీవులను శాస్త్రములు అందుకే సర్వదా హెచ్చరిస్తున్నాయి.

❖❖❖

33. ఏతత్ దృశ్యమ్ స్వయం బ్రహ్మమ్

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! ఈ భాసుడు (విపశ్చిత్ మహారాజు) నిన్నటి రోజు మనకు మహాముని – వ్యాధుల వృత్తాంతం, శవోపాఖ్యానం, సింధురాజు – మంత్రుల సంభాషణ... ఇవన్నీ చెప్పారు కదా! ఇపుడు నాదొక చిన్న సందేహం

1. ఈ శవోపాఖ్యాన కథనం మనకు రోజూ కనిపించి జాగ్రత్ – స్వప్నాదులవలె చైతన్యమునకు అభిన్నమై కారణరహితమైనదా?

2. లేక అదంతా కారణ సహితమైనదా? అనగా... లవణుడు, గాధి మొదలైనవారి కథనం లాగా ఐంద్రజాలికుడు, దైవీమాయ – ఇటువంటి ఏమైనా కారణములు కలిగి ఉన్నదా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆతనికి అనుభవమైనదంతా – మనం ఈ దృశ్యం చూస్తున్నట్లే – ఆతడు పొందాడు. ఇక, కారణాలు ఉండవచ్చు. ఉండకపోవచ్చు. ఏది ఏమైతే ఏమి? ఈ జీవుడు ముక్తిని పొందనంతవరకు "స్వాత్మ" అనే మహా సముద్రంలో "దృశ్య సమూహములు" అనే తరంగములు అనునిత్యంగా ప్రవర్తిస్తూనే ఉంటాయి. విసనకర్రతో విసరినా విసరకపోయినా గాలి మందమైన చలనములు నిరంతరం కలిగియే ఉంటుంది కదా! అట్లాగే సత్‌చిత్ పరమాత్మ రూపమగు చిదాకాశమున అద్దాని ప్రతిబింబ రూపములగు పదార్థాకారములు, జగత్ అనుభవములు సదా సకారణంగాను, అకారణంగాను కూడా ఉదయిస్తూనే ఉంటాయి. ఆ పరమాత్మ నుండి అద్దాని అవయవమే అనతగ్గ ప్రతిబింబరూప దృశ్య పదార్థం ఏ రీతిగా ఉదయిస్తోందో... అది మరొకదృశ్య రూప పదార్థంచే నశించబడనంత వరకు ఆ రీతిగానే ఉండి ఉంటోంది. అయితే,... పూతీగదేహ జీవుడే పుష్పాలలోను – ఆకులలోను ఉన్నట్లు, ఒకే జీవచైతన్యం దేహ – జగత్ పర్యంతము ఏర్పడి ఉంటోంది. దేహంలో కాళ్ళు – చేతులు – కళ్ళు దీర్ఘకాలస్థములుగా, కనురెప్పలు మూయటం – తెరవటం మొదలైన చర్యలు అల్ప కాలస్థములుగా ఉంటాయి కదా! అట్లాగే బ్రహ్మంలో భూ – ఆకాశాలు సుదీర్ఘ కాలస్థములు గాను, ఈ జీవుల దేహాలు అల్పకాలస్థములుగాను ఉండి ఉంటున్నాయి.

స్వాత్మయందు ఈ జగత్తు స్వప్నంలోని నగరంలాగా అత్యంత చమత్కారమై ఒప్పుచున్నది. ఇక ఇందులో సారమేమి? అసారమేమి? సత్తు ఏమి? అసత్తు ఏమి?

ఓ రాఘవా! జ్ఞానియొక్క ఉత్తమ దృష్టిచే ఈ దృశ్యమంతా ఆత్మరూపంగా ఎరుగబడుచున్నది. ఏది ఒక అజ్ఞాని 'జగత్తు'గా ఎరుగుచున్నాడో, అదియే ఆత్మజ్ఞాని ఆత్మసత్తా స్వరూపంగా

ఎరుగుచున్నాడు. ఇక ఈ జగత్తు సత్తు అని చెప్పాలా? అసత్తు అని చెప్పాలా? మంగళమయమగు బ్రహ్మరూపమే ఈ ప్రపంచమంతా కూడా! ఇదంతా అద్దానియొక్క స్ఫురణ మాత్రమే! ఇక ఇద్దాని యందు ఆసక్తిగాని, అనాసక్తిగాని అవసరమేమున్నది? కనుక ఏ బ్రహ్మమైతే ఈ ఈ రూపములుగా స్ఫురణ కలిగియున్నదో... అట్టి బ్రహ్మస్వరూపమునే ఆశ్రయించి ఉండండి. ఇక ఈ జగత్తు గురించి ఆసక్తి అనవసరం.

స్వాత్మ రూపుడగు పరమాత్మ భగవానుని నుండి స్వాత్మరూపమే అయివున్న ఈ దేహ - జగదాది ఆకారములు పరిఢవిల్లుచున్నాయి. సముద్ర జలం యథాతథమై ఉండగా అద్దానిలో తరంగములు ప్రదర్శితమవటం లేదా? ఇది కూడా అట్టిదే!

ప్రతిభాస : చిదాకాశరూపుడగు పరమాత్మ సంకల్ప సదృశమైన "నిజ స్వప్న దృష్టి"యే ఈ విశాల ప్రతిభాసారూపమైన సృష్టి. అనగా, పరమాత్మ తన 'ప్రతిభాస'ను స్వప్నరూపంగా ఎరుగుచున్నారు. కనుకనే ఇక్కడ పృథివి మొదలైన పదార్థములు లేవు. తత్సంబంధమైన భావనయే ఉన్నది. చైతన్యము యొక్క ఆభాసయే జగత్తుగా భాసిస్తోంది. వాస్తవానికి పరమాత్మ యందు ఆభాసయే లేదు. కాబట్టి జగత్తుగా ప్రసిద్ధమై ఉన్నది బ్రహ్మమే అయివున్నది. ఈ ప్రపంచంలో ఏ ఘనత్వం (భూమి మొదలైనవి) కనిపిస్తున్నాయో అది చిద్ఘనమగు పరమాత్మ చేతనే అట్లు దర్శించబడుతోంది. అంతేగాని ఇక్కడి భూమి మొదలైన వస్తుజాలం చేత కాదు.

జగత్తంతా చిదాకాశమే అయి ఉన్నది... అనునదే జ్ఞానం. అట్టి బోధ కలగటమే పరమజ్ఞానం. అట్టి బోధ దృఢపడటమే ముక్తి.

శ్రీరాముడు : జాగ్రత్ బాహ్యమున అనుభవమౌతోంది. స్వప్నము - అంతరమున అనుభవమౌతోంది. ఈ రెండు వేరు వేరు కదా? ఈ రెండింటిలో ఏది శ్రేష్ఠము? ఏది అప్రాముఖ్యం?

వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! "జాగ్రత్ బాహ్యప్రదేశమున అనుభూతమౌతోంది. స్వప్నం అంతరంగంలో అనుభూతమౌతోంది" ...అనే తేడా ఏమాత్రం లేనే లేదు. ఎందుకంటావా? ఈ చెప్పబోయే కారణాలవల్ల "జాగ్రత్-స్వప్నము ఒక్క తీరైనవే" ...అని నిరూపించబడుతోంది.

1. జాగ్రత్ లాగానే స్వప్నంలో కూడా స్వప్న నగరాదులు బాహ్యముననే ఉన్నట్లు స్వప్న ద్రష్టకు స్వప్న సమయంలో అనుభూతమౌతున్నాయి.

2. జాగ్రత్ దశలో జ్ఞానముచే ప్రబుద్ధుడైనవానికి బాహ్యమైనదంతా అంతరంగ రూపమగు ఆత్మయందే ఉన్నట్లు అనుభూతమౌతోంది.

3. స్వప్నం నుండి మేల్కొనగానే ఆ స్వప్నాంతర్గత పదార్థాలన్నీ రహితమై పోతున్నాయి కదా! అట్లాగే జాగ్రత్ దశలో ప్రవేశించినవాడు తిరిగి స్వప్న దశ చేరగానే జాగ్రత్ వ్యవహారాలన్నీ రహితమైపోతున్నాయి. స్వప్నము సుజ్ఞాన స్థితి కాకపోయినప్పటికీ (జడ స్థితియే అయినప్పటికీ) స్వప్న సమయంలో జాగ్రత్ అసత్యబుద్ధిత్వము పొందుతోంది కదా!

4. ఇక జాగ్రత్ దశలో ఉన్నవారికి ఈ పాంచభౌతిక దృశ్యత్వము, ఈ దృశ్యమును మననం చేసే ద్రష్టత్వము అత్యంత ఘనీభూతమైన విషయాలుగా కన్పట్టవచ్చు గాక! కానీ.... జ్ఞానముచే ప్రబుద్ధులైన మహనీయులకు ఈ విశ్వమంతా ఘనీభూతమైన స్వస్వరూపంగా (ఆత్మదృష్టిచే) అనిపిస్తోంది. అజ్ఞులకు కనిపించే పాదార్థిక దృష్టిని చూచి వారు చిరునవ్వు నవ్వుకుంటున్నారు.

5. "ప్రతిరోజు ఒక్కొక్క స్వప్నం వస్తోంది. అది అప్పటికి అంతమౌతోంది. జాగ్రత్ సుదీర్ఘంగా అనేక సంవత్సరాలు ఒకే తీరు కొనసాగుతోంది. కాబట్టి జాగ్రత్ – స్వప్నములు ఒక్కతీరైనవి కావు" ...అని అంటావా? జీవిత పర్యంతము సంభవిస్తున్న అనేక స్వప్నములకు అంతు ఉండటం లేదు కదా! ఎట్లా అనేక స్వప్నములు వచ్చి–పోతూ ఉన్నాయో... మహా అజ్ఞానమునందు అనేక జాగ్రత్తులు వచ్చిపోతూ ఉన్నాయి.

స్వప్నం చిన్న కథ అని అనుకుంటే... జాగ్రత్ సుదీర్ఘ కథ అయి ఉండవచ్చుగాక! అనేక స్వప్నములకు... అనేక సుదీర్ఘ కథలకు (ఉపాధి పరంపరల విశేషములకు) తేడా ఏమున్నది? రెండింటిలోనూ కల్పనయే ఉన్నట్లు, జాగ్రత్ – స్వప్నములలో ఒకే తీరైన స్వయంకృత కల్పనా వ్యవహారమే కొనసాగుతోందని విజ్ఞులు గమనిస్తున్నారు.

6. జనులు ఉత్పత్తి – వినాశనములతో కూడిన అనేక స్వప్నములు స్మరించటం జరుగుతోంది కదా! అట్లాగే 'జాత స్మరణవిద్య' (అనేక పూర్వ, తత్‌పూర్వ–గడచిపోయిన దేహములను కల్పించుకొని ఆయా భూతకాలపు సంఘటనా స్థలాలలోకి వెళ్ళి, అక్కడివారిని పరామర్శించి తిరిగిరాగల విద్య) సిద్ధింపజేసుకొన్న యోగసిద్ధులు ఉత్పత్తి – వినాశనములు గల అనేక జన్మలను సంస్మరించుకొను చున్నారు. అట్లాగే ఒక సిద్ధయోగి తన అనేకమంది శిష్యులకు ఒకేసారి అనేక ప్రదేశములలో ప్రత్యక్షమై వారికి జ్ఞానమును ప్రసాదించటం, కష్టాలు తొలగించటం చేస్తున్నారు. అనగా అనేక స్వప్నములు ఉన్నట్లే అనేక జాగ్రత్‌లు కూడా ఒక్కసారిగాను, వేరువేరుగాను కూడా సంభవిస్తోంది. ఈ రీతిగా కూడా జాగ్రత్ – స్వప్నములు ఒక్కతీరైనవే అని నిరూపించబడుతోంది.

❖

ఓ రామచంద్రా! ఈ జీవుడు వాస్తవానికి సమస్త అనుభవరూపమగు "కేవల సాక్షి' అయివున్నాడు. ఆతని స్వస్వరూప రససాగరం నుండి బయలుదేరే భావనా తరంగముల చమత్కారమే ఈ జాగ్రత్ – స్వప్నములు. సాగరజలంలో అనేక ఆకారములతో కూడిన తరంగాలు పరిఢవిల్లవచ్చు గాక! అయితే, అవన్నీ తిరిగి జలములోనే లయం అవుతున్నాయి కదా! అట్లాగే స్వస్వరూపం సత్యం. అందులో బయల్వెడలే జాగ్రత్ – స్వప్నాలు స్వస్వరూపమునకు అభిన్నం – సాగరజల తరంగాలు సాగర జలానికి అభిన్నమైనట్లుగా..! అవన్నీ స్వస్వరూపంలోనే ఒకప్పుడు ఉద్యమించి మరొకప్పుడు నశిస్తున్నాయి. "దృశ్యము"... "జగత్తు" – అనే రెండు శబ్దాలు వేరువేరుగా ఉన్నప్పటికీ నిత్యమూ ఒకే అర్థాన్ని కలిగి ఉన్నాయి. అట్లాగే "జాగ్రత్" "స్వప్నము" అనబడేవి రెండు శబ్దాలుగా వేరుగా ఉన్నప్పటికీ కూడా... ఒకే అర్థాన్ని కలిగి ఉన్నాయని సభికులంతా గ్రహించెదరుగాక!

విశాల స్వప్ననగరం చిన్మయాకాశమే అయి స్ఫురిస్తోంది. అట్లాగే ఈ విశాల జగత్తు కూడా చిన్మయాకాశమే అయి స్ఫురిస్తోంది. ఇక అవిద్య ఎక్కడున్నదో చెప్పు?

ఈ జగత్తు స్వప్నసదృశమే! స్వప్నం స్వప్నసమయంలో జాగ్రత్ సదృశమే! ఈ రెండింటికీ ఆధారం చిదాకాశమే! ఈ జీవుడు చిదాకాశ స్వరూపుడే!

ఆత్మ జ్ఞానమునకు పూర్వము జీవుని నిజకల్పనా రూపమగు దృశ్య నిర్వచనమే "సంసారము – దృశ్యము – బంధము" మొదలైన శబ్దములతో చెప్పబడుతోంది. ఈ జీవునికి బంధం ఉండవచ్చుగాక! ఆతని నిత్యోదిత చిదాకాశ స్వరూపమునకు లోటు ఏమిటి? తరంగత్వం ఉంటే మాత్రం జలానికి వచ్చే లోటు ఏమున్నది? ఈ జీవునికి నిజ చిదాకాశ స్వరూపము దృశ్యముచేతగాని, దృశ్యమునకు గాని బంధింపబడేది కానేకాదు. "తరంగము జలమును బంధిస్తోంది" అనేది యుక్తియుక్తమైన వాక్యం కాదు కదా!

❖

కాబట్టి ఓ జనులారా! బంధరహితము – నిత్యయుక్తము అయినట్టి చిదాత్మకు "బంధము ఉన్నది" అని బంధమును కల్పించకండి. ఎందుకంటే చిదాత్మ నిర్మలమగు ఆకాశము వంటిది. అది నిత్యనిర్మమై ఉండగా, నిరాకారము – నిర్లేపము – సూక్ష్మతరము అయివుండగా.... అద్దానికి బంధమెక్కడిది? ఆకాశంలో అనేకం ఉండచ్చు. అంత మాత్రానికి ఆకాశం ఎద్దానిచే బంధించబడుతుంది? ఇక ఏ అవిద్య అనే పేరుగల దృశ్యము చిన్మయాకాశము యొక్క స్ఫురణమాత్రమే అయివున్నదో... అట్టి నిరాకారమగు చిదాత్మకు బంధమెక్కడిది? నీ ఆలోచనలచే నీవు బంధించబడటమేమిటి? బంధమే లేనిచోట మోక్షమెక్కడిది?

చినాఽవిద్యా విద్యతే నామ బంధో బంధో న కస్యచిత్ ।
మోక్షో న కస్యచిత్ మోక్షశ్చ అస్తి నాస్తీతి నాస్త్యలమ్ ॥

చిదాకాశరూపుడగు జీవుని స్ఫురణయే (లేక) ఊహయే జగత్ – (లేక) దృశ్యము కదా! అనగా, అవిద్య అనునది వేరే లేనట్లే కదా! అవిద్యయే లేనప్పుడు ఒక జీవుని బంధము బంధమూ కాదు. మరొక జీవుని మోక్షము మోక్షమూ కాదు. ఎందుకంటే బ్రహ్మము కంటే వేరుగా ఏది కలదు? అసలు కలదు–లేదు అనేది కూడా సిద్ధించదు కదా! వాస్తవానికి విద్యగాని, అవిద్యగాని (చిదాకాశము దృష్ట్యా) లేనేలేవు.

చిదాకాశ రూపమగు నిజచైతన్యమే చిదాకాశమున 'సృష్టి' అనే ఆకారంగా దేహమును ధరించి స్వప్నము నందువలె వెలయుచున్నది.

శ్రీరాముడు : ఇక చిదాకాశ సంవిత్తు యొక్క రూపమేమిటి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : "బుద్ధి వృత్తి నేత్రేంద్రియం ద్వారా ఒక ప్రదేశం నుండి మరొక ప్రదేశమునకు వెళ్ళుచున్నప్పుడు ఆ రెండింటి మధ్యలో ఏ నిర్విషయ సంవిత్తు యొక్క స్వరూపము ఉందో... అదియే జాగ్రత్ స్వప్నరూపమగు దృశ్యము యొక్క వాస్తవ స్వరూపం"... అనే నిర్ణయం సర్వదా

కలిగి ఉండు. ఆ స్వయంజ్యోతి స్వరూపమే ప్రతి ఒక్క దేహి వాస్తవరూపం. నిత్యజాగరూపమగు, సర్వదా ఏకమే అగు ఆ స్వయంజ్యోతిరాత్మ బాహ్య – అభ్యంతర దృశ్యములందు సర్వదా ప్రకాశిస్తోంది. నిద్రయొక్క అభావ దశయందు, నిద్రాస్థితి యందు ఇంద్రియ మనస్సులను – వాటి వికారములను – విషయములను – విషయ భావనలను స్పందింపచేస్తున్నదై ఉన్నది. ఈ మనస్సు జాగ్రత్‌లో ఉన్నప్పుడు, స్వప్నంలో ఉన్నప్పుడు, "అభావదశ" అనతగు గాఢ నిద్రలో ఉన్నప్పుడు... ఆ స్వయంజ్యోతి స్వరూపము సర్వదా మేలుకొనియే ఉన్నది. అది దేహాదులకు, ఆలోచనలకు, భావాదులకు పట్టుబడేది కాదు. కానీ దేహాదులుగా – ఆలోచనలుగా – భావాదులుగా ప్రకటితమగుచున్నదంతా ఆ స్వయం జ్యోతిరాత్మయేనయ్యా! కాబట్టి ఆ స్వయంజ్యోతి బ్రహ్మమే జాగ్రత్ – స్వప్నముల యొక్క పారమార్థికరూపమై ఉన్నది.

కనుక ఓ రామచంద్రా! జాగ్రత్–స్వప్నముల భేదజ్ఞానం ఏదైతే ఉన్నదో అది కూడా ఆ రెండింటి యొక్క సాక్షి అయినట్టి చైతన్యరూపమే అయివున్నది. ఎందుకంటావా? జాగ్రత్ – స్వప్న – సుషుప్తులలో ఏ భేదమున్నదో అది దర్శిస్తున్న ఆ నాలుగవవాడు ఎవడు? బయటవాడెవడో కాదు కదా? ఆ మూడింటికి సాక్షి అయి పరిజ్ఞాతమయి ఉంటున్న సాక్షి చైతన్యమే ఆ మూడింటి రూపంగాను, వాటిలో ఒకదానితో మరొకటి దానికి గల భేదరూపంగాను ఉండి ఉంటున్నాడనేది సోదాహరణపూర్వకంగా సుస్పష్టమే కదా! అట్లాగే ద్వైత – అద్వైతములు కూడా అట్టి ఏకమగు చిన్మయాకాశమై ఒప్పుచున్నాయి. ఓ రామచంద్రా! అంతాకూడా శాంతము – అఖండితము అగు చిద్రూప పరబ్రహ్మముగానే మాకు అగుపిస్తోంది.

❖

బ్రహ్మము → అంశలు →
- సత్
- చిత్
- ఆనందము

బ్రహ్మము యొక్క 3 అంశలలో 'సత్' అంశము బోధమయమై (జ్ఞానమయమై) ఉన్నది. బోధ (జ్ఞానము, తెలుసుకొనునది)గ్రాహ్యమయమై (దృశ్యమయమై, తెలియబడునది)ఉన్నది.

ఈ విధంగా... 1. జ్ఞాత (తెలుసుకొనునది), 2. జ్ఞేయము (తెలియబడునది)... ఈ రెండింటిలో "సత్ అంశము" అభిన్న రూపమైయున్నది. ద్రష్టయే తనకుతానే తనచే సందర్శించబడుచున్న దృశ్యముగా తనకు సాక్షాత్కారమగుచున్నాడు.

దృష్టాంతానికి– ద్రష్ట ఏ కారణం చేతనో (తనకు ఇష్టమైనవారు తీవ్ర అనారోగ్యం నుండి త్వరత్వరగా కోలుకోవటం మొదలైన ఆయా కారణాల వలన) సంతోషభరితంగా ఉంటే = దృశ్యము ఆతనికి సంతోషకరంగా ఉండటం.

ద్రష్ట అన్యకారణంగా విషాదభరితంగా ఉంటే (తెలివిగలవాడైన కుమారుడు పరీక్ష తప్పటం మొదలైనవి) దృశ్యము విషాదంగా, నిస్తేజంగా ఉండటం

ఈ రెండూ లోకవిదితమైన విషయాలే కదా! “విషయి కంటే విషయము వేరు... అని నిరూపించటం ఎవరి శక్యమూ అయ్యేది కాదు. కాబట్టి ద్వైతము - అద్వాని జ్ఞానము ఒక్కటే అయి ఉన్నాయి. ఆ రెండింటిలో చిదంశము అభిన్నమైనది. ఎప్పుడైతే ఏకము - సద్వస్తువు అగు బ్రహ్మమే సమస్త ద్వైతముగా కూడా భాసించుచున్నదని నిరూపించబడుతోందో... అప్పుడిక ద్వైత - అద్వైతముల భేదమెక్కడిది? ఆ రెండూ చిదాకాశ రూప బ్రహ్మమే అయి ఉంటున్నాయి కదా!

నేఽతి నేఽతి వినిర్ణీత సర్వతోఽభి భవత్యపి ।
పశ్చాత్ త్యక్త్వా చిదాకాశే శిలాం కృత్వాస్యతామిహ ॥

ఓ రామచంద్రా! ఓ తదితర సర్వసభికులారా! వినండి...

1. నేఽతి - నేఽతి (ఇది కాదు. ఇది కాదు) అను వేదవాక్యముల ద్వారా సమస్త నామరూపాత్మకమైన ద్వైతమూ “మిథ్యయే” అని గ్రహిస్తూ రండి.

2. అటు తరువాత క్రమక్రమంగా మిథ్య అయినదంతా త్యజిస్తూ రండి.

3. అటుపై ఉత్తరోత్తర భూమికల అభ్యాసం ద్వారా సర్వవ్యాపకము - ప్రత్యగాత్మ రూపము అగు చిదాకాశమునందు సుస్థిరులు అవండి. అప్రమేయ - నిర్మల - చైతన్యము కంటే వేరుగా “నేను - నాది - నీవు - అది - ఇది - ఆతడు - ఈతడు” మొదలైనవేవీ ఉండజాలవనే గమనికను సుస్థిరీకరించుకోండి.

4. మహాచిన్మయమగు బ్రహ్మమునందు ‘పరమాత్మ పదము’ అనే నిశ్చల శిలారూపం సముపార్జించుకోండి.

5. మనో సంచలనమునకు కూడా కేవల సాక్షులై అభిమానాదులన్నీ త్యజించినవారై ఉండండి.

6. ఇక ఆపై లోకమర్యాదను అనుసరించి స్వవిభవానుసారంగా మీకు అభీష్టమైన ప్రదేశంలో విహరించండి. ఇష్టమైన దానిని తినండి, త్రాగండి. స్నేహితులతో హాస్యంగా ఉండండి. ఆపై మీ ఇష్టం. ఈ దేహ - మనో బుద్ధి - అహంకార - జగదత్వములను మీ చిత్ శరీరము యొక్క అయిదు వ్రేళ్ళవలె దర్శించండి. “ఈ 14 లోకాలు - సర్వభూత - వర్తమాన - భవిష్యత్ జగత్తులన్నీ నా శరీరమై ఉండగా... నేను ఇద్దాని కందటికీ వేరైన “నిత్య చిత్‌శ్శరీరధారి”నై, సర్వాధారుడనై, అనునిత్య ప్రకాశశీలుడనై ఉన్నాను”... అని గ్రహించి ఉండండి.

ఇదే మహాశిలోపాఖ్యానం యొక్క అంతిమసారం.

❖❖❖

X. విద్య - అవిద్యోపాఖ్యానం

1. అవిద్యను త్యజించే ప్రయత్నం అత్యావశ్యకం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! జీవుల ఉపభోగము కొరకై ఉద్దేశించబడే తినుబండారాలు ఆ జీవులచే భక్షించబడి (తమ రూపము కోల్పోయి) జీవుల రూపంగానే పరిణమిస్తున్నాయి కదా! అట్లాగే ఈ దృశ్యజగత్తంతా బాహ్యమందలి రూప ప్రకాశంతోను, అభ్యంతరమున సంకల్పాదుల తోను కూడి ఉండి, యథాస్థితమై ఉన్న ఈ దృశ్య జగత్తంతా కూడా చిదాకాశం యొక్క ఉపభోగం కొరకే అయివున్నది, అందుచేత ఇదంతా కేవలం చిదాకాశముగానే శేషించుచున్నది. ఒకనికి స్వప్నంలో నగరాలు కనిపిస్తున్నాయి. అవన్నీ సాక్షియగు స్వప్న ద్రష్ట యొక్క ఉపభోగము కొరకే కదా! కనుక, అవి స్వప్న సాక్షిచైతన్య చిద్రూపము కంటే వేరైనవి కావు. అట్లాగే ఈ జాగ్రత్ కూడా శాంతమగు చిదాకాశమే అయివున్నది.

"జగత్ తస్మాత్ నభః శాంతమ్! నే ఽ హ నానాఽస్తి కించన!"

అట్టి పరమశాంతరూపమగు (చిదాకాశరూపమగు) ఈ జగత్తునందు నానాత్వము కించిత్తు కూడా లేనేలేదు. చైతన్యము సర్వదా ఏకరూపమే అయివున్నది. కానీ నానారూపాలుగా స్ఫురిస్తోంది. అట్లా నానా రూపములుగా ఏదైతే కన్పట్టుచున్నదో అట్టి నానాత్వము వాస్తవిక చిత్స్వరూపం కాదు సుమా! అది అనాత్మయే అయివున్నది. జలములో తరంగములు - బుద్బుదములు - ఆవర్తములు మొదలైనవి కనబడుచున్నప్పటికీ అవన్నీ జలం యొక్క రూపాలని, జలానికి రూప - ఆకారాదులు కలవని ఎవరమూ అనం కదా! అట్లాగే చైతన్యం తన నామరూపరహిత చిత్స్వరూపాన్ని త్యజించకయే ఈ ఈ నామరూపాదులతోటి ప్రదర్శితమగుచున్నది. ఎట్లా అంటావా? స్వప్న - సంకల్ప గంధర్వ నగరాదుల సందర్భంలో వాటికి సాక్షియగు నిజాత్మ తన చిత్స్వరూపమునందే అసత్యములగు ఆయా నానారూపాల తోటి దర్శింపజేస్తూ, ఇంతలోనే, మరొక సమయంలో ఆ స్వప్నాది విశేషాలన్నీ ఉపసంహరించి అద్వైతరూపముగా వెలయుచున్నది కదా! జాగ్రత్ ద్రష్టయగు చిదాత్మకూడా తన యందు తాను దర్శించే జాగ్రత్ దర్శన వ్యవహారం ఒకప్పుడు ఉపసంహరించుకుని అద్వైత రూపము చెందుతోంది. అయితే... జాగ్రత్ యథాతథంగా ఉండగాకూడా, అద్దాని ద్రష్టయగు చిత్ చైతన్యము అద్వైత రూపంగానే ఉంటోందిగాని ద్వైతముగా అగుటలేదని గ్రహించు. ద్వైతంగా కనిపిస్తూ కూడా ఇదంతా అద్వైతంగా అనిపించటమే 'అద్వైతానుభవం'.

❖

ఓ రామచంద్రా! ఈ జగత్తు ప్రళయకాలంలో లేదు. ఇప్పుడు కూడా లేదు. ఇదంతా స్వప్నాకాశంలో మహానగరంలాగా మొదలే వాస్తవానికి లేకపోయినప్పటికీ, అభ్యాస మాత్రంచే

ప్రాప్తిస్తున్నది. అయినప్పటికీ సత్యమైనదానివలె వెలయుచున్నది. ఈ సభలో మన ఈ సంవాదమును ఆలకిస్తూ ఇందలి ఆయా సర్వవిషయములను ఎప్పుడో సుస్పష్టంగా అనుభూతం చేసుకొనియున్న మహనీయులెందరో ఉన్నారు. అట్టి మహనీయులగు జ్ఞానులకు సత్య – అసత్య మయమగు ఈ సృష్టి యొక్క శబ్దార్థము తెలుసు. అజ్ఞానులకు అది తెలియదు. ఏది అజ్ఞానులకు ఘనీభూత సత్యముగా అగుపిస్తోందో... అది జ్ఞానులకు అట్లా అనిపించటం లేదు.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఎందుచేత?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

తజ్ఞా జ్ఞయోః తయోరన్తః ప్రతిపత్తౌ తు యత్ స్థితమ్ ।
న బోద్ధుం న చ వక్తుం తే జానీ తస్తౌ పరస్పరమ్ ॥

ఎందుచేతనంటే... జ్ఞానులు కేవలం అంతర్దృష్టి కలవారై ఉంటున్నారు. అనగా, వారు తమ యొక్క తదితర సహజీవుల యొక్క – కేవల సాక్షీరూపమును ఆస్వాదిస్తూ చెక్కుచెదరని ఆనందమును అనుభూతపరచుకొని ఉంటున్నారు.

అజ్ఞానులు కేవలం బాహ్యదృష్టి నాశ్రయించి ఉంటున్నారు. అనగా, దేహ–మనో–బుద్ధి–చిత్త అహంకార పరిమితమైన దృష్టికి పరిమితులగుచున్నారు.

ఇక ఈ జగత్తో ... ఆ రెండింటి మధ్యగల బుద్ధి వృత్తియందు స్ఫురించటం జరుగుతోంది. అందుచేత ఆ జ్ఞాన–అజ్ఞాను లిరువురు ఒకరి దృష్టిని మరొకరు ఎరుగటానికి గాని, ఒకరితో మరొకరు చెప్పుకోవటానికిగాని సమర్థులు కాలేకపోతున్నారు.

ఈ జగత్తుయొక్క శబ్ద–అర్థములు ఆ ఇద్దరియొక్క వారి వారి బుద్ధియందు స్థితి నొందియున్నది. అందులో ఒకరు (జ్ఞానులు) భ్రాంతిరహితులు. రెండవారేమో (అజ్ఞానులు) భ్రాంతిసహితులు. జ్ఞాని యొక్క బుద్ధి సదా స్థిరమై.... ఆత్మ విషయంలో సదా మేల్కొనినదై ఉంటోంది. కాబట్టి అంతటా ఆత్మతత్త్వమును వీక్షిస్తోంది. "ఇన్నీగా పరమాత్మయే ప్రదర్శితమగుచున్నారు. నా మనో – బుద్ధి – చిత్తాది రూపంగాను, 'నేను' గాను వారే వెలయుచున్నారు" అని గమనించి బుద్ధి సుస్థిరత కలిగి ఉంటున్నారు. అజ్ఞాని యొక్క బుద్ధి సర్వదా అస్థిరమై ఉంటోంది. అందుచేత అది అస్థిరమగు ఈ జగత్తు యొక్క బాహ్యరూపమునే గాంచుచున్నది.

ఇక ఈ రెండింటి మధ్యయందలి బుద్ధియందున్న ప్రపంచం యొక్క స్వరూపం కేవలం అభ్యంతరగానూ లేదు, కేవలం బాహ్యంగానూ లేదు. కాబట్టి ఆ జ్ఞాని–అజ్ఞానులకు జగత్తు గురించి ఏమీ తెలియటం లేదు. (జ్ఞాని జగత్‌రాహిత్యం చూస్తుంటే, అజ్ఞాని అనుక్షణం చంచల బుద్ధి కలిగి ఉంటున్నాడు. అందుకే ఇద్దరూ జగత్తు ఎరుగుటలేదని చమత్కారంగా వ్యాఖ్యానించబడుతోంది.)

❖

ఓ రామచంద్రా! జలంలో ద్రవత్వ కారణంగా ఆకారాదులతో కూడిన తరంగాలు స్థితి పొందుచున్నాయి కదా! అట్లాగే చైతన్యం (స్వతహాగా సృష్టి మొదలైనవి తనయొక్క స్వరూపం

కానప్పటికీ) సృష్టిరూప తరంగాదులుగా స్థితినొంది ఉంటోంది. ఎట్లాగంటే స్వప్నచిత్ (లేక స్వప్నప్రజ్ఞ) తనయందు జీవులు-గృహములు మొదలైన ఆయా వస్తుజాలం కలిగి ఉండకపోయినప్పటికీ... స్వప్నంలో అవన్నీ దర్శిస్తోంది కదా! స్వప్నం అద్దాని రూపమే కదా! అట్లాగే జాగ్రత్ కూడా ద్రష్ట యొక్క [జాగ్రత్ చిత్ (లేక) జాగ్రత్ ప్రజ్ఞ యొక్క] స్వయం ప్రకటనా చమత్కారమే అయివున్నది. అద్దంలో అద్దమునకు మార్పు చేర్పులు కలిగించకుండానే దృశ్యం - ఆ దృశ్యంలో వస్తు కదలికలు ప్రతిబింబిస్తూ ఉంటాయి కదా! అట్లాగే నిర్వికారము, నిరాకారము అగు బ్రహ్మం తన యొక్క మాయావిభాగంలో ఈ నిరాకార జగదాకారమును స్ఫురింపజేసుకుంటోంది. పిశాచమునకు సంబంధించిన సంభ్రమమంతా బాలుని స్వీయమనోవిరచితమైన భ్రమయే కదా! దేహికి దేహము పట్ల "ఈ దేహమే నేను" అను రూపముగల దేహాత్మ భావన భ్రమయే! భ్రాంతి మాత్రమే! అట్టి దేహాత్మ భ్రాంతియే సమస్త క్లేశములకు మూలమైయున్నది. ఇది మనో రాజ్యమువలె అసత్యమైనది. చంచల జలబిందువువలె క్షణికమైనది. అట్టి దేహము పట్ల "ఈ దేహమే నేను - నాది"... అనే అభిమానం ఎందుకు?

ఓ రామచంద్రా! ఈ జాగ్రత్ స్వప్నములు ఆత్మనుండే బయల్వెడలుచున్నట్లు అనిపించ వచ్చుగాక! అయినప్పటికీ ఆత్మయందు అవేవీ లేనేలేవు.

చీల్చబడుచున్న వెదుళ్ళనుండి "ఝుస్-ఝుస్" శబ్దం వస్తుంది. జలములోని తరంగముల నుండి "గుల్-గుల్" శబ్దం వినబడుతుంది. అగ్ని యొక్క జ్వాలలనుండి "ఛట్-ఛట్" శబ్దం బయల్వెడలు తోంది. వాయువు యొక్క తరంగాల నుండి 'హోర్' శబ్దం చెవులకు తాకుతుంది. కంఠం నుండి అనేక శబ్దపరంపరలు ఉచ్చరించబడుచున్నాయి.

అయితే... వాస్తవానికి వెదుళ్ళ పొట్టలోగాని, జలతరంగాలలో గాని, అగ్నిజ్వాలలలో గాని, వాయు తరంగాలలోగాని, కంఠం యొక్క లోలోపలగాని శబ్దాలు ఉన్నాయా? లేవు. అట్లాగే ఆత్మ యందు జాగ్రత్ - స్వప్న వికారాలు లేకపోయినప్పటికీ బయల్వెడలుచున్నాయి.

శ్రీరాముడు : సృష్ట్యాదిలో జాగ్రత్ - స్వప్న జగత్తులుగా బయల్వెడలుచున్నదేది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : స్వప్న ద్రష్టయే స్వప్నాంతర్గత వ్యవహారరూపంగా సాధిక్యం పొందుచున్నాడు కదా! అట్లాగే స్వాత్మ చైతన్యమే సృష్ట్యాది నుండి ఈ జగద్రూపంగా స్ఫురిస్తోంది. అయితే స్వాత్మ చైతన్యమునకు వేరుగా చూస్తే జగత్తు యొక్క శబ్దముగాని, అర్థముగాని, దృశ్యముగాని లేవు. "ఈ జగత్తును అసాధారణ సరళిగా పొందుచున్న ఓ సహజీవుడా! నీ యొక్క సాధిక్యతయే నీవు పొందే జగత్తు! కనుక నీ జగత్తు నీ స్వరూపమే అయివుండగా, నీవు జగద్రహితమగు కేవల సాక్షివి"... అని మహనీయులు సర్వ సంసారజీవులకు గుర్తు చేస్తున్నారు. కనుక ఈ ఉన్నట్లుగా కనిపించే సర్వ దృశ్యము కూడా 'పరమార్థసత్త' యగు చైతన్యమే అయివున్నది. 'సత్త' కంటే వేరుగా సృష్ట్యాది యందుగాని, ఇప్పుడుగాని ఏదీ భాసించుటయే లేదు.

ఓ రామచంద్రా! "నేను శుద్ధ చిదాకాశ స్వరూపుడను. అట్టి నా స్వరూపమగు శుద్ధ చిదాకాశము సమస్త పదార్థభేదరహితమై ఉన్నది. అదియే అధిష్ఠాన దృష్టిచే చూస్తే సమస్త పదార్థసహితమై

ఉన్నది కూడా! అట్టి నేను సర్వవిధముల శాంతుడను. సుఖ స్వరూపుడను" – అని గ్రహించి ఉండు. ఈ జీవుడు తనయందే అసద్రూపంగా ఆవిర్భవించినట్టి తమస్సును, విక్షేపమును "శుద్ధబోధైక స్వరూపమగు ఆత్మ" యందలి విశ్రాంతిచే త్యజించివేయాలి. ఎందుకంటే ప్రతిజీవుడు అనునిత్యంగా పరమశాంతమగు శుద్ధాత్మయే అయివున్నాడు కదా!

ఆత్మైవ హి ఆత్మనో బంధుః ఆత్మైవ రిపుః ఆత్మనః
ఆత్మాత్మనా నచేత్ త్రాతః తదుపాయోస్తి నేఽతరః

ఆత్మజ్ఞానము కొరకు నిరంతరమైన, దృఢమైన ప్రయత్నం చేస్తూ ఉంటే... ఈ జీవుడు తనకు తానే బంధువు అవుతాడు. అట్లా ప్రయత్నంలో ఉండకపోతే తనకు తానే శత్రువు. తనను తాను ఆత్మజ్ఞానముచే రక్షించుకొనే ఉపాయం ఆశ్రయించక అనుక్షణం మార్పు – చేర్పులతో కూడుకొని ఉండే ఈ దృశ్యమును సమాశ్రయించి ఉండాలనుకొంటే... ఇక ఆతనిని స్వకల్పిత మనోవేదనల నుండి రక్షించటానికి (ఆత్మజ్ఞానం కాకుండా) మరింకే ఉపాయమూ కనబడటం లేదు.

అందుచేత ఓ సర్వసభికులారా! బాల్యం అజ్ఞానంలోను, అసమర్థత గాను; వార్ధక్యం నిస్సహాయత గాను గడచిపోతున్నాయి. ఇక ఈ మన రామచంద్రునిలాగా యౌవన దశ ప్రారంభమగుచుండగానే "శుద్ధబుద్ధి" అనే నౌక ద్వారా "సంసారం" అనే సముద్రాన్ని దాటివేయాలి. ఇప్పటికిప్పుడే "ఆత్మజ్ఞానం" అనే శ్రేయమును సంపాదించుకోవాలి.

అద్యైవ కురు యత్ శ్రేయో! వృద్ధః సన్కిం కరిష్యసి?
స్వగాత్రాణ్యపి భారాయ భవంతి హి విపర్యయే!

ఇప్పుడు తాత్సారం ఏమాత్రం పనికిరాదు "ఆ! తరువాత ముసలివాళ్ళం అయిన తరువాత చూసుకుందాములే!"... అని ఇప్పుడు యౌవన దశలో ఏదో రోజులు గడిపివేస్తూ ఉంటే, ఇక ముదుసలి అయిన తరువాత చేసేదేమిటి? అప్పుడు ఈ కాళ్ళు – చేతులు – తదితర ఇంద్రియాలు దేహానికీ భారభూతమౌతూ ఉంటే, ఆత్మజ్ఞానానికి ఎవడైనా ఎట్లా ప్రయత్నించగలడు? బాల్య – వార్ధక్యములు జ్ఞాన సాధకములు కావు. అందుచేత ఆ రెండు దశలు పశు – పక్షిత్వ సదృశాలని, మరణతుల్యములని విజ్ఞులు గుర్తు చేస్తున్నారు. యౌవనం ఒక్కటే సరి అయిన సమయం. యౌవనంలో కూడా వివేక సముపార్జనకు సంసిద్ధం కాకపోతే ఆ బ్రతుకు కుక్కబ్రతుకే కదా! అయితే ఈ యౌవనం శాశ్వతమా? కాదు. అందుకని దొరికిన కొద్ది సమయం అత్యుత్సాహంతో శ్రద్ధగా సద్వినియోగం చేసుకోవాలి సుమా! ఈ జీవితము మెరుపు యొక్క పతనమువలె అతి చంచలమైనది. ఇక సంసారము ఒక అతిదీర్ఘరోగము వంటిది. ఇట్టి సంసారం అనే మానసిక వ్యాధి కలిగి ఉన్నామని తెలుసుకొని కూడా ఈ జీవుడు "సచ్ఛాస్త్రము, సాధు సాంగత్యం" అనే ఔషధం సేవించకపోతే ఇక అజ్ఞానమనే పంకము (బురద) తొలగేది ఎట్లా? 'అజ్ఞానం' అనే బురదలో ఆత్మ మునిగి ఉండగా అద్దానిని "శాస్త్రప్రవచనం – సాధనలు" అనే ఉపాయములతో తమను తాము ఉద్ధరించుకునే ప్రయత్నం చేయనివారు తమ పట్ల తామే ఎంతటి మహాక్రూరులు! ఎంతటి అధములు! వారి ఉత్తరోత్తర గతులను తలచుకుంటేనే మాకు "అయ్యో!" అనిపిస్తోందే!

మట్టితో తయారు చేసిన ఖిలితాళ సభను చూచి "ఇదంతా మట్టియే" అని తెలుసుకోకపోవటం చేత ఒక గ్రామవాసి ఎంతో దుఃఖం, భయం పొందుతాడు చూచావా? ఆత్మజ్ఞానం సముపార్జించుకోని జీవుడు బ్రహ్మమయమే అయిన ఈ దృశ్యమును "బ్రహ్మమే" అని గ్రహించక బహుదుఃఖితుడు అగుచున్నాడు. యథార్థజ్ఞానం కలిగినప్పుడు "ఇదంతా ఆనందమయమగు బ్రహ్మమే" అని గ్రహించి పరమానంద స్వరూపుడు కాగలడు. తత్త్వజ్ఞాన బలం చేత ఈ దృశ్యం అశాంతమయినప్పటికీ తత్త్వ జ్ఞాని యొక్క బుద్ధి సశాంతిని పొంది ఉంటోంది. అంతాకూడా ఆత్మయందు లయమై (ఆత్మరూపంగా అనుభూతమై) దృశ్యము అదృశ్యమైపోతోంది. స్వప్నాంతర్గతమైన అనేక పదార్థములు, గృహాదులు, శత్రుమిత్రులు, సంఘటనా పరంపరలు ...ఇవన్నీ కూడా "ఇది స్వప్నమే" అని తెలిసిన తరువాత అవి – మొదలంటా అసత్యములే అయి – ఏ మాత్రమూ వేదనను కలిగించకుండా ఉంటాయి కదా! అట్లాగే ఈ సృష్టి కూడా కళ్ళకు సుస్పష్టంగా అనుభూతమగుచున్నప్పటికీ, మనస్సుకు సత్యముగా తోచుచున్నప్పటికీ తత్త్వజ్ఞానముచే చిన్మయాకాశమున శూన్యరూపంగా శేషించుచున్నది.

ఓ ప్రియజనులారా! ఈ 'జీవితము' అనే అరణ్యం జన్మ–జరా–కామ–క్రోధ–లోభ–మోహాది దావాగ్నులచే ప్రదీప్తం అవుతుంటే అజ్ఞానులు ఇందులో చిక్కుకున్న లేడిసమూహంలాగా కాసేపు ఇష్ట వస్తువుల ప్రాప్తిచేతను, మరికొంతసేపు అయిష్ట వస్తువుల సంయోగము చేతనూ అటు ఇల్లు పరుగిడుతూ రోజులు గడుపుచున్నారే? ఈ ఇంద్రియములేమో మదించిన మనస్సుచే అదలించబడుచూ ప్రాణవాయువుల ద్వారా బాహ్య వస్తువులవైపు పరుగులిడుచున్నాయే! ఇక తాత్సారం ఉచితమేనా? ఒకవైపు ఇట్లా తగలబడుతూ ఉంటే "ఈ గదిలో వెచ్చగా ఉన్నది కదా" అని దుప్పటి కప్పుకుని పడుకుందా మనుకోవటం క్షేమమా? కాదు కదా! మీరు ఈ ఇంద్రియాలను జయించి జ్ఞానం ద్వారా అవిద్యను జయించ వలసిన సమయమిది. ముక్తులై జనన–మరణ చక్రమును నిరోధించ వలసిన సందర్భం ఈ జీవితమే! ఈ మహత్తరమైన 'జీవితము'ను అనేక అనవసరమైన వ్యవహారాలతోను, దిగుళ్ళతోను నేలపాలు చేసుకోకండి. కనుక ఆత్మజ్ఞానం కొరకై నడుము బిగించండి.

❖❖❖

2. ఇంద్రియాలను జయించటం ఎట్లా?

శ్రీరాముడు : స్వామీ! సద్గురూ! వసిష్ఠ మహర్షీ!

వినా ఇంద్రియజయేనేదం నాఽజ్ఞత్వమ్ ఉపశామ్యతి ।
తదింద్రియాని జీయన్తే కథం కథయే మే మునే ॥

ఈ ఇంద్రియాలను జయించకపోతే అజ్ఞానం శమించదు కదా! మరి ఇంద్రియాలను జయించటం ఎట్లాగో ఈ సందర్భంలో మాకు బోధించండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును ఇప్పుడు నీ ప్రశ్న అత్యంత సమయోచితమైనదే! ఎందుకంటే దీపం వెలుగుచున్నప్పటికీ చూపు సన్నగిల్లినవానికి గదిలోని చిన్న చిన్న వస్తువులు (సూక్ష్మ వస్తువులు)

కనిపించవు కదా! అట్లాగే... అనేక విషయములందు ఆసక్తుడైనవాడు, ఈ ప్రపంచంలో తన యొక్క ఏదో గొప్పతనమును సంపాదించుకోవాలనే 'వేడుక' కలవాడు, ధనార్జనయందు "అత్యాసక్తి" కలవాడు, ఇంద్రియములను జయించే ప్రయత్నం లేనివాడు... అగు మనుజుడు శాస్త్రములు వింటున్నప్పటికీ, శాస్త్ర ప్రవచితమైన ఆయా సాధనలకు అప్పుడప్పుడూ ఉపక్రమిస్తున్నప్పటికీ కూడా అవన్నీ బ్రహ్మదర్శనమునకు ఉపయుక్తమవటం లేదు. కాబట్టి ఇంద్రియ జయమునకు యుక్తి అత్యావశ్యకం. ఇంద్రియములు జయించబడ్డాయా... ఇక ఆపై స్వల్ప ప్రయత్నం చేతనే సులభంగా మోక్ష ఫలసిద్ధి కలుగగలదు. అందుచేత ఇంద్రియ జయమునకై కొన్ని యుక్తులను ఇక్కడ ప్రతిపాదిస్తు న్నాను. సభికులంతా శ్రద్ధగా వినెదరుగాక!

❖

ఓ రామచంద్రా! ఈ జీవుడు స్వతహాగా చిన్మాత్ర స్వరూపుడే! అయితే చిత్తమునకు ప్రాప్తించే విషయాలకు ఆతని చిత్తము (ఆయా విషయములకు) అధీనం అగుచుండబట్టి ఈతనిని 'చిత్స్వరూపుడు' అని అనకుండా,.... 'జీవుడు' అని పిలుస్తున్నాం. ఈతడు తనయందు చిత్తవృత్తిచే వ్యాపించినవాడై ఆయా జగద్విషయములను అనునిత్యంగా సంకల్పిస్తున్నాడు. ఆతడు దేనిని ఈ చిత్తముతో తనయందు సంకల్పిస్తున్నాడో, అద్దానియందు (తన చిన్మాత్ర స్వరూపమును ఏమరచి) తన్మయుడగుచున్నాడు. వాటి వాటి యందు ఆసక్తి కలిగినవాడై ఉంటున్నాడు.

ఇప్పుడు ఈ చిత్తమునందు ఏర్పడి ఉన్న బాహ్యాకారత్వమును తొలగించి ఈ చిత్తమును బ్రహ్మాకారముగా మలచాలి. ఎట్లా? చిత్తమును ప్రత్యాహారము అనే ప్రయత్నం చేత అభ్యంతరమునకు ఆకర్షించాలి. "బ్రహ్మాకారత్వ ప్రబోధము" అనే అభ్యాస రూపమై సుతీక్షణమైన అంకుశము యొక్క పోట్ల చేత 'చిత్తము' అనే మదపుటేనుగును వశం చేసుకోవాలి. చిత్తమును నిరోధిస్తేగాని ఇంద్రియములు జయించబడవు.

'ఇంద్రియములు' అనే సేనకు సేనానాయకుడు చిత్తమే. పాదరక్షలు ధరించి బాటలో నడిచే వారికి నడిచే చోటంతా చర్మముచే కప్పబడినట్లే అవుతుంది కదా! ఈ 'చిత్తము' అనబడు ఒక్కదానిని జయించితే చాలు... సర్వ ఇంద్రియములపై అతి సులభంగా విజయం వరిస్తుంది.

ఎవడైతే తన జీవ సంవిత్తును (లేక చిత్తవృత్తిని) బ్రహ్మముతోటి ఏకంచేసి ఆత్మయందు స్థితి కలిగి ఉంటాడో... ఆతని మనస్సు పరమశాంతము పొందుతోంది?

చిత్తవృత్తిని బ్రహ్మముతోటి ఏకం చేయడం అంటే... "చిత్తముచే ఏఏ వృత్తి ద్వారా ఏఏ అనుభవము సిద్ధిస్తుందో... అట్టి వ్యవహారములు వ్యక్తులు – సందర్భములు – వస్తువులు సంఘటనలు అన్నీకూడా ఆ పరమాత్మయే ఆయా రూపములుగా ఉన్నారు" అనే భావన సర్వదా సర్వవేళలా అభ్యాసం చేస్తూ ఉండటమే సుమా! ఆ పరమాత్మయే సర్వరూపములుగా ఉన్నారు, ...ఒకే జలం తరంగములుగా, బుద్బుదములుగా, ఆవర్తనలుగా, సుడి రూపములుగా ఉండి ఉన్నట్లు"... అను ప్రత్యాహార రూప చిత్తవృత్తియే అద్దానియొక్క బ్రహ్మము తోటి ఏకత్వము క్రమంగా అప్పుడు "ఈ

సర్వము నాతో సహా ఆతనిదే! ఆతడే! ఆతని వ్యక్తీకరణ చమత్కారమే"... అని అంతిమ సాక్షాత్కారం క్రమంగా స్వయంగా 'ఆ బ్రహ్మాకార చిత్తవృత్తి యొక్క ప్రాభవం' చేత పరిఢవిల్లగలదు. "అంతటా బ్రహ్మమే" ...అనే దృష్టిని పెంపొందించుకున్నవాడు బ్రహ్మమునే దర్శిస్తూ బ్రహ్మమే అగుచున్నాడు. (బ్రహ్మవిత్ బ్రహ్మైవ భవతి!) "తన జీవసంవిత్తును, తన చిత్తవృత్తిని బ్రహ్మమునందు ఐక్యపరచటం" ...అనగా "నావి" అని అనిపించే దృశ్య – దేహ – మనో – బుద్ధులను... "పరమాత్మవే"... అని అనుకోవటం. అట్టి ప్రయత్నం చేత ఈ చిత్తవృత్తి ఏ ప్రకారంగా శమిస్తుందో... ఆ ప్రకారంగా (అంతంతగా) తీర్థములు సేవించటం చేతగాని, అనేక శాస్త్రములు పఠించటం చేతగాని, ఆయా యోగ శక్తులను సముపార్జించటం చేతగాని, గొప్ప తపస్సులు చేయటం వలనగాని, యజ్ఞ యాగాది క్రియా సమూహములచేతగాని శమించదు సుమా!

ఓ రాఘవా! ఏయే విషయాల యొక్క స్మరణం చిత్తవృత్తిలో బలాత్కారంగా సంభవిస్తోందో... ఆయా విషయములను అధిష్ఠాన బ్రహ్మ సంవిత్తునందు లయం చేయాలి. అనగా "ఈ ఈ రూప –నామ–గుణాలు గల ఈ జీవుడు పరబ్రహ్మమే సర్వదా స్వస్వరూపంగా కలిగి ఉన్నాడు" ...అను అంతరములోని నిశ్చయమే ఆ దృశ్య విషయమును అధిష్ఠాన బ్రహ్మ సంవిత్తునందు లయంచేయటం అగుచున్నదని నీవు గ్రహించు. అప్పుడు క్రమంగా ఆయా విషయ సంస్కారములు నశించి, ప్రాపంచిక సంబంధమైన విషయముల గురించిన "స్మృతి" కలుగుచున్నది. అట్టి ప్రయత్న రూపమైన ఉపాయముచే భోగహేతువులగు విషయముల యొక్క విజయము క్రమక్రమంగా సముపార్జించబడగలదు.

ఓ ప్రియ సభికులారా! అభ్యాసముచే సర్వము సుసాధ్యమే! "ప్రియ పరమాత్మయే ఇన్నిన్ని రూపాలుగా అగుచున్నారు. నా బుద్ధికి కనిపించేదంతా వాస్తవానికి పరమాత్మ ప్రదర్శనమే!"... అను "నిజాభ్యాసం" అనే యత్నం చేత చిత్తవృత్తి "ప్రాపంచిక విషయాలు" అనే దుర్వ్యసనం నుండి కొంచెం – కొంచెం నిరోధించబడినా కూడా, ఇక అట్టి అభ్యాసమును కొనసాగిస్తూ ఉండగా తత్త్వవేత్తల అనుభవసిద్ధమైయున్న "స్వారాజ్యం" పొందబడినదే అగుచున్నది.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! వర్ణాశ్రమాది అనేక ధర్మములు మేము ప్రవాహ ఫలితంగా ఆజన్మాంతరం నిర్వర్తించవలసి వస్తుంది కదా! ఇక ఈ ఇంద్రియాలను జయించగలిగే, అధిగమించగలిగే అవకాశం మా కెక్కడిది? జితేంద్రియత్వం మీ వంటి సర్వమును త్యజించిన మహనీయులకు మాత్రమే సాధ్యం. కుటుంబ వ్యవస్థలోను, లౌకిక వ్యవహారములలోను ఉన్నట్టి మాకెట్లా సాధ్యం?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : (చిరునవ్వు నవ్వి) ఓ రామచంద్రా! "స్వధర్మనిరతి" అనేది వాస్తవానికి విజ్ఞులు పరమాత్మను చేరు మార్గంగా అభివర్ణిస్తున్నారు. "స్వకీయ వర్ణాశ్రమ ధర్మం యొక్క నిష్కామ పూర్వకమైన నిర్వహణ పరమాత్మ సాన్నిధ్యం సులభతరం చేస్తుంది" అనునది శాస్త్రప్రబోధయే అయివున్నది కదా! నిష్కామపూర్వకమైన స్వధర్మనిరతి చేతను, విషయాల పట్ల తృష్ణారాహిత్యం చేతనే ఈ ఇంద్రియాలను జయించి ఆత్మ పదమున వెలయుచు ఎందరో మహానుభావులు ఉన్నారు. స్వధర్మ వ్యవహారాలు పరమాత్మను చేరే సోపానాలై ఉండగా, "నిరోధకాలు" అని బద్ధకస్థులు మాత్రమే

భావన చేస్తున్నారు. సర్వధర్మ విరుద్ధములైన పదార్థములందు కోర్కెను త్యజిస్తూ, స్వధర్మమును దైవసమానంగా దర్శిస్తూ, శమ – సంతోషములను సముపార్జించుచూ ఎవడుంటాడో... ఆతడు 'జితేంద్రియుడు' అని అనటానికి సందేహమే లేదు.

మనోశమనం - ఎవడైతే సహజీవులను చూస్తున్నప్పుడు

అభ్యంతర సంవిత్తు అగు ఆ సహజీవుని కేవల చిత్స్వరూపము పట్ల ప్రియము / ప్రీతి	బాహ్య సంవిత్తు అగు చిత్త దేహాదులపట్ల "ఇవి ఈతని వాస్తవ రూపం కాదు కదా! జలము యొక్క తరంగము వలె భ్రమయుతము–క్షణికము కదా!" అనే ఒకానొక అభిరుచి, అప్రీతి, గాంభీర్యముతో కూడిన అతీతత్వము

కలిగి ఉంటాడో... అట్టి అభ్యాస వశంచేత ఈ మనస్సు క్రమంగా అతి త్వరలో జయించబడుతుంది. అట్టివారికి సకల సహజీవుల పట్ల "వీరు ఆత్మ స్వరూపులే" అను దృష్టి పెంపొందుచూ, క్రమక్రమంగా "మమాత్మ స్వరూపులే", "మమస్వరూపులే" అనే బుద్ధి నిశ్చలమౌతోంది. అప్పుడిక "నేనే సర్వాంతర్యామి అగు ఆత్మను" అను నిశ్చలమైన బుద్ధి ఘనీభూతంకాగలదు. అదియే "ఆత్మదృష్టి" సుమా!

సంవిత్ ప్రయత్న సంరోధాత్ మనః స్వాయన ముజ్ఝతి ।
చేతః చపలతోన్ముక్తం, వివేకమనుధావతి ॥

ఓ మిత్రులారా! 'దేహ – మనో – బుద్ధి – దృశ్య రూపములగు బాహ్య సంవిత్తు నేను కాదు. అఖండము, అప్రమేయము, నిత్యము, నిర్మలము, యథాతథము, సర్వజగత్ వాస్తవ స్వరూపము అగు అంతః సంవిత్తును నేను" ...అనే అభ్యాసమునకు తాత్సారమెందుకో, వెనుకాట ఎందుకో, మొహమాటమెందుకో నాకు చెప్పండి? అట్టి "అంతర్ సంవిత్తేవాఽహమ్" (ఆ నిశ్చల అంతర్ సంవిత్తునే నేను. అదే ప్రతిఒక్క జీవుడు) అనబడే మనో–బుద్ధుల యొక్క కొంచెం కొంచెం ప్రయత్నంచే ఈ చిత్తవృత్తి నిరోధించబడగలదు. క్రమంగా "మనస్సు దుర్వ్యసనములవైపుగా పరుగిడటం" అనే దురభ్యాసమును "అంతా పరమాత్మకు చెందినదే! పరమాత్మ స్వరూపమే" ...అనే ప్రయత్నంచే జయించబడుతుంది. ఈ మనస్సు ఎప్పుడూ ఎటో ఒకవైపుగా పరుగులు తీయటమే స్వభావంగా కలిగివున్నది. అట్టి మనస్సు యొక్క నిత్య చలనత్వమును సద్వినియోగపరచుకోవాలి. ఎట్లా అంటే... మనస్సు విషయాల వైపుగా పరుగులు తీయకుండా చూచుకోండి. "వారు అట్టివారు, వీరు ఇట్టివారు" ...అనే దృష్టిని "పరమాత్మ ఇట్లు ప్రదర్శిస్తున్నారు" ...అని మనస్సును కొంచెం సంస్కరించి, సంయోగ – వియోగాతీతంగా నియమిస్తే అప్పుడది తనకు తానే వివేకము వైపుగా పరుగులు తీయసాగుతుంది.

అట్టి వివేకమును సముపార్జించుకొన్న బుద్ధి కలవాడే 'జితేంద్రియుడు' అని పిలువబడు చున్నాడు. ఆ విధంగా "అంతరంగ సాక్షి దృష్టి"ని పెంపొందించుకొనే బుద్ధిమంతుడు ఏ పరిస్థితులలో కూడా సంసార సముద్ర వాసనల తరంగములలో కొట్టుకుపోడు.

ఓ ప్రియసభికులారా! అతి దీర్ఘకాలం వేచి ఉన్న తరువాత, అనేక ప్రయత్నములు నిర్వర్తించి ఈ 'మానవజన్మ' అనే అవకాశము పొందియున్నారని గుర్తు చేస్తున్నాను. అందుచేత ఇది సద్వినియోగ పరచుకోవాలి గాని దుర్వినియోగ పరచుకోకూడదు.

దుర్వినియోగం - వాసనలు అనే తరంగాల వెంటబడి ప్రాపంచిక వ్యక్తిగత – సంఘటనా గతమైన అభ్యాసముచే బుద్ధిని మరింత కలుషిత పరచుకోవటం.

సద్వినియోగం - ఇంద్రియ వ్యవహారములు పరమాత్మ పరంగా దర్శిసాా ఆత్మదృష్టి పెంపొందించుకోవటం.

ముందుగా అంతర్ సంవిత్ దృష్టిచే ఇంద్రియాలను, ఇంద్రియ ధ్యాసలను జయిస్తూ అట్టి ప్రయత్నం నిరంతరం కొనసాగిస్తూ ఉండాలి. ఆ ప్రయత్నంలోని ముఖ్యమైన విభాగంగా 1.సాధుజన సంపర్కం, 2. సచ్ఛాస్త్రముల అవలోకనంఅనే ఉత్తమ ప్రయత్నములలో నిమగ్నమగుచూ రావాలి. అప్పుడు ఇంద్రియ విషయధ్యాసలు వాటికవే సన్నగిల్లుతూ వస్తాయి. సాధుజనులతో సంభాషించటం – సచ్ఛాస్త్రములు ప్రసాదించే పాఠ్యాంశాలను హృదయగతం చేసుకోవటం అనే ఉభయ ప్రయత్నముల ద్వారా ఇక ఈ జగత్తును యథార్థ రూపముతోటి "సత్య బ్రహ్మ మాత్రము"గా జితేంద్రియుడు వీక్షిస్తున్నాడు. ఎట్లా అంటే, "అది మృగతృష్ణ. అందులో వాస్తవంగా జలం ఉండదు" …అని తెలిసిన తరువాత కూడా "అక్కడకు నడచి వెళ్ళి, ఆ కనబడే జలం తాగి దాహం తీర్చుకుంటాను" …అని ఎవరైనా శ్రమకు ఉపక్రమిస్తారా? లేదు. అట్లాగే సత్యవస్తువగు ఆత్మయొక్క అవలోకనముచే …ఈ జగత్తంతా మమాత్మయే… అని గ్రహించిన తరువాత సంసార భ్రమ స్వయముగా తొలగిపోతుంది. "ఇది పొందాను (రాగం). కాని అది ఇంకా పొందలేదు (కామం). నేను అల్పుడను" ఇట్టి అల్ప ప్రలాపములు వాటంతట అవే సమసిపోతాయి.

ఈ జగత్తు విషయశూన్యము – దృశ్య రహితము అగు కేవల చిన్మాత్రమే అయి వెలయుచున్నది – అని గ్రహించి సత్యబోధ సంపాదించుకున్నవానికి ఇక బంధమెచ్చట? మోక్షమెచ్చట? తటాక జలంలో జలం అనేక చిత్రవిచిత్ర తరంగాదులు ప్రదర్శించవచ్చుగాక! ఈ నీరు ఎండిపోయినప్పుడు ఆ తరంగ సమూహాలు ఇక ఉండవు కదా! అట్లాగే ఆత్మదృష్టి రూప అభ్యాసము యొక్క వేడిమిచే ఇంద్రియ విషయరూపమగు ఈ దృశ్యం కారణరహితమై ఇక మరల ఆత్మగానే కనబడుతుంది గాని దృశ్యముగా ఉద్భవించదు. దృశ్యమును దృశ్యంగా కాకుండా క్రమక్రమంగా పరమాత్మగా దర్శించ టంలో సుఖమే ఉన్నదిగాని, కష్టం కాదు. పైగా, అది సర్వ సంసారభ్రమల యొక్క సశాంతి స్థానం.

నేను, నీవు మొదలైనవి - ఓ రామచంద్రా! "చిదాకాశమాత్రము' అగు సంవిత్తే అవిద్యచే, "నీవు–నేను" మొదలైన రూపములతో ఈ జగత్తును ధరించుచున్నది. అట్టి ఈ జగత్తు అనబడేది ఈ విధంగా "స్వాత్మ" యందే అధ్యస్తమైయున్నది. అట్టి ఈ "జగత్ వ్యవహారము" అనే తెరను జ్ఞానము అనే హస్తబలంతో ప్రక్కకునెట్టి ఈ అధ్యస్తమై ఉన్నదానికి భిన్నమైనట్టి "అధిష్ఠాన చిన్మాత్రమే నేను" అని గ్రహించి ఉండాలి.

అధ్యస్తము	అధిష్ఠానము
నేను – నీవులతో కూడిన దృశ్య జగత్తు	నేను – నీవు – జగత్తులు ఎందులో (జలంలో తరంగాలలాగా) కనబడుచున్నాయో..... అట్టి స్వస్వరూపం

ఈ 'నేను – నీవు' మొదలైన రూపములతో కూడిన ఈ జగత్తు అవిద్య మాత్రమే అయివున్నది. ఇది (దృశ్యముగా) వాస్తవానికి మిథ్యయే! అందుచేత "ఇది ఎట్లా శమిస్తుంది" ...అనే దిగులు ఎవరికీ ఉండవలసిన పనిలేదు. ఈ జగత్ భావం అనబడేది వాస్తవానికి సర్వదా శమించినదై, శూన్యమాత్ర స్వరూపము కలిగినదై చిదాకాశము నందే అధ్యస్తమై వెలయుచున్నది. ఈ జగత్తు అనబడేది చిదాకాశమునందే చిదాకాశ ప్రతిబింబమై జగద్రూపంగా (అధ్యస్తమై) భాసిస్తోంది" ...అనునది వేదోపనిషత్తులు ప్రకటించే సిద్ధాంతము. స్వప్నం అసత్తే అయినప్పటికీ సత్తువలె అనుభూతం అగుచున్నది కదా! అసత్తే అయినప్పటికీ సత్తువలె అనుభూతం అవటమనే వ్యవహారానికి ఇక్కడ స్వప్న దృశ్యమే దృష్టాంతమగుచున్నది. స్వప్నంలో కనిపించిన రాజ్య భోగ వైభవం స్వప్న చైతన్యరూపం గాక, మరింకేదీ కాదు కదా! అట్లాగే జాగ్రత్‌లో ప్రకటితమై, ప్రదర్శనమయేదంతా కూడా జాగ్రత్ చైతన్య వైభవమే అయివున్నది. స్వప్నంలో రాజ్య విలాసానికి కర్త ఎవరు? అనుభవించేదెవరు? ఏ ఇంద్రియములకు అవి అనుభూతమగుచున్నాయి?.... అట్లాగే ఈ జాగ్రత్‌లో కనిపించే ఈ విశాల జగదనుభవానికి కర్త – కర్మ – క్రియలు లేవు. ఇదంతా ద్రష్ట యొక్క దృశ్య సత్తా చైతన్య రూపమే అయివున్నది. స్వయంకృత విశేషమే అయి ఉన్నది.

నేనెవరు? - ఏదైతే కర్త–కర్మ–కరణములు మొదలైన సామాగ్రి లేకుండా కూడా భాసించుచూనే ఉన్నదో... అట్టి చిద్ఘన స్వరూపమే 'నేను' అయివున్నది. స్వప్నంలో స్వమరణం లేకపోయినప్పటికీ –ఒకడు తాను మరణించినట్లు, బంధువులు శోకిస్తున్నట్లు కలలో – గాంచుచున్నాడు కదా! స్వప్నంలో కనిపించేదానికి ఎవరికి కర్తృత్వం ఆపాదించగలం?

ఈ జగత్తు సృష్ట్యాదియందే కర్తృత్వ రహితమైయున్నది. దీనికి 'కర్త' అనబడువాడెవడూ లేడు. కనుక ఇది నా స్వయంప్రకాశ రూపమే అయి వున్నది. అయితే, అవిద్యా రూపమగు ఈ జగత్తు ఇట్లా విద్యమానమై ఉన్నప్పటికీ కూడా... ఇది జ్ఞానబలంచే "లేనిదే" (స్వప్న సదృశంగా) అగుచున్నది.

ఈ జగత్తు నా స్వస్వరూపమగు 'చైతన్యం' అనే మణి యొక్క ప్రకాశరూపమే! ఇదంతా చిదాత్మచే స్వాత్మయందు సంకల్పించబడినదై ఉన్నది. నాచే జగత్తుగా పొందబడుచున్నదంతా నా "సంకల్పం"... అనే రూపం తప్పితే వేరైన రూపమేదీ కలిగి ఉండలేదు. ఒక ఆలోచనకు కారణమేమున్నది? అట్లాగే ఈ జగత్తు అనబడేదంతా కారణరహితమై ఒప్పుచు కాకతాళీయ న్యాయముచే స్వయముగా (మిథ్యగా) భాసిస్తోంది.

యథార్థానికి ఈ జగత్తు కారణరహితం. కనుక నాకు వేరుగా లేదు. (నా సంకల్పం లేకుండా) భాసించటమే లేదు. ఏ చిత్ప్రకాశం చేత ఇదంతా ప్రత్యక్షంగా, వ్యక్తమై భాసిస్తోందో... ఆ చిత్ప్రకాశమే

"నేను" కూడా! ఆ చిత్ప్రకాశమును పెద్దలు, తత్త్వజ్ఞులు "పరమ పదము - చిదాత్మ బ్రహ్మము - పరమాత్మ"... మొదలైన ఆయా శబ్దాలతో ఉద్దేశిస్తున్నారు.

ఓ రామచంద్రా! శూన్యత్వంగా కనిపించేది ఆకాశమాత్రమే కదా! ఆవర్త - తరంగాదులుగా కనిపించేది జలమే కదా! అట్లాగే ... ఈ జీవుడు మొదలైన సర్వరూపాలుగా కనిపించేది / స్ఫురించేది ఆ చిద్రూపమే! ఒకానొక జీవుడు "ఒక్కడే" అయినప్పటికీ ... అవయవిగా అనేక దేహ విభాగాలుగా కనిపిస్తున్నాడు కదా! అట్లాగే వాస్తవానికి అవయవ రహితము - ఏకము అయినట్టి బ్రహ్మము "జీవుడు - జగత్తు" - మొదలైన అనేక అవయవ సహితముగా కనిపిస్తోంది.

ఒకే జీవుడు కుడికన్ను, ఎడమకన్నులతో వ్యవహరిస్తున్నట్లు సర్వదా ఏకమే అయి ఉన్న బ్రహ్మము ఈ దృశ్యములో అనేక దేహములుగాను, ద్రష్ట - దృశ్యములుగాను, జడ-చైతన్యములుగాను వ్యవహరిస్తోంది.

ప్రశాంతంగా ఉండే స్ఫటికశిలయందు ఎదురుగా ఉన్న వనములు - వృక్షములు - పక్షులు మొదలైన వాటితో కూడి మహారణ్యం అభాసమాత్రంగా ప్రతిబింబిస్తోంది చూచావా? నాశరహితము-పరమశాంతము అగు చిన్మాత్రమునందు ఈ దృశ్య జగత్తు అభాస మాత్రంగా, ప్రతిబింబమాత్రంగా ఇట్లు ఉంటోంది.

నిర్మల చిన్మాత్రమే తన స్వభావ ప్రభావం చేత ఈ జగద్రూపంగా వెలయుచున్నది. అనగా ఈ జగత్తు ఆత్మ స్వరూపమే అయివుండగా, ... అట్టి ఈ జగత్తును గూర్చి ఎవరైనా సరే విచారించవలసిన పనేమున్నది?

ఓ రాఘవా! పరమ పదమగు బ్రహ్మమునందు "ఇది మొదలు, ఇది, మధ్య, ఇది అంతము" ... అను కల్పన ఏదీ లేదు. ఇక ఈ జగత్తు, ఇద్దాని కారణరూపమగు అవిద్య - ఈ రెండూ పరమాత్మ రూపములే అయివున్నాయి. పరమాత్మకు భిన్నంగా అవిద్య అనేది లేనేలేదు. విద్యా - అవిద్యా స్వరూపుడై కనిపిస్తున్నది పరమాత్మయే! (విద్యా - అవిద్యా స్వరూపిణీ - లలితా సహస్రం)

ఇక ఈ జీవులంటావా? ఈతడు ప్రబుద్ధుడై ఉండవచ్చుగాక! ఉండకపోవచ్చు గాక! స్వప్నము నుండి జాగ్రత్తులోనికి జాగ్రత్తు నుండి స్వప్నములోనికి ప్రవేశించుచు తాను సర్వదా 'ఏకము' అయినట్టి శుద్ధ చిద్రూపముతోటియే వెలయుచున్నాడు.

సుషుప్త్యవస్థలో... అజ్ఞానావృతమైన ఆత్మ; తురీయావస్థలో... శుద్ధాత్మ

ఈ రెండూ కూడా... "అజ్ఞాన రజ్జువు - కేవల రజ్జువు" (త్రాడును పాముగా అనుకొన్నప్పటి త్రాడు - త్రాడును త్రాడుగా దర్శిస్తున్నప్పటి త్రాడు) వలె ఉంటున్నాయి. సుషుప్తిలో, తురీయావస్థలో ఏ ఆత్మ అయితే ఉన్నదో, అదే ఆత్మ జాగ్రత్ - స్వప్న సమయాలలో కూడా అదే రీతిగా ఉండి ఉన్నది.

జ్ఞాని - జాగ్రత్ స్వప్నముల సమయంలో కూడా తురీయ స్థితిని ఎరుగుచున్నాడు.

అజ్ఞాని - జాగ్రత్ స్వప్న సమయంలో తనయొక్క తురీయ స్థితిని ఏమరచుచున్నాడు.

కాబట్టి జ్ఞానికి జాగ్రత్ – స్వప్న – సుషుప్తులు మూడు స్థితులు కూడా తురీయమే అగుచున్నాయి. ఆతనిలో అవిద్య లేనందువల్ల ఆతడు ద్వైతములో ఉన్నప్పుడు కూడా అద్వైత రూపుడై వెలయుచున్నాడు. జ్ఞానియొక్క దృష్టి – అనుభవములు 'ద్వైతము' అనే పరిమిత అవస్థను అధిగమించినదై ఉంటోంది. అందుచేత ఆతనికి – ద్వైతము – అద్వైతము – నేను – నీవు – ఇది – మొదలుకొని ఇంకెక్కడుంటాయి? ఆతడు సర్వత్రా పూర్ణత్వమును దర్శించుచుండగా ఇక ఆతనికి 'శూన్యము' అని అనిపించేదేమున్నది?

ద్వైతాద్వైత సముత్భేదైః వాక్య సందర్భ విభ్రమైః,
క్రీడంతి అబుద్ధాః శిశవో! బోధవృద్ధా హసన్తి తాన్!

అజ్ఞానులగు బాలురు మాత్రమే "కాదు, ద్వైతం – కాదు కాదు, అద్వైతం"... మొదలైన భేదములతో కూడిన వాక్య విభ్రమముతోటి క్రీడిస్తున్నారు. ఇక బోధవృద్ధులగు జ్ఞానులో... వారిని చూచి నవ్వుకుంటున్నారు.

శ్రీరాముడు : మరి గురువులు ద్వైత – అద్వైత ప్రవచనములు ఎందుకు సిద్ధాంతపూర్వకంగా శిష్యులకు ప్రతిపాదిస్తున్నారు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : గురువులు "శిష్యుల ప్రబోధము" అనే ఫలమును ఫలదీకరింపజేయటానికి "ద్వైతాద్వైత వివాదముల కోర్కె" అనే ఫలతీగను పెంపొందింపజేయుచున్నారు. అజ్ఞానుల హృదయాలను పరిశుద్ధపరచటానికి, విజ్ఞానమయం చేయటానికి ఆయా ద్వైతాద్వైత వాదోపవాదములు ఆవశ్యకమై ఉన్నాయి. అందుచేత గురు స్థానంలో ఉన్న నేను కల్పితమైనట్టి "ద్వైతాద్వైత విచారణ" అనే చీపురును మిత్ర భావంతో వివాద రహితంగా అంగీకరిస్తూ వస్తున్నాను. గృహిణి గదిని శుభ్రంగా ఊడ్చివేసిన తరువాత ధూళిని ప్రోగుచేసి తొలగించి ఆ చీపురు మాత్రం ఒక మూల ఉంచుతుంది కదా! "జీవుల హృదయ గృహములను పరిశుభ్రపరచటం" అనే కార్యమునకు బ్రహ్మదేవునిచే ఉద్దేశించబడినట్టి బ్రహ్మ మానసపుత్రుడనగు నేను "ద్వైతాద్వైత విచారణ" అనే చీపురుచే ఆశ్రితుల హృదయాలలోని ధూళిని ఊడ్చివేస్తూ ఆ తరువాత ఆ విచారణను ఒకవైపుగా దూరంగా ఉంచుతూ వస్తున్నాను. అనుభవమును ఉద్దీపింపజేస్తున్నాను.

తచ్చిత్తాః తద్గగత ప్రాణా బోధయన్తః పరస్పరమ్
కథయన్తశ్చ తన్నిత్యం తుష్యంతి చ రమంతి చ ॥

ఆ విధంగా "అవిద్య" అనే ధూళి తొలగిపోయిన తరువాత అధికారులగు ముముక్షువులు బ్రహ్మమునందే నెలకొని ఉంటారు. వారికిక ద్వైత–అద్వైత పార్శ్యాంశమాత్ర దృష్టి – తన విషయత్వం కోల్పోతోంది. (అది చెప్పుకోదగ్గ విషయం కాకుండా పోతోంది.) ఉదాహరణకు "ఎడమ కన్ను, కుడి కన్ను ఉపయోగించుచున్న జీవుడు సర్వదా ఒక్కడే కదా!" ...అనే దృష్ట్యాంతాన్ని ఆత్మ వస్తుపరంగా సుస్పష్టం చేసుకొన్న తరువాత "ఎడమకన్ను – కుడికన్ను ఒక్కటా? వేరువేరా?" అనే చర్చకు ప్రసక్తి ఎక్కడిది? అవిద్య తొలగిపోయిన తరువాత అట్టి అధికారులగు ముముక్షువులు తమ ప్రాణమనస్సులను బ్రహ్మమునందే నెలకొల్పుకొని, బ్రహ్మం గురించే పరస్పరం బోధించుకుంటూ, నిత్యం

బ్రహ్మమునందే క్రీడిస్తూ పరమానందానుభవులై ఉంటారు. తృప్తి, సంతోషం కలిగి ఉన్న వారై ఉంటారు. ఇక వారి దగ్గరకు వెళ్ళి "మీది ద్వైత సిద్ధాంతమా? అద్వైత సిద్ధాంతమా?" అని అడిగితే "అసలు విషయం తెలుసుకొనిరండి. అప్పుడు మీకు చెప్పుతాం!" అని చెప్పి మౌనంగా ఉంటారు.

తేషాం సతతయుక్తానాం భజతాం ప్రీతిపూర్వకమ్
జాయతే బుద్ధియోగోఽసౌ యేన, తే యాన్తి తత్పదమ్ ॥

ఇట్లు నిరంతరం ప్రీతిపూర్వకంగా బ్రహ్మతత్త్వమును విచారణ చేస్తూ, సేవిస్తూ ఉంటూ ఉండగా క్రమంగా నేను చెప్పినట్టి "సారాసార వివేచనా బుద్ధి యోగం" స్వయంగా దృఢమౌతుంది. అద్దానిచే వారు 'మోక్షము' అనే బ్రహ్మపదమును పొందుచున్నారు. ఓ ప్రియ సభికులారా! శ్రోతలారా! ఈ ప్రపంచంలో ఒక గడ్డిపరక సంపాదించాలంటే కూడా అది కొంత ప్రయత్నముచేత మాత్రమే సాధ్యమౌతుంది కదా! మరి, ఈ త్రిలోకములు ఎందులో కనిపిస్తున్నాయో అట్టి బ్రహ్మముతోటి ఏకత్వము సముపార్జించాలంటే, అట్టిది ప్రయత్నం లేకపోతే ఎవరైనా పొందేది ఎట్లా? కనుక మీరంతా మహదాశయముతో ప్రయత్నశీలురై ఉండాలి. ఓ ప్రియజనులారా! ప్రతి జీవుడు సుఖము పొందాలని నిత్యము అనేక ప్రయత్నములలో నిమగ్నుడై ఉంటున్నాడు. మంచిదే! అయితే మనుష్యానందము మొదలుకొని బ్రహ్మదేవుని ఆనందము వరకు గల పది పది రెట్లు ఆనందమును ఏ బ్రహ్మానందము సమక్షంలో మహాసముద్ర జలము ముందు ఒక చుక్క నీటితో సమానంగా (ఉపనిషత్తులలో) పోల్చబడిందో... అట్టి బ్రాహ్మీ దృష్టికై ఎందుకు ప్రయత్నించి సంపాదించరాదు? మనస్సు యొక్క అంకుర స్వరూపమగు ఈ సంసారమునందలి రాజ్య సుఖం అసలు నిజమైన సుఖమా! ఆత్మానందం ముందు అది ఎంతటి అల్పమైనది? తత్త్వజ్ఞానమున పూర్ణ విశ్రాంతి ప్రాప్తించుకున్న మనుజునకు ఇంద్రుని త్రైలోక్య – ఆధిపత్యానందము ఒక తృణముతో (గడ్డిపరకతో) సమానమగుచున్నదే!

ఓ ప్రియజనులారా! అజ్ఞాన నిద్రయందున్న విషయలంపటులు దృశ్యము పట్ల ఎంతో ఆసక్తిపరులై ఉన్నారు కదా! వారెంత ఆసక్తి కనబరుస్తున్నారో... అంతగానూ తత్త్వజ్ఞులు దృశ్యము పట్ల నిదురించినవారివలె ఉంటూ... నిరతిశయమగు ఆత్మ పదమునందు మేల్కొని, సర్వదా అద్దానినే అంతటా గాంచుచున్నారు.

ఓ రామచంద్రా! మరల ప్రకటిస్తున్నాను. అట్టి నిత్య అపరోక్ష నిరతిశయానంద రూపమగు మోక్షరూప స్థితి ప్రయత్నముచేతనే లభించగలదు. "మహాభ్యాసము" అనే వృక్షము యొక్క ఫలమే పరమాత్మ పదము. కనుక సర్వజీవులారా! మీరు ఆ మార్గములో ప్రయత్నశీలురై ఉండండి.

సకల జనులపైగల అవ్యాజమైన ప్రేమ చేతనే ఈ రామచంద్రుని నిమిత్తముగా చేసుకొని లోకములకు ఈ జ్ఞాన శాస్త్రమును ప్రతిపాదిస్తున్నాను. ఒకడు, అజ్ఞాని అయినా సరే... జిజ్ఞాస – శ్రద్ధలతో యావృత్తి పూర్వకంగా ఆత్మజ్ఞాన శాస్త్రం పఠించటం, విజ్ఞుల ద్వారా ప్రవచనమును వినటం మొదలైన అభ్యాసములచే తప్పక గొప్ప ఆత్మజ్ఞాని కాగలడు. అట్లా కాకుండా, ఏదో

కొంచెం చదివి "మాకు అంతా తెలిసిపోయింది".... అని అనుకొని అభ్యాసపూర్వకంగా అధ్యయనం చేయకపోతే ఇంక వేరైన మార్గంలో "మోక్షము సులభమే! సుసాధ్యమే" .... అని తెలియజేసేది ఎట్లా? మాకు తెలియటం లేదు!

పరమ పురుషార్థమగు మోక్షఫలమును ప్రసాదించగల బ్రహ్మదేవుని నిత్యమనోగతమైన ఈ శాస్త్రమును "వేదము" వలె మరల మరల పఠించాలి. వ్యాఖ్యానం చేయాలి. పూజించాలి. ఈ శాస్త్రము నుండి ఏది లభిస్తుందో, అద్దానిని ఎరిగినచో జీవునియొక్క క్రియ – జ్ఞానములు రెండూ పవిత్రమౌతాయి. వేద తాత్పర్యమే ఈ "శ్రీవసిష్ఠ–రామ సంవాదము (యోగవాసిష్ఠము – మహారామాయణము)" అనబడెడు శాస్త్రము. ఇది వేదాంత శాస్త్రములలో ఉత్తమైనది. మీ అందరిపై గల స్వాభావ సిద్ధమైన ప్రేమచేతనే ఈ మోక్ష శాస్త్రమును మీ ముందు ఉంచుచున్నాను. మీరందరూ ఈ శాస్త్ర పఠనముచే ఆత్మానందము పొందాలనే ఉద్దేశమేగాని, మరింకేమీ కోరి ఈ ప్రవచనమును చెప్పటం లేదు. ఈ శాస్త్రమును పరిశీలించటంచే "ఈ దృశ్య సమూహం మాయ" అని గ్రహించగలరు. కనుక శ్రద్ధాసక్తులతో ఈ శాస్త్రమును పఠిస్తూ విచారణ చేయండి. ఈ "యోగ వాసిష్ఠము"ను పఠించిన తరువాత అప్పుడు తక్కిన శాస్త్రములను పరిశీలిస్తే అవన్నీ లవణము కలిపిన తరువాత పప్పులాగా అతి రుచికరంగా గోచరించగలవు. "ఆ! ఇది ఒక కావ్యం వలె చెప్పబడలేదు. అందు చేత ఉత్తమ శాస్త్రం అని అనిపించుకోదు" అని అనాదరించి, భాషాసక్తులు మాత్రమే అయి మీకు మీరే ద్రోహం చేసుకోకండని మా మనవి. మేము మా పూర్వీకులు చెప్పిన ఒక్క శాస్త్రాన్నే చదువుతాం. ఇది మాకు అక్కర్లేదు" ... ని తలచి ఈ శాస్త్రమును పరిశీలించనివారు "మా తాతలు త్రవ్విన నూతి లోని నీరే త్రాగుతాం. ఇక తదితర నదీ జలములతో మాకేమి పని?" ...అని తలచిన వారగుచున్నారని మా ఉద్దేశం.

కనుక రామచంద్రా! ఈ అఖండ రామాయణ శాస్త్ర పఠనము క్రమంగా 'ఇంద్రియ జయము' అనే ప్రయోజనమును స్వయంగా స్వభావసిద్ధంగా సిద్ధింపజేయగలదని ఋషులమగు మా ఉద్దేశం.

❖❖❖

3. సమస్త జీవులు చిదాకాశ స్వభావులే!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! సూర్యుడు ఆకాశంలో ప్రకాశిస్తూ ఉంటే ... ప్రపంచంలో వస్తువుల యొక్క ఆకారం, నామము, రంగు మొదలైనవి దృశ్యమానమగుచున్నవి కదా! అట్లాగే బ్రహ్మము ప్రకాశిస్తూ ఉంటే... ఈ జగత్తు విద్యమానమై ఉంటోంది. జగత్తు నామ రూపాత్మక మైనప్పటికీ, ఇది బ్రహ్మం యొక్క అవయవం వలె అనిపించినప్పటికీ, బ్రహ్మం సర్వదా నిరవయవి. ఇక జీవునికి – జీవునికి గల భేదము, ఆకాశ భేదం వలె (ఆకాశంలో కనిపించే, దిక్కులు – పైన – క్రింద... మొదలైన వాటి వలె) అంతఃకరణం యొక్క దృష్టిచే కలుగుచున్నది మాత్రమే! సమస్త భేద–అభేదములు తన యొక్క ఉపాధిగా ప్రకటన సలుపుచున్నట్టి అఖండ పరిపూర్ణ బ్రహ్మమే

నేను"... అను మహావాక్య బోధనచే సర్వజగత్ దృష్టులు స్వయముగా ఉపశమిస్తున్నాయి. అట్టి అఖండ బ్రహ్మముతో తన స్వరూపము యొక్క అభేదం సుస్పష్టపరచుకొన్న మహనీయునికి జీవాజీవ భేదమిక అగుపించటం లేదు. తత్త్వజ్ఞానికి శుద్ధ బ్రహ్మమే సర్వదా సర్వత్రా విషయమగుచున్నది. అట్టి శుద్ధ బ్రహ్మము సర్వకాల-సర్వావస్థలయందును భేదకళంక రహితమై, సదా నిర్మలమై వెలయుచున్నది. అది సదా యథాతథంగానే ఉంటోంది. అంతేగాని, మరింకేదో రూపంగా అగుటయే లేదు.

ఇక తత్త్వజ్ఞానులు కానట్టి అజ్ఞానులకు అంటావా? వారికి తెలియవచ్చే "నేను, నాది, నీవు, నీది, వారు, వీరు" ...మొదలైనవాటి యొక్క వాటి-వాటి వాస్తవ రూపాలేమిటో... వారికే తెలియాలి. "ఎండమావులలో తరంగాల భేదం మాకు తెలియవస్తోంది" అనే మాట "అవి ఎండమావులే! జలం అందులో ఉండదు" ...అని తెలిసినవారికి అజ్ఞుల దృష్టితో పనిలేదు కదా! "వీడు జ్ఞాని, వాడు అజ్ఞాని, వీడు వేరు, వాడు వేరు" ...మొదలైన బుద్ధి అజ్ఞాని యందు అనునిత్యంగా అజ్ఞానికి అనుభవమగుచున్నప్పటికీ... అట్టి భేదములు జ్ఞానికి కనిపించటం లేదు. దాహంగా ఉన్నవాడికే "ఆ మృగతృష్ణలో జలం ఉండవచ్చు"... అనే భ్రమ కలుగుతుంది కదా! "ఇది విగ్రహం - ఇది పురుషుడు"... అని తెలిసినవానికి ఇక ఏది పురుషుడో ఏది స్థాణువో సంశయముండదు కదా! బ్రహ్మతత్త్వము తెలిసిన తరువాత ఇక భేదజ్ఞానములన్నీ సమసిపోతున్నాయి.

ఓ రామచంద్రా! ఈ జగత్తు పూర్వము ఉండి ఉండలేదు. ఇప్పుడు కూడా లేదు. అసలు ఉత్పన్నమే అవలేదు. ఇక ముందు కూడా ఉండబోవటం లేదు. మరి? సద్వస్తువగు బ్రహ్మమే ఈ రీతిగా జగద్రూపంగా కనిపిస్తోంది. "అట్టి జగద్రూపంగా గ్రహించబడుచున్న చిదాకాశము యొక్క స్ఫురణ వాస్తవానికి స్వాత్మయందే స్థితి కలిగియున్నట్టిది" ...అని విజ్ఞులు ఎరిగియే ఉన్నారు. అట్టి విజ్ఞులు జగత్తును బ్రహ్మముగానే ఎరుగుచున్నారేగాని ...జడముగా కాదు. స్వప్నంలో కనిపించేదంతా ద్రష్ట స్వరూపమగు చిదాకాశమే! అట్లాగే మనోరాజ్యము యొక్క కల్పిత పురంగా కనిపించేది కూడా మనోద్రష్ట స్వరూపమగు చిదాకాశమే! అదే తీరుగా జాగ్రత్ ద్రష్ట స్వరూపమగు చిదాకాశమే ఏకము - నిర్మలము అయి చెన్నొందుచూనే జాగ్రత్ దృశ్యరూపంగా కనిపిస్తోంది.

"ఈ జగత్తుకు పూర్వము ఏకమగు చిద్వస్తువు మాత్రమే కలదు - (సదేవ సౌమ్యేఽదమగ్ర ఆసీదేకమేవాఽద్వితీయమ్ బ్రహ్మ)... అని శ్రుతులు చెప్పే వాక్యములే "ఈ జగత్తు ఏ సమయమందునూ లేదు"... అని చెప్పటానికి ప్రమాణ వాక్యములైయున్నవి. "సృష్టికి పూర్వము ఎచ్చటా కూడా నిమిత్త కారణంగాని ఉపాదాన కారణంగాని లేకయే ఉన్నాయి"... అని వేదవాక్కులు నిర్ద్వంద్వంగా ప్రకటిస్తున్నాయి.

(ఉపాదాన కారణం = మట్టి బొమ్మలోగల మట్టి; నిమిత్త కారణం = మట్టి బొమ్మ తయారు చేసే వ్యక్తి)?

ఇక జగత్తు ఎక్కడున్నది? ఇది కొంచెం కూడా ఉద్భవించనేలేదు. ఏది ఉద్భవించినట్లు తోచుచున్నదో... అది అనాదియగు పరబ్రహ్మమే అయివున్నది. సర్వదా శుద్ధమగు పరబ్రహ్మము తన యొక్క 'స్వభావము' అనే శక్తిచే, (లేక) చమత్కారముచే జగత్‌రూపంగా భాసించుచున్నది.

జగత్ ద్రష్టయగు జీవుని భావనయే జగత్తు. జీవుని భావన జీవునికి అభిన్నం. కనుక జగత్తు జీవుని స్వస్వరూపమే! కనుక... సృష్ట్యాదిలో ఇక్కడ ఏదీ ఉత్పన్నం కాలేదు. అనగా... అజ్ఞానులచే ఎరుగబడుచున్న "బ్రహ్మదేవుడు" మొదలైన సమష్టి-వ్యష్టి జీవులుగాని, వారి వారి ఉపాధులుగాని వాస్తవానికి లేకయే ఉన్నాయి. బ్రహ్మదేవుడు-ఈ జీవులు కూడా బ్రహ్మం సమక్షంలో బ్రహ్మమునకు వేఱుగా చూస్తే శూన్యరూపులే అయివున్నారు.

చిదాకాశమే... తన చిత్స్వభావముచే... 'జగత్తు - జీవుడు' అను రూపములుగా భాసిస్తోంది.

❖❖❖

4. జాగ్రత్ - స్వప్నములు ఒక్క తీరైనవే!

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తుల రూపమేమిటో, ఎద్దాని నుండి ఏది బయల్వెడలుచున్నదో ...ఆ వివరాలు మరొక్కసారి సవివరణగా ప్రవచించమని నా ప్రార్థన.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

జాగ్రత్ → స్వప్నము → సుషుప్తి

ఈ జాగ్రత్ - స్వప్న సుషుప్తులు మూడూ కూడా పరస్పరం ఒకదానిలో మరొకటి ప్రవేశిస్తూ ఉన్నాయి. అందుచేత ఒక్కొక్కటి ప్రత్యేకంగా మూడు మూడు విధాలుగా అగుచున్నాయి.

జాగ్రత్ → జాగ్రత్ జాగ్రత్తు
జాగ్రత్ → జాగ్రత్ స్వప్నము
జాగ్రత్ → జాగ్రత్ సుషుప్తి

స్వప్నము → స్వప్న జాగ్రత్తు
స్వప్నము → స్వప్న స్వప్నము
స్వప్నము → స్వప్న సుషుప్తి

సుషుప్తి → సుషుప్తి జాగ్రత్తు
సుషుప్తి → సుషుప్తి స్వప్నము
సుషుప్తి → సుషుప్తి సుషుప్తి

జాగ్రత్ స్వప్నం - ఇది మనోరాజ్య రూపం. ఇంద్రియాలు ఆ సమయంలో వ్యాపారరహితమై ఉంటున్నాయి. ఈ దశ కేవలము మనోమయత్వమై ఉన్నది. పదార్థముల యొక్క స్వప్న సాదృశ్యము వలన స్వప్నమే జాగ్రత్ దశను పొందుతోంది.

స్వప్నంలో కూడా "ఇంత కాలం నేను నిద్రించాను. ఇప్పుడు మేల్కొన్నాను"... అనే అనుభవం స్వప్నాంతర్గతమై ఉంటోంది కదా! స్వప్న జాగ్రత్ స్థితియందు స్వానుభవమగుచున్న జాగ్రత్తే జాగ్రత్ సమయంలో స్వప్నరూపంగా ఎరుగబడుచున్నది.

స్వప్నో జాగ్రత్ ప్రవిశతి, జాగ్రత్ స్వప్నాత్ర బుధ్యతే
జాగ్రత్ స్వప్నం ప్రవిశతి, ప్రబుద్ధం స్వప్న జాగ్రతః ॥

ఆత్మ జాగ్రత్ స్వప్నం నుండి మేల్కొని స్వప్న రూప జాగ్రత్‌నందు ప్రవేశిస్తోంది. అట్లాగే స్వప్నరూప జాగ్రత్ నుండి జాగ్రత్ రూప స్వప్నంలో ప్రవేశిస్తోంది. ఈ విధంగా జాగ్రత్ – స్వప్నములు రెండూ పరస్పరం ఒకదానికి మరొకటి కారణమగుచూ ఉంటున్నాయి.

జాగ్రత్ జాగ్రత్‌వంతుని స్వప్నం -- స్వప్నస్వప్నం అని; స్వప్నజాగ్రత్‌వంతుని యొక్క జాగ్రత్ --జాగ్రత్‌జాగ్రత్ అని కూడా చెప్పబడుతోంది.

స్వప్నంలో స్వప్నమందలి జాగ్రత్తు వర్తమాన జాగ్రత్తులాగానే అనుభూతమౌతోంది. కనుక స్వప్నంలోని జాగ్రత్తు జాగ్రత్తేగాని అప్పటి అనుభవం అనుసరించి అది స్వప్నం కాదు.

అట్లాగే "జాగ్రత్ స్వప్నము" అనే మనోరాజ్యమందలి జాగ్రత్తు అనుభవముచే స్వప్నమే అవుతుంది గాని, జాగ్రత్తు కాదు.

ఇక కాలవిషయానికి వస్తే... జాగ్రత్ కాలమునందు స్వప్నము సదా అల్పకాలికమై ఉంటోంది. అట్లాగే స్వప్న కాలమున జాగ్రత్ సదా అల్పకాలికమై ఉంటోంది.

❖

కనుక ఓ రామచంద్రా! జాగ్రత్తు స్వప్నము వంటిదే! స్వప్నము జాగ్రత్తు వంటిదే! కనుక వాటిలో ఒకటి మరొక దాని నుండి బయల్వెడలటమనే ప్రసక్తే లేదు. ఎందుకంటే ఆ రెండింటికీ భేదమే లేదాయె! ఇంటియొక్క బయట – లోపల ఒకే ఆకాశం వెల్లివిరుస్తోంది కదా!

అయితే... స్వప్నము జాగ్రత్తు నందు పూర్ణముగా శమించిపోవుచున్నది. అప్పుడు స్వప్న పదార్థములు శూన్య రూపములే అగుచున్నాయి.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! స్వప్న సమయంలో జాగ్రత్తు శమించటం గాని, శూన్య రూపములుగా గాని అవటం లేదు కదా! జాగ్రత్‌లోని పదార్థములు మొదలైనవన్నీ స్వప్నమునకు పూర్వంలాగా స్వప్నానంతరం తిరిగి (జాగ్రత్తుకు వచ్చిన తరువాత) కొనసాగుచూనే ఉన్నాయి కదా! కానీ జాగ్రత్ అనంతరం స్వప్నంలో క్రితం రోజు (రాత్రి) స్వప్న వ్యవహారం కొనసాగటం లేదు. మరి స్వప్నము జాగ్రత్తు ఒక్కటే అని ఎట్లా అర్థం చేసుకోవటం?

అనగా... మహర్షీ!... నేడు స్వప్నంలో చూచినవి రేపటి స్వప్నంలో ఉండటం లేదు. కానీ... నేడు చూచిన జాగ్రత్తు రేపటికీ యథాతథంగా ఉంటోంది కదా? ఈ సాయంకాలపు జాగ్రతే, రేపు ఉదయం కొనసాగుతోంది కదా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : కానీ రామా! ఈ విషయం మనం చర్చించియే ఉన్నాం. అయినా, మరికొన్ని విశేషాలు చెప్తుతాను.

ఈ వర్తమానపు జాగ్రత్తు మరణానంతరం పరలోక జాగ్రత్ నందు శమించి పోతోంది. లేక ఆత్మ ప్రబోధ సమయానికి సమస్త ద్వైతం శమించిపోతోంది. అది అట్లా ఉంచి ప్రతిరోజు స్వప్నానుభవ కాలంలోను, సుషుప్తి స్థితి సమయానికీ జాగ్రత్తు పదార్థములన్నీ శూన్య రూపములయిపోతున్నాయి. కనుక "జాగ్రత్ – స్వప్నములు అభేదమైనవి" అనునది ఇక్కడ సిద్ధిస్తోంది కదా!

ఈ "జీవితము" అనబడే స్వప్న సమయంలో "గత జన్మ జీవితము" అనే స్వప్నము సమసిపోయినదే అగుచున్నది కదా! అట్లాగే వర్తమాన జన్మ తదనంతర జన్మ జాగ్రత్ సమయానికి శూన్యరూపమై స్వప్నమువలె సమసిపోయినదే కాబోవుచున్నది. పరలోక జాగ్రత్ ... ఇహలోక జాగ్రత్‌లో "అవిషయము – శూన్యరూపము అగుచునే ఉన్నది కదా!

నేటి స్వప్న విషయములో జాగ్రత్‌కు సంబంధించిన సర్వ పదార్థములు శూన్యమై పోవుచున్నాయి. మరల "నానా రూపాత్మకమగు ప్రపంచంలో నేను ఇంకా జీవించియే ఉన్నాను"... అనే బోధ ప్రారంభం కాగానే జాగ్రత్ ప్రారంభమౌతోంది. జాగ్రత్ రూపుదిద్దుకోగానే ఆ రాత్రి, ఆ ముందటి రాత్రి స్వప్నాలు పరలోక జీవితము వంటివే అగుచున్నాయి. ఈ రోజు జాగ్రత్తుకు ఈ రాత్రికి కలుగబోయే స్వప్నదశ రాబోవు పరలోకమే కదా! రాబోయే స్వప్నములోని ఏ పదార్థము ఇప్పటికి ఇంకా లేనివే కదా!

అట్లాగే మరణానంతర జాగ్రత్తు ఇప్పటికి లేదు. మరణానంతర జాగ్రత్తులో ఇప్పటి జాగ్రత్తు లేదు. ఈ విధంగా జన్మకు ముందటి జాగ్రత్తు ఇప్పటికి శూన్యమగుచున్నది.

ఈ వర్తమాన జాగ్రత్తు మరణానంతర జాగ్రత్తు దృష్ట్యా శూన్యరూపమే కానున్నది. స్వప్నములో కనిపించే త్రిలోకములు చైతన్యము యొక్క చమత్కారమే కదా! అట్లాగే సృష్ట్యాది నుండి ఈ విభాగ పూర్వకమైన రెండూ కూడా (జాగ్రత్తు - ఈ జాగ్రత్తులో కనిపించే జాగ్రత్ జగత్తు) చైతన్యము యొక్క చమత్కారమే అయి, హృదయమునందు భాసిస్తోంది.

❖

ఓ రామచంద్రా! జాగ్రత్తు సమస్త పదార్థములు విశాలాకారయుక్తంగాను, స్థూలంగాను భాసిస్తున్నప్పటికీ కూడా స్వప్నంలోని భూమి–ఆకాశం మొదలైన పదార్థములలాగానే ఇవన్నీ లేకయే ఉన్నాయి. స్వప్న జగత్తు స్వప్నంలో భాసిస్తున్నప్పటికీ ఎట్లా శూన్యరూపమే అయి ఉన్నదో ...ఈ జాగ్రత్ పదార్థములు ఇంద్రియాల స్థితిని అనుసరించి పొందబడుచున్నప్పటికీ... పరమార్థమున లేకయే ఉన్నాయి! స్వప్నంలో కనిపించేదంతా చిదాకాశమే! అట్లాగే ఈ జాగ్రత్తులో కనిపించేదంతా కూడా చిదాకాశమే అయివున్నది. ఈ సూర్య చంద్రాదులతో కూడి భాసించటమనేది చిదాకాశం యొక్క స్వభావమే అయి ఉన్నది. స్వప్నంలో కనిపించిన భవనం ఏ సూర్యుని వెలుతురులో ప్రకాశిస్తోంది చెప్పు? అట్టి చైతన్యం ఆకాశం, గోడ, ఒక పరమాణువు, స్థలము, జలము, అన్నింటిలో ప్రకాశిస్తూ ఉండటమే 'జగత్తు' అనే పేరుచే పిలువబడుతోంది. అది అద్దాని స్వాభావిక చమత్కారమే!

భ్రాన్తాః అసత్యరూపాయాం స్థితాయాం సత్యవస్తువత్ ।
ఆకాశమాత్ర దేహాయాం క ఇవైనాం ప్రతిగ్రహః ॥

ఈ జగత్తు భ్రాంతి రూపమైనది. శూన్యమాత్ర రూపము కలది. అసత్యమైనది. అట్లయి ఉండి కూడా సత్య వస్తువువలె ఇంద్రియములకు అనుభూతం మాత్రం అవుతోంది. అట్టి ఈ అసత్య జగత్తు పట్ల విశ్వాసం కలిగి ఉండటమనేది మా ఉద్దేశంలో అనుచితమే! ఈ జగత్తు యొక్క రూపం

1.గ్రహీత 2.గ్రహణం 3.గ్రాహ్యం అనబడే త్రిపుటి యొక్క సంయోగ రూపము మాత్రమే! ఇది అధిష్ఠానసత్తుచే "అసత్తు" అగుగాక! లేక, నిజసత్తుచే "సత్తు" అగుగాక! ఈ విషయంలో (ఈ జగత్తు ఉన్నది – లేదు అనే విషయంలో) ఒక పక్షము స్థాపించాలనే మొండిపట్టుదల వలన మాకు ఏ ప్రయోజనమూ కనిపించకయే ఉన్నది. ఈ జగత్తు ఈ విధంగా ఉంటే ఏమున్నది? మరొక విధమైనది అయితే ఏమున్నది? అందులో ఏకపక్షం స్థాపించవలసిన పనేమిటి? ఎవరికైనా కించిత్ అవిచారణచే అట్టి ఏకపక్షాభిమానము ఉంటే ఉండవచ్చు గాక! కాని ఇప్పుడు ఈ జగత్తు యొక్క తత్త్వమేమిటో మనం ఈ శాస్త్ర సందేశము సహాయంచే గ్రహించాము కదా! కాబట్టి ఓ జనులారా! ఇట్టి కాలబుద్ధి, జగత్తు పట్ల భోగరూపమైన అల్ప ఫలములపట్ల కోర్కె అనవసరమనేది సునిశ్చితమే కదా! ఇక "ఇది సత్యమా? అసత్యమా?" అనే మీమాంసగాని, పట్టుదలగాని ఉండవలసిన అవసరమేదీ లేదనియే మా నిర్ణయం! భావనానుసారమే ఇది అనుభూతమౌతోందని మాత్రమే గమనిస్తున్నాం.

❖❖❖

5. ఆత్మఖ్యాతి - అఖ్యాతి - అసత్ఖ్యాతి - అన్యథాఖ్యాతి

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! అధ్యాత్మ శాస్త్రంలో "ఆత్మఖ్యాతి, అఖ్యాతి, అసత్ఖ్యాతి, అన్యథా ఖ్యాతి" ...అని నాలుగు శబ్దములు ఉపయోగించి ...పరమాత్మ యొక్క నిర్వచనాన్ని శాస్త్రీయంగా చెప్తూ ఉంటారు. అవి సందర్భానుచితమని మీరు కూడా అనుకుంటే, ఆ ఆధ్యాత్మిక శాస్త్ర ప్రవచిత శబ్దార్థముల గురించి వివరించవలసినదని నా ప్రార్థేయము.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : "ఆత్మ" గురించి కొందరు గురువులు శిష్యులకు బోధించేటప్పుడు నీవు చెప్పిన నాలుగు శబ్దములు ఉపయోగించి వివరణను చెప్పటం జరుగుతోంది. అలౌకికమైనది, అఖండ తత్త్వమైనట్టిది ఆత్మ. అట్టి ఆత్మకు 4 విశేషములు పాఠ్యాంశబోధ కొరకై చెప్పబడుచున్నాయి.

1. ఆత్మఖ్యాతి - సృష్ట్యాదిలో పూర్ణము, వ్యాపకము (ఆకాశం వలె అంతటా వ్యాపించి ఉన్నది) అగు చిదాకాశమే ఈ ప్రకారం జగత్‌రూపంగా తనలో తాను స్ఫురిస్తోంది. అట్టి చిదాకాశం తనలో ఏ నిజచైతన్య చమత్కారం చేత జగత్తును ఖ్యాపితం ఒనర్చుచున్నదో (ప్రసిద్ధి కలిగింప జేస్తోందో)... అట్టి జగత్‌కారణం "ఆత్మఖ్యాతి" అని చెప్పబడుతోంది. అనగా, ఆత్మలో ఏదైతే జగత్తుగా ప్రకటిత మవటానికి కారణభూతమౌతోందో...'ఆత్మఖ్యాతి' అని చెప్పబడుతోంది.

2. అఖ్యాతి - ఏ విశేషం చేత ఆత్మ అంతటా ప్రసరింపబడినదై ఉండి కూడా తాను ఎటూ వెళ్లక – ఎటు నుంచి కూడా రాక... సర్వదా యథాస్థితమైయున్నదో అదియే అఖ్యాతి.

3. అసత్ఖ్యాతి - (ఏది వాస్తవానికి అసత్ అయివున్నదో వాస్తవానికి లేదో)... అట్టి 'లేనిది' ఉన్నట్లుగా అనిపించటానికి ఏది కారణమగుచున్నదో అద్దానిని "అసత్ఖ్యాతి" అని చెప్పుచున్నారు.

4. అన్యథాఖ్యాతి - ఆత్మయే అన్ని రూపాలుగా అగుచున్నప్పటికీ, "ఆత్మ ఎక్కడో వేరుగా ఉంది. అద్దానిని మనం ప్రయత్నించే దరి చేరాలి" అని ఏ కారణంచే అనిపిస్తోందో... అదే అన్యథా ఖ్యాతి.

ఇక్కడ మరొక్క ముఖ్యమైన విషయం విను. వాస్తవానికి ఇక్కడ నదులు మొదలైనవి ప్రవహించటమూ లేదు. వాటిలో ఏదీ మునగటమూ లేదు, తేలటమూ లేదు. ఈ జగత్తులో జరిగే వ్యవహారాలన్నీ వాస్తవం కాదు. నిష్క్రియము, చిద్రూపము అయినట్టి చిదాకాశమే ఈ సమస్త జగద్రూపముచే నిజ చిదాకాశమునందు ఇట్లు స్ఫురించుచున్నదగుచున్నది.

ఖ్యాతి - భాషాపూర్వకంగా అర్థం స్ఫురించటం – ఆత్మ మరొకటిలాగా తానుగా స్ఫురించటం లేదు. ఆత్మ సర్వదా ఆత్మగానే ప్రకాశిస్తోంది. ఆత్మ సర్వదా సమస్త ప్రకటనా రహితమై ఉన్నది. స్వప్రకాశకమైనది. అది అజ్ఞాన దృష్టిచే జగత్తుగా ప్రకటితమగుచున్నట్లు అనిపిస్తోంది. అయినా, "జగత్తుగా కనిపించేది ఆత్మయే! కనుక ఈ జగత్తు ఆత్మఖ్యాతియే"... అని పదప్రయోగ పూర్వకంగా – ఆత్మజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు.

అఖ్యాతి - మరొక రీతిగా స్ఫురించకపోవటం – జగత్తంతా ఆత్మయే అయివున్నది. ఆత్మ ఎన్నడూ కూడా తన స్వప్రకాశం కంటే భిన్నమైన ఎద్దాని చేతనూ తనకంటే భిన్నంగా ప్రకాశింపజేయ బడటమే లేదు. తనకు భిన్నమైనట్టి దేనిని తాను ప్రకాశింపజేయటమూ లేదు. అందుచేత ఆత్మ అఖ్యాతము. ఆత్మయే ఆత్మచేత "ఆత్మకు భిన్నమా?" అన్నట్లుగా ఈ జగత్తును ప్రకాశింపజేస్తోంది. మరొకటి (ఆత్మకు భిన్నంగా ఉండి) జగత్తును ప్రకాశింపజేయడం లేదు కాబట్టి జగత్తు 'అఖ్యాతము' (దేనిచేతా ప్రకాశింపబడజాలనిది) అని చెప్పబడుతోంది.

ఖ్యా (ధాతువు) = ప్రసిద్ధి; తి (ప్రత్యయం) = సత్త; ఖ్యాతి = ప్రసిద్ధరూపమగు సత్త; ఆత్మ = ప్రసిద్ధ రూపమగు ఖ్యాతి.

కొందరు "సజ్" + "ఖ్యాతి" = అఖ్యాతి. ఆత్మ అఖ్యాతి. కనుక, ఆత్మ అనబడేదే లేదు (బౌద్ధవాదులు) అని "అఖ్యాతి" కి వ్యాఖ్యానం చెప్పుచున్నారు.

కానీ... అది సరికాదు. ఆత్మను ఆత్మకు వేరైనదేదీ ప్రకాశింపజేయదు. ఆత్మయే ఆత్మచే ఆత్మను ప్రకాశింపజేస్తోంది. కనుక ఆత్మ (బాహ్యమైన ఎద్దాని చేతనూ కూడా) "అఖ్యాతము"... అనియే అఖ్యాత శబ్దానికి అర్థంగా గ్రహించాలని మా ప్రతిపాదనం. మా అవగాహన.

అసత్‌ఖ్యాతి - అసత్తును కల్పించేది ఆత్మయందే! అసత్తు అంటే లేనిది ఉన్నట్లుగా కల్పించటం. అట్లా కల్పించేవారెవరు? ఆత్మకు అన్యంగా ఎవరైనా వచ్చి అట్లా ఆత్మయందు ఆత్మకు వేరైన జగత్తును కల్పించి చూపిస్తున్నారా? లేనేలేదు. ఆత్మయందు ఆత్మయే ఆత్మను ఏమరచిన దృష్టిని కలిగి ఉన్నప్పుడు 'జగత్తు' అనే పేరుతో ప్రసిద్ధమగుచున్నది. ఈ విధంగా ఆత్మయందు ఆత్మచే ఆత్మకు వేరైన దృష్టియే 'జగత్తు' అనబడు "అసత్‌ఖ్యాతి" అయివున్నది.

అన్యథాఖ్యాతి - సజ్ యథా ఖ్యాతి... ఖ్యాతి అంటే ప్రేరణాత్మకమైనది. ఆత్మయందు జగత్తును ప్రేరేపించేదేదీ లేదు. జగత్తు ఆత్మ చైతన్యమునకు భిన్నమైనది కాదు. భిన్నమైనదైయుంటే "ప్రేరేపించునది–ప్రేరేపించబడే జగత్తు" ఉండేవి. అప్పుడు ఆత్మ అద్వితీయం ఎట్లా అవుతుంది?

సజ్ = సద్వస్తువగు ఉనికి; యథా = ఏ విధంగా అయితే; ఖ్యాతి = కనిపింపజేస్తోందో; ఆత్మ = అది ఆత్మయే

ఆత్మయే ఆత్మను ఈ జగత్తుగా చూస్తోంది. ఈ విధంగా అసత్‌ఖ్యాతి = అసత్తును కనిపింప చేసేది. అన్యథా ఖ్యాతి = మరొకటిగా మార్చుచున్నది.

ఇవన్నీ ఏమీ లేవు. అందుచేత 1.ఆత్మ వేరు – జగత్తు వేరు, 2.ఆత్మలో జగత్తు ఉన్నది?... రెండు కూడా ఖండించబడుచున్నాయి.

శ్రీరాముడు : ఆత్మ – జగత్తుల సంబంధ నిర్వచనములైన "అఖ్యాతి – అన్యథా ఖ్యాతి – అసత్‌ఖ్యాతి" అనేవి స్వప్న – మనోరాజ్య – తదితర దృశ్యములవలె కల్పనా మాత్రము లేనని అనుకోవచ్చు కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును. ఆత్మ–జగత్తుల ఆ సంబంధము కల్పనామాత్రమేనని, జగత్తు చైతన్యము యొక్క చమత్కారభూతమేనని అనుకొంటే అద్దానియందు మాకు ఎట్టి అభ్యంతరమూ లేదు.

ఎప్పుడు, ఎచట– చిన్మాత్రాకాశం యొక్క ఏఏ నిర్మల విభాగాలు ఎట్లెట్లు (ద్రష్టత్వంచే) స్ఫురిస్తున్నాయో... అప్పుడు అచట – అది ఆయా ప్రకారంగానే స్థితినొంది ఉన్నదగుచున్నది.

ఆత్మఖ్యాతిః అసత్‌ఖ్యాతిః అఖ్యాతిః ఖ్యాతిరన్యథా ।
ఇత్యేతాః చిత్ చమత్కృత్యా ఆత్మఖ్యాతేర్విభూతయః ॥

కాబట్టి రామచంద్రా! లక్ష్యార్థమగు ఆత్మ యొక్క (లేక ఆత్మఖ్యాతి) యొక్క విభూతులే వ్యాఖ్యార్థమగు 1.ఆత్మఖ్యాతి, 2.అసత్ఖ్యాతి, 3.అఖ్యాతి, 4.అన్యథాఖ్యాతి అనే నాలుగు అయివున్నాయి. అనాత్మ అయివున్నది, అన్యథాగా కనిపింపజేసేది... ఇవన్నీ ఆత్మ విభూతులే! అట్టి ఆత్మ విభూతులకు వేఱే అయి సర్వదా యథాతథమై ఉన్నదేదో... అదియే ఆత్మ అనబడే ప్రతి జీవుని స్వస్వరూపం. ఆత్మకు వేరుగా ఏదైనా ఎక్కడైనా – ఎప్పుడైనా అనిపిస్తూ ఉంటే... అట్లా అనిపించటమే అనాత్మత్వం.

చిద్రూపమగు పరబ్రహ్మము... ఆత్మఖ్యాతి (ఆత్మయొక్క ప్రసరణం) అనునదేదీ కలిగి ఉండలేదు. అద్దానికి వాచ్యార్థముకానిది, లక్ష్యార్థమయినది ఆత్మ. అట్టి ఆత్మకు ఆద్యంతాలు లేవు! జీవ – జగత్ పరిమితాలు లేవు! ఆ చిద్రూప పరబ్రహ్మమగు ఆత్మ వాక్కుచే చెప్పబడగలిగేది కాదు! అది సర్వదా ఏకము! శిలా గర్భము వలె అత్యంత ఘనీభూతమైనది!

❖❖❖

6. శిలాఖ్యానం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! సర్వ ద్వైత దృష్టులను నిరసిస్తూ జ్ఞానమును ప్రకాశింపజేసే "శిలాఖ్యానము" అను అధ్యాత్మ శాస్త్రములోని ఒక విశేషాన్ని ఇక్కడ ప్రస్తావిస్తాను. విను.

మాకు తెలిసియున్నట్టి, మాకు ఎదురుగా కనిపిస్తూవున్నట్టి ఒకానొక "శిల" ఉన్నది. ఆ శిల పరిణామం కొన్ని కోట్ల – కోట్ల యోజనములు. అసలు అద్దాని పరిణామమెంతో మేము చెప్పలేం. అది అన్ని వైపులా విస్తరించి ఉన్నది. ఈ కనబడే ఆకాశమునంతా ఆక్రమించిన ఒక గోడ ఉన్నదనుకొంటే, అది అత్యంత విస్తారం కదా! అట్టి లక్షలాది గోడలకంటే కూడా విస్తీర్ణమైనది. ఆ శిల అతి కఠినమైనది. కానీ బహు నిర్మలమైనది, సువిశాలమైనది.

మాకు కనబడుచున్న ఆ మహావిస్తీర్ణమైన గండశిలకు అవయవాలు లేవు. సంధులు లేవు. అది అతి దట్టమై, వజ్రంలా అతి దృఢమైనది. అతి విశాలమైనది. మిక్కిలి పరిపుష్టమైనది.

ఆ శిల యొక్క గర్భం అతి కఠినంగాను పరమ గాంభీర్యంగాను చెన్నొందుతోంది. అయినా ఆ శిలా గర్భకోశం ఆకాశంలాగా అతి నిర్మలమై ప్రకాశిస్తోంది. అసంఖ్యాక కల్ప సమూహములు గడచిపోతున్నప్పటికీ ఆ గండ శిల – అద్దాని శిలాగర్భ విభాగము ఏ మార్పులు చేర్పులు లేకయే ప్రకాశిస్తోంది. అద్దాని ఉపరితలం, దేహభాగం... ఇవన్నీ అతి రమణీయమై, ప్రశాంతమయమై, అతి నిర్మలమై, మధురాతిమధురమై అత్యంత సౌందర్యంగా ఒప్పుచున్నాయి.

"ఆ శిల ఏ జాతి శిల?" అని నేను పరిశీలించాను. అప్పుడు "అద్దానికి భిన్నంగా మరొక వస్తువే లేదు. ఇక అద్దాని విశిష్ట జాతిని ఎవరం నిర్ణయించగలం?" అని నిశ్చయానికి వచ్చాను. ఆ మహా శిల – ఏ ప్రదేశంలో ఉన్నది? ఏ కాలంలో ఉన్నది? ఏ ప్రకారంగా వర్తిస్తోంది? ఎక్కడి నుండి వచ్చింది?... అనే విషయాలు ఎన్నటికీ ఎవరికీ తెలియవచ్చేవి కావు. ఇక నాకు మాత్రం ఏం తెలుసు?

వింటున్నావుగా రామచంద్రా! అత్యంత ఘనీభూతమై, మహాకఠినమై, వజ్రమువలె అతిదృఢమై, నాశరహితమై ఉన్న ఆ శిలయొక్క అంతర్భాగంలోకి తొంగిచూచాను. ఆ శిలయొక్క గర్భమునందు (అంతర్భాగంలో) పంచ మహాభూతాలుగాని (భూమి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశంగాని), చతుర్విధ భూత సముదాయాలు గాని (అండజ, స్వేదజ, వాయుజ, గర్భజ జీవులు గాని) నాకు ఏమాత్రం కనిపించలేదు. అంతా ఘనీభూతమై, ప్రశాంతంగా ఆకాశంవలె నిర్మలత్వము, అత్యంత నిశ్శబ్దముతో కూడిన 'మౌనము' అక్కడ తాండవిస్తోంది. అట్లా ఆ శిలయొక్క గర్భ ప్రదేశంలోకి దృష్టి సారించిన నాకు, ఆ శిలాగర్భంలో, స్ఫటిక శిలలోని రేఖలలాగా అనేక స్వావయవభూతములైన (వాటికవే అవయవాలుగా కలిగియున్న) అనేక పద్మములు, శంఖములు, గదలు, చక్రాలు మాత్రం కనిపించాయి. అవన్నీ శిలా దేహములే! ఆ శిలాగర్భంలో వాస్తవానికి ఆకాశ–వాయు–అగ్ని–జల –పృథివి మొదలైనవాటిచే నిర్మించబడిన జగత్తు ఏదీ లేదు. లేదు కానీ... అందులో అనేక రేఖలు ఉన్నాయి. ఆ రేఖలలో కొన్ని ఆకాశంగాను, మరికొన్ని జీవులుగాను కల్పించబడినట్లు కనిపించాయి. వాస్తవానికి ఆ శిలా గర్భంలో ఉన్నదంతా శిలయే అయినా... ఆ రేఖలు అనేక ఆకారాలుగా కనిపించాయి. అట్లా ఆకాశాదులుగాను, జీవులుగాను కనిపిస్తున్న ఆ రేఖలను చూస్తూ ఉన్నాను.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! మీరు చూస్తున్నది శిల – అద్దాని కోశవిభాగం కదా! శిల ఎప్పుడూ జడమే కదా! ఆ శిలలో చేతనులగు 'జీవులు' అనే రేఖలు కనిపించటమేమిటి? ఇంతకీ అదంతా శిలయా? జీవులా? అందులో పంచభూతాలే లేవని అంటున్నారు కదా! ఇంతలోనే 'ఆకాశము – జీవులు' అనబడే రేఖలు కనిపించాయని అంటున్నారేమిటి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! నాచే దర్శింపబడుచున్న "విశాలమైనది – ప్రశాంతవంతమైనది" అగు ఆ శిల చేతనం కాదు. జడం కాదు. అద్దానికి భిన్నంగా జడ – చేతనములే లేనపుడు మరి

అద్దానిని జడం అని చెప్పనా? చేతనము అని చెప్పమంటావా? అద్దానికంటే వేరుగా ఎవరూ ఎక్కడా లేరు.

శ్రీరాముడు : మునీంద్రా! దానికి వేరుగా ఎవడూ లేడా? లేకపోయినప్పుడు అద్దాని గర్భమందున్నట్టి ఆకాశ జీవులుగా కనిపించే రేఖలను చూస్తున్నదెవరు? ఆ శిలా గర్భంలో ఆ రేఖలను చిత్రీకరించిన వారెవరు? ఏ ఉలి మొదలైన సామాగ్రితో ఆ శిలా గర్భంలో రేఖలను చిత్రీకరించారు.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అతి దృఢమైన ఆ శిలను ఉలి మొదలైన పనిముట్లతో ఛేదించటం, చిత్రీకరించటం ఎవరివల్ల సాధ్యమయ్యేది కాదు. అద్దానిని ఛేదించగలిగిన వాడెవడూ లేడు. ఆ శిలయే తనయొక్క అపారమైన దేహంతో సర్వత్రా వ్యాపించి ఉన్నది. అయితే ఆ శిలాగర్భంలో రేఖారూపములైన వృక్ష సమూహాలు, పర్వత సమూహాలు, గ్రామ నగరాదులు నాకు కనిపించాయి. సూక్ష్మమైన సాకార - నిరాకారములగు ప్రతిమలలాగా ఆ శిలా గర్భంలో రేఖామయములైన అనేక దేవ-దానవ కోట్లు ప్రదర్శనమగుచున్నాయి. అందులో విశాలమైన "ఆకాశం" అనే ఒక పెద్ద రేఖ ఉన్నది. మధ్య మధ్యలో సూర్యుడు, చంద్రుడు మొదలైన పేర్లు గల అనేక అడ్డ దిడ్డమైన రేఖలు కూడా ఉన్నాయి.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఆ శిలా గర్భంలో ఎప్పుడు ప్రవేశించారు? ఎందుకు ప్రవేశించారు? ఎవరు చూచారు? ఆ ఘనీభూతమైన శిలాకోశంలో ఆకాశము, మానవులు, దేవతలు, దానవులు మొదలైన జడము-చైతన్యము కూడా అయినట్టి ఆ రేఖలు ఎట్లా కనిపించాయి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఆ శిలాగర్భాంతర్గతమైన రేఖలన్నీ నేను చూచాను. కాస్త తలచుకుంటే నీవు కూడా ఆ ఆకాశ - జీవాది రేఖలను తప్పకుండా చూడలగవు.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! ఆ శిల వజ్రము వలె అతిదృఢమని, అద్దానిని ఛేదించటం ఎవరివల్లా కాదని మీరే అన్నారు కదా! ఆ శిలాంతర్భాగంలోకి మీరు ఆ శిలను ఛేదించి ఎట్లా ప్రవేశించారు? అందలి అంతర్భాగంలో ఆ రేఖలను ఎట్లా చూడగలిగారు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ! నేనెట్లా ప్రవేశించి ఆ రేఖలను చూచానా! అనియా నీ సందేహం? అయితే విను. ఆ శిలాగర్భంలో నేను ప్రవేశించనేలేదు. ప్రవేశించవలసిన అవసరమూ లేదు. ఎందుకంటే ఆ శిలా గర్భంలో గల రేఖలలో నేను కూడా ఒకానొక రేఖను అయి ఉన్నాను కాబట్టి. అందులో రేఖను కాబట్టే తదితర సర్వ రేఖలను దర్శించగలిగాను. అంతేగాని, ఆ శిలను ఛేదించటం ఎవరి తరం?

శ్రీరాముడు : ఓ మునీశ్వరా! అసలు ఆ శిల వాస్తవంగా ఏమైవున్నది? "ఆ శిలా గర్భంలోగల నేను కూడా ఒకానొక రేఖను"... అని మిమ్ములను గురించి మీరు చెప్పుకుంటున్నారు కదా! తాము వాస్తవానికి ఎవరు? మా గురుదేవులు వసిష్ఠులు కాదా! మీరు అందులో జడము, చైతన్యము గాని ఒక రేఖ అనేది నేను ఊహించలేకపోతున్నానే! మీరు వర్తిస్తున్నది ఎచ్చట? ఆ శిలారూపం గురించి చెప్పటంలో తమ ఉద్దేశము ఏమిటి? ఆ శిలయందు తాము ఏమేమి చూచారు? అవన్నీ వివరించండి.

❖❖❖

7. శిలాఖ్యాన సారాంశము

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : నేను "శిలాఖ్యానము" అనే ఒకానొక చమత్కారమైన కథనాన్ని వినిపించాను కదా! ఈ విశేషమును సర్వవ్యాపకమగు పరమాత్మయొక్క 'మహాసత్త' గురించి చెప్పటానికే ఉద్దేశించాను. అంతేగాని మరేదో విశాలమైన శిల గురించి కాదు. ఆ 'పరమాత్మ మహాసత్త' అనబడే శిలాఘనము యొక్క గర్భమున నీవు, నేను, ఈ సర్వసహజీవులు మనమంతా ఏర్పడి ఉన్నవారమై వర్తిస్తున్నాం. ఈ ఆకాశము, సమస్త క్రియలు, ఈ శబ్ద-స్పర్శ-రూప-రస-గంధాలు, సమస్త జీవుల వాసనలు, కాలము, సప్త సముద్రాలు, అందలి వివిధ జీవుల సంస్కారాలు... ఇవన్నీ కూడా ఆ మహాశిలాంతర్భాగపు విభాగములే సుమా! ఈ పృథివి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము, సర్వజీవుల మనస్సులు, బుద్ధులు, చిత్తములు, అహంకారములు... ఇవన్నీ కూడా ఆ పరమాత్మ సత్తా మహాశిల యొక్క వివిధ అంతర్భాగరేఖలే. వాస్తవానికి ఆ 'మహాసత్త' కంటే వేరుగా ఇక్కడగాని, మరెక్కడైనాగాని, ఇప్పుడుగాని, మరొకప్పుడు గాని మరింకా ఏదీ లేనే లేదు. అద్దాని కంటే మనమంతా ఏమాత్రం వేరుకానప్పటికీ అద్దానికంటే నీవు, నేను, వారు, వీరు వేరుగా ఉన్నట్లు భ్రమ చేత మాత్రమే తలచుచున్నాము. సమస్తము చిన్మాత్రైక స్వరూపమే అయివున్నది. చిన్మాత్ర సత్తకంటే ఎచ్చట ఏది ఉన్నదో చెప్పు చూద్దాం! కుండ, మట్టి, దూది, వస్త్రం... అన్నీ కూడా శుద్ధ జ్ఞానైకమాత్రమేనయ్యా!

ఒకే స్వప్నం అనేక నామరూపాలుగా వర్తిస్తున్నట్లుగా... ఒకే జలం అనేక తరంగాలు వివిధ ఆకారాలుగా కనిపిస్తున్నట్లుగా... ఒకే వాయువు అనేక తరంగాలుగా ప్రసరణ మగు వేరువేరు చోట్ల వేరు వేరు కార్యక్రమములను నిర్వర్తిస్తున్నట్లు, ఒకే సూర్యుని నుండి అనంతసంఖ్యగా కిరణాలు బయల్వెడలుచున్నట్లు. ఏకము అయినట్టి చిద్రూపం మనందరి రూపాలుగా ఈ ఈ లోకాలుగా, అనుభవాలుగా వ్యక్త-అవ్యక్తములు ప్రదర్శితమౌతున్నాయి.

ఇదం బ్రహ్మఘనం సర్వం చిన్మాత్ర ఘనమాతతమ్ ।
పరమార్థ ఘనం శాంతమ్ సర్వమ్ "ఏకఘనమ్" విదుః ॥

ఇదంతా కూడా ఇద్దాని భూత-వర్తమాన-భవిష్యత్తులతో సహా "సర్వ వ్యాపకము, చిన్మాత్ర ఘనము, పరమ శాంతము, పరమార్థ ఘనస్వరూపం, ఏకము, నిర్లిప్తము, మహా మౌనస్వరూపం"... అగు పరబ్రహ్మమే అయి ఉన్నది.

ఓ రామచంద్రా! మనకు కనిపించే జగత్తంతా కూడా... "ఏకము, ఛిద్రరహితము, అనంతము, ఆది మధ్యాంత రహితము" అయినట్టి "మహాచైతన్యము" అనబడే ఒక మహాశిల యొక్క ఉదరభాగమే! అట్టి బ్రహ్మమే తన రూపముగా గల ఆ శిల తానే "సృష్టి-జగత్తు-భువనము" మొదలైన పర్యాయ పదములచే ప్రసిద్ధమగుచున్నది. అట్టి కల్పనను స్వీకరిస్తున్నది అదియే! అందుచేత ఓ సభికులారా! "నాచే దర్శించబడుచున్న ఈ సర్వ దృశ్యమంతా ఈ ద్రష్టగా వ్యవహరిస్తున్న నాతో సహా పరబ్రహ్మము

నకు అద్వితీయమై, అభేదమై జలంలో జలతరంగాలలాగా... చెన్నొందుచున్నది"... అనే అధ్యాత్మ దృష్టిని, ఆత్మ దర్శనమును సముపార్జించుకొని తద్వారా సత్యద్రష్టలు కండి.

❖❖❖

8. జ్ఞాని దృష్టి

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఇంతకుముందు నాలుగు ఖ్యాతుల గురించి చెప్పాను కదా!

1. ఆత్మఖ్యాతి : ఈ జగత్తు ఆత్మయొక్క విన్యాసం.

2. అసత్‌ఖ్యాతి : ఈ జగత్తు అసత్తు. అట్టి అసత్తు సత్తుయగు పరమాత్మ నుండే వ్యక్తమౌతోంది.

3. అఖ్యాతి : నిర్మలమైన పరమాత్మలో దోషభూయిష్ఠమైనట్టి ఈ జగత్తు ఉంది.

4. అన్యథాఖ్యాతి : పరమాత్మలో పరమాత్మకు అన్యమైనట్టి ఈ జగత్తు ఉన్నది.

ఈ నాలుగు అవగాహనలు కూడా జ్ఞానియొక్క దృష్టిలో కుందేటి కొమ్ములలాగా మొదలే లేనివగుచున్నాయి. అనగా అవి మిథ్యయే! జ్ఞానికి అసత్‌ఖ్యాతి మొదలైనవి సంభవించుటయే లేదు. ఎందుకంటే ఈ జగత్తు ఎట్లా ఉన్నప్పటికీ ఆతడు సదా శాంతము, అనిర్వచనీయము, సర్వ కల్పనలకు ఆవల ఉన్నది - చిత్తం యొక్క చేష్టలచే స్పృశించబడనిది, ఈ జీవ-జగత్తులకు అతీతమైనది, అప్రమేయమైనది... అగు ఆత్మస్వరూపమునే అంతటా స్వభావ సిద్ధంగా గాంచుచున్నాడు.

'ఆత్మఖ్యాతి' మొదలైన భ్రాంతి దృష్టులన్నీ చిన్మాత్రము నుండే ఉదయిస్తున్నాయి. అట్టి చిన్మాత్రం పరమార్థమున "మహాశుద్ధము - సర్వ కల్పనా శూన్యము" అయినట్టి చిదాకాశమే అయివున్నది. కాబట్టి సమస్త కల్పన కూడా చిదాకాశమే అయివున్నది.

అయమాత్మా త్వియం ఖ్యాతిః ఇత్యన్తః కలనాభ్రమః ।
న సంభవతి అతశ్చైనం శబ్దం త్యక్త్వా భవార్థభాక్ ॥

ఓ రామచంద్రా! ఇది ఆత్మ, ఇది ఆత్మ యొక్క ఖ్యాతి (సృష్టిరూపం) ఈ ప్రకారంగా అనిపించే దంతా కల్పనాప్రభావమే అయివున్నది. "ఆత్మ-ఆత్మకు వేరుగా సృష్టి"... అనబడే విభాగం ఎన్నడూ సంభవించటయే లేదు. కాబట్టి ఇట్టి శబ్ద విభాగమును త్యజించి 'పరమార్థభాగి'విగా అగుము. "విభాగ రహితమగు పరమాత్మ యందు పరమాత్మకు వేరుకానట్టి పరమాత్మతత్త్వమే విభాగమే నేను"... అన్న భావనను పెంపొందించుకో! ఈ జగత్తులో జీవులు రావటం, జీవులు పోవటం, భోజనాదులు, అనుభూతులు, అనుభవాలు... ఇవన్నీ జరిగిపోతూ ఉన్నప్పటికీ వాస్తవానికి ఈ దృశ్యజగత్తు వ్యాపార శూన్యమై ఉన్నది. ఆకాశమువలె ఇదంతా మహామౌన స్వరూపమై ఉన్నది. అభేద్యమగు చిన్మాత్రమే ఈ జగత్తు.

ఈ జగత్తు... అనేక శబ్దములతో కూడుకొని ఉన్నప్పటికీ, యథార్థానికి మౌనంగా వర్తిస్తోంది. నిరంతరము గమన-ఆగమనము (రాక-పోకలు) సల్పుచున్నప్పటికీ, ఇదంతా ఆకాశమువలె, ఒక పర్వతమువలె ఒకే స్థానములో ఉండి ఉన్నది.

అనేక కార్యారంభములతో కూడుకొని ఉన్నప్పటికీ, మార్పు చేర్పులు లేనట్టి ఆకాశమువలె వెలయుచున్నది. పంచభూత సహితమైనప్పటికీ, పంచభూత రహితమైయున్నది. అనేక పదార్థములతో పరిపూర్ణమై ఉన్నప్పటికీ, సర్వ పదార్థ వర్జితమై కేవలము జ్ఞానమాత్రంగా చెన్నొందుచున్నది.

స్వప్నంలో కనిపించే మహానగరంలాగా అగుపిస్తున్నప్పటికీ... సదా నిర్మల చిన్మయ స్వరూపమే అయివున్నది. అనేక ప్రయత్న సంరంభములతో కూడుకొని ఉన్నప్పటికీ... సంకల్పం (ఊహ)లో కనిపించే దృశ్యంలాగా సర్వ ప్రయత్న శూన్యమై ఒప్పుచున్నది.

అంతేకాదు ఈ 'జగత్తు' అనబడే దృశ్యము స్వప్నంలో కనిపించిన స్త్రీతో సంగమంలాగా భ్రాంతిరూపము. ప్రతిబింబ స్త్రీవలె (అనుభూతమగుచున్నప్పటికీ) వ్యర్థము అయివున్నది. ఇది అనేక అనుభవములతో కూడుకొని ఉండవచ్చుగాక! కానీ, వాస్తవానికి సర్వానుభవరహితమై వస్తుశూన్యమై వర్ధిల్లుతోంది!

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ!... ఎప్పుడైతే జాగ్రత్ స్వప్న రూపమని అనతగ్గ ఈ జగత్తు "లేనిదే" (లేక) "వాసనామాత్రమే" అయి కనిపిస్తోందో... ఇకప్పుడు ఇది "స్మృతి యొక్క రూపమేనని నేను అనుకుంటున్నాను. "సద్రూప బాహ్య పదార్థముల యొక్క స్మృతియే ఈ జగత్తుకు కారణం. అంతే గాని ఈ జగత్తు భ్రాంతి కాదు" అని కొందరికి అనిపిస్తోంది.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! చిదాకాశము నందు "అద్దానికి అభిన్నమే" అనతగిన రూపం గల 'స్ఫురణ' అనబడేది బయలుదేరుతోంది. అట్టి స్ఫురణకు, చిదాకాశము కంటే వేరైన రూపమేదీ లేదు. ఎందుకంటే చిదాకాశం కంటే వేరైనదేదీ చిదాకాశంలోనుంచి బయల్వెడలటానికి ఏ బాహ్య కారణం ఉండజాలదు కాబట్టి. అట్టి నిరాకారము – చిదాకాశ స్వరూపము అగు స్ఫురణకు కారణం లేదు. గాలియందు వాయుతరంగాలవలె, అగ్నియందు అగ్నిశిఖలకు గల ఆకారం వలె, బంగారమునకు ఆకారం వలె "చిదాకాశం యొక్క చిత్ స్ఫురణకు కారణమేమిటి?" అనే ప్రశ్నకు సమాధానం ఉండజాలదు. అందుచేత అది స్వభావసిద్ధమే!

చిదాకాశమునందు చిత్ స్ఫురణ స్వభావ సిద్ధమే! - అట్టి సత్తా మాత్రమైనట్టి స్ఫురణయే కాకతాళీయంగా శరీరమును ధరించినదై నిష్కారణంగా దృశ్యరూపంగా భాసిస్తోంది. అదియే భ్రాంతిరూపంగా కనిపించే ఈ జగత్తు. ఇక 'స్మృతి' అంటావా! అట్టి స్మృతియొక్క నాందీ ప్రస్తావనా రూపం స్ఫురణయే! అట్టి స్ఫురణ చిదాకాశమే! కనుక ఈ 'జీవుడు' అనబడే ద్రష్ట – ఆతని స్మృతి రూపంగా నీవు అనుకుంటున్న ఈ జగత్తు... ఉభయములూ లేకపోయినప్పటికీ, (జలానికి అభిన్నమైన... జలానికి స్వభావమే అయి ఉన్న తరంగం వలె) ఆకారం కలిగి ఉంటోంది కదా! నాశరహితం, సర్వవ్యాపకం, శాంతం, జగద్రహితం – అయినట్టి పరమాత్మలో జగద్భావ రూపమగు ఈ జగత్తు పరమాత్మకు అభిన్నమై వెలయున్నది. సర్వ రూపం, పదార్థ రహితం, పరమ శాంతం, చిదాకాశమయం – అగు పరమాత్మ ఎట్లా కారణరహితమో... అట్లాగే జగత్తు చైతన్యమునకు అభిన్నమైన కారణంగా జగత్తు కూడా అకారణమే! అట్టి పరమాత్మ చైతన్యం ఎప్పుడెప్పుడు తనలో

అవిద్య ద్వారా ఎట్లెట్లు స్ఫురిస్తోందో... అపుడపుడు అచ్చటచ్చట ఆయా ప్రకారంగానే ఈ జగత్తు భాసిస్తోంది. ఎక్కడెక్కడ చైతన్య స్ఫురణ భాసించదో... అక్కడక్కడ జగత్తు కూడా భాసించదు.

ఓ రామచంద్రా! బ్రహ్మస్వరూపమగు ఆత్మ తనయొక్క పరమాత్మ స్వరూపమును ఏమాత్రం ఏ క్షణంలోనూ త్యజించుటయే లేదు. అయ్యది సర్వ శక్తిమంతమగు చిత్స్వరూపమే కాబట్టి సర్వమునకు తానే కారణమై ఉంటోంది. తన నిర్మల స్వభావమగు బ్రహ్మ స్ఫురణకే "ఇది జాగ్రత్తు, ఇది స్వప్నం, ఇది సుషుప్తి, ఇది తురీయం, ఇది బ్రహ్మము, ఇది ఆత్మ"... ఇత్యాది నామములను తానే స్వయంగా గావించుచున్నది.

వస్తుతస్తు అస్తి న స్వప్నో, న జాగ్రత్, న సుషుప్తతా
న తుర్యం, న తతో అతీతం, సర్వం శాంతం పరం నభః ॥

కానీ రాఘవా!... వాస్తవానికి జాగ్రత్తుగాని, స్వప్నంగాని, సుషుప్తిగాని లేవు. వాటన్నిటి యందు పుష్పమాలయందు దారమువలె అనుస్యూతమై, వాటన్నిటికంటే పరమై, శాంతమగు పరబ్రహ్మ రూప చిదాకాశమే ఆ సమస్తము కూడా అయివున్నది.

లేదా... ఇదంతా కూడా (ఈ జగత్తంతా కూడా)... చైతన్యము ఏ క్షణము నిదురించదు కాబట్టి సర్వము అనునిత్య జాగ్రత్ రూపమే అయివున్నది. ఇదంతా చైతన్యము యొక్క స్వప్న మాత్రమే కాబట్టి, సర్వము స్వప్న రూపమే అయి ఒప్పుచున్నది. అంతా అవిద్య మాత్రమే కనుక... సర్వము సుషుప్తి రూపమే అయి వెలయుచున్నది.

ఈ ద్రష్ట సర్వదా అవస్థాత్రయమును దాటివేసిన తురీయరూపుడే కాబట్టి ఈ 'జగత్తు' అనబడే సర్వము తురీయ రూపమేనని కూడా మనం తప్పకుండా అనవచ్చు. ఆత్మానుభూతులగు జ్ఞానుల దృష్టి యందు 'నీవు, నేను, అది, ఇది' అనే కల్పనలు ఉండటం లేదు కనుక అంతా కూడా పరమాత్మ యందు పరమాత్మకు అభిన్నమై, పూర్ణశాంతరూపమై ఉన్నది... అన్నది కూడా ఎవరమూ కాదనలేని సత్యం.

అంతటా జలమయమైయున్న సముద్రంలోకి మనం పోయి... ఇవి తరంగాలు కాదు, తరంగాలుగా కనిపించేదంతా సముద్ర జలమే! ఇది తెల్లటి నురుగు కాదు, నురుగుగా కనిపించే సముద్ర జలమే! ఇవి బుద్బుదములు (బుడగలు) కావు, బుద్బుదములుగా కనిపించేదంతా జలమే! అయినా కూడా తరంగాలు వేరు, నురుగు వేరు. తుంపరలు వేరు. బుద్భుదములు వేరు... ఇట్లా చెప్పుకోవటం ఎట్లా ఎంతవరకు మిథ్య (మరియు) యుక్తియుక్తమో... అట్లాగే "చిదాకాశము" అనే మహాసముద్రంలో కనిపించే ఆయా విశేషాలను "ఇది జాగ్రత్. ఇది స్వప్నం. ఇది జగత్తు. ఇది ద్రష్ట"... అని చెప్పుకోవటం చిదాకాశం ద్రష్ట్యా మిథ్య – యుక్తియుక్తము కూడా అయివున్నది.

అయితే ఈ జగత్తు సత్తా? అసత్తా? అని ఎవరైనా ఇంకా ప్రశ్నించారనుకో, అపుడు, "ఒకానొకటి సత్తు అయినా, అసత్తు అయినా చిదాకాశం దేనిని ఎట్లు ఎరుగుచుండటం జరిగితే అది ఆ ప్రకారమే అనుభవమగుచున్నది"... అని చెప్పక తప్పదు. ఈ విధంగా చైతన్యం నిజ చిదాకాశమునందే

సత్–అసత్ పదార్థములను స్వయంకృతంగా అనుభవమునకు, అనుభూతికి తెచ్చుకోవటం జరుగుతోంది. కనుక ఓ రామచంద్రా! ఈ జగత్తంతా కూడా చైతన్యము యొక్క స్ఫురణ మాత్రమే అయివున్నది. అనగా చైతన్యము ఎట్లా స్ఫురిస్తోందో... ఈ జగత్తు అట్లే భాసించుచున్నది. వాస్తవానికి చిదాకాశమునందు చిదాకాశమే జగద్రూపంగా భాసించుచున్నదగుచున్నది.

చైతన్యము చిదాకాశము యొక్క సారమేనయ్యా! అది సదా ఏకరూపమై ఉదయాస్తమయములు లేకయే వెలయుచున్నది. ఈ జీవుడు చైతన్య స్వరూపుడే! అట్టి చైతన్యము యొక్క స్వకీయమైన అవయవం వంటిదే ఈ జగత్తు. అనగా సృష్టి, మహా ప్రళయ రాత్రింబవళ్ళు, తదితర కాలవిభాగం, ఇవన్నీ కూడా చైతన్యం యొక్క అవయవ విభాగత్వముగానే ఏర్పడినవై ఉన్నాయి. అందుచేత వాయువు, వాయువు యొక్క చలనం వలె స్ఫురించేది, స్ఫురించనిది, చిద్రూపము, మాయారూపంగా భాసించేదీ... అంతా కూడా చిదాకాశం యొక్క ఒకానొక విభాగమే సుమా! దేహానికి గోళ్ళు మొదలైనవి శరీర విభాగంగానే ఉన్నట్లు జగత్తు చిదాకాశ దేహము యొక్క ఒకానొక విభాగము వంటిదే! కనుక ఇక జాగ్రత్తు ఏమి? స్వప్నం ఏమి? సుషుప్తి ఏమి? తురీయమేమి? స్మృతి ఏమి? విస్మృతి ఏమి? ఇచ్ఛ ఏమి? జగత్తు ఏమి? ఇట్టి కుదృష్టులన్నీ మిథ్యయే అయివున్నాయి.

అన్తః సంవేదనం భాతి స్వం బాహ్యార్థతయా యతః ।
క్వ ద్వైతం? క్వ చ కా అర్థశ్రీః? స్మృతిరేవమతః కుతః ॥

చైతన్యం యొక్క స్వకీయమైన అభ్యంతర స్ఫురణయే బాహ్య పదార్థాకారంగా భాసించు చుండగా... ఇక ద్వైతమెక్కడ? పదార్థములెచట? పదార్థములే లేనప్పుడు, ఇక వాటి గురించిన 'స్మృతి' ఎక్కడున్నది? నిరాధారమగు ఆకాశమున ప్రకాశించే సూర్యగోళం యొక్క ప్రకాశం దేనినీ ఆపేక్షించకుండానే అంతటా వెలుగొందుచున్నది చూచావా? భేదరహితమగు ఆత్మరూపంగా ఈ దృశ్యం భాసిస్తోంది. అట్టి ఆత్మ ప్రకాశం భౌతిక పదార్థవర్జితం. ఈ జగత్తు ఆత్మయొక్క నిజస్వరూప ప్రకాశమేగాని భౌతికం కాదు. భౌతికంగా (సాకారయుక్తంగా) లేదు.

ఈ భౌతిక పదార్థములు నిజదృశ్య రూపముచే సత్యమయివుంటే... అప్పుడు వాటికి సంబంధించిన స్మృతి సృష్టికి కారణభూతములని అనవచ్చునేమో! కానీ ఇది పంచభూత సమ్మేళనమే! ఏ దృష్టితో ఇవి చూడబడుచున్నాయో... అదంతా కూడా స్వకీయమైన ద్రష్టయొక్క కల్పనా సదృశమే! కల్పనా చమత్కారమే! సృష్ట్యాది యందు అంతా అకారణమై ఉండగా పంచభూతాలు ఉద్భవించటానికి కారణమేమున్నది? అట్టి కారణ అభావం చేత దృష్టికి వేరుగా పంచభూతములే జనించటం లేదు. ఈ రీతిగా ఈ బాహ్య పదార్థములు లేకయే ఉన్నాయి.

కుందేటి కొమ్ములు ఎవరి వలన ఏ కారణంచేత కనిపిస్తున్నాయి? ఆకాశంలో వెంట్రుకాకారాలు ఎవరి కారణంచేత మెలికలు పడిన దారమువలె అగుపిస్తున్నాయి? వంధ్యా పుత్రుడు (గొడ్రాలి కుమారుడు) వీధిలో ఎందుకు అల్లరి చేస్తున్నాడు? దూరపు కొండలు నునుపుగా ఎందుకున్నాయి? నక్షత్ర మండలం సింహము – తేలు మొదలైన ఆకారాలలో ఎందుకు కనిపిస్తోంది? ఎండమావులలో జలము ఎందుకు అగుపిస్తోంది?

ఈ జగత్తు కూడా అట్లాగే అనుభవమౌతోంది. కనుక ఈ జగత్తు వాస్తవం కాదు. ఇక 'నీవు–నేను' మొదలైన వేరు వేరైనట్లుగా కనిపించే జగత్ పదార్థములన్నీ విచారణ చేయకపోవటం చేతనే అట్లా భాసిస్తున్నాయి. విచారణ చేసినప్పుడు అవన్నీ స్వప్నంలోని 'నేను – నీవు' లాగానే లేనివే అగుచున్నాయి. ఓ రామచంద్రా! అజ్ఞానులకు మహాకారయుక్తంగా భాసించుచున్న ఈ జగత్తు తత్త్వజ్ఞుల దృష్టి యందు "మూర్తామూర్త రహితమైనట్టి అఖండ చైతన్య ఘనము. నిత్యోదితమై ఉన్నప్పటికీ... అయ్యది వ్యవహారమునందు ఎప్పుడెప్పుడు ఉదయించుచున్నదో... అప్పుడప్పుడే అట్లే ఉదయ – అస్తమయము ఉన్నదానివలె అగుపిస్తోంది. ఎప్పుడైతే జీవుడు "ఇది భూమి – అది ఆకాశం"అని ఎరుగుచున్నాడో... అప్పుడు ఆత్మ సత్తా యొక్క ప్రకాశమే అట్లు 'భూమి – ఆకాశము' మొదలైన రూపములుగా ఆతనికి కనిపించుచున్నదగుచున్నది. జన్మరహితమగు మహాచైతన్య రూప చిదాకాశము తన యొక్క స్ఫురణకు 'ఇది నేల, ఇది ఆకాశం' మొదలైన పేర్లను కల్పించి, అటు తరువాత వాటితో వ్యవహరిస్తున్నది. ఒక పసిబాలుడు తన మనోరాజ్యంలో బంధు గృహములను, ఆట వస్తువులను, సహచరులగు బాలురను దర్శిస్తాడు చూచావా? అట్లాగే నాశనరహితమగు చిన్మాత్రము తనయొక్క ఆకాశమువలె నిర్మలము, విశాలము అయినట్టి స్వరూపమునే ఈ భూమి మొదలైన సర్వ విశేషములతో కూడి దృశ్యముగా దర్శిస్తోంది. ఓ ప్రియ సభికులారా! ప్రియ పాఠకులారా! మీకు జగత్తుగా కనిపించుచున్నదంతా నాశరహితము – నిర్మలము అగు పరమానంద – చిన్మయాకాశమే! మీ మహానంద స్వస్వరూపమునకు అన్యంగా జగత్తు అనబడునది ఏదీ లేదు.

అంతా మీ చిదాకాశ స్వరూపమే అయివుండగా... ఇక స్ఫురణ ఎక్కడ? అస్ఫురణ ఎక్కడ? కనుక, "అయ్యో నాకీ జగత్ స్ఫురణ తొలిగేది ఎట్లా?" అనే వ్యర్థ భావన కూడా అనవసరమే కదా! ఎందుకంటే... వాయువుకు తరంగాలవలె! [అనగా వాయువు నిశ్చలం (అస్పందము) – వాయు తరంగాలు చంచలం (స్పందము)] వాస్తవానికి మనందరి చిత్‌స్వరూపం నిశ్చలం. మన చిదానంద స్వస్వరూపం – చైతన్య శక్తిచే నిశ్చలం. ప్రాణ మనోశక్తిచే చంచలం. నిశ్చల–చంచలములు మన ఆత్మయొక్క చమత్కారములే!

చిదాకాశము ఏ విధంగా స్ఫురిస్తోందో ఆయా ప్రకారంగానే ఈ భూమ్యాకాశాదులు భాసిస్తున్నాయి. అనగా మనకు భూమ్యాకాశాలుగా భాసించేది మనలో ప్రతి ఒక్కరి చిదాకాశ రూపమే! చిదాకాశమే చిదాకాశము నందు చిదాకాశంగా భాసిస్తోంది. చిదాకాశ స్వరూపులమగు మనయందు చిదాకాశ స్వరూపమగు మనస్సు ద్వారా చిదాకాశ స్వరూపమగు 'జగత్తు' భాసిస్తోందని వేదాంత జ్ఞానులగు మహనీయులు సుస్పష్టంగా నిర్దుష్టంగా గ్రహించియే ఉంటున్నారు.

ఓ జనులారా! "ఈ సమస్త రూపముగా రూపరహిత చిదాకాశమే ప్రకాశించుచుండగా, ఈ జగత్తు – నాతో సహా మనమందరం కూడా సర్వదా చిదాకాశరూపులమై సర్వదా ప్రకాశిస్తున్నాం!"... అను అవగాహనయే వేదాంత జ్ఞానము యొక్క పరాకాష్ఠ, ఓ రామచంద్రా! అట్టి "స్వయమేవ ఆత్మన్ ఆత్మానం వేత్థ"... స్వరూపులు, ఆత్మ సాక్షాత్కారానంద స్వరూపులగు మహనీయులు ఈ విశ్వామిత్ర – నారదాది అనేకమంది ఎందరో ఈ సభలో ఉన్నారు. "చిత్స్వరూపుడగు జీవుని

చిత్స్వరూప విన్యాసమే ఆతనికి కనిపించే జగత్తు" ... అని వారు అత్యంత నిర్దుష్టంగా యెరిగియే మన ఈ సంవాదమును ఆనందంగా ఆస్వాదిస్తున్నారయ్యా!

ఇక ఈ అనేక నామ-రూప భేదాలతో కూడిన ఈ జగత్తు అంటావా? ఇది ఎట్లా భాసిస్తుంటే అట్లాగే భాసించనీ! భాసించుచున్నదంతా వాస్తవానికి చిదాకాశ స్వరూపమే కదా! కనుక ఇదంతా సర్వదా సత్తు కాదు. అసత్తు కాదు. వస్తువు కాదు. అవస్తువు కాదు. "ఇది అనిర్వచనీయం" - అని మేము గ్రహించియే ఈ జగత్తులో క్రీడగా, లీలగా సంచారం చేస్తున్నాం.

❖

ఇదమిత్థం అనిత్థంచ సద్వా అసద్వా యథా స్థితమ్
లోక పర్యాయ వృత్తాంతం ప్రాజ్ఞో జానాతి, నేఽతరః ॥

ఓ రామచంద్రా! ఈ జగత్తు ఈ ప్రకారంగానే ఉన్నదా? మరొక విధంగా ఉన్నదా? ఇది సత్తా? అసత్తా? ఇటువంటి లోక పర్యాయవృత్తాంతం తత్త్వజ్ఞాని మాత్రమే యథార్థంగా ఎరుగుచున్నాడు. తత్త్వజ్ఞానదృష్టి లేనివాడు ఈ జగత్తు ఎట్టిదో ఎరుగనేలేడు. ఎందుకంటే, తత్త్వజ్ఞుడు "సర్వుల హృదాకాశమున నేనే ఆత్మరూపంగా వెలుగొందుచున్నాను" అనీ, "నా రూపమే వీరికి ఈ జగత్తుగా కనిపిస్తోంది" అనికూడా గ్రహించి... ఉత్తమ బుద్ధిని సంతరించుకొని ఉంటున్నాడు. అందుచేత "నా యొక్క దృశ్య సంవిత్తే అభ్యంతర మనోబుద్ధ్యాదులు అయివుండగా, బాహ్యరూప బ్రహ్మాండములుగా వెలుగొందుచున్నది" అను అవగాహనచే ఆతడు ఈ దృశ్య వ్యవహారమంతా ఆస్వాదిస్తున్నాడు.

ఓ ప్రియ జనులారా! వాస్తవానికి ఇచ్చట బాహ్యం లేదు. అంతరం లేదు. దృశ్యం లేదు. అదృశ్యం లేదు. అందుచేత రామా! ఈ శాంత - అశాంత రూపమగు సమస్తమును "ఓం" కార లక్ష్యార్థమగు "శివ రూప బ్రహ్మం" నందు లయింపజేసినవాడవై పరమశాంత స్వరూపుడవగుము.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! అంతాకూడా శాంతరూప శివబ్రహ్మమే అయివుండగా, ఇక శరీర-మనో-బుద్ధి-బాహ్య-అంతరంగాదుల గురించి శాస్త్రములు ప్రతిపాదించే సంవిధానమంతా వృథా కల్పనయేనంటారా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఔను! శాస్త్రీయ చర్చా సంరంభమంతా అధ్యాత్మాయానంలో ఒక చోట ఆగిపోవుచున్నాయి. అయితే... శాస్త్ర విచారణ లేకపోతే స్వయంకృత జగత్తు - సర్వాత్మకమగు సోఽహమస్మి భావం అనుభవానికి రావు.

వాచ్య - వాచక సృష్టి లేకపోతే శాస్త్ర విచారణ సంభవించదు. ఇటువంటి శాస్త్రీయ దృక్పథం, అవగాహన... శాస్త్రకారులు ప్రతిపాదించేది, ప్రబోధించేది - మొదలైనదంతా కూడా 'ఆత్మజ్ఞాన సిద్ధి' కొరకే అయివున్నది. అట్టి 'విచారణ' లేకపోతే... దీపం ఉన్నప్పటికీ కళ్ళు మూసుకున్న వానికి గదిలో ఏదీ కనబడనట్లే... ఆత్మ అంతటా సర్వదా ఏర్పడియే ఉన్నప్పటికీ, తాను ఆత్మయే అయి ఉన్నప్పటికీ అజ్ఞానం తొలగదు. "నేను ఈ దేహ పరిమిత జీవుడను" అనే చీకటి తొలగదు. అసత్తే

అయినప్పటికీ వాచ్య–వాచక వికల్ప వ్యవహారం శాస్త్ర జ్ఞానానుసారం ఆశ్రయించవలసియే ఉంటుంది. ఆ తరువాత క్రమంగా చర్చనీయాంశాలన్నీ ఎందుచేత అసత్ పరిమితమో కూడా స్వయంగా స్వభావ సిద్ధంగా గ్రహించబడుచున్నది కూడా! అందుకే మనం ఈ 'ఉత్తమ విచారణ'ను ఈ సభలో ఇన్ని రోజులుగా కొనసాగిస్తున్నాం. మన ఈ 'విచారణ'ను అనుసరిస్తూ వస్తే క్రమంగా బుద్ధి శుద్ధము, నిర్మలము, ఉత్కృష్టము అగుచూ వస్తుంది. అట్టి మధురమైన నిర్మల బుద్ధితో సంకల్పమయమగు సమస్త శారీరక–శాస్త్రీయ జనిత వికల్ప సమూహములు అంతఃకరణం నుండి పారద్రోలివేయబడగలవు. అప్పుడీ మనస్సు సకల శాస్త్రముల అంతిమసారమగు అద్వయ సచ్చిదానందాత్మ యందే నెలకొనగలదు. ఓ రామా! అట్టి తదేక నిష్ఠాపరుడవై, ఈ సంసారము ఏమిటో ఎరిగి, ఇద్దాని నుండి ఎగిరి మోక్ష గగనంలో విహరించు!

❖❖❖

9. అబుద్ధిపూర్వకమిదమ్ జగత్

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! వృక్షము అబుద్ధిపూర్వకంగానే కొమ్మలు, ఆకులు, కాయలు, పూలు మొదలైన విభాగములన్నీ తనయందు కలిగి ఉంటున్నట్లు... సముద్రము అబుద్ధిపూర్వకంగా తనలో ఆవర్తములు, తరంగాలు రచించుకొంటున్నట్లు... జన్మ–కర్మ మొదలైన ఎట్టి వికారాదులు లేని పరమాత్మ, ఆకాశము నిర్మలము–విశాలము అయినట్టి తన స్వరూపమునందు... శూన్య రూపములే అగు చిత్ర – విచిత్ర ప్రపంచముల యొక్క అధ్యాసలను, అనేక జాగ్రత్ స్వప్నచిత్ ప్రతిభాసములను గావించుచు... నిజ స్వరూపములగు జగదాకార సంవిత్తులకు, (లేక) చైతన్య వృత్తులకు "మనస్సు–బుద్ధి–చిత్తము–అహంకారము" మొదలైన వివిధ నామములను స్వయముగా కల్పించుచున్నాడు. చైతన్యమునకు, చైతన్యరూపమే అయి – బుద్ధిరూప చైతన్యముచే అగుపించే దృశ్యము – సముద్ర తరంగములాగా అబుద్ధిపూర్వకమే అయివున్నది.

అబుద్ధిపూర్వకంగా బుద్ధి జనిస్తోంది. బుద్ధి జనించిన తరువాత సంకల్పించబడేదంతా బుద్ధిపూర్వకం అయివున్నది.

సముద్రంలో ఆవర్త–కణ–కల్లోల–తరంగాదులు ప్రవృత్తములగునట్లు చిన్మాత్రమగు ఆత్మ నుండి మనో–బుద్ధి–చిత్త–అహంకార రూపమగు సృష్టి ప్రవృత్తమౌతోంది. గోడపై ఉలిచే లిఖించబడిన చిత్రము గోడయే కదా! అట్లాగే చిదాకాశమున అభాస మాత్రమగు ఈ జగత్తు చిదాకాశమాత్రమే అయివున్నది. చైతన్యమునందు అబుద్ధిపూర్వకంగా ప్రవృత్తిరూపంగా ఈ సృష్టి ప్రారంభము పొందిన తరువాత, ఇక బుద్ధిచే కూడుకొనినదై ప్రకృతిచేత యథాయోగ్యమగు ఆకారముగా ఒనర్పబడుచున్నది. వృక్షం జనించిన తరువాత "ఇది కాండము, ఇది కొమ్మలు, ఇవి రెమ్మలు, ఇవి పూలు, ఇవి కాయలు" ...అని ఎవరో పేర్లు పెట్టుచున్నారు కదా! వాస్తవానికి వృక్షమునకు వేరై వృక్షమునందు ఏమి ఉన్నది? అట్లాగే చైతన్యము నందు అబుద్ధిపూర్వకంగా జనించే ఈ పృథివి, ఆకాశము,

సమష్టి, సృష్టి రూపులగు హిరణ్యగర్భుడు మొదలైన ఆయా పేర్లు పెట్టుచున్నారు. పరమాత్మ నుండి అబుద్ధిపూర్వకంగానూ, అకారణంగానూ జనించిన ఈ పృథివి మొదలైన వాటితో కూడిన జగత్తు పరమాత్మ కంటే వేరుకాదు. చిదాకాశరూపమగు ఆత్మయే, వ్యష్టి జీవునివలె అయి... "ఈ చిదాకాశమునకు అనన్యము" అయినట్టి ఈ ఎదురుగా కళ్ళకు కనిపించే సృష్టిని నామరూపాత్మకం తెచ్చిపెట్టుకుంటోంది.

❖

చిద్రూప వృక్షమే ఈ ప్రకారంగా కార్యకారణ రూపమైన స్వీయాలంకారములతో స్వయంగా భాసించుచున్నది.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! కొందరు గురువులు తమ శిష్యులకు... ఇహ-పరలోకాలు ఉన్నాయి. ఇహంలో చేసిన పాప-పుణ్య ఫలాలు పరలోకంలో అనుభవిస్తారు అని బోధిస్తున్నారు. ఈ సృష్టియే లేదని మీరు ప్రతిపాదదిస్తున్నారు కదా! మరి ఇహలోక విహిత – నిషిద్ధ కర్మలు, వాటి ఫలములను అనుభవించవలసియున్న పరలోకముల గురించి మీ అభిప్రాయం?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : రామచంద్రా! కర్మఫలములు, ఆ ఫలములను అనుభవించటానికి వేరే కొన్ని లోకములు ఉన్నాయనే అనుకుందాం. ఆ లోకములో అనుభవాలవంటివే ఈ ఇహలోకంలోకూడా అనుభవానికి వస్తున్నాయి కదా! ఈ జాగ్రత్‌లో పొందుచున్న సుఖ-దుఃఖాలు కూడా కర్మఫలరూపాలే అని ఎందుకనుకోకూడదు? "జగత్తు ఉన్నది" అని ఈ జీవుడు సంకల్పం కలిగి ఉన్నంతవరకు ఈ జగదనుభవములు సత్యముగానే సుఖ దుఃఖాదులుగా ప్రాప్తించటం కొనసాగుతూనే ఉంటుంది. అద్దానికి అంతు అనేదే లేదని మహాశవోపాఖ్యానంలో గమనించాము కదా!

నిరాకారమగు చైతన్యమున సాకారమగు ఈ జగత్తు చైతన్యము చేతనే సంకల్పింపబడినదై "ఇది నాకు దుఃఖం. ఇది నాకు సుఖం"... ఇటువంటి సుఖ దుఃఖ – అత్యాశ్చర్య – అతి సామాన్య రూప నిర్వచనాలన్నీ మూలముగా కలిగినదై చెన్నొందుతోంది. పుష్పానికి సుగంధంలాగా, అకాశానికి శూన్యత్వంలాగా, వాయువుకు చలనత్వంలాగా చైతన్యమునకు ఈ బ్రహ్మాండ సృష్టులన్నీ అభిన్నమై వెలయుచున్నాయి. చైతన్యమునకు వేరుగా చూస్తే ఈ సృష్టులు అత్యంత శూన్యరూపములే!

ఆకాశం కంటే శూన్యత్వం వేరుకాదు. జలముకంటే ద్రవత్వం వేరుగాలేదు. పుష్పము కంటే గంధము వేరుగా ఉండదు. వాయువుకు వేరుగా స్పందము లేదు. అగ్ని కంటే భిన్నంగా ఉష్ణము ఉండదు. మంచుకంటే శీతలత్వం వేరుకాదు.

అట్లాగే... చిదాకాశ స్వరూప పరమాత్మ కంటే జగత్తు వేరుగా లేదు. 1.సృష్ట్యాదిలో కనిపించే ఈ జగత్తు, 2.స్వప్నంలో కనిపించే దృశ్యము... ఈ రెండూ కూడా కూటస్థ చైతన్యము కంటే భిన్నం ఎట్లా అవుతాయి చెప్పు?

"చిత్ చైతన్యం కంటే చేత్య (తెలియబడే) జగత్తు వేరు కాదు" అనే సిద్ధాంతానికి దృష్టాంతం ఏమిటంటావా? స్వప్న ద్రష్ట కంటే స్వప్నము వేఱుగా ఉన్నదెప్పుడు? ఎక్కడ? అట్లాగే చిన్మాత్రము

కంటే సారరూపమైనదేదీ ఈ జగత్తులో లేదు. జగద్రష్ట చిన్మాత్ర స్వరూపుడేనని మరల మరల గుర్తు చేస్తూనే ఉన్నాను.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! 1.స్మృతి–జగత్తు 2.స్మృతి–స్వప్నము ...అను జంట విషయములలో ఇంకా కొంత సంశయం చోటుచేసుకొని ఉండటం చేత ఈ రెండింటి విషయంలో ఈ "జగత్తు యొక్క నిర్వచనం" గురించి మరొక్కసారి మాకు బోధించండి.

"స్వప్నం ఎక్కడి నుండి వస్తోంది" అనే ప్రశ్నకు సమాధానంగా... "గత స్మృతులందలి సంస్కారంలో నుంచే బయల్వెడలుతోంది. స్మృతులలో నుండి 'అది' అనబడే దత్తాంశముగా భాసిస్తోంది. జగత్తులో 'ఇది' అనే ఇదంశము రూపంలో పూర్వ స్మృతులు, వర్తమాన దృశ్యం సమ్మిళితమై జాగ్రత్ రూపంగా పొందబడుతోంది.

ఈ విధంగా బుద్ధి నుండే రెండూ జాగ్రత్ – స్వప్నాలు స్మృతి రూపంగా సంభవిస్తున్నాయి. స్మృతిలో పూర్వకాలిక పదార్థానుభవములు ఘనీభూతమై ఉండి పరోక్షంగా స్వప్నంలోను, ప్రత్యక్షంగా జాగ్రత్తలోను పాల్గొనుచున్నాయి.

కాబట్టి జాగ్రత్ స్వప్నములు రెండూ స్మృతి రూపములే అవుతాయి కదా! (లేక) ఈ జీవుని స్వస్వరూపమే (చిదాకాశరూపమే) ఎట్లా అవుతాయి?" పై విధంగా కొన్ని సిద్ధాంతాలున్నాయి. వీటికి సమాధాన పూర్వకంగా ప్రవచనం ప్రసాదించండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఒకానొకడు ఉదయం అడవికి వెళ్ళి ఒక సింహమును చూచాడు. భయపడి పరుగులు తీయనారంభించి ఎట్లాగో స్వగృహం చేరాడు. ఆ రాత్రి నిదురించినప్పుడు కలలో సింహం కనిపించింది. ఇప్పుడీ జాగ్రత్–స్వప్న అనుభవములను విశ్లేషిద్దాం. రాత్రి స్వప్నంలో కనిపించిన సింహం ఆ ఉదయం చూచిన సింహమే కదా! రెండూ ఒక్కటే అయితే అడవిలో సింహం అడవిలోనే ఎందుకుంటోంది?

కనుక స్వప్నంలో కనిపించేది వస్తువు లేకుండా స్మృతియే వస్తురూపంగా కూడా కనిపిస్తోందని తేలుతోంది కదా! అయితే స్వప్న సమయంలో అది సత్యమనియే అనిపిస్తోంది కాబట్టే స్వప్నం మనకు ఇప్పుడు చర్చనీయాంశమగు విషయమగుచున్నది. అవునా?... కనుక స్వప్నంలో కనిపించేది స్వప్న సమయంలో "ఇందంశము" అగుచున్నదే గాని తదంశము అవదు కదా!

ఇక ఈ జగత్తు 'స్మృతి' అనబడే ఇతఃపూర్వ అనుభవాలు దృష్టిని ప్రేరేపించునదై 'దృశ్యము'గా అనుభూతమగుచున్నది. అయితే స్వప్న దృశ్యమునకు, జాగ్రత్ దృశ్యమునకు ద్రష్ట ఒక్కడే కదా! అనగా ఉభయ సందర్భములలోను ద్రష్ట వేరుగా అప్రమేయుడై తాను మార్పు చేర్పులు చెందక ఆ రెండింటికీ కేవలం సాక్షి అయి, అదే సందర్భములలో ఆ రెండింటికీ అర్థము ప్రతిపాదించువాడై ఉన్నాడు కదా! ఆ ద్రష్ట ఏ సమయంలో ఎద్దానిని ఏ దృష్టితో చూస్తాడో అది అట్లే అనుభవమగు చున్నది. దృశ్యం దృష్టిపైనే ఆధారపడి ఉంటోంది. దృష్టి ద్రష్ట నుండే బయల్వెడలుతోంది. ద్రష్ట ద్రష్టత్వము వహించకముందే ఎట్లున్నాడో, దృశ్య సందర్భంలో కూడా యథాతథంగా అట్లే ఉన్నాడు.

ఇక ఈ జగత్తు యొక్క స్థితి స్వప్నములోవలె కాకతాళీయంగా ఏర్పడే వృత్తి వంటిదే! జలంలో ఒకానొక తరంగం ఒకానొక ఆకారంగా బయల్వెడలటానికి ఏ విధంగా కార్య-కారణములు లేవో ...ఈ జగత్తు కార్యకారణ రహితమగు వృత్తి వ్యవహారం మాత్రమే! చైతన్యము తనయందే తనకు అవిభాజ్యము, అద్వితీయము, అభేదము అగు జాగ్రత్ స్వప్నములను, (ఆ తదనంతరం) అందరి ఆయా విశేష పరంపరలను కాకతాళీయంగా సిద్ధింపజేసుకొనుచున్నది. సముద్రంలోని తరంగాల వలె మొట్టమొదట అబుద్ధిపూర్వకంగా సృష్టి ఏర్పడుచుండగా, ఆ తరువాత అద్దాని అవయవ రచనాదుల స్థితి ప్రకృతి సిద్ధంగా బుద్ధిపూర్వకంగా సంభవించుచున్నది.

ముత్యపు చిప్పలో వెండి ఏ కారణంచేత కనిపిస్తోంది? అద్దానికి ఏ కారణమూ లేదు. కుందేటికి కొమ్ములున్నట్లు ఎందుకు (దూరం నుండి చూచినప్పుడు) కనిపిస్తోంది? అట్లాగే సృష్ట్యాది యందు ఈ జగత్తు జనించటానికి కారణం లేదు. అందుచేత ఇది ఉత్పన్నమే అయివుండలేదు. ఆద్య స్వరూపమగు బ్రహ్మమే జగద్రూపంగా కనిపిస్తూ బ్రహ్మము రూపముగానే స్థితినొంది ఉన్నది. విచారణచే "ఈ కనబడేదంతా మమాత్మకు అభిన్నం. అద్వితీయం" అని ఎవ్వరికైనా తెలియబడ గలదని మా మనవి.

రత్నమునకు కాంతులు ఎట్లా అబుద్ధిపూర్వకంగా ప్రదర్శితమగుచున్నాయో, బ్రహ్మ సత్త అట్లాగే జగద్రూపంగా అబుద్ధిపూర్వకంగా స్ఫురిస్తోంది. ఈ విధంగా మొట్టమొదట జగత్తు భావనారూపంగాను, ఆ తరువాత ఇందులో అర్థ-క్రియా సామర్థ్యము ఏర్పడుతోంది. చిదాకాశము నందు ఏ కారణం లేకుండానే, సముద్రంలో తరంగాలలాగా, స్వప్న సమూహములవంటి అతిశూన్య రూపములగు అనేక బ్రహ్మాండములు ఉత్పన్నములై విలీనములగుచున్నాయి.

కార్య-కారణత్వముల పరిధిలో కనిపించేదంతా (ఈశ్వరుడు మొదలైన సమస్తం కూడా) మాయా మాత్రాలే అవటంచేత స్వప్నాంతర్గత వ్యవహారంలాగా శూన్య రూపములే అయివున్నాయి.

జాయతే శూన్యమేవేదం శూన్యమేవ చ వర్ధతే ।
నను శూన్యతయాత్యన్తం శూన్యమేవ వినశ్యతి ॥

ఈ జగత్తు "శూన్యమే (లేనిది)" అగుచు ఉత్పన్నం అగుచున్నది. శూన్యమే అయి వృద్ధి పొందుతోంది. అత్యంత శూన్యరూపమే అయి, శూన్యరూపంగానే నాశనమును పొందుచున్నది. జలతరంగానికి ఆకారం జలంలోంచే బయల్వెడలి, జలంలో లయిస్తున్నట్లు - ఈ దృశ్యము శూన్యంలో జనించి, శూన్యంలో కనిపించి శూన్యంలోనే లయిస్తోంది. ఈ జగత్తు సర్వదా అసత్తే అయివుండి సత్తువలె అనుభూతమౌతోంది. స్వానుభవమగు స్వప్నమే ఇక్కడ మనకు దృష్టాంతం. అట్టి జగత్ స్వప్న సిద్ధాంతాన్ని తిరస్కరించటం ఎటువంటిదంటే... గొర్రెల కాపరి ఒక గొర్రెను తోడేలు ఎత్తుకు పోతుంటే "తోడేలే లేదు" అని పాటలు పాడుకోవటం వంటిది.

ఓ రామచంద్రా! చైతన్యము యొక్క చమత్కారమే స్వరూపంగా కలిగి ఈ జగత్తు అనుభవ మౌతోంది. ఇది అసద్రూపం. భ్రాంతి మాత్రమే. మహా కృత్రిమ స్వరూపం. అట్టి ఈ జగత్తు జ్ఞాని దృష్టిలో అకృత్రిమమగు బ్రహ్మంగానే భాసిస్తోందిగాని సాకారయుక్త జగత్తుగా కాదు.

ఈ సృష్టి – ప్రళయ విభ్రమమంతా చాలాకాలం కొనసాగుచున్న సంకల్ప మాత్ర స్వభావం అయివున్నది. "ఈ కనబడే సృష్టి– ప్రళయములు యథార్థము – పారమార్థికము అగు స్వస్వభావము యొక్క స్ఫురణయే!" ఇది గమనించుటయే తత్త్వజ్ఞానం. భ్రాంతిచే ఇద్దానిని జగత్తు రూపంగా (స్వస్వరూపమునకు వైరైన మరొకటేదోగా) దర్శిస్తూ ఉండటమే అజ్ఞాన విజృంభణము.

❖

మనందరికీ సుషుప్తి తరువాత ఏ కారణం లేకుండానే స్వప్నదృశ్యం అగుపిస్తోంది. అట్లాగే స్వప్నానంతరం అకారణంగానే జాగ్రత్ సంభవిస్తోంది. మరల జాగ్రత్ అనంతరం అకారణంగానే స్వప్న సుషుప్తులు అగుపిస్తున్నాయి. నిద్రించాం కాబట్టి స్వప్నం . గాఢ నిద్రవల్ల సుషుప్తి. మెళకువ వచ్చింది కాబట్టి జాగ్రత్తు. ఈ విధంగా ఈ మూడూ కూడా అంతకుమించి కారణం లేకుండానే సంభవిస్తున్నాయి కదా! అట్లాగే మాయాసహిత బ్రహ్మము ఏ కారణం లేకుండానే తనయందు ఈ దృశ్యము ఉదయించటం గాంచుచున్నది. అట్లా దృశ్యం పొందిన తదనంతరం అర్థ క్రియా సామర్థ్యం తోటి, కార్య–కారణ భావాది రూపంగానూ నియతిని పొందుతోంది. వాస్తవానికి బ్రహ్మము తన చిత్స్వభావముననే ఉన్నది. అయినా కూడా సముద్రంలో తరంగాలు అకారణంగా పరిఢవిల్లుచున్నట్లు కాకతాళీయంగా చైతన్యమునందు చిద్రూప పర్యంతం వలన దృశ్యము స్వయంగా ప్రకాశిస్తోంది. చిదాకాశ మాత్రరూపమగు చైతన్యము తన చిన్మాత్రత్వమును త్యజించకయే జగత్తుగా స్ఫురించటమనేది అద్దాని స్వభావమే అయివున్నది.

మొట్టమొదట అబుద్ధిపూర్వకమైన "దృశ్యాకార ప్రతిభాస" వలన దృశ్యరూపముగా అగుచున్న చిదాత్మ అట్లు దృశ్యరూపంగా అయిన తరువాత, తనయందు "స్మృతి – పృథివి – ఆకాశం – బుద్ధి – కర్మ – జ్ఞానం" మొదలైన సంజ్ఞలను (తన యందలి దృశ్యమునకు) కల్పన గావించుచున్నది.

ఇంతకు మించి దృశ్యమునకు వేరు కారణం లేదు. చిదాత్మయందు చిదాత్మయే చిదాత్మ రూపమగు దృశ్యమును అబుద్ధిపూర్వకంగా – అకారణంగా కాకతాళీయ న్యాయముచే నిర్వర్తించే దర్శనమే జగత్తు.

❖❖❖

10. దృశ్యము చిన్మయరూపమేగాని మృణ్మయ రూపం కాదు!

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! 'జగత్తు' అనబడు ఈ ఎదురుగా కనబడే 'దృశ్యం' గురించి మీరు మాకు ప్రసాదించిన నిర్వచనం అమోఘం. ఇదంతా కూడా ఆత్మయందు ఆత్మయే కాకతాళీయంగా దృశ్య రూపంగా జాగ్రత్–స్వప్నములందు దర్శించుచున్నదనునది నిర్వివాదమైన సత్యమని అంగీకరించక తప్పదు. అయితే, ఇక్కడ నాదొక సందేహం –

ఇదంతా కూడా నిద్ర లేవగానే వచ్చిపడి, నిద్రపోగానే అదృశ్యమగు స్వప్నమువలె ప్రతిభాస యందలి కల్పనా మాత్రమేనని కాకతాళీయంగా వచ్చి కాకతాళీయంగా పోవుచున్నదని మీరు

సిద్ధాంతీకరిస్తున్నారు కదా! మీరు వ్యాఖ్యానించిన దానిని అనుసరించి అప్పుడు ఈ జగత్తుకు క్షణిక వాద దోషం సంభవిస్తుదేమో? అప్పుడు ఈ 'జగత్తు' అనే అనుభవం తాత్కాలిక కల్పన మాత్రమే అవుతుంది కదా! ఈ వర్తమాన జగద్దర్శనం 1.స్మృతి (పాత జ్ఞాపకాలు), 2.ప్రత్యభిజ్ఞానయ (ఇతః పూర్వపు సంస్కార బంధము) 3.పూర్వం అనుభూతములైన విషయాల భాగస్వామ్యం కొనసాగటం అనేవి ఉండకూడదు కదా! మరి ఆ మూడు ఇప్పటి ఈ వర్తమాన క్షణ జగత్తులో పాల్గొనుచున్నాయి కదా! "పూర్వము ఉత్పన్నమైన బుద్ధి యొక్క ప్రామాణికానుభవము చేతనే ఇప్పుడు వర్తమానంలో సంస్కారము, ఆ సంస్కారములోంచి వర్తమాన బుద్ధి, ఆ బుద్ధిచేత స్మృతి, ఆ స్మృతిలోంచి అనుభవములు వచ్చి కొనసాగుతున్నాయి" అనునది ఇక్కడి అందరి అనుభవం కదా!

మరి ఈ జగత్తు క్షణిక కల్పన, పూర్వాపర రహితం ఎట్లా అవుతుంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! సింహము ఏనుగు పిల్లను చీల్చివేస్తుంది చూచావా! ఆ రీతిగా ఈ ప్రశ్న (లేక) ఆక్షేపమును ఛేదించివైచి అభేదరూపమగు అద్వైత తత్త్వానుభూతిని ప్రసాదించే వాక్యములు చెప్పుచున్నాను. విను!

"ఈ జగత్తు అసత్తు. క్షణికమైన ప్రతిభాసచే ఉత్పతన్నమౌతోంది" అను (బౌద్ధ) సిద్ధాంతము మనం అంగీకరిస్తే అప్పుడు నీవు చెప్పినట్లు క్షణిక దోషము ఘటిల్లగలదు. అయితే వేదాంత సిద్ధాంతము "ఇదంతా క్షణికం" అని చెప్పి ఊరుకోవటం లేదు మరి?

నిత్య బ్రహ్మ సత్తా రూపమే అగు ఈ జగత్తు ... బ్రహ్మము నందలి విశేషమగు అవిద్యావరణ విక్షేపశక్తుల ప్రభావం చేత... ఒకప్పుడు ఆవిర్భవించినదగుచున్నది. మరొకప్పుడు తిరోభావం పొందినదగుచున్నది. ఒకప్పుడు స్థిరంగాను, మరొకప్పుడు క్షణికంగాను భిన్న భిన్న రీతులుగా భాసించుచున్నది.

కాబట్టి ఈ జగత్తు అనబడుదానిపట్ల స్మృతి – ప్రత్యభిజ్ఞానము రెండూ తగియే ఉన్నాయి. కొయ్యలో చెక్కబడిన దేవతావిగ్రహం కొయ్యలోనే ఉండి ఉన్నట్లుగా ఈ జగత్ రూప దృశ్యము స్వస్వరూపమగు, చిదాకాశ చైతన్యము నందే చిత్రించబడినదై ఉంటోంది.

అయితే... ఒక కొయ్య యొక్క కొన్ని కొన్ని విభాగములను ఉలితో ఛేదించి వడ్రంగి కొయ్యను దేవతా విగ్రహంగా మలచుచున్నాడు. కాని అద్వితీయమగు చైతన్యమునందు 'జగత్తు' అనబడేది చెక్కటానికి ఉలివంటి పరికరములుగాని, వడ్రంగి వంటి నిమిత్త ఉపాదాన కారణాలుగాని లేవు. ఈ జగత్తుకు వేరుగా కర్త ఎవరూ లేరు. "కాదు బ్రహ్మదేవుడు దీనికి కర్త కదా!"... అంటావా? ప్రతి జీవునికి తన రీతిలో తన కల్పనానుసారమే జగదనుభవం ఉంటూ ఉండగా,... అద్దానికి మరొకరికి కారణం ఆపాదించటం ఎట్లా? కనుక ఈ జగత్తు వడ్రంగి వృక్ష కాండ ఖండంలో చెక్కే దేవతా విగ్రహం వంటిది కాదు.

జడమగు వృక్షస్తంభమును ఎవరో చెక్కితేగాని దేవతా విగ్రహంగా బయల్వెడలదు. కానీ, చైతన్యమున ఆ చైతన్యము యొక్క ప్రభావం చేతనే 'జగత్తు' అనే విగ్రహం పూర్ణముగా అభివ్యక్తం

అవటం, ప్రకాశించటం జరుగుతోంది. ప్రతి జీవునియందు తనకు తనయందు తాను బ్రహ్మదేవత్వము వహించియుండటం ఏర్పడియే ఉన్నది.

ఈ జగత్తు సర్వదా చిదాకాశమే! ఇది పరమార్థ స్వరూపము నుండి చ్యుతిని పొందకుండానే చిన్మాత్రత్వముచే స్వాత్మయందే నెలకొని ఉంటోంది. కాబట్టి ప్రళయ – సుషుప్తి సమయములలో ఇది సత్తామాత్ర స్వరూపం పొందినదై ఉంటోంది. అనగా ఆ సమయములలో ఇది కనబడకపోయినప్పటికీ, లేకుండా పోవటం లేదు.

సృష్ట్యాదియందు ప్రప్రథమంగా ఈ చైతన్యం నిర్వికల్పరూపంగానే ఉన్నది. ఆ తరువాత ప్రాణుల అభీష్టానుసారంగా మనో వికల్పములచే చిత్ర – విచిత్రములైన సృష్టుల కల్పనను గావించుచున్నది. అనగా ఈ రోజు కన్నకలలాగా చిదాకాశరూపమగు చైతన్యము తన హృదయంలో జగద్రూప దృశ్యపరంపరలను తానే కల్పించుకొనుచున్నది.

ఇది చిన్మాత్రముతో కూడి సత్తా సామాన్య రూపమైనట్టి, జగత్తుకే బీజరూపమైనట్టి "బ్రహ్మకళ". ఇది ఆ బ్రహ్మకళయందు ప్రతిబింబించే చైతన్యము. ఇది ప్రాణాదియుక్తమగు ప్రతిబింబ స్వరూపమగు జీవుడు. ఇది అభిమానవృత్తి ప్రధానమగు ఆ చిత్ప్రతిబింబరూపమగు అహంకారం. ఇది నిశ్చయాత్మక ప్రతిబింబ చైతన్య రూపమగు బుద్ధి. ఇది సంకల్పాత్మక ప్రతిబింబ చైతన్య రూపమగు చిత్తము. ఇది కాలము. ఇది ఆకాశము. ఇది 'వీడు, వాడు, నేను, నీవు' అనే రూపములు. ఇది క్రియ. ఇవి పంచతన్మాత్రలు. ఇవి ఇంద్రియ సమూహములు. ఇది మనో–బుద్ధి–ఇంద్రియ–చిత్త–అహంకారాది రూపమగు పూర్యష్టకము. ఇది దేహ ఇంద్రియ సమూహ మధ్యగా సంచరించే సూక్ష్మదేహం. ఇదేమో స్థూల శరీరం. నేను బ్రహ్మదేవుడను. నేను విష్ణువును. నేను మహేశ్వరుడను. నేను సూర్యుడను. ఇది బాహ్యము. ఇది సృష్టి. ఇది జగత్తు...

ఇటువంటివన్నీ చైతన్యము తనయందు సృష్ట్యాది యందు కల్పన గావించుకొనుచున్నది. అయితే... అట్టి కల్పనా సమూహమంతా కూడా సర్వదా అతి నిర్మలమగు చిదాకాశమే అయివున్నదిగాని... చిదాకాశముకంటే అన్యముగా అణుమాత్రం కూడా లేనేలేదు. కాబట్టి రామచంద్రా! ఇక అజ్ఞానులచే కల్పించబడే జడ పదార్థ సమూహమెచ్చట? స్మృతి ఎచ్చట? ద్వైత – ఏకత్వమెచట? చిదాకాశ రూపమే అగు విశాల జగత్ ఖండము కారణము లేకయే స్వప్నంలోలాగా భాసించుచు వికారయుక్తంగా ఉన్నదానివలె భాసిస్తోంది. చిన్మయమగు ఆకాశమున చిన్మయరూపమే అయి ఈ జగత్తు స్ఫురించుచున్నది. అట్టి జగత్తును ఎరుగుచున్నది కూడా చిదాత్మయే! తెలుసుకునేది తెలియబడేది కూడా చిదాత్మరూపమే అయివుండగా ఇక కల్పిత జగత్తు ఎచ్చట? ఆకాశంలో శూన్యత్వంలాగా "ఏకం, శాంతం" అయినట్టి చిదాకాశమున చిదాకాశ రూపమేయగు జగత్తు స్ఫురిస్తూ ఉంటే ఇక స్మృతి ఏమి? స్వప్నమెచట? కాలము ఎచట? అనేక బ్రహ్మాండాల కల్పన ఎచట?

ఓ రామచంద్రా! చిద్ఘనము యొక్క అంతరమున ఏ 'సత్త' కలదో... అదియే బాహ్యంగా పంచభూత రూపముగా ప్రదర్శితమౌతోందయ్యా! వాస్తవానికి బాహ్యమున గాని – అభ్యంతరమున

గాని సన్మాత్రము తప్ప వేరుగా మరేదీలేదు. ఓ వాదోపవాదములు చేయు మిత్రులారా! ఇది వినండి.

నిరస్తావయవాచ్ఛాన్తాదనాఖ్యాద్యత్ప్రవర్తతే
అకారణం భవేద్భూతం తదన్థాః కథమన్యథా?

అవయవ రహితము, శాంతము, వాక్కునకు అవిషయము అయినట్టి చిన్మాత్రము నుండి కారణము లేకయే ఏది ఉత్పన్నమగుచున్నదో, అది మంచుశిల యొక్క ఆకారమువలె ఉత్పన్నము కాకయే ఉన్నది సుమా! అయినా, కూటస్థమగు చైతన్యమును వికారవంతం చేసేదెవరు? ఎట్లా వికారవంతమౌతోంది? అందుచేత... పరబ్రహ్మము ఎట్టి శుద్ధ చిన్మయ స్వరూపము అయివున్నదో... ఈ దృశ్య జగత్తు కూడా అట్టి చిన్మయరూపమే అయివున్నది.

కలలో ఏది ద్రష్టరూపమో అదియే స్వప్ననగరం కదా! ఏది స్వప్న నగరమో అది స్వప్న ద్రష్టరూపమే కదా! అందుచేత ఈ దృశ్యము ఒకింతకూడా లేదు. నిర్మల జలంలో ధూళి ఎక్కడుంటుంది? పరమ చిదాకాశంలో దృశ్యం లేదు. ఇక ఇక్కడ ఏది భాసించుచున్నదో ... అది విషయరహితమై, కాబట్టి స్వమాత్ర ప్రకాశమై, ప్రశాంతమైనట్టి చిన్మాత్రమే... తనయందు ఈ ప్రకారంగా జగత్తువలె స్థితిపొందినదగుచున్నది.

పూర్ణాద్వై బ్రహ్మణః పూర్ణమప్యనుద్ధృతముద్ధృతమ్
ఇవేదం భాతి భారూపమాభాసం పరమాత్మకమ్ ॥

పూర్ణమగు బ్రహ్మము నుండి పూర్ణము, ప్రకాశరూపము అగు ఏ ఈ జగత్తు వాస్తవానికి ఉత్పన్నమే కాకయున్నదో... కాని ఉత్పన్నము అయినట్లు భాసించుచున్నదో... అదంతా కూడా ప్రకాశరూపమగు పరమాత్మయే అయివున్నది. ఓ దృశ్య జగత్ రూపమగు పరమాత్మా! మాకు అనన్య స్వరూపమగు మీకు ఇవే మా సాష్టాంగ దండ ప్రణామములు!

❖❖❖

11. విశ్రాంత చిత్తుని జీవన్ముక్త లక్షణములు

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : కాబట్టి ఓ సర్వసభికులారా! మీరంతా "చిదాకాశ రూపమ్ – శివోఽహమ్ శివోఽహమ్" అని గ్రహించినవారై జీవన్ముక్తులయి ఉండండి.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! "జీవన్ముక్తుడు" అనగా ఎవరు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

న సుఖాయ సుఖం యస్య, దుఃఖ దుఃఖాయ యస్య నో ।
అంతర్ముఖమతోర్నిత్యం స ముక్త ఇతి కథ్యతే ॥

ఓ రామచంద్రా! ప్రత్యగాత్మయందు మాత్రమే ఆసక్తి గలిగియుండి అంతర్ముఖమైనట్టి నిత్యబుద్ధిని ఏ ఆత్మజ్ఞాని సంపాదించుకుంటాడో... ఏ శుద్ధ దర్శనముచే సహజీవుల బాహ్యా నామరూపాలకు అతీతంగా ఆ సహజీవులను ఆత్మదృష్టిచే దర్శిస్తూ ఆనందిస్తూ ఉంటాడో...ఏ అవగాహనాపరునికి

సుఖహేతువగు విషయ సమూహము సుఖమునుగాని, దుఃఖహేతువగు విషయ సమూహము దుఃఖమునుగాని కలిగింపజాలవో... అట్టి వ్యక్తియే "జీవన్ముక్తుడు". ఏ విధంగా అజ్ఞానుల బుద్ధి విశాలభోగవాసనలనుండి చలించకయే ఉంటుందో... ఆ విధంగానే, అంతగానూ జీవన్ముక్తుడగు జ్ఞాని యొక్క బుద్ధి చిదాకాశదృష్టిని విడజాలక అద్దానియందు నిశ్చలంగా ఉంటోంది. ఎవని చిత్తమైతే చిన్మాత్రాత్మయందు విశ్రాంతి పొందినదై, మనస్సు మరల ఈ దృశ్యమునందు ప్రీతి గొనకయే ఉంటుందో... అట్టివాడే 'జీవన్ముక్తుడు' అని శాస్త్రములచే నిర్వచించబడుచున్నాడు.

శ్రీరాముడు : ఓ మునీంద్రా!

న సుఖాయ సుఖం యస్య, దుఃఖం దుఃఖాయ యస్య నో
జగమేవ మునే మన్యే మానవమ్ తమచేతనమ్ ॥

ఎవనికైతే సుఖహేతువైన విషయము సుఖమునుగాని, దుఃఖహేతువగు విషయము దుఃఖమునుగాని కలిగంచవో... అట్టి జీవుని "చేతనరహితుడు" అని అనుకోవటం కద్దు కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! శుద్ధబోధ స్వరూపుడగు జీవన్ముక్తుడు సర్వదా చిదాకాశమునందే స్థితి కలిగి వుంటాడు. అప్రయత్నముగానే ఈ లౌకిక సుఖ దుఃఖములను అధిగమించినవాడై, అతీతుడై ఉంటాడు. అట్టి విశ్రాంత చిత్తునికి శాస్త్రములు 'జీవన్ముక్తుడు' అని పేరుపెట్టాయి. ఆతని యందు స్వవివేకముచే మూలాజ్ఞానము నశించి ఉంటుంది. సమస్త జగద్విషయముల పట్ల సర్వ సందేహములు తొలగిపోయి ఉంటాయి. ఆతడు 'పరమాత్మ' అనే మహత్తరమైన శయ్యలో పరమ విశ్రాంతి పొందుతూ ఈ జగత్తులో వ్యవహరిస్తూ ఉంటాడు. వ్యవహారములు నిర్వర్తిస్తున్నప్పటికీ ఆతని అంతరంగం ఈ దృశ్యంలో ఏ ఒక్క విషయము పట్ల ప్రీతిగొని ఉండదు. ఏ విశేషముపట్లాకూడా రాగం-కామం ఉండదు. సమస్త కార్యములపట్ల ఆతని యందు కోర్కె యొక్క సంకల్పము ఉండదు. ఏది చేయవలసి వచ్చినా ఫలాపేక్ష రహితుడై ఉంటాడు. అపేక్షా రహితంగా "ఇది విధ్యుక్త ధర్మానుసారం ఇట్లే జరుగుగాక"... అని ఒకానొక అస్పృశ్య - అంతర్ముఖ దృష్టి పెంపొందించుకొని ఉంటాడు.

యథా ప్రాప్తములైన పదార్థములను అనుభవిస్తూ రాగరహితుడై "ఏదీ తనకు చెందినది కాదు" అనే అవగాహనను సుస్థిరీకరించుకొని ఉంటాడు. ఓ రామచంద్రా! ఓ సర్వజనులారా! ఈ సంసార మార్గంలో ఎక్కడా విశ్రాంతి లేదు. ఆత్మజ్ఞానం - ఆత్మ దర్శనంలో మాత్రమే విశ్రాంతి ఈ జీవునికి లభిస్తుంది. ఇదంతా (ఈ సంసార మార్గమంతా) అతిదీర్ఘము, ఆధార వర్జితము.

అలసి ఉన్న ఓ బాటసారులారా! మీరంతా జీవన్ముక్తునివలె చిన్మాత్ర దర్శనమును అభ్యసించి ఆత్మయందు విశ్రాంతిని పొందటమే ఈ సంసార రోగమునకు ఔషధమని గమనించండి. ఆత్మయందు విశ్రాంతిని అనుభవించే జీవన్ముక్తుడే సర్వోత్తముడు.

ఓ సహమిత్రులారా! ఈ సంసారమునందు చిరకాలము పరుగులుతీసి అలసిపోయి ఉన్నారని విచారించకండి. ఆత్మజ్ఞానమును సముపార్జించి బ్రహ్మీదృష్టిచే జీవన్ముక్తుని వలె బ్రహ్మపదమునందు విశ్రాంతిని ఆశ్రయించండి.

జీవన్ముక్తుడు బ్రహ్మపదమునందు విశ్రాంతిని పొందుచుండగా, ఇక ఈ జగత్తులో వ్యవహారపరుడైనప్పటికీ "సుషుప్తి" యందు ఉన్నవానివలె ఉంటాడు. అట్టి జ్ఞానులు ద్రష్ట – దృశ్య – దర్శన (త్రిపుటి) రహితమగు శుద్ధ స్వచిత్తాకాశంలో శుద్ధ చిద్రూపులై నిత్యోదిత సూర్యునివలె భాసిస్తూ ఉంటారు. వారికి ఈ సంసారము పట్ల ప్రీతి – ఆశ – నిరాశ – దుఃఖము – గర్వము మొదలైనవి ఉండవు. అట్టి ఉత్తమోత్తములగు జీవన్ముక్తులు దేహధారులై ఉండి కూడా దేహరహితులై ఉంటారు. లౌకిక వ్యవహారముల పట్ల నిద్రించుచున్న వారివలె ఉంటారు. వారు పైకి జడులుగా చూపట్టవచ్చునేమోగాని, జడులు మాత్రం కారు. అయితే, వారి దృష్టిలో ఈ జగత్తు స్వప్న సదృశమైపోవటం చేత ఇద్దానిపట్ల వారు అంతరంగంలో ఉదాశీనులై చరిస్తూ ఉంటారు. అందుచేత "వారు ఈ ప్రపంచం పట్ల నిద్రితులై ఉంటారు" అని చెప్పబడుచున్నారు. అంతేగాని, వాస్తవానికి వారు జడ నిద్రకు వశీభూతులైనవారు కానేకాదు సుమా!

వారు 'సంసారము' అనే దీర్ఘ మార్గమునందు పరిభ్రమించటం నుండి నివృత్తి పొందినవారై ఉంటారు. ఆత్మయందు సుఖ విశ్రాంతి పొంది ఉంటారు.

ఆ మహానుభావుడగు జీవన్ముక్తుడు బహిర్ముఖ వృత్తిగల అజ్ఞానులతో సంభాషించేటప్పుడు నిరతిశయానంద రూపమగు ఆత్మయందు మౌనముగా సుఖ విశ్రాంతిని కొనసాగిస్తూనే ఉంటాడు. అంతేగాని జడస్వరూపుడు కాదు.

యా నిశా సర్వభూతానామ్ అవిద్యాన్తమయాత్మికా ।
పరో బోధః పరా శాన్తిః తత్రాసౌ సమమాస్థితః ॥

అవిద్యాంధకారంలో వ్యవహరించే సమస్త జీవులకు ఏది "రాత్రి"వలె ప్రాముఖ్యం లేక అపరిశీలనాత్మకమై ఉంటోందో, వారు అద్దాని పట్ల నిద్ర వ్యవహరిస్తున్నారో... అది జీవన్ముక్తునకు పరమబోధరూపమై, పరమ శాంత రూపమగు ఆత్మస్థానము అయి ఉంటోంది. ఆ ఆత్మదర్శనయోగం ఆతనికి సర్వదా జాగ్రత్ వ్యవస్థగా కన్పట్టుచున్నది. అట్టి జ్ఞానానందమయమగు జీవన్ముక్తుడు సదా సర్వత్రా సమరూపమున వెలయుచు పరమానందముగా ఈ జగత్తులో సంచరిస్తూ ఉంటే, అట్టి సమదర్శి యొక్క పవిత్ర పాదముల స్పర్శకు భూదేవత పులకిస్తూ ఉంటుంది. దుఃఖ ప్రదమగు ఏ ఈ సంసార రూప దృశ్యమున సమస్త సంసార తన్మయ ప్రాణులు మేల్కొని ఉన్నవారై అతిజాగరూకతతో ఏదేదో వెతుకుతూ కాలం వెళ్ళబుచ్చుచున్నారో... జీవన్ముక్తుడు అద్దానియందు నిదుర కలిగి ఉంటున్నాడు. ఆతడు పరమ సుఖి అయి ఉండగా... ఇక జడుడు ఎట్లా అవుతాడయ్యా?

యః కర్మౌఘమనాదృత్య స్వాత్మన్యేవావ తిష్ఠతే ।
స ఆత్మారామ ఇత్యుక్తో, న జడోఽసౌ, రఘూద్వహ ॥

ఓ రఘుకుల శ్రేష్ఠుడగు రామచంద్రా! ఎవడైతే ఈ సంసారంయొక్క సర్వ విషయాల పట్ల విరక్తుడై సమస్త కర్మఫల సమూహాలను బుద్ధిచే త్యజించినవాడై, సర్వదా స్వాత్మయందే నెలకొని ఉంటాడో... అట్టివాడు "ఆత్మారాముడు" అని చెప్పబడుచున్నాడు. అట్టి ఆత్మారాముడు జడుడా?

కానే కాదు. ఆతడు భవ్య పురుషుడు. విదిత వేద్యుడు. తెలుసుకొనవలసింది తెలుసుకొని ఉన్నవాడు. ఈ సంసార సముద్రపు ఆవలి తీరమును జేరి విశ్రాంతి సుఖమును అనుభవించుచున్నాడు. ఆత్మనే దర్శిస్తూ, ఆత్మనే ఆరాధిస్తూ, ఆత్మయందే రమిస్తూ, ఆత్మయందే స్థితి కలిగి ఉన్నాడు సుమా! ఆతడు మాకు తారసపడినప్పుడు మహర్షులమైన మేము ఆతనికి హృదయపూర్వకంగా నమస్కరిస్తున్నాం.

❖

ఈ జీవుడు అనబడే బహుదూరపు పథికుడు (బాటసారి) సుదీర్ఘమగు సంసార మార్గంలో చిరకాలంగా సంచరించుటచే అలసిపోయి ఉన్నాడు. భోగసాధకాలగు పదార్థములను సేవించి, సంసారంచే మోసగించబడి వ్యాకులుడై ఉన్నాడు. వంచించుటలో అతి ప్రావీణ్యం చూపించే క్రూరులగు 'విషయాలు' అనే దారిదోపిడిగాండ్రచే సంసార మార్గంలో అతి బాధితుడై వేదన చెందుతూ, బయటకు మాత్రం "నాకు అది తెలుసు, ఇది తెలుసు. వీళ్ళ సంగతి నేను చూస్తానుగా" ఇట్లా తలచుచు వ్యర్థంగా కాలమును, అవకాశాలను వృథా చేసుకుంటున్నాడు. వార్ధక్యం అనే మంచువర్షానికి పీడితుడై మరల మరల లోక వ్యవహారములచే పరివంచితుడగుచున్నాడు. 'జన్మలు' అనే మహారణ్యంలో చిక్కుకున్న జింకలాగా అటూ ఇటూ తిరుగాడటంలో వ్యర్థంగా ఆసక్తుడై ఉంటున్నాడు. అనేక దుఃఖ సంకటాలచే పరిపూర్ణమై 'సుఖం' అనే నీడయే కనబడనటువంటి సంసార ఎడారిలో స్వయంగా నిస్సహాయుడై దూరదూరంగా వెళ్ళుచున్నాడు. "పాపదృష్టులు" అనే మూట భుజముపై పెట్టుకొని అడుగడుగున పడుతూ, లేస్తూ దొర్లుతూపోతున్నాడే! అర్థ–అనర్థములనే రెండు అంచులు గల బాటలో నడుస్తూ అనేక సంకటములచే బుద్ధి కలత చెందుచుండగా తన దుఃఖములు తనకే అర్థం కాకుండా మహా ప్రయాణం కొనసాగిస్తున్నాడు.

ఆ విధంగా సంసార మార్గంలో నడుస్తూ మిక్కిలి అలసిపోయినట్టి ఈ జీవుడు ఒకానొకప్పుడు సౌభాగ్యవశం చేత, అనేక జన్మలలో చేసుకొన్న పుణ్యవశంచేత సాధన చతుష్టయ సంపత్తియుక్తుడై సచ్ఛాస్త్ర – సద్గురువుల అనుగ్రహమునకు పాత్రుడగుచున్నాడు. తత్త్వమును సేవించి తత్త్వసాక్షాత్కారం సముపార్జించుకొని ప్రబుద్ధుడగుచున్నాడు. ఆత్మజ్ఞాని అయి, సంసార సముద్రమును దాటి, ఆవలి తీరం చేరి శయ్య లేకున్నా సుఖముగా, విశ్రాంతిగా ఆత్మానుభూతియందు శయనిస్తున్నాడు. అట్లు ఆత్మనే అంతటా దర్శించే దృష్టియందు శయనించువాడే జీవన్ముక్తుడు.

ఆహా! ఆ జీవన్ముక్తుని ఆత్మదృష్టిలో పొందే సుఖనిద్ర గురించి ఏమని చెప్పమంటావు? అక్కడ భౌతికమైన 'శయ్య' లేకపోవచ్చు. ఆతని ప్రాణాలు ప్రశాంతత సంతరించుకుంటున్నాయి. ఆతడు స్వప్న రహితుడై, సుషుప్తి వర్జితుడై నిత్య ఆత్మసాక్షాత్కార జాగ్రత్‌లో స్వస్వరూపానందముచే సుఖంగా విశ్రమిస్తూ ఉంటే, బ్రహ్మ ఋషులమగు మేము కూడా ఆతనిని చూచి ఆనందిస్తున్నాం. ఆ జీవన్ముక్తునికి మేము చేతులెత్తి సదా నమస్కరిస్తున్నాం. ఆహా! జాతి గుఱ్ఱంలాగా ఆ ఆత్మజ్ఞాని భుజించుచున్నప్పుడు, నడుచుచున్నప్పుడు, శ్వాస తీసుకుంటున్నప్పుడు, మాట్లాడుచున్నప్పుడు, సంసార మహారణ్యం మధ్యగా ఉండి కూడా సుఖపూర్వకంగా ఆత్మయందు సుఖ విశ్రాంతిని ఆస్వాదిస్తున్నాడు కదా!

❖

ఓ రామచంద్రా! ఈ సంసారులుకూడా ఆదమరచి కొంచెంసేపు గాఢనిద్ర అనుభవిస్తున్నారు. అయితే తత్త్వజ్ఞుల యొక్క నిద్ర సాంసారిక నిద్ర కంటే అత్యంత విలక్షణమైనది. అక్కడ విశ్రాంతి అత్యంత ఘనీభూతమై ఒప్పుచున్నది. ఎందుకంటే గట్టిగా శబ్దం అయితే చాలు, సాంసారిక జీవుని సుఖ నిద్ర విచ్ఛేదనమౌతోంది. ఇక జీవన్ముక్తుని ఆత్మసుఖనిద్ర ప్రళయ గర్జనలచేతగాని, ఈ అవయవాలు ఛేదింపబడుచున్నప్పుడుగాని, మృత్యువు ఆసన్నమై ఈ దేహాన్ని స్తంభింపజేస్తున్నప్పుడు గాని, ఈ దేహాదుల రాకపోకల చేతగాని ఏ మాత్రం చెదరటమే లేదు. ఆహా! తత్త్వజ్ఞుల ఆత్మదర్శనం అపూర్వం! మహాఘనీభూతం! అమోఘం! చిన్మాత్ర దర్శనముచే వారు ప్రబుద్ధులై ఈ బాహ్యేంద్రియాలను నిరింద్రియాలుగా దర్శిస్తున్నారయ్యా! వారు కళ్ళు మూసుకోకపోయినప్పటికీ ఈ ప్రపంచమంతా ఇందలి సర్వ సంక్షోభాదులతో సర్వదా విలీనమై ఉంటోంది. జగత్తునంతా మ్రింగివైచి, జగత్తును స్వాత్మయందు లయం చేసివేసి, ఆత్మానంద రసామృతమును గ్రోలి పరమపూర్ణత్వమును పొందినవాడై 'ఆత్మజ్ఞాని' ప్రశాంతంగా జగద్విషయములపట్ల నిదురిస్తున్నాడు. ఆత్మయందు ప్రశాంత సుఖమును, జగత్తుపట్ల సుషుప్త సుఖమును సంపాదించుకొని తృప్తుడై ఉంటున్నాడు. ఆతని నిరతిశయమగు ఆనందం ముందు విషయజనితమైన ఆనందము, – సూర్యభగవానుని సహస్రకిరణ తేజస్సు ముందు నూనె దీపం వంటిది. అట్టి ఆత్మానందముతో కూడుకొనినవాడై స్వయంప్రకాశమగు స్వాత్మ ప్రకాశముచే అద్వయము – తెంపులేనిది అగు సుఖమును అనుభవిస్తూ ఆత్మజ్ఞాని ఈ ఈ సర్వజగత్ విషయముల పట్ల మౌనరూప నిద్రాముద్రను వహించి ఉంటున్నాడు. కామ–క్రోధ–లోభ–మోహ–మద–మత్సర్యాలు అనే అరిషడ్వర్గాంధకారమునకు ఆతని హృదయంలో చోటు దొరకటం లేదు. అమూర్తమగు ఆత్మ జ్ఞాన జ్యోతి వెలుగుచుండగా కామక్రోధాది చీకట్లు ఎట్లా ఉంటాయి? ఆత్మానంద రసము గ్రోలుచూ ఆతడు "ఇక్కడ నేనేం పొందాను? నా కర్మ! నా బ్రతుకు ఇంతే!"... ఇత్యాది అల్పవాక్యములు రావు. గంభీర్యము సంతరించుకున్నవి, ఈ జగత్తులన్నీ ఆక్రమించివేసినవి అగు మహత్తర, మహనీయ, మాననీయ వాక్యములు మాత్రమే ఆతని పెదవులు ఉచ్చరిస్తాయి.

ఆతడు సుఖంగా స్వాత్మయందు శయనించి ఉండగా, ఆతని ఒకానొక విభాగం ఈ ప్రపంచంలో ఆశ – అడియాసలచే స్పృశించబడకుండానే వర్ణాశ్రమమునకు ఉచితమైన వ్యవహారము నిర్వర్తిస్తూ లోక కల్యాణార్థం (లోకమునకు ఏ విధంగా సానుకూల్యమో... ఆ రీతిగా) వ్యవహరిస్తూ ఉంటోంది. ఆతడు సర్వదా సర్వ బాహ్య పదార్థములందు అనాసక్తుడై, అభ్యంతరమున ఆత్మానందరసమునందు మాత్రమే అనురక్తుడై ఆత్మయందు విశ్రాంతి పొందుచూ ఉండగా శాస్త్రముల ఉద్దేశసారం ఆతని యందు సార్థకమై ఉంటుంది.

ఆతడు ఆత్మను సూక్ష్మ పదార్థములన్నిటికంటే అతిసూక్ష్మమైన దానిగాను, స్థూలములన్నిటికంటే అతి స్థూలమైనదిగాను దర్శించుచు 'చిదాకాశము' అనే శయ్యపై పరుండి "మమాత్మా సర్వభూతాత్మా" ...అను రూపముతో కూడిన ప్రశాంతతతో నిద్ర సుఖం అనుభవిస్తూ ఉంటున్నాడు.

"జగత్తులోనో, ఆయా లోకములలోనో ఒక మూలగా ఉండే ఈ దేహము నేను కాదు. నాది చిత్స్వరూప దేహం. అట్టి నా చిత్స్వరూపదేహంలో అణువణువునా ఇటువంటి అనేక బ్రహ్మాండాలు

ఉన్నాయి. నా చిత్స్వరూపం అతి సూక్ష్మము అత్యంత స్థూలము అగుటచేత అణురూపం – విశ్వరూపము కూడా అయివున్నది. ఈ విశ్వమంతా నా దేహమే!" ...అని తలచుచు ఆతడు ఈ బ్రహ్మాండములన్నీ తన యొక్క చిత్స్వరూప దేహమునందే గాంచుచున్నాడు. ఆహా! ఆత్మజ్ఞాని అనేక సృష్టి సమూహములను సంహారం చేసివేస్తూ, వాస్తవానికి దేనినీకూడా సంహారం చేయకయే ఉంటూ మహత్తరమైన 'ఆత్మప్రకాశము' అనే శయ్యపై యోగనిద్ర అనుభవిస్తున్నాడు. ఇక ఈ ఎదురుగా కనిపించే సంసార సమూహమంతా సాంసారిక జీవునికి దాటరాని సముద్రంలా అగుపిస్తుంటే... ఆ ఆత్మజ్ఞానియగు జీవన్ముక్తునికి ఇదంతా కలలో చూచే దృశ్యంలా అసలు విషయమే కానట్లు అనిపిస్తోంది. పూర్ణ ప్రకాశముతో వ్యక్తమయ్యే ఎనిమిది దిక్కులవలె ఆతడు అంతటా అన్నివైపులా "అంతా నా ఆత్మ స్వరూపమే" అనే ప్రకాశాన్ని అనుభవిస్తున్నాడు. "నేను నా సద్రూపంచే అంతటా (సర్వత్రా) సర్వదా వ్యాపించి ఉన్నాను. సమస్త పదార్థముల స్వసత్తా సామాన్యమును సంతరించుకొనియే ఉన్నాను. అంతటా వ్యాపించియున్న ఆకాశం కూడా నా చిత్ శరీర విభాగమే అగుచున్నది. అందుచే ఆకాశము కంటే కూడా అధిక వ్యాపకుడను" అని ఆతడు తన చిత్ శరీరమును గాంచుచున్నాడు.

"ఈ పృథివి మొదలైనవి ద్రవరూపం నుండి (ఆపోరూపం) వస్తున్నాయి. ద్రవరూపాలు అగ్ని నుండి వస్తున్నాయి. అగ్ని వాయువునుండి, వాయువు ఆకాశము నుండి వస్తున్నాయి. అట్టి ఆకాశము ఎందులోంచి బయల్వెడలుతోందో, ఎందులో ఉండి ఏది ఆధారముగా కలిగి ఉంటోందో... అట్టి చిదాకాశమే నా దేహం."

అని అతడు సర్వము తనయందే గాంచుచున్నాడు. ఆతడు ఆత్మగా అంతటా అనుభూతం చేసుకొని ఉండగా, ఇక 'ఆత్మ జ్ఞాన చర్చ' అనే భాషా ప్రయుక్తితో కూడిన సుదీర్ఘ వ్యవహారంతో పనేముంది? "నిర్మల చిదాకాశ రూపుడను, సర్వదా సర్వమునకు కేవల సాక్షిని అగు నా యొక్క ఒకానొక మూల 'జగత్తు' అనబడే స్వప్న సదృశదృశ్యమును గాంచుచున్నాను కదా"... అను అనుభవముచే ఆత్మశయ్యపై నిద్రిస్తున్నప్పటి (ఇదంతా ఆతనికి) 'జగత్' అనే మధుర స్వప్నముగా అగుచున్నది. 'ఆత్మ' అనే రసముచే ఆతనికి ఇది మధుర పానీయమే అవుతోంది.

ఇక ప్రవాహ పతితమైన యథాప్రాప్తములైన వ్యవహారాలన్నిటినీ 'ఆత్మజ్ఞానము' అనే శయ్యపై శయనిస్తూనే, యోగనిద్రావశుడై ఉంటూనే నిర్వర్తిస్తున్నాడు. నిద్ర మేల్కాంచినవాడు నిద్రలో అనుభూతమైన స్వప్నమును ఎంతో ప్రయత్నం చేస్తేగాని స్మరించలేకపోవుచున్నాడు కదా! ఆత్మయందు మేల్కొనియున్న జీవన్ముక్తుడు అతి ప్రయత్నంచేత తనయొక్క బహిర్ముఖత్వమును, బాహ్య దేహత్వమును అతి కొంచెంగా వహిస్తూ ఆత్మయందే స్థితిని కొనసాగిస్తున్నాడు. ఆ పరమ చిదాకాశ రూపత్వము పొందిన ఆత్మజ్ఞాని ఆకాశమువలె విశాలమై, సూక్ష్మమైనట్టి నిజస్వరూపముయొక్క జ్ఞానమును సర్వదా కలిగి ఉంటున్నాడు. ఈ దేహాదుల వ్యవహారం 'అసత్తు' అని ఎరిగి ప్రయత్నపూర్వకంగా ఈ జీవ – జగదాది ధర్మములు లీలగా, క్రీడగా నెరవేరుస్తున్నాడు.

చూచావా రామచంద్రా! ఈ ప్రకారంగా జ్ఞాని ఆత్మయందు విశ్రాంతి పొందుచూ సదా నిదురిస్తున్నప్పటికీ, ఇక లోకప్రసిద్ధములై ఉన్న జాగ్రత్ – స్వప్నములలో ఇతరుల వలెనే మేల్కొనుచు,

నిదురించుచూ ఇక్కడ లీలామాత్రంగా ప్రవర్తిస్తున్నాడు. ఆతనికి ఈ జగత్తుతో స్వస్వరూపానుసంధాన ప్రాభవం చేత మిత్రత్వమే గాని, శత్రుత్వం ఉండదు.

సర్వ వైషమ్యములను సర్వదా ఆతడు మొదలంటా త్యజించియే ఉంటాడు. సమచిత్తుడు కాబట్టి స్వభావ సిద్ధంగానే శమము, దమము, తితిక్ష, జ్ఞాన వైరాగ్యం, సంతోషము మొదలైన మనోహరమైన వృత్తిరూపుడై ఉంటాడు.

దేహమున్నంతవరకు దేహముతోను, ఆ తదనంతరం దేహరహితంగాను (విదేహం) ఆతడు కైవల్యమునందు విశ్రమిస్తున్నాడు. అంతేగాని ఈ తుచ్ఛ జగత్ విషయ పరంపరలయందు గాదు. ఆతని మిత్రత్వం సర్వదా శ్రేయోమయమే అయి ఉంటుంది. ఇదంతా ఆతనికి క్రీడయే! దృశ్య విషయములు అనే స్వకీయ మిత్రులలో లీలగా క్రీడిస్తూ హాయిగా గడుపుతూ ఉంటాడు.

❖❖❖

12. తత్త్వజ్ఞాని - వ్యవహార విశేషాలు

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! మహానుభావుడు, తత్త్వజ్ఞాని అగు జీవన్ముక్తుడు ఎవరెవరితో క్రీడిస్తాడు! ఆతనికి మిత్రులెవరు? ఆతని క్రీడ ఎట్టి స్వభావం కలిగి ఉంటుంది? ఆతని క్రీడ స్వాత్మస్థితి రూపమై నదా? లేక ప్రాపంచికమైనదా? ఆతడు తనయందే ప్రీతిని పదిలపరచుకుంటాడా? ఆతని ప్రీతి ఈ భోగపదార్థముల పట్ల అందరికీ ఉండే ప్రీతి వంటిదేనా? లేక ఆతని ప్రీతికి వేరే ప్రత్యేకత ఏమైనా ఉంటుందా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆతనికి ముగ్గురు కర్మ దేవతా రూపులగు దేవతలే స్నేహితులు. వారితోనే ఆతని క్రీడ!

1. సహజకర్మ : తాను జన్మించిన ఉపాధిని అనుసరించి కుల – వృత్తి ధర్మంగా ఆతడు నిర్వర్తించవలసిన ఏఏ కర్మలు తదితరులకు సానుకూల్యమో... ఆయా విధులు–ధర్మములు ఆతనికి సహజ కర్మ మిత్రుడు. ఆతడే ఆతని మొదటి సహచర స్నేహితుడు.

2. శాస్త్రీయ కర్మ : లోకకల్యాణార్థం శాస్త్రములు ప్రవచించే ఏఏ కర్మాచరణం ఉంటుందో, అద్దానిని ఆతడు ప్రయత్నపూర్వకంగా నిర్వర్తిస్తాడు. శాస్త్రములు అందరి సానుకూల్యమును అనుసరించి చేయవలసినవి – చేయకూడనివి అని చెప్పుతాయి కదా! ఆ కర్మలచే స్పృశించబడకయే వాటిని స్వధర్మనిరతిగా సంతోషంగాను, ఉత్సాహంగాను, తదితరులకు సానుకూల్యంగాను నిర్వర్తిస్తూ ఉంటాడు. ఈ విధంగా శాస్త్రీయ కర్మదేవత ఆతని రెండవ స్నేహితుడు.

3. స్వకర్మ : స్వప్రయత్నముచే సచ్ఛాస్త్రముల అభ్యాసము, విచారణ, సత్సంగము, శమము, దమము, తితిక్ష, ఉపరతి, శౌచము, సంతోషము, ఈశ్వర ప్రణిధానము, సంయమము – ఇవి మనస్సును శుద్ధ పరచుకోవటానికి, విస్తార పరచుకోవటానికి, నిర్మల పరచుకోవటానికి, జ్ఞాన పరిపుష్టి కొరకు నిర్వర్తిస్తూ ఉంటాడు.

అట్టి సహజ కర్మ – శాస్త్రీయ కర్మ – స్వకర్మలు అనే దేవతలను తన స్నేహితులుగా చేసుకొని వారితో ఈ జగత్ మైదానంలో క్రీడిస్తూ (జీవన్ముక్తుడు) ఉంటాడు.

నాయనా! రామచంద్రా! ముముక్షువైనవాడు ఉత్తమ కర్మలను ఆశ్రయించాలి. అట్టి "ఉత్తమ కర్మ" అనే మిత్రుడు... తండ్రి వలె ఊరడిస్తాడు. ఆత్మీయురాలగు ప్రియ పత్ని వలె, అన్న వలె దుష్కర్మల నుండి నివారిస్తాడు. మహాసంకటాలలో ప్రియస్నేహితుని వలె తోడవుతాడు. ఉపాధ్యాయుని వలె, గురువు వలె కార్యములందు సంశయములను తొలగిస్తాడు.

అగ్నిని ఉష్ణము విడువనట్లు, పుష్పమును సుగంధం వదలనట్లు ఈ జీవుని ఆతని ఉత్తమ కర్మలే సదా తోడుగా ఆతనిని సంసారలంపటం నుండి ఎప్పటికైనా ఉద్ధరించగలుగుతాయి. ఉత్తమ కర్మలు జీవునకు కాలక్రమేణా యుక్తాయుక్త–నిత్యానిత్య విచక్షణా జ్ఞానం ప్రసాదించే మహావర ప్రసాదమగు కులదైవం. ఉత్తమ కర్మలు సత్పురుషులను సేవింపజేసి వారి సాంగత్యముచే 'అజ్ఞానము' అనే జన్మజన్మార్జితమైన మహాసంకటము నుండి పరిరక్షిస్తాయి.

ఓ రామచంద్రా! ఈ జీవుని సర్వవిధాలా రక్షించేది, అధ్యాత్మ మార్గంలో తోడు అయ్యేది, ఆత్మజ్ఞానం వైపుగా ప్రేరేపించేది, మహనీయులగు ఆత్మజ్ఞుల దగ్గరకు జేర్చేది ఈ సహజకర్మ–శాస్త్రీయ కర్మ – స్వకర్మ ... అనబడే ముగ్గురు మిత్రులేనయ్యా! అందుకే ఉత్తమకర్మ నిర్వర్తించటం పట్ల మనుజుడు అత్యంత శ్రద్ధ, ఆసక్తి, పూజ్యభావన పెంపొందించుకొనటం ఆతనికి శ్రేయోదాయకం. ఇదియే తత్త్వశాస్త్రము యొక్క 'కర్మ సిద్ధాంతము' అయివున్నది. ఆత్మజ్ఞాని ఉత్తమ కర్మలయందు స్వభావ సిద్ధంగా అనునిత్యమూ ప్రేరేపితుడై ఉంటాడు.

❖

ఓ రామచంద్రా! "జీవితము" అనే అవకాశమును సద్వినియోగపరచుకొనే ప్రయత్నశీలురగు జీవులు స్వకర్మను ఆరాధిస్తూ జీవన్ముక్తత్వము వైపుగా ధృతి – ఉత్సాహాలతో ప్రయాణిస్తున్నారు. ఈ భౌతికమైన భార్య – పిల్లలు నిజమైన కుటుంబం కాదు.

స్నాన–దాన–తపో–ధ్యానములే ఆ ముముక్షువుకు పిల్లలు. అవి తదితరులను తనకు సానుకూల్యురై ఆధ్యాత్మికయానంలో తోడుగా ఉండేటట్లు ప్రేరేపించి తయారు చేస్తాయి. నిత్య సంతోషమే ఆతని భార్య. అట్టి నిత్యసంతోష కళత్రమును సంపాదించుకున్నవారు తదితరులనుకూడా అనేక రుగ్మతల నుండి వైదొలగింపజేస్తూ దర్శనమాత్రం చేతనే ఆనందిపజేస్తూ ఉంటారు.

ప్రేమ – కరుణ ఆతని చెలికత్తెలు. 'సమత్వము' ఆతని సోదరుడు. వినమ్రత, ధైర్యము, ధర్మనిరతి ఆతని బంధువులు. సర్వుల పట్ల మైత్రి ఆతని ప్రియసఖుడు.

❖

ఈ విధంగా జీవన్ముక్తుడు కోమలమైన స్వభావముతో నిత్యసంతోషము అభ్యసిస్తూ స్వభావసిద్ధంగా ప్రేమ – కరుణ – మైత్రి కలవాడై లోకకళ్యాణకారకుడై ఉంటాడు. 'స్వకర్మ' అనే మిత్రునితో వ్యవహరిస్తూ లాభాలాభములచే ప్రసన్నుడు గాక, క్రోధయుక్తుడు గాక సర్వదా

వసంతకాలపు మేఘరహిత ఆకాశంలాగా ప్రకాశిస్తూ ఉంటాడు. నిరంతరం అనేక లోకవ్యవహారములమధ్య వ్యవహరిస్తూ ఉండవలసి వచ్చినప్పటికీ ఆ జీవన్ముక్తుడు అనుక్షణం నిర్వాణ–శాంత మనస్కుడై చెన్నొందుచున్నాడు. తత్త్వజ్ఞాన–రహితమైన, సారరహితమైన, సంభాషణలు ఆతనిని సమీపిస్తున్నప్పుడు ఆతడు శిలా విగ్రహమువలె మౌనం వహించినవాడై ఉంటాడు.

అర్థులు, ఆశ్రయించినవారు తటస్థపడితే ఆతని ఆత్మజ్ఞాన వ్యాఖ్యానాలు మహా ప్రవాహంలా పెల్లుబుకుతాయి. లోకవిరుద్ధమైన కర్మల పట్ల ఆతడు శవప్రాయంగానూ, శిష్ట అభ్యాస కార్యములందు ఆదిశేషునివలె – బృహస్పతివలె అతి ఉత్సాహ – శౌర్య – బుద్ధి పరాక్రమాదులతో అనువర్తిస్తూ ఉంటాడు. ఆతని నోటి వెంట పుణ్య కథలు గంగా ప్రవాహంలా జాలువారుతూ ఉంటాయి. ఆ జీవన్ముక్తుడు "ఏది మేలు, ఏది కీడు, ఏది ఉచితం, ఏది దోషం" ఎరిగియే ఉంటాడు. ఆ సమదృష్టి కలిగి ఉండటంచేత ఆతడు క్షణంలో ఉచితానుచితములను నిర్ణయించగలుగుచూ ఉంటాడు.

ఆతడు... సమదృష్టి కలిగి, దానశీలుడై, ఉదార చరితుడై, గుణదోషములను విభజించువాడై, అతి కోమల స్వభావుడై, మధుర స్నేహయుక్తుడై, మనోహరుడై, పుణ్యకీర్తిమంతుడై, ఈ జగత్తులో విలాసంగా, క్రీడగా, ఆనందంగా విహరిస్తూ ఉంటాడు.

ఓ రామచంద్రా! పవిత్ర మాతృమూర్తియగు ఈ భూదేవత అనేకమంది జీవన్ముక్తులగు సత్పుత్రులను కలిగియే ఉన్నదయ్యా! మనం చెప్పుకున్న ఉత్తమ గుణములు సమత్వ ప్రభావంచేత జీవన్ముక్తులకు సహజములై ఉంటున్నాయి. అంతేగాని ఎవరో చెప్పారనో, ఏదో ఆశించియో వారు ఆ ఉత్తమ కర్మలను – గుణములను ఆశ్రయించవలసిన అవసరం లేదు. అగ్నికి ఉష్ణము, సూర్యునికి ప్రకాశము, చంద్రునికి శీతల కిరణములు ఎవరైనా బోధిస్తేనో, నియమిస్తేనో, చెప్పితేనో వస్తున్నాయా? కాదు కదా! జీవన్ముక్తుల సద్గుణములు అట్టివే!

❖❖❖

13. తత్త్వవేత్త యొక్క జగదవగాహన

శ్రీరాముడు : తత్త్వవేత్తలలో శ్రేష్ఠుడవగు ఓ వసిష్ఠ మహర్షీ! అందరికీ ఎదురుగా ఘనీభూతమై కనిపించే ఈ దృశ్యమును తత్త్వవేత్తలగు మీవంటి మహనీయులు ఏ రీతిగా, ఏ అర్థంగా, ఏ అవగాహనతో, ఏ రూపంగా, ఏ విధంగా, ఎట్టి భావనతో, ఏ అభిప్రాయంతో, ఏ ఉద్దేశంతో, ఏ ఆశయంతో చూస్తున్నారో .... అట్టి అవగాహన గురించి వర్ణించి చెప్పండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే చిదాకాశము యొక్క ఆభాసయే ఈ జగత్తు. వాస్తవానికి జగత్తూ లేదు. ఆభాసకూడా లేదు. శూన్యము లేదు. వ్యక్తి చైతన్యము లేదు. శూన్యత్వము ఆకాశము కంటే వేరా? కానేకాదు కదా! అట్లాగే 'జగత్తు' అనబడునది ఏదైతే అజ్ఞానుల దృష్టిలో వేరువేరుగా భాసిస్తోందో... అది చిదాకాశము కంటే కించిత్ కూడా వేరుకాకయే ఉన్నది.

దేశాద్దేశాన్తర ప్రాప్తౌ మధ్యే యత్సంవిదో వపుః ।
తద్దృశ్యమితి భాతీదం దృశ్యమన్యన్న విద్యతే ॥

దేశాద్దేశాన్తర ప్రాప్తే యన్మధ్యే సంవిదో వపుః ।
స్వస్వభావో హి భూతానాం తత్పదం పరమాత్మకమ్ ॥

దేశాద్దేశాన్తర ప్రాప్తే యన్మధ్యే సంవిదో వపుః ।
ఏతత్తత్పరమాకాశమ్ అత్ర సర్వమ్ ప్రతిష్ఠితమ్ ॥

దేశాద్దేశాన్తర ప్రాప్తౌ యన్మధ్యే సంవిదోవపుః ।
ఏతస్యావ్యతిరేకేణ జగత్తా నాస్తి కించన ॥

దేశద్ధేశాన్తర ప్రాప్తౌ విద్ధి మధ్యమ సంవిదః ।
జగదిత్యపరం నామ స్వరూపాదచ్యుతాత్మనః ॥

ఓ రామచంద్రా! మాకు ఈ దృశ్యము ఎట్టిదని సుస్పష్టంగా అనిపిస్తోందంటే...

(మరొక ప్రదేశము) —— బుద్ధివృత్తి —— (ఒక ప్రదేశము)

ఒక ప్రదేశం నుండి ఈ బుద్ధి వృత్తి నేత్రేంద్రియం ద్వారా మరొక ప్రదేశానికి వెళ్ళు చున్నప్పుడు, ఆ రెండు ప్రదేశముల మధ్యగా నిర్విషయమగు ఏ చైతన్య రూపము కలదో... అదే ఈ దృశ్యముగా భాసిస్తోంది. అంతకు వేరుగా ఈ దృశ్యము ఏమాత్రమూ ఏ క్షణమందు కూడా లేనేలేదు.

ఆ రెండు ప్రదేశముల మధ్యగా ఏ నిర్విషయమగు చైతన్యము యొక్క స్వరూపము కలదో...అదియే సర్వ జీవుల స్వస్వభావమైయున్నది. అదియే అందరికీ నెలవైన పరమాత్మ పదం.

ఆ రెండు ప్రదేశముల మధ్య ఏ నిర్విషయమగు చిత్స్వరూపము కలదో,.... అదియే పరమాత్మ రూపమగు చిదాకాశము. అచటనే ఈ సమస్తము ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నది. అదియే సర్వమునకు అధిష్ఠానం. నీవు, నేను, ఈ సర్వ సభికులు, భవిష్యత్ పాఠకులు ఉన్నది ఆ నిర్విషయ చైతన్యమునందే! ఆ నిర్విషయ చైతన్యముగానే! ఆ రెండు ప్రదేశముల మధ్య ఉన్న నిర్విషయ చైతన్యము కంటే వేరుగా జగత్తు ఏమాత్రం లేనే లేదు.

సుషుప్తి సంవిత్

జాగ్రత్ ప్రదేశం		స్వప్న ప్రదేశం
సుషుప్తి సంవిత్తు		సుషుప్తి సంవిత్తు

ప్రళయం

పూర్వసృష్టి ప్రదేశము		తదనంతర సృష్టి ప్రదేశము
సంవిత్తు		సంవిత్తు

సంవిత్తు - జాగ్రత్, స్వప్నముల మధ్య గల సుషుప్తి సంవిత్ రూపమే సృష్టి – తదనంతర సృష్టి మధ్యగల సుషుప్తి సంవిత్తు కూడా!

మూర్ఛావస్థ సంవిత్తు –

ఆ సుషుప్త సంవిత్తే ..... జాగ్రత్ స్వప్నములను తన రూపంగా ప్రదర్శిస్తోంది.

ఆ ప్రళయ సంవిత్తే ..... పూర్వ – పర సృష్టుల రూపంగా కూడా వ్యవహరిస్తోంది.

ఆ మూర్ఛావస్థ సంవిత్తే ..... ఇహ–పర లోకాలుగా కూడా అభివ్యక్తతమౌతోంది.

ఆ సంవిత్తే సర్వకాల, సర్వావస్థల యందును యథాతథమైయున్నది. అది ప్రతిజీవుని కూటస్థ రూపం. అది ఎవరి పట్ల ఎద్దాని కొఱకు కూడా ఏమాత్రం తన స్థానం నుండి చ్యుతి పొందటం లేదు.

అట్టి చిద్రూపానకే కొందరు (అజ్ఞానులు) 'జగత్తు' అనే పేరుపెట్టారు. మహాప్రళయం తరువాత మరల ఆదిసృష్టి సంభవిస్తోంది. అయితే మహాప్రళయానికి ముందు ప్రళయం సృష్టుల మధ్యగా, సృష్టి కొనసాగు సమయంలో ముందు, ఆవల, ఈవల, ఇక్కడ, అక్కడ, ఇప్పుడు, అప్పుడు, మరెప్పుడైనా సరే... పరమాత్మ కంటే వేరుగా జగత్తుకు మరొక కారణం లేదు. జగత్తే పరమాత్మ! పరమాత్మయే జగత్తు. (సదేవ సౌమ్యే దమగ్ర ఆసీత్ – సృష్టికి పూర్వం సద్రూపమగు పరమాత్మయే కలదు!) మహాప్రళయదశలో 'జగత్తు' అనబడేదానికి బీజమే లేదు. ఇక "పరమాణువు మొదలైన వాటి నుండి ఈ మూర్తివంతమగు జగత్తు ఏర్పడుతోంది" అనే కల్పన అంతా అసంగతమే సుమా!

ఉత్పన్నమేవ నైవాతో మూర్తం దృశ్యమిదం జగత్ ।
వన్ధ్యాపుత్రఇవాత్యస్తమతోఽ స్త్యేవ న దృశ్య ధీః ॥

మూర్తివంతమై కనిపించే జగత్తు ఆత్మదృష్ట్యా ఉత్పన్నమే అయివుండలేదు. సమస్త శ్రుతులు ఈ విషయం ఎలుగెత్తి గానం చేస్తున్నాయి. శ్రుతుల తాత్పర్యం ఇదియే! కాబట్టి గొడ్రాలి రెండవ కుమారునివలె ఈ దృశ్యము అత్యంత అసత్యమై ఒప్పుచున్నది. "ఈ నలువైపులా కనిపించే దృశ్యము పరమాత్మపదమగు శుద్ధ–నిర్మల చిదాకాశమే"... అని శ్రుతి తాత్పర్యవేత్తలు ఎరిగియే ఉన్నారు.

❖

చిన్మాత్రము తన నిర్మల – నిర్వికార రూపమును త్యజించకయే సుషుప్తి నుండి స్వప్నమునకు, స్వప్నం నుండి జాగ్రత్తుకు, జాగ్రత్తు నుండి సుషుప్తికి వెళ్ళుచున్నది. అట్లాగే అయ్యది నిజచిదాకాశ రూపం త్యజించకయే సృష్ట్యాది, సృష్టి, సృష్టి అంతం పొందుచూ ఈ సృష్టిరూపంగా కూడా భాసిస్తోంది. సుషుప్తి నుండి స్వప్నదశకు వచ్చినప్పుడు ఆ స్వప్నంలో భాసించే నగరాలు మనో సంబంధమైన స్వప్న సంకల్ప రూపమే కదా! అట్లాగే చిదాకాశమే సృష్ట్యాది యందు సృష్టిరూపంగా (ఈ దృశ్య జగత్తుగా) భాసిస్తోంది. వాయువు స్పంద రూపమే ఎట్లా తన స్వరూపమునందు స్వయంగా చక్ర తరంగాది రూపములను చేష్టితం చేస్తోందో (ప్రదర్శిస్తోందో)... అట్లాగే అజ్ఞాన చిదాకాశ విభాగము కూడా సృష్ట్యాదిలో తానే స్వయంగా దృశ్యరూపమున తనయందు స్థితినొంది ఉన్నది. ఎరుగబడినప్పుడు (తత్త్వజ్ఞానము కలిగినప్పుడు) త్రైలోక్యరూపమైనట్టి ఈ దృశ్యజగత్తు దృశ్య జగత్తుగా కాకుండా పరబ్రహ్మముగానే భాసించుచున్నది. కనుక పరబ్రహ్మమే తన యందు ఈ విధంగా దృశ్యరూపంగా నెలకొనియున్నట్లు సుస్పష్టమౌతోంది కదా!

ఓ రామచంద్రా! ఈ పృథివి మొదలైనవి ఎప్పుడూ కూడా మూర్తివంతము - సాకారము కాదు. ఇవన్నీ కూడా అజ్ఞాని దృష్టికి మూర్తివంతంగాను, జ్ఞానిదృష్టికి అమూర్తివంతంగాను అగుచున్నది. ఏది ఏమైనప్పటికీ మూర్త-అమూర్తవంతంగా విరాజిల్లుచున్నది పరబ్రహ్మమే సుమా!

స్వప్నంలో కనిపించేదంతా మూర్తవంతంగా కనిపించవచ్చుగాక! మేల్కొనిన తరువాత స్వప్నంలో కనిపించిన పర్వతం ఏమైపోతోంది? అంతా రూపరహితమై శూన్యాకాశమునందు విలీనం అగుచున్నది కదా! అట్లాగే ఆత్మజ్ఞానము సంపాదించుకొని అనుభూత మొనర్చుకొన్నవారికి ఈ ముల్లోకములు కూడా శాంత చిన్మాత్రాకాశముగా అగుచున్నాయి. జ్ఞానుల దృష్టియందు ఈ జగత్తు విభాగ రహితమగు పరబ్రహ్మముగానే విరాజిల్లుచున్నది. ఇక అజ్ఞానుల దృష్టియందంటావా ... అజ్ఞానులనే అడుగు. ఎందుకంటే వారి దృష్టి క్షణ మొకరీతిగా ఉంటోంది.

❖

ఓ రామచంద్రా! నిర్విషయమగు పరమాత్మ పదము ఎట్టి రూపము కలిగియున్నదో... ఈ సత్-అసదాత్మకమగు జగత్తు కూడా అట్టి రూపమే కలిగియున్నది. ఎట్లా అంటావా?

ఈ సమస్త ప్రపంచము పంచభూతములకంటే వేరు కాదు. ఇక పంచభూతములో... తమ అధిష్ఠానమగు పరమాత్మ కంటే వేరుగా ఎక్కడినుంచీ వచ్చియుండలేదు.

అందుచేత ... బాహ్యేంద్రియములచే జనించే రూప - ప్రకాశాదులుగాని, అభ్యంతరమగు మనస్సుకు అధీనమైయుండే సంకల్పము-యోచన-భావన-వేదన గాని, ఈ సమస్త బాహ్య అభ్యంతర ప్రపంచము పరమాత్మ పదరూపమే అయివున్నది. మహాసముద్రంలో తరంగాలు, సుడులు, బుడగలు, ఆవర్తాలు మొదలైనవిలాగా... ఈ బాహ్య - అభ్యంతరాలలో అనుభవమగుచున్న సర్వము 'పరమాత్మ పదము' అనే మహాసముద్రంలోని అనన్యమగు విశేష పరంపరలేనయ్యా!

రాగము, ద్వేషము, భావము, అభావము.... ఇవన్నీ కూడా సద్రూపము త్యజింపకయే ఉన్నట్టి చిదాకాశ స్వరూపం అయివున్నాయి. తరంగములుగా ప్రదర్శితమగుచున్నప్పుడు సముద్రజలం తన ద్రవత్వము త్యజిస్తోందా? లేదు కదా!

త్యక్త్వా పూర్వాపరే కోట్యౌ మధ్యే యత్సంవిదో వపుః ।
స స్వభావః పరో జ్ఞేయో జగత్వయసి సంజ్ఞితః ॥

ఒకానొకడు ఒక వృక్ష శాఖమీదుగా ఆకాశంలో ప్రకాశిస్తున్న చంద్రుని వీక్షించుచున్నప్పుడు పూర్వవిభాగమగు శాఖను ఆ తరువాత విభాగమగు చంద్రుని... రెండింటిని విడిచిపెట్టితే మధ్యలో గల చైతన్యం యొక్క నిర్విషయమగు స్వరూపమేది ఉన్నదో... అదియే చైతన్యము యొక్క పరమోత్తమ మగు స్వభావం. మృగతృష్ణలో జలం కనిపిస్తున్నట్లు అద్దానియందే అద్దానికి అభిన్నమై 'జగత్తు' అనబడేది కనిపించటం జరుగుతోంది. వాస్తవానికి ఈ జగత్తు సృష్ట్యాది యందు జనించియే ఉండ లేదు. ఏది ఉత్పన్నమైనట్లు కనిపిస్తోందో... అది ఇంద్రజాలంలో కనిపించే వస్తు సమూహం వంటిదే!

కష్టం! నాస్త్యేవ యద్దృశ్యం! తదపి "అస్థి" ఇతి సంస్థితమ్!
యదపి అస్థి పరంబ్రహ్మ, కష్ట! "నాస్థి" .... ఇతి తత్స్థితమ్ ॥

ఆహా! ఏమి ఆశ్చర్యం! గాజును చూచి మణి అని, మణిని చూచి గాజు అని భ్రమించినట్లుగా అజ్ఞానులు ఏ జగద్దృశ్యం లేదో... అద్దానిలో "కలదు" అనే బుద్ధిని పొందుచున్నారు. ఏ పరబ్రహ్మం సర్వదా ఘనీభూతమై ఉండియే ఉన్నదో ... అద్దాని పట్ల 'లేదు' అనే బుద్ధి ఏర్పడుచున్నదే! ఇంక ఏం చెప్పాలి?

❖

ఓ రామచంద్రా! నాకు బ్రహ్మం యొక్క భావనకు వేరైనట్టి వివర్తిత జగత్తు ఎక్కడా ఈషణ్మాత్రం కూడా కనిపించటమే లేదు. కొందరు అసత్తగు ఈ దృశ్యం 'సత్తు' అని చెప్పుచున్నారు. 'సర్వదా సత్తు' అగు బ్రహ్మమును సత్తుగా వారు గమనించటం లేదు. వాస్తవానికి దృశ్యము కొంచెం కూడా ఉత్పన్నమే అయివుండలేదు. దృశ్యమనునది ఎక్కడా భాసించటములేదు. మరి? ఇక ఇట్లు భాసిస్తున్నట్లుగా కనిపించే దంటావా? బ్రహ్మమే స్వయంగా ఇట్లు జగత్తు రూపంగా అజ్ఞానం చేత అనిపిస్తోంది. ఇక ఇంద్రనీలమణి, తన కంటే ఏమాత్రం వేరుకానట్టి ఇంద్రనీల కాంతులతో ప్రకాశిస్తుంది చూచావా? అట్లాగే చిదాకాశము కూడా తన కంటే ఏమాత్రం వేరుకానట్టి సృష్టిరూపంగా ప్రకాశిస్తోంది. సూర్యుడు కూడా శాంతమగు పరమాత్మ పదమునందే సద్రూపముతోటి వెలుగొందుచున్నాడు. ఆ పరమాత్మ యొక్క అవయవమే ఈ సూర్యుడు. సద్రూపుడగు పరమాత్మకంటే సూర్యుడు వేరుగా లేనే లేడు. ఈ సూర్య – చంద్రులు చిత్స్వరూపమున ఉన్నవారైనప్పటికీ తమ భౌతిక ప్రకాశముచే ఆ చిత్స్వరూపమును ప్రకాశింపజేయలేకపోతున్నారు.

ఆ పరమాత్మయే సూర్య చంద్రులను ప్రకాశింపజేస్తున్నాడు. అంతేగాని సూర్యచంద్రులు పరమాత్మను ప్రకాశింపజేయటం కాదు.

❖

ఆహా! ఆ చైతన్యము యొక్క ప్రకాశము చేతనే ఈ దృశ్య సమూహమంతా ప్రకాశిస్తోంది. ఇక "ఆ పరమాత్మ సాకారరూపుడా? నిరాకారరూపుడా?"... అనే శబ్దార్థ కల్పన "ఆకాశ పుష్పం"లాగా అసద్రూపమైనది. అటువంటి కల్పన తత్త్వజ్ఞానులలో సంభవించటమే లేదు.

సర్వులకు జీవమును ప్రసాదిస్తున్న జీవన ప్రదాత, జగద్రష్టలో సూర్యుని యొక్క తేజోకిరణంలో ఆయన అవయవరూపమగు అణువు కిటికీ ద్వారా ఎట్లా భాసిస్తోందో... అపరిచ్ఛిన్న చిత్ప్రకాశమయమగు బ్రహ్మంలో సూర్యుడు మొదలైనవి అణువులవలె భాసిస్తున్నాయి. ఇంకో విధంగా చూస్తే, పరబ్రహ్మంలో ఏదీ భాసించుటయే లేదు. ఎందుకంటే పరబ్రహ్మం సర్వదా అతినిర్మలం, పదార్థ రహితం, నిర్విషయం అయి ఉన్నది కాబట్టి! మణికి మణికాంతులు వేరైనవి ఎట్లా అవుతాయి? అట్లాగే 'పరమాత్మ' అనే మణి యొక్క వేరువేరు కిరణ రూపములైనట్టి ఈ జీవులు, సూర్యుడు, చంద్రుడు, నీవు, నేను ... ఇవన్నీ పరమాత్మకు వేరైనవి కావు. పరమాత్మ పదము ద్వంద్వాతీతం. అందుచేత అద్దానియందు చిత్ – జడ భేదం లేదు.

అది సర్వత్రా పరిపూర్ణం. కనుక శూన్యవర్జితం. పదార్థములు అసత్తు కాబట్టి అది సర్వపదార్థ రహితం. సర్వకల్పనలకు అధిష్ఠానం అగు చైతన్యమునందు ఆరోపిత (కల్పిత) దృష్టిచే జగత్తులు ఉన్నాయి. అధిష్ఠాన దృష్టిచే అవేవీ లేవు. అట్లాగే ఈ సర్వజీవులు కూడా! మనమంతా ఆరోపిత దృష్టిచే ఆత్మయందే ఉన్నాం. అధిష్ఠాన దృష్టిచే అంతా ఆత్మయే కాబట్టి మనమెవరమూ లేము. అవయవ సహితంగా కనిపించే ఈ సర్వజీవులు, సూర్య చంద్రాది ఖగోళ పదార్థాలు, నీవు, నేను... మొదలైన మనమంతా కూడా అవయవ రహితమగు చిద్రూపంలో అవయవ రహితమగు చిద్రూపాణువులుగా ప్రకాశిస్తున్నాం. ఇవన్నీ ఆరోపిత దృష్టిచే చిద్రూపమునందే ఉన్నప్పటికీ... చిద్రూపం నిజ సత్తును త్యజించకయే ఉన్నది. ద్వైత-ఏకత్వాలు ఆ చిద్రూప నిజసత్తలో లేనేలేవు.

❖

ఓ రామచంద్రా! ఆ శుద్ధ నిర్విషయ చిత్స్వరూపము, సమక్షంలో ... "ఇది పదార్థ సహితం. ఇది పదార్థ రహితం. ఇది స్థూలం. ఇది సూక్ష్మం. ఇది అల్పం. ఇది అధికం"... ఇత్యాది కల్పనలు అతిదూరమైనవై ఉన్నాయి.

ఈ జగత్తు మాకు ఎట్లా కనిపిస్తోందంటే... ఏకం, శాశ్వతం, అనంతం, సదా అతివ్యాపకం-అయినట్టి "చిన్మాత్రాకాశసత్త" యే తనలో తాను ఈ 'జగత్తు' అను నామముతో స్థితినొంది ఉన్నట్లుగా!

ఈ బుద్ధివృత్తి ఒక విషయమును త్యజించి మరొక విషయమును గ్రహించుచున్నప్పుడు మధ్య ఉండే చైతన్యము యొక్క నిర్విషయ వృత్తిరహిత బుద్ధిరూప చైతన్యమే ఈ వివిధ జగత్ రూపములుగా ప్రకాశించుచున్నది. స్వప్నంలో జీవచైతన్యము అనేక రూపములుగా ప్రకాశిస్తున్నట్లే... జాగ్రత్ చైతన్యము ఈ వివిధ రూపములతో జగత్తుగా (వ్యాప్తరూపంగా) ప్రకాశిస్తోంది.

సుషుప్తి → స్వప్నం → సుషుప్తి నుండి స్వప్నంలో ప్రవేశించే చైతన్యము తన యొక్క నిజ స్వరూపమున యథారీతిగా ఉండి ఉండియే స్వప్న రూపమును పొంది వివిధ స్వప్నాంర్గత రూపములను అనుభవిస్తోంది.

ప్రళయం → సృష్టి → ప్రళయము నుండి సృష్టియందు ప్రవేశించుచున్న ప్రళయ చైతన్యము ఎప్పటి యట్లుగా తన అద్వైత రూపమున ఉండియే ఈ జగత్ రూపమును (వేషమువలె) ధరించినదై ఈ నానావిధ రూపములుగా ప్రదర్శనమగుచున్నది.

అనగా... చైతన్యము ఒక సృష్టి ప్రళయము నుండి మరొక సృష్టిని కల్పిస్తున్నప్పటికీ, తన స్వస్వరూపములో కించిత్ మార్పు కూడా పొందటం లేదు. అంతే కాదు! చైతన్యమే ఈ సృష్టిగా, ఇందులోని వివిధ వస్తువులుగా భాసిస్తోంది.

సుషుప్తి ఎట్లు చిద్రూపమో... అట్లాగే స్వప్నము చిద్రూపమే అయివున్నది. జాగ్రత్తు కూడా అట్లే చిద్రూపము అయివున్నది. ఇట్లు ఈ జగత్తంతా కూడా చిదాకాశరూపమై వెలయుచున్నది. ఈ

విధంగా తత్త్వవేత్తల దృష్టిలో జాగ్రత్-స్వప్న-సుషుప్తి రూపమగు ఈ సమస్త జగత్తు కూడా తురీయమే అయివున్నది. అట్టి అవగాహన తత్త్వవేత్తల సంప్రదాయమే!

ఇక మూఢులేమి తలచుచున్నారో... ఏమి ఎరుగుచున్నారో... అది ఒక రూపమంటూ ఏదీ లేకుండా పోతూ, క్షణక్షణికం అగుచున్నది కదా! అందుచేత "అట్టిది, ఇట్టిది" అని మేము చెప్ప జాలకున్నాం. వారి దృష్టిని నిర్వచించలేకున్నాం.

ఈశ్వరుడే ఈ జగత్తుల యొక్క జీవులయొక్క సమస్త పదార్థముల యొక్క అభ్యంతరము అయివున్నాడు. అంతర్యామి రూపముచే... ఈశ్వరుడు దుర్లక్ష్యమైయున్నాడు. అట్టి ఈశ్వరత్వము ప్రతి జీవుని యందు ప్రతి పదార్థమునందు అంతర్యామి రూపంలో దుర్లక్ష్యమై... మనోబుద్ధులకు లభించనిదై ఉన్నది. మనోబుద్ధులకు అతీతంగా పరిశుద్ధమగు జీవ - చైతన్య స్వరూపమై ఉన్నది.

కనుక రామచంద్రా! సమస్త పదార్థములు ఈశ్వర స్వరూపములే అయి ఉన్నాయి. ఈ విధంగా చిద్రూపుడగు ఈశ్వరుడే జగదాకారంగా ఉన్నాడని నిరూపించబడుతోంది. అట్లాగే, "నిజ దృశ్యరూపముచే జగత్పదార్థములు సత్యములు కావు"... అని కూడా తెలియవచ్చుచున్నది కదా!

ఈ పృథివి మొదలైన సర్వ పదార్థములందు పరమాత్మ అంతర్యామి అయి సమస్తమునకు సాక్షిరూపము వహిస్తూనే సర్వమును పరిణామమొనర్చుచున్నాడు. అయితే "పరిణామము" అనే శబ్దం ఉపయోగించటమనేది లౌకికమైన వ్యవస్థను బట్టి ఉపదేశార్థమేగాని... పరమార్థంగా 'పరిణామము' అనే కించిత్ ప్రత్యయము కూడా ఎక్కడా లేనే లేదు. సమస్తము చిద్రూపమే అయివుండగా... ఇక పరిణామమనేదెక్కడ? వాస్తవానికి సాక్షిత్వ - ప్రేరణత్వాలు కూడా లేవు.

ఆదిసృష్టి మొదలుకొని ఇప్పటి దాకా సర్వదా "ఏకమే" అయినట్టి చిన్మాత్ర పరమాకాశమే మహాసత్తా రూమగు "స్వాత్మ" యందు 'జగత్' రూపంగా స్థితినొంది ఉన్నది. ఇందుకు తత్త్వవేత్తల యొక్క "పరిపూర్ణైకాత్మ" గురించిన అనుభవం, ఆ అనుభవాన్ని క్రోడీకరిస్తూ (తత్త్వమ్ - సోఽ హమ్ - జీవో బ్రహ్మేతినాపరః - అయమాత్మా బ్రహ్మ - త్వమేవాహమ్ - సర్వమ్ ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ - జీవశివః శివో జీవః - సర్వమ్ శివమయమ్ వంటి) వేద-వేదజ్ఞుల ఆప్త వాక్యములు మనకు ప్రమాణం సుమా! మహనీయుల అనునిత్యానుభవమైనట్టి సర్వవ్యాపక చైతన్యమే సర్వత్రా స్థితినొంది ఉండగా... ఇక అట్టి చైతన్యమునకు వేరుగా ఎద్దానిని చూచి "ఇది జగత్తు" అని అంటున్నారో... అది జ్ఞానదృష్టి కలవానికి ఏదీ కనిపించటం లేదు. అందుచేత "మా కనుభవమగుచున్న సర్వవ్యాపక ఆత్మ చైతన్యాన్ని చూచియే అజ్ఞులగు జనులు 'జగత్తు' పేరుతో పిలుస్తున్నారు"... అనే మేము గ్రహించి ఉంటున్నాం.

శ్రీరాముడు : మరి జీవునికి (అజ్ఞాత భ్రష్టమ్) అగు దుఃఖం ఎందుచేత సుదీర్ఘంగా కొనసాగుతోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

పరిజ్ఞాతే యథా స్వప్నే స్వాఙ్గీకారాత్సుఖం సుఖమ్ ।
అనంఙ్గీకారతో దుఃఖం స దుఃఖమ్ భవతి క్షణాత్ ॥

ఒకానొకడు స్వప్నంలో దృశ్యముతో తాదాత్మ్యమై అనేక వేదనలు అనుభవిస్తున్నాడనుకో! అప్పుడిక మేల్కోగానే మహాసుఖముగాను, మేల్కొననంతవరకు మహా దుఃఖంగానూ ఉంటోంది కదా! అట్లాగే, ఈ జీవుడు ఆత్మ స్వరూపమును ఎరిగిన తరువాత "నేఽ తి – నేఽ తి" సూత్రానుసారంగా అప్పటికీ శేషించు ఆత్మయొక్క అంగీకారముచే తాను అప్పటి నుంచి దర్శించే జగత్కౌతుకమంతా ఇక మహా సుఖప్రదమే అవుతుంది.

అట్లా కాకుండా "అప్రమేయ – కేవల శుద్ధాత్మ మాత్రము" యొక్క స్వరూపమును అంగీకరించక (ఎరుగక) పొందుచున్న జగత్తంతా దుఃఖప్రదమే అయి ఉంటోంది. "ఇదంతా స్వప్న సదృశమేకదా!" అని మొదలే ఎరిగియున్న కారణం చేత తత్త్వజ్ఞాని ఈ జగత్తునందు పాల్గొనుచున్నప్పుడు, ఇద్దానిని చూస్తున్నప్పుడు తనయందు "దుఃఖము" అనే విక్షేపభావమును బలపడనివ్వడు. అందుచేత ఆతడు కూర్చున్నప్పుడు, నిలుచున్నప్పుడు, మేల్కొనినప్పుడు, నిదురిస్తున్నప్పుడు... అన్ని వేళలా "ఆత్మదర్శనము" అనే సమాధి సుఖస్థితిని కొనసాగించుచున్నాడు.

ఎందుచేతనంటే... ఆతడు... మాయా నిర్మితములగు భేదములయందు వసించుచున్నప్పటికీ అభిన్నము – ఏకరసము అగు ఆత్మయందు తత్పరుడై ఉంటున్నాడు. దుఃఖాదులు ఉంటే ఉండవచ్చుగాక! ఆతడు మాత్రం నిరతిశయమగు స్వాత్మయందే వెలయుచున్నాడు. బాహ్యప్రపంచమున వ్యవహరిస్తూనే ...అంతరంగమునందు సర్వదా ముక్తుడై బాహ్యత్వము–అసత్ ప్రపంచత్వము లేనివాడై ఉంటున్నాడు. ఇక అట్టి జ్ఞానికి గ్రహించతగినదేమి? త్యజింపవలసినదేమున్నది?

ఓ రామచంద్రా! పరిజ్ఞాతమగు ఆత్మజ్ఞాని బాహ్యమున సర్వకార్యములు నిర్వర్తిస్తూనే... అంతరమున ఏదీ గ్రహించడు. త్యజించడు. ఎల్లప్పుడు సర్వకార్య వర్జితమైనట్టి బ్రహ్మమునందే స్థితి కలిగి ఉంటున్నాడు. అగ్నికి ఉష్ణత్వం ఎట్లాగో, మంచుకు చల్లదనము ఎట్లాగో... అట్లా జ్ఞానికి నిర్విషయమగు ఆత్మత్వము స్వభావ సిద్ధమే అయివున్నది. అంతేగాని అది ప్రయత్నపూర్వకంగా చేసే కార్యము వంటిది కాదు. ఎవనికైతే "నాది అంటూ ఏదీ లేదు" అని గ్రహించినట్టి గ్రాహ్య – త్యాజ్యములకు అతీతమైన బుద్ధి నిశ్చలంగాను, స్వభావ సిద్ధంగాను ఉంటుందో.... అట్టివాడు "తత్త్వవేత్త" ... అని పిలువబడుచున్నాడు. ఎవడికి "గ్రహించబడవలసిదిగాని, త్యజించబడవలసినది గాని ఏదీ ఈ దృశ్యమునందు లేదు"... అనునది స్వభావమై ఉండదో... అట్టివాడు జ్ఞాని ఎట్లా అవుతాడు? ఎందుకంటే ఆత్మకు అన్యమైనదాని పట్ల అభిలాష కలిగి ఉండటమే అజ్ఞానానికి చిహ్నమై ఉన్నది కదా! 'అజ్ఞానం' అనే ఆవరణం లేనట్టి జ్ఞాని సదా శాంతచిత్తుడై, "ఈతడు మిత్రుడు, ఈతడు శత్రువు" అను రూపంతో కూడిన వికల్పములన్నీ మొదలంటా క్షయించినట్టి వాడై, సారభూతమగు స్వాత్మ సుఖముచే పరిపూర్ణుడై, "మహాశాంతి" అనే అమృత పానముచే సంతృప్తి సంపాదించుచున్నవాడై, ఆత్మయందే సదా సర్వదా సర్వత్రా స్థితిని సుస్థిరీకరించుకొని ఉన్నవాడై, స్వయం ప్రకాశక–స్వయంజ్యోతి అయి వెలుగొందుచున్నాడు. అట్టి జ్ఞానమే సర్వుల ఆయా వివిధ సర్వసాధనముల అత్యుత్తమమగు ప్రయోజనమై ఉన్నది సుమా!

❖❖❖

14. మనోమాత్రమిదమ్ జగత్

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా ఆదిప్రజాపతి అగు విరాట్ పురుషుడు కూడా "పృథివి మొదలైనట్టివి లేనిది – నిరావరణము" అగు చిదాకాశ స్వరూపుడే అయివున్నాడు. ఆతడు కేవలము మనోమాత్రుడుగాను, ఈ జగత్తు ఆతని మనోమాత్రముగాను శాస్త్రకారులు నిర్వచించియే ఉన్నారు. అట్టి సమష్టిరూప మనస్సు ఎక్కడి నుండి వచ్చింది? అది చైతన్య మాత్ర స్ఫురణయే కాబట్టి ఆతడు చిన్మాత్ర స్వరూపుడేనని నిర్ద్వంద్వంగా నిర్ణయించబడుచున్నది. ఎందుకంటే మననమే మనస్సు. జగత్తుకు సంబంధించిన మనోధర్మమగు మననాకార కల్పనకు పూర్వము ఆతడు చిన్మాత్రుడుగానే అయివున్నాడు. జలంలో తరంగాలు తదనంతరం ఏమి కానున్నాయి? జలంలోనే లయమగుచున్నాయి కదా! ఆ తరువాత జలంలోంచే తరంగాలు బయల్వెడలుచున్నాయి కదా! అట్లాగే విరాట్ పురుషుని (సమష్టి సృష్టికర్త యొక్క) మనోమాత్రమగు (భావనామాత్రమగు, సంకల్ప జనితమగు, ఊహవంటిదగు) ఈ వర్తమాన జగత్తు ఒకానొకప్పుడు ఆత్మయందే లయము పొందబోవుచున్నదగుచున్నది. ఆ బ్రహ్మదేవుడు జలంలో తరంగాలవలె తనయందుతానే 'మనస్సు' అనబడుదాని పేరుతో చైతన్య తాదాత్మ్యధ్యాస (చైతన్యము యొక్క దృశ్య సంబంధమైన ధ్యాస) ను కల్పించుకొనుచున్నాడు.

ఆ బ్రహ్మదేవుడు కేవల సత్తామాత్ర స్వరూపుడే! అట్టి సత్తాస్వరూపమునందు బుద్ధి మొదలైనవి ఎట్లా ఉంటాయి? శూన్య స్వరూపము-అనంతము అగు ఆకాశంలో మట్టి – ధూళి ఉండవు కదా! ఆ బ్రహ్మదేవుడు వాస్తవానికి శుద్ధ-బుద్ధ-స్వయమాత్మ స్వరూపుడే కాబట్టి ఆయనకు దేహముగాని, చిత్తాదులుగాని, ఇంద్రియములుగాని, వాసనలు గాని... ఇవన్నీ లేవు. జలమునకు తరంగాదుల పొడవు, వెడల్పులు జల స్వస్వభావమునకు ఆపాదితాలే గాని జలం యొక్క వాస్తవస్వరూప ధర్మములు కావు కదా! అయితే, వ్యవహార నిర్వహణార్థం కల్పిత దేహేంద్రియాదులు ఆతనిపట్ల సదా విద్యమానమై ఉన్నప్పటికీ, ఆతని స్వరూపము సర్వదా నిష్ప్రపంచము – నిర్వికల్పము అగు పరమాత్మయే! అట్టి ఆత్మకు వేరైన కారణమేమీ లేదు కదా! ఇక పూర్వ ప్రజాపతి పూర్వమే ముక్తుడైనాడు కదా! నూతన ప్రజాపతికి ఆతడు కారణం కాదు కదా! ఈ విధంగా ఆ వర్తమాన ప్రజాపతి (బ్రహ్మదేవుడు) ప్రభవించటానికి ఆత్మకు వేరుకారణమేదీ లేదు. కనుక ఆతడు ఆతని మనోవీథిలో ప్రభవించుచున్న ఈ సృష్టి ఆత్మకు అన్యమైనది కాదని (అభిన్నమని) సిద్ధాంతీకరించ బడుచున్నది. ఈ విధంగా ఉత్పత్తి స్మృతి అనునది మొదలే లేవు.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! ఇతఃపూర్వపు ప్రజాపతి (ఇతఃపూర్వపు సృష్టి యొక్క సృష్టికర్త) ముక్తుడై, ఆ తదనంతరం కించిత్ ఇతఃపూర్వ స్మృతిచేత మరల దేహోత్పత్తి పొందియుండవచ్చును కదా! ఆ విధంగా ఈ జగత్తు 'స్మృతి'యే ఆధారముగా కలిగియున్నదని అనవచ్చునా? మరి, ఈ జగత్తుకు ఆధారమే లేదు అని ఎందుకనుకోవాలి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : సంసారము కొనసాగుచున్నట్టి జనన – మరణ పరివర్తన శీలురగు జీవులకు 'స్మృతి' కారణభూతమై కొనసాగుచున్నదని అనవచ్చు. అయితే శబ్ద–స్పర్శ–రూప–రస–గంధాదులతో కూడిన ఈ జగత్ వ్యవహారాదుల నుండి, అందుకు మూలమైనట్టి భావనాదుల నుండి ముక్తత్వము పొందిన హిరణ్యగర్భుడు (సమష్టి సృష్టికర్త) వంటి వారికి సంసార స్మృతియే ఉండదు. స్మృతియే అవిషయమై, కల్పనామాత్ర స్వరూపమై, స్వప్నసంగతమైయున్న ముక్తునకు మరల దేహోత్పత్తి ఉండజాలదు. వారికిక దేశాంతరము గాని, కాలాంతరముగాని పునరావృత్తి పొందజాలవు. కనుక వర్తమాన ప్రజాపతి సృష్టికి పూర్వ ప్రజాపతి యొక్క 'స్మృతి' కారణం కాజాలవని సుస్పష్టీకరించబడుతోంది.

సరే! కాసేపు పూర్వపు సృష్టికర్తయగు ఆ బ్రహ్మదేవునకు పూర్వకల్ప వాసనాజన్యమగు "హిరణ్యగర్భాహంభావం"... అనే స్మృతిచే దేహాదులు ఒకింత సంభవించి ఉండవచ్చునని కాసేపు అనుకుందాం. పూర్వపు సృష్టి కేవలము మనో (ఊహా) కల్పితాలే కదా! అట్లాగే వర్తమాన సృష్టి కూడా కేవలం మానసిక కల్పితాలే. పృథివి మొదలైనవి ఏవో పదార్థముల నుండి ఉత్పత్తి కానివి, అతి తుచ్ఛములు, సర్వదా శమించినవి, సంకల్ప నగర ప్రాయములు, మిథ్యాభూతములు మాత్రమే అగుచున్నవి కదా! కలలోనో, (లేక) ఊహ (సంకల్పము)లోనో కనిపించిన పర్వతాదులు ఎట్లా పృథివీ సంబంధం కావో (మిథ్యా భూతములో), అట్లాగే విరాట్టు యొక్క శరీర రూపమున ఏ పాదార్థిక విశ్వము స్ఫుటంగా కన్పించుచున్నదో అది పృథివీరహితమే (మిథ్యయే) అయివున్నది. మంచుతో ఏర్పడిన గృహం మంచు దృష్ట్యా ఎట్లా భ్రాంతియో, ఈ ఎదురుగా కనిపించే సృష్టి కూడా స్వకీయమైన భ్రాంతి దృష్టి వ్యవహారమే అయివున్నది. "క్రితం రోజు రాత్రి స్వప్నమే ఈ రోజు రాత్రి స్వప్న విశేషాలుగా కొనసాగుతోంది" అనునది జనుల అనుభవం కాదుకదా!

ఆది సృష్టి పూర్వానుభవమే లేదు. పూర్వానుభవము యొక్క అభావం చేత పూర్వ ప్రజాపతి యొక్క 'స్మృతి' నూతన సృష్టికి నాందిగా అవజాలదు.

శ్రీరాముడు : కొన్ని కొన్ని వేదవాక్యములను అనుసరించి (ఉదా: ధాతా యథా పూర్వమకల్పయత్ – బ్రహ్మదేవుడు పూర్వ కల్పానుసారంగా ఈ సూర్య – చంద్ర – పృథివి మొదలైన వాటితో కూడిన జగత్తును కల్పించెను... అను శ్రుతి వాక్యముల ద్వారా) బ్రహ్మదేవునికి (వర్తమాన ఈ సృష్టి కర్తకు) పూర్వ స్మృతి ఉండి ఉంటుందని కూడా కొన్ని సందర్భాలలో శాస్త్రకారులచే సూచనగా చెప్పబడుతోంది కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఔను! అయితే, అట్టి శ్రుతి వాక్యములు 1.లౌకికులగు అజ్ఞానుల నిమిత్తం, 2. అనాది సిద్ధమగు కర్మమార్గము యొక్క ప్రవర్తనము కొరకై, 3.ఇతరుల బుద్ధిని అనుసరించి సంహితా విభాగంలో (కర్మకాండ విభాగంలో) బోధించబడినది. అది మధ్యేమార్గ పార్శ్యాంశమే గాని అంతిమ వేదసారం కాదు. (ఉపనిషత్ అంగం యొక్క సారం గ్రహించినట్టి) తత్త్వవేత్తల యొక్క దృష్టి యందు ప్రజాపతికి "పూర్వస్మృతి" అనే ప్రసంగమే లేదు.

శ్రీరాముడు : స్మృతి శాస్త్రమునందు ప్రావీణ్యులలో శ్రేష్ఠులు, ఉత్తమ గుణ నిలయులు అగు ఓ మునీశ్వరా! హిరణ్యగర్భాదులు స్మృతి లేకుండా సృష్టి ఎట్లా చేస్తున్నారు. వారికి స్మృతియే లేకుంటే పూర్వకాలికమైన బ్రహ్మాండం యొక్క సమస్త గుణాలు ఈ బ్రహ్మాండమంతా ఎట్లా సిద్ధిస్తున్నాయి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ స్మృతిని రెండు విధాలుగా మనం ఇక్కడ చెప్పుకుందాం.

1. మాయోపహిత స్మృతి : ఈ స్మృతి కల్పిత విశేషములపై ఆధారపడి ఉన్నది. సత్య పదార్థ శూన్యం, కల్పితం, మొదలే భ్రాంతిమయము అయివున్నది. భ్రాంతి సంస్కారాలచే జనించినదై ఉన్నది. అద్దాని యందు మాత్రం కార్య-కారణత్వముల కల్పన సంభవమౌతోంది.

2. సత్యవస్తు స్మృతి : సత్య పదార్థము యొక్క (ఆత్మ వస్తువు యొక్క) అనుభవస్మృతి వాస్తవానికి సంభవించదు, సత్య వస్తువు స్మృతి కాదు. అది స్వానుభవరూపం కాబట్టి.

ఆ బ్రహ్మ స్తమ్బపర్యన్తం దృశ్యం కించిన్న విద్యతే ।
యత్ర, తత్ర కథం, కీదృక్, కుతః స్యాత్ సంభవః స్మృతేః ॥

కాబట్టి రామచంద్రా! ఎచ్చటైతే బ్రహ్మదేవుడు మొదలుకొని ఒక గడ్డిపరక వరకు గల సమస్త దృశ్యము వాస్తవానికి కొంచెమైననూ ఆత్మకు వేరుగా లేకయే ఉన్నదో... అచ్చట ఇక ఏ స్మృతి ఎట్లు సంభవించగలదు చెప్పు? ఈ దృశ్యం గనుక వాస్తవానికి ఉత్పన్నమై, విద్యమాన దశయందు ప్రమాణములచే అనుభూతమౌతూ ఉంటే అప్పుడు దృశ్యమునకు పూర్వకాల స్మృతి కారణమగు చున్నదని అనవచ్చేమో? కానీ ఈ దృశ్యము స్వప్నదృశ్యములాగానే ఉత్పన్నము అయి ఉండనే లేదు. తత్త్వజ్ఞులకు ఇది సత్యముగా నిరూపణ కావటం లేదు. ఎవరు ఎట్టి దృష్టితో చూస్తే అట్లు అనుభూతమయ్యే ఈ దృశ్యమునకు 'ఇది సత్యము' అనునదేది? ఎక్కడ ఈ రీతిగా దృశ్యమే లేదో ...అక్కడ "స్మృతి" యొక్క కల్పన ఎక్కడిది?

అత్యంతాభావఏవ అస్య దృశ్యస్య కిల సర్వదా,
సర్వం బ్రహ్మేతి సత్యార్థాం తత్ స్మృతేః కలనాః కుతః?

ఈ విధంగా వాస్తవానికి... 1. ఈ దృశ్యం యొక్క అత్యంత అభావం (స్వతహాగా ఏమాత్రం లేనిదిగా) సిద్ధించుచున్నది. 2.ఒకవేళ; "దృశ్యం అనుభవమౌతోంది కదా!" అని అంటే... అట్లా దృశ్యంగా విద్యమానమయ్యేదంతా సదా బ్రహ్మమే అయివున్నది. ఇక బ్రహ్మమునకు వేరుగా దృశ్యం యొక్క కల్పన ఎచట?

ఈ కారణం చేత ప్రజాపతికి 'ఆదిస్మృతి'యే సంభవించనేరదు. ఎందుకంటే, శుద్ధ జ్ఞాన రూపుడగు ఆతనికి దేహమేది? దేహమే లేనివానికి స్మృతి ఎక్కడిది? బ్రహ్మదేవునికి వాస్తవానికి 'పూర్వజన్మ' ఉండి ఉంటే, అప్పటి శరీరత్వ భావనావశముచే ఇపుడు "నేను జగత్తంతా శరీరముగా కలిగియున్నవాడను"... అని అనుకుని ఉండేవాడేమో? కాని లౌకిక జీవునివలె "ఈతడు తండ్రి, ఈతడు నా తాత" మొదలైన లౌకిక స్మృతులు బ్రహ్మదేవునికి (స్మృతిచే) జనించవు కదా! లౌకికమైన పితృ-మాతాది సంబంధాలు గృహబద్ధులైన జీవులు కలిగి ఉంటున్నారు. కాబట్టి స్మృతికి యోగ్య

లగుచున్నారు. కాని, బ్రహ్మదేవుని ఉపాసనా విషయమైనట్టి ఈ జగత్తు మనోరాజ్యము వంటిది కూడా కాదు. ఎందుచేతనంటావా?

స్మృతి = (ప్రాపంచకమైన అర్థం రీత్యా) అనుభూతమైనట్టి భూతకాలిక పదార్థముల యొక్క సంస్కారముల వశంగా వర్తమానంలో ఏర్పడే స్మరణయే "స్మృతి".

ప్రజాపతికైతే (సృష్టికర్త / బ్రహ్మదేవునికి) కల్పాదియందు పదార్థములే లేవు. కాబట్టి ఆతనికి 'స్మరణము' తో కూడిన 'స్మృతి' ఎక్కడిది?

ఏవం హి ఖల్విదం బ్రహ్మ పరమేవాచలం యతః
అనాది మధ్య పర్యన్తం కుతః స్మృత్యాదయస్తతః ?

ఈ ప్రకారంగా ఈ సమస్తమూ కూడా ఆది మధ్యాంతరహితమగు కూటస్థ పరబ్రహ్మమే అయివుండగా, ఇక స్మృత్యాదులు ఎక్కడివి? ఎవరివి?

ఇక నీవు, "చైతన్యం సమస్త పదార్థముల యొక్క ఆత్మయే అయివున్నది. కాబట్టి స్మృతి కూడా చిదాకాశం యొక్క స్ఫురణయే అయివున్నది. పూర్వ ప్రజాపతి యొక్క – వర్తమాన ప్రజాపతి యొక్క ఆత్మ ఒక్కటే" అని అంటావా?... అది మేమూ (వేదాంతవాదులు) ఒప్పుకుంటున్నాం.

1."ఏది కలదో... అదంతా బ్రహ్మమే"

2. సృష్టికర్త సృష్టిరూపంగా వ్యవహరించినప్పటికీ సర్వదా ఆతడు స్వయమాత్మరూపుడుగా పరమశాంతుడై ఉన్నాడు.

"స్వప్నద్రష్ట పరమశాంత స్వరూపుడై ఉండియే, స్వప్నంలో అనేక విశేషాలు దర్శిస్తున్నాడు"... అనునదే ఇందుకు దృష్టాంతం... అని నేను చెప్పియే ఉన్నాను కదా! ఆత్మయొక్క అజ్ఞాత బ్రహ్మ స్వభావమే "స్మృతి" రూపంగా స్ఫురించటం జరుగుతోంది. "నేను బ్రహ్మమును" అనే సమగ్ర స్వస్వరూప తత్త్వమును కించిత్ ఏమరచి... "నేను సృష్టికి కర్తృత్వం వహించే బ్రహ్మదేవుడను" అనునట్టి ఉపాసనా రూపముచే బ్రహ్మరూపమగు ఆత్మయే మరల మరల అభ్యస్తమై ఉపాసనా ఫలరూపమగు బాహ్య పదార్థం వలె (ఉపాసనచే) కల్పితమైన ఆకాశం యొక్క సాదృశ్యముచే భాసిస్తోంది. అజ్ఞానోపహితమగు బ్రహ్మంచే (జీవుని ద్వారా) ఏఏ పదార్థం ఎట్లెట్లు ఎరుగబడు చున్నదో... ఆ ఆలంబనం యొక్క ఫలితంగా అట్టి ఆకారముతోడనే కూడి ఉంటోంది. అట్లు ఆ ఆకారము దర్శించు స్వభావమే 'స్మృతి' చే ఉద్దేశింపబడుతోంది.

'మృగతృష్ణ' అనే భ్రాంతియందు 'జలతరంగాకారము' అనే దృశ్యం భాసిస్తున్నట్లుగా స్మృతి యందు అవిద్యమానమైన ఆయా పదార్థములు భాసించుచున్నాయి.

స్మృతి = సత్యస్వరూపమైన సర్వాత్మకమగు పరబ్రహ్మము నందు / సమక్షంలో సాదృశము లగుచూ స్ఫురించే చైతన్య వృత్తులు.

ఈ విధంగా 'స్మృతి' అనబడేది సర్వాత్మకమగు చిద్రూప పరబ్రహ్మమునందు అద్దాని అవయవముల వలె ఉంటున్నాయి. ఈ స్మృతుల విషయముల వైపుగా ఉన్ముఖమై ఉండటం చేత పరోక్షములుగా అగుపిస్తున్నాయి. స్వతఃగా స్మృతులు కూడా చిద్రూపమునకు అపరోక్షములై ఉన్నాయి.

ఈ విధంగా ఏ సంవిత్తు కాకాతాళీయంగా (ఆకస్మికమైన ఉద్బోధవశంగా భాసించుచున్నదో, ...అద్దాని స్వరూపము పేరే "స్మృతి" సంవిత్తు అనబడేది. సర్వాత్మకమగు పరబ్రహ్మము యొక్క స్వాంగభూతమై, సద్రూపమై స్వతఃగా స్ఫురిస్తూ అభ్యస్త పదార్థము యొక్క సాదృశ్యము వలన ప్రకాశించుచున్నప్పుడు... అదియే స్మృతి.

వాయువు యొక్క చలనమునకు హేతువు ఉండవచ్చు. ఉండకపోవచ్చు. మొత్తంమీద వాయు తరంగాలు అనుభవమగుచున్నాయి కదా! అట్లాగే హేతు సహితంగానో, హేతురహితంగానో అభ్యాసముచే రూఢిపడిన పదార్థముల గూర్చిన వృత్తుల 'సాదృశము' వలన ఏర్పడుచున్న దానినే లోకంలో 'స్మృతి' అని పిలుస్తున్నారు.

ఓ రామచంద్రా! నీ మనస్సు ఒకప్పుడు చేతులలోనో, కాళ్ళలోనో, తదితర అవయవములందో సంలగ్నమైనప్పుడు... ఆయా చోట్ల సంవిత్తు అనుభవరూపంలో భాసిస్తోంది కదా! అట్లాగే... చైతన్యము యొక్క కల్పిత అవయవభూతమే "సంవిత్తు" అయివున్నది.

ఆ సంవిత్తు కాకతాళీయ న్యాయంచేత ఒకానొకప్పుడు వేరే కాలపు వ్యవహారములందు స్ఫురిస్తూ ఉంటుంది. అట్టి సంవిత్ ప్రకాశము యొక్క పూర్వ సంబంధ విషయములకే 'స్మృతి' అనే పేరు పెట్టబడినది. స్మృతికి ముందే ఆ స్మృతిని వ్యవస్థీకరించుచున్న జీవాత్మ ఉండనే ఉన్నది కదా! అదియే పరమాత్మ స్వరూపం!

ఓ రామచంద్రా! ఇక్కడ స్వప్నమును, ఇంద్రజాలమును దృష్టాంతంగా తీసుకుందాం! ఈ రోజు రాత్రి నీకు వచ్చిన కలలో ఒకానొక స్వప్న ప్రపంచం కనబడటం, అందులో నీవు విహరించి ఉండటం జరిగిందని అనుకుందాం! ఆ స్వప్నలోకంలోని ఆయా విశేషాలే కనబడటానికి కారణం? కొంత స్మృతి అయివుండవచ్చు. (లేక) పూర్తిగా స్మృతికి సంబంధించినది అయి ఉండవచ్చు. ఒక్కొక్కసారి స్మృతికి ఏమాత్రం సంబంధించకపోయి ఉండకపోవచ్చు. "స్మృతియా? విస్మృతియా? అల్ప స్మృతియా? అత్యంత నూతనమా?"... అని ప్రశ్నిస్తే ఒక్కొక్కసారి ఒక్కొక్క స్వప్నం ఒక్కొక్క రీతిగా ఉంటోందే గాని, "ఇది స్మృతియే! (లేక) స్మృతి కాదు!" అని ఏమీ చెప్పలేం. అయితే "మిథ్యా జ్ఞానంలో ఘట-వస్త్రాది ఆయా వస్తువులన్నీ కనిపించి, అవి సత్యమువలె అనుభూతమవటమే స్వప్నం"... అని మాత్రం అనగలం. ఏది ఏమైనప్పటికీ... స్వప్నంలోని పదార్థాలన్నీ ఆకస్మికంగా భాసిస్తున్నాయి కదా! అట్లాగే, ఆత్మయందు సర్వరూపములగు సంవిత్తులు కలవు. అవి ఆయా సమయములందు (స్వప్నాంతర్గత విషయములవలె) ఆకస్మికంగా భాసిస్తున్నాయి. ఈ విధంగా ఈ సృష్టి ఆకస్మికమేగాని... "స్మృతిమాత్రం" కాదు అని చెప్పబడుతోంది.

ఓ రామచంద్రా! "ఈ రోజు స్వప్నంలో ఆ భవనమే ఎందుకు కనిపించింది? ఆ వ్యక్తులే ఎందుకు కనిపించారు? ఆ సంఘటనలే ఎందుకు కనిపించాయి?"... అని స్వప్న పదార్థముల మూలమును ఎవరైనా విచారిస్తున్నారా? లేదు. ఎందుచేత? ఏది ఎట్లా కనిపించినప్పటికీ స్వప్నంలో కనిపించింది భ్రమయే కాబట్టి. స్వప్న సమయంలో అదంతా "నిజమే కదా!" అని పొరబడినప్పటికీ,

జాగ్రత్ సమయానికి స్వప్నాంతర్గత విశేషాలన్నీ అసత్యమై తెలియవస్తున్నాయి. అట్లాగే జాగ్రత్‌లోని ఆయా సంబంధాలు, బాంధవ్యాలు, అనుబంధాలు, అనుబంధ విఘాతములు, మిత్ర శత్రుభావనలు, ఇష్ట-అయిష్ట అనుభూతులు - ఇవన్నీ కూడా ఆత్మజ్ఞానం ముందుసూర్యగోళము సమక్షంలో దీపపు బుడ్డీలవలె అగుచున్నాయి. అటువంటప్పుడు భ్రమమయమగు ఈ స్మృతి పదార్థముల యొక్క మూలమును గురించి ఎందుకు విచారిస్తున్నావో చెప్పు?

జ్ఞాని యొక్క దృష్టిలో... ఈ దృశ్యమే అసంభవమైయున్నది. కనుక వాస్తవానికి "స్మృతి" అనునది మొదలే 'లేనిది' అగుచున్నది. ఆతని అవగాహన యందు ఈ జగత్తు... పరమాత్మఘనమై, చిదాకాశమాత్రమై, యథారీతి సదానిర్వికారముగానే ...ఉండివున్నది.

ఇక, అజ్ఞానియొక్క దృష్టియందో... ఈ జగత్తు దృశ్యరూపంగాను, సత్యముగాను - భాసించటం జరుగుతోంది. అందుచేతనే ఆతనికి (అజ్ఞాన దృష్టిని కొనసాగించుచున్నవానికి) భూతకాలంలో అనుభూతములైన పదార్థములూ, వాటికి సంబంధించిన స్మృతియు 'సత్యము'గా తోచుచున్నాయి. అప్పుడాతడు ఆయా సంబంధిత వర్తమాన పదార్థములందు పూర్వ-అపూర్వ అనుభవ, ఊహలను జోడించి దర్శిస్తూ తన్మయుడగుచున్నాడు. అందుచేతనే నిర్వికారుడై ఉండలేక పోవుచున్నాడు.

❖

శ్రీరాముడు : హే మహాత్మా! అజ్ఞాని - తత్త్వజ్ఞానుల పరస్పరానుభవం గురించి-(ఈ "స్మృతి"ని గురించి చర్చించుచున్న ఈ సందర్భంగా) మరికొన్ని విశేషాలు వివరించండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

న మోక్షోపాయ కథనం న చ జానామి తత్స్థితిమ్ ।
సందేహాదివ జిజ్ఞాసుం తావత్ మోక్ష కథోచ్యతే,
యావత్ దృశ్యమ్ స్మృతిశ్చైవ సంస్మృతిశ్చాస్య శామ్యతి ॥

ఓ రామచంద్రా! 'పూర్ణ తత్త్వజ్ఞాని'కి మోక్షోపాయము గురించిన కథన రచన చేయవలసిన ఆవశ్యకతయే ఉండదు. అజ్ఞానికి దృశ్యముపైగల నమ్మకం చేత మోక్షపాయ కథనాలు చెప్పినా లాభం ఉండదు. కనుకనే ఈ కథన రచన జిజ్ఞాసువు కొరకే!

ఇక అజ్ఞాని 'తత్త్వజ్ఞాని' గురించి ఏ రీతిగా అర్థం చేసుకుంటున్నాడనేది రెండు రకాలుగా ఉంటోంది. 1. ఈతడు పట్టించుకోవలసింది వదిలేసి చాదస్తంగా అనవసరమైనది పట్టుకొని వ్రేలాడుచున్నాడు. 2. ఈతడొక పిచ్చివాడు, అమాయకుడు, అనవసరంగా మోసగించబడుచున్నాడు. ఇదే అభిప్రాయం తత్త్వజ్ఞాని అజ్ఞాని గురించి కూడా కలిగి ఉంటున్నాడు.

అయితే ఇక్కడ ఒక విశేషం. ఆ అజ్ఞాని కూడా సౌభాగ్యవశంగా సాధన చతుష్టయ సంపత్తిని పెంపొందించుకొన్నప్పుడు ఈ దృశ్యము యొక్క తత్త్వ స్వభావముల పట్ల సందేహములు పొందినవాడై జిజ్ఞాసువు అగుచున్నాడు. అట్టి జిజ్ఞాసువు తత్త్వజ్ఞుడగు గురువును (మార్గదర్శకుని) సమీపిస్తున్నాడు. ఆత్మతత్త్వజ్ఞానమునందు అనుభవశీలుడగు ఆ గురువు ఆ ముముక్షువైనట్టి (మార్గాన్వేషి అయినట్టి)

ఆశ్రిత శిష్యునికి ఆతనియొక్క "దృశ్య సశాంతి" కొఱకై మోక్ష కథన రూపమగు మోక్ష శాస్త్రమును విశదీకరిస్తున్నాడు. అట్టి ఉపదేశము యొక్క ప్రభావముచే ఆ ముముక్షువు యొక్క దృశ్యము శమించినదై, ఇక ఆపై అవిద్యచే జనించిన "స్మృతికథనం" మొదలైనవి ఆతనిపట్ల "ఈ జగత్తు స్మృతి యొక్క ఫలమా? ఏక ఆత్మయొక్క విస్మృతియా? ఇదంతా కాకతాళీయమా? లేక ఇది కార్య-కారణ పరంపరయా?" అనే సందేహాలు పటాపంచలై పేరు లేకుండా అదృశ్యమైపోతున్నాయి.

ఏ విధంగా అయితే తత్త్వజ్ఞుల జగత్ దర్శన విశేషం ఎటువంటిదో అజ్ఞులు (దృశ్యముపై "ఇది నిజమే కదా!"... అనే మూర్ఖత్వముతో కూడిన నమ్మకము గలవారు) ఎరుగ లేకపోతున్నారో... అట్లాగే మూర్ఖత్వము - మోహములతో కూడిన అజ్ఞులకు ఏ అనునిత్యమైన సత్యము (శాశ్వతమైన విశేషం) ఈ దృశ్యములో అగుపిస్తోందో... అది తత్త్వజ్ఞులకు తెలియటం లేదు. కళ్ళు వినటం, చెవులు చూడటం జరుగదు కదా! సూర్యునికి రాత్రి అనుభవం ఉంటుందా? ఉండదు కదా! అట్లాగే తత్త్వజ్ఞుల తాత్త్విక దృష్టి అజ్ఞులకుగాని, అజ్ఞుల భోగాశ-నిరాశ-దురాశ-పరనింద-లౌకికాశయములు మొదలైన వాటితో కూడిన వస్తు దృష్టి తత్త్వజ్ఞులకుగాని తెలిసిరావటం లేదు.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! "సంసార" మని దేనిని ఉద్దేశించి అంటున్నారు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అంతఃకరణసహిత చైతన్యంలో బాహ్యవస్తు సేవనం చేత బాహ్య వస్తుస్వరూపం భాసించటం జరుగుతోంది. అట్టి బాహ్య వస్తు స్వరూపము మరల మరల వ్యవహారముల ద్వారా అభ్యస్తమై అంతరంగమున నాటుకొనుచున్న స్థానమే "చిత్తము". అట్టి చిత్తము ఇష్ట - అయిష్టాలతో కూడి వాసనారూపమై ఉండటం చేత అదియే "సంస్కార" మని శాస్త్రకారులచే పిలువబడుతోంది.

అయితే... తత్త్వజ్ఞానుల దృష్టియందు మాత్రం అట్టి "సంస్కారం, చిత్తం, మనస్సు, బుద్ధి" మొదలైన సమస్త పరికల్పిత పదార్థములు కూడా (అధిష్ఠాన దృష్టిచే) ఆత్మస్వభావ భూతములే అయి ఉంటున్నాయి. దర్పణంలో కనిపించే దృశ్యము దృశ్య దృష్టిచే దృశ్యముగా... దర్పణ దృష్టిచే దర్పణమాత్రంగా గమనించబడుచున్నది. కదా! అవన్నీ ఉన్నట్లుగా కనిపిస్తున్నప్పటికీ (జ్ఞానదృష్టిచే) దగ్ధపటన్యాయమువలె (అగ్నిచే కాల్చబడిన వస్త్రం వస్త్రాకారము కలిగియున్నప్పటికీ వస్త్రమువలె ఉపయోగపడనట్లుగా)... అభాసగా ఉండీ ఆత్మకు వేరుగా లేనట్లే అగుచున్నది. వాటి యొక్క సాదృశ్యత్వం జ్ఞానుల దృష్టి యందు మొదలే తుడిచివేయబడినదై ఉంటోంది. అందుచే తత్త్వవేత్తల దృష్టిలో దృశ్యమే లేనప్పుడు ఇక దృశ్య సంసారమెక్కడిది? అది ఎప్పుడూ సంభవించకయే ఉన్నది. మృగతృష్ణలో జలం ఉండదు. "స్వప్న పదార్థములు అసలు పదార్థములే కాదు"... అను అవగాహన వలె, జ్ఞానులకు- ఈ సృష్టి మొదలే లేనిదై, సృష్ట్యాదియందే అసలే భాసించినదై ఉంటోంది. "దృశ్యము వస్తుతః లేదు" అనే నిశ్చయమును వారు సర్వదా కలిగియే ఉంటున్నారు.

❖

పరమాత్మ రూపమగు చిదాకాశమే తనయందు ఇట్లు జగత్ రూపంగా స్థితినొంది ఉన్నది. కాబట్టి 1. చిదాకాశము, 2. సృష్టి అనబడు రెండు శబ్దములూ పర్యాయ పదములే అయివున్నాయి.

1. బ్రహ్మము తనయందు తానే ఇట్లు జగత్తురూపంగా భాసిస్తోంది.
2. (బ్రహ్మమునకు వేరైనట్లు) మిథ్యగా ఈ జగత్తు భాసిస్తోంది.
3. బ్రహ్మమే సృష్ట్యాది యందు జగత్తువలె స్థితినొందియున్నది.

అంతా బ్రహ్మము రూపమే అయివుండగా ఇక ఇందులో గ్రాహ్యం యొక్క త్యాజ్యం యొక్క భాసనమేమున్నది? బ్రహ్మరూపమే అయినట్టి జగత్ చమత్కారంలో ఆకారవంతమైనది గాని, స్మృతి సంబంధమైనదిగాని సంభవించనే సంభవించదు. పరమాత్మ యందు జగత్తు భాసించటానికి ఉపాదాన కారణమంటూ (కుండ తయారవటానికి ఉపాదాన కారణం కుమ్మరిలాగా) ఏదీ పరిశీలనకు కించిత్ కూడా లభించటం లేదు. కాబట్టి... పరమాత్మ స్వరూపమే ఇట్లు జగత్తుగా అజ్ఞానదృష్టిచే భాసించుచున్నదగుచున్నది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! సాధన కొరకై ఈ జగత్తు సాకారమను భావన ఉచితమా? నిరాకారమను భావన ఉచితమా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : "ఈ జగత్తు సాకారము" అనే భావనను ఉపాసించే వారికి పుత్రుడు మొదలైనవారి మరణం యొక్క స్మృతియందులాగా... ఇద్దాని స్మృతి యందు కూడా దుఃఖం కలిగే అవకాశముంది. ఎందుకంటే... సాకారమైనదంతా నిరంతరం మార్పు చేర్పులు చెందుతూనే పోతోంది కదా!

ఈ జగత్తు యొక్క ఆకారము, అద్దాని స్మృతి... రెండూ కూడా మిథ్యయే! మిథ్య అయినది స్వయంగా బంధం కలిగించగలదా? లేదు. ఈ భూతాకాశమునందు కనిపించే నీలత్వంలాగా... చిదాకాశమునందు ఈ జగత్తు కూడా శూన్యరూపంగా వర్తించుచున్నది.

స్వప్నంలో విశాలమైన దిక్కులు, ఆకాశం మొదలైనవి కనబడుచున్నాయి. అవి ఎక్కడి నుండి అక్కడికి వచ్చాయి? స్వప్నంలో చిదాత్మ తనయొక్క చిదాత్మ నిజ స్వరూపమును త్యజించకుండానే ఆయా దిక్కులు, భూమి, ఆకాశము, కాలము మొదలైన వాటితో కూడిన జగద్రూపంగా భాసిస్తోంది కదా! ఎందుకంటే స్వప్న సమయంలో స్వప్నద్రష్టకంటే వేరుగా అక్కడ ఎవరూ లేరు. పోనీ, వేరుగా ఎవరైనా స్వప్న దృశ్యం కల్పించటానికి కారకులా? కాదు. కనుక స్వప్నమంతా కూడా స్వప్న ద్రష్టరూపమే! అట్లాగే పరబ్రహ్మము తన శుద్ధ సచ్చిదానంద స్వరూపమును త్యజించకయే ఈ సూర్య, చంద్ర, పర్వతాది రూపములుగా స్థితినొందియున్నది.

ఏ విధంగా తన శుద్ధ చిదాకాశ స్వరూపమును త్యజించని చిదాకాశము యొక్క అంతరమున స్వానుభవమాత్ర స్వరూపమై స్వప్న ద్రష్ట యొక్క స్వప్న పురము విద్యమానమగుచున్నదో... అట్లాగే ప్రతి జీవుడు తన చిదాకాశ స్వరూపమునందే ఈ జగత్తును గాంచుచున్నాడు. అనగా, తన స్వరూపమునకు అనన్యమైన దానియందే ఈ సర్వ దృశ్య వ్యవహారములను సందర్శించుచున్నాడు. సృష్టి యొక్క ఆదియందు కూడా (స్వప్నమందు లాగానే) పృథివి మొదలైనవి ఉత్పన్నమే కాలేదు. బ్రహ్మ సత్తయే సృష్ట్యాది యందు జగత్ రూపంగా భాసిస్తోంది.

పరమాత్మయే "హిరణ్మగర్భుడు" అనబడే సమష్టి మనోరూపమును ధరించి, స్వకీయ భావనానుసారంగా సృష్టియొక్క కల్పనను గావించి, అద్దానియందు ప్రవేశించి, "ఇది మట్టి, ఇది రాయి, ఇది గోడ, ఇది ఇల్లు"... ఇత్యాది సంజ్ఞలను గావించుచున్నాడు. అయితే పృథివి మొదలైన వాటి ఉనికియే అసంభవం. అందుచేత, ఈ జగత్తు బ్రహ్మదేవుని స్మృతి రూపమూ కాదు, సాకారమూ కాదు. భ్రాంతీ కాదు. వివర్త రూపమూ కాదు.

ఇది కేవలం బ్రహ్మమే! అట్టి బ్రహ్మము సృష్టి - ప్రళయములందు కూడా తన నిర్వికార చిత్ స్వభావమునందే వెలయుచున్నది. అదియే రమణీయమగు ఈ జగత్తుగా కూడా భాసిస్తోంది. ఈ విధంగా సృష్టి - ప్రళయ - దృశ్య రూపములుగా భాసిస్తున్నప్పటికీ ఆ బ్రహ్మము సర్వదా ఏకము - నిర్మలము - ప్రశాంతము - నిత్యోదితము అయిన చిదాకాశముగానే చెన్నొందుచున్నది.

❖❖❖

15. చైతన్యము యొక్క అనేక విన్యాసములు

శ్రీరాముడు : హే మునీంద్రా! "సర్వానుభవరూపము, అనంతము, సర్వ స్వరూపము అయినట్టి ఆత్మయొక్క చమత్కారమే ఈ జగత్తు"..... అని మీరు నిర్ద్వంద్వంగా ప్రకటిస్తున్నారు కదా! అంతా ఆత్మయే అయినప్పుడు అద్దానికి దేహంలోనే "అహమ్" "అనే భావన కలిగివుండటం, ఒక రాయి కొండ మొదలైన జడ పదార్థములందు అహంభావము కలిగి ఉండకపోవటం... ఎందుకు జరుగుతోంది? అన్ని వస్తువుల యందు ఆత్మ అహంభావము కలిగివుండవచ్చు కదా! జడములందు 'నేను' అనునది ఎందుకు కలిగివుండటం లేదు?

ఆ చైతన్యము చైతన్య విరుద్ధములైన గోడ-రాయి-మట్టి-ఇల్లు వంటిరూపములను జాగ్రత్-స్వప్నాలలో ఎందుకు కలిగి ఉంటోంది? చైతన్యము సర్వదా చైతన్యమే అయినప్పుడు,. జడరూపములనేవే ఉండకూడదు కదా!

రాయి, కట్టె చైతన్యరూపం కాకపోయివుంటే అవి 'లేవు' అనటానికి వీలులేదు కదా! కనుక చైతన్యమునకు వేరైనది ఉన్నట్లే కదా! మరి చైతన్యం 'అనన్యం' అనటమెట్లా? రాయి, కట్టె చైతన్య రూపములే అయివుంటే, అవి జడరూపములే కదా! చైతన్యము 'సత్' అని, అందుకే అన్యమైనది 'అసత్' అని గదా సిద్ధాంతం!

కాబట్టి "చైతన్యము సర్వరూపమైనది" అనెడి జడవస్తువుల పట్ల ఎట్లా సిద్ధిస్తుంది? ఒక శరీరంవలెనే రాయి జడమా? చైతన్యమా? చైతన్యమునకు జడత్వం కూడా (రాయిలో) సిద్ధిస్తోందా? అది ఎట్లా? (లేక) చైతన్యం కొన్ని కొన్ని చోట్ల జడంగా ఉండిపోతోందా ఏమి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓహో! మంచి ప్రశ్నే అడిగావు. "చైతన్యము చైతన్య విరుద్ధమైన జడరూపమగు రాయి, కట్టెగా కూడా అగుచున్నదా?"... అని కదా నీ ప్రశ్న? కదిలే శరీరాలు చైతన్యమనవచ్చునుగాని, కదలని రాయి, కట్టె చైతన్యము లెట్లా అవుతాయి? అవి చైతన్యము కాకపోతే, మరప్పుడు 'సర్వజగత్

చైతన్య స్వరూపమేవ'... అనే సిద్ధాంతం కుదురదు కదా! కట్టె - రాయి చైతన్యం కాకపోతే, అప్పుడు చైతన్యం కొన్నిచోట్ల జడంగా కూడా ఉంటుందా?... అని కదా నీ సందేహం?

సరే! జడంగా కనిపించే రాయి - కట్టె ఎట్లా చైతన్య స్వరూపములో వివరిస్తాను విను.

❖

దేహధారియగు జీవుడు అనే చైతన్యం	విశ్వరూప చైతన్యం
1. దేహధారియగు జీవునకు శరీరమంతా అహంకారం (నేను అను భావన) ఉన్నప్పటికీ కూడా చేతులలో మాత్రమే 'ఇవి నా చేతులు' అనే అహం భావం, కళ్ళ వద్ద మాత్రమే 'ఇవి నా కళ్ళు' అనే అహంభావం ఏర్పడుతోంది. పాదాల వద్ద పాదాలకు సంబంధించిన అహంభావం మాత్రమే ఏర్పడు తోంది.	1. సర్వరూపమగు చైతన్యమునకు కూడా అట్లాగే దేహము నందు మాత్రమే దేహమునకు సంబంధించిన అహంభావం ఏర్పడుతోంది. అట్లే భూమి - ఆకాశం - రాయి మొదలైన వాటిపట్ల ...ఆయా పరిమిత అహంభావములు కలిగి ఉంటోంది.
2. వృక్షాభిమానియగు జీవుడు వృక్షమంతటా 'అహం' భావము సమంగా కలిగివుంటాడు. కాని ఆకులలో ఆకులకు సంబంధించిన అహంభావం, కాండము వద్ద కాండమునకు సంబంధించిన అహంభావం కలిగి ఉంటాడు.	2. సర్వరూపమగు చైతన్యం వృక్షంలో వృక్ష సంబంధమైన అహంకారం, పర్వతంలో పర్వత సంబంధమైన అహంకారం, మానవులో మానవ దేహాహంకారం వేరు వేరుగా కలిగి ఉంటోంది. అంతే కాని, మానవుని యందు పర్వతాహంకారం కలిగి ఉండటం లేదు.
3. ఆకాశాభిమానియగు జీవునకు శూన్యత్వం నందే శూన్యత్వమును గూర్చిన అహంభావం ఉంటోంది. ఆతనికి "వస్తురూప-దేహరూప" అహంభావం ఉండటంలేదు.	3. చైతన్యానికి శూన్యం నందు శూన్యమేవాహం భావం, మణి - సువర్ణాది ద్రవ్యముల పట్ల ద్రవ్యత్వ అహంభావం కలిగి ఉన్నదగుచున్నది.
4. స్వప్నద్రష్టకు నిరాకారరూపమగు స్వప్న పురం పట్ల స్వప్న రూపత్వానికి సంబంధించిన అహం భావం ఉన్నది కదా!	4. సర్వరూపమగు చైతన్యమునకు స్వప్నమందు స్వప్నాహంభావం, జాగ్రత్ నందు జాగ్రదహం భావం కలిగినదై ఉంటోంది.
5. మహాపర్వతాభిమానియగు జీవుడు 'ఇది నా శిలారూపం, ఇది నా వృక్ష రూపం, ఇది నా జలరూపం' ... ఇత్యాది వివిధ అహంకారములు కలిగి ఉంటున్నాడు.	5. "సర్వాత్మ" యగు చైతన్యమునకు మహా పర్వత పుర ఆదిగా అహంకారాలు ఉండి ఉంటున్నాయి. అయ్యది సర్వాహంకార రూపం (ఇదంతా నేనే - అనే అహంకారం) కలిగి ఉన్నదై ప్రదర్శితమౌతోంది.
6. చేతన రూపియగు ఈ దేహి దేహమునకు "గోళ్ళు - వెంట్రుకలు మొదలైన అచేతనములు కలిగి ఉండాలి" అనే పట్టుదల కలిగియే ఉన్నాడు.	6. సర్వరూపమగు చైతన్యము కాష్ఠ - శిలాదులపట్ల (కొయ్య-రాయి పట్ల) కాష్ఠ - శిల అవయవత్వము - జడత్వము ధరిస్తోంది.

7. మనుజుడు చైతన్య స్వరూపుడే కదా! ఆతని దేహమో … గోళ్ళు, వెంట్రుకలు, రక్తం, ఆకాశం ఇత్యాది ధర్మాలు కలిగి ఉన్నదై చేతన అచేతనాత్మ కమై శోభాయమానంగా వెలుగొందు చున్నది కదా!

7. "సర్వస్వరూపుడు, శుద్ధ చైతన్య స్వరూపుడు" అగు పరమాత్మ శరీరమగు ఈ జగత్తు కూడా స్థావరజంగమాత్మకాలతో, చేతన-అచేతనాలతో కూడి శోభాయమానమై ఉన్నది. అయినప్పటికీ ఇదంతా నిరాకారం, యథాతథం.

8. జీవుడు కలలో అనేక దృశ్యాలు "వాస్తవమే కదా" అనే బుద్ధితో చూస్తున్నాడు. మెలకువ రాగానే…? స్వప్నాంతర్గతమైన స్వప్న భ్రమ క్షణంలో తొలగి పోతోంది.

8. ఈ జగత్తు కనిపించవచ్చుగాక. కానీ సమ్యక్ జ్ఞానముచే ఇదంతా శమించినదై జడ + చైతన్యాలుగా కాకుండా కేవల శుద్ధ చైతన్యంగా అగుపిస్తోంది.

9. అతిదీర్ఘమైన అనేక బీభత్సాది విషయా లతో కూడిన స్వప్నం నుండి తెల్లారి మెలుకువ రాగానే …ఆ స్వప్నాంతర్గత విశేషాలు, స్వప్నం, ఆ స్వప్నద్రష్ట మటుమాయమై పోతున్నారు కదా! ఇక స్వప్న ద్రష్ట లేదు, స్వప్నం లేదు. ఏమయ్యారు? మౌనరూపచిన్మాత్రాకాశంగా పరిణమిస్తున్నాడు కదా!

9. అట్లాగే… ఆత్మజ్ఞానము పొందిన తరువాత ఇక ఈ దృశ్యము-ఇద్దానిని దర్శించే ద్రష్ట. ఇరువురూ కూడా చిదాకాశమాత్ర రూపులై తెలియ వస్తున్నారు. జగత్తే బ్రహ్మమగుచున్నది. ఇక జడ - చైతన్య భేదమెక్కడ? బ్రహ్మమే ఈ జగత్తు!

10. సముద్రంలో అసంఖ్యాక తరంగాలు పెల్లు బుకుతున్నాయి. సముద్రంలో అటు ఇటూ సంచ రిస్తున్నాయి. ఆ తరంగాలన్నీ కాలాంతరంలో ఏమి కానున్నాయి? ఏ జలంలోనుంచి బయల్వెడలు చున్నాయో… ఆ జలంలో ఆకారాదులన్నీ త్యజించి విలీనమవుతున్నాయి.

10. "చిదాకాశము" అనే మహా సముద్రంలో చిదాకాశానికి అనన్యమైనట్టి అనేక కోట్ల "సృష్టులు" అనే తరంగాలు ఉత్పన్నమై, కొంత కాలం కనిపించి మరల చిదాకాశమునందే విలీనమైపోతున్నాయి. అయినా కూడా, అసంఖ్యాక సముద్ర తరంగాల వలె అసంఖ్యాక సృష్టులుగా కనిపించినప్పటికీ చిదాకాశము యొక్క "ఏక రూపత్వము"నకు వచ్చే హాని ఈషణ్మాత్రం కూడా లేదు.

11. సముద్రజలం తరంగాలు, బుడగలు, నురుగు, ఆవర్తాలు, సుడులు మొదలైన వివిధ రూపాలుగా ఒకే సముద్ర జలం కనిపిస్తున్నప్పటికీ …. సముద్ర జలం సర్వదా యథాతథమైయున్నది.

11. సర్వదా నిర్మల చైతన్యమున చిత్స్వరూపములే అగు అనేక సృష్టులు ప్రభవించి మరల ఎప్పుడో నిర్మల చైతన్యమునందే లయిస్తున్నాయి. అట్టి చిత్స్వరూపమున తరంగాలు - ఆవర్తాల వలె సృష్ట్యాదిగా అనేక సంజ్ఞలు రచించబడుచున్నాయి.

❖

ఓ రామచంద్రా! అజ్ఞానికి జగత్తులో తనకు సంబంధించినవి - సంబంధించనివి అనేక వస్తు - విషయ - సంఘటన - వ్యక్తుల పరంపరలు అగుపిస్తున్నాయి కదా! అయితే జ్ఞానికి ఈ జగత్తు యథాతథంగా సదా నిర్వికారమగు పరబ్రహ్మముగా విద్యమానమగుచున్నది.

జ్ఞానుల నిత్యస్వభావమగు "ఆత్మాహమ్" దృష్టిని సుస్పష్టపరచటానికి ఇక్కడ ఒక చమత్కారమైన దృష్టాంతపూర్వకమైన విశేషం చెపుతాను.

"నాహం తరంగః, సలిలమహమ్" ఇత్యేవ యుక్తితః
బుద్ధం యేన తరఙ్గేణ ..... కుతస్తస్య తరంగతా?

ఒకానొక మహాసముద్రం ఉన్నది. అద్దానియందు ఎక్కడో, ఎందుకో, ఏదో సమయంలో (సముద్ర జలంలో) ఒకానొక 'తరంగం' ఉత్పన్నమైనది. తదితర తరంగములలాగానే అది సుదీర్ఘకాలం అవిశ్రాంతంగా మహాసముద్ర జలంలో అటూ – ఇటూ సంచరిస్తూ ఎంతో చంచలత్వం, వేదన, శ్రాంతి(Restlessness), శ్రమ పొందినదయింది. అట్టి ఉద్వేగము, వేదనలను తొలగించుకోవటానికి మార్గం అన్వేషించటం ప్రారంభించింది. చివరికి ఆ తరంగమునకు ఎవరో ఉద్బోధించారు. ఏమని? ... "నీవు జలము నుండియే ఉత్పత్తిని పొందావు. ఆ జలమును చేరగానే నీవు సశాంతిస్తావు"... అని. అప్పుడు ఆ తరంగం "జలం ఎక్కడున్నది? అద్దానిని దర్శించి అద్దానియందు లయమొందే ఉపాయమేమిటి?" ... అని తీవ్రమైన ఆందోళనతో కూడిన అన్వేషణ ప్రారంభించింది. అప్పుడు అద్దానికి మరెవరో ఇట్లా బోధించారు.

ఓ తరంగమా! నీవు జలముతోనే తయారయ్యావు. జలానికి అన్యంగా నీవు లేవు. ఇక తరంగత్వమునకు సంబంధించిన నామరూపాదులు నీ యొక్క భ్రమయే! నీవు జలమునకు వేరైన క్షణమే లేదు. జలమునకు అన్యంగాని నీవు జలం కోసం వెతకటమేమిటి?

పై అంశాన్ని గ్రహించిన ఆ తరంగం పరమానందమును పరమశాంతిని పొందినదై తన జల సంచారము లీలగా, క్రీడగా కొనసాగించసాగింది.

ఇప్పుడు "నేను జలమునే" అని గ్రహించిన ఆ తరంగమునకు "నేను ఈ తరంగత్వము – అనే బంధం తొలగించుకునేది ఎట్లా?" ...అనే ఆవేదన ఉండదు కదా! "చైతన్య మహాసముద్రంలోని చైతన్య స్వరూప తరంగమే నేను" ...అని గ్రహించిన తరువాత, ఇక, "నాకు మోక్షం ఎప్పటికి? ఈ 'జీవుడు' అనబడే బంధం, ఈ దేహబంధం, ఈ దృశ్యబంధం ఇట్లాగే ఉంటాయా? తొలిగేది ఎన్నటికి?" ...అనే సంశయ –ఆవేదన – ఆందోళనలు ఉండవు.

ఈ జగత్తు 'బ్రహ్మము' అనే సముద్ర జలము యొక్క తరంగమువలె భాసిస్తోంది. తరంగం ఉన్నప్పుడు – లేనప్పుడు కూడా జలము సర్వదా జలమే అయినట్లుగా... 1.జగత్తు, 2.జగత్తు యొక్క అభావము ఈ రెండూ కూడా బ్రహ్మము యొక్క శక్తి చేతనే స్థితిని పొందినవగుచున్నాయి.

ఓ రామచంద్రా! స్వప్నంలో జడ–చైతన్య పదార్థములను గాంచుచున్న స్వప్న ద్రష్ట తన యొక్క స్వప్నమునకు అప్రమేయమైన స్వస్వరూపమును త్యజిస్తున్నాడా? లేదే! అట్లాగే, చిదాకాశము తన శుద్ధ స్వస్వరూపమును కించిత్ కూడా త్యజించకుండానే... పరస్పర ధర్మ–నియమములగు చేతనాభావం కలిగి ఉంటోంది. అట్టి చైతన్యంతో కూడిన సమష్టి భావనా స్వరూపమే "మనస్సు". ఆ సమష్టి మనస్సే "పితామహుడు, సంకల్ప పురమువలె అకారణుడు, చిన్మాత్ర రూపుడు" అగు "ఆది ప్రజాపతి".

ఇప్పుడు సువర్ణాభరణమును దృష్టాంతంగా తీసుకొందాం. ఒక బంగారు భుజకీర్తి (భుజమునకు అలంకరించే ఆభరణం) "నేను బంగారంగా అవాలి. బంగారంగా ఉండాలి"... అని ఆవేదన చెందటం ప్రారంభించిందనుకో! ఆ ఆభరణము "నేను బంగారమునే! ఈ ఆకారం ఆపాదితం, ఈ ఆకారం (భుజకీర్తిగా) కలిగి ఉన్నంత మాత్రంచేతగాని, (లేక) ఇది తొలగుటచేతగాని నేను బంగారం కాకపోవట మెక్కడిది?"... అని గ్రహించిన తరువాత, ఇక... అద్దానికి ఆభరణత్వమెక్కడిది? అట్లాగే "నేను సర్వదా చిదాకాశ స్వరూపుడనే" అని గ్రహించిన మహనీయునికి ఇక, "ఈ 'జీవుడు' అనే బంధం, ఈ అహంకారం, ఈ జన్మలు, ఈ కర్మలు నాకు తొలగేది ఎట్లా?" అనే ఆవేదన ఇంకెక్కడుంటుందయ్యా?

ఈ సృష్టికి కర్త అగు బ్రహ్మదేవుడు సంకల్ప స్వరూపుడు. చిన్మాత్రాకాశ దేహధారి. జన్మ రహితుడు. ఇక ఈ జగత్తులో భాసించే 'అహమ్' మొదలైనవి, అద్దానిని ఆధారంగా కలిగి ఉండి భాసించే తదితరములు... ఇవన్నీ కూడా బ్రహ్మదేవుని స్వరూపమే అయివున్నవి.

ఇక ఈ సృష్టి-స్థితి-లయాలంటావా? ఇవన్నీ కూడా చిదాకాశమున శూన్యరూపాలైన చైతన్య చమత్కృతులే! చిన్మాత్రాకాశము యొక్క స్వయం స్ఫురణయే బ్రహ్మదేవుడు. అట్టి స్వయం స్ఫురణ నిర్మలము, స్వప్నతుల్యము చిత్తత్త్వమాత్రము అయివున్నది. ఆద్యంతరహితమగు చిద్రూపమే స్ఫురణ మాత్రంగా సృష్టి-స్థితి-ప్రళయ విభ్రమరూపంగా స్ఫురిస్తోంది. హిరణ్యగర్భ రూప "సమష్టి మనస్సు"... "విరాట్" అని చెప్పబడుతోంది. అట్టి విరాట్ యొక్క సంకల్ప నగరం వంటి నిర్మల స్ఫురణములే ఈ భూ - భువన సమూహ సృష్టి. అనగా ఆ చిదాకాశరూపమగు విరాట్టుయే ఈ సృష్టి.

ఆ విరాట్ ఈ సృష్టిని తన రూపముగా కలిగివున్నాడు. స్వప్నద్రష్టయే స్వప్నరూపముగా అగుచున్నట్లుగా ఈ సృష్టియే ఆతని స్వప్నం. ఆ స్వప్నమే ఈ జాగ్రత్‌లోని వ్యష్టి - సమష్టి - జడాది దేహరూపములను ధరించుచున్నది. సుషుప్తియే స్వప్నానుభవంగా ఉత్పన్నమగుచున్నట్లుగా... 'అవిద్య' అనే అంధకారముచే ఆవృతమైన ఆత్మయే జగదనుభవముగా బయల్వెడలుచున్నది.

ఆ విరాడ్రూపుడగు పరమాత్మకు... కల్పాంతమందలి రాత్రి, అవాంతర ప్రళయములు చిన్న -పెద్ద కేశములవంటివి. కాలము-క్రియ-పగలు-రాత్రి ఆతని అవయవ సంధులు. అగ్ని ఆతని ముఖము. స్వర్గము శిరస్సు. ఆకాశము నాభి. భూమి పాదములు. సూర్య చంద్రులు నేత్రములు. దిక్కులు చెవులు. ఈ ప్రకారంగా మనఃకల్పనయే విరాడ్రూపంగా విజృంభించుచున్నది.

❖

ఈ విధంగా విశాలరూపుడగు విరాట్ భగవానుడు ఈ విశాల విశ్వము రూపంలో ఘనీభూతమై బాగుగా కనిపిస్తున్నప్పటికీ ..ఇదంతా స్వప్నంలో కనిపించే మహా పర్వతంలాగా స్థితినొందియున్నది. వాస్తవానికి ఈ విరాట్ పురుషుడు ప్రపంచ రహితుడైన చిదాకాశరూపుడే అయివున్నాడు.

జగత్తు = ఏదైతే చిదాకాశమున... చేతనాత్మకమగు జీవరూపమును పొంది స్వయంగా అతిశయ రూపమున ప్రకాశించుచున్నదో... అదియే - చిదాకాశ రూపమగు ఆత్మరూపజగత్తును చిదాకాశ రూపమగు ఆత్మయే పొందుచున్నదిగా - అగుచున్నది.

విరాడ్రూపం - సర్వవ్యాపకమైన చిన్మయాకాశమే స్వప్నంలో వ్యవహారంలాగా ఇట్లు విరాడ్రూపంగా జడ – చేతనములతో కూడి భాసిస్తోంది.

అనుభవితైవ అనుభవం సత్యం స్వాత్మానమప్యసస్తమివ
అనుభవతీయత్త్వేన స్వప్ననటః స్వప్నదేశమివ ॥

ఒకానొక నృత్య కళాకారుడున్నాడు. ఆతడు ఒక రాత్రి కలలో తాను నృత్యం చేస్తూ ఉండగా అనేక మంది ప్రేక్షకులు అభినందనలతో కరతాళ ధ్వనులు చేస్తూ ఉన్నారు. ఇప్పుడీ స్వప్నంలో జరుగుచున్నదేమిటి?... ఆ స్వప్నం, అందులోని ప్రేక్షకులు, వారి కళాభిరుచికి అనుగుణంగా నృత్యం చేసే తాను, ఆ నాటక రంగం, అక్కడి వాయిద్యములు, తదితర వాయిద్య కళాకారులు, తాళ – లయ విన్యాసం చేసే శబ్ద సూత్రధారి... ఇవన్నీ ఆ నటుని కల్పనయే అయి, ఆ నటుని స్వప్న స్వస్వరూపమే కదా!

అట్లాగే...అనుభవకర్తయగు చిదాత్మయే... అనుభవైక రసము, స్వస్వరూపము అయినట్టి స్వస్వరూప పరమాత్మమునందు– మాయావరణముచే స్వస్వరూపమును "లేనిదాని వలె" ఏమరచి, పరిచ్ఛిన్నమగు ప్రపంచమును తన స్వస్వరూపమున కల్పించుకొని, ఆ కల్పనను తనకు వేరైన సత్యము వలె ...అనుభవిస్తోంది. ఇదియే మనలో ప్రతి ఒక్కరికి – మనచే దర్శించబడే దృశ్యమునకు గల సంబంధం.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఈ దృశ్యము మాయా సమ్మిళితమైన స్వప్నరూపమేనని, స్వప్నంలోలాగా ఇది స్వస్వరూపమునకు వేరైనట్లు, (స్వస్వరూపము యొక్క తత్త్వమును ఏమరచిన సందర్భంలో) అన్యమగు జగత్తుగా అనిపిస్తోందని... మీరు సిద్ధాంతపూర్వకంగా ఇంతసేపూ సుస్పష్టంగా ప్రకటించుచున్నారు. మీ "ఆత్మోపమ్యేవ సర్వత్రా" అను సిద్ధాంతము అమోఘం – అప్రతిహతం. అయితే, ద్రష్టయగు జీవునికి దృశ్యమునకు గల సంబంధమును వేర్వేరు విధాలుగా నిర్వచించి వేర్వేరు గురువులు తమ శిష్యులకు వేర్వేరు రీతులుగా ప్రబోధించటం లోకంలో చూస్తూ ఉన్నాం. ఆ గురు బోధానుసారం శిష్యుల యొక్క వారి వారి అనుభవం ఉంటున్నట్లు ప్రకటించటం కూడా చూస్తున్నాం. ఇది అట్లా ఎందుకు జరుగుతోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఔను. వేర్వేరు గురువులు తమ శిష్యులకు వేర్వేరు సిద్ధాంతాలు ద్రష్ట – దృశ్యముల సంబంధం గురించి నిర్వచించటం జరుగుచున్న మాట నిజమే! ఆ స్థితిని అనుభవించి గురువులు అనుభవ వాక్యములను బోధించటం ఆ శిష్యులు నిరూపణగా అనుభూతి పొందటం కూడా జరుగుతోందనే మాట నిజమే!

వేదాంతులు.....	వారి గురువులు	(వ్యాసులు)
అర్హతులు	వారి గురువులు	(అర్హత)
సాంఖ్యులు	వారి గురువులు	(కపిలముని)
సౌగతులు	వారి గురువులు	

అట్లాగే...	సూత్రాంతిక వైభాషిక యోగాచార మాధ్యమికులు	→	బుద్ధులు, పాశుపతులు గాణాపతులు, వైష్ణవులు, శక్తులు

ఈ విధంగా వివిధ మతములున్నాయి. ఆయా గురువులు ఈ దృశ్యం, ద్రష్ట భావనానుసారమని, ద్రష్ట ఊహా స్వరూపమని, ద్రష్ట యొక్క స్వస్వరూపమేనని, ఇదంతా మాయా కల్పితమని, ద్రష్ట కోసం భగవంతుడు ఈ ఈ విధంగా కల్పించారని, "పరమాత్మ జగత్తులో లేదు; అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయ కోశములకు ఆవల ఉన్నారు" అని, బుద్ధికి ఈవల జగత్తు-ఆవల పరమాత్మ అని, ఇహలోకంలో చేసినవి పరలోకంలో ఫలిస్తాయని, ఈ కనబడే ప్రకృతియే పరమాత్మయని, పరమాత్మ ఎక్కడా ఏ రూపంగానూ లేనే లేడని...

ఈ విధంగా ఆయా గురువులు తమ శాస్త్రములందు ఏఏ దృశ్య నిర్వచనము పొందుపరచి బోధిస్తున్నారో, వాటన్నిటి యొక్క రూపముచే అనువర్తులగు శిష్యులకు వారి వారి వాసనానుసారమే వారికి బ్రహ్మము ఆ చెప్పబడిన రీతిగానే స్ఫురిస్తోంది. ఆయా వాదుల యొక్క నిశ్చయానుకూలమగు ఐహిక - పారలౌకిక ఫలములుగా స్ఫురించేదంతా బ్రహ్మమే అయివున్నది. ఎవరు ఏ దృఢ భావన కలిగివుంటే వారిపట్ల అదియే సత్యముగా అనుభూతమవటం బ్రహ్మము యొక్క ఒకానొక చమత్కారమైన ధర్మము అయివున్నది. ఎందుకంటే ఆయా వాదులంతా (ఆయా మత గురువులంతా) తమ ఆత్మయందే ఆయా ఫలసిద్ధిని గురించి భావించి ఆయా రీతులుగా పొందియున్నారు కాబట్టి! శిష్యులు కూడా అదే భావనచే అట్టిదేయగు ఫలమును సిద్ధించుకుంటున్నారు కాబట్టి!

బ్రహ్మము యొక్క మాయా చమత్కారం సర్వాత్మకమై, సర్వుల వాసనానుసారంగా ఆయా శరీరములను ధరించి ఆయా ఫలములన్నిటినీ సిద్ధింపజేస్తోంది. బ్రహ్మము యొక్క మహిమ అట్టిది మరి!

❖❖❖

16. అజ్ఞానం తొలగిందా ..... అంతా బ్రహ్మమే!

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! "ఈ జగత్తు సంసార రూపం. ఇద్దానిని ధ్యాన-తపో-సమాధి నిష్ఠల వంటి ప్రయత్నములచే తొలగించుకుంటేగాని బ్రహ్మము అనుభూతం కాదు. సాధకులు ఈ జగత్తును త్యజించగలిగే ఉపాయాలు ఆశ్రయించాలి" ...అని కొందరు గురువులు (జైనమతం) తమ శిష్యులకు క్రమగతిపూర్వకంగా బోధిస్తున్నారు. వారి అభిప్రాయం గురించి వ్యాఖ్యానించ ప్రార్థన.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ముందుగా మా అభిప్రాయమగు ఒక పరమ సత్యమును ప్రకటిస్తున్నాను. విను.

సృష్ట్యాది యందు కేవల చిన్మాత్రమే ఈ జగత్తుగా భాసిస్తోంది, – స్వప్న ద్రష్ట యొక్క చిన్మాత్ర స్వరూపమే స్వప్నంగా భాసించుచున్నట్లుగా!

ఇది శాస్త్ర నిర్ణయం. కనుక ఈ ముల్లోకములు బ్రహ్మమే అయివున్నాయి. ఇట్టి దృఢజ్ఞానమే మోక్షోపాయ ఔషధం. 'బ్రహ్మము' అనే మహా సముద్ర జలమునకు ఈ సృష్టులు తరంగముల వంటివి. తరంగములన్నీ 'జలమే' అయినట్లు సృష్టులన్నీ బ్రహ్మమే! ఎండమావులలోని జలమునకు ద్రవత్వం ఎట్టిదో సృష్టుల అనుభవం అట్టిది.

అయితే... అజ్ఞానుల దృష్టికి దుఃఖమయమై, "ఎట్లా దాటిపోవాలిరా బాబూ!" అనిపించే జగదనుభవ వ్యవహారం జ్ఞానముచే తుడిచివేయబడుతోంది. అజ్ఞానము తొలగినప్పుడు ఈ జీవుడు జీవన్ముక్తుడగుచున్నాడు. అట్టి జీవన్ముక్తునికి వ్యవహారార్థం శేషించియుండే ఈ జగత్తు ఇక అక్కడ "అద్వైతమా? ఏకమా? అనేకమా?"... మొదలైన ప్రశ్నలు ఉండజాలవు.

❖

శ్రీరాముడు : స్వామీ! జీవన్ముక్తులు – విదేహముక్తులు అనే రెండు పదాలు అధ్యాత్మశాస్త్రంలో చోటుచేసుకొంటున్నాయి. కదా! వారిరువురి అనుభవం ఒకే తీరుగా ఉంటుందా? వేర్వేరు తీరులుగా ఉంటుందా? వారీ జగత్తును ఏఏ విధాలుగా దర్శిస్తున్నారు? (లేక) ఎట్లా సమన్వయించు కుంటున్నారు? వారిరువురిలో అధిక సుఖి ఎవరు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : జీవన్ముక్తునకు – జగత్తుగా కనిపించేది బ్రహ్మముగానే అయివున్నది. విదేహముక్తునకు – బ్రహ్మమే ఉన్నదిగాని జగత్తనబడేది లేదు.

స్వప్న – సుషుప్తులలో ఒకదానిలో దృశ్యం ఉండవచ్చు. రెండవదానిలో లేకపోవచ్చు. కానీ రెండూ నిద్రారూపములే కదా! అట్లాగే జీవన్ముక్తునికి దృశ్యము బ్రహ్మముగాను, విదేహముక్తునికి బ్రహ్మము తప్పితే... దృశ్యము మొదలే లేనిదిగాను అగుచున్నప్పటికీ... ఆ ఇరువురి చిదాకాశము యొక్క మూల నిర్వచనం ఒక్కటే! కాబట్టి.... ఆ రెండింటి సుఖస్థితి సమానమే అయివున్నది. అంతేగాని భేదమేమీ లేదు. జాగ్రత్ – స్వప్నములు ఒకే నిద్రలోని విశేషములు అయినట్లు జీవన్ముక్త – విదేహముక్తులు ఒకే ముక్తి యొక్క పరమానందభరితమైన రెండు ఆత్మసాక్షాత్కార చమత్కారాలు కలిగి ఉంటున్నారు. రాత్రి స్వప్నంలో ఒక నగరం కనబడిందనుకో. తెల్లవారి లేచిన తరువాత ఆ స్వప్న నగరం గురించి, "ఆ భవనాలు ఎవరు కట్టారు? ఎందుకొరకై కట్టారు? ఆ జనులు ఎక్కడి నుండి వచ్చారు? ఆ మన బంధువు అట్లా ఎందుకు మాట్లాడారో వారిని ఇప్పుడు కనుక్కుందామా?" ...అని మనం పరిశీలించే ప్రయత్నంలో ఉంటున్నామా? లేదు. స్వప్నానంతరం స్వప్నంలాగానే బ్రహ్మమును ఎరిగిన తరువాత ఈ దృశ్యం (స్వప్న సదృశ్యంగా) భాసిస్తుంది. అప్పుడిక ఏ వివేకి ఈ జగత్తు గురించి ఆసక్తి కలిగి ఉంటాడో చెప్పు?

తత్త్వజ్ఞుడు... సృష్ట్యాది యందు నిర్వికల్పము నిర్విషయము అగు ఆత్మయందు సృష్టి జనించటానికి కారణమేమీ లేదు. కనుక సృష్టి మొదలే ఉత్పన్నమై ఉండలేదని

సృష్టి యొక్క యథార్థ జ్ఞానం కలుగగానే స్వప్న దృశ్యంలాగా ఈ జగత్తు బాధితమై పోతోందని (జగత్తు మొదలే లేదని తెలిసిపోతోందని), అందుచేత ఇందు దుఃఖాదులు కలిగియుండటం అర్థంలేని పని అని... గ్రహించి ఉంటున్నాడు.

జాగ్రత్ దృష్ట్యా స్వప్నంలో వివిధ వాసనలచే ఆయా విశేషాలు ప్రదర్శనమయి ఉండినప్పటికీ, స్వప్నం అసత్యమేనని జాగ్రత్‌లో ఎరిగియే ఉంటున్నాడు కదా! అట్లాగే ఈ జగత్తులోని ఆయా వాసనా సమూహములు దగ్ధమైన కాగితపు ఆకారమువలె జ్ఞానికి ఏ మాత్రం క్లేశము కలిగించటం లేదు. ఈ విధంగా తత్త్వబోధచే ఈ దృశ్యం భ్రాంతిమాత్రంగా నిశ్చితమై, బాధితం అగుచున్నది. అంతేగాని, జగత్తు "పరమాణువుల సంయోగ – వియోగము" అనియో, లేక, "కర్మ వ్యవహారముల ఫలితం" అనియో, కాక "దీనికి మూల కారణం దైవము"... అనియో నిశ్చయము కలిగి ఉన్నంతకాలము భ్రాంతి తొలగిపోదని, ముముక్షువులకు నా మనవి. జగత్తు ఏదో కారణం చేత "ఉన్నది" అని గాని, "సత్యమే" అని గాని భావించినప్పుడు అది ఆ అనుభవమునకు సత్యమేనని అనిపించినప్పటికీ, జగత్ భ్రమ తొలగదు సుమా! శ్రుతులు "ఇది స్వప్న సదృశం" అని సిద్ధాంతీకరించియే ఉన్నాయి కదా! మరప్పుడు అతి సమీపమగు స్వప్న దృష్టాంతాన్ని జగత్తుకు ఎందుకు సమన్వయించరాదో చెప్పు?

"జగత్తు స్వప్నమువలె భ్రాంతియే"... అని చెప్పటానికి ఇంకొక ప్రత్యక్ష గుర్తు (ప్రమాణం) కూడా ఉన్నది. ఇది భ్రాంతి గాక సత్యమే అయివుంటే... అప్పుడు ఈ మనుజుడు తనకు ఇష్టమైన వస్తువులను స్వీకరించి, అయిష్టమైన వస్తువులను త్యజించివేసి హాయిగా సుఖంగా ఉండగలిగేవాడే! ఆకస్మిక దృశ్యమును (అయిష్టమయినప్పుడు) గాంచకయే హాయిగా ఎప్పుడూ సుఖమును కలిగి ఉండేవాడే! అట్లా జరుగుతోందా? లేదు. ప్రతి జీవుడు ఈ దృశ్యమును వెంబడించి అనేక దుః ఖాలను ఎందుకు కలిగి ఉంటున్నాడు? భ్రాంతిని భ్రాంతిగా గమనించకపోవటం చేతనే! ఈ విధంగా ఈ జగత్తు భ్రాంతి మాత్రమేనని (ఉపనిషత్ మొదలైన) వేద విభాగములచే నిర్ద్వంద్వంగా సిద్ధాంతీకరించబడుతోంది.

సమాధి -

శ్రీరాముడు : స్వామీ! కొందరు యోగులు "ఈ జగత్తు భ్రమ" అని గ్రహించి, – జన్మ జన్మలుగా అభ్యాస వశంచే సంస్కార రూపం దిద్దుకున్న ఇట్టి జగత్ భావోద్వేగం త్యజించి వేయటానికై – ఏకాంత ప్రదేశంలో జగత్యాజ్యరూపమగు జగద్రహిత సమాధిని సాధనోపాయంగా గ్రహిస్తూ ఉంటారు. ఈ జగత్తు దుఃఖమయమని, జగద్రహిత సమాధి యొక్క అభ్యాసముచే ఆనందరూపమగు ఆత్మానుభూతిని, సమాధిసేవనముయొక్క ఆవశ్యకత గురించి విశదపరచండి.

ఓ రామచంద్రా! ఈ జగత్తును ఏమరచి జగద్రహిత సమాధిని ఆశ్రయించేవారి ప్రయత్నంలో ..."ఈ జగత్తు సత్యమే!" ...అను ఒక భ్రమ కొనసాగుచునే ఉన్నది. ఈ జగత్తును ఆత్మకు అన్యమైన దానిగా తలచి కొనసాగించే జగద్రహిత సమాధి మరల జడత్వమే అగుచున్నది. పైగా "జగత్తును ఏమరచాలి" అనే ఆవేశము కలిగి ఉండి జగద్రహిత సమాధికై శక్తి యుక్తులను వినియోగించటమనేది

సవికల్ప సమాధియేగాని, నిర్వికల్ప సమాధి కాదు. అందుచేత అది సంసారమే అయివున్నది. అట్టి జగత్తును త్యజించివేయాలని తపనతో కూడిన సమాధి వలన పరమ పురుషార్థమగు మోక్షము కలుగనేరదు. "నిర్విషయక ధ్యానం" ...సంసారమే అయివున్నదని మరల గుర్తు చేస్తున్నాను. అది శిల వంటి జడస్థితయే అయివున్నది. ఇక, మోక్షమో, వికల్పాత్మకమగు సంసార రూపం కాదు. శిలవంటి జడ స్థితి కూడా కాదు. జగత్తును వదలి ఆత్మకొరకై నిర్వికల్ప ధ్యానం వలన జడస్థితి కంటే అన్యమైనదేదీ లభించదు. అట్టి సమాధి వలన ముక్తి లభిస్తుందనుకుంటే, అప్పుడు మనుజునకు గాఢనిద్ర వలన కూడా ముక్తి లభించేదే కదా?

అందుచేత రామచంద్రా! ఉత్తమ ఆత్మజ్ఞానం ద్వారా 1.జగత్తుగా ఆత్మయే భ్రాంతిచే కనిపిస్తోందని, 2.ఆత్మ సర్వదా నిరతిశయ ఆనంద సచ్చిదేకరస స్వరూపము అని నిశ్చయించుటయే ఈ జగత్తు యొక్క లయము. అదియే జగత్తు యొక్క అత్యంతాభావము కూడా!

భ్రాంతిహేతువగు "జగత్తును ఆత్మకు వేరుగా దర్శించటం" ...అనే అజ్ఞానావరణము క్షయించుటయే భ్రాంతి క్షయము.

జగత్తును ఆత్మరూపంగా దర్శించటమే ఆత్మ సాక్షాత్కారం. అట్టి (సర్వం ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ మొదలైన వేద వాక్యార్థమైన) నిశ్చల దృఢాభిప్రాయమే సమాధి కూడా! (సమ + అధి). వివేకి జీవన్ముక్తత్వము అదియే! అదియే (సర్వము ఆత్మయే అను దృష్టియే) 'నిర్వికల్ప సమాధి' అని, 'అనంతమగు నిర్వాణము' అని కూడా చెప్పబడుతోంది. "స్వస్వరూపమున వికారరహితంగా ఎప్పటి యట్లు స్థితి కలిగి ఉండటం" అనబడునది కూడా అదియే! అట్టి చిత్స్వరూపమాత్ర స్థితియే అనంత సుషుప్తి అని, 'తురీయము' అని, 'నిర్వాణము' అని, 'మోక్షము' అని కూడా పిలువబడుతోంది.

అట్టి సర్వము ఆత్మరూపంగా అనిపించటమే "సమ్యక్ జ్ఞానైక ఘనత్వం". అదియే ధ్యానము. అట్టి దృశ్యము యొక్క అత్యంత ఆత్మభావపూర్వకమైన ఆత్మజ్ఞానమే పరమ పదము. "ఇదంతా ఆత్మస్వరూపమే" ...అను అత్యంత దృఢనిశ్చయమే ("మమాత్మా సర్వభూతాత్మా!"... "తత్త్వమసి", "అయమాత్మా బ్రహ్మ" వంటి) వేదమహా వాక్యముల సారం కూడా!

"మోక్షస్థితి" అనబడేది... జడత్వం కాదు. ప్రకృతి విలయము వంటి సుషుప్తి కాదు. జగత్తును త్యజించిన జగద్రహిత సమాధి కూడా కాదు. సవికల్పము కూడా కాదు. అసత్, శూన్యము, నైరాత్మ్యరూపము ('ఆత్మ అనబడేది లేదు' అని తిరస్కరించి దర్శించటం వంటిది) కూడా కాదు.

ప్రియ రామచంద్రా! అది దృశ్యము పరమాత్మగా అనిపించే స్థితి. ఓ సర్వ సభికులారా! ఈ దృశ్యం సర్వదా ఆద్యస్వరూపమగు పరబ్రహ్మమే! అట్టి శుద్ధ బ్రహ్మమే నేను (అహం బ్రహ్మాస్మి) అనునట్టి దృఢభావం పొందటమే మోక్షం. ఆ బ్రహ్మము అధిష్ఠాన రూపముచే సర్వదా యథాతథమేగాని దృశ్యము కాదు. ఏ అనుభవం కూడా అట్టి బ్రహ్మం కంటే వేరుగా అనిపించని స్థితియే పరమపదము. అది నిరతిశయానంద స్థితి. ఆత్మయొక్క అట్టి ధ్యానముచే(అంతా పరమాత్మ స్వరూపమేనని ఉంటే) ఆత్మ యొక్క పరిపూర్ణజ్ఞానం తప్పక లభించగలదు. అదియే పరమ నిర్వాణం. అట్టి స్థితిలో ఈ జగత్తు ఇట్లాగానీ, మరింకెట్లాగైనాగాని కనిపిస్తున్నప్పటికీ స్వస్వరూపమగు ఆత్మగా అనిపించగలదు.

అట్టి చిద్రూప పరమాత్మయందు ఏకత్వం లేదు. అనేకత్వం కూడా లేదు. అది పదార్థ రహితం కాదు. పదార్థ సహితం కాదు. "అది సమస్త సత్ – అసత్ పదార్థముల సీమాంతరము... అని చెప్పబడుతోంది. అట్టి స్వరూపస్థితియగు "నిర్వాణము" దృశ్యము యొక్క అత్యంత అసంభవపూర్వకమైనది, సర్వ విక్షేప రహితమైనది, నిరతిశయానందమయమైనది! అట్టి శుద్ధ బోధోదయమగు శాంతరూపమే పరమపదం. అదియే పరమ పురుషార్థమని గమనించు. అటువంటి "ఆత్మ స్వరూపమే ఈ దృశ్యము" అను ఉత్తమ బుద్ధి ఈ "యోగ వాసిష్ఠం" వంటి మోక్ష శాస్త్రముల పరిశీలనచే తప్పక కరతలామలకం కాగలదు. అందుచేత మోక్షోపాయమైనట్టి ఈ శాస్త్రమును విచారణపూర్వకంగా జనులు పఠించెదరు గాక! అధ్యాత్మ శాస్త్రమును విచారణపూర్వకంగా పరిశీలించుటచే ఆత్మయొక్క శుద్ధజ్ఞానము లభించగలదు.

న తీర్థేన న దానేన న స్నానేన న విద్యయా ।
న ధ్యానేన న యోగేన న తపోభిః నచాధ్వరైః ॥

1. దృశ్యము దృశ్యముగా కాకుండా స్వస్వరూపము – సత్స్వరూపము అగు చిత్స్వరూపాత్మగా అనిపించటం, 2. తానే ఆ చిత్స్వరూపాత్మగా నిర్దుష్టంగా స్వభావ సిద్ధంగా (అకృత్రిమంగా) అనుభూతం కావటం, 3. నేనే ఈ సర్వత్రా సర్వదా సమరూపమై ఉన్నాను అనే (మమాత్మా సర్వభూతాత్మా – అహం సర్వస్య ప్రభవో, మత్తసర్వమ్ ప్రవర్తతే – మత్తః పరతరమ్ నాన్యత్ కించిదస్తి – అహంహి సర్వయజ్ఞానామ్ భోక్తాచ, ప్రభురేవచ... మొదలైన ఉత్తమ వేదోపనిషత్ వాక్యాల అర్థసారం హృదయమంతా నిండిపోగా) వేదార్థ సారం సుస్పష్టం అయి, అట్టి "దృశ్యమంతా నా స్వరూపమే" అనే దర్శనం... ఈ మూడు మోక్షము యొక్క లక్షణాలు అయివున్నాయి. అట్టి మోక్షస్థితి తీర్థములను సేవించటంచేతగాని, అనేక దానములు చేస్తేగాని, స్నానాదులచేతగాని, లౌకిక విద్యల చేతగాని, ధ్యానముల చేతగాని, యోగముల చేతగాని, తపో యజ్ఞాదుల చేతగాని లభించేది కాదు. మరి? ఆత్మజ్ఞాన శాస్త్రముల యొక్క నిర్మల–నిర్దుష్ట అవగాహనచే, బుద్ధి సుసంపన్నమై ఉపనిషత్ – ఈ యోగ వాసిష్ఠాది శాస్త్రముల సారం హృదయస్థమై, అంగీకారయోగ్యమై భావనాభ్యాసాల వల్ల అనుభవజ్ఞానం రూపుదిద్దుకొనుటచే అట్టి మోక్షస్థితి లభిస్తోంది. మిగతా సర్వ ప్రయత్నములు బుద్ధిని నిర్మలం, విశాలం, పవిత్రం చేస్తాయి. అప్పుడు (ఆత్మోపమ్యేవ సర్వత్రా – సమం పశ్యతి – మొదలైన వాక్యముల అనుభవజ్ఞానంచే)... అట్టి జీవుడు సర్వము ఆత్మగా దర్శించుటచే జగత్తును జయిస్తాడు.

భ్రాంతి మాత్రం కిలేదం సదసత్పదివ లక్ష్యతే ।
వ్యోమైవ జగదాకారం స్వప్నో అనిద్రే చిదంబరే ॥

ఓ రామచంద్రా! సత్–అసత్ రూపము, అనిర్వచనీయము అయినట్టి ఈ నామరూపాత్మక జగత్తు భ్రాంతిమాత్రమే అయివున్నది. అయితే అజ్ఞానముచే సత్యముగా అనిపిస్తుంది. నిద్రారహితమగు చిదాకాశమే చిదాకాశమున ఇట్లు స్వప్నరూపమై జగదాకారముగా స్థితినొంది ఉన్నదని గ్రహించు. ఇదంతా ఆత్మకు వేరుగా అనిపించటమే భ్రమ.

న శామ్యతి తపస్తీర్థైః భ్రాంతిర్నామ కదాచన ।
తపస్తీర్థాదినా స్వర్గాః ప్రాప్యన్తే, నతు ముక్తతా ॥

"ఇది ఆత్మకు వేరైన జగత్తు" అను భ్రాంతి (లేక) మాయ తపస్సులచేగాని, తీర్థములు సేవించటంచేతగాని తొలిగేది కాదు. అవన్నీ స్వర్గాది సుఖప్రదమైన లోకములు ప్రాప్తింపజేయగలవే గాని ముక్తిని కాదు. ముక్తి కొరకై జ్ఞానమయమైన ఆత్మదృష్టి పెంపొందింపబడి, పరిరక్షింపబడక తప్పదు. (దృష్టిమ్ జ్ఞానమయమ్ కత్వా పస్యేత్ బ్రహ్మమయమ్ జగత్). భ్రాంతి పూర్తిగా తొలగాలంటే ఆత్మ జ్ఞానమయమగు మోక్షోపాయమైన "వసిష్ఠ రామ సంవాదము" వంటి శాస్త్రములను, ఆత్మ దర్శన భాగ్యం సంపాదించుకున్న మహనీయుల వాక్య – అభిప్రాయములను సేకరించి హృదయస్థం చేసుకోవటమే ఉపాయం. క్రమంగా సర్వము పరమాత్మకళామయంగా దర్శిస్తూ ఉండగా మనోబుద్ధి చిత్త అహంకారాలు పవిత్రమై అవన్నీ వాటివాటి విషయములతో సహా పరమాత్మరూపంగానే అనుభమౌతాయి. సూర్యుడు ఉదయించిన తరువాత ఇక చీకటి, ఆ చీకటిలో కనిపించిన ఆకారాది వికారముల గురించి మీమాంస ఎక్కడిది? నిర్మల జ్ఞానమును కలుగజేయగల ఆధ్యాత్మ శాస్త్రముల యొక్క అర్థముచే సాంసారిక భ్రాంతి అంతా పూర్తిగా తొలగిపోగలదు. శమించగలదు. అయితే, అందుకు అత్యవసరమైయున్న నిర్మల మనోబుద్ధులను తపస్సు – తీర్థము మొదలైనవి ప్రసాదిస్తున్నాయి. కనుక, అవి అత్యవసర సాధనములుగా శాస్త్రములు ప్రతిపాదిస్తున్నాయి.

వాయువునందు వాయుతరంగాలవలె, జలమునందు ద్రవత్వంలాగా... స్వస్వరూపమగు చిదాకాశమునందు ఈ సృష్టి–స్థితి–లయముల ప్రతిభాసలు కనిపిస్తున్నాయి. ఇవి ఉంటే ఉండనీ, లేక ఉండకపోనీ, ప్రతిభాసా మాత్రము అగు ఈ జగత్‌గా దర్శనమయ్యే దానిని ప్రక్కన ఉంచి ఇది ఏ ఆత్మయందు సర్వదా భాసిస్తోందో... అట్టి ఆత్మదర్శనము సర్వదృష్టి సంబంధమైన రుగ్మతలు వాటికవే తొలగుతాయి. అప్పుడిక (సాంసారిక భ్రాంతి "భ్రాంతి మాత్రం"గా గమనించబడిన తరువాత) ఆత్మీదృష్టి స్వభావసిద్ధమే అగుచున్నది. ఇక ఆపై తొలగవలసినదేమిటి? పొందవలసిన దేమిటి?

కాబట్టి రామచంద్రా! వటవృక్షానికి (మఱ్ఱిచెట్టుకు) ఆకులు పూయటం, రాలటం ఆ వృక్షము లోని విభాగమే కదా! వాయువులో అసంఖ్యాక తరంగాలు ఉద్భవించటం వాయువు యొక్క స్వభావమే అయివున్నది కదా! మాయా శబలితమైన చిదాకాశమునందు యథాస్థితి కలిగియున్న ఈ జగత్తుల యొక్క సృష్టి–స్థితి–లయాలు చిదాకాశమునకు వేదికీకాదు. చిదాకాశమే మాయచే జగత్తుగా కనిపిస్తోంది. కనిపించే జగత్తు స్వస్వరూపమగు చిదాకాశముగా అనిపించటమే మోక్షము, నిర్వాణము, విదేహముక్తి, ఆత్మలయం, పరమాత్మత్వం, పరమాత్మ దర్శనం, ఆత్మసాక్షాత్కారం మొదలైన ఆయా శబ్దములచే ఉద్దేశించబడుచున్నాయి.

ఆ శబ్దములన్నీ ఒక దానికి మరొకటి పర్యాయపదములేనయ్యా!

❖❖❖

XI. బ్రహ్మగీత (బ్రహ్మాండోపాఖ్యానం)

1. దృశ్యమసంభవమ్

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! ఈ జీవుడు సర్వదా చిదాకాశ స్వరూపుడే కదా! అట్టి ఈతనికి మరి ఈ భౌతిక దేహములు ఎందుకు, ఎక్కడినుండి, ఎట్లా, ఎవరి వలన వచ్చిపడుచున్నాయి? ఎందుకంటే, దేహికి ఈ దేహమే ఐహికభ్రాంతి కదా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఔను భ్రాంతియే! అయితే ఈ దేహవీ, దృశ్యవీ మొదలైనవి ఇప్పుడు ఉండవచ్చు మరొకప్పుడు ఉండకపోవచ్చు. అయినా కూడా దేహి సర్వదా చిదాకాశ స్వరూపుడేనని మనం నిర్ద్వంద్వంగా ఇప్పటిదాకా యుక్తియుక్తంగా నిరూపించుకున్నాం కదా! ఆద్యస్వరూపమగు చిదాకాశవీచి... స్వకల్పితమైనట్టి అవిద్యచే... స్వప్నసదృశంగా "నేను జీవరూపము ధరించాను" అని తలచి ఈ సంసారమున తిరుగాడుచూ... "నేను దేవతను. నేను మానవుడను" ...అని ఈ ప్రకారంగా ఆయా దేహములతోటి "దేహాత్మాధ్యాస" కలిగి ఉంటోంది. అట్టి "అధ్యాసచే కలిగియుండే కామ, కర్మ, వాసన మొదలైనవే ఆయా దేహములకు కారణమగుచున్నాయి. అయితే అట్టి దేహత్వమనేది స్వప్నాంతర్గత విశేషములవలె భ్రాంతియే! అయితే ఈ జీవనోపాధికి పూర్వం ఈ జీవుడు మహాప్రళయమున చిదాకాశ రూపుడే! అనగా ఈ సృష్టి-స్థితి-ప్రళయములు, ఇహ-పర లోకాలు ఆతని దేహము అవుతాయిగాని, కేవలం ఈ కాళ్ళు, చేతులు మాత్రమే ఆతని దేహం ఎట్లా అవుతుంది? ఈ జీవుని స్వస్వరూపమగు చిదాకాశము నందు దృశ్యరూప భేదం అత్యంత అసంభవం. మరప్పుడు ఈ సృష్టి రూపమగు దృశ్యము అట్టి చిదాకాశమునకు దేహమెట్లా అవుతుంది? ఇక దృశ్యమానమగు సృష్టి, పరలోకాదులన్నీ కూడా స్వప్న సంవిద్రూప కల్పనల చేతనే సిద్ధిస్తోంది. అంతేగాని స్వకీయ స్వల్పకల్పనకు నేరుగా సృష్టికి ఏ కారణం లేదు. స్వప్నంలో స్త్రీ సంగమంలాగా ఈ దృశ్యం ప్రాప్తిస్తోంది. అయితే కేవలమూ అనుభవరూపం, శాంతం అయినట్టి చిదాకాశమే స్వమాయాశక్తిచే ఈ ప్రకారంగా అసత్తైన జగద్రూపంగా భాసిస్తోంది. ఏదైతే తాను శుద్ధ రూపమైనప్పటికీ, దృశ్యశూన్యమైనప్పటికీ ఈ రీతిగా జగద్రూపంగా భాసిస్తోందో... అది ఆద్యంత రహితం, నిర్మలం అయినట్టి చైతన్య వస్తువే అయివున్నది సుమా! తెలియబడనంతవరకూ ఆ పరమాత్మయే ఈ ఈ జగత్‌రూప అవిద్యగా భాసించటం కొనసాగుచూనే ఉండగలదు. అవిద్య చేతనే "నేను వేరు - ఈ దృశ్యం వేరు - ఆ పరమాత్మ వేరు" ...అని అనుకుంటూ అజ్ఞాన ద్రష్ట అవిద్యయందు తిరుగాడుచూనే ఉంటున్నాడు. తెలియబడిన తరువాత "నేను, దృశ్యం, పరమాత్మ" అను మూడు ఏకత్వం చెందుచున్నాయి. అప్పుడు స్వకీయ ద్రష్టత్వం, దృశ్యం కూడా నిర్మల పరబ్రహ్మంగానే కానవచ్చుచున్నాయి. మేల్కొనిన తరువాత స్వప్న దృశ్యం పటాపంచలైపోతున్నట్లుగా

...ఇక ఆద్యంత రహితమగు చిదాకాశమే తనయందు – తదితరులయందు – ఈ సమగ్ర దృశ్యమునందు – ఇహ పరలోకములయందు ఆక్రమించినదై అగుపిస్తుంది. అట్టి చిదాకాశ దృష్టి అనుభూతమైన తరువాత ఇక అవిద్య ఎక్కడిది?

కాబట్టి రామచంద్రా! పరమాత్మ యొక్క దృశ్యచమత్కారముతో కూడిన అనుభవమే ఈ జగత్తు. ఇక ఈ పృథివి మొదలైనవి కారణము లేకపోవుటచే, పరమాత్మయందు ఇవి జనించనే లేదు. చిదాకాశము యొక్క 'స్ఫురణ'యే ఈ పృథివి మొదలైన భౌతికములను, మనో – బుద్ధి ఆదిగాగల సూక్ష్మ తత్త్వములను చిదాకాశమునందు పరికల్పించి పొందుచున్నది. జలంలో తరంగాలలాగా, వాయువులో చలనరూప తరంగాలలాగా అబుద్ధిపూర్వకమైన – అసంకల్పిత స్వభావ రూపమైన – నిష్కారణమైనట్టి స్ఫురణ ఉదయించి జగత్తుగా అగుచున్నది.

ఆ విధంగా ఆకస్మికంగా జగత్తు భాసించిన తరువాత ఆ స్ఫురణయే జీవరూపముతో పరమాత్మయందు ప్రవేశించి "నేను సృష్టి కర్తయగు బ్రహ్మదేవుడను"... ఇత్యాది ఐశ్వర్యమును ప్రకటించుచున్నది. ఆపై ఇక స్వయముగా బుద్ధి – మనస్సు – పృథివి మొదలైన సదసన్మయ – మూర్తామూర్త మయములతో కూడిన ఈ ప్రపంచమును కల్పన కావించుకొనుచున్నది. నిర్మలాకాశం కంటే కూడా లక్షలాది రెట్లు అత్యంత నిర్మలమైన ఆ మహాచైతన్యము నిజమాయాశక్తిచే స్వయంగా జగద్రూపంగా భాసిస్తోంది. కాబట్టే చిదాకాశమే జగత్తుగాను, జగత్తే చిదాకాశముగాను సిద్ధాంతీకరించబడుతోంది. జగత్తు – చిదాకాశము వేరు వేరు కాదు.

ప్రియ రామచంద్రా! ఈ ప్రకారంగా విచారణ దృష్టితో చూచినప్పుడు చైతన్యమునకు అన్యంగా ఏదీ భాసించటమే లేదు.

అద్వయ చిన్మాత్రమే ఈ జగత్తు వాస్తవ రూపం. తన స్వరూపముచే తాను పూర్ణమైయున్న చిదాకాశమే తన సచ్చిదానంద చిదాకాశమునందు యథాతథంగా ఉంటూనే చిత్తముగాను, ఆ చిత్తమునందు దృశ్యరూపముగాను స్వయంగా భాసిస్తోంది. నిద్రపోయేటప్పుడు నీవు నీవుగానే ఉంటూనే స్వప్న చిత్తముగాను, స్వప్నరూపంగాను భాసిస్తున్నావు కదా! ఇది కూడా అట్టిదే! ఇంతకు మించి సృష్ట్యాదియందు సృష్టికి వేరు కారణం లేదు.

చిదాకాశము చిత్తము రూపంలో భాసించటమంతా మాయారూపమే! కేవల లీలా – క్రీడా వైచిత్రమే! స్వప్నంలో కనిపించే స్వప్న దృశ్యానికి, జాగ్రత్‌లో కనిపించే ఈ జాగ్రత్ దృశ్యానికి భేదమే లేదు. అందుచేత ఈ ప్రపంచమంతా కూడా వాస్తవానికి ఆకాశమువలె పదార్థ శూన్యమైనట్టి చిదాకాశమే సుమా! స్వరూపరహితమైనట్టి పరబ్రహ్మము సర్వదా తనయొక్క సచ్చిదానంద అద్వయ రూపముతోటియే స్థితినొంది ఉన్నది. అట్లు ఉన్నప్పటికీ నిజ మాయాశక్తిచేత ఇట్లు సర్వ జగద్రూపంగా కూడా వర్తించుచున్నది.

చిద్రూపం - సమష్టి మనోరూపం - జగత్‌రూపం - ఓ రామచంద్రా! ప్రతిజీవుడు ప్రతిరోజు స్వప్న జీవితమును అనుభవిస్తూనే ఉన్నాడు కదా! అట్లు స్వప్నరూపంగా భాసించేది ఆత్మయే కదా!

అట్టి స్వప్నాంతర్గత జగదనుభవాన్ని దృష్టాంతంగా తీసుకొని... "ఏకము – నిర్మలము – జ్ఞానమాత్ర స్వరూపము అయినట్టి పరబ్రహ్మమే ఇట్లు నానా ప్రకారాలుగా జగత్ రూపంచే కనబడుతోంది." ...అని ఆత్మజ్ఞులు ఎలుగెత్తి ప్రకటిస్తున్నారు. బ్రహ్మమే ఎరుక రూపంగా చిద్రూపం అయివున్నది.

చిద్రూపము ఎరుగునది, ఎరుగబడుచున్నది కూడా! ఆ బ్రహ్మం తనయందు జీవత్వమును కల్పించుచున్న దానివలె ఉన్నదై, తన నిర్మల స్వభావమును కించిత్ కూడా త్యజించకుండానే – మనోరూపమును పొందిన దానివలె అగుచున్నది.

కనుక... పరబ్రహ్మమే చిద్రూపముగా, మనస్సు రూపంగా కనబడుతోంది. పరబ్రహ్మమునకు వేరైన చిద్రూపం లేదు. మనోరూపం లేదు. ఆ చిదాకాశమే సమష్టి మనోరూపముచే ఈ 'జగత్తు' అనబడు రూపమును విస్తరింపజేయుచున్న దానివలె అగుచున్నది. తాను సర్వదా నిర్వికారరూపమే అయినప్పటికీ వికారివలె అగుపించుచున్నది.

జలమునకు ఆకారం ఉన్నదా? ...లేదు. మరి తరంగమునకో... ఉన్నది. తరంగమునకు ఎక్కడి నుండి ఆకారం వచ్చింది?

జలము నిరాకారమే అయినప్పటికీ తరంగమువలె ఆకారము పొందినదానివలె కనిపిస్తోంది కదా! అట్లాగే – విషయరహితము అగు పరబ్రహ్మము చిద్రూపము, మనోరూపము, సమష్టి మనోరూపము, వ్యష్టి మనోరూపము వలె, వికారివలె – (అజ్ఞాన దృష్టికి) అగుపిస్తోంది.

సమష్టి మనస్సే బ్రహ్మదేవుడు. ఆ బ్రహ్మదేవుడే సృష్టి యొక్క హృదయం. ఆతడు సమస్త సృష్టిని స్వయంగా రచించుచు, స్వయంగా ఉపసంహరించుచున్నాడు.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! సమష్టి మనోరూపుడగు బ్రహ్మదేవుడు నిరాకారుడా? సాకారుడా? నిరాకారుడైతే ఆతని నుండి సాకార జగత్తు ఎట్లా వచ్చింది? సాకారుడైతే ఆతని సాకారమును సృష్టించినవాడెవడు? ఆ బ్రహ్మదేవుని సృష్టించినవాడు సాకారుడే అవుతాడా? నిరాకారుడౌతాడా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : (పకాపకా నవ్వి) స్వప్న ద్రష్ట నిరాకారుడా? సాకారుడా? దేహానికి ఆకారం ఉన్నది గాని... చిత్ స్వరూపుడగు స్వప్న ద్రష్టకు ఆకారం ఎక్కడున్నది? జీవుడు అనగా దేహి, దేహం కదా! దేహమునకైతే ఆకారమున్నది గాని, మరి దేహికి ఆకారమేది? ఒక ఆలోచన వచ్చి నీవు ఒక పని చేశావనుకో. నీవు చేస్తున్న పని తదితరులకు కనిపించవచ్చుగాని, నీ ఆలోచనకు ఆకారమేది? అది ఎవరికి కనిపిస్తుంది?

నిరాకారమగు ఆత్మయే స్వప్నంలో స్వప్న పదార్థముల రూపంగా భాసిస్తోంది కదా! అట్లాగే ..."పృథివి మొదలైనవి లేనివాడు – సమష్టి మనోరూపమే తన రూపంగా కలవాడు" అగు బ్రహ్మ దేవుడు అవయవ రహితమగు స్వహృదయమున స్థితినొంది ఉన్నవాడై... అద్దానికి వేరుకానట్టి ఈ త్రిలోకములుగా భాసిస్తున్నాడు. ఆ స్వప్న హృదయరూపమే చిదాత్మ. ప్రతిజీవుడు నిరాకారుడై చిదాత్మయగు స్వప్న హృదయం నందు చిత్ స్వరూపమగు జగత్తుగా భాసిస్తూ తనకన్నా వేరుగా ఉన్న దానివలె జగత్తును పొందుచున్నాడు.

❖

ఓ రామచంద్రా! సమష్టి మనోరూపుడగు బ్రహ్మదేవుడు వాస్తవానికి సర్వదా అద్వితీయుడు. అనగా... తనకు వేరైనదంటూ ఏదీ ఎక్కడా లేనివాడు. నిరాకారుడు. (అన్ని ఆకారాలు తనవే అయినవాడు). పరిపూర్ణ చైతన్య స్వరూపుడు. అయినప్పటికీ కూడా, ఆ సమష్టి మనోరూపుడు తన అవిద్యచే తన పూర్ణ చిత్ స్వభావము నుండి చ్యుతి పొందినవానివలె అగుచున్నాడు. (వాస్తవానికి చ్యుతియే పొందటం లేదు). అయితే... తనకు అనన్యమగు అహంకార రూపముతో గూడి... ఈ జగద్రూపములచే అనంతరూపుడై... ఈ జడ చేతనాత్మక జగత్తుగా (భ్రమచే) అగుపిస్తున్నాడు. కాని వాస్తవానికి ఇక్కడ ఈ భూమి, ఆకాశం, పదార్థాలు, దేహములు... ఇవన్నీ చైతన్యరూపములే! చైతన్యము కంటే వేరుగా ఏ దృశ్యమూ ఎక్కడా లేదు. చిదాకాశమే కల్పిత మనోరూపమై, ఈ రీతిగా (క్రమంగా) కల్పిత జగత్ రూపంగా స్ఫురిస్తోంది.

విచార్య దృష్ట్యై తదపి న కించదపి విద్యతే
కేవలం భాతి చిన్మాత్రమాత్మనాత్మని నిర్ఘనమ్ ॥

ప్రియ రామచంద్రా! విచార దృష్టితో చూస్తే... ఈ కల్పిత జగత్తుకు కొంచెం కొంచెం కూడా ఉనికి లేదు. కేవలం ఆనందమయమగు చిన్మాత్రమే తనయందు తాను ఇట్లు భాసిస్తోంది.

యతో వాచో నివర్తన్తే, తూష్ణీంభావో అవశిష్యతే
వ్యవహార్యసి ఖాత్మైవ తద్వత్ తిష్ఠతి మూకవత్ ॥

అట్టి ఈ జగత్తు ఎక్కడ దాకా కనిపిస్తుంది? వాక్-మనస్సులకు అగోచరమైనట్టి, నిరతిశయానంద రూపమై ఆత్మను గమనించనంతవరకే! ఆత్మ గమనించబడిందా, ఇక ఇది దృశ్యముగా గాని, జగత్తుగా గాని గోచరించదు. ఆత్మగానే గోచరిస్తుంది. ఇదంతా కేవలం మౌన స్వరూపంగా శేషిస్తోంది. ఓ రామచంద్రా! "నేను - నాకు కనబడే జగత్తు శుద్ధ సచ్చిదాత్మ స్వరూపమే!".... అని అనుభూత మొనర్చుకొన్న తత్త్వజ్ఞాని, ఇక ఆపై ప్రాపంచిక వ్యవహారములందు ముగ్ధుడు కాడు. సర్వవేళలా నిజ చిత్స్వరూపమునందే ఎప్పటియట్లు మౌన స్వరూపుడై ఉంటున్నాడు. తన యొక్క అట్టి నిశ్చలత్వమును ఈషణ్మాత్రం కూడా కోల్పోవటమే లేదు.

❖❖❖

2. ఆత్మజ్ఞాన ప్రబుద్ధుని నిత్యమౌన స్వరూపం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆత్మ స్వరూపంలో ప్రబుద్ధుడైనపుడు ఈ జీవుడే పురుషోత్తముడు అగుచున్నాడు. నిశ్చల ఆత్మరూపత్వముచే కేవలం మౌనస్వరూపముగా శేషించుచున్నాడు. అనంతము, అపారము, చిన్మాత్ర రూపము, పరమ ప్రేమాస్పదము అయినట్టి "నిరతిశయానంద ఘనత్వము" ను స్వయముగా అవధరించుచున్నాడు. జలము నందలి ద్రవత్వం చేత ఆవర్త - తరంగాదులు కల్పనచే కనిపిస్తున్నట్లు... బ్రహ్మము యొక్క అవిద్యా చమత్కారంలో చిత్తము, బుద్ధి, జగత్తుల - కల్పన స్వయంగా ప్రదర్శితమౌతోంది. ఆ ప్రబుద్ధుడు తనయొక్క, సర్వుల యొక్క చిత్త -బుద్ధి-జగత్తులను ఆత్మస్వరూప చమత్కారంగా ఆస్వాదిస్తున్నాడు.

వాయువులో వాయుతరంగాలు అబుద్ధిపూర్వకంగా స్పందన ప్రభావంచేత కనిపిస్తున్నాయి. కానీ, వాయు తరంగాలుగా అనిపించేది వాయువే కదా! అవిద్యావృతుడగు పరమాత్మచే తనకంటే వేరుకానట్టి ఈ బుద్ధి-చిత్తము-జగత్తుల కల్పన కావించబడుతోంది. వేలాది వాయుతరంగాలు వాయువుకంటే వేరుకానట్లే... చిదాభాస రూపులగు ఈ జీవులు "సాక్షి" యగు పరమాత్మకంటే ఏమాత్రం వేరు కానేకాదు.

అందుచేత... మహాప్రజ్ఞావంతుడగు ఓ రామచంద్రా! "చిదాకాశం-బ్రహ్మము-చిన్మాత్రము-జీవచైతన్యము-మహాచిద్రూపము-పరమాత్మ" ఇవన్నీ కూడా ఒకే అర్థాన్ని చెప్పే పర్యాయపదాలే! కంటిరెప్పలు మూసుకోవటం, తెరుచుకోవటం నిర్వర్తిస్తున్నట్లుగా .... అవిద్యావృతమగు బ్రహ్మము యొక్క భావనా వ్యాకోచముచే సృష్టి, భావనాసంకోచముచే ప్రళయం సంభవిస్తున్నాయి. వాయువు చలనముచే తరంగాలు, చలనరాహిత్యంచే తరంగ రాహిత్యం ప్రదర్శిస్తున్నట్లే బ్రహ్మమునందు సృష్టి - ప్రళయాలు ఉంటున్నాయి.

పరమాత్మయొక్క మహామనోవికాసమే దృశ్యము. భావన సంకోచమే... భావనా దృశ్యము యొక్క అభావం. కళ్ళు తెరవటం, మూయటం ఒకే కంటి రెప్పల చర్యయే కదా! రెప్పలు తెరిస్తే దృశ్యం. మూస్తే దృశ్యరాహిత్యం. అట్లాగే సృష్టి, ప్రళయాలు ఒకే చిన్మాత్రం యొక్క మాయా వ్యాకోచ-సంకోచాలు మాత్రమే! ఆ ఉభయాలు చిన్మాత్ర స్వరూపాలే! కాబట్టి దృశ్యం యొక్క భావ - అభావాలు రెండూ కూడా చైతన్యం నుండే స్ఫురిస్తున్నాయి.

ఈ దృశ్యము సత్తు-అసత్తు కూడా! చైతన్యమో... సర్వదా "అనునిత్యసత్త" స్వరూపమై ఉన్నది. నేత్రము యొక్క కదలికలే నేత్ర సంకోచ-వికాసాలు కదా! అందుచేత వికాసము సంకోచంకంటే వేరుకాదు. సంకోచము వికాసము కంటే వేరుకాదు. అట్లాగే సృష్టి - ప్రళయములు ఒకదానికంటే మరొకటి అభిన్నములు.

అందుచేత ఓ రామచంద్రా! ఈ సమస్త జగత్తునూ - "జన్మజరావర్జితము, సౌమ్యము, శాంతము, సృష్టి ప్రలయములందు సమరూపము" - అగు చిదాకాశముగానే దర్శించు. ఆకాశము తనయందు కల్పితమైన నీలం రంగు కలిగివున్నట్లు... చైతన్యం కూడా అచేతనమగు జగద్రూపంగా స్ఫురిస్తోంది. ఏదైతే భాసిస్తోందో... అది "జగత్ స్వరూపధారియగు చిన్మాత్రమే" అయివున్నది.

ఈ దృశ్యం వాస్తవానికి ఉత్పన్నమవటమూ లేదు. నశించటమూ లేదు. ఎవరిచేతా అనుభవించబడటమూ లేదు. కేవలం అత్యంత నిర్మలమగు చైతన్యమే తనయందు జగత్ రూపమగు చమత్కారమును భావించుచున్నది. అట్టి ఈ దృశ్యం "మహా చిదాకాశం" అనే మణియొక్క కాంతి కిరణరూపమే! సూర్యకిరణం కంటే 'కాంతి' వేరుకాదు కదా! ఈ జగత్తు తన ఉత్పత్తి స్థానమగు 'చిద్రూపమణి' కంటే వేరుకాదు. సుషుప్తియే స్వప్నంగా భాసిస్తోంది కదా! అట్లాగే బ్రహ్మమే సృష్టిగా భాసిస్తోంది. ఈ జగత్తు నానా రూపాలుగా కనబడవచ్చు గాక! కానీ, ఈ జగత్తంతా కూడా వాస్తవానికి ఏకము, శాంతము, శివరూపము, అద్వైత రూపము అగు బ్రహ్మమే! ఇక ఈ దృశ్య

వ్యవహారమంటావా? ఇది సత్తు గావచ్చు. అసత్తు గావచ్చు. చైతన్యము దేనిని ఎట్లు (సత్తుగా – లేక – అసత్తుగా) భావిస్తే అది అట్లే (చైతన్యముచే) పొందబడుతోంది.

ఓ రామచంద్రా! ఒకవేళ ఎవరైనా ఈ కనబడే జగత్తుకు పరమాత్మ కంటే వేరుగా – ప్రధాన – అప్రధాన విభాగములనో, (లేక) పరమాణు నిర్మితమనో, మరింకేదైనా అన్యకారణంగానో కల్పించ యత్నిస్తే... అదంతా స్వప్న పదార్థాల గురించి చర్చలాగా యుక్తియుక్తం కాదు. స్వప్నంలో కనబడే గృహ గ్రామాలకు కారణం ఏమున్నది... ఆత్మ ఆయారూపాలు ధరించటం తప్పించి? కనుక బ్రహ్మముయొక్క స్వకీయ భావనా విశ్వాసమే ఈ జగత్తు! ప్రమాణాలకు అతీతమై, అనిర్వచనీయమై ఉన్నదని, వాస్తవానికి ఈ జాగ్రత్ దృశ్యము ఏ సమయమందును స్వతహాగా ఉదయించనే లేదని నిరూపించబడుతోంది.

శ్రీరాముడు : కానీ స్వామీ! ఏ జగత్తు స్వతహాగా లేనేలేదని మీరు సిద్ధాంతీకరిస్తున్నారో... అట్టి ఈ జగత్తు అనేక సంఘటనలతోను, వస్తు–విశ్వాసములతోను కూడినదై ఈ జీవులందరికీ పరిపరి విధాలుగా ఎదురుగా ఘనీభూతానుభవంగా ఉంటోంది కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును. ఎవని చిత్తము దేనియందు ఆసక్తమై ఉంటోందో... ఆతడు అద్దానినే అనుభవిస్తున్నాడు. అట్లాగే, ఎవని మనస్సు బ్రహ్మమునందే అనురక్తమై ఉంటోందో... అట్టి ద్రష్టకు ఈ జగత్తు జగత్తుగా కాకుండా బ్రహ్మము రూపంగానే గోచరిస్తోంది. అందుచేత ఓ జనులారా! ఈ జగత్తును మీ ఇష్టదైవంగా సర్వవేళలా సందర్శించటం అభ్యసించండి. ఎవని చిత్తము – ప్రాణము దేనియందు అనురక్తమై ఉంటే, అది సత్యజ్ఞాతమై అనుభూతమవటం ఈ సృష్టి యొక్క లక్షణమే సుమా! అంతేకాదు. బ్రహ్మమునందు అనురక్తి గలవానికి క్షణంలో ఇదంతా బ్రహ్మమైపోతోంది. దృఢ నిశ్చయమే అనుభవరూపం దాల్చుచున్నది. ("అనురక్తోహి జగత్ దృశ్యమ్").

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! కొందరు బ్రహ్మవేత్తలగు మహనీయులు కూడా శాస్త్ర ప్రవచితములైన యజ్ఞ యాగాదులు నిర్వర్తించటం – మా వంశ పూర్వీకులగు దిలీపుడు కుకుత్సుడు మొదలైన వారిలో – మనం గమనిస్తూ ఉన్నాం కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : బ్రహ్మవేత్తలు స్వనిశ్చితమగు "సర్వము సర్వదా బ్రహ్మమే!" అని దర్శిస్తూనే, అట్టి సునిశ్చిత వస్తువుకంటే అన్యములైనట్టి శాస్త్ర మర్యాదలను అనుసరించి యజ్ఞ–యాగ–దానాదులు, సదాచారం కొరకు, తదితరుల శ్రేయస్సు కొరకు స్వభావసిద్ధంగాను, అనాసక్తి పూర్వకంగానూ నిర్వర్తిస్తూ ఉంటారు. వారి పవిత్రమైన ఆశయంచేత అదంతా ఆత్మోపాసనయే అగుచున్నది.

ఓ ప్రియజనులారా! "నా ప్రియ పరమాత్మయే ఈ ఈ రూపాలుగా ప్రదర్శితులగుచున్నారు. నా యందు నా సర్వస్వం ఆయనయే! ఆయనకు అన్యంగా, భిన్నంగా నేనుగాని, నాకు కనబడే జగత్తుగాని లేవు" అను సర్వసమర్పణ బుద్ధితో ఆత్మ సాక్షాత్కారం నిర్వర్తించే మహనీయులు ఎందరో ఈ భూమిపై వెలసియే ఉన్నారు.

నేను చెప్పుచున్న ఈ ఉపాయం ద్వారా ఈ జగత్తంతా కూడా సత్తా మాత్రంగానూ, దృక్ రూపమగు పరబ్రహ్మముగాను అతి సులభంగా అభ్యాసముచే అనుభూతమవగలదు.

ఎందుకంటే... ఇక్కడ వాస్తవానికి ద్వైత – ఏకత్వ కల్పనయే ఎప్పుడూ కూడా లేనేలేదు. దృశ్య రహితమగు బ్రహ్మమే "సత్-అసత్" "మూర్త-అమూర్త' రూపమగు దృశ్యజగత్ ఆకారము ధరించుచున్నదను కృతనిశ్చయం గలవారికి ఇక ఆపై ఇక్కడ 'కర్త'గాని, 'భోక్త'గాని, "జీవుడు ఉన్నాడు-లేడు" ... మొదలైనవి గాని భాసించవు. ఎందుకంటే వారికిక్కడ సర్వము సర్వమయంగా, బ్రహ్మమాత్రంగా, బ్రహ్మమునకు అభిన్నంగా దర్శనమగుచున్నది.

వాస్తవానికి కేవల చిద్ఘన బ్రహ్మము జగత్తు యొక్క పర్యాయరూపమై, ఆద్యంతరహితమై, మహాశాంతమై అక్కడ – ఇక్కడ, అప్పుడు – ఇప్పుడు వెలయుచున్నది. మార్గమధ్యంలో గల ఒక విగ్రహం దొంగవలె కనిపించి భయం కలిగించునట్లు, ఈ జగత్తు బ్రహ్మమే అయివుండి, అజ్ఞులకు భయోద్వేగాలు స్వకీయ కల్పనచే కలుగటానికి అవిచారణమే కారణమగుచున్నది.

❖❖❖

3. ఈ జీవితం మహత్తరమైన అవకాశం!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

యదేవ బ్రహ్మ బుద్ధ్యాది తదేవైతన్నిరఞ్జనమ్ ।
యదేవ గగనం శాన్తం శూన్యం విద్ధి తదేవతత్ ॥

ఓ రామచంద్రా! ఏది శాంతమైనట్టి ఆకాశమో అదియే 'శూన్యం' కూడా కదా! అంతేగాని, ఆకాశం వేరు, శూన్యం వేరు కాదుకదా! అట్లాగే ఏది నిరంజనము, దోషరహితము అగు బ్రహ్మమో... అదియే ఈ "బుద్ధి, మనస్సు, ఆలోచనలు, జగత్తు" మొదలైన వాటితో కూడిన ఈ దృశ్యం అయి ఉన్నదని గ్రహించు. ఒకనికి కంటి దోషం చేత ఆకాశంలో వెంట్రుకాకారాలు కనిపిస్తున్నాయనుకో. అవి ఉన్నాయా? కంటి దోషం లేనివానికి అవి లేవు. అగుపించవు. కంటిదోషం కలవానికో, – కనిపిస్తున్నాయి కాబట్టి... అవి ఆతనికి ఉన్నాయి. ఆ కనబడేవన్నీ ఆకాశమునకు అభిన్నమైనట్లు ...ఈ జగత్తు పరమాత్మకు అభిన్నం. పరమాత్మయందు అనంతరూప సంఖ్యలో బుద్ధులు, దేహాలు, మనస్సులు, అనుభవాలు – అనేకములుగాను, భిన్నములుగాను భాసించుచున్నప్పటికీ కూడా – వేర్వేరు వస్తువులను ప్రకాశింపజేసే ఒకే సూర్యుని అనేక కిరణాలులాగా – వాస్తవానికి అవన్నీ కూడా బ్రహ్మమునకు అభిన్నములై ఉండి వర్తిస్తున్నాయి. సుషుప్తి నుండి స్వప్నంలోకి వచ్చినప్పుడు స్వప్నంలో కనిపించే అనేక రూపములన్నీ ఏకమగు సుషుప్తి రూపములేకదా! ప్రళయము నుండి సృష్టి రూపంగా ప్రవేశించి, ఈ సృష్టిగా కనబడుచున్నట్టి బ్రహ్మమునకు ద్వైత – అద్వైతాలు లేవు.

ఓ ప్రియ సర్వజనులారా! నేను చెప్పినదే చెప్పుచున్నప్పటికీ, ఇదంతా కూడా... మీకందరికీ పరమ సత్యమును మరల మరల సుబోధకం చేయటానికే సుమా!

1. మహాచైతన్యపు స్వకీయమైన నిర్మల చైతన్యం యొక్క కాంతియే జగద్రూపంగా భాసిస్తోంది. కానీ, వాస్తవానికి అది తన నిర్మలరూపంగానే భాసిస్తోంది. అనగా, జగత్తుగా కించిత్ కూడా అవటమే లేదు.

2. చిదాకాశమున చిదాకాశమే ఉన్నది. తన యొక్క శుద్ధ చిదాకాశ స్వరూపము కొనసాగిస్తూనే స్వప్నంలోలాగా ఆ చిదాకాశము దృశ్య జగత్తుగా భాసిస్తోంది.

3. సద్వస్తువు కంటే వేరుగా మరి ఏ వస్తువు లేదు. ఉన్నదని ఎవరైనా అంటే అద్దానికి కారణమే లేదు. బాహ్యకారణమే లేనప్పుడు ఇక భిన్నమైనదెక్కడున్నది?

4. నిరాకారమగు చిదాకాశమే సృష్ట్యాది యందు జగదాకారంగా భాసిస్తోంది. అయితే అట్టి భావన స్వప్నంలోలాగా, సంకల్పంలోలాగా... మిథ్యాజ్ఞానమువలె సర్వదా భ్రమరూపమే అయివున్నది.

5. ఈ దృశ్యం స్వప్నం వలె సర్వవస్తుధర్మశూన్యమగు చిదాకాశమే అయివున్నది. చిదాకాశానికి జగత్తుకు కొంచెం కూడా భేదం లేదు. అవిద్యామలము చేత మాత్రమే చిదాకాశము ఇట్లు వికారవంతముగాను, వస్తుధర్మ సహితంగాను ప్రతీత మగుచున్నది.

6. స్వప్నాకారమగు ఈ జగత్తు చూడటానికి వస్తుధర్మసహితంగా కనబడుచున్నప్పటికీ... వాస్తవానికి సర్వధర్మరహితమై ఉన్నది. అధిష్ఠానమగు సన్మాత్ర బ్రహ్మము కంటే ఇది వేరేమీ కాదు. అజ్ఞానుల దృష్టియందు మాత్రమే ఇదంతా బ్రహ్మమునకు వేరుగా జగదాకారంగా స్థితినొందియున్నది.

❖

కలలో కనిపించే పెద్దకొండ అసలైన రూపమేమిటైయున్నది? స్వప్నాధిష్ఠానమగు స్వప్న చైతన్యరూపమే కదా! అట్లాగే అధిష్ఠానమగు జాగ్రత్ చైతన్యమునకు, ఈ కనబడే జగత్తుకు కొంచెం కూడా భేదం లేదు. ఇదంతా చిదాకాశంలాగా అతి సూక్ష్మరూపంగానే సిద్ధిస్తోంది. సర్వరూప బ్రహ్మమే సృష్టిరూపంగా స్థితినొంది ఉంటోంది.

ఇప్పుడు నీకు ఈ అయోధ్య మొదలైన నగరాలన్నీ భాసిస్తున్నాయి కదా! అయితే... స్వప్నంలోని నగరాల రూపంలో ఆత్మయే భాసిస్తున్నట్లుగా – ఈ ఈ నగరాదుల మన అనుభవమంతా మన ఆత్మ స్వరూప చమత్కారానుభవమే! స్వప్నంలో హృదయ–కంఠ–నాడీరంధ్ర ప్రదేశాలలో గృహములు – గ్రామములు – మిద్దెలు – జనులు ఉంటారా? ఉండరు కదా! కానీ వాటి యొక్క 1. ప్రత్యభిజ్ఞానము 2. సంస్కారము 3. స్మృతి స్వప్నంలో సంభవములు అగుచున్నాయి కదా! ఆ మూడూ ప్రక్కన పెట్టామనుకో....! అప్పుడు బ్రహ్మ సంవిత్తే నిద్రాదోషముచే ఆ విధంగా భాసించుచున్న దగుచున్నది కదా! స్వప్నంలో 'ఊహ'చే కనిపించిన వాటిని జగత్తులో కనిపించే పదార్థముల సాదృశ్యము వలన 'స్మృతి' యొక్క సాదృశ్యం కల్పించుకొని ఆ స్వప్న ద్రష్ట "నాకు కలలో అది కనిపించింది. ఇతను కనిపించాడు" అని స్మృత్యత్వం ఊహించుచున్నాడు. ఈ జాగ్రత్ కూడా అట్టిదే! అనేక దేహములకు సంబంధించిన ప్రత్యభిజ్ఞానము, సంస్కారములు, స్మృతి క్రోడీకరించుకొని, ఇప్పటి ఈ దృశ్యమునకు ఏదో అర్థమును ఊహించుకొని, "నేను అది చేస్తున్నాను ... ఇది చూస్తున్నాను" ... అని అనుకుంటున్నాడు.

ప్రత్యభిజ్ఞానం - "అప్పటి అదియే ఇది" అని తలచటం (తత్రైవ ఇతి)

సంస్కారములు - అనేకసార్లు నిర్వర్తించిన ఒక భావన అభ్యాసమై స్వభావంగా మారటం. 'అభిప్రాయం' అనే స్వభావం ఘనీభూతం కావటం.

స్మృతి - కొన్ని జ్ఞాపకముంటాయి. కొన్ని మరచిపోబడతాయి. జ్ఞాపకమున్నవి వర్తమాన అనుభవమునకు ఇచ్చే అర్థాన్ని ప్రభావితం చేయటం.

వాస్తవానికి బ్రహ్మమునందు అనేక భిన్న జగత్తులు ఎప్పటికప్పుడు మరల మరల స్ఫురిస్తూ ఉండగా... ఈ జీవుడు, ప్రత్యభిజ్ఞానము (అదియే ఇది) అనే భ్రాంతి జ్ఞానమును కలిగివుంటున్నాడు. అయితే ఆయా భిన్న జగత్తులన్నీ కూడా అధిష్ఠాన చిదాకాశము కంటే ఏమాత్రం వేరు కాదు.

ఈ కనబడే నేల, ఆకాశం – ఇవన్నీ పరమాత్మయందు ఓత–ప్రోతములై ఉన్నాయి. అందుచేత ఇక్కడ అనేకత్వం ఏమాత్రం లేదు (నేఽ హ నానాస్తి కించన). ఇక్కడి విధి – నిషేధాలన్నీ విభక్తములై, మిళితములై... అధిష్ఠాన దృష్టిచే బ్రహ్మమునందే విద్యమానములై ఉంటున్నాయి. ఇక ఆరోపిత దృష్టితో చూస్తే ఇవేవీ మొదలే లేవు.

ఇక్కడ సంభవిస్తున్న అనేకానేక విషయాలు : "తస్మాత్ సత్‌బ్రహ్మ సర్వాత్మకమివాత్ర న విద్యతే!" ఈ లోకంలో అనేక వ్యక్తిగత, సాంఘిక, సైద్ధాంతిక, వ్యావహారిక, సంఘటనపరమైన అనేక సంబంధాలు, అనుభూతులు, బాంధవ్యాలు, ప్రేమాస్పద స్పందనలు, అనుబంధాలు ఏర్పడుచున్నాయి. తొలగిపోతున్నాయి. ఎందుచేతనంటావా? సద్రూపమగు ఆ బ్రహ్మము సర్వాత్మకం కదా! అందుచేత అయ్యది తన నిజమాయాశక్తి చమత్కారంచేత ఇక్కడ సంఘటితం కానిదేమున్నది? ఆ బ్రహ్మ సత్తయే సర్వుల రూపమై వెలయుచున్నది. అందుచేత ఈ సమస్త జగత్తు బ్రహ్మరూపమై, సద్రూపమై ఒప్పుచున్నది.

"పరమాత్మ - జీవుడు" గురించి వివిధ వాదముల చమత్కారం - బ్రహ్మసత్త... సర్వాత్మకమని మనం చెప్పుకున్నాం కదా! కాబట్టే బ్రహ్మసత్త యందు వివిధ వాదుల యొక్క సమస్త కల్పనలకు ఇక్కడ అనవరోధపూర్వకంగా "నిజమే" అనే అనుభవత్వం సిద్ధిస్తోంది. సర్వకల్పనలను త్యజించినవానికి మోక్షం కూడా అట్లే సిద్ధిస్తోంది. ఎట్లా అంటావా? ఏదో ఆటలాగా ఒక బాలుడు తనచుట్టూ తాను కాసేపు తిరుగాడాడనుకో! ఆ ప్రక్కనేగల మరొక బాలుడు చూస్తూ నిలబడ్డాడనుకో! మొదటి బాలునికి తాను నిలబడిన నేల గిర్రున తిరుగుచున్నట్లు అనిపిస్తుంది. అది ఆతనికి సత్యం. ఆ రెండవ బాలునకో... అంతా ఏదీ కదలకుండా ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది. ఇది ఈతనికి సత్యం.

అజ్ఞానుల దృష్టిలో అజ్ఞాన భ్రమ ఉన్నది. వారికి ఈ దృశ్యము స్థిరంగా ఉన్నట్లుగా అగుపిస్తోంది. అది వారికి సత్యమే! "అయ్యో! వాళ్ళు నన్ను అంతమాట అన్నారే... ఇంత సహాయం నేను వాళ్ళకు చేసియున్నప్పటికీ కూడా?" అనునది ఆ ద్రష్టకు సత్యం. కానీ, – జ్ఞానికి ఈ వర్తమాన జగత్తు స్వప్న సదృశంగాను, మొదలే అవాస్తవంగాను అగుపిస్తోంది. అజ్ఞాని ఎంతగా సత్యమనుకుంటున్నాడో... జ్ఞాని అంతగానూ ఇది కేవలం భ్రమగా గమనిస్తూ చిరునవ్వుతో దర్శిస్తున్నాడు.

❖

మోక్షోపాయం - ఏది ఏమైతే ఏం? ఒకడు జ్ఞాని అయినా, లేక అజ్ఞాని అయినా... ఆత్మ స్వరూపమునందలి స్థిరత్వం (నేను సర్వదా అఖండము – అప్రమేయము – నిత్యము –నిత్యసత్యము – సర్వము అగు 'ఆత్మనే' అనే స్థిరభావం) అనే అభ్యాసం లేకపోతే ఈ దృశ్యము శమించటం కల్ల.

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! ఈ దృశ్యము పట్ల ఏర్పడే అనుబంధకమునకు సంబంధించిన (ఇది సత్యమే అనే రూపంలో ఉండే) సంసారదోషం తొలగితేగాని దుఃఖం ఉపశమించదు కదా! అట్టి ఈ సంసారదోషం ఈ జీవునకు మొదలంటా తొలగేది ఎట్లా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! అవును. అట్టి సంసారదోషం తేలికగా పోయేది కాదు. మరి అది జన్మ జన్మార్చితం కదా! ఎట్లా పోతుంది? అయితే అందుకు ఉపాయం లేకపోలేదు సుమా! సాధక జనులు నిరుత్సాహపడవలసిన పనేమీలేదు. ఓ ప్రియ జనులారా! అట్టి మోక్షమును కరతలామలకం చేసుకొన్న మహనీయులు భూమిపై సర్వజీవజాతులలోను ఉన్నారు. ఈ వర్తమాన 'యోగవాసిష్ఠం' అని ప్రసిద్ధికి ఎక్కబోయే శాస్త్రం యొక్క శ్రవణ - మననాలు మోక్షము ఎంత సులభమో చెప్పటానికే ఉద్దేశించబడింది. అంతేగాని, "అది చాలా కష్టం" అని చెప్పి ముగించటానికి కాదు సుమా! ముందుగా విజ్ఞులగు సద్గురువులను గుర్తించండి, వారిని మీ సేవలచే మెప్పించి "మేము మోక్షశాస్త్రం వినాలని, గ్రహించాలని మీ పాదారవిందములు ఆశ్రయిస్తున్నాం. అందుకు పట్టుదల కలిగి ఉన్నాం" అని సుస్పష్టపరచండి. అప్పుడు మోక్షోపాయమైన ఇట్టి శాస్త్ర బోధ శ్రద్ధగా శ్రవణం చేయండి. ఆ తరువాత నిధి ధ్యాసనముల ద్వారా ఆ పాఠ్యాంశములను హృదయస్థం చేసుకోండి. "ఈ దృశ్యము బ్రహ్మమే! ఆత్మరూపమే! నా రూపమే"... అనే పరమ సత్యం సుస్పష్టంగా, సంశయరహితంగా అనుభూతమవటానికి అనుభవజ్ఞుల వాక్యప్రవాహం తప్పితే వేరే ఉపాయమే మున్నది? ఉండలేదు. ఉండబోదు.

న జీవన్, న మృతం చిత్తం రోధమాయాతి సంసృతేః
అవినాభావిదేహత్వాత్ బోధాత్వేతన్నపశ్యతి ॥

ఓ ప్రియ సభికులారా! ఈ చిత్తము, సంసారము అనబడే రెండూ అవినాభావమైనట్టి ఒకానొక సంబంధం కలిగి ఉంటున్నాయి. ఒకటి ఉంటే రెండవది ఉంటోంది. అయితే ఈ చిత్తము యొక్క పరిస్థితి ఏమిటి? జాగ్రత్-స్వప్నములలో గంతులు వేస్తోంది. సుషుప్తికి వచ్చేసరికి లయించి పోతోంది. జాగ్రత్-స్వప్నములలో మాత్రం అది "యోగాభ్యాసం, తీర్థాలు సేవించటం, క్రతువులు నిర్వర్తించటం" ...మొదలైన ప్రయత్నములచే నిరోధించబడినప్పటికీ, మరల "తగుదునమ్మా!" అని ఎప్పుడో బయల్వెడలి కుప్పిగంతులు ప్రారంభిస్తోంది.

అయితే... మోక్ష శాస్త్రము యొక్క అభ్యాసము చేత జనించే జ్ఞానముచే ఈ 'సంసారము' అనబడేది మొదలంటా శమించినదై, ఇక మరల చిగురించటం లేదు. (జ్ఞానేదైవ తు కైవల్యమ్). కాబట్టి ఈ శాస్త్రము యొక్క అభ్యాసం చిత్త నిరోధమునకు ఉపాయమే అయివున్నది.

ఈ చిత్తము సంసారముతో అవినాభావ సంబంధం కలిగియున్నదని చెప్పుకున్నాం కదా! అట్లాగే... ఈ చిత్త, సంసారములు శరీరముతో అవినాభావం కలిగి ఉంటున్నాయి. ఈ శాస్త్రాభ్యాసం చేత "దేహినైన నేను సర్వదా దేహము కంటే వేరై, సమున్నతుడనై, నిర్మలుడనై, అప్రతిహతమైన-సర్వాత్మకమైన-సువిశాల స్వరూపుడనై ఉన్నాను" ...అని ఆ అభ్యాసకుడు గ్రహిస్తున్నాడు. అభ్యాసకుడు

ఎవరైనా యోగవాసిష్ఠ మోక్షశాస్త్ర కథన ప్రభావంచేత ఇప్పటికిప్పుడే, ఈ జన్మయందే తత్త్వబోధచే చిత్తమును సంసార దృష్టి నుండి నివర్తింపజేసుకుంటున్నాడు. లేదా... ఆతని ప్రతిబంధకములు ఒకవేళ బహుళంగా ఉంటే మరుజన్మలో తప్పక (ఈ గ్రంథం అందించే జ్ఞాన బలంచేత) చిత్త శమనమును పొందుచున్నాడు.

వాయుచలనముచే దూదిపింజములవలె ఆకాశంలో ఎగిరే మేఘపుంజములు గాలి వీచికలు శమిస్తే ఆకాశంలో కదలక ఉంటాయి కదా! జ్ఞానముచే అవిద్యకు కారణములు శమిస్తూ వస్తాయి. ఇక ఆపై ఈ చిత్త-దృశ్య-శరీర భావములు కారణరహితమై పోతాయి. ఈ మూడు శమిస్తే ఇక శేషించేది ఆత్మతత్త్వమే! ఎందుకంటే చిత్త - దృశ్య - శరీరమేవాహంకారాలకు అజ్ఞానమే కారణం! అట్టి అజ్ఞానమో... ఒకింత సంస్కరించబడిన బుద్ధి గలవాడు ఈ శాస్త్రమును అధ్యయనం చేస్తే తప్పక శమించగలదు.

ఈ గ్రంథం పూర్వ విభాగంలో విషయాలన్నీ చర్చించబడియే ఉన్నాయి. అప్పటికీ ఏమేమి బోధపడలేదో అవన్నీ ఈ ఉత్తరార్ధం చదవటంచేత తప్పక సుబోధపడగలదు. పదపదార్థ జ్ఞానం కూడా చక్కగా అలవడగలదు. ఈ గ్రంథం తదితర గ్రంథాల కంటే కొంత విలక్షణమై ఉన్నది. సంసార భ్రమ వినాశమునకై ఉత్తమ ఉపాయం. అందుచేత పూర్వార్ధ-ఉత్తరార్ధములలో ఒక విభాగంగాని, రెండూగాని చక్కగా పఠించి విచారించండి. దీనిచే సర్వదుఃఖాలు తప్పక తొలగుతాయి.

ఒకవేళ ఎవరైనా, "ఈ శాస్త్రము వేద విభాగం కాదు కదా! వేదసారములైన ఉపనిషత్తులే మాకు రుచిస్తాయి" ...అని అంటారా! సరే, మంచిదే! ఉపనిషత్తులలో చెప్పినదే ఈ శాస్త్రంలో యుక్తి యుక్తంగా చెప్పబడింది కదా! వేదముల విభాగమైన ఉపనిషత్ సారమే ఇందులో పాఠకులకు వినపడగలదు. కాబట్టి ఉపనిషత్తులు పఠిస్తామని అన్నా కూడా మాకేమీ అభ్యంతరం లేదు. ఏది ఏమైనప్పటికీ ఒక్క విషయం నేను ఎలుగెత్తి ప్రకటిస్తున్నాను. ఓ సర్వజనులారా! ఆత్మజ్ఞానమును ప్రతిపాదించే శాస్త్రముల పట్ల బద్ధకము - అశ్రద్ధ కలిగి ఉండకండి. మీరు ఆత్మజ్ఞానం పొందుటకు మానవజన్మ అత్యంత దుర్లభమైన - ఉత్తమమైన అవకాశం అయివున్నది నాయనలారా!

అనర్థేన అవిచారేణ వయః కుర్యాత్ న భస్మసాత్ ।
బోధేన జ్ఞానసారేణ దృశ్యం కర్తవ్యమాత్మసాత్ ॥

అవిచారణ అనే అనర్థమును ఆశ్రయించి మహదవకాశమైనట్టి ఆయుష్షును బూడిదపాలు చేసుకోకూడదు సుమా! శ్రవణ-మనన-నిధి-ధ్యాసాది ఉపాయములచే తత్త్వజ్ఞానం (తత్ - త్వమ్ - నాకు ఎదురుగా కనిపించే నీవు ఆ పరమాత్మ స్వరూపమే. నా స్వరూపం కూడా పరమాత్మయే! కనుక నీవు నా స్వరూపుడవే... అనే జ్ఞానం) చేత ఈ దృశ్యమును ఆత్మయందు లయింజేసి ఇదంతా ఆత్మరూపంగా చేసివేయండి.

ఆయుషః క్షణ ఏకోఽపి సర్వరత్నైః న లభ్యతే ।
నీయతే తద్వృథా యేన ప్రమాదః సుమహానహో ॥

ఓ ప్రియ జనులారా! "ఆ! ఇవన్నీ తెలుసుకోవటానికి మాకు చాలా సమయం ఉన్నదిలెండి. అప్పుడే ఇవన్నీ దేనికి?" అని ఆత్మజ్ఞాన సముపార్జనం విషయంలో అనేకులు అశ్రద్ధయే కలిగి ఉంటున్నారే! ఇది ఉచితం కాదు. ఆయుస్సు యొక్క ఒక్క క్షణం వ్యర్థంగా గడచిపోయినప్పటికీ, ఆ ఒక్క క్షణమును సమస్త రత్నములు ఇచ్చి కూడా సంపాదించుకోలేరని తాత్సారం చేసే వారందరికీ మా హెచ్చరిక! ఆత్మ విచారణ లేకుండా ఆయుస్సు గడపివేయటం సర్వ అనర్థములకు మూలమని, మహాప్రమాదకరమైన విషయమని మీరంతా గుర్తుపెట్టుకొని ఉండండి.

అనుభూతమపిచ నో ధృశ్యమిదం ద్రష్టృ సహితమపి ।
స్వప్న నిజమరణ బాంధవరోదనమివ, సదివ కచితమపి ॥

ఓ రామచంద్రా! ఒకానొకడు నిద్ర నుండి లేచి తన మనుమడి దగ్గరికి వెళ్ళి గాభరాగా... "ఓరే! మనవడా! ఇప్పుడు నాకు ఒక భయంకరమైన స్వప్నం వచ్చిందిరా!" అన్నాడు. "తాతా, కలయా? ఏమని?" అని ఆ మనుమడు ప్రశ్నించాడు. అప్పుడా ముసలాయన, "నాయనా! నేను మరణించాను. అప్పుడు నా చుట్టూ చేరి నీవు, మీ నాన్న, మీ అమ్మ, మీ బామ్మ, మీ బాబాయి... అందరూ ఎలుగెత్తి దుఃఖిస్తున్నారు"... అని చెప్పసాగాడు.

అపుడా మనుమడు "తాతా! ఆగాగు! నీవు మరణించావు కదా! మరి ఆ స్వప్నంలో మా ఏడ్పులు నీకెట్లా వినిపించాయి?" అని ప్రశ్నించాడు. ఆ తాతకు సమాధానం దొరకలేదు. "అవును. అదంతా మిథ్యయే కదా!" అని సమీక్షించక తప్పలేదు.

'స్వప్నంలో తాను మరణించటం' అనేది, చుట్టూ బంధువులు రోదించటమనేది ఆ స్వప్న కాలంలో సత్యముగా భాసించవచ్చుగాక! వాస్తవానికి అదంతా మిథ్యయేనని జాగ్రత్ సమయంలో ఆ జాగ్రత్ ద్రష్ట ఒప్పుకోక తప్పలేదు కదా! అట్లాగే ఈ దృశ్యము ప్రత్యక్షంగా అనుభూతమవచ్చు గాక! అంతఃకరణోపహితమగు జీవుడు ద్రష్టత్వముతో కూడి ఉండవచ్చుగాక! అయినప్పటికీ "జ్ఞానదృష్టిచే" ఇదంతా మిథ్యయే అని సుస్పష్టమగుచున్నది.

❖❖❖

4. బ్రహ్మదేవుని జగత్ వ్యాఖ్యానం

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! జగత్తు మిథ్య అని, జగత్తు లేదని, జగత్తు ఆత్మ రూపమేనని... ఇంకా ఆయా జగత్‌ను దర్శించే అనేక ఉపాయాలు చెప్పారు, మంచిదే! జగత్తు ఎట్టిదో అనేక కోణాల నుండి మీరు సుదీర్ఘంగా మహాశవోపాఖ్యానంలో కూడా ఉపన్యసించారు.

కానీ స్వామీ! అనేక అసంఖ్యాక జగత్ సమూహాలెన్నో గడచిపోయాయి. మరి ఇంకెన్నో జగత్తులు ముందు ముందు రానున్నాయి. ఈ 'జగత్తు లేదు' అను ప్రసంగము ద్వారా బంధము యొక్క అభావం సుస్పష్ట పరచుకోవటం ఎట్లా?

"పూర్వ జగత్తు లేదు. రాబోయే జగత్తులు లేవు" అని మీరు యుక్తియుక్తంగా చెప్పుకుంటూ

వస్తున్నారు. అయితే, పూర్వ జగత్తులు గడచిపోయాయి కాబట్టి ఇప్పుడు వాటి గురించి మనం చర్చించవలసిన పనిలేదు.

రాబోయే జగత్తులు ఇప్పటికి మనకు బంధం కాదు. భూత భవిష్యత్ జగత్తుల 'బంధము లేదు' అనునది స్వతహాగానే సిద్ధించుచున్నది. ఇప్పటి ఈ జగత్తే కదా, బంధం! కాబట్టి వర్తమాన జగత్తు మా పట్ల ఎట్లా తొలగుతుందో... అద్దాని గురించి బోధింపమని నా విన్నపం.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! మోక్షశాస్త్ర శ్రవణానికి నీవు అధికారివి (అర్హుడవు) అయి ఉన్నావు. అట్టి నీవు 'జగత్తు' అనబడు దాని యొక్క శబ్ద-అర్థములు, అద్దానితో జీవునికి గల సంబంధం చక్కగా ఎరిగివుంటే చాలు. ఇక మన భూత - భవిష్యత్ బ్రహ్మాండముల కథనం వ్యర్థం అవదు. ఎందుకంటే, భూత-భవిష్యత్ బ్రహ్మాండముల వంటిదే వర్తమాన బ్రహ్మాండము కూడా!

భూతకాలిక - భవిష్యత్ కాలిక బ్రహ్మాండముల గురించి (మహాశవోపాఖ్యానంలో) విచారణ చేయటంలో ఒకానొక ముఖ్యోద్దేశం ఉన్నది. అది ఏమంటే... జీవుని యొక్క ఈ వర్తమాన పదార్థ సంబంధం, భూతకాలిక వ్యవహారముతోనే ముడిపడి ఉన్నది. భూత - భవిష్యత్తుల రెండింటినీ వచించకపోతే అధ్యాత్మ శాస్త్రము నందు ప్రవృత్తి సంభవించదు.

ఒకనికి ఒక అత్యాశ్చర్యం, అత్యావశ్యకం అయిన విశేషం గురించి చెప్పదలచుకున్నామనుకో! అప్పుడు ఆ వినేవానికి ఆతనికి తెలిసిన శబ్దాలు ఉపయోగించి చెప్పితేనే ఆతడు సులభంగా ఆ విషయం గ్రహించి అవగాహన చేసుకోవటానికి, ఆనందించటానికి వీలుంటుంది కదా! కాబట్టి అధ్యాత్మ బోధలో భూతకాలిక బ్రహ్మాండ వ్యవహారాల గురించి చెప్పటంలో ఉద్దేశం అట్టిదే! ఓ రామచంద్రా! ముందుగా మరొక విషయం ప్రస్తావిస్తాను. నీవు జ్ఞేయమగు పరమాత్మను ఎరిగినావనుకో. (విదితవేద్యుడవయ్యావనుకో)... అప్పుడు త్రికాలములలో సమరూపమైయున్న నీ స్వరూపమును ఎరుగగలుగుతావు కదా! "సర్వదా సమము" అయివున్న నీ స్వరూపం గురించి బోధించటానికి భూత-భవిష్యత్-వర్తమాన జగత్తులలో ఏది తీసుకుంటే మాత్రం ఇబ్బంది ఏముంది? వాటి అన్నిటికీ అప్రమేయమైన నీ స్వస్వరూపమగు ఆత్మ గురించిన జ్ఞానము దృష్ట్యా ఆ మూడు స్వప్నతుల్యమేనని ప్రత్యక్షంగా గ్రహించటమే ఇక్కడి ఉద్దేశము సమస్తమునకు "ఆది" అగు చిన్మాత్రమే స్వయంగా స్వప్నంలో జగత్తు రూపంలో భాసిస్తోంది! భూత-వర్తమాన-భవిష్యత్ సమస్త సృష్టులకు మునుముందుగానే స్వస్వరూపమగు చిన్మాత్ర బ్రహ్మమే ఉండివున్నది. అదియే సర్వకాల జగత్తులుగా భాసిస్తోందాయే! అట్టి చిన్మాత్రమునకు అన్యమైనదంటూ ఎప్పుడూ లేదు!

ఓ రామచంద్రా! ఇక ఈ వర్తమాన జగత్ విషయానికి వచ్చాం అనుకో! ఆ పరమాత్మ యొక్క మాయాశక్తిచే ఒక్కొక్క అణువునందు అసంఖ్యాకములైన బ్రహ్మాండాలు వర్తించుచున్నాయి. అట్టి అసంఖ్యాక బ్రహ్మాండాలు లెక్కపెట్టడం ఎవరి తరం? "అణువణువులో అసంఖ్యాక బ్రహ్మాండాలు ఉన్నాయి" అనే విషయం పూర్వం ఒకసారి మా తండ్రి, సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మదేవుడు ఒకానొక విశేషపూర్వకమైన వివరణతో నాకు బోధించటం జరిగింది. ఆ విశేషం ఇప్పుడు వివరిస్తాను.

❖

ఒకసారి నా తండ్రి శ్రీ బ్రహ్మదేవులు పద్మమునందు జగన్మాత సరస్వతీదేవితో కూడుకొని సుఖాసీనులైన తరుణంలో, వారిని సమీపించి మాతా-పితల పాదపద్మములకు సాష్టాంగ దండ ప్రమాణమములు సమర్పించి నేను ఇట్లా ప్రశ్నించాను:

నేను : హే మహాత్మా! ఈ జగత్ సమూహములు దశదిశలా వ్యాప్తమై కనిపిస్తున్నాయి కదా! ఇవన్నీ ఎంత విస్తీర్ణంగా వ్యాపించి ఉన్నాయి? ఇవి అసలు ఎచ్చట భాసిస్తున్నాయి?

బ్రహ్మదేవుడు : ఓ ప్రియపుత్రకా! బ్రహ్మమే ఈ సర్వజగత్ రూపములుగా భాసిస్తోందయ్యా! అయితే ఇక్కడ ఒక విశేషం నీవు గమనించు. బ్రహ్మమును ఎరిగిన తత్త్వజ్ఞానులకు ఈ జగత్తులన్నీ బ్రహ్మ సత్తారూపంగానే భాసిస్తున్నాయి. అజ్ఞానులకో... ఇవి జగద్రూపములుగా కనిపిస్తున్నాయి.

❖

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఇట్లా చెప్పి ఆయన ఈ వ్యష్టి - సమష్టి యొక్క సృష్టి విశేషం ఏ విధంగా ఏర్పడుతోందో చెప్పారు. చెవులకు ఇంపైనట్టి అట్టి "బ్రహ్మాండాఖ్యాయిక" అని, "బ్రహ్మాండపిండాఖ్యానము" అని చెప్పబడే ఆ విశేషాలు విను.

❖

బ్రహ్మాండాఖ్యాయిక - బ్రహ్మాండపిండాఖ్యానము -

బ్రహ్మదేవుడు : మొట్టమొదట నిష్ప్రపంచకమగు చిదాకాశ పరమాణువు మాత్రమే ఉన్నది. అది సర్వదా సర్వత్రా తనకంటే వేరైనదంటూ ఏదీ లేకయే వర్తిస్తోంది.

స్వప్నానికి దృశ్యంలాగా, ఆకాశానికి శూన్యంలాగా, వాయువుకు స్పందనలాగా ఆ చిదాకాశ పరమాణువు తనయందు 'సమష్టి జీవత్వము'ను గాంచుచున్నది. అయితే ఆకాశ సదృశమగు అట్టి సమష్టి జీవత్వము గాంచుచున్నప్పుడు తన నిర్వికార - అసంగ - పరిపూర్ణ - సూక్ష్మ చిద్రూపమును ఏమాత్రం త్యజించటమే లేదు. అట్టి ఆకాశ సదృశ సమష్టిరూప అహంకారం తనయందు 'బుద్ధి' అను దానిని గాంచుచున్నది. అట్టి బుద్ధి 'నిశ్చయము'చే నిర్మితమై ఉన్నది. అది అసత్ పదార్థముల గురించిన భ్రమ కలిగి ఉండటం జరుగుతోంది. అందుచేత అట్టి బుద్ధి మాయ యొక్క అనురూపంగా చెప్పబడుతోంది.

ఆ బుద్ధి వికల్పరహితమగు తనను వికల్ప భాసముల యొక్క ఆరోపణములచే తనే స్వయంగా క్రిందికి నెట్టుకొనుచూ, క్రమంగా స్వప్నంలోలాగా... మనస్సును గాంచుచున్నది.

ఆ మనస్సు తన దేహమునందు అసన్మయము అగు 'మనస్సు'ను గాంచుచున్నది. ఇక ఆపై ఈ త్రిలోకముల వ్యవహారమంతా అనేక అనుభూతములచేతను, స్థావర - జంగమరూపులగు అనేక ప్రాణికోట్లచేతను వ్యాప్తమై ఉన్నట్లుగా దర్శిస్తోంది. ఇక ఇందులో 'కాలము' యొక్క కల్పన, పదార్థముల పరస్పర సంగమం, కల్పించబడుతోంది.

స్వప్నంలో లాగా... త్రిలోకాలలో ప్రతి వ్యష్టి జీవుడు తనకు ప్రత్యేకంగా 1. ద్రష్ట-దర్శన-దృశ్యములు 2. భోక్తృ-భోగ-భోగ్యములు 3. కర్తృ-క్రియా-కార్యములు అను 'త్రిపుటిత్రయం' (3×3=9) రంగుటద్దం లోంచి ఈ త్రిలోకములను గాంచుచున్నాడు.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఇట్లా అనేక విశేషాలు వారు చెప్పారు. ఆ రోజు సంభాషణ సారాంశం నా మాటలలో చెప్పుచున్నాను. సభికులంతా వినండి.

ఓ రామచంద్రా! నీకు స్వప్నంలో పదిమంది మిత్రులు, నీ సోదరులు ముగ్గురు కనిపిస్తున్నారనుకో, వారందరు ఎవరికి వారుగా వేరువేరుగా కనిపిస్తారు కదా! అదే రీతిగా ఈ జాగ్రత్తునందు కూడా ప్రతివ్యష్టి జీవుడూ తన హృదయంలో ద్రష్ట – దర్శన – దశ్య, భోక్తృ – భోగ – భోగ్య, కర్తృ – క్రియా – కార్యములు అనే త్రిపుటీత్రయ (9) దర్పణమును హృదయాకాశంలో నిర్మించుకుంటున్నాడు. ఆ దర్పణంలో స్వర్గ – మర్త్య – పాతాళలోకములను కల్పించుకొని అనుభవ పరంపరలను కొనసాగిస్తున్నాడు.

❖

చూచావా రామచంద్రా! ఈ విధంగా చిదాకాశ పరమాణువు తన యొక్క అతి సూక్ష్మమైన ఉదరమునందు ప్రత్యేక జీవభేదములచే విభిన్నమైనట్టి (ఇందాక చెప్పుకున్న) అనేక కల్పిత – విశాల మహాజగములు కలిగి ఉంటోంది. అయితే ఏ వ్యష్టి సహిత అసంఖ్యాక మహాజగత్తులు కోకొల్లలుగా ఉన్నాయని చెప్పుకుంటున్నామో... అదంతా కూడా అవిద్యయే అయివున్నది.

ఇక అవిద్య అనగా? స్వాత్మ తత్త్వమును గూర్చిన అజ్ఞానము యొక్క రూపమే సుమా! అట్టి అవిద్య అనంతమై, అనుక్షణికమై ఒప్పుచున్నది. కానీ... ఆత్మజ్ఞానము అనే దీపకాంతిని ప్రసరింపజేసి చూస్తేనో... అంతా నిర్మల పరబ్రహ్మముగానే అగుచున్నది, కానవచ్చుచున్నది. ఈ విధంగా "ఈ కనబడే సమస్తం బ్రహ్మమే" అనబడు 'బ్రహ్మేదృష్టి' సముపార్జించుకొన్న వానిని 'తత్త్వవేత్త' అని, 'విదిత వేత్త' అని, 'బ్రహ్మయశస్వి' అని, 'జీవన్ముక్తుడు' అని, 'వేదవేద్యుడు' (తెలుసుకొనవలసిన దానిని తెలుసుకున్నవాడు) అని, 'ఆత్మజ్ఞాని' అని, 'పండితుడు' అని శాస్త్రకారులు పిలుస్తున్నారు. అట్టి తత్త్వవేత్తకు ఇదంతా స్వప్నముతో సమానమైనదే అగుచున్నది. అనుభవ స్వరూపుడగు ద్రష్టయే స్వప్న తుల్యమగుచుండగా... ఇక ద్రష్టకు సంబంధించిన దృశ్యము గురించి వేరే చెప్పేదేమున్నది?

సర్వము బ్రహ్మరూపమై, ద్రష్ట – దృశ్యములే లేవని నిర్ధారించబడుచుండగా... ఇక ద్వైతమెచట? దానికి కారణమెచట?

కాబట్టి రామచంద్రా! "కేవలము మహాశాంతము – భేదరహితము – నిర్మలము – ఆద్యంత పరివర్జితము"... అయినట్టి చిదాకాశరూపమగు బ్రహ్మమే తనయందు ఇట్లు సమస్త జగద్రూపంగా స్థితినొందియున్నదగుచున్నది. సముద్రంలో 'తరంగ వేగము' అనే కారణంచేత చంచలమై ఉంటున్న జలంలో అసంఖ్యాక పరమాణు సమూహములు వర్తిస్తున్నాయి కదా! అట్లాగే అజ్ఞానము ఉన్నంతవరకు పరమాత్మ యందు లక్షల – కోట్ల కొలది బ్రహ్మాండములు మనం చెప్పుకుంటున్న రీతిగా ఒకదానికొకటి (బ్రహ్మము రూపముచే) అభిన్నమైనప్పటికీ భిన్నమైనవాటివలె భాసిస్తున్నాయి.

అజ్ఞాన దృష్టిచే ఇట్టి ఈ జగత్తులకు అంతంలేదు. జ్ఞానదృష్టిచే జగత్తులు ఇప్పుడు లేవు. ఇతఃపూర్వం లేవు. ఇక ముందు ఉండబోవు.

తత్త్వవేత్తల దృష్టిలో ఈ అసంఖ్యాక జగత్ సమూహాలన్నీ స్వస్వరూప చిదాత్మరూపమే అయివున్నాయి. ఇక అట్టి జగత్తులకు భూతకాలమని – వర్తమానకాలమని – భవిష్యత్ జగత్తు అని చెప్పుకోవలసినది ఏమున్నది? ఉన్నదానికైతే కాలమానం. లేనిదానికి కాలమానమేమిటి? కథలో కల్పించబడిన అనగా అనగా ఒక రాజు, – "ఇప్పుడున్నాడా?".... అను చర్చకు ఉపక్రమించలేం కదా! కథ విని ఊరకుంటాం. ఈ జగత్తు కూడా అంతమాత్రమే!

❖❖❖

5. ఈ జగత్తులు కల్పనా దృష్టిచే కారణ సహితం ! యథార్థ దృష్టిచే కారణ రహితం!

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షీ! ఈ జగత్తులు యథార్థ దృష్టిచే కారణ రహితమని మీరు ప్రవచిస్తున్నారు కదా! ఇదంతా కూడా స్వప్నంలోలాగా, సంకల్పంలో (ఊహలో) లాగా... కారణ రహితంగా బ్రహ్మము నుండి ఉత్పన్నమగుచున్నదని కదా సిద్ధాంతం! అప్పుడు ఈ జీవుడు ఏఏ వస్తువులను కోరుకొంటే ఆయా వస్తువులు తమంతట తామే అప్పటికప్పుడే కారణరహితంగా సంభవించాలి కదా! అట్లా జరగటం లేదేం? ఉదాహరణకు ఒక రైతు అత్యధికంగా ధాన్యం పండించాలనుకున్నాడనుకోండి. ఆ రైతు కార్య రూపమగు కృషి – సకాలంగా వర్షం కురియటం – ఇవన్నీ ఒనగూడితేనే సాధ్యపడుతోంది. ఈ జగత్తులో కొంచెం కూడా కారణం లేకుండా ఏదీ సంభవించటం లేదు కదా! అకారణంగా బ్రహ్మము నుండి జనించిన ఈ జగత్తులలో అనివార్యమగు కార్య–కారణ వ్యవహారం ఎట్లా ఏర్పడుతోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ జీవుని గురించి రెండు విభాగములుగా బోధ కొరకై విభజించి చెప్పబడుతోంది. 1.నిర్మల చిదాత్మ, 2.అద్దాని భావనా వైశిష్ట్యము... ఈ విధంగా ద్రష్టాహంకారము – వ్యవహార దశ అనే రెండూ స్వప్నతుల్యంగా ఏర్పడి ఉంటున్నాయి.

వ్యవహార దశ – ఈ వ్యవహార దశయందు ఎవడు దృఢమైన అభ్యాసంచే... దేనిని ఎట్లు భావిస్తాడో, కల్పిస్తాడో... అద్దానిని అట్లే కల్పితమైన కార్యనియమబద్ధంగా గాంచుచూ ఉంటాడు. ఎవనికి వ్యావహారిక నియమము దృష్టియందు ఉండదో... ఆతనికి కల్పనయే ఉండజాలదు. కనుక "కల్పనామయమగు ఈ దృశ్యము ఇట్లు అనిపించటానికి కారణం దృక్ స్వరూపుడగు ద్రష్ట స్వయంకృత కల్పనా విశేషమే".... అని చెప్పబడుతోంది.

యథేదం కల్పితం దృశ్యం మనసా యేన తత్తథా ।
వేత్త్యసౌ యాదృక్ అన్యేన కల్పితం, వేత్త్యసౌ తథా ॥

ఎవడు తన మనస్సుతో ఏ విధంగా, కల్పించుకుంటాడో... దానిని ఆతడు ఆ విధంగానే పొందుచున్నాడు. అద్దానినే మరొకడు నిజకల్పనా భేదంచే మరొక విధంగా అనుభవిస్తూ ఉంటాడు.

ఉదాహరణకు... ఒకడు "అయ్యో! నేను పడే అన్ని కష్టాలు ఎవ్వడూ పడటంలేదు"... అను కల్పనను మనస్సుచే ఆశ్రయిస్తే ... ఆతనికి నిజంగానే అన్నీ భరించలేని కష్టాలుగా కనిపిస్తాయి.

మరొకాయన అవే కష్టాలుపడుతూ, "ప్రపంచంలో అందరికీ ఏవో కొన్ని కష్టాలు ఉంటాయి. నాకు కూడా అట్లాగే ఈ ఈ కష్టాలు ఉన్నాయి"... అని మనస్సుచే అనుకుంటే... ఆతనికి ఆయా కష్ట సంఘటనలు తనకు – తదితరులకు సర్వులకు సామాన్య విషయములవలె గోచరిస్తాయి.

ఇంకొకడు "నా ఇష్టదైవం నాకు ఈ దేహం ప్రేమతో ప్రసాదిస్తున్నట్లే... ఈ ఈ కష్టాలన్నీ నా అభ్యున్నతి కొరకై పాఠ్యాంశాల రూపంలో ప్రసాదిస్తున్నారు. ఇవన్నీ నాకు అవసరమే! లేకుంటే పరమాత్మ ఎందుకిస్తారు?"... అని మనస్సుతో భావన చేస్తే ... ఆతనికి అవి కష్టాలుగా కాకుండా బోధసాధనలైపోతాయి. బాధలన్నీ బోధలైపోతాయి.

వేరొకడు... "ఈ దేహాదులు నావి కావు. దేహాన్ని బట్టి ఇవి ఉంటాయి. కనుక ఈ కష్టాలు నాకు సంబంధించినవి కావు. నేను అప్రమేయమగు ఆత్మను కదా?" ... అని అనుకుంటే... సర్వ ప్రాపంచిక వ్యవహారాలు ఆతనికి ప్రక్క గ్రామంలో అపరిచితుల గృహంలో జరిగే వివాహ సందర్భపు మేళతాళాలవలె తనకు సంబంధించనివై ఉంటాయి.

ఈ కష్టాలు ఇతఃపూర్వపు నా తప్పుల ప్రక్షాళనము కొరకే" ... అని మనస్సులో భావించేవారికి అవన్నీ దేహమును పరిశుభ్రం చేసే జలంలాగా – ప్రియమైనవై పోతాయి. మనస్సును పరిశుద్ధపరిచేవిగా కనిపిస్తాయి.

❖

అయితే రామచంద్రా! "కల్పన, అకల్పన"... ఈ రెండూ కూడా ఏకమగు బ్రహ్మము యొక్క స్వభావ చమత్కారం వల్లే ఏర్పడుచున్నవగుచున్నాయి. ఇందులో... చిదంశము (అకల్పనారూపం); అచిదంశము (కల్పనారూపం)... రెండూ ఉంటున్నాయి.

ఎట్లాగంటే మనుష్యుడు చేతనాస్వరూపుడే అయినప్పటికీ... ఆతని జుట్టు, గోళ్ళు, బొమికలు మొదలైనవి అచేతనములుగాను – ఆతడు చేతన రూపుడుగాను ఉంటున్నారు కదా! ఈ దేహము చేతన, అచేతనముల కలగలపుగా ఉన్నట్లే... ఈ జగత్తు కూడా కల్పన + అకల్పన ఉభయ రూపములతోకూడి ఉంటోంది. పదార్థములన్నీ కూడా... పరమార్థ దృష్టిచే – అకారణములుగాను, కల్పనా దృష్టిచే – సకారణములుగాను... అయి వుంటున్నాయి.

బ్రహ్మము నందు ఈ రెండు ధర్మాలు అవిరోధపూర్వకంగా వర్తిస్తున్నాయి. ఎట్లా అంటావా? ...మరి... బ్రహ్మము సర్వశక్తిమంతమై అలరారుచున్నది కదా! పూర్ణజ్ఞానుల దృష్టిలో బ్రహ్మము కంటే భిన్నంగా ఎక్కడా ఏదీ లేదు. స్వప్నంలో స్వప్న ద్రష్ట యొక్క చైతన్యమునకు భిన్నంగా ఏదైనా ఉన్నదా? 'ఊహ' అనునది స్వప్న చైతన్యము నుండి జనించిన స్ఫురణయే కదా! ఆ స్ఫురణయే ఆయా 'ఇల్లు – వీథి – గ్రామము – నగరం – మిత్రులు – సంఘటనలు' మొదలైనవాటి రూపంగా వర్తిస్తోంది కదా! ద్రష్ట యొక్క స్వస్వరూపమునకు అనన్యమైనట్టి జాగ్రత్ చైతన్య స్ఫురణయే జాగ్రత్ జగత్తు రూపంగా అనుభవమౌతోందని వారు గ్రహించియే ఉంటున్నారు. "నిర్మల జ్ఞాన దృష్టిచే జగత్ రూప అనుభవాలన్నీ స్వస్వరూప విస్తరణా చమత్కారం" అని, "అట్టి స్వస్వరూపం త్రికాలాలలో

వాస్తవానికి యథాతథం" ...అని వారు సర్వదా గ్రహించియే ఈ జగత్తులో మనందరి మధ్య బాహ్యానికి మామూలుగానే అనువర్తిస్తున్నారు.

ఇక అజ్ఞానుల దృష్టిచే బ్రహ్మము కంటే భిన్నంగా ఎచటైనా ... ఎపుడైనా ఏదైనా 'ప్రతీతి' ఉంటుంటే, అది కారణము యొక్క 'వికల్పన' కలిగి ఉంటోంది. "నా తమ్ముడైయుండి, అంతమాట అంటాడా? ఎవరు దీనికి కారణం?" .... అనే విషయం, ప్రశ్న, సమాధానం మొదలైనవి కారణరూప ప్రతీతిని కలిగియున్నప్పటికీ "సర్వమూ బ్రహ్మమే అయిఉండగా... ఈ 'తమ్ముడు' అనబడేవాడు ఎక్కడి నుండి వస్తాడు? ఎక్కడ ఉంటాడు?" ... అనే జ్ఞానదృష్టి కలవానికి, ఇక అంతా కూడా చిరునవ్వుకు మాత్రమే అర్హమౌతుంది కదా!

కాబట్టి సర్వప్రియ జనులారా! మీ యొక్క సమస్త జాగ్రత్ – స్వప్న జగదనుభవములన్నీ కూడా బ్రహ్మముతో సంయోగపరచటమే సంసారమును దాటివేయటానికి ఉపాయం. అంతేగాని, కార్య – కారణముల చర్చచే... ఇది ముడిపడేది కాదు. కాదూ... ఈ కారణ వ్యవహారమే పరిశీలించుచూ పోయినా... అది అజ్ఞాన సోపాన పరంపరయే అవుతుంది. అనగా ఎక్కడో అక్కడ "అజ్ఞానమే (లేక) కల్పనయే (కాక) ఆత్మజ్ఞాన రాహిత్యమే – ఇట్టి వ్యవహారానికి మూలం"... అని చర్చ ముగించక తప్పదు.

నేఽహ ప్రవర్తతే కించిత్, న చ నామ నివర్తతే ॥
స్థితమ్ ఏకమ్ – అనాద్యంతం, బ్రహ్మైవ బ్రహ్మఖాత్మకమ్ ॥
కిం కస్య కారణం, కేన, కిమర్థం, భవతు క్వ వా ?
కిం కస్య కారణం, కేన, కిమర్థం, మాఽస్తువా క్వచిత్?

ఓ రామచంద్రా! ఈ ప్రపంచము వాస్తవానికి కొంచెం కూడా ఉత్పన్నమవటం లేదు. నశించటమూ లేదు. పరబ్రహ్మమే సర్వదా "ఏకము – ఆద్యంతరహితము – చిదాకాశ రూపము" ...అయి ఉండి ఇట్లు ఈ జగత్ రూపంగాకూడా స్థితినొంది యున్నది. పరబ్రహ్మమునకు అన్యంగా ఇక్కడ గాని, మరొకచోట గాని... ఎక్కడా ఏదీ లేదు. ఎక్కడైతే పరమార్థంగా అంతా అకారణమే అయివున్నదో... ఇక 'కారణత్వం' అనేది కేవలం కల్పన మాత్రమే అయివున్నదో... అప్పుడిక ఏది ఎచ్చట ఎందుకొరకు దేనికి కారణం చెప్పు? ఏది ఎచ్చట ఎందుకొరకు దేనికి కారణం కాకూడదో చెప్పు? ఎందుకంటే కల్పితమైన "కార్యము యొక్క ఉత్పత్తి", "కార్యము యొక్క అనుత్పత్తి"... అనే రెండూ సమానములై, అవిరుద్ధములై ఉంటున్నాయి. ఉదాహరణకు "ఈ దేహం కనబడుతోంది. కాబట్టి ఈ జీవుడు ఫలానప్పుడు పుట్టాడు" అనునది సకారణరూపంగా అగుచున్నది. "ఈ దేహి దేహమును కదల్చుచున్నవాడై దేహానికి ముందే ఉన్నాడు. అట్టి దేహి పుట్టుకకు ముందే ఉన్నప్పుడు పుట్టటమెక్కడ?"... అనేదీ యుక్తియుక్తమే అవుతోంది.

బ్రహ్మమునందు జగత్తు శూన్యత్వముగా లేదు. అశూన్యత్వముగా లేదు. ఎందుకంటే అశూన్యత్వము అనేది 'శూన్యత్వము' అనే దృష్టిలోనుంచే వస్తోంది. 'శూన్యత్వము' అనేది అశూన్యత్వం

దృష్ట్యానే చర్చనీయాంశం అవుతోంది. అట్లే బ్రహ్మము నందు సత్తుగాని, అసత్తుగాని, సదసత్తుగాని లేదు (అందు ఉన్నది గాని, లేనిదిగాని, కొంత ఒకానొక దృష్టిచే ఉండి – కొంత లేక గాని లేదు). అట్టి "పదార్థరహిత + సహిత" చిదాకాశమునందు "ఇది అవును, అది కాదు"... అనునది కూడా ఏదీ లేదు.

ఓ రామచంద్రా! సమస్తమూ దృశ్యరూపంగా ఏదీ కాదు. అధిష్ఠాన రూపముచే సద్రూపమే! ఇది దృశ్యరూపంగా చూస్తే లేదు. అధిష్ఠాన రూపంగా ఇదంతా ఉన్నది. ఎందుకంటే అధ్యారోప దృష్టిచే బ్రహ్మమే ఇదంతా! అపవాద దృష్టిచే బ్రహ్మము ఆకారరహితం. వస్తురహితం. విషయరహితం.

ఉదాహరణకు, నీ చేతికి ధరించిన బంగారు కంకణం తీసుకుందాం. బంగారం అనే ఖనిజమే ఆ కంకణమంతా అయివున్నది కదా! కంకణంగా కనిపించేది బంగారమే కదా! బంగారం దృష్ట్యా ఆ కంకణం ఉన్నది. గుండ్రటి ఆకారం ఎక్కడున్నది? ఆ బంగారం కరిగిస్తే గొలుసుగా తయారయినప్పుడు ఆ ఆకారం ఏమైనది? ఆకారంగా కనిపించేదంతా బంగారమే! బంగారానికి ఆకారం లేదు. బంగారం లేకపోతే ఆకారమే లేదు. బంగారానికి ఏదో ఒక ఆకారం ఉంటూనే ఉంటుంది. కాని "ఇది మాత్రమే" అనబడే ఏ ఆకారమూ లేదు. "ఆత్మ జగత్ సహితం. జగత్ రహితం" అనునది బంగారము యొక్క "ఆకారం – ఆకారరాహిత్యం" వంటిదే!

❖❖❖

6. జగత్తు కార్య - కారణ రహితం

శ్రీరామచంద్రుడు : హే మహర్షీ! మీరు మా అజ్ఞానుల బోధ కొరకై 1.అధ్యారోపవాదం, 2. అపవాదం స్వీకరిస్తూనే వస్తున్నారు కదా!...

అధ్యారోపవాదం = ఈ జగత్తుగా బ్రహ్మమునందే ఉన్నది.

అపవాదం = జగత్తంగా కనిపించేదంతా బ్రహ్మమే!

ఈ విధంగా ఈ జగత్తూ ఉన్నదని, బ్రహ్మమూ ఉన్నదని చెప్పుతూ కూడా వస్తున్నారు కదా! మరిక ఈ క్రింది వాదములు ఎందుకు మన పరిగణనలోకి తీసుకొని ఒప్పుకోకూడదు?

1. ప్రధాన వాదం - ఆత్మయే అన్నిటికన్నా ప్రధానం. అద్దాని నుండి ఆకాశం, ఆకాశం నుండి వాయువు, వాయువు నుండి అగ్ని, అగ్ని నుండి జలం, జలము నుండి పృథ్వి జనిస్తున్నాయి. ఈ విధంగా అవన్నీ ఒకదానికి మరొకటి కారణం.

2. పరమాణువాదం - పరమాణువుల సంయోగ–వియోగం చేతనే జగత్తు యొక్క నిర్మాణం, వినాశనం జరుగుచున్నాయి. కనుక జగత్తుకు ప్రళయ – మహాప్రళయాలు ఉన్నాయి. జగత్తుకు కారణం పరమాణువులగుచున్నాయి.

ఈ ప్రపంచంలో అనేక పదార్థములున్నాయి. అవన్నీ పంచభూత నిర్మితములు. ఆయా వివిధ పదార్థములు రకరకాల కలయికలచే రకరకాల వేర్వేరు ధర్మములు, గుణములు ఏర్పడు

చున్నాయి. ఉదాహరణకు మద్యము సేవించినవాడు 'మత్తు' అనే ఒక వేరైన గుణములు పొందుచున్నాడు. సాత్వికమైన ఆహారం సేవించటం చేత మరొకడు సాత్విక గుణములు కలిగివుంటున్నాడు.

ఇదంతా ఈ జగత్తులో ఇట్లా ఒక్కొక్క పదార్థం మరొకదానికి కారణమగుచూ ఉండటం మనం ప్రతిరోజు ప్రతి సందర్భంలోనూ చూస్తూనే ఉన్నాం. ఈ విధంగా ఈ జగత్తులో ప్రతిదానికి ఒక కారణం ఉండనే ఉంటోంది. ఏదీ కూడా, కారణరహితమైనది ఈ జగత్తులో ఎక్కడా కనిపించదు. మరి "సృష్ట్యాదిలో జగత్తుకు కారణమే లేదు. కనుక జగత్తు మొదలేలేదు. జగత్తుగా కనిపించేది బ్రహ్మమే!" – ఇట్టి "అద్వితీయ బ్రహ్మమాత్ర శేష్య సిద్ధాంతం" ఎట్లా ఒనగూడుతుంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : (పకపకా నవ్వి) "ఈ జగత్తు కార్యకారణాలు కలిగి ఉన్నది"... అని చెప్పటానికి "మా అజ్ఞానుల బోధ కొరకై..." అని నీవు మొదలే సమాధాన రూపంలో ఒప్పుకున్నావు. అందుకే నాకు ఇంత నవ్వు వచ్చింది. "మొట్టమొదట పరమాత్మయే ఉన్నాడు. అయితే, అజ్ఞానుల కొరకై బ్రహ్మదేవుడు ఈ కార్యకారణ వ్యవస్థతో కూడిన జగత్తును సృష్టించాడు" ... అని కొందరు గురువులు తమ శిష్యులకు బోధించు సిద్ధాంతాలు ప్రాచుర్యంలో ఉన్నమాట నిజమే! ఎందుకంటే..."ఈ జగత్తులో కనిపించే కార్యకారణ వ్యవస్థ ఎవడో మానవుడు కల్పించింది కాదు కదా! ఈ జగత్తులో ఎవరు ఈ కార్యకారణ వ్యవస్థ కల్పించారో... వారు ఎందుకు కల్పించారు?"... అనే ప్రశ్నకు సమాధానంగా ఆయా గురువులు "అజ్ఞానుల కొరకై"... అని సమాధానం చెప్పుచున్నారు.

అయితే "ఈ అజ్ఞానులు అనబడేవారు ఎక్కడి నుండి వచ్చారు?"...అని అప్పుడు మరొక ప్రశ్న బయలుదేరుతుంది. సృష్టికి ముందే 'అజ్ఞానులు' అని, 'జ్ఞానులు' అని రెండు తెగలవారు న్నారా? అజ్ఞానులు ఎక్కడి నుండి వచ్చారు? జ్ఞానులు ఎక్కడి నుండి వచ్చారు? అందుకే ఈ మన చర్చనీయాంశానికి సమాధానంగా వేదాంత సార శాస్త్రజ్ఞులు మొట్టమొదటగా సర్వమత సిద్ధాంతా లను రెండు విధాలుగా విభజిస్తున్నారు.

I	II
మొట్టమొదట పరమాత్మయే ఉన్నారు. ఆయన అటుతరువాత ఈ జగత్తును సృష్టించారు? ఆతడే కార్య కారణాల రచయిత! ఎందుకు....? అజ్ఞానుల కొరకు!	పరమాత్మ అనబడేవాడెవడూ లేదు ఇక ఈ కార్య–కారణాలు స్వభావసిద్ధం. పరమాత్మ ఉంటే కనబడాలిగా? ఇదంతా స్వభావమే గాని ఎవరి అధీనం కాదు.

మొదటి సిద్ధాంతముల వ్యవస్థలో మొట్టమొదట జగత్తు లేదని, అజ్ఞానుల కొరకై పరమాత్మ ఇది రచించారని చెప్పబడుతోంది. అంటే జగత్తు లేనప్పుడు అజ్ఞానులు ఉన్నారని చెప్పటమే ఇక్కడ కనబడుతోంది కదా!

ఇక రెండవ సిద్ధాంతాన్ని అనుసరించి, ఈ జగత్తుకు రచయిత అంటూ లేడని, ఇక్కడి కార్యకారణ వ్యవస్థ దానంతట అదే జనించి కొనసాగుతోందని చెప్పబడుతోంది. ఇప్పుడు సర్వ ప్రమాణములగు వేదములలోని మహావాక్యములు ప్రమాణంగా తీసుకొని చెప్పుకుందాం.

సర్వమ్ ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ॥ నేఽ హనానాస్తి కించన॥ సోఽ హమ్॥ అయమాత్మా బ్రహ్మ॥ తత్త్వమసి॥ బ్రహ్మమేవ ఇదమగ్ర ఆసీత్॥ జీవో బ్రహ్మేతి నా పరః॥ ...మొదలైన వేదసారమగు (వేదములకు తలమానికం వంటి ఉపనిషత్తుల) మహా వాక్యములుగాని, (మత్తః పరతరమ్ నా-న్యత్ కించిదస్తి, త్వమేవాహమ్) ఆప్త మహావాక్యములు గాని... మనం ప్రమాణంగా తీసుకొని పరిశీలిస్తే... ఈ సృష్టికి పూర్వం పరబ్రహ్మమే (లేక, పరమాత్మయే) కలదు... అని చెప్పబడుచున్నట్లే అవుతోంది కదా! అట్టి శ్రుతి వాక్యములను అనుసరించి సృష్టి యొక్క 'ఆది' యందు అజ్ఞానియే లేడు. ఇక "అజ్ఞాని కొరకు ఈ కార్య-కారణ రూప జగత్తును సృష్టించడం"... అనే వ్యవహారం ఎక్కడ నుండి వస్తోంది? కాబట్టి రామచంద్రా! నీవు చెప్పిన అధ్యారోపవాదం - అపవాదం మొదలైనవన్నీ బ్రహ్మమును బోధించటానికి కల్పించబడ్డాయేగాని... "బ్రహ్మము జగత్తుకు కారణం"... అని అంతిమంగా సిద్ధాంతీకరించటానికి కాదు. ఇక ఇక్కడ కనబడే పరమాణు కార్య కారణత్వం దృష్టి యొక్క పరిమితత్వపు స్థితికి ఉపాహారాలు అవుతున్నాయి. అద్వైత బోధమయులు - శాంత విజ్ఞాన ఘనరూపులు అగు జ్ఞానుల దృష్టి - ఈ కనబడే పదార్థ ధర్మాలను జీవుల పరస్పర సంబంధ బాంధవ్యాలను దాటివేసి ఉంటోంది. అందుచేత వారి పరిశీలనలో ఇవి అల్పవివరాలే అవుతున్నాయి గాని... సిద్ధాంతపరమైన ఆవశ్యకతకు అర్హమగుట లేదు. వారికి ఈ పరమాణు - వస్తు ధర్మాలకు సంబంధించిన కార్య-కారణములకు బ్రహ్మమునకు అభేదమే ప్రస్ఫుటం అవుతోంది. ఎవరి దృష్టిలో ఏది విశేషమైన విషయమో... అదియే వారికి ఇక్కడ విషయమైన రూపంగా కనిపిస్తుంది సుమా! ఒక రూపమైన "నిద్ర"కు స్వప్న - సుషుప్తులు రెండు అవయవముల వంటివి కదా! ఆ రెండింటి యొక్క రూపం నిద్రయే కదా! అంతేగాని, "స్వప్నం నిద్ర కాదు. ఏవో దృశ్యాలు"... అని ఎవరూ అనలేరు కదా! నిద్రయే స్వప్న సుషుప్తుల రూపంలో ఉంటున్నట్లు, బోధమయము - అధిష్ఠాన రూపము అగు పరబ్రహ్మము నందే జ్ఞాన - అజ్ఞానములు రెండూ వెలయుచున్నాయి. అనగా... అజ్ఞత్వమునకు 'నేను అజ్ఞానిని' అనే అనుభవం అద్దానియొక్క అంగమై భాసిస్తోంది. కాబట్టి అజ్ఞానము కూడా పరబ్రహ్మము కంటే వేరు కాదు. అజ్ఞానము - అజ్ఞాన దృష్టి - అజ్ఞాన దృష్టికి కనిపించే సమస్త జగత్తు - అధిష్ఠాన బ్రహ్మము... ఇట్లా ఇదంతా అజ్ఞానుల యొక్క బోధనార్థం వారి బుద్ధిని అనుసరించి శుద్ధ బ్రహ్మమును బోధించే నిమిత్తం మాత్రమే చెప్పబడటం జరుగుతోంది. అంతేగాని... బ్రహ్మము స్వరూపతః నిత్య - శుద్ధ - నిర్వికార - పరమానంద సత్యమే అయివున్నది. అయివుండబోతోంది కూడా!

ఇక ఈ జగత్పదార్థాలకు వద్దాం. ఇవన్నీ కూడా (ఈ కనబడే దృశ్యమంతా కూడా) కల్పనానుసారంగా కారణ రహితములు - కారణ సహితములు కూడా అయివున్నాయి. ఉదాహరణకు... "అగ్నిచే కాల్చబడటంచేత ద్రవం వాయువుగా మారగలదు" అని ద్రవం

వాయువుగా మారటానికి కారణం మనం చెప్పుకోవచ్చు. "అగ్నికి వస్తువులను దహించే శక్తి ఎక్కడి నుండి వచ్చింది?" ...అని ప్రశ్నిస్తేనో?... సమాధానమేమున్నది? ఈ ధర్మము ఏర్పడటానికి కారణం ఎవరు చెప్పగలరు? ఒకవేళ "ప్రకృతియే ఇదంతా నిర్వర్తిస్తోంది"... అని అంటే... ప్రకృతి ఎందుకు ఎవరి ఆజ్ఞకు లోబడి ఇట్లు ఈ ఈ ధర్మాలన్నీ కలిగి ఉంటోంది?... ఈ విధంగా ఈ సర్వం అకారణం. అయితే, ప్రతిదీ ఇట్లు ఉండటానికి ఏదో కారణం చెప్పవచ్చు కూడా! ఈ విధంగా సకారణంగాగాని, అకారణంగా గాని కల్పనను అనుసరించే ఈ జగత్తు ఉంటోంది. ఎందుకంటే ఈ బుద్ధిరూప సంవిత్తు ఎట్లు కల్పనచేస్తే... దానిని అట్లే నిజానుభవంగా పొందగలదు. ఒక జీవుని బుద్ధిరూప సంవిత్తు... "ఇదంతా నా ఇష్టదైవం యొక్క స్వరూపమే"... అని భావన చేస్తే, అంతాకూడా అట్లే అనుభూతవిషయమై గోచరిస్తుంది. అందుచేతనే అజ్ఞానులకు ఇదంతా స్వకీయ భావనానుసారంగా అన్యంగా అనుభూతమౌతుంటే అట్టి భావనను అనుసరించని (ఆత్మసాక్షాత్కారం పొందిన) ఆత్మజ్ఞులకు ఇదంతా స్వస్వరూపమునకు అనన్యంగా అనుభూత మౌతోంది. "దృష్టియే సృష్టి. ద్రష్ట దృష్టికి కేవల సాక్షి – అతీతుడు కూడా!"... అని గమనించి, వారు సర్వదా సాపేక్షత్వము నుండి కేవలత్వం వైపుగా అడుగులు వేస్తున్నారు.

ఓ రామచంద్రా! అవిద్యయే ఈ సమస్త జగత్తుకు కారణభూతమై ఉన్నది. అట్టి అవిద్య జ్ఞానాభ్యాసముచే నశించినప్పుడు... అట్టి అనుభవశీలురగు తత్త్వవేత్తల దృష్టిలో 'సృష్టి' అనే దానికి కారణమంటూ ఏదీ లేకుండానే పోతోంది. కాబట్టి వాస్తవానికి ఈ సృష్టి కారణరహితమై ఉన్నది.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! మహాత్మా! "ఈ జగత్తు అకారణం. అందుచేత వాస్తవానికి లేదు. భావనానుసారమే అనుభూతమౌతోంది. ఆత్మజ్ఞానము అనుభూతమొనర్చుకొన్న వారి దృష్టిలో ఇదంతా ఆత్మకు అనన్యం. ఆత్మకు వేరైనదిగా ఉండటానికి కారణమేలేదు. కాబట్టి ఇది స్వతహాగా లేదు. కల్పనచే అనుభూతమౌతోంది."... అనునది అప్రతిహతమైన, అత్యంత యుక్తియుక్తమైన మహావాక్యసారమే! ఇట్టి మహత్తరమైన 'గుర్తు'ను ప్రసాదిస్తున్న ఋషీశ్వరులగు మీకు సాష్టాంగ దండ ప్రణామములు. వేర్వేరు జీవులు వేర్వేరు అనుభవములు ఒకే విషయం గురించి కలిగి ఉండటం, ఒకే వ్యక్తి వివిధ సందర్భములలో వివిధ రీతులుగా ఈ జగత్ దృశ్య సంఘటనాదులు చూస్తూ ఉండటం "లోక విదితాయ విషయః" కదా!

ఇవన్నీ యుక్తి యుక్తమని నేను ఒప్పుకుంటున్నాను. అయితే...("సృష్టికర్త స ఈశ్వరః" "ప్రత్యేకం తమ్ ఈశ్వరమ్" "మాయాంతు ప్రకృతిం విద్ధి. మాయినంతు మహేశ్వరః" ఇత్యాది వేద పురాణ ఇతిహాస వాక్యాలచే) ఈ మాయోపహిత బ్రహ్మం కంటే వేరుగా తటస్థేశ్వరుడు ఒకరున్నారని, కొందరు అభిప్రాయం ప్రకటిస్తున్నారు. "ఈశ్వరుడు ప్రధానుడు. ఇది అప్రధానం" అని వారు అంటున్నారనుకోండి. మరికొందరు గురువులు "ఇది పరమాణువుల ప్రయోగంగా ప్రత్యక్షంగా కనిపిస్తోంది. కాబట్టి ఈ జగత్తు లేకుండా ఎందుకు పోతుంది?" .... అని ప్రశ్నిస్తూ తమ శిష్యులకు ప్రబోధిస్తున్నారు. మరి ఈ జగత్ – శరీరాలు లేవని నిర్ణయించటమెట్లా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : "సంకల్పానుసారమే జగదనుభవం ఉంటోంది కాబట్టి, జగత్తుకు మూలం సంకల్పమే" అనునది విద్వజ్జ్ఞుల ప్రత్యక్ష - శ్రుతి - స్వానుభవసారమై ఉన్నది. ఈ జగత్తు ఎట్లా నిర్మించబడినా, ఎవరు నిర్మించినా... ద్రష్ట మాత్రం తన దృష్టి ననుసరించి, దృష్టిలోంచి చూస్తున్నాడు కదా! ద్రష్ట సర్వ దృశ్యమునకు వేరై (స్వప్నద్రష్ట స్వప్నం కంటే వేరు అయినట్లుగా) లేడని, "కేవల తటస్థ - ప్రత్యేక రూపుడు కాదని ఎవరైనా నిరూపించగలరా? తత్త్వజ్ఞులకు "ఈ సృష్టి ఉన్నది. దీనికి ఎవరో కారణమైయున్నది" ...ఇటువంటి వాక్యాలు అజ్ఞుల బోధ వాక్యాలవలె, ఆత్యంతికమైన సత్యము కావు అని సుస్పష్టంగా తెలియవచ్చుచున్నది.

అందుచేత రామచంద్రా! "ప్రకృతి వేరు - పురుషుడు వేరు, ద్రష్ట వేరు - దృశ్యము వేరు. ఈశ్వరుడు వేరు - జీవుడు వేరు"... ఇటువంటి మాటలన్నీ జ్ఞానము యొక్క పరాకాష్ఠ సమక్షంలో "వ్యర్థవాగ్జాలమేవతత్" ...వ్యర్థ వాక్ ప్రవాహమేనని మేం అనుభవపూర్వకంగా ప్రకటన చేస్తున్నాం. అది తత్త్వజ్ఞుల హృదయానుకూలం కాదయ్యా! ఏ దృశ్యం ఘనీభూతంగా కనిపిస్తోందో.... అదంతా కూడా స్వప్నము వంటి కల్పన మాత్రమే. బాల్యంలో చూచిన గ్రామము - సహబాలుర ఆకారాలు ఒక తాతగారికి జ్ఞాపకముండవచ్చు గాక! అవి నిత్య సత్యమగుచున్నాయా? కనుక ఈ ప్రదర్శన మయ్యేదంతా స్వప్నము వంటి కల్పన మాత్రమే. అంతేగాని... ఇక్కడ స్థూలాకారమైన దృశ్య కల్పన ఏదీ లేదు. అట్టిదాని కొరకై కారణ కల్పన యొక్క అవకాశమే లేదు. అయినా రామా! "స్వప్నంలో ఆ గోడ కనిపించింది కదా! దానిని ఎవరు కట్టి ఉంటారు?"... అని మెలకువ వచ్చిన తరువాత ఎవరైనా తర్క-వితర్కములు చేస్తున్నారా? ఎందుచేత చేయటం లేదు? "స్వప్నంలో నాకు కనిపించిన ఆ భవనం నా ఊహాకల్పితమే కదా!"... అని జాగ్రత్ సమయంలో ఎరిగి ఉండటం చేత. అట్లాగే ఆత్మజ్ఞానం పరిపుష్టి పొందనంతవరకు గురువులు శిష్యులకు అనేక కథనముల కల్పన చెప్పవలసి వస్తోంది. స్వప్నంలో కనిపించిన అరణ్యాలు, గృహాలు, ఆరామాలు, వ్యక్తులు - ఇవన్నీ చిత్‌స్వభావం కంటే వేరు కాదు కదా! ద్రష్ట యొక్క నిర్మల చిత్స్వభావం కంటే వేరైతే... అప్పుడు "ఆ స్వప్న పదార్థాలు ఎట్టివో, ఎవరిచే కల్పించబడినవో, ఎందుకు కల్పించబడినవో"... ఈ ప్రశ్నలన్నీ వస్తాయి. అయితే స్వప్న పదార్థాలు "మిథ్యారూపమే కదా" అని తెలియబడనంత వరకు అవన్నీ మహామోహాన్ని కలుగజేస్తున్నాయి. "మిథ్యా రూపమే!"అని ఎరుగబడిన తరువాత ఇక దుఃఖం ఉండదు. దుఃఖాన్ని అధిగమించటానికి ఇంతకు మించి ఉత్తమమైన ఉపాయం మాకు ఇంకేమీ కనబడటం లేదు.

శుష్కతర్క హఠావేశాత్ యద్వాపి అనుభవవోజ్ఝితమ్ ।
కల్ప్యతే కారణం కించిత్సా మౌర్ఖ్యాభినివేశితా ॥

"స్వప్న దృష్టాంతం మేం ఒప్పుకోం. అయినా, స్వప్నం సంకల్పమయమే కావచ్చు గాక! స్పష్టంగా కనబడే ఈ జాగ్రత్ భ్రమ ఎట్లా అవుతుందిట? కాబట్టి ఈ సృష్టికి కర్త ఉన్నాడు. ద్రష్ట ప్రమేయం ఏమీ లేదు"... అందుచేత జగదనుభవానికి సంబంధించి ద్రష్ట సంకల్పిత దృష్టిని మేము పరిశీలించం - అని ఎవరైనా అంటారా? ...శుష్కతర్కమును గూర్చిన హఠము యొక్క ఆవేశంతో స్వప్నము, ఊహ, భావన మొదలైన మూలానుభవమును ఒప్పుకోక, "ఈ జగత్తు ఒకాయన

కల్పించారు! పరమాణువుల సంయోగమే దీనికి కారణం. కాబట్టి ఇదంతా సకారణయుతమే గానీ, అకారణము కాదు"...అని అనటం మా ఉద్దేశంలో మూర్ఖత్వంతో కూడిన పట్టుదలలే అవుతుంది.

ఒకవేళ ఏదైనా "కారణం ఏదో ఉండాలి, చెప్పండి" అని అంటే... అగ్నికి ఉష్ణత్వం కారణమైనట్లు, జలమునకు ద్రవత్వం కారణమైనట్లు, సమస్త తేజస్సులకు ప్రకాశము కారణమైనట్లు...సర్వ పదార్థములకు కూడా, అజ్ఞానోపహితమగు 'బ్రహ్మము' యొక్క 'స్వభావం' తప్ప మరింకేమి కారణం కాగలదు?

మనోరథ కల్పన (ఊహా కల్పన)లో పురాణ కథ పాత్రలు పురాణోపాసకునికి కనిపిస్తాయి చూచావా? అట్లాగే ధ్యాత కల్పనా భేదం చేతనే ధ్యేయము అగు ఈ జగత్తు ఆకార భేదం సంభవిస్తోంది. మరప్పుడు ఈ జగత్తుకంతటికీ ఏదో ఒకటే కారణమని చెప్పటం ఎట్లా కుదురుతుంది? కుదరదు. అనేక ధ్యాతల అనేక ధ్యేయములకు ఒకే కారణం ఎట్లా ఉంటుంది? ఇంకా చెప్పాలంటే... గంధర్వ నగరంలో (మనోకల్పిత లోకం గంధర్వలోకం) కనబడే మేడకు కారణం ఏది ఉంటుంది?

ఇప్పుడు కొందరి సిద్ధాంతాలను మన చర్చ – అవగాహనల కొరకై ఇక్కడ ప్రస్తావించుదాం.

కర్మమీమాంసకులు : వీరు "ఈ దేహం రావటానికి పూర్వకర్మలే కారణం" ...అని ఈ దేహానికి కారణం చెప్పుచున్నారు. అట్టి కర్మమీమాంసకుల యొక్క కర్మలు, కర్మఫలాలు, తద్వారా ఈ శరీరం" ...అను శాస్త్ర కల్పన సంపూర్ణమైనది కాదు. ఎందుకంటావా? పరలోకమందలి ధర్మ – అధర్మములు అమూర్తములు (నిరాకారాలు) కదా! మరి ఈ దేహాదులేమో... సాకారములయ్యే! అమూర్తములగు ఇతఃపూర్వపు ధర్మాధర్మములు ఈ దేహాదులకు ఉపాదాన కారణం కావటం ఎట్లా కుదురుతుంది? దేహమునకే అవి కారణం కానప్పుడు... ఇక సువిశాలాకారయుక్తమైన సృష్టి – దృశ్యములకు కారణమెట్లా అవుతుంది? కనుక "ఈ సృష్టికి జీవుల పూర్వపూర్వ కర్మలే కారణం"... అని అనటం యుక్తియుక్తంగా లేదు. కనుక "కర్మలు, కర్మఫలాలు" అను కర్మమీమాంసకుల సిద్ధాంతం ఈ దృశ్యం/ జగత్తు యొక్క ఉత్పత్తి – ఉనికిల గురించి సమగ్రంగా నిర్వచించటం లేదని మేము భావిస్తున్నాం.

క్షణికవాదులు : (వీరు విజ్ఞానవాదులలో ఒక తెగవారు). వీరు మరొక తీరైన అవగాహన ప్రతిపాదిస్తున్న వారు. "ఈ జగత్తులో ప్రతిదీ ఇతఃపూర్వం ఒక తీరుగా ఉన్నది. ఇప్పుడు ఇట్లా ఉన్నది. ముందు ముందు మరొక తీరుగా ఉండబోతోంది. మహాప్రవాహం ఒకసారి ఒక క్షణంలో ఒక ఆకారాదులతో కనిపించి, మరుక్షణం మరొక ఆకారం పొందుచున్నట్లే ఈ జగత్తులో ప్రతిది క్షణికం. క్షణికం కానిదంటూ ఏదీ లేదు. జీవులు, వీరి మనోభావాలు ఎప్పటికప్పుడు మార్పు చేర్పులు పొందుతూనే పోతూవుంటాయి. కనుక జగత్తు క్షణికం."

వారి దృష్టిలో ఈ జగత్తు నిరాకారం, క్షణికం. ఇక్కడ సర్వము సర్వదా నశించటం, పునరుత్పత్తి పొందటం అనంతకాలంగా ఇట్లే జరుగుతూ పోతోందని వారి అభిప్రాయం. అయితే ఇది ఇట్లు కొనసాగటానికి ఉపాదాన కారణం ఏది? అది వారి సిద్ధాంతము చర్చించటం లేదు. కనుక క్షణికవాదుల జగత్ నిర్వచనం అసమగ్రమైనదే అగుచున్నది.

చార్వాకులు : వీరు... అంతా తనంతట తానే జరుగుతోందని, దీనికి వెనుక 'పరమాత్మ' అనబడే వారెవరూ లేరని చెప్పుచున్నారు. "వానకురిస్తే వస్త్రం తడుస్తోంది. విత్తనం మొలకెత్తే స్వభావం కలిగియున్నది. ఆయా వస్తువులు వస్తు స్వభావం కలిగియున్నాయి" అని వారు ప్రతిపాదిస్తున్నారు. ఇది ఈ దృశ్య నిర్వచనమునకు సరిపోదు. ఎందుకంటే...

బీజము స్వభావం = అనగా = బీజము యొక్క స్వభావం

ఇట్లా పదప్రయోగం చేయటంలోనే... షష్ఠీ తత్పురుష అగు "యొక్క" అనే పద ప్రయోగం చేస్తున్నారు కదా! వస్తువు వేరు – స్వభావం వేరని, వస్తువు స్వభావం కంటే ఉన్నతమైనదని చెప్పినట్లే కదా! "కాబట్టి స్వభావమే జగత్తుకు కారణం ఆ స్వభావం ఎవ్వరిదీ కాదు"... అనే నిర్వచనం జగత్తును అర్థం చేసుకోవటానికి సరిపోదు.

❖

కాబట్టి రామచంద్రా! ఈ సమస్త పదార్థములు, వాటి వాటికి మూలమైనట్టి పంచభూతములు ...ఇవన్నీ కారణరహితం. అయితే, అజ్ఞానదృష్టిచేత (లేక పరిమితమైన పరిశీలనచేత) కారణ సహితమైన వాటివలె భ్రాంతిచే భాసిస్తున్నాయి. జ్ఞాని దృష్టియందో... సర్వకార్యములు చిద్రూపములే అయివున్నాయి. ఎందుకంటే సర్వ పదార్థములు, ఆ పదార్థములను విషయములుగా గలిగియున్నట్టి సర్వభావాలు... అన్నీ కూడా చైతన్యమునందే, చైతన్య చమత్కారం చేత చైతన్యమునకు అనన్యంగా ఆవిర్భవించి తిరిగి చైతన్యమునందే తిరోభావం చెందుచున్నాయి. స్వప్నంలో కనిపించిన దొంగలు స్వప్నంలో చేసిన హంగామా, స్వప్నంలో బాధించటం–బాదటం–భయపెట్టటం మొదలైనవి స్వప్న సమయంలో బాధిస్తాయేమో గాని, మెలకువ రాగానే? అవి దుఃఖ కారణాలు కాదు కదా! జన్మ మృత్యువుల మధ్యగల దేహము యొక్క శబ్ద–స్పర్శ – రూప – రస – గంధ మాత్రములే అయినట్టి ముల్లోక విశేషాలు ద్రష్టయొక్క వాస్తవ చిద్రూపము ఎరిగినప్పుడు ఏ మాత్రం ఖేద–మోదాలు కలిగించవు. వాస్తవానికి ఈ దృశ్యము సృష్ట్యాదియందే ఉత్పన్నమై ఉండలేదు. చిదాకాశమే స్వప్నంలోలాగా ఇట్లు పదార్థ రూపంగా కూడా భాసిస్తోంది. చిదాకాశము కంటే వేరుగా ఇక్కడ ఏదీ ఏ సమయమందుకూడా లేనేలేదు.

ఇట్టి " చిదాకాశ జగత్ న్యాయం" కంటే వేరుగా మరొక కల్పనాయుక్తి ఏదీ ఇక్కడ కనబడటం లేదు. కాబట్టి, జగత్ కల్పన బ్రహ్మానుభవమాత్రమే అయివున్నది. అదియే బ్రహ్మీదృష్టి, బ్రహ్మానందం, ఆత్మసాక్షాత్కారం, మోక్షము మొదలైన శబ్దములచే ఉద్దేశించబడుతోంది. "ఈ జగత్తంతా బ్రహ్మ స్వరూపమే"... అనే వాక్యం మాకు (తత్త్వజ్ఞులకు) వేద–వేదాంత మహావాక్యార్థంగాను, స్వానుభవం గాను ఉభయత్రా సుస్పష్టమవుతోందని సర్వలోకులకు ఎలుగెత్తి గానం చేస్తున్నాం.

శుద్ధ జలంలో తరంగాలు – ఆవృత్తములు సాకారంగా కనిపిస్తున్నట్లు మాకు బ్రహ్మమునందు ఈ జాగ్రత్–స్వప్న జగత్తులన్నీ నిర్దుష్టంగా, సుస్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. బ్రహ్మమునందు బ్రహ్మరూపంగా ఈ సృష్టి భాసిస్తోంది. బ్రహ్మము, సృష్టి... ఈ రెండూ పర్యాయపదాలే!

నిర్మల వాయువునందు వాయుతరంగాలు, ఆవర్త - వివర్తాదులవలె (అవన్నీ వాయువే ఆయా తత్త్వములుగా అయివున్నట్లు)... 'బ్రహ్మము' అనే వాయువు నందు ఈ "సృష్టి" అనే "స్పందము" ప్రకటితమౌతోంది.

మహాకాశమునందు... 1.అనంతత్వము, 2.ఛిద్రత్వము, 3.శూన్యత్వము... ఈ మూడు ఎట్లా ప్రదర్శితమగుచున్నాయో... అట్లాగే సద్రూపమగు చిదాకాశమున బోధాత్మకమై పరాపర రూపంగా "అనంతము - ఛిద్రత్వము - శూన్యము" అగు ఈ జగత్తు వర్తించుచున్నది. స్వప్నంలోను, ఊహ (సంకల్పం)లోను ఎట్లాగైతే అసన్మయమైన పదార్థాలు చిద్రూపములుగా (స్పష్టంగా తెలియవచ్చే ఉనికి గల పదార్థాలుగా) స్పష్టంగా ఎరుగబడుచున్నాయో... అట్లాగే ఈ జాగ్రత్‌లో ఇవన్నీ తెలియ వస్తున్నాయి. ఇవన్నీ కూడా సత్‌చిత్ రూపమగు పరబ్రహ్మము కంటే ఏమాత్రం వేరుకాదు.

శుద్ధమైన గాఢనిద్ర యందు -స్వప్నము, సుషుప్తి ఎట్లా వర్తిస్తున్నాయో... అదేవిధంగా ఆత్మరూపమగు పరబ్రహ్మమందు - సృష్టి, ప్రళయములు ...వర్తిస్తున్నాయి.

ఒకడు నిద్రలో ఒక స్వప్నము నుండి... అనేక స్వప్నాంతరములు పొందుచున్నాడు చూచావా? అట్లా జన్మాదులు కించిత్ కూడా లేనట్టి పరమాత్మయే స్వసత్తయందు ఒక సృష్టి, ఆ సృష్టికి అన్యములగు అనేక సృష్టులు పొందుచూ... ఆయా సర్వ సృష్టి రూపములుగా వర్తిస్తున్నాడు.

నిర్వికారమగు బ్రహ్మాకారంలో వాస్తవానికి పృథివి మొదలైన ఆయా వస్తుజాలమంతా లేనే లేదు. కానీ... 'స్వప్నానుభవం'గా ఈ ఈ పృథివి మొదలైన వాటితో కూడినదై, (స్వప్నములోలాగా) పొందుచున్నది.

ఈ కనబడే సృష్టి పరమాత్మయందు పరమాత్మకు అనన్యమైయున్నది. అట్లాగే ఇతఃపూర్వపు సృష్టులు, ఇక ముందు ముందు సృష్టులు పరమాత్మ రూపములే! ఆ పరమాత్మకు అభిన్నం! కాబట్టి రామా!... సృష్టి, బ్రహ్మం...ఈ రెండు శబ్దాలు ఒకటి మరొకటికి అర్థముగా అయి ఉన్నాయి.

ఇక "బ్రహ్మమునందు సృష్టి"... అనే మాట ఎక్కడిది? అది కల్పిత కథా శ్రవణం కాక మరి ఇంకేమిటి? సమస్త శబ్దాలు, ఆ శబ్దాలకు అర్థాలైన దృశ్యాంతర్గత విశేషాలూ... బ్రహ్మమే! అంతా బ్రహ్మమే (సర్వమ్ ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ) అయివుండగా ఇక శాస్త్రాలు శాసించేదెక్కడ? దేనిని? వేరుగా "మోక్షఫలం" అనేదెక్కడ? అప్పుడిక "ప్రాపంచిక బంధములు" ఎక్కడుంటాయి? శాస్త్రములు, అందలి కథా విచారములచే ప్రయోజనం ఏముంటుంది? (శాస్త్రానపి సంత్యజ్యతి)

వాసనా రహితమగు "దృష్టి"యే మోక్షం - అట్టి మనుజునకు ఈ జగత్తులో సిద్ధించవలసిన దేముంటుంది? భావాతీతమైన స్థితిలో సృష్టులే లేవు. ఈ ప్రపంచంగా కనిపించేదంతా భావాతీత చిదాకాశతత్త్వమే!

ఓ రామచంద్రా! ప్రపంచం పట్ల కలిగి ఉన్న వాసనలే స్వప్నంలో నగరాలు, తదితర దృశ్యాలుగా భాసిస్తున్నాయి కదా! అట్లాగే జగత్తులో జగత్తుగా కనిపించేదంతా ద్రష్ట యొక్క దృశ్య వాసనారూపమే!

వాసనల చేతనే బోధసత్తా స్వరూపమగు దృశ్యము పరిపరి విధములుగా అనుభూతమౌతోంది. వాసనలు లేకపోయినప్పుడు ఇదంతా కూడా చిత్ సత్తా స్వరూపమగు స్వస్వరూపాత్మయే!

❖❖❖

7. ఐందవోపాఖ్యాన బ్రహ్మగీత సప్రతిఘ - అప్రతిఘాన్యాయం

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! నాకు ఈ సందర్భంలో "సప్రతిఘ – అప్రతిఘ" అనే ఇతఃపూర్వం నేను వినియున్న ఒకానొక విశేషం గురించి అడగాలని అనిపిస్తోంది.

హే మహాత్మా! ఈ మూడు లోకాలలోని విశేషాలన్నీ క్రోడీకరించి రెండు విభాగాలుగా విభజించవచ్చు– 1.మూర్తములు (లేక) సాకారములు (సప్రతిఘములు). 2. అమూర్తములు (లేక) నిరాకారములు (అప్రతిఘములు). వీటిలో కొన్ని ఒక దానిని మరొకటి తాకుచున్నాయి. అనగా అవి ఒకదానితో మరొకటి కూడి ఉంటున్నాయి. ఇక మరికొన్నియో... ఒకదానితో మరొకటి కూడి ఉండటమే లేదు.

ఏదైతే మరొక దానిని చలింపజేస్తోందో... అవి సప్రతిఘములని, ఏది మరొక దానిని స్పృశించటం గాని – చలింపజేయటం గాని చేయటం లేదో... అవి అప్రతిఘములని చెప్ప బడుచున్నాయి. ఈ ప్రపంచంలో సప్రతిఘ పదార్థములగు భౌతిక పదార్థములు పరస్పరం కూడి ఉండటం, చలింపజేయటం చూస్తున్నాం. అప్రతిఘములైనవి (నిరాకారాలైనవి) సాకారాలను చలింపజేయటం గాని, సాకారములతో కూడి ఉండటంగాని జరగటం లేదు. ఉదాహరణకు ... అగ్ని గడ్డిపరకను తగలబెట్టగలదు గాని, ఆకాశమును తగలబెట్టలేదు కదా! ఈ పాత్రను చేత్తో అక్కడ పెట్టవచ్చు గాని... ఒక ఆలోచనతో ఈ పాత్ర అక్కడికి వెళ్ళదు కదా!

స్వామీ! ఇక క్రమంగా నా అసలు సందేహమేమిటో చెప్పటం ప్రారంభిస్తున్నాను... వినండి. ప్రతి జీవునిలోను "సంవేదం" అని చెప్పబడే అనుభవరూపమైన (లేక) వృత్తిరూపమైన జ్ఞానం ఉన్నది. అట్టి వృత్తి జ్ఞానంతో ఒకడు ఆకాశంలో చంద్రబింబాన్ని ఇక్కడి నుండి చూస్తున్నప్పుడు... నేత్రజ్యోతిని అనుసరించు చిత్తముతో సహా బయలుదేరిన చైతన్య వృత్తులతో చంద్రబింబాన్ని చూస్తున్నాడు. అట్టి 'జ్ఞానము'నకు రూపంలేదు (అమూర్తం). ఆ చైతన్య వృత్తులు నిరాకారమై... సాకారమగు చంద్రబింబంలో సంవేదనం పొంది "ఇది చంద్రబింబ రూపం"... అనే అనుభవానికి కారణమౌతున్నాయి.

జ్ఞానమునకు రూపం లేదు. కానీ, చూపును నడిపించేది జ్ఞానం కదా! ఆ చూపులు రూపంగల చంద్రబింబం చూపగలుగుచున్నాయి. ఇది అందరి అనుభవమే కదా!

ఈ "చూపు ఒకచోట నుండి బయల్వెడలి చంద్రబింబం చేరే ప్రయత్నంలో... మొదటి వస్తువును వదలిన తరువాత... చంద్రుని ఇంకా చేరకముందు గల నిర్విషయ దృష్టి సత్తాయే ఆత్మ" ... అని మీరు ఇతఃపూర్వమే చెప్పారనుకోండి. ఆ విషయం కాసేపు ప్రక్కకు పెడదాం. ఎందుకంటే

కేవలం ప్రబుద్ధుని దృష్టిని అనుసరించిగాని, లేక కేవలం అప్రబుద్ధుని దృష్టినిగాని అనుసరించి ఇప్పుడు నేను చెప్పటం లేదు. ఒక అర్ధ ప్రబుద్ధుని దృష్టిలోంచి ఈ విషయం విశ్లేషిస్తున్నాను. అట్టి అర్ధ ప్రబుద్ధుని సంకల్ప - వికల్ప రూపమైన "ఈ జగత్తు ఉన్నది"... అని అనుకుని ఈ ప్రశ్న అడుగుచున్నాను. అంతేగాని, జ్ఞాని దృష్టి చిన్మాత్రానుభవం నుండి కాదు.

హే ప్రభూ! ప్రతి జీవునిలోను హృదయమున ఒకానొక తత్త్వము (లేక, శక్తి) ఉండి, అంతటా వెలసియున్న ప్రాణ వాయువును క్షోభితం చేసి... ఆ ప్రాణవాయువులను ముక్కు రంధ్రం నుండి లోపలికి - బయటకు చాలనం చేయిస్తోంది. అట్టి హృదయాంతర్గతమైన ప్రాణవాయు చలనం నిర్వర్తించే తత్త్వం కేవల జ్ఞాన స్వరూపమే కదా!

వింటున్నారా స్వామీ! - ఒక వ్యక్తి తన భుజముపై బియ్యపు మూటను మోస్తున్నట్లు రూప రహితమగు ఆ జ్ఞాన తత్త్వము రూప సహితమగు ఈ ప్రాణవాయువుల చాలనం చేయటం, దేహమును క్షణక్షణం రక్షించటం ఎట్లా చేస్తోంది? నిరాకారమగు జ్ఞానము సాకారమగు ప్రాణములను చలింపజేయటం ఎట్లా జరుగుతోందో... నాకు ప్రశ్నార్థకమై ఆశ్చర్యం కలిగిస్తోంది. ఒకవేళ మనందరి హృదయములోని జ్ఞానశక్తి మహత్తరమైన మాహాత్మ్యము కలిగివున్నదని అంటారా? అప్పుడు ఈ మనుజుని సంకల్పం "ఆ చెట్టు కొమ్మపై గల రంగురంగుల పక్షి నా భుజంపై వచ్చి వ్రాలాలి"... అని అనుకోగానే జ్ఞానశక్తి ప్రభావం చేత ఆ పక్షి వచ్చి భుజంపై వ్రాలాలి కదా! మరి అట్లా జరగడం లేదు కదా! ఎందుచేత?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : నాయనా! రామచంద్రా! ఈ నీ ప్రశ్న ఈ సందర్భంలో నాకు కూడా చమత్కారంగానే కనిపిస్తోందయ్యా! సరే! విను. కమ్మరివాని కొలిమి తిత్తిలోకి అంతటా ఉన్న వాయువులోని కొంచెము విభాగం వేగంగా ప్రవేశించి... మరల ఆ కమ్మరివాని చేతుల స్పర్శ - సంవేగానికి కొలిమి తిత్తిలోంచి బయల్వెడలుతుంది చూచావా? అట్లాగే ఈ వాయువు హృదయములోకి రాక-పోకలు సలుపుతోంది. ఎప్పుడైతే హృదయ ప్రదేశంలోగల నాడి సంకోచం - వికాసం పొందుచున్నదో ... అప్పుడు ముక్కుపుటముల ద్వారా వాయువు హృదయంలోంచి బయల్వెడలటం - హృదయంలోకి ప్రవేశించటం జరుగుతోంది.

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! ఈ కొలిమితిత్తి విషయంలో అయితే,... చేతన రూపుడగు కమ్మరివాడు కొలిమితిత్తులకు చేతుల తాడనంతో వాయువు యొక్క సంకోచ-వ్యాకోచములు జరగటానికి కారణమగు చున్నాడు. మరి గుండెలో ఏ కమ్మరి ప్రవేశించి... గుండెలను అరచేతులతో మర్దించి ప్రాణవాయువులు ప్రవేశ - నిష్క్రమణములు నిర్వర్తించేటట్లు చేస్తున్నాడు?

హే మహాత్మా! మీరు ఆశ్రమంలో ఈ దేహ స్వరూప - స్వభావాల గురించి మాకందరికీ బోధించియున్నారు. ("శతంచ-ఏకాచ హృదయస్య నాడ్యః" - అను శ్రుతి వాక్యాలు సూచిస్తున్నట్లుగా) హృదయ ప్రదేశంలో 101 నాడులు ఉన్నాయి. అందులో ప్రతి నాడి నుండి చెట్ల శాఖల వలె మొత్తం 72000 ఉపనాడులు బయల్వెడలినవై ఉంటున్నాయి. ముక్కుపుటాల నుండి హృదయం

లోకి ప్రవేశించిన వాయువు ఆ 101 నాడులలోకి, అక్కడి నుండి 72000 ఉప నాడులలోకి – గుండ్రటి రాయిపై పడ్డ కడివెడు జలంవలె ప్రసరిస్తోంది. కాబట్టే ఆ నాడులచే ఈ దేహము యొక్క సర్వాంగములు సంచలనం పొందగలుగుచున్నాయి. అంతేకాని, ఒక్కొక్క అంగము తనంతటతానే కదలగలగటం లేదుకదా! ఒక్కొక్క అంగమును కదలటానికి, ప్రవర్తించటానికి, ఈ జీవుడు తలచినట్లు ఉపయోగించటానికి ఈ వాయువు యొక్క నాడి – ఉపనాడులలో ప్రవేశ – నిష్క్రమణము అను విశేషమే కారణం.

కొన్ని నాడులు ఒక అంగము కదలటానికి కారణమౌతున్నాయి. అన్ని అంగములు చలనం పొందాలంటే దేహములోని అనేక నాడి – ఉపనాడులు కదలవలసి వస్తోంది. అవి కదలాలంటే ప్రాణ వాయువుల సంచలనం అవసరం.

హృదయంలోని జ్ఞానం (A) → వాయు సంచలనం → నాడి – ఉపనాడులలో వాయువు యొక్క ప్రసరణ – నిష్క్రమణం (B) → అంగముల సంచలనం

ఇక...

(A) జ్ఞానం నిరాకారం ⟶ నాడుల సంచలనం సాకారం (B)

ఒకవేళ... నిరాకారమగు చైతన్యము యొక్క పాత్ర లేకుండానే వాయువు యొక్క ప్రసరణము చేతనే నాడులు సంచలనం పొందుతున్నాయని అందామా? మరి అదే వాయువు యొక్క స్పందముచే రాయి – కట్టెలోకూడా సంచలనం కనిపించాలి కదా? మరి మనిషియొక్క ఇంద్రియ సంచలనంలాగా రాయి – కొయ్యలో జరగటం లేదే? అవి అచేనతములై ఎందుకుంటున్నాయి?

కమ్మరి ఊది తిత్తిని పనిచేయిస్తున్నట్లు, అదే వాయువుచే స్పర్శించబడే రాయి మొదలైన అచేతనములు ఎందుకు చలించటం లేదు! జంగము అగు ఈ దేహాలు మాత్రమే వాయు సంచలనంచే చలనం పొందుచున్నాయేం?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! జీవ చైతన్యమే ఇక్కడి కమ్మరివాడు. అదియే వాస్తవానికి కార్యకారణములను అనుశాసించే ప్రభువు. సర్వ కార్యకారణములకు భోక్త కూడా అదియే!

అట్టి జీవచైతన్యము తనయొక్క కార్య – కారణముల యజమాన్యము – భోక్తృత్వము ఏమరచి... అనాదికాలంగా ప్రవాహ పతితములైనట్టి – కామ్య, కర్మ, వాసన... ఈ మూడింటికీ దాసోఽహమ్ అగుచున్నది. ప్రాణవాయువుతో తాదాత్మ్యం అయి "ధ్యాస" పొందుచున్నదై ఉంటున్నది.

ఆ విధంగా ప్రాణవాయువుతో అభేదాభిమానము పెంపొందించుకొని ఉన్న ఆ యొక్క అభ్యంతర జీవచైతన్యము స్వతంత్రంగా... ప్రాణవాయువుల సంచలనమును, అభ్యంతర నాడీ సమూహమును, తద్వారా ఈ దేహమును, ఈ దేహం ద్వారా బాహ్య ప్రదేశమును... (కమ్మరివాడు

కొలిమి తిత్తిని చలింప జేయుచున్నట్లు) చలింపజేయుచున్నది. కనుక ఇక్కడి హృదయము యొక్క ప్రాణ వాయువు యొక్క ఆగమన – నిష్క్రమణములను – ఒకడు ఈ రెండు చేతులను కదల్చుచున్నట్లు అనునిత్యంగా – అసంకల్పిత – సంకల్పిత రూపంగా జీవ చైతన్యము అనుసంధానం నిర్వర్తిస్తూ ఉన్నది. తదనుసారంగానే ఈ ప్రపంచమున సర్వులు బాహ్యమున వ్యవహరించుచున్నారు. కనుక ఈ బాహ్య జగదనుభవములకు కూడా అనుసంధాన కర్త జీవ చైతన్యమే!

శ్రీరాముడు : స్వామీ! అదియే నా ప్రశ్న.

ఈ దేహమునందలి వాయువులు, నాడులు... సాకారములు కదా! ఇక జీవచైతన్యమేమో ...నిరాకారం! నిరాకార జీవచైతన్యం సాకార ప్రాణనాడులను ఎట్లా చలింపజేయటం జరుగుతోంది?

అంతేకాదు! అదే జీవ చైతన్యము ఒక వైపు ప్రాణ – నాడి – ఉపనాడులను కదుల్చుచున్నప్పటికీ కూడా... "నాకు దాహం వేస్తోంది. కనుక... అక్కడ దూరంగా బల్లపై ఉన్న గ్లాసు ఆ బిందెలో మునిగి ఆ గ్లాసుడు నీళ్ళు నా సమీపానికి వచ్చుగాక!" అని అనుకుంటే ... అట్లా జరగటం లేదు. మరి ఎందుకు అట్లా జరగటం లేదు?

కాదూ! "సాకార – నిరాకార పదార్థముల యొక్క పరస్పర సంబంధం సంభవిస్తూనే ఉంటుంది" అని అంటారా? అట్లా అయితే అప్పుడు ఆ జీవచైతన్యము తనకు తానే మాట్లాడటం – గ్రహించటం – విహరించటం మొదలైన సర్వ కార్యములకు కర్త అయి ఉండి .... తానే నిర్వర్తించవచ్చు కదా! ఇక ఈ ఇంద్రియములు ఉండవలసిన పనేమున్నది? వాటి వలన ప్రయోజనమేమున్నది? కానీ ...ఇంద్రియాలు ఉంటేగాని, మాట్లాడటం – గ్రహించటం – విహరించటం జరగటం లేదు కదా!

హే మహర్షీ! ఈ బాహ్యమున ఎట్లాగైతే సాకార – నిరాకార పదార్థముల పరస్పర సంబంధం ఉండటం లేదో... అట్లాగే అభ్యంతరంలో కూడా ఈ నిరాకార – సాకార పరస్పర సంబంధం ఏర్పడటం జరగదనే నా అభిప్రాయం. అందుచేత స్వామీ! ఇంకేదైనా యుక్తి ద్వారా ఈ నిరాకారమగు జ్ఞానము సాకారమగు కార్యక్రమాలకు ఎట్లా కారణమో (లేక) ఈ సాకారములగు ప్రాణవాయువు దేహ సంచలనాలకు, జడవస్తువులను కదిలించటానికి మరింకేదైనా విశేషమున్నదేమో చెప్పండి.

లేదా? ...నా ప్రశ్న మరొక వైపునుండి అడుగుతాను. మీరు 'యోగిరాట్' కదా! అట్టి తమరు తమ అంతఃకరణంలో సాకార – నిరాకారముల పరస్పర సంబంధాన్ని మీ యోగబలంతో... ఏ ఉపాయం ద్వారా... మీరు అనుభవిస్తున్నారో... అది చెప్పండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! సర్వసందేహములను తొలగించగల "ఏకమేవా ద్వితీయం బ్రహ్మ" అనబడు "సమస్తము యొక్క ఏకత్వము" ...యొక్క అనుభవమే నీ ఈ సుదీర్ఘమైన ప్రశ్నకు సమాధానమై ఉన్నది. తత్త్వసాక్షాత్కారం యొక్క "సమస్తము యొక్క ఏకత్వానుభావం"... గురించి ఇక్కడ ప్రసంగిస్తున్నాను... విను.

నేఽహకించిన్న నామాస్తి వస్తు "సప్రతిఘం" క్వచిత్ ।
సర్వదా సర్వమేవేదం "శాంతమప్రతిఘం" తతమ్ ॥

ఓ రామచంద్రా! ఈ ప్రపంచంలో 'సప్రతిఘం' అని నీ పదజాలంచే చెప్పబడే 'సాకారం' అనేదేదీ లేనేలేదు. ఈ కనబడేదంతా కూడా సర్వవేళలా సర్వదా శాంతము, సర్వ వ్యాపకము, నిరాకారము – అగు బ్రహ్మమే అయివున్నది. స్వప్నంలో అనేక పదార్థజాలం కనిపించవచ్చుగాక! అదంతా సాకారమా? కాదు. నిరాకారమే (అప్రతిఘమే) కదా! ఒకడు తన సంకల్పంతో దర్శించే జగద్దృశ్యం ఆ చూచే వానికి చూచేటప్పుడు సాకారంగా కనిపించవచ్చుగాని, ... వాస్తవానికి సంకల్పము నిరాకారమే కదా! అట్లాగే... ఈ కనబడే సర్వదృశ్యము... ఈ మట్టి రాయి, నేల,ఆకాశం, ఇళ్ళు, వాకిళ్ళు, దేహాలు, భావాలు, అనుభవాలు... ఇవన్నీ నిరాకారము, శాంతము, శుద్ధజ్ఞాన మయము – అయినట్టి బ్రహ్మమే! (సర్వమ్ ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ). అట్టి నిరాకార శుద్ధ బ్రహ్మంలో... సాకారం (సప్రతిఘం) అయినట్టి జగత్తు ఉత్పన్నమవటానికి కారణమే లేదు. ఈ జగత్తుకు కారణమే లేదు. కాబట్టి... ఇద్దానికి ఆద్యంతములు లేకయే ఉన్నాయి. అంతేకాదు. జగత్తుగా కనిపించే ఆకాశం భూమితో కూడిన దృశ్యము భ్రాంతి రూపమే అయివున్నది. స్వప్నంలో స్వప్నద్రష్ట చైతన్యమే భాసిస్తున్నట్లుగా... ఈ సమస్త రూపముగా అప్రతిఘమగు (నిరాకారమగు) చైతన్యమే భాసిస్తోంది.

"ఈ జగత్తు నాకు ఇట్లా ఎందుకు పదార్థ రూపంగా, సాకారంగా భాసిస్తోంది?"... అని అడుగుతావా? ఇదంతా 'సాకారంగా చూడటం' అనే అభ్యాసం చేత వాసనారూపం పొంది ఈ రూపంగా అనుభవమౌతోంది. (లేక) సాకారంగా అనిపిస్తోంది. అందుకే, తత్త్వమును శ్రవణం చేసిన తత్త్వజ్ఞులగు వారు ఇది సాకారమా? నిరాకారమా? అనే చర్చను ప్రక్కకు పెట్టి మునుముందుగా "వివేక, వైరాగ్య, త్యాగ, శ్రవణ, మనన, నిధిధ్యాసన" మొదలైన ఆయా సర్వ ప్రయత్నాలను నిర్వర్తించి నిర్మలమైన, జ్ఞాన పరిపుష్టమైన దృష్టికై ప్రయత్నశీలురై ఉంటున్నారు. అట్టి సాధనముల ద్వారా... సాకారంగా అనిపిస్తున్న దృశ్యము పట్ల వాసనా సహితంగా తుడిచి వేయబడిన 'దృష్టి'ని పెంపొందించు కుంటున్నారు. ఇకప్పుడు ఈ అంతరిక్షం, నేల, వాయువు, ఆకాశం, పర్వతాలు, నది, సముద్రాలు, వాయుచలనాలు, దేహాంతర్భాగాలు... ఇవన్నీ "నిరాకారబోధ స్వరూపాలు"గా ఎరుగుచున్నారు.

❖

ఓ రామచంద్రా! ఈ సందర్భంలో "ఐందవ బ్రహ్మాండములు" గురించి చెపుతాను. విను. ఇంతకు ముందు ఉత్పత్తి ప్రకరణంలో "ఐందవ జగత్తులు" గురించి ఐందవోపాఖ్యానంలో... "జగత్తు మనోమయం. ఇదంతా క్షణోత్పత్తి ప్రదర్శనం" అని నిరూపించటానికి చెప్పటం జరిగింది. ఆ ఐందవోపాఖ్యాన విశేషాలే ఇప్పుడు కించిత్ కథా పరిచయంతో "ఈ జగత్తుగా కనిపించేదంతా నిరాకారమగు చిన్మాత్రమే" ...అని చూపటానికి, నిరూపించటానికి మరల ఉదహరిస్తాను. "నిరాకారమగు చైతన్యం (అప్రతిఘం) సాకారమగు ఈ శరీరాదులను (సప్రతిఘములను) ఎట్లా చలింపజేస్తోంది?" ...అనే నీ ప్రశ్నకు సమాధానంగా ఈ ఐందవోపాఖ్యాన సోదాహరణమును ఇచ్చట ఉపయోగిస్తున్నాను. ఇది వింటే "ఈ నదీ-పర్వత-భూమ్యాది సహితంగా ఇదంతా ఈ దేహ-దేహాంతర్భాగములతో సహా చిన్మాత్రమే!" ...అనే విషయం అనుభూతం కాగలదు.

❖

ఈ అనంత జగత్ సమూహ-సహిత-సదృశ బ్రహ్మాండాలలో కనిపించే ఒకానొక బ్రహ్మాండం లోని ఒకానొక జగత్తులో "ఇందువు" అనబడే శ్రోత్రియుడైన బ్రాహ్మణుడు ఉండేవాడు. ఆయన తపస్సు, వేదాధ్యయనము, వేదోక్తములైన కర్మానుష్ఠానములకు అందరికి ఆదర్శప్రాయుడై ఉండేవాడు. ఆయనకు కాలక్రమేణా పదిమంది పుత్రులు కలిగారు. ఆ పదిమంది కుమారులు మహాశయులై (ఉత్తమమైన ఆశయాలు కలవారై) మహాత్ముల, మహనీయుల, సజ్జనుల పట్ల సేవానిరతులై ఉత్తమమైన కర్మానుష్ఠానంతో తమ తండ్రివలె లోకప్రసిద్ధి పొందుతూ పెరిగారు. ఆ విధంగా కొంతకాలం గడిచింది. 'కాలం' ఏదీ పట్టించుకోకుండా మౌనంగా తన పనిని తాను చేసుకుంటూనే పోతుంది కదా! ఒకనాడు ఆ ఇందువు దేహం త్యజించాడు. ఆయన భార్య వైధవ్య భీతితో భర్తతో పాటే అనుగమించింది. అప్పుడు ఆ 10 మంది కుమారులు తమ మాతాపితరులకు ఊర్ధ్వదైహిక క్రియలను ఆచరించారు. ఆ తరువాత తల్లిదండ్రుల వియోగ దుఃఖంచేత వారి మనస్సు వేదన పొందింది. అందుచేత వారున్న ఆశ్రమాన్ని, ఆ వాతావరణాన్ని వదలి దూరంగా గల ఒక పర్వత ప్రదేశంజేరారు. అక్కడ గల ఒక ఏకాంతమైన గుహలో ప్రవేశించి ఒక చోట సమావేశమై చుట్టూ ఆసీనులైనారు.

"ఏదైనా సాధించాలంటే 'ధారణ' కావాలి. అయితే 'ధారణ' కుదరాలంటే... చక్కటి ఆశయం కావాలి. లేకుంటే ధారణ దానంతటఅదే కుదరేది కాదు. అందుచేత ఏ ఉత్తమమైన 'సిద్ధి' కొరకై మనం ధారణకు ఉపక్రమిద్దాం?"... అని మొట్టమొదటగా ఆ సోదరులు చర్చించటం ప్రారంభించారు.

"ఏ ధారణ యందు తన్మయులమైతే మనందరం అత్యంత ఉన్నతస్థితి పొందగలం?" అనే విషయం తర్క - వితర్కించుకోసాగారు. చివరికి "సృష్టిలో ఈ సృష్టి యొక్క కర్తయగు బ్రహ్మదేవుని స్థితియే అత్యున్నతమైనది. అందుచేత మనమందరం సృష్టికి కర్తృత్వం వహించగల 'ధారణ'కు ఉపక్రమించి, తద్వారా బ్రహ్మదేవులుగా అవుదాం" ... అనే తర్క-వితర్కానంతర సుస్థిర నిర్ణయానికి ఆ 10 మంది వచ్చారు. ఇహనేం! వారు అప్పటికప్పుడే హింసక జీవులు ప్రవేశించజాలని ఒకానొక ఏకాంత ప్రదేశమును ఆ కొండ గుహలోనే ఎన్నుకొన్నారు. ఇక పద్మాసనాసీనులై ధారణకు ఉపక్రమించారు. నేత్రములు మూసుకున్నారు. నిశ్చల ధ్యానం ప్రారంభించారు. "చతుర్ముఖ బ్రహ్మచే అధిష్ఠితమైయున్న ఈ సమస్త బ్రహ్మాండము నేనే! సృష్టంతా నా స్వరూపమే! నా సంకల్పమే ఈ సర్వసృష్టి" ... అనే ధారణకు ఉపక్రమించారు. అట్టి బలవత్తరమైన ధ్యాసచే వారు, "ఈ శరీరము నాది! దీని సంరక్షణయే నా కార్యక్రమం! ఇది లేకుంటే నేను లేను" .... అన్నట్టి దేహధ్యాసను మొదలంటా క్రమంగా త్యజించివేశారు. అట్టి ధారణతో 18 నెలలు స్థూలశరీరం ఉన్నంత వరకు 'చ్యుతి' పొందకుండా ఉండిపోయారు. క్రమక్రమంగా వారి భౌతిక దేహాలు శుష్కించసాగాయి. అవి ప్రేతములచే భక్షించబడి అస్థిపంజరాలుగా అయిపోయాయి. ఆ విధంగా సూర్యరశ్మిచే ఛాయా విభాగం తొలగిపోయినట్లు భౌతిక దేహాలు నశించాయి. అయితే

"నేనే సృష్టికర్త యగు బ్రహ్మదేవుడను. సృష్టి అనే సమస్త కథా సంవిధానము నా యొక్క యోచన చేతనే రూపం పొందుచున్నది. అష్ట దిక్పాలకులు, నవగ్రహములు, సప్తఋషులు, పాప-పుణ్యలోకానుభవాలు, విహిత కర్మలు, వేద శాస్త్రములు... అంతా నా సంకల్పాకాశం నుండే

బయల్వెడలుచున్నాయి"... అనే రూపంగా ఆ 10 మంది ధ్యానమును సుదీర్ఘకాలం అక్కడే కొనసాగించారు. క్రమక్రమంగా వారి శరీర శూన్యములగు 10 చిత్తములు వారి వారి ధ్యానపరిపాకముచే వేరు వేరుగా 10 బ్రహ్మాండములైనాయి. వారు 10 బ్రహ్మాండ శరీరధారులుగా (బ్రహ్మదేవులుగా) అయ్యారు.

చూచావా, రామచంద్రా! ఆ ప్రకారంగా "అత్యంత నిర్మలము – నిరాకారము" అయినట్టి ఆ 10 మంది ఐందవుల చైతన్యమూ ఇచ్ఛారూపమై... సమస్త బ్రహ్మాండ స్వరూపములుగా అవటం అక్కడ జరిగింది. కనుక వారి చిత్త నిర్మితమైన సమస్త బ్రహ్మాండములు చిన్మయ రూపములే కదా!

అట్లాగే "ఈ భూమి – పర్వతం – ఆకాశం – ఇవన్నీ కూడా చిద్రూపమే!" అని గ్రహించు. అట్లా కాదనుకుంటే ... ఆ ఐందవుల యొక్క 10 విధములైన త్రైలోక్య సమన్విత బ్రహ్మాండములకు మరింకే రూపం కలదో చెప్పు? కాబట్టి అంతాకూడా చిదాకాశ మాత్రమేగాని.... అందుకు అన్యమైనదంటూ ఎక్కడా ఏదీ లేనే లేదు.

విద్యతేన యథా కించిత్ తరంగః సలిలాదృతే ।
సంవిత్ తత్త్వాదృతే, తద్వత్ విద్యతే చలనాదికమ్ ॥

జలంకంటే తరంగం–తరంగ కదలికలు ఎక్కడైనా వేరుగా ఉన్నాయా? ఉండవే! అట్లాగే చైతన్యము కంటే చలనాదులు వేరుగావు. ఆ ఐందవ కల్పిత 10 బ్రహ్మాండములు ఎట్లాగైతే చిన్మయరూపములే అయివున్నాయో,.... అట్లాగే ఈ జగత్తులో కూడా కాష్ఠము, లోష్ఠము, శిల ...ఇవన్నీ చిన్మయ రూపములే! ప్రజ్ఞా రూపములే! భావనారూపములే! ఆలోచనారూపములే! సంకల్పరూపములే! ఐందవుల ఆ సంకల్పముచే జగత్ రూపం పొందినట్లే... "బ్రహ్మదేవుని సంకల్పమే" అయివున్నట్టి చమత్కారమే ఈ మనకు కనబడే జగద్రూపంగా కూడా ఉన్నది. అందుచేత ఈ పర్వత – వృక్ష – మేఘ – మహా భూతములన్నీ కూడా సర్వవ్యాపకమగు చిన్మాత్రమే అయివున్నాయి.

వృక్షాలన్నీ చిద్రూపమే! ఈ భూమి అంతా చిద్రూపమే! రాళ్ళు – రప్పలు కూడా చిద్రూపమే! అంతరిక్షం కూడా చిద్రూపమే! ఆకాశం, పర్వతాలు చిత్స్వరూపములే! ఈ దేహము – ఈ దేహంలోని రక్త, మాంస, అస్థి, క్రొవ్వు... మొదలైనవాటితో సహా చిద్రూపమే అయి ఉన్నాయి!

అంతెందుకు! ఇక్కడ చైతన్యము కానిదంటూ ఏదీ లేదు.

చిన్మాత్రాకాశమున చిన్మాత్రకులాలుడు (కుమ్మరి) స్వశరీరమైనట్టి 'చిద్రూపం' అనే చంచల చక్రంపై 'స్వచిత్ శరీరం' అనే చిత్ – మృత్తిక (మట్టి)తో ఈ సృష్టిని నిరంతరం సృష్టిస్తూనే ఉన్నాడు. కానీ వాస్తవానికి ఇక్కడ ఏదీ సృష్టింపబడటమే లేదు. ఎందుకంటే చిన్మాత్రం సర్వదా యథాతథం.

❖

ఓ రామచంద్రా! "ఐందవ బ్రహ్మాండములు" అనే కథనాన్ని "ఈ దృశ్య జగత్తు కేవలం సంకల్ప నిర్మితమే!" అని చెప్పటానికి పునరుద్ఘాటించాను. ఇక ... సంకల్పనిర్మితమైన ఈ సృష్టియందు శిలలు చేతనములు కాకపోతే... మరింకే మౌతాయి? ఏది 'జడము' అని అనిపిస్తోందో..... అది

ఆ ద్రష్టయొక్క అనుభవము, స్మృతి, సంస్కారము, ఇచ్ఛల సంయోగఫలమే అయివున్నది. నిరాకారమగు జలమునకు అనేక ఆకారములు కూడా (తరంగాదులందు) కనిపిస్తోంది చూచావా?

అట్లాగే... అనుభవము, స్మృతి, సంస్కారము, ఇచ్ఛ ... ఇవన్నీ కూడా చైతన్యం యొక్క ఆకార విశేషములే అయివున్నాయి. ఇవన్నీ తనయందు చిత్స్వరూపమునే ధరిస్తున్నాయి. అంతేగాని జడస్వరూపమును కాదు! కాబట్టి అవి చిద్రూపములే అయివున్నాయి! అర్థ శూన్యులగు అజ్ఞానులకు "ఇవి జడం - ఇవి చేతనం"... అని అనిపిస్తే అనిపించవచ్చుగాక! "తత్త్వావగాహన" కలిగినట్టి కుశలురగు విజ్ఞుల దృష్టికి సర్వత్రా చిన్మాత్రము మాత్రమే అగుపిస్తోంది. ఈ విధంగా జడ చేతనాలను చక్కగా మేము విమర్శించి "చైతన్యమే ఇదంతా"... అని నిర్దుష్టంగా, సుస్పష్టంగా నిర్ణయించాం.

దృష్టిని బట్టే ఇది. దృష్టి చైతన్యరూపమే కాబట్టి... ఇదంతా చేతనమే! పరమ చైతన్య ధామమగు బ్రహ్మమే సమష్టి-వ్యష్టి చిత్తముల రూపంగా దేదీప్యమానంగా వెలుగొందుచూ... ఒకచోట కాష్ఠ - పర్వతాది రూపములుగా ఉదయిస్తోంది. మరొకచోట కదిలే దేహాలుగా వెలుగొందుతోంది. సూర్యుని కాంతి సూర్యునికంటే వేరా? కాదు కదా! అట్లాగే... ఎక్కడా కూడా ఈ తృణము, కాష్ఠము, కొండ, రాయి, రప్ప, కదిలే దేహాలు మొదలైన పదార్థాలన్నీ కూడా కార్య కారణ రహితమగు బ్రహ్మము కంటే వేరు కించిత్ కూడా కానే కాదు! సూర్యుని కాంతి సూర్యుని స్వభావమే గాని... సూర్యునికి అన్యం కాదు కదా! సూర్యుడు అప్రకాశకుడై ఉండే ప్రసక్తి ఎక్కడిది? అట్లాగే ... ఈ పదార్థ జాలము - అంతా కూడా బ్రహ్మము యొక్క స్వభావమే అయి ఉన్నది. అంతేగాని, బ్రహ్మమునకు భిన్నమై జడము లేదు. చేతనము లేదు. కనుక "ఈ సమస్తము బ్రహ్మమే" - అనునది వేద - ఉపనిషత్ - శాస్త్ర - విజ్ఞుల అనుభవం... క్రోడీకరించగా... మా దృష్టికి సుస్పష్టం అగుచుండగా... "సునిశ్చితం" అని మేము ఎలుగెత్తి గానం చేస్తున్నాం. జలం పల్లం వైపుగా ప్రవహిస్తూ ఉంటే... ఆ జలంలో ఏ కారణం లేకుండానే, ఏ స్వప్రయత్నమూ లేకుండానే స్వయంగా ఆవర్తము - తరంగము మొదలైన రూపములు ఏర్పడి, ఇక జలం అతి తీవ్రంగా ప్రవహిస్తూ ఉండటం సహజమే కదా! అట్లాగే చైతన్యము కూడా స్వభావ సిద్ధంగాను, సహజంగాను జగద్రూపంగా ప్రవృత్తమగుచున్నదగుచున్నది.

❖

ఓ రామచంద్రా! పద్మకల్పమున విష్ణు భగవానుని నాభి కమలము యొక్క లీలయే బ్రహ్మదేవుని రూపంగా అగుచున్నది కదా! ఆ లీలయే బ్రహ్మదేవుని సంకల్ప రూపంగా విలసిల్లి జగత్తుగా ప్రదర్శితమౌతోంది. విష్ణు భగవానుని కంటే ఈ జగత్తు అన్యం కాదు (విశ్వమ్ విష్ణుః). అదే రీతిగా చిన్మాత్ర బ్రహ్మము వలననే ఈ జగత్తు భాసిస్తోంది. అట్లు భాసించే ఈ జగత్తు బ్రహ్మము కంటే వేరుకాదు. చిదాకాశ రూపము - పరమ శాంతము - భావాభావ రహితము - జన్మరహితము - సన్మాత్రము - చిత్ ప్రకాశ మాత్రము అయినట్టి బ్రహ్మమే - ఈ జగత్తు రూపంగా కనిపిస్తోంది.

సంకల్పమే ఈ జగత్తు యొక్క మూలపదార్థం. సంకల్ప విరచితమగు ఈ జగత్తులో ఈ పర్వతాలు, తృణములు - కొయ్య - రాయి మొదలైనవి చైతన్య రహితమని అజ్ఞాని అనుకోవచ్చు

గాక! ఆత్మతత్త్వము గ్రహించిన జ్ఞాని మాత్రం ఆ అభిప్రాయం విని నవ్వుకుంటున్నాడు. బ్రహ్మదేవుడు ఈ జగత్తులన్నీ స్వసంకల్పమయములుగానే స్వయముగా ఎరుగుచున్నాడు. ఇదంతా ఆతని సంకల్పము చేతనే ఉత్పన్నమై ఉండటంచే... ఇదంతా కూడా మనోరాజ్యంవలె చిదాకాశరూపమే అయివున్నది.

ఓ ప్రియ సభికులారా! ఇక్కడ ఈ సందర్భంగా ఒకానొక అతి ముఖ్యమైన విషయం అందరికీ గుర్తు చేస్తున్నాను.

యావత్ యావత్ ఇయం దృష్టిః శీఘ్రం శీఘ్రం విలోక్యతే,
తావత్ తావత్ ఇదం దుఃఖం శీఘ్రం శీఘ్రం విలీయతే ॥

ఎంతెంత శీఘ్రంగా దృష్టి పవిత్రమై ఇదంతా చైతన్య స్వరూపమే .... అని చూడటం జరుగుతుందో, ... అంతంత శీఘ్రంగా సప్రతిఘరూపమగు సాకారదృష్టి విలీనమైపోతోంది. (యావత్ దృష్టిః విలోక్యతే తావత్ దుఃఖం విలీయతే)

యావత్ యావత్ ఇయం దృష్టిః ప్రేక్ష్యతే నాచ్చిరాచ్చితా
తావత్ తావత్ ఇదం దుఃఖం భవేత్ ప్రతిఘనం ఘనమ్ ॥

ఎ ంతెంత వరకైతే దృఢమగు చైతన్య దృష్టితో (వాస్తవానికి చిత్ స్వరూప మాత్రమగు) ఈ జగత్తు చూడబడదో... అంతంత వరకు జడదృష్టి కొనసాగటం చేత ఈ సంసార దుఃఖం ఘనీభూతమై ఉండియే తీరుతోంది. కాబట్టి "ఇదంతా చిత్ చైతన్య స్వరూపమే"... అన్న సమున్నత దృష్టియే ఇక్కడి సర్వ దుఃఖములకు ఉపశమనం. ఓ ప్రియజనులారా!

దీర్ఘ దుష్కృత మూఢానాం ఇమాం దృష్టిమ్ అపస్యతామ్
సంసృతిః వజ్ర సారేయం న కదాచిత్ ప్రశామ్యతి ॥

ఎవరైతే దోషదృష్టిచే మూఢులై ఈ జగత్తును జడదృష్టితో, ఇక్కడి వస్తు జాతమును భౌతిక దృష్టితో, దేహములను రక్త-మాంస దృష్టితో, తదితర జనులను వర్ణాది దృష్టితో చూడటం కొనసాగిస్తూ... ఇదంతా చైతన్య దృష్టితో వీక్షించరో... అట్టి వారి సంసారము వజ్రమువలె దృఢపడియే ఉంటుంది. అది ఎన్నటికీ శమించదు. "ఇదంతా పరమాత్మరూపమే! పరమాత్మ చైతన్యమే జగత్తులోని సర్వ రూపములుగా, సర్వ తత్త్వములుగా, సర్వ స్వభావములుగా, సర్వ దృశ్య చమత్కారములుగా అయి ఉన్నది. కానీ, నా జడదృష్టికి జడమువలె అగుపిస్తోంది"... అని గమనించి ఎవరైతే చైతన్య దృష్టిని అభ్యసిస్తూ... అట్టి చైతన్య దృష్టిని పరిపుష్టి చేసుకుంటూ వస్తారో... అట్టివారి సంసృతి (సంసారము) తనంతట తానే ఎప్పుడో తుర్రుమని తొలగిపోగలదు.

నేఽహ ఆకృతిః న చ భవాభవ జన్మనాశాః సత్తా నచైవ న చ నామ తథాస్థి అసత్తా
శాంతం పరం కచతి కేవలమాత్మ నీత్థం బ్రహ్మోథవా కచన మపి అలమ్ అత్ర నాస్తి !

ఓ రామచంద్రా! వాస్తవానికి ఇక్కడ ఆకారాదులు లేవు. భవము-అభవములు (ఉన్నవి - లేనివి) గాని లేవు. జన్మ-వినాశనాలూ లేవు. సత్త-అసత్తలూ లేవు. మరి?... శాంతమగు పరబ్రహ్మం తనయందు తానే ఇట్లు ఈ సర్వముగా ప్రకాశించుచున్నది. (లేక) పరబ్రహ్మం కంటే వేరుగా "ప్రపంచ రూపంగా ప్రకాశించటం" అనేది కొంచెంకూడా ఎక్కడా ఎప్పుడూ లేనేలేదు.

ఓ ప్రియ సభికులారా! స్ఫటికంలో స్ఫటికమే జలాకారరూపంగా కనిపిస్తుంది చూచారా? బ్రహ్మమే తనయందు సృష్టిరూప ప్రతిసమూహముచే పూర్ణమైయున్నట్లు కనిపించవచ్చుగాక! స్ఫటికంలో జలం ఉన్నదా? లేదు. స్ఫటికము సర్వదా అంతటా స్ఫటికమే! అట్లాగే జగత్తులు, వాని విభాగములు, జీవులు, లోకములు, జ్ఞానా జ్ఞానములు మొదలైన చమత్కారములన్నీ కలిగి ఉంటూనే ....ఆద్యంత రహితమగు పరబ్రహ్మము అతి స్వచ్ఛంగాను, జన్మకర్మరహితంగాను, చిదానంద ఘనైక రూపంగాను, కైవల్య రూపంగాను నిత్యము సర్వదా యథాతథంగాను స్థితినొందియే ఉన్నది.

మనమంతా అట్టి నిర్మల పరబ్రహ్మ స్వరూపులమే! ఏకమగు నిర్మల పరబ్రహ్మమే... ఇటు ముక్త – అటు అముక్త రూపములను స్వయంగా... లీలామాత్రంగా అవధరిస్తోంది. అట్టి పరబ్రహ్మము యొక్క చమత్కారమైన అముక్త రూపం జగత్ రూపముగాను – జగత్ జీవుల రూపంగాను, అసంఖ్యాక శిరములు, హస్తములు, కళ్ళు, కాళ్ళు రూపంగాను, చెవులు, కంఠములుగాను కలిగి ఉన్నదై ఒప్పుచున్నది. ఇక ముక్తి స్వరూపమో... ఆత్మాకాశరూపమై, ఉత్తమ స్తంభం వలె దృఢమైనట్టి 'సన్మాత్ర' రూపమై జన్మాది వర్జితమై, సర్వదా యథాతథమై, మౌన స్వరూపమై... వర్ధిల్లుతోంది.

అట్టి సన్మాత్ర పరబ్రహ్మరూపమే నేను అయి ఉన్నాను. ఇక తదితర వికల్పాలతో నాకేమిపని?*

❖❖❖

8. అనేక ద్రష్టల ఏకైక రూపం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : చూచావా రామచంద్రా! ఈ విధంగా ఈ త్రిజగత్తులు కూడా 'ఏకము' అయినట్టి సచ్చిన్మాత్రమగు పరబ్రహ్మమేనయ్యా! ఇక అజ్ఞానదృష్టిచే కనిపించే సాకార భూ-జగత్తులేవీ ఇక్కడ సంభవమే అగుటలేదు. సాకారమైనదంటూ ఏదీ లేనే లేదు. ఇక ఈ సాకారమగు శరీరము మొదలైన పదార్థములెచట? ఈ కనిపించేదంతా కూడా.... నిరాకారమగు బ్రహ్మమే ఈ ఈ రూపములుగా వ్యాపించి ఉన్నది.

చిదాకాశమున – చిదాకాశమే, శాంత రూపమున – శాంతరూపమే.... సర్వవైషమ్య రహితంగా ఇట్లు స్థితినొంది ఉన్నది. ఆకాశమున – ఆకాశమే, జ్ఞానమున – జ్ఞానమే... ఈ ప్రకారంగా విజృంభించుచున్నది.

---

*అంతా రామమయం ...... ఈ జగమంతా రామమయం ॥
అండాండంబులు – పిండాండంబులు,
బ్రహ్మాండంబులు – బ్రహ్మలు మొదలుగ .... అంతా రామమయం ॥
అష్టదిక్కులును – ఆదిశేషుడును అనంతరూపులై వింతలు సలుపగ ... అంతా రామమయం ॥
నదులు వనంబులు, నానా మృగములు,
విహిత ధర్మములు – వేద శాస్త్రములు .... అంతా రామమయం ॥
ధీరుడు భద్రాచల రామదాసుకు కోరికలొసగే .... తారకరాముడు
అంతా రామమయం ..... ఈ జగమంతా రామమయం ॥ **– భక్త రామదాసు**

సర్వం సంవిన్మయం శాన్తం సత్స్వప్నఇవ జాగ్రతి,
స్థితమ్ అప్రతిఘాకారం, క్వా సౌ సప్రతిఘా స్థితిః?

స్వప్నంలో లాగానే ఈ జాగ్రత్తులో కూడా సమస్తము "నిరాకారము, చిన్మయము, శాంతము" అగు బ్రహ్మమే అయివుండగా... ఇక సాకార జగత్తు ఉన్నదెక్కడ?

క్వ దేహావయవాః? క్వ అన్త్రవేష్టనీ? క్వ అస్థి పంజరమ్?
వ్యోమేవాప్రతిఘం విద్ధి దేహం సప్రతిఘోపమమ్ ॥

ఓ రామచంద్రా! అంతా చిన్మాత్రమే అయివుండగా... ఇక దేహం యొక్క అవయవములెచట? ప్రేగులను చుట్టి ఉండే నాడులు ఎచట? అస్థిపంజరం ఎచట?

స్వప్నతుల్యమగు ఈ దేహము నిరాకారమే! - రెండు చేతులూ చిద్రూపమే! ఈ శిరస్సు చిద్రూపమే! ఇంద్రియ సమూహాలు చిద్రూపమే! ఇన్ని మాటలెందుకు? ఈ సమస్త జగత్తు "శాంతము, నిరాకారము" ...అగు చిన్మాత్రమే అయివున్నది. దేహంలోగాని, ఈ బాహ్యానగాని సాకారమైనదంటూ ఏదీ లేనే లేదు. చిదాకాశమగు బ్రహ్మము యొక్క స్వప్నరూపస్వభావమే ఈ జగత్ స్థితికి మూలం!

కాబట్టి ఈ సమస్తమూ కూడా ప్రత్యక్షము, ప్రమాణములకు సిద్ధమైయున్నప్పటికీ... ఇద్దాని 'ఆది' యందు ప్రమాణరహితమే! సకారణమైనప్పటికీ అకారణమే! ఇందుకు (నేఽ హనానాస్తికించన ...మొదలైన) శ్రుతి వాక్యాలు, విజ్ఞుల అనుభవాలు మనకు ప్రమాణం! శ్రుతి ఈ సాకారత్వమును నిషేధిస్తూనే వస్తోంది.

బ్రహ్మము నిర్వికారమై, అద్వయమై ఉండటం చేత... ఈ 'జగత్తు' అనబడేది ఉత్పన్నమవటానికి వేరే కారణమంటూ ఏదీ లేకపోవటం చేత... ఈ జగత్తు తత్త్వ దృష్టిచే "ఉత్పన్నమే కాలేదు" అనునది తగియే ఉన్నది.

భ్రాంతి దృష్టి చేతనో... ఈ జగత్తు 'కార్యకారణ సంభవము' అగుటచేతను బ్రహ్మమే జగత్ దృష్టికి అప్రసిద్ధమగుట చేతను ఇది "ఉత్పత్తి పొందియున్నది" అని అనిపించటం అజ్ఞానదృష్టికి సహజమే కూడా! అయితే... ఇక్కడ ఒక పరమసత్యం కూడా గమనించక తప్పదు. ఏది ఎవనిచే ఎట్లు నిర్ణయించబడుచున్నదో అది వానిచే అట్లే గాంచబడుచున్నదది. భ్రాంతి దృష్టియందు కార్య-కారణములు రెండూ కూడా వారి వారి నిశ్చయమును అనుసరించి తగియే ఉంటున్నాయి.

ఇక యుక్తి దృష్టిచేతనో... ఈ జగత్తు కారణము లేకయే ఉత్పన్నమైనది. ఇది సంవిద్రూపమే! (విత్ = తెలుసుకొనుట. తెలుసుకొనే రీతిని అనుసరించే తెలియబడుతోంది).

కాబట్టి... ఈ జగత్తు అత్యంత సత్తు కాదు. అత్యంత అసత్తు కాదు. "ఉన్నదాని వలె అగుపిస్తోంది"... అని అనవచ్చు. సంవిత్తు దేనిని ఎట్లు భావించుచున్నదో... అది అట్లే సత్యంగా పొందటం మాత్రం జరుగుతోంది. "నా స్వప్నంలో ఆ పట్టణం, ఆ పట్టణంలో ఆ కొండశిల, ఆ కొండశిలపై ఆ అంతఃపురం ఎందుకు కనిపించాయి?"... అని ఒక స్వప్న ద్రష్ట తన స్వప్న విశేషం గురించి మనలను ప్రశ్నించాడనుకో! అప్పుడేం చెప్పాలి? స్వప్న చిత్ స్వరూపతత్త్వము యొక్క "చిన్మయము - సర్వరూపత్వము" అనే లక్షణ విశేషములచేత సర్వదా సర్వత్రా సర్వము సంభవమే" ...అని

అనక తప్పదు. అట్లాగే ఈ జాగ్రత్తులో కూడా ఆత్మయొక్క చిన్మయత్వ – సర్వరూపత్వ విశేషముల చేతనే సమస్తము సంభవిస్తున్నాయి. 'మాయ'తో సమన్వితమైయున్న సర్వాత్మరూప బ్రహ్మపదమున పదార్థముల సత్త ఏకము – అనేకముగా కూడా స్థితి పొంది ఉండగలదు. కల్పితదృష్టియందు కార్యసత్త కారణజన్యమై ఉన్నట్లు అనిపిస్తున్నప్పటికీ కూడా... పరమార్థ దృష్టియందు మాత్రం సర్వము కారణరహితమే అయి ఉన్నది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఈ జగత్తులు వేరువేరైన అసంఖ్యాక బుద్ధులు – దృష్టులు – అనుభవములు – ఉద్దేశములు – ఆశయములు మొదలైనవి వేరువేరు దేహుల పట్ల కనిపిస్తున్నాయి కదా! ఇవన్నీ వేరువేరా! ఒక్కటే అవుతాయా? ఒక్కటే ఎట్లా అవుతాయి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : "ఏకః సహస్రంభవతి" అని అన్నట్లుగా ... ఒకే చైతన్యము అసంఖ్యాక రూపములుగా అగుచున్నది. ఐందవుల సంకల్పరహిత బ్రహ్మాండములలో ఆ ఒక్కొక్క ఐందవుని చైతన్యమే ఆ ఒక్కొక్క బ్రహ్మాండములో అసంఖ్యాక జీవుల రూపంగా అగుచున్నది కదా! ఐందవ చైతన్యం కాకుండా వారి బ్రహ్మాండంలోకి మరొకటేదీ అసంఖ్యాక రూపములు దాల్చుటం లేదే!

సహస్రమ్ ఏకం భవతి సంవిదాంచ తథా హి యత్ ।
సాయుజ్యే చక్రపాణ్యాదేః సర్గైరేకం భవేత్ వపుః ॥

జలంలో వేలాది తరంగాలు ఏమౌతున్నాయి? అవన్నీ జలమే అయి, జలంలోనే ఉంటూ జలంలోనే ఉత్పత్తి అయి, జలంలోనే నిరాకారం పొందుచున్నాయి కదా! ఈ అసంఖ్యాక 'జీవులు' అనబడే సంవిత్ తరంగాలు సంవిత్ మహా సముద్రములోని సంవిత్ స్వరూపాలే గాని, దేహ స్వరూపాలు కాదు.

వందల కొలది నదులన్నీ కలిసి చివరికి ఒకే సముద్ర జలంగా అగుచున్నది కదా! అనేక ఋతువులు – సంవత్సరాలు... అన్నీ కలిసి ఒకే కాలము యొక్క స్వరూపమే అగుచున్నది కదా!

ఒకే స్వప్నద్రష్ట యొక్క సంవిత్తు స్వప్నంలో అనేక కదిలే – కదలని జీవ – వస్తు రూపములుగా అగుచున్నది కదా! అట్లాగే... ఒకే చిదాకాశం భ్రాంతిచే ఈ దేహాది నానా రూపత్వము పొందినదాని వలె అజ్ఞాన దృష్టికి అగుపిస్తోంది. అందరికీ దైనందిన అనుభవమయ్యే స్వప్నం సాకారమా? నిరాకారమా?

స్వప్నంలో మిత్రులు – బంధువులు – గృహములు మొదలైనవన్నీ ఉన్నాయి కాబట్టి సాకారమే కదా! కానీ, స్వప్న ద్రష్ట యొక్క ఊహాకల్పితమే స్వప్నాంతర్గత విశేషాలు కదా! ఊహకు రూపమెక్కడున్నది? కాబట్టి స్వప్నం నిరాకారమే కదా!

అట్లాగే ఈ దృష్టాంతాన్ని అనుసరించి ఈ దృశ్య జగత్తు సాకారంగా కనిపిస్తున్నప్పటికీ కూడా... ఇది నిరాకారమే! అట్టి చిదాకాశ స్వరూపం వాస్తవానికి అందరికీ స్వానుభవ రూపమే అయినప్పటికీ... 'దర్శన – ద్రష్ట – దృశ్య"... ఆదిగా గల భ్రాంతి విభాగ దృష్టిచేత 'అననుభవ రూపం'గా ఇట్లు భాసిస్తోంది.

కాబట్టి వాస్తవానికి ఈ జగత్తంతా కూడా "ఏకము" అయినట్టి చిదాకాశమే అయివున్నది. నిద్ర అనేది ఒక్కటీరైనదే... అయినప్పటికి స్వప్నంలో పదార్థజ్ఞాన రూపంగాను, గాఢనిద్రా సమయంలో ఏమీ తెలియని స్థితిగాను... ఈ విధంగా రెండు విధాలుగా భాసించవచ్చు గాక! కానీ .... నిద్ర ఎల్లప్పుడూ (ఉభయ సందర్భములలోనూ)... ఏకరూపమే కదా! వాయువు తరంగముల రూపములో స్పందిస్తున్నప్పుడు... స్పందరహితమై నిశ్చలంగా ఉన్నప్పుడు కూడా వాయువు వాయువే కదా!

చిదాకాశము - జగత్తు ఈ రెండూ ఏకరూపములే అయి ఉన్నాయి - స్వప్నంలో పరమార్థ చిదాకాశం పదార్థ శూన్యమై ఉండి కూడా... ద్రష్ట-దర్శన-దృశ్యములుగా భాసిస్తున్నట్లే, అదే పరమార్థ చిదాకాశము జగత్ శూన్యమై ఉండి కూడా... ఇక్కడ జాగ్రత్‌లో ద్రష్ట-దర్శన-దృశ్యములుగా భాసిస్తూ, వీటన్నిటికీ కూడా సర్వదా "ప్రత్యేకము" అయి కొనసాగుచూనే ఉన్నది. ఆదిసృష్టి యందు ఈ జగత్తు అసద్రూపం. ఇప్పుడు కూడా అంతే! స్వప్నంలో కనిపించిన పులిని చూచి భయం పోవాలంటే... మెలకువ వస్తే అంతా హుళక్కి అయి, ఆ భయం అర్థాన్ని కోల్పోతోంది కదా! అట్లాగే "ఈ జగత్తంతా సర్వదా ఆత్మస్వరూపమే"... అని ఎరుగబడినట్టి ఆత్మసాక్షాత్కార సిద్ధి సముపార్జించు కున్నవానికి ఇక్కడ నామరూపత్వం ఇక శేషించదు.

స్వప్నంలో ఒకే సంవిత్తు అనేక రూపములుగా భాసిస్తున్నట్లు... సృష్ట్యాది యందు ఒకే చిదాకాశ సంవిత్తు... ఈ ఏకానేక రూపాలుగా భాసించటం జరుగుతోంది.

ఒకే దీపము (అగ్ని) అనేక గృహాలలో దీపశిఖ అయి దీపకాంతి వెదజల్లుచున్నట్లుగా... సర్వశక్తిమంతుడగు పరమేశ్వరుని ఒకే శక్తి అనేక రూపములుగా ప్రకాశిస్తోంది.

ఆకాశంలో భ్రాంతిచే చక్రాకారాలుకనిపించుచున్నట్లు... జగత్తులో పదార్థముల నామ రూపాలు, దృశ్యాలు, సంఘటనలు, సంబంధాలు, బాంధవ్యాలు ఆత్మాకాశంలో అగుపిస్తున్నాయి.

సముద్రజలంలో అనేక వింత ఆకారాలు కనిపిస్తున్నప్పటికీ... అంతా సముద్ర జలమే కదా! ఆత్మయందు ఈ వృక్ష – జంతు – మానవ దేహాలు స్ఫురిస్తున్నాయి. బ్రహ్మమహాసముద్రంలో అగుపించే ఈ సృష్టి జలకణ సహస్రాలు బ్రహ్మము కంటే కొంచెం కూడా భిన్నం కానేకాదు.

❖❖❖

XII. బ్రహ్మగీతాంతర్గత కుందదంతోపాఖ్యానం

1. కుందదంత వరసిద్ధి

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! సూర్యుడు ఉదయించగానే సర్వ అంధకారములు తొలగిపోతాయి చూచారా? అట్లా.... "సర్వ వస్తువులు బ్రహ్మమే" అనే పూర్ణబోధ కొరకై తమరు నా యొక్క ఒకానొక సంశయమును ఛేదించ ప్రార్థన. నేను మీ ముందుంచబోయే ఈ సంశయం వెనుక ఒకానొక సంఘటన కొంత వరకు కారణమై ఉన్నది. అద్దానిని ముందుగా వర్ణించి చెప్పటానికి కొద్ది సమయమును ప్రసాదించమని మిమ్ములను వేడుకుంటున్నాను.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అట్లాగే! ఆ సంఘటన ఏమిటో సవివరంగా చెప్పు. అంతా వింటాం.

శ్రీరాముడు : ఓ మహాత్మా! వసిష్ఠ మహర్షీ! పితృదేవులగు దశరథ మహారాజా! ఈ సభకు వేంచేసిన తదితర సర్వసభికులారా! ఈ మహర్షి ప్రవచనం సందర్భంలో నా ఈ గురుదేవుల అనుజ్ఞతో చెప్పుచున్న ఈ కుందదంతాఖ్యాయిక వినండి.

కొన్ని నెలలు క్రితం ఒక రోజు అయోధ్యలోగల విద్యాపీఠంలో విద్వాంసులగు వేద పండితుల సదస్సు జరిగింది. రాజకుమారుడుగా ఆహ్వానితుడనై మా తండ్రిగారి అజ్ఞానుసారం నేనాసభలో పాల్గొన్నాను. ఆ రోజు విద్వత్తములైన ఎందరో పండిత బ్రాహ్మణ్యులు వేద – వేదాంత విశేషములను ప్రవచిస్తూ ఉండగా సోదరులతో కూడి అత్యంత ఏకాగ్రచిత్తులమై అందరం వింటున్నాం. అట్టి సమయంలో ఆ సభకు అక్కడి కార్యకర్తలు "విదేహ దేశము నుండి ఉత్తమ బ్రాహ్మణుడు, గొప్ప శాస్త్ర విద్వాంసుడుగా లోకప్రసిద్ధి పొందినవాడు, మహా శ్రీమంతుడు, మహాతపస్వి, గొప్ప జ్ఞానైశ్వర్య కాంతులతో ప్రకాశించువాడు, దుర్వాస మహర్షి వలె దుస్సవహమైన తేజోధారియగు 'కుందదంతముని' అతిథిదేవరూపులై వేంచేశారహో!" అని ప్రకటన చేశారు.

మేమంతా అప్పుడు నిజపఠితములైన వేదాంత – సాంఖ్య సిద్ధాంతవాద – ప్రతివాదములను ఆపాం. ఆ బ్రహ్మయజ్ఞ సభలో ఉన్నవారమంతా లేచి గౌరవ సూచకంగా నిలబడి నమస్కరిస్తూ ...కరతాళ ధ్వనులు చేయసాగాం. అప్పుడు మహా దీప్తివంతుడగు బ్రాహ్మణుడు మాకు ప్రతి నమస్కారాలు చేస్తూ సుపరిచితులతో కరచాలనం చేస్తూ మహారణ్యంలోంచి నడచివచ్చే గంభీర సింహంలాగా సభాగ్ర భాగంలో మేమున్న సభామండప అగ్రస్థానానికి నడచి వచ్చారు. అలవోక అయిన చిరునవ్వుతో నన్ను, మా ముగ్గురు సోదరులను పలకరించి సుఖాసీనులైనారు. అప్పుడు నేను లేచి వారి పాదములపై పుష్ప గుచ్ఛములు ఉంచి నమస్కరించాను. వారి 'ప్రియవాక్కు'ను అనుసరించి అందరం సభలో ఆసీనులమైనాం. అప్పుడు నేను కుశల ప్రశ్న పూర్వకంగా – పలకరించాను. పలకరిస్తూ ఒకానొక విషయం అడిగాను. అప్పుడు నాచే అడగబడిన విషయం

అప్పటి మా చర్చలకు సానుకూల్యము – సందర్భోచితము అయివున్నది. నేను మొట్టమొదటగా ఇట్లా పలుకరించాను.

నేను (రామచంద్రుడు) : బ్రహ్మ విద్యావరేణ్యులైన ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! కుందదంతమునీ! తమరు విదేహదేశం నుండి ప్రయాణించి ఎంతో అలసిపోయి ఉంటారు. ఆ ఆసనముపై సవిశ్రాంతులయ్యెదరు గాక! మీ రూపం బ్రహ్మ తేజస్సుతో ఉట్టిపడుతోంది. అయినప్పటికీ మీ సుందరమైన కళ్ళలో ఏదో ఆతురత నాకు కనిపిస్తోంది. అందుచేత, ఇప్పటి మీ రాక ఎచ్చట నుండో, ఏది తెలియగోరుచున్నారో ...తెలుపమని ప్రార్థన. ఈ సభికులందరి తరఫున, అయోధ్యా నగర చక్రవర్తి – మా పితృదేవులైన శ్రీదశరథ మహారాజు తరఫున, అయోధ్యా నగరవాసుల తరఫున మీకు మరొక్కసారి సుస్వాగతం. ఇప్పుడు మీరు ఏది ఎరుగాలనే కించిత్ ఆవేశపూరితంగా కనిపిస్తున్నారో... అట్టి విశేషమును సవివరంగా ఈ పండిత సభకు ప్రకటించండి. మీరు సంభాషిస్తూ ఉంటే వినాలని ఇక్కడి సభికులంతా వేచి ఉన్నట్లున్నారు. దయచేసి మీ మనోహరమైన వాక్యపరంపర మాపై వెదజల్లండి.

కుందదంత బ్రాహ్మణుడు : ఓ దశరథ వర కుమారా! శ్రీరాచంద్రా! నీవు చెప్పింది నిజమేనయ్యా! అత్యంత సునిశితమైన బుద్ధి కలవాడివి కాబట్టే అట్లా పలికావు. అవును. నేనిప్పుడు మహాప్రయత్న పరుడనై ఉన్నాను. ఒకానొక అతిముఖ్యమైన కార్యము కొరకై ఈ అయోధ్యకు వచ్చాను. ఇక్కడ సత్సంగము జరుగుచున్నట్లుగా విన్నాను. నీ దర్శనం, సభలో గల అనేకమంది వేద – వేదాంగ – వేదాంత పండితుల దర్శనం కోరుకున్నవాడనై ఇటు వచ్చాను.

ఓ రామచంద్రా! ఓ సభికులారా! మీ మీ చర్చనీయాంశానికి కొంచెం విఘాతం కలిగించానేమో! కానీ... మీ అతిథిమర్యాదలకు, ఈ శ్రీరామచంద్రుని ఆప్త వాక్య ప్రియత్వానికి పులకితుడనై మీ అందరి అనుజ్ఞతో ఇప్పుడు అస్మత్ సంబంధమైన ఒకానొక జరిగిన సంఘటనను ప్రస్తావిస్తాను.

ఎందుకు ఆ నా స్వీయానుభవం చెప్పుచున్నానంటారా? ఆ సంఘటన వలన నాలో ఒక గొప్ప సందేహం బయల్వెడలింది... "భూమి, సప్తసముద్రాలు, అనేక పర్వతాలు మొదలైన విశేషాలతో కనబడే ఈ ప్రపంచం అత్యంత సువిశాలమైనది కదా! "ఇక్కడికి చాలాదూరంలో ఒకానొక చిన్నగ్రామం ఉన్నది. ఆ గ్రామంలో ఒక ఇల్లు ఉన్నది. ఆ ఇంట్లో నాకు పరచయం గల ఒక కుటుంబం నివసిస్తోంది. ఆ ఇంట్లో కొన్ని గదులు ఉన్నాయి. అక్కడి ఒక్కొక్క గదిలో ఇంతటి సువిశాలమైన ఒక్కొక్క బ్రహ్మాండం ఉండి ఉన్నది. ఇది నమ్మశక్యమైన నిజమేనా? ఇదిసాధ్యమా?

❖

ముందుగా నా జన్మ –జన్మ స్థానముల గురించి ఈ విద్వత్ సభకు విన్నవించుకుంటున్నాను. ఈ భూమిపై 'స్వర్గధామం' అని చెప్పుకునే 'విదేహం' అనే ఒక దేశమున్నది. ఆ దేశంలో ఒకానొక బ్రాహ్మణ గృహంలో నేను జన్మించాను. మా ఇంట్లోనే తండ్రి దగ్గర కుల విద్యలగు వేదపారాయణ – వేదాంత విద్యలు బాల్యం నుండి అభ్యసించాను. నా దంతములు పుట్టినప్పటి అతిబాల్యం నుండి తెల్లటి స్వచ్ఛమైన ప్రకాశమును విరజిమ్ముచుండటం చేత మా పితామహులు "కుందదంతుడు" అనే నామధేయం నిర్ణయించారు. (కుందం = మొల్లపూవు)

నేను నా విద్యాభ్యాసం ముగించుకొని ఆ తరువాత ఈ జగత్తు యొక్క నిత్యానిత్యాలు విచారణ చేయసాగాను. క్రమంగా, వైరాగ్యవంతుడనయ్యాను. 'సంసారం' అనే శ్రమ సశాంతించటానికై గొప్ప ప్రయత్నశీలుడై అనేక మున్యాశ్రమాలు, బ్రహ్మజ్ఞుల గృహాలు సందర్శించి అనేక తత్త్వజ్ఞాన విషయాలు సేకరించసాగాను. అట్లా సంచరిస్తూ సంచరిస్తూ, ఒకసారి దక్షిణ దిక్కుగా ఉన్న శ్రీశైలం వెళ్ళాను. అక్కడ పర్వత ప్రాంతంలో మున్యాశ్రమం నిర్మించుకొని చాలాకాలం వరకు కోమలమైన తపస్సు ఆచరించాను. ఆ మున్యాశ్రమం సమీపంలో దట్టమైన ఒక అరణ్యం ఉన్నది. ఒకసారి నేను కాకతాళీయంగా ఆ అరణ్యంలో ప్రవేశించి సంచరించసాగాను.

అట్లా తిరుగుతూ ఉంటే, అక్కడకు అల్లంత దూరంగా నాకు విస్తారమైన కొమ్మలు - శాఖలు గలిగి... 7-8 అడుగుల ఎత్తు మాత్రమే ఉండే పొట్టిదైన ఒక వృక్షం కనిపించింది. అది కోమలమైన లేత ఆకులతో సుకుమారమైన కొమ్మలతో చాలా ప్రత్యేకమైన ప్రకాశంతో ఆకర్షణీయంగాను, ఆహ్లాదంగాను అగుపించింది. అది చూచి, నేను దూరం నుండే ఆకర్షితుడనై కాసేపు విశ్రాంతి కొరకై ఆ వృక్షమును సమీపించాను.

ఆశ్చర్యం! ఆ వృక్షము యొక్క ఒక శాఖకు పాదాలు త్రాళ్ళతో బంధించబడి క్రిందకు వ్రేలాడే శరీరము - శిరస్సులతో పవిత్రమైన ఆకారంతో ప్రకాశిస్తూ ఒక మానవ దేహం కనిపించింది.

ఆ సమయంలో ఆ ఏకాంత ప్రదేశంలో ఆ వృక్షానికి తలక్రిందులుగా వ్రేలాడే ఆ దేహము కనిపించటం నాకు ఆశ్చర్యజనకం అయింది. "ఏమిటిరా ఇది" ...అని అనిపించింది. "కొంపదీసి ఈ అఘాయిత్యాన్ని ఎవరైనా దుర్మార్గులు చేసి ఉంటారా?" ...అని అనుకోసాగాను. నెమ్మదిగా ఆ వృక్షాన్ని బాగా సమీపించి చూచాను. అతడెవరో శ్రోత్రియ బ్రాహ్మణుని వలె వీబూదితో ప్రకాశిస్తు న్నారు. కళ్ళు మూసుకుని ఉన్నారు. "అరె! ఇంకా ఈయనకు జీవకళ ఉన్నట్లే ఉన్నదే! ఏమి ఆశ్చర్యం!"... అని తలచుచు మరింత సమీపించాను. ఆతడు ఉచ్ఛ్వాస - నిచ్ఛ్వాసములు నిర్వర్తిస్తూ ఉండటం గమనించి, "ఈతడు నిర్జీవికానేకాదు. సజీవియే!" ...అని గ్రహించాను. ఇంకా ఇంకా సమీపించి చేతులతో ఆతని మణికట్టు, కణత విభాగం - గుండె సున్నితంగా స్పృశించాను. ఆతడు నా చేతి స్పర్శను ఎరుగుచున్నారని గమనించాను. నేలకు రెండు - మూడు అడుగుల ఎత్తులో మాత్రమే ఆతని శిరస్సు వ్రేలాడుచున్నది.

ఇక ఆ క్షణం నుంచి సమాధిలో ఉన్న ఆ వ్యక్తికి పరిశుభ్రం - హస్త స్పర్శ మొదలైన వాటితో సేవిస్తూ కొన్ని రోజులు గడిపాను. నేను సేవించటం ఆ వ్యక్తి గమనిస్తూనే 'ధ్యాననిష్ఠ'ను కొనసాగిస్తు న్నారని నేను గ్రహించి... వారితో సంభాషించాలనే ఉత్సుకతతో ఆ సేవానిరతిని కొన్ని రోజుల వరకు కొనసాగించాను. క్రమంగా ఆయనకు నాపై విశ్వాసం కలిగినట్లున్నది.

ఒక రోజు నావైపు కొంచెం కళ్ళు తెరచి చూచారు. అప్పుడు నేను, "మహాత్మా! మీరెవరు? ఈ లక్ష్య-అలక్ష్య రూపమగు జీవితము కలవారై ఇక్కడ ఈ దారుణమైన తపస్సు ఎందుకు కొనసాగిస్తున్నారు?" అని అత్యంత అనునయంగా ప్రశ్నించాను. అప్పుడాయన, పెదవులు విప్పి

"బాబూ! నా యొక్క కుల-దేశ-తపః ప్రయోజనాలు తెలుసుకున్నందువల్ల నీకు ఏమి ప్రయోజనం చెప్పు? ఏదైనా ప్రయోజనముంటేనే ప్రాణులకు ఆయా విచిత్రములైన కోర్కెలు సంభవిస్తాయి. నా గురించి తెలుసుకోవాలనే జిజ్ఞాస వలన నీకు ఒరిగేదీ లేదు. జరిగేదీ లేదు. కనుక... నీవు వెళ్ళి నీ యథాతథ జీవితం కొనసాగించు" ...అని చిరునవ్వుతో చెప్పి వెంటనే కనులు మూసుకున్నారు. నేనప్పుడు "ఈయన విషయం, చరిత్ర, ఆశయము తెలుసుకోవాల్సిందే!" ...అని మరింత జిజ్ఞాస పొందాను. వారిని అట్లాగే సేవిస్తూ, పైన కొమ్మ వద్ద త్రాడుతో బంధింపబడిన పాదముల ఉపరితలమును అక్కడి ఔషధ రూప ఆకులతో సేవనం చేస్తూ మరికొన్ని రోజులు గడిపాను.

మరొక రోజు ఎప్పుడో ఆయన సేవాసంతుష్టి ప్రదర్శిస్తూ కనులు తెరిచారు. నేను మరల నా ప్రశ్నను పునరుద్ఘాటించాను. అప్పుడాముని మృదుమధురంగా, సౌమ్యంగా ఇట్లా పలికారు.

చెట్టుకు రెండు పాదములు కట్టివేయబడి తపస్సు కొనసాగిస్తున్న ఆ ముని : "ఓ అకారణ మిత్రమా! బాటసారీ! నేను మధురా నగరంలో పుట్టాను. మా తండ్రిగారి శాస్త్రబోధచే పదపదార్థ జ్ఞానయుక్తుడ నైనాను. క్రమంగా యౌవన దశ పొందాను. అక్కడ నా తోటిమిత్రులు "అయితే చక్రవర్తిగానే పుట్టాలి. చక్కగా అన్ని భోగాలు అనుభవించటం జరుగుతుంది కదా!" అని చెప్పగా... "ఆహా! నేను సప్త ద్వీపాలతో కూడిన రాజ్యమునకు రాజునై, నన్ను అర్థించ వచ్చిన జనులకు ఏది కావాలంటే అది ఇవ్వగలిగే సమర్థత ఎప్పటికి పొందుతాను?" ...అని చిరకాలం చింతించసాగాను. ఆ విధంగా ఈ భూమికంతటికీ చక్రవర్తిని కావాలనే ఆశయంతో ఇక్కడికి వచ్చి 12 సంవత్సరములుగా ఈ తపస్సు కొనసాగిస్తున్నాను. ఓ మిత్రమా! విషయం ఇది... విన్నావు కదా! ఇక నీకు ఎటు ఇష్టమో అటు వెళ్ళు. నేను నా అభీష్టం నెరవేరే వరకు ఇట్లాగే తపస్సు కొనసాగిస్తాను."

అది విని... నేను "ఓ సాధూ! మీరు మీ అభీష్ట సిద్ధిని పొందేవరకూ మీకు సేవచేస్తూ మీ రక్షణ అనే రూపంగా నా తపస్సు నేనూ కొనసాగిస్తాను" ...అని పలికాను. అది విన్న మరుక్షణం శమశీలుడగు ఆ తాపసి శిలవలె మౌనం వహించి, కనులు మూసుకొని, బాహ్య చేష్టలు త్యజించి తపస్సు నిర్వర్తించసాగారు. నేను అక్కడ కాలకృత్యమైన శీతోష్ణములను సహిస్తూ... భయ - చింతారహితుడనై "ఈ తాపసి యొక్క తపోసమయ భౌతికదేహ సేవయే నా తపస్సు" అని అనుకుంటూ సేవానిరతిని కొనసాగించాను. అట్లా 6 నెలలు గడచిపోయాయి.

❖

ఒక రోజు సూర్యబింబం నుండి జాజ్వల్యమానంగా ప్రకాశిస్తూ ఒక కాంతి పురుషుడు ఆ తపస్వికి ఎదురుగా నిలచాడు. అప్పుడు మేమిద్దరం వారికి ప్రణమిల్లాం. మనోవాక్కాయములతో వారికి పూజ సమర్పించాం. ఆ సూర్యకాంత పురుషుడు అమృతప్రాయంగా ఇట్లు పలికాడు.

సూర్యతేజో పురుషుడు : వృక్ష శాఖకు వ్రేలాడుతూ సుదీర్ఘంగా తపస్సు చేయటంలో తత్పరుడవై ఉన్న ఓ బ్రాహ్మణుడా! ఇక నీ తపస్సు చాలించి, నీ అభిమతం ఏమిటో... ఆ వరమును స్వీకరించు.

దీర్ఘ తపస్వి : ఓ ఆదిత్య పురుషుడా! మీరు సర్వాత్మ స్వరూపులు. నా అభీష్టం మీకు తెలియనిది

కాదు. అయినా చెప్పుచున్నాను. నాకు సప్త మహాద్వీపములతో కూడిన భూ సామ్రాజ్యానికి చక్రవర్తిని అవాలని కోరిక ఉన్నది.

సూర్యతేజో పురుషుడు (ఆదిత్య పురుషుడు) : ఓ బ్రాహ్మణుడా! అట్లాగే నీవు ఈ శరీరంతో నిర్వర్తించిన తపస్సుకు ఆదిత్య హృదయులమగు మేము మెచ్చాం. ఇట్టి తపస్సు యొక్క పుణ్యంచేత నీవు సప్త సముద్రములచేత – సప్త ద్వీపముల చేత కూడియున్న భూమిని చక్రవర్తివై 7000 సంవత్సరములు పాలించగలవు.

❖

ఈ విధంగా పలికి ఆ ఆదిత్య పురుషుడు అంతర్ధానం అయ్యాడు. అప్పుడా దీర్ఘతపస్వితో నేను ఇట్లా అన్నాను– "హే మహాత్మా! మీ అభిమతం నెరవేరింది కదా! మీ పాదముల నుండి ఈ కట్టు త్రాళ్ళను విప్పి వేయమంటారా? ఇక ఇక్కడి నుండి మీరు మీ గృహం చేరవచ్చు కదా!"

అప్పుడా తపస్వి "అట్లాగే" అని అనగానే, ఆయన సుతిమెత్తని పాదాలకు కట్టి ఉన్న కట్టుత్రాళ్ళను విప్పి ఆయనను నెమ్మదిగా భూమిపై జేర్చాను. అప్పుడా బ్రాహ్మణుడు ఆ ప్రక్కనేగల సెలయేరులో స్నానం చేసి అఘమర్ష మంత్రమును జపించారు. ఆ చెట్టు ఫలాలతో అప్పుడే పరమాత్మను నైవేద్యాది సేవలతో మంత్ర యుక్తంగా జపించారు. ఆ వృక్షం నీడలోనే ఇద్దరం కూడా క్షోభవర్జితులమై ఆ వృక్ష ఫలాలు భుజిస్తూ ఆతని పాదపీడనం యొక్క నివృత్తి అయ్యేవరకు 3 రోజులు అక్కడే ఉన్నాం.

❖❖❖

2. వరములు - శాపములు

కుందదంతుడు : ఓ రామచంద్రా! ఓ సభికులారా! 3 రోజుల తరువాత ఉదయమే అక్కడి నుండి ఇక మధురాపురమునకు సూర్య చంద్రులవలె సంతోషాంతరంగులమై బయలుదేరాం. పగలంతా నడుస్తూనే ఉన్నాం. సాయంకాలం "త్వరగా ఏదైనా సురక్షిత ప్రదేశమునకు చీకటి పడకముందే చేరుదాం" అని అనుకున్నాం. అట్లా పోతూ పోతూ మార్గమధ్యంలో "రోధ" అనే పేరుగల గ్రామం చేరాం. అక్కడి మామిడి తోటలలో రెండు రోజులు విశ్రాంతి తీసుకొని, ఇక అక్కడి నుండి అనేక సజల భూములు, నదీ ప్రాంతాలు, సెలయేళ్ళు, సరస్సులు దాటివేసి... ఆ రాత్రికి ఒక ప్రదేశంలో గల అరటితోటలో ప్రవేశించి విశ్రాంతి తీసుకున్నాం. ఆ తరువాత మరల 3 రోజులు ప్రయాణించి ఒక అరణ్య ప్రదేశం చేరాం. అప్పుడు ఆ దీర్ఘ తపస్వి నాతో ఇట్లా అన్నారు.

దీర్ఘ తపస్వి : మిత్రమా! మనం చక్కగా చాలాదూరం ప్రయాణించి ఇక్కడికి వచ్చాం. అయితే, ఇక్కడి నుండి ఈ మధురానగరం వెళ్ళే మార్గాన్ని వదలి వేరే మార్గంలో 'గౌర్యాశ్రమము' అనే చోటికి పోదాం. ఎందుకో తెలుసా? ఆ గౌర్యాశ్రమంలోకి మనం ప్రవేశించటంలో నాకు రెండు ఉద్దేశాలు ఉన్నాయి.

1. గౌర్యాశ్రమం అత్యంత మనోహరంగా ఉంటుంది. నన్ను సేవించినట్టి నీకు ఆ సుందరమైన ఆశ్రమ దర్శనసుఖం లభించాలని నా వేడుక. అక్కడ అనేక మంది మహనీయులు వచ్చి తపస్సు

చేసుకుంటూ ఉంటారు. తపస్సుకు సానుకూల్యంగా పర్ణశాలలు ప్రకృతి సిద్ధంగానే నిర్మితమై ఉంటాయి. సెలయేళ్ళు అత్యంత ఆహ్లాదజనకంగా ఉంటాయి. అక్కడి చిలకలు కూడా వేదగానం చేస్తూ ఉంటాయి. బ్రహ్మలోకంతో సమానమైన ఆ ఆశ్రమ దర్శనం చేత చిత్తము యొక్క సర్వదోషములు శమిస్తాయి. అక్కడి తత్త్వదర్శనంచే పూర్ణ మనోహర చిత్తులగు మునుల దర్శనభాగ్యం కొరకు, సేవాభాగ్యం కొరకు, సుదూర ప్రాంతం నుండి కూడా ముముక్షువులగు జనులు వచ్చి వెళుతూ ఉంటారు. ధీరులు, విద్వాంసులు అగు మహనీయులతో సంభాషించటం కొరకు వెళ్ళే మనవంటి వారి విషయం ఇక వేరే చెప్పేదేమున్నది?

2. మరొక్క ముఖ్యమైన విషయం. "మేము 8 మంది అన్నదమ్ములం. అందరం కూడా "ఈ భూమికి చక్రవర్తి కావాలి"... అనే ఆశయంతో ఆ గౌర్యాశ్రమం వచ్చి తపస్సు ప్రారంభించాం. 6 నెలలు తరువాత నేను మాత్రం శ్రీశైలం వచ్చి నా ఇచ్ఛానుసారంగా అక్కడి అరణ్యంలో తపస్సు చేయటం జరిగింది. బహుశః మా సోదరులు కూడా తపఃస్సిద్ధి పొందుతూ ఉండవచ్చు. ఇప్పుడు వారు ఎట్లా ఉన్నారో కూడా పరామర్శించవచ్చు.

❖

అది విని నేను ఆ దీర్ఘ తపస్వితో "సరే! తమ అభీష్టానుసారంగా అట్లే జరుగునుగాక! మనం ఇప్పుడు గౌర్యాశ్రమం వెళ్ళుదాం" ...అని అన్నాను. అప్పుడు ఆయన చెప్పినట్లు మేము 'గౌర్యాశ్రమం' అనే ప్రదేశం చేరాం. అయితే ఆ దీర్ఘ తపస్వి ... ఆ ప్రదేశమంతా శూన్యంగా ఉండటం చూసి, "ఇదేమిటి? ఇక్కడ 12 సంవత్సరాల క్రితం గొప్ప వనం ఉండాలే! ఇప్పుడిదంతా శూన్యంగా ఉన్నదే!" అని ఆశ్చర్యపోయారు. ఎందుకంటే, అక్కడ వృక్షాలు గాని, ప్రకృతి నిర్మితమైన కుటీరాలుగాని, పొదలుగాని, మనుజులుగాని, మృగములుగాని, ఆ బ్రాహ్మణ సోదరులుగాని కనిపించలేదు. ఆ విశాలారణ్య ప్రాంతం కేవలం శూన్యమై ఉండగా వేడిమిచే సర్వత్రా సంతప్తమైన కొండరాళ్ళతో కనిపించింది. "అరె! ఏమి కష్టం! నా ఏడుగురు సోదరులు ఏమైనారు?" అని ఆ తాపసుడు కంగారుపడుతూ ఉండగా, మేమిద్దరం ఆ ప్రదేశమంతా ఏవైనా వృక్షములు కనిపిస్తాయేమోనని వెదుకసాగాం. అట్లా వెతకగా – వెతకగా చాలా సేపటికి ఒకచోట కొంత దూరంలో ఒక వృక్షం కనిపించింది. మేము ఆ వృక్షమును సమీపించాము. ఆ వృక్షం దట్టమైన కొమ్మలు ఆకులు కలిగినదై మనోహరంగా ఉన్నది. ఆ వృక్షపు మొదట్లో ఒక వృద్ధ తపస్వి సమాధి పరాయణుడై కనిపించారు. ఆ వృద్ధుడు సమాధి నుండి లేచేంత వరకు అక్కడే ఉండాలని నిర్ణయించుకొని ఎదురుగా గల ఒక ప్రదేశంలో ఆసీనులమైనాం. కొంత సమయమైన తరువాత నేను ఉద్వేగం ఆపుకోలేక చపలచిత్తుడనై "ఓ మునీశ్వరా! ఇక మీరు సమాధి నుండి లేవండి"... అని బిగ్గరగా పలికాను. అప్పుడు మేఘగర్జనచే సింహం మేల్కాంచినట్లుగా ...నా గొంతుక చేసిన శబ్దానికి ఆ మునివర్యులు సమాధి నుండి మేల్కొని కనులు తెరిచారు.

గౌర్యాశ్రమముని : ఓ సాధువులారా! మీరెవరు? (చుట్టూ ఒకసారి పరికించి, కించిత్ ఆశ్చర్యంగా) ...అరె! గౌర్యాశ్రమం ఏమైనది? నన్ను ఇక్కడికి ఎవరు తెచ్చారు? ఇప్పుడు ఏ కాలం కడుస్తోంది?

నేను (కుందదంతుడు) : హే మహాత్మా! ఈ విషయాలు మాకుకూడా తెలియవు. తమరు సర్వజ్ఞులు. యోగబలం కలవారు. మీరే విశేషాలు దివ్యదృష్టిచే వాటిని గమనించగలుగుతారు కదా!

❖

అప్పుడా గౌర్యాశ్రమముని మరల కనులు మూసుకొని, ధ్యానపరాయణులై తన యొక్క - మా యొక్క వృత్తాంతమంతా దివ్యదృష్టితో యోగబలంచేత వీక్షించసాగారు.

❖

గౌర్యాశ్రమముని : ఓ ఆర్యులారా! కార్యవేత్తలారా! ఈ వృత్తాంతం ఏమి ఆశ్చర్యకరం! ఈ కదంబ (కడిమి) వృక్షమే మొదటి నుండి కూడా నా నివాస స్థానమై కొనసాగుతోంది. నేను గౌర్యాశ్రమం విడచి మరెక్కడా లేను.

ఒకసారి ఏదో ఒక కారణం చేత గౌరీదేవి సరస్వతీ రూపమును ధరించి, సమస్త ఋతువులచే సేవించబడుచూ ఇక్కడ 12 సంవత్సరాలు ఉండటం జరిగింది. ఆ కారణం చేతనే, ఈ ప్రదేశం ఒకప్పుడు అనేక వృక్షములచే దట్టమై విస్తరించటం జరిగింది. అనేక సరస్సులతోను, మున్యాశ్రమాల తోను ఈ ప్రదేశము ఒకప్పుడు 'గౌరీవనము' అనే పేరుతో ప్రసిద్ధికెక్కియున్నది. అందుచేతనే ఈ వనం ప్రకృతిదేవత మనోహరంగా తీర్చిదిద్దిన సౌందర్యలహరివలె ప్రకాశిస్తూ ఉండేది. అప్పట్లో ఆ గౌరీదేవి ఈ కదంబ వృక్షపు నీడలోనే వసించేది. ఆ భగవతి కరస్పర్శచేతనే ఈ వృక్షం వృద్ధాప్యం పొందక నిత్యయౌవనంతో విరాజిల్లుతోంది. ఆ గౌరీ భగవతి ఈ స్థానమును విడచివెళ్ళిన తరువాత ప్రదేశమంతా ఫల-పుష్ప-కాష్ఠాదులు అమ్ముకొని జీవించే జనులకు ఆశ్రయమై సామాన్యమైన వనంగా మారిపోయింది. ఆ గౌరిదేవికి మాత్రం "కదంబవనవాసినీ" అనే పేరు సార్థకమైనది.

ఇక నా గురించి. ఇక్కడికి సుదూరంగా 'మాలవము' అనే రాజ్యానికి నేనొకప్పుడు పూర్వాశ్రమంలో రాజును. ఒక సమయంలో వైరాగ్యపూర్వకంగా ఆ రాజ్యమును త్యజించి మునులచే పరివేష్టితమైన ఈ గౌర్యవనానికి వచ్చాను. ఇక్కడి ఆశ్రమవాసులచే సుస్వాగతుడనై కదంబ వృక్షం క్రింద ధ్యాన పరాయణుడనైనాను. కొంతకాలం తరువాత ఈ తాపసుడు, ఈతని ఏడుగురు సోదరులు తపస్సు చేసుకోవటానికి ఇక్కడికి ఆశ్రమానికి వచ్చి ఈ ప్రదేశపు తదితర తాపసువలెనే తమతమ తపస్సులు ప్రారంభించారు. ఒక 6 నెలలు తరువాత నీవు శ్రీశైల ప్రదేశపు అడవులలో తపస్సు చేసుకోవటానికి బయలుదేరావు కదా!

రెండవవాడు కార్తికేయస్వామి ఉండే ప్రదేశానికి, మూడవవాడు కాశీపుర ప్రాంతానికి, నాలుగవవాడు హిమాలయ పర్వత ప్రాంతానికి... తపస్సు కొరకై తమకు ప్రియమైన ప్రదేశాలకు వెళ్ళారు. మిగతా నలుగురు ఇక్కడే తపస్సు కొనసాగించారు. మీ 8 మంది సోదరుల ఆశయం కూడా "ఈ పృథివి కంతటికీ చక్రవర్తి కావాలి!" ...అనియే కదా! మీ సోదరులందరూ ఇష్టదేవతా దర్శనముచే వరసిద్ధి పొందారు. నీవు ఇంకనూ తపస్సు కొనసాగిస్తూ ఉండగా... తక్కిన వారంతా మీ ఇల్లు చేరారు.

"మేము ఈ పృథివికి ప్రభువులం కావాలి. మా పాలనలో ప్రజలందరూ అసత్యమును త్యజించి ధర్మనిరతులై ఉండాలి. జనులందరు వారి వారి ఆశ్రమ ధర్మములు చక్కగా నిర్వర్తిస్తూ ఉండాలి." – అని మీ సోదరులు ఆశయము కలిగి, తమ తమ ఇష్టదేవతలను ప్రసన్నం చేసుకొని, అది అట్లే వరంగా పొందారు.

ఆ తరువాత – తరువాత ... ఇక్కడి చుట్టుప్రక్కల పట్టణంలోని ధనికులు ఇక్కడి ప్రదేశములను ఆక్రమించుకోవటం చేత ఇక్కడి 'వనము' శిథిలం కాసాగింది. ఇక్కడి ఆశ్రమవాసులంతా వేరే వేరే ప్రదేశాలకు తరలి వెళ్ళిపోకతప్పలేదు. నేను మాత్రం ఒంటరిగా ధ్యానమునందే లగ్నమైన చిత్తము కలవాడనై... గౌరీదేవి యొక్క కరస్పర్శచే పవిత్రమైయున్న ఈ కదంబ వృక్షము క్రిందే పర్వతం వలె నిశ్చలంగా ఉండిపోయాను. ఇక కాలం ఋతు – సంవత్సర రూపంగా గడచిపోతూ ఉంటే ఈ వనమంతా అట్లా సమీప జనుల చేత ఛేదించబడినదయింది. ఈ కదంబ వృక్షమును మాత్రం "ఇది సరస్వతీ స్వరూపం" ...అని తలచి జనులు పాడుచేయలేదు. ఇక్కడి సమాధిలో నిమగ్నుడైన నన్ను పూజిస్తున్నారు. అందుచేతనే ఈ ఒక్క వృక్షం యథాతథంగా మిగిలిపోయింది. ఆ తరువాత కొద్ది నెలలకు మీరిద్దరూ ఇక్కడికి వచ్చారు. ఓ ప్రియ మిత్రులారా! ఈ విధంగా నేను ధ్యాన నిష్ఠయందు చూచినదంతా మీకు చెప్పాను.

ఓ సుదీర్ఘ బాటసారులారా! ఇక మీరు మీ మీ గృహములకు వెళ్ళవచ్చు. అక్కడ ఈతని ఏడుగురు సోదరులు ఇప్పటికే ఇల్లు చేరి అక్కడి భార్య – పిల్లలు మొదలైన విశేషాలతో మునిగి తేలుచున్నారు. వారితో మరల కలయిక కలుగగలదు.

❖

ఓ శ్రీరాముడు మొదలుగాగల ఆర్యులారా! అప్పుడు నాకు కలిగిన ఒక సందేహం గురించి యోచిస్తూ నేను ఈ విధంగా ప్రశ్నించాను.

❖

నేను (కుందదంతుడు) : హే మహాత్మా! యోగిపుంగవులగు మీ సమక్షంలో నాకు ఇప్పుడో గొప్ప సందేహం వచ్చింది. కుందదంత నామధేయుడను, విదేహ సామ్రాజ్య వాసిని అగు నేను తమకు విధేయుడనై మీ పాదములు స్పృశిస్తూ నాకు వచ్చిన సందేహమును మీ ముందుంచుతాను. నివృత్తింపజేయ వేడుకొంటున్నాను.

కదంబ తాపసుడు : సరే! తప్పక అడుగు. నాకు తెలిసినంత వరకు నీ సందేహమును నివర్తింప జేయటానికి నేను సిద్ధమే!

నేను (కుందదంతుడు) : "ఇప్పుడీ 8 మంది అన్నదమ్ములు సప్తద్వీప – సప్త సముద్ర సహిత పృథివికి చక్రవర్తులం కావాలి" ...అనే వరాలను తమతమ ఇష్ట దేవతల నుండి సిద్ధింపజేసుకొన్నారు కదా! మరి ఈ 8 మంది పొంది ఉన్న వరముల ఫలితాలు ఒక్కసారే ఈ పృథివిపై ఎట్లా సిద్ధిస్తాయి? ఒకే ఒరలో 8 కత్తులుండవు కదా! ఒకే భూమికి 8 మంది చక్రవర్తులు ఎట్లా కానున్నారు?

కదంబ తాపసుడు : ఓహో! ఇదేనా నీ సందేహం? అయితే ఈ వ్యవహారంలో ఇంతకన్నా అసమంజస మైన మరొక విషయం (వీరి కుటుంబంలో) ఏర్పడి ఉన్నది. అదేమిటంటే, ఈ 8 మంది సోదరుల దేహాలు నశించిన తరువాత ...వారు తమ గృహంలోనే, తమ తమ పడక గదులలో సప్తద్వీప సమన్వితమగు భూమిపై 7000 సంవత్సరాలు చక్రవర్తులై ఒకేసారి రాజ్యం ఏలబోతున్నారు.

నేను (కుందదంతుడు) : ఆశ్చర్యమే! వారు తమ పడకగదులలోనే సప్తద్వీపములతో గూడి ఈ భూసామ్రాజ్యాన్ని ఎలా ఏలటం జరుగుతుంది? అటువంటి సందర్భనం, అగత్యము ఎట్లా వచ్చాయి?

కదంబ తాపసుడు : ఆ విశేషమేమిటో కూడా... చెపుతాను విను.

❖

ఈ 8 మంది సోదరులకు అష్టతారల వలె ఉత్తమ గుణ సంపన్నులగు 8 మంది భార్యలు ఉన్నారు. తమ భర్తలు చిరకాలం తపస్సు చేయటానికి వెళ్ళినప్పుడు వారు ఎంతో దుఃఖం పొందారు. భర్తకు దూరంగా ఉండటమనేది ఏ స్త్రీకైనా దుస్సహమైన విషయమే కదా! అందుచేత దుఃఖనివారణం కొరకై ఆ 8 మంది తోడికోడళ్ళు "శతచాంద్రాయణం" అనే కఠోరమైన తపస్సు ఆచరించారు. వారి తపస్సుకు మెచ్చినదై భగవతియైన పార్వతీదేవి పూజ జరుగుచున్న సమయంలోనే అశరీరవాణిగా, ఆ 8 మందితో విడివిడిగా, "ఓ బిడ్డా! నీకేం వరం కావాలో కోరుకో"అని పలికింది. ఆ వాక్యాలను విని "చిరంటిక" అనే పేరుగల మృధుభాషిణి యగు పెద్ద కోడలు ఈ నీ మిత్రుని అర్ధాంగి.... భగవతి యొక్క కరచరణాలపై మనోకల్పితమైన పుష్పగుచ్ఛాలు ఉంచి, దేవికి స్తవనం సమర్పించింది.

చిరంటిక : దేవీ! దేవాదిదేవుడగు శ్రీశంకరుల పట్ల నీకు ఏ రీతిగా ప్రేమ గలదో... ఆ రీతిగా నా భర్త పట్ల కూడా నాకు ప్రేమ! అటువంటి నా భర్త మృత్యురహితుడై ఉండుగాక! ఇది వరంగా ప్రసాదించు!

శ్రీ పార్వతీదేవి : ఓ సువ్రతీ! చిరంటికా! నీ భర్తకు మృత్యువే ఉండకూడదనియా... నీవు కోరుకొనేది? అయితే సృష్ట్యాది నుండి ప్రవృత్తమై ఉన్న నియతి (లేక) ఈశ్వరాజ్ఞ యొక్క దృఢత్వం అనివార్యం. ఏ జీవునికైనా ఎప్పటికో అప్పటికి ఈ భౌతిక దేహం నశించవలసినదే! తపోధ్యానాదులచే మృత్యు రాహిత్య పదవి లభించజాలదు. ఇంకొక వరమేదైనా కోరుకో!

చిరంటిక : ఓ దేవదేవీ! అంబికా! సరే, అట్టి అమరత్వ పదవి లభింపకపోతే ... నా భర్త ఎప్పుడు మరణించునో... అప్పుడు నా భర్త జీవచైతన్యం, మేము ఉండే పడకగదిలోనే, నా గృహంలోనే ఉండాలి. బయటకు పోనే కూడదు! ఈ వరం దయతో అనుగ్రహించు.

దేవి : పుత్రీ! అట్లే అగుగాక! మీరున్న గృహంలోనే మీ పడగకగదిలోనే నీ భర్త సప్త ద్వీపములకు ఆధిపత్యం వహించటం జరుగుతుంది. ఆ తరువాత, ఈ నీ దేహానంతరం మరల నీవు ఆతని ప్రియురాలివగు భార్యవు అవుతావు. నీకు ఆనందమగుగాక!

❖

వృద్ధ తాపసుడు : విన్నావా? కుందదంతా! ఇట్లా పలికి ఆ గౌరీదేవి అంతర్ధానం అయింది. అదే

రీతిగా మిగతా ఏడుగురు భార్యలు అటువంటి వరాలే పొందారు. ఆ తరువాత ఈతని ఏడుగురు సోదరులు కూడా మహావరాలు పొందినవారై ఇంటికి జేరారు. ఈ పెద్ద సోదరుని గురించి అక్కడ వీరి కుటుంబ సభ్యులందరూ ఎదురు చూస్తున్నారు. ఈతడు తన భార్యయగు చిరంటిక వద్దకు వెళ్ళును గాక! ఈ సోదరుల - బంధువుల సమ్మేళనం ఆ విధంగా జరుగుచున్నది. కనుక వారు ఆ గృహంలోనే వారి వారి పడక గదులలో ఒకేసారి సప్త సముద్ర సహిత మహాసామ్రాజ్యాలకు ఒకే సమయంలో వేరు వేరుగా ఆధిపత్యం వహించనున్నారు.

ఇది ఇట్లా ఉండగా... అక్కడ ఇంకొక సంఘటన కూడా జరిగింది. అది కూడా చెప్పమంటావా?

నేను (కుందదంతుడు) : స్వామీ! మీరు చెప్పింది ఇంకా ఆశ్చర్యం. ఈ 8 మంది సోదరులు ఒకే గృహంలో వారి వారి పడక గది ఆకాశాలలో 8 సప్త సముద్రములతో కూడిన మహా భూమండలాలకు వేరువేరుగా ఒకేసారి సుదీర్ఘంగా చక్రవర్తులై ఆధిపత్యం వహించచున్నారా? ఇదంతా ఎలా సాధ్యం? అది అలా ఉండి... ఇది కాక వీరి కుటుంబంలో మరొక విశేషం కూడా జరిగిందని అంటున్నారు కదా! అది ఏమిటో చెప్పండి.

వృద్ధ తాపసుడు : అట్లాగే విను. చెపుతాను.

ఈ 8 మంది సోదరులు తపస్సుకు తరలి వెళ్ళిన క్రొత్తలో తమ 8 మంది కోడళ్ళ యొక్క భర్తృవిరహ దుఃఖం చూడలేక వారి తల్లిదండ్రులు, ఆ కోడళ్ళకు అత్తమామలు అయినట్టి ఆ వృద్ధ దంపతులు తమ కోడళ్ళతో సహా తీర్థయాత్రలకు బయలుదేరారు. త్రోవలో అనేక తీర్థములు, మున్యాశ్రమములు సందర్శించటం జరిగింది. ఒకసారి ఆ పుణ్య దంపతులు శరీరం యొక్క శ్రమను కూడా లెక్కచేయక, తమ పుత్రులు కార్యక్రమ దిగ్విజయం కొరకై "కలాప" అనే తీర్థమునకు కోడళ్ళతో సహా బయల్వెడలారు. అట్లా నడుస్తూ ఉండగా ఒకచోట బాటప్రక్కగా ఊర్ధ్వ జటాధారియగు ఒక మనుజుడు కూర్చుని ఉన్నాడు. ఆయన తెల్లటి దేహంతో, పొట్టిగా అవయవములకు బూడిద పూసుకుని కనులు మూసుకొని ఉన్నాడు. కొందరు ఆతనికి నమస్కరిస్తూ వెళ్ళుచున్నారు. ఈ మన వృద్ధ దంపతులు ఆ మనుజుని చూచారు. కానీ "ఈతడు ఎవరో సామాన్యుడగు వృద్ధ బాటసారి అయి ఉంటాడులే" ...అని అనుకొని నమస్కరించక కొంచెం నిరాదరణ దృష్టి కలిగి ఉన్నవారై త్వరత్వరగా నడువసాగారు. అప్పుడు వారి పాదముల తాకిడికి బాటపైగల కొంచెం ధూళి గాలికి లేచి ఆ బాట ప్రక్కనున్న మనుజునిపై పడింది. ఆయన మరెవరో కాదు. శివాంశ సంభూతుడగు దుర్వాస మహాముని. ఆ ధూళి తనపై పడటం గమనించి ఆ మహాముని కోపంతో కళ్ళు తెరచాడు.

దుర్వాస మహాముని : పత్నీ-కోడళ్ళు-వియ్యంకుల సమేతంగా తీర్థయాత్రలకు బయలుదేరిన ఓ మూర్ఖుడా! దుర్వాసుడనగు నాకు నమస్కరించకుండా ధాటిగా దాటిపోతున్నావు కదా! అయితే నీ 8 మంది కుమారులు - 8 మంది కోడళ్ళు కలిసి తమ తమ తపస్సులచే ఏఏ వరములు పొందనున్నారో... వాళ్ళంతా మహా వరములు సముపార్జించినప్పటికీ కూడా... అవి విపరీత దుః ఖ ఫలములనే ఒసంగుగాక! అవి నిష్ప్రయోజనమగు గాక! వారి పట్ల వరం శాపముగా అగుగాక!

ఇది విన్న ఆ వృద్ధ దంపతులు జరిగిన ప్రమాదం గుర్తించి ఆ మునికి సాష్టాంగ ప్రణామములు సమర్పించే లోపే ఆ దుర్వాసముని అంతర్ధానమయ్యారు. అప్పుడా వృద్ధ దంపతులు చాలా దుఃఖితులయ్యారు. "ఇదేమి కర్మరా బాబూ? ఆయన దుర్వాసముని అని మాకు తెలియదు కదా! ఎవ్వరో సామాన్యులైన బాటసారి అని అనుకున్నాం. ఇంత మాత్రానికి ఇంత శాపమా?" ...అని కృశించినవారై. దీనముఖులై, నిరాశ చెందినవారై యాత్ర నుండి తిరిగి గృహానికి చేరారు.

చూచావా కుందదంతా! ఒకరు సప్త సముద్రములతో కూడిన రాజ్యముపై ఆధిపత్యం పొంది చక్రవర్తి కావాలని వరం కోరుకోవటం. ఇంకొకరు ఆ వరభోక్త తమ ఇంట్లోనే ఉండాలని వరం పొందటం. మరొకరు వారి వరం నిష్ఫలమై దుఃఖమాత్రం కావాలని శాపం పొందటం.

కాబట్టే వీరి కుటుంబ సభ్యుల వృత్తాంతమంతా ఒక అసమంజసం కాదు... అనేక అసమంజసాలతో కూడుకొని ఉన్నదని నేననటం జరిగింది. "కంఠముపై వాపు, ఆ వాపుపై కురుపు, ఆ కురుపు పగలటం" ...ఇట్లా అనేక అసమంజసమైన విషయాలు వీరి గృహంలో సమకూడుకొని ఉన్నాయి. ఇదేమంత విచిత్రమేమీ కాదు. ఎందుకంటావా?

శూన్యరూపమైన ఆకాశంలో గంధర్వనగరం వంటి భూప్రదేశాలు, అందులో ఉల్కాపాతాలు, ఇంకా ఎన్నో దృశ్య విజృంభణములు సంభవించటం లేదా? చిదాకాశము యొక్క సంకల్ప రచితమగు ఈ జగద్రూప మహాపురములలో చిత్ర - విచిత్రములైన అసమంజస విశేషాలకు కొదవ ఏమున్నది?

❖❖❖

3. వర - శాపముల సంవాదము

నేను (కుందదంతుడు) : ఓ రామచంద్రా! ఓ వేదవేత్తలతో కూడిన ప్రియ సభికులారా! వింటున్నారు కదా! అప్పుడు నేను ఆ గౌర్యాశ్రమ వృద్ధ తాపసుని మరల ఇట్లా ప్రశ్నించాను.

❖

నేను (కుందదంతుడు) : హే తాపసేశ్వరా! మీరు చెప్పే చమత్కారమైన విషయం ఎట్లా సంభవించుచున్నదో నాకు ఇప్పటికీ ఏమాత్రం బోధపడనేలేదు.

1. ఇచ్చట సప్త ద్వీపవతియగు పృథివి ఒక్కటే ఉన్నది కదా! మరి ఏకకాలంలో 8 మంది ఎట్లా సప్త ద్వీప ప్రభువులు కానున్నారు?

2. ఈ జీవులు వారియొక్క దేహములు పతనమైన తరువాత కూడా వారంతా ఆ గృహాంతర్గత ప్రదేశాన్ని విడవకుండానే .... సప్తద్వీప సమేత సామ్రాజ్యాన్ని 7000 సంవత్సరాలు ఎట్లా ఏలనున్నారు?

3. "ఆ వరములు నిష్ప్రయోజనం అవుతాయి" అన్న శాపం ఎట్లా కార్యోన్ముఖం కాగలదు? అర్ధరాత్రి సూర్యుడు ఉదయిస్తాడా?

వరదాతలచే ఒసగబడిన వరములు శాపప్రదాతలచే ఒసగబడిన శాపములచే ఆ కుటుంబం విరుద్ధ ఫలితాలు ఎట్లా పొందనున్నది? పరస్పర విరుద్ధములైనట్టి ఈ వరములు - శాపములు

ఒకే ధర్మం పట్ల ఒకే తరుణంలో విరుద్ధ ధర్మాలు ఎట్లా ప్రదర్శించ గలుగుతాయి? ఒకవేళ వర శాపములు శుభ – అశుభ ధర్మములు ఒకదానికి మరొకటి ఆశ్రయంగా కలిగియున్నాయందామా? ఎక్కడన్నా ఆధారమే ఆధేయం కాగలదా? నేలపై నడిచేవాడు నేలకే ఆధారం అవుతాడా, ఎక్కడన్నా? లేదుకదా!

గౌర్యాశ్రమ వృద్ధ తాపసి : ఓ సాధూ! వీటన్నిటిలో ఏ అసమంజమైనది నీకు కనిపిస్తోందో... నాకేమీ అర్థం కావటం లేదు. అయితే... ముందు ముందు ఏమి కానున్నదో అది చెప్పుతాను... విను. ఇందులోని చమత్కారం నీకే అర్థమౌతుంది.

భవిష్యత్‌లోని సంఘటనలు - ఈ రోజు నుండి 8వ రోజుకు ఇతడు మధురానగరం జేరనున్నాడు. అక్కడ స్వబంధువులతో కొంతకాలం గడచిపోనున్నది. ఈతని రాకచే వీరి గృహాలలో అందరూ చాలా సంతోషంగా కొన్ని రోజులు గడుపుతారు. ఆ తరువాత కొన్నాళ్లకి ఈ 8 మంది సోదరులు ఆ గృహంలో మరణించటం జరుగుతుంది. అప్పుడు బంధువులు ఆ దేహాలకు దహన క్రియలు నిర్వర్తిస్తారు. అటు తరువాత ఆ ఈ 8 జీవచిత్ సంవిదాకారములు అదే గృహంలో వేరువేరుగా స్థితి పొందియున్నవై... 4 ఘడియల కాలం సుషుప్తిని పొంది జడస్థితియందు ఉంటాయి. అప్పుడు ఒక చమత్కారమైన విషయం జరుగుతుంది.

❖

ఆ 8 మంది సోదరుల జీవ సంవిత్తులు వీరి మరణానంతరం కొంత సమయం జడస్థితిని అనుభవిస్తూ ఉంటాయని చెప్పాను కదా!... ఆ సమయంలో వారి వరరూప కర్మలు శాపరూప కర్మలు అవశ్యం ఫల దాతృత్వం చేసే నిమిత్తమై సంసిద్ధమై వీరి చిత్తాకాశాలలో ఒకచోట సమావేశ మౌతాయి. ఆ వర కర్మలు – శాపకర్మలు ఆయా ఫలములను ప్రసాదించే అధిష్ఠాన రూప దేవతా రూపములు దాల్చుతాయి. వేర్వేరు శరీరములు రచించుకుంటాయి.

వరరూప దేవతలు – ఉత్తమ సౌభాగ్యశీలురై, చేతులలో పుష్పాలు, బ్రహ్మదండాలు ధరించి అతి శుభ్రమైన అవయవాలు కలిగి విష్ణురూపధారులై అక్కడికి వస్తారు. శాపరూప దేవతలు – త్రినేత్రులై, చేతిలో శూలం ధరించి, భయంకరాకారాలతో మేఘం వంటి నల్లని భుజాలతో క్రోధ ముఖులై వస్తారు.

❖

వర దేవతలు : ఓ శాపములారా! ఇక మీరు దూరంగా పోండి. మేము ఫలించనున్నాము. మమ్ములను క్రియత్వమునుండి ఆపటానికి సమర్థులెవరూ లేరు.

శాపములు : ఓ వరములారా! ఇది మేము ఫలించే సమయం. మీరే దూరంగా పోవలసి ఉన్నది.

వరములు : మీరు దుర్వాసమునిచే సంకల్పించబడ్డారు. ఇక మేమో? సూర్య భగవానునిచే నియమించబడ్డాం. మునుల కంటే ముందే బ్రహ్మదేవుడు సూర్య భగవానుని సృష్టించారు. కాబట్టి మునుల కంటే సూర్య భగవానుడే అధికుడు.

శాపములు : (క్రోధంగా) ఓ వరములారా! మీరు సూర్యునిచే సంకల్పించబడ్డారు. నిజమే. కాని మేము రుద్రభగవానుని అంశభూతుడగు దుర్వాసునిచే నియమించబడ్డాం. అందరు దేవతలలోను రుద్రుడే అధికుడన్నది లోక విదితమే కదా! (అని తమ శూలాలను వరాలపై గురిపెట్టుట జరుగుతుంది.)

వరములు : (పకపకా నవ్వుచూ) ఓ శాపములారా! మీరు పాపరూపమగు అనుచితత్వమును కాస్త ఆపండి. ఈ సందర్భమేమిటో కొంచెం విచారణ చేయండి. ఎందుకంటే... కలహమంతా ముగిసిన తరువాత ఏది కర్తవ్యమై ఉంటుందో... దానిని మొట్టమొదటే విచారణ చేయటం ఉచితం. కలహం కొనసాగించినా చివరికి మనకు బ్రహ్మదేవుని నిర్ణయమే శిరోధార్యం అవుతుంది కదా! ఆ పని మొదటే చేస్తే పోలా? కాబట్టి మనం బ్రహ్మదేవుని దర్శించి వారు ఏది నిర్ణయిస్తే అది అనుసరిద్దాం.

ఇది శాపములకు సానుకూల్యమైన యుక్తిగానే అనిపించింది. సందేహ నివారణ కొరకై మహానుభావులే సర్వదా శరణ్యం కదా! అందుచేత శాపాలు "సరే! అట్లాగే చేద్దాం"... అని ఒప్పుకున్నాయి. అప్పుడు వరములు, శాపములు బ్రహ్మలోకం జేరి బ్రహ్మదేవుని దర్శించి తమ తమ వృత్తాంతములు, తమకు "క్రియాశీలత్వంలో ఎవరు ముందు?" ...అనే విషయంలో వచ్చిన అభిప్రాయ భేదం సవివరంగా విన్నవించుకున్నాయి. అదంతా ప్రశాంతంగా విని బ్రహ్మదేవుడు ఇట్లా పలికాడు.

శ్రీబ్రహ్మదేవుడు : వత్సలారా! వర-శాపాధిపతులారా! ఇందులో వివాదం ఎందుకు? మీలో ఎవరు లోన సారత్వం కలిగి ఉన్నారో, ఎవరు సంకల్పం యొక్క సుదృఢత్వం కలిగియున్నారో... వారే క్రియాశీలురు కాగలరు. ఒకరి హృదయం మరొకరు పరిశీలించి చూచుకోండి. ఎవరి ప్రయోజనము అసారమో, వారు ఉపేక్షించండి. సారసహితులైనవారు అపేక్షను కొనసాగించండి.

❖

అప్పుడు ఒకరి సారత్వం మరొకరు పరిశీలించటానికై ఆ వర - శాపములు ఒకరి హృదయంలో మరొకరు పరిశీలించసాగాయి. దేని పట్టుదల, సాధన, ఉద్దేశము ఎంతవరకు బలవత్తరమో పరిశీలించాయి. అట్లా ఒకరినొకరు చక్కగా పరిశీలించుకున్న తరువాత .. ఎద్దానియందు 'ఉద్దేశము' అనే సారము బలవత్తమో ... క్షణములలో ఒక అవగాహనికి వచ్చి... అప్పుడు మరల బ్రహ్మదేవుని సమక్షానికి వచ్చారు.

శాపములు : ఓ ప్రజానాథా! బ్రహ్మదేవా! మేమే ఓడిపోయి మా ఓటమిని అంగీకరిస్తున్నాం. మేము లోన సారత్వం కలవారం కాము. ఈ వరాలే బలసమన్వితమై, వెనుక బలవత్తరమైన ఉద్దేశంతో కూడిన ప్రయత్నంచే సారభూతమై ఉన్నాయి.

హే మహాత్మా! వరరూపులం - శాపరూపలం అగు మేము సంవిత్ యొక్క సంకల్పరూపులమే కదా! సంవిత్ (బుద్ధి) చైతన్య రూపమే అయివున్నది. కనుక చైతన్యం - చైతన్య సంవిత్‌లకు వేరుగా మాకెట్టి రూపమూ లేదు.

వరదుడు – వరలబ్ధుడు... ఈ ఇద్దరూ ఒకే చైతన్య సంవిత్తు యొక్క రెండు ప్రదర్శనములే కదా! అట్టి సంవిత్తు యొక్క 'స్ఫురణ'యే విజ్ఞాన రూపత్వము దాల్చుచున్నది.

వరము ప్రసాదించువాని యొక్క సంవిత్తు "నేను వరం ప్రసాదిస్తున్నాను" అనే రూపం కలిగి ఉన్నది. వరము స్వీకరించువాని యొక్క సంవిత్తు "నేను వరం పొందుచున్నాను" అనే రూపం కలిగి ఉంటోంది. అట్టి విజ్ఞాన రూపమే... తన యొక్క సుఖభోగ భావనాబలం చేత శరీరత్వమును నిర్మించుకొంటోంది. అట్టి శరీరత్వధారణా సంవిత్తు క్రమంగా దేహాకారంగాను, దేశ – కాలాది అనేక భ్రమలకు అర్హముగాను అగుచున్నది. అట్టి భ్రమ సంవిత్తు క్రమంగా భ్రమచే ఆయా భోగ్య పదార్థములను గాంచుచూ, అనుభవించుచూ, భుజించుచూ కాలబద్ధం అవుతోంది.

ఆ 8 మంది అన్నదమ్ములు దృఢ సంకల్పముచే "మేము తపస్సు చేసి చక్రవర్తులం కావాలి" అని దృఢభావన ఆశ్రయించటం చేత క్రమంగా తపోఫల సంవిత్తు దినానుదినంగా దృఢత్వం పొందటం జరిగింది. ఆ వర కల్పనారూప చైతన్యం కాలాంతరంగా ఫలావస్థ వైపుగా పరిపుష్టి పొంది ఉన్నది. సశాస్త్రీయమైన తపోయత్నమే ఆ పరిపుష్టికి కారణం. అందుచేతనే... ఆ 8 మందిలో సప్త ద్వీప భూమండలమునకు చక్రవర్తిత్వము సార్థకత పొందింది. కనుకనే "వరములు మా కంటే అధికంగా సారత్వము కలిగి ఉన్నాయి" ...అనే నిర్ణయానికి మేము వచ్చాం.

వరము కోసం శాస్త్రీయ ప్రయత్నం (వరార్థి వరఫలం కోసం సుదీర్ఘంగా ప్రయత్నించి ఉండటం); వరము ప్రసాదించేవారు అది ప్రసాదించటం (వరప్రదాత వరదానమును సుదీర్ఘంగా అభ్యసించి ఉండటం)... రెండు చిరకాలాభ్యాసముచే ఫలవంతమవటానికి ఎంతో సారసహితమై ఉన్నాయి. ఆశయము పట్ల లక్ష్య శుద్ధి అత్యధికంగా కలిగి ఉన్నాయి.

ఏ సంవిత్తు చిరకాలము బాగుగా అభ్యసింపబడుచున్నదో ...అదే సారవంతం. అదే దృఢత్వం పొందుతోంది. అదే అధికంగా ఫలవంతమగుచున్నది. హే జగద్గురూ! బ్రహ్మదేవా! శాపములగు మేము, వరములు, వరశాపములు ప్రసాదించేవారు, వర శాపములు పొందేవారు, మీరు... మనమంతా సంవిత్ స్వరూపములమే కదా!

ఈ దృశ్యజగత్తులో ప్రయత్నము – ప్రయోజనములకు సంబంధించిన భేదముండవచ్చుగాక! ఏమైతేనేం? వరప్రదాత, వరము, వరాలబ్ధుడు, శాపప్రదాత, శాపము, శాపగ్రస్తుడు... ఈ ఆరుగురు ఒకే సంవిత్తు యొక్క స్వరూపములే!

శుద్ధ సంవిత్‌లందు ఏది అధికంగా శుద్ధమై (అభ్యాసపూర్వకంగా) ఉంటోందో ... అదియే తక్కిన సంవిత్తులకంటే అధికంగా ప్రబలమై ఉంటుంది. అశుద్ధ సంవిత్తులందు ఏది (అభ్యాస పూర్వకంగా) అధిక ప్రబలమై ఉంటుందో... అదియే తక్కిన అశుద్ధ సంవిత్తులను జయిస్తూ ఉంటుంది.

అట్లాగే కాలదృష్టితో ఏది జ్యేష్ఠమైతే (ఏది అధిక కాలం అధికంగా అభ్యసించటం జరిగితే)... అదియే తక్కిన వాటిని జయించటం న్యాయమే కదా! అల్పకాలం మాత్రమే అల్పమైన శ్రద్ధతో అభ్యసించింది, మరి, అధికాభ్యాసంతో కూడిన దానిని జయించి వేయటం న్యాయం ఎట్లా అవుతుంది?

శుభ – అశుభ కర్మలు తత్ఫలములగు వర – శాపములు ఒకదానితో మరొకటి "ప్రమాణము – అభ్యాసము"లకు సంబంధించి సామ్యత్వం ఉన్నప్పుడైతే... అప్పుడు పాలు–నీళ్ళు కలిసినట్లు ఆ శుభ–అశుభ కర్మలు కలిసిపోయి మిశ్రమ ఫలములిస్తాయి. ఎక్కడ శుభ – అశుభ కర్మలు ఒకదానితో మరొకటి సామ్యత్వం ఉండదో – అప్పుడు ఆ రెండింటి ఫలములు సామ్యత్వం కలిగి ఉండవు. ఎచ్చటైతే ఏకకాలంలోనే వేరు వేరైన కర్మఫలములుగా వర–శాపములు ఫలీకృతం అవుతాయో ...అక్కడ ఆ జీవుడు ఒకే సమయంలో వేర్వేరు ఉపాధులతో వర–శాపముల ఫలమును పొందటం కూడా జరుగవలసి ఉంటోంది. ఎట్లా అంటే, ...నగర రూపధారియగు చైతన్యము ఆయా ఫలములను సామూహికంగా ఆ నగర జనులతో కూడిన అనేక రూపములతో పొందటం లేదా! ఇదీ అంతే.

హే ప్రభూ! తమ వద్ద మేము నేర్చుకొన్నదే... తమకు అప్పజెప్పుచున్నాం. అంతేగాని.... మీకు క్రొత్తగా తెలియజేయగల వారం కాదు. తమ సంకల్పమే మా రూపం కదా! కాబట్టి మా దుష్టత్వ రూపమగు అపరాధం చేత అల్పసార రూపమగు మేము అధికసార రూపమగు ఈ వరదేవతలను నిరోధించ యత్నించినందుకు క్షమించండి. మీకు సాష్టాంగ దండ ప్రణామములు. ఇక మాకు సెలవు ఇప్పించండి.

ఇట్లా పలికి ఆ శాపములు సిగ్గుపడుతూ తమను తామే శపించుకుంటూ – తిమిర రోగం వలన ఆకాశంలో కనిపించే కేశములు (దృష్టిదోషం పోయినప్పుడు) మటుమాయయినట్లు – అప్పటికప్పుడే ఎటో వెళ్ళిపోతాయి.

❖❖❖

4. ఆధిభౌతిక భ్రాంతి

కుందదంతుడు : ఓ రామచంద్రా! ఓ పండిత సభా–మన్యులారా! ఆ 8 మంది సోదరుల యొక్క (ఆ గౌర్యాశ్రమ వృద్ధ తాపసి చెప్పుచున్న) సప్త ద్వీప సమేత భూమికంతటికీ చక్రవర్తులు కావాలనే వరం ఫలీకరించే సమయంలో జరుగబోవు విశేషాలు మీకు చెప్పుచున్నాను కదా! ఇంకా ఆ వృద్ధతాపసి తన సంభాషణమును ఇట్లు కొనసాగించారు.

గౌర్యాశ్రమ వృద్ధ తాపసి : ఓ కుందదంతా! ఆ విధంగా శాపములు అంతర్ధానమైన తరువాత ఇప్పుడు ఇరువురు వర పురుషులు పరమాత్మయగు బ్రహ్మదేవుని సమక్షంలో తమకున్న భేదాభిప్రాయాలను ఉటంకిస్తూ నిలబడతారు.

1. ఎనిమిది మందికి విస్తార భూమండలానికి చక్రవర్తిత్వము ప్రసాదించు మొదటి వరదేవత.
2. వారి భార్యలకు "మీ భర్తలు మీ పడక గదులలోనే ఉంటారు" ...అను రూపంలో ప్రసాదింపబడినట్టి రెండవ వరదేవత.

మొదటి దేవత సూర్య పురుష సంకల్ప నిర్మితము. రెండవ దేవత గౌరీ వర ప్రసాదరూప వరదేవత. గౌరీ వరప్రసాద దేవత అంతకు ముందు శాపములు నిలబడ్డ స్థానంలోకి వచ్చి నిలబడి బ్రహ్మదేవునితో ఇట్లా విన్నవించుకుంటారు.

గౌరీ వరప్రసాద దేవత : హే దేవేశ్వరా! మేము ఆ 8 మంది భార్యల వ్రత పుణ్యఫలం చేత గౌరీదేవిచే సంకల్పించబడ్డాం. మా విధిని అనుసరించి ఆ 8 మంది జీవ సంవిత్తులను ఆ గృహం నుండి బయటకు వెళ్ళనీయకుండా చేస్తాం. ఇక "ఆ గృహంలోంచి బయల్వెడలకుండా సప్త ద్వీప సమేత సామ్రాజ్యానికి ఎట్లా ఆధిపత్యం వహిస్తారు?"... అనే ప్రశ్నకు మాకు సమాధానం తెలియదు.

ఈ సూర్య పురుష వరదేవత ఎట్లా ఫలమును ప్రసాదిస్తుందో... అది మాకు సంబంధించిన విషయం కాదు కదా! ఈ సూర్య దత్త వరదేవతేమో ఆ 8 మంది జీవులను సప్తద్వీపేశ్వరులుగా, యుద్ధంలో దిగ్విజయ యుక్తులుగా గావించటానికి ఆ గృహం నుండి తీసుకుని వెళ్ళే ప్రయత్నంలో ఉంది. మేమేమో ఆ గృహం నుండి వారు బయటకు వెళ్ళకుండా నిరోధిస్తున్నాం.

ఓ బ్రహ్మదేవా! జగద్గురూ! గౌరీ వరరూపులగు మాకు సూర్యదేవ వరరూపియగు ఈ వరదేవతతో విరోధము అనివార్యమౌతోంది. ఇప్పుడు ఏది శ్రేయమో... అది ఆజ్ఞాపించండి.

శ్రీబ్రహ్మదేవుడు : ఓ సప్త ద్వీపేశ్వర ప్రదాతయగు వరదేవతలారా! మరియూ ...ఆ గృహము నుండి బహిర్గతం కాకుండా నిరోధించే వరదేవతలారా! మీరు ఒకరితో ఒకరు నిరోధించి తద్వారా విరోధం పొందవలసినది ఇక్కడ ఏమీ లేదు. మీరు పరస్పరం అపేక్షత్వమే పొందండి. ఒకరి కార్యమును మరొకరు దృష్టిలో ఉంచుకునే ప్రవర్తించండి. మీ ఇరువురి ప్రయత్నము ఇప్పుడు నెరవేరుతూనే ఉన్నది. ఎందుకంటే... ఆ 8 మంది సోదరులు మరణించిన మరుక్షణం నుండి చిరకాలంగా ఆ గృహంలో ఉండియే సప్తద్వీపేశ్వరత్వం వహించియే ఉన్నారు.

ఉభయ వరదేవతలు : హే మహాత్మా! బ్రహ్మదేవా! మీరు చెప్పేది ఎట్లా సాధ్యం? వారి 8 భూమండలాలు, ఆయా సప్త ద్వీపాలు, ఆ విధమైన ఐశ్వర్యములు ఒకే భూ మండలంలో ఎట్లా ఉంటాయి? ఇక అవన్నీ ఒకే గృహంలో ఉండటం అసాధ్యమని వేరే చెప్పక్కర్లేదు కదా! ఒక కలువ పువ్వులో 100 ఏనుగులు సంచరిస్తూ, నృత్యం చేస్తూ ఉంటాయా ఎక్కడన్నా?

హే పరంధామా! మేము ఒక్క భూమండలం గురించే విని ఉన్నాం. చూస్తున్నాం. అందులో ఒకేసారి 8 మంది సప్తద్వీపేశ్వరుల ఆధిపత్యం ఎట్లా ఒకనగూడుతుంది. అదీ వారంతా ఒకే గృహంలో ఉండి ఉండగానా?

శ్రీ బ్రహ్మదేవుడు : ఓ సూర్యదేవత సంకల్పిత – గౌరీ సంకల్పిత వరదేవతలారా! ఇందులో ఆశ్చర్యం ఏమున్నది? ఇందులోని విశేషం ఏమిటో మీకు చెపుతాను... వినండి! మీతోను... మాతోను గూడియున్నట్టి ఈ సృష్టి – సమష్టి సహిత సమస్త జగత్తు వాస్తవానికి చిదాకాశమాత్రమే కదా! ఇదంతా చైతన్య పరమాణువు నందు స్థితినొందియుండగా... ఇది అద్దానియందు స్వప్నంలో దృశ్యంలాగా అనుభూతమౌతోంది. ఒక్క చైతన్య పరమాణువులో అసంఖ్యాక బ్రహ్మాండములు ఏర్పడి ఉంటూ ఉండగా, కించిత్ స్వప్న స్ఫురణలో సువిశాల స్వప్న జగత్ దృశ్యం సదృశ్యమగు చుండగా ...వారి గృహంలో ఆ 8 మందికి వేరువేరైన 8 భూమండలాలు అనుభూతం కావటంలో ఆశ్చర్యమేమున్నది? వారు మరణించిన మరుక్షణమే... "సచ్చిదానంద ఘనాకారము – పదార్థ

శూన్యము" అయినట్టి చైతన్యమే... యథారీతి స్థితి కలిగి ఉన్న జగత్తుగా వారికి భాసించనారంభించింది. ఏ జీవుడైనా సరే, ఏదేది ఎట్లెట్లు పొందుచున్నాడో... అదంతా తన స్వయంకృత స్ఫురణ యొక్క చమత్కారంచేత స్వస్వరూపమగు చిదాకాశమునందే, చిదాకాశం పట్ల పొందటమే జరుగుతోందని ఒకప్పుడు మీకు బోధించియే ఉన్నాను కదా! ఇక ప్రస్తుత క్రమంలో గల ఆశ్చర్యం ఏమున్నది? వారు మరణించి, వారి వారి పడక గదులలో స్వస్వరూప చిదాకాశమునందే – వేరు వేరుగా – భూమండలమును దర్శించి, వాటికి మహా నాయకత్వం వహిస్తున్నారు.

ఓ వరస్వరూపదేవతలారా! ఏదైతే ఈ కనబడే జగత్తుగా... మీకుగాని, నాకుగాని, మరెవరికైనా గాని... భాసిస్తోందో... అది చైతన్య తత్త్వమే అయివున్నది. వాస్తవానికి ఈ జగత్తు మూర్తము(సాకారం) కాదు. ఆ గృహంగాని, ఆ 8 మంది ఇప్పుడు పొందుచున్న భూమండలం గాని సాకారం కాదు. సర్వమూ నిరాకారమే! ఆకాశం శూన్యరూపంగా భాసిస్తున్నట్లు చిన్మాత్రమే జగత్ రూపంగా భాసిస్తోంది. గృహము–భూమండలము నిరాకారమగు చిదాకాశ స్వరూపములే అయినప్పుడు ఒకదానిలో మరొకటి అమరి ఉండటం – అమరిక ఉండకపోవటం అనే ప్రసక్తి ఎక్కడిది? ప్రతి జీవుడు ప్రతిరోజు చూస్తున్న స్వప్నములలో ఏది ఎందులో ఇమడదు? గదిలో నిదురించే స్వప్న ద్రష్ట స్వప్నంలో మహానగరములు చుట్టి వస్తున్నాడు కదా!

ఓ వరదేవతలారా! మీరు ఆధిభౌతిక భ్రాంతిని త్యజించండి. తత్త్వ విచారణచే ఈ ఈ భౌతిక రూపములకు సంబంధించినదై ఉన్న సూక్ష్మ (అతివాహిక) దేహములను గమనించండి. ఆ సూక్ష్మ దేహములకు కూడా ఆధారమైయున్న చిదాకాశ స్వరూపమును సంస్మరించండి. ఇక మీరు వెళ్ళి మీ మీ విధ్యుక్త ధర్మాలను నెరవేర్చెదరు గాక!

❖

ఓ కుందదంతా! ఆ ప్రకారంగా సర్వ వరదుడగు బ్రహ్మదేవుడు "అంతా సర్వదా చిదాకాశమే! చిదాకాశం యొక్క స్ఫురణ విశేషమే ఈ బ్రహ్మాండములు"... అని విశదీకరించి చెప్పినదంతా ఆ ఉభయ వరదేవతలు శ్రద్ధగా వింటారు. అప్పటికప్పుడే తత్త్వవిచారణచే ఆధిభౌతిక భ్రాంతిని త్యజించివేస్తారు. సూక్ష్మ దేహధారులై పరమాత్మయగు బ్రహ్మదేవునికి ప్రణామం చేసి... ఆయా 8 మంది సోదరుల మనోకల్పితములైనట్టి సప్తద్వీప మండలములలో ప్రవేశించి తమ తమ వరప్రసాద సంకల్పిత ఫలములను ప్రసాదించ నారంభిస్తారు.

ఇక ఆ 8 మంది సోదరులు పరస్పరం తమ సప్తద్వీపేశ్వరత్వం (ఒకరిది మరొకరికి) తెలియకయే ఉండగలరు. ఎందుచేతనంటే తత్త్వజ్ఞానం లేకపోవటం చేతనే! ఒకరి స్వప్నంలోని విశేషాలు ఆ ప్రక్కనే నిదురిస్తూ కలలుగనే మరొకరికి కనబడవు కదా! అయితే, వారి వారి స్వస్పందనరూప భూమండలములో మాత్రం అన్యోన్య బంధువులతో అన్యోన్యహిత తత్పరులై మనుగడ సాగించగలరు.

❖

కుందదంతుడు : ఓ రామచంద్రా! ఆ గౌర్య వన వృద్ధ తాపసి ఆ విధంగా ఆ 8 మంది సోదరుల

భవిష్యత్ కథనములను నా "అసమంజసము కదా!" అనే సందేహం నివృత్తింపజేయటానికి నాకు చెప్పారు. అప్పుడు నేను ఆయనతో ఇట్లా అన్నాను.

❖

నేను (కుందదంతుడు) : స్వామీ! మీరు చెప్పినదంతా విన్న తరువాత కొంత వరకు నా సందేహాలు తొలగాయి. అయితే, సాంసారిక దృష్టి నాకు మీ వలె ఎంతగానో తొలగవలసి ఉన్నది కాబోలు. హే మహాత్మా! ఆ వర – శాప దేవతలు బ్రహ్మలోకం నుండి బయల్వెడలారు కదా! వరదేవతలు ఆయా వరములను సిద్ధింపజేయటానికి వెళ్ళినప్పుడు ఆ 8 మంది బ్రాహ్మణోత్తముల సంవిత్ (జీవ) చైతన్యములు ఏమేమి పొందుతూ ఉంటాయో... అది కూడా చెప్పండి.

గౌర్యవన వృద్ధ తాపసి : సరే! అది కూడా, ఒకానొక సమయానికి ఏదిట్లా ఉండబోవుచున్నదో... చెపుతాను విను.

1వ సోదరుడు : యౌవనావస్థ యందు ఒప్పుచు ఉజ్జయినీ మహాపట్టణంలో విస్తారమైన రాజ్యం పరిపాలిస్తూ సుఖవంతుడై ఉంటాడు.

2వ సోదరుడు : శాకద్వీపవాసి "నాగలోకం జయించాలి" అనే కోర్కెతో సర్వ దిక్కులలో విజయం పొందటానికై యత్నశీలుడై సముద్ర గర్భంలో సంచరిస్తూ ఉంటాడు.

3వ సోదరుడు : కుశ ద్వీప రాజధానిలో మనోవ్యధారహితుడై సుఖంగా సమస్త ప్రజలతో కూడుకొని ఉండి ఉంటాడు. అప్పటికే దిగ్విజయుడై రాజపత్ని కౌగిలిలో సుఖంగా నిదురిస్తూంటాడు.

4వ సోదరుడు : శాల్మలి ద్వీప మహా పర్వత శిఖరంపై గల నగరంలో గల సరోవరంలో విద్యాధర స్త్రీలతో కూడి జలక్రీడాతత్పరుడై ఉంటాడు.

5వ సోదరుడు : దండయాత్రలు నిర్వహించి సప్త ద్వీపాల నుండి కొనిరాబడిన మహాసంపద లచే క్రౌంచ ద్వీపంలో 8 రోజులు అశ్వమేధయాగం నిర్వర్తించే సంరంభంలో ప్రవృత్తుడై ఉంటాడు.

6వ సోదరుడు : ద్వీపాంతరంలో ఒక రాజుతో యుద్ధం చేసే వ్యవహారంలో ప్రయత్నశీలుడై ఉంటాడు.

7వ సోదరుడు : గోమేధ ద్వీప నివాసి అయి, గొప్ప సైన్యం కలిగి ఉండి, పుష్కర ద్వీపరాజును జయించి, అక్కడి రాజకుమారిని కామదృష్టిచే బంధించి తన వెంట రథంలో తీసుకునిపోతూంటాడు.

8వ సోదరుడు : పుష్కరీ ద్వీపవాసి మిత్రుడగు లోకాలోక పర్వత ప్రదేశపు రాజదూతతో భూమిలోగల ధన నిక్షేపములను గుర్తించటానికి బయల్వెడలుతూ ఉంటాడు.

ఓ కుందదంతా! ఈ ప్రకారంగా వారిలో ప్రతి ఒక్క సోదరుడు ఆ గృహాకాశంలోనే తమ బుద్ధికి యోగ్యం అయినట్టి సప్త ద్వీప ప్రభుత్వాధిపత్యం పొందే మార్గంలో ఉంటారు. అప్పుడు ఆ వరదేవతలు బ్రహ్మలోకం నుండి వచ్చినవారై తమ తమ సూక్ష్మ దేహాలను కూడా త్యజించి ఆ 8 మంది సోదరుల జవ సంవిత్తులతో ఏకత్వం పొందటం జరుగుతుంది. ఆ తరువాత ఆ 8 మంది సోదరులు తమ అభిమతములను పొందినవారై... సంతుష్టులై... సప్త ద్వీపేశ్వరులై చిరకాలం వెలయగలరు.

చూచావా కుందదంతా! దీనినిబట్టి మనం గ్రహించవలసినది ఏమిటి? సాక్షి చైతన్యము యొక్క అభ్యంతరమున దృఢ నిశ్చయ రూపంగా ఏది స్ఫురిస్తుందో... అదియే బాహ్యానికి ప్రదర్శిత మౌతూ ఉంటుంది. కనుక, ఎవ్వడు ఎద్దానిని కోరుకుంటాడో – అందుకు ఉచితమైనట్టి తపస్సు, జపము, ధ్యానము, తదితర యత్నములు, కర్మలు కొనసాగిస్తే – ఈ జగత్తులో పొందరానిది ఏముంది?

❖❖❖❖

5. ఒక గృహంలో వేలాది జగత్తులు సంభవమే!

కుందదంతుడు : ఓ రామాది సభిక శ్రేష్ఠులారా! ఆ విధంగా కదంబ వృక్షము క్రింద ఉన్న ఆ వృద్ధ తాపసుడు ఆయా భూత-భవిష్యత్ విశేషాలన్నీ చెప్పగానే ... మరల నా సందేహం తీరక నేను ఇట్లా ప్రశ్నించాను.

నేను (కుందదంతుడు) : స్వామీ! ఇంకా నాకు కొంత సందేహంగానే ఉన్నది. "ఒక్కొక్కటి 50 కోట్ల యోజనములు విస్తీర్ణంగల సప్తద్వీపములతో కూడిన 8 భూములు అల్ప విస్తీర్ణంగల ఒక గృహంలో ఎట్లా ఉండగలుగుతాయి?"... అనే ప్రశ్నకు నా బుద్ధికి సమాధానం కుదరటం లేదు.

కదంబవన వృద్ధ తాపసి : ఓ సాధూ! మనందరి వాస్తవ స్వస్వరూపమే అయివున్న సర్వవ్యాపక చైతన్యము వాస్తవానికి ప్రపంచ శూన్యమైనది. అట్లా అయివుండి కూడా... తాను ఎచటెచట ఉనికిని అనుభూతపరచుకొంటే అచటచట స్వయంగా తనయందు తనను... త్రైలోక్య రూపంగానో, సుషుప్తి రూపంగానో, తురీయ రూపంగానో... సందర్శనము, అనుభవము కలిగి ఉంటుంది.

పరమార్థమున అయ్యది తన శుద్ధ తత్త్వరూపమును ఏమాత్రం త్యజించటమే లేదు. తరంగ ఆకారంగా అగుచున్న జలం తాను జలత్వం త్యజిస్తోందా? కోల్పోతోందా? లేదే! తరంగత్వం జలం యొక్క స్వభావమే అయివున్నది. నిర్మల చైతన్యత్వం జీవుని వాస్తవ స్వభావమే అయి ఉన్నది.

నేను (కుందదంతుడు) : మహాత్మా! "ఏకం, నిర్మలం, శాంతం, మంగళకరం, పరమకారణం అయినట్టి పరబ్రహ్మము నందు... అట్టి తత్త్వమునకు – స్వభావమునకు విరుద్ధ స్వభావంగా ఈ ఈ నానా రూపత్వ స్థితి ఎట్లా కలుగుచున్నది?

కదంబవన వృద్ధ తాపసి : బిడ్డా! ఈ ఈ నానారూపత్వం వాస్తవం కాదు. ఇది భ్రాంతి మాత్రమే!

సర్వం శాంతం చిదాకాశం నానాస్తీఽహ న కించన ।
దృశ్యమానమపి స్ఫారమావర్తాత్మా యథా అంబసి ॥

సమస్తము శాంతమగు చిదాకాశమే! ఈ జగత్తు అనేక వస్తు – విశేషాదులతో సువిశాలమై ఉండవచ్చు గాక! ఇదంతా సర్వదా సత్ – చిత్ – ఆనందమే! ఏ తరంగం మొదలే జలము అయి ఉండలేదు? తరంగము యొక్క ఆకారమువలె అసత్యములైనప్పటికీ సత్యములవలె కనిపించే ఈ జగత్ పదార్థములన్నీ కూడా చిదాకాశము యొక్క నిజ నిర్మల యథార్థ స్వరూపమే! స్వప్నంలో కనిపించేదంతా స్వప్నద్రష్ట సంవిత్ స్వరూపమే అయినట్లు... జాగ్రత్ కూడా అట్టిదే!

అయితే ... సర్వస్వరూపమగు పరమాత్మ వాస్తవ స్వరూపంలో సృష్ట్యాది స్వభావములూ లేవు. పదార్థములూ లేవు. ఇక సృష్ట్యాది యందు బ్రహ్మదేవునిచే ఏది ఎట్లు స్ఫురిస్తోందో... అది అట్లే స్థితినొందియున్నది. చిదాకాశమగు పరబ్రహ్మము యొక్క స్వరూపం... ప్రకాశాత్మకమూ కాదు, అప్రకాశాత్మకమూ కాదు. పదార్థరూపం కాదు. అచిద్రూపం కాదు. అది కేవలమూ శుద్ధ చిద్రూపములోనే స్థితినొందియున్నది. (చిద్రూపము = ఎరుగుటకు ముందే ఏర్పడియున్న నిర్మలమైన 'ఎరుక' స్వరూపం)

ఓ సాధూ! కుందదంతుడా! ఒకే స్వప్న చైతన్యము స్వప్న సైన్యంలో లక్షలాది సైనికుల రూపంగా అగుచున్నది కదా! అయినప్పటికీ ఆ చైతన్యము నిత్యనిర్మలం, సర్వమునకు పరము, అప్రమేయము కదా! ఒకే జాగ్రత్ చైతన్యము జాగ్రత్‌లో అనేక పదార్థముల రూపంలో అగుపిస్తూ కూడా తాను నిత్యనిర్మలమై ఉన్నది.

చిదాకాశము స్వతహాగా నిర్మల స్వరూపి అయి కూడా ఏఏ రూపములుగా స్ఫురిస్తోందో... ఆ స్ఫురణాకారమును స్వతహాగా తానే జగత్ రూపంగా అనుభవిస్తోంది.

స్వప్నంలో అగ్ని కనబడిందనుకో! అక్కడ వాస్తవానికి అగ్ని ఉన్నదా? స్వప్న చైతన్యమే ఉష్ణరూపంగా భాసిస్తోంది. కదా! స్వప్నంలో స్తంభము కనిపించిందనుకో! అది స్వప్నద్రష్ట బుద్ధి రూపమేగాని... వాస్తవమైన స్తంభం కాదు కదా! అట్లాగే జాగ్రత్‌లో కూడా 'సంవిన్మాత్రము' అగు చిదాకాశమున నిజస్వరూపమే నానారూపత్వంగాను, పదార్థాకారంగాను భాసిస్తోంది. చైతన్యంకంటే భిన్నమైనదేదీ ఎక్కడా లేదు.

ఆదిసృష్టియందు ఈ పదార్థములన్నిటి రూపము, నిర్మల చిద్రూపమే! అప్పుడు చిదాకాశము ఏ పదార్థమును ఏ అర్థంతో ఎరుగుట జరిగియున్నదో... అది నేటి వరకు ఆ రీతిగానే వర్తిస్తోంది. ఓ కుందదంతా! వృక్షమే పుష్పమునందు, ఆకుల యందు, పండ్లయందు, కాండమునందు వ్యాపించి ఉన్నట్లే... ఈ జగత్తంతా సర్వత్రా సర్వరూపమగు పరబ్రహ్మమే అయివున్నది. చిద్రూప మహా సముద్రంలో సృష్టి పరంపరలు జల తరగములవంటివి. తరంగాలన్నీ జలమే కదా! జలానికి వేరుగా తరంగాలు ఎక్కడున్నాయి? పరమార్థ మహాకాశమున ఈ సృష్టి ప్రతిభాసలు శూన్యరూపములే! 'తత్త్వబోధ' అనే పవిత్ర పాఠ్యాంశము ఎరిగితే... 1.సృష్టి, 2.పరమార్థ చిద్రూపము (చిత్ చైతన్యం) ...ఈ రెండూ పర్యాయపదములే! ఇక అజ్ఞానము చేత... ఏది ద్వైతముగా (సృష్టి వేరు – ఆత్మ వేరు అను రూపంగా) తెలియబడుచున్నదో... అదంతా కూడా దుఃఖము కొరకే అగుచున్నది.

పరమార్థో – జగచ్ఛేదమ్ 'ఏకమ్' ఇత్యేవ నిశ్చయః
అధ్యాత్మ శాస్త్ర బోధేన భావేతై ్సషా హి ముక్తతా!

అధ్యాత్మ శాస్త్ర జ్ఞానం చేత..."పరమార్థము – జగత్తు ఒక్కటే" అనే నిశ్చయం తప్పక కలుగుతోంది. అట్టి అవగాహనయే ముక్తి. అదే అపరోక్షానుభూతి.

సంకల్పస్య వపుర్బ్రహ్మ, సంకల్పకచిదాకృతేః
తదేవ జగతో రూపం, తస్మాత్ బ్రహ్మాత్మకమ్ జగత్ ॥

సంకల్పించువాడు బ్రహ్మమే. సంకల్పము కూడా బ్రహ్మమే! ఆ సంకల్పముచే అనుభూతమయ్యే జగత్తు కూడా బ్రహ్మమే! కనుక ఈ జగత్తు బ్రహ్మాత్మకమే సుమా! ఇదంతా బ్రహ్మోత్సవం! నీ ఆలోచనయే ఈ జగత్తు రూపం. నీ ఆలోచన నీ రూపమే కదా! కనుక, ఈ జగత్తు నీ రూపమే!

యతో వాచో నివర్తన్త, న నివర్తన్త ఏవవా
విధయః ప్రతిషేధాశ్చ భావాభావదృశస్తథా ॥

ఎద్దానిని పొందజాలక "వాక్కులు,విధి నిషేధాలు, భావాభావ దృష్టులు" ఇవన్నీ వెనుకకు మరలుచున్నాయో... కాని సర్వమునకు అధిష్ఠానమే అయి ఉండటం చేత ఆ వాక్కులు – విధినిషేధాలు – భావాభావ దృష్టులు అద్దాని నుండి వెనుకకు మరలకయే ఉన్నాయో... అదియే బ్రహ్మము.

అమౌనమౌనం జీవాత్మ యత్ పాషాణవత్ ఆసనమ్
యత్సదేవా సదాభాసం తద్బ్రహ్మాభిధముచ్యతే ॥

మౌన – అమౌనముల మధ్యగల జీవస్వరూపము యొక్క చిద్ఘన స్థితియే బ్రహ్మము. సద్రూపమైనప్పటికీ ఈ శరీరము మొదలైన అసద్రూపముల 'తాదాత్మ్యాధ్యాస' చే అసత్తు వలె భాసించుచున్నట్టిది.

ఓ సాధూ! సర్వరూపము ఏకము – మహాచిద్ఘనము – నిర్వికారము అయినట్టి బ్రహ్మమునందు ఈ భావాభావ రూపపదార్థముల సృష్టి ఏమి? ప్రళయమేమి?... ఒకే 'నిద్ర'లో విచిత్రంగా స్వప్న – సుషుప్తులు భాసిస్తున్నట్లు ఇక్కడ జాగ్రత్ – స్వప్నాలు నిరంతరం భాసిస్తున్నాయి కదా! అట్లాగే చిదాకాశ సత్తయందు ఈ సృష్టి – ప్రళయములు విచిత్రంగా భాసిస్తున్నాయి.

'జగత్తు' అంటే ఏమిటి?... ప్రాణుల అంతఃకరణమున అభివ్యక్తమైన ప్రమాత అనే చిత్సారం ఈ నేత్రాదుల ద్వారా బాహ్యమునకు బయల్వెడలి వస్తు ఆకారావృత్తులతో ఏకమై "ద్రష్ట – దర్శన – దృశ్యములు" అనే త్రిపుటిలో 'జగత్తు' అనే కార్యము సిద్ధింపజేసుకుంటోంది. ఈ దృశ్యములోని సర్వ పదార్థములు తమ అధిష్ఠానమగు చైతన్యమునకు అధీనమై అట్టి సత్తా స్ఫూర్తితో సదా చిత్సారములే అయి ఉన్నాయి.

ద్రష్ట, దృశ్యము... ఈ రెండూ చిత్ స్వరూపములే! రెండింటిలో ఒకే చిన్మాత్రము వెలయుచు ...ఒక దానిచే రెండవది ఉనికి కలిగి ఉంటున్నాయి. అట్టి చిన్మాత్రము యొక్క ద్రష్ట – దృశ్య ఏకత్వము సృష్ట్యాది యందు ఎట్లు వెలయుచున్నదో... ఇప్పుడు అట్లే వెలయుచున్నది. సమస్త పదార్థ శక్తులూ చిన్మాత్రమునందే వెలయుచు, చిన్మాత్రమును అనుసరించే స్థితి కలిగి ఉంటున్నాయి.

అవి నిశ్చలము – అమనస్క రూపము అయి ప్రకాశిస్తూ చైతన్యము యొక్క స్ఫురణచేతనే స్ఫురిస్తున్నాయి.

❖

ఓ కుందదంతా! బ్రహ్మ – విష్ణు – రుద్రాది సహితంగా ఈ జగత్తు లేనిదే అయి ఉండి కూడా ... స్వప్నం వలె కనిపించుచు అనుభూతం అవుతోంది. 'చిద్రూపము' అనే జలంలో "హర్షము,

క్రోధము, విషాదము, ఆశ, నిరాశ, ఆశయము, వాంఛ, కామము" ...మొదలైన విచిత్ర స్పందరూప తరంగాలు స్వప్నంవలె కనిపిస్తున్నాయి.

ఆహా! ఏమని చెప్పాలి? అజ్ఞాన చిత్స్వభావనిష్ఠ రూపమగు విక్షేప శక్తిచే ఈ జగత్సమూహములు చమత్కారంగా స్ఫురిస్తున్నాయి. ఇందు సత్వ – రజ – తమో గుణములు, జనన – మరణములు అనే భ్రమతరంగ విన్యాసములు సత్యమును మరుగు పరచి... ఎంతటి భేదమును కలిగిస్తున్నాయో!

తిమిరరోగ యుక్తమైన దృష్టికి ఆకాశంలో ఏవో వెంట్రుకలు వ్రేలాడుచున్నట్లు కనిపిస్తాయి. అట్లాగే.... అజ్ఞానావృత చైతన్యదృష్టికి నిజ చిదాకాశమున జగద్భ్రాంతి భాసిస్తోంది.

"ఓ మిత్రమా! కుందదంతా! ఈ జగత్తు మొదలే లేదు. కానీ... సంకల్పం ఉన్నంత వరకు ఆ సంకల్పానుసారంగా జగత్తు ఉంటూనే ఉంటుంది.

యావత్ సంకల్పితం తావత్, యథా సంకల్పితం తథా ।
యథా సంకల్ప నగరం కచతీదం జగత్తథా ॥

సంకల్పం ఉన్నంతవరకు సంకల్పంలో దృశ్యం కనిపిస్తూనే ఉంటుంది కదా! ఎంతవరకు సంకల్పించబడుతుందో... అంతవరకు సంకల్ప నగరంలాగా జగత్తు స్ఫురిస్తూనే ఉంటుంది. ఇది అసద్రూపమే అయినప్పటికీ... సంకల్పమును అనుసరించే సత్యమువలె అనుభవము వర్ధిల్లుతోంది.

అనగా, అనగా ఒక రాజు. ఆ రాజుకు ఏడుగురు కొడుకులు... అనే కథలో "ఎందుకు ఏడుగురు కొడుకులు ఉన్నారు? ఆరుగురో ఎనిమిది మందో ఉండవచ్చుగా?" అని ప్రశ్నిస్తే? "అది అట్లా సంకల్పించబడింది కాబట్టి" – అనేగా సమాధానం! ఈ దృశ్యం అట్టిదే.

ఇక వస్తు ధర్మములంటావా? బ్రహ్మదేవుడు తన సంకల్పములచే నియత పదార్థములకు ప్రసాదించియున్న ఆ "సంకల్పరూప నియతి" యే ఇప్పుడూ కొనసాగుతోంది. ముందు ముందు కూడా అదియే కొనసాగబోతోంది. ఆ 'నియతి'ని అనుసరించే ఈ స్థావర–జంగమాది ప్రాణి సమూహమంతా ఈ ఈ నియతి రూపస్థితిని పొందియున్నాయి.

అట్టి నియతిని అనుసరించే... జంగమ ప్రాణి జంగమ ప్రాణి నుండి, స్థావరము స్థావరము నుండి ఉత్పన్నమౌతున్నాయి. జలం పల్లమునకు, అగ్ని ఊర్ధ్వమునకు చనుచున్నాయి! ఈ శరీరములు అనే యంత్రములు నడుస్తున్నాయ్! జ్యోతిర్మయములగు సూర్యగోళములు, నక్షత్రములు అనునిత్యంగా తపిస్తున్నాయి! వాయువు నిత్యం గమనశీలమై ఉన్నది! పర్వతాదులు స్థిరంగా ఉన్నాయి! కాలచక్రం దక్షిణాయన–ఉత్తరాయణములు ప్రదర్శిస్తూ ఉన్నాయి. వర్షఋతువులో వర్షం కురుస్తోంది. కాలము రాత్రి–పగలు–నెలలు–సంవత్సరాలు–యుగములు అనే చక్రరూపంలో తిరుగుతోంది. భూమి ద్వీపభేదములచే మధ్యమధ్యలో సముద్రాలు పర్వతాలు కలిగియున్నది! పదార్థములు ఉత్పత్తి, వృద్ధి, నాశనము, గ్రహణము, త్యాగము మొదలైన స్వభావములు కలిగియున్నాయి! ఇదంతా బ్రహ్మదేవుని నియతియే! ఇట్టి బ్రహ్మదేవుడు చిదాకాశ స్వరూపుడే! కనుక ఇదంతా చిదాకాశ స్వరూపమే!

నేను (కుందదంతుడు) : స్వామీ! గురుదేవా! ఇప్పుడొక సందేహం తమకు విన్నవించుకొని, మీ అమృత వచనములచే సంసార రోగము నుండి ఉపశాంతి పొందుతాను.

ఏ జీవుని విషయంలోనైనా పూర్వము అనుభవించినవే స్మరణకు వస్తూ ఉంటాయి కదా! ఇక నా వంటి సామాన్య జనుల వ్యవహారాలన్నీ బ్రహ్మదేవుని సంకల్ప రూపనియతి చేతనే వ్యవస్థితమై ఉన్నాయి. అయితే సృష్ట్యారంభంలో ఈ సృష్టికి పూర్వానుభవ సంస్కారాలే కారణమయి ఉంటున్నాయని, పూర్వానుభవ జన్యమైన సంస్కారాలు తప్పితే వేరే కారణం ఏదీ ఈ సృష్టికి ఉండదని నాకు అనిపిస్తోంది. అట్టి ఆదిసృష్టి యందు బ్రహ్మదేవునికి సంస్కారాలు ఎట్లా సిద్ధించాయి? పూర్వ జగత్ అనుభవాలు లేకపోతే... బ్రహ్మదేవునికి ఈ జగత్తు ఎట్లా భాసించ గలుగుతుంది?

శ్రీ కదంబవన తాపసి : ఈ జగత్ సృష్టి సిద్ధించటానికి పూర్వ సంస్కారాలు – పూర్వ జ్ఞాపకాలు అవసరమని నీవు ఎందుకనుకుంటున్నావో నాకు అర్థం కావటం లేదు. స్వప్నంలో ఒక్కసారిగా అనేక విశేషాలు ముందుగా అనుకోకుండానే అనుభూతమవటం జరుగుతోంది కదా! వాటిలో కొన్ని పూర్వానుభవాలకు సంబంధం ఉండవచ్చు. ఉండకపోవచ్చు కూడా కదా! కనుక ఓ కుందదంతా! బ్రహ్మదేవుడు స్మృతి – సంస్కారాదులు – జ్ఞాపకములు మొదలైనవాటి ఆవశ్యకత లేకయే, అప్పటికప్పుడు దివ్యజ్ఞానముచే ఒక్క క్షణంలో అనాగతమైన ఈ సమస్త జగత్తును దర్శించుచున్నారు. ఇదంతా అపూర్వంగానే కనిపిస్తోంది. తత్ఫలితంగా చైతన్య వివర్తరూపమే అయివున్న సంకల్పిత దృష్టి ప్రవర్తించనారంభిస్తోంది. మరల అచ్చోటే అభ్యాసవశంగా "ఇదంతా పూర్వం నాకు తెలిసినదే! నేను చూచినదే"... అని ఈ విధంగా స్మృతియొక్క అధ్యాసకూడా అఆతనికి సంభవిస్తోంది.

చిదాకాశము స్వయంగా చిద్రూపం కూడా కదా! అందుచేత ఈ జగత్తు చిదాకాశముచే సంకల్ప నగర రూపంగా, చిదాకాశమునందే దర్శించబడుతోంది. ఒకప్పుడు భాసించుచున్న ఈ జగత్తు మరొకప్పుడు భాసించటం లేదు. ఏ జగత్తు నీకిప్పుడు కనబడుతోందో... అది నీకు గాఢ నిద్రా సమయంలో అగుపించకపోవటమే ఇందుకు దృష్టాంతం. ఈ విధంగా ఈ జగత్తు ఒకప్పుడు భాసించి... మరొకప్పుడు భాసించకయే ఉంటోంది కనుక... ఇది సత్తు కాదు. అసత్తు కాదు.

బిడ్డా! స్మరణము అనేది లేకుండానే... ఈ జీవునకు చైతన్య ప్రభావం చేత స్వప్నంలోను – సంకల్పములందు కల్పనామాత్రమైన అనుభవాలు కలుగుచున్నాయి కదా! ఇక శుద్ధ చిదాకాశమునకు సంకల్ప మాత్రముచే జగద్రూపం స్ఫురించడంలో నాకేమీ ఆశ్చర్యం అనిపించటం లేదు. జ్ఞాపకములకు వెనుకగా స్వభావం ఉంటోంది. స్వభావమునకు వెనుకగా 'చిదాత్మ'యే వేంచేసి ఉన్నది.

నేను (కుందదంతుడు) : ఈ జగత్తు ప్రారబ్ధ వేగము చేతనే ప్రవర్తిస్తోంది. ప్రవాహ పతితమైన మార్గంలో ఈ జనులు చనుచున్నారని కొన్ని శాస్త్రములు శాస్త్రీకరిస్తున్నాయి కదా!

శ్రీ కదంబవన వృద్ధతాపసి : "ఈ జగత్తు సత్యమే" అని భావన కలిగి ఉండటమే సంసారము. అట్టి వారికి ప్రారబ్ధ – ఆగామి – సంచిత కర్మల గురించి బోధించవచ్చుగాక! తత్త్వజ్ఞులు జగత్తే స్వప్న తుల్యంగా గమనిస్తున్నారు. అప్పుడు ప్రారబ్ధ – ఆగామి – సంచిత కర్మలు కూడా స్వప్నతుల్యమే

కదా! అయితే 'నియతి' అనునది తత్త్వజ్ఞులపట్ల అయినా, అజ్ఞులపట్ల అయినా ఒకే రీతిగా ప్రవర్తిస్తోంది. ఈ జగత్తులో ఆత్మజ్ఞానమునకు ప్రయత్నించని జనులు జగత్తును చూస్తూ హర్ష, క్రోధ, సుఖ, దుః ఖాది భావాలు పొందుచున్నారు. ఇక తత్త్వజ్ఞులో?... వారు గుణదోషాల అస్మరణ స్థితిని ప్రజ్ఞతో అభ్యాసవశంగా సముపార్జించుకుంటున్నారు. ఇక వారిపట్ల ప్రారబ్ధ కర్మలు ఏమగుచున్నాయంటావా? వారు కుమ్మరివాని చక్రంలాగా ప్రారబ్ధ వేగమును పొందుచూ కూడా వాటిచే స్పృశించబడకయే ఇదంతా స్వప్నతుల్యంగాను, అధిష్ఠానముచే ఆత్మరూపంగాను ఒకేసారి దర్శిస్తున్నారు.

నిద్రావ్యపగమే స్వప్ననగరే యాదృశం స్మృతౌ ।
చిద్వ్యోమాత్మ పరం విద్ధి తాదృశం త్రిజగత్ భ్రమమ్ ॥

ఓ కుందదంతా! బిడ్డా! నిద్రలో నీకు ఒక భవనంలో కొందరి మిత్రులతో సమాగమం కనిపించిదనుకో! మెళకువ వచ్చేసరికి అదంతా ఒక 'స్మృతి'గా మాత్రమే మిగులుచున్నది కదా! అంతేగాని "ఆ భవనం నాది! నాది కాదు! వాళ్ళు నా వాళ్ళు! స్వప్నంలోని ఆ ప్రక్కవారు నా వారు కాదు." ఇటువంటి మమత్వాదులు స్వప్నానంతరం ఉంటాయా? ఉండవు కదా! మమత్వాదులు ఉండవు కాబట్టి "స్మృతి కాదు" అని కూడా అనవచ్చును కదా! అట్లాగే జ్ఞానికి త్రైలోక్యభ్రమ నశించియే ఉంటుంది. కనుక ఆతనికి త్రైలోక్య స్మృతి ఉన్నప్పటికీ... అది స్మృతి కాకయే ఉంటుంది. ఆతడు సర్వమును అధిష్ఠాన మాత్రమగు చిదాకాశముగానే ఎరుగుచున్నాడు.

చైతన్యము యొక్క 'స్ఫురణ' లేక 'అభాస' మాత్రమే ఈ జగత్తు. అట్టి స్ఫురణ కూడా చిదాకాశమే! మాకు చైతన్యమునకు అన్యంగా ఏదీ విషయమవటమే లేదు. నీ రూపము – నా రూపము వాస్తవానికి చిదాకాశమాత్రమే నని మేము ఎరిగియే ఉంటున్నాం.

యస్మిన్ సర్వమ్, యతః సర్వం, యత్సర్వం సర్వతశ్చ యత్ ।
సర్వం సర్వతయా సర్వం తత్సర్వం సర్వదా స్థితమ్ ॥

(తస్మై సర్వాత్మనే నమః) దేనియందైతే ఈ సమస్తము కలదో... దేని నుండి ఈ సమస్తము ఆవిర్భవిస్తోందో... ఏది సర్వరూపమై సర్వత్రా సర్వదా వ్యాపించియే ఉన్నదో... అట్టి చిద్రూపమే ...సదా...సర్వదా... సర్వరూపముగా స్థితినొందియున్నది. అట్టి సర్వాత్మకునికి సాష్టాంగ దండ ప్రణామములు.

ఓ ప్రియ సాధువులారా! ఈ విధంగా... బ్రహ్మదేవునిచే రచించబడిన ఈ సృష్టి ఎట్టిదో... ఈ దృశ్యము యొక్క రూపము, భావన ఎట్టివో... తనకి, ఈతని తదితర 7 గురు సోదరులకు ఏమేమి సంభవించుచున్నదో... ఇవన్నీ యోగదృష్టితో పరిశీలించి చెప్పాను. ఒక మీరిరువురు లేవండి. మీమీ గృహములకు వెళ్ళండి. అచ్చట మీక అభిమతములైన సత్కర్మలను త్వరత్వరగా ఆచరించండి. సత్కర్మలు వాయిదా వేస్తే ఉత్తమ భక్తి – జ్ఞానములు ఎట్లా అలవడతాయి?

ఇక నా విషయమంటారా? నేను సమాధిశీలిని కదా! ఇప్పటికే చాలా సమయం సమాధిని అభ్యసించక మీ కొరకై ఆయా విషయాలు దర్శించి చెప్పటం చేత నాకు అలసటగా ఉన్నది. కించిత్

ఖేదముగా ఉన్నది నా ఖేదం తొలగాలంటే... దుఃఖపరిహారము కొరకై తిరిగి సమాధిలో ప్రవేశించి చిరకాలం ఉండాలని నిర్ణయించుకున్నాను. మీకు శుభమగుగాక! ఇక సెలవు!

❖

కుందదంతుడు : (అయోధ్యలోని ఆధ్యాత్మిక సభలో) ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా పలికి ఆ వృద్ధ గౌరీవన తపస్వి ధ్యానమునందు ప్రవేశించటానికై కనులు మూసుకొన్నారు. ఆయన మనస్సు – ప్రాణములు బాహ్య చేష్టా రహితమైనాయి. అప్పుడు మేమిద్దరం అనేక అనునయ వాక్యాలతో మరల మరల ప్రార్థించినప్పటికీ... ఆయన మాకు ప్రత్యుత్తరం ఇవ్వనేలేదు. ఎందుకంటే బాహ్యవృత్తిని ఉపశమింపజేసుకొని ఉండటం చేత మా శబ్దాలు ఆయనకు వినబడటం లేదు. ఆయన చిత్రము నందు లిఖించబడినవానివలె నిశ్చల స్వరూపులైనారు. అమృతతుల్యమైన ఆయన వాక్కు – ఆ వాక్కు అందించే మహత్తర జ్ఞాన విశేషాలు – వీటికి దూరం కావలసినందులకు మేము ఎంతో దుఃఖం పొందాం. ఆ మహనీయుని వాక్కులు ఆమాత్రమైనా వినగలిగిన మహత్ భాగ్యం ప్రసాదించిన మా ఇష్టదైవములకు కృతజ్ఞతలు తెలుపుకున్నాం. వారికి సాష్టాంగ దండ ప్రణామములు ఆచరించి మా వద్ద ఉన్న కొన్ని పుష్ప గుచ్ఛాలను వారి పాదాలకు సమర్పించి ఇక అక్కడి నుండి బయలుదేరి మేం మధురానగరం చేరాం. అక్కడి నుండి మా మా గృహాలు చేరాము. సుదీర్ఘకాలం తరువాత మా రాకచే మా మా కుటుంబ సభ్యుల నయనములు ఆనందమయం అయ్యాయి. ఆ తరువాత దేవతా పూజతో కూడిన ఉత్సవములు మా ఇంట్లోను, ఆ ఆ మిత్రుని ఇళ్ళలోను పండుగవలె జరిగాయి.

ఆ విధంగా వారి గృహంలోను, మా గృహంలోను ఆనందపూర్వకంగా రోజులు గడవసాగాయి.

❖❖❖

6. కుందదంత ప్రబోధం

కుందదంతుడు : ఓ శ్రీరామచంద్రాదిగాగల సభ్యులారా! ఆ తరువాత విశేషాలు కూడా ఇక సంక్షిప్తంగా చెపుతాను – వినండి.

కాలం మహత్తరమైనది కదా! కాలముచే మ్రింగబడనిదేమున్నది? అయినా సరే... మనకు అతిప్రియమైన బంధుమిత్రులు మన వెంటే ఉంటారులే" అని అనుకుంటూ రోజులు గడుపుతాం. ఇంతలో వియోగ దుఃఖాలు వచ్చిపడుతూనే ఉంటాయి కదా!

కొంతకాలం గడచిన తరువాత ఆ 8 మంది సోదరులలో నా మిత్రుడు తప్ప మిగతావారంతా కొద్ది కాల వ్యవధిలోనే దేహములు త్యజించారు. నా మిత్రుడు తన సోదరుల పట్ల గల మమకారంతో దుఃఖితుడైనాడు. అప్పుడు నేను సాంత్వన వచనాలతోను, జ్ఞాన విశేషాలతోను ఓదార్చాను. ఇంతలో ఒక రోజు ఆ మృత్యుదేవత నా మిత్రుని కూడా నా నుంచి దూరం చేసివేసింది. ఇక నా దుఃఖానికి అంతులేకుండా పోయింది. నేనైతే నా మిత్రుని ఆతని సోదర వియోగం విషయంలో ఓదార్చానుగాని, ...నన్ను ఓదార్చే వారు నాకు లభించలేదు. అంతటి దుఃఖంలో జ్ఞాన వచనాలు ఏవీ నాకు గుర్తుకు

రావటం లేదు. అత్యంత దుఃఖితుడనై ఉన్న నేను "నాకు జ్ఞాన వచనాలు ప్రసాదించిన సద్గురువులగు ఆ గౌరీవన వృద్ధాతాపసియే శరణ్యం" ...అనే నిర్ణయానికి వచ్చి ...ఇక మా నగరం నుండి బయలుదేరి గౌర్యవనానికి వచ్చాను. అచ్చట వృద్ధ తాపసి సమాధిలో ఉన్నారు. "వీరిని నా కొరకై సమాధి నుండి విరమింపజేయటం ఉచితం కాదు. వీరు సమాధి నుండి బహిర్గతులై కనులు తెరచే వరకు ఇక్కడ వేచి ఉంటాను" అని... ఇక ఆ మహనీయుని సమక్షంలోనే వారిని ఆరాధిస్తూ, సమాధిని అనుభవించే ఆయన భౌతిక దేహాన్ని సేవిస్తూ... అక్కడే ఉండిపోయాను. 3 నెలలు గడచిపోయాయి. ఒక రోజు వారు కనులు తెరచి నన్ను చూచి ఆదరపూర్వకంగా చిరునవ్వు వెదజల్లారు.

నేను (కుందదంతుడు) : హే సద్గురూ! మీకు సాష్టాంగ దండ ప్రణామములు. స్వామీ! ఏమి చెప్ప మంటారు? నా మిత్రుడు దేహం చాలించాడు. ఇది నాకు ఎంతో దుఃఖం కలిగించింది. మీరు చెప్పి ఉన్న ఆప్తవాక్యాలను నా ప్రియ మిత్రునితో ఏర్పడిన వియోగ దుఃఖం కప్పివేసింది. ఇక దిక్కుతోచక మీ అమృతతుల్యమగు మధుర వాక్కులు వినాలని అనిపించింది. హే మహాత్మా! నాకీ దుఃఖం రావటానికి కారణమేమిటి? ఇది తొలగేది ఎట్లా? ఈ జగత్తుకు నాకు ఉన్న సంబంధం ఏమిటి? మీరు చెప్పినట్టి జ్ఞానవాక్యాలు నా మిత్రునికి బోధించానుగాని... నాకు మాత్రం దుఃఖం తొలగనేలేదు. ఈ దుఃఖం తొలగేది ఎట్లాగో చెప్పండి.

గౌర్యాశ్రమ వృద్ధ తాపసి : బిడ్డా! నీకు బోధించవలసినది సవివరంగా బోధించియే ఉన్నాను. ఇప్పుడు నేను సమాధిని చాలించి ఒక్క నిమిషం కూడా ఉండలేను. కాబట్టి కొద్ది క్షణాలలో నేను తిరిగి సమాధియందు ప్రవేశించనున్నాను.

నాయనా! నీకు పరమార్థోపదేశం అప్పుడు చేశాను కదా! కానీ ఏం లాభం? అభ్యాసం తగినంతగా లేకపోవటం చేత పరమార్థోపదేశం నీకు అంటటంలేదు. అందుచేత నీవు మరొక జ్ఞానప్రాప్త్యుపాయం చేపట్టక తప్పదు.

కుందదంతుడు : హే మహాత్మా! నేనిప్పుడు ఏ జ్ఞానప్రాప్త్యుపాయం చేపట్టాలో సెలవియ్యండి. మీ ఆజ్ఞను శిరసావహించి ఆత్మజ్ఞానిగా నన్ను నేను తీర్చిదిద్దుకుంటాను.

గౌర్యాశ్రమ వృద్ధ తాపసి : బిడ్డా! కుందదంతుడా! ఆత్మజ్ఞాన వాక్యాలు వినటానికి ముందుగా మనస్సును కొంత నిర్మలం చేసుకోవటం అత్యావశ్యకం. ధూళికప్పిన దర్పణంలో మన ముఖం సరిగ్గా కనిపించదు కదా! అందుచేత నీ ఇష్టదైవమగు ఆ శివభగవానుని స్తోత్రం చేస్తూ, పూజాది కర్మలు నిర్వర్తిస్తూ కొంతకాలం నీకు ఇష్టమైన ప్రదేశంలో గడుపు. ఆ తరువాత ఏం చేయాలో... నీకు ఒక గొప్పఉపాయం చెప్పుచున్నాను, విను.

అయోధ్యానగరం గురించి నీవు వినియే ఉన్నావు కదా! అచట దశరథ మహారాజు ఉంటారు. ఆయనకు "శ్రీరామచంద్రుడు" అనే లోక ప్రసిద్ధుడైన కుమారుడు ఉన్నారు. నీవు ఆతని దగ్గరకు వెళ్ళు. ఆతని కొరకై ఇక్ష్వాకు కుల గురువు, సప్తఋషులలో ఒకడు, బ్రహ్మ మానసపుత్రుడు అయిన

శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి నిండు సభలో 22 రోజులు మోక్షశాస్త్రాన్ని లోక కల్యాణార్థం ప్రవచించనున్నారు. దివ్యమైన ఆ మోక్షోపాయ కథ విన్నావంటే... నీవు కూడా నా వలెనే పరమపావనమైనట్టి బ్రహ్మపదాన్ని పొంది చిరకాలం విశ్రాంతి పొందగలవు. ఇప్పుడు నాకు సమాధి యందు ప్రవేశించవలసిన సమయం ఆసన్నమైనది. ఇంతకన్నా అధికంగా నీతో సంభాషించలేను. నీకు శుభమగుగాక! "సద్గురూ!" అని సంబోధించియుండుటచే నా ఆశీర్వాదం నీ జ్ఞానమార్గ ప్రయత్నాలకు తోడుగా ఉండగలదు. సెలవు. ఇక వెళ్ళిరా!

ఓ రామచంద్రా! ఓ ప్రియ వేదవరేణ్యులగు సభికులారా! నేను ఆ తరువాత విదేహ దేశం వచ్చి కొన్నాళ్ళు గురు ఆజ్ఞానుసారం పూజ - ధ్యానము - గానము వంటి కార్యక్రమములతో పరమేశ్వరుడగు శివ భగవానుని అర్చించి ఈ రోజు అయోధ్యకు వచ్చాను. ఈ శ్రీరామచంద్రుడు ఈ సభకు వచ్చియున్నారని తెలిసి సభలో ప్రవేశించి మీ ముందు నా గత కథావిశేషాలన్నీ చెప్పాను. ఈ సమయమును కేటాయించి నా విన్నప సమన్వితమైన వాక్యములు విన్న సభికులకు, ఇక్కడి కార్యకర్తలకు, ఈ ప్రియ శ్రీరామచంద్రునికి ఇవే నా కృతజ్ఞతలు.

❖

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! సద్గురూ! వసిష్ఠ మునీంద్రా! ఒకానొక రోజు విద్వత్ వరేణ్యుల సభలో ప్రవేశించిన కుందదంతుడు చెప్పినదంతా పూసగుచ్చినట్లు చెప్పాను. ఈ విషయాలు చెప్పటానికి అనుజ్ఞ ప్రసాదించిన మీకు కృతజ్ఞతలు.

హే మహర్షీ! ఇదంతా ఎందుకు చెప్పానంటారా?... వినండి. ఆ సభలో ప్రసంగించిన కుందదంత నామధేయ బ్రాహ్మణుడు మరెవరో కాదు. ఇదిగో... ఈ ఆ ప్రక్కన ఆసీనుడై ఉన్న ఈతడే ఆ కుందదంతుడు. ఈతడు 21 రోజులుగా మీరు మహత్తరంగా ప్రవచించిన మోక్షోపాయ మంతా చక్కగా శ్రవణం చేశారు. అందుచేత స్వామీ! ఈ సంహితను వినిన తరువాత "వీరికి సందేహ నివృత్తి అయిందా? లేదా?" అనే విషయం ఈతనినే చెప్పమంటే మన సంవాదమునకు సముచితమవుతుందని మీకు ప్రార్థనాపూర్వకంగా విన్నపం చేస్తున్నాను.

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! శ్రీరాచంద్రుడు ఈ విధంగా పలికి వినయంగా లోక గురువగు శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి వైపుగా ప్రణామపూర్వకంగా నిలుచున్నాడు. ఆ శ్రీరామచంద్రుని మాటలు విని, వక్తలలో శ్రేష్ఠులు, మునివర్యులు, లోకకల్యాణమునకై కంకణం కట్టుకున్నవారు అయిన శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి చిరునవ్వుతో... శ్రీరామచంద్రుని ప్రేమాస్పదమైన కన్నుల కదలికచే సుఖాసీనుని చేశారు. అటు తరువాత కుందదంతుని చూచి ఇట్లు పలికారు.

❖

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : పాపరహితుడవు, ఉత్తమ బ్రాహ్మణుడవు అగు ఓ కుందదంతా! ఈ శ్రీరామచంద్రుడు నీవు చెప్పినదంతా వివరించాడు. నేను చెప్పుకుంటూ వస్తున్న మోక్షశాస్త్రాన్ని 21 రోజులుగా విన్నావు కదా! ఇప్పుడు నిర్మోహమాటంగా చెప్పు. తెలుసుకోవలసిన వాటిలోకెల్ల

అత్యుత్తమమైనది, ప్రశాంతతను ప్రసాదించేది అయినట్టి బ్రహ్మ పదమును నీవు తెలుసుకొన్నావా? గ్రహించావా? ఇప్పుడు నీకేమనిపిస్తోందో సూటిగా - సంక్షిప్తంగా చెప్పవచ్చు.

కుందదంతుడు : మహాత్మా! వసిష్ఠ మహర్షీ! మీ పాదములకు సాష్టాంగదండ ప్రణామములు. శ్రీవసిష్ఠ - రామ సంవాదమునకు నాందీ వచనములు పలికిన బ్రహ్మర్షియగు విశ్వామిత్రుల సుందర పాదపద్మములకు హృదయపూర్వక నమోవాక్కులు.

హే మహర్షీ! ఇప్పుడు ఒకానొక అనిర్వచనీయమైన విశ్రాంతి సుఖమును ఆస్వాదిస్తున్నాను. సర్వ సంశయాలు ఛేదింపబడగా, నా చిత్తం అజ్ఞాన వీచికలను జయించివేసి దిగ్విజయానందమును పొందుతోంది. నా సమస్త సందేహాలు నశించాయి. నాయందు, సర్వులయందు జాజ్వల్యమానంగా వెలుగొందుచున్న భేదరహితమగు జ్ఞేయవస్తువైన ఆత్మానందమును, "ఆత్మను అంతటా దర్శించ గలుగుట" అనబడు ఆత్మ సాక్షాత్కారమును మీ వాక్యములు విన్నటువంటి మహద్భాగ్యం చేత నేను పొందాను. ఈ 21 రోజులు వేలాది జన్మలలోని పుణ్యఫలం అని, నా ఇష్టదైవమగు శివదేవుని కృప అని, మద్గురువులు అగు గౌర్యవన వృద్ధతాపసి యొక్క కరుణా కటాక్ష వీక్షణమని నేను అనుకుంటున్నాను. హే మహాశయా! ఏమి ఈ నా భాగ్యం!

జ్ఞాతం జ్ఞాతవ్యమఖిలం, దృష్టం ద్రష్టవ్యమక్షతమ్ ।
ప్రాప్తం ప్రాప్తవ్య మఖిలం, విశ్రాంతోఽస్మి పరే పదే ॥

ఇప్పుడు నేను తెలుసుకొనవలసిన నిర్మల వస్తువు గురించి తెలుసుకున్నాను. ఏది పొందాలో ...అది పొందాను. ఉత్తమమగు బ్రహ్మ పదమునందు నేను విశ్రాంతి సుఖమును అనుభవిస్తున్నాను. హే మహాత్మా! నిజ చిదాకాశము కంటే ఇతఃపూర్వపు ఇప్పటి, ఇక ముందటి జగత్తులు ఏ మాత్రం వేరు కానేకాదు. మహా పదార్థ ఘనమైనట్టి ఆత్మ చైతన్యమే నా స్వరూపమని ఇప్పుడు ఘంటాపథంగా ఎరుగుచున్నాను. నాచే పొందబడిన, పొందబడుచున్న, పొందబడబోవు జగత్తులన్నీ నా చిత్ చైతన్య స్వరూపాలే! ఇక అవి నాకు వేరుకానప్పుడు నన్ను దుఃఖింపజేయటమనే మాట ఎక్కడిది?

సర్వాత్మకతయా సర్వరూపిణః సర్వగాత్మనః ।
సర్వం సర్వేణ సర్వత్ర సర్వదా సంభవత్యలమ్ ॥

సర్వాత్మకమై... సర్వాత్మకం కాబట్టి సర్వరూపిణి అయి, సర్వరూపిణి కాబట్టి సర్వ వ్యాపకమై, సర్వవ్యాపకము కాబట్టి స్వస్వరూపమే అయి వెలయుచున్న పరమాత్మ యందు సర్వత్రా సర్వదా సర్వ విధములా సమస్తము సంపూర్ణముగా సుసంభవమే!

సంభవన్తి జగన్త్యన్తః సిద్ధార్థ కరకోటరే ।
న సంభవన్తి చ యథా జ్ఞాతమేతత్ అశేషతః ॥

ఒక ఆవగింజ యొక్క లేశము (చిన్న విభాగము) నందు కూడా సర్వశక్తియుతమగు చైతన్య సత్త వేంచేసియే ఉన్నది. అట్టి చైతన్య సత్త ఉండి ఉండటం చేత ఆ ఆవగింజ అవశేష విభాగంలో అనేక బ్రహ్మాండములు సంభవించగలవు. కానీ... అలా సంభవించగలిగినప్పటికీ కూడా... పరమార్థ

దృష్టిచే ఏదీ సంభవించకయే ఉన్నది. ఈ విషయం మీ బోధచే సుస్పష్టంగా, నిర్దుష్టంగా నేను ఎరుగుచున్నాను.

గృహేఽ_న్తః సంభవత్యేవ సప్తద్వీపా వసుంధరా
గేహంచ శూన్యమేవాస్తే సత్యమేతత్ అసంశయమ్ ॥

ఒక గృహంలో ఒకే సమయంలో సప్తద్వీపములతో కూడిన 8 విస్తార భూములు సంభవమే! ఇక నాకు సందేహం లేదు. కాని, వాస్తవానికి ఆ గృహము శూన్యరూపమే అయివున్నది. ఈ విషయం కూడా అత్యంత నిర్దుష్టమైన సత్యమే! ఇందులో కూడా ఏమాత్రం సంశయం లేదు.

ఏఏ వస్తువు ఎచ్చటెచ్చట ఎపుడెపుడు ఏఏ ప్రకారంగా భాసిస్తోందో... మరియు జీవులకు అనుభూతమౌతోందో... అది అచట అప్పుడు ఆ ప్రకారంగా... మహాచిద్ఘనము, ఆద్యంత రహితము ముక్త స్వరూపము అయినట్టి బ్రహ్మమే... ఆ విధంగా వర్తించుచున్నదగుచున్నది! బ్రహ్మము కంటే భిన్నంగా ఎవనికీకూడా ఎక్కడాకూడా ఏదీ, ఏమాత్రంకూడా అనుభూతం అవటం లేదు.

అనుభూతమయ్యే సర్వము బ్రహ్మమే! బ్రహ్మము సర్వ అనుభూతులకు మునుముందుగానే ఏర్పడి ఉన్నది. అట్టి బ్రహ్మమే నేను. ఈ సభికులంతా కూడా నా బ్రాహ్మీ స్వరూపులే! అట్లాగే సభలోని, సభ వెలుపలి ప్రతి ఒక్క జీవుని పరబ్రహ్మ స్వరూపమే నేను!

❖❖❖

7. జడ చేతనముల నిత్య ఏకత్వం

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! కుందదంతుడు ఈ ప్రకారంగా చెప్పి మౌనం వహించగా... అప్పుడు శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి పరమార్ధ యోగ్యమైన మరికొన్ని విశేషాలు ఈ విధంగా చెప్పసాగారు.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఆహా రామచంద్రా! ఇది సంతోషకరమైన విషయం. మహాత్ముడగు కుందదంతుడు కరతల ఆమలకంలాగా (అరచేతిలోని ఉసిరికాయ వలె) ఈ ప్రపంచమును ఎటువంటి సందేహాలు లేకుండా, ప్రత్యక్షంగా "బ్రహ్మరూపముగా" దర్శిస్తున్నారు. ఓ సభికులారా! "అయ్యో! మాకు భ్రాంతి తొలగటం లేదే! జగత్తులోని సంబంధాలు మొదలైనవి మేము కలిగి ఉంటున్నామే!" అని నిరుత్సాహ పడే బదులు... "భ్రాంతి కూడా బ్రహ్మరూపమే"... అనే దృష్టిని అలవరచుకోండి. భ్రాంతాత్మకమగు ఈ ప్రపంచం కూడా వాస్తవానికి జన్మ రహితమగు బ్రహ్మరూపంగానే భాసిస్తోంది. కనుక సమస్తము కూడా "శాంతము, ఏకము, నిర్వికారము"... అయినట్టి బ్రహ్మయే! ఇది గమనించండి.

యద్యథా యేన యత్రాస్తి యాదృగ్యావద్యదాయుతః
తత్తథా తేన తత్రాస్తి తాదృక్తావత్తదా తతః

ఏది, ఏ ప్రకారంగా, ఎట్లు, ఎంతగా, ఎప్పుడు, ఏ కారణం చేత, ఎచట ఉన్నదో... అది – ఆ ప్రకారంగా దానిచే, అట్లు, అప్పుడు, ఆ కారణం వలన, అచట బ్రహ్మమే ఆ రూపంగా వర్తిస్తోంది.

శివం శాంతం అజం మౌనమ్ అమౌనమ్ అజరం తతమ్ ।
సుశూన్యా శూన్యమభవమ్ అనాది నిధనం ధ్రువమ్ ॥

సమస్తము తానే అయి ఉన్న బ్రహ్మము - ఇక ఈ సర్వముకూడా అయి, - శుభప్రదము శుభరూపము, పరమశివరూపము, జన్మాది వికారములు లేనిది, మౌన స్వరూపము, జడత్వ వర్జితము, జరత్వం (వార్ధక్యం) అనేది లేనిది, పదార్థ శూన్యము, ప్రపంచ వర్జితము, అనాది, సుస్థిరముగా ప్రకాశిస్తోంది.

ఈ జగత్తు బ్రహ్మము యొక్క కల్పనా విభాగమే! బ్రహ్మము సర్వదా యథాతథం. అద్దానికి అనన్యం అయినట్టి మాయా స్ఫురణ చమత్కార విభాగం ఏఏ విషయమును - విశేషమును దృఢ సంకల్పంతో భాసింపజేస్తోందో... ఆయా విశేషముగా విస్తారంగా అట్లే కనిపిస్తోంది.

ఈ బ్రహ్మాండమంతా చిదాకాశమునందే ఉన్నది. సముద్రంలో ఒక జలకణం ఉన్నట్లుగా... ఈ బ్రహ్మాండమంతా చిదాకాశములో పరమాణువై ఉన్నది. అంతేకాదు. తనయొక్క అభ్యంతరమున జగత్తును కలిగియుండటం చేత ... చిదాకాశమే బ్రహ్మాండమైయున్నది. అనగా... ఈ బ్రహ్మాండమే ...చిదాకాశము. చిదాకాశమే... ఈ బ్రహ్మాండం. ' రెండు వేరువేరు' అని చూచే దృష్టి భ్రమయే!

కాబట్టి రామచంద్రా! ఈ సమస్త జగత్తూ కూడా - ఆది మధ్యాంత రహితము, పరిపూర్ణము - శాంతము... అగు చిదాకాశమే! ఇది గమనించమని సభికులందరికీ పదే పదే గుర్తు చేస్తున్నాను. 'ఈ శరీరం నేను' మొదలుగాగల వైచిత్ర్య రూపములగు బంధములు నశించినవారై, కేవలము - నిర్వికారము నిర్వాణరూపము - యథాస్థితము అగు బ్రహ్మరూపులై ఉండండి.

మీరంతా దేహమనోస్వరూపులు కాదు. కేవల బ్రహ్మస్వరూపులే! (తత్త్వమసి)!

స్వయం దృశ్యం స్వయం ద్రష్టృ స్వయం చిత్తం, స్వయం జడమ్ ।
స్వయం కించిన్న కించిచ్చ బ్రహ్మాత్మన్యేవ సంస్థితమ్ ॥

వ్యవహార దృష్టిచే... బ్రహ్మమే ద్రష్ట-దృశ్య, చిత్-జడ, దృశ్య-అదృశ్య రూపములుగా స్థితినొందియున్నది. కానీ, పరమార్థ దృష్టిచే... ఇదంతా పదార్థరూపం కానేకాదు. అద్వితీయ "స్వయం ప్రకాశానందైక స్వరూపము" అగు ఆత్మయందే ఆత్మకు అభిన్నంగా స్థితినొంది ఉన్నదై ప్రకాశిస్తోంది. అట్టి బ్రహ్మము... ఇచట ఆ రూపంతో వర్తిస్తోంది. అయినా కూడా నిజ చిదాకాశమునందు తన యథార్థ 'సత్‌చిత్' స్వరూపమును ఏ మాత్రం త్యజించటం లేదు. త్యజించకయే ...ఇట్లు వర్తిస్తోంది.

బ్రహ్మ దృశ్యమితి ద్వైతం న కదాచిత్ యథా స్థితమ్
ఏకత్వం ఏతయోర్విద్ధి! శూన్యత్వాకాశయోరివ ॥

ఓ రామచంద్రా! ఓ ప్రియ సభికులారా! "బ్రహ్మము మాయచే జగద్దృశ్యముగా అగుచున్నది"... అని మీరు తలచకండి. జ్ఞానము యొక్క వర్తమానపు చర్చనీయాంశమగు స్థితిలో అటువంటి ద్వైతవాక్యాలకు (బ్రహ్మం వేరు - జగత్తు వేరు... అనే ద్వైత వ్యవహారానికి) తావు లేదు.

"ముత్యపు చిప్ప వెండిలా భాసిస్తోంది" అని చెప్పినప్పుడు, "అక్కడ వెండి ఉన్నది" అని అర్థం కాదు కదా! నిర్వికారమగు ముత్యపు చిప్ప అట్లే ఉన్నది. అది ఏమాత్రం మారటంలేదు.

అట్లాగే నిర్వికారమగు బ్రహ్మము ఈ దృశ్యముగా భాసించుచున్నట్లు ప్రాపంచిక దృష్టికి అనిపించినప్పటికీ... బ్రహ్మము సర్వదా తనయొక్క "పారమార్థిక నిర్వికార రూపము" తోడనే సర్వత్రా వెలయుచున్నది. ఆకాశము – శూన్యత్వము... రెండూ ఒక్కటే కదా! అట్లాగే

బ్రహ్మము, దృశ్యము ఒక్కటే -

దృశ్యమేవ పరంబ్రహ్మ, పరంబ్రహ్మైవ దృశ్యతా
ఏతత్ న శాంతం నాశాంతం నానాకారం నచాకృతిః॥

కనబడే దృశ్యమే పరబ్రహ్మము. పరబ్రహ్మమే ఈ దృశ్యమైయున్నది. అట్టి పరబ్రహ్మము... జగత్తుగా కూడా అయి ఉండుటచే 'శాంతము' కాదు. సర్వదా యథాతథము – నిర్వికారము కాబట్టి 'అశాంతము' కాదు.

సర్వ ఆకారాలు అద్దానివే. కాబట్టి సాకారమే! "అద్దాని ఆకారం ఇది" అని అనలేం కదా! కనుక నిరాకారం. అది సర్వత్రా అనురాగము కలిగి ఉంటోంది. కనుక సరాగ స్వరూపమే! సర్వత్రా అనురాగమే విరాగం. కాబట్టి అది నిత్యవిరాగి!

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! అయితే, ఈ జగత్తు సాకారంగానే కనిపిస్తోంది కదా! బ్రహ్మమో.... నిరాకారం కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : నిద్రలో స్వప్నం సాకారమే. అయితే ఏం? స్వప్నద్రష్ట నిరాకారుడే కదా! నిద్ర లేవగానే? స్వప్నంలో కనిపించిన పదార్థాలన్నీ నిరాకారములుగానే భాసిస్తున్నాయిగా! అట్లాగే...

ఆత్మజ్ఞానం బుద్ధియందు ఉదయించనంతవరకు... ఈ జాగ్రద్దేహం సాకారం. ఆత్మజ్ఞాన ప్రాప్తికి అనంతరమో... ఈ జాగ్రత్‌ద్దేహం నిరాకారం.

స్వప్నంలో చిన్మాత్రాత్మ స్వయంగా సాకారంగా అనుభూతమైనప్పటికీ, వాస్తవానికి అట్టి ఆకారములన్నీ అసన్మయములే కదా! అట్లే జాగ్రత్‌లో కనిపిస్తున్న ఈ దేహాది ఆకారములన్నీ కూడా అనుభూతములైనప్పటికీ అసన్మయములే అయి ఒప్పుచున్నాయి. అయినా కూడా... నీ ప్రక్కన ఉన్న ఆ నీ మిత్రుడు కుందదంతుడు. దేహీ, దేహముల కలయికయే కదా! 'మిత్రమా' అని సంబోధిస్తున్నది, దేహినేగాని ఈ దేహమును కాదు కదా! దేహమునకు ఆకారము ఉన్నట్లుగా అ అనిపించవచ్చు గాక!

ఆకారం స్థిరం కాదు కదా! అది అట్లా ఉండగా, ఇక దేహికి ఆకారం ఎక్కడున్నది?... ఇక ఈ ప్రపంచంలోగల జడ – చైతన్యములంటావా? ఈ జీవుడు చేతన స్వరూపుడే! చిన్మయుడే! అయితే ఏం? కాన ఈతడు సుషుప్తి (గాఢనిద్ర) యందున్నప్పుడో? జడుడే అగుచున్నాడు కదా! చేతన రూపుడగు ఈ జీవుడు గాఢనిద్రా సమయంలో జడుడై ఉంటున్నట్లే... చైతన్యమే స్థావరంగా కూడా కనిపిస్తోంది.

సుషుప్తి దశనుండి జీవుడు... స్వప్న దశలకు వస్తున్నాడు. అప్పుడు జాగ్రత్ కల్పనలతో కూడి ఉంటున్నాడు. అట్లాగే... చైతన్యం సమక్షంలో ఘనీభూతమైన జడము ఒకానొకప్పటి ఆ జడమగు స్వతత్త్వము నుండి జంగమ – చేతన దశను పొందుతోంది.

ఓ సహ పరబ్రహ్మ స్వరూపులగు సభికులారా! బుద్ధికి ముక్తి కలుగనంత వరకు ఈ పృథివి, జలము, అగ్ని, వాయువు ఆకాశములందు అణువణువునా "స్వప్నతుల్యమైన – శూన్యరూపమైన' అనేక జగత్తుల అనుభూతులు, అనుభవాలు, స్థితిగతులు భాసిస్తూనే ఉంటాయి.

ఈ మనుజుడు జాగ్రత్ నుండి గాఢనిద్ర యొక్క అధ్యాసను పొందుచున్నట్లుగా (గాఢనిద్రను ఆస్వాదించ సంసిద్ధుడై జగత్ రాహిత్యమును ఆస్వాదిస్తున్నట్లుగా)... చైతన్యము జడత్వము యొక్క అధ్యాసమును కావించుచున్నది. జడత్వమగు (ద్రష్టయొక్క) అధ్యాస చేతనే అది జడరూప వస్తు సముదాయంగా కూడా అగుపిస్తోందే గాని... వాస్తవానికి చైతన్యము జడత్వమును ధరించటమే లేదు. స్వప్నంలో జడమగు ఇల్లు, రహదారి, రాయి, కొండ మొదలైన జడవస్తువులు కనిపించినంతమాత్రమే... స్వప్న ద్రష్ట జడముగా అగుచున్నాడా? లేదే! అవన్నీ కూడా స్వప్నద్రష్ట యొక్క స్వప్నచైతన్య ప్రదర్శనములే కదా!

'జడత్వము'ను అనుభవించే జీవుని చైతన్య విభాగమే స్థావర శరీరమును నిర్మించుచున్నది. అట్లాగే చైతన్యము అనుభవించే జీవుని చైతన్య విభాగం చేతనములను నిర్మించుచున్నది. ఓ రామచంద్రా! గాఢనిద్రను ఒక జీవుడు అనుభవిస్తూ ఉండగా... ఇప్పుడు ఆతడు జడమా? ఆతడు అచేతనుడై వాక్ మనోరహితుడై ఉండవచ్చుగాక! ఆతని చైతన్య విభాగమే జడత్వమును ఆశ్రయించి ఉన్నది కాబట్టి ఆతడు చేతనుడుగా కొనసాగుచున్నట్లే కదా! ఆ జడమే జాగ్రత్ స్వప్నములకు ఉత్పత్తి స్థానం కాబట్టి ఆతడు జాగ్రత్ – స్వప్న సమయములలో కూడా జడరూపుడే కదా! ఈ విధంగా జడ – చేతనములు మా దృష్టిలో ఏకత్వమునే సంతరించుకున్నవై ఉంటున్నాయి.

చేతనములైనట్టి చేతులు, కాళ్ళు, కళ్ళు మొదలైనవి, అచేతనములగు గోళ్ళు, కేశములు (జుట్టు) మొదలైనవి ఒకే దేహంలో సమావేశమై ఉంటున్నాయి కదా! అన్నిటినీ కలిపే 'దేహము' అని పిలుస్తున్నాం. అయితే వాస్తవానికి దేహి రూపరహితుడు కదా! అట్లాగే నిరాకారమగు చైతన్యము నందు స్వాధ్యస్తములై కనబడే ఈ జగత్ శరీరుని జగత్ శరీర సమస్త స్థావర జంగమములు ఏక శరీర రూపములే అయి ఉన్నాయి.

సంకల్పమే బ్రహ్మదేవుని ప్రథమ సృష్టికి హేతువు. ఆ సంకల్పమే చిద్రూపమున (స్వప్నంలో లాగానే) స్థావర – జంగమాత్మక జగత్తుగా వ్యక్తీకరణమౌతోంది. అదే ప్రకారంగా ఇప్పటికీ స్థితినొందియున్నది. ఇట్లా ఈ జగత్తు చిరకాలంగా జడరూపంతో ఉన్నప్పటికీ... వాస్తవానికి ఇదంతా చిన్మయయే! ఇంతెందుకు? ఇదంతా సత్యము – శాంతము – నిరాకారము అయినట్టి బ్రహ్మమేనని మేము గమనిస్తున్నాం. ఈ రీతిగా జగత్తును జగత్తుగా కాకుండా... చిన్మయ బ్రహ్మముగా దర్శించటమే 'సృష్టి నశించటం– సృష్టి అంతము' అని చెప్పబడింది. ఎందుకంటే

పారమార్థికంగా చూస్తే ఈ జగత్తు ఎప్పుడూ లేనేలేదు. లేదు కాబట్టి "బ్రహ్మమునందు జగత్తు వ్యక్తీకరణమవటం"... అనునది జరగటమే లేదు. జగత్తుగా కనిపించేదంతా బ్రహ్మముగా అనిపించటమే 'జగత్ వినాశనం' అయివున్నది. ఈ మార్గంగానే ఈ జగత్తు "బ్రహ్మము"గా (సర్వమ్ ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ) అయివున్నది. జగత్తుగా అనిపించటమే 'జగదుత్పత్తి'. ఇంతకు మించి ఉత్పత్తి - ప్రళయాలు ఎక్కడా లేవు.

ఓ రామచంద్రా! నిద్రాకోష్ఠము నందే స్వప్నం యొక్క "ఆది-అంతము" కల్పించబడు చున్నాయేగాని, జాగ్రత్ కోష్ఠమున కాదు కాబట్టే జాగ్రత్ దృష్ట్యా స్వప్నము మిథ్యయే అయి ఉంటోంది. అట్లాగే... త్రికాలములందు కూడా 'లేనిదే' అగు ఈ జగత్తు యొక్క ఆది - అంతముల గురించిన కల్పన (జ్ఞాన సూర్యుని ఉదయానంతరం) మిథ్యయే అయివుంటోంది.

ఓ సభికులారా! ఆద్యంత రహితము - పరమాత్మ ఘనము అగు చైతన్యమొక్కటి తప్ప తదితరమైనదేదీ ఎక్కడా లేదు. అందుచేత పేరుకు కూడా సృష్టి - స్థితి - లయములు మా దృష్టికి అగుపించటం లేదు. ఆ సృష్టి, స్థితి, లయముల రూపంలో బ్రహ్మమే మాకు ప్రదర్శితమగుచున్నది. ఇక వాటి రూపమగు ఈ జగత్తుల గురించి వేరుగా చెప్పేదేమున్నది? చిత్ర లేఖనంలో సుందర స్త్రీ నిజమైన స్త్రీయా? కాదే! అట్లాగే సృష్టి - స్థితి - లయాలు, ఆ మధ్యలో జగత్‌దృష్టికి ఈ జగత్తులు కనిపిస్తున్నాయి. ఇవి ఆత్మకంటే వేరుకాదు. (సర్వం ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ).

ఎవరో అతిప్రావీణ్యుడైన చిత్రకారుడు కొన్ని రంగులను మేళవించి శుభ్రమైన తెల్లటి వస్త్రముపై రచించిన ఆ యుద్ధ సేనా చిత్రమును చూడు. అందులో అనేకమంది సైనికులు, రథములు, ఆయుధములు ఆ చిత్రకారుడు రచించాడు కదా! అందులో రచించిన యుద్ధ విన్యాసం, ఆ రథములు, ఆ ధూళి, ఆ ఆయుధములు, ఆ శత్రు, మిత్ర సేనలు ఇవన్నీ కూడా... అతికౌశలం గల చిత్రకారుని ఊహకంటే వేరుకాదు కదా! అట్లాగే... సాకారము, నానారూప సమన్వితము అగు ఈ సృష్టి - ఇద్దానిని సృజించు వాని యొక్క - ఇద్దానిని దర్శించు వానియొక్క "చిత్తముల యొక్క సారూప్యము" మాత్రమే! ఇదంతా చిత్తము కంటే ఏమాత్రము వేరుకాదు.

ఈ జగత్తంతా అద్వైత రూపమే అయి ఉన్నది - చిద్ఘనము సర్వదా 'విభాగరహితం'. అయినప్పటికీ విభాగించబడిన దానివలె అగుపిస్తోంది. 'అవిద్య' అనే సుషుప్తి రూప ఆవరణచే వాస్తవ రూపం .... అగు 'మోక్షము' అనే ప్రసిద్ధమగు విభాగమును మరుగున పరచి ఉంచుతోంది. తాను చిత్తరూపంగా అయి ఈ జాగ్రత్ - స్వప్న విభాగములను దర్శింపజేస్తోంది. అయినా కూడా, "ఇది సృష్టి - ఇది ప్రళయము - ఇది స్వప్నము - ఇది జగత్తు" ...అనునవన్నీ కూడా - నిరాకారము - ప్రజ్ఞాన ఘనము - అనేక చిద్రూప కిరణ సమాహితము - అగు "ఆత్మ" అనే మహాసూర్యుని ప్రకాశ భేదములే అయివున్నాయి.

చైతన్యము యొక్క వాసనా రూపమగు స్వప్న విభాగము ఉపాధి అంశ ప్రాధాన్యముచే "చిత్తము" అని పిలువబడుతోంది. చిదంశ ప్రాధాన్యమే "జీవుడు" అని పిలువబడుతోంది.

ఆ జీవుడే దేవ – మనుష్య ఆదిగా గల అధికార దేహములను పొంది 'తత్త్వజ్ఞానము'చే అవిద్యను పారద్రోలివైచి 'ముక్తుడు' అగుచున్నాడు. అనగా, ఆతడు 4వ 5వ భూమికలను అభ్యసిస్తూ, 6వ భూమికలో స్వయంగా అంతయు ఆత్మరూపంగా అన్వయించుకుంటున్నాడు. అప్పుడిక 7వ భూమికయందు ప్రవేశించి మోక్షరూపుడగుచున్నాడు"... అని మోక్షము గోరువారికి గురువులచే చెప్పబడుతోంది.

"అట్టి మోక్ష శాస్త్రము యొక్క 'మోక్షము' అనే శబ్దానికి అర్థం ఈ దృశ్యమును ఆత్మరూపంగా దర్శించటమే" అయివున్నది.

❖❖❖

8. చిత్త విన్యాసం

శ్రీరాముడు : హే మహాత్మా! నిర్మలమగు ఆత్మ నుండి వాసనా విభాగరూపంగా ఉపాధి అంశ ప్రాధాన్యముచే చిత్తము బయల్వెడలుతోంది కదా! అట్టి చిత్తము "దేవతలు, అసురులు, మానవులు" మొదలైన భేదములచే ఎంత పరిమాణము కలిగియున్నది? ఆ చిత్తము స్థితి ఎట్టిది? నిద్రానిద్ర స్వరూపమగు చైతన్యము నందు ఈ జగత్తు ఎంత పరిమాణము కలిగియున్నది? ఈ జగత్తు ఎంత కాలం ఉండబోతోంది? చైతన్యము యొక్క గర్భంలో ఈ జగత్తు ఎట్లా స్థితి కలిగి ఉన్నది? దయచేసి ఈ జగత్తు గురించి ఈ ఈ విషయాలు చెప్ప ప్రార్థన.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! అవును. ఈ మనుష్య, దేవ, అసుర, స్థావర, స్త్రీ, పురుష, నాగ పర్వత, పిశాచ, రాక్షస, పక్షి, కీటకాదులన్నీ... 'చిత్తమే' అని ఎరుగు. అట్టి ఈ చిత్తం పరిమాణం అనంతం. అద్దాని యందు బ్రహ్మదేవుని నుండి స్తంభం వరకు గల ఇటువంటి జగత్తులు అసంఖ్యాంగా ఉన్నాయి. చిత్తమే ఇదంతా! ఈ నేత్ర జ్ఞానము ఊర్ధ్వమునకు పోయి సూర్య గోళమును కూడా దాటివేసి ఎంత దూరం పోగలదో... అదంతా చిత్తమే అయివున్నది. చిత్తము "అంతులేనంత విశాలం" అనునది అందరికీ అనుభవమైన విషయమే! ఇది ఇట్లా ఉండగా, ఈ చిత్తం అనేక దుస్సహ సంసార దుఃఖములచే పరిపూర్ణమై ఉండటం చేత అతిభయంకరమై ఒప్పుతోంది కూడా!

అయితే... ఈ చిత్తము వాస్తవానికి చైతన్య రూపమే! ప్రదర్శనా చమత్కారమే! ఎప్పుడైతే చిత్తము సమష్టి రూప విభాగంలో బ్రహ్మాండ కల్పన వలన లోక సమూహాలు కల్పనా మాత్రంగా వచ్చి చేరుచున్నాయో... అప్పుడు "చిత్తం నుండి సృష్టులు వచ్చినాయి" అని చెప్పబడుతోంది.

ఆద్యంత రహితమగు ఈ చిత్తమే "జీవుడు". అన్ని కుండలలో ఆకాశం ఉన్నట్లు... ఈ చిత్తము సర్వదేహములందు కలదు. ఈ సర్వదేహములు బ్రహ్మదేవుని ఇచ్ఛయే కాబట్టి "ఈ ఈ దేహాలలో చిత్తము లేదు. చిత్తములోనే ఈ ఈ దేహాలు ఉన్నాయి"... అని కొందరనటం కూడా యుక్తి యుక్తమే! నదీ ప్రవాహం సర్వ ప్రదేశాలలోనూ త్యజిస్తూ పోతున్నట్లు ఈ చిత్తము కూడా అనేక ఉత్తమ – అధమ దేహాలను గ్రహిస్తూ – త్యజిస్తూ ఉంటుంది. "మృగతృష్ణలో జలం ఉండదు"

...అని తెలిసిన తరువాత ఇక "అక్కడి జలం దాహం తీరుస్తుంది" .... అనే భ్రమ కూడా తొలగుతుంది కదా! ఆత్మ స్వరూపమును ఎరిగిన మరుక్షణం ఈ చిత్తము యొక్క దేహాది భ్రమ అతిశీఘ్రంగా నశించగలదు.

ఈ సువిశాల జగత్తును తన గర్భంలో ధరించుచున్నది ఈ చిత్తమే! అయితే ఏం? అనేక జగత్తులను కూడా తనయందలి స్వల్ప విభాగంలో ధరించగలిగి ఉండగలదో, అట్టి ఈ చిత్తము అణుప్రమాణము మాత్రమే!

అణుప్రమాణమై వుంటూకూడా, అది సర్వదా అభౌతికం. అట్టి అణు స్వరూపమగు చిత్తమే జీవుడు. కాబట్టి జీవుని అభ్యంతరముననే ఈ జగత్తు వెలయుచున్నది. స్వప్న భూముల వలె ఈ కనిపించే దృశ్యమంతా కూడా చిత్తమే అయివున్నది. ఆ చిత్తమే జీవుడు కూడా కదా! ఈ విధంగా జీవునికి – జగత్తుకు భేదం లేదు.

అయితే... చైతన్యమునకు అన్యమైన దేనికీ సత్తయే లేదు కదా! కాబట్టి ఇక్కడ పదార్థములే సంభవించవు. కనుక ఈ పదార్థ సమూహమంతా కూడా చిత్స్వరూపమే!

స్వప్నంలో స్వప్నదృశ్య వ్యవహారం ఉన్నట్లు... బంగారమునందు ఆభరణ విశేషం ఉన్నట్లు... సముద్రమునందు ఏకరూపమగు జలమున తరంగ – ఆవర్తాది భిన్న భిన్న రూపములు సర్వత్రా స్ఫురిస్తున్నట్లు... ఈ పదార్థ సమూహమంతా చైతన్యమునకు అభిన్నం. చిద్రూపమగు బ్రహ్మము నందు తదభిన్నరూపంగా అనేక దృశ్యరూప పదార్థములు స్ఫురించుచున్నాయి.

సముద్ర ఉదరంలో విద్యమానమగుచున్న "జలము – ద్రవత్వము" అభిన్న రూపములే కదా! పరమాత్మ యందు పదార్థ సమూహాలు చైతన్యము కంటే వేరుకాకయే స్ఫురిస్తున్నాయి. ఈ జగత్ పదార్థాలన్నిటికీ చైతన్య అనుభూతియే ఆధారం. చైతన్యము – అద్దాని అనుభూతి అభేదం. కనుక ఈ జగత్తు – చైతన్యము అభేదం.

యథారీతిగా స్థితి కలిగియున్న ఈ జగత్తంతా కూడా... తన యొక్క శాంత చిత్స్వరూపమును త్యజించకుండానే.... స్వప్నరూపంగా చిదాకాశమున వ్యవస్థితమై విద్యమానమగుచున్నది. ఒక స్తంభము, అందులో శిల్పలేఖన రూపంగా రచించబడిన దేవతాప్రతిమ ఒక్కటే కదా! అట్లాగే... సమత్వం, సత్యత్వం, సత్త, ఏకత్వం, నిర్వికారత్వం, పరస్పర ఆధార ఆధేయత్వము అను వీటన్నిటియందూ జగత్తు – చైతన్యములు సాదృశ్యమైనవే! (ఒకదాని వంటిదే రెండవది అయి వున్నది.)

స్వప్నము – సంకల్పము; వరము – శాపము; సరోవరజలం – నదీజలం... ఇటువంటి ప్రతిభాసలన్నీ ఏకరూపమే కదా! అట్లాగే... జగత్ – చైతన్యములకు వ్యవహార సమర్థమైన భేదం ఉండవచ్చుగాక! వస్తుతః పరమార్థమున భేదం లేదు.

బంగారపు ప్రక్కపిన్నుకు – బంగారమునకు సాదృశ్యమే యుక్తియుక్తం కదా!

❖❖❖

9. వర - శాపముల కార్య - కారణత్వం

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ఈ ప్రపంచంలో ఏదైనా జరగాలంటే "ఉపాదాన కారణం" అనేది ఉండాలి కదా! మరి వర–శాపముల విషయంలోనో? ఒకడు వరం పొందాడనుకోండి. లేక, శపించబడ్డాడనుకోండి. అప్పుడు ఏ ఉపాదానకారణం లేకుండానే ఆ వరమో, ఆ శాపమో ఎట్లా క్రియాశీలకం కాగలుగుతోంది?

ఉదాహణకు... ఇంద్ర పదవిలో ఉన్న నహుషునకు "నీవు సర్పమువై అరణ్యంలో సంచరిస్తావు గాక!" అని సప్త ఋషీశ్వరుడు శపించగా, ఆతని దేహం చంద్రామృత భాగం కోల్పోయి... పాంచ భౌతికమగు సర్పంగా అప్పటికప్పుడు పరిణమించటం. నంది (గోవు)కు "ఈశ్వరత్వము" వరంగా ఇవ్వబడగా, ఆ నంది భౌతిక దేహం పోయి చంద్రకిరణామృత నిర్మితమగు నందీశ్వరత్వం ప్రాప్తించటం... ఇవి ఉపాదాన కారణాలు లేకుండా ఎట్లా సంభవిస్తున్నాయి? అనేది ఇక్కడి ప్రశ్న.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! సముద్రంలో జలము యొక్క స్ఫురణమందు తరంగాలు ఆవర్తాలు కనిపిస్తున్నాయి. అంతా జలమే! కానీ అవన్నీ ఆకారయుక్తంగా అగుపిస్తున్నాయి. జగత్ స్ఫురణ చిదాకాశము నుండే బయల్వెడలుతోంది కదా!

కాబట్టి... అతి నిర్మలమగు చిదాకాశము యొక్క తత్త్వజ్ఞానము నుండి బయల్వెడలిన 'సత్య సంకల్పము'ను అనుసరించి ఏర్పడిన స్ఫురణయే జగత్తు. అందుకే ఇది సత్యముగా కనిపిస్తోంది. అట్టి సత్య సంకల్ప రూపులగు వర – శాప ప్రదాతల సంకల్పనాశక్తియే ఘనీభూతమగు శాప–వర భోక్త యొక్క అనుభవంగా రూపుదిద్దుకుంటోంది. ఈ జగత్తంతా సంకల్ప రూపమే కదా!

సముద్రజలంలోంచి ధ్వనులు బయల్వెడలుచున్నాయి చూచావా! బ్రహ్మదేవుని యొక్క "స్వాత్మ చైతన్యము" నందు "చిద్రూపములే" అగు జగద్భావములు అకస్మాత్తుగా భాసించుచున్నాయి. అట్టి భావములకే శ్రుతులు "సంకల్పములు" మొదలైన నామములు కల్పించుచున్నాయి. ఈ జగత్తు యొక్క మూల పదార్థము ఆ సంకల్పములే! అట్టి సంకల్పముల అనుభవం అజ్ఞాన దృష్టికి 'సంసారము' రూపంగా ప్రాప్తిస్తోంది. అదియే బంధము. అజ్ఞాన దృష్టి తొలగితే బంధమూ లేదు. మోక్షమూ లేదు. "దృశ్యమునకు సంబంధించిన ఆశ – నిరాశ – పూర్వాపూర్వ విషయముల మననము – గుణదోషములు – అభియోగదృష్టితో చూడటం... ఇదియే సంసారము. ఈ జీవుడు ఆత్మస్వరూపుడై ఉండి కూడా (ఆనందస్వరూపుడై ఉండి కూడా)... దుఃఖము పొందటానిక కారణం ఆత్మదృష్టి కొరవడటం తప్పితే వేరుకారణం లేదు. "తత్త్వదృష్టి అను శాస్త్రీయ ప్రతిపాదితమగు దివ్యౌషధమే అందుకు తరుణోపాయం. అభ్యాసయోగం చేతను, తత్త్వవిచారణ చేతను, శత్రు – మిత్రాదుల సమదర్శనము చేతను, నిర్మల సాత్త్విక భావములచేతను, భక్తి తత్పరతచేతను, ఈ సంసార దోష భూయిష్ఠుడగు జీవుడు సమ్యక్ జ్ఞానవంతుడు, యథార్థ తత్త్వదర్శి అగుచున్నాడు.

"యథార్థ తత్త్వదర్శి" యగు జ్ఞానియొక్క బుద్ధి ద్వైత – ఏకత్వ వర్జితమై ఉంటోంది. చిన్మాత్రరూపమై, ఆవరణ రహితమై, చిద్బ్రహ్మరూపమై, కేవల చిత్ప్రకాశమాత్ర స్వరూపమై, దేహాదేహ

వర్జితమై, అత్యంత నిర్మలమై ఉంటోంది. అట్టి నిర్మల బుద్ధి – నిరావరణ జ్ఞానము పొందినట్టి మనుజుడు ఏదేది సంకల్పిస్తాడో... అద్దానినంతా కూడా ఆతడు స్వాత్మయొక్క స్ఫురణగాను, ప్రశాంత రూపంగాను, పరమార్థ చిద్రూపముకంటే ఏమాత్రం వేరుకానట్టిదిగాను దర్శిస్తూ ఉంటాడు.

ఈ జగత్తంతా కూడా అట్టి శుద్ధ నిరావరణ హిరణ్యగర్భ చైతన్యము సంకల్ప చమత్కారమే అయివున్నది. ఇదంతా సంకల్ప చమత్కారమే కనుక.... సంకల్ప నగరము, స్వప్నాంతర్గతమైన మహాపురము అయి కూడా, భౌతికంగా (ఘనీభూతమైన అభ్యాసవశంచేత) ఇట్లా కనిపిస్తోంది.

ఈ సృష్టికి కర్తయగు బ్రహ్మదేవుని (హిరణ్యగర్భుని) వలెనే శుద్ధాత్ములగు తదితరులు కూడా వర-శాపముల రూపములచే దేనిని ఏ ప్రకారంగా సంకల్పిస్తారో..... అది తదితరులపట్ల ఆ విధంగానే శీఘ్రంగా అగుచున్నది. నిర్మల హృదయులు ఏది ఎట్లు సంకల్పిస్తే అది అట్లే ఈ సంకల్ప నిర్మిత జగత్తులో సంభవిస్తూ ఉంటోంది.

ఒక బాలుడు తన ఊహాలోకంలో "శిలలు ఎగురుచున్నాయి" అని ఊహించి, అది అట్లే సత్యముగా అనుభూతిపొందుతూ ఉంటాడు. అట్లే శీఘ్రంగా అనుభవము పొందుతూ ఉంటాడు చూచావా? అదే ప్రకారంగా .... హిరణ్యగర్భుడు మొదలైన నిరావరణ విజ్ఞాత్ములు వరము – శాపము – మొదలైన 'నిజ సంకల్పము'ను తమకు అభిన్నమైన సత్యముగా ఎరుగుచున్నారు. ఒక పిల్లవాడు స్వప్నంలోనో, సంకల్పంలోనో "నేను ఇసుకను గుప్పిటలో తీసుకొని నలుపుతుంటే తైలం ధారగా కారుతోంది" .... అని ఊహిస్తూ ఉంటే,... అది అట్లే ఆ పిల్లవానికి అనుభూతమౌతుంది చూచావా? అట్లాగే కల్పనా జనితములగు సృష్ట్యాది సంకల్పముల చమత్కారంచే 'వరము-శాపము' ఇక్కడ సిద్ధిస్తున్నాయి. శుద్ధాత్మజ్ఞాన బుద్ధిగలవాని సంకల్ప రూపమైన వరము-శాపము ఇక్కడ సిద్ధిస్తోంది. అట్లా కాకుండా... ఆవరణ సహితమైన జ్ఞానము (ఉదా : నా వారు, నీ వారు, నాది, నీది, పాపులు, పుణ్యులు, మంచివారు, చెడ్డవారు... ఈ రూపంలో) కలవారికి భేదబుద్ధి నశించటం లేదు. వారు ద్వైతభావముతో కూడి ఉంటున్నారు. అట్టివారి ద్వైత సంకల్ప వాసనలు కారణంగా వారి వర – శాపాలు సిద్ధించటం లేదు.

నిరావరణ యుక్తులగు బ్రహ్మదేవుడు మొదలైన సృష్టి సంకల్ప దృఢకల్పన పూర్వము ఎట్లా ఉన్నదో... ఇప్పుడూ అట్లాగే ఉన్నది. అది అంతటి మరొక దృఢకల్పనచే ప్రయత్నపూర్వకంగా కావించబడనంతవరకు... ఆ సంకల్ప ఫలప్రదమైనదంతా అట్లే కొనసాగుతూ ఉంటుంది.

ఓ రామచంద్రా! అవయవసహితమగు ఈ శరీరాది పదార్థములకు ఏ విధంగా అయితే అవయవక్రమము స్థితి కలిగి ఉంటుందో... అట్లాగే అవయవ రహితము – స్థిరము అయినట్టి బ్రహ్మమునందు ఈ ద్వైత – ఏకత్వాదులు, వర – శాపాదులు స్థితి కలిగి ఉన్నాయి.

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! ఆవరణ రహితమగు జ్ఞానము కలవారు, తపో ధర్మాది నిరతులు అగు వర –శాపములు ఎట్లా ప్రదర్శిస్తున్నారు? అవి ఎట్లా సత్యములగుచున్నాయి? ఈ విషయాలు తెలియ జేయమని మరల ప్రార్థిస్తున్నాను.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : చిద్రూపము, నిర్మల బ్రహ్మ స్వరూపము అగు బ్రహ్మదేవుడు ఏ రీతిగా అయితే సృష్ట్యాది యందు "తపస్సు – ధర్మము మొదలైనవాటి ప్రభావం చేత వరశాపాదులు సత్యములగుగాక!" ...అని దేనిని సంకల్పించారో .... అది ఆత్మ అట్లే అనుభవించుచున్నది. అద్దానికి ఎట్టి ప్రతిబంధకము ఉండటం లేదు. ఆ ప్రజాపతియగు బ్రహ్మదేవుడు ఆత్మరూపము – సత్యము అగు బ్రహ్మమును అనుభవ – అనుభూతి పూర్వకంగా ఎరిగియుండుటచే... ఆతడు సత్య సంకల్పయుక్తుడై వెలయుచున్నాడు. కానీ... ద్రవత్వము కంటే జలము వేరుకాదు కదా! బ్రహ్మదేవుడు బ్రహ్మము కంటే వేరుకాదు. కాబట్టి ప్రథమ ప్రజాపతియగు బ్రహ్మదేవుడు దేనిని ఎట్లు సంకల్పిస్తున్నాడో... అది శీఘ్రంగా అట్లే అవుతోంది.

తదేదం కల్పనమ్ జగత్ – ఈ జగత్తు ఆతని కల్పనయే అయివున్నది. అయితే ... ఒక్క విషయం.

నిరాధారం నిరాలంబం వ్యోమాత్మ వ్యోమ్ని భాసతే ।
దుర్దృష్టేరివ కేశోణ్డ్రం దృష్ట ముక్తావలీవచ ॥

కంటికి దోషం కలవారికి ఆకాశంలో కేశముల ముత్యముల సమూహం కనబడుతూ ఉంటుంది చూచావా? నిరాధారము – నిరాలంబము అయినట్టి చిదాకాశమే చిదాకాశమున జగదాకారంగా భాసిస్తోంది.

❖

ఆ ప్రజాపతియగు బ్రహ్మదేవుడే ప్రజలు – ధర్మము – దానము – తపస్సు – సౌశీల్యము మొదలైన సాత్విక గుణములను, 4 వేదములను, షట్ శాస్త్రములను, సమస్త జీవజాలమును, సాంఖ్య – యోగ – పశుపతి – వైష్ణవ – ఆత్మ అనబడే పంచజ్ఞానోపదేశములగు మతములను సంకల్పించారు. ఆ తరువాత "వేదవేత్తలగు తాపసులు వాదములతోగాని, (లేక) సహజ వృత్తిచేతగాని యేది సందర్శించి చెప్పుదురో... అది వారివారికి అట్లే అగుగాక"... అని కూడా సంకల్పించారు.

మరల... ఆ బ్రహ్మదేవుడే, చిద్రూపమగు బ్రహ్మము... ఛిద్ర స్వభావయుక్తమగు ఆకాశముగా అగుగాక! చలన స్వభావయుక్తమగు వాయువుగా అగుగాక! ఉష్ణ స్వభావమగు అగ్నిగా అగుగాక! ద్రవ స్వభావమగు జలముగా ఏర్పడుగాక! కఠిన స్వభావమగు పృథివిగా అగుగాక!...ఈ ప్రకారంగా సమస్త పదార్థముల స్వభావములను ఆ బ్రహ్మదేవుడే తన మనోవీథిలో సంకల్పించియున్నారు. అట్టి సమస్త కల్పన కూడా "ప్రజాపతి వేషధారి" అగు చైతన్యము చేతనే నిర్వర్తించబడుతోంది. అట్టి ప్రజాపతిరూప చిదాకాశముచేత కల్పించబడినదే ఈ జగత్తులో ప్రతి జీవియు అనుభవించడం జరుగుతోంది. అదియే నీ చేత – నా చేత అందరి చేత పొందబడుతోంది.

ఓ రామచంద్రా! ఒక స్వప్న ద్రష్ట తన స్వప్న చైతన్య రూపమును అసద్రూపములే అగు స్వప్న పదార్థములుగా సద్రూపమువలె పొందుచున్నాడు కదా! అట్లాగే చిదాకాశము ఏ వస్తువును ఎట్లు ఎరుగుచున్నదో... అట్లే పొందుచున్నది. సంకల్ప నగరంలో శిల్పం గాలిలోకి లేచి నృత్యం

చేస్తున్నదని అంటే అందులో ఆశ్చర్యం ఉండదు కదా! 'జగత్తు' అనే సంకల్ప నగరంలో బ్రహ్మదేవుని అధికార ప్రారబ్ధ భోగ రూపమైన ఇచ్ఛ 'సత్యము' గానే భాసిస్తోంది. శుద్ధ చిత్ స్వభావము దేనిని ఏ రీతిగా ఎరుగునో అద్దానిని – ఏ అశుద్ధచిత్ స్వభావము మరొక తీరుగా మరల్చజాలదు.

అశుద్ధ చిత్ స్వభావుడు – మాయాగ్రస్తుడు అగు జీవుడు... వర్తమాన జాగ్రత్‌నందు, స్వప్నమునందు కూడా... తన అభ్యాస దార్ఢ్యముచే 'సమస్తము సత్యము' అను రూపముననే గాంచుచున్నాడు. ఎందుచేతనంటావా? "నేను అల్పుడను, స్వల్పుడను, దేహమాత్రుడను"... ఇత్యాదిగా అస్వతంత్ర కల్పన యొక్క చిరభ్యాసంచేత "ఇది కల్పనా మాత్రము" అనబడు సత్యానుభవమునకు విరుద్ధ కల్పన గురించిన స్వాతంత్ర్యము లేకయే ఉన్నాడు. "నేను కర్మలచే – పరిస్థితులచే – వ్యవహారములచే – జన్మమృత్యువులచే – పాపపుణ్యములచే బద్ధుడను"... అను రూపంగా దృఢమైన బంధమును అనుభవించుచున్నాడు. అట్టి బంధమునే స్వప్నంలో కూడా అనుభవిస్తున్నాడు.

కానీ... ఏకము – సత్యము అయినట్టి చిదాకాశమే సదా ద్రష్ట – దర్శనము – దృశ్యము అగు త్రిపుటీ రూపమును గాంచుచు... ఈ రీతిగా జగదాకారంగా భాసిస్తోంది. అంతేగాని ఈ జీవుడు చిదాకాశమునకు వేరైనవాడు కాదు. అంతేకాదు.

ద్రష్ట, దృశ్యము... ఈ రెండూ కూడాఏక రూపమే అయివున్నాయి. ఎట్లా అంటావా?... ఏకము – సర్వవ్యాపకము అగు 'చిత్‌సత్త' చేతనే అవి రెండూ కూడా (ద్రష్ట – దృశ్యము కూడా) ఉపజీవింపబడుచున్నాయి. కాబట్టి... చిదాకాశము తన ఇచ్ఛానుసారమే ద్రష్టత్వము – దృశ్యత్వము గాంచుచు... తాను దానిని సత్యముగానే పొందుచున్నది.

వాయువునకు చలనమే అవయవ రూపం. జలమునకు ద్రవత్వమే అవయవ రూపం. బ్రహ్మమునకు మాయా శక్తిత్వమే అవయవ రూపం! ఈ రీతిగా ఈ జగత్తు విరాట్ పురుషుని అవయవమే అయివున్నది. అట్టి విరాట్ పురుషునకు "నేను బ్రహ్మమునే" అను నిర్మలానుభవం ఉండనే ఉన్నది. ఈ జగత్తో ... విరాట్ పురుషుని శరీరమే కదా! కాబట్టి ఆకాశము – శూన్యత్వముల వలె... బ్రహ్మమునకు – ఈ జగత్తుకు భేదమే లేదు.

అందుచేత... పర్వతము పై భాగం నుండి క్రిందకు గంగాజలధారలు పడుచున్నప్పుడు జలతుంపరలు గాలిలోకి ఎగసి తిరిగి జలంలోనే లయం అవుతూ ఉంటాయి. చూచావా? అట్లా లయంకాక ముందో? ... జలకణములు గాలిలో భాసిస్తూ ఉంటాయి. ఈ విచిత్ర జగద్భేదములన్న అట్టివే! ఎందుకంటే ఇవన్నీ బ్రహ్మమునందే బయల్వెడలి మరల ఎప్పుడో విలీనం అవుతూ ఉన్నాయి. కాకపోతే... ఈ ఉపమాలంకారం ఒక్క భేదం మాత్రం కలిగి ఉన్నది. జలకణములేమో మనోబుధ్యహంకార రహితములై ఉన్నాయి. ఇక బ్రహ్మ సంవిత్తో ... స్వయంగా నిజశరీరములందు మనస్సు – బుద్ధి – అహంకారముల కల్పనను గావించుకొని... తనకు భోగ్యమగుచున్న ఈ సృష్టిని (జలం ద్రవత్వమును అంగీకరిస్తున్నట్లుగా) అంగీకరిస్తోంది. ఓ రామచంద్రా! మనో–బుద్ధి జనితమైన అజ్ఞానము యొక్క "దుర్బోధ" చేతనే ఈ జగత్తు ఆత్మకు వేరైనదన్నట్లుగా విద్యమానమౌతోంది.

నేను అట్టి దుర్భోధరహితుడను. నా యొక్క దృష్టియందు ... జగత్ నిర్మాణ కర్మ కేవలము కారణ వర్జితము, అద్వైత రూపము. (ఇది సర్వదా బ్రహ్మమే కాబట్టి) ఇతఃపూర్వంగాని, ఇప్పుడుగాని, ఇక ముందుగాని ఏమాత్రం జనించనిదే అయివున్నది. మొదలే జనించని ఈ జగత్తును "బ్రహ్మదేవుడు ఎందుకు సృష్టించాడు?"... అనే ప్రశ్నయే ఉండదు. (స్వప్నంలో) "నేను, నీవు, మీరు, మేము, వీరు, వారు, ఇది, అది, ఇక్కడ, అక్కడ, ఇప్పుడు, అప్పుడు, ఇటు, అటు, ఎందుకు, ఇందుకు, అందుకు"... అని దేనిని ఎట్లు ఎరుగుచున్నామో అట్లే అసద్రూపములైనప్పటికీ సద్రూపములవలె నీ స్వప్నంలో నీవు, నా స్వప్నంలో నేను ఎరుగుచున్నాము కదా! అట్లాగే... సృష్ట్యాదిలో బ్రహ్మదేవ వేషధారియగు చిదాకాశము ఏది ఎట్లు ఎరుగుచున్నదో అది అసద్రూపమైన్పటికీ సద్రూపముగా ఎరుగుచున్నది. ఇక వ్యష్టిరూప వేషధారిఅగు చిదాకాశము "జగన్నాటకము"... అనే సందర్భంలో తత్ సానుకూల్యంగా "ఇది సద్రూపమే"... అని అంగీకారత్వం వహించి మాయానాటకంలో పాత్రధారి అగుచున్నాడు.

ఇది ఇట్లుండగా... పరమాత్మ యొక్క సత్తా మనోబుద్ధ్యాది రహితమై, నిర్విక్షేపమై నిశ్చల దీపకాంతివలె సదా చిద్రూపముగా అలరారుచున్నది. ఏ విధంగా ఈ శరీరమున మనోబుద్ధి రహితమగు మృతావస్థ – సంభవిస్తోందో... ఏ విధంగా శిలలందు జడసత్త విక్షేప రాహిత్యము కనబడుతోందో... చిద్రూపము యొక్క మనోబుద్ధి రాహిత్యము – విక్షేప రాహిత్యము అటువంటిది. అనగా (అవగాహన కొరకై) వాటితో పోల్చవచ్చు.

ఒకే నిద్రయందు స్వప్నం, సుషుప్తి ఉన్నట్లే... ఏకైక బ్రహ్మమునందు సృష్టి, ప్రళయం ఉన్నాయి. చేతన రూపుడే అయివుండి కూడా ఈ మనుజుడు గాఢనిద్రా సమయంలో "సుషుప్త స్థితి – ఒక శిలయొక్క స్థితి"ని అనుభవిస్తున్నాడు చూచావా? అట్లాగే పరమాత్మ కూడా ఈ జడ పదార్థముల స్థితి అనుభవించుచున్నాడు.

ఒకడు ఎక్కడో మరొక విషయం పై ఏకాగ్రతతో కూడిన ధ్యాస కలిగియున్నప్పుడు (అనగా) ఆతని ధ్యాస ప్రీతిపూర్వకంగా మరెక్కడో సంలగ్నమై ఉన్నప్పుడు తన బొటన వ్రేలును గాని, భుజములనుగాని తాకుచున్న పిల్లగాలుల – వస్తువుల స్పర్శ – అనుభవమునకు రావు కదా! అట్లాగే శిలలందు ఆత్మ విద్యమానమై ఉండికూడా అవిద్యమానప్రాయమే అగుచున్నది. ఆకాశము – శిల – జలాదులు ఆయా ఆకాశ దేవత – శిలాదేవత – జలదేవతలకు "ఇదంతా మా శరీరమే" అని అనుభూతం అగుచున్నది. అట్లాగే చిత్త రహితులగు మాకు సృష్టికాలంలో "ఈ సృష్టి అంతా మా శరీరమే" ... అనురూపంగా అనుభూతమౌతోంది. అఖండము – అనంతము అగు కాలమునందు రాత్రి – పగలు – అసంఖ్యాకంగా ఏర్పడుచున్నట్లుగా... అనంత స్వరూపుడగు పరమాత్మ యందు అసంఖ్యాకములగు సృష్టి – ప్రళయములు భాసిస్తున్నాయి.

ఆలోక రూప మనన అనుభవ ఈషణ ఇచ్ఛా ముక్తాత్మని స్ఫురతి వారి ఘనే స్వభావాత్
ఆవర్త వీచి వలయాది యథా తథాయం శాంతే పరే స్ఫురతి సంహృతి సర్గపూగః ॥

ఓ రామచంద్రా! ఈ దృశ్యాది వ్యవహారములు ఉండటంచేత కలత చెందవలసినదేమున్నది? ఆత్మ సర్వదా యథాతథం కదా! సముద్రమంతా శాంతమగు జలమాత్రమే అయినప్పటికీ... స్వభావ సిద్ధంగానే ఆ సముద్ర జలంలో జలమునకు అనన్యంగా ఆవర్తములు – తరంగములు – వలయములు – బుడగలు మొదలైనవన్నీ ఏర్పడుచూ స్ఫురిస్తున్నాయి కదా! అట్లాగే పరమాత్మయొక్క స్వరూపము పరమశాంతము – నిర్లేపము – నిర్లిప్తము అయివుండగా, అద్దానియందు స్వభావసిద్ధంగానే విషయముల యొక్క దర్శనములు, వాటి వాటి యొక్క రూపములు, మననములు, అనుభవములు – ఈషణములు – ఇచ్ఛలు – ఇవన్నీ ఏర్పడుచున్నాయి. జలము సర్వదా నిరాకారమేగా! – అదేవిధంగా ఆత్మయందు ఇవన్నీ లేవు. ఒకవేళ ఉంటే అవి ఆత్మకు అభిన్నం. సృష్టి లయములతో సహా సర్వము ఆత్మయొక్క స్వభావమే అయి ఉండి, ఆత్మకు అభిన్నమే అయివుండి, ఆత్మ సర్వదా వీటన్నిటికీ అప్రమేయమై, అతీతమై అనునిత్య నిర్మలమైయున్నది. ప్రతిజీవుడు స్వతహాగా, నిర్ద్వంద్వంగా ఆత్మస్వరూపుడే అయివున్నాడు. ఇందులో సందేహించవలసిన దేమీలేనే లేదు.

ఓ సర్వజనులారా! మీరంతా నిర్మలము, అఖండము, జగత్తుచే అస్పృశ్యము – అగు ఆత్మయే స్వరూపముగా కలిగియున్నారు. అట్టి ఆత్మయే పరమసత్యమై ఉండగా ఇక తక్కిన సృష్టి–ప్రళయాలు ఆత్మయొక్క లీలావిన్యాసములు మాత్రమే! స్వభావమే అయి వున్నాయి! ఆత్మయే మీ స్వభావం! ఈ జగత్తు మీ శరీరమైనప్పటికీ, శరీరమునకు శరీరి వేరే అయివున్నట్లు... మీరు నిశ్చలము – సర్వగతము అగు ఆత్మ స్వరూపములే అయివున్నారు. ఆ మీ ఆత్మ స్వరూపమును సర్వదా ఆస్వాదించి ఉండెదరుగాక! అట్టి మీ ఆత్మ స్వరూపమును ఋషులమగు మేము సదా ఉపాసిస్తున్నాం.

❖❖❖

10. ప్రతి జీవుని అనంతాత్మలో అసంఖ్యాక జగత్తులు

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! ఈ అసంఖ్యాక పదార్థముల యొక్క నియతి (కార్యకారణ భావాది నియమము)... ఎట్లా సంభవిస్తోంది? "అగ్నికి ఉష్ణత్వం, జలమునకు ద్రవత్వం, తదితర పదార్థములకు ఆయా స్వభావం"... ఇవన్నీ ఒకే విధంగా, సుస్థిరంగా, సుదీర్ఘంగా ... ఏ కారణం చేత స్థితి పొంది ఉంటున్నాయి? ఎందుకంటే... జాగ్రత్ పదార్థాలలో నియతి కనిపిస్తోంది. కాని స్వప్నంలోను – మనోరథంలోను (ఊహాలోకంలోను) అటువంటి నియతి కనబడటంలేదు కదా! జాగ్రత్ పదార్థాలకు ఎట్లా ఈ నియతి ఏర్పడుతోంది? ఉదాహరణకు అసంఖ్యాకులగు దేవతలు ఉన్నప్పటికీ... అందు సూర్యుడు మాత్రమే మహా ప్రచండ ప్రకాశయుక్తుడై వర్తిస్తున్నారు. దివారాత్రములు సమయ నిర్ణయం (రోజుకు 24 గంటలు... ఇట్లా) ఏర్పడి ఉంటోంది. ఈ నియతి ఎట్లా ఏర్పడి ఎట్లా కొనసాగుతోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! స్వప్నంలో ఏఏ పదార్థములు ఏఏ రూపంచే భావిస్తున్నాయో ...అదంతా కాకతాళీయ న్యాయంచే అట్లా భాసిస్తోంది కదా! అట్లాగే బ్రహ్మదేవునికి ఆదిసృష్టి

యందు కాకతాళీయ న్యాయం చేత ఏ పదార్థము ఏ రీతిగా స్వయంగా భాసిస్తోందో... అదే ప్రకారంగా అర్థ – క్రియాదులతో నియతమై నేటివరకు స్థితినొంది ఉండటం జరుగుతోంది. అట్లా నియతమై, కార్య–కారణ రూపంతో యథారీతిగా వర్తిస్తున్న దానినే "జగత్తు" అని పిలుస్తున్నాం. కనుక, పదార్థముల యొక్క స్వభావములకు బ్రహ్మదేవుని ఇచ్ఛయే హేతువు!

ఓ రామచంద్రా! ఈశ్వరుని యొక్క ఇచ్ఛయే ఈ కనబడేదంతా! సర్వశక్తిమంతుడగు ఈశ్వరుని "సత్య సంకల్ప సంవిత్తు"... యొక్క చమత్కారమే ఇది. ఆ సత్య సంకల్ప సంవిత్తుచే ఏఏ పదార్థము ఏఏ ప్రకారంగా 'సృష్ట్యాది' యందు భాసించిందో... అదియే ఈ ప్రకారంగా "నియతి" రూపంగా ఉంటోంది. అయితే... సంవిత్తు యొక్క భావనా మాత్రమే కదా ఇదంతా? ఆలోచనలచే ఆలోచించు వాడు బంధింపబడటమేమిటి? "ఒకని భావనచే ఆ భావికుడు బంధించబడుచున్నాడు!"... అనునది ఎంత అర్థరహితమో... "నిర్విషయమగు సంవిత్తు నియతిచే బద్ధము"... అనునది అంతే అర్థరహితం! మాయారూప మాత్రమైన ఈ జగత్తు బ్రహ్మమునందు యథారీతిగా ఈ స్థితిని కలిగియుండి... చిరకాలం అద్దాని చైతన్య శక్తిచే భాసిస్తూ... ప్రళయకాలంలో ఇది సూక్ష్మత్వం పొందినదై 'భాసించనిదే' అగుచున్నది. నిద్ర లేవగానే అనేక ప్రాపంచిక విషయాలు అనుభవ మగుచుండగా... గాఢనిద్రా దశలో అవన్నీ సూక్ష్మస్థితిని పొంది 'రహితం' అవటం ప్రతిజీవునికి దైనందిన అనుభవమే కదా! ఇదీ అట్టిదే! ఈ విధంగా సర్వ వస్తువుల యొక్క "అర్థ క్రియాశక్తి" ఆత్మ యొక్క విలక్షణ లక్షణమే కాబట్టి, ఆత్మవలెనే ఇది కూడా అనాదియే అయివున్నది. ఆత్మయొక్క అనాదియగు జగత్ కల్పనా సందర్శన విశేషమే 'నియతి' అనే శబ్దముచే ఉద్దేశింపబడుతోంది.

ఏ బ్రహ్మమైతే స్వయంగా "ఇది అగ్ని–ఉష్ణము, ఇది జలము– శీతలము" ... ఈ ప్రకారంగా భాసిస్తోందో... అట్టి సృష్టి – సంహార రూపధారియగు బ్రహ్మమే 'నియతి'గా అనుభూతమగుచున్నది. 'నియతి' అని వర్ణించబడేది అదియే!

ఓ రామచంద్రా! జలం కంటే ద్రవత్వం వేరా? కానేకాదు కదా! ఏ స్ఫురణ అయితే జాగ్రత్ లోను, స్వప్నంలోను, సుషుప్తిలోను స్వయంగా సంభవిస్తోందో... అది "నిర్మలం, ఏకం" అయినట్టి చిద్రూప బ్రహ్మం కంటే వేరుకాదు సుమా! ఆ స్ఫురణయే నియతి అనుభూతిని సిద్ధింపజేస్తోంది.

యథా శూన్యత్వమ్ ఆకాశే, కర్పూరే సౌరభం యథా,
యథౌష్ణ్యమాతపే, సాన్యజ్జాగ్రదాది తథా చితి ॥

ఆకాశమునకు శూన్యత్వం, కర్పూరమునకు సుగంధం, అగ్నికి ఉష్ణత్వం...ఎట్లా సహజమో, ఏ విధంగా అయితే, ఆ శూన్యత్వ, సుగంధ, ఉష్ణత్వాదులు – ఆకాశ, కర్పూర, అగ్నులకు వేరైనవి కాకయే ఉన్నాయో... అట్లాగే జాగ్రత్ – స్వప్న –సుషుప్తులు చైతన్యమునకు వేరైనవి కావు. చిన్మాత్రాకాశ స్వరూపము – ఏకము అగు బ్రహ్మమునందు ... అద్దానికి అభిన్నమైన సత్త కలిగి ఈ సృష్టి – స్థితి – ప్రళయములు అనాది ప్రవాహ రూపంగా ఏర్పడి ఉంటున్నాయి. కాబట్టే... ఇద్దాని యందు ఇవన్నీ "నియతము" అనబడే అర్థ క్రియా సామర్థ్యము కలిగియున్నవై ఉండగలుగుచున్నాయి.

సృష్టి - చైతన్యము తన యొక్క స్ఫురణ దేనినైతే "ఇది సృష్టి కదా" … అని ఎరుగుచున్నదో అదియే సృష్టి రూపమున అలరారుచున్నది. అదియే 'నియతి' రూపమున ప్రదర్శితమౌతోంది.

క్షణ - కల్పములు - చైతన్యము యొక్క స్ఫురణ దేనిని చూచి "ఇది కల్పము" అని ఎరుగుచున్నదో …అది వాస్తవానికి క్షణమే అయినప్పటికీ 'కల్పము' రూపము అయి ఆ చైతన్య స్ఫురణచే పొందబడుతోంది.

అట్లాగే, ఈ చైతన్యము దేనిపట్ల ఏ ఉద్దేశముతో కూడినదై ప్రసరిస్తోందో అదియే సంసారము, బంధము, స్వస్వరూపము, మంచి, చెడు, అభియోగము, వాస్తవము, అవాస్తవము, స్వల్పము, దుర్లభము, ఇది, అది, ఇట్లు, అట్లు, ఇట్లు కాదు, అట్లు కాదు… ఈ విధంగా ఆయా రూపములుగా (ఆ చైతన్యం యొక్క ఉద్దేశ స్ఫురణయే) అగుచున్నది. అట్టి చైతన్య స్ఫురణ ఏఏ రూపాలుగా దాల్చుచున్నదో… అదియే "నియతి".

"సర్గోయఽమ్ ఇతి" తద్బుద్ధం క్షణం యత్కచనం చితః ।
"కల్పోయఽమ్ ఇతి" తద్బుద్ధం క్షణం యత్కచనం చితః ॥

చితః (చిత్ స్ఫురణ)… దేనినైతే "ఇది సృష్టి" అని భావన చేస్తోందో… అది 'జగత్తు'గా అనుభవమౌతోంది. అది క్షణమును 'కల్పము' అని తలిస్తే అది కల్పము అవుతుంది. కల్పమును "ఇది క్షణికం" అని భావిస్తే అది క్షణికమాత్రమే అవుతుంది. కాబట్టి… రామచంద్రా! చైతన్యము యొక్క స్ఫురణను అనుసరించే సర్వ నియమ వ్యవస్థ వర్తించటం జరుగుతోంది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! మహర్షీ! మీరు చెప్పేది ఆశ్చర్యంగా ఉన్నదే! ఈ జగత్తులో కనిపించే వస్తు – వ్యావహారిక – కాల – పరస్పర సంబంధములు మొదలైన వాటితో కూడిన "నియతి" అనేది స్వకీయమైన చైతన్యము యొక్క స్ఫురణ (లేక) 'ఎరుక' యొక్క చమత్కారమేనంటారా? ఇది మీరు చెప్పిన విధంగా అనిపించటం లేదే?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : స్వప్నంలో కాలము, నియతి ఇవన్నీ కనిపిస్తున్నాయి కదా! ఆ కాలమును నియమించిందెవరు? స్వప్న ద్రష్టయే కదా! ఆ స్వప్నంలోని సంఘటనలు, వాటికి అర్థాలు కల్పిస్తున్న దెవరు? స్వప్నకల్పనచేసే స్వప్న ద్రష్టయొక్క స్వప్న చైతన్య స్ఫురణ కాకుండా మరొకరెవరో ఆకాశంలో ఉండి నీ స్వప్నంలో వస్తువు, క్రియ, కాలము, వ్యవహారము, భయము, ఆశ్చర్యము, దుఃఖము – మొదలైనవి కల్పించటం లేదే! స్వప్నంలో ఏ చిన్మాత్ర స్ఫురణ కలదో… అదే కాలము. అదే క్రియ. అదే ఆ స్వప్నంలోని తదితరములన్నీ కూడా కదా! స్వప్నంలోని ఆకాశం–ఉదయం, మధ్యాహ్నం, సాయంకాలం కూడా అదియే! ఇంతెందుకు? "స్వప్నంలో కనిపించేదంతా కూడా ఆమూలాగ్రం స్వప్న చైతన్య స్ఫురణచే కల్పించబడి, ఆ స్వప్న చైతన్య స్ఫురణచే ఆయా రూపములుగా 'నిజమే' అన్నట్లుగా అనుభవించబడుతోంది" …అనేమాట ఎవరైనా కాదనగలరా?

ఇప్పుడు జాగ్రత్తుకు వద్దాం. ఇక్కడి బాహ్యమందలి రూపాదులు, అభ్యంతరమందలి మనః సంకల్పాదులు, ఇక్కడ అనుభూతమగుచున్న దేశ – కాల – క్రియాదులు… ఇవన్నీ కూడా అదే చైతన్య స్ఫురణ యొక్క 'జాగ్రత్ కల్పన'లోని విభాగములే!

ఏ 'కాలము' చైతన్యముచే స్ఫురింపజేయబడుచున్నదో, ఏఏ 'పదార్థములు' చైతన్యముచే 'ఇది ఇట్లు' అని కల్పన గావించబడుచున్నదో ... అదియే 'నియతి'.

అట్టి 'నియతి' యొక్క రూపమంతా కూడా చైతన్యము యొక్క స్ఫురణ మాత్రమే అయివున్నది. ఒక నిమిషము మొదలుకొని ఒక కల్పము వరకు ఉండునట్టి ఏఏ పదార్థములైతే ప్రదర్శితమగుచున్నాయో... అవన్నీ కూడా (ఉదా: అగ్నికి ఉష్ణత్వం, జలమునకు శీతలత్వం మొదలైనవి) ఏ ఏకైక స్ఫురణచే అట్లట్లు పొందబడుచున్నాయో... అదియే "స్వభావము" – అని స్వభావ తత్త్వమును బాగుగా ఎరిగిన విశాల బుద్ధులగు మహనీయులు నిర్వచిస్తున్నారు. ఒకే అగ్ని దేశ – కాల భేదములచే అనేక ప్రకారములుగా స్థితినొంది ఉండవచ్చుగాక! అయితే ఏం? అది తన యొక్క 'ఉష్ణత్వము – ప్రకాశత్వము' అనే సహజ లక్షణాలు త్యజించి ఉంటోందా? లేదు కదా! అట్లాగే – చైతన్యము అంశరూపుడగు ఒకే జీవుడు అనేక దేశ –కాలములలో మనుష్య – దేవ – పశు – పక్షి ఇత్యాది అనేక రూపములుగా స్థితి పొంది ఉంటే ఉండవచ్చుగాక! ఆ జీవుడు వాస్తవానికి సర్వానుగతమైన తన చిత్స్వరూపమును ఏమాత్రం త్యజించటమే లేదు.

చైతన్య స్ఫురణచే జగత్ నియతి పొందబడుచుండగా... చైతన్య స్ఫురణ నిర్విషయ చైతన్యము కంటే వేరు కాదు.

స్వభావము : ఏఏ పదార్థముల స్వభావము ఇట్లు కనిపిస్తోందో... అదంతా కూడా, ఎటువంటిదంటే... చిన్మయమగు పరబ్రహ్మమున, అట్టి పరబ్రహ్మముచే... 'స్వదేహం'తో పోల్చతగ్గ వృత్తి భేదములందు. ఏ ఏ వృత్తులకు ఏఏ ఆకార కల్పన గావించబడిందో... ఆ ఆకార కల్పనయే ఈ పృథివి – ఆకాశం మొదలైన వాటియొక్క స్వభావం అయివున్నది. "చిన్మయ – సంకల్పవృత్తి" అనునది కాకుండా ఈ భూమి–ఆకాశం మొదలైన వాటికి వేరే రూపాలే లేవు!

వాస్తవానికి నేల, నీరు, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశముల పారమార్థిక స్వభావం అధిష్ఠానమగు చిదాకాశమే అయివున్నది. క్రమంగా ఆ పృథివి – నీరు మొదలైనవి అనేకమైనట్టి వేరు వేరు కార్యములకు (పదార్థాలకు) కారణరూపమై ఉంటున్నాయి. స్వప్నంలోని వస్తు ఆకారములకు కారణకారణంలాగా స్వప్న చైతన్యమే ఏర్పడి ఉండటం లేదా? ఈ నేల – ఆకాశం మొదలైనవాటి కారణ కారణం చిదాకాశ స్ఫురణయే!

ఈ విధంగా ఈ నేల – ఆకాశం మొదలైనవి స్వప్న సదృశమే! అట్టి స్వప్న సదృశ పదార్థములలో ఒకటైన సాకార కఠిన పదార్థం అగు ఈ భూమి సర్వ జనులకు నివాసయోగ్యమై, "మహత్తరమైన పీఠభూమి" అయి మహారాజువలె సర్వ జీవప్రదంగా చెన్నొందుతోంది. అట్లాగే... అన్నిటికీ ఆదికారణం చైతన్యము – చైతన్యము యొక్క జాగృత్ విభాగ చమత్కారం.

గంగ మొదలైన నదీ జలములకు – సముద్రం కారణం, అగ్ని మొదలైన తేజోమయ పదార్థములకు – సూర్యుడు కారణం, చలనములన్నిటికీ – వాయువు కారణం, శూన్యత్వమునకు – ఆకాశము కారణం... ఇవన్నీ కార్య–కారణములుగా అయి చెన్నొందుచున్నాయి. ఈ పంచ

భూతముల కలయికలచే రకరకాల పదార్థాలు – దేహాలు – ఆకారాలు, వాటి–వాటి ధర్మాలు ఈ దృశ్యంలో తాండవిస్తున్నాయి. ఈ విధంగా ఈ కనబడే సర్వమునందు బ్రహ్మమే అనుగతమైనట్టి 'సత్స్వభావం' అయివున్నది. మరింక "సూర్యగోళం ఎట్లా ఏర్పడింది? చంద్రబింబం ఎక్కడి నుండి వచ్చింది?"... అనేవి పెద్ద విశేషాలెట్లా అవుతాయి?

చైతన్యము స్వయంప్రకాశము, సర్వప్రకాశకము, సర్వజ్ఞము కూడా! అట్టి చైతన్యము యొక్క సంవిత్తు సర్వ వ్యాపకమై, సర్వరూపమై, స్వస్వరూపంగాకూడా (దృశ్యము, ద్రష్టగా కూడా) సర్వదా ఏర్పడి ఉంటోందని విజ్ఞులు ఎరిగియే ఉన్నారు. చిదాకాశమే తనయొక్క స్వరూపంగా కలిగియున్నట్టి "చతుర్ముఖ బ్రహ్మ" అనే చిన్న పిల్లవానియొక్క చిలిపి ఊహలే ఈ సర్వ దృశ్యాంతర్గత సర్వ విశేషాలు కూడా! ఆతని స్ఫురణ రూపమే ఈ ఆకాశము – భూమి.... ఇవన్నీ కూడా! ఆటలో అంతా కల్పించబడి... ఆట ముగియగానే అందులో సర్వ విశేషాలు మటుమాయమౌతాయి చూచావా? అట్లాగే... ఎప్పుడైతే సర్వజ్ఞుడు – సంవిత్స్వరూపుడు అయిన ఆ బ్రహ్మదేవుని భావనా సంరంభం అయినట్టి ఈ స్థూల – సూక్ష్మ ప్రపంచము ఉపసంహరించబడుతుందో... అప్పుడు (ఇక్కడి సంవిత్ స్వరూపము యొక్క అంగవిన్యాసము వంటి) ఈ జగత్ చమత్కారం (ఏ ఆత్మయందు బయల్వెడలినదో)... అద్దాని యందే లయమై పోవుచున్నది.

సాలెపురుగు తన సంకల్ప బలంచేత బాహ్య సాధనములు లేకుండానే కళాత్మకంగా 'సాలెగూడు' అనే చిత్ర విచిత్రాకారమైన వల కల్పించుచున్నది చూచావా? అట్లాగే బ్రహ్మదేవుని సంకల్ప రచనగా ఈ జ్యోతిశ్చక్రము రచించబడింది. ఆ జ్యోతిశ్చక్రంలో సూర్యగోళం యొక్క గతిభేదం, ఉత్తరాయన – దక్షిణాయనాలు, రాత్రింబవళ్ళు... ఇవన్నీ అల్పకాలిక – దీర్ఘకాలిక విశేషాలతో కూడిన కాలచక్రంగా ప్రవర్తిస్తోంది. వాస్తవానికి చిదాకాశమే ఈ సమస్త జ్యోతిశ్చక్రము మొదలైన సర్వ దృశ్యరూపంగా భాసిస్తోంది. అట్టి చిదాకాశ కల్పితమైన (కానీ, చిదాకాశరూపమే అయిన) జ్యోతిశ్చక్రంలో... కొన్ని సుదీర్ఘంగా మహాప్రకాశ శీలములై ఉంటున్నాయి. (ఉదా: సూర్యగోళం, నక్షత్రాలు మొదలైనవి)

మరికొన్ని అల్ప ప్రకాశశీలకములై ఉంటున్నాయి. (ఉదా: చంద్రబింబం మొదలైనవి). ఇంకొన్ని స్వయం ప్రకాశరహితములై ఉంటున్నాయి. (ఉదా: భూమి మొదలైనవి). ఈ విధంగా ఈ కనబడే పదార్థాలన్నీ చిత్ర విచిత్రములుగా భాసిస్తున్నాయి.

అయితే రామచంద్రా! జ్ఞాని యొక్క "ఆత్మౌపమ్యేవ సర్వత్రా" దృష్టికి... ఇక్కడ ఈ పదార్థ సమూహమంతా ఉత్పన్నమే అయివుండనిదై, వాస్తవముకానిదై ఉన్నది. మట్టితో తయారు చేయబడిన అనేక బొమ్మలు చూచి "మట్టి మాయమై ఈ బొమ్మలు ప్రత్యక్షమైనదెప్పుడు?" ...అనే ప్రశ్న ఎవరికి ఉదయిస్తుంది?

మంచుగడ్డ యొక్క ఆకారం చూచి "ఇది నీరు కాదు. నీరు నీటి ఆవిరి కాదు. నీటి ఆవిరి ఆకాశ స్వరూపం కాదు. మంచుగడ్డ యొక్క చతురస్రాకారము సత్యమే"... అని ఆపః ధర్మాలు

(జలము యొక్క ధర్మాలు) తెలిసియున్నవాడు అనుకుంటున్నాడా? ఆకాశమే వాయు రూపంగా అవుతోంది. కనుక వాయువు ఆకాశరూపమే! ఆ వాయు విభాగమే నీటి ఆవిరి. ఆ నీటి ఆవిరి రూపమే జలము. ఆ జలమే ఈ మంచుగడ్డ... అని విజ్ఞుడు గ్రహించయే ఉంటున్నాడు. అదే, ...మంచుగడ్డ యొక్క వివిధ స్థితులు తెలియనివాడో.... రూపముతో కూడిన "ఈ మంచుగడ్డ రూపరహితమగు వాయువు ఎట్లా అవుతుంది? అవదు. ఆ వాయువు గుణరహితమగు ఆకాశం ఎట్లా అవుతుంది? కానే కాదు!"... అని అనుకుంటున్నాడు. అయితే, జ్ఞానికి ఈ సమస్త దృశ్యము కూడా (మంచుగడ్డ యొక్క ఆకారమువలె) అనుత్పన్నమైనదై, స్వప్న సదృశ్యమై "చిదాకాశరూపం"గా భాసిస్తోంది.

ఈ జగత్ దృశ్యము ఇట్లు చిదాకాశమే అయివుండగా... ఇక ఈ "నీవు – నేను" అనే జగత్తులో అంతర్గతంగా కనిపించే వస్తువులను పరిశీలిద్దాం.

నీవు – నేను అనురూపంగా (మనలో ఒక్కొక్కరికి స్వస్వరూపంగా) అనుభూతమగుచున్నది చిన్మాత్రమే! అదియే నీవు – నేను ఇత్యాదులుగా భాసిస్తోంది. ఇక మనోబుద్ధి చిత్తాది అంతరంగ విభాగాలు గురించి వేరే చెప్పేదేమున్నది? ఏ చిదాకాశం 'నీవు– నేను' అయినట్లుగా కనిపిస్తోందో, ఏ 'నేను–నీవు'ను ఆశ్రయించి మనోబుద్ధి చిత్తాదులు కనిపిస్తున్నాయో... ఇవన్నీ కూడా జ్ఞానికి కేవలం చిన్మాత్ర రూపంగా యథాతథమై కనిపిస్తున్నాయి. ఈ నేను – నీవు మొదలైనవి దేహములు నశించినప్పుడు తాము కూడా నశిస్తున్నాయని "ఘనీభూత జగత్ దృశ్య" దృష్టిచే అనిపిస్తే అనిపిస్తోందేమో! మంచు కరిగితే ఆకారంతో సహా ఆ పదార్థం నశించిందా? లేదే! అది జలరూపంగానో, వాయురూపంగానో మారవచ్చుగాక! 'వినాశనము' అనేది ఎక్కడిది? ఏ చిన్మాత్రము 'నేను–నీవు' ఇత్యాదులుగా కనబడుతోందో.... అయ్యది వాస్తవానికి దృశ్యరూపంగా భాసించటమూ లేదు, నశించటమూ లేదు.

అనగా... స్వప్నంలో దృశ్యంలాగా... చిదాకాశమే చిదాకాశమునందు చిదాకాశ సంకల్పం చేతనే జగదాకారంగా భాసిస్తోంది. ఈ జగత్తుకు చిదాకాశం కంటే వేరైన మరింకే రూపమూ లేదు! అట్టి ఆ చైతన్యమునకు 'సృష్ట్యాది' యందు ఏ పదార్థం ఏ రూపంగా స్ఫురిస్తోందో, అది ఆ ప్రకారంగానే అద్దానికి అనుభూతమౌతోంది. ఎంతవరకు ఏదేది వస్తురూపంగా విద్యమానమై ఉన్నదో అంతవరకు వాటివాటితో తాదాత్మ్యం నొందినదై స్ఫురించిన రూపము కలిగియున్నదగుచున్నది.

చైతన్యము యొక్క స్వకీయ స్ఫురణయే "స్వభావము". చైతన్యము యొక్క స్ఫురణయే "నియతి". బ్రహ్మదేవుని భావనయే సృష్టికి మూలం. కనుక ఇదంతా భావనారూపమే! ఆ బ్రహ్మ సత్త... చిదాకాశరూపుడగు బ్రహ్మదేవుని యొక్క సంకల్ప – భావనా శరీరంలో శబ్దతన్మాత్ర స్థితిచే ...ఆకాశంగానూ స్పర్శ తన్మాత్ర స్థితిచే ...వాయువుగానూ... ఈ విధంగా విత్తనంలోంచి మహావృక్షం లాగా అగుచూ... మహాప్రశాతంగా (బ్రహ్మసత్తయే అయి–బ్రహ్మ సత్తగానే) స్థితి నొంది ఉన్నది.

శబ్దతన్మాత్ర నుండి (ఆకాశం నుండి)... స్పర్శ తన్మాత్ర (వాయువు), స్పర్శ తన్మాత్ర నుండి

...తేజోతన్మాత్ర (అగ్ని), తేజో తన్మాత్ర నుండి...రసతన్మాత్ర (జలము), రసతన్మాత్ర నుండి... పృథివీ తన్మాత్రా... ఈ విధంగా భూతభౌతికాత్మికమైన ఈ జగత్తు క్రమంగా ఉత్పన్నమైనదగుచున్నది.

అయితే... రామచంద్రా! "ఆకాశాత్ వాయుః-వాయురగ్నిః - అగ్నిరాపః - ఆపః పృథివీ" ...ఇత్యాది ఈ 'క్రమము'ను గూర్చిన కల్పన అజ్ఞానుల యొక్క తత్త్వబోధ కొరకై మునులచే ప్రతిపాదించబడుతోంది. అంతేగాని "ఈ సృష్టి వాస్తవమైన సత్యము"... అని ప్రతిపాదించటం కొరకై వారి ఉద్దేశంకాదు. ఈ సృష్టి నామరూపాత్మకమైన సత్యత్వము మూర్ఖులగువారిచేత మాత్రమే వెతకబడుతోంది. ఎందుకంటే....

నాస్తమేతీహో నో దేతి తత్కదాచన కించన
శిలాజఠరవత్ శాన్తం ఇదం నిత్యం సదప్యసత్ ।

బ్రహ్మసత్త జగత్తుగా ఉదయించదు. మరల జగత్‌రూపంగా అస్తమించదు. శిలయొక్క గర్భమువలె అది సదా పరమశాంతరూపము వహించియే ఉన్నది. ఈ జగత్తంతా పరమార్థ సత్తచే సత్యము, నామరూపాది వ్యవహారములచే అసత్యము అయి ఉన్నది.

"అవయవి" అగు పరమాత్మ యొక్క అవయవ రూపమగు ఈ దృశ్యము అనంతరూపమై ఉన్నది. తదవయవ ప్రాయములగు ఈ జగద్రూపాణువులు, అట్టి ప్రతి ఒక్క జగద్రూపాణువులో అసంఖ్యాక ప్రాణి సమూహములు అట్టి ప్రతిప్రాణి యొక్క అణువణువున అనేక జగత్తులు... ఇవన్నీ అనంత సంఖ్యారూపములుగా అయి చెన్నొందుచున్నాయి. సముద్రంలో తరంగాలు - ఆ తరంగాలలో జల బిందువులవలె, ఆ జలబిందువులలో జలపరమాణువుల వలె.... అసంఖ్యాక బ్రహ్మాండములు - అట్టి ప్రతి ఒక్క బ్రహ్మాండములో అసంఖ్యాక జగత్తులు, అట్టి ప్రతి ఒక్క జగత్తులో అసంఖ్యాక జీవులు, ఆ ప్రతి ఒక్క జీవునిలో అసంఖ్యాక జగత్తులు - ఇవన్నీ కూడా పరమార్థమున అనంతరూపములే! అవన్నీ పరమాత్మయందు ఉదయించక - అస్తమించక వెలయుచున్నాయి. ఆకాశమున ఆకాశము ఉన్నట్లు 'బ్రహ్మము' అనే చిదాకాశమున జగత్తు అనే చిదాకాశము కలదు. బ్రహ్మ సత్తకంటే వేరుగా 'జగత్ సత్త' లేదు. ఈ జగత్తు చిద్రూపమే అయివుండగా, ...ఇక ఇది ఉదయించటం ఏమున్నది? అస్తమించటం ఏమున్నది?

❖❖❖

11. సత్ నుండి అసత్ చమత్కారం - మణిదీపన్యాయం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! "మణిదీపన్యాయం"... అనే ఒకానొక దృష్టాంతం అధ్యాత్మ శాస్త్రంలో ప్రసిద్ధమైయున్నది. అది ఇప్పుడు ఉదహరిస్తున్నాను. విను.

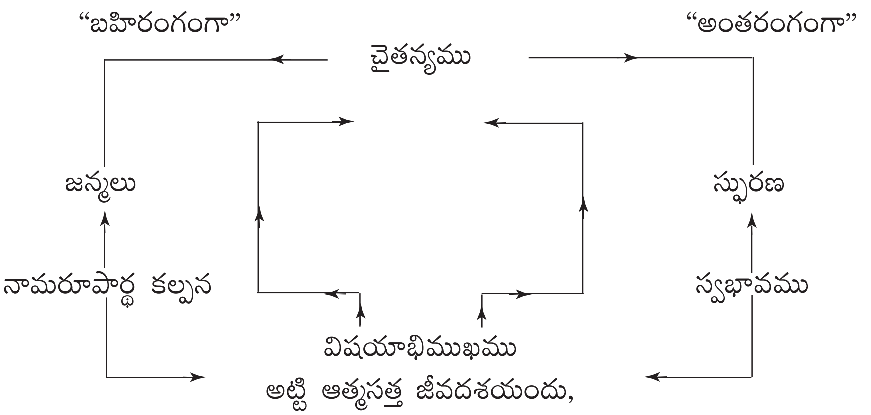
చైతన్యము వస్తుతః అనంత ప్రకాశరూపము - సర్వ వ్యాపకము అయివున్నది. అట్టి 'చైతన్యము' అనే మణి కాంతి ప్రసరణయే సత్తామాత్రము (సత్ అనుభవం). ఆ చైతన్య మణియొక్క అసంఖ్యాక కాంతిపుంజములే ఈ అసంఖ్యాక 'జగత్తులు - జీవులు' కూడా! అట్టి చైతన్య సత్తా మాత్రము యొక్క స్ఫురణరూపమే స్వభావము.

ఆ చైతన్యము, తనయొక్క 'సత్తా మాత్ర యథార్థ స్వభావము'ను కొంచెము ఏమరచి, అద్దాని విస్మరణముచే స్వయముగా కించిత్ విషయాభిముఖం అయినదానివలె అగుచున్నది. అద్దానిని 'అజ్ఞాన సంవిత్' అని పిలుస్తున్నారు.

అట్టి అజ్ఞాన సంవిత్తు అన్యథా భావము ఆశ్రయించినదగుచున్నది. అట్టి అన్యథా భావముచే పరామర్శపూర్వకంగా భావికాల ప్రపంచము యొక్క నామ-అర్థ కల్పనలతో వ్యవహరించ నారంబిస్తోంది. అయితే, ఆ కల్పనల రూపంగా తానే అగుచున్నది. అట్టి నామ-అర్థ కల్పనలతో ఆకాశము కంటే కూడా అతి సూక్ష్మము - శుద్ధము అయినట్టి రూపము ధరించి సర్వ పదార్థముల గూర్చిన భావి కాలపు నామ - రూపముల యొక్క 'పర్యాలోచన' నిర్వర్తిస్తోంది.

ఆ తరువాత అట్లు పర్యాలోచించినదానిని ప్రకాశింపజేయటానికి అభిముఖమగుచున్నది. (చేత యతీతి చిత్ - ప్రకాశింపజేసేదే చిత్). ఇప్పుడిది 'చిత్ చైతన్యము' అనే పేరుతో పిలువబడటానికి అర్హమగుచున్నది. ఆ తరువాత చిత్ చైతన్యము శరీరాదులందు ఘనీభూతమగు అభిమానము కలిగి ఉంటోంది. ఆ అభిమానముతో కూడిన ఆత్మసత్త భావికాలపు 'జీవుడు' మొదలైన సంజ్ఞలుగా అగుచున్నది.

అట్లు 'జీవుడు' అనే సంజ్ఞను పొందిన దేహాభిమానియగు ఆత్మసత్త మరల ఎప్పుడో క్రమంగా ఆధికారికమైన జన్మలను పొంది తిరిగి మరల పరమపదరూపమగు బ్రహ్మముగా అగుచున్నది.

చిదాకాశమును కప్పి ఉంచే అవిద్యచే ⟶ తన చిదాకాశత్వము ఏమరచి జగత్ భావంతో ప్రదర్శించుకుంటోంది.

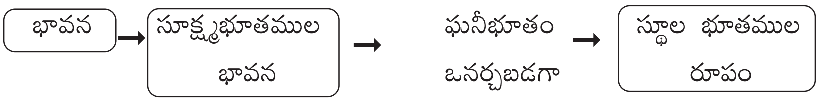
అయ్యది జ్ఞాన లాభము చేతనో .... తాను బ్రహ్మము కంటే వేరుకానిదై భాసిస్తోంది.

అయితే, ఆవృతజీవదశయందు మాత్రం దేహ - ఇంద్రియములతో 'తాదాత్మ్య ధ్యాస' చే అనేక ఉపాధులతో వివిధ జన్మలందు తిరుగాడటానికి అభిముఖం అవుతోంది. అందుచేత అది శుద్ధరూపము యొక్క ఏమరపుచే జనించినన మలిన కర్మల రజోగుణము ధరించినదై ఉంటోంది.

❖

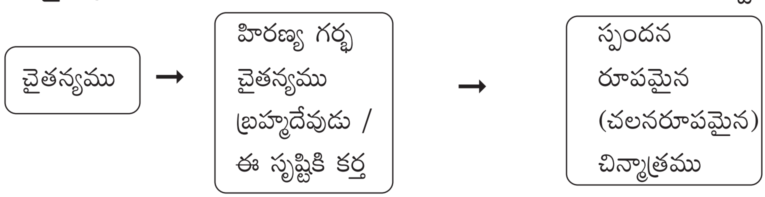
ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా ఆ అద్వితీయమగు బ్రహ్మసత్త–శబ్ద–స్పర్శ–రూప–రస–గంధాది ఆయా గుణములను–తన గర్భమున ధరించినదై... "సవికల్ప చిద్భావన"చే సూక్ష్మ పంచభూతమగు చున్నది. ఆ సూక్ష్మ పంచభూతములే ఆకాశము మొదలైన నామముల యొక్క అర్ధ ప్రవృత్తికంతటికీ కారణభూతమౌతున్నాయి. ఆ సూక్ష్మభూత రూపమగు 'బ్రహ్మసత్త' నుండి లింగశరీరము (సూక్ష్మ శరీరము) యొక్క ప్రాణ సంచారక్రియ రూపుదిద్దుకుంటోంది. అట్టి లింగ శరీర ప్రాణసంచార క్రియచే ప్రేరితమైన అహంకారము కాలసత్తతో సహా ఉదయిస్తోంది. ఆ అహంకార–కాలసత్తలే ఈ జగత్తు యొక్క స్థితికి ముఖ్యబీజములై ఉంటున్నాయి.

"పరాచిత్‌శక్తి"... యొక్క "నిజస్ఫురణ మాత్రము"... అయినట్టి ఈ అపద్రూప జగత్ సమూహం "అధిష్ఠాన చైతన్యము" వలననే సత్తువలె స్థితి నొంది ఉంటోంది. "సంకల్పము" అనే మహా వృక్షమునకు బీజము చైతన్యమే సుమా! అట్టి చైతన్యము 'అహంత్వము'ను భావించుచు క్షణంలో అహంత్వరూపమై పోవుచున్నది. "హిరణ్యగర్భుడు"... అనే శాస్త్రీయ నామంతో పిలువబడే ఆ చైతన్యము "ఉత్పత్తి – వినాశనము" అనే భ్రమలతో కూడుకొనియున్నదై – జలము జలమునందే పరిభ్రమిస్తున్నట్లు – బ్రహ్మము నందే పరిభ్రమిస్తోంది.

ఆ చైతన్యమే ఆ తరువాత తరువాత "నామ – రూప – శబ్దార్థము" అనే రూపం దాల్చుచున్నది. ప్రతి ఒక్క జీవుని వాస్తవ – నిజ స్వరూపమగు ఆ శుద్ధ చైతన్యమే వేద – శాస్త్రములకు పద – వాక్య – ప్రమాణములచే ఉద్దేశార్థమై చెన్నొందుతోంది. వేద శబ్దములకు ఆధారభూతమగు ఆ చైతన్యము నుండియే ఈ సమస్త జగత్తు ఉదయిస్తోంది. శబ్దము నుండి అర్ధభూత జగత్తు జనిస్తోంది. (సభూరిత వ్యాహరత్ భువమసృజత – ఆ చైతన్యము నుండి జనించిన 'భూః' శబ్దం చేత భూమి సృజించబడింది... ఇత్యాది).

ఈ ప్రకారంగా "విచిత్ర సంకల్పములు" నిర్వర్తిస్తున్న బ్రహ్మమే హిరణ్యగర్భుడు. ఆ హిరణ్యగర్భ బ్రహ్మము ఆ తరువాత అనేక సంజ్ఞల (శబ్దార్థముల)తో కూడిన రకరకాల ప్రాణి సమూహములకు బీజము. ఆ హిరణ్యగర్భ బ్రహ్మమునుండే ఆకాశమంతా వ్యాప్తమై 14 లోకములకు సంబంధించిన 14 విధములైన ప్రాణి సమూహములు దీపమునుండి కాంతిపుజముల వలె బయల్వెడలుచున్నాయి.

1. వ్యాప్తత్వము : ఆ చైతన్యము నుండే వ్యాప్తరూపమగు 'ఆకాశము' బయల్వెడలినదై వ్యాప్తత్వ ధర్మము అవధరించుచూ... తన యందు 14 లోకములను, 14 ముఖ్య విధములైన ప్రాణి

సమూహాలను చైతన్యము యొక్క ప్రసరణరూపంగా కలిగి ఉంటోంది. ఈ విధంగా అంతవరకు కూడా శబ్ద వ్యహారము, శరీరాదుల వ్యవహారములైనట్టి హిరణ్యగర్భ చైతన్యము అకస్మాత్తుగా, కాకతాళీయంగా తన యందు తనకు అనన్యమైనట్టి వ్యాప్తత్వ ధర్మం ప్రదర్శిస్తోంది.

2. స్పందత్వము : అంతవరకూ నిశ్చల సత్‌రూపంగా ఉన్న హిరణ్యగర్భ (సృష్టికర్త) చైతన్యము తనయందు స్పందమును (చలనమును) కల్పించుకొంటోంది. ఆ స్పందము, వాయు సమూహమునకు బీజమై త్వక్ (చర్మ సంబంధమైన స్పర్శ) అనే తన్మాత్ర రూపముగా అగుచున్నది. సమస్త ప్రాణుల సంచలన హేతువగు వాయువు జనించుచున్నది.

3. ప్రకాశత్వము : ఆ హిరణ్యగర్భ చైతన్యస్పందము నుండి వాయురూపమును పొందిన హిరణ్యగర్భ చైతన్యము చిద్విలాసంగా 'ప్రకాశము' నకు సంబంధించిన అనుభవం ఆశ్రయిస్తోంది. అదియే 'రూపతన్మాత్ర'గా అగుచున్నది. భావికాలపు 'తేజము' అనే శబ్దమునకు అర్థక్రియా కర్తృత్వము వహిస్తోంది.

ఓ రామచంద్రా! 'తేజము'లో ఏ ప్రకాశమున్నదో... అది చైతన్య ప్రకాశమే! అట్లాగే... స్పర్శ జ్ఞానమూ చైతన్యమే! చైతన్యమునకు అన్యంగా తేజము - స్పర్శ జ్ఞానము మొదలైనవి మరెక్కడి నుండో వచ్చి ఉండలేదు. అట్లాగే ... ఆకాశకోశమున చైతన్యమే స్వయంగా శబ్దరూపమై 'శబ్దజ్ఞానము'ను అనుభవిస్తోంది. చైతన్యమునకు అన్యంగా శబ్దజనకమైనదంటూ ఏదీ లేదు.

కాబట్టి... సృష్ట్యాది యందు సమష్టి దశయే ఉన్నది కదా! సమష్టిదశయందు చైతన్యమునకు అన్యంగా మరొక ఏదైనా కారణం చేత శబ్ద తన్మాత్ర - స్పర్శతన్మాత్ర - రూపతన్మాత్ర - రసతన్మాత్ర - గంధతన్మాత్ర ఏర్పడటం జరుగుతోందా? లేదు! తన్మాత్రలన్నీ కూడా చైతన్యము నుండే, చైతన్య రూపంగా - చైతన్యమునకు అనన్యమై జనించాయి. అవి చైతన్యరూపములే!

అట్లాగే, ఇప్పుడు ఈ సృష్టి దశయందు కూడా ద్వైత - ఏకత్వములకు క్రొత్తగా స్థానమెక్కడిది? అందుచేత సమష్టి నుండి వ్యష్టి వరకు కూడా చైతన్యమే సర్వపదార్థ రూపముగా వెలయుచున్నది. ఈ ఈ "శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములు" అనబడే 5 తన్మాత్రలు స్వప్నమువలె అసత్యములే అయినప్పటికీ... వీటి మూలరూపము చైతన్యమే కాబట్టి... సత్యమువలె అనుభూతమగుచున్నాయి. తేజోరూపము పొందిన సూర్యుడు మొదలైన ప్రకాశ వస్తువులకు ఉత్పత్తి స్థానం అవుతోంది.

ఆ చైతన్యము ఈ ఈ రూపభేదములతోటి ప్రపంచము ఆ చైతన్య మణిదీప తేజమునుండే ప్రసరిస్తోంది. 'రంగు' అనే వికారమే ఉండనట్టి ఆకాశమునందు నీలంరంగు కనబడుతోంది చూచావా? అట్లాగే నిర్వికారమగు ఆ తేజోరూప చైతన్యము నుండే రసతన్మాత్ర జనించి జలముగా రూపుదిద్దుకుంటున్నది. అన్నపానాదుల యొక్క 'మాధుర్య సంవిత్తు' ఆ 'రసతన్మాత్రము'యే సుమా! ఆ హిరణ్యగర్భుడు అనే జీవుడు భవిష్యత్ పదార్థముల గూర్చి సంకల్పించువాడు కదా! సమస్త కార్య - కారణ రూపుడగు ఆతడు ఆ పిమ్మట గంధతన్మాత్రను కల్పించుచున్నాడు. ఆ గంధ తన్మాత్రయే సర్వులకు - సర్వమునకు ఆధారమైన ఈ 'భూమి'కి బీజముగా అగుచున్నది.

❖

ఈ విధంగా... ఈ శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధ తన్మాత్రల సమూహమంతా వాస్తవానికి ఉత్పన్నము కాకయే ఉన్నప్పటికీ... ఉత్పన్నమైన వాటివలె ఉంటున్నాయి. వాస్తవానికి ఇదంతా నిరాకారమే అయినప్పటికీ చైతన్యము యొక్క మాయా విభాగ కల్పనావశం చేత సాకారమువలె అనుభవమగుచున్నది.

చైతన్య రూపమగు ఈ తన్మాత్ర సమూహం కాకతాళీయంగా... ఏ స్థానం నుండి రూపమును ఎరుగుచున్నదో... అదే 'నేత్రం'. ఏ స్థానం నుండి శబ్దమును ఎరుగుచున్నదో... అదే 'చెవులు'. ఏ స్థానం నుండి స్పర్శను ఎరుగుచున్నదో... అదే 'చర్మేంద్రియం'. ఏ స్థానం నుండి రసము (రుచి)ని ఎరుగుచున్నదో... అదే 'జిహ్వ' (నాలుక). ఏ స్థానం నుండి గంధము (వాసన) ఎరుగుచున్నదో... అదే 'ఘ్రాణేంద్రియం' (ముక్కు).

ఈ విధముగా ఆ తరువాత నియమితమగు ఆకృతి పొందిన ఈ జీవుడు "ఇవి దిక్కులు – ఇవి కాలము" మొదలైన ఈ ఈ భేదములన్నీ కల్పించుకుంటున్నాడు. ఆతడు వ్యష్టిభావమును పొందినవాడై "నేను ఈ దేహముతో సహావేరు – వీరు ఈ ఈ దేహములతో సహా నాకంటే వేరు వేరు" అనే కల్పనను ఆశ్రయించి ఎక్కడి కక్కడ పరిమిత రూపత్వ దోషమును పొందుచున్నాడు. అట్టి "పరిమితరూపత్వదోషము" చేతనే... కళ్ళతో చూస్తున్నాడు గాని ఆఘ్రాణించలేకపోతున్నాడు. అదే రీతిగా తదితర వేరువేరు దేహములచే వేరు వేరు భోగ్యములను ఎరుగుటలేదు.

ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా ప్రతిజీవుని ఆత్మయందు అనంతమైన జగత్తుల కల్పన ఉండియే ఉన్నాయని గమనించు. కళ్ళతో వినలేనట్లే, ఈ జీవుడు "నేను ఈ దేహమే పరిమితిగా కలవాడను"... అను కల్పనను కాలగతంగా ఆశ్రయించి ఉంటున్నప్పటికీ ఈతని ఆత్మయందు అంతులేని జగత్తులున్నాయని ఈ వివరణ సారముగా అందరూ గ్రహించండి.

ఈ అనంత జగత్తు ఆత్మకంటే వేరు కాదు. ఇదంతా ఆత్మభూతమే అయి ఒప్పుచున్నది. కాబట్టి ఈ ఈ జగత్తులు పరమార్థమున ఉదయించటమూ లేదు. అస్తమించటమూ లేదు. ఇదంతా కూడా... శిల్పము యొక్క గర్భ ప్రదేశమువలె... సచ్చిదానంద ఘనమగు మౌనరూపంగానే స్థితినొంది ఉన్నది.

"చైతన్యము" అనే మణి నుండి అనుక్షణికంగా ప్రసరిస్తున్న కాంతిపుంజములే ఈ జీవులు – జగత్తులు – బ్రహ్మాండములు – తన్మాత్రలు – దేహములు – భావములు – సుఖదుఃఖములు – జ్ఞానాజ్ఞానములు వగైరా! ఇందులో ప్రతి ఒక్క జీవుడు చైతన్య రూపమగు "మణి" అయి "మణి, దీపన్యాయము" అనే తాత్త్విక స్థితి అవధరించియే ఉన్నాడు. అట్లాగే, సర్వాత్మకమగు చిత్ చైతన్యమణి కాంతిపుంజము కూడా అయి ఉన్నాడు!

❖❖❖

12. జీవో బ్రహ్మేతి నా పరః

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! నీకు ఇంతవరకూ కూడా శుద్ధ చైతన్యము హిరణ్యగర్భ చైతన్యము, సమష్టి తత్త్వములైన ఆకాశ – వాయు – తేజములు, అద్దాని అంగములైన శబ్ద – స్పర్శ – రూప – రస –గంధ తన్మాత్రలు, వాటి నుండి ఉదయించిన జీవుడు, ఆ జీవునిచే కల్పించబడిన దిక్ సత్త – కాల సత్తలు ... ఈ ఈ వరుస క్రమమంతా ఎందుకు చెప్పానో తెలుసా? "ఈ జీవుడు పరబ్రహ్మము కంటే వేరుకాదు" అని నిరూపించటానికి ప్రారంభ పరిచయంగా అవి చెప్పాను. అంతేగాని "ఈ జీవునికి ఉత్పత్తి – వినాశనాలు ఉన్నాయి"... అని చెప్పే ఉద్దేశంతో చెప్పినవి కావు. ఈ విధంగా "ఆత్మ యొక్క అకృత్రిమ అవయవరూపుడు – విషయాభిముఖుడు" అగు అద్దానిని 'చిదాభాసుడు' అని "పరమాత్మ యొక్క అంశరూపుడు" అని పిలుస్తున్నారు.

ఆ చిదాభానుడే "జీవుడు" అనే పేరుతో కూడా పిలువబడుచున్నాడు. ఆ చిదాభాసునికే అనేక పేర్లు...!

జీవనము (ప్రాణము), కర్మేంద్రియాలు, జ్ఞానేంద్రియాలు ధరించటం చేత "జీవుడు" అని; విషయాభిముఖుడై ఉండటంచేత 'చిత్తము' అని; ఆయా విషయములు ఎరుగుచుండుటచే 'చిత్' (ఎరుక) రూపుడు అని; "ఇది ఇట్టిది కదా!" అనే బోధ కలిగియుండటం చేత "బుద్ధి" అని; సంకల్పించటంచే, ఊహ–అపోహలకు సంబంధించిన జ్ఞానం కలిగి ఉండటంచేత "మనస్సు" అని; 'నేను' ఉన్నాను అనే అభిమానపూర్వకమైన వృత్తితో కూడి ఉండటం చేత 'అహంకారము" అని; చైతన్య పరిపూర్ణమగు ఆత్మ వస్తుస్వరూపుడే అయి ఉండటంచేత "చిత్స్వరూపుడు" అని; దృఢమైన సంకల్ప సమూహముచే పూరితుడై ఉండటం చేత "పుర్యష్టకము" అని; సృష్ట్యాదికాలంలో ప్రథమంగా (ప్రకృతిరూపుడై) విద్యమానుడై ఉండటం చేత "ప్రకృతి" అని; ఉపాధిపరుడై ఉండటంచేత "ఔపాధికుడు" అని; తత్త్వజ్ఞానం విషయంలో ఏమరచి ఉండటం చేత (అవిద్యమానుడై ఉండటం చేత) "అవిద్యా స్వరూపుడు" అని... ఈ విధంగా శాస్త్రములచేత, శాస్త్రకారులచేత 'చైతన్యమణి' అనతగు కేవల చిత్ స్వరూపుడగు ఈ వ్యష్టి రూపుడు 'చిదాభాసుడు' అని, 'జీవుడు' అని వర్ణించి చెప్పబడుచున్నాడు.

అయితే... ఈ జీవుడు వాస్తవానికి నిరాకారుడు, నిర్వికారస్వరూపుడు. కాని, తన లింగ శరీరము యొక్క కల్పనచే "నాకు ఆద్యంతాలు ఉన్నాయి"... అని భ్రమను ఆశ్రయించి ఉంటున్నాడు. అట్లాగే స్వప్నము – సంకల్ప నగరము – వంటిదే ఈ త్రిలోకములతో కూడిన జగత్తు కూడా! భ్రమరూపమగు ఈ త్రైలోక్య జగత్తు అర్థ క్రియా సమర్థమై ఉన్నప్పటికీ కూడా... వాస్తవానికి ఇది శరీర రహితము, పదార్థ శూన్యము, నిరాకారము అయి భాసిస్తోంది.

కాబట్టి ఓ సర్వ సభికులారా! ఈ లింగ శరీరం (సూక్ష్మ శరీరం) చిదాకాశమే! ఈ చిత్త శరీరం వాస్తవానికి ఆకాశం కంటే కూడా అత్యంత శూన్యం! అయితే ఈ చిత్త శరీరమే 14 లోకములకు ఉత్పత్తి స్థానం. అట్టి ఈ 'చిత్త శరీరం' ఉదయించటమూ లేదు, అస్తమించటమూ

లేదు. ఎప్పటి యట్లే ఇట్లు స్థితినొందియున్నది. కాలానుగుణంగా విత్తనము వృక్షమై ఫలములు, పుష్పములు, ఆకులు మొదలైనవి ప్రదర్శిస్తూ ఉంటుంది. చూచారా? అట్లాగే... 'చిత్తం' అనే భూమిలో లక్షల-కోట్లకొలది ప్రాణులు ఉద్భవించాయి. ఉద్భవిస్తున్నాయి. ఉద్భవించబోతున్నాయి.

అద్దము తనయందు ప్రతిబింబమును ధరిస్తుంది కదా! అట్లాగే ఈ చిత్తదేహము బాహ్య - అభ్యంతరములలో అనేక జగత్తులు ధరించి ఉంటోంది. అయినప్పటికీ కూడా... అది ఆకాశములె 'శూన్యరూపమే' అయివున్నది. "ప్రాకృత ప్రళయం" అనబడే మహాకల్పము యొక్క అంతిమ క్షణంలో సర్వదృశ్యము సర్వనాశనమునకు సంసిద్ధమగుచున్నది. అప్పుడిక నిర్వికారమగు బ్రహ్మాత్మపదము మాత్రమే శేషించబోవు క్షణాలలో... మరల చైతన్యమున, శుద్ధచిత్‌స్వరూపమును కొంచెము కప్పిపుచ్చు 'అజ్ఞానం' చేత, చిదాకాశము స్వయంగా (ఇంతకు ముందు చెప్పిన క్రమంలో) సూక్ష్మ శరీరమును కల్పిస్తోంది. అట్టి బ్రహ్మము యొక్క ఒకానొక స్వల్ప విభాగము 'జీవ రూపము' అగు సూక్ష్మ శరీరమును ధారణ చేస్తోంది. "జగత్తును అవలోకించటం" అనే ఒకానొక ప్రకాశమును కలిగి ఉంటోంది. అద్దానికే "బ్రహ్మదేవుడు" అని, 'విరాట్టు' అని శాస్త్రములు పేరు పెట్టాయి. అట్టి సూక్ష్మరూపుడగు పరమాత్మ యొక్క ఒకానొక విభాగమును "సనాతన పురుషుడు" అని, వేరొక విభాగమును "శ్రీమన్నారాయణుడు" అని, మరొక విభాగమును "ప్రజాపతి" అని శాస్త్ర పురాణ - ఇతిహాస ద్రష్టలు పేర్లు పెట్టడం జరుగుతోంది. ఈ 'జీవుడు' అనబడేవాడు కూడా బ్రహ్మము యొక్క విభాగమే అయి, బ్రహ్మమునకు అద్వితీయుడై ఉన్నాడు. అనన్యమై ఉన్నాడు.

ఓ రామచంద్రా! ఈ దృశ్యమంతా కాకతాళీయ న్యాయం చేతనే ఏర్పడి ఉంటోంది. కాకతాళీయ న్యాయముచే ఏఏ విభాగమందు ఏఏ ప్రకారంగా పంచేంద్రియ సంవిత్తులు భాసిస్తున్నాయో... ఆ ప్రకారంగానే ఇంద్రియార్థములు, ఇంద్రియ విషయములు స్థితినొంది ఉంటున్నాయి. ఈ ప్రకారంగా ఈ విశాల దృశ్యము పొందబడుచున్నప్పటికీ... ఇదంతా స్వస్వరూపమునకు అనన్యమే అయివుండటం చేత... వాస్తవానికి ఇది పొందబడకయే ఉన్నది. సూర్య కిరణాలు ఆయా ఆకారాదుల ద్వారా ప్రసరించి, ఆయా 'కిటికీ-ద్వారము' వంటి ఆకారములు పొందుచున్నప్పటికీ వాస్తవానికి సూర్య కిరణాలు ఏ ఆకారమూ పొందటమే లేదు కదా! సర్వత్రా వ్యాప్తమైయున్న ఆత్మతత్త్వము సర్వదృశ్య శూన్యమే అయి వెలయుచున్నది.ఆద్యంతరహితమగు పరబ్రహ్మము సత్తు కాదు. అసత్తు కాదు. అయితే, అదియే సర్వరూప సాక్షాత్కారము - సర్వరూప సాక్షాత్కార రహితము అయి... ఇట్లు సత్ - అసత్ రూప జగదాకారంగా స్థితినొందియున్నది.

ఓ రామచంద్రా! స్త్రీ సంగమధ్యాస కలవానికి కలలో స్త్రీ కనబడుతుంది చూచావా? అట్లాగే సూక్ష్మశరీర రూపుడగు ఆ బ్రహ్మదేవుని అనుభవముచే... ఆతని సంకల్పమే స్వయంగా ఇట్లు 'జగత్' రూపంగా పరిపుష్టమై ఉంటోంది. స్వప్నంలో కనబడేదంతా ఆకార రహితమే అయినప్పటికీ ...చెట్లు, గృహాలు, గ్రామాలు, పట్టణాలు, అయినవాళ్ళు, కానివాళ్ళు - ఇవన్నీ కనిపిస్తున్నాయి కదా! 'ఊహ' అనే సంకల్పలోకంలో ఆ ఊహననుసరించి మిత్రుల ముఖాలు, ఇష్టమైన పదార్థాలు, ప్రదేశాలు (ఆ ఊహలో) అగుపిస్తాయి కదా!

ఈ 'జాగ్రత్' నందు కూడా ఈ నిజదేహము - ఈ జగత్తు కూడా వాస్తవానికి ఆకార రహితమే అయినప్పటికీ (ఒక ఊహయందువలె) అనుభూతం అవుతున్నాయి.

ఆ చిదాకాశము నిరాకారమై, పదార్థశూన్యమై ఉన్నప్పటికీ... స్వప్న జగత్తులాగానే అర్థక్రియా సమర్థమగుచున్నది. కఠినమైన ఆకారం కలిగి ఉంటోంది. ఇంతెందుకూ? ఈ జీవుని రూపమే అందుకు మనకు సుస్పష్టమైన దృష్టాంతం. ఈ జీవుడు స్థూలరూపంగా కనిపిస్తున్నాడు కదా! అయితే, ఈతనికి సూక్ష్మ శరీరం అనేది సుస్పష్టమే కదా! దేహానికి రూపముండవచ్చు! సూక్ష్మశరీరము ఏ ఆకారం? స్థూల - సూక్ష్మ దేహాల అనుభవం పొందే ఈ అనుభవమునకు ఆకారమెక్కడున్నది? అట్టి సూక్ష్మ శరీరరూపుడగు ఈ జీవుడు "నిరాకార శూన్య స్వరూపుడు - స్వప్న సదృశుడు" అయిన ప్పటికీ స్వయముగా - క్రమంగా ఆకారమును పొంది అద్దానిని అనుభవిస్తున్నాడు.

'సూక్ష్మ శరీరరూపుడు' అయినట్టి ఈ జీవుడు ఈ 'స్థూల దేహము'ను కల్పించుకొనుచున్నాడు. ఇక ఈ స్థూలదేహం ఎముకల అమరికచే ఆకారము పొందినదై, కాళ్ళు - చేతులు కలిగియున్నదై వెంట్రుకలు - గోళ్ళు - మాంసము - చర్మములతో కూడినదై ఈ ఆకారము కలిగివుంటోంది. అట్టి ఈ దేహమునందు... జన్మ - కర్మల అనుభవం పొందుచున్నాడు. దేహం వయస్సునుబట్టి పరిణామ స్థితిని పొందుచున్నాడు. దేశ-కాలముల విస్తారముతో కూడిన అనేక కాలగత అనుభవాలను కలిగి ఉంటున్నాడు.

పదార్థముల భోగము కొరకై అనేక ఊహ - అపోహలతో కూడిన భ్రమ పరంపరలను రచించుకొంటున్నాడు. వార్ధక్య - మరణాలను, అనేక గుణదోషములను ధరించినవాడై ఉంటున్నాడు. దశదిక్కులా సంచరిస్తూ 'నాది - నీది' మొదలైన అనేక హావ - భావ - అభావములు చమత్కారంగా కలిగి ఉంటున్నాడు. జ్ఞాతృ - జ్ఞాన - జ్ఞేయములు అనే త్రిపుటిని చేతిలో ధరించి ఇక్కడ సంచరిస్తున్నాడు. అనేక పదార్థముల జ్ఞానమును సముపార్జించి... వాటి వాటి ఆది - మధ్య - అంతముల పట్ల హర్ష - దుఃఖములను పెంపొందించుకొని కాలమును వెళ్ళబుచ్చుచున్నాడు.

"ఈ తరువాత ఏమిటి? - ఇంతకు ముందు ఏమిటి?" అన్న ప్రశ్నకు పరిమితమైన దృష్టులతో పరిమిత అవగాహన కావించుకొని "ఈ బొమికలు - రక్తము - మాంసము - చర్మములతో కూడిన ఈ ఆకారమే నాది" .... అని తలచి ఈ జగత్తును దర్శిస్తూ "ఇంతకుమించి ఈ జగత్తు లేదు - ఇద్దానికి వేరుగా నేనూ లేను. ఇంకేదీ ఎక్కడా లేదు" అని తలచుచు 'దృశ్యబద్ధుడు' అగుచున్నాడు.

ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా సనాతన పురుషుడగు పరమాత్మ సూక్ష్మ దేహరూపత్వము పొందినవాడై 'మనో - బుద్ధి - చిత్త - అహంకారాలు' అనే చతుర్ముఖములు కలవాడై "వ్యష్టి - సమష్టి - స్థూలదేహము" ..... లను నిర్మించుకొంటున్నాడు. వాటి నిమిత్తమై స్వయంగా పృథివి - ఆకాశ - జల - సూర్య - జన సమూహ - నగర - వ్యవహార - శిఖర ..... ఆదిగాగల అనేక పదార్థ రూపుడగుచున్నాడు.

"ఈ కనబడే జగత్ పదార్థములే నాకు ఆధారములు. నేను వీటి యొక్క అధేయుడను." ఇటువంటి భ్రాంతిమయ సంసారమును గాంచుచు తన స్వస్వరూపమును తానే ఏమరచి తిరుగాడుచున్నాడు.

❖❖❖

13. అద్వయ బ్రహ్మమునందు దృశ్యము అసంభవం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : చూచావా రామచంద్రా! ఈ దృశ్యము కల్పన చేతనే ఏర్పడి, కల్పన చేతనే అనుభవమగుచున్నది. అనగా ఇద్దాని యొక్క సృష్టి కర్తయగు ఆది ప్రజాపతి బ్రహ్మదేవుడు (ఆది స్రష్ట – ఆది ద్రష్ట) – దృశ్యమును అనుభూతమొనర్చుకొనే ఈ 'జీవుడు' అనే ద్రష్ట ... ఈ ఇద్దరూ కూడా తమ స్వకీయ కల్పనల మేళనము చేతనే దృశ్య సమన్వితము అయిన ఈ జగత్తును తయారు చేసినవారగుచున్నారు. ఇంకా చెప్పాలంటే ... "ఆది ప్రజాపతి" (సృష్టికి ఆదియందు ఉన్నవాడై ఈ జగత్ కల్పనకు కారకుడగు బ్రహ్మదేవుడు) తనయొక్క మహాసూక్ష్మ శరీరము (చతుర్ముఖ శరీరము –మనో–బుద్ధి–చిత్త–అహంకారములు) యొక్క విస్తారం చేతను, సత్య సంకల్పమగు తనయొక్క సంవిత్స్వభావము చేతను కాకతాళీయ న్యాయంచే.... దీనికి కారకుడై ఉంటున్నాడు. అట్టి ఆదిప్రజాపతిచే ఏది ఏ రీతిగా కాకతాళీయంగా సంకల్పించబడిందో... అది ఆ రీతిగానే చిరకాలం స్థితిని పొందినదగుచున్నది. ఆహా! ఆశ్చర్యమే మరి! ఎందుకంటే... అట్టి సంవిత్తు యొక్క సంకల్ప మాత్రం చేతనే ఈ జగత్తు భాసిస్తోంది. ఇక "ఇట్టి జగత్తు సత్యము కాదు"... అని అనటంలో ఆశ్చర్యమేమున్నది? ఊహచే, కల్పనచే రచించబడింది సత్యమెట్లా అవుతుంది?

ఒకడు రచించిన కథలోని "ఒక రాజుగారికి ఇద్దరు భార్యలు. ఒక రోజు ఐదుగురితో వ్యాహ్యాళికి బయలుదేరాడు" అనే వాక్యం చదివి, "ఇప్పుడు రాజుగారికి ఇద్దరు భార్యలా? ఐదుగురు భార్యలా? ఏది సత్యం? ఏది కాదు?"... అనునది ఎటువంటి సత్యాన్వేషణయో...ఈ జగత్తు యొక్క సత్యాసత్యములు అట్టివే! మొదలు రాజుగారు – భార్యలు, అనునదే కల్పన కదా! ఇక ఆపై చర్చించటం, వాదించటం కల్పనా వ్యవహారములు కాక మరింకేమిటి? ఈ "ద్రష్ట – దర్శనము – దృశ్యము"... అనే మూడింటి సంయోగమైనట్టి త్రిపుటి మొదలే అసత్యమైయున్నది. లేదా... అధిష్ఠాన రూపముచేత... ఈ సమస్తమూ కూడా 'వ్యాపక బ్రహ్మమే' కనుక... ఇవన్నీ సత్యములే! అందుచేతనే, "ఇది సత్యమే"... అనుకున్న వారికి ఇదంతా ఘనీభూత సత్యంగాను, "భ్రమయే" అనుకునే వారికి 'కేవలం భ్రమ'గాను ఈ దృశ్యమంతా అవగతం అవుతోంది.

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! ఈ సృష్టి అంతా 'ఆది ప్రజాపతి' ఊహా (సంకల్ప) నిర్మితమైన సూక్ష్మ శరీరమేనని మనం కాసేపు అనుకుందాం. అట్టి సూక్ష్మ శరీరము సంకల్ప మాత్రము – భ్రాంతిమయము కదా! అంతా భ్రాంతిమయమే అయినప్పుడు మరి ఈ కొండలు – నేల కఠినంగా ఎట్లా కనబడుచున్నాయి? నదులు, నగరాలు.... ఇవన్నీ ద్రవరూపంగా ఎందుకు అనుభవ

మౌతున్నాయి? ఇవన్నీ కూడా ఘనీభూత రూపంగా వస్తురూపంగా ఎట్లా అగుచున్నాయి? నేను ఒక కొండగుహను ఊహిస్తే, ఆ కొండగుహ నాకు ఎదురుగా కనిపించగా... అందులో ప్రవేశించి పచార్లు చేయగలనా? కుదరదు కదా? స్వప్న పదార్థములు సత్యత్వం పొందటం, క్రియాసమర్థం అవటం ఎట్లా జరుగుతుంది? కాని, ఈ జాగ్రత్ జగత్తులో అన్నీ క్రియాసమర్థమై ఉంటున్నాయి కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఇందులో ఆశ్చర్యమేమున్నది? సూక్ష్మ శరీరసంకల్పము నిరంతరము ఎడతెగకుండా స్వయంగా అనుభూతమగుచు, ఆదియే చిరకాలాభ్యాసముచే ఘనీభూతమైనదానివలె భాసిస్తోంది. ఐందవుల చిరకాల మనో అభ్యాసమే బ్రహ్మాండముల రూపం పొందలేదా? హరిశ్చంద్రుని సుదీర్ఘ స్వప్నమే ఆతనికి ఘనీభూతమై భౌతిక రూపంగా (శ్మశాన దృశ్యము మొదలైనవిగా) కనిపించలేదా? స్వప్నం కూడా చిరకాలాభ్యాసంచేత పరిపుష్టి పొంది అతి సత్యముగా అనుభవమవటం మనం మన ఈ సంవాదములో అనేక చరిత్రలలో గమనించాం కదా! అట్లాగే సూక్ష్మ శరీరము యొక్క సంకల్ప వ్యవహారం చిరకాలపు అభ్యాసం చేత 'సత్యమే' అన్నట్లుగాను, ఘనీభూతమైనట్లుగాను కనిపిస్తోంది. అట్టి సూక్ష్మ శరీరం యొక్క చిరకాల అనుభవంలో 'స్థూలత్వ బుద్ధి' జనించటం... మృగతృష్ణలో జలతరంగాలు కనిపించటం వంటిదే!

"స్వప్న భ్రమ" వలె, "మృగతృష్ణాజలం" వలె స్థితి నొంది ఉన్నట్టి ఈ జగత్తు "సత్యమే" అనే విశ్వాసము కలిగించుచు భాసించవచ్చుగాక! కానీ ఇది 'అసత్యమే' అయివున్నది. ఇవన్నీ స్థూలంగా కనిపిస్తున్నప్పటికీ ... వాస్తవానికి ... ఈ వస్తుజాలము సూక్ష్మతత్త్వరూపములే అయివున్నాయి. సూక్ష్మ - సంకల్పమయ పదార్థములకు స్థూలత్వం అత్యంత అసత్యమే అయినప్పటికీ కూడా... అవివేకులు ఇద్దానియందు స్థూలత్వం స్వకీయమైన ఊహచే కల్పించుకొని, తన్మయులై... తమ ఆసక్తిచే... ఆ స్థూలత్వమును స్వీకరిస్తున్నారు. "ఇవి శరీరములు - ఇది నా శరీరం - అది వాడి శరీరం - ఇది నేను - అది ఆమె - ఇది ఈతడు - వీరు నాకంటే వేరు - ఇది భూమి - అది ఆకాశము - వీరు నా పుత్రులు - వారు నా సోదరుని పుత్రులు - వీళ్లేమో వేరే వారు - అది పర్వతం - అవి దిక్కులు" .... ఈ విధంగా స్వప్నంలో ప్రకాశమానమయ్యే వస్తుజాలంలాగా, ఈ జగత్ రూపమైనటువంటి "మిథ్యాభ్రమ" అంతా భాసిస్తోంది. అనగా... "ఆది స్రష్ట" అయినటువంటి బ్రహ్మదేవుని యొక్క సూక్ష్మ శరీరము చిరకాలమైన దృఢాభ్యాసంచేత తన యందు తానే స్థూలత్వమును, ఈ పిండాకారమైన (స్థూలాకారమైన) భూమి - చెట్లు - కొండలు మొదలైన రూపమును గాంచుచున్నది. చిదాకాశమే "నేను బ్రహ్మమును"... అను తనయొక్క యథార్థ స్వస్వరూపమును ఏమరచినదై, 'కల్పన'ను అనుసరించినదై "ఈ మనుష్యుడు మొదలైన దేహమే నేను. ఈ భూమి మొదలైనవే నాకు ఆధారం"... అని... ఈ విధంగా గాంచటం యందు ఆసక్తిని కలిగి ఉంటోంది.

ఓ ప్రియ సభికులారా! అసత్యములు అయినట్టి ఈ శరీరము మొదలైనవాటి యందు "ఇవే నాకు సంబంధించిన సత్యం. ఇవి లేకపోయాయా... ఇక నా గతి చెప్పలేను"... అను రూపంగా

ఈ జీవుడు వాటిపట్ల సత్యబుద్ధితో కూడిన భావన కలిగి ఉంటున్నాడు. అట్టి భావనకు బద్ధుడగుచున్నాడు. అద్దానిని అనుసరిస్తూ అట్లే సుదీర్ఘకాలం దేహపురములలో మహాప్రయాణం కొనసాగించుచున్నాడు.

మొట్టమొదట ఆదిపురుషుడు – ఆది ప్రజాపతి అగు బ్రహ్మదేవుడు శబ్ద స్వరూపుడై వైదిక – లౌకిక శబ్దములను సృజించుచున్నాడు. అటు తరువాత వాని యొక్క ఆయా ఉపాధివంతములైన అర్థములందు సంకేతముల ద్వారా సంజ్ఞలను రచిస్తున్నాడు. "ఓం" అని ఉచ్చరించి ఆ తరువాత శబ్దరాశి భూతములైన 'వేదములు' రచన చేస్తున్నాడు. ఆ వేదశబ్దములచే శీఘ్రంగా ఈ ప్రపంచ వ్యవహారమంతా కల్పించుచున్నాడు. అంతా మనోకల్పనయే సుమా! ఈ మనస్సు దేనిని కల్పించుచున్నదో... అద్దానితో తన్మయమగుచున్నది. ఎవడు దేనియందు తన్మయుడౌతాడో... ఆతడు అద్దానిని దర్శించకుండా ఎందుకుంటాడు? ఈ విధంగా ఈ జగత్‌భ్రాంతి అసత్యమే అయినప్పటికీ ...ఇదంతా దృఢత్వం పొందినదై ఉంటోంది. బ్రహ్మదేవుడు మొదలుకొని ఒక గులకరాయి వరకు ఈ జగత్తంతా కూడా చిరకాల స్వప్నము – ఇంద్రజాలములవలె మిథ్యగానే భాసించుచున్నది. ఇక ఇందలి స్థూలత్వమంటావా? సూక్ష్మ దేహము యొక్క స్థూలత్వము – దృఢ సంకల్పము యొక్క పర్యవసానమే ఇదంతా అయివున్నది.

వాస్తవానికి 'స్థూలత్వం' అనేదేదీ ఎక్కడా కూడా కించిత్ కూడా లేనేలేదు. సూక్ష్మ రూపమే అభ్యాసముచే ఇట్టి స్థూలత్వభావనను పొందుతోంది. మిథ్యానుభవాత్మకం అయినట్టి ఈ జగత్తు యొక్క స్థూలత్వ రూపమంతా కూడా... మోహమునకు మూలరూపుడైనటువంటి 'ఆదిద్రష్ట' యగు బ్రహ్మదేవుని వద్దనుండే వచ్చింది సుమా! అందుచేత తత్త్వవేత్తకు కూడా 'జగత్ దర్శనము' అనే భ్రమ ప్రారబ్ధ క్షయం అయ్యేవరకు ఉండియే ఉంటోంది. అయితే... రామచంద్రా! చిదేకరసరూపము అగు బ్రహ్మమునకు 'జగద్రూపము' అనే దశ ఎట్లా ఉంటుందయ్యా? లేదు. ఈ సమస్త జగత్తు కూడా స్వప్న ద్రష్ట యొక్క స్వప్న సామ్రాజ్యంలాగా భ్రాంతి మాత్రమే అయివున్నది. లేదా... బ్రహ్మమే లీలార్థం 'నిజశక్తి'చే జగత్తు – జీవుడు మొదలైన ఈ రూపములుగా భాసించుచున్నదని అనక తప్పదు.

నిర్మలము – శాశ్వతము అగు బ్రహ్మము కంటే వేరుగా ఇట్టి జగత్తుకు మరొక కారణమేదీ లేనేలేదు. కార్యమే లేనపుడు కారణం ఎక్కడి నుండి వస్తుంది? "నిర్వికారము – కూటస్థము – చిదానందము – అద్వయము" – అగు బ్రహ్మమునందు కార్య – కారణాలు ఎట్లా సంభవిస్తాయి? కాబట్టి ఈ జగదాకారములుగా కనిపించేది దృష్టి యొక్క భ్రాంతియేగాని బ్రహ్మము సాకార జగత్తుగా అగుచుండటం కాదు. కనుక, ఈ జగత్తు ఈ వస్తు – గుణ – సాకారాదుల దృష్ట్యా సత్యము కాదు. పరబ్రహ్మముగా పరమ సత్యమూ, అత్యంత మాధుర్యమూ కూడా!

❖❖❖

XIII. రామ పరిప్రశ్న

1. భ్రమ తొలగినప్పుడు అంతా బ్రహ్మమే!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ జగత్తును విజ్ఞులు రెండు భాగాలుగా విభజించారు. అట్లా విభాగించి దర్శించటమే "యోగం" గాను, జగత్తును బ్రహ్మ రూపంగా గాంచగలుగు ఉపాయం గాను చెప్పబడుతోంది. 1.తెలుసుకుంటున్నది (జ్ఞానము), 2.తెలియబడుచున్నది (జ్ఞేయము)... ఈ రెండింటి యొక్క అవినాభావ సంబంధమే జగత్తు. అట్టి ఈ జగత్తు భ్రమయే అయివున్నది. అట్టి జగత్ భ్రమ తొలగటమే దివ్యౌషధ రూపమైన ఉపాయం.

జ్ఞానము యొక్క 'జ్ఞేయ రూపత్వ ప్రాప్తి'యే బంధం! (జ్ఞేయము– జగద్ విషయాలు) అట్టి జ్ఞేయ రూపత్వం (జగత్ విషయాల) సశాంతించటమే ... "కేవల జ్ఞాన రూపస్థితి" – అయివున్నది. అట్టి కేవల జ్ఞానరూపస్థితియే 'మోక్షము' – అని చెప్పబడుతోంది. ఇంతకు మించి 'మోక్షము' అనబడేదానికి వేరే ఏ అర్థమూ లేదు.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! జ్ఞానం యొక్క విషయ రూపత్వమే జ్ఞేయం కదా! అట్టి "విషయ రూపత్వం" అనే దోషం తొలగేది ఎట్లా? ఎందుకంటే జ్ఞేయత్వం అనేది దృఢంగా అభ్యస్తమై ఉన్నది కదా! "విషయత్వ బుద్ధి" అనేది 'తొలగవయ్యా బాబూ' అంటే కూడా తొలగటం లేదే! అది నివర్తించేది ఎట్లా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అట్టి "విషయరూపత్వ భ్రాంతి" తొలగాలంటే సమ్యక్ జ్ఞాన ప్రబోధమే ఉపాయం. "నాకు వేర్వేరుగా కనిపిస్తున్నదంతా అనేక బొమ్మలలోని మట్టిలాగా, అనేక ఆకారములైన ఆభరణములలోని బంగారంలాగా ఏకమేగాని, అనేకం కాదు. అనన్యమై ఉన్న పరమాత్మ రూపమే ఇది. ఈ జగత్తుకు ఆధారము – ఆధేయము కూడా అదియే"... అను దర్శనమే సమ్యక్ జ్ఞాన ప్రబోధం. అయితే అట్టి ప్రబోధం కలగాలంటే... శమము, దమము, ఈశ్వర ప్రణిధానము, భక్తి మొదలైన సాధనలు తీవ్రంగా అభ్యసించాలి. సశాస్త్రీయంగా అట్లా అభ్యసిస్తూ ఉండగా అట్టి శాస్త్ర గురుబోధిత సాధనముల క్రమము చేత సమ్యక్ జ్ఞాన ప్రబోధం కలుగుతోంది. అప్పుడు ఈ విషయరూపత్వ భ్రాంతి స్వయంగా వైదొలగుతోంది. భ్రాంతి నశించడంచేత, ఇకప్పుడు నిరాకారము, సత్యము, శాంతము అయినట్టి "ఆత్మస్వరూప ప్రాప్తి" అనబడే ముక్తి స్వయంగా ప్రవర్తించుచున్నది. "అంతా – అన్నిటా నేనే – నాయందే" అనే అనుభూతి – సమ్యక్‌జ్ఞానం స్వయంగా సిద్ధిస్తోంది.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! దేనిచే ఈ జీవుడు ఇక సర్వదా బంధవిముక్తుడు అవుతాడో ... అట్టి నిర్మల బోధస్వరూపమగు "సమ్యక్ జ్ఞానసిద్ధి"... అనగా ఏమిటి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : "సమ్యక్ జ్ఞానం" అనగా అభ్యంతరమందలి ఒకానొక సునిశ్చితరూపమే సుమా!

జ్ఞానము అనబడు నిర్మల స్వస్వరూప సంస్థానమునకు విషయత్వ రూపమైన జ్ఞేయము (తెలియబడేది) అనబడే దోషమే లేదు. జ్ఞాన స్వరూపుడను నేను. (తెలుసుకొనుటయే స్వరూపముగా కలవాడను).'తెలుసుకొనుట' అనే విశేషముగా గల నా యొక్క జ్ఞానరూపమునకు తెలియబడేది ఎట్లా దోషపూరితం చేయగలుగుతుంది? సూర్య కిరణం ఏదైనా వస్తువుపై ప్రసరించినంత మాత్రం చేత సూర్య కిరణానికి ఆ వస్తుదోషాలు అంటవు కదా! సూర్యుడు సూర్యకిరణ స్వరూపుడు కదా! జ్ఞాన కిరణ స్వరూపుడనగు నాకు తెలియబడే విషయముల దోషము అంటగలిగే ప్రసక్తే లేదు.

తెలియబడేది ఎట్లా అయినా ఉండవచ్చు. లేదా, అసలు ఉండకయే పోవచ్చుగాక! నేను సర్వదా నిర్మల జ్ఞాన (తెలివి) స్వరూపుడనే! నాతో సహా ఈ సర్వద్రష్టలు నిర్మల (జ్ఞేయరహిత) జ్ఞాన స్వరూపులే! ఈ ప్రకారమైన అభ్యంతర దృఢనిశ్చయమే "సమ్యక్ జ్ఞానం"... అని చెప్పబడుతోంది.

శ్రీరాముడు : మునీంద్రా! చిదేకరసము – కేవల జ్ఞాన స్వరూపము అగు ఆత్మయందు అందుకు భిన్నమైన ఈ "జ్ఞేయము (తెలియబడేది)" అనబడేది ఎట్లా, ఎక్కడి నుండి వచ్చింది?

జ్ఞానస్య జ్ఞేయతా భిన్నత్వస్తః కేతి, మునే! వద!
ఉత్పాద్యో జ్ఞాన శబ్దశ్చ భావే వా కరణేఽథ కిమ్?

జ్ఞానము అనే శబ్దము యొక్క వ్యుత్పత్తి "జ్ఞప్తి". అనగా "జ్ఞప్తి మాత్రమగు చైతన్యమే జ్ఞానము" ...అని కదా! జ్ఞప్తి మాత్ర చైతన్యమే జ్ఞానమా? లేక, దేనిచే ఎరుగబడుచున్నదో... అది జ్ఞానమా? (జ్ఞాయతే అనే నేతి జ్ఞానమ్) ఓ మహర్షీ! జ్ఞానమంటే జ్ఞప్తియా? దేనిచే తదితరమైనదంతా తెలుస్తోందో... అట్టి తెలివియా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : "జ్ఞానము" అనే శబ్దము యొక్క వ్యుత్పత్తి గురించి విను. భావము సాధనముగా అయినప్పటి బోధ రూపమే 'జ్ఞానం'. ఇక "తెలియబడేది" అనబడునది కూడా భావసాధకమే (భావనచే పొందబడేదే) కదా! ఈ దృశ్యం యొక్క రూపము జ్ఞానము యొక్క మాయచే వికల్పమైనదే! కాబట్టి వాస్తవానికి జ్ఞానము (తెలుసుకోవటం) – జ్ఞేయము (తెలియబడేది) అనే రెండు శబ్దములకు భేదమేమీ లేనేలేదు. జ్ఞానమునకు వేరుగా జ్ఞేయం లేనే లేదు.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! సరే! "జ్ఞేయరూపమగు ఈ దృశ్యము వాస్తవానికి మొదలే లేదు" .... అని కొంతసేపు అనుకుందాం. అయితే కుందేటి కొమ్ములాగా ఈ దృశ్యము, ఈ రూప భ్రమ అసలు ఎట్లా సిద్ధించింది? పైగా, ఇదంతా ప్రత్యక్ష ప్రమాణములచేత, భూత – వర్తమాన – భవిష్యత్ విభాగముల చేత ...అత్యంత నిర్దుష్టంగా వ్యవహార సమర్థమై ఎట్లా ఇక్కడ కనబడుతోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : (పక పకా నవ్వుచూ) ఓ రామచంద్రా! దృష్టి యొక్క బాహ్య వ్యవహార భ్రాంతిని అనుసరించే ఇక్కడ విషయాకార బుద్ధి రూపంగా ఇదంతా ఇట్లు (నామరూపాత్మకంగా) అనిపిస్తోంది. దృష్టికి దృశ్యం నామరూపాత్మకంగా అభ్యాసవశం చేత అనిపించటమే 'జగత్తు'. అదే 'సంసారము'. అట్లా అనిపించటానికి వేరుగా జగత్తు ఎక్కడా లేదు. ఎందుకంటావా? వాస్తవానికి బాహ్యమునగాని, అభ్యంతరమున గాని ఆత్మకంటే భిన్నంగా ఏ పదార్థమూ ఎక్కడా సంభవించజాలదు.

శ్రీరాముడు : మునీంద్రా! ఈ ఎదురుగా 'నీవు-నేను' మొదలైనవి కనబడుచున్నాయి. జీవుడు, శరీరము, భూమి, ఆకాశం, పుట్టుక, చావు, బాల్యము, యౌవనము, వార్ధక్యము, కొండలు, సముద్రాలు మొదలైనవన్నీ ఎదురుగుండా ప్రత్యక్షంగా అనుభవమగుచుండగా... "ఈ జగత్తు లేదు" - అనునది ఎట్లా యుక్తియుక్తం? ప్రత్యక్షము - అనుభవ సిద్ధము అగుదాని పట్ల "ఇవి లేవు" అనే సిద్ధాంతం ఎట్లా కుదురుతుందో చెప్పండి? ఎదురుగా కనబడేవాటిని 'లేవు' అనుకుంటే మాత్రం ఏం ప్రయోజనం?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! మొట్టమొదట ఆత్మయే కలదు. అట్టి కేవలాత్మలో విరాడ్రూపం మొదలుగా గల పదార్థములేవీ మొదలే ఉత్పన్నములయి ఉండలేదు. అట్లాగే ఇప్పుడు కూడా ఏ పదార్థము ఉత్పన్నమయి, (వాస్తవానికి) లేవు. కాబట్టి "జ్ఞేయము" (తెలియబడేది) అనే దృశ్య జగత్తు ఏమాత్రం సంభవించదు. దృష్టాంతంగా... ఒక చోట మూడు కుందేళ్ళు వేటగాడిని చూచి పరుగు లంకించుకున్నాయి. అవి అల్లంత దూరంగా పరుగులు తీస్తూ ఉండగా వెనుక నుండి పరిగెత్తే ఆ వేటగానికి ఆ 3 కుందేళ్ళ చెవులు నిక్కబొడుచుకొని కొమ్ములవలె కనిపించాయి. ఆ వేటగాడు తన ప్రక్కనున్న సేవకునితో "ఆ ముందు పరిగెత్తే కుందేటికి ఆ కొమ్ములు పొడుగ్గా, నిటారుగా ఉన్నాయేం? ఆ రెండవ కుందేలుకు కొమ్ములు కొంచెం సన్నగా ప్రక్కవైపుగా ఒదిగి కనిపిస్తున్నాయేం? మూడవ కుందేలుకు కొమ్ములు పొట్టిగా లావుగా కనిపిస్తున్నాయేం? ఎందుచేత?" అని ప్రశ్నించాడు. అందుకు సమాధానంగా "అయ్యగారూ! కుందేటికి కొమ్ములుండవు కదా! మనం కొన్ని వేల సంఖ్యలో కుందేళ్ళను వేటాడాం?" అన్నాడు. అప్పుడా వేటగాడు, "కుందేటికి కొమ్ములు కనిపిస్తున్నాయి కదా! నా ప్రశ్నకు సమాధానం... ఆ కుందేటి కొమ్ములు తేడాగా ఎందుకు కనిపిస్తున్నాయో చెప్పు! అది చెప్పకుండా... కుందేటికి కొమ్ములు ఉంటాయా?... అని అడుగుతావేం?" అని కసురుకున్నాడు. కుందేటికి కొమ్ములు ఉండవన్నమాట పచ్చినిజం. అది వదలి, చెవులు నిక్కంచుకుంటే "కుందేటికి కొమ్ములు కనిపిస్తున్నాయి కదా!"... అని నిర్ణయించి, "ఇక మరి ఎందుకు తేడాలుగా ఉన్నాయి?"... అని ఎరుగుటకు యత్నించటం తెలివితక్కువే కదా!

"కుందేటికి కొమ్ములు కనిపిస్తున్నప్పటికి, ఉండటానికీ వీలుకాదు" అనునది ఎంతగా సత్యమో, ... "ఇక్కడ మొదలే జ్ఞేయము లేనే లేదు" అనునది అంతగానూ సత్యమే! లౌకిక దృష్టిచే ఇక్కడ ప్రత్యక్షంగా ఉంది కదా అంటావా? (నేహ నానాస్తి కించన... ఇక్కడ కించిత్ కూడా అనేకత్వమనేది లేనే లేదు మొదలుగా గల) శ్రుతి యుక్తులను అనుసరించి ఇక్కడ దృశ్యము లేనే లేదు. ఇదంతా స్వప్నంలోలాగా భ్రమాత్మకమే! "స్వప్నమే భ్రమ అయినప్పుడు ఇక అందులో 'మంచివారు ఎందుకున్నారు? చెడ్డవారు ఎందుకున్నారు? ఆ భవనం అంత ఎత్తుగా కట్టారేం? ఈ గుడిసె ఊరికి ఇంత దూరంగా ఉన్నదేం" అనే ప్రశ్న - సమాధానం కూడా భ్రమయే కదా! మృగతృష్ణలో మొదటి తరంగం రెండవ తరంగం తేడాగా కనిపిస్తున్నాయేం?" అనేది (మృగతృష్ణయే భ్రమ కాబట్టి) ఆ సమాధానం కూడా భ్రమయే కదా! ఆకాశంలో కేశాలు కొన్ని పొడవుగా - కొన్ని గుండ్రంగా ఎందుకు కనిపిస్తున్నాయి? ఆకాశంలో కేశములే ఉండవు. ఉన్నట్లుగా కనిపించటం దృష్టి దోషమే

కదా! అట్లాగే జాగ్రత్ – స్వప్నములలో కనిపించే 'నీవు– నేను' మొదలైనవి వాస్తవానికి ఉత్పన్నము కాకపోయినప్పటికీ భాసిస్తున్నాయి. తత్త్వజ్ఞానముచే అవన్నీ నివారితమై పోగలవు.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఈ 'నేను–నీవు' మొదలైనవి అసలే లేవు అని, ఈ జగత్తు మొదలే జనించలేదని, కనుక అవన్నీ ఇప్పుడూ లేవని మేం నిరూపణ పొందటమెట్లా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అందుకు అధ్యాత్మశాస్త్రం మనకు కార్య–కారణ సిద్ధాంతం ప్రతిపాదిస్తోంది. కారణము నుండియే... కార్యము జనిస్తోంది. అంతేగాని కార్యము కారణము కంటే వేరైనదై ఉండజాలదు. సృష్ట్యాది యందు సర్వ కారణాలు శమించియే ఉంటాయి కదా! మరి సృష్టి జనించటానికి కారణం ఎక్కడినుండి వస్తుంది? కారణమే లేనప్పుడు 'సృష్టి' అనే కార్యము ఎక్కడిది? కారణమే లేదు కనుక ఈ జగత్తు సృష్ట్యాదిలో జనించనే లేదు. సృష్ట్యాదిలో లేనిది ఇప్పుడు మాత్రం ఎక్కడి నుండి వస్తుంది? కనుక, ఈ జగత్తు స్వప్న సదృశమే గాని వాస్తవం కాదు.

శ్రీరాముడు : హే మునీంద్రా! 'మహా ప్రళయం' సంభవించిన తరువాత ఇక ఆపై జన్మ రహితము – అవ్యయము అగు బ్రహ్మమే శేషిస్తుంది కదా! "అట్టి బ్రహ్మమే సృష్టికి కారణం" అని ఎందుకు అనకూడదు? ఈ సృష్టి 'కారణరహితం' అనే బదులు బ్రహ్మము దీనికి కారణమనవచ్చును కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : 'కారణము' నందు ఏ కార్యము అయితే ఉంటుందో... అదియే కార్యరూపంగా ఉత్పన్నం అవుతుంది గాని, కారణములో లేనిది కార్యరూపంగా రాదు కదా? ఘటంలోంచి వస్త్రం రాదు కదా! బ్రహ్మము చిదేక రసమై, కేవలం జ్ఞానరూపమై ఒప్పుచుండగా... అద్దాని యందు జ్ఞేయరూపమగు దృశ్యం ఎక్కడున్నది? బ్రహ్మము నిర్విషయం. కనుక అద్దాని నుండి విషయ రూపజగత్తు ఉద్భవించజాలదు. మేఘాలలో కొండలేదు. మరి మేఘాలలో ఆ పెద్ద కొండ – ఈ చిన్న కొండ ఎట్లా వచ్చాయి?... అంటే అది దృష్టి భేదమే గాని, వాస్తవం కాదు కదా?

శ్రీరాముడు : ఈ జగత్తు సూక్ష్మరూపంలో బ్రహ్మమునందే ఉంటోంది కదా! కనుక "ఈ జగత్తు తిరిగి బ్రహ్మము నుండియే బయల్వెడలుతోంది" అని అనటం ఎందుకు సరికాదు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ మహాబుద్ధీ! రామచంద్రా! మహాప్రళయంలో సృష్టి యొక్క బీజ సత్త చూస్తున్నవాడెవడు? చూస్తున్నవాడు ఉంటే సృష్టి ఉన్నట్లే కదా? కాబట్టి మహాప్రళయంలో చూచువాడు లేడు కనుక సృష్టియే లేదు. ఈ విధంగా సృష్టికి ముందు (సృష్టి ఏర్పడటానికి కారణములైన) సాధకాలు లేవు. బాధకములు లేవు. "మొట్టమొదట ఈ సృష్టి లేదు. బ్రహ్మము మాత్రమే ఉన్నది" అనేది ఆయా పరిభాషలలో అన్ని సిద్ధాంతాలు ప్రతిపాదిస్తున్న విషయమే! అట్టి నిర్విషయ బ్రహ్మములో సృష్టి యొక్క బీజ సత్త ఎక్కడిది? మరొకటి ఏదైనా జగత్ బీజ సత్తను ప్రవేశింపజేస్తోందని అందామా? అప్పుడు... బ్రహ్మమునకు వేరుగా మరొకటి ఉన్నట్లౌతుంది. అప్పుడు "బ్రహ్మము ఏకము – అద్వితీయము (– బ్రహ్మమేవ ఇదమగ్ర ఆసీత్ – ఏకమేవా ద్వితీయం బ్రహ్మ"... మొదలైన) వేద – వేదాంత మూల వాక్యాలకు తిరస్కారం జరుగుతుంది కదా! అందుచేత మొట్టమొదట "సృష్టి – దర్శకుడు – దర్శనము – నేను – నీవు" మొదలైనవి జనించటానికి కారణమే లేదు. ఇప్పుడు కూడా

"నేను-నీవు-జగత్తు" జనించటానికి కారణం లేదు. కనుక ఈ సృష్టి దృష్టియే కాని, వాస్తవం కాదు. అంతేగానీ, బ్రహ్మము నందు ఉండే జగత్-బీజసత్తలు ఎట్లాంటివి? ఎట్లా ఉంటాయి... చెప్పు?

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! బ్రహ్మమునందు బ్రహ్మవేత్తలచే జగత్ రహిత స్థితిలో జ్ఞప్తి రూపమగు సత్తయే అనుభవమౌతుందని నా అభిప్రాయం. కాబట్టి 'జ్ఞప్తి' అనే సూక్ష్మతత్త్వం స్వప్రకాశ చిద్రూపమునకు అభిన్నంగా మహా ప్రళయంలో ఉంటుంది. అప్పటి "జ్ఞప్తి రూప సత్త" ఈ మాయాకాశ రూపము వంటిది కాదు. మాయాకాశ రూపము అసత్స్వరూపం అవటం చేత .... అసత్స్వరూపమైన మాయాకాశం నుండి సద్రూపంగా సృష్టి ఆవిర్భవించటమనేది అసంగతవాక్యం అవుతుంది. ఈ విధంగా చిద్రూపమగు బ్రహ్మమే జగత్తు యొక్క బీజసత్తా కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : కేవల చిద్రూపము (ఎరుగుట అనే విషయాలకు ముందే ఉన్నట్టి".... స్వసత్తా స్వరూపం) అగు బ్రహ్మమే ఈ జగత్తు యొక్క బీజ సత్త అనీ, అది జ్ఞప్తి మాత్ర రూపంగా స్వసత్తయందు మహాప్రళయ సమయంలో ఉన్నదని కాసేపు అనుకుందాం. అప్పుడు ఈ ముల్లోకములు కూడా జ్ఞప్తి రూపమే అవుతాయి కదా! ఎందుకంటే "విశుద్ధ జ్ఞాన స్వరూపుడు - సచ్చిదానంద ఘనము" ...అగు ఆత్మకు జనన మరణాలు ఎట్లా ఉంటాయి? లేవు కదా!

జగత్తుగా కనిపించేది ఆత్మ యొక్క జ్ఞప్తి రూపమే! ఆ జ్ఞప్తికి మునుముందే కేవల జ్ఞాన స్వరూపుడగు జగత్ ద్రష్ట జగత్ రహితుడై ఉండనే ఉన్నాడు. ఆతని స్వప్న సందర్శన చమత్కారమే ఈ త్రిలోక జగత్తు. ఆతడు తనను తాను ఎరిగినపుడు ఈ ముల్లోక జగత్తు లేదు. లేక, ఇది "నిర్మల స్వకీయ జ్ఞప్తి రూపం" మాత్రమే!

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! "సృష్టి మొట్టమొదటి నుండి ఉన్నది కాదు. మొట్టమొదట కేవల బ్రహ్మము మాత్రమే ఉన్నది!" అనేది మనం సిద్ధాంతీకరించుకున్నా మనుకుందాం సరే! ఈ జగత్తు మీరు చెప్పినట్లు భ్రాంతి రూపమే అయివుండవచ్చు గాక! అయితే అట్టి జగత్ భ్రాంతి ఎక్కడి నుండి వచ్చింది? భ్రాంతి ఎక్కడి నుండి వచ్చిందో తెలిస్తే ...అది తొలగించుకోవటం సులభం అవుతుంది కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : వాయువులో తరంగాలు, ఆ తరంగాలన్నీ వేరువేరుగాను, ఒక్కొక్క తరంగానికి ఒక్కొక్క ప్రాకృత ధర్మాలు ఉంటే ఉండవచ్చు. వాయుతరంగం వాయువు కానిదెప్పుడు? బ్రహ్మము సర్వదా బ్రహ్మమే! అందులో సృష్టి లేదు. ప్రళయము లేదు. ఇక ఈ జగదృశ్యానికి వస్తే...

ఏది ఎరుగబడుచున్నదో... ఎవనిచే ఎరుగబడుచున్నదో... ఏమని ఎరుగబడుచున్నదో అట్టి జ్ఞాతృ, జ్ఞాన, జ్ఞేయ రూపమగు ఈ త్రిపుటి ... ఇదంతా కూడా స్వాత్మయగు బ్రహ్మమే! అయి ఉన్నది.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! ఒక యంత్రము జడమే అయినప్పటికీ... అద్దాని అంతర్గతంగా గల యంత్రశక్తిచే చేతనమువలె చలిస్తూ ఉంటుంది చూచారా? అట్లాగే ఈ జడమాత్ర శరీరం ఇందలి కార్య-కారణ సంఘాత శక్తిచే ఆయా విశేషాలు ఎరుగుచుండుటమేమిటి? సర్వద్రష్ట అయిన ఈశ్వరుడు ఈ జడమగు దృశ్య రూపత్వం పొందటమేమిటి? రెండు ఆశ్చర్యకరమే! "కట్టెపుల్ల అటూ ఇటూ తిరుగుతూ త్రోవలో అగ్ని కనబడగానే ఆ కట్టెపుల్ల ఆ అగ్నిని తగలబెట్టింది"... అనే

వాక్యం ఎంతటి విపరీతము – అర్థరహితమైన వాక్యమో, "సర్వద్రష్ట అయిన ఈశ్వరుడే ఈ జడ జ్ఞేయ స్వరూపంగా అయ్యాడు" ...అనేది అంతటి అర్థరహితం కాదా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఔను! నీ దృష్టాంతం ఆశ్చర్యమును గొలుపగలదు. అయితే దృశ్యము మొదలే అసంభవము. అట్టి మొదలంట అసంభవమైన దృశ్య రూపములను ఆ ఆత్మ సంతరించుకోవటమనే ప్రసక్తి ఎక్కడిది? అయితే ఒకవేళ 'దృశ్యము' వేరుగా కనబడుచున్నదంటావా... "దృక్ మాత్రము – చిద్ఘనాకారము – సర్వాత్మకము" ...అయినట్టి చిదాత్మయే "ద్రష్ట, దర్శనము, దృశ్యము" అనబడే త్రిపుటీ రూపంతో నిజమాయాశక్తిచే భాసించుచున్నదగుచున్నది.

శ్రీరాముడు : హే మహాశయా! "అనాది – అనంతము" అగు శుద్ధ చిదాత్మయే జగత్తును కల్పించటం వలన ఈ జగత్తు భాసిస్తోంది. అంతేకాని, మరింకేదీ ఈ జగత్తుకు కారణంగా లేదు"... అనేది ఒప్పుకుంటున్నాను. అయితే, అట్టి 'సృష్ట్యాది' సమయంలో ఇచ్చట చిద్రూప బ్రహ్మమునందు చేత్యము (దృశ్యము – అనేది ఎట్లా సంభవించింది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : శుద్ధ చిద్రూపము నందు 'దృశ్యము' అనబడునది ఏర్పడటానికి కారణమే లేదని నీవు ఒప్పుకున్నావు కదా! అందుచేత 'కారణము యొక్క అభావము' చేత చేత్యము అనబడే దృశ్య జగత్తు ఒకింతకూడా సంభవించదు. శుద్ధ చిదాకాశానికి వేఱుగా ఇంకేదీ కారణరూపంగా ఉండజాలదు. ఈ విధంగా చైతన్యమునకు (బ్రహ్మమునకు) వేఱుగా దృశ్యము లేదని తేలిపోతుంది కదా! కాబట్టి చైతన్యమునకు రెండు లక్షణాలు ఇక్కడ నిరూపించబడుచున్నాయి.

1. ఆత్మ నిత్యముక్త స్వరూపం, 2. చేత్య విషయములగు (దృశ్యాంతర్గత విశేషాలే అయినట్టి) వాక్ – మనస్సులకు ఆత్మ అగోచరమైనది.

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! మీరు "ఆత్మ సర్వదా ముక్తమే అయివున్నది. అది దేనికీ పట్టుబడేది కాదు" అని సిద్ధాంతీకరించుచున్నారు. అది బాగానే ఉన్నది. అయితే, ఆత్మ 'నిత్యముక్తము' అయి ఉన్నప్పుడు మరి ఈ అహంకారము మొదలుగా గల రూపమగు ఈ జగత్తు ఎలా ఉదయించింది? ఎచట నుండి ఉత్పన్నమయింది? అట్టి జగత్తులో ప్రవేశించి జీవుని యొక్క "ఊపిరి పీల్చుకోవడం" అనే 'స్పందము' నుండి, ఆయా 'సర్వ విషయముల జ్ఞానం' ఎట్లా కలుగుతోంది? "ఆత్మ సర్వదా 'నిత్యముక్తము', 'చేత్యమునకు (దృశ్యమునకు)' అతీతము" అయినప్పుడు ఇక గురువులు, శాస్త్రములు, సాధనములు, నియమములు, మహదాశయములు, జీవితం, దీనిని సద్వినియోగ పరచుకోవటం... ఇటువంటి విషయాలతో పనేమున్నది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : శాస్త్రముల ఉద్దేశసారము "ఆత్మ నిత్యముక్తము" అని నిరూపించటమే! "ఓయీ జీవుడా! నీ దృశ్యాతీత స్వస్వరూపమే ఆత్మ! అది సర్వదా సర్వమునకు అతీతమై కేవల సాక్షిగా ఉండి ఉండగా దుఃఖం ఎందుకు?" (తత్త్వమసి – జీవో బ్రహ్మేతినా పరః – సోఽహమ్ – విశ్వమ్ విష్ణుః – అశోచ్యానవ్య శోచస్త్వమ్ మొదలుగా గల) అనేక సూచన వాక్యములను శాస్త్రాలు నిర్ద్వంద్వంగా ప్రకటిస్తూనే ఉన్నాయి కదా! ఆత్మకు 'జగత్తు, దృశ్యము, చేత్యము' ...అను పర్యాయ పదములతో

చెప్పబడే 'అన్యము' ఏర్పడటానికి మొదలే కారణం లేదు. అనగా ఆత్మకు ఇది అనన్యం. ఆత్మకు అన్యమైన కారణమేదీ లేదు. కాబట్టి సృష్ట్యాది యందు ఈ జగత్తు కించిత్ కూడా ఉత్పన్నమగుటయే లేదు. ఇకప్పుడు 'దృశ్యము' అనబడేది (ఆత్మకు అన్యమైనది) ఎక్కడిది?

ద్రష్ట - దృశ్యము - దర్శనము; దృశ్యమునకు ఈవల - ఆవల; సృష్ట్యాది యందు - సృష్టి మధ్యలో - సృష్ట్యాంతము నందు... సర్వము - సర్వదా - సర్వత్రా శాంతమగు పరబ్రహ్మమే అయివున్నది.

ఇక ఆత్మకు అనన్యంగా కాకుండా, ఏదైనా దృశ్యము - జగత్తు కనిపిస్తూ ఉంటే... అట్టి సృష్టి కేవలము భ్రమ మాత్రమే! అట్టి కేవల స్వకీయ భ్రమయే - కలలో స్వకీయ కల్పితమైన పులివలె - బంధము కల్పిస్తోంది. అనగా ద్రష్ట ఏ దృష్టితో ఈ జగత్తు పట్ల దర్శనము చేస్తున్నాడో... అద్దాని యందు చోటు చేసుకొన్న భ్రమయే ఇక్కడి బంధము! స్వప్నంలో పులికి స్వప్న ద్రష్ట అతీతుడే కదా! అయితే... అలా చెప్పటంలో "స్వప్నంలోని స్వప్నద్రష్ట పులికంటే బలవంతుడు"... అని చెప్పటం ఉద్దేశం కాదు. స్వప్నంలో ద్రష్ట ఉన్నాడనునదే భ్రమ. పులితో సహా స్వప్నమంతా స్వప్న ద్రష్ట తనకు తాను కల్పించుకొన్న భ్రమ.

అందుచేత స్వప్నద్రష్ట స్వప్నాంతర్గత విషయములచే బద్ధుడెట్లా అవుతాడు? అట్లాగే జాగ్రత్ కూడా జాగ్రత్ ద్రష్ట యొక్క జాగ్రత్ కల్పనయే! కానీ ఆ ద్రష్ట (ఈ జీవుడు) "నేను బద్ధుడను" అని వేదన చెందుచున్నాడు. ఆ వేదనను తొలగించి ఆతనిచే ఆతని ప్రశాంత - నిర్మల - ఆత్మానంద రూపం అనునిత్యంగా అనుభవింపజేయటమే శాస్త్రముల, సాధనముల మహోద్దేశం. అదే గురువుల ప్రయత్నమంతా! జగత్ భ్రమ తొలగటమే గురు - శాస్త్రాదుల ప్రయోజము.

శ్రీరాముడు : హే మహాత్మా! మనమందరం సర్వదా ఏ స్వరూపమై ఉన్నామో... అట్టి నిర్మల పర బ్రహ్మమునకు చలనాదులు లేవు. వాక్కుకు, మనస్సుకు ఆవల ఉన్నది. మనోవాక్కులకు అవిషయమై ఉన్నది. సదా స్వప్రకాశ రూపమై ఉన్నది. నిర్మలము, నిత్యముక్తము అయివున్నది - అని మీరు సశాస్త్రీయంగా ప్రకటిస్తున్న సత్యమునకు మేము సదాంగీకారపూర్వకంగా జేజేలు పలుకుచున్నాం.

ఈ జగత్తు ఆ పరబ్రహ్మమునందే అనన్యంగా - కానీ భ్రమరూపంగా అనుభవమగుచున్నది కదా! బ్రహ్మమునందు ద్వైతమే లేనప్పటికీ... ఈ 'భ్రమ' అనే ద్వైతం - ఏ కారణం చేత, ఎవనికి, ఎందుకు కలుగుతోంది? ఈ విషయం చెప్పమని నా ప్రార్థన.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : నాయనా! రామచంద్రా! బుద్ధి దోషయుక్తంగా ఉన్నప్పుడు దృష్టిలోని ద్వైతమే జగత్ - దర్శన రూపంగా ప్రదర్శితమౌతోంది. శాస్త్రములు చెప్పిన సాధనలచే బుద్ధి నిర్మలమవగా అప్పుడు గురువాక్యాలు ఆ బుద్ధిలో సారూపత్వం పొందగలవు. అట్టి బుద్ధి యొక్క వికాసముచే బ్రహ్మతత్త్వము పొందినవాని దృష్టి యందు బ్రహ్మమునకు వేరైన కారణమే రహితమై పోతోంది. అట్టి - నిర్మల - శాస్త్ర విజ్ఞాన పరిపుష్ట - గురువాక్యమనన శీలక - "బుద్ధి" యొక్క దృష్టిలో ఈ జగత్తు మొదలే ఉత్పన్నము కానిదిగా అగుచున్నది. మొదలే లేనిది, ఉత్పన్నము కానిది ఇక

తొలగవలసి రావటమెక్కడున్నది? కాబట్టి జగత్ భ్రమయే మొదలంటా తొలగగా... ఇదంతా (జగత్తంతా, దృశ్యమంతా) బ్రహ్మముగానే (సర్వమ్ ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ) అనుభవమౌతోంది. కాబట్టి రామా! ఈ "నేను-నీవు-దృశ్యము"లతో కూడిన జగత్తంతా కూడా "శాంతము - నిర్వికారము - ఏకము" అగు ఆత్మయే అయివున్నది. ఎండమావులలో "జలమే ఉండదు" అని గ్రహించిన తరువాత ఇక "ఎండమావులతో జలం ఎందుచేత కనిపించింది?" అనే ప్రశ్న యొక్క అగత్యం ఏమున్నది?

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి: ఓ భరద్వాజా! అప్పుడు రామచంద్రుడు ప్రశ్నలు అడగటం మానివేసి, మౌనంగా, ఏదో యోచన చేస్తూ కనిపించాడు. అప్పుడు సభలో నిశ్శబ్దం తాండవిస్తోంది. శ్రీరాముడు ప్రశ్నించటం మానివేసి యోచనాపూర్వకమైన మౌనము వహించటం శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి గమనించి, కించిత్ ప్రశ్నార్థకమైన చిరునవ్వుతో రాముని వైపు చూచారు. అది గమనించిన రాముడు ఇట్లా అంటున్నాడు.

❖

శ్రీరాముడు :

బ్రహ్మన్! భ్రమమివాపన్నః స్రష్టుం! జానామి నాఽధికమ్ ।
నాత్యన్తం చ ప్రబుద్ధోస్మి! పృచ్ఛామి కిమిహాధునా ॥

హే బ్రహ్మర్షీ! ఇప్పుడు నేను "ఏదో భ్రమను పొంది ఇట్లా అడుగుచున్నానా?"... అని అనిపిస్తోంది. ఇక ఎంతగా ప్రశ్నించినా ఎందుకో ఏదో భ్రమ ఇంకా తొలగటం లేదేమో? నేను మీవలె అత్యంత ప్రబుద్ధుడను కాను. ఇంకా ఇంకా ప్రశ్నిస్తే మాత్రం "ఈ దృశ్యము ఎట్లా ఏర్పడుతోంది?"... అనే నా భ్రమపూర్వకమైన ప్రశ్న నన్ను విడచి వెళ్ళటంలేదు. ఇక ఏం ప్రశ్నించను?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : సమాధానం నీకు అందక నిరుత్తరుడవుగా అగుచున్నప్పటికీ, ప్రశ్నించటం నుండి విరమించవద్దు. ప్రశ్నకు కారణం సంశయం కలిగి ఉండటమే కదా! ఒరిపిడి రాయితో మెరుపును పరీక్షించి మరల అగ్నిని పుట్టించటానికై ఒరిపిడి కొనసాగిస్తాం చూచావా? అట్లాగే ప్రశ్నకు కారణమైయున్న 'సంశయము' సారాసారత్వ పరీక్షకు లోను అగుచున్నప్పటికీ, అవిద్య క్షయించే వరకు నిరాటంకంగా ప్రశ్నిస్తూనే ఉండాలి.

ప్రశ్నకు కారణం - సంశయం. సంశయమునకు కారణం - అవిద్య. ప్రశ్నలచే క్రమంగా అవిద్య క్షయిస్తూ చివరికి అది తప్పక మటుమాయమౌతుంది. అవిద్య పూర్తిగా క్షయించిన తరువాత స్వభావ సిద్ధంగానే వాక్కుకు అతీతమైనది (వాక్కుతో చెప్పనలవి కానిది) - సర్వోత్తమ స్వభావము అగు ఆత్మయందు స్వయంగా విశ్రాంతిని పొందగలవు.

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! అప్పుడు రామచంద్రుడు తనలో, "అవును! నాలో సందేహం ఆమూలాగ్రం తొలగి ఆత్మయే, ఈ దృశ్యం" అని బుద్ధి అనుభూత పరచుకునే వరకు ప్రశ్నించాల్సిందే కదా! పైగా బ్రహ్మర్షి శ్రీ వసిష్ఠులవారు నాకు ఎదురుగా జ్ఞానాగ్ని రూపంలో సర్వ సందేహాలు

మొదలంటా భస్మం చేసే ఉద్యమంలో ఉన్నారాయె! ఇక ఈ సమయ – సందర్భాలను సద్వినియోగం చేసుకోవటమే ఉచితం కదా!" ...అని తలచి, తలపైకెత్తి ఇట్లు మరల సంభాషించసాగాడు.

❖

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ఆత్మయందు మొట్టమొదట – ఆత్మకు వేరైన కారణమే లేదు కాబట్టి – సృష్ట్యాది యందు ఈ సృష్టి ఉత్పన్నమే కాకయున్నదనే సిద్ధాంతం నేను గ్రహించాను. కానీ "చైత్య – చేతన విభ్రమం (ద్రష్ట – దృశ్యముల భ్రమ) కలుగుచున్నదెవరికి? ఎందుకు? ఎట్లు" అనే సంశయం ఇంకా పూర్తిగా తొలగటం లేదు. అందుచేతనే నేను కొంచెంసేపు ఊరకొని ఉండిపోయాను. దయయుంచి చెప్పండి. ఈ సంశయ విభ్రమం తొలగేది ఎట్లా? ద్రష్టత్వం పొందుచున్నదెవరు? ఆత్మయా? జీవుడా? ఆత్మ నిత్యనిర్మలం కాబట్టి అద్దానికి దృశ్యత్వము ఉండదు కదా! ఇక "జీవుడు దృశ్యమును పొందుచున్నాడు" ...అని అంటే ఆత్మకు వేరుగా 'జీవుడు' అనబడే దృశ్యద్రష్ట ఉన్నాడా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! "ఈ దృశ్యము మొదలే ఉత్పన్నమయి ఉండలేదు" అని నేను సిద్ధాంతీకరించినది గ్రహించానని అన్నావు కదా! అంటే... మొదలే ఆత్మయందుగాని, ఆత్మకుగాని 'జగత్తు' అనబడేది జనించటానికి కారణమే లేనట్లు కదా! కారణమే లేదు కాబట్టి... ఈ జగత్తు ఎప్పుడూ లేనిదే! సర్వత్రా ప్రశాంతమగు పరమాత్మయే సర్వముగా ఏర్పడియున్నది. ఇక భ్రాంతి అంటవా... భ్రాంతి కూడా లేనిదే అయివున్నది. ఏది 'భ్రాంతి' అని, భ్రాంతి ఉన్నదని నీకు అనిపిస్తోందో ... అది "శుద్ధ పరమాత్మ సర్వత్రా సర్వముగా కలదు" ... అనే అభ్యాసం లోపించటం చేత మాత్రమే అట్లా అనిపిస్తోంది. అట్టి దృఢజ్ఞానం నీకు ఇంకా కలగకపోవటం చేతనే "ఆత్మ వేరు – దృశ్యము వేరు"... అని అనుకొంటున్నావు. దశ్యమే లేనప్పుడు ద్రష్ట ఆత్మకు వేరుగా లేదని వేరే చెప్పాలా? "దీపం లేకపోవటం చేతనే చీకటిగా ఉన్నది"... అని చెప్పిన తరువాత "దీపం ఉంటే చీకటి ఉండదు"... అని వేరుగా చెప్పనక్కరలేదు కదా! "అంతా ఆత్మ స్వరూపమే"... అని గ్రహించి తద్రూపంగా పరిశుద్ధ దర్శన శీలత్వంతో దృష్టి పరిపుష్టి పొందనంతవరకు విశ్రాంతి లభించదు. అట్టి అవిశ్రాంతియే వ్యర్థంగా నానా సంశయములను కలిగించటం జరుగుతోంది.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! "అభ్యాసము లేకపోవటం చేత" అని అంటున్నారు కదా! జగద్భ్రాంతికి కారణమే లేనప్పుడు ఇక అభ్యాసము – అనభ్యాసం అనేవి ఎక్కడి నుండి సంభవిస్తాయి? అసలీ అభ్యాసము యొక్క అవసరము కలిగిస్తున్న భ్రాంతి ఎట్లా సంభవించింది? 'నేను–నీవు–ఈ దృశ్యము' – అనే భ్రాంతి (ఇవన్నీ ఆత్మయే అయివుండికూడా,) తత్‌వ్యతిరిక్తంగా మాకు ఎందుకు అనిపిస్తోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : వాస్తవానికి ఏ భ్రాంతీ లేదు. ఆత్మకు వ్యతిరిక్తమైనదంటూ ఎక్కడా ఏదీ లేదు. పరమాత్మ అనంతరూపుడవటం చేత నిజమాయచే ఇట్లు అనంతంగా భాసించుచున్నాడు. జీవన్ముక్తుని దృష్టికి సర్వదా సర్వత్రా సర్వరూపములుగా పరబ్రహ్మమే తాండవిస్తున్నట్లు అనుభూతమగుచూ ఉండగానే... ఇక ఆపై సమస్త జీవులతోటి యథాతథంగా అందరిలాగానే ప్రవృత్తి కలిగి ఉంటున్నారు. చిద్ఘనము, నాశరహితము అగు పరమాత్మయే 'నేను–నీవు–జగత్తు'లుగా భాసిస్తున్నదని ఎరిగి ఉండి వ్యవహారములలో పాల్గొనుచున్నాడు. మీ వంశమునకు ఆది పురుషుడగు రఘువు, (అట్లాగే)

జనక మహారాజు మొదలైన వారెందరో... (అట్లాగే) సభయందు పాల్గొనుచు మన ఈ సంవాదమును ఆలకిస్తున్న అనేకమంది జీవన్ముక్తులు వ్యవహారరీత్యా జగద్విషయములందు పాల్గొంటూనే "భ్రాంతి బ్రహ్మము యొక్క చమత్కారమే! అంతా పరబ్రహ్మమే!" అని నిర్దుష్టంగా, సుస్పష్టంగా నిర్మల దర్శనము కలిగియే ఉంటున్నారు. "సమస్తము పరమార్థమున చిద్ఘనమే" అని ఎరిగియే సమస్త వ్యవహారములందు జీవన్ముక్త ప్రవృత్తిని నీవుకూడా కలిగియుండెదవు గాక!

శ్రీరాముడు : స్వామీ! వాస్తవానికి భ్రాంతి అనబడునదే లేదని అంటున్నారు కదా! అట్లా అయితే, మీరేమో జీవన్ముక్తులై జగత్ భ్రమ శమించగా, ఇప్పుడు ఈ అధ్యాత్మ రూప శబ్ద సంపత్తిచే మాకు, ప్రసాదిస్తున్నారు. తెలిసీ – తెలియని మేము మీ యొక్క ఉపదేశమునకు అర్హత పొందినవారమై మీ ఉపదేశ మహాప్రసాదమును పొందుచున్నాం.

అనగా ఈ జగత్తునందు తమవంటి భ్రాంతి రహితులగు జీవన్ముక్తులు – మావంటి అల్ప అభ్యాసపరులగు భ్రాంతి దృష్టి కలవారు ఉన్నట్లే కదా! మరి, భ్రాంతియే లేదని అనటం ఎట్లా? భ్రాంతియే లేకపోయి ఉంటే, ఉపదేశము చేయటానికి, "భ్రాంతిని తొలగించటం" కాకుండా మరింకే కారణం లేదు కదా? కనుక భ్రాంతి ఉన్నట్లే కదా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! జీవన్ముక్తుల దృష్టిలో ఉపదేశించువాడు – ఉపదేశించబడువాడు ...ఇరువురు, అట్లాగే తదితరము అంతాకూడా – ఈ సమస్తముకూడా – బ్రహ్మమే అయివున్నది. ఇదంతా బ్రహ్మమునందే నెలకొనియున్నది. బోధస్వరూపమగు పరమాత్మయందు బంధ – మోక్షములు ఎట్లా ఉంటాయి? 'ఉండవు' అనునది సునిశ్చిత విషయమే అయివున్నది.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ఆత్మయందు ఆత్మకు వేరుగా సర్వ పదార్థములు అసంభవమై ఉన్నాయి కదా! మరి అజ్ఞానుల దృష్టియందు ఇక ఈ దేశ–కాల–క్రియ–ద్రవ్య భేదములతో కూడిన ఈ జగత్‌సత్త అంతా కూడా ఎట్లా స్థితినొందియున్నది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : (పకపకా నవ్వుచూ) రామయ్యా! "అజ్ఞానుల దృష్టి యందు" – అని అంటున్నావు కదా! నీ ప్రశ్నకు సమాధానం నీ ప్రశ్నలోనే ఉన్నదయ్యా!

దేశకాల క్రియాద్రవ్య భేద వేదన చేతసామ్
అజ్ఞానమాత్రాదితరాసత్తా నాఽన్యాస్తి నో పురా!

దేశ–కాల–క్రియ–ద్రవ్యాదిగా గల భేదమును చూచుచున్న అజ్ఞానుల దృష్టి యందు జగత్ సత్త స్థితి పొంది ఉండటానికి కారణం అజ్ఞానం తప్ప మరింకేమీ కాదు.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! తత్త్వదృష్టిచే "ఆత్మయందు జగత్తు ఏర్పడటానికి కారణమే లేదు"... అనే సిద్ధాంతమును అనుసరించి ఇక్కడ ద్వైత – ఏకత్వములు రెండూ అసంభవం కాబట్టి "బోధింపబడునది – బోధింపబడువాడు – బోధించువాడు" ...అనే మూడింటికీ అభావమే సిద్ధిస్తుంది కదా! అభావం సంభవిస్తే శాస్త్రములు బోధించటమెట్లా? అనగా "దృశ్యమునకు అతీతమైన బోధత్వము"... "నిర్మల బోధ స్వరూపమే ఆత్మ" ...అను శాస్త్ర పాఠ్యాంశాలు సమకూరటం మొదలైనవి ఎట్లా సంభవం?

"ఈ జీవుడు అకర్మకమగు బోధ రూపమును సంతరించుకోవటమే మోక్షం"... మొదలైన నిర్వచనాలు అర్థరహితమంటారా? "అజ్ఞాని – జ్ఞానమును సంతరించుకోవటం"... లేవంటారా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

బోధేన బోధతామేతి బోధ శబ్దస్తు బోధ్యతామ్
భవద్విషయమేవాయమ్ ఉచితో! న అస్మదాదిషు ॥

అజ్ఞాతమగు బ్రహ్మము "నేను అజ్ఞానిని"... అని తలచిన సందర్భంలో అట్టి "అజ్ఞానము యొక్క క్షయము"... అనే ఫలమును ఆశ్రయిస్తోంది. అట్టి బోధ కర్మత్వమును పొందుచున్నది. అప్పుడు ఆ 'బోధ' అనే శబ్దం ఫలరూపమగు సకర్మత్వము పొందుతోంది. అయినాకూడా, "జ్ఞాతము – అజ్ఞాతము" – ఈ ఉభయములు బ్రహ్మమేగాని మరి ఏదీకాదు.

అయితే బోధసాధనలు బోధత్వం సాధనానంతరం పొందటం... ఇవన్నీ కూడా అజ్ఞాన యుక్తులగు వారి కొరకు మాత్రమే! అజ్ఞానము క్షయించినట్టి మా వంటి వారి యందు బోధ సాధనములు – బోధరూపము పొందటం ... ఇవన్నీ ఆత్మకు భిన్నమై లేవు. జగత్తులో పదార్థములన్నీ బ్రహ్మముగా కనిపిస్తున్నట్లే మాకు ఆయా బోధ సాధనలు, సాధనానుసారం బోధ స్వరూపం సంతరించుకోవటం... ఇవన్నీ బ్రహ్మమునందే బ్రహ్మము రూపంగానే అగుపిస్తున్నాయి. బ్రహ్మమునకు భిన్నమై ఎప్పుడూ ఏదీ లేదు.

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! ఇప్పుడు మీరు జీవన్ముక్తుల దృష్టిని ఉద్దేశించి "మా వంటి వారి యందు ఆత్మకు భిన్నమై ఎక్కడా ఏదీ ఉండదు"... అని అంటున్నారు కదా! ఇట్టి "మావంటివారియందు" అని పదప్రయోగం చేస్తున్నారు కనుక... జీవన్ముక్తులలో కూడా 'అస్మత్' (నాకు సంబంధించినది) ...అనే ప్రవృత్తికి నిమిత్త భూతము అగు అహంత్వము మీచే గమనించబడుచున్నది కదా! అనగా... ఇక్కడ 3 విశేషాలు కనబడుచున్నాయి.

1. జీవన్ముక్తులలో అజ్ఞానం ఉండదు. (తదితరులలో ఉన్న అజ్ఞానదృష్టి జీవన్ముక్తులకు ఉండదు).

2. అయితే జీవన్ముక్తులలో "నేను" అనే మూలపదార్థంతో తయారైన "అహంత్వం" ఉంటుంది.

3. జీవన్ముక్తులు జ్ఞానులై ఉన్నారు. అందుచేత ఈ అహంత్వము (నాకు సంబంధించినది – అనబడేది) అజ్ఞాన కార్యము కాదు. అది అజ్ఞాన కార్యమే అయివుంటే... అది జీవన్ముక్తులలో ఉండేది కాదు కదా?

4. "బోధ" లేక "శుద్ధజ్ఞానం" తానే ఈ అహంత్వము రూపంగా పరిణామం పొందుచున్న దగుచున్నది.

ఇంతవరకూ బాగానే ఉన్నది. అట్టి 'బోధ' (నిర్మల బోధసత్త) నుండి ఉత్పత్తి అయివున్న 'అహంత్వం' – బోధరూపం కంటే భిన్నమైన రూపం కలిగి ఉండటమే ఇక్కడ మాకు దుర్భరంగా అనిపిస్తోంది. స్వామీ! 'అహంత్వము' అనగా? ఈ జీవుని రూపము అహంత్వమే కదా!

మీరు జీవన్ముక్తులై "పరము – అనంతము – భూత్ భవిష్యత్ వర్తమానములలో యథాతథము – జాగ్రత్ స్వప్న సుషుప్తులనబడే త్రివిధములైన పరిచ్ఛేదములు లేనిది – అతినిర్మలము" అయినట్టి

శుద్ధ చిన్మాత్ర స్వరూపము ధరించినవారై ఉన్నారు కదా! అట్టి చినాత్ర స్వరూపులగు తమయందు 'అహంత్వము' అనేది ఉండటం ఎట్లా కుదురుతుంది? జాగ్రత్‌లో ఉన్నవానికి స్వప్నం ఉండదు కదా? సూర్యకాంతిలో చీకటి ఎక్కడుంటుంది? అట్లాగే జీవన్ముక్తులగు మహనీయులలో అహంత్వము ఉండటానికి వీలేలేదు కదా? శుద్ధ చిన్మాత్ర స్వరూపం ధరించిన తరువాత కూడా 'మా వంటివారు' అనే రూపంలో ప్రదర్శితమయ్యే అహంత్వము ఎట్లా ఉండగలదు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! వాయువే వాయు స్పందరూపమగు వాయు తరంగాలుగా అగుచున్నది కదా! జలమే జలతరంగములుగా కనిపిస్తోంది కదా! అట్లాగే 'బోధ' యొక్క ఏ బోధరూపము కలదో... అదియే 'అహంత్వము' అనే పేరుతో కూడా చెప్పబడుచున్నది. కాబట్టి మాకు అనుభవమగుచున్న "నేను-అహమ్" అనునది 'ఆత్మకంటే భిన్నం కాదు.

బోధ, మరియూ బోధరూపత్వములే... జీవన్ముక్తులలో ఉండే అహంత్వము. అహంత్వము, మరియు, అభిమానములే అజ్ఞానుల అహంత్వము.

ఈ విధంగా జగత్తుకు సంబంధించిన అభిమానరహితమైన అహంత్వము బోధరూపమే అయివుండి, జీవన్ముక్తులలో కనబడుతోంది. అజ్ఞానులలో అహంత్వం దృశ్యమునకు సంబంధించిన అభిమానముతో కూడుకొని కనిపిస్తోంది. ఇంతకుమించి ఈ అహంత్వమునకు భిన్నత్వమేదీ జీవన్ముక్తులకు కనిపించటం లేదు. దృశ్యమునకు సంబంధించిన అభిమానము కూడా బ్రహ్మమునకు అభిన్నమైనదిగా మాకు అనుభూతమౌతోంది. కనుక 'జీవన్ముక్తులు' అని చెప్పబడుచున్నాం.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! శాంతి రూపమగు సముద్రజలమే తరంగముల రూపం ధరిస్తున్నట్లుగా... జీవన్ముక్తుల దృష్టిలో చిన్మాత్ర స్వరూపమగు ఆత్మయే అహంత్వము, జగత్తు : తెలుసుకొనువాడు (బోధ్య-బోధం-బోధ) అనే త్రిపుటి... అయినట్టి ఈ రూపాలుగా ధరిస్తున్నదని తేలిపోతోంది కదా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : బాగా చెప్పావు. కాబట్టి "అనంతము - శాంతము - ఏకము - పరిపూర్ణము" ...అయినట్టి కేవల పరబ్రహ్మమే సర్వదా పరమపదము అయి ఉండి... సర్వరూపంగా స్థితినొంది ఉన్నదగుచున్నది కదా! అనగా ...జగత్తుగా ఏది కనిపిస్తోందో... అది పరబ్రహ్మమే అయివున్నట్లే కదా! అప్పుడిక జగత్తు - అహంకారాలను గురించిన అద్వైత హానిదోషం ఇంకెక్కడిది? "అహం - జగత్తుల వాస్తవ రూపం సర్వదా నిర్మల పరబ్రహ్మమే"... అనే నా సిద్ధాంతం దిగ్విజయంగా - నిర్ద్వంద్వంగా జయప్రదమైనట్లే కదా!

శ్రీరాముడు : హే మహాత్మా! మీరు చెప్పుచున్నట్లు శుద్ధ - అద్వైత పక్షమే సరి అయినప్పుడు... మరి, దేనిమూలంగా ఈ అనంత సంసార భ్రమ విజృంభిస్తోందో... అట్టి "అహంత్వముఅనే వికల్పమును కల్పిస్తున్నదెవరు? ఆ కల్పించిన వ్యవహారమును అనుభవిస్తున్న "అనుభవి" అనబడే ఆ రెండవవారు ఎవరు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

జ్ఞేయ సత్త అవబోధే హి బంధనమ్ సచ్చ నాస్త్యలమ్
జ్ఞప్తేః సర్వార్థరూపత్వాత్, బంధమోక్షావతః కుతః?

ఓ రామచంద్రా! "పరబ్రహ్మము కంటే భిన్నంగా దృశ్య పదార్థములు అనబడే జ్ఞేయ శక్తి ఉన్నది" అను రూపముగల అభినివేశము చేతనే "బంధము' అనేది కలుగుతోంది. తత్త్వవేత్తలలో ఇటువంటి (దృశ్యము ఆత్మకు వేరుగా ఉన్నది - అను రూపంలో ఉండే) అభినివేశం ఏమాత్రం కించిత్ కూడా ఉండటం లేదు. వారికి జ్ఞాన స్వరూపమగు పరమాత్మయే తనతోసహా సర్వ పదార్థాకారములుగా, సర్వ పదార్థ ధర్మములుగా భాసిస్తున్నట్లు అగుపిస్తోంది.

జ్ఞానమే ... జ్ఞేయము, తెలుసుకుంటున్నదే ... తెలియబడురూపంగా ఏర్పడి ఉన్నది.

అందుచేత తత్త్వవేత్తల దృష్టిలో బంధ మోక్షముల కల్పనయే ఉండటం లేదు. అంతా యథా తథంగా ఆత్మగా అనిపించటమే సర్వశాస్త్ర సాధనముల అంతిమ ప్రయోజనం. అట్టి ప్రయోజనం సిద్ధించుకున్న తరువాత "జ్ఞానమునకు భిన్నంగా జ్ఞేయం లేదు" అని స్వభావ సిద్ధంగా సుస్పష్టమౌతుంది.

"జ్ఞాని - అజ్ఞాని కూడా ఆత్మస్వరూపుడే! జ్ఞానాజ్ఞానములు ఆత్మయొక్క లీలావినోదం మాత్రమే. దృశ్యము, ఆ దృశ్యమును దర్శిస్తున్న అహంప్రత్యయము, ఆ అహంప్రత్యయమునకు సాక్షి అయినట్టి 'ఆత్మ' - ఈ మూడు వేరు కాదు. ఆత్మయే అహంస్వరూపమై వెల్లివిరుస్తోంది. అహంప్రత్యయమే దృశ్యముగా తనను తాను విస్తరింపజేసుకొని ఆస్వాదిస్తోంది." అనునదే అద్వైతసిద్ధి!

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఇక్కడ మీరు చెప్పే ఒక్క విషయం నేను కించిత్ ఇంకా ఒప్పుకోలేకపోతు న్నాను. ప్రకాశరూపుడగు సూర్యుడు ఎప్పుడైనా తాను ప్రకాశింపజేసే వస్తువుల రూపం అవుతాడా? దీపం వస్తువులను - రూపములను ప్రకాశింపజేస్తుంది. అంతేగాని ఆ దీప కాంతి తానే వస్తురూపంగానూ, ఆకారాదులుగానూ ఎక్కడైనా అవుతుందా?... లేదే! అట్లాగే జ్ఞానరూపమగు జ్ఞప్తి ఈ సర్వ పదార్థరూపంగా ఎట్లా అవుతుంది? అవకూడదు కదా!

జ్ఞాన స్వరూపమగు పరమాత్మ యొక్క 'సత్త' చేతనే ఈ బాహ్యమున ఉన్న సర్వ పదార్థాలు స్థితిని పొందుచున్నాయని నేనూ, ఒప్పుకుంటున్నాను. అయితే, తెలుసుకొను తత్త్వ స్వరూపమగు జ్ఞానమే తెలియబడే ఇదమ్ స్వరూపమగు జ్ఞేయము (దృశ్యము)గా అగుచున్నదనునది ఎట్లా యుక్తియుక్తం? చూచే నేను - చూడబడే ఈ దృశ్యము అత్యంత నిర్దుష్టంగా వేరువేరుగా వెలయుచు, సిద్ధించుచుండగా "నేనే బాహ్య పదార్థ రూపుడనై ఉన్నాను" అని, "ద్రష్టయే దృశ్యరూపుడు కూడా" ...అనే సిద్ధాంతం ఈ వర్తమానానుభవం దృష్ట్యా ఎట్లా పొసగుతుంది?

❖❖❖

2. దృశ్య రూపమంతా ద్రష్టా స్వరూపమే!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! "శుద్ధ జ్ఞాన స్వరూపమగు పరమాత్మ సత్త చేతనే ఈ సర్వ దృశ్య వస్తువులు 'సత్తా' పొందుచున్నప్పటికీ... జ్ఞాన స్వరూపమగు ద్రష్ట వేరు - జ్ఞేయ స్వరూపమగు దృశ్యము వేరు. ద్రష్ట దృశ్యరూపుడు కాజాలడు. ప్రత్యక్షానుభవమే ఇందుకు తార్కాణం" ...అని నీవు అంటున్నావు కదా! అయితే, "ఈ గొడ్రాలి (వంధ్యా) రెండవ పుత్రుడు ఏ దారి నుండి మన

ఊరికి వచ్చాడు?" అనే ప్రశ్నలో "గొడ్రాలికి పుత్రుడెట్లా ఉంటాడు?" అనే మీమాంస చేత ఆ ప్రశ్న మొదలే శూన్యస్వరూపమగుచున్నది కదా! ఆకాశం మొదలైన ఈ సర్వ బాహ్య పదార్థాలు అగుపిస్తున్నాయే... అవన్నీ కారణ శూన్యములు. సర్వదా ఆత్మ ఒక్కటే అంతటా ఉండి ఉండగా ...అవన్నీ ఎక్కడి నుండి వస్తాయి? అందుచేత ఇవన్నీ కూడా వంధ్యా పుత్ర సదృశములే (గొడ్రాలి రెండవ కుమారుని వంటివే) అయివున్నాయి. ఇక "ఇవి ఘనీభూత సత్యముగా భాసిస్తున్నాయి కదా!" ... అని అంటావా? ముత్యపుచిప్పలో వెండి యొక్క ప్రకాశము కనబడవచ్చుగాక! ముత్యపు చిప్పలో వెండి ఉన్నదా? లేదు కదా! 'శుక్తి రజతన్యాయం'గా ముత్యపు చిప్పలో వెండి ఉండటం ఎంతగా సత్యమో... ఈ దృశ్యము అంతే సత్యము. ఈ భూమి, ఆకాశం, దేహాలు, వస్తు సముదాయం... ఇవన్నీ కేవలం భావనారూప భ్రాంతి మాత్రమే అయి ఉన్నాయి. అంతేగాని, సత్యము గాదు. ఎవరైనా... "ఇవన్నీ ఈ ఈ రూపాలుగా సత్యమే!"... అనుకోదలిస్తే అనుకోనీ! అది సత్య దృష్టిచే, జ్ఞానదృష్టిచే (లేక) పరిపక్వ దృష్టిచే అనుభూతము అవగల "ఆత్మజ్ఞాన వికాసము" చే క్రమంగా తొలగగలదని మాత్రం ఇక్కడ మనవి చేయగలను. ఇందులో సందేహమే లేదు.

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! జీవన్ముక్తులు, కార్యకారణ తత్త్వవేత్తలు అగు మీ దృష్టిలో ఈ దృశ్యమంతా గొడ్రాలి రెండవ కుమారునివలె, ముత్యపు చిప్పలో వెండిలాగా అసత్యమే అయివుండవచ్చు. మరొక 'అపరిపక్వ దృష్టి' తో కూడిన ద్రష్టకు ఇదంతా సుస్పష్టమైన సత్యంగా అనిపించవచ్చుగాక! ఏది ఎట్లైతేనేం? ఈ దృశ్యము దుఃఖమును మాత్రం కలుగజేస్తోంది కదా! "స్వప్నము సత్యమా? అసత్యమా?"...అనునది వేరే విషయం. ముందు... అది దుఃఖాన్ని కలుగజేస్తోంది కదా! అట్లాగే ఈ జగద్భ్రాంతి కూడా అనేక దుఃఖాలను కలుగజేస్తోందే! ఇది సత్యమనండి, అసత్యమనండి. ముందుగా, ఈ దుఃఖాలకు నివారణోపాయం ఏమిటో... అది చెప్పమని నా ప్రార్థన. ఈ జగద్భ్రమ తొలగేది ఎట్లా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : (పకపకా నవ్వుతూ) నీ ప్రశ్న చమత్కారంగా ఉన్నదయ్యా!

ఏవం తావత్ యథాస్వప్నః తథేయం చేత్ జగస్థితిః ।

తత్ పిండగ్రహతార్థానాం సర్వైవ భ్రాన్తితోదితా! ॥

ఎప్పుడైతే "ఈ జగత్తు స్థితి స్వప్నము వంటిది"... అని నీవు ఒప్పుకుంటావో, ఇక ఆపై పెద్దగా చెప్పవలసినదేమున్నది? "జగత్ భ్రమ : జగత్ భ్రాంతి"... అని నీవే అంటున్నావు కదా! స్వప్నంలో స్వప్న ద్రష్టను బాధిస్తున్న పదార్థాలు, సంఘటనలు, సందర్భాలు మెళుకువ రాగానే ఏమౌతున్నాయి? క్షణంలో అవన్నీ శూన్యరూపమైపోవటం లేదా? అప్పుడిక స్వప్నంలో కలిగిన దుఃఖం ఏమాత్రం (మెళుకువ తరువాత) ఉండటం లేదు కదా! అట్లాగే ఈ జాగ్రత్‌లో జగత్ ద్రష్ట జగత్తు యొక్క పిండత్వము చేత (సాకారత్వం – నామ రూపాత్మకత్వంచే) బాధింపబడవచ్చు గాక! ఆత్మజ్ఞానముచే ఈ సమస్త జగత్ పిండత్వము అద్దాని యొక్క నామరూపాత్మకత్వం కోల్పోతోంది. అప్పుడు అంతకుముందటి సమస్త దుఃఖములు సమసిపోతున్నాయి. శమించిపోతున్నాయి.

ఓ రామచంద్రా! స్వప్నంలో లాగానే... ఈ జాగ్రత్‌లో కూడా... సమస్త పదార్థముల యొక్క సత్యత్వము భ్రాంతి చేతనే ఉదయించినదగుచున్నది. భ్రాంతి తొలగిన మరుక్షణం ఇక దుఃఖమునకు విషయమే ఉండదు. కాబట్టి స్వస్వభావమగు 'ఆనందము'నకు తలుపులు తెరుచుకుంటాయి. కనుక 'భ్రాంతి' ని ముందుగా తొలగించుకోవాలి. అందుకు ఔషధమే ఆత్మజ్ఞానం.

శ్రీరాముడు : మీరు చెప్పేది వినటానికి చాలా బాగున్నది. కానీ మహాత్మా!

కిమ్ ఏతావతి సంపన్నే సంపన్నం భవతి ప్రియమ్?
కథంచ శామ్యతి అర్థానాం స్వప్నాదౌ పిండరూపతా?

ఒక నిరుపేదవాడు "నాకు చాలా డబ్బు ఉన్నదిలే" అని అనుకుంటే ధనికుడైపోతాడా? "ఈ జగత్తు మిథ్య మాత్రమే"... అని అనుకుంటే మాత్రం ఏం ప్రయోజనం? అంత మాత్రం చేత ఆనందం కలుగుతుందా? "దృశ్యము కేవలం మిథ్యయే" అనే జ్ఞానమాత్రం చేత స్వప్న – జాగ్రత్తులలోని పదార్థముల స్థూలరూపత్వం ఎట్లా శమిస్తుంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! అధ్యాత్మ శాస్త్ర పరిశీలన ద్వారా పూర్వాపర విచారణచే 'జ్ఞానము' ఉదయించగలదు. అట్టి జ్ఞానాగ్నిచే ఇక్కడ కనిపించే స్థూలత్వం భస్మీభూతమై నివర్తించగలదు. ఎట్లా అంటే, స్వప్నంలోంచి మేల్కొనగానే స్వప్నంలో కలిగిన స్థూలభావన, 'అవన్నీ సత్యమే' అనే బుద్ధి నివర్తితం కావటం లేదా? ఇదీ అంతే!

శ్రీరాముడు : హే గురుదేవా! ఎవనికైతే పూర్వ – పర విచారణచే ఈ జగత్తు యొక్క స్థూలత్వము సన్నగిల్లుచున్నదో... ఆతడు జీవన్ముక్తుడు కదా! అట్టి జీవన్ముక్తుడు ఈ ప్రపంచమును ఏ ప్రకారంగా చూస్తున్నారు? ఆతనిపట్ల ఈ సంసార కూపరూపమగు భ్రమ ఎట్లా శమిస్తోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : వాసనారహితుడగు జీవన్ముక్తుడు ఈ ప్రపంచమును సర్వదా నశించినదాని వలె, అసత్తుగాను, గంధర్వ నగరంలాగా కల్పనామాత్రంగాను, వర్షముచే తుడిచివేయబడబోవుచున్న చిత్రలేఖనం వంటిదిగాను చూస్తున్నాడు.

శ్రీరాముడు : వాసనలు నశించగా, స్వప్నము వంటి ఈ జగత్తు యొక్క పదార్థములందు స్థూలత్వబుద్ధి శమిస్తోంది. అటు తరువాత ఆ మనుజునకు ఏమి కలుగుతుంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : సంకల్పరూపమగు ఈ జగత్తును గూర్చిన స్థూలబుద్ధి నశించగా... అప్పుడు బుద్ధి సూక్ష్మరూపం పొందుతోంది. అట్టి వానికి ఉత్తరోత్తర భూమికా పరిపాకము చేత క్రమంగా సూక్ష్మ వాసనలు కూడా నశిస్తూ వస్తున్నాయి. అట్లు సర్వవాసనా రహితుడగు జీవుడు 'ఆత్మానుభవం' పొందుచున్నాడు. అట్టి వాసనారాహిత్యముచే రూపుదిద్దుకున్న ఆత్మానుభవంచే ఆతడు పరమశాంతిని పొందుచున్నాడు.

శ్రీరాముడు : అయితే మహర్షీ! ఈ జగత్తు స్థూల దర్శనమునకు వాసనలే కారణమై ఉన్నాయి. ఈ వాసనలు అనేక జన్మలందు బాగా దృఢపడి ఉన్నాయి కదా! దృఢమైన మూలము – విస్తృతమైన శాఖలు ఈ వాసనావృక్షం కలిగియున్నది.

అనేక జన్మ సంరూఢా శాఖా ప్రసవశాలినీ,
భవ బంధకరీ ఘోరా, కథం శామ్యతి వాసనా?

అట్టి వాసనలే ఘోరమైన సంసార బంధములన్నీ కలుగజేస్తున్నాయి. అట్టి అతి భయంకరమై ఒప్పుచున్న ఈ వాసనలు తొలిగేది ఎట్లా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! భ్రాంతిమాత్రమగు ఈ దృశ్యం 'ఆత్మ జ్ఞానం' అనే పవిత్రమైన అవగాహనచే మాత్రమే స్థూలరాహిత్యం పొందగలదు. అట్టి జ్ఞానంచే స్థూలత్వం తరుగుచూ ఉండగా ...అప్పుడు వాసనాక్షయం కూడా క్రమంగా దానంతట అదే, స్వయంకృతంగా కలుగగలదు.

శ్రీరాముడు : ఓ మునీశ్వరా! జగత్‌దృశ్యచక్రము క్రమంగా స్థూలత్వరహితం కాగా... అప్పుడు ప్రాప్తించేదేమిటి? అట్టి వానికి పూర్ణశాంతి ఎట్లా లభిస్తుంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఎప్పుడైతే జగత్తుయొక్క స్థూలత్వమును గురించిన భ్రమ క్రమంగా ఉపశమిస్తూ వస్తుందో... అప్పుడిక దృశ్యమంతా కూడా చిత్త మాత్ర స్వరూపం పొందుతోంది. ఈ జగత్తు నిరోధ భార రహితమౌతోంది. అంతా కూడా అతి సూక్ష్మత్వం సంతరించుకుంటోంది. అప్పుడా మనుజునకు సర్వ భోగాలలో ఆసక్తి శమిస్తోంది. ఆతడు స్వభావ సిద్ధంగానే పరమవైరాగ్యవంతుడు అగుచున్నాడు.

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! ఒక బాలుడు అతికోమలుడు, ప్రకాశశీలుడు అయివుండి కూడా ఇంత లోనే ఆయా కనబడే వస్తు – విషయాదులపట్ల ఏర్పడుచున్న సంకల్పముల పరంపరల చేత అనేక దుఃఖాదులు కొనితెచ్చుకుంటున్నాడు. అట్లాగే ఒక యువకుడు కూడా తెలివికలవాడై కూడా దృశ్యమునకు సంబంధించిన అనేక సంకల్ప – వికల్పాలు తనయందు పెంపొందించుకుని తద్ద్వారా అనేక ఆవేదనలను దుఃఖాలను కొనితెచ్చుకుంటున్నాడు. అట్టి సంకల్ప పరంపరల వలన పుట్టుకొస్తున్న దుఃఖాదులకు తరుణోపాయం ఏమిటి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! "ఈ జగత్తు సంకల్పమాత్రమే!" అని గ్రహించిన తరువాత, ఇక ఆపై దుఃఖం దేనికి? అవిచారణచే "ఈ జగత్తు నా ఊహా సంకల్పచమత్కారం మాత్రమే"... అని గ్రహించకపోవటం చేతనే బాలునికి (ఇదంతా స్థూలంగా నమ్మడం వల్ల) దుఃఖం కలుగుతోంది. మరి నీవో! మన ఈ చర్చనీయాంశం యొక్క సారమును గ్రహించి ఉండటంచేత "ఇదంతా సంకల్పమాత్రమే" అని గమనించియే ఉంటావు కదా! అట్టి సంకల్పము చేతనే జగత్తు అనుభూత మౌతోందని గ్రహించినప్పుడు, ఇక ఆపై (ఈ జగత్తు నశిస్తున్నప్పుడు కూడా) ఏమాత్రం దుఃఖం కలుగదు. ఈ విషయమై నీవు " చిత్తము ఎట్టిది?" అనే విషయం పదేపదే విచారణ చేస్తూ ఉండాలి.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! ఈ చిత్తము యొక్క స్వరూపము ఎటువంటిది? అద్దాని గురించి విచారణ చేయటం ఎట్లా? అద్దాని గురించి బాగుగా విచారణ చేస్తే అప్పుడు లభించేదేమిటి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

చితః చేతో ఉన్ముఖత్వం యత్‌తత్ "చిత్తమ్" ఇతి కథ్యతే ।
విచారణ ఏష ఏవాస్య వాసనానేన శామ్యతి ॥

చిత్తము యొక్క స్వరూపము – చైతన్యము విషయముల వైపుగా అభిముఖం కావటం. అట్టి విషయాభిముఖత్వం తప్పించి చిత్తమునకు వేరు రూపమూ లేదు, అంతకు వేరుగా చిత్తమూ లేదు. మన ఈ "వసిష్ఠ–రామ సంవాదం (యోగ వాసిష్ఠం)" రూపంలో ఏ మహారామాయణం శ్రవణం చేస్తున్నామో... ఇదంతా కూడా చిత్తము యొక్క విచారణయే అయివున్నది సుమా! ఇటువంటి విచారణ చేత వాసనలు తప్పక క్షయిస్తాయి.

శ్రీరాముడు : ఒక ప్రక్క ఈ చిత్తము విద్యమానమై ఏదో రకంగా విషయోన్ముఖత్వం అవుతూనే ఉన్నదే! ఏదో కొద్ది సమయం నిరోధించినా కూడా, మరల ఎప్పుడో మాకు తెలియకుండానే మమ్ము లను మరపించి విషయాల వైపుకు పరుగులు తీస్తోంది! ఏమిటి చేయటం? మరి ఇది విషయాలను పొందకుండా ఎంతవరకు ఊరకుంటుంది? అట్టి చిత్తం యొక్క అచిత్తత్వ స్థితి ఉదయించటమెట్లా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : వాస్తవానికి ఈ దృశ్యమే అసంభవమై ఉన్నది. మొదలే లేని దానిని చిత్తము ప్రకాశింపజేయటమనే మాట ఎక్కడిది? కనుక, "దృశ్యమే లేదు. కనుక ఇద్దానిని ధరించే చిత్తము మొదలే లేదు" అని భావించటం చేత చిత్తము లేకయేపోతుంది. దృశ్యము లేదని అభ్యాసం నిర్వర్తించటమే చిత్త వినాశనమునకు ఉపాయం.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ప్రత్యక్షంగా అందరిచేతా అన్ని సమయములలోను అనుభవించబడుచున్నట్టి ఈ దృశ్యజగత్తు "లేనిదే" ఎట్లా అవుతుంది? స్వామీ! ప్రత్యక్షంగా అందరికీ అనుభవమగుచున్నదానిని మీరు ఎట్లు నిషేధిస్తున్నారో ముందుగా నాకు చెప్పండి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఇక్కడ ఏ సాకార జగత్తు అయితే అజ్ఞానులకు అనుభమౌతుందో ...అది సత్యము కాదు. ఇక జ్ఞానులకు ఏది అనుభూతమౌతోందో... అది వాక్కుకు అతీతము – అద్వయము – పరమ సత్యము అగు పరబ్రహ్మమే అయివున్నది.

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! 1.అజ్ఞానులకు ఈ త్రైలోక్య జగత్తు ఎట్లు భాసిస్తోంది? 2.అది సత్యము ఎందుకు కాదు? 3.జ్ఞానులకు ఈ జగత్తు ఎట్లు భాసిస్తోందో, అది చెప్పటానికే ఎందుకు వీలుకాదు? ఎందుకు వారి అనుభవం వాక్కుకు విషయం కాదు?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అజ్ఞానులకు ఈ జగత్తు... ఆద్యంత సహితంగాను, దేశ–కాల–వస్తు పరిచ్ఛేదయుక్తంగాను, ద్వైతరూపంగాను భాసిస్తోంది (అనిపిస్తోంది). ఇక జ్ఞానులకు ఆ రూపంగా ఇది భాసించటం లేదు. వారికి ఇదంతా కూడా... ఆరంభం నుండి ఎప్పుడూ కూడా ఉత్పన్నము కానిదియే గాను, గొడ్రాలి రెండవ కుమారుని గుణగణములవలె ఏ కాలమందునూ అసలు సంభవించనిదానివలె, అసద్రూపంగాను భాసిస్తోంది (అనిపిస్తోంది).

శ్రీరాముడు : హే బ్రహ్మన్! ఏ జగత్తైతే ప్రారంభం నుండి ఉత్పన్నమే అయివుండలేదో, ఎప్పుడూ కూడా ఏమాత్రం సంభవించనిదై ఉన్నదో, అసద్రూపం మాత్రమే అయివున్నదో, మొదలే భాసించనిదై ఉన్నదో... అట్టి ఈ జగత్తు సర్వులకు అర్థక్రియా సమర్థముగా ఎట్లా అనుభూతమౌతోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : స్వప్నంలో అనేక విశేషాలు కనిపిస్తున్నాయి కదా! అవన్నీ కారణ శూన్యము

– ఉత్పత్తి రహితము – అసద్రూపమే అయివున్నాయి కదా! అయినప్పటికీ కనబడటం, అర్ధ–క్రియా సమన్వితంగా అనిపించటం జరగటం లేదా? అట్లాగే... ఈ జగత్తు కూడా స్వప్నమువలె ఉద్భవించినదై... అర్ధ క్రియా సమర్ధంగా అనుభూతమౌతోంది.

శ్రీరాముడు: స్వామీ! స్వప్నంలోను, మనోరాజ్య కల్పనయందు ఏ దృశ్యం అనుభవించబడుచున్నదో, ...అదంతా కూడా జాగ్రత్ వ్యవహారము యొక్క అనుష్ఠాన – అనుభవములచే కలిగిన సంస్కారము వలన అనుభవించబడుచున్నదే గాని, మరింకేమీ కాదు కదా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : (చిరునవ్వుతో) ఓ రామచంద్రా! అయితే నా ప్రశ్నకు మొట్టమొదట సమాధానం చెప్పు. స్వప్నంలోను, సంకల్పములోను, మనోరాజ్యములోను ఏఏ పదార్థములు అనుభవించబడు చున్నాయో... అవి ఈ జగత్తులో ప్రసిద్ధమై కనిపించే పదార్థములేనా? (లేక) వేరే అన్యమైనవా?

శ్రీరాముడు : మహర్షీ! స్వప్నంలోను, కల్పనాదులందు, మనోరాజ్యంలోను ఏఏ పదార్థాలు భాసించుచున్నాయో... అవన్నీ కూడా – జగత్ ప్రసిద్ధములైన పదార్థములే స్వప్నంలో భాసిస్తున్నాయి – అని నా అభిప్రాయం.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అట్లాగా? సరే! ఒకవేళ నీవు చెప్పినట్లు జాగ్రత్ పదార్థములే స్వప్నంలో భాసిస్తు న్నాయనే అనుకుందాం. మరి రాత్రి స్వప్నంలో ఒక భవనం నేలమట్టం అయినట్లుగా కల వచ్చిన ప్పటికీ, తెల్లవారి లేచేసరికి ఆ భవనం నేలమట్టం కాకుండా యథాతథంగానే ఎందుకుంటోంది?

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! మీరు చెప్పింది నిజమే! స్వప్నంలోను, సంకల్పాదులందు... ఏ జగత్తు భాసిస్తోందో... అది ఈ జాగ్రత్ జగత్తు కాదు. బ్రహ్మమే అక్కడ స్వప్నంలోను సంకల్ప నగరం (ఊహారాజ్యం) లోను ఆయా విధాలుగా పదార్థరూపంగా భాసించుచున్న దగుచున్నదని మీ అభిప్రాయం నేను గమనిస్తున్నాను. కానీ, ఆ బ్రహ్మము అపూర్వమైన (ఇంతకు ముందు లేనట్టి) జగత్తు వలె ఎందుకు భాసిస్తోందో చెప్పండి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : జగత్తులో చిత్తముచే అనుభవించబడే పదార్థాలన్నీ కూడా... కొన్ని పూర్వము అనుభవించబడియో, సందర్భపడియో ఉండటంచేత అపూర్వములు కాకయే ఉంటున్నాయి. మరి కొన్ని పూర్వం అనుభవించబడకయే, పరిచయం లేనివే అవటం చేత అపూర్వములై ఉంటున్నాయి.

అయితే అవన్నీ కూడా దృష్టి యొక్క ఆది–అంతము–మధ్యలలో ఏ ఆకారములుగా అభ్యసిస్తే ఆయా ఆకారములుగానే భాసిస్తున్నాయి. కాబట్టి అభ్యాసమును అనుసరించే అనుభవం ఉంటోంది. "ఇవన్నీ బ్రహ్మాకారమే"... అని బాగుగా అభ్యసిస్తే బ్రహ్మముగానే భాసిస్తున్నాయి. ద్రష్ట యొక్క అభ్యాసమునకు వేరుగా ఈ జగత్తుకు ఏ ఆకారమూ లేదు. ఎవరికీ ఏ ఆకారం ఎచ్చట అనుభవమగు చున్నదో అది అట్టి సుదీర్ఘమైన అభ్యాసం చేతనే ఆ విధంగానే సిద్ధించినదగుచున్నది.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! మీరు ఈ విధంగా బోధిస్తూ ఉండగా, మీ పరమోత్కృష్టమైన బోధనా ప్రభావంచే బోధితుడను అగుచున్నాను. "ఈ జాగ్రత్ జగత్ కూడా పూర్వాపూర్వముల కలయికచే స్వప్నం వలె మిథ్యగానే భాసిస్తోంది" అనే విషయం ఇప్పుడు నేను మరింత నిర్దుష్టంగా ఎరుగున్నాను.

కాని "గ్రహం పట్టిందా?"... అన్నట్లుగా 'సంసార స్వప్నము' అనే పిశాచం నన్ను ఇంకా బాధిస్తూనే ఉన్నది. దీనికి చికిత్స ఏమిటో... అది చెప్పండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ "సంసార స్వప్నము" అనే కార్యమునకు కారణం ఏమిటో మొట్టమొదట విచారణ చేయి. కారణము యొక్క నాశనముచే కార్య రూపమగు ఈ సంసార భ్రమ తనంతటతానే తొలగిపోగలదు.

శ్రీరాముడు : స్వప్న రూపములగు ఈ జగత్ పదార్థములకు హేతువు (కారణం) ఈ చిత్తమేనని నాకు అనిపిస్తోంది.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : కాబట్టి అనుభవమగుచున్న సర్వ జగత్ పదార్థములు చిత్తము యొక్క రూపములే! అందుచేత అసారమగు ఈ ప్రపంచము వాస్తవానికి "ఆద్యంతరహితము - నిర్వికారము" అగు బ్రహ్మమే అయివున్నది.

చిత్తము చిత్ రూపమే! దృశ్యము చిత్త రూపమే! కనుక, దృశ్యము చిత్ రూపమే!

అందుచే స్వప్నం - జాగ్రత్తు మొదలైనవి బ్రహ్మము కంటే భిన్నంగా కొంచెము కూడా లేవు.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! ఈ జగత్తు బ్రహ్మము ఒక్కటేనని మీరు అంటున్నారు కదా! అయితే... అవయవియగు వృక్షము - అవయవములగు కొమ్మలు ఒక్కటేగానూ అయి, వేరు వేరుగానూ అయి ఉంటున్నాయి కదా! అట్లే బ్రహ్మము - జగత్తులు అవయవి - అవయవములవలె ఏకభావంగాను, వేరువేరుగా కూడా ఉన్నాయని ఎందుకు అనుకోరాదు? "జగత్తు యొక్క ఆది సమష్టి చిత్తము. ఆ సమష్టి చిత్తము చిత్తుకు అవయవమువంటిది" అయివుండవచ్చా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అటువంటి కల్పన సంభవించునదే కాదు. ఎందుచేతంటావా? జగత్తు ప్రారంభం నుండే ఉత్పన్నమయి ఉండలేదు. మొదలే లేనట్టి ఈ కల్పనామాత్ర జగత్తుకు బ్రహ్మముతో భేదాభేద సంబంధంగాని, అవయవ - అవయవీ సంబంధంగాని ఏమాత్రం సంభవించదు. కాబట్టి జగత్తంతా కూడా "శాంతము, జన్మజరా వర్జితము, అఖండము" అగు పరబ్రహ్మమే అయివున్నది.

శ్రీరాముడు :

కాకతాలీయవత్ మన్యే సర్గాద్యన్తాదయో భ్రమాః
భ్రాంతిః ద్రష్టృత్వ - భోక్తృత్వసహితాః పరమే పదే ॥

ఓ మహాత్మా! మహర్షీ! ఇప్పుడు నాకు ఏమి అనిపిస్తోందంటే... ఈ ద్రష్టత్వము - భోక్తృత్వము భ్రాంతి మాత్రమే. అట్టి ద్రష్టత్వ - భోక్తృత్వ సహితంగా ఈ సృష్టి యొక్క ఆది - మధ్య - అంతము అనే భ్రమలు కాకతాళీయంగా, అకస్మాత్తుగా పరబ్రహ్మము నందే స్థితి కలిగియున్నాయి.

"అయితే, బ్రహ్మమునకు వేరుగా ఈ జగత్తు అనబడే దంతా ఉండటానికే ఏమాత్రం వీలు లేదు" - సమా!

❖❖❖

3. తాత్త్విక దృష్టి

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఈ ప్రపంచంలో 3 విధములైన దృష్టులు ప్రసిద్ధములై ఉన్నాయి.

1. పామర దృష్టి / భౌతిక దృష్టి : వర్తమానంలో కనిపించే ఈ ఈ వస్తు ఆకారాలు – నేను – నీవు అనునవి – ఈ ఈ రూపంగానే సత్యమై ఉన్నాయని దర్శించే దృష్టి.

2. యౌక్తిక దృష్టి (యుక్తితో కూడినది)/ తార్కిక దృష్టి : ఈ జగత్ కార్యమునకు (దృశ్యానుభవమునకు) ఏ 'చిత్తము' అనబడే సూక్ష్మ సత్త కారణరూపంగా ఉన్నదో అద్దానిని గమనించే "దృష్టి".

3. తాత్త్విక దృష్టి : సశాస్త్రీయ గురుబోధచే ఈ నేను, నీవు, దృశ్యము, జగత్తు, సర్వదా నిర్మలము, అఖండము, అప్రమేయము, కాలాతీత సత్యము అగు బ్రహ్మమే సర్వదా అయివున్నదను "ఆత్మసాక్షాత్కార దృష్టి".

ఈ 3 దృష్టులలో మొదటిది రెండవ దృష్టి చేత, రెండవది మూడవ దృష్టి చేత నిరాకరించబడుతోంది. నేను ఇంతవరకు – సారాసార విచారులు ఉత్తమ దృష్టి యందు బహు సమర్థులు, ప్రమాణ – ప్రమేయముల తత్త్వమును పరిశీలించిన వారు, పండితులు అగువారి దృఢవ్యాపార రూపమైన యౌక్తిక దృష్టిని అవలంబించి అనేక విశేషాలు చెప్పాను. అట్లాగే అధ్యాత్మ శాస్త్రముల శ్రవణ – మనన నిధిధ్యాసచే సిద్ధించే పరతత్త్వమును, ఆ పరతత్త్వము యొక్క అపరోక్ష స్ఫురణము, ఆ అపరోక్ష స్ఫురణము యొక్క చరమ సాక్షాత్కార వృత్తి యందు కనిపించే జీవన్ముక్తులలో ప్రసిద్ధమైయున్న తత్త్వదృష్టిని అనుసరించి కూడా అనేక విషయాలు చెప్పాను. ఈ తత్త్వదృష్టిచే ఈ ద్రష్టలు, దృష్టులు, జీవులు, త్రికాలములు చైతన్యాత్మ రూపమే అయివున్నాయో.... వివరించాను. నిత్య–అపరోక్ష–బ్రహ్మాత్మైక్య వస్తు స్థితి వరకు, ఈ జగత్తు ఏ విధంగా వస్తురూపం గాని, శూన్యరూపంగాని కాదో... అవన్నీ వివరించి చెప్పాను. "నీ ఆత్మరూపమే నీకు తదితర జగత్తుగా కనిపిస్తోంది" అని గమనించటమే నా ఉపదేశసారం.

శ్రీరాముడు : అవును స్వామీ! కాబట్టి ఈ జగత్తంతా కూడా పరమార్థ భూతమగు బ్రహ్మము యొక్క వివర్తమే అవుతుంది. ఇక సదా స్వస్వరూపమై, సర్వ స్వరూపమై వెలయుచున్న బ్రహ్మము ఏ సమయమందూ ఉదయించటం లేదు. అస్తమించటం లేదు. తార్కికదృష్టిచే (యౌక్తిక దృష్టిచే) – భ్రాంతియే ఇట్లు జగత్తు రూపంగా భాసిస్తోంది... అని తెలుస్తోంది. అనగా అవిద్య చేతనే ఈ దృశ్యము బ్రహ్మముగా కాకుండా, అనేక విశేషములతో కూడిన జగత్తుగా అనిపించటం జరుగుతోంది. తత్త్వదృష్టితో చూస్తే ఆ భ్రాంతి కూడా లేదు. కేవలం "బ్రహ్మసత్త" మాత్రమే కలదు!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఔను! చాలా చక్కగా చెప్పావు. బ్రహ్మము స్వయంగా తన యందు కాకతాళీయ న్యాయంచే ఏ రూపంగా (అవిద్యచే) భాసించుచున్నదో... అదియే జీవభూతము అయి, స్వయంగా 'జగత్తు' అనబడు దానిని ఎఱుగుచున్నది.

శ్రీరాముడు : ఓ మునీంద్రా! ఇదంతా చాలా ఆశ్చర్యంగానే ఉన్నది! అయితే బ్రహ్మము నిత్యప్రకాశము కదా! త్రికాలములందు యథాతథము కదా! మరి... మహాప్రళయంలోను, సృష్టి ఇంకా ప్రారంభమే కానప్పుడు (సృష్ట్యాదియందు), మోక్షదశ యందు ఆకాశము – ఈ భూమి – ఈ దిక్కులు ఇవన్నీ ఉండవు కదా! మరి ఇవన్నీ లేనప్పుడు అపరిచ్ఛిన్నమైన చిత్రప్రకాశము ఎట్లా ప్రకాశించగలుగుతుంది? ఎందుకంటే, గోడ మొదలైన ఏవైనా వస్తువుల అవలంబనం ఉంటేనే దీపకాంతి ప్రకాశిస్తుంది కదా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును! పరమాత్మ యొక్క వస్తు – విషయ రహిత ప్రకాశ స్వరూపం అత్యంతాశ్చర్యకరమైనదే! అయితే అది నీకు నీవే నీ విచారణ దృష్టితో దర్శించు. సూర్యుడు మొదలైన ప్రకాశ వస్తువు లన్నిటినీ ప్రకాశింపజేసేది చిత్రప్రకాశమే! కాబట్టి అది అంధకారమును కూడా ప్రకాశింపజేస్తోంది. అందుకే అది సర్వప్రకాశ్యకం. (తమేవభాన్తమ్ అనుభాతి సర్వమ్! తస్యభాసా సర్వమిదం విభాతి!)... అని శ్రుతులు ఆ విషయం గానం చేస్తూనే ఉన్నాయి కదా!

సూర్యకాంతి గోడయొక్క అపేక్ష లేకయే అద్దానియందు ప్రవేశిస్తోంది. అంతేగాని గోడ ఉండటం చేత సూర్యకాంతి జనించటం లేదు కదా! పైగా... గోడ – అద్దానిని ప్రకాశింపజేసేది రెండూ కూడా ఆత్మ ప్రకాశము చేతనే సిద్ధిస్తున్నాయి. అంతేకాదు. గోడను ఇంకా స్పృశించనప్పటికీ ఆకాశంలో కాంతి ఉన్నది కదా! అట్లాగే సృష్ట్యాది యందు, ప్రళయము నందు, మోక్ష దశయందు, వక్త – శ్రోత స్వరూపమగు ఆత్మ విషయరహితమై ప్రకాశించుచున్నది. అయితే అద్దాని "విషయరహిత స్వయం ప్రకాశకత్వం" గురించి నేను చెప్పగలిగేది కాదు. ఆ విషయం స్వయంగా ఎవరికి వారే గమనించవలసినది. కనుక నీకు నీవే విషయరహిత – అహం – త్వమ్ రహిత చిత్రప్రకాశమును నీకుగా దర్శించు. అద్దాని గురించిన సూచనఅంతా మన ఈ సంవాదము నందు తప్పక లభిస్తూఉంటుందని గుర్తు చేస్తున్నాను.

❖

అందుచేత రామచంద్రా! ఈ ద్రష్ట – దర్శన – దృశ్యములనబడే త్రిపుటి కొంచెం కూడా వాస్తవానికి లేదు. సృష్ట్యాదియందు చిత్రప్రకాశమే స్వయంగా ప్రకాశించునదిగా – ప్రకాశింపజేసేదిగా అగుచున్నది. దృష్టాంతానికి స్వప్న చైతన్యమే స్వప్నంలో స్వప్న ద్రష్ట – స్వప్న దర్శనము – స్వప్న దృశ్యము అగుచుండటం ప్రతి జీవునికి అనుభవైకవేద్యమే కదా! అట్లాగే ఇక్కడ కూడా ఒకే చైతన్యం ద్రష్ట – దృశ్యములుగా కూడా ప్రకాశిస్తోంది. ఈ విధంగా ప్రకాశింపజేసేది – ప్రకాశించునది – ప్రకాశము...ఈ మూడూ చిత్రప్రకాశమే అయివున్నది. ఇక సృష్ట్యాది యందు 1.ద్రష్ట, 2. దర్శనము, 3.దృశ్యము అనే మూడు రూపాలుగా అయి సృష్టివలె భాసిస్తోంది సుమా! ఈ విధంగా ప్రకాశమానమై "జగత్తు (దృశ్యము)" రూపంగా ప్రకాశించటమనేది ఆ చైతన్యం యొక్క మాయాశక్తి ప్రధానమగు స్వభావమే అయివున్నది.

అన్నిటికీ మును–ముందే సత్‌స్వరూపమైయున్న చిత్రప్రకాశమే దృశ్యరూపంగా కనబడటం స్వప్నంలోను, సంకల్ప నగరంలోను అందరికీ అనుభూతమగుచున్న విషయమే కదా!

ఆద్యంతరహితమైనట్టి చిదాకాశమే చిదాకాశమున... జగత్తు (దృశ్య) రూపంగా భాసిస్తోంది. చిదాకాశము యొక్క సృష్టి రూపంగా భాసించే చమత్కామే ఈ సృష్టి స్వరూపం.

ఈ జగత్తు అజ్ఞానులకు ఆశ్చర్యంగా కనిపించవచ్చు గాక! (శుద్ధజ్ఞానులమగు) మాకు ఆశ్చర్యమేమీ లేదు. మాకు ఇదంతా బ్రహ్మము యొక్క స్వభావంగానే అగుపిస్తోంది. మాకు ఎప్పుడైనా కాకతాళీయంగా త్రిపుటీజ్ఞానం (ద్రష్ట - దర్శనము - దృశ్యము వేరువేరుగా) స్ఫురించినప్పటికీ... మా యొక్క తత్త్వానుసంధానం చేత ఆ త్రిపుటి (చూచువాడు వేరు. చూడటం వేరు - చూడబడేది వేరు అని అనిపించటం) వెనువెంటనే మటుమాయమై పోతోంది.

అందుచేత..."సృష్టికి పూర్వం త్రిపుటి లేదు. ప్రకాశ్యము లేదు. ప్రకాశ్యకము లేదు. ఆ తరువాత మిథ్యాజ్ఞానవశం చేతనే పరమాత్మ యందు ఈ జగత్తు (నా దృష్టి దోషంచే) ఉదయించింది. అక్కడ ఉన్న మోడు (కొమ్మలు లేని ఎండిపోయిన వృక్షము) అయినప్పటికీ పసిపిల్లవానికి చీకట్లో ఎవరో మనిషి ఉన్నట్లు అనిపిస్తుంది కదా! అట్లా నాకు "నేను - నీవు - దృశ్యము"లతో కూడిన జగత్తు భ్రమచే అనిపిస్తోంది" - అని తత్త్వజ్ఞులు అనుసంధానం చేస్తున్నారు. అదియే తత్త్వానుసంధానం.

❖

ఆత్మయందు 'ద్వైతము' యొక్క భాసనము వాస్తవానికి లేనేలేదు. మరి? ఈ ద్వైతము చిత్తమునందు మాత్రమే భాసించటం జరుగుతోంది. సృష్ట్యాది యందు ఈ ప్రకాశించబడే (ప్రకాశ్యకమగు) జగత్తు లేదు. కానీ చిదాత్మమాత్రం అవశ్యం ఉన్నది. చిదాత్మ ద్వైతంగా భాసించటానికి బాహ్యమైన హేతువు (కారణం) లేదు. కనుక, చిదాత్మయే ద్వైతరూపంగా భాసించుచున్నదగుచున్నది. కాబట్టి ఈ జగత్తంతా కూడా చిదాకాశ రూపమే! అట్లా కాకుండా శుద్ధ చైతన్యమున సృష్ట్యాది యందు ఏ కారణం (హేతువు) చేత జగత్తు ఉత్పన్నం కాగలదో చెప్పు?

ఎప్పుడైతే ఎవరైనా సరే... పవిత్రమైన ఆత్మదృష్టితో పదార్థముల యొక్క అభావము సముపార్జించుకుంటారో... వారికి "చైతన్యమే జగదాకారంగా భాసిస్తోంది"... అనునది క్షణంలో సుస్పష్టమైపోతోంది. అందుచేత ఈ జగత్తంతా కూడా జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తి రహితమగు తురీయ బ్రహ్మ స్వరూపమే అయివున్నది.

స్వప్న రూపమగు ఈ దృశ్యము వాస్తవానికి సంభవించజాలదు. కేవలము బ్రహ్మమే దృశ్యముగా భాసిస్తోంది. సృష్ట్యాది యందు కూడా చిన్మాత్రాకాశమే ఇట్లు జగద్రూపంగా స్ఫురిస్తోంది. జగద్రహిత మగు చిన్మాత్రాకాశము నిజస్వరూపముననే జగత్తుగా ఎరుగుచున్నది. తాను ఎరుగు జగత్తుగా తానే అగుచున్నది. ప్రకాశ రూపమగు పరబ్రహ్మమే ఈ జగత్తు! ఆకాశమునకు - శూన్యత్వమునకు భేదమేమున్నది? అట్లాగే ఈ జగత్తుకు బ్రహ్మమునకు ఏమాత్రం భేదం లేదు.

ఓ రామచంద్రా! ఇదియే నాచే ఇన్ని రోజులుగా సుదీర్ఘంగా చెప్పబడుచున్న తత్త్వానుసంధానం. అట్టి తత్త్వానుసంధానంచే ఆత్మతత్త్వమును ఎరుగుచూ ఉండు. సప్త భూమికలలో ఒక్కొక్కటి అధిగమిస్తూ ఉండు. స్వానుభవం దృఢపడే వరకు తత్త్వాను సంధానమును ఆశ్రయిస్తూనే ఉండు,

క్రమంగా వికల్పరహితుడవై, వాక్ – ఇంద్రియ వ్యాపార నిరోధము ద్వారా శిలవలె మౌనమును ధరించినవాడవగుము. నిర్వికల్ప సమాధి యందు స్థితిని సముపార్జించుకో! అజ్ఞాన దశయందు నీ చేత – తదితరులగు జీవులచేత అనాదిగా ఈ సంసారము మరల మరల అనుభవించబడియే ఉన్నది. క్రమంగా వైరాగ్య బలంతో బాహ్య విషయములన్నీ ఆత్మానుసంధానముచే లయింపజేయి. అప్పుడు "బాహ్య విషయములు పొందుము" ...అని అజ్ఞులు ఎలుగెత్తి చెప్పుచున్నా సరే... మరల ఈ జగత్తును దృశ్యరూపంగా గ్రహించవద్దు. ఈ కనబడే విషయ సుఖములవైపుగా నీ దృష్టిని సారించనే వద్దు. ఎందుకంటే విషయ సుఖము సమాధికి విఘాతం కలిగిస్తూ ఉంటుంది. అయినా కూడా ఈ జగత్తులో తిను – త్రాగు – మాట్లాడు – పలకరించు – వ్యవహరించు. తదితరులవలెనే సర్వము నిర్వర్తించు.

"నేను – నీవు – దృశ్యము ... అంతా బ్రహ్మమే"... అను ఆత్మానుసంధానమే సంసారమునకు దివ్యౌషధం. అట్టి ఆత్మానుసంధానమును అనుక్షణికంగా, అప్రతిహతంగా కొనసాగిస్తూ ఉండు!

❖❖❖

XIV. శ్రీరామ ప్రవచనం (శ్రీరామ హృదయం)

1. "భ్రాంతి కూడా బ్రహ్మము రూపంగా దర్శించటం" అనే విశ్రాంతి

శ్రీరాముడు : హే మునీంద్రా! హే జగద్గురూ! ఓ సంసారరోగ దివ్యౌషధ స్వరూపుడవగు ఓ శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షీ! ఏమి ఆశ్చర్యం!

అహోను సుచిరం కాలం సంభ్రాంతా వయమన్తరే ।
అపరిజ్ఞాత మాత్రేణ సంసారపరమాంబరే ॥

సంసార రూపమగు ఈ అనంతాకాశములో గల ఈ చిన్న బ్రహ్మాండమందలి ఈ అతిచిన్న ప్రదేశంలో... ఆత్మతత్త్వము యొక్క అపరిజ్ఞానమాత్రంచేత మేమందరమూ చిరకాలంగా ఈ విధంగా పరిభ్రమిస్తున్నాం! ఇది ఆశ్చర్యమే మరి! మీ బోధచే ఆత్మతత్త్వము బాగుగా బోధపడగా... "ఈ జగత్తు అనేది భ్రమ మాత్రమే! ఇది కించిత్ కూడా పూర్వము ఉండి ఉండలేదు. ఇప్పుడూ లేదు. ఇకముందు ఉండబోవటమూ లేదు"... అని మేము తెలుసుకున్నాం.

సర్వం శాంతం నిరాలంబం విజ్ఞానం కేవలం స్థితమ్,
అనంతం చిద్ఘనం వ్యోమ నీరాగమపకల్పనమ్!

ఈ జగత్తంతా కూడా... "శాంతమై, నిరాలంబమైనట్టి (ఆలంబనమంటూ ఏదీ లేనిదై) కల్పనా రహితమైనట్టి రాగ వర్జితం అయినట్టి కేవల పరబ్రహ్మముగానే సర్వదా స్థితినొంది ఉన్నది. ఇదంతా ఎంత ఆశ్చర్యం! ఎందుకంటారా?... పరమ చిదాకాశమే అజ్ఞాన మాత్రం చేత జగద్రూపం పొందినట్లుగా మాకు భాసించటం ఆశ్చర్యమే కదా! పరమ నిర్మలమగు చిదాకాశమే మలినరూపం పొందిన దానివలె ఉన్నదై... ఈ విధంగా ద్వైతరూపంగా లోకాలు, పర్వతాలు కలిగి ఉన్నట్లు అగుపిస్తోంది!

❖

అవును! మీరు చెప్పినట్లు సృష్ట్యాదియందు, ఈ లోకమునందు, పరలోకమునందు, స్వప్నం లోను, మనోరాజ్య కల్పనయందు కూడా చిద్రూపమగు పరమాత్మయే దృశ్యరూపంగా భాసిస్తోంది. కాబట్టి ఇక చైతన్యమునకు వేరుగా దృశ్యం ఎక్కడిది? చైతన్యమునకు వేరుగా ఏదైనా కనిపిస్తే... అది అట్లా అనిపించటమే భ్రాంతి. "నేను ఇప్పుడు స్వర్గం చేరాను. నేనిప్పుడు నరకానికి పోతున్నాను"... అని ఏ విభ్రాంతి కలిగియుంటామో... అదే నరకప్రాయం. ఈ దృశ్యమంతా వాస్తవానికి సర్వదా, సర్వవేళలా, అంతటా చిన్మయ స్వరూపమే అయివున్నది. కాని, మృణ్మయ స్వరూపం కానే కాదు.

నేఽదం దృశ్యంచ, ద్రష్టా న సర్గో న జగన్నచిత్
న జాగ్రత్ స్వప్న సిద్ధాది, కిమపీదం తదప్యసత్ ॥

వాస్తవానికి ఈ దృశ్యముగాని, ద్రష్టగాని, సృష్టిగాని, చిదాభాసుడు గాని (జీవుడుగాని) జాగ్రత్తుగాని, స్వప్నంగాని లేవు. అనిర్వచనీయం అయినట్టి ఈ అవిద్యంతా కూడా అసత్తే అయివున్నది.

ఓ మునీంద్రా! "ఈ భ్రాంతి ఎక్కడి నుండి ఉత్పన్నమైనది?" అనేది - విచారణకు కూడా అయోగ్యమై ఉన్నది. వెలుతురు లేకపోవటమే చీకటి కదా! ఇక "ఈ చీకటి ఎక్కడి నుండి వచ్చింది?" అనే ప్రశ్న ఎక్కడిది? భ్రాంతి అసద్రూపమే కదా! ఇక "ఎట్లా వచ్చింది? ఎక్కడి నుండి?" - అని చింతన చేయటం అప్రస్తుతం, అసందర్భం కూడా! అది వ్యర్థమైన పనే! "నిర్వికారము - తత్త్వజ్ఞాన స్వరూపము"... అయిన ఆత్మయందు భ్రాంతి సంభవించజాలదు. పైగా... అట్టి భ్రాంతి జ్ఞానం కూడా చిత్స్వరూపమగు పరమాత్మయే గాని అన్యమైనదేదీ కాదు. స్వప్నదర్శనం స్వప్నద్రష్ట యొక్క స్వీయకల్పనా చమత్కారమే అయివుండగా, ఇక స్వప్నంలోని విశేషాలకు కార్య-కారణాలు ఎక్కడుంటాయి? అంతరాళమనేదే లేని స్ఫటిక శిలా గర్భంలోనూ, ఆద్యంత రహితమైన ఆకాశంలోను, తత్త్వజ్ఞాన ప్రదమైనట్టి ఆత్మ యందు ద్వైత భేద కల్పన చేయువాడెవడుంటాడు?

మిథ్యైవ అనుభవో భ్రాంతేః స్వప్నే స్వమరణోపమః
యదనాలోకనం నామ శామ్యతీదం విలోకనాత్ ॥

విచారణ చేసియుండకపోవటం చేతనే 'భ్రాంతి' అనేది ఉండి ఉండవచ్చుగాక! స్వప్నంలో ఒకనికి "నేను మరణించాను"... అని కల వచ్చినట్లుగా... భ్రాంతి మిథ్యయే అయివున్నది. కాబట్టే అది విచారణచే నశించుచున్నది. మృగతృష్ణలో జలం, రెండవ చంద్రుని రూపం... వీటిని గురించి ఎంతగా విచారిస్తే మాత్రం లభిస్తాయా? అవి భ్రమయే కదా! అట్లాగే జ్ఞానము యొక్క ప్రాప్తి తరువాత అవిద్యాభ్రమ ఎటో మటుమాయమైపోతోంది. ఇక దాని గురించి వెతకటమెందుకు?

బాలునికి చీకట్లో బేతాళము కనిపిస్తున్నట్లుగా ఈ భ్రాంతి జాగ్రత్తులో ప్రత్యక్షంగా కనిపిస్తున్నప్పటికీ... ఇది (జగత్తుగా) యథార్థం కాదు. ఈ భ్రాంతి... అవిచారణచే వర్ధిల్లుతూ దృఢమవుతోంది. విచారణ చేత నశించిపోతోంది.

ఓ మునీంద్రా! ఇక "భ్రాంతి ఏ కారణం చేత కలిగినది?" అనే ప్రశ్నయే శోభించదని గ్రహించాను. ఎందుచేతనంటారా? 'సత్తు' యొక్క విచారణ చేతనే మనకు లాభముంటుంది. గాని... అసత్తు గురించి ఎంత విచారణ చేసి ఏం లాభం? ఈ భ్రాంతి యొక్క మూలం అజ్ఞానమే కదా! అజ్ఞానం అసత్తే అయి ఉండటంచే అది విచారణకు యోగ్యమే కాదు. ఏ వస్తువైతే ప్రామాణికమైన విచారణచే లభించదో... అది అసత్తే అయి ఉన్నది. "ఆ కథలో ఆతడు అట్లా ఎందుకు మాట్లాడాడు?" అనేది విచారణ చేయటం అసంతగతమైన పనియే కదా! కథ మొదలే కల్పన కదా! అట్లాగే ఈ జగత్తు యొక్క మూలము అజ్ఞానమే అయివున్నది. అది అనుభవముచే భ్రమ రూపమేనని తెలియవచ్చుచుండగా... ఇక అద్దాని గురించి విచారణ చేసి ఏం ప్రయోజనం?

శ్రుతి ప్రమాణముచే బాగుగా విచారించిచూడగా ఈ జగత్తు లేకయే ఉన్నది. కాబట్టే పరిచ్ఛిన్నరూపమై వర్ధిల్లుతోంది. ఆకాశంలో ఆకాశపుష్పం కోసము, కుందేలు యొక్క కొమ్ముల

కోసం వెతికితే దొరకుతాయా? అసద్వస్తువగు ఈ జగత్తును ఎంత పరిశీలిస్తే మాత్రం ఏం ప్రయోజనం? ఇద్దాని నుండి సద్వస్తువు ఎట్లా లభిస్తుంది? ఏదైతే అంతటా ఎంతగా చూచినప్పటికీ ప్రమాణములచేతగాని, కారణముల చేతగాని లభించుటయే లేదో, అట్టి దాని సత్త ఎటువంటిదని చెప్పాలి? గొడ్రాలి కుమారుల గుణగణముల గురించి వివరాలు అడగటం వల్ల ఏం ప్రయోజనం?

భ్రాంతి అనబడేది ఏదీ లభించనిదే అయి ఉన్నది. ఇక్కడ భ్రాంతి లేదు. జగత్తు లేదు. దృశ్యం లేదు. నిరావరణ విజ్ఞాన ఘనరూపమగు ఆత్మయే ఈ సమస్త జగద్రూపంగా వ్యాపించి ఉన్నది. ఏ జగత్తైతే ఇక్కడ ఇట్లా భాసిస్తోందో... అది పరబ్రహ్మ రూపమే అయివున్నది.

నిరతిశయానందముచే పరిపూర్ణమగు బ్రహ్మ స్వరూపమున, అపూర్ణమగు బ్రహ్మమే, ఈ విధంగా స్వమహిమయందు స్థితి కలిగియున్నది. 'జగత్తు'గా అజ్ఞులకు, 'కేవల పరబ్రహ్మమే'గా విజ్ఞులకు అనుభూతమౌతోంది. ఇక్కడ 'జగత్తు' అనబడునదేదీ ఒకింత కూడా ఏ సమయమందునూ భాసించటమే లేదు. భాసించకపోవటమూ లేదు. నిర్మలము – శాంతము అయినట్టి పరబ్రహ్మమే ఇట్లు జగద్రూపంగా వెలయుచున్నది.

మహాత్మా! వసిష్ఠ మహర్షీ! ఆ పరబ్రహ్మమే ఇట్లు జగద్రూపంగా భాసిస్తోంది. అట్టి పరబ్రహ్మము ఇట్లు జగత్తుగా భాసిస్తున్నప్పటికి కూడా... పరబ్రహ్మము... సదా నిత్యనిర్మలమై ఉన్నది. జరామరణ రహితమై ఉన్నది. అది ఎవరిచేతా అపహరించబడజాలదు. ఉత్తములచే గౌరవింపబడేది అదియే! వికార రహితము – నిరామయము అయివున్నది. సర్వత్రా సర్వదా పరిపూర్ణమై ఉన్నది. అహంభావ బోధచే నిరహంభావమై ఉదయిస్తోంది. సర్వవ్యాపకము – పరిశుద్ధ ప్రభువు అయివున్నది. అనేక రూపములై ఉండి కూడా సర్వదా ఏకరూపమే అయివున్నది. ఆవరణ రహితము అయివుండటం చేత సర్వత్రా ప్రకాశించుచునే ఉన్నది. ఆ పరబ్రహ్మమే నేను! అట్టి రామ బ్రహ్మ స్వరూపమే జగత్తు! మీ అందరి స్వరూపుడను నేనే! నామ – రూప – ఆవరణ రహితుడనగు నేనే సర్వదా – సర్వత్రా – సర్వముగా ఉదయిస్తూ ఉదయాస్తమములు లేనివాడనై సర్వదా యథాతథంగా ప్రకాశిస్తున్నాను. మీ అందరియొక్క స్వస్వరూపమే నేను. సర్వమునందు సర్వదా ప్రమేయ – అప్రమేయ స్వరూపమగు ఆత్మారామమే అయివున్నాను.

❖❖❖

2. అజ్ఞాన నిద్ర నుండి మెలకువ!

శ్రీరాముడు : ఓ మునీంద్రా! వసిష్ఠ మహర్షీ! కర్మోపాసనాసిద్ధులగు దేవతలు గాని, తపఃసిద్ధులగు మునులుగాని ఏ ఆదిమధ్యాంత రహితమగు పరబ్రహ్మమును ఎరిగే ప్రయత్నంలో నిమగ్నమై ఉన్నారో... అట్టి పరబ్రహ్మమే జగద్రూపంగా భాసిస్తోంది. కాబట్టి అద్దానికి వేరుగా జగత్తు ఎక్కడ? దృశ్యమెక్కడ? ఇక, "ఇదంతా ద్వైతమా? అద్వైతమా? ఈ జగత్తు సాకారమా? నిరాకారమా!'... ఇటువంటి చర్చల అనుసంధానం చేతను, వాటిచే మనస్సులో ఉత్పన్నమవ గల

భేదభావాలతో కూడిన సందేహములతోను మాకు ఏ పనీ లేదు. అటువంటి విభ్రమములను స్వీకరించవలసిన అవసరమే ఇప్పుడు మాకు కనపించటం లేదు. హే మహర్షీ! ఆద్య స్వరూపమై, సృష్టికి పూర్వమే ప్రసిద్ధమై, సర్వదా శాంతము – నిర్వికారము అయినట్టి ఏ బ్రహ్మము కలదో, అదియే ఇప్పుడు కూడా మనందరి నిత్య స్వరూపమై ఉన్నది. మనందరి రూపంగా భాసిస్తున్న ఆ బ్రహ్మమే ఈ దృశ్య – సృష్టి రూపంగా కూడా భాసిస్తోంది. ఆకాశమున నీలత్వము – కేశత్వము (వెంట్రుక ఆకారాలు కనిపించటం) – అనంతత్వము ఏ విధంగా అభేద రూపమే అయివున్నాయో, ...అట్లాగే చిదాకాశమున ఈ త్రైలోక్య జగత్తు అభిన్నరూపంగా ఉన్నది. మట్టికి బొమ్మ ఆకారం కల్పించటం చేత ఆ ఆకారము మట్టిని మరొక తీరుగా చెయ్యదు కదా! నిరాకారమైన మట్టియే సాకారమైన మట్టి బొమ్మ ఆకారంలో ఉన్నది. అంత మాత్రానికి ఆ ఆకారము మట్టియొక్క స్వస్వభావాన్ని మారుస్తోందా? లేదే! ఇదివరకు మేము దృశ్యముతో తదాత్మ్యము పొంది ఉండవచ్చుగాక! అంత మాత్రం చేత మా ఆత్మ స్వరూపానికి వచ్చిన లోటేమీ (అప్పుడుగాని, ఇప్పుడుగాని, మరొకప్పుడుగాని) లేనేలేదు.

ఆకాశమున ఆకాశతత్వము (శూన్యత్వము) లాగా, శిలయొక్క ఘనత్వంలాగా, మట్టి యొక్క దేవతాకారంలాగా, జలం యొక్క జలత్వంలాగా... చిద్ఘన బ్రహ్మమునందు ఈ ప్రపంచం వర్ధిల్లు చున్నది! అట్టి ఈ ప్రపపంచము ఎక్కడి నుంచీ రావటంలేదు. ఎటువైపుకీ పోబోవటం లేదు. బ్రహ్మమే అభ్యాసవశం చేత జగత్తుగా కనిపిస్తోంది. మీ వాక్య ప్రభావం చేత మేము కొంచెం కొంచెంగా "ఇది బ్రహ్మమే కదా"... అని అభ్యసిస్తూ వస్తే అంతా సర్వదా బ్రహ్మమేగా అనుభూత మౌతోంది. ఈ 'నేను–నీవు' మొదలైన అహంత్వాది సహితంగా ఈ దృశ్య జగత్తు ఆకాశమునందు దిక్కులందు ప్రసరించి అతి విశాలమై ఉంటే ఉండవచ్చుగాక! అయినప్పటికీ ఇదంతా పరమ శాంతము – పదార్థ శూన్యము అగు చిదాకాశమే అయివున్నది. అట్టి మహాచిదాకాశము సర్వదా అపరిచ్ఛిన్నమే! ఎవనికైనాసరే... ఈ జగత్తు అఖండ పరబ్రహ్మముగా బోధపడిందా... ఆ మాత్రపు ఆత్మ సాక్షాత్కారం చేత ఈ సంసార పిశాచము మరుక్షణం అనుక్షణికంగా శమించినదే అవుతోంది. ఈ జాగ్రత్‌దృశ్యం ఉండటం చేతగాని, ఇది తొలగి స్వప్నదృశ్యరూపు దిద్దుకోవటం చేతగాని, అది కూడా తొలగి నిర్విషయ సుషుప్తి అనుభవగతమవటం చేతగాని... ఆత్మత్వమునకు వచ్చే హాని, మార్పుల చేర్పులు లేవు. ఏ ఆత్మ వస్తువునందు జాగ్రత్ – స్వప్న – సుషుప్తులు కల్పిత రూపంగా వచ్చి – పోతున్నాయో... అట్టి నిర్మల – నిర్విషయ – అప్రమేయ చిదాత్మయే మనందరి రూపమై ఉన్నది. ఆత్మ విచారణచే మూఢునికి కూడా ఈ "సంసార పిశాచము" శమించిపోగలదు. ఇక సాధనపరుల విషయం వేరుగా చెప్పనక్కర్లేదు కదా! చిద్రూపమును సంతరించుకొనియున్న జ్ఞాని ఆయా వ్యవహారములందు ఎంతగానో తత్పరుడై ఉన్నప్పటికీ, తరంగానికి – తరంగానికి జలం దృష్ట్యా భేదమే లేనట్లుగా, ఆతనిపట్ల సర్వ భేదములు సమసిపోతున్నాయి. చీకటి తొలగినప్పుడు అంతా విదితమైపోతుంది. చూచారా? అట్లా "ఆత్మసాక్షాత్కార దృష్టి"చే అన్ని భేదాలు ఎటు వెళ్ళిపోతు న్నాయో కూడా చెప్పజాలకున్నాను. 'అజ్ఞానము' అనే మండుటెండ అతి భీకరంగా కార్చిచ్చులాగా

సెగలు కొల్పుచుండగా వచ్చే బాధలన్నీ... భ్రమ అనే సూర్యుడు అస్తమించగానే సమసిపోతున్నాయి. "ఆధిభౌతికము – ఆధిదైవికము – ఆధి ఆత్మికము" అనే త్రివిధతాపములు తొలగిపోగా... ఇక విషయ తృష్ణ నశించి పోతుంది. "ఏదో పొందాలి! లేకుంటే నా గతి ఇంత మాత్రమే"... అనే భ్రమ, "జ్ఞానము" అనే చంద్రోదయంచే ప్రశాంతపడుచున్నది. "సంసార సత్త" అనే పగలు అస్తమించగా, ఇక 'మోక్ష సుఖము' అనే అతి ప్రశాంత సమయమగు రాత్రి వచ్చి ఆహ్లాదపరుస్తోంది.

❖

ఓ మహర్షీ! ఈ ఉత్పత్తి – వినాశనములు, కార్యాకార్యములు, జన్మ – జరా – మరణములు వ్యవహార విక్షేపము కలిగించవచ్చు గాక! ఇవన్నీ పొందుచూ కూడా జ్ఞాని ఏదీ పొందనివాడై ఉంటున్నాడు. జ్ఞాని వాటియందు వర్తించనివాడే అగుచున్నాడు. అన్నిటా అన్నివేళలా స్వస్వరూపాత్మ జ్ఞానియే నిశ్చితంగా ఈ సంసారమును నందనవనము వలె అత్యంత ప్రశాంతముగా దర్శించగలుగుచున్నాడు. మిగతావన్నీ ఏదీ ఎట్లున్నా, అవన్నీ దుఃఖమును తొలగించజాలవని నేనిప్పుడు అత్యంత ప్రత్యక్షంగా గమనించగలుగుచున్నాను.

ఓ మునీశ్వరా! వాస్తవానికి ఇక్కడ సుఖం లేదు. దుఃఖం లేదు. అవిద్య లేదు. విద్య – అవిద్యలు, ఈ సుఖ దుఃఖాలు... ఇవన్నీ బ్రహ్మమే స్వరూపముగా కలిగి ఉన్నాయి. ఎరుగబడినదా, ...ఇదంతా నిర్మల పరబ్రహ్మ స్వరూపమే! ఇక్కడ బ్రహ్మమునకు వేరుగా తెలియందిగాని, తెలియవలసింది గాని ఏమీ లేదు. బ్రహ్మమునకు తన స్వరూపము కానిదంటూ ఇక్కడ ఏదీ లేదు.

హే మహర్షీ! మీ ప్రవచనము అనే పవిత్ర గంగాజలంలో స్నానంచేసిన ప్రభావం చేత నేనిప్పుడు ప్రబద్ధుడను అయ్యాను.

ప్రబుద్ధోఽస్మి ప్రశాంతా మే సర్వ ఏవ కుదృష్టయః,
శాంతం సమమ్ సోఽహమ్ ఇదం ఖం పశ్యామి జగత్త్రయమ్ ॥

నా సర్వ కుదృష్టులు, సమస్త భ్రాంతులు బాగుగా శమించాయి. ఇప్పుడు ఈ త్రిలోకములు 'ద్వైతము' అనే విషమత్వము త్యజించినవై, పరమశాంతరూపంగా నాకు కనిపిస్తున్నాయి. ఈ సమస్త జగత్తులు నా స్వస్వరూపమే! ఇదంతా చిదాకాశముగా గాంచుచున్నాను!

బాగుగా ఎరుగబడినదా... ఈ జగత్తంతా కూడా కేవలం పరబ్రహ్మమే అగుచున్నది. స్వామీ! ఇదిరవకు అజ్ఞాత స్థితిలో ఒక రూపంగాను, ఈ సమయంలో మరొక రూపంగాను ఉన్నానని, ఇప్పుడు నేను అనుకోవడం లేదు. ఆత్మ – అప్రాప్త స్థితిలో – అప్పుడూ లేదు, ఇప్పుడూ లేదు. నేను సర్వదా ఆత్మారాముడనే గాని, దేహ – మనో – బుద్ధి రూపుడను కాను. ఎటొచ్చీ, అప్పుడు నేను ఆత్మస్వరూపుడనని గమనించి ఉండకపోవచ్చు! ఇప్పుడు మీ 'బోధ' అనే మాధుర్య ప్రభావం చేత (నేను సర్వదా సర్వస్వరూపమగు ఆత్మయేనని) గమనిస్తున్నాను. ఏ బ్రహ్మము ఇతఃపూర్వం నా యందు తన ఆత్మను ఎరుగక ఉండటం జరిగిందో... ఆ బ్రహ్మమే ఇప్పుడు తన ఆత్మను ఎరిగినదై స్వస్వరూపమున నెలకొనియున్నది.

హే మహర్షీ! ఒకే ఆకాశము శూన్యత్వంగాను, నీలత్వంతోను, ఏకత్వంగాను... ఒకే సమయం లోను, సర్వవేళలందు కూడా నెలకొనియున్నది కదా! అట్లాగే బ్రహ్మము తనకంటే భిన్నమైన అజ్ఞాన – జ్ఞానములు లేనిదై ఉన్నది. జన్మ – జరామరణ వర్జితమైయున్నది. జ్ఞాత – అజ్ఞాత రూపమంతా బ్రహ్మమే! ఓ సభికులారా! మీరు నా పరంగా చూస్తున్నదంతా మీ ఆత్మ స్వరూపమే అయివున్నది! నా రూపమున మీరు, మీ రూపమున నేను ఆత్మయందే... ఆత్మగానే వెలయుచున్నాము.

ఓ మునీశ్వరా! ఇట్టి జ్ఞానోదయంచేత నేను పునీతుడనయ్యాను. నిర్వాణరూపుడనయ్యాను. అజ్ఞానము యొక్క రూపమును తెలుసుకొని జ్ఞానిని అయ్యాను. ఇప్పుడు నాకు ఎటువంటి సందేహాలూ లేవు. ఇక ఈ దృశ్యము ఎట్లా ఉండాలంటే అట్లే ఉండుగాక! నాకిప్పుడు ఏ కోరిక కూడా లేదు! కోరికలు తొలగాలనే విక్షేపమూ లేదు. విక్షేపరహితమగు ఆత్మ సుఖమందు నెలకొనియున్నాను. వేద–వేదాంగములు "యథాస్థితం – నిత్యం – అనంతం – సర్వమ్ – అధికస్య అధికం – అల్పస్య అల్పం" ...అని అనేక విశేషములు చెప్పే ఆ ఆత్మ నేనే! నేనే ఆత్మారాముణ్ణి! మీలోను – నాలోను – ఆకాశంలోను – భూమిలోను – నా రూపమే సర్వదా నెలకొనియున్నది. మీ వాక్ప్రవాహ మహిమచే అజ్ఞానం ఎప్పుడైతే తొలగిందో ...అప్పుడిక నా స్వరూపమగు బ్రహ్మమునందు ఈ సర్వము నెలకొనియుండకేం చేస్తుంది? బ్రహ్మమే నా స్వస్వభావం కదా! అది క్రొత్తగా వచ్చింది కాదు. ఇతఃపూర్వం ఎప్పుడూ నేను అదే కదా! కాబట్టి "ఇతఃపూర్వం లేనిది ఇప్పుడు వచ్చింది"... అని ఏదో సంతోషించవలసిన అవసరం గాని, "ఇతరులకు లేనిది ఇప్పుడు నాకే లభించింది"... అనే న్యూనాధిక భావాలు పొందే సందర్భంగాని లేదు. ఎందుకంటే తెలియని వారు – తెలిసినవారు ...అంతా ఆత్మ స్వరూపులే కదా!

సర్వం సదైవాహం అనంతమేకమ్ న కించిదేవాపి అథవాతిశాంతః ॥
సర్వం న కించచ్చ సదేకమస్మి నచాస్మి చేతీయమహో ను శాంతిః ॥

నేనే సర్వదా సర్వరూపమైయున్నాను. అనంతము, ఏకము అని శాస్త్రములు బ్రహ్మము గురించి చెప్పేది నా గురించే! అంతే కాకుండా... సర్వ ఉపద్రవ రహితుడనై, కొంచెము కూడా పదార్థ రూపము కానివాడనై, సర్వమునకు ఆధారమై అద్వితీయమైనట్టి 'సద్రూపం'గా సర్వదా వెలయుచున్నాను! ఈ సభలోని సభికులందరి రూపము నా రూపమే! బ్రహ్మాండాకార రహితుడనగు నేను సర్వ బ్రహ్మాండ రూపుడనై రామబ్రహ్మమునై వెలయుచున్నాను.

దేశ – కాల – ఆధార – అధేయములు లేనివాడనై ఉండటంచేత వాస్తవానికి నేను ఎచటనూ లేనేలేను. అంతా నేనే! కాబట్టి అంతటా ఉన్నది నేనే! నేను ఏదీ కాదు. అంతయూ నేనే! ఆహా! గురుసత్తమా! ఇట్టి నిర్వాణము పరమశాంత రూపమై, పూర్వానుభవముల దృష్ట్యా పరమాశ్చర్యకరము అయివున్నది.

అధిగతమధిగమ్యం ప్రాప్తమప్రాప్తమన్యైః   గతమిద మలమన్తం వస్తుజాతం సమస్తమ్
ఉదితముదిత బోధం తాదృశం యత్ర భూయోః అస్తమయ సముదయానాం నామ నామాపి నాస్తి

హే మునీంద్రా! హే మహానుభావా! ఇప్పుడు నేను పరమ పురుషార్థరూపమగు బ్రహ్మ తత్త్వమును తెలుసుకున్నాను. అజ్ఞానమునకు సుదూరమైయున్న మోక్ష సుఖమును పొందాను. ఇక ఈ సంసారానర్థరూపమగు వస్తు సమూహమంతా కూడా నాకు పూర్ణముగా నశించినదైపోయింది.

ఎచ్చటైతే మరల మరణం, దుఃఖం ఇటువంటి అనర్థముల ఊసు కూడా ఉండదో... అట్టి చరమ సాక్షాత్కారం నుండి ఉదితమైన ప్రబోధ రూపమే నా పట్ల ఉదయించినదగుచున్నది. నా ఈ ఇతఃపూర్వపు, ఇక ముందటి దేహాలన్నీ నా స్వస్వరూప మహాసముద్రంలోని పిల్లతరంగాలు మాత్రమే!

❖❖❖

3. ఆత్మారామోస్మి సర్వదా!

శ్రీరాముడు : హే మహాత్మా! ఆ స్వయంప్రకాశమగు చిదాత్మ ఈ సమస్త జీవులపట్ల ఏ ఏ జీవుని మనోవృత్తులందు ఎప్పుడెప్పుడు ఏ ఏ భోగాభిలాషచే వివర్తభావము పొందుచున్నదో, ... అప్పుడప్పుడు ఆయా ప్రకారంగానే అద్దానికంతటికీ "భోక్త – భోగము – భోగ్యము అను త్రిపుటీ రూపంగా (ఆత్మయే స్వయముగా రూపం) దాల్చుచున్నది.

కొన్ని రత్నాలు ఒకచోట ఒక గదిలో ప్రోగుచేసి ఉంచామనుకోండి! ఇప్పుడు ఆ వివిధ రత్నముల కాంతి పుంజములు సమ్మిళితంగాను – అసమ్మిళితంగాను ఆ గదిలో కనిపిస్తాయి చూచారా? అట్లాగే "ఏకము, అవయవరహితము, పరమ సూక్ష్మము"... అగు పరబ్రహ్మమునందు ఒకే అధ్యాస ఒకే సమయంలో అనంత సృష్టుల సమ్మిళితమై ఉంటోంది. అయినప్పటికీ కూడా ... ప్రత్యేక జీవునకు ప్రత్యేక బ్రహ్మాండ... భువనాదులు అతి విస్తీర్ణము కలవై అనుభూతమౌతున్నాయి. అట్టి దృష్టులన్నీ ప్రత్యేకంగా ఉన్నట్లుండి సమ్మిళితములు అగుచున్నాయి.

ఈ సృష్టులు బ్రహ్మమునందు తాదాత్మ్య ధ్యాస చేతనే మనుగడ సాగిస్తున్నాయి. స్వాత్మయందు దేనికీ అవరోధం లేదు. అవకాశమూ లేదు! స్వాత్మ యొక్క స్వరూపమునకు వాటితో ప్రమేయమూ లేదు! విశాలమగు 'పరబ్రహ్మము' అనే రత్నము నుండి ఈ కంటికి కనబడే – కంటికి కనబడని అనేక జగత్ సృష్టులు రత్నము యొక్క కిరణ పుంజముల వలె పరస్పరము సంబంధ – అసంబంధపూర్వకంగా వస్తున్నాయి – పోతున్నాయి.

ఒక గదిలో ఒకే సమయంలో అనేక దీపాలు వెలుగుచుండగా... సమాన నేత్రేంద్రియములు గల జీవులందరికీ ఒకే తీరుగా పరస్పరము అనుభవమగుచున్నట్లు.... సమాన కర్మ – వాసనలచే అధ్యస్తులైన అనేకమంది జీవులకు పరస్పరము సృష్టుల అనుభవం కలుగుతోంది. వేరువేరు కర్మ – వాసనలు గల జీవులకు వేరు వేరు సృష్టుల అనుభవం కలుగుతోంది. ఇంతకు మించి జీవులకు వేరుగా సృష్టులు లేవు. జగత్తులూ లేవు.

అనేక తరంగములతో కూడుకొన్న సముద్రజాలంలోని ప్రతి నీటి బొట్టునందలి లవణ సంబంధమైన రసం ఉన్నది కదా! అట్లా సృష్టియొక్క ప్రతి అణువునందు అనేక బ్రహ్మాండాలు

ఉన్నాయి. ఆ ప్రతి బ్రహ్మాండములోను అసంఖ్యాకంగా అణువులున్నాయి. ఆ అణువులలోని ప్రతి ఒక్క అణువులోను అసంఖ్యాక బ్రహ్మాండాలు ఉన్నాయి. అయితే ఆత్మయొక్క పరమార్థము దృష్ట్యా ఆ అణువుల క్రమమూ లేదు. ఆ బ్రహ్మాండములూ లేవు.

సర్వత్ర సర్వతోనిత్యం చిద్ఘనస్యాంబు వేదనమ్
సంఖ్యాతుం కేన శక్యంతే సర్గాధార పరంపరాః?

సముద్రమునందలి జల పరమాణువుల యందలి రసమువలె చిద్ఘన పరమాత్మయే సర్వత్రా వెలయుచున్నది. సర్వవ్యాపకము, నిత్యము అగు ఆ చిద్ఘన పరమాత్మ యందు వర్తించుచున్న సృష్టి పరంపరలను లెక్కించటం ఎవరి తరం అవుతుంది?

అవయవి యొక్క వేరువేరు అవయవాలు పేరుకు వేరువేరు కావచ్చుగాక! కాని అన్నిటియందు (కళ్ళయందు, చెవుల యందు, చర్మమునందు వగైరా)... ఒకే అవయవి ప్రసరించి ఉన్నాడు కదా! అట్లాగే ఒకే పరమాత్మ సర్వసృష్టులందు, మనందరి యందు సృష్టి శరీరుడై (జగత్ శరీరుడై) ప్రసరించి ఉన్నారు. ఆతడు 'ఏకం' అయివుండి కూడా మాయచే అనేక, అనంతరూపుడై ఒప్పుచున్నారు.

ఆత్మ స్వభావంగానే 'ఏకము' అయినప్పటికీ... స్వభావ సిద్ధంగానే 'అనేక – అనంత' రూపమై ఒప్పుచున్నది. అద్దాని జగదత్వము అద్దాని స్వభావమే గాని, అందుకు మరొక కారణమేదీ లేదు. అందుచేత ఈ జగత్తు వాస్తవానికి ఉదయించటమూ లేదు. అస్తమించటమూ లేదు. ఈ జగత్తంతా కూడా ఆత్మరూపమే అయి వెలయుచున్నది. సూర్యకిరణములు "మేమే వస్తువులను ప్రకాశమానం చేస్తున్నాం" అని అనుకోకుండానే, (ఎటువంటి కర్తృత్వము వహించకుండానే)... ఈ జగత్ పదార్థములను ప్రకాశమానం చేస్తున్నాయి కదా! అట్లాగే ఆత్మకు భిన్నం కానట్టి అఖండ రూపమగు జ్ఞప్తియే తాను స్వయం ప్రకాశమానంగా స్వయంగా ప్రకాశిస్తూ... తన యొక్క జ్ఞేయ రూపంగా (తెలివియే తెలియబడే రూపంగా)... ఈ సర్వ దృశ్యమును ప్రకాశింపజేస్తోంది.

చూచారా స్వామీ! మీరు ఈ 21 రోజులుగా మావంటి అజ్ఞానులకు అందించిన జ్ఞాన సుధారసం చేత ఈ దృశ్యమంతా ఇప్పుడు బహుమాధుర్యంగా, ఆత్మకు అనన్యంగా అగుపిస్తోంది. ఆత్మతత్త్వజ్ఞానము యొక్క మాహాత్మ్యం చేత ఇదంతా పదార్థ రూపంగా కాకుండా.... స్వయమాత్మ రూపంగా అనుభవమౌతోంది. ఈ విధంగా "జ్ఞానమే జ్ఞేయరూపం"... అను మీ మహావాక్యాలు మాకు ప్రస్ఫుటం అవుచున్నాయి. మాకు ఇతఃపూర్వం జాడ్య రూపంగా అభ్యాసమైన 'తృష్ణ' తొలగిపోవటం చేత "నేను – నీవు – అంతా ఆత్మ రూపమే" ... అను దర్శనం స్వభావసిద్ధమగుచున్నది.

స్వామీ! ప్రతి జీవుడు రెండు విభాగములుగా స్వరూపము (లేక) స్వభావము కలిగియున్నాడు.

శశ్వరమ్ - మార్పు చేర్పులు లేనట్టి స్వరూపం / (సత్‌చిత్ ఆనందం)

నశ్వరము - అనుక్షణికంగా మార్పు చేర్పులు చెందుచున్నట్టి స్వరూపం (ఈ దేహ మనోబుద్ధుల అంతర్గత విశేషాలు)

ఈ విధంగా ఈ జీవునికి సంబంధించినవై, స్థిరము – చంచలము ... ఈ రెండు కలిసివుంటున్నాయి. మీ బోధచే మాకందరికీ నశ్వర పదార్థముల "తాదాత్మ్యాధ్యాస" సన్నగిల్లినదగుచున్నది. క్రమక్రమంగా

మా అక్షయ స్వరూపం జ్ఞాపకానికి వస్తోంది. ఇంతవరకూ క్షయ స్వరూపములగు విషయములే మా స్వరూపమని భ్రమించాం. కాదు. మేము అక్షయము – అఖండము అగు ఆత్మయే స్వరూపంగా కలిగివున్నాం! ఏ మా అక్షయస్వరూపం మా యొక్క సర్వ శ్రేష్ఠ స్వభావమే అయి ఉన్నదో… అదే సర్వ విక్షేప శూన్యమగు "సమాధానము". అద్దాని నిత్యానుభవమే సమాధి. అదే సంసృతి (సంసారము) యొక్క 'ఆవలివొడ్డు' అయినట్టి నిరంకృతి (శాంతి) స్వరూపం. అదియే నిర్వాణం.

సమస్త అధ్యాసపరంపల యొక్క 'సమాప్తి' చే శేషించే నిర్వాణ స్థితియే ఆ "పరమ పురుషార్థం". అట్టి పరమ పురుషార్థమగు "అఖండాత్మాహమ్" అనునది బుద్ధిచే అనుభూతమవటమే నిర్వాణ స్థితి. అట్టి స్థితికి మేము ఎక్కడికీ వెళ్ళక్కర్లేదు. ఏదో క్రొత్తగా సంపాదంచుకోవలసినదీ కాదు. అయితే "అట్టి పరమ పురుషార్థమగు నిర్వాణస్థితి (లేక) మాయొక్క ఈ దృశ్యమంతా ఏ ఆత్మ స్వరూపమయి ఉన్నదో… అట్టి మా శాశ్వతాత్మానందాత్మ స్వరూపం ఇప్పుడు ఈ బుద్ధితోనే అనుభవిస్తున్నాం. కనుక ఈ బుద్ధియే "పరమ పురుషార్థ ప్రయోజనం". అయితే, "చరమ సాక్షాత్కారబుద్ధి ముక్త స్థితియందు ఆవశ్యకము" అని ఎవరైనా అంటారేమో! అది కూడా సరికాదు. ఎందుకంటారా?… ఈ 'బుద్ధి' అనునది కూడా జడమే!

న బుద్ధ్యా బుధ్యతే బోధో, బోధా బుద్ధేర్న బోధ్యతే
న బుధ్యతేవా తేనాపి, బోధ్యో బోధః కథం భవేత్?

ఈ బుద్ధి జడమే! కాబట్టి ఇది "పరమ పురుసార్థము – బోధరూపము" అగు ఆత్మను ఎరుగజాలదు. (ఇక్కడ బౌద్ధుల "బుద్ధియే ఆత్మ" అనునది కూడా దాటివేయబడుచున్నది). మా యొక్క సర్వాత్మ స్వరూపం బుద్ధికి కూడా అవిషయమే! బుద్ధిని ఈ దేహమువలె 'నాది' అనవచ్చు గాక! అది నేను కాదు. కొందరు – "నిద్రిస్తున్న రాజును వైతాళికులు (వందిమాగధులు) నిదుర లేపుచున్నట్లుగా బోధరూపమగు పరమాత్మ స్వరూపం బుద్ధిచే మేల్కొలుపబడుచున్నది"… అని అనుకుంటే అనుకోనీయండి. ఎందుకంటే, నిదురిస్తున్న రాజును (బుద్ధి అనే) వైతాళికుడు మేలుకొలు పుటకు ప్రవర్తిస్తున్నప్పటికీ… 'మెలుకువ' అనబడేది వందిమాగధుల రూపం కాదు కదా!

ఈ బుద్ధి బోధరూపం, సర్వాత్మకం, అనునిత్యము అగు నా ఆత్మ స్వరూపమును ఎరుగజాలదు. తానే ఎరుగని నా యొక్క బుద్ధి నా "బోధ" రూపమును నాకు ఎట్లా తెలియజేస్తుంది? మరి?… బోధ చేతనే బోధ ఎరుగబడుతోంది. ఆత్మ చేతనే ఆత్మ అనుభూతమౌతోంది.

వాస్తవానికి ఆత్మచేత ఆత్మ తెలియబడటం కూడా… అంతిమ సత్యం కాదు. ఎందుకంటే ఆత్మ సర్వదా నిష్క్రియం కదా! ఆత్మ నిర్వికారము నిష్క్రియము అయివుండగా… అద్దాని యందు బోధించటమనే కర్తృత్వ భోక్తృత్వాలు ఎక్కడుంటాయి?

❖

అందుచేత హే మహర్షీ! ఆత్మ సర్వదా స్వయంప్రకాశమే! అది ఎల్లప్పుడు స్వప్రకాశత్వముచే ప్రబుద్ధమే అయి, సర్వదా బోధరూపమే అయి ఉన్నది. మేఘములు ఆవరించటం చేత సూర్యుడు

కనబడకుండా ఉంటారు చూచారా? మేఘాలు తొలగితే... సూర్యుడు ఆకాశంలో జాజ్వల్య ప్రకాశమానుడై కనిపిస్తాడు. మేఘాలు ఆవరించి ఉన్నప్పుడు సూర్యుడు స్వయంప్రకాశస్వరూపుడు కాకుండా పోయినాడా? లేదే! అట్లాగే అజ్ఞానావరణచే మా ఆత్మయొక్క స్వయంప్రకాశత్వము మేము గమనించక 'సంసారము' అనే జాడ్యం పొందాం! మీరు ఝంఝూమారుతంగా జ్ఞాన వీచికలు మీ ప్రవచన రూపంగా ప్రసరింపజేయటంచేత అజ్ఞాన మేఘాలు ఎటో పరుగులు తీశాయి. ఫలితంగా మా జ్యోతిస్వరూప ఆత్మ ప్రకాశం అంతటా ప్రసరిస్తూ కనిపిస్తోంది.

❖

మహాత్మా! ఇంకా నాకు ఏమి అవగతమైనదో చెప్పుచున్నాను. వినండి.

సర్వకర్మ వితృష్ణానాం శాన్తేచ్ఛానాం ప్రబోధతః
సతామనిచ్ఛతామేవ నిర్వాణం సంప్రవర్తతే ॥

సర్వ కర్మలందు (వాటియొక్క ఐహిక-పారలౌకిక ఫలాలపై)... అపేక్ష త్యజిస్తూ ఉన్నవారు, సకల కోర్కెలు నశింపజేసుకొనుచున్నవారు, వాసనలు సన్నగిల్ల జేసుకొంటున్నవారు... సజ్జనుల బోధచే తాము ప్రత్యేకంగా కోరుకోకపోయినప్పటికీ... నిర్వాణ స్థితిని సులభంగా పొందుచున్నారు.

'మోహము' అనే నిద్ర నుంచి మేల్కొన్నవాడు, చిదాత్మ స్వరూపమును సుస్పష్టపరచుకొనే ధ్యాననిష్ఠను ఆశ్రయించినవాడు, కేవల చిత్స్వభావమున వర్తించువాడు అగు మహాత్ముడు... ఈ దృశ్యము విషయంలో ఏదీ గ్రహించడు. దేనినీ త్యజించడు. అట్టివాడు ఆయా వ్యవహారములందు తత్పరుడై ఉండవచ్చుగాక! మనస్సుతో లోక వ్యవహారములను మననము చేయవలసినప్పటికీ... అంతరంగమున విషయములందు ఆసక్తి ఉండదు. కనుక ఆతడు అమనస్కుడే! దీపం వెలుగుచూ అంతా చూస్తున్నప్పటికీ... ఏదీ చూడనిదై ఉంటోంది కదా! ప్రకాశించుచు - ప్రకాశింపజేస్తున్న దీపం అక్రియమై ఉంటున్నట్లే... ఆత్మజ్ఞుడు క్రియావంతుడైనప్పటికీ, నిష్క్రియుడై ఉంటున్నాడు.

వ్యుత్థాన కాలంలో (సాధి నిర్విషయ ధ్యానము నుండి లేచిన తరువాత) ఆతనికి ఈ సృష్టి కనిపించవచ్చుగాక! ఆతనికి ఇదంతా బ్రహ్మముగాను, అసృష్టిరూపంగాను, సత్యస్వరూపమగు చిన్మాత్రముగాను సర్వత్రా భాసిస్తోంది.

ఎవడైతే, సమాధియందలి "కేవల బోధ"యే ఉత్థాన కాలంలో దృశ్యరూపంగా కనిపిస్తోందని గమనిస్తూ, "బోధ - సద్రూప" స్వరూపానుభవమునందే స్థితి కొనసాగిస్తూ ఈ ప్రపంచమున ఉదాసీనవృత్తితో వీక్షిస్తూ ఉంటాడో... ఆతడు సర్వ సంసార విక్షేపములను జయించినవాడే అవుతాడు.

సమాధి - వ్యుత్థానములలో సమాన బోధ సంతరించుకొని ఉండటమే ఇక్కడి ఉపాయం. అట్టి బోధయే స్వభావమైనవాడు సంసార పరిశ్రమలనుండి విముక్తుడైనవాడగుచున్నాడు.

❖

శూన్యత్వము ఆకాశము కంటే భిన్నమైనదా? కాదు. అట్లాగే .... ఈ జగత్ పదార్థ సమూహమంతా కూడా "ఆత్మ" కంటే వేరుకాదు. ఆత్మ యొక్క బోధరూపమే జగద్రూపంగా

కనిపిస్తోంది. అందుచేతనే మహాత్ములు“సాక్షి చిన్మాత్ర సాక్షాత్కార రూపము”ను సంతరించు కొనియే ఈ జగత్తులో వర్తిస్తూ ఉంటారు. అనంతబోధ రూపమగు కేవలాత్మ స్వరూపులై ‘తత్‌సత్త’ అను సమస్వరూపం సర్వదా సంతరించుకొని ఉంటారు. అఖండార్థ వాక్యముల (తత్‌త్వమ్ – సోఽహమ్ – అహమ్ సర్వస్య ప్రభవో, జీవో శివః శివో జీవః – సర్వమ్‌ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ... ఇటువంటి మహావాక్యముల) అర్థమే తాము అగుచున్నారు. వారు తమ స్వరూపమును బ్రహ్మ సన్మాత్రముగాను, సర్వ జీవుల రూపంగా (మమాత్మా సర్వభూతాత్మా) దర్శిస్తున్నారు. ఓ సద్గురూ! నా ఆత్మయే ఈ సర్వసభికుల స్వరూపం! వీరందరి యొక్క స్వస్వరూపమే నేను! అట్టి సర్వాత్మ స్వరూపం వాక్కుతోను, సంజ్ఞలతోను నేను ప్రకటించజాలను. కేవలం అనుభవమే అగుచున్నది. అట్టి అనుభవమును వ్యక్తీకరించటానికి వాక్కు సరిపోదు.

“నా స్వస్వరూపము సర్వదా సర్వుల అనంత రూపమునకు సమర్పించబడియే ఉన్నది.” అట్టి బ్రహ్మభావముతో స్థితి పొందినట్టి అనుభూతియే ఆత్మజ్ఞానం. అట్టి ఆత్మజ్ఞానముచే అపూర్వమైన పరమాత్మ సత్తాగా శేషిస్తున్నాను. అట్టి సర్వాత్మ స్థితిగా, నేను శేషించి ఉంటున్నానా? నేను శేషించకయే ఉంటున్నానా? చెప్పనలవికాదు. అది వాక్కుకు అవిషయమని ముందే చెప్పాను కదా! పరబ్రహ్మము వాక్కుకు అతీతము కావచ్చుగాని... అది అనుభవైకవేద్యమే! ఆ కనబడే గోడకంటే కూడా నా పరబ్రహ్మ స్వరూపమే నాకు మరెంతెంతగానో సుస్పష్టమైయున్నది.

❖❖❖

4. దృశ్యం .... మమ స్వరూపంచ!

శ్రీరాముడు : హే మహాత్మా! మీ ప్రవచనమంతా వినుచుండగా... నాకు నా స్వరూపం పట్ల – ఈ దృశ్యము పట్ల ఏ అభిప్రాయం దృఢపడిందో... అది మీ ముందు విద్యార్థినై విశదీకరిస్తున్నాను. మీ అనుజ్ఞచే నా అనుభవాన్ని పరిమిత సాధనమైన వాక్కులో ప్రకటిస్తున్నాను. మరికొంత వినండి.

❖

‘తత్’ అని పిలువబడే ఆ పరమాత్మ సర్వుల సత్తామాత్ర స్వరూపుడై ఉన్నాడు. ఇక్కడ మీ పాదపద్మములను స్పృశిస్తూ ఆ రామానంద తత్ స్వరూపమే ... ఈ పలుకులు పలుకుచున్నది.

ఏ సత్తా సామాన్యము యొక్క స్వరూపము ఏ ‘తత్ పదార్థము’ అయిన ఆత్మ అయివున్నదో... ఆ సత్తాసామాన్యమే ఈ ‘త్వమ్’ – ‘అహమ్’ కూడా అయివున్నది. నాకు కనబడే త్వమ్ (నీవు – మధ్యమ పురుష) ఇత్యాది వ్యవహారమంతా నా స్వరూపమే! ఈ ఆకాశము – భూమి – సూర్యచంద్రులు మొదలైన జాగృత్ – ఊహారూపమైన స్వప్నము – నిర్లిప్త స్వరూపమైన సుషుప్తి... ఇదంతా నా నుండే, నా రూపంగానే బయల్వెడలుచున్నాయి. జగత్తంతా అస్తి – భాతి – ప్రియ రూపమగు అనుభవమే కదా! నా అనుభవమే ఈ దృశ్యము. నా అనుభవం నా స్వరూపమే కదా! కనుక ఈ “శోధితత్వమ్” అనబడే దృశ్యము నేనే! ఇదంతా నా సద్రూపమే!

సమస్తము కూడా శాంతము - నాశరహితము అగు ఆత్మరూపమే! - ఇదంతా కూడా నిర్వాణ రూపమే! అనగా... ఈ దృశ్య సత్తా, నిర్వాణరూపము, తృష్ణారహితము, అత్యంత స్వచ్ఛము, పరమశీతల సుఖ స్వరూపము – పరమ ప్రేమాస్పదము అయినట్టి – ఆత్మసత్తయేగాని, మరింకొకటేదీ కాదు! సర్వము ఆత్మ స్వరూపంగా, ఆత్మబోధమాత్రంగా దర్శించుటకై బ్రహ్మ – విష్ణు – మహేశ్వరులు కూడా వాంఛిస్తూ ఉంటారు. వారికి సర్వదా – "శుద్ధము – స్వప్రకాశరూపము – సర్వులకు సదా ప్రేమాస్పదము" – అగు చైతన్యమే అనుభవైక విషయమగుచున్నది. అట్టి శుద్ధ చైతన్యమే సర్వపదార్థ రూపంగా కూడా ఉదయిస్తోంది.

చైతన్యమే ద్రష్ట రూపం! చైతన్యమే దృశ్య రూపం! దృశ్యము చైతన్యరూపమే కాబట్టి "దృశ్యము నశించటం"... అనునదేదీ లేదు. దృశ్యమును దృశ్యరూపంగా దర్శిస్తే... అదియే సంసారము. దృశ్యము సంసారరూపంగా దర్శిస్తే... ఇదంతా దుఃఖప్రదమే! దీనిని నిర్వాణరూపంగా, (లేక) బోధరూపంగా (లేక) ఆత్మరూపంగా దర్శిస్తే... ఇదంతా నిరతిశయ పరమానందరూపమే! అట్టి నిర్వాణరూపమే (ఆత్మరూపమే) అంతటా దృశ్యరూపంగా కూడా ఉన్నది. సంసారము కల్పితమే కాబట్టి... లేనేలేదు!

ఒక శిల్పి తన బుద్ధి (లేక) యోచనను అనుసరించియే శిల్పమును చెక్కుచున్నాడు కదా! శిల్పియందు శిల్పరూపం బుద్ధియందు ఉన్నట్లే, అఖండ పరిపూర్ణ బ్రహ్మము నందు జగత్తంతా కూడా ఉండి ఉన్నది. జలాశయంలోని శాంత జలం నుండే తరంగ సమూహములు స్ఫురిస్తున్నాయి! ఏ తరంగమైనా కూడా తనయొక్క జలత్వము కోల్పోయినదెప్పుడు? కోల్పోనే లేదు కదా! ఆ తరంగాలన్నిటిలో జలమే ఆకాశాదులుగా ఏర్పడి ఉన్నది కదా! నాశరహితమగు మహాచైతన్యమే అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయకోశములలో... ఆయా పంచకోశములుగా స్ఫురిస్తూ దృశ్యరూపముగా కూడా అనుభూతమౌతోంది.

వాస్తవానికి చిదాకాశము అవిభక్తము అయివున్నది. అట్లు అవిభక్తం అయివుండి కూడా ... అజ్ఞానావృతము – జడప్రాయము అయినట్టి అనేక కృత్రిమ వేషములను ధరిస్తోంది. చిదాకాశము విభక్తమైనదానివలె భ్రమచే అగుపిస్తోంది. అది ఏ ఏ జీవులచే ఏ ఏ ప్రకారంగా చిరకాలం భావించబడుచున్నదో, వారి వారికి ఆయా ప్రకారములుగానే – భోగ – మోక్షరూపమై ప్రాదుర్భవిస్తోంది.

మృతేవాపి అమృతేబన్ధౌ, స్వప్నే స్వప్న విబోధినః
న యథోదేతి సత్యాఖ్యా, తథా దృశ్యేషు తద్విదః ॥

ఒకనికి స్వప్నంలో తన బంధువు చచ్చిపోయినట్లు కల వస్తూ ఉన్నదనుకోండి. ఆ స్వప్న ద్రష్ట దృష్టిలో స్వప్న సమయంలో ఆ బంధువు చనిపోయినప్పటికీ... వాస్తవానికి ఆ బంధువు మరణించనేలేదు కదా! స్వప్న సమయంలో "ఈ స్వప్నంలో కనిపించిన బంధువు చావు నిజమైన చావు కాదు"... అని గ్రహించకుండానే బంధు మరణం అనుభవిస్తున్నాడు. అట్లాగే అజ్ఞానికి "ఈ

దృశ్యము ఈ ఈ రూపములు వాస్తవమే"... అని అనుకుంటున్నాడు కాబట్టి, "దుఃఖములకు అర్హుడను" అని అనుకుంటున్నాడు. ఇక తత్త్వవేత్తకో... దృశ్యముపట్ల సత్యత్వబుద్ధి ఉదయించటమే లేదు. అందుచేత ఆతనికి హర్షంగాని, శోకంగాని కలగటమే లేదు! ఎవనికైతే ఈ దృశ్య జగత్తంతా కూడా "శాంతం – శివం" అగు పరబ్రహ్మ స్వరూపమే అయివున్నదో – అట్టి భావన అత్యంత దృఢ తరంగా అగుచున్నదో... అట్టి వానికి ఇక 'భ్రాంతి' అనేది ఎక్కడుంటుంది? ఎక్కడినుండి పుడుతుంది?

ఒకనికి రాత్రి స్వప్నంలో ఒక తాటి ఫలవృక్షం కనిపించింది. ఆ పళ్ళు కోసుకొని తినాలని ప్రయత్నించసాగాడు. కాని తాడిచెట్టు ఎక్కలేక, ఆ తాటి పళ్ళు కోసుకోలేక, వాటిని వదలలేక ఎంతో ప్రయాసపడుచున్నాడు. ఇంతలో ఆతనికి మెలుకువ వచ్చింది. "అయ్యో! ఆ తాటిపళ్ళు కోసుకొని రుచి చూడనేలేదే ఈలోగా, ఏమిటో, ఈ పాడు మెలుకువ రానేవచ్చింది?"... అని ఆతడు దుఃఖాన్ని పగలంతా కొనసాగిస్తున్నాడా? లేదే! అట్లాగే "అఖండము – అప్రమేయము అగు ఆత్మయే నేను"... అను రూపంలో పూర్వజ్ఞానం ఉదయించిన తరువాత ఇక ఆపై దేహ సంబంధములైన భోగాలో, వాటికి సంబంధించిన ఉపాయాలలో 'తృష్ణారాహిత్యం' జనించటమనేది స్వభావ సిద్ధమే!

తృష్ణారాహిత్యం చేత ఆత్మజ్ఞానం వర్ధిల్లుతోంది. ఆత్మజ్ఞానముచే తృష్ణ వైతొలగుతోంది.

వైతృష్ణాత్ వర్ధతే బోధో, బోధాత్ వైతృష్ణ్య వర్ధనమ్,
పరస్పరేణ ప్రకటే, ఏతే కుడ్య ప్రకాశవత్

వెలుతురు వల్ల గోడ కనిపిస్తుంది. గోడ ఉండటం వలన దిశ యొక్క వెలుతురు కనిపిస్తుంది. అట్లాగే ఆత్మజ్ఞానం – తృష్ణరాహిత్యం ఒకదానివలన మరొకటి వర్ధిల్లుచున్నాయి. ఎక్కడ తృష్ణారాహిత్యం వృద్ధి చెందుచూ వస్తుందో .... అక్కడ జడదృష్టి యొక్క అభావం పెంపొందుతూ వస్తుంది.

ఎంతెంతగా జడత్వం తొలగుతూ ఉంటే,... ఇదంతా అంతంతగా "ఆత్మ చైతన్యరూపంగా" ఈ దృశ్యము ప్రస్ఫుటమవుతూ వస్తోంది. అంతే కాకుండా... ఎక్కడ ధన – దార – పుత్రాదులయందు తృష్ణ వృద్ధి చెందుతూ వస్తుందో... అచ్చట అదేరీతిగా జడదృష్టి ప్రవృద్ధమై, అంతంతవరకు బోధ దృష్టి (ఇది బోధరూపమే... అనుభవజ్ఞుని స్వకీయమైన అనుభవ రూపమే ... అనే దృష్టి) సన్నగిల్లుతూ వస్తోంది. "బోధ" యొక్క "బోధత్వము"... అనే పాండిత్యము తృష్ణారాహిత్యమే అయివున్నది. ఇక మూర్ఖత్వము యొక్క స్వరూపమో... తృష్ణ కలిగియుండటమే అయివున్నది.

ఓ సభికులారా! "1. తృష్ణా రాహిత్యం (వాసనాక్షయం), 2. బోధయొక్క ఆధిక్యత ... ఇవి రెండూ పరస్పరం వృద్ధి చెందుచున్నప్పటికీ... ఇవి రెండూ దృశ్య సంబంధమైనవే కదా! ఆత్మ యొక్క అదృశ్య స్వరూపం వల్ల మాకు ఆత్మానుభవం లభిస్తుందా?"... అని మీమాంస పొందకండి. ఆత్మత్వము పొందటానికి మరెక్కడో వెతకకండి. దృశ్య సంబంధమైన కోరికలు తగ్గించుకొనే ప్రయత్నంలో ఉంటే చాలు... ఆత్మానుభూతి దానంతట అదే మీ గుమ్మం తొక్కుతుంది. అంతేగాని దృశ్య సంబంధమైన కోరికలను కొనసాగిస్తూ "మాకు అఖండాత్మానుభూతి, ఆత్మ సాక్షాత్కారం లభించదే?"... అని అనుకుంటూ ఉంటే... లాభమేమున్నది?

పరమాబోధ వైతృష్ణ్య సంపత్తి ః 'మోక్ష' ఉచ్యతే
తత్రానన్తే పదే శాంతే వసతా చ న శోచ్యతే ॥

ఎందుకంటారా? ఆత్మజ్ఞాన సమాచారం తృష్ణా రాహిత్యానికి సహకరిస్తోంది. తృష్ణ వలననే సర్వ దుఃఖాలు వచ్చిపడుచున్నాయి. తృష్ణా రాహిత్యమే స్వయంగా దుఃఖ క్షయ స్వరూపం. తృష్ణా రాహిత్యమే మహనీయుల దృష్టిలో ఉత్తమోత్తమ సంపద. కనుక 'తృష్ణారాహిత్యం' అనే ఔషధం అత్యవసరం అయివున్నది. అనంతము – పరమశాంతము అగు మోక్షపదము అధిరోహించిన జీవునకు ఇక శోకమంటే ఏమిటో కూడా తెలియదు!

❖

హే మహర్షీ! ఇప్పుడు నాకు మీరు – మా తండ్రిగారు – సభికులు – భూత భవిష్యత్ సర్వ జీవరాసులు – నేను .... అంతా బ్రహ్మము రూపంగా భాసిస్తున్నారు.

గతం గమ్యం, కృతం కార్యం, దృష్టం దృశ్యమశేషతః
యావత్ సర్వ శివం శాంతం ఏకమ్ ఆద్యమ్ అనామయమ్ ॥

బోధ (నిర్మల ప్రజ్ఞా) స్వరూపుడనగు నేను ఈ బోధ్యరూపంగా (తెలియబడే ఈ సర్వముగా) వెల్లివిరిసి ఉన్నాను. ఆహా! ఏదైతే పొందతగినదో అది పొందినవాడనయ్యాను. చూడవలసినది పరిపూర్ణంగా చూస్తున్నవాడనై ఉన్నాను. ఈ సమస్తమూ కూడా ఇప్పుడు నాకు శివరూపమై, శాంతమై, ఏకమై, ఆద్యమై, నిర్వికారమైనట్టి బ్రహ్మముగానే భాసిస్తోంది. ఇప్పుడు నేను ఆత్మారాముడను, అధ్యాత్మరాముడను అయ్యాను! పరమశాంతమును పుణికి పుచ్చుకున్నాను. తృష్ణా రహితుడను, అహంకార వర్జితుడను అయ్యాను! ఇప్పటికి నా అంతరంగం సంకల్ప రహితమై, ఆకాశమువలె అతి నిర్మలమైయున్నది.

❖

మహాత్మా! ఎందుకో ఈ జీవులలో అనేకులు ఆత్మజ్ఞానం విషయంలో అశ్రద్ధ గలవారై అనేక దుఃఖములకు అనవసరంగా ఎర అగుచున్నారే! ఏమి ఆశ్చర్యం! ఈ ఇంద్రియ విషయాలలో వారు ఏవేవో వెతుకుచూ మోసపోవుచూ... అవకాశములను వృథా చేసుకుంటున్నారు. తెలుసుకోవలసినది తెలుసుకోకుండా... అందుకు వేరైన దృశ్య విశేషాలు ఎన్ని తెలుసుకొని ఏం ప్రయోజనం?

సహస్రేభ్యః సహస్రేభ్య కశ్చిత్ ఉత్థాయ వీర్యవాన్ ।
భినత్తి వాసనా జాలం పంజరం కేసరీ యథా ॥

చాలామంది ఈ దృశ్య సంస్కారాలను జయించే ప్రయత్నమే చేయటం లేదు. 'తృష్ణ'ను ఆశ్రయించి, అనేక జన్మలుగా... ఈ దృశ్యంలో ఏదో పొంది, ఎప్పటికో ఆనందించాలని అనుకుంటూ పరుగులు కొనసాగిస్తూనే ఉన్నారు. వారి దుఃఖాలు తొలగటమే మన ఈ సంవాదం ప్రయోజనం కదా!

అట్లా విషయ తృష్ణలను జయించాలని కొంతమంది మాత్రమే ప్రయత్నిస్తున్నారు. ఆ విధంగా ప్రయత్నించే వారిలో కొద్దిమంది మాత్రమే విషయతృష్ణను జయించి వీర్యవంతులనిపించుకుంటున్నారు.

అట్టి వీర్యవంతులు పంజరమును ఛేదించిన సింహంలాగా వాసనా జాలమును ఛేదించి "ఆత్మానందము" అనే సువిశాల భూమిలో ప్రవేశించి ఆనందిస్తున్నారు. మన ఈ సంవాదము అనేకులకు వాసన ఛేదమునకు మార్గదర్శకమగుగాక!

ఆ విధంగా శుద్ధ బోధయుక్తుడు, వాసనాక్షయం సముపార్జించుకున్నవాడు, అభ్యంతరమున పరమ ప్రకాశయుక్తుడు, ఆత్మజ్యోతిని సముపార్జించుకున్నవాడు .... స్వయంగా పరమశాంతిని పొందుచున్నాడు. జ్ఞేయమగు ఆత్మను ఎరిగినవాడై, ఆతడు సంకల్పములకు ముందే ఉన్న తన స్వరూపమును అంతటా అన్నిటా దర్శిస్తున్నాడు.

సర్వ సంకల్పములను అతిక్రమించిన ఆశయము కలవాడై ఉంటున్నాడు... ఇక ఆపై వాయువు ఉద్దేశరహితంగానే దేహములలో ప్రవేశించి ఉజ్జీవింపచేయటం, చెట్ల ఆకులను కదల్చటం... ఇవన్నీ నిర్వర్తిస్తుంది చూచారా! ఆ విధంగా వాసన వర్జితుడై, ఈ జగత్తులో చేష్టలను సలుపుచూ ఉంటున్నాడు. సమస్త పదార్థముల పట్ల తత్త్వమననం ('తత్ త్వమ్ అసి' – అని మరల మరల సంభావించటం) చేస్తూ ఉంటాడు కదా! అందుచేత, ఆత్మకు వేరుగా ఎప్పుడైనా అనిపిస్తే ... అది భ్రమయేనని గమనించియే ఉంటాడు. "సమస్త పదార్థములు ఆత్మ స్వరూపమే! కేవల చైతన్యమాత్రమే" ...అను నిర్మల దృశ్యరహిత భావనయే "వాసనారహిత స్థితి" అయివున్నది.

అట్లాగే, వాసనారహిత భావన ఉదయించినపుడు సర్వము పరబ్రహ్మ స్వరూపంగా అనిపించటం అత్యంత స్వభావసిద్ధమైయున్నది. ఆతనికి "ఈ సర్వము బ్రహ్మమే" అని అనిపించటమే ముక్తి! అదియే స్థిర నిర్వాణ పదము. అట్టివాని పట్ల సర్వ సంసార ప్రశమనము స్వయంగా ప్రకటితమౌతోంది.

❖❖❖

5. శిష్య పరీక్షార్థ ప్రశ్నలు

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! నీవు ప్రబుద్ధుడవు అయ్యావయ్యా! నీవిప్పుడు చెప్పిన వాక్యాలు అజ్ఞానుల పామరదృష్టులను హరించేవై ఉన్నాయి. అనుభవసిద్ధములు, యుక్తియుక్తములు కూడా! అందుచేత జ్ఞానులకు ఆనందమును గొలుపుచున్నాయి. నీవు చెప్పినదంతా పరమ సత్యమే! ఈ దృశ్య జగత్తు అసత్తే అయినప్పటికీ... సంకల్పముల కారణంగానే ఈ ఈ రూపములుగా భాసించుచున్నదగుచున్నది. నిస్సంకల్పము చేతనో... ఇదంతా సర్వదా మొదలంట శమించినదే అగుచున్నదది. ఆత్మగా అనిపించటమే దృశ్యము యొక్క శమనము. ఆత్మగా అనిపించగానే సర్వము సశాంతి పొందుచున్నది. అదియే పరమార్థము. నీవు చెప్పినట్లుగా... "చలనము – చలన రహిత స్థితి" ఈ రెండూ కూడా వాయువు యొక్క రూపములే అయి ఉన్నాయి కదా! అట్లాగే... కల్పనా రూపమగు బంధము, అకల్పనా రూపమగు మోక్షము... ఈ రెండూ కూడా పరబ్రహ్మము యొక్క రూపములే అయివున్నాయి. అంతేగాని అవి మరొక రూపం కాదు. పరబ్రహ్మమునందు ఏకత్వము

లేదు. ద్వైతమూ లేదు. ప్రబుద్ధుడైన మనుజుడు 'సమాధి – వ్యవహారము' – ఈ ఉభయ సందర్భాలలోనూ ఒకానొక అనిర్వచనీయమైన శిలాగర్భము వంటి నిశ్చలస్థితి వహించి ఉంటున్నాడు. అట్టి నిర్వాణ పదమునందు నిశ్చల స్థితి కలిగి ఉండి జీవన్ముక్తులు వ్యవహారములోను – సమాధి యందు కూడా సమాన రూపంగా వర్తిస్తున్నారు. అట్లాగే ప్రబుద్ధులగు బ్రహ్మ – విష్ణు – మహేశ్వరులు, తదితర జీవన్ముక్తులు కూడా ఇటు వ్యవహారమునందు – అటు సమాధి యందు నిత్య చిద్ఘన పదమునందు సదా వెలయుచున్నారు. నీవు కూడా మావలెనే చిన్మయ పదమును సముపార్జించుకుని జీవన్ముక్తుడవై ఉండెదవుగాక!

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! ఈ జగత్తు బ్రహ్మమునందు బ్రహ్మమే అయి, – అసద్రూపంగాను, ఉత్పత్తి రహితంగాను, అప్రకాశరూపంగానూ, ఆరంభమే లేనిదానిగానూ, ఆకార శూన్యంగానూ మిథ్యగానూ భాసిస్తోంది. మృగతృష్ణలో జలం, ఆ జలంలో ఆవర్తములు కనిపిస్తాయి చూచారా? బంగారంలో ఆభరణం కనిపిస్తోంది కదా! స్వప్న – సంకల్పములలో పర్వతములు, ఇళ్ళు, వాకిళ్ళు ఎప్పుడో చూచిన, ఎప్పుడూ చూడని నగర వీథులు అగుపిస్తాయే! అట్లాగే పరబ్రహ్మమునందు ఈ జగత్తు భాసిస్తోంది!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : బిడ్డా! రామచంద్రా! నీ వాక్యాలు మృధుమధురములు. పరమ సత్యములు. అయితే నోటితో చెప్పగలగటం వేరు, అనుభూతి / అనుభవం వేరుకదా! అందుచేత నీ బోధాభివృద్ధి కొరకు, (అంతే కాకుండా) మన ఈ సంవాదము మరికొన్ని విశేషాలు ముముక్షువులకు అందించటానికి వీలుగాను, శిష్య పరీక్షార్థము కొన్ని ప్రశ్నలడుగుతాను. సర్వ సభికులకు నీ సమాధానాలు సంశయములన్నిటినీ తొలగించటమే నా ఉద్దేశం.

ఈ దృశ్యము అందరికీ ఎదురుగా ప్రత్యక్ష ప్రమాణములచే దృఢీకరించబడినదై, అర్థక్రియా సామర్థ్యంతో కూడినదై ఉంటోంది కదా! నెత్తి మీద కూర్చుని ఉన్నదానివలె అగుపిస్తోంది. అట్లు మహాప్రకాశశీలమై ఉన్నప్పటికీ... ఈ 'జగత్తు' అనే అభాస లేకపోయేవున్నదని ఎట్లా చెప్పగలవు?

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! సర్వ జగదనుభవములకు ముందుగా అనుభవజ్ఞుడు ఉండాలి కదా! అనుభవజ్ఞుడు (అనుభవాలు ఎరుగువాడు) ముందుగానే ఉండి ఉండకపోతే అనుభవాలకు నాంది ఎక్కడిది? అట్టి అనుభవజ్ఞుడు సర్వానుభవాలకు మునుముందుగా ఆత్మ స్వరూపుడే అయివున్నాడు. అట్టి కేవలాత్మ స్వరూపుని సమక్షంలో 'జగత్ దృశ్యము' అనబడే బాహ్యత్వము జనించటానికి కారణము కాగలిగినదేమి ఉన్నది? ఏదీ లేదు. కారణమే లేనప్పుడు కార్యము ఎక్కడుంటుంది? కనుక ఈ జగత్తు ఉత్పన్నమే అయివుండలేదు. గొడ్రాలి రెండవ కుమారుడు – మూడవ కుమార్తెల ఆస్తి తగాదాలు ఎక్కడుంటాయి? ఈ జగత్తు ఈ రీతిగా భ్రమయే అయివున్నది.

స్వప్న ద్రష్టకు వేరుగా స్వప్నము లేనట్లే, జాగ్రత్ ద్రష్ట యొక్క స్వకీయ తాత్పర్యమునకు వేరుగా జాగ్రత్ దృశ్యము కూడా లేదు. దేని నుండి ఈ జాగ్రత్ భ్రాంతి ఉత్పన్నమైనదో... అట్టి దానికి ఆత్మకు వేరుగా కారణమెక్కడున్నది?

పోనీ కారణము ద్రష్ట స్వస్వరూపమగు బ్రహ్మమని అందామా? అది కుదరదు. బ్రహ్మము సదా నిర్వికారము – జరామరణ రహితము కదా! అట్టి నిర్వికార బ్రహ్మము దృశ్యమునకు కారణం ఎట్లా కాగలదు? అవజాలదు. బ్రహ్మమే కాకుండా దృశ్యము యొక్క కల్పనకు మరొక కారణమెక్కడిది? మరొకటేదైనా ఉండి ఉంటే ఆత్మ "అనన్యం" ఎట్లా అవుతుంది? దృశ్యమునకు 'ఇది' అనతగిన రూపమెక్కడిది? పైగా, సవికారమైన ఏ వస్తువైనా సరే... ఒకానొక పూర్వావస్థ నశిస్తేనే వర్తమాన అవస్థ పొందుతోంది కదా! సృష్ట్యాదిలో సర్వము పదార్థ శూన్యము అయివుండగా... కేవలము చైతన్యం మాత్రమే శేష్యమైయుండగా... ఏ పూర్వావస్థ నుండి ఈ జగత్ పదార్థముల ఉత్పన్నమవగలవు?

❖

అవాచ్యము (వాక్కుచే చెప్పబడలేనిది) – నిర్వికారము అగు బ్రహ్మమే, త్రాడు పాముగా కనిపిస్తున్నట్లుగా ఈ రీతిగా జగదాకారంగా విజృంభిస్తోందని అందామా? అప్పుడిక జగత్తు యొక్క శబ్ద అర్థములు సత్యములై లభించనట్లే కదా? "రజ్జు సర్పభ్రాంతి"లో సర్పము మొదలే లేదు కదా! "త్రాడు 'సర్పము' అనే రూపమును దాల్చింది"... అనేది (రజ్జు – సర్పభ్రాంతిలో) అయుక్తం కదా!

కాబట్టి... అవాచ్యము, శాంతము అయినట్టి బ్రహ్మపదమున బ్రహ్మమునకు అనన్య స్వరూపుడగు "హిరణ్యగర్భుడు" అనే (జలంలోని ప్రథమ తరంగం వంటి) ప్రప్రథమ చైతన్యతరంగము... కొంచెం నామరూపాత్మకమైన సూక్ష్మశరీరం ధరిస్తోంది.

స్వప్నంలో కొద్ది సమయం తన స్వల్ప కల్పనా శరీరములో తనకు అనన్యమైన స్వప్న దృశ్యమును ప్రతిజీవుడు తనకు అన్యమైనదానివలె చూస్తూనే ఉన్నాడు కదా! అట్లాగే ప్రప్రథమ చైతన్య స్వరూపుడగు హిరణ్యగర్భుడు కూడా ఒకింతకాలం వివర్తరూపమగు సూక్ష్మశరీరం ధరించినవాడై ఉంటున్నాడు. అట్టి స్వప్న సదృశ సూక్ష్మశరీరం... ఈ జీవుని స్వప్నంలా కాకుండా... బహుదీర్ఘకాలం కొనసాగవచ్చు గాక! కానీ, ఈ ముల్లోక జగత్తు ఆ హిరణ్యగర్భుని సుదీర్ఘ స్వప్నమే అయివున్నది. సత్య సంకల్ప రూపుడగు ఆ బ్రహ్మదేవునకు దేశ – కాల – క్రియాది సమన్వితమగు ఈ జగత్తంతా కూడా చిదాకాశమునందే స్వయంగా భాసిస్తోంది.

తస్మిన్ మిథ్యోపసంపన్నే స మిథ్యాపురుషస్తతః
మిథ్యైవ తత్సమాచారం కుర్వన్తి విపరివర్తతే ॥

మిథ్యా భూతమగు ఈ జగత్తునందు,మిథ్యా రూపుడే అగు ఆ బ్రహ్మదేవుడు... మిథ్యగానే ఈ భూత – భువనాది సర్వ సమాచారములను గావించుచు ... వివర్త భావమును పొందుచున్నాడు.

ఆయనే అనర్థరూపములైనట్టి అనేక పదార్థ సంరంభముల గూర్చిన భ్రమను కల్పిస్తున్నారు. స్వకల్పితములగు లోకములలో ప్రవేశించి వ్యష్టి జీవరూపంతో పుణ్య – పాపభోగార్థం తన కల్పిత త్రిజగత్తులందు తానే తిరుగాడుచున్నారు. ఆతని సంకల్పము యొక్క పూర్వస్థితి ఎట్టిదో ... ఇప్పటి

స్థితి కాకతాళీయంగా అట్టిదే అయివుంటోంది. ఆతని సంకల్పము చేతనే జగత్తునందు ఈ ఎదురుగా కనిపించేదంతా సుస్థిరస్థితి వలె అగుపిస్తుంది. అట్టి సంకల్ప నిర్మితమైన ఈ దృశ్య జగత్తు మిథ్యగానే స్థితినొందియున్నది.

శిలా -వన్ధ్యాసుత న్యాయం -

శిలా వన్ధ్యాసుతముఖే వ్యోమ చూర్ణేన రంజనమ్
కరోతి ఇత్యాదివత ఇదం, మిథ్యాజగదుపస్థిమ్ ॥

ఒకానొక ప్రదేశంలో ఒకచోట శిల ఉన్నది. ఆ శిల ఒక సమయంలో కామవికారం పొంద సాగింది. ఇకప్పుడు తనకు తగిన ఒక ప్రియుని కొరకై వెతకసాగింది. వెతకగా, వెతకగా ... ఆ శిలకు ఒక గొడ్రాలి పెద్దకుమారుడు నవయౌవనుడై కనిపించాడు. ఆ శిల ఆ గొడ్రాలి కుమారుణ్ణి సమీపించింది. తన హాస – విలాస – విన్యాసాలతో ... ఆ గొడ్రాలి కుమారునికి తన ప్రేమను తెలియజేసింది. అప్పుడు ఆ వంధ్యా పుత్రుడు కూడా ఆమె అంటే ఎంతో ఇష్టపడ్డాడు. అనేక ఇబ్బందులను, అడ్డులను అధిగమించి వాళ్ళిద్దరూ పెళ్ళిచేసుకున్నారు. వివాహానంతరం తన పతి సౌందర్యం చూచి ఆ శిల మురిసిపోయింది. అప్పుడు ఆ శిల తన ప్రియుని ముఖంలోకి చూచి, కించిత్ ఆదుర్దాగా, "అయ్యో! అదేమిటీ! నీ ముఖానికి బొట్టు లేదేం"? అని వయ్యారంగా పలికింది. అప్పుడు ఆ గొడ్రాలి కుమారుడు తన ప్రియ సఖియగు ఆ శిలను చూచి, "ఓ ప్రియురాలా! నీ కోసం నేనేమైనా చేస్తాను! ఇక బొట్టు మాత్రం ఎందుకు ధరించను? నీవే నా నుదుటికి బొట్టు అలంకరించు...." అని అనునయంగా పలికాడు. అప్పుడా శిల తన చేతులతో ఆకాశమును చూర్ణం చేసి, చూపుడు వ్రేలుతో తిలకంగా చేసి తన ప్రియుడగు ఆ వంధ్యా పుత్రుని నుదిటిపై ఆ తిలకంతో కళ్యాణపు బొట్టును పెట్టి, అలంకరించి ఎంతో సంతోషించింది. అప్పుడొక మహోత్సవం జరిగింది. ఆ మహోత్సవానికి భూమిపైగల వంటపాత్రలు చాలక ... చంద్రమండలం నుంచి కూడా మరికొన్ని వంటపాత్రలు తెప్పించారు.

... ఇటువంటి వాక్యముల అర్థసారంలాగా (ఆద్యంతమూ ఏమాత్రం సమకూడని విధంగా) ఈ జగత్తు మిథ్యగానే స్థితినొంది ఉన్నది. వాస్తవానికి ఈ జగత్తు "ఆకాశ కోశము"వలె అతి స్వచ్ఛమై, శిలయొక్క గర్భభాగంలాగా చిద్ఘనమై, పరమ మౌన – శాంతరూపమై, నాశరహితమై వెలయుచున్నది.

జగత్తు = సర్వాకారుడు – సర్వ సంకల్పధారుడు – చిన్మాత్రరూపుడు అయిన విరాట్ పురుషుని యొక్క "సూక్ష్మ శరీరము" నందు గల విషయాభిముఖమైన స్ఫురణము. అట్టి స్ఫురణమే ఈ జగద్రూపంగా భాసిస్తోంది.

❖

ఈ ప్రకారంగా ఈ సమస్తము కూడా సర్వదా – 'విషయత్వము' మొదలైన దోషములు లేని బ్రహ్మమే! ఇదంతా దోషరహితమైన, సచ్చిదానందరూపమై, శాంతము – ఏకము – ఆద్యంత

వర్జితము అగు బ్రహ్మాకాశమే అయివున్నది. ఇక 'జగత్తు' అని దేనిని అనగలం? జలంలో అనేక తరంగముల ఉత్పత్తి – వినాశనములు సంభవించవచ్చుగాక! వాటిలో ఏ తరంగం జలంకన్నా భిన్నం? అట్లాగే బ్రహ్మమునందు ఈ జగత్తు యొక్క సృష్టి – స్థితి – ప్రళయముల మాత్రంచేతకూడా బ్రహ్మము కంటే ఈ జగత్తుకు భిన్నత్వం ఏమాత్రం లేదు! శుద్ధ జలబిందువు శుద్ధ జలంలా స్వభావ సిద్ధంగా లయమొందుతుంది, చూచారా? అట్లాగే.... సారాసారములను గూర్చిన వివేకము గల తత్త్వజ్ఞానులు కొందరు ఈ సభలో ఉండియున్నారు. వారు 'శుద్ధ బ్రహ్మము' అనే ఏకరసత్వము పొందియే ఉన్నారు.

ఆహా! ఏమి ఆశ్చర్యం! ఈ జగత్తు పరబ్రహ్మం యొక్క అవయవమా అన్నట్లుగా, (లేదా) పరబ్రహ్మం యొక్క కార్యమా అన్నట్లుగా బ్రహ్మమునకు భిన్నమైన దానివలె భాసిస్తోంది! కాని విచారించి చూస్తేనో?... ఈ జగత్తు బ్రహ్మమే అయివున్నది! ఎందుకంటే శాంతం, నిర్మలం, నిష్క్రియం అగు బ్రహ్మమునందు, బ్రహ్మం చేతగాని, మరింకే కారణం చేతగాని జగత్తు ఏర్పడజాలదు.

స్వప్న పదార్థములన్నీ... స్వాత్మరూపమే అయివున్నాయి! దృశ్యరూపములన్నీ ... బ్రహ్మమే అయివున్నాయి. మృగతృష్ణగా కనిపించేదంతా... ఎడారి భూములే కదా! ఎరుగబడిన తరువాత స్వప్నాదులందు ఎవరికి సత్యత్వబుద్ధి ఉంటుంది? అట్లాగే... ఈ జగత్ దృశ్య విషయం కూడా!

శ్రోత్రియుడగు బ్రాహ్మణునకు మద్యము మత్తు ఏమిటో తెలియదు కదా! అట్లాగే జ్ఞాని ఈ దృశ్యము ఏమిటో...బాహ్య రూపమగు ఈ ప్రపంచపు భోగరసము యొక్క విశేషరుచి ఏమిటో ఎరుగుటలేదు. ఈ సంస్పర్శజనిత భోగములు వస్తుతః పైకి ఆకర్షితంగా కనిపిస్తున్నప్పటికీ... ఇవి దుఃఖ ప్రదములే! ఇట్టి విషయోన్ముఖత్వము భ్రమచేతనే రూపుదిద్దుకుంటోంది. అందుచేత ఈ దృశ్యము స్వకీయమగు ఆత్మరూపంగా ఎరుగుటచేతను, నిజశుద్ధ రూపంగా దర్శించటం చేతను నిత్యముక్తమగు ప్రశాంతాత్మానుభవం సిద్ధిస్తోంది.

ప్రియజనులారా! మీరంతా అట్టి స్వస్వరూప ప్రశాంతాత్మత్వ దృష్టిచే మీకు కనబడుచున్న ఈ వారి దృశ్యమును పునీతం చేసుకొనెదరు గాక!

❖❖❖

6. శ్రీరామ జగద్దర్శనం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! మరొక ప్రశ్న. బీజంలో అంకురం ఉంటుంది చూచావా? ఆ విధంగా కారణభూతమగు బ్రహ్మమున కార్యభూతమగు ఈ 'జగత్తు' అనబడే దృశ్యము విద్యమానమగుచున్నదని అనుకోవచ్చు కదా! కనుక ఈ జగత్తు సత్తాస్వరూపమే అవుతుంది కదా? అంతేగాని, ఈ జగత్తు స్వతహాగా లేదని ఎందుకు సిద్ధాంతీకరించాలి?

శ్రీరామచంద్రుడు : మహాత్మా! బీజమునందు అంకురము (మొలకెత్తే వృక్షము) అంకుర రూపంలో ఉండి ఉంటే... అప్పుడు మనం "అకురం బీజం పొట్ట చీల్చుకొని బయల్వెడలుతోంది"... అనవచ్చు

నేమో! కానీ, మనం బీజమును ఛేదించి చూచామనుకోండి. అప్పుడు అందులో అంకురం లభిస్తుందా? లేదే! బీజము అంటే ఏమిటి? బీజము నందలి అంకుర సంబంధమైన సత్తా విభాగమే బీజము. అంతేగాని బీజము ఆకారమో, పై చర్మమో బీజం కాదు కదా! కనుక బీజమే అంకురంగా పరిణతి పొందుతోంది! ...అనునది ఇక్కడ సిద్ధిస్తోంది.

కానీ... బ్రహ్మమునందు జగత్ సత్త అట్లా లేదు. బ్రహ్మమే జగత్తు వలె సర్పరజ్జుభ్రాంతి విశేషంగా అనిపిస్తోంది. బ్రహ్మము నందు జగత్తు ఎక్కడున్నది? అది సదా దాగివుండటం, ఒకానొకప్పుడు బయల్వెడలటం... ఇది యుక్తీయుక్తం కాదు. అందుచేత బ్రహ్మము – జగత్తులకు బీజాంకుర న్యాయము ఏమాత్రం తగియుండటమే లేదు.

స్వామీ! నిర్వికారమగు దాని నుండి సవికారమగు వస్తువు, నిరాకారమైన దానినుండి సాకారమైనది ఉత్పన్నమవటం ఎట్లా కుదురుతుంది? అట్టిది నేను విని ఉండలేదు. చూచి ఉండలేదు. కాబట్టి నిర్వికారమై, అవయవ రహితమైన బ్రహ్మమునందు సాకారము – సావయవము అయినట్టి జగత్తు ఉండజాలదు. ఆవగింజలో ఏనుగుల గుంపు ఎక్కడైనా ఉంటుందా?

"ఒక పెట్టెలో (పేటికలో) రత్నము ఉన్నట్లుగా ఈ జగత్తు బ్రహ్మమునందు కలదు" ...అని కొందరు చేస్తున్న ప్రతిపాదనకూడా నా ఉద్దేశంలో వృథా ప్రేలాపనవంటిదే! ఎందుకంటారా? నిరాకారమగు దానియందు గొప్ప సాకార జగత్తు ఉన్నదనటం ఎట్లా పొసగుతుంది?

కొందరు "సాకార జగత్తుకు బ్రహ్మమే ఆధారం" అని అంటున్నారు. అది కూడా కుదిరేది కాదు. ఎందుకంటే, సర్వ వస్తు రహితము – పరమ శాంతము అగు పరబ్రహ్మము సర్వ వస్తు సహితము – అశాంతము అగు జగత్తునకు ఆధారం ఎట్లా అవుతుంది? ఆధారము – ఆధేయము కొంత సమాన ధర్మములు కలిగినవై ఉండాలి కదా! అందుచేత ఈ కనబడే దృశ్యమునకు బ్రహ్మమే ఆధారం అనటం కూడా ఏమాత్రం యుక్తియుక్తం కాదు.

"ఒకడు నిదురించగానే స్వప్న దృశ్యం ఉత్పన్నమౌతోంది కదా! అట్లాగే... బోధ (ఆత్మ)యే క్షణిక సాకారయుక్తంగా ఉత్పన్నమగుచున్నది" అనే సిద్ధాంతం కూడా కుదిరేది కాదు. ఎందుచేత నంటారా? జాగ్రత్తునందు బాగుగా అనుభవించబడి బాగుగా, అభ్యస్తమైనట్టి పదార్థములకు (దృశ్యమునకు) సంబంధించిన సంస్కారములే స్వప్నంలో స్వప్నరూపంగా సాక్షాత్కరిస్తున్నాయి. ఇది అందరికీ తెలిసినదై, అనుదినం అనుభవమగుచున్న విషయమే కదా! ఇక ఈ సృష్టియో... పూర్వకాలమున అనుభవించబడినది కాదు కదా! ఇప్పటికిప్పుడు ప్రత్యక్షంగా, కళ్లకు ప్రమాణ రూపంగా అగుపిస్తోంది. కనుక ఇది 'స్వప్నమాత్రము' కాదు. కాబట్టి ఏది జాగ్రత్తో... అదియే స్వప్నము అను (బౌద్ధుల) సిద్ధాంతము కథనంకూడా యుక్తము కాదు. జాగృత్ – స్వప్నము ఒక్కటే అయివుంటే స్వప్నంలో మరణించిన బంధువు జాగ్రత్తులో కూడా మరణించాలే గాని, జీవించివుండకూడదు కదా! కానీ ఆతడు ఆ మరునాడు తెల్లవారగానే ఎట్లా కనిపిస్తాడు? కాబట్టి ఈ జాగ్రత్ జగత్తు క్షణికమాత్ర స్వప్నము వంటిదని అనవీలులేదు.

ఇక మరొక సిద్ధాంతము (చార్వాకులు) ను అనుసరించు "ఈ జీవుడు స్థూల శరీరుడే! ఈ దేహము నశించిన తరువాత జీవుడు కూడా నశిస్తాడు! ఈ జీవునకు స్థూల శరీరమే ఉన్నదిగాని, ఆ తదనంతరంగాని, ఇప్పుడుగాని, (శరీరము ఉన్నప్పుడు గాని) ఆతనికి మరొక సూక్ష్మ శరీరమేదీలేదు"... అని చెప్పటం కూడా సముచితం కాదు. ఎందుకంటే... ఈ జగత్తులో పిశాచా దులు, వాటి యొక్క స్వప్నము వంటి స్థితులు లోక ప్రసిద్ధమే అయి వున్నాయి కదా!

కాబట్టి హే మహర్షీ! ఆత్మ చైతన్యము సర్వదా నిరాకారమే అయి, తన చిత్స్వరూపముననే స్థితి కలిగియున్నది. స్వప్న ద్రష్ట నిరాకారుడైనప్పటికీ స్వప్నం సాకారంగా కనిపిస్తోంది. వాస్తవానికి స్వప్నము కూడా నిరాకారమే! అట్లాగే ఆత్మ చైతన్యమే 'సృష్టి' అనబడే వివిధాకారములుగా అజ్ఞాన దృష్టికి అగుపిస్తున్నది. జ్ఞానదృష్టిచే – సాకరమగు జగత్తు నిరాకారమగు పరమాత్మయే అయివున్నది" ...అను సిద్ధాంతం ఇక్కడ ఒనగూడుచున్నది.

స్వప్నంలో చైతన్యమే తనయందు తాను పర్వతాది ఆయా ఆకారములుగా స్థితి కలిగి ఉండటం సుస్పష్టమైన విషయమే కదా! అట్లాగే సర్వజీవులలోని సాక్షి చైతన్యము సర్వసంబంధరహితమగు బ్రహ్మమే అయివున్నది. ఆ సాక్షి చైతన్యముచే జగత్ రూపంగా అజ్ఞానంచేత పొందబడుచున్నది. (లేక దర్శించబడుతోంది) స్వప్న దృశ్యం ఉన్నదా? లేదా? స్వప్నద్రష్టకు ఉన్నది. మరొకరికో, ఆ స్వప్నదృశ్యం లేదు. స్వప్నము మిథ్యయేనని మేల్కొనిన తరువాత ఆ స్వప్నద్రష్ట గమనిస్తూనే ఉన్నాడు కదా! అట్లాగే అజ్ఞానదృష్టిచే ఈ జగత్తు ఉన్నది. జ్ఞాన దృష్టిచే ఇది పరమాత్మ స్వరూపమే అయివున్నది. ఇదియే ఇక్కడి బ్రహ్మము – జగత్తుల సత్ – అసత్ సంబంధం! అనగా... ఈ జగత్తు సత్–అసత్ రూపంగా విజృంభించుచున్నదై, అనిర్వచనీయమై, స్వానుభవవేద్యమై, అజ్ఞాన దశయందు అనుభవించ బడుచున్నది. ఆత్మజ్ఞానము ఉదయించినప్పుడో... 'జగత్' అనబడునది అనుభవించబడకయే (పొందబడకయే) పోతోంది. అనగా ఇదంతా జ్ఞానిచే బ్రహ్మముగానే దర్శించబడుతోంది. ఈ భావ – అభావాలన్నీ కూడా జ్ఞాని దృష్టిలో సర్వదా ఆత్మ ప్రకాశ రూపమును సంతరించుకుంటున్నాయి. భావము అభావ రూపంగాను, అభావము భావరూపంగాను (ఆత్మ నిత్యానుభవంగాను, జగత్తు మిథ్యానుభవంగాను) అగుచున్నది.

బృంహతి బ్రహ్మణి బ్రహ్మ వ్యోమ వ్యోమని వర్ధతే
నచోపపద్యతే కించిత్ బ్రహ్మ వ్యోమ్ని విబృంహణమ్

బ్రహ్మాకాశమున బ్రహ్మాకాశమే జగత్‌రూపంగా వర్ధిల్లుతోంది!... కానీ, వాస్తవానికి నిర్వికారమగు బ్రహ్మాకాశమున 'జగత్తు' అనబడేది వర్ధిల్లటానికి అవకాశమే లేదు. ఈ ద్రష్ట – దర్శనము – దృశ్యము – వీడు – వాడు – నేను – నీవు ... ఇత్యాదిగాగల ఈ సృష్టి విభ్రమమంతా కూడా... శాంత స్వరూపమగు చిదాకాశము యొక్క అనన్యవిస్తార స్వరూపమే! కాబట్టి ఈ జగత్తుకు సాకారత్వం వాస్తవానికి లేదు! ఏ విధంగా స్వప్నంలోను, సంకల్పం (ఊహ)లోను కనిపించే నగరము – భవనము వగైరా సత్యమే కాదో, ... అట్లాగే సాకారంగా పొందబడినప్పటి ఈ జగత్తు సత్యమే కాదు! ఇదంతా కూడా శాంతము – ఏకము – నిర్వికారము అగు బ్రహ్మమే అయివున్నది.

పూర్ణం హి పరమం శాన్తమిదమ్ సర్వమఖండితమ్
అనిజ్గనమ్ అనాభాసం అనాద్యంతం అచేతితమ్ ॥

ఈ కనబడే ప్రపంచమాతా కూడా "పూర్ణము - పరమశాంతము - నిష్క్రియము - విషయాభాస రహితము - ఆద్యంత శూన్యము - స్వప్రకాశ రూపకము - అఖండము - అద్వితీయము"... అయినట్టి బ్రహ్మమే అయివున్నది.

❖

హే మహాత్మా! జనన మరణ రహితము - పరమశాంతము - ఆద్యంత వర్జితము - మహత్తరము - ఉపాధి వర్జితము - నిరాకారము అయినట్టి స్వాత్మపదమునును మీ అనుగ్రహంచేత నేను దర్శిస్తున్నాను. గమనిస్తున్నాను. అనుభవం పొందుచున్నాను. ఈ నా వాక్యము సత్యము .... సత్యము... సత్యము! అంతఃకరణం ఏ వృత్తిరూపం పొందితే అదియే ఈ వాక్యప్రవాహంగా ఇప్పుడు ఉదితమౌతోంది. ఏ బీజమును భూమిపై నాటితే అది ఆ రూపంగానే అంకురించునట్లు, మీరు ఏ పాత్ర్యాంశం మాకు ప్రకటించి ఉన్నారో,... అదియే మాకు మా స్వస్వరూపానుభవము యొక్క మాధుర్యాన్ని చవిచూపుతోంది. ఈ జగత్తును స్వస్వరూపంగా ప్రత్యక్షానుభవం ప్రసాదిస్తోంది.

శుద్ధ జ్ఞానమయైకాత్మా ద్వైతైక్య పరివర్జితః
మనాగపి నజానామి ద్వైతైక్య కలనాకలామ్ ॥

శుద్ధ జ్ఞానమయము - ద్వైతైక్య రహితము అయినట్టి ఆత్మ నేనే అయివున్నాను. ద్వైతైక్య కల్పన నాకు లేనిదే అగుచున్నది. ఇక ఈ కనబడే జీవులంతా కూడా... నా దృష్టియందు శాంత స్వరూపులే! సర్వేంద్రియ వ్యాపార రహితులు! సర్వక్రియా వర్జితులు! వీరందరి స్వరూపము బ్రహ్మమే! కనుక అందరు కూడా సదా జీవన్ముక్తులై ఆకాశమున శూన్యత్వంలాగా బ్రహ్మమునందు బ్రహ్మముగానే స్థితినొందియున్నారు. ఈ జగత్తు శబ్ద - స్పర్శ - రూప - రస - గంధాది అనేక విశేషములతో వివిధములైన కార్యారంభములతో కనిపించవచ్చు గాక! అయినా కూడా నా దృష్టిలో ఇప్పుడు ఇదంతా గోడపై రంగులతో చిత్రించబడినట్టి "తుపానుగాలికి సముద్ర మధ్యంలో చిక్కుకున్న ఓడ" వలె మౌనస్వరూపము, ఆభాసమాత్రము, మనో రాజ్యము వంటిది అయివున్నది. శిలయందు చెక్కబడిన శిల్పంలాగా, కథలోని రకరకాల పాత్రలలాగా, ఆకాశంలో శంబరాసురుని మాయచే కల్పించబడిన ఇంద్రసభలాగా స్వప్నమువలె ఉదయించి భాసించుచున్నదే అగుచున్నది! హే మహాత్మా! ఏదైతే సృష్ట్యాదియందే స్వప్నమువలె ఉదయించినదై ఆలంబన రహితంగా, నిరాకారంగా భాసించి ఇప్పటికీ కొనసాగుతోందో... అట్టి ఈ దృశ్యమునందు సత్యత్వమనేది ఎక్కడిది?

ఈ జగత్తు అజ్ఞానియొక్క దృష్టియందు సత్యమే! కానీ... వివేకి యొక్క దృష్టిలో మిథ్య మాత్రమే! ఇక... బ్రహ్మ స్వరూపంగా గాంచువాని దృష్టిలో ఇది బ్రహ్మమే అయివున్నది. భూమికలను అధిగమిస్తూ వచ్చిన ఉత్తమ సాధకుడగు మనుజునియందు ఇదంతా క్రమంగా శమించినదై చివరికి మహాకాశమువలె శూన్య స్వరూపంగా పర్యవసించినదై ఒప్పుచున్నది. పూర్ణ జ్ఞాని దృష్టియందు "నాతో సహా" ఈ స్థావర జంగమాత్మక జగత్తంతా కూడా చిదాకాశరూపమే అయివున్నది.

ఓ గురువర్యా! నేను చిదాకాశ రూపుడనే! మీరుకూడా చిదాకాశరూపులే! ఈ జగత్తంతా కూడా చిదాకాశమే! నా ఈ వాక్యమును పరీక్షించటానికై మీరు చిదాకాశ స్వరూపముతో ఏకత్వం పొంది నా చిదాకాశరూపమును నిరభ్యంతరంగా, దర్శించవచ్చు! హే మహర్షీ! మనుజులలో పరమ శ్రేష్ఠులు, బ్రహ్మాకాశ స్వరూపమును సంతరించుకున్నవారు అయిన మీ నిజస్వరూపమును ఆకాశమువలె నిర్మలము, శుద్ధ జ్ఞానానందము, సర్వాత్మకము, పూర్ణానందైక బ్రహ్మమునకు అభిన్నము అయినదానిగా ఎరుగుచున్నారు. ఆత్మజ్ఞానమును ప్రసాదించినట్టి తమ పాద పద్మములకు సాష్టాంగ దండ ప్రణామములు సమర్పించుకుంటున్నాను.

❖

సూర్యుడి నుండి కారణము లేకయే కిరణములు అనేక ప్రదేశములపై ప్రసరించి ఆయా వస్తుజాలమును విద్యమానంగా చేసివేస్తున్నాయి కదా! అట్లాగే కారణము లేకయే చిద్రూపము నుండి ఈ జగత్తు ఉత్పన్నమగుచు... మరల చిద్రూపమునందే లయించుచున్నది. కాబట్టి ఇది నిర్మల చిదాకాశ రూపమే అయివున్నది!

ఓ మునీంద్రా! మీరు నాకు చిదాకాశరూపులే అయి కనిపిస్తున్నారు! అట్లే ఈ సభికులంతా కూడా! అట్టి మనందరి కేవల చిదాకాశరూపము సమస్త శాస్త్రయుక్తులను అధిగమించినదై ఉన్నది. సర్వ పదములకు అతీతమైయున్నది. ద్వంద్వవర్జితమై ఉన్నది. మీరు నా స్వరూపులే! ఈ సర్వజనులు సర్వదా నా స్వరూపులే! (తత్త్వమసి అను) వేదవాక్యముల భావార్థం నాకిప్పుడు సుస్పష్టంగా ద్యోతకమౌతోంది. నేను, నా కాళ్ళు, – చేతులు – కళ్ళు మొదలైన సర్వ అవయవములు, బాహ్యమందలి ఈ ఘట–వస్త్రాది సర్వ వస్తువులు, ఈ సమస్త జగత్తు... ఇదంతా నామరూపాదుల దృష్ట్యా వాస్తవం కాదు. ఇవన్నీ ... ఇదంతా అతి నిర్మలము – మహాసూక్ష్మము అయినట్టి చిదాకాశరూపమే అయివున్నది.

❖

హే మహాత్మా! శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షీ! ఈ విధంగా ఈ దృశ్యజగత్తు పదార్థసహితం కాదు! కేవలము బ్రహ్మమే “నేను, నీవు, దృశ్యజగతు, మనోబుద్ధి చిత్త అహంకారాలు, దేహాలు, దేశాలు – పంచభూతాలు, సప్త సముద్రాలు, ఇంద్రియాలు, ఇంద్రియ విషయాలు, జన్మ మృత్యు పునర్జన్మాదులు స్వర్గ భూపాతాళ లోకాలు, త్రిమూర్తులు, స్త్రీ పురుషులు, ఆకాశం, భూమి, గ్రహాలు, ఆరామాలు, బాహ్యము, అంతరము, పైన – క్రింద, దిక్కులు, గ్రామాలు, పట్టణాలు, నేడు, నిన్న, మొన్న, క్షణాలు, యుగాలు, సుఖదుఃఖాలు, జాగ్రత్ స్వప్న సుషుప్తులు” ...ఈ విధంగా ఏకానేక విశేషాలుగా కనిపిస్తోంది. ఇవన్నీ వస్తురూపంగా పొందబడడం అట్టిది భ్రమమాత్రమే! వాస్తవం కాదు. అయితే బ్రహ్మమే ఇవన్నీ! కాబట్టి, తరంగములు జలమునకు వలె, స్వప్నము స్వప్న ద్రష్టకువలె, ఆలోచన ఆలోచించువానికివలె ...ఇవన్నీ బ్రహ్మమునకే చెందినవై, బ్రహ్మమునకు అభిన్నమై, బ్రహ్మమునకు పర్యాయపదములై ఉన్నాయి.

హే మహాత్మా! మీరు – నేను – మా తండ్రిగారు – మా ముగ్గురు తల్లులు – నా సోదరులు – ఈ సభికులు – నేను ముందు ముందు సంహరించబోయే దుర్జనులు – నేను రక్షించబోయే సజ్జనులు – నన్ను భక్తితో ఆరాధించబోవువారు – అందరూ బ్రహ్మమే! నాకు సమర్పిస్తున్న నమస్కారం బ్రహ్మమునకే చెందుతుంది!

ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే ... బ్రహ్మమే అజ్ఞానముతో కూడిన అవగాహనచేత ఈ సర్వజగత్తుగా కనిపిస్తోంది. విజ్ఞానంచేత జగత్తుగా కనిపించేదంతా బ్రహ్మముగా అనిపిస్తోంది. బ్రహ్మముగా ఇదంతా సత్యమే! నామరూప పాదార్థాత్మికంగా కనిపించినా కూడా ఆబ్రహ్మస్తంభ పర్యంతము (బ్రహ్మదేవుని నుండి ఒక జడమగు స్తంభము వరకు) బ్రహ్మమే!

స్వామీ! నా అనుభవము – అనుభూతి – దర్శనములను ఈ విధంగా ఉన్నది ఉన్నట్లుగా ప్రకటించాను. అయితే ఇక్కడ ఏ పదార్థముల అభావత్వము నేనిప్పుడు ప్రకటిస్తున్నానో... అది తార్కికవాదుల సభలో నచ్చవచ్చు. నచ్చకపోవచ్చు. "ఈ దృశ్యము పదార్థ రహితమగు కేవల బ్రహ్మమే" ...అనే నా సుస్పష్టమైన అనుభూతిని తార్కికుల సభలో "వితర్కము" ...అని అనుకో వచ్చునేమో మరి. "నా తల్లి గొడ్రాలు. నా నోట్లో అసలు నాలుకే లేదు" ... ఇటువంటి వాక్యాలవలె ఆ తార్కికులకు నింద్యముగాను, వారి వాదోపవాదముల దృష్ట్యా లభించకపోవచ్చునేమో? కానీ ఏ సభలో ఆత్మజ్ఞానము గురించి విచారణ జరుగుతోందో, "పరమ పురుషార్థమగు జ్ఞానము ఏది?" ...అని తీవ్రమైన పరీక్ష జరుగుచున్నదో... అట్టి వారి సభలో నా ఈ అనుభూతి – అనుభవ వాక్యాలు తప్పక శోభిస్తాయి.

ఎందుకంటారా?... సమస్త పదార్థముల యొక్క 'అభావము' లేకపోయిందా?... ఆత్యంతికమైన 'అనర్థ నివృత్తి' రూపమగు నిరతిశయానందము సిద్ధించదు!" అని నా అభిప్రాయము, నా సమాధానం కూడా! బ్రహ్మము వాదోపవాదములచే లభించేది కాదు. (యతో వాచో నివర్తంతే అప్రాప్య మనసా సహా, బుద్ధిగ్రాహ్యం – అతీంద్రియమ్, తదంగీకార సూచనం మౌనం, స్వానుభవంతు కేవలం ...మొదలుగా గల) వేదోపనిషత్తు అభిప్రాయములను అనుసరించి బ్రహ్మము వాదోపవాదాలకు విషయం కాదు. అందుచేత కాష్ఠమౌనరూపమగు "సర్వ పదార్థ అభావము" ...అనబడే కేవలీస్థితి వాదములచే ప్రతిపాదించి నిరూపించటం సాధ్యపడేది కాదు. శుష్క వాదములచే ఆత్మజ్ఞానం ఉదయించదేమో! నిర్మల విచారణ మాత్రమే అందుకు మార్గం, ఉపాయం కూడా! ఏదైతే ఈ ప్రత్యక్షాది ఇంద్రియములకు విషయమే కాదో, ప్రమాణములచే పొందబడజాలదో, ఎద్దానియందు ఏ చిహ్నము ఏమాత్రం లేనేలేదో... అట్టి స్వానుభవరూపమగు బ్రహ్మము వాదములతో నిరూపించి చెప్పలేమని ఇక్కడ నా అభిప్రాయం. అయితే అందుకు అనుభవమే ప్రమాణము.

ఇక్కడున్నదంతా చిద్రూప బ్రహ్మమే! అందుకు వేరైనదంటూ ఎక్కడా ఏదీ లేదు. బ్రహ్మముకంటే వేరుగా ఏది ఎక్కడ అనిపించినా అది భ్రమయే మూలముగా కలిగియున్నది. అట్టి ఈ జగత్తుగా (భ్రమచే) అనిపిస్తున్నట్టి (వాస్తవానికి పదార్థ రహితం అయినట్టి) ఇదంతా కూడా జగత్‌నామధేయ

పరబ్రహ్మమే అయివున్నది. ఈ దృశ్య జగత్తు ... సమస్త శాస్త్రార్థముల యొక్క ఆత్యంతికసారం బ్రహ్మమే అయివున్నది. అనుభవమే ప్రమాణముగా కలిగియున్నట్టిది. అది చిహ్నరహితం. అతి నిర్మలము. కేవల చిదాకాశరూపము. ఏకము – జన్మవర్జితము – ఆద్య స్వరూపము. నామరూప రహితము – శుద్ధము – కల్పనా శూన్యము.

పరబ్రహ్మమే దురభ్యాసవశం చేత అనుభవమాత్రమగు దృశ్యజగత్తుగా అనిపిస్తోందేమో! అనగా, నాకు జగత్తుగా కనిపించేదంతా బ్రహ్మముగా అనిపిస్తోంది. చిద్రూప పరబ్రహ్మమునకు అనన్యమైనదేదీ ఎక్కడా లేదు. ఎందుకంటే ఆ పరబ్రహ్మము అనన్యము – అద్వితీయము కదా! అట్టి నిర్మల పరబ్రహ్మమే అంతటా ఉండి ఉండగా, ఇక "ఆ బ్రహ్మమునందు జగత్తు ఉన్నదా! లేదా?" ఇటువంటి వికారాది నామరూపాదుల గురించిన, దోషాదుల గురించిన శంక వలన ఏం ప్రయోజనం? శంక ఎందుకుండాలి?

❖❖❖

XV. "దారు - వైవధిక" ఆఖ్యానం

1. కట్టెల కోసం పోయి చింతామణి తెచ్చుకోవటం

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి: ఓ మహాబుద్ధీ! భరద్వాజా! ఈ విధంగా శ్రీరామచంద్రుడు "ఈ దృశ్యముగా కనపించేదంతా బ్రహ్మమే కాబట్టి, బ్రహ్మముగా దర్శించే దృష్టిని పెంపొందించుకోండి"... అని సంవాదసారమును మనకందరికీ ప్రకటించాడు. బ్రహ్మానందమున ప్రవేశించి పరమాత్మ పదమున విశ్రమిస్తూ కనులు మూసుకున్నాడు. సభ అంతా నిశ్శబ్దం తాండవించింది. సభికులంతా కూడా రామచంద్రమూర్తి యొక్క ఆత్యంతికమైన "ఇదమ్ సర్వమ్ పరబ్రహ్మమేవ"... అను పాఠ్యాంశసారాన్ని మృధుమధురంగా ఆస్వాదిస్తూ రామచంద్రునివలె మౌనం వహించారు. సభంతా నిశ్శబ్దం తాండవించింది. ఆ విధంగా రెండు ఘడియలు (24 mts x 2) గడచిపోయాయి.

నెమ్మదిగా రామచంద్రుని పద్మనయనములు విచ్చుకున్నాయి. ఆతని ముఖంలో పరబ్రహ్మానందం తాండవిస్తోంది. తనకు అంతా తెలిసికూడా గురుముఖతః విని ఆనందించాలని కొంచెము కుతూహలత్వమును స్వయంగా ఆహ్వానించి... లీలా పూర్వకంగా బ్రహ్మర్షియగు శ్రీవసిష్టులను ఇట్లు ప్రశ్నించాడు.

❖

శ్రీరామచంద్రుడు : సంశయమనే మేఘములను తొలగించగల ఝంఝామారుత స్వరూపులగు ఓ గురువర్యా! ఇప్పుడు మనస్సులో జనించిన ఒక తుచ్ఛమైన సందేహమును మీముందుంచుతాను. తద్వారా మీ వాక్ప్రవాహ మాధుర్యాన్ని ఈ సర్వ సభికులతో సహా, ముందు ముందు ముముక్షువులతో సహా... మేమంతా ఆస్వాదిస్తాము.

హే మునీంద్రా! "పరమాత్మ సమస్త వాక్కులకు అతీతమైయున్నది"... అనునదే సంసార సముద్రమును దాటించగల మహాజ్ఞానమైయున్నది కదా! ఆ సద్రూప బ్రహ్మము... "స్వానుభవమాత్ర నిశ్చయరూపం. అవాచ్యము. మహాత్ముల వాక్కునకు కూడా విషయం కాలేకపోతోంది" అని చెప్పబడుతోంది. మనం అది గమనించాం. అది జ్ఞేయరూపం. సర్వ సంకల్పవర్జితం. స్వానుభవరూపం. జాగ్రత్ – స్వప్న – సుషుప్తులనబడే అవస్థాత్రయమునకు అతీతం. అయ్యది తురీయ స్వప్రకాశ వస్తుమాత్రంగా లభించవలసిందే! మరి ఈ శాస్త్రాదులలో, ... ఇవన్నీ కూడా జాగ్రత్‌కు మాత్రమే అంతర్గతమై ఉన్నాయి. విధంగా జాగ్రత్ మాత్ర విషయాలైనట్టి గురు – శాస్త్రాదులకు ఆ పరబ్రహ్మము "దుర్జ్ఞేయం అని... అనవలసి వస్తోంది మరి!

ప్రతియోగి–వ్యవచ్ఛేధ సంఖ్యా భేదైషినాం కిల?
కథం శాస్త్ర పదైః తుచ్ఛైః సవికంపైరవాప్యతే?

జాగ్రత్ పరిమితములగు ఈ శాస్త్రాదులు, సవికల్పరూపములే కదా? మరి బ్రహ్మమో... నిస్సంకల్ప - నిర్వికల్ప రూపమై ఉన్నది.

ప్రతియోగి ... "జగత్తు పరమాత్మయందు లేదు"

వ్యవచ్ఛేదము ... "పరమాత్మకంటే భిన్నంగా ఏ పదార్థము సత్యము కాదు"

భేదము ... "పరబ్రహ్మం అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయ పంచకోశముల కంటే విశిష్టము - విభిన్నము అయివున్నది"

సంఖ్య ... ఏకమైన బ్రహ్మమే కలదు.

ఇటువంటి సవికల్పరూపములగు వాక్య, వాదోపవాద, సిద్ధాంతములచే వాక్కుకు-మనస్సుకు అతీతమైయున్న పరబ్రహ్మము ఎట్లా లభ్యమౌతుంది చెప్పండి? ఇటువంటి సిద్ధాంతాలు - వాదోప వాదాలు, ప్రవచన, ఖండనాలు వికల్పరూపాలే కదా! వికల్పాలతో కూడిన శబ్దాలతో శాస్త్రాలు నిర్మించ బడ్డాయి. అటువంటి శబ్దజాలంతో కూడిన శాస్త్రాలు నిశ్శబ్ద రూపమగు బ్రహ్మాన్ని ఎట్లా అందిస్తాయి? అందించవేమోనని అనిపిస్తోంది. మరి అటువంటప్పుడు "వివిధ వికల్ప సహితం, భ్రాంతి పరంపరా రూపం" అగు గురుబోధలు, శాస్త్ర ప్రతిపాదనలు... ఇవన్నీ ఎందుకు కల్పించబడుచున్నాయి?

గురు శాస్త్రాది విజ్ఞానే కారణంవా? అస్తి అకారణమ్?
తదత్ర నిశ్చయం, బ్రహ్మన్! బ్రూహి మే వదతాంవర!

ఓ మహావక్తా! బ్రహ్మర్షీ! ఈ కారణంచేత... ఆత్మజ్ఞానం విషయంలో గురు - శాస్త్రాదులు కారణం కాగలవా? కారణం అవజాలవా? ఈ నా సంశయమునకు మీ నిర్ణయం ఏమిటో ప్రవచించమని ప్రార్థన!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ మహాబాహో! రామచంద్రా! నీవు చెప్పినది యథార్థమే!

ఏవమేతత్ మహాభావో! న శాస్త్రం జ్ఞానకారణం।
నానా శబ్దమయం శాస్త్రం అనామ చ పరం పదమ్ ॥

శాస్రాదులు బ్రహ్మజ్ఞానమునకు సాక్షాత్ కారణం కాజాలవు. ఎందుకంటే... శాస్త్రములన్నీ నానావిధములైన శబ్ద వికల్పములతో కూడుకొని ఉన్నాయి. ఇక బ్రహ్మపదమో... అది 'అనామయము' అయివున్నది. కానీ...

తథాపి, రాఘవశ్రేష్ఠ! యదైవతద్ధేతుతాం గతమ్
శాస్త్రాద్యుత్తమ బోధస్య తత్సమాసేన మే శృణు ॥

అయినప్పటికీ కూడా... గురు... శాస్త్రాదులు ఉత్తమ బ్రహ్మజ్ఞానము యొక్క బోధకు కారణమౌతున్నాయి. అంతేకాదు అవసరమగుచున్నాయి. తత్ఫలమైనట్టి మోక్షమునకు కారణం కూడా అగుచున్నాయి. ఈ విషయాన్ని విశదీకరిస్తూ ఆధ్యాత్మ శాస్త్రంలో "దారు - వైవధికన్యాయం" అనే ఒకానొక దృష్టాంతపూర్వకమైన సిద్ధాంతం చెప్పబడుచూ ఉన్నది. అద్దాని గురించి సంక్షిప్తంగా ఇప్పుడు చెపుతాను విను.

❖

దారు - వైధక న్యాయం - ఒకానొక కొండ ప్రాంతంలో 'కీరక' అనే పేరుగల ఆటవికుల దేశము వర్ధిల్లుతోంది. ఆ కీరకజాతి ఆటవికులలో కొందరు కావడి మోస్తూ జీవించే సంచార జాతికి చెదిన వైవధిక తెగ ప్రజలు ఉండేవారు. ఆ కావడి మోసేవారు (వైవధికులు) క్రమంగా కాలమహిమచేత దేశంలో నెలకొన్న యుద్ధ వాతావరణం కారణంగా వారి వారి జీవనోపాధులను కోల్పోయారు. కటిక దారిద్ర్యం అనుభవించసాగారు. వారంతా బ్రతికి చెడ్డవారు అవటం చేత ఆ పేదరికం వారిని ఎంతగానో బాధించసాగింది. శిథిలమైన వృక్షంలాగా వారు దుఃఖముచే, దుర్బలత్వంచే కృశించ సాగారు. మహా దారిద్ర్యముతో చినిగిన బొంతలు కప్పుకుంటూ పూరి గుడిసెలలో పేదరికంలో దీనముఖాలు పొందారు. "ఇంతటి పేదరికం అనుభవిస్తున్నామే! దీనికేమిటి ఉపాయం?"... అని ఆ వైవధికులంతా గుమిగూడి ఒక చెట్టుక్రింద ఒక సాయంకాలం కూర్చుని యోచన చేయసాగారు. వారిలో ఒక తెలివైన యువకుడైన వైవధికుడు లేచి నిలుచుని ఇట్లు ప్రసంగించసాగాడు.

ఓ వైవధిక (కావడి మోసే జాతి) మిత్రజనులారా! మీరంతా ఎందుకు ఇంతగా విచారిస్తు న్నారో నాకేమీ అర్థం కావడం లేదు. మనం కావడి మోసే పని కోల్పోయి ఉండవచ్చుగాక! అంత మాత్రం చేత మనం దిగులు ఎందుకు పడాలి! మన ఒంట్లో చేవ చావలేదే! పరమాత్మ మనకు దారుఢ్యమైన దేహాలు ప్రసాదించారు కదా! మనం కాయకష్టం చేసి బ్రతికేవాళ్ళమే కదా! నేను అంతా ఆలోచించాను. ఆలోచించగా ఆలోచించగా... నాకు గడచిన రాత్రి ఒక గొప్ప ఆలోచన వచ్చింది. మన ఈ వైవధిక కుగ్రామానికి సమీపంగా దట్టమైన అడవులు ఉన్నాయి కదా! మనం ఆ అడవులలో కట్టెలుకొట్టి, ఆ కట్టెలను ఈ దగ్గరలో గల పట్టణంలో అమ్ముకుని, అక్కడే నిత్యాహార వస్తువులు కొనుక్కుని తెచ్చుకుందాం! ఇక మనకు ఏ బాధా ఉండదు. మనం మరెక్కడికీ వలస పోనక్కర్లేదు!

ఈ ఆలోచన అక్కడి వైవధిక జాతి పెద్దలందరికీ బాగా నచ్చింది. ఇక మరెటువంటి ఆలోచనా చేయకుండా ఆ ఆలోచనను అమలుచేశారు. వారంతా జట్టులు జట్టులుగా కలసి అడవిలో ప్రవేశించి కట్టెలు కొట్టి, అవి మోసుకొని పట్టణం చేరి అమ్ముకోసాగారు. ఆ లభించిన డబ్బుతో ఇళ్ళు గడవటానికి కావలసినవి కొని తెచ్చుకొని జీవించసాగారు. క్రమంగా వారి తిండి – బట్టల కరువు తొలగింది. "కష్టే–ఫలీ" అన్నారు కదా!

అట్లా కొంతకాలం జరిగింది. అయితే ఆ సంచార జాతి వైవధికులలో కొన్ని జట్లకు కట్టెలు కొట్టటం మాత్రం చేత తృప్తి కలగలేదు. వారు ఇట్లా అనుకున్నారు.

"మనం కొన్ని రోజులుగా కట్టెలు కొడుతున్నాం. బాగానే ఉన్నది. మనకు ఇప్పుడు తిండి–బట్టకు లోటేమీ లేదు. అయితే ఈ అడవిలో అనేక రకాలైన సంపదలు ఉన్నాయి. మనమేమో ఏరోజుకారోజు కట్టెలు కొట్టి ఆ పూట మాత్రమే గడుపుకొంటున్నాం. పగలంతా కట్టెలు కొట్టి, వాటిని మోసుకొని ఆ మరునాడు సంతలో అమ్మితే మనకు ఏమంత గొప్పగా ధనం లభించటం

లేదు కదా! రెండు రోజులు తిండి మాత్రమే లభిస్తోంది. అందుచేత మనం ఈ అడవిలో మరికొంత లోపలిగా వెళ్ళితే, అక్కడ చందన వృక్షాలు, గంధపు చెట్లు లభిస్తాయి. వాటిని కొట్టి అమ్ముకుంటే తక్కువ శ్రమ ఎక్కువ ధనం లభిస్తుంది. అప్పుడు మనం ఇళ్ళు కట్టుకొని మరికొన్ని వసతులు కల్పించుకొని హాయిగా ఉండవచ్చు కదా!"

ఇట్లా యోచన చేశాయి. తదితర జట్లతో ఈ విషయం ప్రస్తావించాయి. కానీ చాలామంది అందుకు ఒప్పుకోలేదు. "ఈ కట్టెలు కొట్టటానికి మనం అలవాటు పడ్డాం! ఇంతకుమించి మన కెందుకు? ఏదో గుడిశలలో నివశిస్తున్నాం. ఇది మనకు చాలదా? ఇంకా అడవికి లోపలగా ప్రవేశించటం యెందుకు? అక్కడ చందన వృక్షాలు ఉంటాయో? ఉండవో? ఒకవేళ ఉన్నా... వాటిని ఛేదించటంలో ఏమేమి ఇబ్బందులు ఉంటాయో! అక్కర్లేదు. మేము రాము. ఈ అడవిని మేము మామూలు వంటచెరకుకు ఉపయోగించి కట్టేలే కొట్టడం కొనసాగిస్తాం"... అని భీష్మించుకొని కూర్చున్నారు.

చివరికి కొన్ని జట్లు "గంధపు వృక్షములు ఉండే ప్రాంతం కనిపెట్టడానికి ఆ అడవిలో మరింత దూరం ప్రయాణిద్దాం"... అని నిర్ణయించుకొని బయలుదేరాయి. వారి ప్రయత్నం ఫలించింది. వారికి ఆ అడవిలో కొంతదూరం తరువాత చందన వృక్షాలు చాలా కనిపించాయి. ఇక వాటిని కొట్టి, వాటిని పట్టణం తెచ్చి మంచి ధరలకు అమ్ముకోసాగారు. వారంతా మొదటి వారి కంటే ధనికులు కాసాగారు. మంచి ఇళ్లు కట్టుకున్నారు.

ఆ విధంగా చందన వృక్షములను ఛేదించి అమ్ముకుంటున్న జట్లవారు ఒకచోట ఒక రోజు సాయంకాలం సమావేశమైనారు. అందులో ఒక వైవధికుడు లేచి నిలుచున్నాడు.

"ఓ తెలివైన వైవధికజాతి రత్నములారా! మనం ఈ మహారణ్యంలో సుదూరప్రాంత సందర్శించి చందన – గందపు వృక్షముల ప్రదేశములు కనిపెట్టి ధనికులం అయ్యాం. ఇళ్ళు కట్టుకున్నాం. కానీ ఈ అడవి యొక్క సంపద ఇంతమాత్రమే అనుకోకండి. పట్టణంలో నాగరకులకు కూడా ఊహకు అందనంతటి సంపద ఈ అడవులలో దాగివున్నదని నా ఉద్దేశం. అందుచేత మనం ఇంకా ఇంకా దట్టమైన అడవులలో సుదూర ప్రదేశాలలో ప్రవేశించుదాం. అక్కడ విలువైన సంపద దొరకవచ్చు. ఏమేమి దొరుకుతుందో, ఇప్పుడు నేను చెప్పలేకపోవచ్చు. కాని కచ్చితంగా విలువైనవి లభిస్తాయని నా నమ్మకం. అందుచేత ఈ అడవులలో సుదూరంగా ప్రయాణించటానికి మీరంతా సంసిద్ధులవండి!"

ఆ సమావేశమైన వైవధికుల జట్లలో కొంతమందికి ఈ ఆలోచన ఏ మాత్రమూ నచ్చలేదు. "మనం ఇప్పుడు కొంత ధనికులం అయ్యాం కదా! ఇంతకంటే దేనికి? అడవులలో విలువైన వస్తువులు ఉండవచ్చు! ఉండకపోవచ్చు కూడా! పెళ్ళాం బిడ్డలను వదులుకొని అంతదూరం మేము రాము. మాకు ఇది చాలు. ఈ మాత్రంతో మా కుటుంబంతో మేము హాయిగా ఉంటాం! అట్లా సుదీర్ఘంగా అడవిలో ప్రవేశించి, వెతకటం అనవసరం. అసందర్భం కూడా!"... అని చాలామంది

ఆ సమావేశాన్ని వదలివెళ్ళిపోయారు. బహుకొద్దిమంది మాత్రం "ఇంకా ఇంకా ఈ అడవులలో ఏమేమి సంపద ఉన్నదో అది చూచి, సొంతం చేసుకొని వద్దాం"... అని అప్పటికప్పుడే నిర్ణయించు కున్నారు. వారట్లా ప్రయత్నం కొనసాగిస్తూ ఉండగా, వారిలో కొందరికి అనేక రత్నాలు, బంగారం, గుప్తములైన ధనరాసులు, వారి వారి అదృష్టాన్ని బట్టి లభించాయి. అట్లా ఏవో పొందిన కొందరు వెనుకకు మరలి ఇంటికి చేరారు. భార్యాబిడ్డలను ఆ సంపదతో ఆనందింపజేస్తూ ఇంటి వద్ద ఉండిపోయారు.

ఇక కొద్ది జట్లు మాత్రం ఆ అరణ్యంలో ఏవైనా విలువైన వస్తువులు కోసం ఇంకా ఇంకా అన్వేషించసాగారు. అట్లా వెతుకుతూ వెతుకుతూ ఉండగా వారికి ఒకచోట "చింతామణి" లభించింది. ఆ చింతామణి ఏది కోరితే అది అప్పటికప్పుడే ప్రసాదించ గల మాహాత్మ్యం కలిగి ఉన్నది. ఆ చింతామణి వలన ఆ కొద్దిమంది సమస్త ఐశ్వర్యములు పొందినవారై అచ్చటే సుఖ – శాంతి – ఐశ్వర్యములు అనుభవిస్తూ ఇప్పటికీ హాయిగా నిశ్చింతగా – ఆనందంగా కాలం గడుపుచున్నారు. వారు ప్రపంచంలో అత్యధిక సంపద కలిగిన వారిలొ ఒకరుగా అయ్యారు.

❖

చూచావా రామచంద్రా! ఆ కీరక జాతి ప్రజలలోని వైవధికులలో అరణ్యమును ఆశ్రయించి ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క తీరైన సంపద సంపాదించుకున్నారు. కొందరు భాగ్యహీనులై రోజువారీగా కట్టెలు తెచ్చుకొని, అమ్మి, పొట్ట పోసుకుంటూ ఏ రోజుకారోజే మరల ఆ పనికి సిద్ధమగుచు గుడిశలలో రోజులు గడుపుచున్నారు. వారికి రెక్కాడితేగాని డొక్కాడటం లేదు.

మరికొందరు విలువైన గంధపు – చందనపు చెక్కలు సంపాదించి అమ్ముకుంటూ ఇళ్ళు కట్టుకున్నారు. ఇంకొందరు బంగారము, రత్నాలు మొదలైన విలువైన సంపద ఇంటికి తెచ్చుకొని మంచి భవనాలు నిర్మించుకొని సుఖిస్తున్నారు. అంతటితో తృప్తి చెందుచున్నారు.

బహుకొద్దిమంది మాత్రం ఇంకా ఇంకా తిరుగాడి 'చింతామణి'ని సంపాదించుకొని మహాదైశ్వర్యములు అనుభవిస్తున్నారు. రాజభవనాలు నిర్మించుకొని గొప్పగొప్ప సంపదలతో తులతూగుచున్నారు.

ఎవవరికైతే 'చింతామణి'యే లభించిందో, వారు మొట్టమొదట దినభత్యముల కొరకై కట్టెలు కొట్టుకుని రావడానికే వెళ్ళారు కదా! కానీ అనేక ప్రయత్నముల ఫలంగా చివరికి వారికి చింతామణి లభించింది. వారు ఇప్పుడు స్వర్గలోకంలో ఉండే దేవతలవలె మహాదైశ్వర్యములు సంపాదించుకొని సుఖంగా నివసిస్తున్నారు.

ఓ రామచంద్రా! ఆ కావడి మోసేవారు కట్టెలకోసం చేసిన ప్రయత్నం వల్లనే... (అందులో కొందరు) మహత్తరము, అనితర సాధ్యము అయినట్టి "చింతామణి"ని సంపాదించుకొని స్వర్గ సౌఖ్యములు అనుభవించ గలుగుచున్నారు. కట్టెల కోసమై ప్రయత్నం ప్రారంభించకుండా ఉండి ఉంటే, వారికిప్పుడు చింతామణి లభించేదా? లేదు కదా! ఆ చింతామణి సంపాదించుకొన్న

వైవధికులు ఇప్పుడు భయ – మోహ – విషాద రహితులై జీవితమును ఆనందముగా ఆస్వాదిస్తున్నారు. వారి బుద్ధి పరిపూర్ణమై, ఆనందంతో కూడి ఉంటోంది. వారికి అన్ని దిగుళ్ళు సమసిపోయాయి. ఇక వారికి ఇతర లాభములు వేటితోనూ పనిలేకుండా పోయింది.

వారంతా కట్టెలకోసం వెళ్ళి చింతామణిని సంపాదించుకొని ఇప్పటికీ హాయిగా ఉన్నారు.

❖❖❖

2. కాష్ఠ - వైవధిక న్యాయ తాత్పర్యం

శ్రీరాముడు : హే మాననీయా! మునిశ్రేష్ఠా! ఈ "కాష్ఠ – వైవధిక న్యాయం" సంబంధించిన కథా విశేషం యొక్క తాత్పర్యం ఏమిటో, ఏ ఉద్దేశంతో ఈ సందర్భంలో మీరు చెప్పారో... అవన్నీ వివరించ ప్రార్థన!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : చెపుతా! విను. ఇక్కడ 'వైవధికులు' అంటే ప్రపంచమున గల సకల మానవులు. 'వైవధికుల దారిద్ర్యం' అంటే ఈ జనుల అజ్ఞాన జనితమైనట్టి ఆధిభౌతిక – ఆధి దైవిక – ఆధ్యాత్మిక రూపమైన త్రివిధ తాపములు. 'మహారణ్యం / దట్టమైన అడవి' అంటే గురు, శాస్త్రాదులచే చెప్పబడే సాధనముల క్రమము.

"వైవధికులు 'జీవనోపాధి ఎట్లా?' అని యోచించి ఉపాయము ఆశ్రయించటం" అంటే ఈ జనులు "ఏదో సంపాదించాలి" అని భోగాల కొరకై శాస్త్రములలో చెప్పి ఉపాయములను ఆశ్రయించటం.

అల్పబుద్ధి గల మనుజులు, "నాకు భోగ సమూహములు సిద్ధించుగాక" అనే అల్పబుద్ధితో గురువులను, శాస్త్ర సాధనములను ఆశ్రయిస్తున్నారు. మరికొందరేమో "మాకు ఈ భౌతిక కష్టాలు తొలగాలి"... అని కోరుకున్నవారై శాస్త్ర సాధనములను, శాస్త్ర పఠనములను, పురాణాది కథా శ్రవణాలు, గురువులను ఆశ్రయించటం – ఇవన్నీ చేస్తున్నారు. వారంతా ఆ విధంగా భోగం కొరకై, (లేదా) కష్టములు తొలగటం కొరకై శాస్త్ర సాధన క్రమములందు ప్రవృత్తులగుచుండగా, వారిలో కొందరు క్రమంగా కష్టాలు తొలగటంచేతనో భోగలాభ ఫలం కారణంగానో, అంతటితో ఆగకుండా, గురువులపై, శాస్త్రాభ్యాసములపై ఆసక్తి కొంత కొంతగా విశ్వాసం కలిగి అది క్రమంగా పెంపొందుతోంది. ఆ విశ్వాసం దృఢపడుతోంది. జిజ్ఞాస ప్రవృద్ధమౌతోంది. దాంతో వారు మరికొంతగా సాధనలను, గురుదర్శనములను కొనసాగిస్తున్నారు. క్రమక్రమంగా ఆ సాధనల యొక్క అభ్యాసం చేత ఆ శాస్త్రముల "పరమ తాత్పర్యం" అయినట్టి మోక్ష ప్రదమగు "బ్రహ్మము"ను గురించి విచారణ చేయటం ప్రారంభిస్తున్నారు. కట్టెల కోసం అడవికి వెళ్ళటం ప్రారంభించినప్పటికీ ఆ వైవధికులు చింతామణిని పొందగలిగారు చూచావా? అట్లాగే భోగాల కొరకై శాస్త్రములను అవలంభించిన మనుజుడు కూడా... క్రమక్రమంగా ఒకానొకప్పటికి పరమపదమగు మోక్షమును తప్పక సంపాదించుకుంటున్నాడు.

కింస్యాచ్ఛాస్త్ర విచారాభ్యాసమితి సందేహలీలయా
కశ్చిత్ ప్రవర్తతే, పశ్చాత్ ఆప్నోతి పదముత్తమమ్ ।

చాలా మంది "ఈ శాస్త్ర పఠనం, శాస్త్ర విషయముల వలన మనకేం లాభం ఉంటుంది? లాభం లేదులే!" అనుకొని అసలు శాస్త్ర పఠనం, శాస్త్ర విచారణ, శాస్త్ర సాధనములను ఆశ్రయించటం మొదలే పెట్టడంలేదు వారు ఈ జీవితమంతా జీవించి ఏం పొందాలనుకుంటున్నారో, వారి మానసికమైన ఋగ్మత ఎట్లా తొలగుతుందని వారు అనుకుంటున్నారో... అది నాకు తెలియదు. వాళ్లనే వెళ్ళి అడుగు.

ఇక కొంతమంది "ఈ శాస్త్ర పఠనం వలన, శాస్త్ర విచారణ వలన, పురాణాదుల శ్రవణం వలన, గురువులను ఆశ్రయించటం చేత ఏదైనా శుభం కలుగుతుందంటారా? చూద్దాం"... అనే కుతూహలంతో అట్టి శాస్త్ర, శ్రుతి సాధనలలో ప్రవర్తించటం ప్రారంభిస్తున్నారు. వీరు క్రమంగా ఎప్పటికో అప్పటికి అత్యుత్తమమైన మోక్షపదం కూడా సంపాదించుకొంటున్నారు. చూచావా? ఒకడు మొట్టమొదట "బ్రహ్మపదమును గాంచనివాడే" అయినప్పటికీ... విషయ భోగాల కొరకు కొంతగా శాస్త్రాదులందు ప్రవృత్తుడై (మోక్షపదం ఆతని ఆశయం అయి ఉండనప్పటికీ) కూడా, క్రమంగా ఎప్పటికో అప్పటికి పరబ్రహ్మస్వరూపమునే ఎదురుగా గాంచుచున్నాడు!

ఈ జనులు వివిధమై వాసనలు కలిగి ఉంటున్నారు కదా! అట్టి వాసనలను అనుసరించేవారు "పరమార్థము"నకు భిన్నమైనట్టి భోగఫలములను వాంఛిస్తున్నారు. వారి వాంఛల ఫలధీకరణము కొరకై శాస్త్రములందు – సాధనములందూ ప్రవేశించి, ఆ తరువాత (చింతామణిని పొందినట్లుగా) వారు నిరతిశయానందమగు మోక్షఫలమును అంది పుచ్చుకుంటున్నారు.

సాధువు - అయితే రామచంద్రా! ఈ ప్రపంచములో కొందరు మహనీయులు తాము ఏది నిర్వర్తించినా కూడా పరోపకారము కొరకే ఉద్దేశిస్తూ ఉంటారు. "మా వలన తదితరులకు ఏదో ఒక మంచి, సంతోషము, సుఖము కలిగితే మాకు అంతేచాలు. మా ఈ జీవితం వృథా కాదు" అనే ఆశయంతో జీవిస్తూ ఉంటారు. వారు శాస్త్రములను ఆశ్రయించేటప్పుడు కూడా... ఏదో తాము పొందాలని కాకుండా... సహజీవుల సుఖ సంతోషాలే ఆశయంగా కలిగి ఉంటారు. ఈ విశ్వామిత్రుని వంటి అట్టి మహాత్ములు ఈ సభలో కొందరు ఉన్నారు.

పరోపకారే అవిరతం, స్వభావేన ప్రవర్తతే
యః, స "సాధుః" ఇతి ప్రోక్తః । ప్రమాణం తస్య చేష్టితమ్ ॥

ఓ రామచంద్రా! ఎవడైతే స్వభావ సిద్ధంగానే సహజీవులకు ఉపకారం చెయ్యటమే ఆశయము, ఉద్దేశములుగా కలిగి శాస్త్రములందుగాని, తదితర కార్యములందు గాని వ్యవహరిస్తూ ఉంటాడో... ఆతడే "సాధువు" అని చెప్పబడుచున్నాడు. ఆతని ఆచరణయే సర్వలోకములకు ప్రమాణం. "పరోపకార కారిణ్యే – పరావర్తిపరతప్తయా బుద్ధయేవ – సుఖంమన్యే" అని మొట్టమొదటి రోజు నీవు అన్నావు కదా! తమ కొరకై ఏదో పొందాలని శాస్త్రములందు, తదితర వ్యవహారములందు ప్రవృత్తులయ్యేవారు – వారి శాస్త్ర వాసనలు లోకానికి ఉత్తమ ప్రమాణం కాజాలవు.

ఓ సాధూ! ఈ విధంగా సజ్జనుడు సాధు ఆచరణ కొరకు, "ఈ భోగముల వలన నాకు ఉత్తమ ప్రయోజనమేమున్నది?" …అనే అల్పాశయాన్ని అధిగమించి "శాస్త్రాచరణం ద్వారా లోక కళ్యాణమగుగాక!" అను ఆశయంతో శాస్త్రములను ఆశ్రయిస్తున్నాడు. ఒకడు భోగముల కొరకై మొట్టమొదట శాస్త్ర విచారణ – శాస్త్రములు చెప్పే మార్గంలో ఆచరణ ప్రారంభించవచ్చు! సాధువు లోకహితైషి అయి శాస్త్రములను ఆశ్రయించవచ్చు! ఏది ఏమైనా శాస్త్రములు అనుభవాలు ప్రవచనాలు, లోక కళ్యాణము కొరకు ఉద్దేశించబడినవి కాబట్టి… వాటిని ఆశ్రయిస్తూ ఉండగా భోగ మోక్షములు రెండూ లభిస్తున్నాయి. కట్టెలు కొట్టుకొని జీవించటానికి అడవికి వెళ్ళిన ఆ కావడిమోయు తెగవారిలో అందరికి జీవనోపాధి లభించగా, ఉత్తమ పరిశ్రమ–ఆశయాలచే కొందరు చింతామణినే సంపాదించు కున్నారనటంలో ఉద్దేశం అదే! ఆ కట్టెపుల్లల కొరకై అరణ్యంలో ప్రవేశించిన వారిలో కొందరు కట్టెలను, కొందరు, పూలు–చందనపు చెక్కలను, ఇంకొందరు సామాన్యమైన రత్నాలను సంపాదించు కుంటున్నారని చెప్పాను కదా! అందులో ఉద్దేశం… శాస్త్రములను – శాస్త్రముచే చెప్పబడే విధి నిషేధములను గురువులలో కొందరు ధర్మము కొరకు, మరికొందరు ధర్మార్థముల కొరకు, ఇంకొందరు ధర్మార్థ కామముల కొఱకు శాస్త్రములను ఆశ్రయిస్తున్నారు!" …అని చెప్పటం కోసమే!

❖

ఓ రాఘవా! ఏ శాస్త్రములు "ధర్మార్థ కామములు" అనే వర్గత్రయయమునకు ఉపాయాలు అగుచున్నాయో… అవే శాస్త్రములు మోక్షం కొరకు కూడా మార్గదర్శకాలు అగుచున్నాయి. అయితే శాస్త్రాదులందు వర్గత్రయం గురించి వాచ్యవిశేషాలే అత్యధికం. ఎందుకంటే శాస్త్రములు వాచ్యవృత్తిచే నిర్మించబడినవే కదా! ఇక బ్రహ్మప్రాప్తి వాక్కునకు అవిషయమైయున్నది. బ్రహ్మమును ప్రతిపాదిస్తున్న శాస్త్రములు కూడా లక్షణావృత్తిచే మోక్షమునకు మార్గమును చూపగలుగుతాయిగాని, కేవలం వాచ్యవృత్తిచేకాదు. వసంత కాలం వస్తే వృక్షాలు తమకు తామే చిగురించి పుష్ప–ఫలాలు ప్రదర్శిస్తాయి చూచావా? సమస్త వేదాంత వాక్యార్థములున్నూ బ్రహ్మప్రాప్తి యొక్క లక్షణ వృత్తిని గుర్తు చేయగలవు. అంతమాత్రమే అవి! వసంతకాలంలో పుష్పం చిగురించినట్లు… శాస్త్ర సాధనలు… గురుబోధల ప్రభావం చేత తగిన సమయంలో ధర్మ–అర్థ–కామాలను అధిగమించినట్టి నిర్మలమైన మనస్సు వాటిని ఆశ్రయించటం ఒనగూడుతోంది. జలముతోను, వస్త్రంతోను అద్దముపై దట్టంగా కప్పబడిన ధూళి శుభ్రంగా తుడిచి వేస్తే … అప్పుడు ఆ అద్దంలో ముఖం అత్యంత స్పష్టంగా – యథాతథంగా కనిపిస్తుంది చూచావా! అట్లాగే

శాస్త్రం అనే జలంతోనూ, 'గురుబోధ' అనే వస్త్రంతోనూ, మనస్సు అనే దర్పణాన్ని "శాస్త్రాలచే – గురువులచే చెప్పబడే సాధనలు" అనే అను నిత్య ప్రయత్నాలతో (భక్తి–జ్ఞాన–కర్మ ఫల సమర్పణ, సహజీవుల సేవ, పరోపకారం, సాత్వికమైన భావాలు, పూజ, తపస్సు, ధ్యానం, తీర్థ యాత్రలు, పారాయణలు, నామస్మరణ… మొదలైన దైనందిన అభ్యాస పూర్వకమైన కార్యక్రమాలచే మనోదర్పణాన్ని పరిశుభ్రం చేసే కార్యక్రమాలతో)… మనస్సును పరిశుభ్ర పరిస్తే… అప్పుడు 'ఆత్మ' అనే స్వస్వరూప ముఖ దృశ్యం అత్యంత సుస్పష్టంగా కనిపిస్తుంది.

అనగా దర్పణమును పరిశుభ్ర పరచటం ఎటువంటిదో... శాస్త్రములను-గురువులను ఆశ్రయించటం, వారు చెప్పే సాధనములను శ్రద్ధతో అన్వయించుకొని నిర్వర్తించటం అటువంటిది. "జలము – వస్త్రము నేరుగా నీ ముఖమును ధూళితో కప్పబడిన దర్పణంలో సుస్పష్టంగా చూపగలవా?" అని ఎవరైనా అడిగితే ఏం అంటావు? "అయ్యా! జలమును – వస్త్రమును ఉపయోగించుకుంటాం. ఉపయోగించి దర్పణము (అద్దము) పై ధూళిని ఈ చేతులతో తుడిచి తుడిచి పరిశుభ్రం చేస్తాం. అప్పుడు దుమ్ము – ధూళి తొలగగా ఆ అద్దంలో ముఖం చూచుకుంటాం!"... అని అంటావు కదా! జలము – వస్త్రము లేకపోతే నీ ముఖం అద్దంలో కనిపించదు. ఎందుచేత? అద్దమును ధూళి బహుదట్టంగా కప్పి ఉండటంచేత! శాస్త్రములు – శాస్త్ర సాధనలు – గురువులు లేకపోతే అనేక జన్మలుగా అనేక దుష్ట సంస్కారముతో – అభ్యాసములతో కప్పబడిన ఈ మనస్సు నందు సచ్చిదానంద స్వస్వరూపమగు నిజాత్మ స్పష్టంగా ప్రతిబింబించదు. అనగా... శాస్త్రములు స్వయంగా ఆత్మానుభూతి కలిగించటం లేదు. అవి లేకపోతేనో, ఆత్మానుభవం స్వయంగా కలుగనే కలుగదు.

ఆత్మ స్వానుభవమే! అది మనందరి స్వస్వరూపమే కదా! మన స్వస్వరూపమును ఇప్పుడు శాస్త్రములుగాని – గురువులుగాని క్రొత్తగా తెచ్చి అక్కడ పెట్టడం లేదు. ప్రతి ఒక్క జీవుని యందు 'ఆత్మజ్ఞానము' ఉండనే ఉన్నది. ప్రతి ఒక్క జీవుని స్వరూపము ఆత్మయే కదా? అయితే అద్దానిని అజ్ఞానము కప్పి ఉంచింది. ఇప్పుడు 'శాస్త్రములు' అనే నిర్మల జలంతో ఆ కప్పి ఉంచిన అజ్ఞానమలమును తొలగిస్తున్నాం. ఇంతే!

అయితే రామచంద్రా! అర్హత కలిగియున్న జనులకు శాస్త్రములు అత్యంత త్వరితంగా ఆత్మానుభూతిని తప్పక కలిగిస్తున్నాయి. సాధనాక్రమం చేత స్వయంగా అర్హత లభిస్తోంది. బ్రహ్మజ్ఞానం అగు "ఆత్మ లక్షణములు, ఆత్మ తత్త్వ నిర్ణయము" మొదలైన ఉపాయములతో శాస్త్రములు సర్వదా సంసిద్ధమే అయివ ఉండి నిర్మల బుద్ధిగల జనులకు – సాధనా సమయంలోనే ఆత్మసాక్షాత్కారము లాభింపజేస్తున్నాయి.

❖

కాబట్టి రామచంద్రా! గురు – శాస్త్రాదులు – సాధనలు అత్యంతావశ్యకం! అయితే అవి నేరుగా ఆత్మయందు విశ్రాంతిని కలిగించలేవు. ఆత్మయందు విశ్రాంతికి అవి కారణం కాగలవు.

న శాస్త్రాత్, న గురుర్వాక్యాత్ న దానాత్, న ఈశ్వరార్చనాత్
ఏష సర్వపదాతీతో బోధః సంప్రాప్యతే పరః ॥

సమస్తమునకు అతీతమైన అత్యుత్తమమగు "బ్రహ్మబోధ" (లేక) "ఆత్మసాక్షాత్కారం" (లేక) "సర్వము స్వస్వరూపముగా దర్శించటం"... అనునది శాస్త్రములచేతగాని, గురు వాక్యములచేతగాని, దానముల చేతగాని, ఈశ్వరార్చనల చేతగాని నేరుగా (సాక్షత్తుగా) కలగటం లేదు. అవన్నీ నేరుగా కారణములు కాకపోయినప్పటికీ అవి ఆత్మజ్ఞానమునకు తప్పక దారితీయునవిగా, కారణముగా అగుచున్నాయి. అద్దాని క్రమము ఎట్లాగో... చెపుతాను. విను.

1. ఈ జగత్తు – దృశ్యములచే దుఃఖాదులు పొందిన మనస్సు "విశ్రాంతి ఎక్కడ?"... అని వెతకసాగుతుంది. "పోనీ! శాస్త్రములు నాకు మార్గం చూపగలవేమో?" అనే ఆశతో కూడిన కించిత్ సంశయం ప్రారంభమౌతుంది.

2. అప్పుడు అర్థ–కామముల కొరకై ఆ జీవుడు శాస్త్రములను – అందలి సాధనములను – గురువులను – వారు బోధించే సాధనా క్రమములను ఆశ్రయిస్తున్నాడు.

3. శాస్త్రాభ్యాసముచే చిత్తము కొంచెము కొంచెమూ విశ్రాంతి పొందనారంభిస్తోంది.

4. ఆ కొంచెము విశ్రాంతి ప్రసాదించే ప్రశాంతత యొక్క రుచిచే ఆకర్షితుడై ఆ జీవుడు శాస్త్ర – సాధనములను మరింతగా ఆశ్రయించి, క్రమంగా క్రమంగా చిత్తమును శుద్ధ పరచుకోనారంభిస్తున్నాడు.

5. శాస్త్రాభ్యాసముచే కాలక్రమంగా చిత్తము మరికొంత శుద్ధత్వము పొందనారంభిస్తోంది.

6. చిత్తము శుద్ధత్వము పొందుచుండగా క్రమంగా కొంత కొంత నిశ్చలత్వం సంతరించుకోవటం ప్రారంభమౌతోంది.

7. చిత్తము నిర్మలము – నిశ్చలము అగుచుండగా .... క్రమంగా "ఏదో పొందాలి! ఇంకేదో కావాలి" .... అనే భ్రమతో కూడిన తపన "వాళ్ళు అట్టివారు – వీళ్ళను నమ్మకూడదు" మొదలైన దురభిప్రాయములు సన్నగిలనారంభిస్తున్నాయి.

8. క్రమక్రమంగా ఈ చిత్తము తనయందలి భోగేచ్ఛలను బయటకు పంపుచుండగా శాస్త్రములు – గురువులు చెప్పే పవిత్రాశయము సంతరించుకొన్న ఆప్త వాక్యములు చిత్తములో ప్రవేశించి వికాసము పొందనారంభిస్తున్నాయి.

9. అట్టి చిత్తము ప్రతిరోజు కొంచెం కొంచెం అందరిలోనూ – అందరుగానూ వేంచేసియున్న 'ఆత్మ'ను ఆస్వాదించ నారంభిస్తోంది.

10. అప్పుడా జీవుడు అద్దాని అంతిమ ప్రయోజనంగా సాత్వికచిత్తుడై అంతటా తన స్వరూపమగు ఆత్మనే దర్శిస్తూ వాక్కుకు అతీమగు (అనిర్వాచ్యమగు) బ్రహ్మపదమును అధిరోహిస్తున్నాడు.

అంతటా అన్నిటా బ్రహ్మమును దర్శిస్తూ ... ఇక ఆ బ్రహ్మమే తానుగా అయి శాస్త్రముల అంతిమ ఉద్దేశమును ఫల ప్రదం చేసుకుంటున్నాడు.

ఏతచ్ఛాస్త్రాదవిద్యాయాః సాత్వికోభాగ ఉచ్యతే ।

తామసః సాత్వికేనాస్యా భాగేనాయాతి సంక్షయమ్ ॥

ఓ రామచంద్రా! శాస్త్రముల సూచిస్తున్న సాధనముల 'అభ్యాసము' వలన అవిద్యయొక్క 'సాత్విక భాగము' వృద్ధి చెందనారంభిస్తుంది. ఆ సాత్విక భాగం క్రమంగా అవిద్యయొక్క రాజసిక – తామసిక భోగములను క్షయింపజేస్తోంది.

ఓ రామచంద్రా! మరొక్కసారి ప్రకటిస్తున్నాను. నేను శాస్త్రములను శాస్త్ర సాధనములను, గురు ప్రబోధిత సాధనా క్రమములను తిరస్కరించటంలేదు సుమా! పైగా, అవి అత్యావశ్యకమని గుర్తు చేస్తున్నాను. ఈ 'సంసారం' అనే నూతిలోని అంధకారంలో చిక్కుకున్న మనుజునికి గురు – శాస్త్రములే దిక్కు. అవి ప్రసరించే వెలుగే ఉపాయం.

నూనం మలం ప్రధానేన క్షాలయత్ శాస్త్ర రూపిణా ।
పురుషః శుద్ధతామేతి పరమాం వస్తు శక్తితః ॥

"శాస్త్రం" అనే జలంతో చిత్తం యొక్క మాలిన్యాన్ని (శాస్త్రములు చెప్పే సాధనలు ఆశ్రయించిన) మనుజుడు కడిగివేసుకొంటున్నాడు. అవే శాస్త్రముల ప్రభావం చేత వాటిచే బోధించబడుచున్న "నిత్య శుద్ధాత్మ"ను గ్రహిస్తూ క్రమంగా పరమ శుద్ధత్వము పొందుచున్నాడు. సముద్రంలో సూర్యబింబం లేకపోయినప్పటికీ, సూర్యుడు ఉదయించినప్పుడు సముద్రజలంలో (సముద్రం తానుగా కోరుకోనప్పటికీ) సూర్యబింబం ప్రతిబింబిస్తుంది చూచావా? అట్లాగే...ముముక్షువు శాస్త్రములతో సంబంధం కలిగి ఉండటంచేత ఆ పరస్పర సంబంధం క్రమంగా ఇంద్రియ సంబంధమైన జ్ఞానములకు అతీతమైనట్టి 'ఆత్మజ్ఞానం' జనించటానికి స్వభావ సిద్ధంగా కారణమగుచున్నది. సూర్యుడు వేరు, సముద్రం వేరు. కాని ఆ రెండింటిని చూస్తున్న మనకు సముద్రంలో సూర్యబింబం కనిపిస్తోంది. అట్లాగే శాస్త్ర జనితమైన జ్ఞానంచేత ఉపాధిరూపమగు ఈ దేహంలో సర్వోపాధి రహితమైన... జ్ఞేయ రూపమగు ఆత్మను గురించిన జ్ఞానం ఉదయిస్తోంది.

ఒక బాలుడు "ఈ ధూళితో కూడిన అపరిశుభ్రమైన చేతులు శుభ్రం చేసుకోవాలి" అని అనుకున్నాడనుకో! అప్పుడేం చేస్తాడు? చెరువు దగ్గరకు పోయి, అక్కడ ఉన్న మట్టిని చేతికి రాసుకొని, అంతకు ముందున్న అపరిశుభ్రమైన ధూళిని – ఇప్పుడు రాసుకొన్న మట్టితో సహా అక్కడి నీళ్ళతో కడిగి – రెండు చేతులూ పరిశుభ్రం చేసుకుంటాడు కదా! ఇంటి ఇల్లాలు రాత్రి వంట చేసుకొనియున్న వంట పాత్రలను 'బూడిద' మొదలైన నైర్మల్య వస్తువులతో తోమి, అటు తరువత ఆ బూడిద – ఆ పాత్రయొక్క మసి... ఈ రెండింటినీ నీటితో కడిగివేస్తున్నది కదా! అట్లాగే శాస్త్రములు కల్పించే విచారణ వికల్పములతో 'భ్రాంతి'చే పుట్టుకొచ్చిన"ప్రపంచ (దృశ్య) సంబంధమైన వికల్పములు" – మరల మరల తొలగించబడగా... అప్పుడు 'ఆత్మతత్త్వ పరిశీలన' అనబడే స్వకీయమైన విచారణను చిత్తము సంతరించుకొనుచున్నదగుచున్నది. చిత్తము దోషరహితమైనప్పుడు ఆ చిత్తము అంతటా ఆత్మను సందర్శించటం స్వభావసిద్ధమే! శుభ్రమైన దర్పణంలో దృశ్యము సుస్పష్టంగానూ – ఉన్నది ఉన్నట్లుగానూ కనబడటంలో ఇక ఆశ్చర్యమేమున్నది?

ఓ రామచంద్రా! చెరకు గడలో మాధుర్యం ఉన్నమాట నిజమే! అయితే ఆ రసం నేరుగా లభిస్తుందా? లేదు. దానిని చెరకుయంత్రంలో ఉంచి, చక్రాన్ని త్రిప్పుతూ ఒరిపిడి కలిగించి, తద్వారా పిండింపజేస్తే చెరకు రసం లభిస్తుంది. ఆ చెరకు రసం త్రాగితే ఇక ఆ మాధర్యం అనుభవమౌతుంది. అట్లాగే... ఉపనిషత్తులు, ఈ యోగ వాసిష్ఠము మొదలైన శాస్త్రముల యొక్క....

శ్రవణం (బాగుగా వినటం), మననం (విన్నది ఆకళింపు చేసుకోవటం), నిధిధ్యాసనం (ఆత్మ దృష్టిని అవలంభించి తానేఆత్మ స్వరూపుడై ఉండటం) ...వంటి ఉపాయాలు ఆశ్రయిస్తూ ఉండగా "తత్త్వమసి" (నాకు ఎదురుగా కనిపిస్తున్న నీవు ఆ పరమాత్మ యొక్క రూపమే!") ...అనే మహావాక్యము యొక్క (వాచ్యార్థము నుండి) అఖండార్థం లభిస్తుంది. అనగా వాచ్యార్థ్యం క్రమంగా లక్ష్యార్థంగా పరిణమిస్తుంది. అప్పుడు అవరోక్షానుభవం క్రమంగా సిద్ధించగలదు.

ప్రత్యక్షానుభవం – ఇంద్రియాలకు కనిపించేది,

పరోక్షానుభవం – ఇంద్రియాలకు కనిపించకుండా అనుభవమయ్యేది,

అపరక్షానుభవం – ఇంద్రియములకు విషయం కాకుండానే అత్యంత సుస్పష్టంగా నిర్మలమైన అవగాహనకు అనుభవమయ్యే ఆత్మానుభవం!

అట్టి అవరోక్షానుభవమగు "ఆత్మ జ్ఞానం" మనుజునకు స్వానుభవం చేతనే లభిస్తోంది.

అద్దంలో ముఖం ప్రతిబింబిస్తున్నప్పటికీ అద్దానిని చూచి గుర్తించేది నీవే కదా! శాస్త్రముల సహకారంతో స్వానుభవం చేతనే ఎవరైనా స్వాత్మజ్ఞానం పొందగలుగుతారు. గురువులు తను అనుభవాన్ని చెప్పుచుండగా శిష్యుడు ఆ గురువులాగానే తానుకూడా స్వాత్మను దర్శిస్తున్నాడు. అట్లా కాకుండా, "ఓ గురువుగారు! మీరు చెప్పుతూ ఉండండి! నేను చూడను. కాని నాకు చూపండి!" అని అంటే ఏ గురువు (లేక) ఏ శాస్త్రము కేవలాత్మానుభవం కలిగించగలడు? తనంతట తానుగా అవగాహనను పరిపుష్టం చేసుకోవటానికి సంసిద్ధపడని శిష్యునికి గురువు ఆత్మానుభూతి ఎట్లా కలిగించగలడో చెప్పు? అట్లా గురుశాస్త్రములు ఆత్మానుభూతి కలిగించలేవు. ఆకాశంలో సూర్యుడు ప్రకాశిస్తూ వస్తువులపై కాంతిని ప్రసరింపజేస్తున్నంత మాత్రాన నీకు కనిపిస్తాయా? నీవు కళ్ళు తెరచి చూస్తేనే కనిపిస్తాయి కదా! సూర్య ప్రకాశము – గోడ యొక్క సంయోగముచే స్ఫుటంగా నీవు చూస్తేనే నీకు అనుభూతమౌతోంది కదా! అట్లాగే నిత్య ప్రకాశరూపమగు ఆత్మజ్ఞానము.

శాస్త్రము యొక్క – గురువుల యొక్క – శాస్త్రములను అభ్యసించు వాని యొక్క సాంగత్యంచే స్పష్టంగా అనుభూతమౌతోంది.

ఓ రామచంద్రా! "త్రివర్గము" అను పిలువబడే ధర్మ–అర్థ–కామముల సిద్ధి కొరకు మాత్రమే నిర్వర్తించబడుచు... మోక్షము కొరకు ఉద్దేశించబడని శాస్త్ర శ్రవణము శాస్త్ర శ్రవణమే కాదు! శాస్త్రము యొక్క కథా విషయములు, చారిత్రక వివరణలను శ్రవణ–మననములను నిర్వర్తిస్తే అంతమాత్రం చేత శాస్త్రమును పఠించినట్లు అవదు. ఆ శాస్త్రము ఏ శాశ్వతమైన ఆత్మతత్త్వ జ్ఞానమునకు సూచనలు ఇస్తోందో... ఆ సూచనలను పరిశీలించి హృదయస్థం చేసుకొన్నప్పుడు మాత్రమే శాస్త్రములను అధ్యయనం చేసినట్లు అవుతుంది.

జ్ఞానము కొరకు ఎప్పుడు ఏది పఠనం, శ్రవణం చేస్తామో... అదియే పఠణము, శ్రవణము అని అనిపించుకుంటుంది. దేనిని (ఏ ఆత్మ గురించిన శ్రవణముచే) సర్వత్రా సమదర్శనం ప్రవృద్ధి పొందుతూ ఉంటుందో అదియే జ్ఞానము. ఏ శాస్త్ర విభాగముచే "నిర్వికల్పమగు ఆత్మ రూపస్థితి"

అగు (జాగ్రత్ సుషుప్తి వంటి) సర్వ విషయాతీత స్థితి జనిస్తుందో... ఆ సమత్వస్థితియే ఆత్మజ్ఞానం యొక్క నిదర్శనరూపమై ఉన్నది. చూచావా రామచంద్రా! ఈ ప్రకారంగా శాస్త్రాలలో సమస్తం లభిస్తోంది.

ఏవంహి సర్వమేతత్ సచ్ఛాస్త్రాదేః సమవాప్యతే
తస్మాత్ సర్వప్రయత్నేన శాస్త్రాత్ అభ్యాసమాచరేత్ ॥

శాస్త్రములలో ధర్మ – అర్ధ – కామ – మోక్షములనబడే నాలుగు పురుషార్థాలు లభిస్తున్నాయి. అందుచేత సర్వ ప్రయత్నములతో శాస్త్రాదుల అభ్యాసమును తప్పక కొనసాగించాల్సిందే సుమా!

ఓ రామచంద్రా! శాస్త్రములు చెప్పే అర్థాన్ని భావించటం చేత... గురువుల ఉపదేశ సారాన్ని జీవితంలో దైనందిన నిత్యానుభవములలోకి క్రమ క్రమంగా తెచ్చుకొని అనుసరిస్తూ ఉండటంచేతను... (గృహములోనివారు – వృత్తాస్థలంలోనివారు పరమాత్మస్వరూపములేనని భావన చేయటం చేతను), సత్సాంగత్యము చేతను... నియమ, శమముల చేతను... ఇట్టి మార్గంలో అడుగులు వేసేవానికి...

సర్వప్రపంచ పదముల కంటే అతీతమైనది, బ్రహ్మలోకము వరకు గల సమస్త సుఖముల కంటే అత్యుత్తమమైనది, దృశ్యమంతా ద్రష్టస్వరూపముగా మార్చివేయగలిగినది. ఆద్యంత రహితమైనది. సమస్తమునకు 'ఆది' అయినది, పరమ పావనము అయినది... అగు 'మోక్షము' అనే సుఖం సులభంగా కరతలామలకమగుచున్నది. కనుక ఓ జనులారా! వర్తమాన జన్మను నేను చెప్పుమార్గంలో సద్వినియోగ పరచుకోవలసినదిగా నామనవి!

❖❖❖

3. సర్వత్రా సమదృష్టి

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ సభికులారా! బోధ యొక్క "దృఢత్వం" కొరకై మరల ఈ సందర్భంలో ఒకానొక విషయం గురించి గుర్తుచేస్తూ ప్రసంగిస్తున్నాను. ఈ విషయాలు ఇంతకుముందు చెప్పే ఉన్నాను సుమా! అయినా కూడా మన ఈ సంవాదము చివరికి వస్తున్నప్పటి ఈ సందర్భంలో మరల మరల చెప్పుకోవటం చేత ఈ ఈ విషయాలు హృదయంలో బాగుగా నాటుకుంటాయనే ఉద్దేశంతో మరల చెప్పుచున్నాను. అంతా వినండి.

❖

ఓ సహ కేవలాత్మ స్వరూపులారా! ఇతఃపూర్వం మనం చెప్పుకున్న ఉత్పత్తి – స్థితి ప్రకరణములలో "ఈ జగత్తు భ్రాంతి మాత్రమే అయి, భ్రాంతి యందు భ్రాంతిచే ఉత్పన్నమై, భ్రాంతి యందే స్థితిని పొందినదైయున్నది" అని మనం అనుకున్నాం కదా! ఆ తరువాత ఉపశమన ప్రకరణంలో "ఈ 'జగత్తు' అనే భ్రాంతి మన మనస్సుల నుండి ఉపశమించేది ఎట్లా?" అను విషయంగా అనేక యుక్తులు మనం చెప్పుకున్నాం. అందుకు అతి ముఖ్యమైన ఉపాయంగా "ఈ ప్రపంచము – ఈ దేహమును పొందినట్టి ఈ జీవుడు శాంతుడై, 'సమదర్శి' అయి వుండటం మరల మరల అభ్యసించాలి"... అని నిర్ణయించుకున్నాం. ఆ విధంగా ఉపశమన ప్రకరణములో

చెప్పబడినట్లే క్రమక్రమయుక్తంగా సారరూపంగా "సర్వత్రా సమదర్శనం"... అనే అభ్యాసంచే మీరందరు పరమశాంతియుతులు అయ్యెదరుగాక! సంతాప రహితులై నిర్వాణ సుఖమునందు వర్తించెదరు గాక! ఓ ప్రియ సభికులారా! "ప్రాప్తవస్తువు (ఇప్పటికి ప్రాప్తించి ఉన్నదే)" అగు ఆత్మను పొందినట్టి జ్ఞాని ఈ ప్రపంచ వ్యవహారములలో ఎట్లా వ్యవహరించాలి"... అనే విషయం మనమంతా మరొక్కసారి మననం చేయటం ఉచితమని నేను అభిప్రాయపడుచున్నాను. కనుక ఆ విషయాలు ప్రస్తావిస్తాను! వినండి.

❖

ఈ ప్రపంచంలో జన్మను పొందినట్టి ఈ మనుజుడు బాల్యం నుండే ఈ జగత్తు యొక్క స్థితిని – ఇది వస్తుతః భ్రాంతియేనని – ఎరిగి ఉండటం మంచిది. క్రమంగా మనం ఇప్పుడు ఈ చెప్పు కోబోయే తీరుగా సంతాపములను జయించి విక్షేపరహితుడై జీవితము కొనసాగించటం ఉచితం.

సర్వసౌహార్ధ జననీం, సర్వస్యాశ్వాసకారిణీమ్
సమతా – అమలమ్ ఆశ్రిత్య విహర్తవ్యమ్ ఇహా! అనఘ!

జ్ఞాని యగువాడు స్వభావసిద్ధంగా సర్వత్రా ఒకానొక "సర్వ సమత్వం" సర్వదా కలిగి ఉంటాడు. అందుచేత మీరంతా అట్టి సర్వసమత్యమును అభ్యసించువారై ఉండండి. "సర్వ సమత్వం" సర్వ సహజీవుల పట్ల మిత్రత్వం కలుగజేయునదై ఉన్నది. సమస్త ప్రాణులను ఊరడించునదై ఉంటుంది.

సర్వ సమత్వం అంటే సహజీవులను ఒకే ఆత్మ యొక్క వేరువేరు స్వరూప చమత్కారములుగా దర్శించటం. ఒకే గంగాజలం అనేక గంగాజల తరంగాలుగా కనిపిస్తున్నట్లు సర్వత్రా ఒకానొక సమత్వంతో కూడిన స్వభావమును పెంపొందించుకొని ఉండటం. సర్వ వైషమ్యరహితమగు బ్రాహ్మీ దృష్టిని అవలంబించి ఉండటం.

కనుక ఓ ప్రియ సభికులారా! మీరంతా "నాకు కనిపించే ఈ జగత్తులోని సర్వ రూపాలు ప్రియమైన పరమాత్మ రూపములే" అని పిల్లలకు చిన్నప్పటి నుంచే అలవాటు చేస్తే వారికి ఎంతో శ్రేయస్సు కలిగించినవారౌతారు. అంతేగాని "వాళ్ళు మంచివాళ్ళు కాదురా! ఆ కులం, ఈ ప్రదేశం వారిని నమ్మకండిరా!" ఇటువంటి మాటలతో ఆ పిల్లలు పొందవలసిన ప్రశాంతత్వమును చిన్నప్పటి నుండే భంగ పరచకండి. "సర్వ సమత్వ భావన" అనేది సమస్త సంపదలలో అత్యుత్తమమైనది. సర్వ సద్గుణాలను పెంపొందింపజేసేది. 'జీవితం' అనే వృక్షమునకు "సర్వ సమత్వం" అనే ఫలం కాయటం అత్యంత పవిత్రమైన విశేషం సుమా! పిల్లలకు పెద్దలు చేయగలిగే కొంచెం ఉపకారం అదే!

ఓ రాఘవా! 'సమత్వము' అనే స్వభావమును పెంపొందింపజేసుకొని, సర్వజీవుల హితము కొరకై, ఆచరణ కలిగియుంటూ యథాప్రాప్తములైన వ్యవహారములను నిర్వహిస్తూ ఉండే మనుజులను సర్వైశ్వర్యముల స్వయముగా ప్రేమపూర్వకంగా ఆశ్రయిస్తాయి. "సమత్వము" అను అభ్యాసముచే ఏ నాశరహితమైన ఉత్తమ సుఖం లభిస్తుందో... అట్టి సుఖం గొప్ప గొప్ప రాజ్యాలు ఏలే వారియందు గాని, అనేక మంది వనితాజనముచే గాని లభించేది కాదు. లభించదు. అట్టి సమత్వముచే సర్వ

ద్వంద్వములను అలవోకగా నశింపజేసుకొనటం సాధ్యపడుతుంది. అది భయ-జ్వరాలను దరి చేరనీయదు. సమస్త దుఃఖతాపాలకు క్షణంలో జయించివేయగల ప్రావీణ్యత సంపాదించి పెడుతుంది. ఓ రామచంద్రా! శత్రువులు కూడా సమదృష్టిచే మిత్రులుగా కనిపిస్తారు. అచిరకాలంలో తత్త్వదర్శనం అతిసులభము, స్వభావ సిద్ధము అవుతుంది. అట్టి 'సమత్వం'చే పరిపూర్ణులైన మనుజులు ముల్లోకాలలో అక్కడక్కడగాని కనిపించటం లేదు. "సర్వ సమత్వం" పుణికి పుచ్చుకున్న మానవులను చూచి మహర్షులమగు మేము అల్లంత దూరంగా ఉండగానే ప్రపత్తితో చేతులెత్తి నమస్కరిస్తూ ఉంటాం.

జ్ఞాని యొక్క ప్రబుద్ధము అగుచున్న నిజచిత్తం నుండి 'సర్వ సమత్వం' అనే చంద్రుడు అమృతకళలతో స్వయంగా బయల్వెడలుచున్నాడు. అద్దాని అమృత కళలచే జ్ఞాని హృదయమంతా అమృత మాధుర్యంతో నిండి ఉంటోంది. ఓ రామచంద్రా! రాజులు, చక్రవర్తులు మొదలైన వారిలో కూడా కొందరు అనేక లౌకికమైన బాధ్యతలు నిర్వహిస్తూనే 'సర్వసమత్వం' అనే రసమును ఆస్వాదిస్తున్న 'జనకుడు' మొదలైన తత్త్వజ్ఞులు ఎందరో ఉన్నారు. సమత్వము అభ్యసిస్తున్న జీవునియొక్క నిజ కామము, క్రోధము, లోభము మొదలైన దోషాలు కూడా క్రమంగా "శాంతి, ఉదారత్వం" మొదలైన ఉత్తమ గుణములుగా మారిపోతాయి. అట్టివానికి దుఃఖము కూడా సుఖ రూపముగా అగుచున్నది. మరణము కూడా జీవితంలాగా మధురంగానే (జీవిత సదృశంగా) అగుచున్నది. "మైత్రి - కరుణ - తితిక్ష - క్షమ - ప్రేమ" మొదలైన సద్గుణములు తమంతట తామే "సర్వసమత్వం" అభ్యసించేవాని హృదయంలోనికి సొంత ఇంటికి వచ్చినట్లుగా - వచ్చి చేరుతాయి. ఎవరిలో "సమదర్శనత్వము" పూర్ణముగా ఉదయిస్తుందో, వారికి చింతలే ఉండవు. ఉత్తమ గుణములు - అభ్యాసములు వాటికవే వచ్చి చేరుతాయి. ఆతనికి ఈ ప్రపంచములో ప్రాప్తించని సంపద అంటూ ఏదీ ఉండజాలదు.

సర్వ సమత్వము యొక్క విశేష లక్షణములు - అట్టివాడు "ఇది నాకు ఉపయోగించే పని - అది వారికి ఉపయోగించే పని"... అనే తేడా లేకుండా సమాన దృక్పథంతో వర్తిస్తూ ఉంటాడు. 'క్షమ, ఉదారత్వము' స్వభావ సిద్ధంగా కలిగిఉంటాడు. యథా ప్రాప్తములైన ప్రస్తుత వ్యవహారమును నిశ్చింతగా - నిస్వార్థంగా - లోకహితైషి అయి, సమజీవులపట్ల ప్రేమాస్పదమైన ఉద్దేశములతో నిర్వర్తిస్తూ ఉంటాడు. త్యాగశీలియై ఉంటాడు. సహజనులందరినీ సహజమైన ప్రేమ వీక్షణములతో సమాదరిస్తూ ఉంటాడు. ఉదారమైన ప్రవర్తన - చరితము కలిగినవాడై ఉంటాడు. తదితరులకు "ఈతడు ఆప్తుడు - శ్రేయోభిలాషి - ప్రేమ స్వరూపుడు"... అనే ఆనందం కలిగింపజేస్తూ ఉంటాడు.

ఆతడు ఎక్కడుంటే అక్కడ 'చింతామణి' వంటివాడై, ఎవరికి ఏది అవసరమో వారికి ఆ రీతిగా సహకారాలు అందించే స్వభావం కలిగి ఉంటాడు. సదాచార తత్పరుడై ఉంటాడు. సర్వ జనులకు శ్రేయోభిలాషి అయి వారికి శుభము - హితము కలుగజేయాలనే తపన - స్వభావము కలిగి ఉంటాడు. సర్వ స్వతంత్ర స్వభావుడై అనేకులకు సానుకుల్యుడై ఉంటాడు. అట్టి "సర్వ సమత్వము"తో కూడిన మనుజుని తదితర మానవులు - దేవతలు కూడా తమ మధ్యగా ఉండాలని కోరుకొంటూ ఉంటారు.

ఓ రామచంద్రా! సమచిత్తుడైన మనుజుని అగ్ని దహించజాలదు. జలము తడుపజాలదు. అవన్నీ ఆతనికి దుఃఖం కలిగించజాలవు. ఆతడు స్వభావ సిద్ధంగానే ఏ కార్యమును ఎట్లా నిర్వర్తించాలో అట్లాగే నిర్వర్తిస్తూ – హర్ష విషాదములు లేనివాడై ఉంటాడు. సమస్త కార్యములను 'సమత్వము' అనే స్వభావముతో కూడి ఆచరించే మహనీయుల విలువ కొలవటం ఎవరితరం అయ్యేది కాదు!

మిత్రాణి బంధురిపవో రాజానో వ్యవహారిణః
సమ్యక్కారిణి తత్త్వజ్ఞే విశ్వసన్తి మహాధియః ॥

"సమత్వము – ఉత్తమ ఆచరణ" పెంపొందించుకొనియున్న మనుజుని పట్ల మిత్రులు, బంధువులు, శత్రువులు, రాజులు, తదితర వ్యవహారవేత్తలు, గురువులు, విజ్ఞులు .... వీళ్ళంతా గొప్ప విశ్వాసము కలిగి ఉంటారు.

న అనిష్టాత్ ప్రపలాయన్తే నేష్టాదాయాన్తి తుష్టతామ్
ప్రకృతక్రమ సంప్రాప్తాః తత్త్వజ్ఞాః సమదర్శినః ॥

వారు వారికి నియమించిన ప్రస్తుత వ్యవహారమును శ్రద్ధ – నమ్రతలతో ఆచరిస్తూ ఉంటారు. ఆ సమదర్శులగు మహనీయులు (తత్త్వజ్ఞులు) అనిష్టములు సంప్రాప్తించినప్పుడు భయపడి పారిపోరు. ఇష్టములు ప్రాప్తించినపుడు ఉబ్బిపోరు.

వారు సమత్వముతో కూడిన నిర్లోభగుణ విశేషం కారణంగా – ఇతరులు వదిలి పెట్టటానికి ఏమాత్రం సిద్ధంగాని "ఇళ్ళు, సంపదలు" మొదలైనవి – తదితరుల కొరకై అవసరమైతే త్యాగం చేయటానికై సంసిద్ధులై ఉంటారు. స్వభావంగానే 'సంతోషము' అనే ఉత్తమ వృత్తిని అవధరించి ఉంటారు. వారి యొక్క 'సమత్వం' అన మనోబలం కారణంగా దుఃఖములు వారిని సమీపించజాలవు. వారు దుఃఖరహితులై, ప్రసన్నచిత్తులై అనేక భేదభావములు కలిగియుండి, తద్వారా అనేక మానసిక వేదనలలో నిష్కారణంగా చిక్కుకొని ఉన్న వారిని చూచి, – "వీరు సమత్వమును అభ్యసిస్తూ ఉంటే ఎంత బాగు"... అని తలుస్తూ ఉంటారు. అందుకు సూచనలను అందించే ప్రయత్నంలో ఉంటారు. – తమ ఉపదేశాదులతో సహజీవులను ఉత్తేజపరుస్తూ ఉంటారు.

ఓ రామచంద్రా! ఏ జీవుడు 'సర్వసమత్వము'ను అభ్యసించి తన స్వభావంగా మలచుకొంటాడో... అట్టి వానిని దేవతలు కూడా పూజిస్తూ ఉంటారు. అట్టి 'సర్వ సమత్వము' సంస్కారంగా స్వభావంగా కలవాని 'కోపం' కూడా అమృత ఫలములనే కలిగిస్తుంది కాని, లోకానికి క్షోభ కలిగించేది అయివుండదు.

యత్కరోతి యదశ్నాతి యదాక్రామతి నిన్దతి
సమదృష్టిస్తదస్యేయం స్తౌతి నిత్యం జనావలిః॥

సమదృష్టిగల మనుష్యుడు ఏది నిర్వర్తిస్తాడో, ఏది భుజిస్తాడో, ఎక్కడికి వెళతాడో, ఏది 'అనుచితం' అని నిందిస్తాడో... ఆయా కర్మలన్నిటినీ... జనులు నిత్యం స్తుతిస్తూ ఉంటారు. ఆతను జేసేది శుభముగాని, అశుభముగాని, శీఘ్రంగా గాని నెమ్మదిగా గాని... అదంతా జనులచే

ప్రశంసించబడుతూ ఉంటుంది. సమదృష్టి గల మహాత్ములు చిరకాల ఘోర సంకటములు సంప్రాప్తించినా కూడా భీతిల్లరు. వారి సమదృష్టి ఆ సంకటములను కూడా హాస్యపు జల్లుగా మార్చివేయగలుగుతుంది.

❖

ఓ రామచంద్రా! అట్టి "సర్వ సమదృష్టి"ని కలిగివున్నారు కాబట్టే శిబిచక్రవర్తి తనను శరణువేడిన పావురము యొక్క ఆపత్తు తొలగటానికి గ్రద్దకు తన శరీరము నందలి మాంసమును కోసి ఇచ్చివేశారు. అట్టి సమచిత్తుడై ఉండటం చేత ఒకానొక అంగదేశ భూపాలుడు తన ప్రాణానికి ప్రాణమైన భార్యను శత్రువులు బాధిస్తున్నప్పటికీ చిత్తవైకల్యము పొందక ఉండగలిగాడు.

ఒక త్రిగర్తరాజు ఎంతో తపస్సు చేసి పొందిన తన కుమారుణ్ణి కూడా జూదంలో ఓడిపోయి ఒక రాక్షసునికి ఇచ్చి వేసేటప్పుడు "సర్వసమత్వ అభ్యాసం" చేత దుఃఖం పొందకుండా ఉండగలిగాడు.

అంతేకాదు. జనక మహారాజు ధనధాన్య సమృద్ధితో కూడిన మిథిలా నగరం తగలబడు చున్నప్పుడు తన సమరస భావమును వీడనివాడై చింతా రహితుడై ఉండగలిగాడు.

అట్లాగే సాళ్వరాజు "నీవు ఏది కోరితే అది దక్షిణగా ఇస్తాను" ...అని మాట ఇచ్చి, ఒక బ్రాహ్మణుడు తన శిరస్సును కోరినప్పుడు, తన "సమత్వము" అనే సమరసాభ్యాసము చేతనే తన శిరస్సును కూడా ఛేదించి ఆ బ్రాహ్మణునకు సమర్పించాడు.

అదేవిధంగా, సౌవీరదేశరాజు ఒకాయన ఇంద్రుని జయించి ఐరావతం సంపాదించి, యజ్ఞం ప్రారంభించబోతూ, ఋత్విక్కుల కోరికను అనుసరించి ఆ ఐరావతాన్ని ఇంద్రునికి ప్రేమ పూర్వకంగా ఇచ్చివేశాడు. అది ఎట్లా సాధ్యం? 'సమత్వము' చేతనే!

కదంబవనంలో నివసించే ఒక క్రూరరాక్షసుడు గురువాక్యానుసారం మాంసాహారం మానివేశాడు. అది అతనికి సమత్వాభ్యాసం చేతనే సుసాధ్యమయింది.

బాలచంద్రునివలె శుద్ధుడై జన్మించిన జడభరతుడు తనయొక్క 'సమత్వము' అనే సాధన బలంచేత భిక్షపాత్రలో అగ్నిని చెఱుకురసం త్రాగినట్లు త్రాగివేశాడు.

సమబుద్ధి చేతనే ధర్మవ్యాధుడు (భారతంలోని వ్యాధగీత యొక్క ప్రవక్త) మాంసమును అమ్ముకొనే వృత్తి నిర్వర్తిస్తూ కూడా పరమపదమగు 'మోక్షము'ను సొంతం చేసుకున్నాడు.

సమత్వబుద్ధి సంపాదించుకొని ఉండటం చేతనే "కపర్ధనుడు" అనే రాజర్షి ఒకసారి నందన వనంలో ప్రవేశించి శృంగారరూపులు అగు దేవతా స్త్రీలను చూచికూడా కామవివశుడు కాలేదు.

ఓ రామచంద్రా! హరిశ్చంద్రాది అనేకమంది రాజర్షులు ఏవేవో సందర్భాలలో రాజ్యములను త్యజించి కాటికాపరిగా అయినప్పుడు కూడా ఎటువంటి మనో వైకల్యం పొందకయే వున్నారు.

ఈ సభలో అనేకమంది గొప్ప ఋషులు, మునులు, సిద్ధులు... వీరంతా దేవతలంటి వారిచే పూజింపబడుచున్నప్పుడు కూడా – అనేక మానావమానములను పొందుచున్నప్పుడు కూడా, గొప్ప సిద్ధులుండి కూడా, ఉద్వేగులు అవటమే లేదు. అనేమంది రాజులు, సామాన్యులు కూడా సర్వ సమదృష్టి" అనే పురుషకారం చేత మహనీయులకు కూడా పూజనీయులైనారు.

అంతేకాదు. ఉత్తమ ధీమంతులైనవారు ఇహ – పరసిద్ధి కొరకై, ఆత్మజ్ఞానము యొక్క ప్రవృత్తిని సంపాదించుకోవటం కోసం మొట్టమొదటగా "సమబుద్ధి'ని ఆశ్రయించటం ఆవస్యకం. "సర్వ సమత్వమును అలవాటుగా చేసుకుంటూ గురుముఖతః మోక్ష శాస్త్రాన్ని అభ్యసిస్తూ అనుసరించాలి అని సర్వజనులకూ నా విన్నపం.

అభివాంఛేత్ న మరణం, అభివాంఛేత్ న జీవితమ్,

యథాప్రాప్త సమాచారో విచరేద విహింసకః ॥

కనుక ఓ ప్రియసభికులారా! మీరు "సర్వ సమత్వము" అనే పవిత్రదృష్టిని సముపార్జించుకోండి. అట్లా సంపాదించుకున్న తరువాత, ఇక మరణము – జీవితము రెండింటినీ కోరుకొననివారై... యథాప్రాప్తములైన వ్యవహారములను ఆచరిస్తూ అహింసాతత్పరులై ప్రేమాస్పదమైన దృక్పథముతో సర్వసమత్వమును పుణికిపుచ్చుకొని... ఈ లోకమున విహరించండి.

ఓ రామచంద్రా! "సమదర్శనము" అనే మనోబలంచేత – గుణదోషములను సమభావముతో చూస్తూ, ఉత్కృష్ట–నికృష్ట జన్మలందలి సుఖ–దుఃఖములను సమముగా దర్శిస్తూ, మానావమానముల పట్ల సమభావము కలిగివుంటూ... ప్రస్తుత వ్యవహారమను అనాసక్తి పూర్వకంగా, త్యాగబుద్ధితో జ్ఞాని ఆచరిస్తూవున్నాడు. అట్టి పవిత్రమూర్తి – ప్రకాశశీలుడగు జీమన్ముక్తుడు లోకోపకారము కొరకు మాత్రమే ప్రపంచంలో సంచరిస్తూ ఉంటున్నాడు.

❖❖❖

4. ముక్త పురుషుల లోకకళ్యాణ కారకములగు కర్మలు

శ్రీరాముడు : ఓ మునీంద్రా! మోక్షశాస్త్రం యొక్క పునశ్చరణకై ఈ ప్రశ్నవేస్తున్నాను. జీవన్ముక్తులు అనునిత్యం ఆత్మజ్ఞాన పరాయణులై ఉంటారు కదా! సదా ఆత్మారాములై వెలయు వారు "కర్మత్యాగం" చేయాలి కదా? (త్యాగేనైవతు కైవల్యమ్) మరి ఆయా జీవన్ముక్తులు కర్మలు వదలకయే ఉన్నారేం?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! జీవన్ముక్తులకు "ఇది గ్రహించాలి" అనే దృష్టి ఎట్లాగైతే ఉండదో... అట్లాగే "ఇది త్యజించాలి" అనే దృష్టి కూడా ఉండదు. వారికి ఏదైనా త్యజించటం చేతగాని, గ్రహించటం చేతగాని క్రొత్తగా రాగలిగిన ప్రయోజనమేదీ ఉండదు. జ్ఞానికి ఇక్కడ త్యజించవలసిన దుఃఖకరమైన కర్మగాని, స్వీకరించి అవశ్యం ఆచరించవలసిన సుఖకరమైన కర్మగాని ఏదీ లేదు. వారికి గ్రాహ్య – త్యాజ్య ప్రయోజనాలేవీ ఉండవు. కాబట్టి వర్ణాశ్రమమునకు ఉచితమైన ప్రవాహ పతితమైన ఆయా కార్యములను ఆ రీతిగానే ఆచరిస్తూ ఉంటారు.

యావత్ ఆయురియం రామ, నిశ్చితం స్పందతే తనుః

తద్యథా ప్రాప్తమ్ అవ్యగ్రం స్పన్దతామపరేణ కిమ్?

ఓ రామచంద్రా! ఆయుస్సు ఉన్నంతవరకు ఈ దేహం చేష్టలు కలిగి ఉంటుంది. అది దేహధర్మమే అయివున్నది కదా! కాబట్టి ఈ దేహము యథాప్రాప్తములైన ధర్మ పూర్వక వ్యవహారములు

నిశ్చితంగా నిర్వర్తించనీ! దానివలన నష్టమేమున్నది? అట్లా కాకుండా మరొక విధంగా చేయటం వలన వచ్చే ప్రయోజనం మాత్రం ఏమున్నది? అగత్యమేమిటి?

జీవన్ముక్తునకు "అశాస్త్రీయ - సశాస్త్రీయ" కర్మలు రెండూ ఒక్కటే అయినప్పటికీ... శాస్త్రీయ సదాచారమునందు దోషం లేదు కాబట్టి... ఇక తమ ధర్మపూర్వక వ్యవహార క్రమము వదలి మరెక్కడికో వెళ్ళి ఏదో నిర్వర్తించవలసిన పని ఏమి? ఎవనికైనా సొంతిల్లు బాగానే ఉండి ఉండగా... అది వదలి ఎక్కడికో వెళ్ళి ఏదో ఇంకొక గృహంలో ఉండవలసిన పనేమున్నది చెప్పు?

ఓ రామచంద్రా! ఒకడు కార్యము యొక్క "సిద్ధి-అసిద్ధి"ల యందు సమము, నిర్మలము, నిర్వికారము - అయినట్టి బుద్ధితో ఏది ఎట్లు చేసినా కూడా... అది ఆతనిపట్ల సదా దోషరహితమే అవుతుంది! ఈ పృథివిపై అనేక శాస్త్ర - లోక రహస్యములు తెలిపినవారున్నారు. వారు వారియొక్క బుద్ధి - తెలివితేటలతో లోకోపకారములు ఆశయంగా కలిగి ఉండటమే ఉచితం కదా! అట్లాగే ఈ బుద్ధి - నేర్పరితనము లోకదేవతలు ప్రసాదించినదే కాబట్టి, ఈ లోకము యొక్క శ్రేయమునకై సద్వినియోగపడుగాక!

కొందరు జీవన్ముక్తులు సంగ రహితమగు బుద్ధితో యథాప్రాప్తములైన కర్మలు నిర్వర్తిస్తూ లోకసేవ - సంఘసేవ చేస్తున్నారు. మరికొందరో... గృహస్థాశ్రమ ధర్మములు నిర్వర్తిస్తూ ఈ ప్రపంచంలో వర్తిస్తున్నారు. అట్లాగే నీవంటి కొందరు రాజర్షులు ఆత్మారామస్వరూపులు రాగరహితంగా - సంగరహితంగా ఉత్తమ బుద్ధితో "తత్త్వజ్ఞులు - సంతాపరహితులు" అయి ప్రజారంజకంగా రాజ్యములను ఏలుచున్నారు.

మరికొందరు జీవన్ముక్తులు వేదార్థములను ఆశ్రయించి కర్మసన్యాస యోగమును అభ్యసిస్తూ ప్రస్తుత కర్మలను దైవ సమర్పణ బుద్ధితో నిర్వర్తిస్తూ ఉన్నారు. ఇంకొందరు యజ్ఞములు లోకకళ్యాణార్థం నిర్వర్తిస్తూ నిత్యాగ్నిహోత్రులై ఉన్నారు. ఇంకా కొందరు నాలుగు వర్ణాశ్రమములందు ఉన్నవారై తమ తమ ఆశ్రమములకు యోగమ్యములైన ధ్యానము - దైవార్చన మొదలైనవి నిర్వర్తిస్తూ నిజాశ్రమ ధర్మాలను కూడా కొనసాగిస్తున్నారు.

కొందరైతే, మహాశయులై ఉంటూ, అంతరంగంలో మాత్రం సర్వ కర్మఫల త్యాగము గావించివైచి... పైకి మాత్రం నిత్యము కర్మ తత్పరులై ఉంటున్నారు. అనగా అంతరంగంలో పూర్ణాత్మ జ్ఞానులై ఉండియే బాహ్యానికి మాత్రం తదితరులవలెనే ఏవేవో విహిత కర్మలు నిర్వర్తిస్తూ ఉన్నారు.

ఇక కొందరు జీవన్ముక్తులైతే, మామూలు మనుష్యులకు కలలో కూడా కనిపించనట్టి నిర్జన ప్రదేశాలలో ఏకాంత ప్రదేశంలో ఉంటూ లేళ్ళు మొదలైన మృగాలు తప్పించి, జనులే ప్రవేశించని ఆ ప్రదేశాలలో ధ్యానపరాయణులై ఉంటున్నారు. కొందరేమో... పుణ్యాత్ములగు సాధుజనులచే సేవించబడే మున్యాశ్రమాలలోను, పుణ్యతీర్థ ప్రదేశాలలోను వసించుచు ప్రశాంత మనస్కులై లోకులకు జ్ఞాన ప్రవచనాలు ప్రసాదిస్తున్నారు.

మరికొందరో... సమచిత్తులై బంధుజనం మధ్యగా కలిగే అనేక విక్షేపాలను, స్వదేశమును,

స్వగృహమును వదలి మరొక ఏదో ప్రదేశం ఆశ్రయించి ఆత్మధ్యాన పరాయణులై కాలం వెళ్ళబుచ్చుచున్నారు.

ఇంకా కొందరో... ఎక్కడా ఒకచోట ఉండకుండా... సంచారం చేస్తూ ఒక వనంలోంచి ఇంకొక వనంలోకి, ఒక నగరం నుండి మరొక నగరంలోనికి ప్రవేశిస్తూ కాలం గడుపుచున్నారు.

అట్లాగే కొందరు తత్త్వజ్ఞులు తాపసులై కాశీ–ప్రయాగ–శ్రీశైలం–బదరికాశ్రమం ... మొదలైన తీర్థ స్థలములలోను, పర్వత శిఖరములపైన, వన సమూహములలోను, నదీ ప్రాంతపు ఏకాంత ప్రదేశాలలోను నివసిస్తూ ఆత్మారాధన కొనసాగిస్తున్నారు.

కొందరు సన్యాసవిధిని స్వీకరించి ఇంతకు ముందటి వర్ణాశ్రమ ధర్మాలను త్యజించినవారై ఉంటున్నారు. బ్రహ్మ చర్యాశ్రమ ధర్మములను స్వీకరించుచూ వర్తిస్తున్నారు. కొందరైతే సర్వము తెలిసిన ఆత్మజ్ఞానులై ఉండి కూడా... ఎవరితోనూ ఎట్టి సంబంధము కలిగి ఉండకుండా ఉన్మత్త వేషధారణతో "పిచ్చివారేమోలే".... అన్నట్లుగా వీథులలో పచార్లు చేస్తూ కాలం వెళ్ళబుచ్చుచున్నారు.

కొందరు స్వస్థానమును త్యజించి మరొక ప్రదేశమును ఎన్నుకొని ఆత్మతత్త్వమును ప్రజలకు బోధిస్తున్నారు. మరికొందరు స్వస్థానమునందే ప్రీతి కలిగియున్నవారై ఉంటున్నారు. కొందరు సదా సంచారము చేస్తూ బోధలు సలుపుచున్నారు.

❖

చూచావా! రామచంద్రా! ఈ విధంగా స్వర్గంలోను, పాతాళంలోను, భూలోకంలోను అనేక స్థావరములలో లోకస్థితిని ఎరిగి, సమ్యక్ జ్ఞానముచే 'నిర్మలమైన దృష్టిని' కలిగియుండి దృశ్యము యొక్క పరాపరములను గాంచివారై ఉన్నారు. "అట్టివారు – ఇక్కడే, ఇట్లాగే ఉంటారు. అక్కడ ఆ తీరుగా ఉండరు"... అని మనమెవరమూ నిర్ణయించి చెప్పటానికి వీలు కుదరదు.

అట్లాగే జనులలో కొందరు అల్ప బుద్ధులు అయివుండటంచేత కొంచెము అటూ – కొంచెము ఇటు ఊగే చిత్తము కలవారై ఉంటున్నారు. వారిలో కొందరు పాపాచరణము త్యజించి క్రమంగా సజ్జనుల మార్గం అనుసరిస్తూ వస్తున్నవారున్నారు. అట్లాగే కొందరు అర్థ ప్రబుద్ధులు "మేము బ్రహ్మ స్వరూపులమే కదా! శాస్త్రాలు చెప్పుచున్నాయి కదా! కాబట్టి నిషిద్ధమైన ఆచరణ కలిగివున్నా తప్పేమిటి? అది మమ్ములను ఏం చేయగలదు?" ... అని అనుకుంటూ ఈ ప్రకారంగా గర్వముతో కూడుకొని ఉన్నవారై సదాచారములను త్యజించి వేస్తున్నారు. అది ఉభయ భ్రష్టత్వమునకు దారితీయగలదని అట్టి జనులకూ నా హెచ్చరిక!

ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా ఈ జన సమూహంలో అనేకమంది ఈ జనన – మరణ సముద్రమును దాటివేయాలని అభిలషిస్తున్నారు. అయితే, వివిధ రీతులలో అనేక దృష్టులతో కూడి ఉంటున్నారు. వారిలో కొందరు శాస్త్రీయ సాధనకు ఉపక్రమిస్తున్నారు. మరికొందరేమో మీన మేషాలు లెక్కపెట్టుకుంటూ ప్రయత్నమునకు ఉపక్రమించటం లేదు. అందుచేత... రామచంద్రా!

సంసారోత్తరణే తత్ర న హేతుర్వనవాసితా ।
నాఽపి స్వదేశవాసిత్వం, న చ కష్టతపః క్రియాః ॥

సంసారమును దాటివేయటానికై వనవాసముగాని, (లేక) స్వదేశవాసముగాని, (లేక) కష్టదాయకమైన తపఃక్రియలుగాని... కారణము కాజాలవు. అట్లాగే... కర్మ పరిత్యాగంగాని, కర్మ పరిగ్రహణంగాని, వివిధములై కార్యాచరణములుగాని, వాటిచే కలిగే కార్యసిద్ధిగాని, ఖ్యాతి-లాభము-ఐశ్వర్యము - వరము - కార్యసామర్థ్యము మొదలైన ఆయా పుణ్య - పాపవ్యవహారాది సమూహములుగాని సంసార నివృత్తికి కారణం ప్రత్యక్షకారణం కాదు. మరి?

స్వభావః కారణం నామ సంసారోత్తరణం ప్రతి
అసంసక్తం మనో యస్య స తీర్ణో భవసాగరాత్ ॥

తనయొక్క శుద్ధ సత్‌చిత్ భావనయందలి స్థితియే సంసార సాగరమున దాటివేయటానికి కారణం అగుచున్నది. ఎవని మనసైతే... తత్త్వజ్ఞానము సంపాదించుకున్నదై ఈ ఎదురుగా కనిపిస్తున్న సర్వసాంసారిక విషయములందునూ అంతరంగంలో అనాసక్తి పెంపొందించుకొని ఉంటుందో, ...ఆతడు మాత్రమే ఈ సంసార సాగరమును దాటి వేసినవాడు అగుచున్నాడు. అయితే... శుభ కార్యములను ఆచరించటం, అశుభకార్యముల నుండి మనస్సును పరిహరించటం నిర్వర్తిస్తూ వుంటాడు. అది జీవన్ముక్తుని స్వభావమే అయివున్నది.

"అసంగచిత్తుడు"... అయినట్టి జీవన్ముక్తుడు మరల సమసారమును పొందడు. ఆతనికి మరల ఈ సంసారమునందు సంగము, అభినివేశము ఉదయించవు. అట్లా కాకుండా, సంగంతో కూడినవాడై శుభాశుభకార్యములు నిర్వర్తించినా, (లేక) నిర్వర్తించకున్నా కూడా విషయములందు ఆసక్తి కలిగియున్న చిత్తముగల మూర్ఖుడు సంసారమున మగ్నుడై ఉంటున్నాడు. ఈ బుద్ధి విషయ రసములను ఆస్వాదిస్తూ పోతూఉంటే, అవి అనేక దుఃఖ పరంపరలను కలుగజేస్తూనే ఉంటాయి. అట్టి దుఃఖములకు అంతూ పొంతూ కూడా ఉండదు. "బుద్ధి తత్త్వాభ్యాసం" లేకపోతే ఈ బుద్ధి ఇంద్రియ - దృశ్య విషయముల నుండి మరలదు.

అయితే ఈ జీవుడు సాధన చతుష్టయం ఆశ్రయిస్తూ ఉండగా, ఒకానొకప్పుడు సౌభాగ్యవశంగా కాకతాళీయ యోగంచేత చిత్తము నిర్మలం కావటం ప్రారంభిస్తుంది. చిత్తము ఆత్మసాక్షాత్కార సిద్ధికొరకై శ్రవణము - మననము మొదలైన ఉపాయములను ఆశ్రయించినదై, క్రమంగా ఆత్మావలోకనమునకై ప్రవృత్తిని పొందుచున్నది. నిర్మలత్వమును సంతరించుకున్న ఆ బుద్ధి అప్పుడు ఆత్మ దర్శనమునకై తత్త్వమును ఎరుగుచున్నది. ద్వంద్వరహితమగుచున్నది. అనాసక్త - నిర్వికారము పొందిన చిత్తమే బ్రహ్మము. అనగా అప్పుడు చిత్తమే 'చిత్‌రూపి' అయి బ్రహ్మమే అయివుంటోంది. అందుచేత ఓ రామచంద్రా!

అచిత్తత్వం ప్రయాతేన సత్త్వరూపేణ చేతసా
సమోభూత్వా సుఖం తిష్ఠ పరాకాశాంత రూపభృత్ ॥

నీ చిత్తము సత్వము రూపమును పొందుగాక! సత్వరూపమగు చిత్తముతో సమదర్శివై, సర్వత్రా ఆత్మనే దర్శిస్తూ ఉండు. సర్వ ప్రపంచమునకు అధిష్ఠాన రూపమైనట్టి చిదాకాశ రూపమును

ధరించినవాడవై సుఖముగా వెలయుము! ఇప్పుడు నీవు "పరమార్థతత్త్వము"ను పొందినవాడవయ్యావు. రాగదోష రహితుడవైనావు. నిత్యోదితమైన ఆత్మారామ స్వరూపుడవైనావు. సమబుద్ధిచే మహాత్ముడవైనావు. కాబట్టి ఇక దుఃఖరహితుడవే! ఇంక నీకు సంశయములతో పని ఏమున్నది? కాబట్టి సంశయరహితుడవు అయ్యెదవు గాక! ఎందుకంటావా

ఏకో జనన మరణముక్తం పావనం తత్పదం త్వమ్!
అధిగత పరమార్థః త్యక్త రాగాది దోషః
సమమతిః ఉదితాత్మా, త్వం మహాత్మా! మహాత్మన్,
రఘుతనయ! విశోకః తిష్ఠ నిఃశంకమేకో!
జనన – మరణ ముక్తం పావనమ్ 'తత్పదం' త్వమ్ ॥

ఏకము, జన్మ–జరామరణ వర్జితం, పరమ పవిత్రం– అయినట్టి బ్రహ్మపదం నీవే అయి ఉన్నావు. ఈ జగత్తంతా కూడా నిర్మల పరబ్రహ్మ స్వరూపమే అయివున్నది! ఇక ఈ జగత్తులో ప్రకృతి రూపంగాని, మలరూపం గాని, వికారరూపం గాని, ఉపాధి రూపంగాని, ఆ ఉపాధి యొక్క బోధ రూపంగాని, అద్దాని యొక్క ఇచ్ఛ, గ్రహణం, త్యాగం, భోగం మొదలైనవి గాని ఇంకెక్కడున్నాయి? ఇవన్నీ లేనే లేవు. అంతటా కూడా "సుస్పష్టం, అకృతం" అగు చిన్మయ బ్రహ్మమే ఉన్నది! స్వానుభవముచే "ఆ బ్రహ్మమే నేను (సోఽహమ్)" అని ఎరిగినవాడవై, పాము కుబుసమును విడచినట్లు సర్వ సంశయాలను త్యజించివేయి. అద్వైత రూపముతో అంతటా నీవే అయి ప్రకాశించు!

ఓ రామచంద్రా! నీకు ఇంతకంటే ఎక్కువగా జ్ఞానం కొరకై చెప్పవలసినదేమీ లేదు. ఎందుకంటే, ఇప్పటికే "ఆద్యస్వరూపం, అక్షయం" అయినట్టి "జ్ఞానసారం" నీ హృదయంలో ఉదయించింది. నీవిప్పుడు వేద్య వస్తువగు ఆత్మ స్వరూపాన్ని ఎఱిగినవాడవయ్యావు. ఆత్మారాముడవై స్వయంప్రకాశ యుక్తంగా భాసిస్తున్నావు.

❖

ఓ వాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! మునిశ్రేష్ఠుడగు శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి ఇట్లా పలికి చిరునవ్వుతో మౌనం వహించారు. అప్పుడు శ్రీరామచంద్రుడు నిర్మలమైన, పవిత్రమైన బుద్ధిచే మధురమగు బ్రహ్మపదాన్ని ఆస్వాదించసాగాడు. సమస్త కోర్కెలు నశించినవాడయ్యాడు. సభికులంతా కూడా పుష్పంలోని తేనె గ్రోలి మౌనం వహించిన తుమ్మెదలాగా... బ్రహ్మరసాస్వాదన తత్పరులై మౌనం వహించి ఉన్నారు.

❖❖❖

5. గురు పూజా మహోత్సవం

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! ఆ విధంగా శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి యొక్క "నిర్వాణము" గురించిన వాక్యము పరిసమాప్తములైనాయి. వాక్య ప్రవాహం విరామం పొంది ఆయన మౌనం వహించారు. అప్పుడు ఆ సభలోగల దేవ–మనుష్య–ఋషి సమూహాలు "నిర్వికల్ప సమాధి" ద్వారా "బ్రహ్మైక రసత్వం" నందు సమత్వమును ఆస్వాదించారు. శాంతం, స్వచ్ఛం అగు "మనోవృత్తి" కలవారు

అయ్యారు. వారంతా "స్వకీయ నిర్మల కేవలసాక్షి చైతన్యము" నందు అనిర్వచనీయమైన విశ్రాంతిని అనుభవించారు. అప్పుడు ఆకాశవాసులగు సిద్ధులు – సనకాదులు శ్రీ వసిష్ఠమహర్షిని ఉద్దేశించిన స్తుతివాక్యాలతో ఆకాశమును నింపివేశారు. తత్త్వజ్ఞులగు విశ్వామిత్ర మహర్షి మొదలైనవారి ప్రశంసావాక్యాలు దిక్కులన్నీ విస్తరించాయి. దేవ దుందుభులు ఆకాశంలోను, భూమి మీద ప్రతిధ్వనించాయి. ఆకాశం నుండి ఆ మహర్షి మస్తకంపై పుష్పవర్షం కురిశింది. ఆ సభికులు అదంతా ఆశ్చర్యచకితులై ఆత్మానందభరితంగా చూడసాగారు. అక్కడి వాతావరణమంతా సభికుల జయజయ ధ్వానములతో వ్యాప్తమైనది. పుష్ప వృష్టిచే ఆ దశరథ మహారాజు సభ శోభాయమాన మైనది. కొంత సమయమైనతరువాత పుష్పవర్ష కోలాహలం కొన్ని క్షణాలలో ఉపశమించినది. అప్పుడు సిద్ధులు ఇట్లా పలికారు.

❖

సిద్ధులు : ఓ సభికులారా! కల్పారంభం నుండి మేము ఈ సృష్టిలో జరుగుచున్న అనేక సంగతి – సంఘటన – సందర్భాలను అంతా చూస్తూనే ఉన్నాం. మా సిద్ధ సంఘములు మోక్షోపాయములగు అనేక గ్రంథముల వ్యాఖ్యానం విన్నాయి. మేమే అనేక సందర్భాలలో వ్యాఖ్యానించికూడా ఉన్నాం. కానీ... ఇంతటి మహద్రూపమైనట్టి "శ్రీవసిష్ఠ–రామ సంవాదము" "యోగవాసిష్ఠము" – "మహా రామాయణము" వంటిది ఇంతకు ముందు మేమెప్పుడూ వినియుండలేదు! శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి యొక్క ఈ ప్రవచనము వినటంచేత పశువులు, పక్షులు మొదలైన తిర్యక్ జీవులు, స్త్రీలు, బాలురు, పాములు కూడా పరమశాంతిని పొందగలవు! ఇందులో ఏ మాత్రం సందేహం లేదు. అనేక దృష్టాంతాలచేత–హేతువుల చేత – యుక్తుల చేత, ఈ వసిష్ఠ మునీంద్రుడు ఈ అందమైన బాలుడగు శ్రీరామచంద్రమూర్తికి ఈ విధంగా ఇప్పుడు బోధించారో, ఆ విధంగా ఆయన తన ధర్మపత్నియగు అరుంధతీదేవికి కూడా బోధించియున్నారో, లేదో మరి? మోక్షోపాయమగు ఈ మహారామాయణ గ్రంథమును ఎవరు కొంచెం శ్రద్ధగా, ఓపికతో శ్రవణం చేస్తారో... అట్టి పశుపక్ష్యాదులు కూడా సంసార రోగ రహితులవగలవంటే... ఇక ఈ మనుజులు విముక్తులు కాకుండా ఎందుకుంటారు? ఓ సభికులారా! ఈ మహర్షి ప్రవచనాన్ని చెవులారా విని ఆనదించాం! పరమతృప్తిని పొందాము. నూతనమైన శోభను సంతరించుకున్నాం!

❖

సభికులంతా ఆ సిద్ధుల వాక్యాలు విన్నారు. స్తుతి వాక్య గానాలతో నిండిపోయిన ఆ సభను చూస్తూ అక్కడి జనులు శ్రీవసిష్ఠ మునీంద్రుని పాదపద్మాలను మనస్సులలో ప్రతిష్ఠించుకొని నమస్క రించసాగారు. అక్కడి సభలోని రాజులు లేచి మహర్షిని సమీపించి పాదాలపై పుష్పాలు సమర్పించారు.

శ్రీదశరథ మహారాజు : అరుంధతీ నాథుడవగు ఓ శ్రీవసిష్ఠ మహర్షీ! మీ దివ్యమైన ఉపదేశం ఎడారిలో చిక్కుకున్న బాటసారిపై జడి వానలాగా మాకు లభించింది. మీ బోధచే "వృద్ధి, క్షయ రహితం, మార్పు చేర్పులు లేనిది, నిర్వికారం, నిరతిశయానంద రూపం" అయినట్టి మా యొక్క స్వస్వరూపమగు ఆత్మ యొక్క అనుభవం మాకు లభించింది. జీవాత్మబద్ధులమైన మాకు

పరమాత్మజ్ఞానామృతం ప్రసాదించి మమ్ములను సముద్ధరించారు. మా అంతఃకరణంలో పరమోత్కృష్ట మగు పూర్ణత్వం ఉదయించింది. హే మునీశ్వరా! ఇటువంటి పురుషార్థమును ప్రసాదించిన పరమ పూజ్యులగు మీకు గురదక్షిణగా సమర్పించుకోగలిగిన అర్హమైన వస్తువేదీ ఈ భూ–పాతాళ–స్వర్గములలో లేదు. అయితే "గురు దక్షిణ" అవశ్య కర్తవ్యం కదా! శాస్త్ర లోక ప్రసిద్ధం కదా! లేకపోతే గురుపూజా క్రమం సఫలం కాదుకదా! అందుచేత గురుదక్షిణ గురించి ఒక చిన్నప్రార్థన! కోపగించక ఆలకించండి.

మీరు మాకు ప్రసాదించిన ఆత్మతత్త్వ జ్ఞానం అమోఘమై అనేక జన్మల జాడ్యం తొలగిస్తూ మాకు మహోపకారం చేస్తోంది. అద్దాని విలువ ఇంతని చెప్పలేం. అందుకు మీకు ఏది గురుదక్షిణగా ఇచ్చినా సరే, ఇంకా ఇంకా ఋణపడియే ఉంటాం. అందుచేత నేను ఇవి వినమ్రుడనై ఈ విధంగా సమర్పించుకుంటున్నాను.

1. నేను పత్నుల సమేతంగా నిర్వర్తించి ఉన్న అనేక యజ్ఞముల ఫల – సుకృతములను మీకు కృతజ్ఞతతో వినమ్రుడనై ఇచ్చుకుంటున్నాను.

2. ఈ సువిశాల అయోధ్యా సామ్రాజ్యపు చక్రవర్తిత్వమును మీకు సమర్పించుకుంటున్నాను. ప్రభూ! నాతో సహా ఈ సమస్త సామ్రాజ్యం ఇప్పుడు తమకు సమర్పించబడి, తమ అధీనం అయినది. మీరు దీనికంతటికీ ప్రభువులై ఈ రాజసింహాసనం అలంకరించి మీ భృత్యులగు మమ్మ, ఈ రాజ్యాన్ని శాసించండి పరిపాలించండి.

ఇప్పుడు మీరు మా ప్రభువులు. అందుచేత ఆజ్ఞాపించండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ దశరథ మహారాజా! చాలా సంతోషం! అయితే బ్రహ్మయతులమగు మేము నమస్కరించినంత మాత్రంచేత సంతుష్టి పొందుతాం. అట్టి హృదయపూర్వక నమస్కారం మీరు చేతులు జోడించి సమర్పించియే ఉన్నారు. ఈ రాజ్యమును లోకరంజకంగా పాలించటం, ఈ ప్రజలను రక్షించటం, సేవించటం క్షత్రియులగు మీకు మాత్రమే తెలుస్తుంది. ఈ రాజ్యము మీకే శోభిస్తుంది. కనుక ఇదంతా తిరిగి మీకే ఇస్తున్నాను! మా వంటి యతులు రాజులైనదెక్కడా లేదుకదా! కనుక ఈ రాజ్యపాలన ధర్మము మీరే నిర్వర్తించెదరు గాక!

శ్రీ దశరథ మహారాజు :

కియన్మాత్రం తు రాజ్యం స్యాత్? ఇతి లజ్జామహే మునే
ప్రకర్షేనాత్ర తేనేశ, యథాజానాసి తత్కురు ॥

హే మహర్షీ! సప్తద్వీపములకు చక్రవర్తి అయిన ఒక మనుష్యుని ఆనందం కంటే గంధర్వానందం నూరురెట్లు అధికం. మనుష్య–గంధర్వుల ఆనందం కంటే దేవగంధర్వానందం నూరురెట్లు అధికం. ఆ ప్రకారంగా... అన్నిటి కంటే హిరణ్యగర్భానందం అత్యున్నతమైనదని ఉపనిషత్తులు అంటూ ఉంటాయి. ఇక మీరు ఇప్పుడు మాకు ప్రసాదించియున్న "దృశ్యమును స్వాత్మానందరూపంగా దర్శించగలగటం" అనే బ్రహ్మానంద సాగర సమక్షంలో హిరణ్యగర్భానందము కూడా మహాసాగరము యొక్క ఒక నీటి తుంపరతో (జలకణంతో) సమానమగుచున్నది. అంతటి ఆత్మానందము మాకు

అందించిన మాకు జన్మజన్మల జాడ్యమును తొలగించి మహోపకారం చేసిన మీకు ఈ తుచ్ఛ సామ్రాజ్యాన్ని, ఈ తుచ్ఛ దేహాన్ని గురుదక్షిణగా ఇవ్వటానికి సిద్ధపడినందుకు నాకు ఇది చాలా సిగ్గు కలిగించే విషయమగుచున్నది. ఇక మీ ఆజ్ఞానువర్తినై మీ సేవగా భావించి ఈ దేహమును కలిగియుండటం, ఈ రాజ్యమును పాలించటం నిర్వర్తిస్తాను! మీ ఆజ్ఞ ఎట్లో అట్లే అగుగాక! 'నాది' అనిపించేదంతా ఇక మీకే చెందినదై, మీ సేవకుడిగా నియమించబడిన వాడనగుచున్నాను.

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఇట్లు పలికి ఆ దశరథ మహారాజు మరల సింహాసనం నుండి లేచి గురుచరణాలను రెండు అరచేతులతో స్పృశించి, కళ్ళకద్దుకొని, పుష్పాంజలి సమర్పించారు. "నేను సద్గురువగు వసిష్ఠ మహర్షికి చెందిన సింహాసనముపై వారి భృత్యుడనై వారి ఆజ్ఞానుసారంగా "ఆసీనుడనవటం" అనే సేవ చేస్తున్నాను'... అని ప్రకటించి మరల సింహాసనముపై ఆసీనుడైనాబీరి.

అప్పుడు శ్రీరామచంద్రుడు గురుదేవులను సమీపించి నుదుటితో వారి సుందర పాదపద్మములకు మరల సాష్టాంగ నమస్కారం చేసి పుష్పాలు సమర్పించి, అందులో ఒక పుష్పాన్ని తన కళ్ళకద్దుకుని కిరీటము యొక్క ఊర్ధ్వమున అలంకరించుకున్నారు. ఆ తరువాత శత్రుఘ్నుడు, లక్ష్మణుడు మొదలైన ప్రముఖులు గురుదేవులు శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి పాదపద్మములకు పుష్పములు సమర్పించి వారి పాదాలను హస్తస్పర్శచే స్పృశించి కళ్లకు - హృదయానికి హత్తుకున్నారు. సభలో దూర దూరం కూర్చున్న అనేక మంది రాజులు, సామంతులు సభా మర్యాదను అనుసరించి ఒక్కరొక్కరుగా నిలబడి గురుస్తోత్ర కవచాలు పలుకుచూ కతజ్ఞతతో కూడిన దృష్టులతో పుష్పాంజలులు సమర్పించారు.

ఈ విధంగా గురుపూజా మహోత్సవం అత్యంత శోభాయమానంగా ఆ సభలో జరిగింది. క్రమంగా ఆ కార్యక్రమం ముగిసింది. సభలో మరల ప్రశాంతత నెలకొన్నది. శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి ఆజ్ఞానుసారం పుష్పగుచ్ఛాలు అక్కడి నుండి, ఆ సభలో వేరు వేరుచోట్ల అలంకరించబడ్డాయి.

అప్పుడు శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి "నా ఈ ఉపదేశము బుద్ధియొక్క మాలిన్యముచే దోష యుక్తమైనదా? లేక బుద్ధి నిర్మలత్వముచే నిర్దోషయుక్తమైనదా? ఈ విషయం ఈ సభకు వేంచేసియున్న మునీశ్వరులను అడుగుదాం!" ...అని యోచన చేశారు. మధురస్వర యుక్తంగా ఇట్లు పలికారు.

❖

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : గాధి కుల కమలమగు ఓ విశ్వామిత్ర మహర్షీ! ఓ వామదేవ-నిమి-క్రతు భరద్వాజ-పులస్త్య-అత్రి-ఋషి-నారద-శాండిల-భాస-భృగు-భారండ-వత్స్య-వాత్సాయనాది మహాత్ములారా! కేవలాత్మానంద పరిపూర్ణులగు మీ యొక్క సమక్షంలో ఈ సంవాదం మీ ప్రభావ వీచికలచే మాధుర్యం పొంది లోకకళ్యాణకారకం అయింది. మహాత్ములారా! మహామాన్యులగు మీరంతా నాపై దయతో ఇన్ని రోజులు సంవాదం విన్నారు. కొండ ముందటి గులకరాయి వలె మహాజ్ఞానులగు మీ సమక్షంలో అల్పుడనగు నేను ఇన్ని రోజులుగా ఉపన్యసించాను. ఈ అల్పజ్ఞాని వాక్యములన్నీ విన్నారు కదా! ఈ నా వాక్యములలో ఏదైనా అనుచితమైనది గాని, దోషయుక్తమైనది

గాని, దుష్టార్థయుక్తమైనది గాని, లోపముతో కూడినదిగాని ఏదైనా ఉంటే, అద్దానిని నాపై అనుగ్రహంతో తెలుపవలసినదిగా మిమ్మల్నందరినీ అభ్యర్థన చేస్తున్నాను.

❖

అప్పుడు మహామాననయులగువారంతా లేచి నిలుచున్నారు. ఇట్లు పలికారు.

మునిపుంగవులు : ఓ సర్వ సభికులారా! మహాత్ముడగు ఈ వసిష్ఠ మునీంద్రుని వాక్యములలో అసంగతమైన వాక్యం ఒక్కటి కూడా లేదు! "దోషవాక్యం ఉన్నదా?" అనే సందేహమే మాకు ఎక్కడా కలుగలేదు. బంగారమును పుటం వేసినప్పుడు అగ్ని యొక్క స్పర్శచే అందలి మాలిన్యం తొలగిపోతుంది చూచారా? అట్లా సభికుల మనస్సులను ఈయన వాక్యాలు పరమపావనంగా తీర్చిదిద్దాయి. తరతరాలుగా ఈ శ్రీ వసిష్ఠవాక్యమననం అనేకమంది ముముక్షువులకు మోక్ష మార్గమై వర్ధిల్లగలవు.

ఓ వసిష్ఠ మహర్షి : అనేక జన్మరూప దోషములచే కూడబెట్టుకొనియున్న మా మనస్సుల మాలిన్యము మీచే తొలగింపబడినదై, ఇప్పుడు మా మనస్సులు పుటం వేయబడి స్వచ్ఛమైన బంగారం లాగా ఆత్మానందంతో కూడి ప్రకాశిస్తున్నాయి ప్రభూ!

చంద్రుడు ప్రకాశించగానే కలువలు వికసిస్తాయి చూచారా! బ్రహ్మ ప్రకాశకములగు తమ వచనములచే మా మనస్సులు ఆత్మ ప్రకాశముతో కూడి మరింత మహత్తరంగా వికసిస్తున్నాయి. మహాత్మా! మీరు సర్వతత్వస్వరూపమగు "బ్రహ్మజ్ఞానము" అనే మహాబోధను ప్రసాదించటంలో మహా సమర్థులు. "మోక్షము అనేది ఇంతటి సులభసాధ్యమా!" అని, అన్ని తరగతుల సాధకులకు ఆశ్చర్యచకితులను చేశారు. అందుచేత పరమ గురువులు మీరు! మీ వాక్యములు భావితరములలో అనేకులకు ఆత్మజ్ఞానము శుద్ధాత్మానుభవం ప్రసాదించగలవు.

అట్టి మీకు వినమ్రులమై నమస్కరిస్తున్నాం! అభినందనలు పలుకుచున్నాం!

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! అప్పుడు మరల ఆ సభ్యులంతా లేచి "హే వసిష్ఠ మునీంద్రా! మహత్తరమైన ఆత్మతత్త్వాన్ని ముముక్షువులకు మహా ప్రసాదంగా అందించిన మీకు నమస్కరిస్తూ జయ జయ ధ్వనులు పలుకుచున్నాం!" అని చేతులతో లయపూర్వకంగా చప్పట్లు పలికించారు. ఆ తరువాత సిద్ధులు దశరథ మహారాజుతో, విష్ణావతారమగు శ్రీరామచంద్రునికి ప్రశంసావాక్యాలు పలికారు.

సిద్ధులు :

నమామ చతురాత్మానం నారాయణమివారపమ్
రామం! సభ్రాతరం! జీవన్ముక్తం! రాజకుమారకమ్ ।

చతురశీలుడు, రెండవ నారాయణుని వంటివాడు, సోదర సమేతుడు, దశరథ మహారాజు కుమారుడు, జీవన్ముక్తుడు అగు ఈ శ్రీరామచంద్రమూర్తికి మేము నమస్కరిస్తున్నాం. త్రికాలములలోను ఉత్తమ రాజచిహ్నములు కలిగి ఈ చతుఃస్సముద్ర వేలాయుతమైన మహాసామ్రాజ్యాన్ని పాలించే శ్రీరామచంద్రుని తండ్రి శ్రీ దశరథ మహారాజుకు నమస్కరిస్తున్నాం.

మునిసేనాధిపం భూపం భాస్కరం భూరితేజసమ్ ।

వసిష్ఠ సుప్రవాదాఢ్యం విశ్వామిత్రం తపోనిధిమ్ ॥

మునిసేనానాయకుడు, మహాతేజస్వి, సూర్యునివలె మహా ప్రకాశమానుడు, మోక్ష కథన ప్రవచనంలో అత్యంత ప్రావీణ్యులు అగు ఓ అరుంధతీ పతియగు శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షీ! మీకు మా హృదయ కుసుమాంజలీపూర్వక నమస్కారాలు.

తపోనిధియగు ఓ శ్రీ విశ్వామిత్ర మహర్షీ! ఈ వసిష్ఠ మహర్షి మీ అభ్యర్థనను అనుసరించే ఈ ఇన్ని రోజుల ప్రవచనము లోక కళ్యాణార్థం సమర్పించారు. అట్టి మీరు మా యొక్క హృదయపూర్వక పాదాభివందనములకు సమార్హులగుచున్నారు. మీకివే మా నమస్కారములు. ఆహాఁ! నేడు మా జీవితములు ధన్యములైనాయి. ఈ దశరథ శ్రీరామచంద్ర – విశ్వామిత్రుల ప్రభావము వలననే “జ్ఞానయుక్తి పరమైనది – సమస్త సంసార భ్రమ సమూహమును నశింపజేయునది” ...అగు ఈ వసిష్ఠ మునీంద్రుల వాక్యములు మేము వినగలిగాం!

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఈ విధంగా పలికి ఆ సిద్ధులు అభినందనపూర్వకంగా మరల పుష్పవర్షం కురిపించారు. అక్కడి సభికులు కూడా అనేకులు ఒకరినొకరు పుష్పాంజలులు సమర్పించుకొని సన్మానించుకున్నారు. మెల్లగా ఆ సభలో స్తోత్ర వాక్యాలు శమించాయి. జ్ఞానోపదేశం పొందిన అక్కడి సభలోని అనేకమంది రాజులు వికసిత హృదయులయ్యారు! సంసార భ్రమ తొలగుటచే అక్కడి సభికుల చిత్తములు స్వయంగా బ్రహ్మ జ్ఞానానుభవము వైపుగా పరుగిడసాగాయి. వారు ఆత్మయొక్క యథార్థ తత్త్వమును ఎరిగినవారై ఇంతకు ముందటి తమ యొక్క అజ్ఞాన చరిత్రను చూచి చిరునవ్వు నవ్వుకోసాగారు. అక్కడి సభ్యుల చిత్తము ప్రత్యగాత్మ పారాయణముచే బ్రహ్మానందం అనుభవించ సాగింది. చిత్త వికాసముచే జనించిన వివేకముచే ప్రశాంత చిత్తులు కాసాగారు. ఇక శ్రీరామచంద్రుడు సోదర సమేతంగా గురువు యొక్క పాదాల వద్ద అంజలిఘటిస్తూ, కూర్చుని ఉన్నారు. సింహాసనముపై ఆసీనులై ఉన్న దశరథ మహారాజులు కనులు తెరిచియే ధ్యానము నందు ఉన్నవానివలె కనిపిస్తున్నారు. “ఆది మధ్యాంత రహితం, అనిర్వచనీయం, పరమ పావనం” అయినట్టి జీవన్ముక్త స్థితిని ఆస్వాదిస్తూ ఉన్నట్లున్నారు. శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి అక్కడి సభికుల పూజలను స్వీకరిస్తూ చిరునవ్వుతో మౌనం వహించి ఉన్నారు.

❖❖❖

6. ఆత్మౌపమ్యేవ సర్వత్ర

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఆ విధంగా గురుస్తోత్ర కార్యక్రమం ముగిసింది. అప్పుడు సభంతా ప్రశాంత రూపమగు ఆత్మానందం తాండవిస్తోంది. మరల అంతా నిశ్శబ్దమయింది. అప్పుడు శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి ఇట్లా పలికారు.

❖

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : కమల నేత్రుడవగు ఓ రామచంద్రా! ఇప్పుడింకా నీవేమైనా వినదలచుకొంటే, ...స్వేచ్ఛగా అడుగు. అంతేకాదు. ఇప్పుడు నీవు ఎట్టి స్థితిని స్వయంగా అనుభవిస్తున్నావో... ఈ జగత్తు యొక్క "ఆభాస"ఎట్లు దర్శిస్తున్నావో... అది కూడా నీవు ఈ సభకు చెప్పవచ్చు

శ్రీరామచంద్రుడు :

త్వత్ప్రసాదేన యాతోఽస్మి పరాం నిర్మలతాం, ప్రభో ।
శాంతాశేషకలంకాంకమ్ శరదీవ నభస్తలమ్ ॥

హే ప్రభూ! శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షీ! శరత్ ఋతువులో మేఘాలన్నీ తొలగిపోగా నిండు పౌర్ణమినాడు పూర్ణచంద్రుడు ప్రకాశిస్తూ ఉంటే ఆకాశము ఎంత ప్రశాంతంగాను, ప్రకాశవంతంగాను ఉంటుందో, ...ఇప్పుడు నేను మీ అనుగ్రహంచేత అంత ప్రశాంతంగా నిర్మలంగా ప్రకాశమానంగాను అగుచున్నవాడనై ఉన్నాను. సంసార ప్రదమగు సర్వభ్రమలు నాకు తొలిగాయి. నిర్మలమగు ఆత్మ స్వరూపుడనై స్వచ్ఛముగా వెలయుచున్నాను. హృదయ గ్రంథులన్నీ నశించగా... నేనిప్పుడు సర్వ విశేషరహితుడనయ్యాను! స్ఫటికంలో స్ఫటికము యొక్క అంతర్భాగం స్ఫటికరూపమే అయి ఉంటుంది

చూచారా! అట్లాగే... నిర్మల బ్రహ్మరూపమగు ఈ జగత్తు పట్ల నిర్మల బ్రహ్మరూపమగు బుద్ధితో స్థితి పొందియున్నాను. ఈ జగత్తు జగత్తు రూపంగా కాకుండా నాకు ఆత్మ స్వరూపమై దర్శనమిస్తోంది. ఆత్మ స్వరూపుడగు నేను ఆత్మ స్వరూపమగు ఈ జగత్తును ఆత్మగా అనుభవం పొందుచున్నాను.

స్వామీ! ఒకప్పుడు నా మనస్సు సర్వవేళలా ఏవేవో విషయాల గురించి, వ్యవహారాల గురించి, విషయభోగాల గురించి, విషయభోగాల పర్యవసానం గురించి అభిలాషతో మననం చేస్తూ అనేక సంగతుల మధ్యగా అవిశ్రాంతంగా తిరుగాడుతూ ఉండేది. అట్టి అతి చంచలమగు ఆ మనస్సు నాకు అనుక్షణం ఏదో దిగులు, ఆవేదన, శ్రమ, ఉద్వేగము సంపాదించి తెచ్చిపెడుతూ ఉండేది. మరి ఇప్పుడో! నా ఈ మనస్సు మీరు అందించిన ప్రబోధ ప్రభావంచేత విషయ స్మరణమును త్యజించినదైనది. అందుచేత విషయ భోగములందలి అభిలాషను పూర్తిగా త్యజించింది. "అభిలాష"యే సంకల్పమునకు పుట్టినిల్లు కదా! అందుచేత ఇప్పటి నా మనస్సు సర్వ సంకల్పములను త్యజించినదై... ప్రశాంతతతో ఒప్పుచున్నది. ఫలితమేమిటంటారా? జాగృత్ జగత్ స్థితియందు నేను మానసిక – ఇంద్రియ సంబంధమైన సర్వ విషయ విచారరహితుడనై పరమశాంతిని, స్వాభావికమైన తృప్తిని పొందినవాడనై ఉన్నాను. అందుచేత జాగ్రత్ స్థితియందు కూడా సుషుప్తి యందువలె నిర్వికారుడనై ప్రకాశిస్తున్నాను.

హే మహాత్మా! ఇతఃపూర్వం దేహాత్మ బుద్ధి కలవాడనై అనేక రకములైన విషయముల గురించిన ఆశలతో వ్యాకులత్వం పొందినప్పటి స్థితి జ్ఞాపకం వచ్చి నా కిప్పుడు పకపకా నవ్వు వస్తోంది. ప్రకాశ శీలములగు తమ ఉపదేశ వాక్యములచే సర్వ సందేహాలు తొలగిపోయాయి. అందుచేత స్వస్థుడనయ్యాను. ఆత్మ స్వరూపమునందు స్వభావసిద్ధంగా స్థితి కలిగియున్నాను. ఇంకా ఎట్లా ఉన్నదో చెప్పమంటారా?

నోపదేశేన నా౽ర్థేన న శాస్త్రైః న చ బంధుభిః
త్యాగేన చ నచైతేషామధునా మమకారణమ్ ॥

స్వామీ! ఇప్పుడు ఉపదేశములచేగాని, పదార్థములచేగాని, శాస్త్రములచేగాని, బంధువులచే గాని... అవి కలిగియున్నందువల్ల (లేక) వాటిని త్యజించటం వల్ల నాకు క్రొత్తగా వచ్చే ప్రయోజనమేదీ కనిపించటంలేదు. నా చిత్తము సర్వమును పరమాత్మ స్వరూపంగా దర్శించటంలో ప్రతిష్ఠ పొందటం చేత ఇప్పుడది నాశరహితమగు జీవన్ముక్త స్థితిని అనుభవించుచున్నది. ఇదంతా ఈ కళ్లకు నామరూపాత్మకంగా కనిపిస్తూనే... ఆత్మరూపంగా అనిపిస్తోంది. ఈ జగత్తు నిర్మల చిదాకాశమే గాని జడాత్మకం కాదు! "ఇదంతా పరమార్థమున చిదాకాశమే" అను మీ ప్రారంభవాక్యం నాకిప్పుడు సునిశ్చితమై పోయింది. "దృశ్యము" అనే పేరుగల "ఈ సర్వజగత్తు యొక్క అనుభవం' అనే మోహ నిద్ర మీరు ప్రసాదించిన "ఆత్మ జ్ఞానము" అనే వైతాళిక గానంచేత ఎచటకో తొలగిపోయింది. చిత్స్వరూపుడనగు నేను సదా మేల్కొనియే ఉన్నాను.

యథాకామం యథాప్రాప్తం యథాస్థితమవస్థితమ్
యద్వక్తి తదవిఘ్నేన కరోమ్యుపగతైషణమ్ ॥

హే మునీంద్రా! ఇప్పుడు నాకు "అయ్యో! ఇది చేయవలసి వస్తోందే! మరి, అది చేయలేక పోతున్నానే?"... ఇటువంటి దిగుళ్ళన్నీ తొలగిపోయాయి. యథా ప్రాప్తమైన భవిష్యత్ కార్యములను తమరు ఎట్లా చెప్పితే అట్లా గురువాక్యానుసారం, శాస్త్ర ఉద్దేశానుసారం (అట్లాగే) నిశ్చింతగా నిర్వర్తించటానికి, ఆచరించటానికి నేను సిద్ధంగా ఉన్నాను. ఏది ఎట్లో అట్లే అగుగాక! నేను సర్వదా ఆత్మరూపుడనై, సర్వుల యందు – సర్వమునందు ఆత్మత్వమును అనుభవిస్తూ ఆత్మయందే రమించు చున్నవాడనై ఉన్నాను.

న తుష్యామి! న హృష్యామి! న పుష్యామి రోదిమి!
కార్యం కార్యం కరోమ్యేకో భ్రాంతిః దూరంగతా మమ!

స్వామీ! "ఏదో క్రొత్తగా వచ్చి అప్పుడు మాత్రమే నేను పూర్ణుడను అవుతాను!"... అనే భ్రమ తొలగింది. ఈ ప్రపంచంలో ఇష్ట వస్తువులు వస్తే రానివ్వండి! రావా... రాకపోనివ్వండి! ఇష్టప్రాప్తిచే క్రొత్తగా సంతుష్టుడను, ప్రసన్నుడను, పరిపుష్టుడను అయ్యేదీ లేదు. అనిష్ట వస్తువుచే దుఃఖము పొందవలసిన అవసరమూ కనిపించటం లేదు. ఎందుకంటే ఈ "ఇష్టప్రాప్తి – అనిష్టప్రాప్తి" అనేది మనస్సు యొక్క సాంసారిక దోషము మాత్రమే కదా! ఆ మనస్సుకు "ఆది – ఆవల" అయినట్టి ఆత్మయే నా స్వరూపం! ఇక ఈ ప్రపంచంలో అవశ్యము చేయవలసిన లౌకిక–వైదిక కార్యములంటారా! అవి ఎట్లా విహితమో... అట్లాగే నిర్వహిస్తాను. "చేయాలి, చేయనక్కర్లేదు – ఇదే ఎందుకు చేయాలి – అది ఎందుకు చేయటం లేదు'... ఇటువంటి సంశయము నాకు నా పట్ల, తదితరుల పట్ల కూడా మొదలంట సమసిపోయాయి. నా కిప్పుడు భ్రమ తొలగిపోయింది! ఇక ఈ దృశ్యము – సృష్టి సంగతేమిటంటారా? ఇదంతా ఇట్లాగే ఉన్నా సరే! లేక ఏ ప్రళయ వాయువీచిక చేతనో ఇది తొలగవలసి వచ్చినాసరే! అనగా, దృశ్యము ఉన్నాసరే! ఉండకపోయినా సరే! ద్రష్టయగు నేను

అప్రమేయము, నిర్లిప్తము, నిత్య నిర్మలము, సర్వవిషయాతీతము అగు ఆత్మ స్వరూపుడనే కదా! అందుచేత ఇదంతా ఇట్లాగే ఉన్నా, (లేక) మరొక రీతిగా ఉన్నా, (లేక) అసలు ఉండకపోయినా... నాకు వచ్చే సందిగ్ధంగాని, అనర్థంగాని ఏమీ లేదు. నేను సర్వదా అప్రమేయము, నిత్యము, సర్వగతము అగు ఆత్మనై ఉండగా... ఇక ఇదంతా ఇంద్రియ దర్శనమాత్రమే కదా! అందుచేత నేనిప్పుడు స్వాత్మయందు నిర్విక్షేపముగా స్థితినొంది ఉన్నాను! - పరమవిశ్రాంతుడనై ఉన్నాను.

ఈ బాహ్యేంద్రియములకుగాని, మనస్సుకుగాని పరిలక్షింపబడే వాడిని (విషయాన్ని) కాదు కదా! ఈ విధంగా అలక్షితుడనై, నిర్వికారుడనై ఉన్నాను. ఎవరైనా చేతులతో ఆకాశమును పట్టుకొని జేబులో పెట్టుకోగలరా? అట్లాగే నేను ఇంద్రియ-జగత్ విషయములచే పట్టుబడనివాడనై ఉన్నాను.

వృక్షము నుండి పుష్ప సుగంధం ఆకాశంలో ప్రవేశించి ఆకాశంలో ఆకాశరూపంగా ఉంటుంది చూచారా? అట్లాగే ఈ దేహమందున్న నేను దేహము కంటే అతీతమైనట్టి చిదాకాశంలో ప్రవేశించి చిదాకాశమునందు సమరూపుడనై వెలయుచున్నాను.

ఇది నా లోక విహరణ అంటారా? జ్ఞానులు - అజ్ఞానులు అగు రాజులంతా రాజ్యపాలన మొదలైన కార్యములలో ఎట్లా విహరిస్తున్నారో... నేను నా నియమిత కార్యములందు అట్లాగే విహరిస్తాను. అయితే, అజ్ఞాని వలె కాకుండా... హర్ష విషాద రహితుడనై, స్థిరబుద్ధి కలవాడనై, సమదర్శినై, సంశయరహితుడనై... ఆత్మయందు స్థితిని కొనసాగిస్తూనే... ఈ అయోధ్యానగర న్యాయశాస్త్రమునకు సానుకూల్యంగా నిర్వర్తిస్తూ, బాహ్యమునకు ఈ ప్రాప్తాప్రాప్త కర్మలను యథారీతిగా నిర్వహిస్తూ, అంతరంగమున సమరస భావనచే దర్శిస్తూ ఉంటాను. ఇక ఈ జగత్తులో ఏది ఎట్లో అట్లే జరుగుగాక!

సర్వస్యోపర్యపి సుఖీ సుఖమ్ నేహామి మే ప్రభో ।
జనసామ్యేవ తిష్ఠామి యథేచ్ఛం మాం నియోజయ ॥

ఓ జగద్గురూ! సమస్త విషయాలకంటే అతీతము అయినట్టి "బ్రహ్మానందము"చే నేను ఇప్పుడు సుఖిని అయ్యాను. కనుక నాకు ఈ దేహమునకు చెందిన విషయ వాంఛలు గాని, జగత్ సంబంధమైన దృశ్య సంగతమైన అభినివేశములు గాని లేవు. నేనేమీ పొందటమూ లేదు. కోల్పోవటమూ లేదు. ఇదంతా యథాతథంగా నా ఆత్మ స్వరూపమే కదా! ఇక లౌకిక దృష్టిచే నేను ఎవరినీ, దేనినీ వదలటమూ లేదు. పట్టుకోవటమూ లేదు. అయితే, 'సమత్వము'ను గ్రోలినవాడనై సర్వుల పట్ల సమస్థితిని కలిగి ఉంటున్నాను. ఇక, "ఈ జగత్తులో నేనేం చేయాలి?" అని నాకు ఏ శంకా ఉదయిం చటమే లేదు. నాకుగా 'ఇది చేయాలి' అని నాకు ఏదీ కనిపించటం లేదు. అస్మత్ గురువులగు మీ ఇచ్ఛానుసారంగా నన్ను సేవా కార్యములందు వినియోగించవచ్చు. ఇక ఈ దేహం విషయం అంటారా? ఒక చిన్న పిల్లవాడు ఏ విధంగా అన్నీ మరచి ఆటలలో పాల్గొంటాడో... అట్లా ఈ దేహం ఉన్నంతవరకు నిర్మల దృష్టితో యథా ప్రాప్తమైన ప్రపంచ స్థితిని పాలిస్తాను. దేహం ఉండటం చేతగాని, దేహం లేకపోవటంచేతగాని నా స్వరూపానికి క్రొత్తగా వచ్చేదీ - పోయేదీ ఏదీ లేదు.

భుంజే పిబామి తిష్ఠామి పాలయామి నిజక్రియామ్
జాతోఽహం విగతా శంకః త్వత్ప్రసాదాన్మునీశ్వర ॥

హే ఆప్తగురూ! తమ అనుగ్రహం చేత నేనిప్పుడు సందేహరహితుడనయ్యాను. ఇప్పుడిక సమదృష్టిచే ఏది ఎట్లు నిర్వర్తించాలో అది అట్లాగే మా పితృదేవులు చెప్పినట్లు తమ సేవగా భావించి ఆచరిస్తాను. భోజనం, పానీయం, నివాసం – ఇటువంటివన్నీ ఏది ఎట్లో అట్లే అగుగాక!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! మహాసంతోషకరమైన విషయం! ఏ నిర్మలపదము సముపార్జించుకున్న తరువాత ఇక ఆపై శోకించడో... అటువంటి "పరమ పవిత్రము – ఆది మధ్యాంత రహితము"... అగు పదమును నీవు పొందావు. "సర్వత్రా సర్వదా సమరూపము, అతి విశాలము, దుఃఖ రహితము, నిరతిశయానంద రూపము" – అగు బ్రహ్మ పదమును స్వావలంబనం చేసుకొన్న వాడవయ్యావు. శాంతమగు ఆకాశమున శాంతాకాశము ఏర్పడియున్నదగుచున్నట్లు, ...నీవు ఇప్పుడు "సర్వదా సమరూపము – అతి విశాలము – దుఃఖ రహితము – నిరతిశయానంద రూపము అయినట్టి "స్వాత్మ" యందు స్వయముగా విశ్రాంతిని సంపాదించుకొని ఉన్నావు.

దిష్ట్యా జాతో విశోకస్త్వం! దిష్ట్యా సమ్యక్ అవస్థితః।
దిష్ట్యా లోకద్వయే అనర్థ, శంకౌ తే శమమాగతా ॥

ఆహాఁ! ఏమి సౌభాగ్యం! నీవు ఇప్పుడు దుఃఖ రహితుడవయ్యావు! మహత్ సౌభాగ్యం చేత బ్రహ్మపదమునందు మహత్తరంగా స్థితి పొందియున్నావు. ఇహ – పరముల గురించిన సర్వ శంకలు తొలగిపోయాయి! సౌభాగ్యవశం చేతనే నీవు ఆత్మవేత్తవై నీ రఘువంశము యొక్క భూత –భవిష్యత్తులను పరమపావనం చేస్తున్నావు.

కాబట్టి రామచంద్రా! ఇక నీవు లోకకళ్యాణమూర్తియగు ఈ విశ్వామిత్ర మహర్షి యొక్క "యజ్ఞ విఘ్న నివారణము"... అనే ఆశయమును సఫలీకృతం చేయి! తండ్రి ఆజ్ఞను అనుసరించినవాడవై సాత్వికులను బాధించే స్వభావంగల లోకకంటకులగు రాక్షసులను సంహరించి లోక కళ్యాణము కావించెదవు గాక! ఈ భూమండలమును చక్రవర్తివై పాలించి "రామరాజ్యము" అను లోక కళ్యామగు ప్రసిద్ధిని సముపార్జించెదవు గాక! నీ బంధువులు – మీ రాజ్యంలోని ప్రజలు, సైనికులు, తిర్యక్ జంతువులు రఘువంశీయుడగు నీ వలన రోగరహితులై, భయ వర్జితులై, అభ్యుదయముతో కూడియున్నవారై వెలయుదురుగాక!

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి యొక్క ఆ వాక్యాలు అక్కడి సభికుల హృదయాలను అమృత వర్షంలాగా పరమానందపరచాయి. ఆ శ్రీరామచంద్రుని ముఖం పూర్ణచంద్రుని శోభవలె మనోహరమై అమృతపూర్ణమై శోభించసాగింది. అక్కడి సభలోని మునిజనులు "ఆహాఁ! ఏమి ఈ సౌభ్యాగం! ఈ వసిష్ఠ మునీంద్రుని ఈ కొద్ది రోజుల ప్రసంగం అమోఘం! శుద్ధ – ఆత్మజ్ఞానజనకం కదా!" అని తమలో తాము ఆనంద వచనాలు చెప్పుకోసాగారు. దశరథ మహారాజు సంతోషముచే పులకాంకితుడై కనిపించసాగాడు. శాంతమనస్కుడై నూతన శోభతో ప్రకాశించసాగాడు.

ఆ విధంగా జ్ఞేయమగు ఆత్మను గురించిన సాధు ప్రవచనం పరిసమాప్తమయింది. అప్పుడు శ్రీరామచంద్రుడు అతి సుకుమారమగు పెదవులు విప్పి అతి మధురము – గంభీరము అగు స్వరముతో ఇట్లా పలుకసాగాడు.

❖

శ్రీరాముడు : ప్రభూ! శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షీ! మహాత్మా! బంగారమును పుటం వేస్తే మహాప్రకాశవంత మౌతుంది చూచారా! అట్లాగే మీ జ్ఞాన ప్రసంగంచే మా అజ్ఞానమును సంపూర్ణంగా తొలగించివేశారు. హే ఆత్మబంధో! ఇంతకాలం పరిచ్ఛిన్నమగు ఈ దేహమునే ఆత్మగా సంభావిస్తూ వచ్చాం. ఇప్పుడో ...ఈ సర్వ జగత్తును ఆత్మగా దర్శించుచున్నాం! ఇప్పుడు నేను సర్వత్రా సర్వదా పరిపూర్ణుడనైనాను. శారీరక–మానసిక వ్యథారహితుడను అయ్యాను. నిర్వికారుడను, సంశయరహితుడను, జ్ఞానయుక్తుడను అయి ఆత్మయందు మేల్కొన్నాను. ఆనంద స్వరూపుడనై ఇక శాశ్వత సుఖవంతుడనైనాను. శాశ్వతమగు పురుషార్థము మీ కరుణచే నాకు లభించినది. జ్ఞానయుక్తమగు మీ ప్రవచనముచే నా హృదయము ఆనందైశ్వర్యమును స్వభావంగా సముపార్జించుకున్నది. నా స్వరూపము – ఈ దృశ్యము కూడా నా కిప్పుడు అమృతప్రాయమై మధురానుభూతిని అనుక్షణికంగా అందిస్తున్నాయి. తమ అనుగ్రహంచేత నా కిప్పుడు ఆత్మ సామ్రాజ్యపదవి లభించింది. సమస్త దుఃఖములు తొలగిపోయాయి. పరమశోభను పొందాను. మీరు ప్రవహింపజేసిన జ్ఞాన తరంగాలు నా మూలాజ్ఞానమును ఎటో కొట్టుకుపోయేటట్లు చేశాయి. నిర్మలమగు స్వాత్మ యందు నిరతిశయానందమును పొందుచున్నాను. నా సాక్షి చైతన్య దర్శనం నాకు అయింది. స్వతఃసిద్ధమగు పరమ నిర్మలత్వము పొందినవాడనైనాను.

నిర్మలము – పరమశాంతము – అనంతము – సర్వము – నిత్యము – పరమానందమయము అయినట్టి నా ఆత్మ స్వరూపమునకు పునః పునః ఇవే నా నమస్కారములు.

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! శ్రీరాముడు ఇలా పలుకుచుండగా... అప్పుడు మధ్యాహ్నసమయ సూచకంగా శంఖారావాలు మార్మోగాయి. "శ్రీ వసిష్ఠ రామ సంవాదాన్ని వినిన ఆనందం చేతనా!" ...అన్నట్లు సూర్య భగవానుడు నడినెత్తిన ప్రవేశించాడు. ఆ సూర్యకాంతులు విరజిమ్ముచుండగా ఆ సభలోని మణులు మరింత ధగధగాయమానంగా ప్రకాశించసాగాయి. అప్పుడు దశరథమహారాజు సింహాసనం నుండి లేచి నిలుచున్నాడు. సభలోగల దేశాధిపతులు, సామంతరాజులు మొదలైనవారంతా కూడా తమ ఆసనాల నుండి లేచారు. అక్కడి రాజులు తదితర మునులు మొదలైనవారు పరస్పరం అభివాదాలు తెలుపుకుంటూ సభా ప్రాంగణం నుండి బయల్వెడలసాగారు. వినమ్రుడై చేతులు జోడించి నిలుచున్న రామచంద్రుని ఆనంద నేత్రాలతో చూస్తూ శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి ఇట్లా పలికారు.

❖

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ప్రియ రాఘవా! ప్రియ రాఘవా! వినతగినదంతా ఇప్పుడు నీవు విన్నావు. తెలుసుకొనవలసినదంతా చక్కగా తెలుసుకొన్నావు. ఇంకా నీకు కొత్తగా చెప్పవలసినదేదీ లేదు. నీకు నేను ఏమేమి ఉపదేశించానో... శాస్త్రములు నీకు ఏది తెలియజేస్తున్నాయో... ఏ శ్రేష్ఠమగు

దానిని నీవు స్వయంగా అనుభవముగా పొందుచున్నావో ... అద్దానినంతా శ్రేష్ఠమగు ఏక వాక్యరూపం చేసివేయి.

ఓ ప్రియ రామచంద్రా! ఇకలేఁ! మధ్యాహ్న స్నానాదులకు ఉపక్రమించు. ఓ మంగళస్వరూపా! ప్రియ రఘురామా! రేపు ఉదయం మనం మరల సమావేశమౌదాం. ఈలోగా మనం చెప్పుకొన్న విషయాలన్నీ... అందలి సార విశేషాలను మననం చేయి. మనన-నిధిధ్యాసల ద్వారా బాగా పరిశీలిస్తూ పర్యాలోచన చేయి. ఆ తరువాత కూడా... నీవు ఏదైనా అడుగదలచుకొన్నావా... “చివరి రోజు” అయిన రేపు ఉదయం అడిగి స్వసందేహ నివృత్తి చేసుకో! సందేహాలు కొంచెం మిగిలినా సరే... రేపు తప్పక అడుగు. సందేహాల విషయంలో ఉపేక్ష మాత్రం చేయకు! సందేహాలన్నీ తొలగిపోయాయా... ఇక అంతకన్నా సంతోషమేమున్నది!

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! ఆ విధంగా ఆ రోజు సభ ముగిసింది. శ్రీ దశరథ మహారాజు లేచి మంగల జలముతో మహనీయుల పాదపద్మములు కడిగి జలశేషమును శిరోధార్యం చేశారు. మహనీయులను పూజించిన తరువాత అనేక మంది బ్రాహ్మణులను ఆభరణ, ధన, దివ్యపుష్పాదులతో సత్కరించారు. ఆ సభకు వేంచేసిన వారందరికీ స్నానాన్నపానాదులు షడ్రసోపేతంగా సమకూర్చ బడ్డాయి. ఆకాశచరులగు దేవతలు ఆ సభలో మరల - మరల పుష్ప వృష్టి కురిపించారు.

ఆ సభా ప్రాంగణమంతా మధుమధురమైన జ్ఞానానందయుక్తమైన పరస్పర సంభావన - సంభాషణలతో మహోన్నతంగా ప్రకాశించింది. అనంతరం వసిష్ఠాది మునీంద్రులంతా దైనందిన మధ్యాహ్న క్రియలు ముగించుకొని ఫల - మధురాన్నాదులు స్వీకరించారు.

❖

ఆ రోజు రాత్రంతా శ్రీరామచంద్రుడు శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి ప్రవచితమైన అనేక విశేషాలన్నీ పునశ్చరణ చేస్తూ జాగరణలో గడిపివేశాడు. అట్లాగే అక్కడి అనేకమంది సభికులు కూడా తమ తమ విశ్రాంతి స్థానములలో మహర్షి యొక్క వాక్యసారాన్ని తమలో తామూ - తదితరులతోను పునశ్చరణ చేస్తూ జాగరణ చేశారు.

అవును మరి ! అంతటి జ్ఞాన సారాంశాన్ని వినే సందర్భాలు ఈ సుదీర్ఘ కాలవిన్యాసంలో అతి అరుదు కదా! సారాంశాన్ని మననం చేసుకోకపోతే మరచిపోయే ప్రమాదం ఉన్నది కదా!

❖❖❖

ఇరవై రెండవ రోజు

XVI. శ్రీ ప్రజ్ఞప్తి - శ్రీ వసిష్ఠ సంవాదము

(మహా ప్రశ్నలు - సమాధానాలు)

1. కృతకృత్యోఽస్మి

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి: ఆ మరునాడు సుమంత్రుడు, మహారాజు మొదలైనవారంతా ప్రపత్తి వాక్యములు పలుకుచుండగా శ్రీవసిష్ఠ మునీంద్రులు అయోధ్యా సభలో ప్రవేశించి ఉన్నతాసనంపై ఆసీనులైనారు. అప్పుడు కమలనేత్రుడు, మహాధీమంతుడు అగు శ్రీరామచంద్రుడు కోమలమైన శబ్దములతో ఇట్లా పలికాడు.

❖

శ్రీరామచంద్రుడు :

భగవన్! సర్వధర్మజ్ఞ! సర్వజ్ఞానమహార్ణవ!
సర్వ సందేహ పరశో! పరశోకభయాపహ!
శ్రోతవ్యమ్ అపరం కిం మే విద్యతే వేద్యమేవ వా
శ్రోతవ్యం విద్యతే యద్వా తత్సర్వం వక్తుమర్హసి!

ఓ భగవాన్! ఓ వసిష్ఠ మహర్షి! సర్వధర్మజ్ఞా! సర్వ జ్ఞానమహాసముద్రా! సర్వ సందేహములకు గొడ్డలి పెట్టువంటివాడా! సర్వజీవుల శోకములను పటాపంచలు చేసే మహాత్మా! మీ ప్రసంగమంతా రాత్రంతా మా సోదరులు, మిత్రులతో కూడి తరచి తరచి గుర్తు చేసుకొని ఆస్వాదించాం. మహదానంద భరితులమయ్యాము. నాకు ఏదీ సందేహంగా ఏమాత్రం అనిపించలేదు. మహత్తరమైన (సోఽహమ్ అనే) ఏకవాక్యము నిర్ద్వంద్వంగా నిరూపణ అయింది. అయితే, "మీ వాక్యామృతం ఇంకా ఇంకా గ్రోలితే బాగుండు" ...అని మాత్రం అనిపించసాగుచున్నది. అందుచే మహాత్మా! మహర్షీ! మేము ఇంకా ఏది వింటే శుభప్రదమో... ఏది ఎరిగితే కళ్యాణ ప్రదమో... అద్దానిని పలుక వలసినదిగా మా ప్రార్థన, విన్నపం!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! నీకిప్పుడు 'భౌతికబుద్ధి' తొలగినదై... ఆత్మబుద్ధి ప్రాప్తించింది. కాబట్టి నీవింక వినతగినదంటూ నాకింకేమీ కనిపించటం లేదు. నీవు పొందతగిన వస్తువు పొందావు. కతకృత్యుడవైనావు. నీ బుద్ధి ఈ జగత్తును ఆత్మగా దర్శిస్తూ స్వాత్మయందు నెలకొనినదై

ఉన్నది. ఇప్పుడు నీవు 'స్వబుద్ధి'తో విచారణ చేసి నీ అంతఃకరణమున నీవు ఎట్టివాడవని నీవు అనుకుంటున్నావో నీకు ఇంకా వినదగినదేదైనా శేషించియున్నదని నీవు అనుకుంటున్నావో... ఆ రెండు విశేషాలు నీవే ఈ సభకు చెప్పు. ఇది ఆఖరి రోజు కాబట్టి పునశ్చరణ ఉచితమే అవుతుంది కదా!

శ్రీరామచంద్రుడు :

బ్రహ్మన్నేవమహం మన్యే యథాహం కృతకృత్యధీః

నిర్వాణోఽస్మి, ప్రశాంతోఽస్మి నాకాంక్షామమ విద్యతే!

ఓ వసిష్ఠ మహర్షీ! జగద్గురూ! అమృత మాధుర్యముతో కూడిన మీ వాక్యములు విన్న తరువాత నేనిప్పుడు కృతకృత్యుడను అయ్యాను. పరమానందమగు నా స్వరూపమునందు నెలకొనియున్నాను. నా స్వరూపము ప్రశాంతమై అంతటా ఆక్రమించినదైయున్నది. ఈ సర్వమూ నాయందున్నదే అగుచున్నది. "ఏదో కావాలి" అనునదేదీ నాకికలేదు. మీరు చెప్పవలసినదంతా నాకు చెప్పారు. అద్దాని ననుసరించి నేను ఎరుగవలసినదంతా ఎరిగాను. మీరు 21 రోజులు సుదీర్ఘంగా మాపై కరుణతో శ్రమ తీసుకొని ప్రసంగించారు. మీ వాక్యాలు సఫలమైనాయి.

హే మహర్షీ! పొందవలసిన బ్రహ్మ వస్తువును నేనిప్పుడు సర్వదా పొందబడినదానిగా దర్శిస్తున్నాను. "ఈ జగత్తు బ్రహ్మమే"... అనేది నా దృష్టికి సుస్పష్టంగా గోచరమౌతోంది. "జీవుడు – బ్రహ్మము" ఇటువంటి ద్వైతరూప భ్రమ నశించింది. దృశ్యభేదమంతా బ్రహ్మమయానుభవంలో విలీనమైపోయింది. మీరు చెప్పుచున్నదంతా విచారిస్తూ ఉండగా "ఈ దృశ్యము దృశ్యముగా సత్యమే"... అనే సంసార సత్యత్వబుద్ధి నశించింది. వెలుతురు రాగానే చీకటి ఎటుపోతోంది? అట్లాగే జ్ఞాన వాక్య శ్రవణం చేత నా ఇతఃపూర్వపు అజ్ఞానం ఎటు వెళ్ళిందో ఏం చెప్పను?

❖❖❖

3. అభ్యాసము యొక్క ఆవశ్యకత

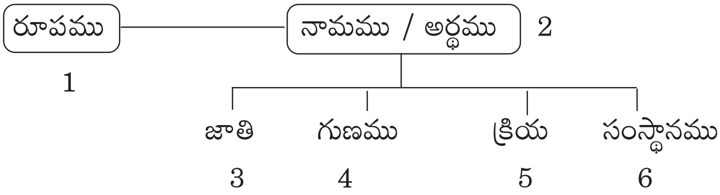
శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! నీవు చెప్పే వాక్యాలు విని "నా వాక్కుకు ప్రయోజనం సిద్ధించింది"... అని నేను ఎంతగానో ఆనందిస్తున్నానయ్యా! అయితే, అద్దం మరల మరల తుడిచి అనునిత్యమూ పరిశుభ్రంగా ఉంచుకుంటాం కదా!

భూయ ఏవ మహాభావో! శృణు మే పరమం వచః! ।

ఆదర్శో రాజతేఽత్యర్థం పౌనః పున్యేనమార్జితః ॥

అట్లాగే ఈ ఉత్తమ వాక్యములు మరల విను. ఈ దృశ్యము గురించి విశదీకరించటానికి వీలుగా మహనీయులగు ఆత్మ శాస్త్రజ్ఞులు ఇద్దానిని రెండు విధాలుగా విభజిస్తున్నారు.

1.రూపాత్మకమైన సంకేతములు, 2.నామాత్మకమైన సంకేతములు.

ఈ పదార్థము గురించి చెప్పబడే జాతి – గుణ – క్రియ – సంస్థానములు నాలుగూ కూడా శబ్ద భేద ప్రవృత్తిచే కల్పించబడినవే! అవి భ్రాంతి సంకేతములు. వాస్తవం కాదు. ఉదాహరణకు నీ మెడలో ప్రకాశించే ఆ బంగారు ఆభరణం ఉన్నదనుకో...!

1. ఈ బంగారు ఆభరణం ఖరీదైనది.

2. ఈ బంగారు ఆభరణము యొక్క ఆకారం చూచారా? ఎంత బాగున్నది?

3. ఇది ముత్యములతో బారుగా కూర్చబడి మెడలో ధరిస్తాం.

4. ఇది మా తండ్రిగారు ఇచ్చారు. ఆయనకు మరొక రాజుచే బహుమతిగా ఇవ్వబడింది.

5. ఇది ధరిస్తే చాలా అందంగా కనిపిస్తాం.

6. ఇది మా అంతఃపురంలోనుంచి తీసుకువచ్చాను.

ఇవన్నీ పదార్థమునకు చేయబడిన కల్పనలే గాని వస్తు విభాగాలు కాదు, ఇవన్నీ భ్రమ రూపములే అవటం చేత వాస్తవమైన వస్తు ధర్మాలు కావు. కనుక అవన్నీ లేవు. వస్తుతః చూస్తే? బంగారము ఒకానొక ఖనిజము. ఈ విధంగా 'పదార్థము'నకు కల్పించబడే అర్థము మొదలే లేకపోయినప్పుడు ఇక అర్థాని గురించి జనులు అనుకునేదంతా తరంగ శబ్దములవలె నిరర్థకమే!

ఈ విధంగా ఇక్కడి సర్వపదార్థముల యొక్క రూపాత్మకమైనదంతా ఎప్పుడైతే తొలగించి చూస్తామో... అప్పుడిక నామాత్మకమైనది కూడా తనకు తానే నిషేధించబడుతోంది. ఈ రెండూ తొలగించితే ఈ దృశ్యము వాస్తవానికి లేనిదే అగుచున్నది. అప్పుడు ఇదంతా కూడా చైతన్యము యొక్క అభాస మాత్రమే అగుచున్నది. అనగా... ఈ దృశ్యమంతా కూడా స్వప్నమువలె అగుచు, స్వప్నమువలె వర్తించుచున్నదే అయి ఉంటోంది! ఇప్పుడిక 'జగత్తు' అనబడేది ఎక్కడున్నది?

ఎప్పుడైతే ఈ భావావేశంతో కూడిన స్మరణం వంటి జాగ్రత్తులో కనిపించేదంతా ఈ విధంగా "మిథ్యయే" అయివున్నదో... ఇక స్వప్నము గురించి ఏమనాలి? స్వప్నము జాగ్రత్తు యొక్క స్మరణ వంటిది మాత్రమే కదా! ఆత్మయే స్వప్నంలో స్వప్న దృశ్యరూపంగా అగుపిస్తోందని చెప్పటం అతిసులభం కదా! అనగా, అక్కడ చిద్రూపమగు ఆత్మయే అన్య పదార్థ ఆకారంగా వ్యాపించి ఉన్న దనియే అర్థమౌతోంది. స్వప్నంలో చైతన్యమునకు అన్యంగా కించిత్ కూడా ఎక్కడా ఏదీ లేదు కదా!

ఏ విధంగా స్వప్న నగరం 'ప్రత్యగాత్మ'లో నిర్మల చిదాకాశమాత్రమే అయి ఉన్నదో...ఆ విధంగానే ఈ ముల్లోకాలు కూడా రూపసహితంగా (స్వప్నంలో లాగానే) ద్రష్ట యొక్క ఉద్దేశం – భావన – అవగాహనలను అనుసరించి మాత్రమే అనుభూతమౌతున్నాయి. వాస్తవానికి ద్రష్ట – దృశ్యములు రెండూ చిదాకాశ రూపములే అయివున్నాయి.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! చైతన్యము సర్వదా పరమ నిర్మలము కదా! మరి నిర్మల చైతన్యమునందు ఈ 'జడత్వం' ఎట్లా రూపం పొందింది? భూమి మొదలైన వైచిత్ర్యమంతా ఎట్లా ఏర్పడింది? ఈ ఎదురుగా జగత్తులో కనబడుచున్న ఈ పర్వతాలు, జలము, శిలలు, అగ్ని, వాయువు, క్రియ, కాలము, శూన్యము, చిత్తాకాశము... ఇవన్నీ ఎట్లా సంభవిస్తున్నాయి?

హే మహర్షీ! ఇవన్నీ మీరు ఇతఃపూర్వం సవివరంగా చెప్పియే ఉన్నారు. నేను మీ ప్రవచనాను సారం ఎరిగియే ఉన్నాను. అయినా కూడా 'ఆత్మాసంభావన' తొలగి 'ఆత్మ సంభావన' మరింతగా పరిపూర్ణం అవాలనే ఉద్దేశంతో ఈ ప్రవచనం ముగియవస్తున్న సమయంలో మరల మీ వాక్కు వినాలని అనిపించి అడుగుచున్నాను. కనుక బోధాభివృద్ధికై మరల మీ అమృత వాక్కును ప్రసాదించమని వేడుకుంటున్నాను.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అట్లాగే! అయితే, నీకీ విశేషాలు చెప్పటానికి ముందుగా నిన్ను ఒక ప్రశ్న అడుగుతాను. సరేనా?

శ్రీరాముడు : స్వామీ! అట్లే అగుగాక!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : స్వప్నంలో కూడా మహానగరము, భూమి, ఆకాశము, జలము, అగ్ని, వాయువు, దిక్కులు, కాలము, క్రియ, కార్యకారణ వ్యవహారం కనిపిస్తున్నాయి కదా! ఆ స్వప్న సమయంలో అవన్నీ "నిజమే" అనుకొని నీవుగాని, మరొకరుగాని అనుభవించటం జరుగుతోంది కదా! ఇప్పుడు చెప్పు! అవన్నీ కూడా ఎట్లా ఏర్పడి అక్కడికి వచ్చాయి? వాటిని స్మరించిన వారెవరు? వాటిని అక్కడి నుండి ఎవరు మళ్ళీ తొలగిస్తున్నారు? ఎందుకు తీసుకొచ్చి అక్కడ ఉంచినట్లు? ఎవరు రచన చేశారు? వాటిని ఆయా విధాలుగా ప్రకాశయుక్తం చేస్తున్నదెవరు? అవన్నీ ఏ పద్ధతిని అనుసరించి ఉత్పన్నం అయినాయి? ఆ స్వప్నం యొక్క ఆచారమంతా ఏమైయున్నది? అందులో కనిపించిన నగరాదుల యొక్క అసలు స్వరూపం ఏమిటి?

శ్రీరాముడు : స్వామీ! అర్థమయింది! ఈ జగత్తు కూడా స్వప్న రూపం వంటిదే! స్వప్నరూపమగు ఈ జగత్తు యొక్క స్వరూపం కేవలం "నిరాకారము – నిరాశ్రయము" అయినట్టి చిదాకాశమే అయివున్నది. ఈ కనబడే భూమి, పర్వతాలు, ఆకాశం, నగరాలు, దేహముల నామరూపాలు... ఇవన్నీ సత్యము కాదు. "నిరాకారము, నిరాధారము"... అగు చిదాకాశమే ఆ అన్ని రూపాలుగా కనిపిస్తోంది. నిరాకారమైన చిదాకాశమునకు మరొక ఆధారము యొక్క ఆవశ్యకతయే లేదు!

న కించిదేతత్ సంపన్నం సద్యశ్చైతన్న సంవిదః ।
ఏతత్ చిత్కచనం నామ మనఏవ తథా స్థితమ్ ॥

మనస్సే స్వప్నరూపమై ఉంటోంది కదా! అట్లాగే,... స్వప్నదృశ్యంలాగానే ఈ దృశ్య జగత్తు కూడా వాస్తవానికి ఒకింత కూడా లేదు. చైతన్యము యొక్క ఒకానొక చమత్కారమైన స్ఫురణయే (స్వప్నంలాగానే) ఈ జగత్తులో ఈ జగదాకారంగా స్థితి పొందినదై ఉన్నది! అంతేగాని ఈ జగత్తుగా కనిపించేదంతా మరింకొకటేదో అయివుండలేదు. ఎవరో కల్పించి (సృష్టించి), ఏర్చి–

కూర్చి ఇక్కడ అమర్చినదీ కాదు. తత్త్వజ్ఞానమును ఎరిగి అనుభూతమొనర్చుకొన్నవారికి ఇక్కడి ఆకాశ - భూ - జల - నగర - ప్రాణ - దేహాదులన్నీ చైతన్యము యొక్క స్ఫురణ మాత్రంగానే నిస్సందేహంగా కనిపిస్తున్నాయి. చైతన్యమే శూన్యరూపం. చైతన్యమే ఆకాశం. చైతన్యమే కఠినరూపమై శిలగా కనిపిస్తోంది. అదియే ద్రవరూపమై జలంగా వర్తిస్తోంది.

వస్తుతస్తు న భూమ్యాది కించిత్ తత్ న చ దృశ్యతా,
చిదాకాశమ్, అనన్తం తత్సర్వమేకం తదాత్మకమ్ ॥

వస్తుతః చూస్తే భూమి మొదలైనవిగాని, దృశ్యము మొదలుగా గలిగినవి గాని కించిత్ కూడా లేనేలేవు. ఇదంతా కూడా "ఏకము, అనంతము" అగు చిదాకాశమే అయివున్నది. చిదాకాశరూపంగానే ఇది వర్తిస్తోంది. నిర్మల సముద్ర జలమంతా ఏకరూపమే అయినప్పటికీ "తరంగము, బుడగలు, నురుగు, ఆవర్తనము, సుళ్ళు" ...ఈ విధంగా ఏకానేక రూపాలుగా కనిపిస్తోంది కదా! అట్లాగే... చిదాకాశము సర్వదా ఏకమే అయివుండి కూడా... తన యందు ఈ జగత్తు రూపంగా నానా విధములుగా భాసిస్తోంది. అయినా కూడా, చైతన్యము తన యొక్క పరమార్థ రూపమును ఏమాత్రం కూడా ఎక్కడా త్యజించటమే లేదు. ఆవర్తములుగా కనిపిస్తున్నప్పటికీ జలము తన జలత్వ - ద్రవత్వ ధర్మములను కోల్పోతోందా? లేదు కదా! అట్టి చిదాకాశమే తన యొక్క కాఠిన్యమును గూర్చిన అనుభవంతోటి భూమి-పర్వతాది రూపంగాను, శూన్యమును గూర్చిన అనుభవంతోటి ఆకాశాదులు గాను, ద్రవత్వం గురించిన అనుభవంతో జలాదులుగాను, స్పందత్వమును గూర్చిన అనుభవంతోటి వాయువుగాను, ఉష్ణత్వమును గూర్చిన అనుభవంతో అగ్నిరూపంగాను తనను తాను ఎరుగుచున్నది. ఈ విధంగా "నిష్కారణంగా నామ రూపములతో స్ఫురించటం"... అనేది చిదాకాశము యొక్క స్వభావమే అయి వున్నది.

జలానికి వేఱుగా సముద్రమునకు మరొక రూపమేదీ లేదు కదా! శూన్యత్వమునకు వేరుగా 'ఆకాశము' అనబడేది ఎక్కడున్నది? అట్లాగే చిదాకాశమునకు వేరుగా 'జగత్తు' అనబడేది ఎక్కడా ఏదీ లేనే లేదు! అద్దానికి (చిదాకాశమునకు) వేరుగా రూపమూ లేదు. జలమునకు వేరుగా తరంగం ఎక్కడ? తరంగాకారమెక్కడ?

న తు చిత్ గగనాత్ అన్యః న సంభవతి కించన ।
"ఇదం-త్వమ్-అహమ్" ఇత్యాది, తస్మాత్ ఆశాంతమాస్యతామ్ ॥

"ఇది - నీవు - నేను" ఇత్యాది రూపములతో కూడిన చిదాకాశము కంటే వేరుగా ఏదీ సంభవించజాలదు. కాబట్టి ఓ సర్వసభికులారా! మనమంతా కూడా చిదాకాశ రూపులమే! అట్టి చిదాకాశమాత్ర రూపముగా పరమ శాంతముతో వెలయుదముగాక! ప్రశాంత స్వరూపులమై ఉండెదము గాక! ఎందుకంటే, మనందరి వాస్తవరూపం చిదాకాశమే కాబట్టి!

ఓ సహ చిదాకాశానంద స్వరూపులారా! మనమంతా రోజు స్వప్నం చూస్తున్నాం. అట్టి స్వప్నంలో దేహం లేకుండానే, నిరాకార రూపులమై అగ్ని, కొండ, ఇల్లు, వాకిలి ... ఇవన్నీ మనకు

మనమే రచించుకొని తత్సంబంధమైన అనేక క్రియలను నిర్వర్తిస్తున్నాం కదా! అట్లాగే ... నిరాకారమైన చిదాకాశము జాగ్రత్తునందు ఈ సాకారములగు అగ్ని-ఆకాశ-పర్వతాది నానా విధములైన ప్రదర్శనములను నిర్వర్తిస్తూ వాటియందు ద్రష్టగా తానే ప్రవేశించినదై దర్శన-స్పర్శ-సంచారాది ఆయా క్రియలన్నీ నిర్వర్తిస్తోంది. ఈ విధంగా సర్వజీవులు చిదాకాశరూపులేగాని, భౌతికదేహ పరిమితులు కాదు.

స్వప్నంలో భౌతిక దేహం లేకుండానే స్వప్నద్రష్ట చైతన్యము దేహాకారమువలె ప్రకటన మగుచున్నట్లే... సృష్ట్యాది యందు చిదాకాశము జగదాకారంగా ఉదయించుచున్నదగుచున్నది. వాస్తవానికి చిదాకాశం జగదాకారంగా అగుటయే లేదు. జగత్తుకు కారణమనేదే లేదు. అందుచేత... అజ్ఞానం చేత చైతన్యమే జగదాకారంగా కనిపిస్తోంది. జగదాకారంగా కనిపించేదంతా సుజ్ఞానం చేత చైతన్యంగా అనిపిస్తోంది... అని మనం అందరం ఈ మహర్షి వాక్యమననంచేత గమనిస్తూ ఉందాం.

ఓ సహసభికులారా! ఈ మనస్సు, బుద్ధి-చిత్తము-అహంకారాలు, పంచభూతాలు, పర్వత - నగరాదులు, ఈ 10 దిక్కులు, యథాస్థితిలో కనిపించే సమస్త ప్రపంచం - ఇవన్నీ, ఇదంతా శిలయొక్క అంతర్భాగమువలె మహా మౌనమయమై ఉన్నాయి. ఇవన్నీ కూడా వాక్కుకు విషయమే కానట్టి చిదాకాశమే అయివున్నది.

ఏవం న కించిత్ ఉత్పన్నం, నష్టం న చ న కించన
యథాస్థితం జగద్రూపం చిద్బ్రహ్మాత్మని తిష్ఠతి ॥

ఈ ప్రకారంగా... వాస్తవానికి ఇక్కడ ఏదీ కూడా కొంచెం కూడా ఉత్పన్నమనటంలేదు. నశించటమూ లేదు. యథారీతిగా స్థితి కలిగి ఉన్న... ఈ జగత్ రూపమంతా కూడా... చిద్బ్రహ్మాత్మలో సద్బ్రహ్మ రూపంగానే వెలయుచున్నది. చైతన్యంలో గల ఈ జగత్స్వరూప స్ఫురణమే ఇదంతా! "చిత్ స్వరూపం" యొక్క విజృంభణమే ఈ జగత్తు. జలం-ద్రవంలాగా చైతన్య-జగత్తులు ఏకరూపమే అయివున్నాయి. ఇక పొందవలసినదేమున్నది? తొలగవలసినదేమున్నది? నా గురుదేవులగు వీరు - ఈ మన సభికులు - ముందు ముందు నాకు భక్తితో నమస్కరించువారు - ఈ వాక్యములు చెప్పే నేను... మనమంతా కేవల చిదాకాశ స్వరూపులమే! మనకు కనబడే జగత్తు మన స్వభావమే అయివున్నది. జగత్తును కలిగి ఉండగాను, తొలగిపోయినప్పుడు కూడా మన చిదాకాశ స్వరూపానికి లోటేమీ లేదు?

ఓ మునీంద్రా! "యథార్థ సందర్శనము" అనే పవిత్రదృష్టిని కలిగి ఉన్న జ్ఞానియొక్క దృష్టిలో ఈ జగత్తు భాసిస్తూ కూడా భాసించనిదే అగుచున్నది. ఇదంతా ఆతనికి దృశ్యశూన్యమగు పరమార్థ చిదాకాశముగానే గోచరిస్తోంది. ఇక అజ్ఞానుల దృష్టియందు ఏది ఎట్లా ఉంటే మాత్రం ఏమున్నది? అద్దానిని గురించి మనం ఇప్పుడు విచారించవలసిన పనేమున్నది? మనకేం ప్రయోజనం? అందుచేత జ్ఞానుల దృష్టితోనే నేను చూస్తున్నాను. ఇదంతా దృశ్యరహిత - నిర్వికార చిదాకాశమే! అనునదే నా ప్రస్తుతానుభవం! ఇంతకు మించి ఏ విశేషమూ ఎక్కడా లేదని నేను తృప్తిపొందాను.

❖❖❖

3. జగత్తుకు ఉత్పత్తి లేదు. స్థితి లేదు. ఇక ఉపశమనమెక్కడిది?

శ్రీరాముడు : హే మహాత్మా! సందేహాలన్నీ తొలగితే... ఇక ఆపై "స్వప్నంలో దృశ్యము చిదాకాశమే అయినట్లుగా... ఈ జాగ్రత్తులో దృశ్యం కూడా అట్లాగే చిదాకాశరూపమే" అని సుస్పష్టంగా తెలియవస్తోంది. అందుకు ఏవైనా సందేహాలు ఉంటే, వాటిని తొలగించుకోవటమే ఆధ్యాత్మ శాస్త్రము యొక్క అధ్యయనోద్దేశం.

మీరు అన్నీ సవివరణగా చెప్పారు. ఇంక సందేహమంటూ ఏదీ మిగలనే లేదు. అయినప్పటికీ మరికొంత మీ వద్దనుండి వింటే బాగుంటుందని మా మనస్సు ఇంకా ఉత్సాహపడుతోంది. అందుచేత మాత్రమే ఇక్కడ ఒక ప్రశ్నను మన ఈ సంవాదములోనికి కొనితెస్తున్నాను.

చిన్మాత్రము, దేహరహితము, కూటస్థము - అద్వయము కదా! అట్టి చిన్మాత్రము జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తి సమయాలలో జాగ్రత్ దేహం - స్వప్నదేహం ఎందుకు ధరిస్తోంది? ఈ ప్రశ్నకు సమాధానం ప్రసాదించ ప్రార్థన.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! జాగ్రత్ - స్వప్నములలో రెండింటిటో కూడా... దృశ్యము కారణరహితమై ఉత్పన్నం అవుతోంది. కాబట్టి ఇదంతా శూన్యమే ఆధారముగా కలిగియున్నది. అనగా... శూన్యరూపమే అయివున్నది. అట్టి 'శూన్యము'నకు ఆధారమేమిటి? పరబ్రహ్మమే గాని, మరింకొకటేదీ కాదు! కాబట్టి ఈ "జగద్రూప వివర్తము" వల్ల బ్రహ్మం యొక్క అద్వైత తత్త్వమునకు వచ్చే హాని ఏదీ లేదు! సృష్ట్యాదిలో పరబ్రహ్మమునకు వేరుగా మరింకేదీ శేషించియే ఉండదు. బ్రహ్మమున వేరై "పంచభూతాలు" అనే కార్యం సంభవించజాలదు. పంచభూతాలే లేనప్పుడు, ఇక ఈ భూమి-దేహములు ఎక్కడివి? కాబట్టి, పంచభూత సమూహంగా కనిపిస్తున్న ఈ దేహాలన్నీ సృష్ట్యాదినుండి చిదాకాశ రూపములే అయివున్నాయి. చిదాకాశమే "స్వస్వరూపమాత్ర స్ఫురణము అను మాయా గుణముచే ఆకారవంతముగా విక్షుబ్ధమై ఈ జగత్తు యొక్క "ఆభాస"ను తనయందు తానే గాంచుచున్నది.

చిదాకాశము యొక్క ఆభాస (లేక) స్ఫురణయే... స్వప్నదర్శనం. జగదాకారమగు చిదాకాశం యొక్క "ఆభాస" యే "స్వప్నము - వివర్తము - జగత్తు" ... ఇటువంటి శబ్దములతో చెప్పబడుతోంది.

జాగ్రత్ = చిదాకాశమునందు స్వకీయమైన భావావేశం చేత స్థూలరూపంగా భాసించే నామరూపాత్మక వస్తుతత్వం.

స్వప్నము = చిదాకాశమునందు సూక్ష్మరూపంగా భాసించే జగద్రూపం.

వాస్తవానికి ఈ రెండు కూడా నిర్మల చిదాకాశరూపములే అయివున్నాయి. చిద్రూపమే తనయొక్క 'వ్యాపము' అనే "చిత్స్వభావ స్ఫురణ"... యందు ఈ భిన్న విభిన్నములైన "ఆకాశం-భూమి-గ్రామం-నగరం"... ఇత్యాది (భిన్న భిన్న) నామములన్నీ కల్పించుకుంటోంది.

ఈ ప్రకారంగా...

1. "చిదాకాశము యొక్క స్ఫురణ"యే "స్వప్న జగత్ రూపం", "జాగ్రత్ జగత్ రూపం" అనే శబ్దములచే చెప్పబడుతోంది.

2. అట్టి "స్ఫురణ" అనబడేది అధిష్ఠాన దృష్టిచే ఆ చైతన్యము యొక్క స్వభావమే అయివున్నది.

ఓ సభికులారా! ఈ స్వప్న - జాగ్రత్తులు జనించనప్పుడు - జనిస్తున్నప్పుడు - నశిస్తున్నప్పుడు కూడా చిదాకాశం యథాతథం. ఆ మన చిదాకాశ స్వరూపం జనించదు. నశించదు. శూన్యత్వము ఆకాశమునందు వర్తిస్తోంది చూచారా? అట్లాగే బ్రహ్మాకాశమునందు బ్రహ్మరూపములే అగు భిన్నభిన్న సృష్టులు జనిస్తున్నాయి. ఉంటున్నాయి. నశిస్తున్నాయి.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! మీరు ఆయా (లీలోపాఖ్యానం మొదలైన) ఉపాఖ్యానాలు చెప్పుచున్నప్పుడు అనేక రకములైన బ్రహ్మాండముల గురించి చెప్పియున్నారు. అందులో కొన్ని భౌతికములు, మరికొన్నేమో మానసికములు. కొన్ని వాయుగోళములలోను, కొన్ని తేజః కోశంలోను, కొన్ని ఒక శిలలోను... ఇట్లా ఇంకా ఎక్కడెక్కడో ఉన్నాయి కదా! ఈ భూమి ఊర్ధ్వంలో పాదములు - అధోభాగంలో శిరస్సు కలిగి ఉన్నదై అనేక జీవరాసులతో నిండి ఉన్నది. ఆయా బ్రహ్మాండాలు కొన్ని గృహాకాశంలోను, మరికొన్ని పక్షులవలె ఆకాశంలో వ్రేలాడుతూ ఉన్నాయి. స్వామీ! అటువంటి అనేక సృష్టులలో మనం ఉన్న ఈ బ్రహ్మాండము ఏ రీతిగా స్థితి కలిగి ఉన్నదో... అది తెలుప ప్రార్థన.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

యత్ అపూర్వం, అదృష్టం వా, నాఽనుభూతం న వా శ్రుతమ్ ।
తద్వర్ణ్యతే సుదృష్టాంతైః గృహ్యతే తే చ తదూహ్యతే ॥

ఓ రామచంద్రా! మన సంభాషణకు ముఖ్య విషయం బ్రహ్మ వస్తువు కదా! అట్టి బ్రహ్మము... అనునిత్యమైనది పూర్వం లేనిది - ఇప్పుడు క్రొత్తగా లభించేది కాదు. అదృష్టం భౌతికమైన కళ్ళకు కనిపించేది కాదు. నాఽనుభూతం ఇంద్రియములకు అనుభూతమయ్యేది కాదు. మనస్సుకు కూడా అది విషయం కాదు. నవాశ్రుతమ్ ఎవరైనా చెప్పితే తెలిసేది కాదు. అది ప్రత్యక్షము, అనుమానము, ఆగమము మొదలైన అన్నీ ప్రమాణములకు అతీతమైనది.

అట్టి పరబ్రహ్మమును ఉత్తమ గురువు అనేక దృష్టాంతముల సహాయంతో బోధిస్తున్నారు. ఉత్తమ శిష్యుడు శ్రవణ-మనన-నిధిధ్యాసలచే చింతించుచూ, క్రమంగా గ్రహిస్తున్నాడు.

ఇక ఈ మన బ్రహ్మాండం గురించి అంటావా? ఈ బ్రహ్మాండం గురించి జ్యోతిష్యాది శాస్త్రాలు అనేక విశేషాలు విశదీకరించి చెప్పుచున్నాయి. అట్లాగే మునులచేత, దేవతలచేత అనేక వర్ణనముల ద్వారా విశదీకరించబడుతోంది. అవన్నీ నీవు విద్యాధ్యయన సమయంలోను, మన ఈ సంవాదము సందర్భంగాను అనేక విషయాలు వినటం జరిగింది. కనుక నీవు ఎరిగియే ఉన్నావు. ఇక ఈ బ్రహ్మాండం ఏ ప్రకారంగా స్థితి కలిగియున్నదో, అదంతా క్రొత్తగా ఇప్పుడు చెప్పవలసినదేమీ లేదు. ఈ బ్రహ్మాండము చిదాకాశ స్వరూపమే! అట్లాగే తదితర బ్రహ్మాండములు కూడా! ఇటువంటి

బ్రహ్మాండముల వ్యవహారమంతా కూడా పరబ్రహ్మము యొక్క స్వభావమే అయి, పరబ్రహ్మమునకు అనన్యమై ఉన్నాయని మాత్రం ఇప్పుడు గ్రహించు.

శ్రీరాముడు : అయితే హే మహర్షీ! చిదాకాశ రూపమగు బ్రహ్మము ఈ బ్రహ్మాండాకారంగా ఎట్లా అగుచున్నదో... అది చెప్పండి. ఈ బ్రహ్మాండము ఎంతటి పరిమాణము కలిగి ఉన్నదో, ఎంత కాలం వరకు ఇది ఈ ప్రకారంగానే ఉంటుందో... అట్టి వివరాలు తెలుప ప్రార్థన!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! బ్రహ్మము ఆది మధ్యాంత రహితము. నిత్యము, అవ్యయము. అట్టి బ్రహ్మరూపమగు బ్రహ్మాకాశమునకు "ఆది–మధ్య–అంతము"... అనునవేవీ లేవు. అద్దానియందు 'ఆకారము' అనే వికారమే లేదు. అట్టి బ్రహ్మాకాశము అనాది–అనంతము–అవ్యయము–సర్వవ్యాపకము అయివున్నది. ఇక ఈ జగత్తంటావా... ఇది బ్రహ్మమే అయివున్నది. కాబట్టి ఈ జగత్తు కూడా ఆద్యంతరహితమై, సర్వవ్యాపకమై వెలయుచున్నది. ఆ పరమ చిదాకాశము "తన యందలి – తన యొక్క" స్ఫురణమునకు తానే స్వయంగా 'జగత్తు' అనునదిగా పొందుచున్నది. అయితే, 'జగత్తు' అనబడేది చిదాకాశమునకు అన్యంగా మిథ్యయే! మనుజునకు స్వప్నంలో ఒక నగరం కనిపించటం ఎటువంటిదో... ఈ దృశ్యం కూడా అటువంటిదే! "చైతన్యం యొక్క స్ఫురణయే ఈ జగత్తు" అని విజ్ఞులు సుస్పష్టంగా నిర్వచిస్తున్నారు. అట్టి చిదేక స్వభావమగు బ్రహ్మమునందు అందుకు విరుద్ధములైన పర్వత కాఠిన్యములు, జలద్రవత్వములు... ఇవన్నీ లేవు. అయితే అవ్యయమగు చైతన్యం మాయతో కూడుకొని ఎద్దానిని ఎట్లు ఏ రీతిగా ఎరుగుచున్నదో... అది అట్లే ఆ రీతిగా (పర్వతాది రూపాలుగా) స్థితి నొందియున్నదగుచున్నది.

అట్టి చైతన్యం 'శిల – ఆకారము' మొదలైనవిగా తాను అగుచుండకపోయినప్పటికీ స్వప్నంలో శిలను, ఆకాశమును దర్శిస్తోంది కదా! స్వప్నద్రష్ట స్వప్న పదార్థములుగా అగుచున్నాడా? లేదు. ఆతడు పదార్థ రూపుడుగా కాకపోయినప్పటికీ అవన్నీ అనుభవముగా పొందుచున్నాడు కదా! అట్లాగే... చైతన్యము తాను దృశ్యము కాకపోయినప్పటికీ జాగ్రత్తు నందు దృశ్య జగత్ రూపంగా ఈ సర్వము తనయందు తనకు అనన్యంగా పొందుతోంది.

నిరాకారము, పరమశాంతము అగు చైతన్యము తన యొక్క నిజ స్ఫురణచే స్వప్నము వంటి దృశ్యమును ఎరుగుచున్నది. చైతన్యము యొక్క నిజస్ఫురణమగు స్వకీయ దర్శనమే ఈ "జగత్తు" అనే పేరుతో ప్రసిద్ధమైయున్నది.

కాబట్టి మనకు కనిపించే ఈ జగత్తంతా కూడా చైతన్య రూపమే! చైతన్యము వలెనే ఇది కూడా నిరాకారము, సద్రూపము అయి ఒప్పుచున్నది. ఈ విషయం నేను అనేకసార్లు సిద్ధాంత పూర్వకంగా చెప్పియే ఉన్నాను కదా!

వాయువు యొక్క స్పందం (చలనం తరంగాలు) సదా వాయురూపమే అయి వాయువునందే ఉండి ఉన్నాయి కదా! వాయువులో తరంగాలు పుట్టటమెక్కడ? నశించటమెక్కడ? వాయువుకు వేరుగా తరంగాలు ఉన్నదెక్కడ? అట్లాగే బ్రహ్మము నందు ఈ జగత్తుగాని, మరొక జగత్తుగాని ఉదయించక – అస్తమించక వెలయుచున్నాయి.

ఓ రామచంద్రా! వాయువునందు వాయుతరంగత్వం ఎట్లా ఉన్నదో... జలమునందు ద్రవత్వం ఎట్లా ఉన్నదో... ఆకాశమునందు శూన్యత్వం ఎట్లా ఉన్నదో... వస్తువునందు వస్తుత్వం ఎట్లా ఉన్నదో... అట్లాగే... బ్రహ్మమునందు జగదత్వం ఉన్నది.

న ప్రయాతం న వా యాతమకారణమకారణాత్ ।
న చ నాస్తి నవాస్తీదం భిన్నం బ్రహ్మపదే జగత్ ॥

బ్రహ్మము సర్వదా కారణరహితం! ఈ జగత్తు కూడా మొదలే కారణరహితం! అందుచే ఈ జగత్తు సృష్టికాలంలోనే బ్రహ్మమున ఆవిర్భవించి ఉండనే లేదు. ఇక మధ్యలో మాత్రం ఎక్కడున్నది? ఇక ఇది ప్రళయకాలంలో నశించటమనేది ఎక్కడ?

అంతే కాదు!... ఇది బ్రహ్మమున "ఉన్నది" అని గాని, "లేదు" అని గాని చెప్పటానికి వీలే లేదు. జగత్తుకు కారణం ఎక్కడిది? ఎందుకంటే "అనాది – అభాసవర్జితము – నిరాకారము" అగు చిదాకాశము జగత్తుకు కారణమెట్లా అవుతుంది? అవజాలదు.

❖

కాబట్టి రామచంద్రా! ఒక "అవయవి"కి ఈ అవయవములు ఎట్లాగైతే "నిజస్వరూపములే" అయివున్నాయో... 'వేరు' కాకయే ఉన్నాయో... అట్లా... అవయవరహితము, నిరాకారము, చిదాకాశ రూపము అగు బ్రహ్మమునందు "చిదాకాశరూపమే" అగు ఈ జగత్తు (బ్రహ్మమునకు అభిన్నమై) స్థితినొంది యున్నది.

సర్వం శాంతం నిరాలంబం జ్ఞప్తిమాత్రం అనామయమ్
నేహ సత్తా న వాసత్తా న చ నానాస్తి కించన॥

ఈ జగత్తుగా కనిపించేదంతా కూడా "శాంతం, నిరాధారం, నిర్వికారం" అయినట్టి చిన్మాత్ర బ్రహ్మమే అయివున్నది. ఇక్కడిక బ్రహ్మం కంటే వేరైన 'సత్త' గాని, 'అసత్త' గాని, ఏకత్వ– అనేకత్వాలు గాని కించిత్ కూడా లేవు (నే ఉ హనానాస్తి కించన –శ్రుతివాక్యం). సంకల్పాలోని దృశ్యంలాగా, స్వప్నంలోని నగరంలాగా ఈ జగత్తంతా కూడా "సమం, శాంతం, జన్మరహితం, అవ్యయం, సర్వవ్యాపకం" అగు చిదాకాశమే! చిదాకాశం గానే చిదాకాశమునందు స్థితి కలిగి ఉన్నదైయున్నది.

ఓ రామచంద్రా! "స్వచ్ఛం, ప్రకాశరూపం, సారభూతం" అయినట్టి చిదాకాశ స్వరూపం తన యొక్క చిత్స్వభావం వలన భ్రాంతిచే జగత్తుగా... స్ఫురిస్తోంది. అట్లు తన కల్పాంతం వరకూ స్వకల్పితమగు తన రూపమునే తన జగత్తుగా ఎరుగుచున్నది.

❖❖❖

4. ప్రజ్ఞప్తిరాజు - మహాప్రశ్నలు

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఈ 'జగత్తు' అనబడేది కారణము లేకయే చిదాకాశమునందు భాసిస్తోంది. కనుక ఇది వాస్తవానికి కించిత్ కూడా లేదు. పరమార్థమగు బ్రహ్మమే యథార్థానికి

ఇట్లు (నామ రూపాత్మకంగా) స్థితి నొందినట్లుగా ఉన్నది. ఈ విషయమే ఒకానొక సమయ - సందర్భములలో నన్ను అడిగితే, నేను ఆ ఒకానొక మహాప్రశ్నకు చెప్పిన సమాధానం ఇప్పుడు చెపుతాను. సమ్యక్ - జ్ఞానము యొక్క పుష్టి కొరకై విను.

❖

కుశద్వీపమున 'జల' అనే పట్టణమును రాజధానిగా కలిగి "ప్రజ్ఞప్తి" అనే మహారాజు ఒకాయన పాలిస్తూ ఉండేవారు. ఏదో కారణవశంగా నేనారాజును దర్శించటం జరిగింది. ఆయన నాకు పుష్ప - అర్ఘ్య - ఆచమనీయాదులతో పూజించి ఉత్తమ ఆసనం సమర్పించారు. ఆ తరువాత ఏదో ప్రసంగ సందర్భంలో నన్నిట్లా ప్రశ్నించారు.

శ్రీ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజు : మహాత్మా! శ్రీ వసిష్ఠ మునీంద్రా! ఇప్పుడు నాకుగల కొన్ని సందేహాలను ప్రశ్నల రూపంలో మీ ముందు ఉంచుతాను. ప్రళయ కాలంలో సర్వనాశనం సంభవిస్తోంది కదా! అప్పుడు ఈ భూమి మొదలైనవన్నీ నశిస్తున్నాయి. అంతా శూన్యమైపోగా, ఇక అనిర్వాచ్యము అగు చిదాకాశం మాత్రమే శేషిస్తోంది కదా! ఆ తరువాత మరల సృష్టి యొక్క ఆరంభానికి మూలకారణం (ఉపాదాన కారణం) ఏదై ఉన్నది? సహకారి కారణాలు ఏవి? సర్వము నశించియే పోగా ఇక సహకారి కారణాలు ఎక్కడి నుండి వస్తున్నాయి.

ఉదాహరణకు... కుండ తయారవటానికి మూలకారణం- మట్టి. సహకార కారణం - కుమ్మరి, సారె మొదలైనవి. సృష్టియే లేనట్టి సమయంలో ఏ కుమ్మరి ఏ మట్టితో ఏ సారెను ఉపయోగించి ఈ సృష్టి అనే కుండను తయారుచేస్తున్నాడు?

హే మహర్షీ! ఈ జగత్తు వాస్తవానికి ఏమైయున్నది? "సృష్ట్యాది' నుండి "ప్రళయాంతము" వరకు ఇది ఏ ఏ వికారములు పొందుతోంది? ఈ సృష్టులలో కొన్ని నిరంతరం చీకటితో నిండి ఉన్నాయి. కొన్ని ఆకాశము, సముద్రములను కలిగియుండి అనేక క్రిమి-కీటకములకు ఆలవాలమై ఉన్నాయి. మరికొన్ని ఆకాశకోశంలో ఉన్నాయి. ఇంకొన్ని శిలలయొక్క గర్భభాగంలో ఏర్పడినవై ఉన్నాయి. అసలీ వైచిత్రమంతా ఏమిటి? దీనికంతా కారణమేమిటి?

ఈ భూమి మొదలుగా గల పంచభూతాలు ఎక్కడి నుండి వచ్చాయి? అటువంటి ఈ భూమిపై అండజ-బీజజ - వాయుజ - శ్వేదజ - గర్భజాది ఆయా విధములై ప్రాణి సమూహాలు ఎట్లా వచ్చాయి? ఎట్లా ఉద్భవించాయి? ఇవన్నీ వాస్తవానికి ఏమైయున్నాయి?

ఇది ఇట్లా ఉండగా, ప్రతి జీవునియొక్క అంతఃకరణ రూపములైనట్టి ఈ మనస్సు-బుద్ధి-చిత్త-అహంకారాలు ఒక్కొక్క జీవునికి ఒక్కొక్క రీతిగా ఎట్లా రూపం దిద్దుకుంటున్నాయి? లోకాలన్నిటికీ కర్త ఎవరు? ద్రష్ట ఎవరు? దేని యొక్క ఆధార - ఆధేయత్వములచే ఇవన్నీ సంభవిస్తున్నాయి?

వేద - శాస్త్ర - పురాణముల అర్థమును అనుసరించి ఈ ఈ ప్రాణులన్నీ కూడా తమ ఇతః పూర్వపు కర్మలను బట్టే వ్యవహారములలో ప్రవర్తిస్తున్నాయి కదా! ఈ తతంగమంతా ఎట్లా ప్రవర్తిస్తోంది? ఆ కర్మల ప్రయోజన ప్రదాత ఎవరు? ఎక్కడుంటారు? ఆయనను సృష్టించిందెవరు? ఆయన ఇదంతా ఎందుకు నిర్వర్తిస్తున్నారు?

ఈ జగత్తులకు 'మహానాశనము' అనబడేది ఏదైనా నిజంగా ఉన్నదా? లేదా? "జ్ఞానమును అనుసరించే అనుభవములు కలుగుచున్నాయి!" ...అని కొందరు శాస్త్రవేత్తలు అంటున్నారు కదా! అనగా, జ్ఞానమే దేహాదులకు కారణమా? లేక, ఈ దేహాదుల నిర్మాణమునకు మరొకటేదైనా కారణం ఉన్నదా? 'జ్ఞానమే' ఈ ఉపాధులకు కారణమని అనుకుంటే... అప్పుడు ఆ జ్ఞానము నిత్యమా? అనిత్యమా? ఒకవేళ 'జ్ఞానము' నిత్యమే అయితే, అది కూటస్థమే అగుచున్నది కదా! అట్టి దానినుండి వికారవంతములగు ఈ దేహాదులు ఎట్లా కలుగుచున్నాయి?

అలా కాకుండా "జ్ఞానము అనిత్యము" అని అంటారా? అట్లా అయితే అద్దాని ఉత్పత్తికి కారణమేమిటో చెప్పవలసి ఉంటుంది! ఆ కారణము ఏమిటో జ్ఞానము లేకపోతే గుర్తించబడజాలదు కదా? జ్ఞానము దేహమునకు కారణమా! దేహమే జ్ఞానమునకు కారణమా?

దేహమే జ్ఞానమునకు కారణమైతే దేహముతోపాటే జ్ఞానము కూడా నశించాలికదా? అనగా దేహానంతర లోకములుగా చెప్పబడే స్వర్గ – నరకాదులు లేవనియా? ఉన్నాయని కొన్ని పురాణాలు ప్రతిపాదిస్తున్నాయి కదా? జ్ఞానము లేకపోతే మరణానంతరం అవి అనుభవానికి రావు కదా?

సరే! కాసేపు దేహానంతర లోకాలైన స్వర్గ – నరకాదులు ఉన్నాయని అనుకున్నామనుకోండి. మాత – పితాది కారణాలు లేకుండానే అనుభవమయ్యే స్వర్గ – నరకాదులు ఈ జీవుడు మరణించిన తరువాత ఏ దేహంతో అనుభవిస్తున్నాడు? వాటికి ఉపాదాన – సహకారికి కారణాలేమై ఉన్నాయి?

ధర్మ – అధర్మాలు రూపరహితం కదా! అవి మూర్తిమంతములగు ఈ దేహాదులకు కారణాలు అగుచున్నాయా? అవటం లేదా? అయితే ఎట్లా అగుచున్నాయి? ఈ దేహాలు నిర్మిస్తున్నదేది? అట్లా నిర్మించేది పదార్థ రహితమా? అవేవన్నా దేహాదుల నిర్మాణానికి కారణమౌతూ ఉంటే... మరి మాతా – పితల పాత్ర ఏమిటి? పదార్థ రూపమే ఈ దేహం కదా! అట్టి పదార్థమునకు తండ్రి ఎవరు? తల్లి ఎవరు?

ఈ శరీరాలు ఎవరు నిర్మిస్తున్నారు? ఈ దేహాదులు నిర్మితమటానికి మరింకేదైనా కారణము లున్నాయా? ఈ పదార్థాలన్నీ ఎట్లా సంభవిస్తున్నాయి? "ధర్మాధర్మములు లేవు" అనే నాస్తికుల మతం సరియైనదా? కాదా? 'పరలోకం' అనేది ఉన్నదా? పరలోకం ఉండి ఉన్నదనుకొంటే, ఈ జన్మ పూర్వజన్మకు పరలోకమే కదా? అయితే ఈ జన్మ "సంవేదము (లేక) జ్ఞానము"ను అనుసరించే ఉన్నది కదా! కనుక జ్ఞానమే ఇహలోక – పరలోక రూపములు కదా?

"పరలోకము లేదు" అని నాస్తికులు చెప్పేది వేదాదులకు, లౌకికానుభవానికి అసమంజసమని, విరుద్ధమని అనిపిస్తోంది. ఇంతకీ పరలోకం ఉన్నదా? లేదా? ఉంటే ఈ బ్రహ్మాండంలోనిదా? వేరే మరొక బ్రహ్మాండంలోనిదా? ఈ జన్మకు పూర్వజన్మ ఉన్నదా? ఉంటే అప్పటి కర్మలు ఇప్పటి ప్రయోజనాలకు కారణ మౌతాయా?

వరములు – శాపములు ఎట్లా ప్రభావితమై ఉంటున్నాయి? శాస్త్రములు "ఇది చేయండి – ఇది చేయకండి" అని విధి నిషేధములు ప్రకటిస్తున్నాయి. కొందరు "ఈ విధి – నిషేధములు

పాటించాలి! లేకపోతే ముందు ముందు దుష్ఫలితాలు ఉంటాయి" అని అనుకుంటున్నారు. మరి కొందరో... "విధి-నిషేధములు శాస్త్ర కల్పితాలు. అవి అనుసరించకపోయినా ఏమీ కాదు. పాప పుణ్యాలు లేవు"... అని విచ్చలవిడిగా ప్రవర్తిస్తున్నారు. విధి-నిషేధములు, పాప-పుణ్యములు ముందు ముందు ఫలవంతములు అవుతాయా? అయితే ఎట్లా అవుతాయి? శాస్త్రములు చెప్పే విధి-నిషేధముల ప్రయోజనం ఏమిటి?

కొందరు మహనీయుల ఆశీర్వాద మాత్రంచేత ధనధాన్యములు లభిస్తాయని కొందరనుకొంటూ వుంటారు. అట్లా మునులు మొదలైనవారు ఆశీర్వదించినంత మాత్రం చేత ధనాదులు నిజంగా లభిస్తాయా? ఎట్లా లభిస్తాయి? కష్టాలు, విఘాతాలు, నిరోధాలు తొలగుతాయంటారు. ఎట్లా తొలగుతాయి?

శ్రుతులలో కొన్ని కొన్ని పరస్పర విరుద్ధములైన అర్థములు ప్రతిపాదించే కొన్ని మూల సూత్రములను వేరు వేరు చోట్ల చెప్పుచున్నాయి.

మాయాంతు ప్రకృతింవిద్ధి! మాయి నంతు మహేశ్వరమ్ – ఈ జగత్తు / ప్రకృతి 'మాయ' అయి ఉన్నది.

అసదేవేఽ దమగ్ర ఆసీత్ తతో వైనద జాయతే – సృష్టికి పూర్వం 'అసత్' మాత్రమే ఉన్నది. అద్దాని నుండి సత్ స్వరూపమగుఈ జగత్తు జనిస్తుంది.

ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ – ఈ జగత్తంతా కూడా ఏకము, సద్రూపము అయినట్టి 'బ్రహ్మమే' అయి ఉన్నది.

నాసదాసీన్నోసదాసీత్తదానీమ్ – ఈ సృష్టికి పూర్వం సత్తుగాని, అసత్తు గాని లేదు.

సదేవ సౌమ్య ఇదమగ్ర ఆసీత్ – ఈ సృష్టికి పూర్వం 'సత్' మాత్రమే ఉన్నది.

...ఇవన్నీ పరస్పరం అసంగతంగాను, పరస్పరం విరుద్ధంగాను ఎందుచేత శ్రుతులలో (వేదములలో) చెప్పబడ్డాయి.

సృష్ట్యాదిలో అంతా పదార్థశూన్యం కదా! అట్టి పదార్థ శూన్యమగు చిదాకాశం నుండి సాకారుడు, గుణ సమన్వితుడు అగు బ్రహ్మదేవుడు ఎట్లా ఉత్పన్నమైనాడు? చిదాకాశానికి "బ్రహ్మదేవుడు ఉదయించటం" అనే చమత్కారం కలిగియే ఉన్నదంటారా? అట్లా అయితే చిదాకాశము సర్వత్రా, సర్వదా వర్తిస్తోంది కదా! మరి సర్వస్థానముల నుండి బ్రహ్మదేవుడు ఉత్పన్నం అవటం లేదేం?

'చిదాకాశము' సర్వదా ఏకము, ఏకైకము కదా! అద్దాని నుండి ఉదయించిన ఓషధులు (ఆమ్ల – క్షార లక్షణములుగల మొక్కలు) భిన్నభిన్నములుగా ఉంటున్నాయేం? చిన్న చిన్న బీజములను ఉత్పన్నం చేసే వేరు వేరు స్వభావములు కలిగి ఉంటున్నాయేం? అట్లాగే అగ్ని ఉష్ణంగాను, జలము శీతలంగాను పరస్పర విరుద్ధ స్వభావములు ఎట్లా ఏర్పరచుకొని ఉంటున్నాయి?

"ఈ జగత్తంతా మనోభావనా మాత్రము, ఏ జీవుడు దేనికై తీవ్రంగాను, సుదీర్ఘంగాను భావన చేస్తే అది అట్లే పొందుతూ ఉంటాడు" ... అని ఉపనిషత్తులు మొదలైన వేద – వేదాంత

విభాగాలు చెప్పుచున్నాయి. ఒక వ్యక్తి తీర్థములను - ఇష్ట దైవమును సేవిస్తూ "ఈ నా శత్రువు నశించాలి" అని కోరుకుంటున్నాడనుకోండి. అదే వ్యక్తి ఆతని బంధువు "ఈతడు కలకాలం జీవించాలి' అని కోరుకొంటూ ఇష్టదైవమును - తీర్థములను సేవిస్తున్నాడనుకోండి. ఇప్పుడు ఆ శత్రు - బంధువుల విరుద్ధ స్వభావముతో కూడిన కార్యములు ఎట్లా సంభవించ గలుగుతాయి? అసలు తీర్థములు సేవిస్తే అనుకున్నవి అనుకున్నట్లుగా జరుగుతూ ఉంటాయా? ఎట్లా జరుగుతుంది?

ఎప్పుడు ఎట్టి భావన చేస్తే అది అట్లే అగుచున్నది. (యద్భావం - తత్భవతి)... అని శ్రుతి వాక్యం కదా! ఇప్పుడు "ఆకాశంలో నేను పూర్ణ చంద్రుడుగా అగుదును గాక!" - అని అనేకమంది ఉపాసనా విధిని అనుసరించి ధ్యానిస్తే... అప్పుడు ఏకకాలంలో వారంతా అనేక చంద్రులుగా అయి ఆకాశంలో కనిపిస్తారా? అప్పుడు ఈ ఆకాశంలో అనేక చంద్రబింబాలుంటాయా?

ధ్యానము ఆశయమును సిద్ధింపజేస్తుందని... అంటారు కదా! అనేకమంది ఒకే స్త్రీని ఉద్దేశించి "ఈమె నా భార్య కావాలి"... అని ధ్యాన - ఉపాసనలకు ఉపక్రమించారనుకోండి. అప్పుడు ఆ వేలాది మంది ధ్యానం ఎట్లా ఫలిస్తుంది? భిన్న భిన్న గృహములలో వేరువేరుగా అయి ఆమె వారందరికీ గృహిణిగా వర్తించజాలదు కదా! ఇది ఇట్లా ఉండగా, ఆ స్త్రీ "నేను బ్రహ్మచారిణిగా ఉండాలి" అని తపస్సు - ధ్యానములకు ఉపక్రమించిందనుకోండి. ఇప్పుడు ఆమె బ్రహ్మచారిణిత్వము - బహు భర్తృ భోగ్యత్వము రెండూ ఎట్లా పొందగలుగుతుంది?

ఒక దంపతులలో భార్య "ఈతడు ఈ గృహం నుండి ఎప్పటికీ బయటకు వెళ్ళకూడదు" అని, భర్తేమో "నేను సప్త ద్వీపములతో కూడిన ఈ భూమండలమునకు చక్రవర్తి కావాలి" అని ఒకేసారి ఉపాసనకు ఉపక్రమించి తపోధ్యానములు ప్రారంభించారనుకోండి. అప్పుడు ఆ ఇద్దరి ఆశయము ఒకేసారి సిద్ధించటమెట్లా? ఆ భార్య కోరికను అనుసరించి భర్త ఇంట్లోనే ఎట్లా ఉంటాడు? భర్త తన ఆశయం అనుసరించి సప్తద్వీపములతో కూడిన భూమండలం ఎట్లా పరిపాలిస్తాడు.?

కొందరు వారి వారి తండ్రి - తాతలను ఉద్ధేశించి పితృకార్యాలు నిర్వర్తిస్తున్నారు. దాన - ధర్మ - తపస్సులు సమర్పిస్తున్నారు. అటువంటి ఔర్ధ్వ దేహిక కర్మల ప్రయోజనం వారు నిర్వర్తించిన చోటే ఉత్పత్తి అవుతాయి కదా! అట్టి క్రియా ఫలాలు పరలోకం ఎట్లా ప్రయాణిస్తాయి? ఊర్ధ్వలోకాలలో గల పితృ దేవతలను ఎట్లా జేరుతాయి?

ఈ శరీరాలు కనబడుచున్నాయి. మరి పుణ్యపాపాలు కనిపించటం లేదు. కంటికి కనబడని (అదృష్టములగు) పుణ్య-పాపాలు కంటికి కనిపించే దేహాలపై ప్రభావం ఎట్లా చూపుతాయి? ఈ జీవుడు ఇహ-పర లోకములలో అమూర్తిమంతుడై (ఆకార రహితుడై) ఉన్నాడు. దేహికి ఆకారం లేదు కదా! ఇక దేహం ఆకారం కలిగివున్నది. ఏ దేహంతో పాపపుణ్యాలు చేస్తున్నాడో... ఆ దేహం ఇక్కడే నశిస్తోంది. ఆకార సహితమైన దేహముతో చేసే పుణ్యపాపాలు దేహం నశించిన తరువాత ఆకార రహితుడగుదేహిని వెన్నంటి పరలోకములకు ఎట్లా ప్రయాణిస్తాయి?

అసలీ పుణ్యపాపాలు మరణానంతరం దేశాంతరంలో కాలాంతరంలో ఫలాలు ఎట్లా ఇవ్వగలుగుచున్నాయి?

హే మహాత్మా! వసిష్ఠ మహర్షీ! నాకు ఇక్కడ అనేక అసమంజసమైన విశేషాలు కనిపిస్తున్నాయి. ఇవన్నీ నాకు అనేక సందేహములను కలుగజేస్తున్నాయి. హే మహానుభావా! మీ అమృత తుల్యమైన వాక్కుచే నా ఈ సందేహాలు తొలగించండి. ఇవన్నీ నేను చాలా మందిని అడిగాను. అయితే సందేహాలు తీరలేదు. స్వామీ! "పరమాత్మ వస్తువు యొక్క ఉపదేశం పొందితే అన్ని అనుమానాలు అవే పోతాయి" అని మా రాజ్యంలోని పెద్దలు అంటూ ఉంటారు. అద్దానిచే ఉభయ లోకములలో శ్రేయస్సు లభిస్తుందని విన్నాను. "ఆత్మతత్త్వము యొక్క ఉపదేశము గ్రహిస్తే విరుద్ధ ఫలములన్నీ అవిరుద్ధంగా అయిపోతాయి"... అని విని ఉన్నాను. కాబట్టి నాకు "పరమాత్మవస్తువు" అగు బ్రహ్మమును గురించి బోధించండి. ఎందుకంటే తమ వంటి మహా పురుషులతో ఈ కొద్దిసేపు సాంగత్యం వృథా కాకూడదు కదా! మీతో ఈ సాంగత్య సంభాషణలు నాకు మహత్తరమైన ప్రయోజనమును ప్రసాదించగలవని ఎరిగియే ఉన్నాను. అందుకే మీ పాదములను స్పృశిస్తూ ఈ "పరస్పర విరుద్ధ విషయములు" అనే మహాప్రశ్నలను మీ ముందు ఉంచాను. మీ సమాధానం శ్రద్ధగా ఆలకించి పునీతుడను కాగలను.

❖❖❖

5. జగత్తుగా భాసించేదంతా చిదాకాశమే!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! ఆ ప్రజ్ఞప్తిరాజు వినిపించిన "పరస్పర విరుద్ధములు" గురించిన మహా సందేహములన్నీ విన్నావు కదా!

శ్రీరాముడు : విన్నాను స్వామీ! అందుకు మీరిచ్చిన ప్రత్యుత్తరమేమిటో వినాలని కుతూహలంగా ఉంది.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అయితే, ఇక విను.

❖

నేను (శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి) : ఓ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! ఇప్పుడు నీకు ఆత్మతత్త్వము స్పష్టమయ్యేటట్లుగా విశదీకరిస్తాను. ఇది వింటే నీ సందేహాలన్నీ ఒక్క వ్రేటితో నిర్మూలనమై పోతాయి.

ఈ "జగదనుభవమంతా ఏమిటి?" అనేది అర్థం చేసుకోవటానికి వీలుగా ముందుగా ఈ మొత్తాన్ని రెండుగా విడదీసి చూద్దాం.

1. అనుభవము పొందుచున్నవాడు (అనుభవజ్ఞుడు "సంవిత్తు")
2. అనుభవరూపంగా పొందబడుచున్నది. (అనుభవములు "సంవేదము")

ఈ జీవుడు సంవిత్ స్వరూపుడే! అట్టి ఈ జీవుని (లేక సంవిత్తు) యొక్క అనుభవమును అనుసరించే ఈ జగత్ పదార్థాలన్నీ కూడా అనుభవమౌతున్నాయి.

"ఇది ఉన్నది"... అని ఆయన అనుకుంటే ఇది సద్రూపము అవుతోంది. "ఇది లేదు"... అని ఆయన అనుకుంటేనో... ఇదంతా అసద్రూపమే అగుచున్నది.

అనగా... సంవిత్తు ఎట్టి భావనచే దేనిని దర్శిస్తాడో... అది ఆ రూపంగానే అనుభవం అగుచుండటమే ఈ దృశ్యము యొక్క చమత్కారం. (యద్భావం – తద్భవతి).

అనగా... సంవిత్ స్వరూపుడగు ఈ జీవుడు "ఇది కుండ, ఇది గోడ, ఇది నీలము (కాబట్టి వ్యవహార శీలము), ఇది ఎరుపు (కాబట్టి ప్రమాద సూచకము), ఇది ఇల్లు"... విధంగా దేనిని దృఢనిశ్చయంతో ఏ దృష్టితో చూస్తే అది అట్లే అనుభూతమౌతోంది. ఇక "ఇది సత్తా? అసత్తా?" అనే ప్రశ్న ఎక్కడిది? ఏది 'అసత్తు' అని తలిస్తే అది అసత్తుగాను, ఏది 'సత్తు' అని తలిస్తే అది 'సత్తు' గాను ఈ వస్తువులన్న సంప్రాప్తిస్తూ వస్తున్నాయి. "తలిస్తేనే తెలుస్తోంది" – అనునది గమనించు.

దేహం - మొట్టమొదట ఈ దేహం విషయానికి వద్దాం. ఈ 'జీవుడు' అనబడే సంవిత్తు తన యొక్క 'చిత్స్వరూపము' నందు దేహమును గురించిన భావన చేయటమనేది ఆ సంవిత్తు యొక్క స్వభావమేనని చెప్పబడుతోంది. ఆ సంవిత్స్వరూపం "దేహమే నా స్వరూపం" అని భావించి దేహముగా అభివ్యక్తమౌతోంది. ఈ విధంగా అయ్యది తనయొక్క 'నిర్మల సంవిత్ ధర్మము'ను ఏమరచి తనయందు దేహ ధర్మమును 'అధ్యాస'గా చేసుకుంటోంది. అందుచేతనే అజ్ఞాన యుక్తులగు జనులు "ఈ దేహమే నేను" అని జాగ్రత్ స్వప్నానుభవాలు పొందుచున్నారు. అనగా నిర్మలము, అపరిమితము, సర్వగతము అగు సంవిత్తు యొక్క ఒకింత (స్వస్వరూపము గురించిన) ఏమరపుతో కూడిన "దేహధర్మ అధ్యాస" యే శరీరత్వం. అంతేగాని ఈ భౌతికంగా కనిపించే శరీరం ఈ జీవుని వాస్తవ శరీరం కాదు. "నేను దేహ ధర్మములు స్వరూపంగా కలవాడను" అను ఒకానొక పరిమిత దృష్టియే దేహత్వం.

సృష్ట్యాదియందు జగత్తుకు సంబంధించిన కారణము లేనేలేదు. నిజమే! సంవిదాత్మయే తన అధ్యాసచే తన యందు జాగ్రత్, స్వప్న ద్రష్టత్వం వహించి, తానే తద్ద్వారా జాగ్రత్–స్వప్న దృశ్యరూపంగా భాసిస్తున్నాడు. కనుక సంవిదాత్మయే ఈ జగత్తు యొక్క స్వరూపం! ఇక ఈ జాగ్రత్ జగత్తులో స్వప్నం కంటే విలక్షణమైనదేదీ లేదు. బ్రహ్మం అను పేరుగల నిర్మల సంవిత్తు మాత్రమే ఉన్నది. అదే జగత్ రూపంగా కూడా భాసిస్తోంది. కనుక ఈ జగత్తుకు బ్రహ్మం కంటే అన్యత్వమైనదేదీ లేదు.

ఈ ప్రకారంగా... "అవికారం, సర్వదా ఏకరసం" అగు బ్రహ్మమే జగత్ రూపంగా స్థితినొంది ఉన్నదనే విషయం బ్రహ్మవేత్తల ప్రవచనములు విన్న తరువాత, వేద – వేదాంగముల అధ్యయనం చేసిన తరువాత మేము అనుభూతం చేసుకొని ఉన్నాము. అదే నీకిప్పుడు ప్రకటిస్తూ చెప్పుచున్నాను. ఇక్కడ లోకప్రచారములైయున్న రెండు సిద్ధాంతాలు మన సంవాదము కొరకై ఉదహరిస్తాను.

1. దేహమే దేహి (నైయాయికులు) : "దేహోఽహమ్" సిద్ధాంతం – ఇది కొందరు సిద్ధాంత పూర్వకంగా చెప్పుచున్నారు. వీరి (నైయాయికులు) సిద్ధాంతమును అనుసరించి... "దేహము వేరు", "దేహి వేరు" అని మేమూ ఒప్పుకోము. అయితే దేహము ఉంటేనే, 'నేను' అనేది ఉంటుంది. దేహము నశించినప్పుడు 'నేను' అనేది కూడా నశిస్తోంది. దేహము పతనమైన తరువాత ఇక 'నేను' అనేది ఎక్కడా ఉండజాలదు. దేహ పదార్థములకు సంబంధించిన ఒకానొక రసాయనిక ఉత్పత్తియే ఈ నేను అనునది!

కనుక దేహంలోనే దేహంతోనే 'నేను' పుడుతుంది. దేహముతోనే ఆ 'నేను' అనేది నశిస్తోంది. దేహమునకు వేరుగా 'సంవిత్' (సత్ = ఉనికి; విత్ = ఎరుక) అనేది ఉండదు. కాబట్టి ఈ జీవుడు సంవిత్ స్వరూపుడని, అటువంటి సంవిత్ స్వరూపం దేహం కంటే విలక్షణమై, శాశ్వతమై, దేహంతో పుట్టక – దేహంతో నశించక ఉంటోందంటే మేము ఒప్పుకోము.

2. జగత్ సత్యమ్ - సంవిత్ మిథ్యా (చార్వాకులు) : ఇక (చార్వాకులు) ఈ విధంగా అంటున్నారు. జగత్తు ఎప్పటికీ ఇట్లాగే ఉంటుంది. నీళ్ళలో బుడగలలాగే ఈ జీవులు పుడుతూ ఉంటారు. చస్తూ ఉంటారు. "దేహి – శరీరి – సంవిత్తు" ... ఇటువంటివేవీ లేవు. శరీరం అనేది కొన్ని పదార్థాల కలయిక. 'నేను' అనేది ఆ పదార్థాలు కలిసినప్పుడు ఉంటుంది. అవి విడిపోతే లేకుండా పోతుంది. ఈ ఎదురుగా కనిపించే జగత్తు తప్పితే మరొక జగత్తు లేదు. అనుభవం లేదు. దేహానంతరం మరింకేమీ ఉండదు. కనుక పాపము, పుణ్యము ఇవన్నీ ఎవరో కల్పించారు. అవన్నీ లేవు. వేరే లోకాలు లేవు. పుట్టుకకు ముందు ఏమీ లేదు. చచ్చిన తరువాత ఏమీ మిగలదు. కనుక తినండి, తాగండి, ఇంకేమీ ఆలోచించకండి!

పై రెండు సిద్ధాంతాలు ఇంచుమించు ఒకే తీరైనవే! వారు "దేహి లేదు – దేహమే ఉన్నది" అని చెప్పుచున్నారు. దేహంతోబాటే దేహి కూడా నశిస్తాడని, ఆ తదనంతరం మరింకేమీ లేదని వారి ఉద్దేశం. అయితే... ఈ రెండు సిద్ధాంతాలు మా అనుభవంలో – ఉద్దేశంలో "పిల్లలు చెప్పే అమాయకపు మాటలు" వంటివేగాని అనుభవసిద్ధమైన వాక్యాలు కావు. మా ఉద్దేశం – అనుభవం – మహాత్ముల ప్రవచనం ఏమిటో చెప్పుతాను. విను.

ఈ జగత్తు వస్తురూపం కాదు! అనుభవరూపమే! ఈ జీవుడు అనుభవి స్వరూపుడు!

అనుభవి = సత్ (ఉనికి) + చిత్ (ఎరుక)

సమస్త ప్రాణులకు "నేను ఉనికి, ఎరుకల స్వరూపుడను"... అనేది నిత్యానుభవమే అయివున్నది. దృఢానుభవసిద్ధియే అయివున్నది. ఈ 'జగత్తు' ఎరుక యొక్క స్వరూపం అయివున్నది. ఈ జగత్తంతా కూడా సత్త స్వరూపమే! అటువంటి జగత్తు యొక్క నిత్యసత్తా స్వరూపం ఏమరచి "వర్తమానపు నామరూపములే జగత్తు"... అని అనుకొని వర్తమానపు దృశ్యాన్ని ప్రమాణంగా తీసుకోవటం చిన్నపిల్లల భ్రమ వంటిదేనని మా ఉద్దేశం.

"చైతన్యము నిత్యం కాదు. శరీరమే సంవిత్తు (ఈ జీవుని ఉనికి – ఎరుకలకు) కారణం." అట్లా అనుకోవటం మోహముచే స్వీకరించబడేదే అవుతుంది. జడమగు దేహమే చైతన్యరూపమమగు 'నేను'కు కారణం... అని అనుకోవటం 'కూపస్థ మండూకం'తో సమానం (నూతిలో ఉన్న కప్ప నూయ్యే సర్వ జగత్తు అని అనుకోవటం వంటిది). అట్లా అనుకోవటం ఉన్మత్తతయే! అట్లా "శరీరంలో నుంచే 'నేను' వస్తోంది. శరీరంతో 'నేను' నశిస్తోంది"... అని వాదించే వారు ఆధ్యాత్మిక బోధకు అర్హులు కాలేకపోతున్నారు. ఎట్లా అంటే ఒక ఉన్మత్తునికి (పిచ్చివానికి) – విచక్షణా జ్ఞాన సహితునికి వివేకమైన సంభాషణ ఎట్లా కుదురుతుంది? అట్లాగే దృశ్యమును నామరూపాత్మకంగా నమ్మి ఉండే వానికి – ఎరుక రూపంగా పాఠ్యాంశము కలిగి ఉన్న జ్ఞానికి సంభాషణ కుదరటంలేదు.

ఓ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! ఏ పండితుడైనా సరే... అతను చెప్పే కథనం చేత సమస్త సందేహాలు తొలగితేనే మనం అద్దానిని ఉత్తమ సిద్ధాంతంగా ఒప్పుకోగలం. కొన్ని సందేహాలు మిగిలియే ఉంటే అది మూర్ఖకథనమే అవుతుంది సుమా! "ప్రత్యక్ష దృశ్యాత్మ సిద్ధాంతం" ప్రకారం ఎదురుగా ఏది కనబడితే అది మాత్రమే సత్యం. 'అనుమానము'ను ఆతడు స్వీకరించటం లేదు. ఆతడు పూర్వ-పరము వదలివేసి "ప్రత్యక్షమే మాకు ప్రమాణం. ఎవరో చెప్పితేనో, (లేక) శ్రుతులలో చెప్పబడిందనో ప్రమాణంగా తీసుకోమంటే మేమేమీ ఒప్పుకోం"... అని చెప్పి "ఈ శరీరం తరువాత ఎవరు ఏమౌతున్నారో తెలియదు. అందుచేత దేహం నశిస్తే ఆ జీవుడు ఇక లేనట్లే"... అని చెప్పటం మా ఉద్దేశంలో యుక్తి రహితమనే చెప్పాలి. అట్లా వాదించేవాడు "శరీరమునకు వేరుగా నేను లేను" అని తనను తానే తిరస్కరించుకొన్న వాడగుచున్నాడు. అట్టి ప్రవచనం విజ్ఞుల చెవులకు కఠోరంగా ఉంటోంది. అందుచే అద్దానిని "అంధకూప మండూక న్యాయం (చీకటి నూతిలోని కప్ప యొక్క అనుభవం వంటిది)" అని విజ్ఞులు భావిస్తున్నారు.

ఇక తత్త్వజ్ఞుల అభిప్రాయం చెప్పుచున్నాను విను. "ఈ జగత్తు జీవుని యొక్క అనుభవ రూపమేగాని నామరూపాత్మకం కాదు"... అని, సర్వ అనుభవములకు ముందే అనుభవజ్ఞ (అనుభవములను ఎరిగే) ప్రజ్ఞారూపం ఏర్పడియే ఉన్నదని, "ఆ అనుభవజ్ఞ రూపం జాగ్రత్ - స్వప్న సందర్భములన్నిటికీ కేవల - నిర్మల సాక్షి అయివున్నది"... అని, అద్దానికి జాగ్రత్ స్వప్నాను భావములచే మరొకటిగా మార్పు చేయజాలదని, "అదియే భాషానుకూలం కోసం "ఉనికి, ఎరుక (సత్ + విత్) = సంవిత్తు"... అని చెప్పబడుచున్నదని, "ప్రతి జీవుడు సంవిత్ స్వరూపుడే"... అని, "ఆతని అనుభవ విభాగమే ఆతనికి జగత్తుగా ప్రదర్శితం అవుతోంది" అని, "ఆతని అనుభవము ఆతని భావన చేతనే ఏర్పడుతోంది"... అని, "ఆతని భావనకు వేరుగా జగత్తు (లేక) దృశ్యము అనబడేది ఎక్కడా ఈషన్మాత్రం కూడా లేదని నిర్ద్వంద్వంగా నిరూపించబడుతోంది.

కాబట్టి ఈ జగత్తు సంవిత్ స్వరూపమే! ద్రష్ట యొక్క రూపమే దృశ్యము!

ప్రజ్ఞప్తి మహారాజు : ప్రత్యగాత్మ యొక్క సంవిత్తే ఈ 'జగత్తు' అయినప్పుడు మరణించిన శవమును ఆ సంవిత్స్వరూపుడగు జీవుడు ఎందుకు కదల్చలేకపోతున్నాడు? మరణించిన శవం మరల జీవించటం లేదు కదా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : బ్రహ్మమే ఈ జగత్తు యొక్క సమష్టి సృష్టికర్తయగు "హిరణ్యా గర్భుడు" అనేవేషం ధరిస్తోంది. ఒకడు ఒక నాటకంలో ఒక వేషం వేస్తూ ఉంటే, ఆతడు ఆ పాత్రగా కనబడుతూ కూడా, ఆ పాత్రకు వేరైన తన వ్యక్తిత్వం కలిగియే ఉన్నాడు కదా! ఆ విధంగా బ్రహ్మమే 'బ్రహ్మదేవుడు' అనబడు 'హిరణ్యగర్భుడు' అనే వేషధారణం చేస్తోంది. అనగా బ్రహ్మదేవుని వాస్తవరూపం బ్రహ్మమే! ఆతని ఊహయే ఈ సృష్టి. నీకు నీ స్వప్నంలో స్వప్ననగరం ఎట్లా భాసిస్తోందో... అట్లాగే బ్రహ్మదేవుని సంకల్ప నగరం ఈ సృష్టిగా వ్యాపించి ఉన్నది.

అయితే... ఏ విధంగా బ్రహ్మదేవుడు బ్రహ్మమే తన వాస్తవ రూపంగా కలిగివున్నాడో...

అట్లాగే నీ యొక్క – నా యొక్క... తదితర సర్వజీవుల యొక్క వాస్తవ స్వరూపం కూడా బ్రహ్మమే అయివున్నది! అంతేగాని, మనమంతా ఈ భౌతిక దేహరూపులం కాదు.

నీ యొక్క స్వప్ననగరం, బ్రహ్మదేవుని సంకల్పనగరం... రెండూ నిరంతరం చిన్మాత్రాత్మయే అయివున్నది. ఎరుకయే నీ స్వరూపమైనప్పటికీ స్వప్నంలో అనేక స్వప్న దృశ్యాలు ఎరుగుచున్నావు కదా! నీవు నీ స్వప్నంలో ఒకానొక రూపంగా అగుచున్నావా? లేదు. స్వప్నం నీది. స్వప్నంలో నీవున్నావు. మరి స్వప్నంగా కనిపించే దృశ్యమంతా ఏమిటి? నీ యొక్క ఊహ నీచే స్వప్న దృశ్యంగా పొందబడుతోంది కదా! "నాకు వేరుగా స్వప్నం సత్యమై ఉన్నది"... అనే భ్రాంతి ఎవరూ (మెలుకువ తరువాత) పొందటం లేదు కదా! అట్లాగే "శరీరము, శవము" మొదలైన జడవస్తు భ్రాంతి కూడా (నీ గురించి నీవు ఎరిగిన తరువాత, ఇక) లేవు. స్వప్నంలో కనిపించిన ఆకాశం, భూమి, భవనము, మిత్రులు, బంధువులు, తదితర వ్యక్తులు... వారంతా ఎవరు? ఏ రూపమై ఉన్నది? అదంతా చిదాకాశ రూపమే! ఇందులో నీకేమీ సందేహం ఉండనక్కర్లేదు.

ప్రజ్ఞప్తి మహారాజు : ఔను స్వామీ! నా స్వప్నంలో కనిపించేది నా ఊహయే! నా ఊహకు వేరుగా స్వప్న దృశ్యం లేదు. నా భావనకు వేరుగా ఊహలేదు. నా ప్రజ్ఞకు వేరుగా నా భావన లేదు. కనుక భావన చేయు నా చిత్ స్వరూపమునకు వేరుగా ప్రజ్ఞ లేదు. ఈ విధంగా స్వప్నంలో కనిపించేదంతా చిదాకాశ రూపమే! ఇది నాకు స్వానుభవసిద్ధమే అగుచున్నది.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి (నేను) : అట్లాగే... బ్రహ్మం చిదాకాశ ఘనమై ఉన్నది. అద్దాని సంకల్ప నగరమే విరాట్టు (సమష్టి భావనా స్వరూపుడగు హిరణ్యగర్భుడు (లేక) బ్రహ్మదేవుడు. ఆయనయే శుద్ధ సంవిన్మయుడు అయివున్నాడు. ఆతని భావావేశ రూపమగు ఈ సృష్టి ఈ విధంగా శుద్ధ సంవిన్మయ మేనని చెప్పబడుతోంది.

బ్రాహ్మే సంకల్పనగరే యద్యత్ సంకల్పితం యథా ।
తథానుభూయతే తత్తత్ త్వత్ సంకల్పపురే యథా ॥

నీ సంకల్పపురంలో నీవు ఏది సంకల్పిస్తే అది నీకు (సంకల్పసమయంలో) నీకంటే వేరైనట్లుగా (దృశ్యమువలె) అనుభూతమౌతుంది కదా! అట్లాగే బ్రహ్మము యొక్క "సంకల్పపురం" అన తగినట్టి ఈ జగత్తు ఆ సంకల్పించువానికి వేరైనదైనట్లుగా ఈ ప్రకారంగానే అనుభవించబడుచున్నది.

అనగా... బ్రహ్మము యొక్క "సంకల్పనగరము" అయినట్టి ఈ జగత్తునందు ఏ పదార్థము ఏ ప్రకారంగా సంకల్పించబడుతోందో ఆ పదార్థం ఆ ప్రకారంగానే (నీ యొక్క సంకల్ప నగరంలోలాగా) స్థితినొందియున్నది. అదియే నియతి. కాబట్టి ఈ 'దేహము' యొక్క నియతి యందు బ్రహ్మరూపమగు చైతన్యము ఎట్లు కల్పించిందో

అట్లాగే, జీవిత శరీరమునకు చలనము... మృత శరీరమునకు అచలనము... ఈ రకంగా చలన – అచలనములు అనుభూతమౌతున్నాయి. అంతేగాని బ్రహ్మము రూపముగాగల చైతన్యము యొక్క 'నియతి'కి వేరుగా ఎక్కడా ఏదీ మరొక రీతిగా ఉండటం లేదు. అనగా ఈ జగత్తు యొక్క

వ్యవహారమంతా బ్రహ్మము యొక్క సంకల్పమాత్రమే! సంకల్పము సంకల్పించువానికంటే వేరే రూపం కలిగి ఉండలేదు కదా! ఆ విధంగా ఈ జగత్తు బ్రహ్మమే అయి వున్నది.

ప్రజ్ఞప్తి మహారాజు : హే శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షీ! మహా ప్రళయంలో సమస్తము రహితమైపోతోంది కదా! సమస్త కారణముల యొక్క అభావంచేత అప్పుడిక సృష్టియొక్క ఆరంభమునకు పదార్థమే ఉండదు కదా! కానీ... చమత్కారం చూచారా? మరల సృష్టి ప్రవర్తిస్తూనే ఉన్నది! ఎట్లా ప్రవర్తిస్తోంది? ప్రళయమునకు ముందే ఈ సృష్టికి కర్తయగు బ్రహ్మదేవుడు ముక్తిని పొందుతాడు కాబట్టి ప్రళయానంతరం ఆతని 'స్మృతులు' అంటూ ఏవీ ఉండవు కదా! మరల జగత్తు ఆవిర్భవించటానికి కారణం ఏమిటి? పూర్వ బ్రహ్మదేవుడికి ముక్తితోబాటే పూర్వ స్మృతులు కూడా తొలగుతాయి కదా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఇప్పుడు నీవు చెప్పినది యుక్తియుక్తమే! అందుచేత పూర్వ సృష్టి అంతా రహితమై పోగా... మరల నూతన సృష్టి – వ్యవహారం ఎవరి స్మృతిలోంచి, (లేక) ఎవరి కల్పనను అనుసరించి ఆవిర్భవిస్తోంది? నీ ప్రశ్న " సృష్టి స్మృతి యొక్క ఫలితం కాదు!"... అని నిరూపిస్తోంది. అనగా ఇది ఎవరి స్మృతీ కానట్లే కదా! కనుక స్వయంజ్యోతి స్వరూపమగు బ్రహ్మమే జగత్తుగా స్వయంగా భాసిస్తోంది. బ్రహ్మమే జగత్తుగా (అజ్ఞాన దృష్టికి) అనిపిస్తోంది. ఆత్మజ్ఞుల దృష్టికి ఇదంతా బ్రహ్మముగా అనిపిస్తోంది... కనిపిస్తోంది. కనుకనే "ఇదంతా బ్రహ్మమే (సర్వం ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ)" అని చెప్పబడుతోంది.

బ్రహ్మమే జగత్తుగా భాసిస్తోంది. బ్రహ్మానికి వేరుగా 'జగత్తు' అనబడేది ఏదీ లేదు. బ్రహ్మమే మొట్టమొదటగా బ్రహ్మదేవుని రూపంగా భాసిస్తోంది. అది నిష్కారణమని (ఆకారణమని) చెప్పబడింది.

చిదాకాశరూపుడగు ఆ బ్రహ్మదేవుడు తన చిత్ స్వరూపమును "సంకల్పం" అను చమత్కారముతో కూర్చి దర్శిస్తున్నారు. అది కూడా నిష్కారణమే! అట్టి తన యొక్క సంకల్ప నగరమున చిత్ స్వరూపమును జగత్తుగా ఎరుగుచున్నారు. అదీ అట్లాగే నిష్కారణం.

కనుక ఈ జగత్తు వాస్తవానికి చిదాకాశరూపమే!నామ రూపాత్మకంగా (జగత్తుగా) దర్శించటమే పరబ్రహ్మం యొక్క స్వభావం. కనుక ఈ జగత్తు పరబ్రహ్మం యొక్క స్వయంకల్పిత ఊహా చమత్కారమే! నీ ఆలోచన నీ రూపమే అయినప్పుడు, ఆ నీ ఆలోచనకు అనిపించేది కూడా నీ రూపమే కదా!

యథా సంకల్పనగరం చిన్మాత్రం భాతి కేవలమ్ ।
తథైవ అకారణం భాతి చిన్మాత్రోన్మేషణం జగత్ ॥

ఏ విధంగా సంకల్ప నగరం చిన్మాత్రమే అయి, చిన్మాత్రమే అట్లు భాసిస్తోందో... అట్లాగే ఈ జగత్తు చిన్మాత్రము యొక్క స్ఫురణయే అయి నిష్కారణంగా జగత్తుగా భాసిస్తోంది! ఈ జగత్తు ఈ విధంగా చిన్మాత్రమే అయివున్నది? చిన్మాత్రమే నిష్కారణంగా జగత్తు అయివున్నది. జగత్తే నిష్కారణంగా చిన్మాత్రము.

శరీరమస్తు వామాస్తు యత్ర యత్రాస్తి చిన్నభిః ।
వేత్త్యాత్మానం తత్రతత్ర ద్వైతాద్వైతమయం జగత్ ॥

"ఈ శరీరం ఉన్నప్పుడే జగత్తు ఉంటుంది. శరీరం లేకపోతే జగత్తు ఉండదు"... అని అనుకుంటున్నావా? లేనే లేదయ్యా! శరీరంతో (భౌతికమైన ఇంద్రియాలతో) సంబంధం త్రెంచివేసుకొని కూడా స్వప్న సమయంలో ఈ జీవుడు స్వప్న దృశ్యం (స్వప్న జగత్తు) పొందుచూ... "ఇది నిజమే!" ...అని అనుభవిస్తున్నాడా!... లేదా?

ప్రజ్ఞప్తి మహారాజు : అవును. అనుభవిస్తున్నాడు!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అదే మనకు దృష్టాంతం. ఈ శరీరము ఉండవచ్చు! ఉండకపోవచ్చు! ఎచటెచట చిదాకాశము ఉంటుందో అచటచట అయ్యది తన స్వరూపమును స్వరూపమునందే ద్వైత - అద్వైతమయమగు జగత్తుగా ఎరుగుచున్నది.

మరణానంతర జగత్తు -

తస్మాత్ యథా స్వప్నపురం, యథా సంకల్ప పత్తనమ్
తథా పశ్యతి చిద్వ్యోమ మరణానంతరమ్ జగత్ ॥

కాబట్టి చిదాకాశ రూపుడగు ఈ జీవుడు ఈ శరీరం ఉన్నప్పుడు ఎట్లా స్వప్న - సంకల్ప పురములను గాంచుచున్నాడో, అట్లాగే ఈ శరీరం పతనమైన తరువాత కూడా (మరణానంతరం కూడా) తనను తాను జగద్రూపంగా గాంచుచున్నాడు.

మరొక రకంగా చెప్పాలంటే... చిదాకాశము స్వప్న - సంకల్ప పురములను (బ్రహ్మదేవుని రూపందాల్చి / సంకల్పించినదై) - ఆ బ్రహ్మదేవుని స్వప్న రూపంగా (జగత్తును) గాంచుచున్నది. అట్లాగే, ఈ దేహాదులు లేనప్పుడు కూడా చిదాకాశము సర్వదా ఉండియే తీరుతుంది. కాబట్టి (అది సత్ స్వరూపం కాబట్టి) తనను తాను జగద్రూపంగా దేహం వున్నప్పుడు - లేనప్పుడు కూడా గాంచుచున్నది. జగత్తుగా కనిపించేది చిదాకాశమే కాబట్టి చిదాకాశము యొక్క జగత్ దర్శనముచే గాని, జగత్ అదర్శనముచేగాని (ఉదాహరణ : గాఢనిద్ర) చిదాకాశము యొక్క స్వరూప - స్వభావాలు మారునవేకావు. ఇక లోటేమున్నదో చెప్పు?

సృష్ట్యాదియందు చిదాకాశము భూమి-ఆకాశం మొదలైనవి లేనప్పటికీ, అది భూమి - ఆకాశాదులతో కూడిన జగత్తుగా నిష్కారణంగా భాసిస్తోంది! అందుచేత భూమి - ఆకాశరూపములై కనిపించేదంతా నిర్మల చిదాకాశ రూపములే! ఏది ఈ దేహరూపంగాను - దృశ్యరూపంగాను - ద్రష్టరూపంగాను భాసిస్తోందో... చిదాకాశమే అట్లు ఆయా చమత్కారములుగా భాసించుచున్నది. జ్ఞాన దృష్టికి అవన్నీ చిదాకాశమాత్రం! అజ్ఞాన దృష్టికి నేను చెప్పేదేమున్నది?

చిదాకాశంలోంచి బయల్వెడలి సంకల్ప చమత్కారంలో ఈ దేహములు- దేహముల ద్వారా కనిపించే దృశ్య జగత్తులు - దేహ వినావన / రాహిత్యములు వున్నాయి. అంతేగాని, చిదాకాశము దేహములచే పరిమితి కల్పించబడేది కాదు. ఏ విధంగా సృష్ట్యాది యందు చిదాకాశము... భూమి - ఆకాశములతో కూడిన జగత్తువలె భాసిస్తోందో... అట్లాగే ఈ జీవుని మరణం తరువాత కూడా ఆ చిదాకాశమే సర్వ జగద్రూపంగా భాసిస్తోంది.

ఒకాయన సుదీర్ఘ స్వప్నంలో అనేక దృశ్యాలు చూచాడనుకో! మేల్కొనిన తరువాత "నీవు చూచిన ఆ విస్తార జగత్తు ఎంతవరకు ఎక్కడ ఎట్లా విస్తరించి ఉన్నది చెప్పు?" అని అడిగామనుకో! ఏమంటాడు? "అయ్యా! అదంతా నా స్వప్నం! అక్కడ జగత్తు లేదు! అది విస్తరించీ లేదు!"... అని చిరునవ్వు నవ్వుతాడు కదా! అనగా స్వప్న జగత్తులో విస్తారంగా కనపించిన దీర్ఘ దేశ-కాలములు జాగ్రత్ దృష్టిలో కొంచెం కూడా ఏమాత్రం వ్యాపించి లేవుకదా! అట్లాగే ఈ దేహపతనానంతరం పరలోకం పొందినవానికి ఈ ఇహలోక దేశ-కాలములు ఒకింతగా కూడా వర్తించటం లేదు.

ఆతనికి ఆ స్థితిలో ప్రదర్శితమగుచున్నదే అప్పటికి ఇహలోకమగుచున్నది. అట్లాగే...

ఇదం ప్రబుద్ధవిషయే స్వానుభూతమపి స్ఫుటమ్ ।
జగన్నవిద్యతే, కించిత్ కారణం గగనే యథా ॥

ఈ జగత్తు (ఈ దృశ్యము) ప్రత్యక్షంగాను, స్పష్టంగాను, స్వానుభవంగాను కనబడవచ్చు గాక! ఆకాశంలో అరణ్యం - వృక్షాలు - జంతువులు ఉంటాయా? అట్లాగే జ్ఞానియొక్క దృష్టిలో ఇదంతా జగత్‌రూపంగా (నామరూపాత్మకంగా) ఏ మాత్రం ఉండి ఉండలేదు. అప్రబద్ధునికి ఎంతగా ఆకాశము, భూమి, తదితర జీవులు, నాది, నీది, దేహము, జన్మ, కర్మ, మరణము... ఇత్యాది జగద్రూపంగా కనిపిస్తోందో అదియే ప్రబుద్ధునికి అంతగా ప్రత్యక్షంగానూ కేవల - నిర్మల చిదాకాశంగా తెలియవస్తోంది.

"ఈ జగత్తు పరమాత్మ స్వరూపమే" అను వాక్యార్థం అదే కదా! నిదురించినవానికి స్వప్నంలో అసద్రూపమే అయినప్పటికీ జగత్తు ఎట్లా ప్రకాశమానమై ఉంటోందో... అట్లాగే ఈ దేహం పతనమైన తరువాత కూడా పరలోకమున చిదాకాశమే సృష్టివలె భాసిస్తోంది. ఆతనికి కనిపించే భూమ్యాకాశాలు, వస్తు సముదాయం, సంబంధ బాంధవ్యాలు ఎట్లా స్వప్నదృశమో... అట్లాగే ఈ వర్తమానంలో దేహంతో అనుభమయ్యే భూమ్యాకాశాలు, వస్తు సముదాయం, సంబంధ బాంధవ్యాలు మొదలైనవన్నీ స్వప్న సదృశమేనని గ్రహించు.

స్వప్నంలో ప్రవేశించేవానికి ఆ స్వప్నంలోకమంతా అంతకు ముందే అక్కడ సంసిద్ధమైనట్లుగాను, ఆతనిచే అది అప్పుడే ప్రవేశించబడినట్లు భావించబడుతోంది కదా! అట్లాగే పరలోకమున ప్రవేశించినవానికి అక్కడి ఆకాశ-భూమి-యమలోకాదులు అంతకు ముందే తయారైనవి కాకపోయి నప్పటికీ పూర్వసిద్ధము అయినట్లుగా అనిపిస్తూ ఆతనిచే పొందబడుతోంది. అనుభవించబడుతోంది. అట్లా విశాల జగద్రూపంగా (మరణానంతరం) భాసించేది చిదాకాశమే సుమా!

అట్లాగే ఇప్పుడు ఇక్కడ ఈ రీతిగా భాసిస్తూ నీకు-నాకు కనిపించేది కూడా చిదాకాశమే!

మృతోఽయం పునరుత్పన్నో యమలోకే శుభాశుభమ్
భుంజేహఽమ్, ఇత్యతిఘనం మృతో భ్రాంతిం ప్రపశ్యతి ॥

ఇప్పుడు నేను మరణించాను. మరణించి యమలోకంలో ప్రవేశించాను. ప్రవేశించి నరకలోక నివాసిని అయ్యాను. ఇక ఇక్కడ శుభ - అశుభములు అనుభవిస్తున్నాను"... ఇత్యాది రూపంగా

మరణించిన జీవుడు అజ్ఞానము కొనసాగించటంచేత మహాభ్రాంతిని గాంచుచున్నాడు. అట్టి మహాభ్రాంతి ఈ జీవుడు ఈ దేహం పొందకముందు, దేహం పొందిన తరువాత, ఈ దేహ పతనానంతరం కూడా కొనసాగుచూనే ఉన్నది!

ప్రజ్ఞప్తి మహారాజు : హే మహర్షీ! అయ్యో! ఏమి ఈ భ్రాంతి! ఎక్కడి నుండి వచ్చింది? ఎట్లా పోతుంది? దేనికి 'అంతు' అనేది లేదా?

నేను (శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి) : ఓ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! మోక్షోపాయమును అనాదరిస్తున్నంత వరకు ఈ జీవునికి ఇటువంటి మోహపరంపరలు అంతు లేకుండా కొనసాగుతూనే ఉంటుందయ్యా! అయితే... ఈ జీవుడు వాస్తవానికి నిర్మల – కేవల చిదాకాశ స్వరూపుడేనని మరల గుర్తు చేస్తున్నాను. అసలీ "నామ రూపాత్మక జగత్ దర్శనం" అనేది ఎక్కడి నుండి వచ్చింది? అభ్యాసంచే ఏర్పడిన వాసనా ప్రభావం చేతనే కదా! ఇప్పుడీ మోహం తొలగాలంటే రెండే ఉపాయాలు.

1. బ్రహ్మజ్ఞానం సంపాదించుకోవటం.

2. ఇదంతా నిర్మల పరబ్రహ్మముగా, పరమాత్మ స్వరూపంగా, పరమాత్మకు అభిన్నంగా దర్శించే అభ్యాసం కొనసాగించటం.

ఈ జీవుడు మానవదేహం పొందినందుకు ప్రయోజనంగా "ఇదంతా నిర్మల చిదాకాశమగు పరబ్రహ్మమే"... అని అభ్యసించటం ఉత్తమమైన ఔషధం అని మా ఉద్దేశం! బ్రహ్మజ్ఞానం వలన వాసనారాహిత్యం (ఇదంతా నామ రూపాత్మకమైన దృశ్యంగా దర్శించే అభ్యాసం తొలగటం) కలుగుతుంది. వాసనా రాహిత్యంచే ఇదంతా పూర్తిగా శమించినదై (సర్వమ్ ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ మొదలైన) వేదోపనిషత్ ప్రవచితమైన మహావాక్యానుభవం తప్పక లభించగలదు.

ఓ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! ఈ 'జగత్తు' అంటే ఏమిటో నిర్వచిస్తున్నాను విను. అప్రబద్ధుని యొక్క... ధర్మ, అధర్మ... వాసనారూపమైనది.

విహిత (చేయవలసినది), నిషిద్ధ (చేయకూడనిది) ఆచరణ యొక్క అనుభవ రూపమైనదగు "సంవిత్తు" ఈ జగదాకారముగా స్థితినొందియున్నది.

అనగా... ఇది చేయాలి, ఇది చేయకూడదు. ఇది పొందాలి – ఇది పొందకూడదు. ఇది ఇట్లా ఉండాలి – అది అట్లా ఉండకూదు... ఇటువంటి స్వకీయ భావనారూప జీవసంవిత్తే ఈ జీవునిచే జగత్తు రూపంగా పొందబడుతోంది! వాస్తవానికి ఈ జగత్తు చిదాకాశమే! జగదనుభవరచయిత అగు ఈ జీవుడో,... సర్వదా చిదాకావ స్వరూపుడే!

చిదాకాశమే చిదాకాశమున ద్రష్ట – దర్శన – దృశ్యరూపంగా ప్రభవిస్తూ ప్రకాశిస్తోంది!

ప్రజ్ఞప్తి మహారాజు : హే మహర్షీ! ఈ జగత్తు అనగా ఏమో, ఏదై ఉన్నదో, ఏది కాకయే ఉన్నదో.... అట్టిది మరొక్కసారి సంక్షిప్తంగా నిర్వచించి చెప్పండి.

నేను (శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి) : అయితే సంక్షిప్తంగా ఏక శ్లోకంగా చెపుతాను విను.

న శూన్యరూపం న చ సత్స్వరూపం బ్రహ్మేభిదం భాతి జగత్స్వరూపం
తచ్ఛ అపరిజ్ఞానవశాత్ అనర్థభూతం పరిజ్ఞాతవతః శివాత్మ॥

ఓ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! ఈ జగత్తు శూన్యరూపం కాదు! సత్స్వరూపం కూడా కాదు! అనగా "ఇక్కడ ఏదీ లేదు" అనిగాని, "అంతా ఉన్నది" అనిగాని అనటానికి వీలు లేదు. మరి? బ్రహ్మం అను పేరుగల చైతన్యమే 'జగత్' స్వరూపంగా భాసిస్తోంది! ఈ జగత్తుగా ఉండేదంతా కూడా... అజ్ఞానవశం చేత అనర్థభూతమై ఉన్నది. జ్ఞాన వశంచేతనో, ఇదంతా కూడా...శివానందలహరీ స్వరూపం! పరమ కళ్యాణ రూపం! నిరతిశయానందాత్మకం! ఆనందైశ్వర్యమగు నీ ఆత్మస్వరూపమే!

❖❖❖

6. పరబ్రహ్మము పదార్థ రూపం - పదార్థ రహితం కూడా!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! "ఎప్పుడో-ఎక్కడో-ఏదో సందర్భంలో చేసియున్న అమూర్తములు (భౌతికమైన ఆకారం లేనట్టి) పుణ్య - పాప ఫలములు ఇప్పుడు ఇక్కడ ఇంట్లో ఉండగా ఎట్లా ఫలప్రదాతలగుచున్నాయి?" అనే ఆ ప్రజ్ఞప్తి రాజు యొక్క మహాప్రశ్నలలోని మరొక విభాగం గురించి నేను చర్చించటం ప్రారంభించాను. అది విను.

❖

నేను (శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి) : ఓ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! "పుణ్య-పాపాలు ఎప్పుడో ఎక్కడో నిర్వర్తించబడి ఉన్నవి కదా! వాటి ఫలాలు అమూర్తములు కదా! అవి ఆ తరువాత మరెప్పుడో మరెక్కడో ఎట్లా ప్రయోజన కారకాలు అవుతున్నాయి?" అనే నీ ప్రశ్నకు ఇప్పటికే సమాధానం లభించి ఉండవచ్చు. అయినా కూడా ఈ విషయం మరి కొంత స్పష్టంగా వివరిస్తున్నాను విను.

బ్రహ్మమే... అజ్ఞానం వల్ల దృశ్యబోధయే దృశ్యంగా కనిపిస్తోంది. జ్ఞానంచే బ్రహ్మబోధయే బ్రహ్మంగా అనిపిస్తోంది. తెలియవస్తోంది. కనుక, ఈ జగత్తు బ్రహ్మం యొక్క సంకల్పనగరమే అయి ఉన్నది సుమా!

ఓ రాజా! నీ యొక్క సంకల్ప నగరంలోని ప్రజలు నీ సంకల్పానుసారంగానే ఉంటారు కదా! అట్లాగే... బ్రహ్మం యొక్క "సంకల్ప నగరమే" అయివున్నట్టి ఈ జగత్తు నందు జీవులంతా కూడా బ్రహ్మం యొక్క 'సంకల్పము'ను అనుసరించే ఇట్లు స్థితి కలిగయున్నారు. నీవు ఏది ఎట్లా సంకల్పిస్తే అట్లాగే నీ ఊహా ప్రపంచంలో అంతా జరుగుచున్నట్లే, 'బ్రహ్మం' యొక్క సంకల్పానుసారమే ఇదంతా నియమించబడినదగుచున్నది. కనుక నియతి బ్రహ్మం యొక్క సంకల్పానుసారమే ఉంటోంది. మునుల యొక్క యమ-నియమాదుల ప్రభావం చేత శుద్ధ సంవిత్తు వర-శాప రూపాదులుగా వ్యవహారార్థం సమర్థం అవటం కూడా ఆ నియమ విభాగరూపమే! అనగా, "తపస్సులచే వర-శాపముల సమర్థత సిద్ధించుగాక!" అనునది బ్రహ్మము యొక్క కల్పనా (లేక భావన) ప్రయోజనమే అయివున్నది. కాబట్టి వరశాపములు సిద్ధించటమనేది బ్రహ్మము యొక్క సత్య సంకల్ప రూపమే!

అట్లాగే... శాస్త్రములచే చెప్పబడే "విధి – నిషేధముల, ధర్మ – అధర్మ ఆచరణముల చేత జనులకు సుఖదుఃఖాలు ఫలములుగా లభిస్తూ ఉంటాయి" అనేది బ్రహ్మము యొక్క "సంకల్ప కల్పన"యే అయివున్నది. "ఈ ప్రపంచంలోగల ప్రాణులంతా సృష్టికి పూర్వం లేరు. జగత్ సృష్టి ప్రారంభమైన తరువాత ఉంటారు" అనేది కూడా సంకల్ప కల్పనా విభాగమే! ఓ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! "ఈ జగత్తు వాస్తవానికి అసత్తే అయినప్పటికీ ఒకింతకాలం సత్తువలె భాసించటం" అనేది కూడా చిద్రూప బ్రహ్మము యొక్క సంకల్పవశంచేతనే సుమా! కాబట్టి బ్రహ్మము యొక్క సంకల్ప మాత్ర – భావనామాత్రమగు వికాస – సంకోచములే ఈ జగత్తు యొక్క సృష్టి, ప్రళయములు అయివున్నాయి.

"విధి–నిషేధాలు, పుణ్య–పాపములు, వాటివాటి తదనంతర ప్రయోజనములు" – ఇవన్నీ కూడా "ఉపాది యొక్క ప్రారంభం, ఒక ఉపాధి తరువాత మరొకటి"... అను దీర్ఘ కథలో కల్పిత కథాం తర్విభాగములే సుమా!

ప్రజ్ఞప్తి రాజు : ఓ వసిష్ఠ మహర్షీ! మీరు చెప్పినట్లు బ్రహ్మము యొక్క సంకల్ప వశం చేతనే ఈ జగత్తు–ఇందలి విశేషాలు 'సత్తు'గా అగుచున్నాయనే అనుకుందాం. మరి అట్టి ఈ జగత్తు గాఢ నిద్రలో ఉన్నప్పుడు లభించటం లేదేం! ప్రళయంలో ఈ జగత్తు లేకుండా పోతోందే! జాగ్రత్ కాలం లోను, సృష్టి సమయంలోను మాత్రమే ఎందుకు లభిస్తోంది? మరొక సందేహం. సదా వికారవంతమే అయినప్పటికీ, జగత్తు సుస్థిరరూపంగా ఉన్నట్లుగా ఎట్లా భాసిస్తోంది?

నేను (శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి) : మరి చిదాకాశము యొక్క మాయా సంబంధమైన సంకల్ప నగర స్వభావం అట్టిది! జాగ్రత్ స్వప్నములందు అనుభూతములతో కూడినదై... సుషుప్తి –ప్రళయాలలో సర్వ అనుభవాల పట్ల మౌనం ప్రకటించుచున్నదై... మరల ఇంతలోనే క్షణకాలం జాగ్రత్తులోను, మరొక క్షణంలో స్వప్నంలోను ఆవిర్భవిస్తూ ఉండటం చిదాకాశ మాయావిభాగ సంకల్ప తత్త్వం యొక్క స్వభావమే అయివున్నది! ఆహాఁ! ఆటలాడుకునే బాలుడు తన సంకల్పపురంలో (ఊహా నగరంలో) ఆయా దృశ్య–అదృశ్య విశేషాలు సందర్శిస్తున్నట్లుగా... ఆకాశంలో కేశాలు–ముత్యాలు (భ్రమచే) అగుపిస్తున్నట్లుగా, చిదాత్మలో ఈ సత్ – అసత్ రూపములైన సృష్టులు భాసిస్తున్నాయి.

ఓ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! నీవు నీయొక్క ఊహ (సంకల్ప నగరం)లో ఒక గొప్ప నగరమునో, కట్టడాన్నో ఊహించి... మరల అద్దాని యొక్క దృశ్య విశేషమును సంకల్పవశంచేతనే నశింపజేయ గలుగుచున్నావు కదా! అదంతా కూడా నీ యొక్క స్ఫురణను అనుసరించి, స్ఫురణను ఆధారంగా చేసుకొనియే ఉంటోందిగా! అట్లాగే "చిదాకాశం యొక్క సంకల్పనగరం (ఈ సృష్టి) యొక్క ఉత్పత్తి –ఉనికి–వినాశనములు కూడా చిదాకాశము యొక్క నిర్మల స్వభావమే!"... అని ఎరుగుము! కాబట్టి ఈ దృశ్యాంతర్గత విభగాములైనట్టి మూడు లోకాలు కూడా ఆద్యంతరహితమైనట్టి చిద్ఘన బ్రహ్మాకాశమే అయి ఉన్నాయి. చిదాకాశ స్వరూపుడగు ఆ పరమేశ్వరుడు జీవరూపంతో ఏదేది చేయటం జరుగుతుందో... ఏదేది ప్రకాశింపచేయటం జరగుతుందో... ఆ క్రియలు, ఆ పుణ్య పాప ఫల సందోహాలు, ఆవరణ రహితమగు ఆ పరమేశ్వరుని సత్యంకల్ప బలం చేత అసంఖ్యాక

యోజనముల దూరం, అనేక యుగముల కాల వ్యవధిగా విస్తరించి ఉండగలదు. ఆ సత్య సంకల్పమే వర్తమాన కాలమువలె పూర్వ-పూర్వ కర్మ ఫలములకు (ఇప్పుడు) రూపం ఇస్తోంది. అద్దాని సంకల్పాను సారమే స్వర్గ - నరక - భోగైశ్వర్య - బాధా పరితప్త కార్యములన్నీ ఏర్పడి ఉంటున్నాయి. వేరువేరు ప్రదేశములలోను - వేరువేరు కాలములలోను కర్మ - తత్ఫలితముల అధిష్ఠాన భూతమగు ఆవరణరహిత చైతన్యము వాస్తవానికి ఏకమే, అఖండమే అయివున్నది కదా! అందుచేత కర్మ + కర్మ ఫలములు నిత్యము సమీపమున ఉన్నవే అగుచున్నాయి. కాబట్టి కర్మయొక్క ఫలమును ఎట్లా పొందకుండా ఉండగలుగుతాడు? అవిదూరంగా ఎక్కడో ఉన్నవి అవవు!

ప్రకాశించుచున్న మణి యందు. అద్దాని ప్రకాశము చేతనే కాంతి పుంజములు ఆవిర్భవించటం, తిరోధానం పొందటం జరుగుతోంది కదా! అట్లాగే "చిదాకాశము" అనే మణియందు నిజ ప్రకాశం వలననే సృష్టి-ప్రళయాలు, కర్మ-కర్మఫలాలు... ఇవన్నీ పరావర్తన రూపంగా ఏర్పడినవై ఉంటున్నాయి. కనుక ఓ రాజా! వేద శాస్త్రముల యొక్క విధి-నిషేధములు కలుగజేయునట్టి విధి -విధానం (లేక) నియతి (లేక) సృష్టి చమత్కారం బ్రహ్మమునందు రూఢిపడియే ఉన్నది. అద్దానిని అనుసరించే ఈ జీవుడు మరణించిన తరువాత కూడా పరలోకములందు ఆతని సుకృత - దుస్కృత కర్మల ఫలములు కల్పించబడినవై ఉంటున్నాయి.

అయితే... వాస్తవానికి ఆత్మకు జనన, మరణాలు లేవు. అది ఏ సమయంలోనూ ఉదయించేదీ కాదు. అస్తమించేదీ కాదు. అది సర్వదా చిద్రూపమగు స్వాత్మ యందే నెలకొని ఉంటోంది. ఇక ఈ జనన-మరణాలు ఎట్టివంటావా? అవి భ్రమ చేతనే కల్పించబడినవై ఉంటున్నాయి.

జగత్తు అంటే చైతన్యము "కల్పిత ద్రష్ట, కల్పిత దృశ్యము" లతో కూడుకొనినదై ఉండటం!

"ద్రష్ట, దృశ్యము" ఈ రెండూ కలిసి భాసిస్తే అప్పుడు "జగత్తు ఉత్పన్నమైనది" అని చెప్పబడుతూ ఉంటోంది. ఏ సమయంలో ఆ రెండూ కలసి భాసించవో... అదియే ప్రళయం. ఇంతకు వేరుగా సృష్టి ప్రళయాలు లేవు. ఇంతకు వేరుగా 'జగత్తు' అనబడేది వాక్కు యొక్క కల్పనా మాత్రమే!

జగత్ ఉపశమనం అంటే చిదాకాశ - ఏక రూపమగు బ్రహ్మం 'నిజ స్వభావం' నుండి తన యొక్క స్ఫురణను ఉపసంహరించుకొన్నదై స్వాత్మ యందే నెలకొని ఉండటం.

వాస్తవానికి కళ్ళు తెరిస్తే... దృశ్యం కనబడటం, కళ్ళు మూస్తే సృష్టి కనబడక పోవటం వంటిదే ఈ సృష్టి-ప్రళయాల వ్యవహార చమత్కారం సుమా! "స్థిరంగా ఉండడం, సంచలనం కలిగి ఉండటం"... ఈ రెండూ కూడా ఒకే వాయువు యొక్క స్వభావాలు అయివున్నాయి కదా! వాయువు కంటే స్థిర-చలనాలు వేరుగా ఉన్నాయా? లేదు కదా! అట్లాగే... దృశ్యాకారమగు స్ఫురణ, దృశ్య రహితమగు అస్ఫురణ... ఈ రెండూ కూడా చిదాకాశం యొక్క నిర్మల-అక్షయ స్వభావమే సుమా!

ఈ సర్వ పదార్థముల స్వభావం బ్రహ్మం యొక్క సత్య సంకల్పమే! వార్ధక్య - మరణాదులను నిరోధించే మణి-మంత్ర-ఔషధాల యొక్క పదార్థ (భౌతిక) ధర్మములు "ఈ మంత్ర - ఔషధాదులు ఇటువంటి ప్రయోజనం - ప్రభావము కలిగి ఉండుగాక!"... అను బ్రహ్మం యొక్క సత్యసంకల్పమే!

నీ సంకల్ప నగరంలో కనిపించే వస్తు ధర్మాలు నీ సంకల్పం చేత నిర్మించబడి నీ చేతనే పొందబడు చున్నాయి కదా! బ్రహ్మమే తన సంకల్పిత పదార్థ ధర్మమునకు తానే ద్రష్ట రూపంగా కూడా ఉండి నదై, పొందుతోంది. అదే 'ఈశ్వరాజ్ఞ', "ఈశ్వర సంకల్పం" అని ప్రపంచంలో ప్రసిద్ధమై ఉన్నది.

అయితే 'ఈశ్వరేచ్ఛ' అనే బ్రహ్మం యొక్క సంకల్పం ప్రతిక్షణం ప్రతి వస్తువులోను ప్రవేశించి ఈ జగత్తులో స్వభావ సంకల్పం చేస్తూ వుంటుంది. అట్లాగే, ఒక బాలుడు క్రీడలో అనేక నియమ – విధానాలు ఒకేసారి సంకల్పించునట్లుగా ఈశ్వరుడు "ఈ వస్తువులు ఇట్లు ధర్మములు కలిగి ఉండగాక"... అని ఒకేసారి సంకల్పించుచున్నారు. ఆ ప్రారంభ సంకల్పమును కొనసాగిస్తూ వస్తువులు ఆయా ధర్మములను కల్పాంతము వరకు కలిగియున్నవై ఉంటున్నాయి.

❖

ఆ చిద్ఘన పరమాత్మ క్షణకాలంలో ఎచ్చటెచ్చట ఏ పదార్థములను ఏ ప్రకారంగా సంకల్పిస్తు న్నారో, అచ్చటచ్చట ఆయా పదార్థములన్నీ కూడా వాటివాటి శక్తి–కార్యముల భేదంచే ఆయా కార్య పరంపరలను అట్లాగే జరుపుచూ కొనసాగుచున్నాయి. ఇదంతా పరమాత్మ యొక్క స్వభావమే అయివున్నది. ఈ విధంగా సంకల్ప కల్పిత పదార్థములన్నీ కూడా స్వభావంగా నానా రూప – ధర్మ – స్థితి – గతులు కలిగి ఉన్నప్పటికీ కూడా... ఇవన్నీ "అధిష్ఠాన దృష్టి"చే ఏకమగు చిద్రూపముగానే భాసిస్తున్నాయి. అనగా ఈ ఈ కనబడే సర్వ పదార్థములు వివిధాకారాలు, ధర్మములతో వెలయుచూ వాస్తవానికి 'ఏకం, చిద్రూపం' అగు పరమాత్మ రూపంగానే స్థితినొంది ఉన్నాయి. ప్రతి ఒక్క పదార్థం యొక్క తత్త్వంలో (అస్తి–భాతి–ప్రియం రూపంచే)... బ్రహ్మ చిన్మాత్రత్వమే నిండి ఉన్నది. ఎందుచేత నంటే... సర్వరూపమగు ఆ చైతన్యమే ఎచ్చట ఏ ప్రకారంగా ఉంటే ఆ ప్రకారంగానే భాసిస్తూ ఉండటమే స్వభావంగా కలిగి ఉంటోంది.

అనాదిమధ్యాన్తం, అనంత వీర్యం, కించిచ్చ కించిచ్చ సదప్యసత్యమ్,
స్థితం యథాయత్ర తథాత్మ తత్ర సర్గాత్మ భూర్భూత తృణాది జాతౌ॥

ఓ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! ఈ విధంగా "ఆది మధ్యాంతరహితం, అపరిచ్ఛిన్న శక్తి యుక్తం" అయిన బ్రహ్మం పదార్థ రూపంగానూ ఉంటోంది. పదార్థ రహితంగానూ ఉంటోంది. పదార్థ సహితం గానూ ఉంటోంది. సత్తుగాను, అసత్తుగా కూడా స్థితిని కలిగినదై ఉంటోంది. (సత్యంచానృతాంచ సత్యమభవత్ – శ్రుతివాక్యం). ఆ పరబ్రహ్మము సర్వ స్వరూపమై ఉన్నది!

అందుచేతనే సర్వప్రాణులయందు, తృణముల నుండి (చిన్న గడ్డి పరకల నుండి)... బ్రహ్మదేవుని వరకు ఎచ్చటెచ్చట ఏ స్వభావంతో ప్రసిద్ధమై ఉంటోందో... అచ్చటచ్చట స్వయముగా ఆ స్వభావమే అయి స్థితినొంది ఉన్నదగుచున్నది.

❖❖❖

7. విరుద్ధ సంకల్పములు - విరుద్ధ కర్మ ఫలములు

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఆ తరువాత, ఒకడు – "ఒకనికి శుభం జరగాలి" అని, మరొకడేమో "అతనికి అశుభం జరగాలి" అని ఒకానొక వ్యక్తి గురించి కోరుకున్నవారై తీవ్ర ధ్యానపరులైతే (తపస్సువంటివి నిర్వర్తిస్తే).... వారి వారి విరుద్ధ పరస్పర–వ్యతిరిక్త కర్మఫలాలు ఎట్లా ప్రయోజనకారి అవుతాయి?"... అనే ప్రశ్నకు ఇట్లా సమాధానం చెప్పటం ప్రారంభించాను.

❖

నేను (శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి) : ఓ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! అర్హతను అనుసరించి ఫలము ప్రసాదించే ప్రయోజనం సమస్త క్షేత్రములందు (తీర్థ ప్రదేశములందు), తపస్సు–వ్రతము–పూజ మొదలైన వాటిలో సృష్ట్యాదిలో బ్రహ్మచే తన సంకల్ప నగరము వంటిదగు ఈ సృష్టియందు కల్పించబడియున్నది. అనగా శాస్త్రానుకూలమైన స్నాన–దాన–తపో–యజ్ఞ–పూజ–వ్రతాదులు, ప్రయాగ మొదలైన పవిత్ర స్థానములతో దేహపతనములు మరణాదులు మొదలైనవి విధి పూర్వకంగా ఆచరించుటచే అవన్నీ అవశ్యం ఆయా రీతులుగా అనుకున్న ఫలములు ప్రసాదించటం బ్రహ్మ యొక్క సంకల్పానుసారమే అయి ఉన్నాయి. మహాపాపియగు ఒకానొకడు శ్రద్ధాళుడై (ప్రయాగాది) పవిత్ర తీర్థ క్షేత్రంలో వార్ధక్యములో దేహమును త్యజించు సమయంలో చైతన్యము యొక్క విభాగమగు ఆ పుణ్యక్షేత్ర మహిమచే ఆతని సమస్త పాపములుగాని, కొంత విభాగంగాని ఉపశమించటం కూడా చైతన్యము యొక్క సంకల్ప రూపనియతియే అయివున్నది. శాస్త్రానుసారము నడుచు మనుజుని పాపము అల్పము అయివుంటే ఆతనికి ఆయా ప్రయోజనాలు ఆయా కోరుకున్న వ్రత–నియమ–తపో–నామ స్మరణాదుల ఫలాలు మరింత తక్కువ వ్యవధిలో మరింత వేగంగా ప్రయోజనకారి అవటం కూడా బ్రహ్మదేవుని సంకల్ప నియతియే అయివున్నది. ఆయా క్షేత్రములలో మనుజుడు ఆర్జించిన ధర్మము ఆతని పాపమునకు సమానం అయివుంటే అప్పుడు ఆ రెండింటి యొక్క భోగము కొరకై రెండు శరీరములు, ఈ రెండు శరీరముల కొరకై ఇరువురు (2) చిదాభాసులు స్ఫురించటం కూడా జరుగుచూ ఉంటాయి కూడా! చూచావా రాజా! ఈ విధంగా అల్పము – అధికము అగు పుణ్య – పాపముల యొక్క మహత్ఫలం బ్రహ్మము యొక్క సంకల్పముచే ఏఏ ప్రకారంగా స్ఫురిస్తోందో... ఆయా ప్రకారంగానే అది వ్యవస్థితమై ఉంటోంది.

ఆ చిద్వస్తువు అగు బ్రహ్మమే 'హిరణ్యగర్భుడు' వంటి సమష్టి జీవులుగాను, నీవు – నేను వంటి వ్యష్టి జీవులుగాను కూడా రూపం దాల్చుచున్నది. అది ఎచటెచట ఏఏ ప్రకారంగా సంకల్పిస్తే అచటచట ఆయా ప్రకారంగానే స్థితినొంది ఉంటోంది.

బ్రహ్మము యొక్క సంకల్పమే ఈ జగత్తు బ్రహ్మం యొక్క 'సంకల్పం' అనే నియతిని అనుసరించే పాపం చేసి ఉన్న వానికి "నేను నరకం చేరుచున్నాను" అనే బుద్ధి ఉదయిస్తోంది. బ్రహ్మం యొక్క సంకల్పానుసారమే 'పుణ్యక్షేత్ర దర్శనము' పుణ్యఫల రూపంగా అనుభూతమౌతోంది.

❖

ఏకాత్మనాహమద్యైష, మృతోఽమీ మమ బాంధవః
రుదంతీమే పరంలోకం ప్రాప్తోఽయమహమేకకః ॥

మరణము పొందిన తరువాత జీవునకు "ఇప్పుడు నేనొక్కడినే మరణించాను. వారు, వీరు, నా బంధువులు. నా భార్య, భర్త, పిల్లలు, తల్లిదండ్రులు మొదలైన వారంతా నా కొరకై ఏడ్చుచున్నారు. ఇప్పుడు ఏకాకినై నేను పరలోకం పొందాను" ఇటువంటి బుద్ధి అంతా (మరణానంతరం) ఉదయి స్తోంది. మరణానికి ముందు కూడా "వాతం, పిత్తం" మొదలైన ధాతువుల యొక్క క్షోభచే దేహంతో తదాత్మ్యం చెంది ఉన్న బుద్ధిలో అనేక భ్రమలు ఉదయిస్తున్నాయి. అప్పుడాతని పాప-పుణ్య ఫలాల భావన చైతన్యం యొక్క కల్పనావశంచేత ఆతనికి కలగటం జరుగుచూనే ఉన్నది. నిగ్రహానుగ్రహ ద్రష్టలగు మహాత్ములు మాత్రమే ఒక జీవుని యొక్క పాప-పుణ్య దేహములు (భౌతిక దేహమునకు అన్యంగా) చూడగలగటం కూడా చైతన్యం యొక్క కల్పనాచమత్కృతియే! ఇక ఆ మరణించిన దేహం చుట్టూ వున్న ఆతని బంధువులు ఆతనిని అచేతనునిగాను, శవముగాను, మృతునిగాను మాత్రమే చూడగలుగుచున్నారు. వారు ఆతని జీవిత విశేషాలను గుర్తు చేసుకొంటూ ఏడుస్తూ శ్మశానం వరకు వెళ్ళి ఆతని భౌతిక దేహమును దహనం చేస్తున్నారు. ఆతని మనోకల్పితమైన పాప-పుణ్యభావనా సరంభం వారు గాంచలేక పోవుచున్నారు. అది కూడా చిదాకాశ సంకల్ప నియతియే!

ఇక నీ ప్రశ్నకు వద్దాం. ఒకే మనుజుని గురించి ... మిత్రుడు- "ఈతడు సుఖంగా జీవించుగాక" అని కోరుకొనినవాడై కోరికలు ప్రసాదించే క్షేత్రంలో, ఆ ధ్యాసతో, ఏకాగ్రతతో, ఆరాధనతో ధ్యానించటం!; శత్రువు- "ఈతనికి మరణము సంభవించుగాక" అని అట్టి కోరికలు ప్రసాదించే క్షేత్రములలో ధ్యానించటం.... ఈ రెండు ఒకేసారి జరిగాయనుకో! అప్పుడేమౌతుందని ప్రశ్నించావు కదా! విను. అప్పుడు...

1. ఆ మనుజుని సంవిత్తు మిత్ర సంవిత్తు యొక్క సంకల్పబలం చేత "సుఖజీవస్థితి"ని ఆ వర్తమానపు దేహంతో ఎరుగుచున్నది.

2. సంవిత్తు యొక్క మిత్రసంకల్ప బలం అంతగా లేకపోతేనో? అప్పుడు ఆతని సంవిత్తు యొక్క శతృ సంకల్పం ఆతనిపై ప్రభావం చూపునదై, ఆతని మరణానుభవమునకు కారణమౌతుంది.

ఆ మిత్ర-శత్రువుల సంకల్ప బలాలకు ఆతని సంకల్పబలం (ఆతని ధైర్య - అధైర్య, నమ్మక - అపనమ్మకాలు) తోడై... ఆ సంయోగంలో ఏది బలవత్తరమైతే అది ప్రభావం చూపుచున్నది. కవచం ధరించిన వానిని శస్త్ర ప్రయోగం ఏమీ చేయలేదు చూచావా? అట్లాగే సాత్విక భక్తి పెంపొందించుకొన్న వానిని తదితరుల దుష్ట సంకల్పాలు స్పృశించి కూడా ఏమీ చేయ జాలవు. అట్లా కాకుండా ఆత్మ స్వరూపంపై సాంసారిక దృష్టుల అభ్యాసం చేత అపనమ్మకం గల వానికి శత్రువుల దుష్ట (హాని కలగాలనే ఉద్దేశంతో పుణ్య క్షేత్రములలో నిర్వర్తించిన ప్రార్థనలతో కూడిన) సంకల్పం అధిక బలం కలిగినదై అది అట్లా బలవత్తరంగా ప్రభావం చూపుతుంది.

ఇది ఇట్లా ఉండగా..."సంవిత్తు యొక్క దృఢమైన, తీవ్రమైన అధ్యాసతో కూడిన సంకల్పం వృథాకాదు"... అనే సిద్ధాంతమును అనుసరించి, ఆతని బంధువులకు ఆతడు సలక్షణంగా జీవిస్తూ

కనిపిస్తూనే... ఆ బంధువులకు కంటికి కనిపించని శరీరంతో ఆతడు మరణానుభవమును కూడా (శత్రువు యొక్క ఆ ధ్యాసతో కూడిన దృఢ సంకల్పం కారణంగా)... పొందుతూ ఉంటాడు! ఈ విధంగా ఒకడు ఒకే కాలంలో జీవితము, మరణముల అనుభవం పొందటం కూడా జరుగవచ్చు! ఇది ఆశ్చర్యకరమైన విశేషమేమీ కాదు! ఎందుకంటే ఈ జీవన్మరణాలతో కూడా కలిపి ఈ ముల్లోకాలలో ఏ విపరీతమైన విశేషమైనా సరే... సంభవించటంలో ఆశ్చర్య పడవలసినదేమున్నది? స్వప్నంలోను, భ్రమతో కూడిన సంకల్ప పట్టణంలోను ఏది సంభవించదు? ఊహలో ఏది ఎట్లాగైనా అవవచ్చు కదా! ఓ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! నీవు ఒక విషయం గమనిస్తున్నావా?

సంకల్ప స్వప్న పురయోః యా భ్రాంతిః అనుభూయతే
తతో ఽధికోఽయం న న్యూనాత్ జాగ్రత్ స్వప్నే అనుభూయతే ॥

సంకల్ప – స్వప్న నగరాలలో ఏ భ్రాంతి పొందబడుచున్నదో – అంతకంటే ఎంతో ఎక్కువగా భ్రాంతి ఈ జాగ్రత్ స్వప్నంలో (కనబడే జాగ్రత్తులో) అనుభవమౌతోంది. ఇదేమీ చిన్నదైన భ్రాంతి కాదు.

ప్రజ్ఞప్తి మహారాజు : స్వామీ! శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షీ! ధర్మ–అధర్మములే దేహమునకు కారణమౌచు న్నాయని అంటూ ఉంటారు కదా! ధర్మ – అధర్మాలు ఆకారరహితం కదా! ఈ జీవుడు చనిపోయిన తరువాత నిరాకారములైన 'ధర్మాధర్మాలు' ఆ చనిపోయిన వానియొక్క మరొక దేహమునకు కారణం ఎట్లా అగుచున్నాయి? అవి సాకార శరీరానికి కారణమగుచున్నాయని అనటం ఎట్లా యుక్తియుక్తం?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ మహాబుద్ధీ! ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! ఈ జగత్తంతా కూడా బ్రహ్మం యొక్క సంకల్ప నగరమే కదా! ఊహలో ఊహ కారణంగా జరగనిది ఏముంటుంది? అటువంటి బ్రహ్మం యొక్క "ఇది ఇట్లు ఉండుగాక"... అను సత్య సంకల్పమే ఈ మూర్తములైన – అమూర్తములైన చమత్కారముల యొక్క పరస్పర సంబంధమును కూడా "నియతి". రూపంగా సంప్రాప్తిస్తోంది. అయినా, అమూర్త రూపమగు ప్రేమ – కోపం – ఆవేశం మొదలైనవి మూర్త రూపమగు దేహంలో ప్రస్ఫుటం అవుతూనే ఉన్నాయి కదా!

యథైవ సంకల్పపురే యన్న సంభవతీహ హి
తన్నాస్త్యేవ తదేతస్మిన్ కింవాస్తు బ్రహ్మకల్పనే ॥

సంకల్ప పురంలో క్షణంలో ఎక్కడైనా ఏదైనా సంభవమే కదా! "ఒకని స్వప్నంలో పదిమంది బంధువులే ఉంటారు. పదకొండు మంది ఉండలేరు. ఒకనికి స్వప్నంలో రెండు ఇళ్లే ఉంటాయి. ఐదు ఇళ్ళు ఉండజాలవు"... అనే నిర్ణయమే ఉన్నది? అట్లాగే బ్రహ్మ కల్పనా జగత్తులో ఏది ఎట్లైనా ఉండవచ్చు కదా! స్వప్నంలో ఒకే స్వప్నద్రష్ట జీవ చైతన్యము (లక్షల కొలది సైనికులను స్వప్నంలో చూస్తున్నప్పుడు) లక్షల కొలది సైనికుల రూపంగా అగుచున్నది కదా! ఆ స్వప్న ద్రష్ట "గాఢనిద్ర (సుషుప్తి)"లో ప్రకాశించగానే స్వప్నంలో కనిపించి ఉన్న ఆ లక్షల కొలది సైనికులంతా ఏమైనారు? ఆ ద్రష్ట యొక్క ఏకరూపమును పొందుచున్నారు కదా!

అట్లాగే... చిదాకాశమాత్రం, అనుభవరూపం" అగు ఈ జగత్తు నందు కూడా... అప్పుడు కలలో కనబడిన సేనయే "ఈ జాగ్రత్తులో కనబడే సేన. (లేక) అక్కడ జాగ్రత్తులో కనబడిన సేనయే ఇప్పుడు ఈ కలలో కనిపిస్తోంది", "అప్పటి అనుభవమే ఇప్పుడు సిద్ధిస్తోంది"... అని అనుకుంటున్నట్లే "అప్పటి నా పుణ్యపాపాలే ఇప్పుడు ఇక్కడ ఇట్లా సిద్ధిస్తున్నాయి'... అనే కల్పన కొనసాగుచున్నది. అటువంటి చిదాకాశ కల్పనామయ జగత్తులో ఒకడు మరణించిన తరువాత "నా పుణ్య – పాపకర్మలే నన్ను వెంటాడుచున్నాయి".... అనే కల్పన కలిగివుండి, వాటి సుఖ – దుఃఖానుభవములను పొందటం జరుగుతోంది. "ఇది సుఖము, ఇది దుఃఖము" అనే కల్పన ఉన్నంతకాలం కార్య కారణ వ్యవస్థ యొక్క కల్పన కూడా ఈలాగే కొనసాగుతుంది.

కాబట్టి ఓ రాజా! "జగత్ రూపభ్రాంతి కూడా చిదాకాశ రూపప్రకాశమే".... అని గ్రహించు. ఇక సత్తుగాని, అసత్తుగాని, సదసత్తుగాని ఇక్కడ లేవు. ఎందుచేతనంటావా?

యథా అనుభూయతే యద్యత్ తత్తథా తత్త్వదర్శినః
ప్రబుద్ధస్యాత్ర కిం నామ తత్స ఏవాంజ్గతేత్యలమ్

ఎవరెవరికి ఏఏ పదార్థం ఏ ప్రకారంగా అనుభూతమౌతోందో... అదంతాకూడా ఆ ప్రకారంగా చిదాకాశమే వివర్తము పొందుచున్నదగుచున్నది. కాబట్టి ప్రబుద్ధుడగు "తత్త్వదర్శి" యొక్క దృష్టికి ఇక్కడ అసమంజసమైనదంటూ ఏదీ కనిపించదు. ఓ రాజా! నీవు కూడా తత్త్వదర్శివై "ఇక్కడ ఏది ఎట్లు కనిపిస్తున్నా అదంతా కూడా చిదాకాశమే (లేక పరమాత్మయే) అట్లు వివర్త రూపము పొందిన దానివలె నాకు అగుపిస్తోంది" (అనిపిస్తోంది)... అని గ్రహించి ఉండు.

ఒకడు పురాణాదులలో "స్వర్గము" మొదలైన లోకముల గురించి పఠిస్తున్నాడనుకో! "స్వర్గలోకం ఉన్నది. అక్కడ అత్యుత్తమ భోగ వస్తువులు, అమృతముతో నిండిన సరోవరములు, మధుర సువాసనతో కూడిన పుష్పములు, అత్యంత సుందరమైన వనములు, అప్సరసలు ఉంటారు. అక్కడ అంతా సుఖమే గాని, ఇక దుఃఖమనేదే ఉండదు! అయితే ఇక్కడ వ్రతములు, ధర్మములు, దానములు చేస్తే అవి నాకు లభిస్తాయి" అని పురాణాలలో చెప్పినట్లు యజ్ఞ కార్యములు, దాన–ధర్మములు మొదలైనవి చేస్తే, అప్పుడాతనికి ఆ స్వర్గలోకం, అందులో శాస్త్రములచే చెప్పబడే సుఖమయ వస్తువులు తప్పక లభిస్తాయి. అవన్నీ అట్లాగే అనుభూతమౌతాయి.

అట్లా కాకుండా, "ఇదంతా కూడా ఇక్కడ, అక్కడ కూడా మిథ్యయే కనుక అసమంజసమే అయివున్నది"... అనే బుద్ధిని మరొకడు కలిగి ఉన్నాడనుకో! అప్పుడు ఈతనికి ఈ లోకం, ఈ లోకంలో నిర్వర్తించే కర్మానుష్టానం, దీనిచే ఫలప్రదాలగు సుఖ స్వరూపాలగు స్వర్గాది లోకాలు, అచట గల భోగ్యవస్తువులు... ఈ వ్యవహారమంతా కూడా సంకల్పపురం వలె అసమంజసమే అవుతుంది.

ఈ దృశ్యము వాస్తవమేనా?... ఈ ఘనీభూతమై ప్రతి జీవునికి కనిపిస్తున్న దృశ్యం స్వతహాగా వాస్తవమా? ఓ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! ఈ జీవులు – ఈ భూములు ఇవన్నీ కూడా వాస్తవం కాదు. అవాస్తవం! అయితే 'దృశ్యం' అనేది సంభవిస్తోంది. వాస్తవమే కానప్పుడు దృశ్యము ఎక్కడి నుండి

సంభవిస్తోంది? దృశ్యమే స్వతఃగా లేనప్పుడు ఇక అద్దానిలో సమంజసమైనదేమున్నది? అసమంజస మైనదేమున్నది?

ప్రజ్ఞప్తి మహారాజు : ఈ దృశ్యము ఎదురుగా కనిపిస్తూ ఉంటే "ఈ దృశ్యమే లేదు! ఇక ఇందులో సమంజసమైనదీ లేదు! అసమంజసమైనదీ లేదు" అని మీరు సిద్ధాంతీకరిస్తున్నారు. అట్టి మీ సిద్ధాంతం ఎట్లా యుక్తియుక్తం?

నేను (శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి) : ఓ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! ఈ దృశ్యమునకు "ద్రష్ట" అగు నీవు – సంవిత్ స్వరూపుడవే! సంవిత్ (సత్ + విత్ = ఉనికి +ఎరుక) స్వరూపుడవగు నీ యొక్క సంవిత్ స్వరూపమే నీకు దృశ్యముగా అనుభూతమౌతోంది.

"చిదాకాశమే దృశ్య జగత్ రూపంగా వివర్తము పొందుతోంది" అని అంటే దాని అర్థం ఏమిటి? "కేవలం సంవిత్ స్వరూపుడగు ద్రష్టయే... స్వకీయమైన దృశ్యకల్పనచే... దృశ్యరూపంగా వివర్తము పొందినవాడై... ఈ దృశ్యమున తనకంటే వేరైన దానివలె కల్పనను ఆశ్రయించి... ఈ దృశ్యమును పొందుచున్నాడు!" ...అని కదా!

"ఈ దృశ్యము లేదు"... అని నేను సిద్ధాంతీకరించటంలోని సారవిషయం అదే! "ద్రష్ట యొక్క కల్పనకు వేరుగా దృశ్యము అనుభవమవదు. ఆతని కల్పనను అనుసరించే ఆతనికి దృశ్యము ఎట్లెట్లో అట్లట్లు అనుభూతమౌతోంది"... అని విశదీకరించటమే నా ఉద్దేశం.

"అందరికీ అనుభూతమగుచున్న స్వప్నంలోను, సంకల్ప నగరంలోను సమంజసమైనదీ లేదు. అసమంజసమైనదీ లేదు, అన్నీ సమంజసమే! అన్నీ అసమంజసమే" అని ఒప్పుకుంటావు కదా! ఏ కల్పనా న్యాయం స్వప్న – సంకల్ప నగరాలలో వర్తిస్తోందో... అదే కల్పనాన్యాయం "స్వప్న జాగ్రత్ దృశ్యం" (లేక) "జాగ్రత్ స్వప్నదృశ్యం" అనబడు ఈ వర్తమానంలో నీకు కనిపించే దృశ్యంలో కూడా వర్తిస్తోందని గ్రహించు. అనగా నీ యొక్క కల్పనను అనుసరించే దృశ్యం అనుభవమౌతోంది. నీకు కల్పనయే లేనప్పుడు దృశ్యమే లేదు. "స్వర్గలోకాలు ఉంటాయి! అవి పుణ్యకార్యముల ద్వారా సంపాదించుకోవాలి" అని నీవు కల్పనను ఆశ్రయిస్తే అప్పుడు "పుణ్యకార్యములు – అవి నిర్వర్తించటం, తద్వారా స్వర్గ లోకాలలో ఆయా సుఖాలు పొందటం" ఇవన్నీ సంభవిస్తాయి! అనగా, "అవన్నీ సమంజసమే"... అనే రూపంలో ఈ దృశ్యాన్ని పొందుతావు. అట్లా కాకుండా, "ఇదంతా బ్రహ్మమే! పరలోకాలు బ్రహ్మమే! బ్రహ్మమే సత్యము! నేను సర్వదా సర్వకల్పనలకు ఆవల మార్పు–చేర్పులు లేని బ్రహ్మమే స్వరూపంగా కలిగి ఉన్నాను. ఈ జీవులు – ఈ లోకములు బ్రహ్మమే స్వస్వరూపముగా గల నా కల్పన చేతనే ఏర్పడి, కల్పన తొలగితే నా రూపమే అగుచున్నాయి"అనే దృఢ భావన కలిగి ఉన్నవానికో? ఆతనికి ఇక్కడ లేనివి, స్వర్గంలో లభించేవి ఏవీ ఉండవు. అనగా ఆతనికి ఇహలోకమూ లేదు! పరలోకమూ లేదు! ఆతడు సర్వదా అంతటా ఆత్మనే ఆత్మకు అభిన్నమైనదిగానే పొందుచున్నాడు.

కనుక ఓ రాజా! స్వప్నంలోలాగానే ఈ జగత్తులన్నీ కూడా బ్రహ్మ స్వరూపమగు చైతన్యము యొక్క సంకల్పమే అయివున్నాయి.

❖

మరల చెప్పుచున్నాను! నీ సంకల్ప నగరంలో నీకు అసంభవం, అసమంజసం అయినది ఏదీ ఉండనట్లే... "బ్రహ్మం యొక్క సంకల్ప నగరమే" అయి ఉన్నట్టి ఈ జగత్తు యొక్క సమస్త పదార్థములందు కూడా "అసంభవం, అసమంజసం"... అనేదేదీ లేదు! అట్లాగే స్వప్నంలోలాగానే ఇక్కడ సంభవం, సమంజసం అయినది కూడా ఏదీ లేదు. బ్రహ్మం యొక్క సంకల్పం (అనగా ఈ జగత్తు) నందు ఏ వస్తువు ఏ ప్రకారంగా కల్పించబడిందో ...అది ఆ ప్రకారంగానే అట్టి ఆకారం, లక్షణం, ధర్మములతో కూడియే ఆ స్వభావమున స్థితినొంది ఉన్నదగుచున్నది! అట్టి ఆకార-స్వభావ-నియమాలను అనుసరించే జ్ఞానేంద్రియాలు (కళ్ళు-చెవులు-చర్మము-నాలుక-ముక్కు) ఆయా వస్తువులను ఆయా రూపాలుగా పొందుచూ "ఇది జగత్తు"...అని నీచే అనుభవరూపంగా పొందబడుచున్నాయి. అట్లాగే కర్మేంద్రియాల వ్యవహారం కూడా కొనసాగు తోంది! చైతన్యం యొక్క పూర్వ కాలపు అనుభవ స్థితి ఉత్తర కాలమున చైతన్యం యొక్క మరొక రీతి అయిన ప్రయత్నం చేతనే అన్యథాభావం పొందటం జరుగుచున్నది.

బ్రహ్మమే హిరణ్యగర్భుని వేషం ధరిస్తోంది. ఆ హిరణ్యగర్భుని సంకల్పము చేతనే వస్తుధర్మాలు, లోకాలు, కర్మ ప్రయోజనాలు సిద్ధిస్తున్నాయి. ఇది ప్రళయము వరకు ఇట్లాగే కొనసాగటం కూడా జరుగుతోంది. మరల ప్రళయానంతరం ఆ కల్పన యొక్క చైతన్యము - ప్రయత్నమును అనుసరించి 'అన్యథా భావము' పొందటం జరుగుతోంది. ప్రతిజీవునికి చైతన్యము నందు స్వప్నము, ఆ స్వప్నంలో స్వప్ననగరం, ఆ స్వప్న నగరంలో ప్రియ - అప్రియ రూపాలు, పరస్పర సంబంధాలు - అనుభూతులు ఎట్లా ప్రాప్తిస్తున్నాయో... అవన్నీ తొలగి మరునాటి స్వప్నంలో మరొక రీతిగా అవి పొందబడు చున్నాయో... అట్లాగే బ్రహ్మం యొక్క సంకల్ప రూపమగు ఈ జగత్తులు, కల్పములు, కల్పాంతములు, ప్రళయములు, పునః జగత్తులు మాయా పూర్వకంగా సంభవిస్తున్నాయి. అయితే వాస్తవానికి స్వయముగా బ్రహ్మమే అయి భాసిస్తున్నాయి. కాబట్టి...

1. బ్రహ్మము యొక్క "సంకల్ప నగరమే" అయివున్న ఈ జగత్తు నందు "సంభవించనిది" అంటూ ఏదీ లేదు. "అసమంజసం"గా ఏదీ లేదు.

2. సంకల్పము సంకల్ప కర్త రూపమే కదా! - 'ఊహ' ఊహించుకొనువాని స్వరూప - స్వభావమే కదా!

స్వప్నం స్వప్న ద్రష్ట యొక్క స్వరూప చమత్కారమే కదా! అట్లాగే, ఇదంతా బ్రహ్మము సంకల్ప రూపమే కనుక బ్రహ్మమే అయివున్నది (సర్వం ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ). నీచే పొందబడుచున్నదంతా నీ "స్వభావము" యొక్క అంతర్గత విభాగమే అయివున్నది.

❖❖❖

8. వ్యక్తిగత జగత్ - బ్రహ్మాండానుభవాలు

శ్రీ ప్రజ్ఞప్తి రాజు : హే మహర్షీ! ఎంతటి సుదినం! మీ వాక్ప్రవాహంచే నా అజ్ఞానాంధకారమంతా పటాపంచలు అవుతోంది.

స్వామీ! మరొక సందేహం, ఇతఃపూర్వం అడిగినదే... మరొక్కసారి మీ ముందు ఉంచుతాను. " ఆకాశంలో పూర్ణ చంద్రరూపుడను అయి ఉండెదను గాక!"... అని ఒక వంద మంది ఆ ఫలప్రాప్తికై శాస్త్రీయంగా ప్రయత్నశీలురైనప్పుడు... ఆకాశంలో వంద మంది చంద్రులు ఆవిర్భవిస్తున్నారా! లేదు కదా! ఆకాశంలో ఎప్పటికైనా ఒక్క పూర్ణచంద్రబింబమే ఉంటుంది కదా! అటువంటి అనేకమంది యొక్క ఒకే రీతి అయిన అభీష్టాలు ఒక్కసారే ఎట్లా నెరవేరుతాయి?... అని ప్రశ్నించి యున్నాను. అప్పుడీ కనిపించే చంద్రబింబం ఏమౌతుంది?

నేను (శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి) : "ఒకేసారి అనేకులు పూర్ణ చంద్రబింబ స్వరూపులు కావాలని ఉపక్రమిస్తే అప్పుడు ఆకాశం నిండా పూర్ణచంద్రబింబాలు ఏర్పడతాయా?"... అనే నీ ప్రశ్నకు సమాధానంవిను.

నీవు చెప్పిన ఏ వందమందైతే "మేము పూర్ణచంద్రబింబ స్వరూపం కావాలి'...అనే ఉపాసనకు ఉపక్రమించారో... ఆ ఫలం యొక్క ప్రాప్తి అనివార్యమే కాబట్టి వారందరు చంద్రబింబస్వరూపులుగా ఒకే సమయంలో కూడా అవవచ్చు! అయితే వారు ఈ ఆకాశంలో ఈ చంద్రబింబ స్వరూపులుగా అవరు. కనుక ఈ ఆకాశానికి, ఈ చంద్రబింబానికి వచ్చే ప్రమాదమేదీ లేదు. ఎందుకంటే ఒకరు ఒక కలకంటూ ఉంటే అందులోకి రెండవ వాని స్వప్నం ప్రవేశించి ఆ కలలోని విశేషాలకు విఘ్నం కలిగించటం లేదు కదా! నీ ఊహలో నేను ప్రవేశించి అందులోని భవనాలను తొలగించి గుడిసెలు కట్టడం లేదు కదా! అసలు... సంకల్పపురంలోని వీథులు, గృహాలు, సహజీవులు... ఇవన్నీ ఆ సంకల్పమును నిర్వర్తించే జీవులలోనే ఉన్నాయిగాని, మరెక్కడో లేవు! కాబట్టి నీవు చెప్పిన వంద మంది పూర్ణ చంద్రోపాసకులు వారి వారి సంకల్ప సృష్టులలోని ఆకాశములలో వేరువేరుగా పూర్ణ చంద్ర స్వరూపులై వెలుగొందగలరు. ఏ ధ్యాత (ధ్యానం చేయువాడు) అయితే "రాత్రిపూట వెలుగొందుచున్న ఈ చంద్రబింబంలో ఇప్పుడు నేను ప్రవేశిస్తున్నాను" అనే ధ్యానమును పరిపూర్ణ పరచుకొంటాడో... ఆతడు అట్లాగే ఆత్మజ్ఞాన సుఖరహితుడై, ఈ చంద్రుని యందు ప్రవేశించగలడు. అట్లా కాకుండా, "నేను ఆకాశంలో చంద్రబింబంలో ప్రవేశించి ప్రత్యేక చంద్రబింబ సుఖం అనుభవిస్తాను" అని తలచి ప్రయత్నిస్తే వారు అనంత సంఖ్యాకంగా ఉత్పత్తి కాగల భూమండలాలలో చంద్రబింబ రూపం ధరించగలరు. ఈ మనుజుడు ఏ స్వభావంతో ఏ రీతిగా దృఢ సంకల్పము కలిగియున్నవాడై ధ్యానమును ఆశ్రయిస్తాడో... ఆ స్వభావమునే... ఆ రీతిగానే ఆతని సంవిత్తు అనుభవిస్తూ ఉంటుంది.

ఆ విధంగా వేరు వేరు ధ్యాతలు వేరు వేరుగా పూర్ణచంద్రమండల రూపాలను ధ్యానిస్తూ వేరు వేరు చంద్రమండల రూపములను తమతమ సంకల్ప జగత్తులలో పొందుచున్నట్లే... ఒకే స్త్రీని గూర్చిన ధ్యానముచే అనేకమంది తమ తమ సంకల్ప నిర్మిత జగత్తులలో వేరువేరుగా ధ్యానించటంచే ఆ స్త్రీని అనేకులు తమ సంకల్ప జగత్తులో పొందుతూ ఉండటం కూడా జరుగగలదు. అదంతా వారి సంకల్పానుసారమే నిర్మించబడుచున్నదని నీవు గ్రహించు! ద్రష్ట యొక్క సాక్షి చైతన్యమే ప్రియత్వముచే ప్రియమైన రూపాదులుగా అయి ఆ రూపాదులన్నీ పొందుతుంది.

అట్లాగే "నేను ఈ గదిలోంచి బయటకు వెళ్ళకుండానే సప్తద్వీపములకు చక్రవర్తినై చక్రవర్తి సింహాసనం అధిష్ఠించి సప్తద్వీపవాసులను శాసించాలి"... అనే ధ్యానము గల ధ్యాత, తన ఉపాసన తీవ్రతచే ఆ గదిలోనే స్వచిత్తాకాశంలో కల్పనా సిద్ధమైయున్న సప్తద్వీప సమన్వితమైన మహా సామ్రాజ్యాన్ని సుదీర్ఘంగా సంచారము చేస్తూ పరిపాలించగలడు. ఎందుకంటే ఆతని సాక్షి సంవిత్తే ఆతని ఉపాసన ప్రయోజన రూపం కూడా దాల్చుచున్నది కనుక!

శ్రీ ప్రజ్ఞప్తి రాజు : మీరు చెప్పినట్లే గదిలోనే సప్తద్వీపములు – సూర్యచంద్ర – నక్షత్ర మండలాలతో కూడి సిద్ధించియే ఉన్న మహాసామ్రాజ్యం ఆతనికి ఎలా లభ్యం అవగలుగుతుంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఇందులో అంతగా ఆశ్చర్యపడవలసినదేమున్నది? మనకు దృశ్యరూపమై కనిపించే జగత్తంతా కూడా... "ఆద్య స్వరూపుడు – సర్వజ్ఞుడు" అగు బ్రహ్మదేవుని (హిరణ్యగర్భుని) కల్పనామాత్రమే కదా! అనగా? 'కల్పన' మాత్రమే కదా! 'కల్పన' అనేదది (అది హిరణ్యగర్భునిది అయినా, (లేక) నీది, నాది, మరొకరిది అయినా కూడా)... శూన్యరూపమే కదా! నిరాకారమే కదా! అట్టి ఊహ (లేక) కల్పనలో ఈ భౌతిక పదార్థాలన్నీ సమకూడినవై నామ – రూపాత్మకంగా ఉండటం లేదా? అప్పుడిక ఉపాసకుల కల్పనా జగత్తులో కల్పిత జగత్తులు ఏర్పడటంలో మనం "అసమంజసము"... అని అనుకోవలసినదేమున్నది?

❖❖❖

9. ఇహలోక కర్మములు - పరలోక ఫలములు

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

దానౌర్ధ్వదేహిక తపో జపాదీనాం పరత్ర యత్ ।
అమూర్తానాం ఫలం మూర్తం, తదిదం కథ్యతే శృణు ।

ఓ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! ఇక, "ఈ ప్రపంచంలో ఒకడు తనకు ప్రియమైన వారిని ఉద్దేశించి నిర్వర్తించే దానము, (లేక) పితృ దేవతలను ఉద్దేశించి చేసే శ్రాద్ధము మొదలైన ఊర్ధ్వదేహిక క్రియలు, తపస్సు, జపము, పూజ, దేవతా పూజలు... ఇటువంటి అమూర్తములు (నిరాకార క్రియా ఫలములు) ఎక్కడో దూరంగా ఉన్నవారిపట్లా, ఊర్ధ్వలోకాలలో ఉన్న వారిపట్లా ఎట్లా ఫలప్రదమౌతాయి?" అనే ప్రశ్నకు కూడా సమాధానం చెప్పుచున్నాను... విను.

పరలోకంలో ఉన్న అమూర్తులు భౌతికదేహం కలిగి ఉండనప్పటికీ మనోరూప సూక్ష్మదేహం కలిగియే ఉంటారు. దానాదులచే చిహ్నితమైన బుద్ధి కలిగియే ఉంటున్నారు. ప్రతిజీవుడు భౌతికదేహం ప్రక్కకు పెట్టి అమూర్తంగానే స్వప్నంలో అనేక దృశ్యములు – అనుభవాలు పొందుచూనే ఉన్నాడు కదా! అట్లాగే చైతన్యము యొక్క ప్రభావం చేతనే మూర్తమగు దేహాదులతో చేసిన కర్మల ఫలములు దూర ప్రదేశాలలో నివసించే బంధువులు, అమూర్తమగు ఊర్ధ్వలోకాలలోని పితృ దేవతలు పొందటం జరుగుతోంది. సర్వత్రా సర్వదా వేంచేసియున్న చైతన్యము యొక్క ప్రభావం చేతనే... ఒకడు తన

ప్రియమైన వారి ఆనందము – సంక్షేమము కొరకై ఉద్దేశించి నిర్వర్తించిన శుభకర్మలు ఆ దూరంగా ఉన్నవారి పట్ల ఫలప్రదం అవుచున్నాయి. అయితే ఇక్కడ ముఖ్యమైన విషయం నీవు గమనించు.

మనస్సు చేతనే జ్ఞానేంద్రియాలు పనిచేస్తున్నాయి. మనస్సు, జ్ఞానేంద్రియాలు, కర్మేంద్రియాలు కలయికయే ఈ శరీరము. మనస్సు, జ్ఞానేంద్రియాలు, కర్మేంద్రియాల ద్వారా ఏదేది ఎవరెవరిచే భావనయొక్క పుష్టిచే పొందబడుచున్నదో... అదియే వారి వారికి 'జగత్తు' అను శాస్త్రీయ నామమై ప్రసిద్ధమై ఉంటోంది.

అంతేగాని, 'జగత్తు' అనగా ఈ ఆకాశము, భూమి, గ్రామము, పట్టణము, ఇల్లు, వాకిలి, దేశము, కొండలు, గుహలు కాదు. మనస్సు చేత, జ్ఞానేంద్రియముల చేత చిన్మాత్రమునకు వేదనం –అవేదనం (తెలియటం, తెలియకపోవటం) ఆకార రూపమగు 'భ్రాంతి' కలుగుతోంది.

అట్టి భ్రాంతియే "విషయప్రాప్తి" కొరకై తన కల్పనారూప జగత్తునందు సుదీర్ఘంగా సంచరిస్తూ అనేక దేహములు పొందటం, త్యజించటం చేస్తోంది. అనగా ఆ చిన్మాత్రము (కేవల చిత్ స్వరూపమే అయివుండి కూడా) మనస్సుతో కూడిన కర్మేంద్రియములను స్వరూపంగా దర్శిస్తూ చలన – అచలన భావములన్నీ పెంపొందించుకొని పొందుచున్నది.

ఈ విధంగా ప్రతి ద్రష్ట వాస్తవానికి కేవల – నిర్మల చిత్ స్వరూపుడే అయివున్నాడు. ప్రతి ఒక్కరి స్వస్థానము (లేక) జన్మస్థానము చిదాకాశమే అయివున్నది. మనస్సు, జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియ జనితమైన ఆ 'భ్రమ' శమించిందా... ఇక ఆ ఉపాసకుడు (ఆత్మనే సర్వత్రా ఉపాసించువాడు) శాంతము, నిర్మలము అగు ఆత్మగానే శేషించుచున్నవాడగుచున్నాడు.

ఇక... శాస్త్రజ్ఞులు, "ఈ లోకమున అనుష్ఠింపబడిన దానములు, ధర్మములు, మంత్రములు మొదలైనవి చిత్ప్రతిభాస రూపుడే అగు దూరంగా ఉన్నట్టి (లేక) పరలోకంలో ఉన్నట్టి మరొక జీవునికి సత్ఫల రూపంలో ప్రతిఫలిస్తాయి"... అని శాస్త్రపూర్వకంగా చెప్పుచున్నప్పుడు, "అవి సంకల్ప రూపంగా నిరాకారమే కాబట్టి సాకార ఫలాలను ప్రసాదించవు" ... అని వాదించవలసిన పనేమిటి? అనుభవజ్ఞులగు జ్ఞానులు చెప్పే శాస్త్ర మర్యాదను అనుసరించి అవి అట్లా సత్ఫలాలను ఇవ్వగలవని గ్రహించియే ఉండు.

"కల్పనామయమే అయివున్నట్టి ఈ ప్రపంచమునకు ఆధారము అగు చిన్మాత్రమే సంకల్ప ప్రతిభాసచేత దాన–వ్రత–తపస్సు–పూజల భోగైశ్వర్య ఫలరూపంగా ఆయా ఉద్దేశించబడిన జీవులకు బాధానివారణ రూపంగాను, దారిద్ర్యాలను తొలగించే విధంగాను ఇహ–పరలోకాలలో ప్రయాణించ గలవు" – అనుదానికి విరోధమేమున్నది చెప్పు? మనోశక్తి భౌతిక శక్తికంటే సూక్ష్మం, విస్తారం కదా!

ఓ రాజా! ఈ విధంగా నీవు అడిగిన దానికి సమాధానపూర్వకంగా, రెండు విషయాలు క్రోడీకరించి మరల చెప్పుచున్నాను.

1. ఈ జగత్తంతా నిరాకారము, 2. ఇది చైతన్యము యొక్క కల్పనా స్వరూపం

ప్రజ్ఞప్తి మహారాజు : మహాత్మా! చైతన్యము మొట్టమొదట దేహరహితము – నిరాకారము కదా! అట్టి దేహ రహితమగు చైతన్యముచే సృష్ట్యాది యందు ఈ దేహకల్పన అంతా ఎట్లా భాసిస్తోంది? వెలుతురులో వస్తువు ఉంటేనే చూడగలంగాని వస్తువు లేనప్పుడు వెలుతురు చూడలేం కదా! అట్లాగే చైతన్యం దేహం ఉన్నప్పుడే అభివ్యక్తం అవుతోంది. దేహం లేనిచోట చైతన్యము అభివ్యక్తం కావటం లేదు కదా! ఇది ఎందుచేత?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రాజా! "దేహము" అనే శబ్దానికి ఏ జడమైన వస్తువు రూపంగా నీవు అర్థం గ్రహిస్తున్నావో.. అట్టిదాని విషయంలో తత్త్వజ్ఞానికి అట్టి అర్థం కనబడటంలేదు. జ్ఞాని దృష్టిలో అంతా బ్రహ్మమే అయివున్నది. ఏది 'బ్రహ్మం' అనే శబ్దానికి అర్థమై ఉన్నదో... అదియే "దేహము" అనే శబ్దానికి కూడా అర్థమై యున్నది. జలం, నీళ్ళు ...ఈ రెండింటికీ ఒకే అర్థం ఉన్నట్లుగా... బ్రహ్మం, దేహం అను రెండు శబ్దములకు అర్థం ఒక్కటే!

ఇక నీ దృష్టికి వద్దాం. స్వప్నంలో కనిపించిన దేహం స్వప్నరూపమే కదా! అట్లాగే ఏ ఈ దేహమును నీవు చూస్తున్నావో... అది చిద్రూపబ్రహ్మమే అయివున్నది.

నాయనా! "స్వప్నం" అని నేనప్పుడు నీకు దృష్టాంతము కొరకు సర్వజనుల పరిభాషగా ఆ శబ్దాన్ని ఉపయోగిస్తున్నాను. అంతేగాని, వాస్తవానికి ఆ స్వప్నము స్వప్నము కాదు. మరి? బ్రహ్మమే అయివున్నది! స్వప్నం నీకు అనుభూతమగుచున్న విషయం కనుక అద్దానిచే నీకు బోధ నిర్వర్తిస్తున్నాను. వాస్తవానికి స్వప్నము – సృష్టికి సాదృశ్యం లేదు. ఎందుకంటే?

స్వప్నంలో స్వప్నం వేరు, స్వప్న ద్రష్ట వేరు ...అని అనిపిస్తోంది కదా! జగత్తులో సృష్టి – ద్రష్ట కూడా చిద్రూపముగానే (జ్ఞాన దృష్టిచే స్వకీయాత్మ స్వరూపంగానే) భాసిస్తోంది. అందుకే 'సాదృశ్యం లేదు' అని అంటున్నాను. ఎప్పుడైతే అంతాకూడా కేవల బ్రహ్మమే అయి ఉన్నదో... అప్పుడిక అచట దేహమెక్కడ? స్వప్న పదార్థములు ఎవనికి? స్వప్న బుద్ధి ఎక్కడిది? 'స్వప్నం' అనే మిథ్యారూప భ్రమచే జ్ఞాని అజ్ఞానికి బోధిస్తున్నాడు. అంతకు మించి వాస్తవానికి బ్రహ్మానికి వేరుగా స్వప్నం లేదు. బ్రహ్మపదంలో జగత్తు లేదు. స్వప్నం లేదు. సుషుప్తి లేదు. మరింకొకటేదీ లేదు.

బ్రహ్మమే అన్నిటా... అంతటా తానై ఉన్నది. అనిర్వచనీయము, చిదాకాశ మాత్రము, మౌన రూపము, "విరాట్టు – చిత్తాకాశము – అహంకారము" అనే మూడు లయించగా కూడా శేషించునది, 'తురీయము' అనే పేరుతో చెప్పబడేది, 'ఓం' కారము యొక్క లక్ష్యార్థము, పరమ పురుషార్థము అగు బ్రహ్మమే ఇట్లు జగత్తు రూపంగా భాసిస్తోంది. ఏ ఈ జగత్తు నీవు భాసిస్తున్నదని అనుకుంటున్నావో (నీకు కనబడుతోందో)... అది వాస్తవానికి భాసించకయే ఉన్నది. జాగ్రత్ స్వప్నాదులు వాస్తవానికి లేవు. అతి నిర్మలమగు బ్రహ్మం మాత్రమే కలదు.

ప్రజ్ఞప్తి మహారాజు : మహర్షీ! అసలీ దృశ్యంగా భాసించేదంతా ఎందులో భాసిస్తోంది?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

దేశాద్దేశాంతర ప్రాప్తౌ యన్మధ్యే సంవిదో వపుః
తన్మయం సర్వమేవేదం ద్వైతమద్వైతమేవ చ ॥

నీయొక్క బుద్ధి వృత్తి నీ నేత్రేంద్రియం (కళ్ళు) ద్వారా ఒక ప్రదేశము నుండి మరొక ప్రదేశమునకు వెళ్ళుచున్నదనుకో.

బుద్ధివృత్తి → నేత్రేంద్రియం
↓
ఒక దృశ్య విషయం నుండి
↓
మరొక విషయం వైపుగావెళ్ళుచుండడం

ఆ రెండు దృశ్యవిషయముల మధ్య గల చైతన్యం యొక్క నిర్విషయ స్వరూపం	మరొక దృశ్య విషయం వైపు వెళ్ళుచుండటం.

ఆ రెండు దృశ్యవిషయముల మధ్యగా → ▭ ← గల చైతన్యం యొక్క నిర్విషయ స్వరూపము ఏదైతే కలదో... అద్దాని చేతనే, అద్దాని యందే పరిపూర్ణమై ఈ ద్వైతాద్వైతరూపమగు జగత్తంతా కూడా వెలయుచున్నది.

అజ్ఞానికి ఆతని దృష్టియందున్న ఈ జగత్తును స్వప్నంతో సాదృశ్యంగా చేసి బోధించబడుతోంది. జ్ఞానియొక్క దృష్టిలో ఈ "ద్వైత-అద్వైత-శుభ-అశుభ" రూపమగు స్వప్న-జాగ్రత్ జగత్తులు చిన్మయ రూపాలే! కాబట్టి అజ్ఞానికి "ఇదంతా మాయయే" అని బోధిస్తున్నప్పటికీ, జ్ఞానికి బోధించే టప్పుడు "ఈ సమస్తం మృణ్మయం కాదు. చిన్మాత్రాకాశమునకు సాదృశ్యమైనదే!" అని బోధించ బడుతోంది. శూన్యం, పదార్థ ప్రాప్తి, పదార్థముల భావన, పదార్థముల ప్రకాశం (సృష్టి), పదార్థముల అభావం లేక అప్రకాశం (ప్రళయం)... అంతా కూడా పరమ చిదాకాశమే అయి వున్నది.

పూర్ణాత్ పూర్ణం ప్రసరతి, పూర్ణమేవ స్థితం జగత్
న చ భాతం న చాభాతం శిలాబద్ధోదరోపమమ్ ॥

పూర్ణమగు పరబ్రహ్మము నుండి పూర్ణమే అగు ఈ జగత్తు ప్రసరించుచున్నది. ఈ జగత్తు పరిపూర్ణ పరబ్రహ్మముగానే స్థితినొంది ఉన్నది. (పూర్ణమదః పూర్ణమిదమ్ పూర్ణాత్ పూర్ణముదచ్యతే! పూర్ణస్య పూర్ణమాదాయ పూర్ణమేవావశిష్యతే॥) వాస్తవానికి బ్రహ్మం బ్రహ్మంగానే ఉన్నదిగాని అద్దాని యందు 'జగత్తు' అనబడునదేదీ భాసించటమే లేదు. భాసించకయూ లేదు. శిలయొక్క ఘనీభూతమగు మధ్యభాగమువలె ఇదంతా కూడ చిద్ఘనమే అయివున్నది.

ఈ జగత్తు చైతన్యం యొక్క స్ఫురణ మాత్రమే కదా! అందుచేత ఇదంతా కూడా నిరాకారమగు చిదాకాశరూపమే అయి వెలయుచున్నది. అంతేకాదు. ఎచ్చటెచ్చట చిన్మాత్రము ఉంటుందో... అచ్చటచ్చట అద్దాని చమత్కారమే అగు స్ఫురణ రూపజగత్తు ఉండనే ఉంటుంది.

చిదాకాశం సర్వత్రా ఉన్నది. ఆ చిదాకాశమే సర్వజగత్ రూపంగా వర్తిస్తోంది. ఇది 'జగత్తు' అని చెప్పబడుచున్నప్పటికీ, ఇదంతా కూడా సర్వదా నిర్వికారమగు బ్రహ్మమే అయివున్నది.

ఓ రాజా! పరమపురుషార్థమయినట్టి 'మోక్షము' పట్ల మాత్రమే ఇచ్ఛగల శ్రోతలకు ఏదో యుక్తితో బ్రహ్మమును విశదీకరించటానికి "ఇది జగత్తు, ఇది స్వప్నము, ఇది బ్రహ్మం" అని మొట్ట మొదట చెప్పుచున్నాం. "జగత్తుగా కనిపించేదంతా బ్రహ్మమే కాబట్టి జగత్తు లేదు. బ్రహ్మమే ఉన్నది" అని అతిత్వరగా బోధించటానికి మేము ఉత్సాహవంతులమౌతున్నాం. యుక్తితో ఆగిపోకూడదు. అనుభవమే అన్నిటికీ ప్రమాణం అందుచేత నా అనుభవాన్ని అనుసరించి ఈ జగత్తుగా కనిపించేదంతా బ్రహ్మమే! (సర్వం ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ); నేను బ్రహ్మమే స్వరూపముగా కలవాడను! (అహమ్ బ్రహ్మాఽస్మి); ఈ జగత్తంతా నా రూపమే! (సోఽహమస్మి); నీవు నా స్వరూపమగు బ్రహ్మమే అయివున్నావు! (త్వమేవాఽహమ్).

జగత్తుకు అతీతమైన నేను (పరమాత్మ), జగత్తులోని నేను (జీవాత్మ), జగత్ సంబంధమైన నాది (అహంకారం), జీవాత్మ యొక్క ఇంద్రియాలు (ఉపకరణాలు), ఈ జీవాత్మ యొక్క 'త్వమ్' ప్రత్యయం (ఇంద్రియ విషయాలు, దృశ్య జగత్తు) – ఇవన్నీ కూడా సదా, సర్వదా ఏకైక స్వస్వరూప బ్రహ్మమే అయివున్నాయి.

యథాస్థిమ్ ఇదం విశ్వం తథా సంస్థమ్ అనామయమ్
బ్రహ్మైవ నిరవద్యాత్మ చిత్సంకల్పపురాకృతి ॥

ఈ జగత్తు యథాతథంగా చైతన్యము యొక్క సంకల్పనగరాకాశం కలిగియున్నదై, నిర్వికారమై సర్వదా బ్రహ్మమునకు (మొదలే) అభిన్నమై వెలుగొందుతోంది. ఈ జగత్తే కాదు. స్వప్న జగత్తు కూడా అంతే! అదంతా కూడా బ్రహ్మమే! ఇప్పటి ఈ జగత్తే కాదు! ప్రతి జీవునికి కనిపించే భూత – వర్తమాన – భవిష్యత్ జాగ్రత్ స్వప్న జగత్తులు, వాటి యొక్క ద్రష్టలు... ఇవన్నీ కూడా సర్వదా బ్రహ్మమే అయివున్నాయి. ఎవ్వరైనా ఎక్కడైనా మరింకేదైనా జగత్తుగా దర్శిస్తుంటే... "వారు బ్రహ్మమునే అట్లట్లుగా దర్శిస్తున్నారు"... అని గ్రహించినవాడివై ఉండు.

ప్రజ్ఞప్తి మహారాజు : మహర్షీ! మరి ఈ జగత్తును అధిగమించి బ్రహ్మమును పొందటం ఎట్లా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి :

లోకే శాస్త్రేఽథ వేదాదౌ యత్సిద్ధం సిద్ధమేవ తత్
సదస్త్వ సద్వాత్మని తద్ధాతుం శక్యం న వా క్వచిత్ ॥

ఓ రాజా! ఎవరు ఏ భావనతో ఎట్లు దర్శిస్తే అది వారికి అట్లే బ్రహ్మమే సర్వదా అనుభవమౌతోంది. లోకాచారాలు గాని, శిష్టాచారాలుగాని, శాస్త్రములందు ఏది చెప్పబడుచున్నదో... వేదాలలో ఏది సిద్ధాంతీకరించబడుతోందో... అది అట్లే వారికి స్వకీయ భావనానుసారమే సత్యమైనదగుచున్నాయి. సత్యమగు బ్రహ్మము గురించిన అద్వైత సిద్ధాంతం కావచ్చు. ద్వైతము గురించిన సిద్ధాంతం కావచ్చు... ఇవన్నీ ఏవీ త్యజించబడవు. అనగా... ఈ జగత్తు ఇతఃపూర్వం ఇట్లాగే ఉన్నది. ఇప్పుడు, మరొకప్పుడు కూడా ఇట్లాగే ఉండటం జరుగుతోంది. అయితే, నీ దృష్టి పవిత్రమైనప్పుడు... ఇది జగత్తుగా కాకుండా బ్రహ్మముగానే అగుపిస్తోంది. అనగా జ్ఞాన ప్రాప్తికి పూర్వం (అబ్రహ్మపరంగా) కనిపించిన జగత్తు 'చరమసాక్షాత్కార వృత్తి' రూపమగు ఆత్మ జ్ఞానమునందు

లయించగా “ఈ జగత్తే బ్రహ్మం” అని అనుభూతమౌతోంది. కనుక “ఈ జగత్తులోని ఏది త్యజించాలి? ఈ జగత్తును ఎట్లా జయించాలి?” అనే ప్రశ్న అసంగతమైనదే కదా! నీ దృష్టిని పవిత్రము, సూక్ష్మము, విస్తారము సమున్నతము చేసుకొన్నవాడివై “ఇదంతా బ్రహ్మమే” అనేది గమనిస్తూ దర్శిస్తూ ఆస్వాదించు (దృష్టిమ్ జ్ఞానమయమ్ కృత్వాత్ పశ్యేత్ బ్రహ్మమయమ్ జగత్). ఇంతకుమించి నేను బోధించగల ఉత్కృష్టమైనదేదీ లేదు. “దేహమే బ్రహ్మము. బ్రహ్మమే ఈ దేహము” అను నా ఈ వాక్యము యొక్క పరమార్థమును గ్రహించి జీవన్ముక్తుడవై ద్రష్ట – దృశ్యములను (నీవు – నీకు కనబడే దృశ్యములను) భ్రమభావం నుండి బ్రహ్మాభావమునకు తరలించు. ఈ కనబడే “జీవుడు, దృశ్యం, జీవన్ముక్తి”. మొదలైన సమస్త జగత్తు బ్రహ్మమే! నేను చెప్పిన ఈ న్యాయం (సిద్ధాంతం)పరమ పురుషార్థోపాయం అయివున్నది. కనుక గ్రహించుటకు యోగ్యం అయివున్నది.“ఈ దృశ్యం దృశ్యంగా కనిపించటం” అనేది అపరిజ్ఞాత యొక్క దృష్టి మాత్రమే! అపరిజ్ఞాతాత్మమాత్ర రూపమగు ఈ ‘జగత్తు’ అనే మహావృక్షంలో పరిజ్ఞాతాత్మకమగు చిదాకాశమునకు వేరుగా ఒక అణువు కూడా లేదు.

పరిజ్ఞాతాచిదాకాశమంతా నేను అయివున్నాను. నేనుగా ఉన్నది సర్వదా ఆ పరిజ్ఞాతా చిదాకాశమే! అపరిజ్ఞాతంగా ఉన్నది కూడా పరిజ్ఞాత చిదాకాశమే. ఈ మూడు లోకములు – ఈ బంధ మోక్షములు... ఇవన్నీ నేనే అయివున్నాను.

యథాస్థితమిదం దృశ్యం పరిజ్ఞానాత్ విలీయతే
తజ్జ్ఞస్యాత్ సంగతస్యైవ శిలామౌనం తు శిష్యతే ॥

యథారీతిగా స్థితి కలిగి ఉన్న ఈ దృశ్యమంతా కూడా ‘జ్ఞానము’ అనే వెలుగు ప్రసరించగానే పరిపూర్ణంగా లయించిపోతోంది. చీకట్లో పిశాచాకారంగా కనిపించిన మోడుబారిన చెట్టు యొక్క పిశాచాకారం వెలుతురు పడగానే ఏమౌతోంది? వెలుతురులో ఆ చెట్టుపట్ల ఏర్పడిన పిశాచదృష్టి క్షణంలో తొలగిపోతుంది కదా! “ఇది జగత్తు, ఇది దేహం, ఇది దృశ్యం”... మొదలుగా గల వ్యవహారమంతా కూడా ఆ విధంగానే జ్ఞానమునందు లయించిపోతోంది. అట్టి జ్ఞానికి ఇక ఆపై ఇదంతా కూడా... (ఇద్దాని దృశ్యరూపమంతా) నశించిపోగా... అప్పుడు వాక్కుకు అగమ్యమైనట్టి ‘దృక్’ మాత్రమైన ‘చిద్ఘనాత్మ’గా అనుభవమౌతోంది.

ఓ మహారాజా! వేదములచేత, శాస్త్రములచేత, జీవన్ముక్తులచేత ఏ దృష్టిచే “ఇదంతా బ్రహ్మమే (సర్వం ఖల్విదమ్ బ్రహ్మ)” అని ఎలుగెత్తి చాటబడుచున్నదో... అట్టి దృష్టిని సముపార్జించుకొని, ఆ వాక్యమును స్వానుభవం చేసుకోవటమే నీ పరమావధి అగుగాక! అదియే పరమ పురుషార్థమగు మోక్షము. అది ఇప్పుడే ఇక్కడే సముపార్జించుకో!

ప్రజ్ఞప్తి మహారాజు : స్వామీ! ‘సర్వము బ్రహ్మము’ అనే జీవన్ముక్తుల మోక్షరూప దృష్టిని నేను సముపార్జించుకోవటమెట్లా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఇతరములైన పదార్థ–దేహ–భౌతిక దృష్టులన్నీ త్యజించి బ్రహ్మమునే చిరకాలం భావించు. “నాకు కనబడే ఇష్ట – అయిష్ట జనుల రూపము బ్రహ్మమే” అని మననం చేస్తూ ఉండు. చిరకాల భావనచే బ్రహ్మం ఎవరికైనా ఎక్కడైనా తప్పక అనుభూతం కాగలదు. అసత్యం అభ్యాసవశం

చేత 'సత్యం'గా అనుభవమౌతూవుంటే... ఇక సత్యం సత్యంగా ఎందుకు అభ్యాసవశంచేత అనుభూతం కాకుండా ఉంటుంది? కనుక లౌకికమైన పదార్థాలు కూడా అనన్య భావనచే సదాశివ బ్రహ్మంగా తప్పక దర్శించబడగలవు. ఎందుకంటే... లౌకికత్వం అసత్యం, బ్రహ్మం సత్యం అయి ఉన్నది కదా! ఆ రెండింటి భేదం అంత మాత్రమే! సాధన, ప్రయత్నం, తత్ఫలానుభవాలలో ఆ రెండింటికీ ఏమాత్రం భేదం లేదు. ఎవడు ఏది సత్యమనుకుంటే అది ఆతనికి సత్యంగా అనుభవ మౌతోంది. నీవు మాత్రం "బ్రహ్మ సత్యమ్ – జగన్మిథ్య" అను సారవాక్యమును గ్రహించి అభ్యసించు. ఓ మహాబుద్ధీ! మహాత్మా! ప్రజ్ఞప్తి మహారాజా! ఈ ప్రకారంగా నీ మహాప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పాను.

ఈ సమాధానాలు సుదీర్ఘ విచార ఫల నిర్ణయాలై ఉన్నాయి. నేను చెప్పిన మార్గంలో "అంతా బ్రహ్మమే" అను అభ్యాసముచే నీవు శారీరక – మానసిక వ్యధారహితుడవు కాగలవు. ఏ దృశ్యవ్యసనమూ లేక... సర్వోత్కృష్టుడవు అవుతావు!

❖❖❖

10. పునః స్పష్టం – పునః స్పష్టం! జగత్ బ్రహ్మైవ కేవలమ్!

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ ప్రియ రామచంద్రా!ఈ ప్రకారంగా ఆ కుశద్వీపంలోని ఐలావతీ నగరంలో ఒకానొక సమయంలో నాచే ఆ ప్రజ్ఞప్తి మహారాజుకు జ్ఞానోపదేశం చేయటం జరిగింది. నీ యొక్క పవిత్ర దృష్టి యొక్క పరిపుష్టి కొరకై ఈ సందర్భంలో చెప్పాను. ఆ తరువాత, ఆతడిచే పూజింపబడిన వాడనై తిరిగి దైవకార్య నిమిత్తం అక్కడి నుండి స్వర్గలోకం చేరడం జరిగింది. అట్టి ఉత్తమ జ్ఞాన దృష్టిచే నీవు ప్రశాంత మనస్కుడవు కాగలవు. కేవల చిదాకాశ స్వరూపుడవై ఉండగలవు.

బ్రహ్మైవ తదిదం సర్వం నిర్నామైవామలం నభః
కిమప్యేవాజమాశాంతమ్ ఆదిమధ్యాంత వర్జితమ్ ॥

ఓ రామచంద్రా! ఈ సమస్తం కూడా. ఆది మధ్యాంత రహితం, జన్మాది వర్జితం, మహాశాంత స్వరూపం, అనిర్వచ నీయం, శబ్దశూన్యం (నిశ్శబ్దరూపం), ఆకాశం వలె నిర్మలం, అగు చిద్రూప బ్రహ్మమే అయివున్నది! 'పరమాత్మ'కు 'బ్రహ్మం' అనే శబ్దం కూడా కల్పితమైనదే అవుతుంది. ఎందుకంటే 'కూటస్థం' అయిన దానికి 'బృహత్' అనే శబ్దార్థమైనట్టి వృద్ధి మొదలైనవి లేనేలేవు. శబ్దరహితమగు ఆ నిర్మల పరమాత్మ పదాన్ని "చిన్మాత్రం" అని, 'పరాత్పరం' అని శాస్త్రములు శబ్దార్థ పూర్వకంగా అందిస్తున్నాయి.

శ్రీరాముడు : మహాత్మా! సిద్ధులు, సాధ్యులు, యముడు, బ్రహ్మదేవుడు, విద్యాధరులు, దేవతలు – మొదలైన వారికి ఆధార భూతాలైన లోకాలు మనకు కనబడతాయా? ఏ ఉపాయంతో కనిపిస్తాయి?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! నీవు చెప్పిన ఆ లోకాలన్నీ కూడా ప్రతి రాత్రి – ప్రతి పగలు, ముందు – వెనుక, పైన – క్రింద అందుకు సంబంధించిన ధ్యానము– ఏకాగ్రతలను ఆశ్రయించి, ఎవరైనా "చూడాలి" అని అనుకుంటే చూడగలరు. లేకపోతే చూడలేరు.

ఈ సిద్ధుల లోకములు రెండు విధములు -

1. దూరస్థ లోకాలు (మహర్లోకం, తపోలోకం, సత్యలోకం మొదలైన దూర లోకాలు).
2. సర్వత్రా వెలయుచు సర్వ ప్రసిద్ధమైయున్న సంకల్ప లోకాలు.

...ఈ రెండింటిచేతా ఈ బ్రహ్మాండమంతా వ్యాపించి ఉన్నది. 'ధారణాభ్యాసము'చే ఆ రెండు విధాలైన లోకాలు సందర్శించవచ్చు. ధారణాభ్యాసం లేకపోతే వాటిని ఎవరూ దర్శించలేరు.

అయితే... సిద్ధుల లోకాలు కల్పనామాత్రమే! అట్లాగే ఈ మనలోకం కూడా కల్పన చేతనే సిద్ధించినదై ఉన్నది. వాయువు కల్పనారూపమే అయినప్పటికీ సర్వత్రా పరిభ్రమిస్తోంది కదా! అట్లాగే వారి లోకాలు కూడా కల్పనామాత్రమే అయివుండి సర్వత్రా పరిభ్రమిస్తున్నాయి. ఇక ఆ సిద్ధ లోకాలు ఎటువంటివంటావా? నీకు నీ 1.సంకల్పలోకం, 2.స్వప్నలోకం ఎట్లా రాత్రింబవళ్ళు భాసిస్తున్నాయో... అట్లాగే ఆయా ఇతర లోకాలన్నీ కూడా ఆయా కల్పనా పురుషులచే మనో కల్పనగా రచించబడినవై భాసిస్తున్నాయి. అట్లాగే నీవు కూడా నీ యొక్క యోగసాధనచే 'స్థిరము' చేయబడిన 'ధారణ' ద్వారా స్వసంకల్పితంగా ఆయా లోకములకు 'స్థిరత్వం - నిశ్చలము' ప్రసాదిస్తే అప్పుడు అటువంటి లోకాలు నీ పట్ల స్థిరత్వం పొందగలవు. అదే విధంగా ఏ ధ్యాత అయినా సరే ...దృఢతరమైన "సంకల్పభావన"తో కూడివుంటే అప్పుడాతడు కూడా ఆయా సిద్ధుల వలెనే తన కల్పిత లోకాలలో తనకు అభిమతమైనట్టి విస్తారమైన సంపదలతో కూడివున్నవాటినిగా స్థిరములుగా గాంచగలుగుతాడు. అయితే ఇక్కడ ఒక విశేషం మాత్రం ఉన్నది. అదేమిటంటే... ఆయా సిద్ధ లోకాలు పొందినట్టి పూర్వపుణ్య సంపత్తి చేత ఆయా సిద్ధులచే ఆయా లోకాలన్నీ అనాయాసంగా పొందబడుచున్నాయి.

అట్లా కాకుండా వర్తమానపు 'ధారణ' అనే అభ్యాసంచేత ఏ యోగి అభిలషిస్తాడో ఆతడు అట్టి లోకాలు శ్రమచే స్థిరముగా చేయుచున్నాడు! ఈ జగత్తు, ఆ లోకాలు... అన్నీ కూడా సదా "శాంతం, నిరాకారం" అయినట్టి చిదాకాశమే! ఈ జీవుడు దృఢ నిశ్చయంతో కూడుకొని ఉంటాడో... ఆతనికి చిదాకాశమే ఆ విధంగా భాసిస్తోంది. అంతకు మించి వేరే ఏమీ లేదు.

శ్రీరాముడు : ఏ నిశ్చయమూ లేని మనుజునకో?...

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఏ నిశ్చయము, ఏ సంకల్పము లేని మనుజునకు ఏ లోక-దృశ్య సంబంధమైన తర్క -వితర్కములు ఉండవు. విషయత్వము ఉండదు. కనుక ఆతనికి ఈ సమస్త జగత్తు దృశ్యశూన్యము, నిరాకారము, ప్రతిబంధ రహితము అగు చిదాకాశముగానే గోచరిస్తోంది.

అనగా... దృఢ నిశ్చయముచే ఏదేది భాసిస్తోందో... అదంతా కూడా చిత్స్వభావం వల్లనే ప్రకాశమానమై గోచరిస్తోందని గ్రహించు! వాస్తవానికి ఈ దృశ్యరూపమగు ఆ సంవిత్తునందు దృశ్యాభిమానము లేదు. చిత్ సత్తావ్యాప్తి లేదు. ఇట్లు భాసించేది మిథ్య (లేక) దృష్టియే! ఉద్దేశమును అనుసరించే దృష్టి, దృష్టిని అనుసరించి దృశ్యము అనుభూతమౌతున్నాయి.

ఇక చిదాకాశము పట్ల 'కార్య-కారణ' ప్రసంగమే లేదు. ఎందుకంటే 'అనంతము' అయినట్టి చిదాకాశంలో ఏది ఎట్లు జనించగలుగుతుంది? మరిక ఈ "జీవులు-భూములు" మొదలుగాగల

ఏదైతే ఉత్పన్నమైనట్లుగా భాసిస్తోందో...అదంతా కూడా, "చిదాకాశమే చిదాకాశమున అట్లు అభ్యాసవశం చేత అగుపించటం" అగుచున్నది. ఈ ప్రకారంగా రూపరహితమైన ఆ చిదాకాశమే అంతటా అన్నీ అయివుండగా (ఈ లోకము, సిద్ధలోకములు కూడా అయివుండగా) ఇక అద్దానిలో ద్వైత-ఏకత్వాల కల్పన ఎక్కడిది? అద్దానిలో కార్యకారణ భావన ఎక్కడిది? స్వప్నంలో చిదాకాశమే 'పర్వతం' రూపంగా కనిపించినప్పటికీ... వాస్తవానికి చిదాకాశం నిర్వికారంగానే వెలయుచున్నది కదా! అట్లాగే జాగ్రత్తులో కూడా చిదాకాశమున ఏదీ ఉత్పత్తి వినాశనములు కలిగి ఉండనప్పటికీ... అదియే ఈ వివర్తరూపమునకు అధిష్ఠానమై ఉండటం చేత... సర్వదా నిర్వికారమేఅయి, స్థితినొంది ఉన్నది. స్వప్నంలోను, సంకల్పంలోను చిత్తమే ఆకారాన్ని కల్పించి ఆయా పర్వతాదుల రూపం దర్శిస్తు న్నట్లుగా, (అందులో పర్వతాలు, ఆకాశం వాస్తవానికి లేనట్లే) బ్రహ్మమునందు ఈ జగత్తు లేనేలేదు. కాబట్టి మహాబుద్ధిమంతులగు జీవన్ముక్తులు ఈ ప్రపంచంలో వాక్ ఇంద్రియాలతో వ్యవహరిస్తున్నప్పటికీ అంతరంలో శిలా విగ్రహంలాగా మహామౌనాన్ని అవధరించి నిర్వ్యాపారులై వెలయుచున్నారు.

జలము, జలతరంగం ఒకదానికి మరొకటి అభిన్నమే కదా! తరంగాలు పరివర్తనం పొందినా కూడా జలం యథాతథమే కదా! అట్లాగే బ్రహ్మంలో ఈ సృష్టులు బ్రహ్మానికి అభిన్నాలై వెలయు చున్నాయి. వాయువులో వాయుతరంగాలు, ఆకాశంలో శూన్యం అభిన్నంగా మూర్త - అమూర్తంగా వెలయుచున్నట్లు బ్రహ్మంలో సృష్టులు మూర్తామూర్తంగా బ్రహ్మమునకు వేరు కానివై వెలయు చున్నాయి. సంకల్ప నగరం వాస్తవానికి శూన్యం, నిరాకారం అయినప్పటికీ సాకారంగా ఎదురుగా కనిపిస్తూ ఉంటున్నట్లే, బ్రహ్మంలో ఈ జగత్తు కనబడుతోంది. అట్లాగే యమలోకాది తదితర జగత్తులు కూడా! ఈ త్రిలోకాలు దీర్ఘకాలంగా అనుభూతం అయినప్పటికీ... లౌకిక-పారలౌకిక కార్య సమర్థమై ఉంటున్నప్పటికీ... ఇదంతా కూడా శూన్యం, నిరాకారం అయి ఒప్పుచున్నది. చిత్త రూపమే స్వప్నాంతర్గత విశేషాలన్నీ అయినట్లు, ఈ జగత్తుగా కనిపించేదంతా చిత్తం యొక్క రూపమే!

ఒకడు తాను మరణించగా, బంధువులు ఏడ్చుచు తన దేహమును శ్మశానంలో కట్టెలతో కాల్చినట్లు కలకంటూ ఉంటాడు. తానే మరణిస్తే స్వప్నం ఎక్కడిది? స్వప్న బంధువులు ఎవరు? వారెవరూ లేనేలేరు కదా! అట్లాగే ఈ జగత్ పదార్థములు కొంచెము కూడా లేవు! ఈ జగత్తు (సృష్టి) - ఇద్దాని అభావం (ప్రళయం)... ఇవి రెండూ నిర్మల పరమాత్మ రూపాలే అయివున్నాయి. అధిష్ఠాన రూపంచే పరమాత్మ రూపాలు. ఆరోపిత రూపంచే అవి సత్యములే కావు. త్రాడే పాముగా కనిపించినప్పటికీ... త్రాడునందు పాము లేదు కదా! పాముగా కనిపించేది త్రాడేకానీ, పాము సత్యం కాదు కదా!

ఓ రామచంద్రా! ఈ విధంగా నాచే చెప్పబడుచున్నట్లు సిద్ధలోకములు కల్పనా మాత్రమే అయివుండవచ్చు. లేక మరొకరు చెప్పునట్లు అవి వారి దృష్టిలో నిజంగా ఉండివుండవచ్చు. కాదా, మరొక విధంగా మరొకరు అనుకోవచ్చు. ఏది ఏమైతేనేం? జీవన్ముక్తునికి వాటి పట్ల ఆదరణ ఉండవలసిన పనేమున్నది? ఓ రామచంద్రా! ఓ సభికులారా! నశ్వరములైన (శాశ్వత ఫలములు

కానట్టి, ఎప్పటికైనా నశించబోవునట్టి) సిద్ధులు – సిద్ధ లోకములు... ఇటువంటి వాటి గురించిన అభిలాషచే పరమ పురుషార్థము వదలి ఉండకండి. కొండను సొంతం చేసుకొన్న తరువాత గులకరాయి కావాలి అని ఆశయము, పురుషార్థము ఎవడు కలిగివుంటాడు? ఓ సభికులారా! ఓ రామచంద్రా! మీరంతా నాచే బోధించబడి బ్రహ్మతత్త్వమును ఎరిగిన వారై ఉన్నారు. అందుచేత, "మాయా మాత్రములైన సిద్ధ లోకముల ఐశ్వర్యములను ఎరుగుట" అనే శ్రమ వలన వచ్చే ప్రయోజనం ఏమున్నది? కనుక అట్టి శ్రమతో మీకుగా పనిలేదని నా అభిప్రాయం!

❖❖❖

11. అజ్ఞానం దుఃఖ కారణం

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! ఈ జగత్తు వాస్తవానికి కల్పనా మాత్రమే అయినప్పటికీ.... ఈ జీవుడు ఇందులో ప్రవేశించి అనేక దుఃఖ పరంపరలను పొందటం మాత్రం జరుగుతోంది. ఈ జీవునికి సర్వ దుఃఖాలు మొదలంటా ఉపశమించేది ఎట్లా? అందుకు ఉపాయంకాగల పాఠ్యాంశమును సంక్షిప్తంగా తెలియజేయండి.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! మొట్టమొదట చిదాకాశరూపమగు బ్రహ్మము మాత్రమే ఉన్నది. ఇప్పుడు కూడా కేవలం బ్రహ్మమే ఉన్నది. ఇక ముందు కూడా సర్వదా బ్రహ్మమే సర్వత్రా ఏర్పడి ఉండబోవుచున్నది. అట్టి బ్రహ్మము సదా–సర్వదా–సర్వత్రా ఆనందమయమేగాని దుఃఖ మయం కాదు. అద్దానియందు జగత్తు కల్పితదృష్టియేగాని వాస్తవం కాదని నేను అత్యంత సుస్పష్టంగా వ్యక్తీకరించి ప్రకటించియున్నాను కదా! వాస్తవానికి లేని జగత్తు దుఃఖకారణం ఎట్లా అవుతుంది? "ఈ జీవుడు అజ్ఞాన దృష్టిచే దృశ్యమును సరిఅయిన రీతిగా అన్వయించుకోవటం చేతనే దుఃఖం పొందటం జరుగుతోంది" అని మనం చెప్పుకోక తప్పదు. "ఈ సృష్టి ఎక్కడి నుండి వస్తోంది? ఈ దృశ్యమునకు జనన స్థానం ఏమిటి?" అనే ప్రశ్నలకు ఇక్కడ సమాధానం మరల గుర్తుచేస్తాను. అది గ్రహిస్తే సర్వదుఃఖాలు తమంతట తామే తోక ముడుస్తాయి, విను.

చిదాకాశమగు బ్రహ్మము 'చిత్ (ఎరుగుట) అనే ఒకానొక స్వభావము స్వతఃగా కలిగి ఉన్నది. బ్రహ్మమే చిదాకాశము. అట్టి 'చిత్ స్వభావము'తో "నేను సమష్టి జీవరూపుడను" అను సమష్టి అహంకార రూపంగా తనను తాను ఎరుగుచున్నది. కనుక ఆ సమష్టి జీవాహంకారము చిత్ స్వభావ రూపమే! చిత్ స్వభావము బ్రహ్మమే కదా! కనుక సమష్టి జీవాహంకారపురుషుడగు బ్రహ్మదేవుడు (లేక) హిరణ్యగర్భుడు స్వతఃగా బ్రహ్మమే అయివున్నాడు. ఆతని సంకల్ప రూపమగు సమష్టి అహంకారము కూడా బ్రహ్మమే!

అట్టి సమష్టి అహంకారము యొక్క రూపకల్పనయే ఈ జగత్తు. కాబట్టి ఈ జగత్తుగా కనిపించే సమష్టి జీవాహంకారుడగు హిరణ్యగర్భుని (బ్రహ్మదేవుని) జగత్ దేహం స్వతఃగా బ్రహ్మమే అయివున్నది. కనుక...

పరబ్రహ్మం → స్ఫురణరూప జ్ఞానం → హిరణ్యగర్భరూపత్వం → జగత్తు

ఈ నాలుగు పర్యాయపదములే! అభేదములే! వేరు వేరు కావు.

బ్రహ్మము యొక్క సంకల్పమాత్రమే ఈ సమస్తం అయివున్నది. నీవు – నీ ఊహలో స్ఫురించే ఒక కొండ వేరువేరా? కాదు కదా! నీ ఊహలో కనిపించిన కొండ నీకు వేరుగా పుట్టినదెప్పుడు? తొలగేదెప్పుడు? మొదలే అది ఊహ కదా! అట్లాగే ఈ సమస్తము ఏదైవున్నదో... అట్టి బ్రహ్మము నందు వాస్తవానికి బ్రహ్మదేవుడుగాని, జగత్తుగాని ఒకింతకూడా జనించనే లేదు. అంతా కూడా ఇతఃపూర్వం లాగానే యథారీతిగా నిర్వికారము – జన్మరహితము అగు పరబ్రహ్మమే అయివున్నది. అయితే అజ్ఞానం కొనసాగుచున్న జీవునికి మాత్రం ఇదంతా 'జగత్తు'గా భాసిస్తూ ప్రతిభాసిక సత్యంగా ఒప్పుచున్నది. ఇది దృశ్యరూపంగా పారమార్థిక సత్యము కాదు! "ఇది కనిపిస్తోంది కదా! కనుక ఈ జగత్తు మాకు సత్యమే" అని ఎవరైనా అనుకొంటే, వారిని... "దూరంగా కొండలు నునుపుగా కనిపిస్తున్నాయి కదా! అవి నునుపేనని మీరు అనుకుంటున్నారా? ఎండమావులలో జలతరంగాలు కనిపిస్తున్నాయి కదా! అవి నిజమైన జలతరంగాలని మీరు అనుకుంటున్నారా?"... అని ప్రశ్నించు. లేదు కదా! అట్లాగే ఈ జగత్తు అనేక భేదరూపములతో కనిపించవచ్చుగాక! వాస్తవానికి ఇదంతా అభేదరూప బ్రహ్మమే! ఈ దృశ్యరూపం, సృష్టికాలం మొదలుగా – భ్రాంతిచే ఉదయించి భ్రాంతిచేతనే కొనసాగుచున్నది. వాస్తవానికి ఇది ఉదయించనే లేదు. "పుట్టని బిడ్డకు పేరు పెట్టటం" వంటిదే ఈ జగత్ దృశ్య చమత్కార ప్రాప్తి. ఎందుకంటే, అంతా కూడా నిర్వికార మగు బ్రహ్మమే అయివుండగా... అద్దానియందు 'భ్రాంతి' అనబడునది మాత్రం ఎక్కడున్నది? భ్రాంతి కూడా బ్రహ్మమే! అనేక తరంగాలు జలమునకు వేరుగా లేవు కదా! వేరుగా లేనట్టి తరంగాలకు ఏకత్వమెక్కడిది? అనేకత్వమెక్కడిది? నిరాకార జలం – సాకార జలతరంగాలకు భేదమే లేదు కదా! అట్లాగే, నిరాకార బ్రహ్మం – ఆ బ్రహ్మమునందు కనిపించే సాకార జగత్తుకు మొదలే భేదం లేదు. భేదమే లేనిదాని పట్ల ఏకత్వ–అనేకత్వ శబ్దాలు ఎట్లా పొసగుతాయి? చెప్పు!

కాబట్టి ...ఈ సమస్తం 'మహాశాంతము' అయినట్టి బ్రహ్మఘనమే అయివున్నది. విశాలమగు ఆకాశం తనయందలి శూన్యత్వమును అప్రయత్నంగాను, స్వతః సిద్ధంగాను ప్రదర్శించునదై ఉంటోంది కదా! అట్లాగే శుద్ధము, శాంతము అగు పరబ్రహ్మం కూడా తనయందు స్వతః స్సిద్ధంగాను, అప్రయత్నంగాను తనయొక్క 'చిత్స్వభావము' అను స్వతఃస్సిద్ధమైన విశేష భాగం చేత "సమష్టి అహంకారము"ను ఎరుగుచు అద్దానిని స్ఫురింపజేస్తోంది. ఇక ఈ వ్యష్టి అహంకారము కూడా సమష్టి అహంకారము యొక్క "స్వభావ సిద్ధము – అప్రయత్నపూర్వకము", అగు ప్రదర్శనమే అయివున్నది. కాబట్టి బ్రహ్మమే తనను తాను వ్యష్టి అహంకారముగాను, ఆ వ్యష్టి అహంకారమునకు ప్రాప్తిస్తున్న దృశ్య విభాగ చమత్కారంగాను వెలుగొందుచున్నది. వాయువు–చలనము, అగ్ని–ఉష్ణత్వము, పూర్ణచంద్రుడు–శీతలత్వము స్వభావసిద్ధమే అయినట్లు బ్రహ్మము–చిత్స్వభావము, హిరణ్యగర్భుడు–సమష్టి అహంకారం, సమష్టి–వ్యష్టి ఇవన్నీ స్వభావ సిద్ధంగానే ఏర్పడి ఉంటున్నాయి.

కనుక 'జగత్తు' ఒక పీడగా కాకుండా, క్రీడగాను, బ్రహ్మంగాను జీవన్ముక్తులు దర్శిస్తున్నారు. అందుచేత వారికి ఇక్కడ తొలగవలసినది గాని, క్రొత్తగా పొందవలసినదిగాని ఏదీ ఎక్కడా కనిపించ టమే లేదు. వారికి ఈ పదార్థ సత్తా సహజమైనది గాను, శుద్ధబ్రహ్మరూపంగాను అగుపిస్తోంది.

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ ఈ బ్రహ్మ చైతన్యము "అహంకారము, పదార్థ సత్త" మొదలైన వాటిని ఏ ఏ సమయాలలో స్ఫురింపజేయకుండా ఉంటోంది?

అట్టి పరబ్రహ్మము సదా "నిరావరణము, ఆద్యంత రహితము, అనునిత్యము" అయి వెలయున్నది కదా! అది సర్వదా వర్తించుచుండగా "అది సృష్ట్యాది యందు పదార్థములను స్ఫురింపజేస్తోంది"... అని మీరు ఎట్లా సిద్ధాంతీకరిస్తున్నారు.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రామచంద్రా! నీవు చెప్పినది సత్యమే! యౌక్తిక దృష్టితో (జగత్తు కలదు - ఇది ఎట్లా వచ్చింది? అనే దృష్టితో) చూస్తే... బ్రహ్మ చైతన్యము - "అహంకారము, జగత్తు" మొదలైన వాటిని నిజచైతన్య రూపంగా ఎల్లప్పుడూ ప్రకాశింపజేయుచునే ఉన్నది. అది స్వభావమేనని అనుకున్నాం కదా! అయితే, 'అనాది, జన్మరహితము' అగు పరబ్రహ్మమునకు - స్వరూప చైతన్యముచే ఏర్పడే స్వరూప ప్రాప్తియందుగాని, అవిద్యచే ఏర్పడే అహంకారము మొదలైన పదార్థముల స్ఫూర్తియందుగాని, మరొకదానియందుగాని ఎట్టి అపేక్ష ఉండదు. కనుక పరబ్రహ్మం నందు అజ్ఞానం చేత కనిపించే భావ-అభావములు (సృష్టి ప్రళయములు) చిదాకాశరూపములే అయివున్నాయి. "సృష్టి-స్థితి-లయములు" అనే మూడింటిలోనూ ఆ నిర్మల పరబ్రహ్మము సదా సర్వత్రా యధాతథంగా అప్రమేయమై వెలయుచున్నది.

అవిద్యాదృష్టిచే ఈ జగత్తు యొక్క యధార్థ తత్త్వమేమిటో ఎరుగబడటం లేదు. విద్యా దృష్టి చేతనో, ఈ జగత్తు ఒకింత కూడా లేనిదే అగుచున్నది. అంతా కూడా చిద్రూపమే! మిశ్రమ దృష్టిచే బ్రహ్మము, జగత్తులు ఒకదానికొకటి అభిన్నమై ఉన్నాయి. కాబట్టి "బ్రహ్మము, అహంకారాదులతో కూడిన జగత్తు" - ఉభయము అభిన్నరూపములై ఉన్నాయి. ఇక పరబ్రహ్మమో, సర్వదా స్ఫురించు చున్నదే అగుచున్నది. అది అంతటా అన్నిటా సర్వదా వేంచేసియు ఉన్నది.

❖

ఈ ప్రపంచసత్త దేహము కంటే భిన్నం కాదు. అది సమష్టి - వ్యష్టి జీవ కల్పనానుసారమే ఉన్నది కదా! అట్టి ఈ ప్రపంచము నిర్వికారము, ఆద్యంతరహితము అగు బ్రహ్మమే అయివున్నది. ఓ రామచంద్రా! నీవు అద్వయమగు బ్రహ్మ జ్ఞానము కలిగివున్నప్పటికీ కూడా... అజ్ఞానమును తాత్కాలికంగా స్వీకరించావు. నా ఉపదేశ శబ్దములను ఆసక్త చిత్తుడవై మిశ్రమ దృష్టియగు ప్రపంచము, నిష్ప్రపంచములను పొందుచున్నావు. వాస్తవానికి తత్త్వదృష్టిచే బ్రహ్మము - జగత్తు అనబడు రెండూ లేవు. మిశ్రమ దృష్టిచే కూడా బ్రహ్మము సర్వస్వరూపము అయివున్నది కదా! అద్దానిలో ఏదైతే ఒకింతగా 'జీవుడు' అనే రూపంతో ప్రకాశింపజేయుచున్నదో... ఆ జీవరూపమును ప్రకాశింపజేసేది - ప్రకాశించుచున్నది బ్రహ్మమే అయివున్నది. కాబట్టి బ్రహ్మం ఎల్లప్పుడూ సమస్తముగా

ప్రకాశించుచునే ఉన్నది. ఇక నిర్విశేష దృష్టిచే బ్రహ్మము బ్రహ్మముగానే ఉన్నది. అది దేనినీ (అహంకారము మొదలైన వాటిని) ప్రకాశింపజేయటం లేదు. అహంకారాదులుగా అవటంలేదు. అయితే, సర్వుల అహంకార రూపంగా కనిపించేదంతా బ్రహ్మమే అయి వున్నది.

ఓ రామచంద్రా! "బద్ధజీవుడు" అని చెప్పబడేవాని దృష్టికి ఏ త్రిలోకములు కనిపిస్తున్నాయో... వాటి యొక్క వాస్తవరూపం బ్రహ్మమే! "బ్రహ్మమే సదా-సర్వదా నా స్వరూపంగాను - దృశ్యరూపంగాను భాసిస్తోంది" ...అనునదొక్కటే సర్వబంధములకు, సర్వదుఃఖములకు, సర్వ వేదనలకు ఔషధ రూపమైయున్నది. ఇక ముక్తుని దృష్టియందో... త్రిలోకములుగాని, నానాత్వముగాని ఒకింత కూడా భాసించటమే లేదు! అంతటా అన్నిటా సర్వత్రా పరబ్రహ్మమే సర్వాత్మకమై, ద్రష్ట - దృశ్య స్వరూపమై, సర్వదా నిర్మలము, అపరిచ్ఛేదము, అప్రమేయము అయి వెలుగొందుచున్నది.

ఓ రామచంద్రా! ఆకాశంలో వృక్షాలు - కొండలు ఉండవు కదా! అట్లాగే బ్రహ్మమునందు జగత్తులు జనించటం లేదు. నశించటం లేదు. జీవన్ముక్తులు ఈ విషయము ఎరిగి ఉన్నవారై పరమశాంతులై ఉంటున్నారు. అయితే ఇక నీవు మాత్రం "ఉపదేశము, ఉపదేశక్రమము" యొక్క ప్రవృత్తి కొరకు మాత్రమే "సందేహము" నివృత్తి అయ్యేవరకు, తత్త్వజ్ఞానము హృదయస్థం కానంతవరకు భేదమును నమ్ముము. అయినా కూడా "నేను అభేద దృష్టిని సముపార్జించాలి"... అనే ఆశయమును మాత్రం ఏమరువవద్దు. ఆ తదనంతరం భేదదృష్టి యుక్తియుక్తంగా తొలగుతూ ఉండగా, ఉత్తమమైన ఆత్మజ్ఞానం ఆవిర్భవిస్తోంది. అట్టి ఉత్తమోత్తమ ఆత్మజ్ఞానం ఆవిర్భవించిన తరువాత శబ్దబుద్ధిగాని, అహంకారము గాని, అద్దాని సంకల్పమాత్రమగు జగత్తుగాని, బ్రహ్మదేవుని సృష్టి విశేషాలుగాని, శాస్త్రములలో కనిపించే చర్చ - మీమాంసలు గాని నీ నిజస్వరూపము నందు స్థానము పొందజాలవు! స్వప్నంలో కనిపించిన ఇల్లు - కొండ నీ స్వరూపములోని (లేక దేహము యొక్క) విభాగాలౌతాయా? అవవు కదా! అట్లాగే ఈ దృశ్యము నీ స్వరూపములోని విభాగమని కూడా అనిపించుకోదు.

❖

శ్రీరాముడు : హే మహర్షీ! మీరు చెప్పేదంతా అత్యంత సముచితము, శ్లాఘనీయము, అత్యద్భుతము, యుక్తయుక్తము, అనుసరణీయము, సులభ గ్రాహ్యము అయివున్నది. ఇప్పుడిక "సమష్టి అహంకారం" అర్థం చేసుకోవటానికి వీలుగా మాకు బోధించండి.

మునీంద్రా! ఆ పరబ్రహ్మమునందు 'అహంత్వము' అనేది మొట్టమొదటగా ఎట్లా స్ఫురిస్తోంది? స్ఫురించిన తరువాత మరింకా ఏమగుచున్నది? సర్వజ్ఞులగు తమరు మాపై జ్ఞానామృతాన్ని వెదజల్లుచున్నారే! మీ మృదుమధుర ప్రసాద వాక్యాలు నాకు ఇంకా ఇంకా మరికొంత వినాలని కుతూహలం కొనసాగుచునే ఉన్నది.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : సరేఁ! జగత్తు యొక్క పురాణేతిహాస పూర్వక సృష్టిక్రమం చెప్పుచున్నాను విను.

ఆ పరబ్రహ్మమున 'అహంత్వము' స్ఫురించిన తరువాత 'ఆకాశసత్త' ప్రవర్తిస్తోంది. ఆ తరువాత 'దిక్ సత్తా', 'కాలసత్త' స్ఫురించి ప్రవర్తిస్తున్నాయి. ఆపై దేశ - కాల - వస్తుభేదసత్త ప్రవృత్తమౌతోంది.

ఇక ఆపై సమష్టి – వ్యష్టిత్వములు ప్రవర్తిస్తున్నాయి. ఇక అటు తరువాత 'చిదాకాశమయములే' అయివున్న దేశ – కాలాది సత్తల పరస్పర భేదములయినట్టి జాతి – గుణ – క్రియాదుల గూర్చిన భేదసత్త కల్పన ఏర్పడుతోంది. అనగా భేదమునకు సంబంధించిన అధ్యాస రూపుదిద్దుకుంటోంది. అయితే ఆ భేద వ్యవహారమంతా చిదాకాశమే సుమా!

ఆత్మకు ఎప్పుడైతే ఈ దేహాదులందు "ఇచ్చట నేను ఉన్నాను" అనునది ఏర్పడుతోందో, ఆ మరుక్షణమే "అచ్చటచ్చట (మరొకచోట) నేను లేను" అని కూడా అప్పటికప్పుడే భాసిస్తోంది. స్వాత్మయే... వస్తుకృత పరిచ్ఛేదము, దేశకృత పరిచ్ఛేదము... అను ఉభయ రూపములుగా (ద్వైత రూపంగా) ఉదయించుచున్నదై ఉంటోంది. ఆ చిదాకాశ మయములగు దేశ – కాలాది – సత్తల పరస్పర భేదములైన జాతి, గుణ, క్రియాదులతో గూర్చిన కల్పనచే ఈ నామరూపాత్మక జగత్తు యొక్క భేద అభ్యాసం సంభవిస్తోంది. వాస్తవానికి ఇదంతా చిదాకాశమే! ఈ ప్రకారంగా నిరాకారమగు "పరబ్రహ్మపదము" నందు 'అహంభావము' ద్వారా దేశ – కాలాదుల కల్పన సంభవిస్తూ ఉండగా, 'దృశ్యము' అనే పేరుగల ఈ జగత్తు ప్రకాశరూపంగా భాసిస్తోంది. అట్లా భాసించుచున్నదంతా బ్రహ్మము కానట్టి క్షణము ఎప్పుడూ లేదు. అనగా, శాంతము, జన్మరహితము, ఏకము, ఆది మధ్యాంతములనేవే లేనిది. జీవుడుగా, జగత్తుగా ఏమాత్రం భావన పొందనిది... అగు చిదాకాశమే

జీవుడు 'అనుదానిని' తన యందు కల్పించుకుంటోంది.

ఆ జీవునికి ఉపాహారమగు 'దృశ్యము'గా తానే ప్రత్యక్షమై సుదీర్ఘంగా నామ రూపాత్మకంగాను, మార్పు చేర్పులతోను కొనసాగుతోంది.

అనగా ఆ చిదాకాశమే ద్రష్టయగు జీవుని రూపముగా అయి, ఆ జీవాహంకారము నుండి తనయందే – అనగా నిరావరణమగు జీవసాక్షి రూపమైన చిదాకాశమునందే అతి విశాలమగు ఈ దృశ్యము దర్శిస్తోంది. ఆత్మజ్ఞానము కలుగనంతవరకు అట్టి చిదాకాశ ద్రష్టాహంకారము యొక్క చిదాకాశ మాత్ర దృశ్యదర్శన భ్రమ కొనసాగుచూనే ఉంటోంది. అయితే... చిదాకాశము సర్వదా యథాతథమే కాని దృశ్య రూపముగా గాని, ద్రష్ట రూపముగా గాని పరివర్తమవకుండానే, భావనా చమత్కారముచే ఈ జగన్నాటకమును నడిపిస్తోంది.

❖❖❖

12. ప్రాక్తన / పూర్వకల్ప శ్రీ వసిష్ఠ రామ సంవాదము

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ శత్రుమర్దనా! శ్రీ రామచంద్రా! ఇప్పుడు నీవు ఏ 'జగత్ తత్త్వం' గురించి, 'ఆత్మతత్త్వం' గురించి నన్ను అడిగావో... ఈ విషయమే పూర్వం జరిగిపోయిన కల్పములలోని ఒకానొక కల్పంలో రామావతారమున నన్ను అడిగావు. ఆ పూర్వకల్పంలో గురువైన నేను శిష్యుడ వగు నీకు ఎట్లా సమాధానం చెప్పటం జరిగిందో అది ఇప్పుడు మరల యథాతథంగా పునరుచ్చరిస్తాను.

శ్రీరాముడు : స్వామీ! ఇతఃపూర్వం కూడా మీరు నాకు బోధించియున్నారా? ఎప్పుడు? ఎట్లా?

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : అవును ఆ పూర్వకల్పంలో కూడా నీవు శ్రీరాముడవై ఉన్నావు. నేను వసిష్ఠుడనై ఉన్నాను. అప్పుడు కూడా నీకు ఇట్లాగే వైరాగ్యం కలుగగా నేను నిన్ను సమీపించటం జరిగింది. ఇద్దరం ఒకానొక ఆశ్రమంలో సమావేశమైనాము. గురు-శిష్య సంవాదరూపంలో మనిద్దరి మధ్య ప్రశ్న - సమాధానాలు కొనసాగాయి. నాకైతే ఆ చిత్ చమత్కారమంతా ఇప్పుడే కొద్ది క్షణాల క్రితం జరిగినట్లుగా గోచరిస్తోంది. అప్పుడు నీవు నన్ను ఇట్లా ప్రశ్నించావు.

❖

ప్రాక్తన శిష్యుడు : హే మహాత్మా! ఈ కనబడే సమస్త జగత్తు విషయమై నాకొక గొప్ప సంశయం ఏర్పడుతోంది. ఆ సంశయమును ఛేదింప వేడుకొనుచున్నాను. 'మహాకల్పము' యొక్క అంతము సమయమున ఏది నశిస్తోంది? ఏది అప్పటికీ కూడా నశించక - శేషించియే ఉంటోంది?

ప్రాక్తన గురువు : బిడ్డా! ఒకడు ఒక సుదీర్ఘమైన కల కంటున్నాడనుకో! అప్పుడు ఆతడు గాఢనిద్రలో (స్వప్న రహిత సుషుప్తిలో ప్రవేశించినప్పుడు)... ఏది నశిస్తుంది? ఏది శేషిస్తుంది? స్వప్న దృశ్యమంతా నశించినదై ఆత్మమాత్రంగా శేషిస్తోంది కదా! అట్లాగే మహాప్రళయమందు కూడా... దృశ్యమంతా నశిస్తోంది. దృశ్యమున్నప్పుడే ద్రష్ట కదా! దర్శనమే లేకపోతే ద్రష్టగాని దృశ్యముగాని ఉండవు కదా! అట్లాగే... దృశ్యమంతా ద్రష్టతో సహా నశించిపోగా... అవన్నీ ఎద్దానియందు లయము పొందుచున్నాయో... అట్టి దృక్ స్వరూపమగు ఆత్మ మాత్రమే శేషిస్తోంది? అనగా ఇప్పుడీ దృశ్యంలో అంతర్గతమై ఉన్న ఈ భూమి, ఆకారం, పది దిక్కులు, క్రియ, కాలక్రమము, సమస్త భూతములు (జీవులు)... ఇవన్నీ నశించినవై, కొంచెము కూడా ఏ మాత్రం మిగలనివై 'అవ్యాకృతాకాశము' నందు లయించిపోతున్నాయి. సముద్ర జలతరంగాలు సముద్ర జలంలోనే లయిస్తున్నట్లు ఈ సర్వం అవ్యాకృతాకాశంలో విలీనమై పోతున్నది. ప్రళయంలో భోక్త ఉండదు. ఇక భోగ్యం ఎట్లా ఉంటుంది? అట్లాగే కారణములన్నిటికీ కారణరూపములగు బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్ర, ఇంద్రాదుల పేర్లు కూడా ఆ మహాకల్పాంతంలో ఇక ఉండజాలవు. ఓ ప్రియశిష్యా! ఈ దృశ్యం త్రిమూర్తులతో సహా అవ్యయమగు చిద్వస్తువు యొక్క వివర్త రూపాలే కదా! అట్టి ఈ దృశ్య జగత్తు నశించిపోగా అప్పుడు కేవలము నిర్మల చిదాకాశమే శేషిస్తోందని అనుమానించ బడుతోంది. ఎందుకంటావా? ఈ సృష్టులన్నీ అధ్యస్తమై ఉన్నది, ఈ సృష్టుల అనుభవమునకు సర్వదా హేతువై ఉంటున్నది కూడా కేవల సాక్షియగు చిదాత్మయే కదా! అట్టి చిదాత్మచేతనే సర్వ ప్రపంచ శూన్యరూపమగు ప్రళయము కూడా సిద్ధిస్తోంది. ఏ సాక్షి చిదాకాశము నుండి ఈ దృశ్య జగత్తు ఆవిర్భవించిందో... అట్టి సాక్షి చిదాకాశం యొక్క సాక్షిత్వ ప్రకర్షణయగు ఈ దృశ్య జగత్తు ఇక ఆపై నిర్మల, కేవల చిదాకాశముగా శేషిస్తుందనటంలో (అనుభవం అవటంలో) ఆశ్చర్యమేమున్నది?

ప్రాక్తన శిష్యుడు :

> **నాఽసతో విద్యతే భావో, నాఽభావో విద్యతే సతః**
> **ఇదం తత్కథమాభోగి విద్యమానం క్వ గచ్ఛతి?**

గురువర్యా! అసత్ పదార్థానికి ఉనికియే లేదు. సత్ పదార్థానికి 'లేమి'యే లేదు కదా! కాబట్టి ఈ విశాలంగా విద్యమానమై ఉంటున్న ఆకాశము – భూమి – సముద్రాలు – నక్షత్రాలు – జీవులు మొదలైన అనేక విశేషములతో కూడిన జగత్తు ప్రళయంలో ఎక్కడికి వెళ్ళుచున్నది? ఏం రూపం పొందుతోంది?

ప్రాక్తన గురువు : ప్రియ శిష్యా! శ్రుతులు మాయచే ఎదురుగా కనిపిస్తున్న నామరూపాత్మకమైన మాయాజగత్తు యొక్క అభావమును (జగత్తు జగత్తుగా లేదు. దీనికి అధిష్ఠానమై ఉన్న ఆత్మవస్తువును దర్శించండి అని) సూచన చేస్తున్నాయి. దర్శింపజేస్తున్నాయి. అంటే సత్యమగు జగత్తు (జగత్తు ఆత్మయే కనుక) సత్యమగు ఆత్మ యొక్క అభావమును కాదు. ఈ పదార్థముల యొక్క భ్రమత్వము ప్రత్యక్ష ప్రమాణములచే శాస్త్రములచే ప్రసిద్ధమయ్యే ఉన్నది."మాయా జగత్తు యొక్క నాశనము" అని శాస్త్రములు ప్రతిపాదించేది "మాయచే దర్శించు జగత్తు వాస్తవానికి లేదు" .... అని సుస్పష్ట పరచటం మాత్రమే! వాస్తవానికి ఈ జగత్తు స్వతఃగా లేదు. కాబట్టి నీవు చెప్పినట్లు

అసత్తు అగు దానికి ఉనికియే లేదు. ఉనికియే లేని దానికి నాశనం మాత్రం ఎక్కడిదో చెప్పు?

సత్తు అగుదానికి 'లేమి' అనునదే లేదు. ఈ కనబడే జగత్తు బ్రహ్మముకాని క్షణమే లేదు. బ్రహ్మము ఈ కనబడే జగత్తుగా అయిన క్షణము కూడా లేదు. ఏదైతే వాస్తవానికి ఉన్నదో (సత్ స్వరూపమగు ఆత్మ) అది అసత్తు ఎన్నటికీ కాదు. (అది లేకపోవటం, మరొకటిగా అవటం అనేది ఎప్పుడూ ఎక్కడా జరుగదు) సత్తుకు నాశనమనేదేదీ లేదు. ఎక్కడైనా మృగతృష్ణాజలం స్థిరమై ప్రతిష్ఠ కలిగినదై కొంతకాలంగాని, అల్పకాలంగాని, దీర్ఘకాలం గాని ఉన్నదా? మృగతృష్ణలో మొదలే జలం లేదు కదా! ఇక అది ఎంతకాలం జలరూపంలో ఉంటుందన్న ప్రసక్తి ఎక్కడిది? రెండవ చంద్రుని గురించిన భ్రమ స్థిరంగా ఉన్నదెప్పుడు? ఆకాశంలో (భ్రమచే కనిపించే) కేశాలు ఎక్కడున్నాయి? అంతెందుకూ? భ్రమ సిద్ధమగు అనుభవానికి స్థిరత్వం ఎక్కడున్నది? "సర్ప – రజ్జుభ్రాంతి"లో "త్రాడు పాముగా ఎంతకాలం ఉంటుంది?" అని అడిగిన వారికి సమాధానం ఏమి చెప్పాలి? "త్రాడును త్రాడుగా తెలుసుకోనంతవరకు"... అని మాత్రమే అనగలం కదా!

ఓ పుత్రా! ఈ దృశ్యమంతా భ్రాంతి మాత్రమే!

అసన్మయము (స్వతఃగా లేనిది, భ్రమచే అనుభవమగుచున్నది) అయివున్నది. స్వప్నంలో పురంలాగానే ఈ జాగ్రత్ దృశ్యమంతా భాసిస్తోంది. కాబట్టి ఇది (భ్రమ తొలగగానే) నశించకుండా ఎట్లా ఉంటుంది? అసత్తుకు భ్రమ తొలగటం చేత వినాశనము అనివార్యమైయున్నది. జాగ్రత్తుకు వచ్చేసరికి స్వప్నం నశించటం లేదూ? స్వప్నంలో ప్రవేశించే ద్రష్టపట్ల జాగ్రత్తు స్ఫురణలో లేకపోవటం ప్రతి జీవునియొక్క దైనందిన అనుభవమే కదా! అట్లాగే ఏది వర్తమానంలో ఘనీభూత దృశ్యముగా అనుభూతమౌతోందో,.... అదంతా కూడా "ఆత్మజ్ఞానము" అనే మెలుకువచే సర్వత్రా సర్వదా సంపూర్ణంగా శమించి పోతోంది. జ్ఞానము వికసించినప్పుడు ఈ జగత్తంతా ఎక్కడికి పోతోందంటావా?

జాగ్రత్తులోకి రాగానే ఆ జీవుడు అంతదాకా దర్శించిన స్వప్న దృశ్యం ఎటుపోతోంది? అట్లాగే ఈ దృశ్య జగత్తు కూడా ఆత్మ జ్ఞానముచే మొదలంట్లా శమించినదై ఎటకో శీఘ్రంగా పోవుచున్నది. (లేక) ఆత్మయందే లయిస్తోంది. జగద్దర్శనమంతా ఆత్మదర్శనంగా విరాజిల్లుతోంది.

ప్రాక్తన శిష్య రాముడు : మహాత్మా! ఈ దృశ్యము కొంచెము కూడా లేనట్లయితే...మరి, కొంచెము కాలము ఈ దృశ్యముగా కనిపిస్తున్నదేది? మరల జ్ఞానప్రాప్తి తరువాత భాసించకుండా ఉంటున్నదేది? అసలు ఈ "భాసించటం, భాసించకపోవటం" అనేది దేని రూపమైయున్నది? చిదాకాశమే ఈవిధంగా జగత్తుగా భాసించటం, జ్ఞాన ప్రాప్త్యానంతరం జగత్తుగా భాసించకపోవటం నిర్వర్తిస్తోందా ఏమి?

ప్రాక్తన గురువు : బిడ్డా! ముత్యపు చిప్ప (శక్తి)లో అద్దాని చాకచక్యం చేతనే వెండి (రజితము)వలె స్ఫురిస్తోంది కదా! అట్లాగే నిర్మలమగు చిదాకాశమే నిజ 'చిత్ స్వభావం' చేత ఈ విధంగా 'జగత్తు' రూపంగా స్ఫురిస్తోంది. అంతేగాని జగత్తు అనబడేది వేరుగా ఎక్కడా లేదు. ఆ నిర్మలచిత్తు తన నిర్మలచిత్‌స్వభావమును త్యజించకుండానే ఈ విధంగా విశాల జగత్తుగా భాసించటం అద్దాని స్వభావమే అయివున్నది. ఆకాశం నీలంగా కనిపించటం అద్దాని స్వభావమే కదా! అవయవి యొక్క అవయవములు ఆతని స్వభావమే కదా! అట్లాగే, దృశ్యరూప 'స్ఫురణ – అస్ఫురణ', 'సృష్టి – ప్రళయములు' – ఇవన్నీ కూడా చిదాకాశము యొక్క స్వరూప చమత్కారములే అయివున్నాయి.

నీవు నిర్మలమైన జలాశయం సమీపించావనుకో! అందులో నీకు వినీలాకాశం ప్రతిబింబితమై కనబడుతోంది. స్నానం చేద్ధామనో, (లేక) ఆ ప్రతిబింబ వినీలాకాశాన్ని పరిశీలిద్దాం అనో ఆ నీళ్ళలో ప్రవేశించావనుకో! అప్పుడేమౌతుంది? నీటి యొక్క కదలికచే ఆ ప్రతిబింబాకాశము జలాశయంలో కనిపించక క్షయిస్తుంది. ఆ ప్రతిబింబాకాశం ప్రతిబింబిస్తున్నప్పుడు, క్షయిస్తున్నప్పుడు కూడా వాస్తవాకాశం అక్షయమై యథాతథంగా ఒకే రూపంతో ఏర్పడి ఉంటోంది కదా! అట్లాగే నిర్మలమగు బ్రహ్మము కూడా సృష్టి – ప్రళయములందు అక్షయమై, ఏకరూపమై సర్వదా యథాతథంగా వెలుగొందుచున్నది. ఓ రామా! అట్టి నిశ్చల, ఏకరూప, అక్షయ చిదాకాశరూపుడవే నీవు కాని... సాకార ప్రతి బింబమాత్రమగు భౌతిక రూపుడవు, (లేక) మనోరూపుడవు కాదు!

స్వప్నమునందు – సుషుప్తి యందు నిద్ర సదా ఏకరూపమే అయివున్నది కదా! అట్లాగే సృష్టి – ప్రళయములందు అక్షయమగు చిద్రూప బ్రహ్మము సదా ఏకరూపముగానే ఏర్పడినదై ఉంటోంది. స్వప్నంలోని జగత్తు మెలుకువ వచ్చేసరికి ఏ విధంగా పూర్ణంగా శమిస్తోందో... అట్లాగే ఈ మన దృశ్య జగత్తు కూడా 'జ్ఞాన బోధ'చే బోధ దశయందు సంపూర్ణంగా శమించినదగుచున్నది. మనం స్వప్న జగత్తును ఏమని చెప్పుకుంటాం? "అది శూన్యము" అని అంటాం కదా! ఎందుకు? మెలుకువ రాగానే స్వప్నంలోని వస్తువులేవీ ఇక్కడ జగత్తులో కనిపించటం లేదు కాబట్టే కదా! అంతేగాని "నాకు కనిపించిన స్వప్నంలోని జగత్తు ఎక్కడో అంతదూరంలో ఉన్నది"... అని ఎవరూ అనుకోవటం లేదే? లేక, "ఆ స్వప్నంలోని జీవులు అది అట్లా అనుభవించటం కొనసాగుచుండగా నేను మాత్రం ఇటు వచ్చేశాను"... అని ఎవరైనా అనుకుంటున్నారా? లేదే! ఎందుచేత? ఎందుచేతనంటే, మన

వాసనామయ ప్రపంచమున మన వాసనలే ఆయా రూపాలుగా స్వప్నంలో కనిపించటం జరుగుతోందని మనకందరికీ తెలుసు కాబట్టే! మన వాసనామయ ప్రపంచం మన జీవాకాశంలోనే సంభవమౌతోంది గాని, అది అన్యులకు సంబంధించినది కాదని తెలుసు గనుక!

ఓ రామచంద్రా! ఇక్కడ ఒకానొక ముఖ్య విశేషం చెప్పుతాను! సునిశితమైన బుద్ధితో విను. మన చిదాకాశమునందు చిదాకాశమే మనకు జగత్తుగా స్ఫురించటమే "సృష్టి". మన చిదాకాశము నందు సృష్టిగా స్ఫురించిన జగత్తు జ్ఞానదృష్టిచే చిదాకాశముగా అనిపించటమే ప్రళయము.

ఇది గ్రహించావా? ఇప్పుడు మరొక ప్రశ్న. మనకు స్ఫురించే జగత్తు మనకు చిదాకాశ రూపంగా కనిపించవచ్చుగాక! కాని తక్కినవారి (అప్రబద్ధుల) జగద్రూప స్ఫురణ మనవలెనే చిదాకాశ రూపంగా అవవలసిన పనేమీ లేదు కదా! మన ప్రళయము వారి 'జగత్ రూప స్ఫురణ' యందు ప్రవేశించవలసిన అగత్యం లేదు. మనకు తొలగిన జగత్తు తక్కిన వారిలో (మనవలెనే ఆత్మదృష్టిగా) స్ఫురించకపోవటం మనకు ప్రమాణ. అ ప్రమాణములు కావు.

ప్రాక్తన శిష్య రామచంద్రుడు : మహాత్మా! మీరు చెప్పిన ప్రకారంగా మన సంవిత్తు యొక్క సృష్టి – ప్రళయములు మరొకని సంవిత్తులో ప్రవేశించదు కదా! అనగా ఒకడు నిద్రించటం, మరొకడు మెలుకువతో ఉండటం ఒకే గదిలో జరుగుతోందనుకోండి. అప్పుడు నిద్రపోయే వాని స్వప్న జగత్తు మెలుకువగా ఉన్నవాడు పొందదు. మెళకువగా ఉన్నవాని జాగ్రత్ జగత్తు నిద్రపోయేవానికి ఉండదు. అనగా అదే దృష్టాంతం తీసుకొని పరిశీలించగా... ఇప్పుడు నాకు అనిపిస్తున్నదేమిటంటే... ఒకడు ప్రళయం పొందుతూ ఉంటే, అది రెండవానికి సృష్టిరూపంగా భాసించవచ్చు.ఒకడు జగత్ సృష్టి పొందుచుండగా మరొకడు 'ప్రళయము'ను పొందుచున్నవాడవవచ్చు. అదేసమయంలో ఒకనికి జగదాది బుద్ధి, మరొకనికి ప్రళయబుద్ధి ఏర్పడి ఉండవచ్చునని నాకు అనిపిస్తోంది!

ప్రాక్తన వసిష్ఠుడు : ఓ మహాప్రాజ్ఞుడవగు శ్రీ రామచంద్రా! నీవు చెప్పింది సత్యమే! చైతన్యము చైతన్యముగానే వుంటోంది గాని, జగత్తుగా ఈ జగత్తు (నామరూపాత్మకంగా చూస్తున్నప్పుడు) చైతన్య స్వరూపమే అయివుంటే... అది సర్వసాధారణమై ఒకే రూపము కలిగి ఉండేది. కాని ఇది అట్లు ఉండటం లేదు. ఎట్లా అంటావేమో? ఒకానొక సుందర స్త్రీ బాటలో వెళ్ళుచున్నదనుకో!

ఒక బాటసారికి శృంగార భావాలు కలుగవచ్చు. మరొకరికి తన చనిపోయిన సోదరి గుర్తుకురావచ్చు. ఇంకొకరికి "ఇది కూడా పాంచభౌతిక శరీరమే"... అని అనిపించవచ్చు. వేరొకరు పరమాత్మ యొక్క సహస్రాది రూపాలలో ఇది కూడా ఒకానొకటి కదా... అని అనుకొని మననం చేస్తూ ఉండవచ్చు.

మరింకొకరికి "నా ఆత్మయే ఈ కనబడే రూపంలోని ఆత్మ. కనుక ఇదంతా నా భావనరూపమే కాబట్టి నా రూపమే"... అని అనిపించవచ్చు. కాబట్టి... ఈ రీతిగా చైతన్యమున అధ్యస్తమైయున్న ఈ జగత్తును చూచువారికి వారి వారి సంకల్పానుసారంగానే ఇదంతా భాసిస్తోంది. ఒకరికి ఎట్లా కనిపిస్తోందో.... ఆ రీతిగా మరొకరికి కనిపించటం లేదు. అనగా, ఈ జగత్తు ఎవరికి వారికి వారి సంకల్పానుసారంగా స్వరూప వ్యవస్థ కలిగి ఉంటోందని నిరూపించబడుతోంది కదా!

న భాతి న చ తత్కించిన్న చ తత్కించిదేవ సత్
తచ్చిదాకాశకచనం కే తత్ర సదసద్దృశౌ ॥

ఈ జగత్తు జనులందరికీ ఒకేరీతిగా భాసించటంలేదు. కాబట్టే 'ఇది తుచ్ఛం' అని చెప్పబడు తోంది. ఇది ఒకింత కూడా సత్తు కాదు. ఇదంతా కూడా ఆయా జీవులయొక్క 'స్ఫురణం' మాత్రమే అయివున్నది. కాబట్టి ఇక్కడ "ఇది సత్తు – ఇది అసత్తు"... అని ఎక్కడున్నది? ఒకవేళ "ఈ జగత్తు అధిష్ఠాన చిదాకాశ రూపముచే కలదు" అని అందామా? అట్లా అయితే బంగారం నిరాకారమే అయినప్పటికీ, ఏదో ఒక ఆకారం కలిగియే ఉంటున్నట్లు, చిదాకాశము ఉన్నచోట జగత్తు విద్యమానమై ఉండియే ఉంటోంది. ఇక దృశ్య రూపముగా ఇది ఒకింత కూడా ఎచ్చటా ఎప్పుడూ లేనేలేదు!

బ్రహ్మము పరమార్థరూపముచే 'సత్తు'గాను, వృత్తులచే కప్పబడి ఉండడంచేత 'అసత్తు'గాను ఉండటంచేతనే ఈ జగత్తంతా కూడా "సత్, అసత్' రూపమై భాసిస్తోంది. చిదాకాశరూపమగు బ్రహ్మము నాశరహితమే అయివుండటంచేత, చిదాకాశమయము అయివున్న ఈ జగత్తు కూడా నాశరహితమే అయివున్నది.

'సద్వస్తువు' అగు చిదాకాశమే సృష్టి – ప్రళయరూపములుగా కూడా అయివున్నది. ఆ చిదాకాశము ఎరుగబడనప్పుడు దుఃఖప్రదమగు సంసారముగా ప్రాప్తిస్తోంది. ఎరుగబడినప్పుడో... పరమశాంత రూపమగు మోక్షానుభవము కూడా అగుచున్నది.

విద్యతే సర్వథైవేదం సర్వం సర్వత్ర సర్వదా
న విద్యతే సర్వథా చ సర్వం సర్వత్ర సర్వదా ॥

'చిదాకాశాత్మతత్త్వము'ను ఎరిగిన జ్ఞానియగు మహనీయునికి బ్రహ్మమే సర్వదా సర్వరూపమై సర్వత్రా సదా సర్వదా వెలయుచున్నదగుచున్నది. అజ్ఞానికో... అది (బ్రహ్మము) ఎన్నడూ ఎచ్చటా ఏ రూపంగానూ లేనిదిగా అనిపిస్తోంది.

బ్రహ్మమే దేవతలుగా , ఘటముగా, పర్వతముగా, వస్త్రముగా, సకల వస్తు సమూహంగా, తటముగా, వృక్షముగా, గడ్డిగా, అగ్నిగా, స్థావరముగా (కదలనివిగా), జంగమముగా (కదిలేవిగా) – సమస్తములుగా అయివున్నదయ్యా!

కలదు–లేదు–శూన్యము. క్రియ–కాలము–భూతవర్తమాన భవిష్యత్తులు. భూమి–ఆకాశము–దిక్కులు. భావము–అభావము–భావాతీతము. జన్మ–నాశనము–ఐశ్వర్యము. శుభము–అశుభము –కర్మల యొక్క భవిష్యత్ ఫలములు.

ఈ మొదలైనవన్నీ కూడా ఆ పరబ్రహ్మమే అయివున్నది. ఏకం, నిత్యం అయినట్టి పరమాత్మ లేని పదార్థము, పరమాత్మ కాని పదార్థము ఈ బాహ్య అంతరములందుగాని, ఆది–మధ్య–అంతరములందుగాని, భూత–వర్తమాన–భవిష్యత్ (కాలత్రయం) లందుగాని ఎక్కడా ఏదీ లేనేలేదు.

సర్వం సర్వేణ సర్వత్ర, సర్వదైవాత్ర విద్యతే ।
సర్వం సర్వేణ సర్వత్ర సర్వదా అత్ర న విద్యతే ॥

ఆ అధిష్ఠాన రూపమగు పరబ్రహ్మమునందు సర్వంలో సర్వరూపాలచే, సర్వదా, సర్వత్రా జగత్తు కలదు. దృశ్యరూపందృష్ట్యా అంటావా... ఆ పరబ్రహ్మంలో ఏదియు ఏ రూపమున కూడా ఎన్నడూ ఎచ్చటాకూడా ఏమాత్రం లేనేలేదు! స్వప్నంలో అన్నీ ఉన్నాయి! కానీ ఏవీ లేవు కదా! స్వప్న చైతన్యము స్వప్నంలోని ఏ కించిత్ విభాగంలో వేంచేసిలేదు? అంతటా ఉన్నది. ఈ విధంగా స్వప్న నగరముల దృష్టాంతముచే సర్వము బ్రహ్మమయమే! కనుక సమస్తము యథాతథమే!

తృణం కర్తృ, తృణం భోక్తృ, బ్రహ్మాత్మత్వాత్ తృణం విభుః
ఘటః కర్తా, ఘటో భోక్తా, ఘటః సర్వేశ్వరేశ్వరః ॥

ఆ "గడ్డి పరక" కూడా బ్రహ్మమే అయివున్నది. అందుచేత అది కర్త – భోక్త – సర్వ వ్యాపకము అగు ఈశ్వరుడు కూడా! అట్లాగే ఈ కుండ కూడా బ్రహ్మమే కాబట్టి ఇది కర్త – భోక్త – ఇంద్రాది ఈశ్వరులకు కూడా సర్వేశ్వరుడు కూడా అయివున్నది.

పటః కర్తా పటో భోక్తా, పటః సర్వేశ్వరేశ్వరః, దృశిః కర్తా దృశిర్భోక్తా దృశిః సర్వేశ్వరేశ్వరః,
గిరిః కర్తా, గిరిర్భోక్తా, గిరిః సర్వేశ్వరేశ్వరః, నరః కర్తా, నరోభోక్తా నరః సర్వేశ్వరేశ్వరః ॥

ఈ విధంగా వస్త్రములు, నేత్రములు, పర్వతములు, మనుజులు ఇత్యాది... అన్నీ కూడా పరబ్రహ్మ స్వరూపమే కనుక దేనికి దానికే ప్రత్యేకంగా కర్త–భోక్త–ఈశ్వరేశ్వరుడు కూడా అయి వెలయుచున్నాయి. ఈ విధంగా సమస్తము బ్రహ్మస్వరూపమే అయివున్నది.

అందుచేత ప్రతి ఒక్క వస్తువునందు, అద్దాని యొక్క ప్రతి ఒక్కొక్క విభాగము నందు కూడా కర్త–భోక్త–ఆది మధ్యాంత రహితుడగు పరబ్రహ్మమూర్తి వేంచేసియే ఉన్నారు. ఈ తృణ (గడ్డిపరక) – ఘటములు (మట్టికుండ) ఆదిగాగల పదార్థాలన్నీ కూడా నిజసాక్షి అయి, సర్వవ్యాపకమైనట్టి ప్రత్యగాత్మ రూపముతోనే స్థితిని కలిగియున్నాయి. అంతేకాదు. దేనియందు అద్దానియొక్క ఉత్పత్తి–ఉనికి–వినాశనము భాసిస్తోందో... ఆ సమస్త రూపంగా సర్వవ్యాపకమగు బ్రహ్మమే అట్లు వెలయుచున్నది.

ఎవరి దృష్టిలో అయితే, "ఇదంతా కూడా ఎరుక (లేక) విజ్ఞానమునకు భిన్నమైనవి. ఇవి పాంచభౌతికము. ఇదంతా స్వకీయ లక్షణములతో కూడుకొని ఉన్నవి" అని అనిపిస్తోందో (వైశేషికులు, సౌతాంత్రికులు), అట్టి వారికి ఆ విజ్ఞానేతరమై సర్వేశ్వరతత్వమే కర్త – భోక్త కూడా అయి ఉంటోంది. ఎట్టి వాదులకు ఏఏ దృష్టిచే ఏమేమనిపిస్తోందో... అదంతా బ్రహ్మమే! బ్రహ్మమునందు బ్రహ్మమే అట్టి ద్వితీయ దృష్టిని ప్రదర్శించుకొనుచున్నదగుచున్నది. విజ్ఞాన వాదులకు (బౌద్ధులు) విజ్ఞానమే కర్త–భోక్త అగుచున్నది.

శూన్యవాదులకు – ఈ జగత్తుకు కర్తలేదు. అంతా శూన్యమే అయివున్నది. పాశుపతాదుల మతమునందు – ఈశ్వరుడే కర్త ఈశ్వరుడే భోక్త.

చూచావా రామచంద్రా! ఈ ప్రకారంగా "సర్వశక్తిమంతము" "సర్వరూపము" సర్వోత్కృష్టము" అగు బ్రహ్మమునందు సమస్తము సంభవిస్తున్నాయి. ఆ బ్రహ్మమునందు ఆయా మతవాదులకు

అభిమతమై ఉంటున్న పరస్పర విలక్షణములలైన విధి-నిషేధములు, తాత్పర్య-అతాత్పర్య వాక్యములు, జగత్ ఉత్పత్తి – వ్యావహారిక భాష్యములు అజివరోధపూర్వకంగా ఆయా మత గురువుల అభిప్రాయాలు ఆశ్రయించిన శిష్యులకు అట్లే అనుభూతమౌతున్నాయి. సమస్త వివర్తములకు అధిష్ఠానమైయున్న ఆ చిదాకాశమున సంభవించనిదేమున్నది? చిదాకాశమే 'శుద్ధస్వాత్మ' యందు ఆయా ఉపాధులలో ఆయా వాసనలను అనుసరించి... ద్రష్ట వలె అయివుండటం, దృశ్యమును భావన చేయటం, జగద్రూపమును దర్శిస్తూ ఉండటం జరుగుతోంది. అట్లా జరుగుచూ ఉన్నప్పటికీ ఆ చిదాకాశము సర్వదా నిర్వికారరూపముతోనే స్థితినొందియున్నది.

ఓ రామచంద్రా! సమస్త జీవులు పరస్పరం విలక్షణమైన దృష్టులు కలిగి ఉంటున్నారు. స్వానుభవసిద్ధములైన పదార్థానుభవాలు కలిగి ఉంటున్నారు. వారి వేరు వేరైన వివిధ రీతులైన విధి – నిషేధముల గూర్చిన అభిప్రాయములు, వివిధములైన సంకల్ప – అనుభవవిశేషములు కలిగినవారై వాసన – కామ్య – కర్మలను అనుసరిస్తూ ఆయా వ్యవహారములందు పాల్గొనుచున్నారు. వారి వారి కామ – కర్మ – వాసనలను అనుసరించి ఈ జగత్తులోని ఆయా విశేషాలు అర్థ – క్రియా సమర్థములు అగుచున్నాయి. వేరు వేరు దృష్టులు గల జీవులకు వేరు వేరైన విశేషాలు సత్యమని, మరొకరి దృష్టులు అసత్యములనీ అనిపిస్తూ వస్తోంది. ఈ విధంగా ఈ జగత్తులో అనేక అర్థ – క్రియ – కామ్య – వ్యవహారాదులన్నీ ఆయా జీవుల వాసనలను అనుసరించి పరిఢవిల్లుచున్నాయి. ఓ రామచంద్రా! ఆత్మదృష్టిచే వేరువేరుగా తమ తమ అనుభవముల దృష్ట్యా కనిపిస్తున్నదంతా "కుందేటి కొమ్ము" వలె అసత్యమే! పరబ్రహ్మమే సర్వరూపమై, సర్వానుభవములకు కారణమై తానుమాత్రం అప్రమేయమై ఉంటూనే ఈ జగత్ రచనకు ఆధారభూతమై ఉంటోంది. ఒక కథా రచయిత రచించిన కథలోని పాత్రలో తాను ఒకడు కాకపోయినప్పటికీ, ... కథలోని పాత్రలన్నీ ఆతని రచనా వ్యాసంగ చమత్కారమే అయివున్నాయి కదా! పరబ్రహ్మమే వస్తువుల యొక్క రూపమైయున్నది. జీవుల నిజ సంకల్పానుసారమే ఈ జగత్తు అనుభవమౌతోంది. ఈ విధంగా ద్రష్ట – దృశ్యముల వాస్తవ రూపం పరబ్రహ్మమే!

❖

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ దశరథరామా! ఈ విధంగా ఇతఃపూర్వం కాలగర్భంలో కలిసిపోయివున్న ఒకానొక కల్పమునందు – 'నీకు గురువునై నీకు నేను బోధించటం జరిగింది. అట్టి ప్రబోధచేకూడా అప్పుడు నీవు పూర్ణ ప్రబుద్ధుడవు అయివుండలేదు. అందుచేత మరల త్రేతాయుగంలో ఇచట దశరథ మహారాజు యొక్క ఈ అయోధ్యా సభలో నీ సమక్షంలో మరల ప్రబోధించటం జరిగింది. ఇక్కడ జన్మించి నీవు మరల అవే ప్రశ్నలను అడగటం, నీవు వాటికి ధన్యవాదాలు చెప్పటం ఈచిరవైరెండు రోజులుగా జరిగింది.

ఈ జన్మయందు నాచే ఉపదేశించబడినట్టి జ్ఞానమునంతా నీవు విన్నావు. నీ ద్వారా జనులకు ఈ మోక్షశాస్త్రాన్ని మరొక్కసారి సంపూర్తిగా అందించడం జరుగుతోంది. ఈ మన గురు-శిష్య సంవాదము మా తండ్రి బ్రహ్మదేవుని ఉద్దేశమును అనుసరించి ఆత్మజ్ఞాన శాస్త్ర నిరూపణ కొరకే

అయి వున్నది. ఈ మన సంవాదము ఆధ్యాత్మ శాస్త్రమును ప్రతిపాదించటంలో ఉత్తమమైనది. పరమార్థ వస్తువును శ్రోతలకు – పాఠకులకు గోచరింపజేసేది. సంసారము అనే సుదీర్ఘమైన రాత్రి యొక్క అంధకారమును, తాపమును పటాపంచలు చేయగలిగినది. బాధిస్తున్న సంసారాంధకారానికి పూర్ణ చంద్రబింబము వంటిది. అనేక మంది అభిప్రాయములను అనుభవములను క్రోడీకరిస్తూ, స్వానుభవమైన దానిని – విజ్ఞుల అనుభవమును నేను ఇప్పుడిక్కడ విస్తారంగా అనేక దృష్టాంతాల సహాయంతో బోధించాను.

ఈ నా చెప్పబడిన వాక్యములు విశ్వామిత్ర–నారదాది అనేకమంది సభికులగు మహనీయులైన శ్రోతలకు స్వానుభవము – నిత్యానుభూతియే అయివున్నది.

ఈ మన 'యోగవాసిష్ఠము' అనబడే శ్రీ వసిష్ఠ – రామ సంవాదముచే అనేకులు అజ్ఞానమును విశేషముగా తొలగించుకున్న వారగుచున్నారు. నిరతిశయానందరూపమగు "మోక్షము" అనే పరమ పురుషార్థమును సముపార్జించుకున్నవారగుచున్నారు. అట్లాగే నీవు అభ్యుదయమును పొంది నిర్మల బోధైక రూపుడవు అయి ప్రకాశిస్తున్నావు. ఈ ప్రకారంగా కృతకృత్యుడవైనావు.

ఇదంతా ఈ సభలో ప్రస్తావించుటచే నేను కృతకృత్యుడనైనాను. ఇదంతా ఈ సభకు వేంచేసిన అనేకమంది – శ్రీవిశ్వామిత్ర – వామదేవ – నిమి – క్రతు – భరద్వాజ – పులస్త్య – అత్రి – ఋషి – నారద – శాండిల – భాస – భృగు – భారండ – వాత్స్య – వాత్సాయనాది మహనీయుల సంత్సాంగత్యవీక్షణా ప్రయోజనంగా భావిస్తున్నాను.

జగతఃపితరులు – నా పితృదేవులగు బ్రహ్మదేవుని ప్రసన్న వీక్షణములుగా స్వీకరిస్తూ వారికి ప్రణామాలు – జేజేలు పలుకుచున్నాను. వారిపాద పద్మములకు సాష్టాంగదండ ప్రమాణపూర్వకంగా సమర్పిస్తున్నాను.

❖

ఓ రామచంద్రా! ఇక, నీవు నీకు యథాప్రాప్తమైనట్టి అయోధ్యా సామ్రాజ్యానికి చక్రవర్తివై రాజ్యాధికారము నిర్వర్తిస్తూ సుఖముగా ఉండెదవు గాక! నిర్మల స్వభావ యుక్తము – సర్వత్రా ప్రకాశమానము – సర్వరూపము... అగు పరమ్మాత పదమునందు 'స్థితి'ని ఆస్వాదిస్తూ ఉండు.

సర్వ దృశ్యపదార్థ రహితుడవై ప్రకాశించెదవు గాక! నిర్వాణరూపమగు నిరతిశయానందమున ప్రశాంతుడవై ఉండెదవు గాక! తత్ఫలితంగా శాంతచిత్తుడవై, ఆకాశ కోశము వలె మనోహరుడవై దీపించెదవు గాక! తృష్ణా వర్జితుడవై సమదృష్టితో ధర్మపూర్వకంగా రాజ్యపాలన నిర్వర్తించెదవు గాక! సర్వాత్మకుడగు పరమాత్మకు సాష్టాంగదండ ప్రణామములు. లోకకళ్యాణమగుగాక. శ్రీరామావతారము లోకకళ్యాణకారకమై, శ్రీరామనామము తరతరాలుగా భక్తులకు సులభ – మోక్షమార్గమై చతుర్దశభువనాలలో ఆచంద్రార్కం వెల్లివిరియునుగాక! స్వస్తి!

❖❖❖

XVII. మహోత్సవం

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! ఆ విధంగా శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి అమృతముచే పరిపూర్ణమగు మేఘమువలె గంభీరంగా ప్రవచనం పూర్తిచేసి చిదానంద స్వరూపులై చిరునవ్వుతో వాక్యములు ముగించారు. అప్పుడు దేవతల దుందుభులు మ్రోగాయి. వెనువెంటనే ఆకాశం నుండి మరల పుష్పవృష్టి కురిసింది. అది "పుణ్యదేవతల నగరం నుండి ఆ ఉత్సవమును వీక్షించటానికి పుష్పగుచ్ఛాలు వేంచేసినాయా" అన్నట్లున్నది. ఆ సభలోని మునిగణం అక్కడ కురిసిన దివ్య పుష్పములను గైకొని శ్రీవసిష్ఠ మహర్షి పాదములకు సమర్పించారు. ఆ సభలోని సభ్యులు మహర్షి పాదములను శిరస్సును పుష్పాలంకారం చేయసాగారు. జనన – మరణాది అనేక జన్మల దుఃఖములను తొలగించగల శ్రీ వసిష్ఠమహర్షి మహావాక్యములను మననం చేస్తూ నెమ్మదిగా ఒకరితో మరొకరు సంభాషించుకోసాగారు. ఇంతలో శ్రీ దశరథ మహారాజు సింహాసనం నుండి లేచి నిలబడ్డారు. సభంతా నిశ్శబ్దం అయిన ఆయన చెప్పబోయేదది వినటానికి అందరూ సంసిద్ధులైనారు.

❖

శ్రీ దశరథ మహారాజు : హే మహాత్మా! అరుంధతీపతీ! సప్తర్షి మండల ప్రభూ! శ్రీవసిష్ఠ మహర్షీ! ఆకాశం నుండి పవిత్ర గంగాజలం జాలువారినట్లు మీ ముఖతః వచ్చిన ఆత్మజ్ఞాన స్రవంతి 'సంసారము' అనే వ్యవహారాణ్యంలో దారి – తెన్నుగాంచక సంచరించే మాకు అమృతప్రాయంగా ప్రాప్తించింది. ఈ రఘువంశంలో జన్మించి ఇంతకాలంగా శ్రమతో రాజ్యం ఏలినందుకు పరమ ప్రయోజనంగా మీ వాక్యాలు మాకు లాభించాయి. తమ అనుగ్రహంచేత మేమంతా "ఆత్మ తత్త్వమునందు ప్రవేశించడం సులభమే" అని గ్రహించిన వారమై ఉత్తమ ఆత్మ పదమునందు శాశ్వతమైన విశ్రాంతిని సముపార్జించుకొన్న వారమగుచున్నాము. హేభగవాన్! ఎంతగానో ఎదురు చూచినతరువాత పిల్లలకు ఆటవస్తువు లభిస్తే ఎంత ఆనందంగా ఉంటుందో, 'ఆత్మ' అనే క్రీడా స్థలం లభించగా మా మనోబాలకులు అంతగా కేరింతలు కొడుతున్నారు. "పరమ పురుషార్థ సిద్ధికై అవశ్యం ఆచరించవలసినదేమిటి? ఈ "మానవజన్మ"ను వరప్రసాదంగా మలచుకోవటం ఎట్లా? "జీవితము" అనే అవకాశమును సద్వినియోగపరచుకోవటం ఏమార్గంలో?"... అనే విశేషాలు మీ నుండి తెలుసుకున్నాం.

కర్మణామవధిః పూర్ణో, దృష్టః సీమాన్త ఆపదామ్!
జ్ఞాతం జ్ఞేయమశేషేణ విశ్రాన్తాః స్మః పరే పదే॥

మా కర్మల యొక్క అవధి ఏమిటో మాకిప్పుడు తెలియ వచ్చింది. జన్మ పరిపూర్ణమయింది. కృతకృత్యులమైనాము. ఆపదలు ఎక్కడ ముగుస్తాయో... అట్టి పరమావధి లభించింది. మీ యొక్క వాక్ప్రవాహమహిమచే 'జ్ఞేయము' అగు ఆత్మవస్తువును సంపూర్ణముగా ఎరిగినవారమైనాము.

పరమపదమున విశ్రాంతిని అనుభవిస్తున్నాం. ఆహాఁ! ఏమి ఆశ్చర్యం! కొన్ని కొన్ని ఉపమానములను ఉపకరణములుగా తీసుకొని మా దృశ్య దృష్టిని తొలగించివేశారు కదా!

– 'ధ్యానము'చే కల్పించబడిన మరొక ఆకాశములోని చిరకాలానుభవములైన భ్రమలను గురించిన ఉపదేశములు (లీలోపాఖ్యానం),

– యోగధారణచే సర్వాధారమగు బ్రహ్మము నందలి విశ్రాంతి ద్వారా ఈ దేహభావమును త్యజించటం (ఉద్దాలకోపాఖ్యానం మొదలైనవి),

– సంకల్పం స్వప్నములోని జగత్తువంటిదే ఈ వర్తమాన జాగ్రత్ జగత్తు అని నిరూపించటం,

– ముత్యపు చిప్పలో వెండిలాగా ఈ జగత్తులో ఏదో కావాలని – పొందాలని – అభిలాషోద్వేగం కలిగి ఉండటం భ్రమయేనని గుర్తుచేయటం,

– 'స్వప్నంలో స్వమరణం' దృష్టాంతంతో ఈ జగత్తుకు వేరుగా ఉన్నట్టి మా యొక్క స్వస్వరూపమును నిరూపించి చూపటం,

– వాయువు – వాయు తరంగముల అభిన్నత్వము ద్వారా ఈ జగత్తుగా కనిపించేది పరమాత్మ స్వరూపమేనని నిర్వచించటం,

– జలద్రవముల దృష్టాంతము ద్వారా జగత్తు ఆత్మయొక్క చమత్కారము – ఆత్మకు ధర్మమే అయివున్నదని చెప్పి మనో సంసారవేదనదృష్టిని ఉపశమిపజేయటం,

– ఇంద్రజాలంలో భ్రమలాగా జగత్తు అనేకత్వముగా కనిపిస్తున్నదని మా కనులకు దర్శింపజేయటం,

– మాయా పూర్ణములైన విశాలపురము యొక్క వర్ణన ద్వారా "ఈ జగత్తు దృష్టిలోనే ఉన్నది"... అని మాకు బోధించటం,

– మృగతృష్ణ దృష్టాంతము ద్వారా అసత్యము – నశ్వరము అయినట్టి జగద్ విభాగమును విడమర్చి విశదీకరించటం.

– "ఆకాశంలో రెండు చంద్రబింబాలు కనిపించటం" అనే దృష్టాంతము ద్వారా దృష్టి యొక్క దోషముచే అహంకార రూపములగు సంబంధ బాంధవ్యాలు అగుపిస్తున్నట్లు బోధించటం,

– "జీవుల ప్రాణములు సంస్కారపు పెట్టెలను మోసుకొని ఆకాశంలో ప్రకాశించటం" – అనే ఆకాశ జగత్ నగర దృష్టాంతముద్వారా ప్రతి జీవుడు తనయందు అనేక జగత్తులను అజ్ఞాన దృష్టితో కలిగియే ఉన్నాడని అజ్ఞానాన్ని ఎత్తి చూపించటం,

– భ్రాంతిచే పిల్లవానికి గోచరించే భూకంపము వంటిదే అజ్ఞానదృష్టికి కనిపించే ఆశ – దురాశ – నిరాశల జగత్ వ్యవహారమని మమ్ములను సంస్కరించటం.

– 'ఆకాశములో కేశములు' అను దృష్టాంతంద్వారా భ్రమచే కనిపించే జగత్ విషయ పరంపరల నుండి మమ్ములను బోధచే సముద్ధరించటం.

ఈ ప్రకారంగా అనేకమంది మహాత్ముల అనుభవములను, మీ స్వానుభవములను, అనేక దృష్టాంతములను, సోదాహరణములను పరికరములుగా తీసుకొని మా యొక్క జన్మజన్మార్జిత

దృశ్యదృష్టిని కడిగివేశారు. అట్టి మీకు మేము ఏమి ఇచ్చుకొని మీ ఋణం తీర్చుకోగలం? మీ పాదాలకు శతధాసహస్రధా సాష్టాంగ దండ ప్రణామములు సమర్పించుకుంటున్నాను. నా సర్వస్వము ఇక సర్వదా మీ కనుసన్నలలోనే ఉండునట్లుగా నియమితుడను అగుచున్నాను.

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఈ విధంగా అత్యంత కృజ్ఞతాపూర్వకంగా కనులు చెమర్చుచుండగా శ్రీ దశరథ మహారాజు పలికిన పలుకులకు "ఔను! అట్లే అగుగాక! మా సర్వస్వము శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి పాదములకు సమర్పించబడినవై ఉండుగాక" అని సభికులు లేచి కరతాళ ధ్వనులు చేశారు. కొన్ని క్షణాలు గడచిపోయాయి. అప్పుడు శ్రీరామచంద్రుడు లేచి నిలబడి సద్గురువగు శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షికి హస్తమస్తకంగా వినమ్రుడై నమస్కరించాడు. అప్పుడు "ఆహాc! ఈ బాలకుని వలన కదా, మనం ఈ కాలంలో ఈ ఆత్మజ్ఞాన విశేషాలు శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి ముఖతః వినియున్నాం! ఈతడు ఋషులు చెప్పినట్లు జీవన్ముక్తుడే అయినప్పటికీ మన సందేహాలన్నీ స్వామియగు శ్రీ అరుంధతీపతి ముందు ఉంచాడు! ఈతడే మంటాడో విందాం!"... అని తలచారు. సభంతా మరల నిశ్శబ్దం అయింది.

❖

శ్రీరాముడు :

నష్టోమోహః పదం ప్రాప్తం, త్వత్ప్రసాదాత్, మునీశ్వర!
సంపన్నోఽహమహం సత్యమత్యన్తమ్ అవదాతధీః ॥

ఓ మునీశ్వరా! 'ఆత్మబోధ' అనే అమృతవర్షంచేత నేను పునీతుడనైనాను. తమ అనుగ్రహంచేత నా మోహము – అజ్ఞానము నశించాయి. ఆత్మ పదమును పొందాను. అత్యంత శుద్ధమైన బుద్ధిని పొందినవాడనై, నేను ఇప్పుడు సాక్షాత్ బ్రహ్మస్వరూపడనైనాను. మీ దయచే ఈ దశరథ రాముడు ఇప్పుడు "శ్రీరామబ్రహ్మము" అయి ప్రకాశిస్తున్నాడు.

స్థితోఽస్మి గత సందేహః! స్వభావే బ్రహ్మరూపిణి!
నిరావరణ విజ్ఞానః। కరిష్యే వచనం తవ ।

గురువర్యా! ఇప్పుడు నేను సందేహరహితుడను అయ్యాను! ఆవరణ రహితమగు "పరమాత్మ విజ్ఞానము"ను మీ వాక్ప్రవాహ ప్రభావంచే సంపాదించుకున్నాను. బ్రహ్మ స్వభావమున స్థితిని పొందినవాడనయ్యాను. ఇక తమ ఆజ్ఞను అనుసరించి ఆసక్తిరహితుడనై రాజ్యపాలన అయినా, అరణ్యవాసమైనా మరింక ఏమి ప్రవాహపతిత నియమిత కార్యములైనా నిర్వర్తించటానికి సంసిద్ధుడనై ఉన్నాను.

స్మృత్వా స్మృత్వా అమృతానేక సౌఖ్యదం వచనం తవ
అర్థితోఽపి చ శ్రాంతోఽపి హృష్యామీవ ముహుర్ముహుః ॥

హే మహాత్మా! మీ వాక్యములు అమృతముచే తడుపబడినట్లు అత్యంత మధురంగాను, సౌఖ్యప్రదంగాను ఉన్నాయి. అట్టి మీ వచనములు మరల మరల స్మరించి ఆనందిస్తూనే ఉంటాను.

ఇకపై నేను పూజించబడినను, అవమానించబడినను, నాపట్ల హర్ష – శోకములు ఉదయించజాలవు. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే "పరమ శాంతుడనై ఆనందం పొందుచున్నాను."

దేవా! ఇప్పుడు నాకు ఈ ప్రపంచంలో ఏవైనా నిర్వర్తించుటచే గాని, నిర్వర్తించకుండటం చేతగాని ప్రయోజన – నిష్ప్రయోజనములు లేనివాడనైనాను. పూర్వం ఎట్లా వ్యవహారమునందు స్థితి కలిగి ఉంటున్నానో, అది అట్లే కొనసాగుగాక! అట్టి వ్యవహారములచే ఇతఃపూర్వం ఏ సంతాపం జనిస్తూ ఉండేదో... అట్టి సంతాపము ఇప్పుడు నాకు లేకయేపోతోంది. సంతాప రహితుడనై ప్రశాంతమును స్వభావ సిద్ధముగా పొందుచున్నవాడనగుచున్నాను. తమ వచనములతో నాకు ఎటువంటి విశ్రాంతి, ఉపాయం లభిస్తుందో, ... అట్టి విశ్రాంతిగాని, ఉపాయముగాని మరింకెక్కడా ఉండజాలదు. ఆహాఁ! నేనిప్పుడు అపరిచ్ఛిన్నమగు విశ్రాంతి భూమిపై అడుగులుంచినవాడనయ్యాను. ఇప్పుడు నాకున్నది ఒకే ఒక విచారం.

తమ ఉపదేశము పొందనట్టి ప్రాణులయొక్క జనన మరణములతో కూడిన అనర్థమగు సంసార దశ ఎంత భయంకరమైనది! వారి దుఃఖ శమనమునకై నా సర్వస్వము సహకరించునుగాక!

మహాత్మా! నా కిప్పుడు శత్రువు అనేవాడు ఎవడూ లేడు! మిత్రుడూ లేడు! క్షేత్రము (శరీరము దృశ్యము) కూడా లేదు. దుర్జనుడుగాని, సజ్జనుడుగాని ఎవరూ లేరు. స్వాత్మ చైతన్యమే అజ్ఞానం ఉన్నంత వరకు సంక్షుబ్ధమై దుఃఖప్రదమగు జగత్తునందు వర్తిస్తోంది. ఇప్పుడు మీ కరుణా కటాక్ష వీక్షణ చేత అట్టి అజ్ఞానం బోధితమైనది కదా! అందుచేత ఇప్పుడు నా మనస్సు – బుద్ధి కూడా ప్రశాంతముగాను, సర్వార్థ సుందరంగాను వెలయుచున్నాయి.

గురువర్యా! తమ అనుగ్రహం లేకపోతే ఇటువంటి శుద్ధమగు ఆత్మదృష్టి మేము ఎట్లా ఎరుగగలం? ఈ జనులు తమ ఆత్మోన్నత్యమును ఎట్లా ఆస్వాదించగలరు? అందుచేత మన ఈ సంవాదము అనేకమంది సంసార పరితప్తులగు దీనజనుల చెవులకు చేరి వారిని ఆత్మానుభవమునందు స్నానము చేయించునుగాక! నావ లేనిదే ఎవడూ సముద్రమును దాటలేడు కదా! మీ 'బోధ' అనే నావ సంసార సముద్రమును అనేక మంది జనులచే దాటివేయించగలదు. సద్గురువులగు మీకు సర్వదా కృతజ్ఞుడను.

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : ఓ భరద్వాజా! అప్పుడు అక్కడి సభికుల కరతాళ ధ్వనులు ఆకాశాన్ని అంటాయి. అప్పుడు శ్రీరామచంద్రుని సోదరుడు లక్ష్మణుడు లేచి నిలబడ్డాడు. సభంతా మరల నిశ్శబ్దమయింది.

❖

లక్ష్మణుడు :

> **జన్మాంతరోపచిత సంశయ నాశనేన, జన్మాంతరోపచిత పుణ్యశతోదితేన,**
> **జాతోఽ ద్యమే మునివచః పరిబోధనేన, జాతోఽ ద్యమే మనసి చంద్రఇవ ప్రకాశః ॥**

మహాత్మా! శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షీ! మాలో అనేక జన్మలుగా సంచితమొనర్పబడిన దుర్వాసనలు మా దృష్టిని అపవిత్రం చేసియున్నాయి. ఈ ఇరవై రెండు రోజులు ఎంతటి సుదినములు! తమ యొక్క అనుగ్రహం చేత "మా ఆధ్యాత్మిక మార్గంలో ఉన్న అడ్డులు తొలగించుకోవటం సులభమే అని నిరూపించి చూపారు". "మోక్షము సులభమే" అని చెప్పేవారు సద్గురువులు. "చాలా కష్టం సుమా!" – అని చెప్పవారు సద్గురువులనిపించుకోరు. హే సద్గురూ! మా సంచిత కర్మలు మా పట్ల కొండలవలె, మహావృక్షములవలె అనేక సంశయములను నిలబెట్టాయి. మా సంశయాలన్నీ మీరు మీ ప్రవచనములతో కూకటివ్రేళ్ళతో సహా తొలగించివేశారు. అనేక జన్మల సంచితమైన మా పుణ్య కార్యములు ఈనాడు మీ రూపం దాల్చి మమ్ములను కనికరించినట్లైనది. ఆహాఁ! ఇప్పుడు ఈ వసష్ఠి మునీంద్రుల వారిచే కావింపబడిన బోధచే ఉత్పన్నమైనట్టి ఆత్మ విచారణ నా మనస్సులో నిండు పున్నమి చంద్రునివలె అత్యంత ఆహ్లాదంగా ప్రకాశిస్తోంది. హే మునీంద్రా! మీ ఉపదేశము వలన ఎంతటి నిరతిశయానంద రూపమగు ఆనందం లభిస్తున్నది! మీరు ప్రతిపాదించిన "ఆత్మ దృష్టి" మహత్తరము, సులభసాధ్యము, మధురాతిమధురం కూడా! అయ్యో! ఈ జనులు దౌర్భాగ్యం చేత మాత్రమే ఇట్టి బోధను వినటానికి సిద్ధపడటం లేదే! మహాత్ముల సేవ, శుశ్రూష లేనివారై జనన–మరణాది అనేక కొయ్యలచే దహించబడుచున్నారే! అట్టివారు ఈ వసిష్ఠ – రామ సంవాదమును పఠన – శ్రవణ – మననాదుల ద్వారా ఉపాసించి సంసారలంపటము నుండి తరించటానికిగాను నా జన్మజన్మార్జిత పుణ్యమంతా ధారపోస్తున్నాను! ఇట్టి మహత్తరమైన విజ్ఞానరాజమును లోకములకు ప్రతిపాదించిన మీకు సాష్టాంగ దండ ప్రణామములు.

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : అప్పుడు శ్రీ విశ్వామిత్ర మహర్షి పెదవులు విప్పి ఇట్లు పలికారు.

❖

శ్రీ విశ్వామిత్ర మహర్షి :

> **అహో! బత! మహత్పుణ్యం । శ్రుతం జ్ఞానం మునేర్ముఖాత్!**
> **యేన గంగా సహస్రేణ స్నాతా ఇవ వయం స్థితాః ॥**

ఆహా! ఏమి సంతోషకరమైన విషయం! ఈ బ్రహ్మర్షి వసిష్ఠ మునీంద్రుని ముఖతః అతి పవిత్రమైన జ్ఞాన సారమును మనం విన్నాం! మనమందరం ఎంతటి పుణ్యం చేసి ఉంటామో మరి! వేలకొలది గంగా స్నానాలు చేస్తే ఎంతటి పవిత్రులం కాగలమో, ఈ మహర్షి వాక్యముల శ్రవణముచే మనం అంతటి పవిత్రులం అయ్యాం!

శ్రీరాముడు : హే గురువర్యా! సమస్త సంపదల యొక్క సర్వశాస్త్రముల యొక్క సర్వ సంసార దృష్టుల వినాశనము యొక్క మహావాక్యార్థముల అర్ధ పరిశీలన యొక్క ఉత్తమ ఆవధి ఏమై ఉన్నదో... అద్దానిని మీ ప్రవచనసారమగు ఆత్మజ్ఞాన రూపంగా మేము పొందాం, తృప్తిపడ్డాం!

శ్రీ నారద మహర్షి :

> **యన్నశ్రుతం బ్రహ్మలోకే స్వర్గే భూమితలే తథా ।**
> **కర్ణే తజ్ఞా సమాకర్ణ్య యాతౌ మేఽద్య పవిత్రతామ్ ॥**

హే మహాత్మా! అరుంధతీపతీ! బ్రహ్మర్షీ ఏ జ్ఞానమైతే బ్రహ్మలోకంలోగాని, స్వర్గలోకంలోగాని, భూతలంపై గాని ఇంతవరకు నేను వినివుండలేదో... అట్టి జ్ఞానమును నేడు విన్నాను. నా చెవులు పరమ పవిత్రత్వం సంతరించుకున్నాయి. హే మహర్షీ! మీకు కృతజ్ఞతాపూర్వకమైన ప్రణామాలు!

లక్ష్మణుడు : మునివర్యా! బాహ్య-అభ్యంతరములందలి 'అజ్ఞానం' అనే అంధకారాన్ని మీ యొక్క జ్ఞాన వాక్య కిరణాలచే పటాపంచలు చేశారు. మీ ప్రవచనం మహోత్కృష్టం! అమోఘం! మోక్షము అనే మహత్తరమైన వస్తువును సశాస్త్రీయంగాను సులభంగాను ప్రసాదించగలుగునదై ఉన్నది.

శత్రుఘ్నుడు :

నిర్వృతోఽస్మి! ప్రశాంతోఽస్మి! ప్రాప్తోస్మి పరమం పదమ్!
చిరాయ పరిపూర్ణోఽస్మి! సుఖమాసే చ కేవలమ్ ॥

మహాత్మా! మీ అనుగ్రహముచే మీ ముఖ కమలంనుండి జాలువారిన బోధామృతమును గ్రోలి నేను పరమతృప్తిని పొందాను. ప్రశాంతుడనైనాను. పరమాత్మ పదమును పొందినవాడనయ్యాను! శాశ్వతముగ పరిపూర్ణుడను అయ్యాను. నేనిప్పుడు కేవలము నిరతిశయానంద స్వరూపమగు ఆత్మస్వరూపమున సుఖముగా వెలయుచున్నాను.

శ్రీ దశరథ మహారాజు : ఓ సభికులారా! మన ఈ అయోధ్యాసభ పరమపవిత్రమైనది! అనేక జన్మలందు లభించిన పుణ్యము చేతనే మనకు ఈ ధీరుడగు శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి యొక్క అత్యంత మధురము, పరమపవిత్రము అగు బ్రహ్మజ్ఞానోపదేశం లభించింది. దానిచే మనం పరమపవిత్రులమైనాం. హే మహర్షీ! మీకు ఏమి సమర్పించుకొని మేము తృప్తిపడగలమో,.... మీ ఆజ్ఞకై మేము వేచియున్నాము.

శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి : ఓ రఘుకుల చంద్రుడా! ప్రియ దశరథ మహారాజా! నేనిప్పుడు ఏది చెప్పు చున్నానో... అది ఆచరిస్తే నాకు సంతోషం. ఈ సభలో ఇప్పుడు జరిగిన సంవాదం మనోహరమై అనేక మంది భవిష్యత్ జనులకు జ్ఞానప్రసాదతమై వారి సంసార దుఃఖములను తొలగించుగాక!

ఈ యజ్ఞము దిగ్విజయంచేయు విధంగా బ్రహ్మనిష్ఠులను నీవు పూజించి సత్కరించెదవుగాక! పవిత్ర వేద – శాస్త్రజ్ఞులగు బ్రాహ్మణ సమూహములను సంభావన – సమారాధనలలో సంతోషింప జేయుము.

ఈ వసిష్ఠ రామ సంవాద యజ్ఞము ముగించు సమయములలో వేద – వేదాంగవేత్తలనుండి వేదగానం శ్రవణం చేసి, వారిని బహువిధములుగా సత్కరించెదవుగాక! మోక్షోపాయమగు ఈ గ్రంథ కథ యొక్క పరిసమాప్తి యందు అతిదరిద్రుడు కూడా తన శక్తి కొలది వేదవేత్తలగు బ్రాహ్మణులను సత్కరించాలి. ఇక మహారాజువగు నీకు వేరే చెప్పేదేమున్నది?

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : అప్పుడు ఆ వాక్యములు విని శ్రీదశరథ మహారాజు రాజగురు ఆజ్ఞానుసారం దూతల ద్వారా అయోధ్య – మధుర – సౌరాష్ట్ర మొదలైన ఆయా దేశములలోగల శ్రేష్ఠులగు

వేదవేత్తలైన బ్రాహ్మణులను ఆహ్వానించి సముచిత రీతిగా సత్కరించారు. అప్పుడు సర్వోత్తముడగు బ్రాహ్మణుని నుండి సామాన్యుడగు బ్రాహ్మణుని వరకు లక్ష మంది బ్రాహ్మణులకు సమారాధన జరిగింది. సభలో వేంచేసిన సభ్యులందరికీ మంత్రివర్యులు ఉచితరీతిగా జ్ఞాపికలు సమర్పించి పూజించారు. అట్లాగే నగరవాసులను, దీనులను, అంధులను, దరిద్రులను, ధన – దాన్యాదులు మొదలైన వాటితో సంతోషింపజేశారు.

నృత్యగీతాదులతో వేద ప్రవచనములతో అయోధ్యా నగరంలో ఏడు రోజులు ఉత్సవాలు జరిగాయి.

లోకాసమస్థాః సుఖినోభవంతు.

❖

శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి : మహాబుద్ధిమంతుడవు – ప్రియశిష్యుడవు అగు ఓ భరద్వాజా! ఈ ప్రకారంగా శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి యొక్క బోధను శ్రవణం చేసినవారై శ్రీరామచంద్రుడు మొదలైనవారంతా జ్ఞేయమగు ఆత్మను ఎరిగి దుఃఖరాహిత్యమును పొందారు.

అట్లాగే నీవు కూడా ఉత్తమమగు "పూర్ణ బ్రహ్మాత్మదృష్టి"ని దృఢంగా అవలంబించి రాగరహితుడవు కమ్ము. దుఃఖ వర్జితుడవై ఉండు. ప్రశాంతమగు బుద్ధిని ప్రవృత్తపరచుకొన్న వాడవు కమ్ము! జీవన్ముక్తుడవై వెలుగొందుచూ సుఖముగా ఉండు! ఓ భరద్వాజా! నీ బుద్ధి కూడా శ్రీరామచంద్రుడు మొదలైనవారి బుద్ధివలెనే భోగములతో సంగము లేకుండా ఉన్నది. ఎవరి బుద్ధి సర్వజగత్ విషయములతో సంగము తొలగునట్లుగా అభ్యాసమును అనుసరిస్తుందో .... అప్పుడట్టివాడు ఆయా లౌకిక – సాంసారిక పరిస్థితులు సమీపించినప్పటికీ సంసారమునందు తగుల్కొనడు. మరింకెన్నటికీ మోహము పొందడు.

ఓ భరద్వాజా! శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి శ్రీరామచంద్రునికి చెప్పినట్టి విశేషాలన్నీ పూసగ్రుచ్చినట్లుగా నీకు చెప్పాను. ఆ విషయాలన్నీ మననం చేస్తూ స్వవిచారణ చేయి. వాస్తవానికి ఇతఃపూర్వమే నీవు నిర్మల బుద్ధిని తపోధ్యానాది ప్రయత్నములచే సంపాదించుకొనియే ఉన్నావు. ఇప్పుడు ఈ అఖండ రామాయణము అనబడే 'వసిష్ఠ రామ సంవాదము' అనే మోక్ష సంహిత (యోగ వాసిష్ఠము)ను శ్రవణం చేసిన తరువాత మరింత అధికంగా ముక్తత్వమును సుస్పష్టము – పదిలము చేసుకొన్న వాడవయ్యావు. ప్రత్యక్షానుభవం కలుగజేయునట్టి ఈ పరమపవిత్రమైన మోక్ష కథనము వింటే బాలుడు – మందాధికారి కూడా ఆత్మజ్ఞానం సంపాదించు కుంటున్నాడు. ఇక నీవంటి మహావైరాగ్య సంపన్నులు, (తపోధ్యానముల దృష్ట్యా) ఉత్తమాధికారుల విషయం వేరే చెప్పేదేమున్నది? వసిష్ఠ మునీంద్రుని వాక్యములు నీ హృదయంలో ప్రవేశించటంచే, తత్ప్రభావం చేత సర్వ సంశయములు నశించుగాక! అజ్ఞానము నశించగా శ్రీరామచంద్రుడు మొదలైనవారివలె నీవు కూడా పవిత్రమైన జీవన్ముక్త పదమును పొంది దుఃఖ రహితుడవు అయ్యెదవుగాక!

ఆద్యము, నిత్య సిద్ధము అగు బ్రహ్మభావాన్ని పుణికి పుచ్చుకొని సుఖముగా ఉండెదవు గాక!

శ్రీవసిష్ఠ మునీంద్రుని సాంగత్యము చేత శ్రీరామచంద్రుడు మొదలైనవారంతా ఆత్మతత్త్వమును ఎరిగినట్లే... సజ్జనులగు మహాత్ముల శిక్షణ చేత ఆత్తతత్త్వ జ్ఞానము లభించగలదు.

ఉత్తమ ధర్మనిరతి – సేవలచేతను తత్త్వజ్ఞులగు వారిని ఆదరణపూర్వకంగా ప్రశ్నించి బోధోపాయయుక్తములగు కథనముల శ్రవణము చేతనూ – అప్రమత్తమైన ఉత్తమ బుద్ధి కలవారు ఆత్మతత్త్వమును పొందుచున్నారు.

ఓ తదితర ప్రియశిష్యులారా! ఓ సర్వ జనులారా! మీరంతా మోక్షమార్గమును, అందుకు ఉపయోగపడే కథనములను వినండి. మననము చేయుటయందు ఏమాత్రం ప్రమత్తులై ఉండకండి! అశ్రద్ధ – బద్ధకము అతిప్రమాదకరమైనవి సుమా! ఒక్కసారి ఈ జీవితమును పరికించి చూడండి. ఈ మానవజన్మ అనేక పుణ్యఫలముల ప్రయోజనంగా లభించింది. మరి ఇటువంటి సదవకాశాన్ని సద్వినియోగపరచుకోనక్కర్లేదా? జీవితమును తినటానికి – త్రాగటానికి వెచ్చించివేస్తే ఇంతటి మహత్తరమైన అవకాశము కోల్పోయినట్లే అవుతుంది. కదా! అయ్యో! శ్రీరామచంద్రుడు లోకములకు విశదీకరించి చెప్పినట్లుగా... బాల్యావస్థ అంతా క్రీడలందు ఆసక్తితో అజ్ఞానంగానే గడచిపోతోందే?

ఇక ప్రౌఢ వయస్సు రాగానే 'తృష్ణ' అనే వికారము జన్మజన్మార్జితమై ఉన్నందువల్ల అది బయలుదేరి అనేక గృహ – పుత్ర – దారా – ధనాదుల పట్ల మమత్వరూపంగా ప్రకటితమై, యౌవనమంతా బూడిదపాలు చేసివేస్తోందే!

ఇక వార్ధక్యము నిస్సత్తువ – నిస్సహాయత – నిష్ప్రయోజనమైన కోపము – తాపము – ఆవేశములతో నిండిపోయి ఉంటోందే!

ఇటువంటి పరిస్థితులలో అశ్రద్ధ – బద్ధకము ఎంత ప్రమాదకరమైనవి! కాబట్టి లేవండి. లేచి నడుము బిగించండి. ఉత్తమ కర్మలను – సాధనములను ఆశ్రయించండి. విజ్ఞులగు ఆత్మవేత్తలను ఆశ్రయించండి. మీ స్వరూపముపైగల మీ మీ సందేహములను తొలగించుకోండి! మోక్షోపాయ కథనములు పారాయణం చేయండి. శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి ప్రవచనములు బుద్ధితో హృదయస్థం చేసుకొని, మీ "అప్రమేయము, నిత్యము, సమున్నతము, అఖండము" అగు ఆత్మయొక్క స్వరూప, స్వభావములలో ప్రవేశించినవారై ఈ జగత్తులను మీ ఆత్మసంకల్పమాత్రదేహం గాను, మీ ఆత్మచే ఆకర్షించబడిన భావనాకల్పనామాత్రంగాను దర్శించి తరించండి. సర్వ జీవులలో వేంచేసియున్న ఆత్మతో ఏకత్వము పొందినవారై, సర్వాత్మకులై ఆత్మానందమును ఆస్వాదించండి.

మోక్షోభ్యుపాయాన్సు మహానుభావాన్! జ్ఞాస్యన్తి యే తత్త్వవిదాం వరిష్ఠాః
పునః సమేష్యన్తి న సంసృతిం తే కోఽర్థః సుతా అన్యేన బహూది తేన ॥

ఓ భరద్వాజా! ఇక ఎక్కువగా చెప్పవలసినదేమున్నది? మందాధికారులకు కూడా శ్రీ వసిష్ఠ రామ సంవాదము (యోగవాసిష్ఠము – మహా రామాయణము) అజ్ఞాననాశనమునకై ఉత్తమ ఔషధమైయున్నది. ఈ మహత్తరమగు మోక్షోపాయం స్వయంగాకానీ, గురుముఖతః కానీ శ్రద్ధగా

శ్రవణం చేస్తే మహత్తరమైన ప్రయోజనం సిద్ధించగలదు. అట్లా శ్రద్ధగా శ్రవణం చేసేవారు తత్త్వవేత్తలలో శ్రేష్ఠులై మరల సంసారమును పొందనివారై ఉండగలరు.

ఏ సజ్జనులైతే మోక్షోపాయ గ్రంథమును విద్వాంసులగు గురువుల సమక్షంలో చక్కగా విచారణ చేసి ఇందలి సంవాదము యొక్క పరమార్థాన్ని హృదయస్థం చేసుకొని తదితరులగు ముముక్షువులకు బోధించుతూ ఉంటారో ... అట్టివారు పునర్జన్మరహితులౌతారు. మరల అజ్ఞానమున పడరు. అట్టి బ్రహ్మజ్ఞానమునకు తదితరములైన వాక్యముల వలన ఏమి ప్రయోజనం?

పారాయణం – అర్థం తెలియకపోయినప్పటికీ ఎవరైతే ఈ మోక్షోపాయ గ్రంథమును పారాయణం శ్రద్ధగా చేస్తూ ఉంటారో, ఏ ఆపేక్ష లేకుండానే ఇతరులకు వ్యాఖ్యానం చెప్పుచూ ఉంటారో... అట్టివారు –

– సకాములైతే రాజసూయ యజ్ఞఫలమును పొందినవారై సర్వసంపదలు పొందుతారు. స్వర్గలోకంలో ఉత్తమ సుఖములకు అర్హులౌతారు.

– అకాములైతే ఉత్తరోత్తరా ఉత్తమ జన్మలు పొందుచూ క్రమంగా ఆత్మ సాయుజ్యం పొందగలరు.

ఓ భరద్వాజా! దివ్యదృష్టితో శ్రవణం చేయబడి నాచే రచించబడిన ఈ మోక్ష సంహితను పూర్వము అచింత్య రూపుడగు బ్రహ్మదేవుడు మునుల సమాజమును ఉద్దేశించి వ్యాఖ్యానించటం జరిగింది. ఆ బ్రహ్మదేవుడు "సత్యవక్తలగు శ్రీ వసిష్ఠ మునీంద్రుని యొక్క – శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి యొక్క వాక్యములు ఎన్నటికీ అసత్యం కాదు"... అని ప్రోత్సహాశీర్వచనం పలికియున్నారు.

మోక్షోభ్యుపాయాఖ్య కథా ప్రబంధే, యాతే సమాప్తిం సుధియా ప్రయత్నాత్
సువేశ్మ దత్వాఽభిమతాన్నపాన దానేన విప్రాః పరిపూజనీయాః

నమామ వేదమాతః! వేదమాత యొక్క అనుగ్రహంచేతనే నేను శ్రీ వసిష్ఠునికి – శ్రీరామచంద్రునికి జరిగిన సంవాదమును జ్ఞానేంద్రియములతో శ్రవణం చేసి గ్రంథస్థం చేయగలిగాను. అందుచేత ఈ మోక్షోపాయ కథ సమాప్తియందు ఉత్తమ అన్న – పాన – దానములతో విప్రులను పూజించి ఉత్తమ ఫలములు పొందుదురుగాక! అట్లు దానాదులు చేయువాడు తాను కావించిన సుకృత ఫలమును శాస్త్రానుసారం అవశ్యం పొందుతాడు. కనుక అది ముందుముందు పుణ్యఫలములను సమృద్ధి పరచుకొన్నట్లే అగుచున్నది.

ఓ భరద్వాజా! ఈ ప్రకారంగా...అనేక ఉపాఖ్యానాలతో అలంకరించబడినది, అనేక దృష్టాంత – యుక్తులతో సమకూర్చబడినది. అగు బ్రహ్మ తత్త్వ ప్రతిపాదకమగు "మోక్షోపాయము" అనే ఈ పవిత్రమైన శాస్త్రమును నీకు బోధకొరకై ఇప్పుడు మరల చెప్పటం జరిగింది. నీవిక జీవించియున్నంత కాలం 'విముక్తి భావము'తో కూడుకొని యున్నవాడవయ్యెదవుగాక! లోకశ్రేయస్సును ఉద్దేశించినవాడవై ఇతఃపూర్వంలాగానే జ్ఞాన – తపః క్రియా యుక్తమగు కర్మలు, కార్యక్రమములు కొనసాగించు. శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి ప్రవచనమును మననం చేస్తూ బుద్ధితో హృదయస్థం చేసుకొంటూ ఉండు. క్రమంగా

దేహసహితుడవై ఉండి కూడా దేహరహితుడవై, దేహమునకు అతీతమగు 'దృక్' రూపమును అవధరించినవాడవై ఉండగలరు. శాశ్వతము - ప్రశాంతము - నిరతిశయానంద రూపము అగు ముక్తిని పూర్ణముగా సంప్రాప్తించుకొన్నవాడివై స్వయంజ్యోతి స్వరూపుడవై ప్రకాశించగలవు. ఈ శాస్త్రపాఠకులకు అట్టి ఫలము స్వభావ సిద్ధమై చెన్నొందగలదు.

❖

శ్రీ వాల్మీకి : ఓ అరిష్టనేమి రాజా! ఈ ప్రకారంగా ఆ వసిష్ఠ మునీంద్రుడు శ్రీరామచంద్రునికి బోధించినది, అగస్త్య మునీంద్రుడు ఆ సభలో ఉండి విని సుతీక్ష్ణునకు ఉపదేశించినది అగు 'మోక్షోపాయం' అనే మోక్షశాస్త్రమును సుభాషితంగా నీకు మరల చెప్పాను. తత్త్వమార్గమును బోధిస్తున్నట్టి ఈ గ్రంథము ద్వారా నీవు తప్పక బ్రహ్మపదమును పొందగలవు.

అరిష్టనేమి రాజు :

సద్గురు - జగద్గురు శ్రీ వసిష్ఠం నతాస్మః ।

మహాత్మా! వాల్మీకి మహర్షీ! ఆహాఁ! ఏమి మీ పాద స్పర్శ మహిమ! తమ కృపాకటాక్షముచే నా సంసారబంధమంతా నశించిపోయినదయింది.

కేవలం మీరు చెప్పుచుండగా వినినంత మాత్రం చేతనే నేను సంసార సముద్రమును దాటివేయగలిగానే!

❖

దేవదూత : ఓ అప్సరసా! అప్పుడు ఆ అరిష్టనేమి రాజు వికసించిన నేత్రముతో విరాజిల్లుచూ నా వైపు తిరిగి మధురమైన వాక్కుతో ఇట్లా పలికారు.

అరిష్టనేమి రాజు : ఓ ప్రభూ! దేవదూతా! నన్ను ఉద్ధరించటానికి ఈ శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి సమక్షమునకు కొనితెచ్చినందుకు మీకు సర్వదా కృతజ్ఞుడను. నా పాదాభివందనం స్వీకరించండి. మీకు సర్వదా సకుశలమగుగాక!

"సజ్జనులతో ఏడు అడుగులు నడిస్తే, ఏడు మాటలు మాట్లాడితే చాలు... మహత్తరమైన ప్రయోజనం ఉంటుంది" ...అని పెద్దలు చెప్పుచున్నది మీరిప్పుడు పరమసత్యమని నిరూపించారు. స్వామీ! ఇప్పుడు మీరు మీ స్వస్థానమగు ఇంద్ర లోకమునకు వెళ్ళి రండి! మీకు సర్వదా శుభమగు గాక! నేనిప్పుడు మహాత్ముడు, మహనీయుడు, మాననీయుడు అగు శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి దివ్యమైన పెదవుల నుండి జాలువారిన శ్రీ వసిష్ఠ - శ్రీరామ సంవాద రూపమగు 'యోగవాసిష్ఠము' అనబడే అఖండ రామాయణము శ్రవణం చేసి పునీతుడనైనాను. శాంతిని, పరితృప్తిని నిరతిశయానంద లాభమును పొంది మహాప్రసన్నుడనై ఉన్నాను. వీరి వద్దనుండి నేను వినిన దానిని మననం చేస్తూ అర్థము యొక్క విచారణ చేస్తూ సంతోషభరితుడనై ఇచ్చటనే ఉండెదనుగాక!

❖

దేవదూత : ఓ మంగళ స్వరూపిణీ! అప్సరసా! ఆ విధంగా ఆ అరిష్టనేమి మహారాజు నాతో పలుకగా, ఆతని వినయము-వైరాగ్య గుణములు చూచి నేను ఆశ్చర్యపడకుండా ఉండలేక పోయాను! ఇంతకు ముందు నేను ఎప్పుడూ సత్సంగముచే ఇటువంటి జ్ఞానసారమును వినియుండలేదు. నా పూర్వపుణ్య వశంచేతనే అరిష్టనేమి మహారాజును శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి వద్దకు కొనిపోయి పరిచయం చేయమని మన ప్రభువు ఇంద్రదేవులు ఆజ్ఞాపించటం జరిగింది. అటువంటి మన ఇంద్రదేవులకు ఇవే నా కృతజ్ఞతలు.

పాపరహితవగు ఓ అప్సరసా! ఆ విధంగా అరిష్టనేమి మహారాజుచే సంబోధింపబడినవాడనై, శ్రీ వాల్మీకి మహర్షి వద్ద సెలవు తీసుకొని ఇటు వస్తూ ఉండగా నీవు నన్ను ఆపి "నీ ముఖంలో ఆ సంతోషం అంతగా ఎందుకు వెల్లివిరుస్తోంది?" ...అని ప్రశ్నించావు. కాబట్టి ఉన్నదున్నట్లుగా అంతా చెప్పాను. ఆహాఁ! నీ దయచే ఇప్పుడు శ్రీ వసిష్ఠ రామసంవాదమును మననం చేసుకున్నందుకుగాను నీకు అభివందనములు!

అప్సరస : మహాభాగ్య శీలుడవగు ఓ దేవదూతా! మీకు హృదయపూర్వకంగా నమస్కరిస్తున్నాను. మీరు వినిపించిన ఈ శాస్త్రార్థ విజ్ఞానముచే నాకు పరమశాంతి కలుగుతోంది.

కృతార్థా వీతశోకాస్మి స్థాస్యామి విగతజ్వరా
ఇదానీం గచ్ఛ భద్రం తే య థేచ్ఛం శక్ర సన్నిధౌ ॥

ఓ దేవదూతా! ఇప్పుడు నేను కృతార్థురాలనైనాను. నా దుఃఖం మొదలంటా శమించింది. సంతాపవర్జితురాలనైనాను. ఇక మీరు మీ ఇచ్ఛానుసారం ఇంద్రదేవుని సన్నిధికి వెళ్ళిరండి. మీకు సర్వదా శుభమగుగాక!

❖

అగ్నివేశ్యుడు : ప్రియ పుత్రకా! కారుణ్యా! ఈ విధంగా శ్రీ వసిష్ఠ మునీంద్రుని ఉపదేశమంతా నీకు వినిపించాను. అందలి విశేషాలన్నీ బాగుగా విచారణ చేయి. "మోక్షసాధనకు 'కర్మ-జ్ఞానము' అనే రెండూ కూడా బండికి రెండు చక్రముల వంటివి" అని గ్రహించు. ఒకటి వదలితే రెండవది ఆశయము సిద్ధింపజేయలేదని గ్రహించావు కదా! ఇక ఆపై నీకు ఎట్లు ఇష్టమో, అట్లు ఆచరించు. 'జీవితము' అనే అవకాశము యొక్క "ఆశయము" ఏమిటో గమనించినవాడివై వర్తించు.

కారుణ్యుడు : తండ్రీ! మీరు వివరించిన శ్రీ వసిష్ఠ మహర్షి యొక్క ప్రబోధము అత్యద్భుతము. నాకు అత్యుత్తమంగా మార్గదర్శకము.

భూత - భవిష్యత్ - దూరస్థ పదార్థముల యొక్క స్మృతి, వాక్ వ్యవహార రహస్యం!

వర్తమాన విషయములను గూర్చిన దృష్టిసత్త యొక్క స్వప్నత్వం.

ఇన్నెందుకు! ఈ సంసార స్థితి అంతా కూడా నా కిప్పుడు తత్త్వజ్ఞాన ప్రభావంచేత 'స్వప్న ప్రాయం' అనే అనుభవం లభించింది. 'వంధ్య యొక్క రెండవ కుమారుడు' అనే వాక్యమువలె,

"మరు భూమిలోని మృగతృష్ణాజలం"లాగా ఈ దృశ్యము మిథ్యామాత్రంగాను, నిర్విషయంగాను, అధిష్ఠాన దృష్టిచే "ఆత్మయే ఈ సర్వముగా కనబడుతోంది" అని కూడా నాకు విదితమైనది.

పూజ్యులగు పితృదేవా! ఇప్పుడు నాకు ఈ ప్రపంచంలో కర్మలు చేయటంచేతగాని, చేయకుండటం చేతగాని ఏ ప్రయోజనమూ లేదు. అయితే "శ్రీరామచంద్రుని లాగానే యథా ప్రాప్తములైన వర్ణాశ్రమ ధర్మములు నాచే నిష్కామంగాను, నిర్వికారంగాను నిర్వహించబడుగాక!" ...అనే నిర్ణయానికి వచ్చాను. కర్మాచరణము – కర్మత్యాగము (అకర్మ) ... ఈ రెండూ సమానమే అయినప్పటికీ... కర్మత్యాగము పట్ల నాకు పట్టుదల ఉండవలసిన పనేమి ఉన్నది? లోకకళ్యాణార్థమై విహిత కర్మలు నిశ్చింతగా నిర్మలబుద్ధితో నిర్వర్తించటానికి సంసిద్ధుడనై ఉన్నాను.

❖

అగస్త్య మహాముని : ఓ సుతీక్ష్ణా! జ్ఞానముచే కృతార్థుడైనట్టి ఆ అగ్నివేశ్యుని కుమారుడు కారుణ్యుడు ఆ విధంగా పలికి అటు తరువాత తండ్రి వద్ద 'కర్మాధికారము' పొందినవాడై యథోచితమైన స్నాన –దాన–అగ్నిహోత్రాది యథాప్రాప్తములైన కర్మలను ధర్మవిధి పూర్వకంగా ఆచరించనారంభించాడు.

సందేహో అత్ర న కర్తవ్యః సుతీక్ష్ణ! జ్ఞానకర్మణి ।
సంశయాత్ భ్రశ్యతే స్వార్థాత్, సంశయాత్మా వినశ్యతి ॥

కాబట్టి ఓ సుతీక్ష్ణా! జ్ఞానము – కర్మల విషయంలో ఇక నీవు ఎటువంటి సందేహము కలిగివుండకు! "జ్ఞానము ప్రాప్తించుటకు కర్మలు బంధం (అడ్డు) అవుతాయి" అని సందేహించవలసిన పనిలేదు సుమా! సంశయముచే ఈ మానవుడు నిజప్రయోజనం నుండి చ్యుతి చెందుతాడు. సంశయములు కొనసాగించువాడు లక్ష్యప్రాప్తి పొందలేకపోతాడు. శ్రీ వసిష్ఠ మునీంద్రుని ప్రవచనం అనేక విహిత ధర్మములతో ఒకానొక 'అవిరోధము'ను ప్రసాదిస్తోంది కదా!

ఆత్మానందము యొక్క సులభత్వము – సహజత్వము నిరూపించి చూపుతోంది. అప్పుడు అది విని సుతీక్ష్ణుడు వినయముతో కూడుకొన్నవాడై లేచి నిలబడ్డాడు. గురువర్యులగు అగస్త్యమునికి సాష్టాంగ దండ ప్రణామములు సమర్పించాడు. ఇట్లా పలికాడు.

సుతీక్ష్ణుడు :

నష్టమజ్ఞాన తత్కార్యం ప్రాప్తం జ్ఞాన మనుత్తమమ్
సాక్షిణి స్ఫురితాభాసే ధ్రువే దీప ఇవ క్రియాః
సతి యస్మిన్ ప్రవర్తన్తే చిత్తేహాః స్పందపూర్వికాః

హే సద్గురూ! అగస్త్య మహామునీ! మీ బోధ ప్రభావంచేత నా అజ్ఞానం తత్కార్య–కారణసహితంగా నశించింది. సర్వోత్తమమగు ఆత్మజ్ఞానం లభించింది.

దీపం వెలుగుతూవుంటే అద్దాని, ప్రకాశంలో నాట్యరంగంపై నర్తకుల నృత్యం కొనసాగుతూ ఉంటుంది కదా! ఆ నృత్యము యొక్క భంగిమలలోని లోపాలోపములతో దీపమునకు పనేమున్నది? సంబంధమేమున్నది? అట్లాగే పరమాత్మ సర్వసాక్షి అయి, స్వయంజ్యోతి స్వరూపమై, స్థితినొంది

ఉండగా, ... అద్దానిచే ప్రకాశింపబడుచున్న ఈ దేహము, ఈ చిత్తము, వాటి వాటి చేష్టలు, సమస్త లౌకిక – వైదిక క్రియలు వర్తిస్తున్నాయి.

అంతేకాకుండా... బంగారముచే చేయబడ్డ ఉంగరము – గాజులు – జడబిళ్ళ – గొలుసు – భుజకీర్తులు – వడ్డాణం మొదలైన వేరువేరు ఆభరణములన్నీ బంగారమే కదా! ఆ విధంగా బంగారంలో వివిధ ఆభరణములు స్ఫురిస్తున్నట్లుగా .... పరమాత్మ యందు ఈ వివిధ నామ – రూప సమన్వితమైన జగత్తు స్ఫురిస్తోంది. తరంగాలు వేరువేరైనా అన్ని తరంగాలలోని జలం ఒక్కటే కదా! అనేక దేహములలోని దేహి ఒక్కటే! ఈ కనబడే దృశ్య జగత్తంతా పరమాత్మ స్వరూపమే అయివున్నది. ఇది పరమాత్మ కంటే ఒక అణువు కూడా భిన్నం కాదు. పూర్ణమగు ఈ జగత్తు పూర్ణమగు పరమాత్మ యందే నెలకొనియున్నది.

యథా ప్రాప్తోఽ నువర్తామి, కోఽలఙ్ఘయతి సద్వచః?

మహాత్మా! అగస్త్య మహామునీ! ఈ విధంగా నిశ్చయించుకున్నవాడినై యథా ప్రాప్తములైన కర్మలు నిర్వర్తించెదను. తమవంటి సజ్జనుల సద్వచనములు నాకు శిరోధార్యం! ఎవరైనా మీ వంటి పెద్దల ఆజ్ఞ ఎట్లా ఉల్లంఘించగలరు?

భగవన్! త్వత్ ప్రసాదేన జ్ఞాతజ్ఞేయోఽస్మి సంస్థితః
కృతార్థోఽహం సమస్తేఽస్తు దండవత్పతితో భువి!

మహాత్మా! తమ అనుగ్రహంచే నేనిప్పుడు 'జ్ఞేయము' అగు ఆత్మను ఎరిగినవాడనైనాను. కృతార్థుడనైనాను. అనేక దుష్ట సంకటముల పరంపరలకు త్రోవతీయగల సంసారము నుండి నన్ను ఈనాటికి పరిరక్షించిన తమకు భూమిపై సాష్టాంగ దండ పూర్వకమైన ప్రణామములు సమర్పించు కుంటున్నాను. పరమ పురుషార్థప్రదమగు ఆత్మజ్ఞానమును ఉపదేశించిన గురువుకు... అట్టి మహోపకారముతో సమానమైనది ఏది శిష్యుడు ఇచ్చుకోగలడు? అందుచేత నా మనోవాక్కాయ కర్మలచే ఆత్మనివేదనము గావించుకొంటున్నాను. ఈ జగత్తులో 'నాది' అయినదంతా తమకు సమర్పించినదిగా అగుగాక! "ఆత్మ నివేదనము"చే అంతటా ఆత్మగాను, అంతా ఆత్మగా దర్శించువాడనై మీ ఆశయమును మీవాక్య సారాంశమును నెరవేర్చగలగటమే... మీకు గురుదక్షిణగా నా నుండి సమర్పించబడుచున్నదై ఉండుగాక! అప్పుడే కదా గురువుకు తృప్తి!

స్వామీ! తమ అనుగ్రహంచేత సంసార సముద్రమును దాటి వేసిన వాడనైనాను. నా యొక్క పూర్ణానంద రూపముచే బ్రహ్మాండ సమూహమునంతా ముంచివేయుచు వెలయుచున్నాను.

❖

యత్సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ, తజ్జలానితి చ స్ఫుటమ్
శ్రుత్వా హ్యుదీర్యతే సామ్ని, తస్మై బ్రహ్మాత్మనే నమః ॥

ఏ బ్రహ్మము సామవేదముచే (సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ – తజ్జలానితి శాంత ఉపాసీత – ఈ ప్రపంచమంతా బ్రహ్మమునందే లయించుచున్నది అని) గానము చేయబడుచున్నదో... అట్టి ఆ

బ్రహ్మమే ఈ జగత్తు. అట్టి బ్రహ్మమే ముముక్షువులందరికీ (ఎవరు ఏ పేరుతో పిలిచి నివేదనము సమర్పించినా సరే) ... ఉపాసనా వస్తువు అయివున్నది. ఈ విషయం శ్రుతి – స్మృతి ప్రవచనముల సారవాక్యమే అయివున్నది. అట్టి బ్రహ్మమునకు నమస్కారం.

బ్రహ్మానందం, పరమ సుఖదం, కేవలం జ్ఞానమూర్తిం,
ద్వంద్వాతీతం, గగన సదృశం, తత్త్వమస్యాది లక్ష్యం
ఏకం, నిత్యం, విమలం, అచలం, సర్వధీసాక్షి భూతం
భావాతీతం త్రిగుణ రహితం శ్రీ వసిష్ఠం నతాః స్మః ॥

బ్రహ్మానంద రూపులు, జ్ఞానోపదేశముచే ఆత్మ సుఖమును ప్రసాదించువారు, కేవలము జ్ఞాన స్వరూపులైనవారు. ద్వంద్వములన్నిటికీ అతీతులైనవారు, ఆకాశమువలె నిర్మల – అఖండ స్వరూపులు, "ఓ బిడ్డా! నీవే బ్రహ్మమవు" అనే ఆశయమును కలిగియుండి ప్రతివాక్యము బోధించువారు, ద్రష్టలందరి యొక్క ఏకైక స్వరూపులు, భూత – వర్తమాన – భవిష్యత్తులందు యథాతథమగు అఖండాత్మ స్వరూపులు, అత్యంత నిర్మల స్వరూపులు, సర్వచలనములకు ఆధారభూతమై తాను మాత్రము చలనాదులు కలిగియుండనట్టి నిశ్చల – కూటస్థ స్వరూపులు, సమస్త ప్రాణులయొక్క బుద్ధివృత్తులకు సాక్షి అయినవారు, భావముల కంటే ముందే ఉన్నట్టి భావాతీత స్వరూపులు, త్రిగుణములచే స్పృశించబడనివారు అగు... వసిష్ఠ మహర్షి స్వరూప పరబ్రహ్మమునకు మేమందరము నమస్కరించుచున్నాము.

❖❖❖

నిర్వాణ ప్రకరణం సమాప్తం

బ్రహ్మార్పణమస్తు – లోక కళ్యాణమస్తు

ఓం తత్సత్

❖❖❖

శ్రీ వసిష్ఠ - రామ సంవాదము
(యోగవాసిష్ఠము - అఖండ రామాయణము -మహా రామాయణము)
సంపూర్ణమ్

❖❖❖

శ్రీ సద్గురుభ్యోం నమః

ఏ పరమాత్మ రామ – కృష్ణ – శివ – యహోవా – అల్లా – బుద్ధ – సాయి – ఈశ్వర – పరమేశ్వర – లలిత – అనసూయ ఇత్యాది అనంతనామ స్వరూపుడై ఆరాధించబడుచున్నారో... అట్టి సర్వాత్మకుడు – అస్మత్ స్వరూపుడు అగు పరాత్పరునకు ఆయన కిరణ స్వరూపుడనగు నేను ఆత్మ నివేదనపూర్వకంగా ఈ సర్వము సమర్పించుకుంటున్నాను.

సర్వ జనులకు శుభమగు గాక!

ప్రపంచ శాంతి వెల్లివిరియునుగాక!

ప్రేమాస్పదుడగు పరమాత్మను సర్వే సర్వత్రా దర్శించు మహనీయుల పాదపద్మములకు ఈ నా నమస్కార కుసుమము స్పృశించునుగాక!

'బ్రహ్మానంద స్వరూపులు – మమాత్మ స్వరూపులు అగు పాఠక మహాశయులు చదివి – విని ఆత్మానందభరితులయ్యెదరుగాక!'

లోకకళ్యాణమస్తు

ప్రపంచశాంతి వెల్లివిరియునుగాక!

ఆపదాం అపహర్తారమ్ దాతారం సర్వసంపదామ్ ।
లోకాభిరామమ్ శ్రీరామమ్ భూయో భూయో నమామ్యహమ్ ॥

❖❖❖

కృతార్థోస్మ్యహమ్, దండవత్ పతితోభువి యేలేశ్వరపు హనుమ రామకృష్ణ

❖❖❖

॥ శ్రీరామకృష్ణార్పణమస్తు ॥

❖❖❖

ఓ రామచంద్రా! ఈ ప్రపంచంలో ఆశ్చర్యకరమైన విద్యలు ప్రదర్శించి పూజింప బడాలని, జనులను ఆకర్షించాలని తమ అజ్ఞానం చేత ప్రయత్నించేవారు కొందరు ఉంటారు.

అయితే... "మంత్రము - ఔషధము" మొదలైన వాటి బలంచేత ఆకాశ గమనము, సుదూర దర్శనం మొదలైన విద్యలు అజ్ఞానులకైనా సిద్ధించవచ్చు. ఎవడు దేని కొఱకై క్లేశాదులను సహించి ప్రయత్నిస్తాడో... ఆతడు ఆయా విశేషాలు కాలక్రమంగా తప్పక పొందుతాడు. అట్టి విశేషాలు జ్ఞానికైనా, అజ్ఞానికైనా సిద్ధిస్తాయి. కాబట్టి అట్టి భౌతిక విద్యలను చూచి ఒకడు జ్ఞాని అని గాని, అజ్ఞాని అని గాని మనం నిర్ణయించలేము. గంధపు చెక్కలో చందన సుగంధం అంతర్గతంగా ఉన్నట్లే... సర్వుల హృదయాలలో వారు నిర్వర్తించియున్న విహిత - నిషిద్ధ కర్మఫలములు ఉండనే ఉంటాయి. అని అయా కాలానుగతంగా ఆవిర్భవించి ఆ కర్తను ఆశ్రయిస్తాయి. కర్మల గతి అట్టిది. లోకంలో ధనాదుల వంటివే సిద్ధులు కూడా! ఎవనికైతే దృశ్యరూపాలే అయినట్టి సిద్ధులు మొదలుగా గల ఆయా వస్తు వ్యవహారముల పట్ల "ఇవి నేను కూడా పొందాలి" అనే ఆకాంక్ష - ఆవేశము - అభినివేశము పెంపొందుచున్నదో... అది సంసార రూపమే సుమా! "ఈ ఆకాశగమనాది సిద్ధి సమూహమంతా కేవలం మనస్సును భ్రమింపజేసేవి, అల్ప విషయములు మాత్రమే" అని ఎఱిగి ఎవడు చిదాకాశమునందే లక్ష్య శుద్ధి కలిగి ఉంటాడో... అట్టి వాసనారహితుడగు తత్త్వజ్ఞునకు వాటి పట్ల అభినివేశముగాని, దంభముగాని ఎందుకు ఉంటుంది?

వసిష్ఠ మహర్షి

పుట : 522

CONQUER YOURSELF

ISBN 93-83972-14-2 (Set)

రామకృష్ణ మఠం

దోమలగూడ, హైదరాబాదు-29

email : publication@rkmath.org

www.rkmath.org

Vasishta Rama Samvadam : Vol 4

ISBN 93-83972-13-5 ₹ 1000/- (set)